Bundel - Politieke Avond van 28 juni 2023

Agenda bijlagen
- Agenda PA 28 juni 2023
- Stemmingen PA 28 juni 2023
- Getekende besluitenlijst PA 28 juni 2023

1 18.45 uur - 19.45 uur: Rondvraag en Mededelingen

2 19.45 uur - 23.15 uur: Besluitvormende vergadering

2.1 Opening en mededelingen

2.2 Stemmen over het interpellatieverzoek inzake "De belofte van wethouder van der Wel over een voorstel m.b.t. de aanbesteding beschermd wonen"
- Interpellatieverzoek van de leden Dobbe en Elfrink inzake "De belofte van wethouder van der Wel over een voorstel m.b.t. de aanbesteding beschermd wonen"

2.3 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling

2.4 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 14 juni 2023
- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 14 juni
- Besluitenlijst PA 14 juni 2023

2.5 Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 28 juni 2023"
- Lijst van Ingekomen stukken (8 juni 2023 tot en met 21 juni 2023)

3 Hamerstukken

3.1 Vaststellen: Wijziging regeling MGR sociaal domein 2023
- Getekend raadsbesluit
- Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
- Raadsvoorstel "Wijziging regeling MGR sociaal domein 2023"
- Aanvullende bijlage - Wijzigingsvoorstel MGR sociaal domein centraal Gelderland
- Bijlage 1 bij wijzigingsvoorstel was-wordt lijst
- Bijlage 2 bij wijzigingsvoorstel integraal gewijzigde regeling

3.2 Vaststellen: Zienswijze MGR conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023
- Getekend raadsbesluit
- Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
- Raadsvoorstel "Zienswijze MGR conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023"
- Bijlage 1 - MGR begroting 2024
- Bijlage 2 - Aanbiedingsbrief MGR
- Bijlage 3 - Jaarverslag en jaarrekening 2022 MGR

4 Onderwerpen direct ter besluitvorming

4.1 Vaststellen: Intern controleplan 2023
- Getekend raadsbesluit
- Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
- Raadsvoorstel "Intern controleplan 2023"
- Bijlage - Intern controleplan 2023

4.2 Vaststellen: Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp- Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie
- Getekend raadsbesluit
- Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
- Raadsvoorstel "Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie"
- Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief Jaarstukken 2022, 1e Bestuursrapportage 2023 en Ontwerp MJPB 2024-2027 De Connectie
- Bijlage 2 - Zienswijze
- Bijlage 3 - Ontwerp 1e Bestuursrapportage 2023
- Bijlage 4 - Bestuurlijke samenvatting Ontwerp MJPB 2024-2027 De Connectie
- Bijlage 5 - Ontwerp MJPB 2024-2027 De Connectie

Bijlage 6 - Bestuurlijke samenvatting Jaarstukken 2022 De Connectie
Bijlage 7 - Jaarstukken 2022 De Connectie
Bijlage 8 - Accountantsverslag bij de Jaarstukken 2022 De Connectie

5 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen

5.1 Vaststellen: Burgerinitiatief "Centrumring Arnhem"

Getekend besluit
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
Ingetrokken motie "Burgerinitiatief Centrumring Arnhem" (23M83) van de fracties VVD en
Bijlage - Toelichting op de behandelwijze
Burgerinitiatief "Centrumring Arnhem"
Concept Raadsbesluit bij Burgerinitiatief "Centrumring Arnhem"
Raadsbrief "Collegereactie op burgerinitiatief Platform Arnhemse Centrumring" d.d.
Schriftelijke inbreng op het burgerinitiatief van T. de Keijzer
Schriftelijke inbreng op het burgerinitiatief van stichting Arnhems Hart
Schriftelijke inbreng op het burgerinitiatief van fam. Sing - van der Ham
Behandelresultaat 24 mei 2023, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
Behandelresultaat 7 juni 2023, meningsvormende (1) behandeling

5.2 Debatverzoek "Sonsbeek debacle en 2025"

Debatverzoek "Sonsbeek debacle en 2025" van de fracties SP, VVD, ChristenUnie, BurgerBelang Arnhem en mede ondersteund door de fracties van het CDA en DENK
Verworpen motie "Stop permanent met de Sonsbeek Expo" (23M87) van de fractie PVV
Verworpen motie "Geen Sonsbeektentoonstelling 2025" (23M88) van de fractie SP
Verworpen "Motie van afkeuring" (23M89) van de fractie SP

5.3 Vaststellen: Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem

Getekend raadsbesluit
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
Raadsvoorstel "Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem"
Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem, mei 2023
Bijlage Notitie parkeren (dd. 20 april 2023)
Bijlage Notitie parkeren en verkeersgeneratie, geactualiseerd masterplan (dd. 20 april
Bijlage Notitie betaald parkeren (dd. 20 april 2023)
Bijlage Aanvullend ecologisch onderzoek Koepelgevangenis (oktober 2019)
Bijlage Begrotingswijziging
Memo van wethouder Bouwkamp inzake "Stand van zaken Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem", d.d. 07-06-2022
Schriftelijke inspraakbijdrage van D. van Barneveld, d.d. 11-06-2023
Art. 44 vragen inzake "Ontwikkeling Koepelgevangenis, Wilhelminastraat 16", d.d.
Beantwoording Art. 44 vragen inzake "Ontwikkeling Koepelgevangenis, Wilhelminastraat 16", d.d. 30-05-2023
Schriftelijke inspraakbijdrage van NEST Ontwikkeling BV & Q Hospitality Group, d.d.

5.4 Vaststellen: Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023 (PO, (V)SO en VO)

Getekend raadsbesluit
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
Raadsvoorstel "Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023" (PO, (V)SO en VO)
Bijlage 1 - Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023 (PO, (V)SO en VO)
Bijlage 2 - Memo Actualisatie normbedrag huisvesting primair onderwijs 2023
Memo van wethouder Kundic inzake "Huisvesting SO De Brouwerij", d.d. 27-06-2023
Memo van wethouder Kundic inzake "Toelichting Arnhemse Norm Onderwijshuisvesting 2023", d.d. 27-06-2023

5.5 Vaststellen: Jaarstukken 2022 (incl. geheime FJP)

Getekend raadsbesluit
Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 28-06-2023
Aangenomen amendement "Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties" (23A19) van de fracties ChristenUnie en BurgerBelang Arnhem
Aangenomen amendement "Financieel samenvoegen wijkprogramma's" (23A20) van de fracties VVD, Arnhem Centraal, ChristenUnie en GroenLinks
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2022" (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2022)
Bijlage 1 - Jaarstukken 2022

Bijlage 1a - Jaarstukken 2022 (geamendeerde versie)
Bijlage 2 - De controleverklaring 2022 van Deloitte
Bijlage 3 - Accountantsverslag 2022 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Memo inzake proces behandeling 'Perspectiefnota 2024-2027', d.d. 14-04-2023
Presentatie - Jaarstukken 2022, Turap-1 2023, Perspectiefnota 2024-2027
Rapport en presentatie Duisenbergonderzoek programma (6) Participatie en
Raadsbrief "Advies auditcommissie aan gemeenteraad n.a.v. accountantsverslag jaarstukken 2022", d.d. 07-06-2023
Bundel met technische vragen & antwoorden - Jaarstukken 2022
Memo van wethouder Smeulders inzake "Schriftelijke beantwoording vragen M1 jaarstukken 2022", d.d. 28-06-2023
Bijlage - Samenvatting MO

6 Moties vreemd aan de agenda

6.1 Motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85)

Aangenomen motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85) van de fracties CDA en VVD

GEMEENTE Arnhem

Agenda Politieke Avond
28 juni 2023

Raadzaal
18.45 uur – 19.45 uur: **1. Rondvraag en mededelingen**
Raadzaal
19.45 uur - 23.15 uur: **2. Besluitvormende vergadering** 2.1 Opening en mededelingen 2.2 Stemmen over het interpellatieverzoek inzake "De belofte van wethouder van der Wel over een voorstel m.b.t. de aanbesteding beschermd wonen" 2.3 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling 2.4 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 14 juni 2023 2.5 Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad **3 Hamerstukken** 3.1 Vaststellen: Wijziging regeling MGR sociaal domein 2023 3.2 Vaststellen: Zienswijze MGR conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023 **4 Onderwerpen direct ter besluitvorming** 4.1 Vaststellen: Intern controleplan 2023 4.2 Vaststellen: Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie **5 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen** 5.1 Vaststellen: Burgerinitiatief "Centrumring Arnhem" 5.2 Debatverzoek "Sonsbeek debacle en 2025" 5.3 Vaststellen: Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem 5.4 Vaststellen: Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023 (PO, (V)SO en VO) 5.5 Vaststellen: Jaarstukken 2022 (incl. geheime FJP) **6 Moties vreemd aan de agenda** 6.1 Motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85)

Stemmen over het interpellatieverzoek inzake “De belofte van wethouder van der Wel over een voorstel m.b.t. de aanbesteding beschermd wonen"

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 7 Tegen: 29 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Voorstel Burgerinitiatief “Centrumring Arnhem”

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 28 Tegen: 8 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie "Stop permanent met de Sonsbeek Expo" (23M87)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 1 Tegen: 35 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie "Geen Sonsbeektentoonstelling 2025" (23M88)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 3 Tegen: 33 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie van afkeuring (23M89)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 3 Tegen: 33 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Raadsvoorstel "Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem"

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 33 Tegen: 3 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Raadsvoorstel "Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023" (PO, (V)SO en VO)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 32 Tegen: 3 Totaal: 35

Gemeente Arnhem

Amendement "Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties" (23A19)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Amendement "Financieel samenvoegen wijkprogramma's" (23A20)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2022" (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2022)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 28 juni 2023

De voorzitter: Marcouch

De griffier: Kersten

Aanwezig de leden: Bal (DENK), De Boef (GroenLinks), Brandts (D66), Van den Broek (CDA), Coenders (GroenLinks), Dayioğlu (GroenLinks), Dobbe (SP), Elfrink (SP), Eliëns (Partij voor de Dieren), Eppich (VVD), Van Engelenburg (VVD), Groot (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Heemskerk (D66), Hogenhout (GroenLinks), Kemperman (D66), Koorn (CDA), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Kumas (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal), Loor (D66), Manders (Arnhem Centraal), Maref (VVD), Van Munster (PvdA), Neutkens (Volt), Noomen (GroenLinks), Pape (VVD), Prinsen (GroenLinks), Quint (GroenLinks), Scholten (Volt), Simonis (GroenLinks), Usta (DENK), Verheij (PVV), Visser (PvdA), Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij), Zwijnepoel (D66)

Afwezig: Aït Chrif (PvdA), Luurssen (Forum Voor Democratie), Nede (ChristenUnie)

Aanwezig de wethouders: Bouwkamp, Van de Geijn, Kundić, Lauriks, Roelofs, Smeulders en Van der Wel

Begintijd vergadering: 19.45 uur
Eindtijd vergadering: 22.50 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

2.3 Stemmen over het interpellatieverzoek inzake "De belofte van wethouder van der Wel over een voorstel m.b.t. de aanbesteding beschermd wonen"	Het verzoek is met 7 stemmen voor en 29 stemmen tegen afgewezen.
2.4 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 14 juni 2023	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.5 Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.1 Vaststellen: Wijziging regeling MGR sociaal domein 2023	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.2 Vaststellen: Zienswijze MGR conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4.1 Vaststellen: Intern controleplan 2023	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4.2 Vaststellen: Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp- Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
5.1 Vaststellen: Burgerinitiatief "Centrumring Arnhem"	Het voorstel is met 28 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.
5.2 Debatverzoek "Sonsbeek debacle en 2025"	De motie "Stop permanent met de Sonsbeek Expo" (23M87) van de fractie PVV is met 1 stem voor en 35 stemmen tegen verworpen. De motie "Geen Sonsbeektentoonstelling 2025" (23M88) van de fractie SP is met 3 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. De "Motie van afkeuring" (23M89) van de fractie SP is met 3 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen.
5.3 Vaststellen: Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem	Het voorstel is met 33 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen.
5.4 Vaststellen: Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023 (PO, (V)SO en VO)	Het voorstel is met 32 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen.
5.5 Vaststellen: Jaarstukken 2022 (incl. geheime FJP)	Het amendement "Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties" (23A19) van de fracties ChristenUnie en BurgerBelang Arnhem is met algemene stemmen aangenomen. Het amendement "Financieel samenvoegen wijkprogramma's" (23A20) van de fracties VVD, Arnhem Centraal, ChristenUnie en GroenLinks is met algemene stemmen aangenomen. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

Zaaknummer: 224326

GEMEENTE Arnhem

6.1 Motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85)	De motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85) van de fractie CDA is met algemene stemmen aangenomen.

De griffier,

De voorzitter,

Bijlage: Overzicht stemmingen PA 28 juni 2023

Zaaknummer: 224326

Stemmen over het interpellatieverzoek inzake “De belofte van wethouder van der Wel over een voorstel m.b.t. de aanbesteding beschermd wonen"

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 7 Tegen: 29 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Voorstel Burgerinitiatief “Centrumring Arnhem”

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 28 Tegen: 8 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie "Stop permanent met de Sonsbeek Expo" (23M87)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 1 Tegen: 35 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie "Geen Sonsbeektentoonstelling 2025" (23M88)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 3 Tegen: 33 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Motie van afkeuring (23M89)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 3 Tegen: 33 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Raadsvoorstel "Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem"

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 33 Tegen: 3 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Raadsvoorstel "Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023" (PO, (V)SO en VO)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 32 Tegen: 3 Totaal: 35

Gemeente Arnhem

Amendement "Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties" (23A19)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Amendement "Financieel samenvoegen wijkprogramma's" (23A20)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2022" (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2022)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

Verzoek tot het houden van een Interpellatie over de belofte van wethouder van der Wel over een voorstel mbt de aanbesteding beschermd wonen

Geachte voorzitter,

Al meermaals heeft de gemeenteraad gevraagd om aandacht voor de marktwerking in de zorg en de wens daarover mee te beslissen. In 2021 is Motie: Voer de wens van de raad uit en onderzoek hoe we de markt uit de zorg kunnen halen (21M253) met als dictum: De verschillende aangenomen moties door deze gemeenteraad en toezegging aan deze gemeenteraad gestand te doen en te zorgen dat er alsnog een onafhankelijk onderzoek komt naar de verschillende mogelijkheden om de zorg in Arnhem te kunnen organiseren zonder de perverse prikkels van de markt, voordat het proces van contractering voor de eerstvolgende aanbesteding in het beschermd wonen wordt aangegaan, zodat de raad kaders kan meegeven voor deze contractering.

Op 14 december 2022 is over de uitvoering daarvan gesproken in de gemeenteraad. Meerdere fracties gaven toen aan te vinden dat het college de gemeenteraad niet serieus heeft genomen in de uitvoering van deze motie, vanwege het voorgenomen besluit van het college om de zorg sowieso via gereguleerde marktwerking te organiseren, en ook omdat er wederom geen tijd meer restte voor de gemeenteraad om hierover te beslissen. De nieuwe aanbesteding was toen al voor een jaar verlengd dus de gemeenteraad kon geen invloed meer uitoefenen. Wel deelde wethouder van der Wel mede dat het college reeds had besloten om de zorg volgens gereguleerde marktwerking te organiseren – een besluit dat dus al was genomen.

Op 14 december 2022 heeft wethouder van de Wel in het debat beloofd dat de gemeenteraad wél de tijd zou hebben om het gesprek te voeren over hoe we de zorg zouden willen vormgeven, voordat de volgende nieuwe aanbesteding in zou gaan. Wethouder van der Wel gaf in dat debat aan: 'Wanneer is de raad aan zet als gaat om beschermd wonen. We komen bij u terug met een voorstel 1 januari 2024 zou het in moeten gaan, als we dat het komend half jaar met elkaar bespreken dan zijn we nog voldoende in positie om daarover met elkaar van gedachten te wisselen.'

Dat beloofde voorstel is niet gekomen, alleen een reeds genomen besluit beschreven in een raadsbrief. Tijdens het debat van 21 juni 2023 over dit besluit gaf de wethouder aan dat als de raad de zorg op een andere manier had willen organiseren dan reeds besloten door het college, dat we dat op 14 december hadden moeten aangeven, wat haaks staat op wat op 14 december is beloofd. De termijnen voor de gekozen weg door het college voor een nieuwe aanbesteding lopen op dit moment af, en er rest wéér geen tijd meer voor de gemeenteraad om te beslissen hoe de gemeenteraad de zorg wil organiseren.

Omdat deze gang van zaken indringende vragen oproept en er haast mee gemoeid is omdat de deadline voor aanbesteding op dit moment is zien ondergetekende leden zich genoodzaakt om een interpellatie te vragen.

De ondergetekende leden van uw raad doen hebben daarbij in eerste aanleg de volgende vragen:

1) Erkent het college dat wederom de gemeenteraad buiten spel is gezet als het gaat om invloed uit te kunnen oefenen over hoe in Arnhem de zorg, te beginnen met beschermd wonen, wordt georganiseerd wat betreft de mate van marktwerking?
2) Erkent het college dat wethouder van der Wel de belofte van 14 december 2022 niet is nagekomen dat de gemeenteraad tijdig een voorstel zou ontvangen en daarmee invloed uit zou kunnen oefenen?
3) Waarom is wethouder van der Wel de belofte van 14 december 2022 niet nagekomen en welke waarde hecht het college aan beloftes die aan de gemeenteraad worden gedaan?

Hoogachtend,

Dobbe, Elfrink, SP

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	**28 juni 2023**
Zaaknummer	**224326**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 23 juni 2023, Griffie nummer: 224326

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 14 juni 2023 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **224326**

ONDERWERP: Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 14 juni 2023

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 14 juni 2023 vast te stellen.

Bijlage

- concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 14 juni 2023

Arnhem GEMEENTE

Besluit van	**14 juni 2023**
Zaaknummer	**224326**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 23 juni 2023, Griffie nummer: 224326

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 14 juni 2023 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 14 juni 2023

De voorzitter: Marcouch

De griffier: Kersten

Aanwezig de leden: Aït Chrif (PvdA), Bal (DENK), De Boef (GroenLinks), Brandts (D66), Van den Broek (CDA), Coenders (GroenLinks), Dayioğlu (GroenLinks), Dobbe (SP), Elfrink (SP), Eliëns (Partij voor de Dieren), Eppich (VVD), Van Engelenburg (VVD), Groot (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Heemskerk (D66), Hogenhout (GroenLinks), Kemperman (D66), Koorn (CDA), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Kumas (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal), Loor (D66), Luurssen (Forum Voor Democratie), Manders (Arnhem Centraal), Maref (VVD), Van Munster (PvdA), Nede (ChristenUnie), Neutkens (Volt), Noomen (GroenLinks), Pape (VVD), Prinsen (GroenLinks), Quint (GroenLinks), Scholten (Volt), Simonis (GroenLinks), Usta (DENK), Verheij (PVV), Visser (PvdA), Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij), Zwijnepoel (D66)

Afwezig: -

Aanwezig de wethouders: Bouwkamp, Van de Geijn, Kundić, Lauriks, Roelofs, Smeulders en Van der Wel

Begintijd vergadering: 18.55 uur
Eindtijd vergadering: 00.35 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

1.3 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 31 mei 2023	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
1.4 Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.1 Vaststellen: Toekomstbestendig Wonen Lening 2023 Arnhem	Het voorstel is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.
2.2 Vaststellen: Zienswijze conceptbegroting 2024 Gelders Archief	Het voorstel is met 30 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen.
2.3 Vaststellen: Jaarrekening 2022 en begroting 2024 Park Lingezegen	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.4 Vaststellen: Wijziging Reglement van Orde en Protocol Geheimhouding	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.1 Vaststellen: Perspectiefnota 2024-2027 & Turap 1 2023	Het amendement "Geld voor zorg blijft voor zorg" (23A17) van de fractie ChristenUnie is met 8 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen. Het amendement "Geen aanmoediging weghalen rookgaskanalen" (23A18) van de fractie Forum voor Democratie is met 10 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen. De motie "Graffiti als kunstvorm" (23M37) van de fractie Arnhem Centraal is met 22 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen. De motie "Opvang dakloze niet-rechthebbende EU-burgers (23M41) van de fracties Volt, GroenLinks, DENK, Partij voor de Dieren, VVD en CDA is met 35 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen. De motie "Raadswerkgroep openbaar vervoer" (23M43) van de fractie BurgerBelang Arnhem is met 15 stemmen voor en 24 stemmen tegen verworpen. De motie "Een realistische basis voor onderwijshuisvesting" (23M44g) van de fracties D66 en CDA is met 31 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. De motie "Een integrale aanpak zorg, welzijn en werk en inkomen" (23M45) van de fracties D66, PvdA en DENK is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Ambitie stedelijke ontwikkeling waarmaken" (23M46) van de fracties D66 en Volt is met 22 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Huisvesting creatieven en cultuurbudget" (23M47) van de fracties GroenLinks, D66, CDA en Volt is met 31 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Kunstgras is niet groen" (23M48) van de fractie Partij voor de Dieren is met 26 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Meer balans in woning aanbod wijk Geitenkamp" (23M53) van de fractie ChristenUnie is met 5 stemmen voor en 34 stemmen tegen verworpen.

De motie "Ambities beweegnorm jeugd naar boven bijstellen" (23M54) van de fracties VVD, D66, CDA, PvdA, Volt, DENK en Arnhem Centraal is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Meer regie over de raadsagenda met een termijnagenda" (23M55) van de fracties CDA, Volt, VVD en D66 is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Scenariodenken" (23M56) van de fracties CDA en VVD is met 11 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen.

De motie "Perspectief voor handhavers in leefbare wijken" (23M57) van de fracties Arnhem Centraal, PvdA, CDA en Forum voor Democratie is met 35 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Arnhemse cyberwegenkaart 2.0" (23M60) van de fractie VVD is met 10 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen.

De motie "Motie ter bevordering van integriteit en bestrijding van corruptie onder ambtenaren" (23M62) van de fractie VVD is met 32 stemmen voor en 7 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Holocaustbewustwordingsprogramma" (23M67g) van de fracties DENK en ChristenUnie is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Verhoging waakzaamheid Arnhem" (23M68) van de fractie Forum voor Democratie is met 5 stemmen voor en 34 stemmen tegen verworpen.

De motie "Patrouillering voormalige parkeergebieden" (23M70) van de fractie Forum voor Democratie is met 2 stemmen voor en 37 stemmen tegen verworpen.

De motie "Operatie Stationshal" (23M71) van de fractie Forum voor Democratie is met 2 stemmen voor en 37 stemmen tegen verworpen.

De motie "Geen commerciële bijlesbureaus in Arnhemse schoolgebouwen" (23M72) van de fractie SP is met 29 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Formuleer meetbare doelen om onderwijsachterstanden tegen te gaan" (23M73g) van de fractie SP is met 30 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Laat dubbel-gedupeerde huurders met een fout energielabel niet in de kou staan" (23M74) van de fractie SP is met 9 stemmen voor en 30 stemmen tegen verworpen.

De motie "Zorg dat Huurdershuis goed haar werk kan doen" (23M75) van de fractie SP is met 6 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen.

De motie "Prioriteit geven aan Veiligheid bij de Begroting" (23M77) van de fractie VVD is met 12 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen.

De motie "Onderzoek de gevolgen van de bezuinigingen op de zorg" (23M78) van de fractie SP is met 8 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen.

De motie "Steun de sociale werkvoorziening" (23M79) van de fractie SP is met 31 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Regel het goed en richt een gemeentepolitie op" (23M81) van de fractie SP is met 6 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen.

De motie "Red ons openbaar vervoer" (23M82) van de fractie SP is met 11 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen.

Het voorstel "Perspectiefnota 2024-2027" is met 27 stemmen voor en 12 stemmen tegen aangenomen.

Het voorstel "Turap-1 2023" is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.

De griffier,

De voorzitter,

Bijlage: Overzicht stemmingen PA 14 juni 2023

Zaaknummer: 224320

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	28 juni 2023
Zaaknummer	224326

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 23 juni 2023, zaaknummer: 224326

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 8 juni 2023 tot en met 21 juni 2023 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **224326**

ONDERWERP: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 28 juni 2023

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 8 juni 2023 tot en met 21 juni 2023 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het Bestuurlijk Informatiesysteem (iBabs).

Bijlage

- Lijst van Ingekomen stukken (8 juni 2023 tot en met 21 juni 2023)

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	28 juni 2023
Zaaknummer	224326

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 23 juni 2023, zaaknummer: 224326

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 8 juni 2023 tot en met 21 juni 2023 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Lijst van Ingekomen stukken (8 juni 2023 tot en met 21 juni 2023)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
21-06-2023	Veteranen ombudsman	“Gemeente, ken uw veteraan!”	Voor kennisgeving aannemen
20-06-2023	Commissariaat voor de Media	Advies aanwijzing lokale omroep	In handen stellen van B&W ter voorbereiding van besluitvorming in de raad
21-06-2023	Veteranen ombudsman	“Gemeente, ken uw veteraan!”	Voor kennisgeving aannemen

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 28 juni 2023

Zaaknummer 158678

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 mei 2023, nummer: 158678;

gelet op artikel 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 27 van de Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland;

besluit:

1. In te stemmen met het voorstel om geen gebruik te maken van de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze over de conceptbegroting 2024 en de begrotingswijziging 2023 van de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland.

De griffier,

De voorzitter,

BEHANDELRESULTAAT

18.45 – 20.15 : Raadsvoorstellen:
Wijziging regeling MGR sociaal domein 2023
Zienswijze MGR conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023 (i/m1)

Raadsvoorstellen MGR

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	P. Smeulders
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kumas (VVD), Heemskerk (D66), Zevenbergen (Volt), Quint(GroenLinks), Van der Laak (Arnhem Centraal), Van den Broek (CDA), Jansen(CU),Eliëns (PvdD) en Hobbelen (Burgerbelang Arnhem). De fracties van Forum voor Democratie, PVV, PvdA, SP en DENK zijn niet aanwezig.

Bespreking

De raadskamer heeft de meningsvormde fase afgesloten

Toezeggingen

geen

Conclusie

De voorstellen worden doorverwezen naar de besluitvormende raadsvergadering, beiden als hamerstuk

De raadsgriffier

J. Kersten

De voorzitter,

M. Loor

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 152337

Onderwerp: Wijziging regeling MGR sociaal domein 2023

Voorstel

1. Geen zienswijze uit te brengen over de voorgestelde wijziging van de regeling Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland (MGR).

Inleiding

Per 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd met als doel de democratische legitimatie en kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden te versterken. Daarom moet de regeling van de Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Centraal Gelderland (MGR) worden gewijzigd. Hieraan neemt de gemeente Arnhem samen met tien andere regiogemeenten vanaf 2017 deel.

Beoogd effect

Met dit voorstel wordt voorzien in de bepaling uit de Wgr om de raad de gelegenheid te bieden om een zienswijze uit te brengen over de ontwerp-wijziging van de MGR-regeling.

Argumenten

1.1 Wijzigingen die voortvloeien uit de gewijzigde Wgr moeten in de MGR-regeling worden opgenomen.

Op basis van de wetswijziging moet een aantal onderwerpen expliciet in de regeling worden opgenomen. Het betreft:
- een afspraak over de evaluatie van de regeling (artikel 21a)
Dit zal op regelmatige basis gebeuren waarbij een rol voor het AB is weggelegd. Hieruit kunnen wijzigingsvoorstellen voortvloeien die aan de raden moeten worden voorgelegd.
- het verstrekken van informatie aan de raden van de deelnemende gemeenten (art. 20)
De MGR organiseert ieder jaar raadsinformatiebijeenkomsten en brengt tweemaal per jaar een digitale nieuwsbrief voor raadsleden uit.
- besluiten waar raden om een zienswijze wordt gevraagd
Dit betreft jaarlijks het programmaplan en de conceptbegroting(-swijziging). Verder in geval van wijziging van de regeling bij toe- of uittreding van deelnemers, nieuwe verzoeken voor uitvoering van regionale taken en voorafgaand aan een eventueel liquidatieplan.

GEMEENTE Arnhem

- participatie ingezetenen bij beleid (art. 26)
Er wordt een participatieprotocol opgesteld. Als uitwerking daarvan wordt in het jaarlijkse MGR-programmaplan de inhoud van participatie van inwoners vermeld.
- regels omtrent uittreden uit de regeling (art. 32 en 35):
Er zijn twee vormen, te weten stoppen met een samenwerkingsmodule of -submodule dan wel geheel uittreden uit de regeling. Er is duidelijker aangegeven hoe dit proces in zijn werk gaat, over welke termijnen wordt gesproken en hoe de uittreedsom wordt bepaald.

1.2 Dit moment wordt benut om de regeling te actualiseren

De wens is om met concretere voorstellen en minder met overall plannen te werken. Daarom wordt in de regeling opgenomen om jaarlijks een programmaplan te maken in plaats van het vierjaarlijkse uitvoeringsplan. In het programmaplan zullen de activiteiten van de MGR-modules worden weergegeven. Dit plan wordt jaarlijks voor een zienswijze aan de raden aangeboden bij het aanbieden van de conceptbegroting van de MGR.
Een aantal getallen is geactualiseerd. Dit betreft o.a. het inwonertal per gemeente en de gewijzigde formatietool voor het Regionaal Bureau Leerzaken. Daarmee is de regeling weer actueel.

1.3 De regionale samenwerking wordt versterkt

De MGR is gevraagd om de mogelijkheid te bieden om het werkgeverschap van enkele medewerkers op zich te nemen. Het zijn medewerkers die nu al regionaal werkzaam zijn, maar nu nog in dienst zijn van de gemeente Arnhem of 1Stroom (Duiven/Westervoort). Het betref de secretarissen van de regionale ambtelijke en bestuurlijke overleggen Zorg, Onderwijs en Participatie en eventuele (tijdelijke) projectmedewerkers. Door hen onder één noemer samen te brengen kan efficiënter worden gewerkt en wordt het regionaal opdrachtgeverschap versterkt. Om dit mogelijk te maken wordt binnen de MGR-organisatie een nieuwe samenwerkingsmodule ingericht.
De gemeentebesturen willen het steunpunt social return on investment (SROI) na een pilotperiode structureel verankeren. Binnen de samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt (WSP) wordt daarom een submodule SROI toegevoegd.
Deze toevoegingen passen in het streven van de deelnemende gemeenten naar versterking van de regionale samenwerking in het sociaal domein en sluiten aan bij de doelstellingen van de MGR.

De inhoud van de conceptregeling, de wijze waarop het voorstel in samenspraak tot stand is gekomen en met de raden is gecommuniceerd leiden al met al tot het voorstel aan de raad om geen zienswijze in te dienen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Twee derde van de deelnemende gemeenten moet instemmen met de wijziging van de regeling

In de regeling is opgenomen dat twee derde van de raden van de deelnemende gemeenten moet instemmen met de wijziging van de regeling alvorens deze kan ingaan.

Participatie

Op 6 maart jl. heeft een webinar plaatsgevonden waar alle raden tekst en uitleg is gegeven over de wijzigingen in de Wgr en vragen gesteld konden worden. De griffies hebben vervolgens gezamenlijk op 28 maart jl. een informatiebijeenkomst georganiseerd. Daar is de wijziging van de regeling, en de keuzes die hieraan ten grondslag liggen, inhoudelijk besproken. De opbrengst van beide avonden is meegenomen in het voorliggende wijzigingsvoorstel.
Dit wijzigingsvoorstel is in het Algemeen Bestuur van 30 maart, waarin alle gemeenten door de portefeuillehouders financiën zijn vertegenwoordigd, positief omarmd.
Op 22 en 25 mei a.s. organiseert de MGR nog twee informatiebijeenkomsten waar op de wijziging van de MGR-regeling kan worden ingegaan.

Financiën

Dit besluit inzake de wijziging van de regeling heeft op zich geen financiële gevolgen. De bekostiging van de nieuwe (sub)modules is kostenneutraal. Het verschil is dat de betrokken budgetten via de MGR gaan lopen.

Uitvoering

De bepalingen uit de Wgr worden gevolgd. Dit betekent dat de raad binnen 8 weken, te weten vóór 1 juni, haar zienswijze aan het college kenbaar moet maken. De MGR zal de zienswijzen van de raden van alle deelnemende gemeenten vervolgens verwerken in een definitief wijzigingsvoorstel. Dit voorstel zal daarna ter instemming aan de raden voorgelegd worden. Al met al dient dit ertoe te leiden dat de gewijzigde regeling op 1-1-2024 kan ingaan.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Wijzigingsvoorstel MGR sociaal domein centraal Gelderland
- Bijlage 1 bij wijzigingsvoorstel: was-wordt lijst
- Bijlage 2 bij wijzigingsvoorstel: integraal gewijzigde regeling

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	152337

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 mei 2023, nummer: 152337;

gelet op artikel 1, lid 5 van de Wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Geen zienswijze uit te brengen over de voorgestelde wijziging van de regeling Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Besluit tot wijziging van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland

De colleges van burgemeesters en wethouders van de gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wageningen en Zevenaar hierna te noemen de deelnemers;

Overwegen het volgende:

- in het sociaal domein is op uitvoerend niveau samenwerking tussen de gemeenten in de regio geboden;
- met een modulair in te vullen gemeenschappelijke regeling wordt meer samenhang en doelmatigheid in de samenwerking tussen de gemeenten in de regio gerealiseerd;
- aan de gemeenschappelijke regeling kunnen samenwerkingsmodules worden toegevoegd;
- gemeenten bepalen zelf of zij aan een samenwerkingsmodule deelnemen;

Gelet op de noodzaak te voldoen aan de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen die per 1 juli 2022 in werking is getreden;

Gelet op de wens om het steunpunt SROI toe te voegen als submodule aan de samenwerkingsmodule WSP;

Gelet op het wetsvoorstel de Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen;

Gelet op de wens om het faciliteren van het regionale overleg, de regionale beleidsondersteuning en het faciliteren van de uitvoering van regionale projecten onder te brengen bij de MGR.

Artikel I:

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland wordt als volgt gewijzigd.

A Definities

Art. 1 lid l wordt gewijzigd en luidt:

l. Programmaplan, een jaarlijks plan waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen;

Art. 1 lid m vervalt

B Algemeen Bestuur

Art. 9 lid 2 en lid 3a worden gewijzigd en luiden:

2. Het algemeen bestuur kan besluiten tot het wijzigen van de submodules en tot het vaststellen van het programmaplan

3.

a. het vaststellen van het programmaplan;

Art. 11 lid 4 a wordt gewijzigd en luidt:

a. Het programmaplan;

C Informatieplicht

Artikel 20 kop en lid 2 worden gewijzigd en komen als volgt te luiden

Artikel 20 informatieplicht van het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van raden

2. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven tenminste tweemaal per kalenderjaar informatie aan de raden over de uitgevoerde activiteiten van het samenwerkingsverband door middel van fysieke of digitale bijeenkomsten en/of nieuwsbrieven.

D Evaluatie van de regeling

Hoofdstuk 7a Evaluatie wordt toegevoegd

Artikel 21a wordt toegevoegd en luidt:

Artikel 21a Evaluatie van de regeling

Iedere periode van vier jaar evalueert het algemeen bestuur de regeling op nader door het algemeen bestuur vast te stellen onderwerpen.

E Het programmaplan

Artikel 24 vervalt

Artikel 25 wordt gewijzigd en luidt als volgt.

Artikel 25 Programmaplan

1. Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een programmaplan vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven. Het programmaplan bevat voorts in ieder geval een overzicht van de voor de verwezenlijking van de activiteiten benodigde financiële en personele middelen.
2. De totstandkoming van het programmaplan geschiedt op een overeenkomstige wijze als in artikel 27, eerste tot en met vijfde lid, van deze regeling, voor de begroting is aangegeven.
3. Het programmaplan komt tot stand met inachtneming van inhoudelijke voorbereiding van de bestuurscommissies en adviescommissies.

F Burgerparticipatie

Hoofdstuk 9a Burgerparticipatie wordt toegevoegd.

Art. 26 wordt gewijzigd en luidt:

Het algemeen bestuur stelt een participatieprotocol vast waarin is geregeld de wijze waarop ingezetenen van de deelnemende gemeenten en belanghebbenden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid op grond van deze regeling betrokken worden. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande vormen van burgerparticipatie van deelnemende gemeenten en/of klantenonderzoek die het openbare lichaam houdt.

G Financiële bepalingen

Artikel 27 lid 5 worden de leden 1, 4, 5 en 7 gewijzigd, lid 5 toegevoegd en lid 5 wordt doorgenummerd naar lid 6 en de nieuwe en gewijzigde artikelen luiden als volgt:

1. Indien het algemeen bestuur voor de samenwerkingsmodule een bestuurscommissie of adviescommissie heeft ingesteld, dan zendt de bestuurscommissie of adviescommissies van de samenwerkingsmodule voor 1 maart een ontwerpbegroting van de samenwerkingsmodule voor het komende kalenderjaar, vergezeld van een toelichting, toe aan het dagelijks bestuur van de MGR.
4. De raden van de deelnemende gemeenten kunnen binnen twaalf weken bij het dagelijks bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerpbegroting, zoals deze aan het algemeen bestuur wordt aangeboden.
5. Het dagelijks bestuur stuurt haar reactienota op de zienswijzen naar de raden, voordat het algemeen bestuur de begroting vaststelt.
6. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast vóór 15 september in het jaar, voorafgaande aan dat jaar, waarvoor de begroting dient.
8. Het dagelijks bestuur zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, maar in ieder geval vóór 15 september aan Gedeputeerde Staten.

Artikel 29 lid 6 wordt gewijzigd en luidt:

6 De kosten worden verdeeld over de deelnemende gemeenten volgens de kostenverdeelsleutel, zoals bedoeld in bijlage 1, artikel 6, bijlage 2, artikel 6 en bijlage 3 artikel 6, bijlage 4 artikel 7 en bijlage 5 artikel 6 en bijlage 6 artikel 5 van deze regeling.

H Toetreding, uittreding, wijziging en opheffing

Aan art. 31 wordt lid 2 toegevoegd en luidt als volgt:

2 Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de wijziging van de regeling door toetreding van een nieuwe deelnemer toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.

Art. 31 lid 2 en 3 nummeren door naar respectievelijk lid 3 en 4

Art. 32 wordt lid 3 en lid 6 en 7 toegevoegd, lid 4 wordt doorgenummerd naar lid 5 en gewijzigd en luiden als volgt:

3 Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de gewijzigde regeling door uittreding van een deelnemer toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.

5 Een deelnemer kan uit de regeling treden onder betaling van een uittreedsom die gelijk is aan maximaal drie maal de bijdrage die een deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28 tweede en derde lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de meest recent vastgestelde begroting op het moment dat de deelnemer het besluit tot uittreding kenbaar heeft gemaakt. De uittreedsom kan contant gemaakt worden en betaald worden bij uittreding. De MGR draagt er zorg voor om de meerkosten gedurende deze periode van maximaal drie jaar zoveel mogelijk te beperken. Indien de werkelijke kosten na deze periode, of zoveel eerder als mogelijk, lager uitvallen dan de maximale uittreedsom, wordt het verschil verrekend met de uittredende deelnemer.

6 Het aandeel van de uittredende deelnemer in de bestemmingsreserve wordt in mindering gebracht op de uittreedsom. Dit aandeel wordt berekend conform de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid van de regeling.

7 Bij uittreding blijft de uittredende deelnemer maximaal vijf jaar na uittreding aansprakelijk voor het intreden van risico's voortvloeiende uit de periode dat de betreffende deelnemer deelnam aan de regeling indien en voor zover deze intredende risico's leiden tot een kostenverhoging voor de basistaken en betrekking hebben op de periode dat de betreffende deelnemer nog deelnemer was.

Aan art. 35 wordt lid 3 en 4 toegevoegd, lid 3, 4 en 5 zijn doorgenummerd naar respectievelijk 5, 6 en 7 , Doorgenummerd lid 6 wordt gewijzigd. De toevoeging en wijzigingen luiden:

3. De vaststellingsovereenkomst voorziet in een vereffening van het vermogen en reeds aangegane verplichtingen van de samenwerkingsmodule door het vaststellen van een beëindigingssom. De beëindigingssom is gelijk aan maximaal drie maal de bijdrage die een deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28 tweede en derde lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de meest recent vastgestelde begroting op het moment dat de deelnemer het besluit tot beëindiging kenbaar heeft gemaakt. De beëindigingssom kan contant gemaakt worden en betaald worden bij beëindiging. De MGR draagt er zorg voor de werkelijke meerkosten gedurende deze periode van maximaal drie jaar zoveel mogelijk te beperken. Indien de werkelijke kosten na deze periode, of zoveel eerder als mogelijk, lager uitvallen dan de maximale beëindigingssom, wordt het verschil verrekend met de deelnemer die deelname aan de samenwerkingsmodule of submodule beëindigd.
4. De beëindigingssom wordt verminderd met het aandeel van de betreffende deelnemer van het vermogen op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid van de regeling.

6. In de bepalingen als bedoeld in het derde, vierde en vijfde lid wordt indien noodzakelijk opgenomen dat ten behoeve van de vaststelling van de beëindigingskosten een onafhankelijke registeraccountant wordt ingeschakeld. De opdracht daartoe wordt verstrekt door het algemeen bestuur in overleg met de deelnemer die de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule beëindigt.

Aan art. 36 wordt een vierde lid toegevoegd die luidt:

4. Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de regeling toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.

Art. 37 lid 3 wordt gewijzigd en lid 5 wordt toegevoegd en luidt**:**

3. Het liquidatieplan wordt, nadat de raden hun zienswijze hebben gegeven, door het algemeen bestuur vastgesteld.

5. Het liquidatieplan voorziet ook in een vereffening van het vermogen van het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid, van de regeling.

Art. 37 lid 5, 6,7 en 8 worden doorgenummerd naar respectievelijk lid 6, 7, 8 en 9

I Slotbepalingen

Art. 40 vervalt.

J Bijlagen

Bijlage 1 Samenwerkingsmodule Inkoop Zorg

Art. 5 lid 1 wordt gewijzigd en luidt:

1. Op advies van de bestuurscommissie stelt het algemeen bestuur conform art. 25 en 27 van de regeling jaarlijks in het programmaplan en begroting vast welke taken voor welke submodules worden uitgevoerd.

Bijlage 2 Samenwerkingsmodule Regionaal Bureau Leerlingzaken

Artikel 6 lid 1 a ii wordt gewijzigd en luidt:

ii De gemeentelijke bijdragen worden, evenredig verdeeld op basis van leerlingenaantallen (1 fte voor 2.700 leerplichtige leerlingen) en gecorrigeerd naar VSV problematiek;

Bijlage 3: Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt

Artikel 3 wordt gewijzigd en luidt:

a. Submodule: de basisdienstverlening van het WSP bestaat uit:

b. Submodule: De dienstverlening van het Steunpunt Social Return On Investment (SROI) bestaat uit :

   1. het ondersteunen van aan de submodule deelnemende gemeenten bij het vergroten van het draagvlak voor maatschappelijk ondernemen door ondernemers/werkgevers in de arbeidsmarktregio.
   2. het begeleiden van bedrijven en instellingen die een overeenkomst hebben met een SROI-verplichting met één of meer deelnemers bij de invulling van de SROI-afspraken.

In artikel 5 en 6 worden gewijzigd en luiden:

Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule en submodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar.

Artikel 6 Financiële bijdragen

Ten behoeve van de uitvoering van de taken genoemd in artikel 3, worden de kosten die samenhangen met het WSP gezamenlijk gedragen door de aan deze module en/of submodule deelnemende gemeenten. De kosten worden verdeeld op basis van het inwoneraantal per gemeente naar rato van het op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers.

Bijlage 4: Samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW

Art. 6 lid 2 wordt aangevuld met:

De loonlasten van SW medewerkers van deze uittredende deelnemer maken geen onderdeel uit van de uittreedsom, wanneer de SW medewerkers niet langer in dienst zijn van de MGR.

Bijlage 5: Samenwerkingsmodule Contractmanagement Inburgeringstrajecten

De kop van artikel 3 wordt gewijzigd en luidt:

Artikel 3 Doel en taken samenwerkingsmodule contractmanagement inburgeringstrajecten

Bij taken wordt toegevoegd:

- inkoop van inburgeringstrajecten;

Bijlage 6 wordt toegevoegd en luidt:

BIJLAGE 6 Samenwerkingsmodule facilitering overige regionale taken sociaal domein

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. Facilitering: het organiseren van taken zoals bedoeld in art. 3 van deze bijlage, waaronder het werkgeverschap van de betreffende medewerkers;
b. Programma: Zorg, Onderwijs of Participatie
c. Regiosecretariaat: de rol van regiosecretaris en secretariële ondersteuning ten behoeve van het regionaal portefeuilleoverleg en ambtelijk overleg.
d. Regionale beleidsondersteuning: beleidsondersteuning voor ontwikkeling regionaal beleid op het terrein van het sociaal domein.
e. Regionale projecten: op sociaal domein gerichte projecten op basis van vraag en behoefte vanuit de gemeente(n) die (nog) niet zijn ondergebracht bij een van de andere samenwerkingsmodules;
f. Regionaal Portefeuillehouders Overleg: een regionaal overleg van de betreffende portefeuillehouders over een bepaald programma, hierna RPO.

Artikel 2 Belangen

De samenwerkingsmodule behartigt de belangen van de aan *Samenwerkingsmodule facilitering overige regionale taken sociaal domein deelnemende gemeenten* op het gebied van facilitering van overige regionale taken zoals benoemd in artikel 3.

Artikel 3 Taken samenwerkingsmodule en submodules

1. De taken van deze samenwerkingsmodule kunnen bestaan uit:
   a. Faciliteren van het regiosecretariaat ten behoeve van het RPO, de bestuurscommissie en de ambtelijke voorbereiding van deze overleggen in het sociaal domein
   b. Faciliteren van de regionale beleidsondersteuning binnen het sociaal domein
   c. Faciliteren van de uitvoering van op sociaal domein gerichte regionale projecten
   d. Faciliteren van overige taken op basis van verzoeken RPO's Zorg, Onderwijs of Participatie
1. De taken per programma onder lid1 worden aangemerkt als submodule.
3. Indien de deelnemers binnen het samenwerkingsverband bij ministeriele regeling als jeugdregio wordt ingedeeld als bedoeld in het wetsvoorstel de 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' bevat deze submodule de taken zoals in de wet beschreven.

Artikel 4 Keuze en taken

1. Het algemeen bestuur bepaalt de kaders waaronder de taken als bedoeld in artikel 3 worden ingebracht of beëindigd.

Artikel 5 Financiële bijdragen

De kosten van de uitvoering van deze taken voor een programma worden in de verrekening uitsluitend ten laste gebracht van de aan de deelnemende gemeenten van de betreffende submodule naar rato van het jaarlijks op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS cijfers.

Artikel 6 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van twaalf maanden. Voor projecten, waar geen langlopende verplichtingen gelden kan een kortere opzegtermijn worden afgesproken.

Artikel 7 Verkoop van diensten

a. Als de deelnemers instemmen met het onderbrengen van taken als bedoeld in artikel 3, voert het openbaar lichaam met instemming van de deelnemers op verzoek van gemeenten buiten het samenwerkingsgebied deze taken uit. De taken worden uitgevoerd tegen een overeen te komen prijs.
b. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze genoemde taken in artikel 3.
c. Indien een adviescommissie is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in eerste lid.

K Toelichting Regeling MGR

De toelichting is gewijzigd en heeft de volgende aanvullingen.

Algemeen is aangevuld met:

Op 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd met als doel de democratische legitimatie en rol van de gemeenteraden te versterken. Daarnaast heeft op 30 maart 2023 het algemeen bestuur van de MGR een voorgenomen besluit genomen om de nieuwe submodule Steunpunt SROI toe te voegen aan de samenwerkingsmodule WSP. Deze ontwikkelingen vragen om een aanpassing van de regeling. Het algemeen bestuur heeft daarom besloten aan de deelnemende gemeenten een gewijzigde regeling voor te leggen waarin de toevoeging van de submodule en de wettelijke wijzigingen zijn aangebracht.

Er is een wetsvoorstel Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen in voorbereiding. Dit wetsvoorstel vraagt jeugdregio's met andere jeugdregio's in een op overeenstemming gericht overleg te zorgen voor bovenregionale afstemming en de organisatie en financiering van de regionale expertteams.

Daarnaast hebben deelnemende verzocht de mogelijkheid voor het faciliteren van regionaal bestuurlijk overleg op de programma's Zorg, Onderwijs en participatie. Dit betreft met name de werkgeversrol naar de medewerkers die werkzaam zijn voor het regionale overleg, en het faciliteren van de afstemming en besluitvorming over regionaal beleid. De MGR zelf blijft beleidsarm. Het beleid op deze programma's wordt lokaal en/of gezamenlijk regionaal vastgesteld op basis van duidelijke mandaten van colleges.

De toelichting bij artikel 11 is het aantal inwoners per 1-1-2022 aangepast en luidt:

Artikel 11 Werkwijze en vergaderorde

Bij de totstandkoming van het aantal stemmen is rekening gehouden met de volgende inwonersaantallen per 1-1-2022:

Arnhem	*163.888*
Doesburg	*11.036*
Duiven	*24.946*
Lingewaard	*46.963*
Overbetuwe	*48.266*
Renkum	*31.358*
Rheden	*43.435*
Rozendaal	*1.756*
Wageningen	*39.939*
Westervoort	*14.944*
Zevenaar	*44.645*

De uitkomst van de staffel is dat de leden van het algemeen bestuur per 1 januari 2023 het volgende aantal stemmen hebben

De toelichting bij artikel 16 luidt:

Artikel 16 Adviescommissies

Dit artikel is gebaseerd op artikel 24 en 24a van de wet. Het algemeen bestuur regelt de bevoegdheden en samenstelling van deze commissies van advies. Er kunnen eventueel raadsleden in een adviescommissie worden benoemd.
Op basis van samenwerkingsmodule 6 zal het ook mogelijk zijn dat het algemeen bestuur een vaste adviescommissie instelt ten behoeve van het dagelijks bestuur.
Dit is relevant voor de wens van deelnemers om de facilitering van overige regionale taken te kunnen uitvoeren, zoals het faciliteren van het regionale beleidsoverleg en uitvoeren van regionale projecten. (zie bijlage 6). Er kan dan een adviescommissie worden gevormd van bijv. de voorzitter van het RPO, de voorzitter van het ambtelijk overleg en de regiosecretaris om een goede afstemming en aansturing te hebben van de betreffende medewerkers die zich bezig houden met regionaal beleid en/of de uitvoering van regionale projecten. De adviescommissie adviseert het dagelijks bestuur over het programmaplan en begroting voor deze taken.

De toelichting bij artikel 20 is aangevuld met:

In het kader van de informatievoorziening blijft de MGR jaarlijks in de periode mei raadsinformatiebijeenkomsten houden waarin de documenten die voorliggen voor zienswijze worden besproken en waarbij ontwikkelingen worden gedeeld die relevant zijn voor de uitvoering. Daarnaast worden er twee keer per jaar nieuwsbrieven verzonden om de raden op de hoogte te brengen van relevante ontwikkelingen.

De toelichting van art. 21 a evaluatie van de regeling luidt:

Hoofdstuk 7a Evaluatie

Artikel 21a Evaluatie van de regeling

Op grond van artikel 11a, van de wet is een bepaling toegevoegd over de evaluatie van de MGR. Het algemeen bestuur zal iedere periode van vier jaar een evaluatie uitvoeren van de regeling. Dit kan leiden tot aanpassingen. Deze kunnen opgenomen worden in het programmaplan voor het komende jaar en/of leiden tot een wijziging van de regeling die voorgelegd wordt aan raden voor zienswijze.

De toelichting van art. 24 is vervallen en van art. 25 luidt:

Artikel 24 vervalt

Artikel 25 Programmaplan

Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een programmaplan vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen.
Het programmaplan komt op een zelfde wijze tot stand als de begroting, zoals vermeld in artikel 27, eerste tot en met het vijfde lid van deze regeling.
Bij het programmaplan van de modules speelt de inhoudelijke voorbereiding van de bestuurscommissies en adviescommissies een belangrijke rol.

Hoofdstuk 9a – burgerparticipatie en toelichting van art. 26 luidt:

Hoofdstuk 9a Burgerparticipatie

Artikel 26 burgerparticipatie

De MGR is beleidsarm en kent uitvoeringstaken. In het participatieprotocol bepaalt het algemeen bestuur per module welke vorm van bestaande of nieuwe burgerparticipatie bij de MGR en/of de door de deelnemende gemeenten passend is om te benutten bij het opstellen van het programmaplan. Dit kan jaarlijks wisselen.

De wijze van burgerparticipatie per module wordt opgenomen in het programmaplan van de betreffende module.

Hoofdstuk 10 Financiële bepalingen

Toelichting art. 27 is aangevuld met:

Het dagelijks bestuur stuurt haar programmaplan en begroting begin april naar de raden voor behandeling. De termijn voor het geven van een zienswijze is verlengd tot 12 weken.

Het dagelijks bestuur zal haar reactie op de zienswijze naar de raden sturen, voordat het algemeen bestuur het programmaplan en de begroting vaststelt. Deze moet voor 15 september naar de provincie verzonden worden. Gezien het zomerreces blijven deze termijnen kort en is het voor alle partijen belangrijk zo mogelijk voor de zomer de zienswijze te ontvangen.

toelichting art. 31 is aangevuld met:

Het toetreden van een deelnemer tot de regeling is een wijziging van de regeling, waaraan in de gewijzigde WGR eisen worden gesteld.
De toelichting van art. 32 is aangevuld met:

De gewijzigde WGR stelt strengere eisen aan de afspraken bij uittreding uit de regeling. Deze eisen zijn verwerkt in artikel 32 en 35, en zijn van overeenkomstige toepassing op de kosten van de basistaken. Daarmee creëren we een eenduidige bepaling voor de gevolgen van uittreding.
Voor het bepalen van de uittreedsom zijn een aantal uitgangspunten gehanteerd.

- *Je moet als deelnemende gemeente relatief eenvoudig toe- en uit kunnen treden tot een submodule of samenwerkingsmodule op basis lokale keuzes zonder 'hop-gedrag'. Je bouwt immers gezamenlijk aan een effectieve regionale uitvoering van taken. Bovendien betreft het deels wettelijke taken.*
- *Bij toetreding wordt gekeken of er aanloopkosten zijn, waaraan je moet bijdragen. Omdat bijv. overheadkosten niet direct toenemen, leidt toetreding meestal tot iets lagere kosten voor de reeds deelnemende gemeenten.*
- *Bij uittreding zie je het omgekeerde. Dan worden de bijdragen van de deelnemende gemeenten hoger omdat vaste kosten gelijk blijven en het tijd en geld kost om variabele kosten te verminderen. Denk aan kosten van personeel, huisvesting/werkplek, ict systemen etc. Daarom wordt gezocht naar een passende periode waarop de uittredende gemeente de werkelijke meerkosten betaald als uittreedsom. Deze periode is in de regeling vastgesteld op maximaal 3 jaar. Daarbij moet er genoeg financiële prikkel zijn bij de MGR en de deelnemende gemeenten om de totale kosten zo spoedig mogelijk te verminderen, waardoor de uittreedkosten voor de uittredende gemeente beperkt blijft.*
- *Een uittreding kan na die maximale periode van drie jaar wel leiden tot hogere kosten van deelnemende gemeenten.*

- *De wetswijziging vraagt om de vaststelling van deze uittreedkosten concreet te maken.*
- *Idem voor wat er gebeurt met het vermogen van de GR. De MGR kent geen ander vermogen dan beperkte bestemmingsreserves.*

De toelichting van artikel 35 is aangevuld en aangepast en luidt.

Als gevolg van de gewijzigde WGR is een bepaling opgenomen over de vereffening van het vermogen behorende bij de samenwerkingsmodule. Daarom is een termijn van maximaal 3 jaar opgenomen van de meest recent vastgestelde begroting en wordt verwezen naar de kostenverdeelsleutel.
Uittreding bij de module WgSW betekent dat de loonkosten van SW-medewerkers voor de uittredende gemeenten niet langer door de MGR worden doorbelast wanneer de SW-medewerkers niet langer in dienst zijn van de MGR. Overige kosten van deze module worden wel meegenomen in de uittreedsom.

Een overeenkomst is wederkerig dus er moet eerst overeenstemming zijn over de voorwaarden van beëindiging van een module voordat beëindiging plaats kan vinden. Het dagelijks bestuur en het betreffende college zullen het dus eens moeten worden. Daarbij is dit artikel en zijn de regels van het algemeen bestuur (derde en vierde lid) weliswaar van toepassing, maar het gaat om de concrete invulling van de voorwaarden (bijv. wat is toerekenbaar, wat is het definitieve bedrag; wat wordt in natura overgenomen e.d.) en overeenstemming van de gevolgen daarvan.

Ten behoeve van de samenwerkingsmodules worden door het openbaar lichaam de MGR meerjarige contracten aangegaan (bijvoorbeeld een huurcontract of arbeidscontracten). De verplichtingen uit deze contracten lopen soms door tot na beëindiging van deelname van een gemeente aan een samenwerkings- of submodule. Het is daarom onwenselijk dat gemeenten, ondanks de opzegtermijn als bedoeld in artikelen 5 in de BIJLAGE 1 t/m 6 bij het beëindigen van een samenwerkingsmodule (waarin een gemeente nog betaalt voor deelname en aansprakelijk blijft), zonder verdergaande consequenties uit die module kunnen stappen. Daarom is er in lid vijf een bepaling opgenomen op grond waarvan gemeenten ook na beëindiging van deelname aansprakelijk zijn voor de rechtshandelingen die zijn aangegaan door het openbaar lichaam de MGR voor de uitvoering van een samenwerkingsmodule. Die aansprakelijkheid ziet alleen op de rechtshandelingen uit de periode dat een deelnemende gemeente nog afnemer was van de samenwerkingsmodule. De aansprakelijkheidstermijn waarop deze bepaling van toepassing is, is vijf jaar en komt in de vaststellingsovereenkomst te staan. Daarbij is aangesloten bij de algemene verjaringstermijn van vorderingen tot schadevergoeding in het Burgerlijk Wetboek van vijf jaar Hiermee is zo veel mogelijk rekening houden met het belang van de deelnemende gemeente die uit een samenwerkingsmodule stapt als met het belang van de deelnemende gemeenten die achterblijven in een samenwerkingsmodule.

De toelichting van art. 36 is aangevuld met:

Voorafgaand aan het toestemming verlenen door de raden moet, conform de gewijzigde WGR, het ontwerp van de wijziging voor zienswijze worden aangeboden aan de raden.

De toelichting van art. 27 is aangevuld met:

Het opheffen van de regeling is een wijziging conform artikel 36, en als zodanig benoemd

De toelichting bij bijlage 3 is aangevuld met:

In 2024 is het Steunpunt SROI als submodule toegevoegd aan de samenwerkingsmodule.

De toelichting bij bijlage 6 luidt als volgt:

BIJLAGE 6: Samenwerkingsovereenkomst faciliteren overige regionale taken sociaal domein

Gemeenten willen de facilitering van de regionale beleidsondersteuning en regionale projecten binnen het sociaal domein gezamenlijk onder kunnen brengen bij de MGR. Dit zal per programma bepaald worden. Voor deze mogelijkheid is een aparte bijlage opgesteld, waarin deze opties en werkwijze zijn weergegeven.

De MGR is een uitvoeringsorganisatie en beleidsarm en blijft dat ook.

Regionaal wordt er door de deelnemende gemeenten beleid gemaakt onder verantwoordelijkheid van het Regionaal Portefeuille Overleg. Besluiten hierover nemen de colleges en/of de door de colleges gemandateerde wethouders.

Op verzoek van het Regionaal Portefeuille Overleg Zorg, Onderwijs en/of Participatie kan aan de MGR verzocht worden faciliterende taken uit te voeren. Deze betreffen het faciliteren van het regionale bestuurlijk overleg, het faciliteren van regionale beleidsondersteuning en uitvoering van regionale projecten.

Voor het uitvoeren van deze taken worden dienstverleningsovereenkomsten gesloten tussen de MGR en de deelnemende gemeenten aan dat RPO en/of die betreffende beleidsonderdelen en/of regionale projecten.

Er kan in verband met bovenregionale taken belang zijn om het faciliteren van dit regionale overleg te verbreden naar boven regionale partijen, bijv. met betrekking tot jeugdzorg. Die mogelijkheid wordt hiervoor in deze regeling geboden.

Deze module biedt ook mogelijkheden om gezamenlijk de wettelijke taken uit te voeren in het kader van het wetsvoorstel de "wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'. Daarbij wordt gesproken over het met andere jeugdregio's in een op overeenstemming gericht overleg te zorgen voor bovenregionale afstemming en de organisatie en financiering van de regionale expertteams.

Artikel II Slotbepaling:

1. Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na die, waarop het op het voorgeschreven wijze bekend is gemaakt.
2. Dit besluit wordt aangehaald als: Tweede besluit tot wijziging van de Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland

Bijlage 1: was – wordt lijst

Bijlage 2: integraal gewijzigde regeling, waarbij de wijzigingen geel of groen zijn gearceerd.

bijlage 1 wijzigingsbesluit

Was – wordt overzicht :

Voor de overzichtelijkheid is hieronder weergegeven wat er in de regeling wijzigt.
De bepaling zoals deze uiteindelijk komt te luiden, is geel gearceerd weergegeven.

Huidig artikel l t/m m	***Nieuw artikel 1 lid 1 t/m m***
l. uitvoeringsprogramma: een nadere uitwerking van het uitvoeringsplan, zijnde een jaarlijks programma waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen; m. uitvoeringsplan: visie voor de komende vier jaar ten aanzien van de door het samenwerkingsverband uit te voeren taken;	l. programmaplan, een jaarlijks plan waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen; m. vervalt
Huidig artikel 9, lid 2 en 3	***Nieuw artikel 9, lid 2 en 3***
Artikel 9 Taken en bevoegdheden 1. Het algemeen bestuur kan besluiten tot het wijzigen van de submodules en tot het vaststellen van het uitvoeringsplan en uitvoeringsprogramma. 2. Het algemeen bestuur kan de volgende bevoegdheden niet overdragen: a. het vaststellen van het uitvoeringsplan en uitvoeringsprogramma; b. het instellen van bestuurscommissies; c. het wijzigen van submodules.	**Artikel 9 Taken en bevoegdheden** 1. Het algemeen bestuur kan besluiten tot het wijzigen van de submodules en tot het vaststellen van het programmaplan 2. Het algemeen bestuur kan de volgende bevoegdheden niet overdragen: a. het vaststellen van het programmaplan; b. het instellen van bestuurscommissies; c. het wijzigen van submodules.
Huidig artikel 11, lid 4 a	***Nieuw artikel 11, lid 4 a***
4. Het algemeen bestuur kan op grond van de wet besluiten om met gesloten deuren te vergaderen, maar niet over de volgende onderwerpen: a. het uitvoeringsplan en het uitvoeringsprogramma;	4. Het algemeen bestuur kan op grond van de wet besluiten om met gesloten deuren te vergaderen, maar niet over de volgende onderwerpen: a. Het programmaplan;
Huidig artikel 20 en lid 2	***Nieuw artikel 20 en lid 2***
Artikel 20 Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van raden (inlichtingenplicht) 2. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven tenminste tweemaal per kalenderjaar informatie aan de raden over de uitgevoerde activiteiten van het samenwerkingsverband.	**Artikel 20 Informatieplicht van het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van raden** 2. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven tenminste tweemaal per kalenderjaar informatie aan de raden over de uitgevoerde activiteiten van het samenwerkingsverband door middel van fysieke of digitale raadsinformatiebijeenkomsten en/of nieuwsbrieven.

	Hoofdstuk 7a Evaluatie
Huidig artikel	***Nieuw artikel 21a***
	Artikel 21a Evaluatie van de regeling Iedere periode van vier jaar evalueert het algemeen bestuur de regeling op nader door het algemeen bestuur vast te stellen onderwerpen.
Huidig artikel 24	***Nieuw artikel 24***
Artikel 24 Uitvoeringsplan 1. Het algemeen bestuur stelt een uitvoeringsplan vast waarin in grote lijnen wordt aangegeven wat het algemeen bestuur van het samenwerkingsverband voornemens is uit te voeren. Het algemeen bestuur kan een of meer onderdelen van het uitvoeringsplan afzonderlijk vaststellen. 2. Het uitvoeringsplan beslaat een periode van vier jaar. Jaarlijks kan het algemeen bestuur besluiten over bijstelling van het uitvoeringsplan.	**Artikel 24 vervalt**
Huidig artikel 25 en 26	***Nieuw artikel 25***
Artikel 25 Uitvoeringsprogramma Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een uitvoeringsprogramma vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven. Het uitvoeringsprogramma bevat voorts in ieder geval een overzicht van de voor de verwezenlijking van de activiteiten benodigde financiële en personele middelen. **Artikel 26 Totstandkoming** De totstandkoming van het uitvoeringsplan en het uitvoeringsprogramma geschiedt op een overeenkomstige wijze als in artikel 27, eerste tot en met vijfde lid, van deze regeling, voor de begroting is aangegeven.	**Artikel 25 Programmaplan** 1. Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een programmaplan vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven. Het programmaplan bevat voorts in ieder geval een overzicht van de voor de verwezenlijking van de activiteiten benodigde financiële en personele middelen. 2. De totstandkoming van het programmaplan geschiedt op een overeenkomstige wijze als in artikel 27, eerste tot en met vijfde lid, van deze regeling, voor de begroting is aangegeven. 3. Het programmaplan komt tot stand met inachtneming van inhoudelijke voorbereiding van de bestuurscommissies en adviescommissies.
	Hoofdstuk 9a
Huidig artikel	***Nieuw artikel 26***
	Artikel 26 Burgerparticipatie Het algemeen bestuur stelt een participatieprotocol vast waarin is geregeld de wijze waarop ingezetenen van de deelnemende gemeenten en belanghebbenden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid op grond van deze regeling betrokken worden Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij

	bestaande vormen van burgerparticipatie van deelnemende gemeenten en/of klantenonderzoek die het openbare lichaam houdt.
Huidig artikel 27, lid 1, 4, 5, 6 en 8	***Nieuw artikel 27, lid 1, 4, 5, 6 ,7, 8 en 9***
1. Indien het algemeen bestuur voor de samenwerkingsmodule een bestuurscommissie heeft ingesteld, dan zendt de bestuurscommissie van de samenwerkingsmodule voor 1 maart een ontwerpbegroting van de samenwerkingsmodule voor het komende kalenderjaar, vergezeld van een toelichting, toe aan het dagelijks bestuur van de MGR. 4. De raden van de deelnemende gemeenten kunnen binnen acht weken bij het dagelijks bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerpbegroting, zoals deze aan het algemeen bestuur wordt aangeboden. 5. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast vóór 15 juli in het jaar, voorafgaande aan dat jaar, waarvoor de begroting dient. 6. Meteen na de vaststelling zendt het algemeen bestuur, zo nodig, de begroting aan de raden van de deelnemende gemeenten, die daarover bij Gedeputeerde Staten hun zienswijze naar voren kunnen brengen. 7. Het dagelijks bestuur zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, maar in ieder geval vóór 1 augustus aan Gedeputeerde Staten. 8. Het bepaalde in dit artikel is, met uitzondering van de genoemde data, van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, behoudens die wijzigingen die niet tot een verhoging van de gemeentelijke bijdragen leiden.	1. Indien het algemeen bestuur voor de samenwerkingsmodule een bestuurscommissie of adviescommissie heeft ingesteld, dan zendt de bestuurscommissie of adviescommissies van de samenwerkingsmodule voor 1 maart een ontwerpbegroting van de samenwerkingsmodule voor het komende kalenderjaar, vergezeld van een toelichting, toe aan het dagelijks bestuur van de MGR. 4. De raden van de deelnemende gemeenten kunnen binnen twaalf weken bij het dagelijks bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerpbegroting, zoals deze aan het algemeen bestuur wordt aangeboden. 5. Het dagelijks bestuur stuurt haar reactienota op de zienswijzen naar de raden, voordat het algemeen bestuur de begroting vaststelt. 6. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast vóór 15 september in het jaar, voorafgaande aan dat jaar, waarvoor de begroting dient. 7. Meteen na de vaststelling zendt het algemeen bestuur, zo nodig, de begroting aan de raden van de deelnemende gemeenten, die daarover bij Gedeputeerde Staten hun zienswijze naar voren kunnen brengen. 8. Het dagelijks bestuur zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, maar in ieder geval vóór 15 september aan Gedeputeerde Staten. 9. Het bepaalde in dit artikel is, met uitzondering van de genoemde data, van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, behoudens die wijzigingen die niet tot een verhoging van de gemeentelijke bijdragen leiden.
Huidig artikel 29, lid 6	***Nieuw artikel 29, lid 6***
6. De kosten worden verdeeld over de	6. De kosten worden verdeeld over de

deelnemende gemeenten volgens de kostenverdeelsleutel, zoals bedoeld in bijlage 1, artikel 8, bijlage 2, artikel 7 en bijlage 3 artikel 7 en bijlage 4 artikel 8 van deze regeling.	deelnemende gemeenten volgens de kostenverdeelsleutel, zoals bedoeld in bijlage 1, artikel 6, bijlage 2, artikel 6 en bijlage 3 artikel 6, bijlage 4 artikel 7 en bijlage 5 artikel 6 en bijlage 6 artikel 5 van deze regeling
Huidig artikel 31, lid 2	***Nieuw artikel 31, lid 2***
	2. Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de wijziging van de regeling door toetreding van een nieuwe deelnemer toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.
Huidig artikel 32, lid 3, 4	***Nieuw artikel 32, lid 3, 4, 5, 6 en 7***
3. Het voornemen tot uittreding wordt bij aangetekende brief bekend gemaakt aan de voorzitter van het samenwerkingsverband. 4. Een deelnemer kan uit de regeling treden onder betaling van een uittreedsom die gelijk is aan de bijdrage die de deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband over het jaar voorafgaand aan het moment dat de deelnemer het besluit tot uittreding kenbaar heeft gemaakt.	3. Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de gewijzigde regeling door uittreding van een deelnemer toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden. 4. Het voornemen tot uittreding wordt bij aangetekende brief bekend gemaakt aan de voorzitter van het samenwerkingsverband. 5. Een deelnemer kan uit de regeling treden onder betaling van een uittreedsom die gelijk is aan maximaal drie maal de bijdrage die een deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28 tweede en derde lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de meest recent vastgestelde begroting op het moment dat de deelnemer het besluit tot uittreding kenbaar heeft gemaakt. De uittreedsom kan contant gemaakt worden en betaald worden bij uittreding. De MGR draagt er zorg voor om de meerkosten gedurende deze periode van maximaal drie jaar zoveel mogelijk te beperken. Indien de werkelijke kosten na deze periode, of zoveel eerder als mogelijk, lager uitvallen dan de maximale uittreedsom, wordt het verschil verrekend met de uittredende deelnemer. 6. Het aandeel van de uittredende deelnemer in de bestemmingsreserve wordt in mindering gebracht op de uittreedsom. Dit aandeel wordt berekend conform de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid van de regeling. 7. Bij uittreding blijft de uittredende deelnemer maximaal vijf jaar na uittreding aansprakelijk voor het intreden van risico's voortvloeiende uit de periode dat de betreffende deelnemer

	deelnam aan de regeling indien en voor zover deze intredende risico's leiden tot een kostenverhoging voor de basistaken en betrekking hebben op de periode dat de betreffende deelnemer nog deelnemer was.
Huidige artikel 35 lid 3 t/m 5	***Nieuw artikel 35 lid 3 t/m 4 en 6***
3. Het algemeen bestuur stelt regels vast ten aanzien van de wijze waarop de gevolgen van de beëindiging aan de samenwerkingsmodule of submodule worden bepaald en in de vaststellingsovereenkomst worden vastgelegd. Dit besluit behoeft tweederde van de uitgebrachte stemmen. 4. In de regels als bedoeld in het derde lid wordt indien noodzakelijk opgenomen dat ten behoeve van de vaststelling van de beëindigingskosten een onafhankelijke registeraccountant wordt ingeschakeld. De opdracht daartoe wordt verstrekt door het algemeen bestuur in overleg met de deelnemer die de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule beëindigt. 5. In de vaststellingsovereenkomst wordt in ieder geval opgenomen dat de deelnemer na beëindiging van een samenwerkingsmodule dan wel submodule, ook in het geval de deelnemer is uitgetreden uit de regeling overeenkomstig artikel 32, maximaal vijf jaar na beëindiging van de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule aansprakelijk blijft bij het intreden van risico's voortvloeiende uit de periode dat de betreffende deelnemer afnemer was van een samenwerkingsmodule dan wel submodule indien en voor zover deze intredende risico's leiden tot een kostenverhoging voor het samenwerkingsverband en betrekking hebben op de periode dat de betreffende deelnemer nog afnemer was van de samenwerkingsmodule dan wel submodule.	3. De vaststellingsovereenkomst voorziet in een vereffening van het vermogen en reeds aangegane verplichtingen van de samenwerkingsmodule door het vaststellen van een beëindigingssom. De beëindigingssom is gelijk aan maximaal drie maal de bijdrage die een deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28 tweede en derde lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de meest recent vastgestelde begroting op het moment dat de deelnemer het besluit tot beëindiging kenbaar heeft gemaakt. De beëindigingssom kan contant gemaakt worden en betaald worden bij beëindiging. De MGR draagt er zorg voor de werkelijke meerkosten gedurende deze periode van maximaal drie jaar zoveel mogelijk te beperken. Indien de werkelijke kosten na deze periode, of zoveel eerder als mogelijk, lager uitvallen dan de maximale beëindigingssom, wordt het verschil verrekend met de deelnemer die deelname aan de samenwerkingsmodule of submodule beëindigd 4. De beëindigingssom wordt verminderd met het aandeel van de betreffende deelnemer van het vermogen op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid van de regeling. 6. In de bepalingen als bedoeld in het derde, vierde en vijfde lid wordt indien noodzakelijk opgenomen dat ten behoeve van de vaststelling van de beëindigingskosten een onafhankelijke registeraccountant wordt ingeschakeld. De opdracht daartoe wordt verstrekt door het algemeen bestuur in overleg met de deelnemer die de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule beëindigt.
Huidig artikel 36	***Nieuw artikel 36, lid 4***
	4. Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de regeling toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.

Huidig artikel 37, lid 3 t/m 9	*Nieuw artikel 37, lid 3 t/m 9*
3. Het liquidatieplan wordt door het algemeen bestuur, de raden van de gemeenten gehoord, vastgesteld. 4. Het liquidatieplan voorziet ook in de gevolgen die de beëindiging heeft voor het personeel als bedoeld in hoofdstuk 8 van deze regeling. 5. Bij opheffing van de gemeenschappelijke regeling wordt ten aanzien van de archiefbescheiden een voorziening getroffen conform art. 4 lid 1 van de Archiefwet 1995. 6. Het liquidatieplan geeft regels voor de wijze waarop de deelnemende gemeenten, voor zover het saldo ontoereikend is, zorgdragen voor de nakoming van de verplichtingen van het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede lid, van de regeling. 7. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van de liquidatie. 8. De organen van het samenwerkingsverband blijven in functie totdat de liquidatie is voltooid.	3. Het liquidatieplan wordt, nadat de raden hun zienswijze hebben gegeven, door het algemeen bestuur vastgesteld 4. Het liquidatieplan voorziet ook in de gevolgen die de beëindiging heeft voor het personeel als bedoeld in hoofdstuk 8 van deze regeling. 5. Het liquidatieplan voorziet ook in een vereffening van het vermogen van het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid, van de regeling. 6. Bij opheffing van de gemeenschappelijke regeling wordt ten aanzien van de archiefbescheiden een voorziening getroffen conform art. 4 lid 1 van de Archiefwet 1995. 7. Het liquidatieplan geeft regels voor de wijze waarop de deelnemende gemeenten, voor zover het saldo ontoereikend is, zorgdragen voor de nakoming van de verplichtingen van het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede lid, van de regeling. 8. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van de liquidatie. 9. De organen van het samenwerkingsverband blijven in functie totdat de liquidatie is voltooid.
Huidig artikel 40	***Nieuw artikel 40***
Artikel 40 Intrekking oude regeling Deze regeling dient ter vervanging van de bestaande Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland. De Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland in werking getreden op 1 januari 2019, wordt ingetrokken.	Artikel vervalt.

Bijlagen

Huidige bijlage 1	*Nieuwe bijlage 1*
Artikel 5 Keuze en taken Submodules Inkoop Zorg 1. Op advies van de bestuurscommissie stelt het algemeen bestuur conform art. 25 en 27 jaarlijks in het uitvoeringsprogramma en begroting vast welke taken voor welke submodules worden uitgevoerd;	**Artikel 5 Keuze en taken Submodules Inkoop Zorg** 1. Op advies van de bestuurscommissie stelt het algemeen bestuur conform art. 25 en 27 van de regeling jaarlijks in het programmaplan en begroting vast welke taken voor welke submodules worden uitgevoerd;
Huidige bijlage 2 artikel 6 lid 1 a ii	***Nieuwe bijlage 2 artikel 6 lid 1 a ii***

ii. De gemeentelijke bijdragen worden, evenredig verdeeld op basis van leerlingenaantallen (1 fte voor 3.800 leerplichtige leerlingen) en gecorrigeerd naar VSV problematiek;	ii. De gemeentelijke bijdragen worden, evenredig verdeeld op basis van leerlingenaantallen (1 fte voor 2.700 leerplichtige leerlingen) en gecorrigeerd naar VSV problematiek;
Huidige bijlage 3 Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt	***Nieuwe bijlage 3 Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt***
Artikel 3 Doel en taken samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt	***Artikel 3 Doel en taken samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt***
a. De basisdienstverlening van het WSP bestaat uit:	a. Submodule: De basisdienstverlening van het WSP bestaat uit: b. Submodule: De dienstverlening van het Steunpunt Social Return On Investment (SROI) bestaat uit : 1. het ondersteunen van aan de submodule deelnemende gemeenten bij het vergroten van het draagvlak voor maatschappelijk ondernemen door ondernemers/werkgevers in de arbeidsmarktregio. 2. het begeleiden van bedrijven en instellingen die een overeenkomst hebben met een SROI-verplichting met één of meer deelnemers bij de invulling van de SROI-afspraken.
Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule	***Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule en submodule***
Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar.	Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar.
Artikel 6 Financiële bijdragen	***Artikel 6 Financiële bijdragen***
Ten behoeve van de uitvoering van de taken genoemd in artikel 3, worden de kosten die samenhangen met het WSP gezamenlijk gedragen door de aan deze module deelnemende gemeenten. De kosten worden verdeeld op basis van het inwoneraantal per gemeente naar rato van het op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers.	Ten behoeve van de uitvoering van de taken genoemd in artikel 3, worden de kosten die samenhangen met het WSP gezamenlijk gedragen door de aan deze module en/of submodule deelnemende gemeenten. De kosten worden verdeeld op basis van het inwoneraantal per gemeente naar rato van het op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers.
Huidige bijlage 4 Samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW artikel 6 lid 2	**Nieuwe bijlage 4 Samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW artikel 6 lid 2**
2. Beëindiging van deelname als bedoeld in het	2. Beëindiging van deelname als bedoeld in het

eerste lid, geschiedt onder de voorwaarden zoals geregeld in artikel 35, tweede, derde, vierde en vijfde lid, van de regeling, als ware de deelnemende gemeente zijn deelname aan deze samenwerkingsmodule zelf heeft beëindigd.	eerste lid, geschiedt onder de voorwaarden zoals geregeld in artikel 35, tweede, derde, vierde en vijfde lid, van de regeling, als ware de deelnemende gemeente zijn deelname aan deze samenwerkingsmodule zelf heeft beëindigd. De loonlasten van SW medewerkers van deze uittredende deelnemer maken geen onderdeel uit van de uittreedsom, wanneer de SW medewerkers niet langer in dienst zijn van de MG
HUIDIGE BIJLAGE 5 Samenwerkingsmodule Contractmanagement inburgeringstrajecten	***NIEUWE BIJLAGE 5 Samenwerkingsmodule Contractmanagement inburgeringstrajecten***
Huidig Artikel 3 Doel en taken submodule contractmanagement inburgeringstrajecten	***Nieuw Artikel 3 Doel en taken samenwerkingsmodules contractmanagement inburgeringstrajecten***
Het hoofddoel van het contractmanagement inburgeringstrajecten is de uitvoering van de inburgeringstrajecten volgen en zo nodig bijsturen. De taken bestaan uit: - contractbeheer en contractmanagement; - toegankelijk maken contractinformatie; - informatie ophalen over behalen van resultaten; - contractgesprekken voeren op grond van informatie en signalen; - rapportage;	Het hoofddoel van het contractmanagement inburgeringstrajecten is de uitvoering van de inburgeringstrajecten volgen en zo nodig bijsturen. De taken bestaan uit: - inkoop van inburgeringstrajecten; - contractbeheer en contractmanagement; - toegankelijk maken contractinformatie; - informatie ophalen over behalen van resultaten; - contractgesprekken voeren op grond van informatie en signalen; - rapportage;
	BIJLAGE 6 Samenwerkingsmodule facilitering overige regionale taken sociaal domein
	Artikel 1 Begripsbepaling In deze regeling wordt verstaan onder: a. Facilitering: het organiseren van taken zoals bedoeld in art. 3 van deze bijlage, waaronder het werkgeverschap van de betreffende medewerkers; b. Programma: Zorg, Onderwijs of Participatie c. Regiosecretariaat: de rol van regiosecretaris en secretariële ondersteuning ten behoeve van het regionaal portefeuilleoverleg en ambtelijk overleg. d. Regionale beleidsondersteuning: beleidsondersteuning voor ontwikkeling regionaal beleid op het terrein van het sociaal domein. e. Regionale projecten: op sociaal domein gerichte projecten op basis van vraag en behoefte vanuit de gemeente(n) die (nog) niet zijn ondergebracht bij een van de andere

samenwerkingsmodules;

f. Regionaal Portefeuillehouders Overleg: een regionaal overleg van de betreffende portefeuillehouders over een bepaald programma, hierna RPO.

Artikel 2 Belangen

De samenwerkingsmodule behartigt de belangen van de aan *Samenwerkingsmodule facilitering overige regionale taken sociaal domein deelnemende gemeenten* op het gebied van facilitering van overige regionale taken zoals benoemd in artikel 3.

Artikel 3 Taken samenwerkingsmodule en submodules

1. De taken van deze samenwerkingsmodule kunnen bestaan uit:
   a. Faciliteren van het regiosecretariaat ten behoeve van het RPO, de bestuurscommissie en de ambtelijke voorbereiding van deze overleggen in het sociaal domein
   b. Faciliteren van de regionale beleidsondersteuning binnen het sociaal domein
   c. Faciliteren van de uitvoering van op sociaal domein gerichte regionale projecten
   d. Faciliteren van overige taken op basis van verzoeken RPO's Zorg, Onderwijs of Participatie
1. De taken per programma onder lid1 worden aangemerkt als submodule.
3. Indien de deelnemers binnen het samenwerkingsverband bij ministeriele regeling als jeugdregio wordt ingedeeld als bedoeld in het wetsvoorstel de 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' bevat deze submodule de taken zoals in de wet beschreven.

Artikel 4 Keuze en taken

1. Het algemeen bestuur bepaalt de kaders waaronder de taken als bedoeld in artikel 3 worden ingebracht of beëindigd.

Artikel 5 Financiële bijdragen

De kosten van de uitvoering van deze taken voor een programma worden in de verrekening uitsluitend ten laste gebracht van de aan de deelnemende gemeenten van de betreffende submodule naar rato van het jaarlijks op 1 januari bepaalde inwonertal

	van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS cijfers. **Artikel 6 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule** Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van twaalf maanden. Voor projecten, waar geen langlopende verplichtingen gelden kan een kortere opzegtermijn worden afgesproken. **Artikel 7 Verkoop van diensten** a. Als de deelnemers instemmen met het onderbrengen van taken als bedoeld in artikel 3, voert het openbaar lichaam met instemming van de deelnemers op verzoek van gemeenten buiten het samenwerkingsgebied deze taken uit. De taken worden uitgevoerd tegen een overeen te komen prijs. b. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze genoemde taken in artikel 3. c. Indien een adviescommissie is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in eerste lid.
Toelichting Regeling MGR	
Algemeen	**Aanvulling Algemeen**
	Op 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd met als doel de democratische legitimatie en rol van de gemeenteraden te versterken. Daarnaast heeft op 30 maart 2023 het algemeen bestuur van de MGR een voorgenomen besluit genomen om de nieuwe submodule Steunpunt SROI toe te voegen aan de samenwerkingsmodule WSP. Deze ontwikkelingen vragen om een aanpassing van de regeling. Het algemeen bestuur heeft daarom besloten aan de deelnemende gemeenten een gewijzigde regeling voor te leggen waarin de toevoeging van de submodule en de wettelijke wijzigingen zijn aangebracht. *Er is een wetsvoorstel Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen in voorbereiding. Dit wetsvoorstel vraagt jeugdregio's met andere jeugdregio's in een op overeenstemming gericht overleg te zorgen voor bovenregionale*

	afstemming en de organisatie en financiering van de regionale expertteams. *Daarnaast hebben deelnemende verzocht de mogelijkheid voor het faciliteren van regionaal bestuurlijk overleg op de programma's Zorg, Onderwijs en participatie. Dit betreft met name de werkgeversrol naar de medewerkers die werkzaam zijn voor het regionale overleg, en het faciliteren van de afstemming en besluitvorming over regionaal beleid. De MGR zelf blijft beleidsarm. Het beleid op deze programma's wordt lokaal en/of gezamenlijk regionaal vastgesteld op basis van duidelijke mandaten van colleges.*
Artikel 11 werkwijze en vergaderorde	**Artikel 11 werkwijze en vergaderorde**
Bij de totstandkoming van het aantal stemmen is rekening gehouden met de volgende inwonersaantallen per 1-1-2021: *Arnhem 162.424* *Doesburg 11.064* *Duiven 25.066* *Lingewaard 46.822* *Overbetuwe 48.214* *Renkum 31.417* *Rheden 43.525* *Rozendaal 1.726* *Wageningen 39.635* *Westervoort 15.014* *Zevenaar 44.096* *De uitkomst van de staffel is dat de leden van het algemeen bestuur per 1 januari 2022 het volgende aantal stemmen hebben:*	*Bij de totstandkoming van het aantal stemmen is rekening gehouden met de volgende inwonersaantallen per 1-1-2022:* *Arnhem 163.888* *Doesburg 11.036* *Duiven 24.946* *Lingewaard 46.963* *Overbetuwe 48.266* *Renkum 31.358* *Rheden 43.435* *Rozendaal 1.756* *Wageningen 39.939* *Westervoort 14.944* *Zevenaar 44.645* *De uitkomst van de staffel is dat de leden van het algemeen bestuur per 1 januari 2023 het volgende aantal stemmen hebben:*
Artikel 16 adviescommissies	**Artikel 16 adviescommissies**
Dit artikel is gebaseerd op artikel 24 van de wet. Het algemeen bestuur regelt de bevoegdheden en samenstelling van deze commissies van advies. Er kunnen eventueel raadsleden in een adviescommissie worden benoemd.	*Dit artikel is gebaseerd op artikel 24 en 24a van de wet. Het algemeen bestuur regelt de bevoegdheden en samenstelling van deze commissies van advies. Er kunnen eventueel raadsleden in een adviescommissie worden benoemd.* *Op basis van samenwerkingsmodule 6 zal het ook mogelijk zijn dat het algemeen bestuur een vaste adviescommissie instelt ten behoeve van het dagelijks bestuur.* *Dit is relevant voor de wens van deelnemers om de facilitering van overige regionale taken te kunnen uitvoeren, zoals het faciliteren van het regionale beleidsoverleg en uitvoeren van regionale projecten. (zie bijlage 6). Er kan dan een adviescommissie worden gevormd van bijv. de voorzitter van het RPO, de voorzitter van het ambtelijk overleg en de regiosecretaris om een goede afstemming en*

	aansturing te hebben van de betreffende medewerkers die zich bezig houden met regionaal beleid en/of de uitvoering van regionale projecten. De adviescommissie adviseert het dagelijks bestuur over het programmaplan en begroting voor deze taken.
Artikel 20 Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van de raden (inlichtingenplicht)	***Artikel 20 Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van de raden (informatieplicht)*** *In het kader de informatievoorziening blijft de MGR jaarlijks in de periode mei raadsinformatiebijeenkomsten houden waarin de documenten die voorliggen voor zienswijze worden besproken en waarbij ontwikkelingen worden gedeeld die relevant zijn voor de uitvoering. Daarnaast worden er twee keer per jaar nieuwsbrieven verzonden om de raden op de hoogte te brengen van relevante ontwikkelingen.*
	Hoofdstuk 7a Evaluatie ***Artikel 21a Evaluatie van de regeling*** *Op grond van artikel 11a, van de wet is een bepaling toegevoegd over de evaluatie van de MGR. Het algemeen bestuur zal iedere periode van vier jaar een evaluatie uitvoeren van de regeling. Dit kan leiden tot aanpassingen. Deze kunnen opgenomen worden in het programmaplan voor het komende jaar en/of leiden tot een wijziging van de regeling die voorgelegd wordt aan raden voor zienswijze.*
	Artikel 24 vervalt ***Artikel 25 Programmaplan*** *Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een programmaplan vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen.* *Het programmaplan komt op een zelfde wijze tot stand als de begroting, zoals vermeld in artikel 27, eerste tot en met het vijfde lid van deze regeling.* *Bij het programmaplan van de modules speelt de inhoudelijke voorbereiding van de bestuurscommissies en adviescommissies een belangrijke rol.*
	Hoofdstuk 9a Burgerparticipatie

	Artikel 26 burgerparticipatie *De MGR is beleidsarm en kent uitvoeringstaken. In het participatieprotocol bepaalt het algemeen bestuur per module welke vorm van bestaande of nieuwe burgerparticipatie bij de MGR en/of de door de deelnemende gemeenten passend is om te benutten bij het opstellen van het programmaplan. Dit kan jaarlijks wisselen.* *De wijze van burgerparticipatie per module wordt opgenomen in het programmaplan van de betreffende module.*
Artikel 27 begrotingsprocedure	**Art. 27 begrotingsprocedure**
	Het dagelijks bestuur stuurt haar programmaplan en begroting begin april naar de raden voor behandeling. De termijn voor het geven van een zienswijze is verlengd tot 12 weken. *Het dagelijks bestuur zal haar reactie op de zienswijze naar de raden sturen, voordat het algemeen bestuur het programmaplan en de begroting vaststelt. Deze moet voor 15 september naar de provincie verzonden worden. Gezien het zomerreces blijven deze termijnen kort en is het voor alle partijen belangrijk zo mogelijk voor de zomer de zienswijze te ontvangen.*
Art 31 toetreding tot regeling	**Art. 31 toetreding tot regeling**
	Het toetreden van een deelnemer tot de regeling is een wijziging van de regeling, waaraan in de gewijzigde WGR eisen worden gesteld.
Art 32 uittreding uit regeling	**Art 32 uittreding regeling**
	De gewijzigde WGR stelt strengere eisen aan de afspraken bij uittreding uit de regeling. Deze eisen zijn verwerkt in artikel 32 en 35, en zijn van overeenkomstige toepassing op de kosten van de basistaken. Daarmee creëren we een eenduidige bepaling voor de gevolgen van uittreding. *Voor het bepalen van de uittreedsom zijn een aantal uitgangspunten gehanteerd.* • *Je moet als deelnemende gemeente relatief eenvoudig toe- en uit kunnen treden tot een submodule of samenwerkingsmodule op basis lokale keuzes zonder 'hop-gedrag'. Je bouwt immers gezamenlijk aan een*

	effectieve regionale uitvoering van taken. Bovendien betreft het deels wettelijke taken. • *Bij toetreding wordt gekeken of er aanloopkosten zijn, waaraan je moet bijdragen. Omdat bijv. overheadkosten niet direct toenemen, leidt toetreding meestal tot iets lagere kosten voor de reeds deelnemende gemeenten.* • *Bij uittreding zie je het omgekeerde. Dan worden de bijdragen van de deelnemende gemeenten hoger omdat vaste kosten gelijk blijven en het tijd en geld kost om variabele kosten te verminderen. Denk aan kosten van personeel, huisvesting/werkplek, ict systemen etc. Daarom wordt gezocht naar een passende periode waarop de uittredende gemeente de werkelijke meerkosten betaald als uittreedsom. Deze periode is in de regeling vastgesteld op maximaal 3 jaar. Daarbij moet er genoeg financiële prikkel zijn bij de MGR en de deelnemende gemeenten om de totale kosten zo spoedig mogelijk te verminderen, waardoor de uittreedkosten voor de uittredende gemeente beperkt blijft.* • *Een uittreding kan na die maximale periode van drie jaar wel leiden tot hogere kosten van deelnemende gemeenten.* • *De wetswijziging vraagt om de vaststelling van deze uittreedkosten concreet te maken.* • *Idem voor wat er gebeurt met het vermogen van de GR. De MGR kent geen ander vermogen dan beperkte bestemmingsreserves.*
Art 35 beëindiging van deelname aan een samenwerkingsmodule	**Art 35 beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule**
Een overeenkomst is wederkerig dus er moet eerst overeenstemming zijn over de voorwaarden van beëindiging van een module voordat beëindiging plaats kan vinden. Het dagelijks bestuur en het betreffende college zullen het dus eens moeten worden. Daarbij is dit artikel en zijn de regels van het algemeen bestuur (derde en vierde lid) weliswaar van toepassing, maar het gaat om de concrete invulling van de voorwaarden (bijv. wat is toerekenbaar, wat is het definitieve bedrag; wat wordt in natura overgenomen e.d.) en overeenstemming van de gevolgen daarvan. *Ten behoeve van de samenwerkingsmodules worden*	*Als gevolg van de gewijzigde WGR is een bepaling opgenomen over de vereffening van het vermogen behorende bij de samenwerkingsmodule. Daarom is een termijn van maximaal 3 jaar opgenomen van de meest recent vastgestelde begroting en wordt verwezen naar de kostenverdeelsleutel.* *Uittreding bij de module WgSW betekent dat de loonkosten van SW-medewerkers voor de uittredende gemeenten niet langer door de MGR worden doorbelast wanneer de SW-medewerkers niet langer in dienst zijn van de MGR. Overige kosten van deze module worden wel meegenomen in de uittreedsom.*

door het openbaar lichaam de MGR meerjarige contracten aangegaan (bijvoorbeeld een huurcontract of arbeidscontracten). De verplichtingen uit deze contracten lopen soms door tot na beëindiging van deelname van een gemeente aan een samenwerkings- of submodule. Het is daarom onwenselijk dat gemeenten, ondanks de opzegtermijn als bedoeld in artikelen 5 in de BIJLAGE 1 t/m 5 bij het beëindigen van een samenwerkingsmodule (waarin een gemeente nog betaalt voor deelname en aansprakelijk blijft), zonder verdergaande consequenties uit die module kunnen stappen	*Een overeenkomst is wederkerig dus er moet eerst overeenstemming zijn over de voorwaarden van beëindiging van een module voordat beëindiging plaats kan vinden. Het dagelijks bestuur en het betreffende college zullen het dus eens moeten worden. Daarbij is dit artikel en zijn de regels van het algemeen bestuur (derde en vierde lid) weliswaar van toepassing, maar het gaat om de concrete invulling van de voorwaarden (bijv. wat is toerekenbaar, wat is het definitieve bedrag; wat wordt in natura overgenomen e.d.) en overeenstemming van de gevolgen daarvan.* *Ten behoeve van de samenwerkingsmodules worden door het openbaar lichaam de MGR meerjarige contracten aangegaan (bijvoorbeeld een huurcontract of arbeidscontracten). De verplichtingen uit deze contracten lopen soms door tot na beëindiging van deelname van een gemeente aan een samenwerkings- of submodule. Het is daarom onwenselijk dat gemeenten, ondanks de opzegtermijn als bedoeld in artikelen 5 in de BIJLAGE 1 t/m 6 bij het beëindigen van een samenwerkingsmodule (waarin een gemeente nog betaalt voor deelname en aansprakelijk blijft), zonder verdergaande consequenties uit die module kunnen stappen*
Art 36 wijziging van de regeling	**Art. 36 wijziging van de regeling**
	Voorafgaand aan het toestemming verlenen door de raden moet, conform de gewijzigde WGR, het ontwerp van de wijziging voor zienswijze worden aangeboden aan de raden.
Art 37 liquidatie van de regeling	**Art. 37 liquidatie van de regeling**
	Het opheffen van de regeling is een wijziging conform artikel 36, en als zodanig benoemd
Bijlage 1 artikel 3 en 5	**Artikel 3 en 5**
De bestuurscommissie geeft via het uitvoeringsprogramma en begroting van de samenwerkingsmodule een advies aan het algemeen bestuur om een besluit te nemen over welke taken voor welke submodules worden uitgevoerd.	*De bestuurscommissie geeft via het programmaplan en begroting van de samenwerkingsmodule een advies aan het algemeen bestuur om een besluit te nemen over welke taken voor welke submodules worden uitgevoerd.*
Bijlage 3 Samenwerkingsmodule WSP	**Bijlage 3 Samenwerkingsmodule WSP**
	In 2024 is het Steunpunt SROI als submodule toegevoegd aan de samenwerkingsmodule.
	Bijlage 6 samenwerkingsmodule faciliteren overige regionale taken sociaal domein
	Gemeenten willen de facilitering van de regionale beleidsondersteuning en regionale projecten binnen het sociaal domein gezamenlijk onder kunnen

	brengen bij de MGR. Dit zal per programma bepaald worden. Voor deze mogelijkheid is een aparte bijlage opgesteld, waarin deze opties en werkwijze zijn weergegeven. *De MGR is een uitvoeringsorganisatie en beleidsarm en blijft dat ook.* *Regionaal wordt er door de deelnemende gemeenten beleid gemaakt onder verantwoordelijkheid van het Regionaal Portefeuille Overleg. Besluiten hierover nemen de colleges en/of de door de colleges gemandateerde wethouders.* *Op verzoek van het Regionaal Portefeuille Overleg Zorg, Onderwijs en/of Participatie kan aan de MGR verzocht worden faciliterende taken uit te voeren. Deze betreffen het faciliteren van het regionale bestuurlijk overleg, het faciliteren van regionale beleidsondersteuning en uitvoering van regionale projecten.* *Voor het uitvoeren van deze taken worden dienstverleningsovereenkomsten gesloten tussen de MGR en de deelnemende gemeenten aan dat RPO en/of die betreffende beleidsonderdelen en/of regionale projecten.* *Er kan in verband met bovenregionale taken belang zijn om het faciliteren van dit regionale overleg te verbreden naar boven regionale partijen, bijv. met betrekking tot jeugdzorg. Die mogelijkheid wordt hiervoor in deze regeling geboden.* *Deze module biedt ook mogelijkheden om gezamenlijk de wettelijke taken uit te voeren in het kader van het wetsvoorstel de "wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'. Daarbij wordt gesproken over het met andere jeugdregio's in een op overeenstemming gericht overleg te zorgen voor bovenregionale afstemming en de organisatie en financiering van de regionale expertteams.*

Bijlage 12 integraal gewijzigde regeling

Gewijzigde regeling Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland (MGR)

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar, ieder voor zover zij bevoegd zijn, overwegen het volgende:

- in het sociaal domein is op uitvoerend niveau samenwerking tussen de gemeenten in de regio geboden;
- met een modulair in te vullen gemeenschappelijke regeling wordt meer samenhang en doelmatigheid in de samenwerking tussen de gemeenten in de regio gerealiseerd;
- aan de gemeenschappelijke regeling kunnen samenwerkingsmodules worden toegevoegd;
- gemeenten bepalen zelf of zij aan een samenwerkingsmodule deelnemen;

Gelet op de artikelen 1, eerste en derde lid en 8, eerste lid van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

Gelet op de verkregen toestemming van de gemeenteraden voor het wijzigen van deze regeling;

Gelet op de wens van deelnemende gemeenten om samenhang aan te brengen in de taken die in het sociaal domein worden uitgevoerd binnen de samenwerkingsmodules, worden de samenwerkingsmodules ondergebracht bij drie Programma's; Zorg (samenwerkingsmodule Inkoop zorg), Onderwijs (samenwerkingsmodule RBL) en Participatie (samenwerkingsmodules WSP, WgSW en Contractmanagement Inburgeringstrajecten). Ieder Programma heeft een bestuurscommissie;

Gelet op de wens van gemeenten die willen deelnemen in de samenwerkingsmodule Contractmanagement Inburgeringstrajecten en deze samenwerkingsmodule daarom onder willen brengen bij het Programma Participatie in de regeling;

Gelet op de wens om enkele updates te doen in de regeling als het gaat om de formulering van de archiefverplichting en formulering van de taken van samenwerkingsmodules;

BESLUITEN:

aan te gaan de volgende

MODULAIRE GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING SOCIAAL DOMEIN CENTRAAL GELDERLAND

HOOFDSTUK 1 ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. basistaken: coördinerende, adviserende en ondersteunende werkzaamheden die ten behoeve van de besluitvorming door de voorzitter, het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur worden uitgevoerd;

b. college: college van burgemeester en wethouders;
c. deelnemer: een college dat deelneemt aan het samenwerkingsverband;
d. Gedeputeerde Staten: Gedeputeerde Staten van Gelderland;
e. directeur: het directielid zoals genoemd in artikel 3 van het Organisatiebesluit MGR SDCG 2019.
f. programma: een inhoudelijk samenhangend geheel van samenwerkingsmodules;
g. raad: gemeenteraad;
h. regeling: onderhavige gemeenschappelijke regeling;
i. samenwerkingsmodule: één of meerdere samenhangende taken die het samenwerkingsverband voor de deelnemers kan uitvoeren;
j. samenwerkingsverband: het openbaar lichaam als bedoeld in artikel 2 van deze regeling;
k. submodule: nadere onderverdeling van taken binnen een samenwerkingsmodule;
l. programmaplan: een jaarlijks plan waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen;
m. wet: de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Artikel 2 Openbaar lichaam

1. Er is een openbaar lichaam, genaamd “Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland”.
2. Het openbaar lichaam is gevestigd in Arnhem.

Artikel 3 Bestuursorganen

Het samenwerkingsverband kent de volgende bestuursorganen:
a. het algemeen bestuur;
b. het dagelijks bestuur;
c. de voorzitter.

HOOFDSTUK 2 BELANGEN, TAKEN EN BEVOEGDHEDEN

Artikel 4 Belangen

Het samenwerkingsverband behartigt de belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein.

Artikel 5 Modulair karakter van het samenwerkingsverband

1. De regeling biedt een algemeen kader voor samenwerking op het gebied van het sociaal domein binnen de regio en voorziet in samenwerkingsmodules, zoals in de bijlagen bij deze regeling opgenomen.
2. Een deelnemer besluit via het aangaan van een dienstverleningsovereenkomst als bedoeld in het artikel 6 tweede lid van deze regeling of aan een samenwerkingsmodule wordt deelgenomen en aan welke submodule(s) voor zover van toepassing.

Artikel 6 Taken samenwerkingsverband en samenwerkingsmodules

1. Ter behartiging van de in artikel 4 genoemde belangen heeft het samenwerkingsverband de volgende taken:
   a. het uitvoeren van de basistaken;
   b. het uitvoeren van de taken uit de samenwerkingsmodules.
2. Over het uitvoeren van taken sluit de deelnemer per samenwerkingsmodule een afzonderlijke dienstverleningsovereenkomst af met het samenwerkingsverband.
3. Het dagelijks bestuur van het samenwerkingsverband stelt eens per vier jaar een model-dienstverleningsovereenkomst en algemene bepalingen vast.

Artikel 7 Bevoegdheden

1. De deelnemers dragen geen bevoegdheden over aan het openbaar lichaam, met uitzondering van de bevoegdheden zoals opgenomen in bijlage 4 van deze regeling.
2. De deelnemers verlenen ieder afzonderlijk de mandaten, volmachten en machtigingen aan het openbaar lichaam die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de taken.

Artikel 8 Beperking privaatrechtelijke bevoegdheden

Het samenwerkingsverband is behoudens instemming van de deelnemers niet bevoegd tot:
a. het vestigen van opstal-, pand- en hypotheekrechten;
b. het afgeven van garanties of andere waarborgen;
c. het in erfpacht aannemen of uitgeven van roerende of onroerende zaken;
d. het in eigendom aannemen of uitgeven van onroerende zaken;
e. het oprichten van en het deelnemen in een rechtspersoon;
f. commerciële dienstverlening aan private partijen.

HOOFDSTUK 3 HET ALGEMEEN BESTUUR

Artikel 9 Taken en bevoegdheden

1. Aan het algemeen bestuur behoren de taken en bevoegdheden toe die in de wet aan het algemeen bestuur zijn opgedragen, alsmede alle bevoegdheden die voorts in deze regeling aan dit orgaan worden opgedragen en niet aan het dagelijks bestuur of de voorzitter zijn opgedragen.
2. Het algemeen bestuur kan besluiten tot het wijzigen van de submodules en tot het vaststellen van het programmaplan
3. Het algemeen bestuur kan de volgende bevoegdheden niet overdragen:
   a. het vaststellen van het programmaplan;
   b. het instellen van bestuurscommissies;
   c. het wijzigen van submodules.

Artikel 10 Samenstelling en zittingsduur

1. Iedere deelnemer wijst uit zijn midden één lid aan als lid van het algemeen bestuur. Gelijktijdig wordt een plaatsvervangend lid aangewezen.
2. Een lid van het algemeen bestuur heeft zitting in het algemeen bestuur gedurende dezelfde periode als de zittingsduur van het college die het vertegenwoordigt. Indien het lid in de nieuwe zittingsperiode opnieuw deel uitmaakt van het college kan hij terstond opnieuw worden aangewezen als lid van het algemeen bestuur.
3. Het lidmaatschap van het algemeen bestuur eindigt zodra een lid ophoudt burgemeester of wethouder van de vertegenwoordigde gemeente te zijn.
4. Een lid van het algemeen bestuur dat tussentijds ontslag neemt, stelt de voorzitter van het algemeen bestuur hiervan op de hoogte. Het ontslag gaat in zodra in de opvolging is voorzien.

Artikel 11 Werkwijze en vergaderorde

1. Het algemeen bestuur stemt bij meerderheid van stemmen, tenzij anders in deze regeling is bepaald.
2. Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur per gemeente wordt jaarlijks op 1 januari aan de hand van de volgende staffel berekend. Basis daarvoor is het inwonertal van de gemeente op basis van de meest recente CBS-cijfers.

Tot 20.000	=	1 stem
20.000 - 50.000	=	2 stemmen

50.000 -100.000 = 3 stemmen
100.000 - = 4 stemmen

3. Het algemeen bestuur vergadert tenminste tweemaal per jaar en voorts zo dikwijls als de voorzitter of het dagelijks bestuur dit nodig oordeelt of ten minste twee leden van het algemeen bestuur daarom verzoeken.
4. Het algemeen bestuur kan op grond van de wet besluiten om met gesloten deuren te vergaderen, maar niet over de volgende onderwerpen:
   a. Het programmaplan;
   b. de begroting, de wijzigingen daarvan en de jaarrekening;
   c. het doen van een uitgave, voordat de begroting of de begrotingswijziging waarbij deze uitgave is geraamd, is goedgekeurd;
   d. het liquidatieplan.

HOOFDSTUK 4 HET DAGELIJKS BESTUUR

Artikel 12 Taken en bevoegdheden

Tot de taken en de bevoegdheden van het dagelijks bestuur van de regeling behoren naast de bevoegdheden in artikel 33b van de wet:

a. het beheer van activa en passiva van het samenwerkingsverband;
b. de zorg, voor zover deze niet aan anderen toekomt, voor de controle op het geldelijke beheer en de boekhouding.

Artikel 13 Samenstelling en zittingsduur

1. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en twee andere leden, door het algemeen bestuur uit zijn midden aan te wijzen en te ontslaan.
2. Een lid van het dagelijks bestuur blijft aan totdat in de opvolging is voorzien. Het lid kan, indien hij opnieuw is aangewezen tot lid van het algemeen bestuur, terstond opnieuw worden benoemd.
3. Een lid van het dagelijks bestuur kan te allen tijde ontslag nemen. Hij deelt zijn ontslag mee aan het algemeen bestuur en aan het college dat het aangaat. Het ontslag gaat in zodra in de opvolging is voorzien.

Artikel 14 Werkwijze en vergaderorde

1. Het dagelijks bestuur vergadert zo dikwijls als de voorzitter dit nodig oordeelt of tenminste twee leden van het dagelijks bestuur zulks schriftelijk, onder opgave van de te behandelen onderwerpen verzoeken, in welk laatste geval de vergadering binnen twee weken plaatsvindt.
2. De artikelen 54, 56, 58 en 59 van de Gemeentewet zijn van overeenkomstige toepassing.
3. Over personen wordt schriftelijk, over zaken mondeling gestemd.
4. Ieder aanwezig lid brengt één stem uit.
5. Het dagelijks bestuur kan een of meer van zijn leden machtigen tot uitoefening van een of meer van zijn bevoegdheden, tenzij de regeling waarop de bevoegdheid steunt zich daartegen verzet.

HOOFDSTUK 5 DE VOORZITTER

Artikel 15 Taken en bevoegdheden

1. De voorzitter is belast met de leiding van de vergaderingen van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
2. De voorzitter tekent de stukken die van het algemeen bestuur en van het dagelijks bestuur uitgaan.

3. De voorzitter vertegenwoordigt het samenwerkingsverband in en buiten rechte. Hij kan de vertegenwoordiging opdragen aan een door hem aan te wijzen gemachtigde.
4. De plaatsvervangend voorzitter wordt door het algemeen bestuur uit zijn midden aangewezen.

HOOFDSTUK 6 DE COMMISSIES

Artikel 16 Adviescommissies

1. Het algemeen bestuur kan vaste adviescommissies instellen voor advisering aan het algemeen bestuur.
2. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter kunnen tijdelijke adviescommissies instellen voor advisering aan hen.
3. Het orgaan bevoegd tot instelling van een adviescommissie, stelt de bevoegdheden, samenstelling van de betreffende commissie bij instellingsbesluit vast.

Artikel 17 Bestuurscommissies

Het algemeen bestuur kan bestuurscommissies instellen met het oog op de behartiging van bepaalde belangen.

HOOFDSTUK 7 INLICHTINGEN, VERANTWOORDING EN ONTSLAG

Artikel 18 Het dagelijks bestuur ten opzichte van het algemeen bestuur (inlichtingenplicht)

Het dagelijks bestuur geeft -in aanvulling op artikel 19a, tweede lid van de wet- het algemeen bestuur de door één of meer leden gevraagde inlichtingen.

Artikel 19 De voorzitter ten opzichte van het algemeen bestuur (inlichtingen- en verantwoordingsplicht en ontslag)

1. De voorzitter is aan het algemeen bestuur verantwoording schuldig over het door hem gevoerde bestuur.
2. De voorzitter geeft het algemeen bestuur alle inlichtingen die het algemeen bestuur voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft.
3. De voorzitter geeft het algemeen bestuur de door een of meer leden gevraagde inlichtingen.
4. De voorzitter kan door het algemeen bestuur worden ontslagen, indien de voorzitter het vertrouwen van het algemeen bestuur niet meer bezit.

Artikel 20 Informatieplicht van het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van raden

1. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven aan de raden van de deelnemende gemeenten alle inlichtingen die voor een juiste beoordeling van de door hen uitgevoerde activiteiten nodig is. Daarnaast geven zij aan de raden van de deelnemende gemeenten de door één of meer leden van die raden gevraagde inlichtingen.
2. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven tenminste tweemaal per kalenderjaar informatie aan de raden over de uitgevoerde activiteiten van het samenwerkingsverband door middel van fysieke of digitale raadsinformatiebijeenkomsten en/of nieuwsbrieven.
3. Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven de rekenkamer van de deelnemende gemeenten, alle inlichtingen die de rekenkamer nodig acht voor het doen van onderzoek.

Artikel 21 Leden algemeen bestuur ten opzichte van hun college en hun raden (inlichtingen- en verantwoordingsplicht en ontslag)

1. Een lid van het algemeen bestuur is de deelnemer die dit lid heeft aangewezen verantwoording verschuldigd over de door hem in dat bestuur gevoerde beleid. De verantwoording vindt plaats op de wijze zoals bij de deelnemer gebruikelijk dan wel voorgeschreven is.
2. Een lid van het algemeen bestuur verschaft de deelnemer die dit lid heeft aangewezen alle inlichtingen die door de deelnemer worden verlangd. De inlichtingen worden verschaft op de wijze zoals bij de deelnemer gebruikelijk dan wel voorgeschreven is.
3. Een lid van het algemeen bestuur kan door de deelnemer die dit lid heeft aangewezen worden ontslagen, indien het lid het vertrouwen van de deelnemer niet meer bezit.
4. Het lid van het algemeen bestuur voldoet aan de verantwoordings- en inlichtingenplicht ten opzichte van de raad van de deelnemer die dit lid heeft aangewezen op de wijze zoals bij de deelnemer gebruikelijk dan wel voorgeschreven is.

HOOFDSTUK 7a EVALUATIE

Artikel 21a Evaluatie van de regeling

Iedere periode van vier jaar evalueert het algemeen bestuur de regeling op nader door het algemeen bestuur vast te stellen onderwerpen.

HOOFDSTUK 8 HET PERSONEEL

Artikel 22 Personeel

1. Het dagelijks bestuur is belast met het aanstellen van medewerkers als ambtenaar, het tewerkstellen op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht en het schorsen en ontslaan van het personeel.
2. Voor het personeel van het samenwerkingsverband gelden de door het algemeen bestuur vast te stellen arbeidsvoorwaardenregelingen en andere algemene voorschriften en bepalingen.

Artikel 23 Directie

De directie is belast met de leiding van de organisatie en de zorg voor een juiste taakvervulling in de organisatie. Het aantal leden van de directie en de taken en bevoegdheden van deze leden worden bepaald bij het door het dagelijks bestuur vast te stellen (organisatie-)besluit.

HOOFDSTUK 9 HET PROGRAMMAPLAN

Artikel 24: vervallen

Artikel 25 Programmaplan

1. Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een programmaplan vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven. Het programmaplan bevat voorts in ieder geval een overzicht van de voor de verwezenlijking van de activiteiten benodigde financiële en personele middelen.
2. De totstandkoming van het programmaplan geschiedt op een overeenkomstige wijze als in artikel 27, eerste tot en met vijfde lid, van deze regeling, voor de begroting is aangegeven.
3. Het programmaplan komt tot stand met inachtneming van inhoudelijke voorbereiding van de bestuurscommissies en adviescommissies.

Hoofdstuk 9a Burgerparticipatie

Artikel 26 Burgerparticipatie

Het algemeen bestuur stelt een participatieprotocol vast waarin is geregeld de wijze waarop ingezetenen van de deelnemende gemeenten en belanghebbenden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid op grond van deze regeling betrokken worden .Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande vormen van burgerparticipatie van deelnemende gemeenten en/of klantenonderzoek die het openbare lichaam houdt.

HOOFDSTUK 10 FINANCIËLE BEPALINGEN

Artikel 27 Begrotingsprocedure

1. Indien het algemeen bestuur voor de samenwerkingsmodule een bestuurscommissie of adviescommissie heeft ingesteld, dan zendt de bestuurscommissie of adviescommissies van de samenwerkingsmodule voor 1 maart een ontwerpbegroting van de samenwerkingsmodule voor het komende kalenderjaar, vergezeld van een toelichting, toe aan het dagelijks bestuur van de MGR.
2. Het dagelijks bestuur zendt vóór 1 april een ontwerpbegroting van het samenwerkingsverband voor het komende kalenderjaar, vergezeld van een toelichting, toe aan de raden van de deelnemende gemeenten. De ontwerpbegroting van het samenwerkingsverband bestaat uit de geconsolideerde ontwerpbegrotingen van de modules aangevuld met de overhead kosten van de MGR.
3. De ontwerpbegroting wordt door de besturen van de deelnemende gemeenten voor eenieder ter inzage gelegd en tegen betaling van de kosten algemeen verkrijgbaar gesteld. Artikel 190, tweede lid en derde lid, van de Gemeentewet is van overeenkomstige toepassing.
4. De raden van de deelnemende gemeenten kunnen binnen twaalf weken bij het dagelijks bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerpbegroting, zoals deze aan het algemeen bestuur wordt aangeboden.
5. Het dagelijks bestuur stuurt haar reactienota op de zienswijzen naar de raden, voordat het algemeen bestuur de begroting vaststelt.
6. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast vóór 15 september in het jaar, voorafgaande aan dat jaar, waarvoor de begroting dient.
7. Meteen na de vaststelling zendt het algemeen bestuur, zo nodig, de begroting aan de raden van de deelnemende gemeenten, die daarover bij Gedeputeerde Staten hun zienswijze naar voren kunnen brengen.
8. Het dagelijks bestuur zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, maar in ieder geval vóór 15 september aan Gedeputeerde Staten.
9. Het bepaalde in dit artikel is, met uitzondering van de genoemde data, van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, behoudens die wijzigingen die niet tot een verhoging van de gemeentelijke bijdragen leiden.

Artikel 28 Bijdragen van de gemeenten

1. In de begroting wordt aangegeven welke bijdrage elke afzonderlijke gemeente verschuldigd is voor het jaar waarop de begroting betrekking heeft.
2. Het algemeen bestuur bepaalt met tweederde meerderheid van stemmen de algemene kostenverdeelsleutel voor de kosten van de basistaken, niet zijnde de kosten voor de samenwerkingsmodules. Als algemene kostenverdeelsleutel geldt een kostenverdeling naar rato van het jaarlijks op 1 januari bepaald inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers.

3. De kostenverdeelsleutel voor de samenwerkingsmodules worden bepaald in de bijlagen bij de regeling.
4. De deelnemers betalen bij wijze van voorschot jaarlijks op 1 januari, op 1 april, op 1 juli en op 1 oktober telkens een kwart van de in lid 1 bedoelde bijdrage.
5. De deelnemers dragen er zorg voor dat het samenwerkingsverband te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al haar verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.

Artikel 29 Jaarrekening

1. Het dagelijks bestuur biedt de jaarrekening over het afgelopen jaar en het jaarverslag, daarbij gevoegd de accountantsverklaring, bedoeld in artikel 213, derde lid, van de Gemeentewet en het verslag van bevindingen, bedoeld in artikel 213, vierde lid, van de Gemeentewet, jaarlijks vóór 1 april ter vaststelling aan het algemeen bestuur aan onder gelijktijdige toezending aan de raden van de gemeenten.
2. Het algemeen bestuur stelt de jaarrekening vast vóór 1 juli, volgende op het jaar waarop deze betrekking heeft.
3. De jaarrekening wordt binnen twee weken na vaststelling, maar in ieder geval vóór 15 juli, met alle bijbehorende stukken en het jaarverslag aan Gedeputeerde Staten aangeboden.
4. Vaststelling van de jaarrekening strekt het dagelijks bestuur tot décharge, behoudens later in rechte gebleken valsheid in geschrifte of andere onregelmatigheden.
5. In de jaarrekening wordt het door elk van de deelnemende gemeenten over het desbetreffende jaar werkelijk verschuldigde bedrag opgenomen.
6. De kosten worden verdeeld over de deelnemende gemeenten volgens de kostenverdeelsleutel, zoals bedoeld in bijlage 1 artikel 6, bijlage 2 artikel 6, bijlage 3 artikel 6, bijlage 4 artikel 7, bijlage 5 artikel 6 en bijlage 6, artikel 5 van deze regeling.
7. Mocht enig exploitatiejaar een batig saldo opleveren:
   a. dan kan daaraan bij besluit van het algemeen bestuur, op advies van de bestuurscommissie(s) van de samenwerkingsmodule(s) waaruit het batig saldo voortvloeit of het dagelijks bestuur wat betreft een batig saldo bij de MGR beheerorganisatie, een bestemming worden gegeven.
   b. dan vindt dotatie op een bestemmingsreserve plaats na het opstellen van de jaarrekening.
8. (Uit)betaling van enig verschil tussen het op grond van artikel 28 van deze regeling bepaalde en het werkelijk verschuldigde, vindt plaats meteen na de mededeling van de vaststelling van de jaarrekening.

HOOFDSTUK 11 HET ARCHIEF

Artikel 30 Zorg voor archiefbescheiden

1. Het dagelijks bestuur is belast met de zorg voor de archiefbescheiden van de organen van het samenwerkingsverband, overeenkomstig een door het algemeen bestuur, met inachtneming van artikel 40 van de Archiefwet 1995 vast te stellen regeling (Archiefverordening), die aan Gedeputeerde Staten wordt meegedeeld.
   Het dagelijks bestuur is tevens belast met de zorg voor de archiefbescheiden die worden gevormd krachtens de aan het samenwerkingsverband gedelegeerde taken.
   De zorg voor archiefbescheiden die ontstaan uit hoofde van de door de deelnemende gemeenten gemandateerde taken berust bij deze gemeenten.
2. Voor de bewaring van de op grond van artikel 12, eerste lid en artikel 13 van de Archiefwet 1995 over te brengen archiefbescheiden van de bij deze regeling ingestelde bestuursorganen is aangewezen het Gelders Archief.
3. De directeur is belast met het beheer van de archiefbescheiden waarvoor MGR SDCG zorgdrager is en voor de archiefbescheiden die ontstaan uit hoofde van de door de

deelnemende gemeenten gemandateerde taken, voor zover MGR SDCG de enige archiefvormer is en voor zover deze archiefbescheiden niet zijn overgedragen naar de archiefbewaarplaats.

4. De archivaris van de MGR SDCG is belast met het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden waarvoor MGR SDCG zorgdrager is, voor zover deze archiefbescheiden niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats.
5. Met het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden die ontstaan uit hoofde van de door deelnemende gemeenten gemandateerde taken is belast de archivaris van de desbetreffende gemeente.

HOOFDSTUK 12 TOETREDING, UITTREDING, WIJZIGING EN OPHEFFING

Artikel 31 Toetreding tot de regeling

1. Een college kan tot de regeling toetreden krachtens een daartoe strekkend besluit van het college na verkregen toestemming van diens raad.
2. Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de wijziging van de regeling door toetreding van een nieuwe deelnemer toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.
3. Toetreding tot de regeling kan slechts plaatsvinden na een daartoe strekkend besluit van de meerderheid van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers.
4. Het algemeen bestuur kan voorwaarden verbinden aan de toetreding van een nieuwe deelnemer en regelt de gevolgen daarvan.

Artikel 32 Uittreding uit de regeling

1. Een deelnemer kan uit de regeling treden krachtens een daartoe strekkend besluit van de deelnemer na verkregen toestemming van diens raad. Daarbij wordt een opzegtermijn van één jaar in acht genomen, ingaande per 1 januari van het eerstvolgende kalenderjaar.
2. Uittreding is niet eerder mogelijk dan nadat overeenkomstig artikel 35 de deelname aan een samenwerkingsmodule of submodule is beëindigd.
3. Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de wijziging van de regeling door uittreding van een deelnemer toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.
4. Het voornemen tot uittreding wordt bij aangetekende brief bekend gemaakt aan de voorzitter van het samenwerkingsverband.
5. Een deelnemer kan uit de regeling treden onder betaling van een uittreedsom die gelijk is aan maximaal drie maal de bijdrage die een deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28 tweede en derde lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de meest recent vastgestelde begroting op het moment dat de deelnemer het besluit tot uittreding kenbaar heeft gemaakt. De uittreedsom kan contant gemaakt worden en betaald worden bij uittreding. De MGR draagt er zorg voor om de meerkosten gedurende deze periode van maximaal drie jaar zoveel mogelijk te beperken. Indien de werkelijke kosten na deze periode, of zoveel eerder als mogelijk, lager uitvallen dan de maximale uittreedsom, wordt het verschil verrekend met de uittredende deelnemer.
6. Het aandeel van de uittredende deelnemer in de bestemmingsreserve wordt in mindering gebracht op de uittreedsom. Dit aandeel wordt berekend conform de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid van de regeling.
7. Bij uittreding blijft de uittredende deelnemer maximaal vijf jaar na uittreding aansprakelijk voor het intreden van risico's voortvloeiende uit de periode dat de betreffende deelnemer deelnam aan de regeling indien en voor zover deze intredende risico's leiden tot een kostenverhoging voor de basistaken en betrekking hebben op de periode dat de betreffende deelnemer nog deelnemer was.

Artikel 33 Aansprakelijkheid
Het samenwerkingsverband verzekert zich tegen:
a. Civielrechtelijke aansprakelijkheid (wettelijke aansprakelijkheid) voor schade aan personen en goederen;
b. Wettelijke aansprakelijkheid voor vermogensschade.

Artikel 34 Deelname aan een bestaande samenwerkingsmodule en submodule(s)

1. Een deelnemer kan besluiten aan een reeds bestaande samenwerkingsmodule deel te nemen en voor zover van toepassing aan daaronder vallende submodule(s).
2. Een deelnemer die wil deelnemen aan een samenwerkingsmodule/submodule van de regeling maakt dit voornemen schriftelijk kenbaar aan het dagelijks bestuur.
3. De financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties worden door het dagelijks bestuur in kaart gebracht.
4. Alle kosten die met starten van deelname aan de samenwerkingsmodule/submodule gepaard gaan, komen ten laste van de nieuwe deelnemer.
5. De deelnamekosten, zoals bedoeld in het vierde lid, worden alleen ten laste van de nieuwe deelnemer gebracht indien het besluit tot deelname daadwerkelijk is genomen. De deelnamekosten zijn opgebouwd uit eenmalige kosten, bestaande uit de noodzakelijke investeringen die ten behoeve van de start van de deelname worden gemaakt en contant gemaakte tijdelijke kosten, bestaande uit de transitiekosten die gedurende 2 jaar na toetreding noodzakelijk zijn om projectmatig de bedrijfsvoeringsactiviteiten te integreren.
6. Het algemeen bestuur neemt een besluit over de voorwaarden tot deelname aan een samenwerkingsmodule/submodule, waarbij de financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties worden betrokken. Dit wordt schriftelijk aan de betreffende gemeente meegedeeld.

Artikel 35 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule

1. Een deelnemer kan deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule beëindigen na een daartoe strekkend besluit van de deelnemer.
2. Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule is slechts mogelijk onder de voorwaarde dat tussen het samenwerkingsverband en de deelnemer een vaststellingsovereenkomst wordt gesloten over de gevolgen van de beëindiging.
3. De vaststellingsovereenkomst voorziet in een vereffening van het vermogen en reeds aangegane verplichtingen van de samenwerkingsmodule door het vaststellen van een beëindigingssom. De beëindigingssom is gelijk aan maximaal drie maal de bijdrage die een deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28 tweede en derde lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de meest recent vastgestelde begroting op het moment dat de deelnemer het besluit tot beëindiging kenbaar heeft gemaakt. De beëindigingssom kan contant gemaakt worden en betaald worden bij beëindiging. De MGR draagt er zorg voor de werkelijke meerkosten gedurende deze periode van maximaal drie jaar zoveel mogelijk te beperken. Indien de werkelijke kosten na deze periode, of zoveel eerder als mogelijk, lager uitvallen dan de maximale beëindigingssom, wordt het verschil verrekend met de deelnemer die deelname aan de samenwerkingsmodule of submodule beëindigd
4. De beëindigingssom wordt verminderd met het aandeel van de betreffende deelnemer van het vermogen op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid van de regeling.
5. Het algemeen bestuur stelt regels vast ten aanzien van de wijze waarop de gevolgen van de beëindiging aan de samenwerkingsmodule of submodule worden bepaald en in de vaststellingsovereenkomst worden vastgelegd. Dit besluit behoeft tweederde van de uitgebrachte stemmen.
6. In de bepalingen als bedoeld in het derde, vierde en vijfde lid wordt indien noodzakelijk opgenomen dat ten behoeve van de vaststelling van de beëindigingskosten een

onafhankelijke registeraccountant wordt ingeschakeld. De opdracht daartoe wordt verstrekt door het algemeen bestuur in overleg met de deelnemer die de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule beëindigt.

7. In de vaststellingsovereenkomst wordt in ieder geval opgenomen dat de deelnemer na beëindiging van een samenwerkingsmodule dan wel submodule, ook in het geval de deelnemer is uitgetreden uit de regeling overeenkomstig artikel 32, maximaal vijf jaar na beëindiging van de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule aansprakelijk blijft bij het intreden van risico's voortvloeiende uit de periode dat de betreffende deelnemer afnemer was van een samenwerkingsmodule dan wel submodule indien en voor zover deze intredende risico's leiden tot een kostenverhoging voor het samenwerkingsverband en betrekking hebben op de periode dat de betreffende deelnemer nog afnemer was van de samenwerkingsmodule dan wel submodule.

Artikel 36 Wijziging van de regeling

1. De regeling kan worden gewijzigd krachtens een daartoe strekkend besluit van twee derde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers.
2. Onder wijziging van de regeling wordt in ieder geval verstaan het toevoegen, wijzigen of opheffen van een samenwerkingsmodule in de regeling.
3. Elke deelnemende gemeente en het algemeen bestuur is bevoegd een wijziging in de regeling aan de besturen van de deelnemende gemeenten in overweging te geven via een daartoe strekkend voorstel. Het dagelijks bestuur zendt het voorstel van de deelnemende gemeenten of het algemeen bestuur toe aan de besturen van de deelnemende gemeenten.
4. Het algemeen bestuur zendt het ontwerp van de wijziging van de regeling toe aan de colleges van de deelnemende gemeenten voor het geven van een zienswijze door de raden.

Artikel 37 Opheffing en liquidatie van de regeling

1. De regeling wordt opgeheven na een daartoe strekkend besluit van tweederde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers.
2. In geval van opheffing van de regeling besluit het algemeen bestuur tot liquidatie. Het algemeen bestuur geeft een onafhankelijk accountant de opdracht om een liquidatieplan op te stellen. Hierbij kan van de bepalingen van de regeling worden afgeweken.
3. Het liquidatieplan wordt, nadat de raden hun zienswijze hebben gegeven, door het algemeen bestuur vastgesteld.
4. Het liquidatieplan voorziet ook in de gevolgen die de beëindiging heeft voor het personeel als bedoeld in hoofdstuk 8 van deze regeling.
5. Het liquidatieplan voorziet ook in een vereffening van het vermogen van het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede en derde lid, van de regeling.
6. Bij opheffing van de gemeenschappelijke regeling wordt ten aanzien van de archiefbescheiden een voorziening getroffen conform art. 4 lid 1 van de Archiefwet 1995.
7. Het liquidatieplan geeft regels voor de wijze waarop de deelnemende gemeenten, voor zover het saldo ontoereikend is, zorgdragen voor de nakoming van de verplichtingen van het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede lid, van de regeling.
8. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van de liquidatie.
9. De organen van het samenwerkingsverband blijven in functie totdat de liquidatie is voltooid.

HOOFDSTUK 13 SLOTBEPALINGEN

Artikel 38 Duur van de regeling

De regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 39 Inwerkingtreding

De regeling treedt in werking op 1 januari 2022, nadat deze op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt.

Artikel 40 vervalt

Artikel 41 Citeertitel

De regeling wordt aangehaald als: Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland.

Artikel 42 Toezending aan Gedeputeerde Staten

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar het samenwerkingsverband is gevestigd draagt zorg voor de in artikel 26, eerste lid van de wet voorgeschreven toezending en de in artikel 26, derde lid, van de wet voorgeschreven bekendmaking van de regeling aan Gedeputeerde Staten.

Bijlagen:

BIJLAGE 1 Samenwerkingsmodule Inkoop Zorg

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze samenwerkingsmodule wordt verstaan onder:

a. inkoop: inkoop van individuele voorzieningen in het kader van de Jeugdwet en maatwerkvoorzieningen in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO 2015)
b. contractbeheer: het registreren en actualiseren van contractinformatie zoals productcodes, tarieven e.d.;
c. contractmanagement: het meten (monitoren) van de contractafspraken en het sturen op de kwaliteit en de kosten van de contracten en indien nodig, het voeren van escalatiegesprekken;
d. projecten: op inkoop gerichte projecten op basis van vraag en behoefte vanuit de gemeente(n);
e. samenwerkingsmodule: onderhavige samenwerkingsmodule Inkoop Zorg;
f. submodule: de zorgvormen binnen deze samenwerkingsmodule, gericht op specifieke individuele voorzieningen in het kader van de Jeugdwet en specifieke maatwerkvoorzieningen in het kader van de WMO 2015 en komen tot stand zoals weergegeven in artikel 5 van deze bijlage.

Artikel 2 Belangen

Het samenwerkingsverband behartigt binnen de samenwerkingsmodule Inkoop de belangen van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van inkoop van dienstverlening dan wel goederen binnen het sociaal domein.

Artikel 3 Samenwerkingsmodule Inkoop Zorg

1. De samenwerkingsmodule Inkoop Zorg bevat de volgende taken:
   a. inkoop van dienstverlening dan wel goederen binnen het sociaal domein die wordt georganiseerd vanuit de MGR;
   b. het contractbeheer samenhangend met de inkoop;
   c. het contractmanagement samenhangend met de inkoop;
   d. uitvoeren van op inkoop gerichte projecten;
2. De deelnemer is gehouden bij deelname aan een submodule ook deel te nemen aan het contractbeheer- en contractmanagement van die submodule.

Artikel 4 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule en submodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van zes maanden.

Artikel 5 Keuze en taken Submodules Inkoop Zorg

1. Op advies van de bestuurscommissie stelt het algemeen bestuur conform art. 25 en 27 van de regeling jaarlijks in het programmaplan en begroting vast welke taken voor welke submodules worden uitgevoerd;
2. De deelnemers bepalen middels een DVO aan welke submodules zij deelnemen;
3. Deelname aan submodules wordt afgerekend conform artikel 6 van deze bijlage.

Artikel 6 Financiële bijdragen

De kosten van een submodule worden in de verrekening uitsluitend ten laste gebracht van de aan de submodule deelnemende gemeenten naar rato van het jaarlijks op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers.

Artikel 7 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

BIJLAGE 2 Samenwerkingsmodule Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL)

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze samenwerkingsmodule wordt verstaan onder:

a. Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL): organisatieonderdeel van het samenwerkingsverband MGR.
b. RMC-functie: Regionale Meld- en Coördinatiefunctie zoals bedoeld in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB), Wet op de expertisecentra (WEC) en Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO).
c. Samenwerkingsmodule: onderhavige samenwerkingsmodule RBL.
d. regionale middelen: bestaan uit de uitkering regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC). Voor RMC is het zowel de specifieke uitkering regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten als de specifieke uitkering regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten.
e. VSV: jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma.

Artikel 2 Belangen

Het samenwerkingsverband behartigt binnen de samenwerkingsmodule Regionaal Bureau Leerlingzaken de belangen van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de Leerplichtwet 1969 en de RMC-functie.

Artikel 3 Samenwerkingsmodule Regionaal Bureau Leerlingzaken

1. De samenwerkingsmodule Regionaal Bureau Leerlingzaken bestaat uit twee submodules: Leerplichtwet en RMC
2. De samenwerkingsmodule Regionaal Bureau Leerlingzaken bevat de volgende taken:
   a. De submodule Leerplicht bevat de volgende taak: uitvoering Leerplichtwet 1969
   b. De submodule RMC bevat de volgende taak: uitvoering wettelijke taken RMC

Artikel 4 Bevoegdheden

1. Bij deelname aan de submodule Leerplichtwet worden alle bevoegdheden die volgens de Leerplichtwet 1969 aan de colleges toekomen gemandateerd aan het samenwerkingsverband.
2. Bij deelname aan de submodule RMC worden alle bevoegdheden die volgens de WEB, WEC en WVO inzake de RMC-functie aan het college van de gemeente Arnhem als contactgemeente toekomen gemandateerd aan het samenwerkingsverband.
3. De gemandateerde bevoegdheden kunnen in ondermandaat worden gegeven aan medewerkers die de samenwerkingsmodule uitvoeren, met uitzondering van de bevoegdheid tot het vaststellen van de instructie voor de leerplichtambtenaren.

Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van 1 jaar.

Artikel 6 Financiële Bijdragen

1. Ten behoeve van de uitvoering van de activiteiten genoemd in artikel 3 is een deelnemende gemeente aan deze samenwerkingsmodule financiële bijdragen verschuldigd op basis van de volgende berekeningswijze per submodule:
   a. Leerplicht:
      i. De totale loonsom voor de verschillende functies wordt vastgesteld, uitgaande van de loonsom op 1 januari 2021;
      ii. De gemeentelijke bijdragen worden, evenredig verdeeld op basis van leerlingenaantallen (1 fte voor 2.700 leerplichtige leerlingen) en gecorrigeerd naar VSV problematiek;
      iii. De gemeentelijke bijdragen worden telkens voor vier jaar vastgesteld, voor het eerst weer in 2025.
      iv. Evenredige verdeling van de kosten van de management-, beleids-, gegevensbeheer en administratieve functies tussen VSV en leerplicht;
   b. RMC: wordt gefinancierd vanuit Rijksmiddelen voor RMC regio Arnhem.

Artikel 7 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

BIJLAGE 3 Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze samenwerkingsmodule wordt verstaan onder:

Samenwerkingsmodule: onderhavige samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt, hierna WSP.

Artikel 2 Belangen

Het samenwerkingsverband behartigt binnen de samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt de belangen van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten en het UWV op het gebied van de dienstverlening aan werkgevers in relatie tot het plaatsen van de doelgroepen waarvoor zij een re-integratieverantwoordelijkheid hebben.

Artikel 3 Doel en taken samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt

a. Submodule: De basisdienstverlening van het WSP bestaat uit:

1. Het WSP is strategisch partner voor werkgevers met betrekking tot arbeidsmarkt-, wervings- en HR vraagstukken.
2. Het vervullen van vacatures bij werkgevers voor werkzoekenden met bijzondere aandacht voor de volgende doelgroepen:

- Participatiewet- uitkeringsgerechtigden, waaronder doelgroep Banenafspraak;
- Wajong-uitkeringsgerechtigden;
- WIA-uitkeringsgerechtigden;
- WW-uitkeringsgerechtigden.

3. Het opbouwen, onderhouden en uitdragen van kennis en informatie ten aanzien van de arbeidsmark en sociale wet- en regelgeving, en waar nodig doorverwijzen naar betrokken ketenpartners.
4. Het adviseren over en faciliteren van werkgevers bij het aanvragen van voorzieningen en subsidies.
5. Het adviseren over en faciliteren van het anders organiseren van werk zodat ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een duurzame werkplek kunnen krijgen. Hierbij wordt onder meer gebruik gemaakt van een aanbodgerichte benadering, bijvoorbeeld functiecreatie.
6. Het bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt in de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland door onder meer te bouwen aan een stevig netwerk van werkgevers en de in de regio actieve ondernemersnetwerken.

b. Submodule: De dienstverlening van het Steunpunt Social Return On Investment (SROI) bestaat uit :

1. het ondersteunen van aan de submodule deelnemende gemeenten bij het vergroten van het draagvlak voor maatschappelijk ondernemen door ondernemers/werkgevers in de arbeidsmarktregio.
2. het begeleiden van bedrijven en instellingen die een overeenkomst hebben met een SROI-verplichting met één of meer deelnemers bij de invulling van de SROI-afspraken.

Artikel 4 Bevoegdheden

1. De bevoegdheden die de Participatiewet en de Wet banenafspraak toebedelen aan de colleges en betrekking hebben op de onder artikel 3 omschreven taken, worden gemandateerd aan het samenwerkingsverband.
2. De gemandateerde bevoegdheden kunnen in ondermandaat worden gegeven aan medewerkers die de samenwerkingsmodule uitvoeren.

Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule en submodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar.

Artikel 6 Financiële bijdragen

Ten behoeve van de uitvoering van de taken genoemd in artikel 3, worden de kosten die samenhangen met het WSP gezamenlijk gedragen door de aan deze module en/of submodule deelnemende gemeenten. De kosten worden verdeeld op basis van het inwoneraantal per gemeente naar rato van het op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers.

Artikel 7 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basisdiensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. De bestuurscommissie dient akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

BIJLAGE 4 Samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze samenwerkingsmodule wordt verstaan onder:

a. Wsw: Wet sociale werkvoorziening
b. SW: Sociale Werkvoorziening.
c. Samenwerkingsmodule: de onderhavige samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW , hierna: WgSW;
d. Buitengemeente: de gemeente die geen deelnemer is aan de samenwerkingsmodule WgSW.

Artikel 2 Belangen

Het samenwerkingsverband behartigt binnen de samenwerkingsmodule de belangen van de aan de samenwerkingsmodule WgSW deelnemende gemeenten op het gebied van het op rechtmatige en doelmatige wijze invulling geven aan de wettelijke taken op het gebied van het werkgeverschap voor de SW-medewerkers en de overige taken zoals benoemd in artikel 4, eerste lid, sub b.

Artikel 3 Deelname aan de samenwerkingsmodule

Deelname aan deze samenwerkingsmodule is slechts mogelijk onder de voorwaarde dat de deelnemende gemeente aan deze samenwerkingsmodule een rechtsgeldig aanwijzingsbesluit heeft genomen als bedoeld in artikel 2, tweede lid, van de Wsw voor de uitvoering van de *activiteiten die gericht zijn op arbeidstoeleiding en -begeleiding van Sw-medewerkers* ***aan een andere organisatie***.

Artikel 4 Samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW

1. De samenwerkingsmodule WgSW bevat de volgende taken:
   a. het uitvoeren van de taken behorend bij het werkgeverschap van SW medewerkers, als bedoeld in artikel 2 eerste lid van de Wsw. Hieronder wordt in elk geval verstaan: het zorgdragen voor de uitbetaling en financiering van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten van werknemers zoals het bijhouden van de salarisadministratie, besluiten over in- en uitdiensttreding, de aanpassing van het dienstverband, de individuele aanpassing van het salaris (niet zijnde als gevolg van cao-afspraken) en de eventueel daaruit voortvloeiende (gerechtelijke) procedures. Daarnaast betreft het taken op het terrein van personeels- en arbeidsomstandighedenbeleid en -uitvoering die via een DVO zijn opgedragen aan de organisatie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de arbeidstoeleiding en – begeleiding van de SW-medewerkers op basis van het aanwijzingsbesluit van deelnemende gemeenten.
   b. Overige taken en verplichtingen die voortvloeien uit de opheffing van Werkvoorziening Midden-Gelderland (handelend onder de naam Presikhaaf Bedrijven) en het onderbrengen van de verplichtingen van de Stichting Personeel Presikhaaf bij de samenwerkingsmodule WgSW.

2. Indien een bestuurscommissie is ingesteld kan de bestuurscommissie het algemeen bestuur voorstellen de samenwerkingsmodule te wijzigen.

Artikel 5 Bevoegdheden

Ter uitvoering van de in artikel 4, eerste lid, onder a, genoemde taak dragen de deelnemende gemeenten hun bevoegdheden en verplichtingen uit de Wsw over aan het samenwerkingsverband.

Artikel 6 Beëindiging deelname aan de samenwerkingsmodule

1. Deelname aan onderhavige samenwerkingsmodule eindigt zodra het huidige aanwijzingsbesluit niet wordt voortgezet, tenzij er blijvend wordt voldaan aan de voorwaarden van artikel 3 van deze samenwerkingsmodule en over de uitvoerbaarheid van artikel 4 eerste lid.
2. Beëindiging van deelname als bedoeld in het eerste lid, geschiedt onder de voorwaarden zoals geregeld in artikel 35, tweede, derde, vierde en vijfde lid, van de regeling, als ware de deelnemende gemeente zijn deelname aan deze samenwerkingsmodule zelf heeft beëindigd.
   De loonlasten van SW medewerkers van deze uittredende deelnemer maken geen onderdeel uit van de uittreedsom, wanneer de SW medewerkers niet langer in dienst zijn van het samenwerkingsverband.
3. Onverminderd het eerste en tweede lid kan beëindiging van deelname aan deze samenwerkingsmodule als bedoeld in artikel 35, eerste lid, van de regeling plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar.

Artikel 7 Financiële bijdragen

1. Ten behoeve van de uitvoering van de taken genoemd in artikel 4, eerste lid, worden de kosten gezamenlijk gedragen door de aan deze module deelnemende gemeenten.
2. De kosten voor jaar t worden jaarlijks verdeeld op basis van het procentuele aandeel in het aantal arbeidsjaren (AJ) per gemeente op basis van de bezettingsaantallen zoals bekend op 31 oktober t-1 voor de deelnemende gemeenten gezamenlijk.
3. De kosten die samenhangen met het Werkgeverschap van de Sw medewerkers uit de buitengemeenten worden conform de in het tweede lid gedefinieerde verdeelsleutel verdeeld over de deelnemende gemeenten waarbij de bijdrage door het Rijk wordt ontvangen via één gemeente.

Artikel 8 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

BIJLAGE 5: Samenwerkingsmodule Contractmanagement inburgeringstrajecten:

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze samenwerkingsmodule wordt verstaan onder:

a. Wet inburgering: De Wet Inburgering die op 1 januari 2022 in werking treedt.
b. Inburgeringstrajecten: De trajecten die de deelnemende gemeenten hebben ingekocht teneinde de nieuwkomer in staat te stellen aan zijn inburgeringsplicht als bedoeld in art 6, eerste lid, Wet Inburgering te voldoen.

Artikel 2 Belangen

De samenwerkingsmodule behartigt de belangen van de aan de deelnemende gemeenten op het gebied van contractmanagement van inburgeringstrajecten op basis van de taken zoals vermeld in artikel 3.

Artikel 3 Doel en taken samenwerkingsmodule contractmanagement inburgeringstrajecten

Het hoofddoel van het contractmanagement inburgeringstrajecten is de uitvoering van de inburgeringstrajecten volgen en zo nodig bijsturen.

De taken bestaan uit:
- inkoop van inburgeringstrajecten;
- contractbeheer en contractmanagement;
- toegankelijk maken contractinformatie;
- informatie ophalen over behalen van resultaten;
- contractgesprekken voeren op grond van informatie en signalen;
- rapportage;

Artikel 4 Bevoegdheden

1. De bevoegdheden die de Wet Inburgering toebedeelt aan de colleges en betrekking hebben op de onder artikel 3 omschreven taken, worden gemandateerd aan het samenwerkingsverband.
2. De gemandateerde bevoegdheden kunnen in ondermandaat worden gegeven aan medewerkers die de samenwerkingsmodule uitvoeren.

Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar.

Artikel 6 Financiële bijdragen

Ten behoeve van de uitvoering van de taken genoemd in artikel 3, worden de kosten die samenhangen met het Contractmanagement Inburgeringstrajecten gezamenlijk gedragen door de aan deze samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten. De kosten worden verdeeld op basis van het inwoneraantal per gemeente naar rato van het op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers.

Artikel 7 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. De bestuurscommissie dient akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

BIJLAGE 6 Samenwerkingsmodule facilitering overige regionale taken sociaal domein

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. Facilitering: het organiseren van taken zoals bedoeld in art. 3 van deze bijlage, waaronder het werkgeverschap van de betreffende medewerkers;
b. Programma: Zorg, Onderwijs of Participatie
c. Regiosecretariaat: de rol van regiosecretaris en secretariële ondersteuning ten behoeve van het regionaal portefeuilleoverleg en ambtelijk overleg.
d. Regionale beleidsondersteuning: beleidsondersteuning voor ontwikkeling regionaal beleid op het terrein van het sociaal domein.
e. Regionale projecten: op sociaal domein gerichte projecten op basis van vraag en behoefte vanuit de gemeente(n) die (nog) niet zijn ondergebracht bij een van de andere samenwerkingsmodules;
f. Regionaal Portefeuillehouders Overleg: een regionaal overleg van de betreffende portefeuillehouders over een bepaald programma, hierna RPO.

Artikel 2 Belangen

De samenwerkingsmodule behartigt de belangen van de aan *Samenwerkingsmodule facilitering overige regionale taken sociaal domein deelnemende gemeente*n op het gebied van facilitering van overige regionale taken zoals benoemd in artikel 3.

Artikel 3 Taken samenwerkingsmodule en submodules

1. De taken van deze samenwerkingsmodule kunnen bestaan uit:
   a. Faciliteren van het regiosecretariaat ten behoeve van het RPO, de bestuurscommissie en de ambtelijke voorbereiding van deze overleggen in het sociaal domein
   b. Faciliteren van de regionale beleidsondersteuning binnen het sociaal domein
   c. Faciliteren van de uitvoering van op sociaal domein gerichte regionale projecten
   d. Faciliteren van overige taken op basis van verzoeken RPO's Zorg, Onderwijs of Participatie
2. De taken per programma onder lid1 worden aangemerkt als submodule.
3. Indien de deelnemers binnen het samenwerkingsverband bij ministeriele regeling als jeugdregio wordt ingedeeld als bedoeld in het wetsvoorstel de 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' bevat deze submodule de taken zoals in de wet beschreven.

Artikel 4 Keuze en taken

1. Het algemeen bestuur bepaalt de kaders waaronder de taken als bedoeld in artikel 3 worden ingebracht of beëindigd.

Artikel 5 Financiële bijdragen

De kosten van de uitvoering van deze taken voor een programma worden in de verrekening uitsluitend ten laste gebracht van de aan de deelnemende gemeenten van de betreffende submodule naar rato van het jaarlijks op 1 januari bepaalde inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS cijfers.

Artikel 6 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van twaalf maanden. Voor projecten, waar geen langlopende verplichtingen gelden kan een kortere opzegtermijn worden afgesproken.

Artikel 7 Verkoop van diensten

a. Als de deelnemers instemmen met het onderbrengen van taken als bedoeld in artikel 3, voert het openbaar lichaam met instemming van de deelnemers op verzoek van gemeenten buiten het samenwerkingsgebied deze taken uit. De taken worden uitgevoerd tegen een overeen te komen prijs.
b. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze genoemde taken in artikel 3.
c. Indien een adviescommissie is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in eerste lid.

Toelichting Regeling MGR

Toelichting
Deze toelichting hoort bij de MODULAIRE GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING SOCIAAL DOMEIN CENTRAAL GELDERLAND (MGR).

Algemeen
Bij het opstellen van deze regeling is uitgegaan van de door de colleges vastgestelde Notitie G12 regionale samenwerkingsvorm van 3 november 2015. Daarin staat dat bij het kiezen van de meest passende samenwerkingsvorm wordt uitgegaan van de volgende inrichtingsprincipes:

1. *een samenwerkingsvorm die het flexibel kunnen toe-en uittreden mogelijk maakt en met een zo beperkt mogelijke uittredingssanctie*
2. *een samenwerkingsvorm waarin het publiekrechtelijk toezicht optimaal geborgd is, met oog voor en ruimte aan de positie voor de raden en de colleges*
3. *daarnaast is het streven om de bestuurlijke drukte te beperken waar dat kan zodat tempo en daadkracht aan de dag gelegd kan worden*
4. *een ondersteuningsstructuur die mean en lean is: niet meer personele inzet dan nodig voor een goede regionale procesgang en uitvoering van taken*
5. *een besluitvormingsprocedure die uitgaat van gelijkwaardigheid en consensus waarbij een kwalitatieve meerderheid van stemmen bepalend is als consensus niet mogelijk blijkt.*

In november 2015 hebben de colleges hun voorkeur uitgesproken voor een gemeenschappelijk openbaar lichaam met een modulaire gemeenschappelijke regeling (MGR)

Daarnaast is in januari 2016 een bestuurlijke opdracht gegeven dat in deze regeling niet wordt opgenomen wat al bij wet is geregeld en waarvan niet afgeweken wordt.

In april 2016 besluiten de colleges besluiten deel te nemen aan het Interactief aankoop systeem (IAS) en geven aan voor welke percelen. Dit IAS vormt de basis voor de MGR. Na oprichting van de MGR wordt de samenwerkingsmodule inkoop in feite gevormd door het IAS.

In december 2016 is de bestuurlijke afspraak gemaakt om artikelen over het beëindigen van een samenwerkingsmodule in de regeling op te nemen en het dienstverleningshandvest niet in de regeling te laten terugkomen.

In september 2017 besluit het algemeen bestuur van de MGR aan de deelnemende gemeenten een gewijzigde regeling voor te leggen waarin de samenwerkingsmodules Onderwijszaken en Werkgeverservicepunt aan de regeling worden toegevoegd en voorwaarden voor het deelnemen aan en het beëindigen van een samenwerkings- en submodule zijn verwerkt.

Op 4 juli 2018 heeft het algemeen bestuur van de MGR een voorgenomen besluit genomen om de nieuwe module Werkgeverschap SW onder te brengen bij de MGR. Dit vraagt om een aanpassing van de regeling. Het algemeen bestuur heeft daarom besloten aan de deelnemende gemeenten een gewijzigde regeling voor te leggen waarin de samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW aan de regeling wordt toegevoegd en enkele verbeteringen aan te brengen in de formulering van de regeling.

Op 23 september 2021 heeft het algemeen bestuur van de MGR een voorgenomen besluit genomen om de nieuwe samenwerkingsmodule Contractmanagement Inburgeringstrajecten onder te brengen bij de MGR. Dit vraagt om een aanpassing van de regeling. Het algemeen bestuur heeft daarom besloten aan de deelnemende gemeenten een gewijzigde regeling voor te leggen waarin de samenwerkingsmodule Contractmanagement Inburgeringstrajecten aan de

regeling wordt toegevoegd en waarin enkele verbeteringen zijn aangebracht in de formulering van de regeling.Om de integraliteit te bevorderen is besloten om uit te gaan van drie Programma's te weten: Zorg, Onderwijs en Participatie en daar de betreffende samenwerkingsmodules onder te brengen en per Programma met één bestuurscommissie te gaan werken.

Op 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd met als doel de democratische legitimatie en rol van de gemeenteraden te versterken. Daarnaast heeft op 30 maart 2023 het algemeen bestuur van de MGR een voorgenomen besluit genomen om de nieuwe submodule Steunpunt SROI toe te voegen aan de samenwerkingsmodule WSP. Deze ontwikkelingen vragen om een aanpassing van de regeling. Het algemeen bestuur heeft daarom besloten aan de deelnemende gemeenten een gewijzigde regeling voor te leggen waarin de toevoeging van de submodule en de wettelijke wijzigingen zijn aangebracht.

Er is een wetsvoorstel Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen in voorbereiding. Dit wetsvoorstel vraagt jeugdregio's met andere jeugdregio's in een op overeenstemming gericht overleg te zorgen voor bovenregionale afstemming en de organisatie en financiering van de regionale expertteams.

Daarnaast hebben deelnemende gemeenten verzocht de mogelijkheid voor het faciliteren van regionaal bestuurlijk overleg op de programma's Zorg, Onderwijs en participatie. Dit betreft met name de werkgeversrol naar de medewerkers die werkzaam zijn voor het regionale overleg, en het faciliteren van de afstemming en besluitvorming over regionaal beleid. De MGR zelf blijft beleidsarm. Het beleid op deze programma's wordt lokaal en/of gezamenlijk regionaal vastgesteld op basis van duidelijke mandaten van colleges.

Artikelsgewijze toelichting MGR

HOOFDSTUK 1 ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Dit artikel bevat enkele algemene begripsbepalingen die gelden voor de gehele gemeenschappelijke regeling.

Artikel 2 Openbaar lichaam

Dit artikel bepaalt dat er een zogenoemd gemeenschappelijk openbaar lichaam wordt ingesteld krachtens artikel 1, eerste lid, gelezen in samenhang met artikel 8, eerste lid, van de wet. Het gemeenschappelijk openbaar lichaam bezit rechtspersoonlijkheid en kan dus zelfstandig privaatrechtelijke rechtshandelingen verrichten. Er is onder meer gekozen voor een gemeenschappelijk openbaar lichaam om de optie open te houden om in de toekomst beleidsmatige taken in te brengen.

Tot slot bepaalt het artikel dat het gemeenschappelijk openbaar lichaam gevestigd is te Arnhem (volgens artikel 10 lid 3 van de wet is het aanwijzen van een plaats van vestiging vereist). Deze vestigingsplaats bepaalt onder andere welke rechtbank bevoegd is kennis te nemen van eventuele procedures en dat de gedeputeerde staten van de provincie Gelderland interbestuurlijk toezichthouder is.

Daarnaast is de vestigingsplaats van belang in verband met artikel 42 van deze regeling. Het gemeentebestuur van de vestigingsplaats zendt de regeling aan gedeputeerde staten van de provincie Gelderland en maakt de regeling bekend in de Staatscourant.

Artikel 3 Bestuursorganen

Het bestuur van het gemeenschappelijk openbaar lichaam bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter (art. 12, eerste lid, van de wet). Daarnaast kunnen bestuurscommissies worden ingesteld. In deze regeling is die mogelijkheid geopend in artikel 17. De directie of een directielid is geen bestuursorgaan.

HOOFDSTUK 2 BELANGEN, TAKEN EN BEVOEGDHEDEN

Artikel 4 Belangen

De regio wil de mogelijkheid hebben om modules onder de MGR te kunnen brengen. Om dit mogelijk te maken wordt het belang van de MGR in zo breed mogelijk perspectief beschreven in artikel 4. De regeling behartigt immers de belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein. Het belang bakent de bevoegdheden van (het bestuur van) het gemeenschappelijk openbaar lichaam af. De specifieke belangen van een samenwerkingsmodule worden geconcretiseerd in de artikelen over de samenwerkingsmodule.

Artikel 5 Modulair karakter

De regeling is modulair opgebouwd om deze eenvoudig te kunnen uitbreiden met nieuwe samenwerkingsmodules. Om samenhang te brengen in de samenwerkingsmodules wordt vanaf 2022 gewerkt met 3 Programma's Zorg, Onderwijs en Participatie. Er kunnen meerdere samenwerkingsmodules onder één Programma worden gebracht.

Artikelen 6 Taken samenwerkingsverband en samenwerkingsmodules

Als de deelnemers in een later stadium nieuwe samenwerkingsmodules aan de MGR willen toevoegen, betekent dit een wijziging van de regeling (artikel 36, tweede lid, van de regeling). Als daar eenmaal toe is besloten wordt de regeling gewijzigd in die zin dat een nieuw artikel over die samenwerkingsmodule in een bijlage bij de regeling wordt toegevoegd, waarin de taken van die nieuwe samenwerkingsmodules worden omschreven. De bijlage bij de regeling maakt integraal onderdeel uit van de regeling. Ook een wijzing van de bijlage moet dus worden aangemerkt als een wijziging van de regeling waarop artikel 36 van toepassing is. Deelnemers kunnen vervolgens besluiten om aan deze nieuwe samenwerkingsmodule deel te nemen (zie artikel 34 van de regeling). Er wordt vervolgens op grond van artikel 6, tweede lid, een afzonderlijke dienstverleningsovereenkomst afgesloten met het openbaar lichaam, de MGR. Op de dienstverleningsovereenkomsten zijn algemene bepalingen van toepassing.

Als in de toekomst raadsbevoegdheden worden overgedragen aan de MGR, hebben de raden een verdergaande rol dan het geven van toestemming voor het treffen van de regeling als bedoeld in artikel 1, tweede lid, van de wet. De raden moeten in dat geval ook instemmen met het treffen van de regeling als deelnemer aan de regeling. De regeling moet bij het overdragen van raadsbevoegdheden op verschillende punten worden gewijzigd, bijvoorbeeld de bepalingen over vertegenwoordiging in het algemeen bestuur dan wel de term deelnemers.

Artikel 7 Bevoegdheden

De deelnemers dragen geen bevoegdheden over aan de MGR. Bij afzonderlijk besluit mandateren de deelnemers de bevoegdheden. Een uitzondering hierop zijn de taken uit module Werkgeverschap SW, zoals verwoord in bijlage 4. Voor het overdragen van het werkgeverschap van de wsw medewerkers naar de MGR is delegatie nodig.

Artikel 8 Beperking privaatrechtelijke bevoegdheden

Met deze bepaling worden de bevoegdheden van de bestuursorganen van het openbaar lichaam beperkt. Dit zijn bevoegdheden die het openbaar lichaam vanwege zijn rechtspersoonlijkheid op grond van de wet zelf heeft. Met deze bepaling worden de financiële risico's voor de deelnemers die hiermee samenhangen beperkt, omdat de deelnemers vooraf eerst hiermee dienen in te stemmen. Wanneer het algemeen bestuur hiertoe over wil gaan is hiervoor vooraf toestemming nodig van deelnemende gemeenten.

HOOFDSTUK 3 HET ALGEMEEN BESTUUR

Artikel 9 Taken en bevoegdheden

Het algemeen bestuur staat aan het hoofd van het gemeenschappelijk openbaar lichaam (art. 12, tweede lid, van de wet). Dit betekent onder meer dat het algemeen bestuur eindverantwoordelijk is voor het gemeenschappelijk openbaar lichaam. In het algemeen bestuur zijn alle deelnemers vertegenwoordigd.

Dit artikel beschrijft de taken en bevoegdheden van het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur kan zijn bevoegdheden overdragen aan het dagelijks bestuur met uitzondering van de taken benoemd in artikel 33a, tweede lid, van de wet en artikel 9, derde lid, van de regeling.

Artikel 10 Samenstelling en zittingsduur

Deze regeling omvat een collegeregeling omdat het gaat om collegebevoegdheden die het samenwerkingsverband gaat uitvoeren. Het betreft in beginsel een samenwerkingsverband gericht op uitvoerende taken. Op grond van artikel 13, zesde lid van de wet kiest iedere deelnemer (in dit geval het college) uit zijn midden het lid van het algemeen bestuur (artikel 13, zesde lid, van de wet). In de regeling is gekozen voor één lid van het algemeen bestuur per deelnemer. Het lidmaatschap van het algemeen bestuur eindigt van rechtswege wanneer men ophoudt lid te zijn van het college dat het lid heeft aangewezen (artikel 13, zesde lid van de wet dat artikel 13, tweede lid van overeenkomstige toepassing verklaart).

Om te voldoen aan de gedachte van verlengd lokaal bestuur is het van belang dat deelnemers vertegenwoordigd zijn in het algemene bestuur. Daarom is in de regeling bepaald dat een plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur wordt aangewezen om op die wijze vertegenwoordiging van de deelnemer in het algemeen bestuur zoveel mogelijk te borgen. De plaatsvervanging geldt uitsluitend voor de werkzaamheden als lid van het algemeen bestuur. Mocht het lid van het algemeen bestuur ook voorzitter zijn of lid van het dagelijks bestuur, dan geldt de plaatsvervanging niet voor de werkzaamheden als voorzitter of lid van het dagelijks bestuur. De plaatsvervanging van de voorzitter (een zelfstandig bestuursorgaan) is geregeld in artikel 15, vierde lid van de regeling. Voor leden van het dagelijks bestuur kunnen geen plaatsvervangers worden benoemd. Bij vervanging met een tijdelijk of incidenteel karakter kan worden volstaan met een interne vervangingsregeling binnen het dagelijks bestuur, zoals gebruikelijk is bij het college.

Artikel 11 Werkwijze en vergaderorde

Bij de totstandkoming van het aantal stemmen is rekening gehouden met de volgende inwonersaantallen per 1-1-2022:
Arnhem 163.888
Doesburg 11.036

Duiven	*24.946*
Lingewaard	*46.963*
Overbetuwe	*48.266*
Renkum	*31.358*
Rheden	*43.435*
Rozendaal	*1.756*
Wageningen	*39.939*
Westervoort	*14.944*
Zevenaar	*44.645*

De uitkomst van de staffel is dat de leden van het algemeen bestuur per 1 januari 2023 het volgende aantal stemmen hebben:

Deelnemer	***Aantal stemmen***
Arnhem	*4*
Doesburg	*1*
Duiven	*2*
Lingewaard	*2*
Overbetuwe	*2*
Renkum	*2*
Rheden	*2*
Rozendaal	*1*
Wageningen	*2*
Westervoort	*1*
Zevenaar	*2*
Totaal	*21*

In het algemeen bestuur worden besluiten genomen met een meerderheid van stemmen. Een stemming is geldig wanneer meer dan de helft van het aantal leden dat zitting heeft aan de stemming heeft deelgenomen (artikel 29, eerste lid Gemeentewet). Daarbij mag geen rekening worden gehouden met meervoudige stemrechten, het gaat om het aantal leden. Leden die zich onthouden van stemming tellen daarbij niet mee.

In artikel 11, vierde lid van de regeling is bepaald over welke onderwerpen het algemeen bestuur niet in beslotenheid kan vergaderen. Het uitgangspunt van de wet (art. 22 lid 3) is dat de vergaderingen van het algemeen bestuur van een gemeenschappelijk openbaar lichaam openbaar zijn. In artikel 22 van de wet is bepaald dat het algemeen bestuur een uitzondering op dit uitgangspunt kan maken. Vergaderingen kunnen in beslotenheid worden gehouden als de voorzitter van het algemeen bestuur dit nodig oordeelt óf als een vijfde van de aanwezige leden daar om verzoekt. Op een dergelijk verzoek beslist het algemeen bestuur, waarbij een afweging gemaakt moet worden tussen het belang van openbaarheid en het belang van vertrouwelijkheid.

In artikel 22, eerste lid van de wet worden artikelen van de Gemeentewet van overeenkomstige toepassing verklaard op het houden en de orde van de vergaderingen van het algemeen bestuur, voor zover de wet daarvan niet is afgeweken:

- *artikel 16: vaststellen reglement van orde voor vergaderingen en andere werkzaamheden*

- *artikel 17: frequentie van vergaderen*
- *artikel 20: quorum voor opening vergadering*
- *artikel 22: onschendbaarheid en verschoningsrecht*
- *artikel 26: handhaving orde vergadering*
- *artikel 28: niet deelname aan stemming*
- *artikel 29: quorum voor geldige stemming*
- *artikel 30: totstandkoming beslissing*
- *artikel 31: geheime stembriefjes*
- *artikel 32: overige stemmingen*
- *artikel 33a: ondertekening stukken*
- *artikel 33: ambtelijke bijstand*

Een lid van het algemeen bestuur heeft altijd stemrecht. Dit stemrecht kan het lid niet worden ontnomen. Een lid van het algemeen bestuur stemt alleen niet wanneer het besluit een gelegenheid betreft die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken, of over de vaststelling of goedkeuring van de rekening van een lichaam waartoe hij rekenplichtig is of tot wiens bestuur hij hoort (artikel 28, eerste lid Gemeentewet). Deze bepaling moet terughoudend worden uitgelegd omdat het onthouden van stemrecht een inbreuk zou zijn op de rechten van de vertegenwoordiger en daarmee op het democratisch proces (vergelijk Abrs d.d. 1 april 2015, ECLI:NL:RVS: 2015:1010). Het ligt niet voor de hand dat het lid zich moet onthouden van stemmen over zaken die de gemeente aangaat.
In de regeling kan derhalve niet worden bepaald, dat slechts die deelnemers die de taken ook daadwerkelijk afnemen (lees deelnemen aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule) in het algemeen bestuur mogen stemmen over die taken. Mochten er in de toekomst meer samenwerkingsmodules worden toegevoegd en het aantal deelnemers daaraan sterk verschilt dan kan het een optie zijn om bestuurscommissies voor (bepaalde) samenwerkingsmodules in te stellen, waarin vertegenwoordigers van de aan die samenwerkingsmodules deelnemende gemeenten zitten .
Het algemeen bestuur draagt dan haar bevoegdheden ten aanzien van die samenwerkingsmodule over aan de bestuurscommissie. Om bestuurlijke drukte te voorkomen zou je in de bestuurscommissie de leden van het algemeen bestuur kunnen benoemen die de deelnemers vertegenwoordigen die aan de samenwerkingsmodule meedoen. Vervolgens plan je de vergadering van een bestuurscommissie achter de vergadering van het algemeen bestuur. Dit zou je -voor zover gewenst- ook op submoduleniveau kunnen doen.

Een andere mogelijkheid is een gentlemens agreement dat de leden van het algemeen bestuur van de deelnemers die niet deelnemen aan een samenwerkingsmodule, zich onthouden van stemrecht.
Dat is echter niet geheel in lijn met hetgeen hiervoor uiteen is gezet over het onthouden van stemrecht.

HOOFDSTUK 4 HET DAGELIJKS BESTUUR

Artikel 12 Taken en bevoegdheden

Dit artikel regelt de taken en bevoegdheden van het dagelijks bestuur.

Artikel 13 Samenstelling en zittingsduur

Leden van het dagelijks bestuur blijven aan totdat in hun opvolging is voorzien. Hierdoor wordt geregeld dat er in de tussenliggende periode tussen verkiezingen en het kiezen van een dagelijks bestuur uit het midden van het nieuwe algemeen bestuur geen dagelijks bestuur aanwezig is.

Een lid van het dagelijks bestuur dat ontslag wil nemen legt dat voor aan het algemeen bestuur. Pas wanneer het algemeen bestuur een nieuw lid van het dagelijks bestuur heeft aangewezen, kan het ontslag van het lid van het dagelijks bestuur ingaan.

De wet bevat geen bepalingen over het benoemen van plaatsvervangers voor de leden van het dagelijks bestuur. Bij vervanging met een tijdelijk of incidenteel karakter kan worden volstaan met een interne vervangingsregeling binnen het dagelijks bestuur, zoals gebruikelijk is bij het college.

Artikel 14 Werkwijze en vergaderorde

Op grond van artikel 14 van de wet bestaat het dagelijks bestuur uit de voorzitter en ten minste twee andere leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen. Er is in de regio afgesproken dat het dagelijks bestuur uit drie leden bestaat.

De wet bevat geen bepalingen over de besluitvorming en vergaderorde van het dagelijks bestuur, zoals bij het algemeen bestuur. Dat is vrij te regelen in de regeling of in het door het dagelijks bestuur vast te stellen reglement van orde. Het ligt voor de hand daarbij aan te sluiten bij de bepalingen over het college: artikel 52-54, 56, 58, 59 en 59a Gemeentewet. Het is niet mogelijk om geheimhouding (vergelijk artikel 55 Gemeentewet) of immuniteit (vergelijk artikel 57 Gemeentewet) te regelen, omdat daarvoor een expliciete grondslag in een wet in formele zin is vereist omdat daarbij wordt afgeweken van algemene wettelijke normen.

HOOFDSTUK 5 DE VOORZITTER

Artikel 15 Taken en bevoegdheden

Dit artikel regelt de aanwijzing van de (plaatsvervangend) voorzitter. Op grond van artikel 13, negende lid, van de wet moet de voorzitter door en uit het algemeen bestuur aangewezen worden. De voorzitter is een eenhoofdig bestuursorgaan (artikel 12, eerste lid, van de wet) en is voorzitter van zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur (artikel 12, derde lid, van de wet). De voorzitter beschikt over één stem in beide bestuursorganen. De aanwijzing van de voorzitter kan niet aan het dagelijks bestuur worden gedelegeerd.

De plaatsvervangend voorzitter vervangt de voorzitter zowel in het algemeen bestuur als in het dagelijks bestuur.

HOOFDSTUK 6 DE COMMISSIES

Artikel 16 Adviescommissies

Dit artikel is gebaseerd op artikel 24 en 24a van de wet. Het algemeen bestuur regelt de bevoegdheden en samenstelling van deze commissies van advies. Er kunnen eventueel raadsleden in een adviescommissie worden benoemd.
Op basis van samenwerkingsmodule 6 zal het ook mogelijk zijn dat het algemeen bestuur een vaste adviescommissie instelt ten behoeve van het dagelijks bestuur.
Dit is relevant voor de wens van deelnemers om de facilitering van overige regionale taken te kunnen uitvoeren, zoals het faciliteren van het regionale beleidsoverleg en uitvoeren van regionale projecten. (zie bijlage 6). Er kan dan een adviescommissie worden gevormd van bijv. de voorzitter van het RPO, de voorzitter van het ambtelijk overleg en de regiosecretaris om een goede afstemming en aansturing te hebben van de betreffende medewerkers die zich bezig

houden met regionaal beleid en/of de uitvoering van regionale projecten. De adviescommissie adviseert het dagelijks bestuur over het programmaplan en begroting voor deze taken.

Artikel 17 Bestuurscommissies

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid van het algemeen bestuur om bestuurscommissies in te stellen (op grond van artikel 25, eerste lid, van de wet). Het is aan het algemeen bestuur om bestuurscommissies in te stellen. Het algemeen bestuur regelt de samenstelling van de bestuurscommissie, haar taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties jegens het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur. Op grond van artikel 25, tweede lid, van de wet gaat het algemeen bestuur pas over tot de instelling van de in het eerste lid bedoelde commissies nadat de raden van de deelnemende gemeenten van dit voornemen op de hoogte zijn gesteld en in de gelegenheid zijn gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van het algemeen bestuur te brengen.

De bestuurscommissie is verantwoordelijk voor de inhoudelijke voorbereiding op de begroting en het activiteitenplan- en programma. De bestuurscommissie geeft hierover een advies aan het algemeen bestuur.
De bestuurscommissie heeft een rol voor de samenwerkingsmodules die vallen onder het betreffende programma. Dit wordt in het instellingsbesluit van de betreffende bestuurscommissie vastgesteld.

Er is bewust voor gekozen om geen bepaling in de regeling op te nemen over een eventuele vergoeding aan leden van een advies- of bestuurscommissie, omdat burgemeester, wethouders, raadsleden, ambtenaren en gemeentesecretarissen reeds uit hoofde van hun functie een vergoeding ontvangen.

HOOFDSTUK 7 INLICHTINGEN, VERANTWOORDING EN ONTSLAG

Artikel 18 Het dagelijks bestuur ten opzichte van het algemeen bestuur (inlichtingenplicht)

Dit artikel is slechts beperkt van omvang omdat artikel 19a, eerste lid van de wet reeds bepalingen bevat over de verantwoordings- en inlichtingenplicht, almede het ontslag.

Artikel 19a, eerste lid, van de wet regelt de verantwoording van de (leden van het) dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur over het door het dagelijks bestuur gevoerde bestuur. Het tweede lid gaat over het verstrekken van inlichtingen die het algemeen bestuur nodig heeft voor het uitoefenen van zijn taak. Het derde lid gaat over het ontslag van een lid van het dagelijks bestuur door het algemeen bestuur bij een gebrek aan vertrouwen. Een ontslagen lid van het dagelijks bestuur blijft wel lid van het algemeen bestuur. De rechter treedt niet in de beoordeling van de gronden waarop het algemeen
bestuur tot ontslag van het lid van het dagelijks bestuur heeft besloten.

Het informatierecht voor individuele leden van het algemeen bestuur ontbreekt echter in artikel 19a, van de wet. Vandaar dat dit in dit artikel is opgenomen.

Als één of meer leden van het algemeen bestuur inlichtingen vragen aan het dagelijks bestuur dan verstrekt het dagelijks bestuur deze inlichtingen niet alleen aan degenen die inlichtingen vragen, maar ook aan de overige leden van het algemeen bestuur. Hiermee wordt bewerkstelligd dat alle leden van het algemeen bestuur over dezelfde inlichtingen beschikken.

Artikel 19 De voorzitter ten opzichte van het algemene bestuur (inlichtingen- en verantwoordingsplicht en ontslag)

De voorzitter is een apart orgaan. De wet zwijgt over de verantwoordingsplicht van de voorzitter, maar dat wil niet zeggen dat de voorzitter geen verantwoordingsplicht heeft. Het ligt voor de hand dit te regelen in de regeling analoog aan artikel 180 Gemeentewet. Daarmee zijn deelnemende gemeentebesturen vrij om te bepalen of de voorzitter kan worden ontslagen, door wie en op welke gronden. Het ligt voor de hand aan te sluiten bij artikel 13, negende lid, van de wet en het algemeen bestuur die bevoegdheid te verlenen. Volgens de Memorie van Toelichting bij de wet wordt het ontslagrecht van de leden van het dagelijks bestuur ook van toepassing geacht op de voorzitter. Dit past echter niet in de systematiek dat de voorzitter een apart orgaan is. Hij wordt benoemd als voorzitter en is als zodanig lid van het dagelijks bestuur en wordt niet benoemd als lid van het dagelijks bestuur en zou dus ook niet als zodanig ontslagen moeten worden.

Artikel 20 Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van de raden (informatieplicht)

In het kader de informatievoorziening blijft de MGR jaarlijks in de periode mei raadsinformatiebijeenkomsten houden waarin de documenten die voorliggen voor zienswijze worden besproken en waarbij ontwikkelingen worden gedeeld die relevant zijn voor de uitvoering. Daarnaast worden er twee keer per jaar nieuwsbrieven verzonden om de raden op de hoogte te brengen van relevante ontwikkelingen.

Net als bij artikel 19 worden de inlichtingen niet alleen verstrekt aan degenen die inlichtingen vragen, maar aan de voltallige raad. Hiermee wordt bewerkstelligd dat alle leden van de raad over dezelfde inlichtingen beschikken.

Het verstrekken van inlichtingen door het algemeen bestuur aan de raad is al geregeld in artikel 18, eerste lid van de wet.

Er geldt geen verantwoordingsplicht van leden van het dagelijks bestuur jegens raden of colleges, zodat het artikel hierover niets bepaalt. Dit zou de collegialiteit van het dagelijks bestuur doorbreken. Zie ook artikel van Rob de Greef in de Gemeentestem van 14 november 2013, nr. 7395/13, nr. 110 "Wet gemeenschappelijke regelingen en de dualisering van het gemeente- en provinciebestuur; De wijziging van de Wet gemeenschappelijk regelingen en aanverwante regelgeving onder de loep genomen (deel 1)".

Artikel 21 Leden algemeen bestuur ten opzichte van hun college en hun raden (inlichtingen, en verantwoordingsplicht en ontslag)

Op grond van artikel 19, eerste lid van de wet is bij een collegeregeling artikel 16, eerste lid (verantwoordingsplicht), tweede lid (inlichtingenplicht) en vijfde lid (geheimhouding) van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de raden respectievelijk één of meer leden van die raden. Artikel 16 spreekt over het lid van het algemeen bestuur dat door de raad is aangewezen en daarvoor moet worden gelezen het lid van het algemeen bestuur dat door het college is aangewezen. Dit betekent dat op grond van artikel 16 de regeling nadere bepalingen moet bevatten. Die komen in dit artikel terug.

De opgenomen verantwoordingsplicht van het lid van het algemeen bestuur jegens de raad laat onverlet dat leden van het algemeen bestuur in hun hoedanigheid van collegelid tevens ter verantwoording kunnen worden geroepen op grond van artikel 169 Gemeentewet. Ook het enquêterecht van de raad is van toepassing op het lid van het algemeen bestuur en de raad kan de rekenkamer verzoeken een onderzoek in te stellen naar het bestuur van het samenwerkingsverband. De raad heeft geen ontslagrecht, maar als de wethouder of burgemeester het vertrouwen van de raad verliest kan de raad hem ontslaan of een aanbeveling tot ontslag doen (art. 61b, tweede lid Gemeentewet). Dit ontslag leidt automatisch tot ontslag als lid van het algemeen bestuur.

Hoofdstuk 7a Evaluatie

Artikel 21a Evaluatie van de regeling

Op grond van artikel 11a, van de wet is een bepaling toegevoegd over de evaluatie van de MGR. Het algemeen bestuur zal iedere periode van vier jaar een evaluatie uitvoeren van de regeling. Dit kan leiden tot aanpassingen. Deze kunnen opgenomen worden in het programmaplan voor het komende jaar en/of leiden tot een wijziging van de regeling die voorgelegd wordt aan raden voor zienswijze.

HOOFDSTUK 8 HET PERSONEEL

Artikel 22 Personeel

Dit artikel beschrijft de bevoegdheid van het dagelijks bestuur om personeel in dienst te nemen, te schorsen en te ontslaan. Daarnaast bepaalt het tweede lid van dit artikel dat het algemeen bestuur een arbeidsvoorwaardenregeling vaststelt en de daarbij horende algemene voorschriften en bepalingen. De basis voor deze arbeidsvoorwaardenregeling is vanaf 2020 de CAO-SGO. Uit artikel 33 van de wet vloeit voort dat deze bevoegdheid bij het algemeen bestuur berust; er is niet voor gekozen deze bevoegdheid bij het dagelijks bestuur te beleggen.
Het dagelijks bestuur is conform art. 33b bevoegd arbeidsovereenkomsten te sluiten met ambtenaren of personele inzet op basis van een ander type overeenkomst te regelen. Denk hierbij aan inhuur van personeel.

Artikel 23 Directie

Er is gekozen voor de term directie, zonder een uitbreiding met bepalingen over aantal, taken en bevoegdheden van de directieleden. De directie kan uit één lid (bijv. een secretaris-directeur) of meerdere leden (bijv. secretaris en directeur) bestaan. In het organisatiebesluit kunnen het aantal leden worden opgenomen, en de taken en bevoegdheden van de directieleden. Zo voorkom je bij eventuele uitbreiding van het aantal directieleden en daardoor wijziging van de bevoegdheidsverdeling dan wel bij wijziging van bevoegdheden dat de regeling moet worden aangepast.

HOOFDSTUK 9 HET PROGRAMMAPLAN

Artikel 24 vervalt

Artikel 25 Programmaplan

Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een programmaplan vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen.
Het programmaplan komt op een zelfde wijze tot stand als de begroting, zoals vermeld in artikel 27, eerste tot en met het vijfde lid van deze regeling.
Bij het programmaplan van de modules speelt de inhoudelijke voorbereiding van de bestuurscommissies en adviescommissies een belangrijke rol.

Hoofdstuk 9a Burgerparticipatie

Artikel 26 burgerparticipatie

De MGR is beleidsarm en kent uitvoeringstaken. In het participatieprotocol bepaalt het algemeen bestuur per module welke vorm van bestaande of nieuwe burgerparticipatie bij de MGR en/of de door de deelnemende gemeenten passend is om te benutten bij het opstellen van het programmaplan. Dit kan jaarlijks wisselen.

De wijze van burgerparticipatie per module wordt opgenomen in het programmaplan van de betreffende module.

HOOFDSTUK 10 FINANCIËLE BEPALINGEN

De artikelen van hoofdstuk 10 van de regeling hebben betrekking op de financiële administratie, de termijnen en de totstandkoming van de begroting en jaarrekening op grond van de artikelen 34, 34b en 35 van de wet.

Artikel 27 Begrotingsprocedure

Als het algemeen bestuur voor de samenwerkingsmodule een bestuurscommissie heeft ingesteld, dan zenden de bestuurscommissies van die module een ontwerpbegroting van de samenwerkingsmodules toe aan het dagelijks bestuur van de MGR.
Niet de bestuurscommissies, maar het dagelijks bestuur stelt de ontwerpbegroting vervolgens vast en stuurt deze voor een zienswijze naar de raden van de deelnemende gemeenten.

Het dagelijks bestuur stuurt haar programmaplan en begroting begin april naar de raden voor behandeling. De termijn voor het geven van een zienswijze is verlengd tot 12 weken.

Het dagelijks bestuur zal haar reactie op de zienswijze naar de raden sturen, voordat het algemeen bestuur het programmaplan en de begroting vaststelt. Deze moet voor 15 september naar de provincie verzonden worden. Gezien het zomerreces blijven deze termijnen kort en is het voor alle partijen belangrijk zo mogelijk voor de zomer de zienswijze te ontvangen.

Uit de artikelen 212-213 van de Gemeentewet volgt dat er een financiële verordeningen moet worden opgesteld. Dit is daarom niet apart opgenomen in de regeling.

Artikel 28 Bijdragen van de gemeenten

Het exacte bedrag voor de basistaken en de samenwerkingsmodules wordt jaarlijks in de begroting opgenomen.

Daarnaast omschrijft artikel 28, tweede lid, de kostenverdeelsleutel voor de basistaken (de samenwerkingsmodule-overstijgende kosten) die het openbaar lichaam uitvoert. In de regio is afgesproken dat de verrekening van deze kosten plaatsvindt naar rato van het aantal inwoners. Daarnaast wordt de kostenverdeelsystematiek van elke individuele samenwerkingsmodule en/of submodule vastgelegd in bijlage bij de regeling). Alle kosten worden zoveel mogelijk toegerekend naar module- of submoduleniveau, zodat alleen deelnemende gemeenten betalen voor de geleverde diensten. Hierdoor is er geen sprake van restkosten.

Artikel 29 Jaarrekening

Uit het wettelijk systeem vloeit voort, dat de deelnemers aan een gemeenschappelijke regeling er te allen tijde voor moeten zorgen dat het gemeenschappelijk openbaar lichaam over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te voldoen.

In lid 7 is opgenomen dat het mogelijk is op (sub)module niveau of op MGR beheer niveau een bestemmingsreserve te vormen voor overlopende/doorlopende kosten.

Om het budgetrecht van het algemeen bestuur en de controle daarop door de raden van de deelnemende gemeenten op het terrein van reserves tot zijn recht te laten komen, zal het instellen van reserves bij afzonderlijk besluit door het algemeen bestuur op advies van de bestuurscommissie betreffende een samenwerkingsmodule of dagelijks bestuur betreffende de MGR beheerorganisatie dienen plaats te vinden.

Het rechtstreeks verantwoorden van de uitgaven op reserves is niet toegestaan. Deze uitgaven behoren als last op het betreffende programma(deel) te worden verantwoord. Hiertegenover staat dan een onttrekking aan de reserve. Uitzondering hierop betreft de resultaat bestemming uit het vorige boekjaar. Conform de uitspraak van de commissie BBV worden deze mutaties wel rechtstreeks op de betreffende reserve verantwoord.

Het instellen van een bestemmingsreserve dient plaats te vinden bij afzonderlijk besluit van het algemeen bestuur, op advies van de bestuurscommissie van de betreffende samenwerkingsmodule of het DB betreffende een bestemmingsreserve voor de MGR beheerorganisatie. In dit besluit zal expliciet het volgende moeten worden aangegeven:

- *de omschrijving van het doel waarvoor de reserve of voorziening moet worden gevormd*
- *de vermelding van het motief voor de instelling*
- *de minimale omvang (bij reserves in verband met risico's) en/of maximale omvang*
- *de omvang en de wijze van stortingen en onttrekkingen (structureel of incidenteel), inclusief de onderbouwing daarvan*
- *de dekking van de storting*
- *de looptijd.*

HOOFDSTUK 11 HET ARCHIEF

Artikel 30 Archivering

Op grond van artikel 40 van de Archiefwet 1995 (Archiefwet) moet de gemeenschappelijke regeling bepalingen bevatten over het archief. Deze moeten zoveel mogelijk overeenkomstig de Archiefwet worden vormgegeven. Om die reden is aansluiting gezocht bij de bepalingen zoals die op grond van de Archiefwet voor de gemeenten gelden.
Het Gelders Archief is aangewezen als bewaarplaats voor blijvend te bewaren informatieobjecten.
Waar de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor archiefzorg berust is afhankelijk van de wijze van bevoegdheidstoekenning. Bij delegatie en attributie is dit het bestuur van het openbaar lichaam. Bij mandaat blijven de deelnemende gemeentebesturen verantwoordelijk. Als niet is bepaald welk college zorgdrager is dan is dat het college van de vestigingsplaats. Er worden afspraken met de deelnemende gemeenten gemaakt voor het beheer van archiefwerkzaamheden voor gemandateerde taken. Deze worden in een addendum bij de DVO vastgelegd.

HOOFDSTUK 12 TOETREDING, UITTREDING, WIJZIGING EN OPHEFFING REGELING

Deze gemeenschappelijke regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd en moet om die reden op grond van artikel 9, eerste lid, van de wet bepalingen bevatten over toe- en uittreding, wijziging en opheffing van de regeling. Op grond van artikel 9, tweede lid, van de wet bevat de regeling waarbij een openbaar lichaam wordt ingesteld bepaling over de vereffening van het vermogen ingeval het openbaar lichaam wordt ontbonden.
Besluiten over toetreding tot en uittreding uit de regeling, alsook wijziging van en opheffing van de regeling worden niet door het algemeen bestuur genomen, maar door de deelnemers zelf na verkregen toestemming van hun raden. De laatstgenoemde toestemming kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Uitgangspunt van de wet is dat ten aanzien van toetreding tot, wijziging en opheffing van de regeling (let op niet uittreding uit de regeling) bij unanimiteit wordt besloten (dus alle deelnemers moeten een positief besluit nemen), tenzij de regeling anders bepaald. In deze regeling is van dit uitgangspunt afgeweken.

De bepalingen van de wet over toe- en uittreding zien niet op deelname aan of beëindiging van deelname aan samenwerkingsmodules. Derhalve is gekozen voor een andere terminologie en zijn er aparte bepalingen over opgenomen.

Artikel 31 Toetreding tot regeling
Een gemeente kan tot de regeling toetreden krachtens een daartoe strekkend besluit van het college en na verkregen toestemming van de gemeenteraad. Vervolgens moet een meerderheid van alle deelnemers instemmen met de toetreding. Het algemeen bestuur kan voorwaarden verbinden aan de toetreding van een gemeente tot de regeling. Denk aan een bijdrage aan een eventuele reserve die de andere deelnemers hebben opgebouwd of het moment van toetreding. Daardoor worden eventuele risico's van toetreding voor de overige deelnemers beperkt. Gelet hierop en de gewenste flexibiliteit hoeft slechts een meerderheid van de deelnemers in te stemmen met toetreding van een nieuwe deelnemer.
Het toetreden van een deelnemer tot de regeling is een wijziging van de regeling, waaraan in de gewijzigde WGR eisen worden gesteld.

Artikel 32 Uittreding uit regeling
Een besluit tot uittreding is een eenzijdig besluit van de deelnemer die besluit uit de regeling te treden. Andere deelnemers kunnen een besluit tot uittreding niet blokkeren. Op grond van artikel 9, eerste lid van de wet houdt dit artikel bepalingen in over de gevolgen van uittreding, namelijk de uittreedsom.

De gewijzigde WGR stelt strengere eisen aan de afspraken bij uittreding uit de regeling. Deze eisen zijn verwerkt in artikel 32 en 35, en zijn van overeenkomstige toepassing op de kosten van de basistaken. Daarmee creëren we een eenduidige bepaling voor de gevolgen van uittreding. Voor het bepalen van de uittreedsom zijn een aantal uitgangspunten gehanteerd.

- *Je moet als deelnemende gemeente relatief eenvoudig toe- en uit kunnen treden tot een submodule of samenwerkingsmodule op basis lokale keuzes zonder 'hop-gedrag'. Je bouwt immers gezamenlijk aan een effectieve regionale uitvoering van taken. Bovendien betreft het deels wettelijke taken.*
- *Bij toetreding wordt gekeken of er aanloopkosten zijn, waaraan je moet bijdragen. Omdat bijv. overheadkosten niet direct toenemen, leidt toetreding meestal tot iets lagere kosten voor de reeds deelnemende gemeenten.*
- *Bij uittreding zie je het omgekeerde. Dan worden de bijdragen van de deelnemende gemeenten hoger omdat vaste kosten gelijk blijven en het tijd en geld kost om variabele kosten te verminderen. Denk aan kosten van personeel, huisvesting/werkplek, ict systemen etc. Daarom wordt gezocht naar een passende periode waarop de uittredende gemeente de werkelijke meerkosten betaald als uittreedsom. Deze periode is in de regeling vastgesteld op maximaal 3 jaar. Daarbij moet er genoeg financiële prikkel zijn bij de MGR en de deelnemende gemeenten om de totale kosten zo spoedig mogelijk te verminderen, waardoor de uittreedkosten voor de uittredende gemeente beperkt blijft.*
- *Een uittreding kan na die maximale periode van drie jaar wel leiden tot hogere kosten van deelnemende gemeenten.*
- *De wetswijziging vraagt om de vaststelling van deze uittreedkosten concreet te maken.*
- *Idem voor wat er gebeurt met het vermogen van de GR. De MGR kent geen ander vermogen dan beperkte bestemmingsreserves.*

Uittreding uit de regeling is mogelijk nadat eerst de deelname aan de samenwerkings- of submodules is beëindigd. Bijna alle kosten worden gemaakt in de samenwerkingsmodules of submodules, welke kosten sneller aan verandering onderhevig kunnen zijn. De afrekenmethodiek is als volgt. Bij uittreding zal eerst de deelname aan de samenwerkingsmodules worden beëindigd en de kosten daarvan worden afgerekend op de wijze zoals bepaald in artikel 35. Daarmee zijn de kosten die samenhangen met de samenwerkingsmodule gedekt.

Artikel 33 Aansprakelijkheid

Geen toelichting nodig.

Artikel 34 Deelname aan een bestaande samenwerkingsmodule
In lijn met artikel 34 besluit een deelnemer tot deelname aan een bestaande samenwerkingsmodule en kan het algemeen bestuur de gevolgen van dit besluit regelen of nadere voorwaarden aan deelname verbinden. Uitgangspunt is dat eenmalige kosten bij de start worden gedragen door de nieuwe deelnemer. Structurele kosten worden gedeeld door alle deelnemers aan de module. Voor de nieuwe deelnemer zullen de kosten bekend zijn voordat wordt besloten deel te nemen aan een samenwerkingsmodule, zodat men hierdoor niet verrast kan worden.

Artikel 35 Beëindigen van deelname aan een samenwerkingsmodule
In een vaststellingsovereenkomst tussen de gemeente die de deelname beëindigt en het dagelijks bestuur van de MGR worden afspraken gemaakt over het beëindigen van de deelname aan de samenwerkingsmodule en de verplichtingen die daaruit voortvloeien. Denk aan (de wijze waarop) de kosten van beëindiging van de deelname aan een samenwerkingsmodule wordt bepaald. Omdat per samenwerkingsmodule dan wel submodule een andere berekenmethodiek gewenst kan zijn, is hierover niets concreter bepaald in de regeling.
Als gevolg van de gewijzigde WGR is een bepaling opgenomen over de vereffening van het vermogen behorende bij de samenwerkingsmodule. Daarom is een termijn van maximaal 3 jaar opgenomen van de meest recent vastgestelde begroting en wordt verwezen naar de kostenverdeelsleutel.
Uittreding bij de module WgSW betekent dat de loonkosten van SW-medewerkers voor de uittredende gemeenten niet langer door de MGR worden doorbelast wanneer de SW-medewerkers niet langer in dienst zijn van de MGR. Overige kosten van deze module worden wel meegenomen in de uittreedsom.

Een overeenkomst is wederkerig dus er moet eerst overeenstemming zijn over de voorwaarden van beëindiging van een module voordat beëindiging plaats kan vinden. Het dagelijks bestuur en het betreffende college zullen het dus eens moeten worden. Daarbij is dit artikel en zijn de regels van het algemeen bestuur (derde en vierde lid) weliswaar van toepassing, maar het gaat om de concrete invulling van de voorwaarden (bijv. wat is toerekenbaar, wat is het definitieve bedrag; wat wordt in natura overgenomen e.d.) en overeenstemming van de gevolgen daarvan.

Ten behoeve van de samenwerkingsmodules worden door het openbaar lichaam de MGR meerjarige contracten aangegaan (bijvoorbeeld een huurcontract of arbeidscontracten). De verplichtingen uit deze contracten lopen soms door tot na beëindiging van deelname van een gemeente aan een samenwerkings- of submodule. Het is daarom onwenselijk dat gemeenten, ondanks de opzegtermijn als bedoeld in artikelen 5 in de BIJLAGE 1 t/m 6 bij het beëindigen van een samenwerkingsmodule (waarin een gemeente nog betaalt voor deelname en aansprakelijk blijft), zonder verdergaande consequenties uit die module kunnen stappen. Daarom is er in lid vijf een bepaling opgenomen op grond waarvan gemeenten ook na beëindiging van deelname aansprakelijk zijn voor de rechtshandelingen die zijn aangegaan door het openbaar lichaam de MGR voor de uitvoering van een samenwerkingsmodule. Die aansprakelijkheid ziet alleen op de rechtshandelingen uit de periode dat een deelnemende gemeente nog afnemer was van de samenwerkingsmodule. De aansprakelijkheidstermijn waarop deze bepaling van toepassing is, is vijf jaar en komt in de vaststellingsovereenkomst te staan. Daarbij is aangesloten bij de algemene verjaringstermijn van vorderingen tot schadevergoeding in het Burgerlijk Wetboek van vijf jaar Hiermee is zo veel mogelijk rekening houden met het belang van de deelnemende gemeente die uit een samenwerkingsmodule stapt als met het belang van de deelnemende gemeenten die achterblijven in een samenwerkingsmodule.

Artikel 36 Wijziging van de regeling
De regeling kan worden gewijzigd na een daartoe strekkend besluit van tweederde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers. Voorafgaand aan het toestemming verlenen door de raden moet, conform de gewijzigde WGR, het ontwerp van de wijziging voor zienswijze worden aangeboden aan de raden. De toestemming door de raden kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Besluiten wat betreft de wijziging en opheffing van de 'overkoepelende' regeling kunnen dus alleen worden genomen wanneer er tweederde meerderheid daartoe besloten heeft.
Onder wijziging van een regeling valt ook de toevoeging, wijziging of opheffing van een samenwerkingsmodule. Daarvoor is derhalve toestemming van de raad nodig.

Artikel 37 Liquidatie van de regeling
Opheffing van de regeling betekent dat er geen regeling meer is en dat er dus geen bevoegdheden meer zijn, maar het openbaar lichaam is er dan nog. Daarvoor is ontbinding van het openbaar lichaam nodig. Het openbaar lichaam houdt pas op te bestaan als deze qua personeel leeg is. Derhalve moet na opheffing van de regeling het openbaar lichaam worden ontbonden en het vermogen vereffend. Op grond van artikel 9, tweede lid van de wet bevat de regeling bepalingen over de vereffening van het vermogen ingeval het openbaar lichaam wordt ontbonden.
De regeling kan worden opgeheven na een daartoe strekkend besluit van tweederde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers. Het opheffen van de regeling is een wijziging conform artikel 36, en als zodanig benoemd. Er is gekozen voor een tweederde meerderheid en geen gewone meerderheid, omdat in het laatste geval er nog voldoende deelnemers kunnen zijn om de regeling voort te zetten. De andere deelnemers kunnen dan uittreden.
In geval van opheffing van de regeling besluit het algemeen bestuur tot liquidatie en regelt het de financiële en andere gevolgen van de opheffing in een liquidatieplan. Hierbij kan van de bepalingen van de regeling worden afgeweken. Met een onafhankelijke registeraccountant wordt een accountant bedoeld die niet werkzaam is bij en geen opdrachten verricht voor één van de deelnemende gemeenten.
Uit artikel 9, derde lid van de wet volgt dat het openbaar lichaam na zijn ontbinding blijft voortbestaan voor zover dit voor de vereffening van zijn vermogen nodig is. De organen van het openbaar lichaam blijven in functie totdat de liquidatie is voltooid om eventuele beslissingen te kunnen nemen. Tot de taak vereffenen van vermogen kan ook het inroepen van de geschillenregeling behoren.
In lid 5 is opgenomen wat er moet gebeuren met archiefbescheiden bij liquidatie van de gemeenschappelijke regeling.

HOOFDSTUK 13 SLOTBEPALINGEN

Artikel 38 Duur van de regeling
De regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 39 Inwerkingtreding
Geen toelichting nodig.

Artikel 40 vervallen

Artikel 41 Citeertitel
Geen toelichting nodig

Artikel 42 Toezending aan Gedeputeerde staten
Dit volgt uit artikel 26 van de wet.

BIJLAGE 1 Samenwerkingsmodule Inkoop Zorg

Artikel 3 en 5 Samenwerkingsmodule Inkoop Zorg en submodules Inkoop Zorg

Met deze bepaling worden de taken die de samenwerkingsmodule Inkoop Zorg bevat omschreven en wordt de samenhang met de submodules verduidelijkt. Vanaf de nieuwe inkoop in 2020 wordt gesproken over zorgvormen. Daarbij gaat het om de volgende zorgvormen:

a. Huishoudelijke ondersteuning
b. Beschermd Wonen
c. Begeleiding
d. Groepsbegeleiding
e. Activerend Werk
f. Behandeling
g. Verblijf
h. Jeugdbescherming

De bevoegdheid tot wijziging van de submodules Inkoop Zorg is bij het algemeen bestuur gelegd, omdat hiervoor anders een wijziging van de regeling op grond van artikel 36 van de regeling nodig zou zijn. De colleges zouden dan tot wijziging moeten besluiten na ontvangen toestemming van de raden. De huidige indeling van submodules is geen vaststaand gegeven en wordt doorontwikkeld, onder meer door ervaring die wordt opgedaan in de praktijk dan wel door verschuiving van taken dan wel door innovatie. De bestuurscommissie geeft via het programmaplan en begroting van de samenwerkingsmodule een advies aan het algemeen bestuur om een besluit te nemen over welke taken voor welke submodules worden uitgevoerd. Hiermee kan snel, eenvoudig en adequaat gereageerd worden op ontwikkelingen.

Artikel 6 Financiële bijdragen
Alle kosten worden toegerekend naar module- of submoduleniveau, zodat alleen deelnemende gemeenten betalen voor de geleverde diensten. Hierdoor is er geen sprake van restkosten.

Artikel 7 Verkoop van diensten
Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden. Met derden wordt in dit geval deelnemers bedoeld die niet aan de betreffende module deelnemen. Het samenwerkingsverband kan ook diensten of projecten voor deelnemende gemeenten uitvoeren die buiten de reguliere DVO-afspraken vallen. Deze worden dan op dezelfde wijze behandeld als dienstverlening aan derden. De bestuurscommissie van de betreffende module dient in alle gevallen akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening aan derden.

BIJLAGE 2 Samenwerkingsmodule Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL)

De naam van de samenwerkingsmodule Onderwijszaken is gewijzigd in Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL), in lijn met hoe de organisatie naar buiten treedt.

BIJLAGE 3 Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt
De taken en samenwerking tussen UWV en de MGR, namens de gemeenten is in 2021 herijkt, mede op basis van wijziging in de wet- en regelgeving (SUWI). De taken in de regeling zijn daarop aangepast. De samenwerking tussen UWV en de MGR die is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst is ook herijkt.

In 2024 is het Steunpunt SROI als submodule toegevoegd aan de samenwerkingsmodule.

BIJLAGE 4 Samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW
*De betreffende bijlage heeft tot doel het overhevelen van **het werkgeverschap** naar de MGR inclusief de overige taken van de te liquideren GR Werkbedrijf Midden Gelderland (Presikhaaf Bedrijven (PHB)).*

***BIJLAGE 5 Samenwerkingsmodule Contractmanagement Inburgeringstrajecten**.*

Vanaf 2022 werken gemeenten samen op het vlak van de Wet Inburgering. In 2021 is er een aanbesteding geweest voor de inburgeringstrajecten. De gemeenten willen het contractmanagement gezamenlijk uitvoeren en hebben de MGR verzocht dit onder te brengen bij het programma participatie. Daarvoor is een aparte bijlage opgesteld waarin de taken zijn weergegeven.

BIJLAGE 6: Samenwerkingsmodule faciliteren overige regionale taken sociaal domein

Gemeenten willen de facilitering van de regionale beleidsondersteuning en regionale projecten binnen het sociaal domein gezamenlijk onder kunnen brengen bij de MGR. Dit zal per programma bepaald worden. Voor deze mogelijkheid is een aparte bijlage opgesteld, waarin deze opties en werkwijze zijn weergegeven.

De MGR is een uitvoeringsorganisatie en beleidsarm en blijft dat ook.

Regionaal wordt er door de deelnemende gemeenten beleid gemaakt onder verantwoordelijkheid van het Regionaal Portefeuille Overleg. Besluiten hierover nemen de colleges en/of de door de colleges gemandateerde wethouders.

Op verzoek van het Regionaal Portefeuille Overleg Zorg, Onderwijs en/of Participatie kan aan de MGR verzocht worden faciliterende taken uit te voeren. Deze betreffen het faciliteren van het regionale bestuurlijk overleg, het faciliteren van regionale beleidsondersteuning en uitvoering van regionale projecten.

Voor het uitvoeren van deze taken worden dienstverleningsovereenkomsten gesloten tussen de MGR en de deelnemende gemeenten aan dat RPO en/of die betreffende beleidsonderdelen en/of regionale projecten.

Er kan in verband met bovenregionale taken belang zijn om het faciliteren van dit regionale overleg te verbreden naar boven regionale partijen, bijv. met betrekking tot jeugdzorg. Die mogelijkheid wordt hiervoor in deze regeling geboden.

Deze module biedt ook mogelijkheden om gezamenlijk de wettelijke taken uit te voeren in het kader van het wetsvoorstel de "wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'. Daarbij wordt gesproken over het met andere jeugdregio's in een op overeenstemming gericht overleg te zorgen voor bovenregionale afstemming en de organisatie en financiering van de regionale expertteams.

TOT SLOT

Klachtrecht

De MGR heeft een Klachtenregeling. Deze is in te zien via de website. Inwoners en andere betrokkenen wordt daarmee duidelijkheid geboden hoe het bestuursorgaan omgaat met klachten en er wordt verwezen naar de mogelijkheid om, bij ontevredenheid over de afhandeling, de klacht voor te leggen aan de Ombudsman.

Bezwaar & beroep
Inwoners kunnen bezwaar indienen bij de overheid die een beslissing heeft genomen. Tegen de beslissing op het bezwaar kan vervolgens beroep worden ingesteld. De wettelijke basis voor bezwaar en beroep is te vinden in de Algemene wet bestuursrecht en soms in specifieke wetten, zoals de Leerplichtwet.

Geschillenregeling
De geschillenregeling van artikel 28 van de wet is van toepassing. Deze heeft uitsluitend betrekking op geschillen over de toepassing van de regeling en niet over het al dan niet treffen van een regeling of over de inhoud van een te treffen regeling. Hetzelfde geldt voor geschillen over wijziging, opheffing van of uittreding uit een regeling, tenzij het geschil betrekking heeft op de toepassing van in de regeling opgenomen regels ter zake. Meestal gaat het om het al dan niet nemen van besluiten.

Voor zover het geschil betrekking heeft op een besluit of een handeling die daarmee gelijk te stellen is, gaat het om een procedure van administratief beroep. Tegen het in administratief beroep genomen besluit van gedeputeerde staten, staat beroep open bij de bestuursrechter. Gaat het niet om een besluit of handeling die daarmee gelijk te stellen is, dan heeft het besluit van gedeputeerde staten het karakter van een primair besluit waartegen bezwaar openstaat gevolgd door beroep bij de rechtbank.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 28 juni 2023

Zaaknummer 152337

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 mei 2023, nummer: 152337;

gelet op artikel 1, lid 5 van de Wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Geen zienswijze uit te brengen over de voorgestelde wijziging van de regeling Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland.

De griffier,

De voorzitter,

BEHANDELRESULTAAT

18.45 – 20.15 : Raadsvoorstellen:
Wijziging regeling MGR sociaal domein 2023
Zienswijze MGR conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023 (i/m1)

Raadsvoorstellen MGR

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	P. Smeulders
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kumas (VVD), Heemskerk (D66), Zevenbergen (Volt), Quint(GroenLinks), Van der Laak (Arnhem Centraal), Van den Broek (CDA), Jansen(CU),Eliëns (PvdD) en Hobbelen (Burgerbelang Arnhem). De fracties van Forum voor Democratie, PVV, PvdA, SP en DENK zijn niet aanwezig.

Bespreking

De raadskamer heeft de meningsvormde fase afgesloten

Toezeggingen

geen

Conclusie

De voorstellen worden doorverwezen naar de besluitvormende raadsvergadering, beiden als hamerstuk

De raadsgriffier

J. Kersten

De voorzitter,

M. Loor

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 158678

Onderwerp: Zienswijze MGR conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023

Voorstel

1. In te stemmen met het voorstel om geen gebruik te maken van de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze over de conceptbegroting 2024 en begrotingswijziging 2023 van de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland.

Inleiding

Vanaf de start in 2017 neemt de gemeente Arnhem deel aan de Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR). De MGR vervult als beheer- en uitvoerings-organisatie voor elf gemeenten taken op het gebied van inkoop zorg, Regionaal bureau leerlingzaken (RBL), werkgeversdienstverlening en werkgeverschap voor inwoners met een indicatie in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (SW) en het Contractmanagement Inburgeringstrajecten (CMI).
De MGR heeft tijdig haar conceptbegroting 2024 ingediend. Conform de bepalingen in de gemeenschappelijke regeling vraagt de MGR de gemeenteraad om een zienswijze over de conceptbegroting 2024 alsmede de begrotingswijziging 2023.

Beoogd effect

Met dit voorstel wordt voorzien in de verplichting uit de Wet gemeenschappelijke regelingen om de raad de gelegenheid te bieden om een zienswijze uit te brengen over de ontwerpbegroting 2024. Deze bevat tevens de begrotingswijziging 2023, een actualisatie van het programmaplan 2023 en het programmaplan 2024.

Argumenten

1.1 Enkele ontwikkelingen geven aanleiding om het uitvoeringsprogramma 2023 en de bijbehorende begroting te wijzigen.

Op verzoek van de gemeenten neemt de MGR de werkzaamheden voor het SROI-steunpunt vanaf 2023 op zich. In 2024 zal het SROI als submodule aan de samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt (WSP) toegevoegd worden. De financiering uit regionale middelen wordt in de begrotingswijziging 2023 meegenomen.
Het WSP voert enkele regionale opdrachten uit, waaronder de Harrietrainingen en de inzet voor het Regionaal Mobiliteitsteam. De module Zorg start met de voorbereiding van een nieuwe

Arnhem GEMEENTE

inkoopprocedure die ook het volgende jaar zal doorlopen. Daarnaast is gevraagd om enkele extra (incidentele) taken uit te voeren.
De formatierichtlijn, die in opdracht van de brancheorganisatie voor leerplichttaken is opgesteld, wordt in 2023 stapsgewijs bij het RBL ingevoerd. Hierdoor wordt het aantal leerplichtconsulenten vergroot. Een evaluatie in 2023 bepaalt vervolgens welke formatie er verder nodig is.

1.2 Het Uitvoeringsprogramma 2024 past bij de inhoudelijke kaders

De MGR-modules zetten in 2024 de werkzaamheden zoals die in de afgelopen jaren zijn ingezet en afgesproken voort.
In 2024 wordt vanuit de module Inkoop zorg met de gemeenten gesproken of er meer uitvoeringstaken, die nu bij de gemeenten liggen, efficiënter regionaal georganiseerd kunnen worden. Kennis, kunde en continuïteit moeten hierbij worden geborgd en dubbel werk worden voorkomen.
Het WSP legt nog meer focus op de gemeentelijke opdracht en levert haar bijdrage aan het regionale arbeidsmarktbeleid. De module WgSW heeft eenzelfde ambitie als afgelopen jaar, namelijk het invullen van het formeel werkgeverschap van circa 1700 SW-medewerkers. Op basis van de gedane gezamenlijke aanbesteding wordt het Contractmanagement Inburgeringstrajecten uitgevoerd.
De MGR-beheerorganisatie ondersteunt alle ontwikkelingen in de modules. De ontwikkelingen in het sociaal domein worden daarbij gemonitord in samenhang met een efficiënte uitvoering van de taken door de modules. Invulling wordt tevens gegeven aan de uitvoering van nieuwe vereisten die voortvloeien uit wet- en regelgeving, zoals de wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen.

In feite is er in 2024 dus geen sprake van nieuw beleid of beleidswijzigingen van wezenlijk belang, maar wel van doorontwikkeling en kwaliteitsverbetering. Daarom wordt de raad voorgesteld om geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Gemeenten staan garant voor een eventueel tekort bij de MGR.

Ook de MGR heeft te maken gekregen met kostenstijgingen met name als gevolg van hogere loonkosten en prijsstijgingen. Voor 2023 is uitgegaan van de nu bekend zijnde ontwikkelingen. Daarbij is vanwege de bijzondere omstandigheden afgeweken van de reguliere indexeringssystematiek.

In februari 2023 is een CAO SGO gesloten tussen werkgevers en vakbonden. Deze informatie m.b.t. de loonkosten van de MGR-medewerkers is gebruikt in de begrotingswijziging 2023. Deze CAO geldt echter maar voor 1 jaar, waardoor er voor 2024 weer onderhandelingen moeten worden gevoerd.
Bij het opstellen van de begroting van de WgSW-module is uitgegaan van een meest waarschijnlijk scenario van de verwachte loonkostenstijging van 7%. De Cao-onderhandelingen waren ten tijde van het opstellen van de voorliggende MGR-begroting(-swijziging) echter nog gaande. Een loonstijging van 7% (of hoger) leidt tot een tekort op in de MJPB 2023 begrote middelen. Er ontstaat een financieel knelpunt wanneer de rijksoverheid een deel van de loonstijging niet gaat compenseren. De compensatie via het gemeentefonds is pas bekend bij de publicatie van de meicirculaire.

De MGR is een gemeenschappelijke regeling. Dit betekent dat de deelnemende gemeenten garant staan voor een eventueel financieel tekort bij de MGR en in dat geval moeten bijbetalen. Het risico

voor een financieel tekort ligt dus bij de deelnemende gemeenten. Over de afgelopen vijf boekjaren is echter telkens sprake geweest van een positief saldo. Daarnaast zijn er bij alle modules (kleine) reserves ingesteld waarmee onverwachte tegenvallers in de bedrijfsvoering, zoals kosten voor vervanging bij langdurige ziekte, kunnen worden opgevangen.

Participatie

De MGR heeft de conceptbegroting 2024 en de begrotingswijziging 2023 afgestemd met de deelnemende gemeenten. Daarover is zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau overeenstemming. Daarnaast organiseert de MGR op 22 en 25 mei 2023 informatiebijeenkomsten voor raadsleden van de deelnemende gemeenten.

Financiën

1.1. Begrotingswijziging 2023
Ook de MGR heeft te maken met kostenstijgingen met name als gevolg van hogere loonkosten en prijsstijgingen. Dit zijn autonome ontwikkelingen waarop geen invloed uitgeoefend kan worden om de kostentoename te beperken. Daarnaast is een aantal ontwikkelingen die van invloed zijn op de financiële begroting: voor een deel hebben deze een incidenteel - en voor een ander deel een structureel karakter. Dit leidt in 2023 tot een hogere bijdrage die in turap-1 wordt gemeld. Voor de jaren 2024 en verder worden de bedragen betrokken bij de voorbereiding van de Begroting 2024.

1.2. Conceptbegroting 2024
In aansluiting bij het programmaplan 2024 heeft de MGR de conceptbegroting voor 2024 opgesteld. Conform afspraak zijn indexeringen gehanteerd gebaseerd op de septembercirculaire 2022. Het verwachte uitstroompercentage van SW-medewerkers is 5% voor zowel 2023 als 2024.
De begrote bedragen voor de gemeente Arnhem nemen in 2024 af met € 759.430 ten opzichte van de gewijzigde jaarschijf 2023 (kolom prognose 2023). De oorzaak ligt met name in het wegvallen van een incidentele SW-uitkering. Daarnaast vallen incidentele kosten bij Inkoop zorg weg en ligt de reguliere uitstroom van SW-medewerkers naar verwachting hoger dan de loonkostenontwikkeling.

Module	***2023 Primaire begroting***	***2023 Prognose***	*Verschil 2023*	***2024 Begroting***	*Verschil 2024*
1. Inkoop Zorg	€ 640.944	€ 788.277	*€ 147.334*	€ 721.076	*€ -67.202*
2. Onderwijs	€ 712.346	€ 998.953	*€ 286.607*	€ 1.115.197	*€ 116.244*
2. Onderwijs - VSV	€ 149.500	€ 149.500	*€ -*	€ 149.500	*€ -*
3. WSP	€ 669.664	€ 726.704	*€ 57.040*	€ 838.544	*€ 111.840*
4. WgSW	€ 26.561.094	€ 28.489.326	*€ 1.928.233*	€ 27.627.035	*€ -862.291*
4. WgSW - Buitengemeenten	€ 1.455.946	€ 1.533.800	*€ 77.854*	€ 1.467.036	*€ -66.764*
5. CMI	€ 28.968	€ 30.823	€ 1.854	€ 32.122	*€ 1.300*
6. Beheer	€ 164.997	€ 186.428	*€ 21.431*	€ 193.873	*€ 7.444*
	€ 30.383.460	**€ 32.903.812**	**€ 2.520.353**	**€ 32.144.382**	**€ -759.430**

Uitvoering

De zienswijze van de Arnhemse gemeenteraad dient uiterlijk 10 juli a.s. bij het Dagelijks Bestuur (DB) van de MGR bekend te zijn. Het DB biedt de conceptbegroting 2024 samen met de gebundelde raadszienswijzen van alle deelnemende gemeenten aan het Algemeen Bestuur (AB) aan. Het AB, waarin de gemeente Arnhem bestuurlijk is vertegenwoordigd, stelt deze documenten daarna vervolgens definitief vast.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- MGR begroting 2024
- Aanbiedingsbrief MGR
- Jaarverslag en jaarrekening 2022 MGR

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	158678

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 mei 2023, nummer: 158678;

gelet op artikel 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 27 van de Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland;

besluit:

1. In te stemmen met het voorstel om geen gebruik te maken van de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze over de conceptbegroting 2024 en de begrotingswijziging 2023 van de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Centraal Gelderland

Zorg Participatie Onderwijs

BEGROTING 2024

Incl. gewijzigde begroting 2023 - actualisatie programmaplan 2023

programmaplan 2024 en meerjarenbegroting 2024 - 2027

'Wij staan voor een krachtige en samenhangende aanpak van regionale vraagstukken in het sociaal domein'

MGR
sociaal domein centraal Gelderland

INHOUD

Voorwoord 2

Deel 1: Hoofdlijnen van beleid 3
- Algemene ontwikkelingen 2023 en 2024
- Uitgangspunten voor de begrotingsramingen
- Ontwikkelingen 2023 en 2024 in cijfers
- Impact autonome ontwikkelingen
- Impact uitvoeringsbeleid 2023
- Impact uitvoeringsbeleid 2024

Deel 2: Beleidsbegroting 8
- Programmaplan 2024
- Programmaplannen
  - Thema Zorg
  - Thema Onderwijs
  - Thema Participatie
  - MGR Beheerorganisatie
- Overzicht kosten van overhead
- Het bedrag van onvoorzien
- Overzicht algemene dekkingsmiddelen
- Beleidsindicatoren bestuur en organisatie
- De Paragrafen

Deel 3: De Financiële begroting 41
- Overzicht baten en lasten
- Toelichting overzicht baten en lasten
- Overzicht geraamde incidentele baten en lasten
- Uiteenzetting van de financiële positie
- Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid
- Geprognotiseerde eindbalans 2023 en 2024
- Ontwikkeling van het EMU saldo
- Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Deel 4: De meerjarenraming 48
- Meerjarenraming 2024 - 2027
- De geprognotiseerde balans
- De uiteenzetting van de financiële positie
- Baten en lasten van het bestaande en nieuwe beleid

Deel 5: Bijlagen 52
- Bijdragen per gemeente

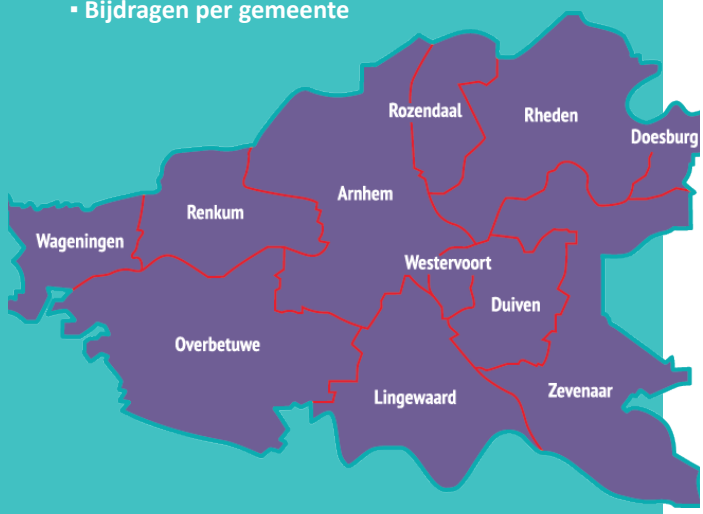

Voorwoord

Voor u ligt het de actualisatie van het programmaplan 2023 en de begrotingswijziging 2023 en het programmaplan 2024 met de meerjarenbegroting 2024 t/m 2027 van de Modulaire gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).

We realiseren ons dat we een flinke actualisatieslag hebben gemaakt voor het programmaplan 2023 met een bijbehorende begrotingswijziging gebaseerd op de loonontwikkeling en overige indexaties en voor bepaalde modules extra taken en/of uitbreiding van de benodigde formatie.

We hopen en gaan er vanuit dat de onderbouwing voor deze wijzingen duidelijk zijn. We lichten het natuurlijk ook graag toe in de twee geplande raadsinformatiebijeenkomsten op 22 en 25 mei 2023.

Tijdens deze raadsinformatiebijeenkomsten bespreken we met u ook de wijzigingen van de regeling die mede zijn ingegeven door de wijzigingen in de Wet Gemeenschappelijke Regeling. We streven ernaar onze regeling voor 1 januari 2024 te wijzigen. Vanaf 2024 voorzien we een aantal nieuwe taken voor de MGR. Dit betreft het steunpunt SROI en de optie voor het faciliteren van het regionale overleg. In de plannen informeren we u hierover.

Voor de komende jaren voorzien we een extra uitdaging in de arbeidsmarkt voor alle sectoren waar we werkzaam zijn. Dit betreft de zorg, het onderwijs, gemeenten en voor ons als MGR. We hopen dat het lukt in deze regio om op alle betreffende werkvelden voldoende gekwalificeerd personeel te werven en te behouden. De grote vraag op de arbeidsmarkt biedt ook kansen voor inwoners die zijn aangewezen op de participatiewet of andere uitkering en/of die momenteel geen betaald werk hebben. We hopen dan ook dat we de kansen voor hen, via de inzet van het WSP en het Schakelpunt van het RBL, kunnen verzilveren.

We nodigen u uit kennis te nemen van de plannen en begroting voor de MGR en een zienswijze te geven op de plannen voor 2023 en 2024 met de bijbehorende begrotingen.

J. Goossen
Voorzitter

H.H. Wiselius
Directeur

1. HOOFDLIJNEN VAN BELEID

- Algemene ontwikkelingen 2023 en 2024
- Uitgangspunten voor de begrotingsramingen
- Ontwikkelingen 2023 en 2024 in cijfers
- Impact autonome ontwikkelingen
- Impact uitvoeringsbeleid 2023
- Impact uitvoeringsbeleid 2024

Algemene ontwikkelingen 2023 en 2024

Inkoop Zorg
De regio wil een nieuwe inkoop Zorg gaan voorbereiden en er liggen extra verzoeken om taken uit te voeren binnen de module Inkoop. Daarmee start de module Inkoop in 2023 en dit proces zal doorlopen in 2024. Dit vraagt om uitbreiding van de formatie in 2023 en 2024.

RBL
Binnen de module RBL houden we rekening met aanpassingen in de formatie als gevolg van de nieuwe formatierichtlijn van branchevereniging Ingrado voor leerplichttaken, waaronder kwalificatieplicht MBO. We voeren dit stapsgewijs in gedurende 2023 en evalueren in 2023 wat er extra nodig is voor 2024.

WSP
Aan de module WSP wordt per 2023 de submodule Steunpunt SROI toegevoegd. Voor 2023 worden de kosten nog een jaar gefinancierd vanuit regionale middelen. Vanaf 2024 betalen de deelnemende gemeenten de bijdrage. Daarnaast liggen er extra regionale opdrachten, waaronder de Harrietrainingen. Dit wordt in 2023 uitgevoerd.

WgSW
Binnen de module WgSW is sprake van een herverdeling van de gemeentelijke baten op basis van het aantal arbeidsjaren per oktober 2022.

Beheer
Voor de beheerorganisatie worden voor de periode vanaf 2024 de mogelijkheid geboden om overige taken onder te brengen in het kader van het faciliteren van het regionale overleg en beleidsondersteuning. Vooralsnog wordt er in deze begroting nog geen financiële invulling gegeven aan deze mogelijkheid. Wanneer een Regionaal Portefeuillehoudersoverleg overige taken bij de MGR wil onderbrengen, zullen zij de bijbehorende begroting hiervoor overhevelen naar de MGR. Als dit aan de orde is, wordt dit opgenomen in een begrotingswijziging 2024.

Uitgangspunten voor de begrotingsramingen

Tijdens de vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 8 december 2022 zijn de kaders voor de begrotingswijziging 2023 en begroting 2024 vastgesteld. De begroting 2024 wordt berekend op basis van de prognose 2023 en de onderstaande kaders voor bestaand beleid. Het AB heeft besloten uit te gaan van reële kosten voor loonkosten en overige indexeringen.

Op 21 februari 2023 is er een principeakkoord gesloten tussen werkgevers en vakbonden voor een eenjarige CAO SGO. We hebben de beschikbare informatie gebruikt bij het opstellen van de begrotingswijziging 2023. Aangezien het principeakkoord een loonontwikkeling per schaal en periodiek behelst, verschillen de directe loonindexatiepercentages per module licht. Voor de reguliere indexatie van personeelskosten gaan we uit van het gewogen gemiddelde voor de MGR (7,7%).

Als gevolg van de lopende onderhandelingen over de loonkosten van het SW-personeel is er ten tijde van het opstellen van zowel kaders voor de begroting als de begroting zelf geen feitelijke indexering beschikbaar. Het DB heeft daarom besloten voor de begrotingswijziging 2023 voorlopig uit te gaan van een aanname en heeft aan de bestuurscommissie Participatie een aantal scenario’s ter advisering voorgelegd. Het advies van de bestuurscommissie Participatie is overgenomen bij het opstellen van de begroting.

Voor de begroting 2024 wordt aangesloten bij de septembercirculaire 2022.

1. Op basis hiervan zijn de volgende indexeringen van toepassing voor de komende jaren:

	2023	2024	2025 - 2027
Loonvoet (CAO SGO + inschaling)	7,7%	4,2%	Geen
Index Materieel Overheidsconsumptie	12%	2,4%	Geen

Voor 2025 en verder wordt er in de meerjarenraming zonder indexatie gerekend.

2. Personeelskosten:

- De personeelskosten zijn geraamd op basis van de inschaling van de benodigde bezetting en de verwachte kosten van de flexibele schil. De personeelskosten worden begroot op werkelijke loonkosten van de bezetting , conform het principeakkoord van 21 februari jl. Dat betekent dat er geen ruimte is begroot voor hogere inschaling bij werving en selectie en/of inhuur, tenzij dit nadrukkelijk is aangegeven.
- De CAO ontwikkeling van het SW-personeel is bij het opstellen van de begroting nog niet bekend. We gaan derhalve voor de CAO SW uit van 7% voor het hele jaar. Bij de CAO SW zijn de onderste schalen per 1 januari 2023 met 10,15% omhoog gegaan ten gevolge van de verhoging van het minimumloon en is er per 1 juli ook een verhoging voorzien. Er wordt ook rekening gehouden met eventuele andere wijzigingen in de betreffende CAO.

3. We gaan voor het uitstroompercentage SW op basis van pensionering, langdurige ziekte, ondergrens etc. uit van 5% voor zowel 2023 als voor de jaren 2024-2027.

4. De indexatie van materiële kosten verschilt per kostensoort. Afspraak is dat we uit gaan van de reële kosten ontwikkeling die aan de MGR mag worden opgelegd op basis van afspraken met aanbieders.

- Huisvesting: 14,5%
- ICT: deels 10% (Connectie) en deels 18% (RID, deels een inhaalslag van de afgelopen jaren)
- Software: 12%
- Overige: 12%

5. De MGR bestaat ruim 5 jaar en de afschrijftermijn van hardware is 4 jaar. De module Inkoop en beheer gaat in 2023 haar hardware vervangen. Voor WSP is dit in 2024 aan de orde. De bekostiging van hardware komt terug in de begrotingswijziging 2023 van de module Inkoop en beheer en begroting 2024 van WSP. Bij de module RBL zijn de werkplekken via de dienstverlening van de Connectie voorzien van de benodigde ICT voorziening en is investering derhalve niet aan de orde.

6. Op verzoek van het RPO Participatie wordt in 2024 de submodule Steunpunt SROI toegevoegd aan de samenwerkingsmodule WSP. In 2023 wordt het Steunpunt reeds opgenomen in de begroting, maar wordt gefinancierd uit regionale middelen.

7. Voor uitvoering van de Wet Open Overheid voegen we € 15.000 toe aan de begroting van de overhead.

8. We moeten voor de optie van verlofsparen een voorziening opnemen. Deze wordt in vanaf 2023 opgebouwd en is gerelateerd aan 10% van het saldo van bovenwettelijke uren uit 2023 en eerdere jaren.

Ontwikkelingen 2023 en 2024 in cijfers

Lasten en baten € x 1000	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Gewijzigde Begroting 2023	Begroting 2024	*Verschil 2023*	*Verschil 2024*
Lasten per module						
Inkoop	€ 1.703	€ 1.759	€ 2.302	€ 2.105	*€ 543*	*-€ 197*
Onderwijs	€ 2.818	€ 2.894	€ 3.636	€ 3.816	*€ 742*	*€ 180*
WSP	€ 1.734	€ 1.653	€ 2.092	€ 2.041	*€ 439*	*-€ 51*
WgSW	€ 53.673	€ 52.319	€ 56.755	€ 55.024	*€ 4.436*	*-€ 1.732*
CMI	€ 70	€ 71	€ 76	€ 78	*€ 5*	*€ 3*
Beheer	€ 367	€ 476	€ 538	€ 557	*€ 62*	*€ 19*
Lasten (incl. overhead)	**€ 60.364**	**€ 59.172**	**€ 65.399**	**€ 63.621**	*€ 6.227*	*-€ 1.778*
Baten						
Gemeentelijke bijdrage	€ 57.094	€ 56.146	€ 61.892	€ 60.566	*€ 5.746*	*-€ 1.326*
Regionale bijdrage (RMC)	€ 1.082	€ 1.167	€ 1.284	€ 1.265	*€ 117*	*-€ 19*
Buitengemeenten (SW)	€ 1.588	€ 1.456	€ 1.534	€ 1.467	*€ 78*	*-€ 67*
Overige baten	€ 598	€ 364	€ 680	€ 323	*€ 316*	*-€ 357*
Rentebaten	€ 2					
Baten	**€ 60.364**	**€ 59.133**	**€ 65.390**	**€ 63.621**	*€ 6.257*	*-€ 1.769*
Resultaat	**€ 0**	**€ 39**	**€ 9**	**€ 0**	*-€ 30*	*-€ 9*
Onttrekking aan reserve	€ 33	€ 39	€ 9	€ 0	*-€ 30*	*-€ 9*
Dotatie aan reserve	€ 19	€ 0	€ 0	€ 0	*€ 0*	*€ 0*
Eindresultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Impact autonome ontwikkelingen

In 2023 zien we ons geconfronteerd met onzekere loonkostenontwikkelingen en hoge indexaties. De autonome ontwikkelingen gelden voor de gehele MGR. We geven een overzicht van de impact ten opzichte van de primaire begroting 2023:

1. De loonkostenontwikkeling wordt begroot op 7,7% (was: 2,3%) voor ambtelijk en 7% voor SW- personeel met andere wijzigingen en de optie voor een eenmalige uitkering. Het financieel effect is:

Ambtelijk	€ 400.000
SW	€ 2.690.000

2. De huisvesting wordt geïndexeerd met 14,5% (was: 1,5%). Het financieel effect is € 30.000.
3. ICT lasten worden geïndexeerd met 10% en 18%, afhankelijk van de leverancier. Het financieel effect is € 80.000.
4. Softwarelasten worden geïndexeerd met 12% (was 1,5%). Het financieel effect is € 20.000.
5. Nieuw in 2023 is de voorziening verlofsparen. Het financieel effect is € 40.000.

In de begroting van de modules geven we expliciet aan of de ontwikkeling van de kosten autonome kostenontwikkeling betreffen of te maken hebben met incidentele of structurele kostenontwikkeling ten gevolge van het uitvoeringsbeleid van de betreffende modules of de beheerorganisatie.

Impact uitvoeringsbeleid 2023

Naast autonome ontwikkelingen zijn er tevens een aantal ontwikkelingen in uitvoeringsbeleid die van grote invloed zijn op de financiële begroting. De grootste impact ten opzichte van de primaire begroting 2023 wordt veroorzaakt door:

1. **Inkoop zorg:** Als gevolg van incidentele ziektevervanging van essentiële functies die niet onderling vervangen kunnen worden, wordt er voor 2023 extra inhuur begroot. Financieel effect: Incidenteel € 150.000.
2. **Inkoop zorg:** Voor verdere doorontwikkeling van de regionale uitgangspunten voor de inkoop zorg wordt rekening gehouden met een projectleider. Financieel effect: Incidenteel € 100.000.
3. **Inkoop zorg:** Voor verdere doorontwikkeling van de regionale uitgangspunten voor de inkoop zorg wordt rekening gehouden met een kostprijsonderzoek. Financieel effect: Incidenteel €50.000.
4. **RBL:** Als gevolg van de aangepaste formatierichtlijn breiden we in 2023 de eerste stap in de formatie voor leerplicht en bijbehorend management uit. Een deel hiervan vangen we op door het budget voor inhuur structureel voor vaste formatie in te zetten. In 2023 is het financieel effect € 450.000. Dit wordt vanaf 2024 structureel.
5. **WSP:** Vanaf 2023 wordt het Steunpunt SROI toegevoegd aan de module WSP. Financieel effect structureel € 170.000. In 2023 worden deze lasten gedekt vanuit regionale middelen. In 2024 komen deze lasten voor rekening van deelnemende gemeenten.
6. **WSP:** In 2023 worden verschillende regionale opdrachten uitgevoerd, waaronder de Harrie-trainingen en inzet voor het RMT. Financieel effect incidenteel is € 150.000. Hier staan regionale middelen tegenover. Voor 2024 zijn deze nog niet begroot.
7. **Overhead:** Voor de module Inkoop zorg en de beheerorganisatie wordt in 2023 geïnvesteerd in hardware. Financieel effect is structureel € 15.000.
8. **Overhead:** In 2023 kunnen we dienstverlening voor een Functionaris Gegevensbescherming niet langer afnemen van de gemeente Arnhem. Hiervoor zoeken we een structurele oplossing. Daarnaast worden taken voor de Wet Open Overheid en CISO opgenomen in de begroting. Financieel effect is structureel € 50.000. Deze meerkosten worden toegerekend aan de verschillende modules en de beheerorganisatie.

Impact uitvoeringsbeleid 2024

Voor de primaire begroting 2024 is op dit moment onvoldoende in te schatten welke extra regionale opdrachten er bij de MGR worden ondergebracht. Voor het RBL wordt in 2023 een evaluatie gehouden om de voorziene tweede stap in de formatie-uitbreiding leerplicht voor 2024 te bepalen. Dit is niet opgenomen in de begroting 2024. We houden in de begroting 2024 rekening met de volgende ontwikkelingen:

1. **WSP:** Het Steunpunt SROI wordt structureel bekostigd met bijdragen van gemeenten. Financieel effect € 170.000.
2. **Overhead:** In verband met de toevoeging van extra opdrachten verwachten we een ontwikkeling in HR-advies. Financieel effect structureel € 35.000.

2. BELEIDS-BEGROTING

» **Programmaplan 2024**

» **Programmaplannen**

- Thema Zorg
- Thema Onderwijs
- Thema Participatie
- MGR Beheerorganisatie

» **Overzicht kosten van overhead**

» **Het bedrag van onvoorzien**

» **Overzicht algemene dekkingsmiddelen**

» **Beleidsindicatoren bestuur en organisatie**

» **De Paragrafen**

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Openbaarheid van informatie

De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de verplichte paragrafen volgens het Besluit Begroting & Verantwoording (BBV).

Programmaplan 2024

Het programmaplan bestaat voornamelijk uit een overzicht van de te realiseren programma's en een overzicht van de kosten van de overhead. Het programmaplan is opgebouwd uit:

a. De belangrijkste ontwikkelingen die betrekking hebben op de uitvoering van de dienstverlening: met welke ontwikkelingen houden we rekening?
b. de doelstelling, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, ten minste toegelicht aan de hand van de bij ministeriële regeling vast te stellen beleidsindicatoren: wat willen we bereiken?
c. de wijze waarop ernaar gestreefd zal worden die effecten te bereiken, en de betrokkenheid hierbij van verbonden partijen: wat gaan we daarvoor doen?
d. de raming van baten en lasten: wat gaat het kosten?

Programmaplan thema Zorg

Omgeving

Wat zijn de verwachte ontwikkelingen?

Dit jaar continueren we wat is opgebouwd voor het sturen op kwaliteit, ontwikkeling en effect.

De pilot rond het centraal opvragen en analyseren van de jaarverantwoording- en accountantsverklaringen wordt voor een tweede jaar door inkoop SDCG uitgevoerd. Ten opzichte van 2022 zijn een aantal verbeteringen doorgevoerd en we gaan evalueren of het proces met deze verbeteringen bijdraagt aan efficiënter organiseren van uitvoeringstaken. Bij een positieve evaluatie zal worden bekeken op welke wijze we deze werkzaamheden structureel kunnen faciliteren voor de regiogemeenten, mits gemeenten dit willen. Daarnaast zal worden gekeken of er meer uitvoeringstaken die nu bij de gemeenten liggen, efficiënter regionaal georganiseerd kunnen worden.

In 2023 wordt de inkoop van de zorgvorm Verblijf Jeugd uitgevoerd en wordt voor Beschermd Wonen een nieuw segment toegevoegd om de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis te ondersteunen.

Gemeenten hebben gevraagd om vooruitlopend op diverse (landelijke) ontwikkelingen alvast te kijken naar de impact hiervan op zowel inkoop (contractueel) als op de inkoopmodule (uitvoering). Zo worden onder andere de landelijke contractstandaarden Jeugd in nieuwe inkoop meegenomen en we werken mee aan de ontwikkeling van de landelijke standaarden voor Wmo.

Binnen de regiogemeenten hebben de bestuurders opdracht gegeven om uitgangspunten binnen de regiovisie concreet te maken. Mogelijk leidt dit tot bestuurlijke keuzes en richtinggevende uitspraken die wijziging van de inkoopopdracht tot gevolg hebben. Eventuele gevolgen voor het ingekocht aanbod moeten vervolgens inzichtelijk gemaakt worden. Als er sprake is van nieuwe inkoop dienen we rekening te houden met een doorlooptijd van circa 1,5 jaar inclusief implementatie. Hiervoor moet voldoende menskracht worden vrijgemaakt zowel vanuit Inkoop SDCG als vanuit regiogemeenten.

Er zijn een aantal op elkaar ingrijpende ontwikkelingen gaande. Het is van belang dat we binnen deze ontwikkelingen prioriteiten en kaders stellen, zodat we binnen inkoop SDCG een realistische vraag c.q. opdracht van de regiogemeenten hebben die past bij de beschikbare bemensing.

Wie zijn onze partners en hoe betrekken we onze partners bij het bereiken van onze doelstellingen?

Regiogemeenten zijn voor ons een belangrijke partner. Zij geven richting en bepalen beleidsmatige doelstellingen. Inkoop SDCG kan met inkopen als een belangrijk instrument bijdragen aan het realiseren van de beoogde doelstellingen. Inkoop SDCG kan als gesprekspartner tevens een verbinder zijn tussen gemeenten en de aanbieders die daadwerkelijke hulp leveren aan kwetsbare inwoners.
We zien het als uitdaging om binnen de regio de verbinding tussen de maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan en het belang van de zorgaanbieders bij elkaar te brengen op alle niveaus. Van dagelijkse uitvoering op cliëntniveau tot strategische stip op de horizon op bestuurlijk niveau.

Naast het voorbereiden en begeleiden van het inkoopproces binnen het sociaal domein, sluiten wij voor de regiogemeenten (raam)overeenkomsten af met zorgaanbieders. Indien nodig worden ook tussentijdse inkoopmomenten georganiseerd. Hiervoor is het noodzakelijk om continu in gesprek te blijven met gemeenten en aanbieders. In het proces wordt rekening gehouden met lokale en regionale wensen.

Kwaliteit
Kwaliteit is binnen de regio een belangrijk speerpunt. We sturen gedurende de gehele looptijd van de overeenkomsten pro-actief op kwaliteit en rechtmatigheid. Een belangrijk instrument hiervoor is ons **Meldpunt signalen zorg** waar iedereen laagdrempelig en eenvoudig signalen kan melden.

Bij dit alles hebben we oog voor het perspectief van de inwoner en gaan we onderzoeken op welke wijze we dit passend kunnen meenemen.

Activiteiten

Wat willen we bereiken?

Inkoop zorg wil de regiogemeenten ondersteunen en faciliteren in het effectief inzetten van inkoop als instrument om beleidsdoelstellingen te realiseren. Advisering en vroegtijdig aangehaakt zijn op ontwikkelingen zijn daarbij belangrijk.

De jaarlijkse evaluatie Inkoop vervangen we dit jaar door een meer uitgebreide toets op de houdbaarheid en wenselijkheid van het nu ingekochte aanbod. Reden is dat de huidige overeenkomsten (in beginsel) in de loop van volgend jaar aflopen. De toetsing heeft als doel om te bepalen welke overeenkomsten verlengd/voorgezet kunnen worden en welke inkoop beter opnieuw in de markt gezet kan worden.

Handhaving kwaliteit en rechtmatigheid
De uitrol van het ontwikkelde handhavingskader zal gaan plaatsvinden. Indien gemeenten dat wenselijk vinden kan Inkoop SDCG een coördinerende rol vervullen hierin. Belangrijk is dat de lokale gemeenten het toezicht op orde brengen zodat we handhaving ook maximaal en optimaal kunnen benutten. Het uitvoeren van een coördinerende rol kunnen we in 2023 als onderdeel van het uitrollen van het handhavingskader binnen de bestaande formatie uitvoeren. Voorgesteld wordt om na de uitrol (uiterlijk maart 2024) inzichtelijk te maken wat het structurele effect is van deze extra taak.
De mogelijkheden voor het verder uitbreiden van de data-analyse en het proactief kwaliteitsmanagement zal verder onderzocht en uitgewerkt worden. De gemeenten ontvangen eind 2023 een voorstel waarin de mogelijkheden en de gevolgen in scenario's worden geschetst. Hiermee kunnen de regiogemeenten voor 2024 bepalen of, en zo ja, welke eventuele uitbereiding wenselijk is.

Continuïteit van dienstverlening
Helaas hebben we momenteel te maken met enkele langdurig zieken. Om de dienstverlening van inkoop SDCG uit te blijven voeren en de continuïteit te waarborgen, is het noodzakelijk deze mensen tijdelijk/interim te vervangen. Op verzoek van de bestuurders nemen we de geraamde extra kosten mee in de begrotingswijziging 2023.

Wat gaan we daar voor doen?

Met de meer uitgebreide toets op de houdbaarheid en wenselijkheid van het nu ingekochte aanbod willen we inspelen op de ontwikkelingen van het lokale en regionale beleid en de uitvoering bij zorg-aanbieders. Uitgangspunten voor de toetsing die we vanuit Inkoop SDCG hanteren zijn:

- Behouden en voorzetten van dat wat goed is en goed gaat;
- Aanpassen, versterken en verbeteren van die elementen waar dat nodig is.

Een belangrijke factor die meespeelt is de AmvB reële tarieven en jurisprudentie. Handhaven van het huidige tarief(model) moet beoordeeld worden bezien worden vanuit haalbaarheid & houdbaarheid. De ontwikkelingen zoals arbeidskrapte, sterk fluctuerende energieprijzen en de loonontwikkelingen in de nieuwe zorg CAO's zijn reden om de onderbouwing van het huidig tariefmodel grondig tegen het licht te houden. Hiervoor zullen we voor zover nodig benchmarks en onderzoek laten uitvoeren.

De uitkomsten van de toetsing worden meegenomen in de voorbereiding en uiteindelijke nieuwe inkoop 2025. Het is van belang om de voorbereiding op de nieuwe inkoop tijdig te starten.

Hoewel bestuurders een opdracht hebben geformuleerd voor de regiogemeenten in het concretiseren van uitgangspunten zien we vanuit Inkoop SDCG nog niet dat binnen de diverse regionale gremia hierop stappen worden gezet. Omdat deze uitgangpunten mogelijk effect hebben op de inkoop is het wenselijk dat dit wel enige voortgang heeft. Het is wellicht aan te bevelen hier regionaal een projectleider op te zetten. Indien gewenst kan Inkoop SDCG hierin faciliteren mits gemeenten bereidt zijn hier budget voor beschikbaar te maken.

Afgelopen jaren hebben we diverse nieuwe systemen in gebruik genomen. In 2023 moeten we zorgvuldig afwegen welke systemen we structureel willen behouden, dit moet dan tevens structureel ingekocht worden. Voor systemen die niet voldoende aansluiten bij de verwachtingen moeten we onderzoeken in hoeverre deze verbetermogelijkheden bevatten of dat er andere systemen in de markt zijn die meer passen bij onze behoeften.

Wat gaat het kosten?

Autonome kostenontwikkeling
De module Inkoop zorg heeft te maken met de volgende autonome prijsontwikkelingen 2023
- Loonkosten 7,7%
- Huisvestingskosten 14,5%
- ICT kosten 18%, waaronder een inhaalslag over de afgelopen jaren.
- Softwarekosten 12%

Overige Incidentele wijzigingen
- In 2023 begroten we langdurig ziekteverzuim.
- Op verzoek van de regio houden we rekening met inhuur voor projectleiding en coördinatie van een nieuwe inkoop.
- We houden rekening met een kostprijsonderzoek voor verschillende zorgproducten.

Overige structurele wijzigingen

- Vanaf 2023 begroten we de bekostiging van hardware voor 18 werkplekken.

Baten

- De kosten voor de module Inkoop zorg worden bekostigd door de 11 deelnemende gemeenten op basis van het inwoneraantal en deelname aan de zorgvormen. Deze vindt u terug in de bijlage (pag. 52).

		A	B	C	B-A	C-B
Lasten en baten Inkoop Zorg	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Gewijzigde begroting 2023	Primaire begroting 2024	Verschil 2023	Verschil 2024-2023
€ x 1.000						
Programma - Personeel	€ 1.146	€ 1.068	€ 1.442	€ 1.273	€ 374	-€ 169
Programma - Uitvoering	€ 227	€ 335	€ 413	€ 373	€ 78	-€ 40
Overheadlasten	€ 330	€ 355	€ 446	€ 458	€ 91	€ 12
Programmalasten	**€ 1.703**	**€ 1.759**	**€ 2.302**	**€ 2.105**	**€ 543**	**-€ 197**
Deelnemende gemeenten	€ 1.668	€ 1.759	€ 2.302	€ 2.105	€ 543	-€ 197
Baten	**€ 1.671**	**€ 1.759**	**€ 2.302**	**€ 2.105**	**€ 543**	**-€ 197**
Saldo	**-€ 33**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Onttrekking aan reserve	€ 33				€ 0	€ 0
Dotatie aan reserve					€ 0	€ 0
Resultaat Programma	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Personeelskosten nemen in 2023 € 374.000 toe ten opzichte van de primaire begroting 2023:

- Autonoom: Het effect van indexering is in 2023 circa € 90.000. Voor 2024 houden we rekening met € 55.000.
- Incidenteel: In 2023 wordt incidenteel vervanging van langdurig ziek personeel begroot op essentiële niet onderling te vervangen functies (€ 150.000)
- Incidenteel: Aanvullende inhuur voor een projectleider en/of coördinatie nieuwe inkoop € 100.000
- Structureel: Invulling van de banenafspraak in 2022 heeft niet geleid tot realisatie van de begrootte loonkostensubsidie.
- Structureel: We breiden de formatie in 2023 structureel uit. Dit wordt gedekt uit het projectbudget en is daardoor budgetneutraal.
- Structureel: We houden rekening met beperkte kosten voor verlofsparen.

Uitvoeringskosten nemen ten opzichte van de primaire begroting € 78.000 toe:

- Structureel: De begrootte korting op de kosten van ZorgLokaal vervalt in 2023, waardoor softwarekosten toenemen met € 20.000. We belasten de kosten door aan gemeenten, die zelf geen licentie hoeven aan te schaffen.
- Autonoom: Het effect van indexering op is € 8.000
- Incidenteel: Voor het kostprijsonderzoek begroten we € 50.000

Overheadlasten nemen ten opzichte van de primaire begroting € 91.000 toe:

- Autonoom: De kosten voor ICT nemen toe met € 35.000 wegens indexatie en een inhaalslag van de afgelopen jaren.
- Structureel: Voor bekostiging van hardware begroten we € 13.000
- Autonoom/incidenteel: Kosten voor huisvesting nemen toe met € 20.000, bestaande uit indexatie (€ 13.000) en incidenteel voor aanschaf van belcellen (€ 7.000).
- Structureel: Kosten voor informatiebeveiliging nemen met € 14.000 toe in verband met noodzakelijke invulling van verschillende functies.

Baten van de deelnemende gemeenten stijgen met € 543.000.
Een verdeling vindt u terug in de bijlage (pag. 52).

Programmaplan thema Onderwijs

Omgeving

Wat zijn de verwachte ontwikkelingen?

Toename verzuimmeldingen en voortijdig schoolverlaten en verzwaring van de problematiek
We verwachten dat de stijgende trend in het aantal verzuimmeldingen nog wat verder doorzet, doordat scholen steeds beter melden en ook zien we dat het aantal meldingen van voortijdig schoolverlaten weer toeneemt. Naast deze toename ervaren de consulenten ook een verzwaring en grotere complexiteit van de problematiek bij jeugdigen. Door deze ontwikkelingen wordt in vergelijking met voorgaande jaren meer tijd en inzet gevraagd worden van de consulenten.

Toename migratiestroom
De verwachting is dat de migratiestroom blijft toenemen. Dit is een ontwikkeling die naar verwachting effect heeft op de dienstverlening van het RBL en vraagt om flexibiliteit. Deze doelgroep vraagt o.a. maatwerk, extra voorlichting, inzet van tolken en extra inzet van consulenten.

Verandering van denken over het onderwijs
Er is een maatschappelijke verandering gaande in het denken over het onderwijs. Dit is merkbaar in de politiek, binnen het onderwijs en bij ouders en jeugdigen. Onder andere in de vormgeving van het onderwijs (fysiek/online) en de ruimte die gezocht wordt in maatwerk. Maar ook de verandering in denken van ouders over fysiek onderwijs op school (meer luxeverzuim en vrijstellingsaanvragen voor een school in het buitenland), de nadruk die gelegd wordt op schoolaanwezigheid in plaats van afwezigheid en de wetswijziging m.b.t. vrijstellingen. Deze ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de dienstverlening van het RBL.

Aandacht voor jongeren tussen de 16 en 27 jaar
De overheid heeft steeds meer aandacht voor de overgang van jeugd naar volwassenheid, omdat blijkt dat het juist in deze fase moeilijk blijkt om hulp en ondersteuning zo in te richten dat deze aansluit bij en ook werkt voor jongeren. Vooruitlopend op o.a. de verandering van de leeftijd van de RMC doelgroep van 23 naar 27 jaar, participeert het RBL al in verschillende pilots en werkgroepen. Dit vraagt nu al de nodige aandacht van ons.

Wie zijn onze partners en hoe betrekken we onze partners bij het bereiken van onze doelstellingen?

Gesprekspartner op verschillende niveaus
Er wordt steeds vaker een beroep gedaan op de creativiteit van professionals om leerlingen een passende ondersteuning en ontwikkelingskansen te bieden. Om dit te regelen is de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs, de sociale teams en andere partners in het sociaal en justitieel domein belangrijk. Het RBL is hierin vaak de verbindende schakel tussen de verschillende niveaus. Daarom zijn we ook op beleidsniveau gesprekspartner op het snijvlak onderwijs, zorg en participatie. De Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS) is m.b.t. verzuim in de regio de gezamenlijke basis. Met onze samenwerkingspartners willen we (meer) in dialoog om de MAS in de regio verder door te ontwikkelen.

Activiteiten

Wat willen we bereiken?

Met de uitvoering van (wettelijke) taken heeft het RBL de ambitie dat zoveel mogelijk jeugdigen een route volgen naar een startkwalificatie[1]. Deze startkwalificatie geeft hen een betere uitgangspositie op de arbeidsmarkt. Jeugdigen die ongeoorloofd verzuimen of (dreigen) uit te vallen, begeleidt het RBL terug naar school of naar een andere passende route in zorg of arbeid en jongeren in een kwetsbare positie houden we in beeld.

Beleidsindicatoren taakveld Onderwijs[2]

Beleidsindicatoren	Landelijk gemiddelde (2021)	Schooljaar 2020-2021	Schooljaar 2021-2022	Prognose schooljaar 2022-2023	Prognose schooljaar 2023-2024
Absoluut verzuim (per 1.000 leerplichtigen)	**2,7**[3]	1,7	1,3	1,3	1,3
Absoluut verzuim (aantal leerplichtigen)		98	71	71[4]	71[4]
Relatief verzuim (per 1.000 leerplichtigen)	**20**[3]	27,5	32	34	35
Relatief verzuim (aantal leerplichtigen)		1595	1776	1.882[4]	1938[4]
VSV percentage regio Arnhem (12-23 jaar)	**1,88%**[4]	1,98%	bekend maart 2023	2%	2,2%

Toelichting

- De werkwijze om jeugdigen zonder schoolinschrijving snel in beeld te hebben rond de zomervakantie, is de afgelopen 3 jaar doorontwikkeld en zal in de huidige vorm worden voortgezet. De verwachting is dan ook dat de daling van het aantal leerplichtigen met absoluut verzuim niet (veel) verder doorzet.
- We verwachten dat de stijgende trend in het aantal verzuimmeldingen nog wat verder doorzet, doordat scholen steeds beter melden.
- We verwachten dat het VSV-percentage, na een tijdelijke daling vanwege de coronapandemie, verder zal stijgen. We zien namelijk een toename van het aantal uitschrijvingen in de eerste maanden van het nieuwe schooljaar. Daarnaast hebben leerlingen door het onderwijs op afstand minder binding met hun school, wat een bewezen risicofactor is voor voortijdig schoolverlaten, en gaan leerlingen zich ook weer meer heroriënteren op een opleiding. Een andere reden voor jongeren om niet terug naar school te gaan, is de krappe arbeidsmarkt. Dit maakt het makkelijker voor jeugdigen om werk te vinden. Hierbij blijft de vraag hoe duurzaam dit is. De ervaring leert namelijk dat bij een veranderende arbeidsmarkt zij vaak als eerste weer hun baan verliezen en vervolgens weer moeilijker werk vinden vanwege het ontbreken van een startkwalificatie.

1. Een startkwalificatie is een diploma op ten minste mbo-2, havo of vwo-niveau. Op de 18e verjaardag vervalt de kwalificatieplicht.
2. In de regeling 'beleidsindicatoren gemeenten' zijn drie beleidsindicatoren vastgesteld die door gemeenten in de programmaverantwoording opgenomen moeten worden: absoluut verzuim, relatief verzuim en het vsv percentage. De cijfers zijn gebaseerd op de artikel 25 rapportage en de definitieve vsv cijfers van november 2021 van het ministerie OCW.
3. Bron: DUO/Ingrado 2021 van website 'Waarstaatjegemeente.nl'
4. Op basis van 55.379 leerplichtige leerlingen (5-18 jaar) schooljaar 2021-2022 (bron: Duo art25 rapportage)

Wat gaan we daar voor doen?

Het RBL voert de wettelijke en preventieve taken uit op het gebied van leerplicht, kwalificatieplicht en RMC[5] voor de jeugdigen in de leeftijd van 5 tot 23 jaar. Daarnaast participeert het RBL in het regionaal vsv-programma in verschillende teams. We voeren we de taken van verzuim 18+ uit, zijn opdrachtnemer voor het Schakelpunt en we leveren de programmaleider voor de Sluitende Keten en de coördinator van Team Overstap. Voor gemeente Arnhem geeft het RBL loopbaanadvies aan jongeren tot 27 jaar die een uitkering ontvangen en de scholingsplicht opgelegd hebben gekregen.

Project Wel in Ontwikkeling

RBL gaat samen met het samenwerkingsverband PassendWijs en De Verbinding deelnemen aan het project Wel in Ontwikkeling van Gedragswerk. Doel is om alle thuiszitters binnen de regio in beeld te krijgen bij zowel het RBL, het samenwerkingsverband als de gemeenten en dat alle thuiszitters binnen 3 maanden een passend onderwijs- of zorgaanbod hebben.

Regionaal plan van aanpak jeugdwerkeloosheid

Vanuit het RBL voeren wij mede de projecten 'Jongeren zijn en blijven in beeld' en 'Pilot transitiecoach' uit, met als doel het terugdringen van de jeugdwerkeloosheid.

Jongeren in kwetsbare positie

De doelgroep 'jongeren in kwetsbare positie' is een complexe doelgroep waar diverse partijen bij betrokken zijn en een verantwoordelijkheid hebben. Het RBL monitort deze doelgroep. Binnen het RBL is een trainee gestart om deze doelgroep nader in beeld brengen en onderzoeken welke ondersteuning het RBL kan bieden

Duurzaamheid werk

Jeugdigen kunnen op dit moment relatief makkelijk werk vinden, maar de vraag is in hoeverre dit duurzaam is. Het Schakelpunt gaat daarom op gezette tijden de jeugdigen benaderen die op dat moment geen werk hebben, om te kijken of zij ondersteuning nodig hebben bij het zoeken naar een nieuwe baan. Daarnaast wil het Schakelpunt het praktijkleren meer onder de aandacht brengen bij de RMC consulenten en de scholen in de regio. Dit is een mooie kans voor jeugdigen voor wie het niet (meteen) lukt om een volledig diploma te halen om in de praktijk hun vaardigheden verder te ontwikkelen.

Wat gaat het kosten?

Autonome kostenontwikkeling

De module RBL heeft te maken met de volgende autonome prijsontwikkelingen 2023:

- Loonkosten 7,7%
- Huisvestingskosten 14,5%
- ICT kosten 10%.
- Softwarekosten 12%

Overige Incidentele wijzigingen

- We houden rekening met een organisatieonderzoek in verband met de grote span of control. Deze wordt in 2023 gedekt uit de formatie-uitbreiding bij overhead. Deze formatie zal pas na, en op basis van, het onderzoek worden ingevuld.
- In 2023 evalueren we de eerste stappen van de formatie-uitbreiding. Afgaande op de nieuwe formatierichtlijn, huidige ontwikkelingen en trends zal er in 2024 een tweede stap nodig zijn in de formatie-uitbreiding leerplicht. Op basis van de evaluatie in 2023 wordt bepaald wat nodig is. We houden in de begroting 2024 nog geen rekening met een extra formatie-uitbreiding in 2024.

5. RMC staat voor Regionaal Meld- en Coördinatiepunt en is bedoeld om jongeren van 18 - 23 jaar die nog geen startkwalificatie hebben, in beeld te krijgen en te begeleiden richting een opleiding of een leerwerktraject.

Overige structurele wijzigingen

- Eind 2022 is er door branchevereniging Ingrado een nieuwe formatierichtlijn gepubliceerd. De analyse hiervan leidt ertoe dat voorgesteld wordt de formatie[6] voor leerplichttaken, waaronder ook kwalificatieplicht MBO, te laten toenemen. Voor 2023 hanteren we een groeimodel voor het ophogen van de formatie en bijbehorende kosten.

Baten

- De module RBL wordt bekostigd door de 9 deelnemende gemeenten op basis van het aantal leerplichtige jongeren. De verdeling van de kosten staat in de bijlage (pag. 52).

	A	B	C	B-A	C-B
Lasten en baten RBL	Primaire begroting 2023	Gewijzigde begroting 2023	Primaire begroting 2024	Verschil 2023	Verschil 2024-2023
€ x1.000					
Programma - Personeel	€ 2.129	€ 2.706	€ 2.841	€ 577	€ 135
Programma - Uitvoering	€ 93	€ 48	€ 49	-€ 46	€ 1
Overheadlasten	€ 672	€ 883	€ 927	€ 211	€ 44
Programmalasten	**€ 2.894**	**€ 3.636**	**€ 3.816**	**€ 742**	**€ 180**
Deelnemende gemeenten	€ 1.684	€ 2.301	€ 2.551	€ 617	€ 250
Overige baten	€ 43	€ 51	€ 0	€ 8	-€ 51
Regionale bijdrage	€ 1.167	€ 1.284	€ 1.265	€ 117	-€ 19
Baten	**€ 2.894**	**€ 3.636**	**€ 3.816**	**€ 742**	**€ 180**
Saldo	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Onttrekking aan reserve				€ 0	€ 0
Dotatie aan reserve				€ 0	€ 0
Resultaat Programma	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Personeelslasten vallen in 2023 ten opzichte van de primaire begroting 2023 € 577.000 hoger uit:

- Structureel: In 2022 is de bezetting verder toegegroeid naar de formatie volgens de vorige normering. Financieel effect € 150.000.
- Autonoom: Het effect van indexatie ten opzichte van de primaire begroting 2023 is € 200.000. In 2024 houden we rekening met € 120.000.
- Structureel: Per 1-1-2023 wordt een formatie-uitbreiding van 2 fte gerealiseerd (€ 170.000). Deze uitbreiding van de formatie wordt deels gedekt uit het inhuurbudget.
- Structureel: Per 1-9-2023 wordt aanvullende formatie-uitbreiding van 2 fte gerealiseerd (€ 60.000).
- Incidenteel: In het schooljaar 2022-2023 begroten we vooruitlopend op werving van vaste medewerkers een inhuur van € 75.000.
- Incidenteel: Begin 2023 is er sprake van tijdelijke uitbreiding van contracturen van bestaande medewerkers om werkdruk ontstaan door ziekte en verloop op te vangen (€ 50.000).
- Incidenteel: Voor het project jeugdwerkloosheid wordt in 2023 inhuur begroot (€ 40.000). Hier staat regionaal budget tegenover.
- Structureel: In 2023 en volgende jaren houden we rekening met een beperkt budget voor verlofsparen.
- Structureel: We begroten jaarlijks de verplichte BOA opleidingen bij het RBL, en niet centraal bij beheer voor € 10.000.
- Structureel: We begroten jaarlijks de bijdrage van gemeenten aan de regiosecretaris Onderwijs voor € 30.000.

6. In deze begroting bedoelen we met de formatie of formatieuitbreiding specifiek de formatie bedoeld voor de leerplichttaken, waaronder ook kwalificatieplicht MBO.

Uitvoeringskosten vallen in 2023 ten opzichte van de primaire begroting 2023 € 46.000 lager uit. Dit is het resultaat van:

- Incidenteel: Kosten voor het project jeugdwerkloosheid worden in 2023 als inhuurkosten begroot (-€ 60.000).
- Autonoom: Kosten voor software vallen als gevolg van indexatie € 4.000 hoger uit
- Structureel: We begroten kosten voor het uitvoeren van de WPG-audit en het actueel houden van de software (€ 10.000).

Overheadlasten vallen in 2023 € 211.000 hoger uit ten opzichte van de primaire begroting:

- Structureel: In verband met de formatie-uitbreiding van het team en de bijbehorende span of control begroten we 0,9 fte formatie overhead. In 2023 bedraagt dit een half jaar (€ 55.000) en vanaf 2024 het gehele jaar (€ 105.000).
- Incidenteel: In 2023 begroten we een organisatieonderzoek ten behoeve van de span of control € 50.000).
- Autonoom: Het effect van indexatie is € 60.000 (€ 20.000 loonkosten en € 40.000 huisvesting en ICT)
- Structureel: De communicatieadviseur is heel 2023 in dienst. Dit wordt deels gedekt uit communicatiekosten (€ 5.000).
- Structureel: Kosten voor informatiebeveiliging nemen met € 14.000 toe in verband met noodzakelijke invulling van verschillende functies.

Baten vallen in 2023 hoger uit dan de primaire begroting, als gevolg van de hogere lasten.

- Structureel: Gemeentelijke bijdragen vallen € 617.000 hoger uit in 2023, en per 2024 € 250.000 hoger. De verdeling van de gemeentelijke baten is weergegeven in de bijlage.
- Incidenteel: Overige baten vallen in 2023 € 8.000 hoger uit dan begroot. Hier ligt een directe relatie met de indexatie van loonkosten. Voor 2024 zijn nog geen overige baten bekend.
- Incidenteel: De regionale bijdrage voor het project jeugdwerkloosheid valt in 2023 lager uit dan begroot in verband met een lagere inzet € -20.000).
- Autonoom: De regionale bijdrage voor RMC-kwalificatieplicht en RMC-VSV vallen hoger uit door indexatie (€ 36.000) en een aanvullende bijdrage voor VSV (€ 100.000). De bijbehorende aanvullende bijdrage van de gemeente Arnhem wordt niet geïndexeerd.
- Autonoom: De regionale bijdrage voor het Regionaal Programma VSV wordt sinds 2021 niet geïndexeerd.

Programmaplan thema Participatie

Per 1 maart 2023 start de nieuwe manager WSP/Participatie. Met de komst van de nieuwe manager wordt de aansturing van het programma Participatie vanuit één managementpositie binnen de MGR geëffectueerd.

Module WSP

Algemeen

Met de bestuurscommissie is de afspraak gemaakt dat het programmaplan voor het daaropvolgende jaar (in dit geval 2024) in het voorjaar beperkt blijft tot de financiële kaders van de begroting. In het najaar, de vergadering van de bestuurscommissie van november, wordt het jaarplan 2024 met de daarin te verwezenlijken activiteiten voorgelegd. Hierdoor sluit het jaarplan beter aan op de actuele arbeidsmarktsituatie.

Omgeving

Wat zijn de verwachte ontwikkelingen?

Bijgesteld 2023

- Met ingang van 1 januari 2023 is voor de samenwerking tussen UWV en MGR (de negen gemeenten in de arbeidsmarktregio vertegenwoordigend) een nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten. Daarin zijn nadere afspraken beschreven over hoe UWV en MGR, in overeenstemming met de nieuwe inzichten die hierover zijn ontstaan, met elkaar samenwerken.
- Samen met gemeenten wordt gezocht naar mogelijkheden om de uitstroom uit de bestanden te optimaliseren. In de afspraken met de deelnemende gemeenten is begin 2022 een accentverschuiving in de dienstverlening doorgevoerd waardoor steeds meer gewerkt wordt met de insteek dat werkgevers benaderd worden vanuit de mogelijkheden en competenties van de werkzoekende. Met het formaliseren van de twee teams binnen het WSP is er voor WSP-gemeenten ruimte gekomen om de focus meer te richten op de behoeften van de gemeenten. Om een goed beeld te hebben van die werkzoekende/de klanten uit de bestanden van de gemeenten, is het WSP dichter bij gemeenten georganiseerd.
- Om tot optimalisatie in het werkproces te kunnen komen, worden met gemeenten afspraken gemaakt om samen met andere partners/partijen van gemeenten tot een totaaltraject te komen waardoor het bemiddelingsproces van intake tot en met de match bij een werkgever als een aaneengesloten traject verloopt. Hierdoor ontstaat een proces waarin de expertise van alle partijen optimaal benut kan worden en er geen dubbeling in de dienstverlening ontstaan. Deze manier van werken sluit aan bij de landelijke ontwikkeling van Regionale Werkcentra.
- In 2023 wordt onderzocht of WSP-gemeenten eerder bij de kandidaat betrokken kan worden. Bijvoorbeeld op het moment dat de kandidaat bij de gemeente in het intakeproces terecht komt. Hiermee kan worden bereikt dat er vanaf het moment dat een werkzoekende bij de gemeente een uitkering aanvraagt, al een focus op (het vinden van) werk ontstaat.
- Transparantie van de arbeidsmarkt in brede zin is belangrijk voor het vinden van en matchen en bemiddelen tussen werkzoekenden en werkgevers die op zoek zijn naar arbeidskrachten. In onze arbeidsmarktregio hebben wij daarvoor afspraken vastgelegd tussen WSP, gemeenten en UWV. In het Besluit SUWI is deze transparantie ook benoemd als een belangrijk item om in te investeren. Uiteindelijk doel is zorgdragen voor dusdanige transparantie/arbeidsmarktinformatie dat vraag (van werkgevers) en aanbod (van werkzoekenden) ook zonder tussenkomst van (publieke) partijen mogelijk is. Deze transparantie wordt op dit moment deels georganiseerd vanuit de applicaties Sonar (werkzoekenden) en WBS (werkgevers) van UWV. Beide applicaties worden door UWV uitgefaseerd en zullen vanaf 1 januari 2026 niet meer in gebruik zijn. Voor de regio (gemeenten én WSP) betekent de uitfasering van Sonar en WBS dat gezocht moet worden naar de aansluiting op de gegevensuitwisseling, zoals deze vanuit het programma Verbetering Uitwisseling Matchingsgegevens (VUM) landelijk wordt ontwikkeld. Voor de arbeidsmarktregio is het van belang

om goed aansluiting te krijgen bij deze ontwikkelingen. Effect kan zijn dat gemeenten, evenals WSP-gemeenten, overgaan naar de aanschaf van andere applicaties. Het ligt in de bedoeling om dit proces (aansluiten bij VUM, ontwikkelen van arbeidsmarktinformatie, transparantie tot het niveau van werkgever/werkzoekende) regionaal vorm te geven.

- Op verzoek van de deelnemende gemeenten is het Steunpunt SROI ondergebracht bij het WSP. In 2022 zijn hiervoor de voorbereidingen gestart waarbij met de gemeenten de afspraak is vastgelegd dat het steunpunt voor 2023 vanuit regionale middelen gefinancierd zal worden om in principe vanaf 2024 structureel, als submodule van het WSP, in de reguliere financieringsstromen wordt opgenomen. Voor het laatste dient de regeling van de MGR te worden gewijzigd conform de daarvoor geldende procedures. De gemeente Doesburg sluit niet bij deze activiteiten/submodule aan.

2024-2027

Vanaf 2023 wordt vanuit de regio gewerkt aan het mede ontwikkelen van de landelijke kaders en de regionale implementatie van de nieuw te vormen Regionale Werkcentra. De verwachting is dat eind 2024/begin 2025 de contouren hiervan bekend zijn en onderzocht kan gaan worden welke werkvorm het best passend is voor onze arbeidsmarktregio. Voor het WSP zal deze zich enerzijds toespitsen op het behouden en uitbreiden van werkgeverscontacten; met name bij werkgevers die inclusie hoog in het vaandel dragen. Daarbij zal de nadruk steeds meer komen te liggen op:

- het faciliteren van de ontmoeting tussen werkgevers en werkzoekenden
- het acteren als adviseur van werkgevers bij het vinden van de juiste oplossingen voor HR-problemen in brede zin en
- het ondersteunen van werkgevers bij de inzet van instrumenten, voorzieningen en subsidies.

Anderzijds zal hierbij de samenwerking met de gemeenten en de zichtbaarheid bij gemeenten en onze belangrijkste partners van belang blijven. Deze samenwerking en zichtbaarheid wordt nu in de vorm van subregionale dienstverlening al vormgegeven, maar zal zich verder intensiveren.

In het kader van het landelijk programma ten behoeve van het verbeteren van de uitwisseling van (matchings)gegevens, dient ook in onze regio gewerkt te worden aan de optimalisering van systemen die de verbinding tussen werkzoekenden en vacatures bij werkgevers organiseren. Het streven is dat werkgevers uiteindelijk zelf inzicht krijgen in de gegevens van werkzoekenden, en mogelijk ook vice versa. De verwachting is dat eind 2024/begin 2025 voor de regiogemeenten en WSP-gemeenten duidelijk is hoe deze gegevensverwerking georganiseerd kan worden, welke investeringen daarvoor gedaan moeten worden en hoe het implementatieproces vorm moet krijgen. Dit is dan op tijd voor de uitfasering van de UWV-applicaties (Sonar en WBS) waarvan in de regio gebruik wordt gemaakt. In hetzelfde kader is het streven om verder vorm te geven aan informatiemanagement. De wens is dat hiervoor structureel een regionale informatiemanager ingezet wordt.

Gelijk aan 2022/2023 zal het WSP bijdragen aan regionale ontwikkelingen en projecten/samenwerkingen die in het kader van de regionale strategische agenda worden opgezet. Belangrijke thema's hierbij zijn het verkleinen van de afstand van jongeren naar werk en het vergroten van het netwerk van inclusieve werkgevers.

Steunpunt SROI

Als gemeenten in 2023 instemmen met de aanpassing van de Regeling dan zal vanaf 2024 de uitvoering van de taken voor het Steunpunt SROI (Social Return on Investment) worden overgedragen aan het WSP (structureel). In 2023 is hiermee al een start gemaakt op basis van incidentele regionale financiering.

Wie zijn onze partners en hoe betrekken we onze partners bij het bereiken van onze doelstellingen?

- Uitgangspunt in de relatie met de negen deelnemende gemeenten is dat gemeenten en WSP directe samenwerkingspartners zijn die gezamenlijk met andere partijen/partners van gemeenten verantwoordelijk zijn voor het uitstroomresultaat binnen de gemeente. Voor 2023 wordt hier ook de registratiemethodiek op aangepast.
- Met UWV is de relatie tweeledig: Het team WSP-UWV is onderdeel van de WSP-organisatie. De werkzoekendendienstverlening van UWV is, gelijk aan onze gemeentelijke partners, de partij waar bemiddelbare kandidaten vandaan komen.
- Ook Scalabor is een belangrijke partner van het WSP. Nagenoeg alle kandidaten van de gemeente Arnhem starten het traject naar werk via Scalabor. Bemiddeling van werkfitte kandidaten wordt in afstemming met Scalabor door beide partijen uitgevoerd. Ook voor andere opdrachtgevers verzorgt Scalabor ontwikkeltrajecten. Samen met de bemiddelaars van Scalabor en andere re-integratiepartners wordt voor deze kandidaten gezocht naar de best passende werkplek.
- Op regionaal niveau zijn er nauwe banden met het Netwerkteam van waaruit de uitvoering van projecten in het kader van de regionale strategische agenda worden opgestart. Te denken valt hierbij ook aan de contacten met het Regionaal Mobiliteitsteam en de aanpak van werkloze jongeren en vroegtijdig schoolverlaters waarvoor het WSP onder meer de Matchingstafel organiseert.
- Om de doelgroep jongeren te ondersteunen in het proces naar betaald werk zijn er contacten met het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) en daarbinnen het Schakelpunt, De Onderwijsspecialisten en onderwijsinstellingen als ROC, HAN en VSO-Pro scholen.
- Werkgeverscontacten worden onder meer onderhouden via de ondernemersverenigingen die in de negen gemeenten bestaan en via VNO-NCW.
- Met de Stichting Inclusief Midden-Gelderland zijn nauwe banden om het netwerk van inclusieve werkgevers in de arbeidsmarktregio te vergroten.

Activiteiten

Wat willen we bereiken?

- Het WSP heeft aandacht voor de banenafspraak en het uitbouwen van het netwerk van inclusieve werkgevers. Bij deze inclusieve werkgevers worden structureel meer mogelijkheden gerealiseerd voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt c.q. een grotere begeleidingsbehoefte. Daarbij merken wij dat deze begeleidingsbehoefte zich niet meer beperkt tot mensen uit het Doelgroepregister. Steeds meer mensen uit de bestanden van gemeenten hebben een grote tot zeer grote afstand tot werk en daarmee een begeleidingsbehoefte die aansluit bij de aanbodgerichte werkwijze (*functiecreatie*) die voor personen uit het Doelgroepregister van toepassing is. De accountmanagers van het WSP introduceren deze kandidaten bij werkgevers, ook zonder dat daar een directe vacature aan ten grondslag ligt. Vaak worden bij inclusieve werkgevers toch kansen gezien en geboden waardoor kandidaten aan het werk kunnen.
- In de tweede helft van 2022 heeft het inzetten van *Praktijkleren derde leerweg* in onze regio steeds meer aandacht gekregen. Door SBB en ROC is hiervoor een aanvraag ingediend om middelen beschikbaar te krijgen waarmee de kennis over en implementatie van praktijkleren in 2023 opgestart is. Dit met het streven om deze methodiek daarna structureel ingebed te krijgen in de regio. WSP heeft in dit proces een informerende en adviserende rol richting werkgevers en werkt mee aan de introductie van praktijkleren bij de partners in de regio. Idee is dat het aanbod aan potentieel voor werkgevers vele malen groter wordt op het moment dat de werkgever (als erkend leerbedrijf) ook werknemers in dienst neemt die nog niet voldoen aan de gevraagde (vakgerichte) vaardigheden.
- De inschatting is dat werkgevers in 2023 en daarop volgende jaren grote moeite blijven houden om voldoende mensen te vinden om vacatures op te vullen. Voor het WSP ligt hier een taak om werkgevers en werkzoekenden uit de bestanden van gemeenten en UWV met elkaar in contact te brengen. Hiervoor worden regelmatig activiteiten georganiseerd waardoor beide groepen elkaar

kunnen ontmoeten. De banenmarkt is hiervoor een veelbeproefd recept. Voor 2023 willen we met andere concepten (*open hiring, "omgekeerd solliciteren", VR-brillen, enz.*) proberen werkzoekenden nog meer te prikkelen om bij werkgevers aan de slag te gaan. Samen met het team WSP-UWV wordt een activiteitenjaarkalender opgesteld waarin alle events worden opgenomen. De intentie is om dit in samenwerking en overleg met andere partijen uit de regio vorm te geven zodat werkgevers en werkzoekenden vanuit een zo breed mogelijk aanbod met elkaar het gesprek aan kunnen gaan.

- Binnen het WSP is veel expertise over wet- en regelgeving en de voorzieningen die voor werkgevers (en werkzoekenden) ingezet kunnen worden. In de afgelopen jaren zijn de belangrijkste voorzieningen voor werkgevers voor onze regio geharmoniseerd en opgenomen in de instrumentengids **Dennis**. Met behulp van deze applicatie kunnen accountmanagers van WSP, maar ook klantmanagers van gemeenten werkgevers eenvoudig informeren over voorzieningen en hen voorzien van de noodzakelijke, uniforme, documenten en formulieren. Feitelijk ontstaat hierdoor een "instrumentenkoffer" die WSP-medewerkers kunnen gebruiken om werkgevers te faciliteren als zij een kandidaat op een vacature/werkplek willen plaatsen. Idealiter wordt deze "koffer" verder gevuld met andere instrumenten die voor werkgevers (en werkzoekenden) ingezet kunnen worden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan praktijkleren en specialistische ondersteuning die andere partijen kunnen bieden. In die situaties is WSP de verbinder tussen de werkgever en de voorziening die ingezet kan worden.

Wat gaan we daar voor doen?

- We zijn met gemeenten in gesprek om, op basis de eerder ingezette accentverschuiving in de dienstverlening naar gemeenten, werkgevers- en werkzoekendendienstverlening dichter bij elkaar te brengen. Hierdoor kunnen meer maatwerkoplossingen voor gemeenten én hun inwoners gerealiseerd worden. Bij gemeenten is een uitvraag gedaan naar hun ambities voor 2023 zodat we op basis daarvan (taakstellende) afspraken met elkaar kunnen maken. Naast het plaatsen van kandidaten (regulier en banenafspraak) van gemeenten op vacatures, valt hierbij te denken aan specifieke aandacht voor bepaalde doelgroepen, het bevorderen van inzichten over het arbeidsmarktperspectief bij klantmanagers en het verstevigen van de relatie/het partnerschap met andere gemeentelijke partijen. Maar ook het in het traject opnemen van kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (trede 4 participatieladder) en aandacht voor het stimuleren van het plaatsen van inwoners vanuit activerend werk bij werkgevers.
- Hoewel we al met veel werkgevers contacten onderhouden en relaties opbouwen, blijkt (ook uit landelijke gegevens) dat het merendeel van de werkgevers WSP niet kent en dus ook niet weet hoe een WSP hen kan faciliteren bij het vinden van kandidaten voor vacatures. Meer aandacht voor naamsbekendheid en de specifieke kennis en expertise die WSP heeft en kan inzetten voor de werkgever, is daarom van belang. Door middel van gerichte communicatie en speciale acties willen we in 2023 de naamsbekendheid en het "merk" WSP vergroten. We verwachten dat de eerder genoemde activiteitenjaarkalender hieraan ook een bijdrage kan leveren.
- Het WSP levert een actieve bijdrage aan de uitvoering van lokale en regionale projecten enerzijds door als kartrekker van projecten te fungeren (Matchingstafel, verbetering gegevensverwerking, harmonisatie uitvoeringsregels voor werkgevers), anderzijds door deelname aan projecten (RMT-projecten zoals het Werkcentrum Overbetuwe, Praktijkleren derde leerweg, regionale aanpak jeugdwerkloosheid). Een activiteit die in aanmerking komt voor structurele financiering is de HARRIE-training van CNV-Jongeren, die al sinds jaar en dag via het WSP voor onze regio georganiseerd wordt.
- *Huisvesting*: De huurovereenkomst voor WSP-gemeenten is verlengd tot april 2024. In 2023 zal, onder meer op basis van de perspectieven van zowel de samenwerking met UWV als in de regio gezocht gaan worden naar nieuwe huisvesting voor dit WSP-team.
- *Ambities en taakstelling en prestatie-indicatoren:* WSP heeft gemeenten gevraagd om de ambities ten aanzien van de uitstroom van uitkeringsgerechtigden trede 4 en 5 (participatieladder) door te geven. Dat is immers de basis voor het uitvoeren van opdracht van WSP. In het eerste kwartaal van 2023 zullen deze ambities worden vastgesteld.

- De ambities van gemeenten (kwalitatief en kwantitatief), de intentie om prestaties te realiseren in samenwerking met andere partijen/partners en de inzichten in het potentieel van kandidaten van gemeenten en UWV tezamen, kunnen de prestatie-indicatoren voor 2023 beïnvloeden.
  Vooralsnog zijn voor gemeenten prestatie-indicatoren bepaald op de volgende thema's:
  - » Vervullingsquote: Dit is het aantal vervulde vacatures ten opzichte van het totaal aantal ingediende/geregistreerde vacatures. Voor 2023 wordt ervan uitgegaan dat 40% van de door WSP geregistreerde vacatures wordt vervuld.
  - » Werkgeverstevredenheid: In het kader van de SUWI-afspraken is een landelijke monitor ontwikkeld om de werkgeverstevredenheid te meten en hier benchmarkgegevens uit te kunnen halen. Voor 2022 is deze monitor in het najaar uitgezet. Evenals voor 2022 wordt voor 2023 gestreefd naar een werkgeverstevredenheid van 7,5.
  - » Vacaturevervulling: Zoals hiervoor is beschreven, willen we tot een andere benadering van de taakstelling op vacaturevervulling komen. De prestaties op deze KPI zijn daarnaast ook afhankelijk van het aantal werkfitte kandidaten/werkzoekenden dat door ketenpartners wordt aangemerkt en in beeld is gebracht. In het eerste kwartaal 2023 zal dit nader gespecificeerd worden.

Wat gaat het kosten?

Autonome kostenontwikkeling

De module WSP heeft te maken met de volgende autonome prijsontwikkelingen 2023:

- Loonkosten 7,7%
- Huisvestingskosten 14,5%
- ICT kosten 18%, waaronder een inhaalslag over de afgelopen jaren
- Softwarekosten 12%

Overige Incidentele wijzigingen

- In 2023 voert het WSP de volgende regionale opdrachten uit:
  - » Het faciliteren van Harrie-trainingen
  - » De matchingtafel
  - » Het organiseren van evenementen voor banenmarkten
  - » Het RMT project voor statushouders.

  Deze regionale opdrachten worden incidenteel gefinancierd met regionale middelen.
  Voor 2024 begroten we deze regionale opdrachten niet omdat daarover nu nog geen duidelijkheid bestaat. We zullen dit meenemen bij een begrotingswijziging 2024 ervan uitgaande dat er dan ook regionale middelen tegenover staan.
- In 2023 is er in het eerste kwartaal nog sprake van een interim invulling van de managementfunctie. Vanaf 1 maart gaat de nieuwe manager van start.
- Een deel van de werving en selectiekosten van de manager participatie vallen in 2023.

Overige structurele wijzigingen

- Per 2023 wordt de submodule Steunpunt SROI toegevoegd aan de module WSP, waarvoor in 2023 de kosten vanuit regionale middelen wordt gedragen en vanaf 2024 door de deelnemende gemeenten.
- Vanaf 2023 worden management en beleid ingezet voor het gehele programma Participatie. Er vind een verdeling van kostenplaats over WSP en WgSW.
- Vanaf 2024 begroten we de bekostiging van hardware voor 20 werkplekken.

Baten

- De module WSP wordt bekostigd door de 9 deelnemende gemeenten op basis van het aantal inwoners. De verdeling van de kosten staat in de bijlage (pag. 52).

	A	B	C	B-A	C-B
Lasten en baten WSP	Primaire begroting 2023	Gewijzigde begroting 2023	Primaire begroting 2024	Verschil 2023	Verschil 2024-2023
€ x1.000					
Programma - Personeel	€ 1.138	€ 1.442	€ 1.421	€ 304	-€ 20
Programma - Uitvoering	€ 10	€ 79	€ 28	€ 69	-€ 50
Overhead	€ 506	€ 572	€ 591	€ 65	€ 19
Programmalasten	**€ 1.653**	**€ 2.092**	**€ 2.041**	**€ 439**	**-€ 51**
Deelnemende gemeenten	€ 1.645	€ 1.780	€ 2.041	€ 136	€ 260
Overige baten	€ 0	€ 303	€ 0	€ 303	-€ 303
Baten	**€ 1.645**	**€ 2.083**	**€ 2.041**	**€ 439**	**-€ 42**
Saldo	**-€ 9**	**-€ 9**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 9**
Onttrekking aan reserve	€ 9	€ 9		€ 0	-€ 9
Dotatie aan reserve				€ 0	€ 0
Resultaat Programma	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Personeelskosten vallen in 2023 ten opzichte van de primaire begroting 2023 € 304.000 hoger uit:
- Autonoom: Het effect van indexatie is € 80.000
- Structureel: Personeelskosten voor de nieuwe submodule Steunpunt SROI bedragen € 156.000
- Incidenteel: Voor regionale projecten wordt voor inhuur € 70.000 begroot.

Uitvoeringskosten vallen in 2023 ten opzichte van de primaire begroting 2023 € 69.000 hoger uit. In 2024 nemen de kosten ten opzichte van 2023 licht af, omdat incidentele projecten aflopen. De effecten zijn:
- Incidenteel: In 2023 is het effect voor Harrie trainingen € 40.000
- Incidenteel: In 2023 is het effect voor evenementen € 28.500
- Structureel: Vanaf 2024 is het effect van Steunpunt SROI € 20.000

Overheadlasten vallen in 2023 € 65.000 hoger uit ten opzichte van de primaire begroting. In 2024 zien we een aanvullende stijging:
- Incidenteel: In 2023 is in het eerste kwartaal sprake van inhuur van een interim manager, en houden we rekening met een deel van de werving en selectiekosten (€ 8.000).
- Autonoom: Kosten voor ICT nemen in 2023 toe met € 30.000 wegens indexatie en een inhaalslag van afgelopen jaren.
- Autonoom: Kosten voor huisvesting nemen als gevolg van indexering in 2023 toe met € 12.000.
- Structureel: Kosten voor informatiebeveiliging nemen vanaf 2023 met € 14.000 toe in verband met duurdere invulling van verschillende functies.
- Structureel: Door combinaties van functies binnen het programma Participatie is er een verdeling van overhead tussen WSP en WgSW.
- Structureel: Vanaf 2024 begroten we € 15.000 voor bekostiging van hardware.

Baten van de deelnemende gemeenten stijgen in 2023 met € 136.000.
Regionale bijdragen zijn in 2023 € 303.000 en bestaan uit:
- » Matchingtafel € 37.500
- » Evenementen € 28.500
- » Harrie trainingen € 40.000
- » RMT € 40.000
- » SROI € 156.000

In 2024 stijgen de gemeentelijke bijdragen met € 260.000. Naast de hierboven genoemde structurele en incidentele lasten in 2024 wordt deze stijging veroorzaakt omdat de gemeenten vanaf dit jaar het Steunpunt SROI financieren.

Module WgSW

Omgeving

Wat zijn de verwachte ontwikkelingen?

Bijgesteld 2023

- Inmiddels is bekend dat er een CAO-akkoord voor CAO gemeenten/CAO SGO is bereikt tussen vakbonden en VNG. Onderdeel van het akkoord is een structurele loonsverhoging van € 240,- per maand. Daarbij komt een verhoging van 2 procent. Gemiddeld lijkt de loonsverhoging voor gemeente-ambtenaren uit te komen op 9% (met terugwerkende kracht tot 2 januari 2023).
- De vakbonden voeren momenteel ook actie om de lopende CAO-afspraken voor SW-personeel te herzien om zo de arbeidsvoorwaarden voor SW-personeel te verbeteren. De inzet van de vakbonden is een loonsverhoging met terugwerkende kracht tot 1-1-2023 van 10% en verhoging van de reiskostenvergoeding van 10 naar 21 cent per km.
- Het minimumloon is inmiddels met 10% verhoogd. Dat heeft een opwaarts effect op de lonen die net boven het minimumloon liggen.
- In de primaire begroting voor de SW 2023 is uitgegaan van een CAO-stijging van 2,4%. De hiervoor genoemde ontwikkelingen nopen het DB van de MGR om de begrote salarislasten (en daarmee de bijdragen van de gemeenten) voor 2023 bij te stellen.
- Normaliter worden in de decembervergadering van het AB de begrotingskaders vastgesteld waarmee verder uitvoering gegeven wordt aan de (meerjaren)begroting. Omdat er in die periode nog te veel onduidelijkheid was over onder meer de cao-onderhandelingen en daarmee samenhangend de stijging van de loonkosten heeft in dit geval het DB in februari de kaders vastgesteld. Op basis van een aantal scenario's is, op advies van de bestuurscommissie, uiteindelijk de keuze gemaakt om:
  - de uitstroom behoedzaam te begroten op 5%
  - de stijging van de loonkosten te begroten op 7% (zijnde 5,5% + 1,5% risico opslag)
  - uit te gaan van een ophoging van de reiskostenvergoeding
  - rekening te houden met een eenmalige uitkering voor SW-medewerkers, vergelijkbaar met de incidentele uitkering voor ambtelijke medewerkers in 2022.
- In dit scenario houden we rekening met de mogelijke inzet van de bestemmingsreserve (1% van de loonkosten). Benodigde inzet van de bestemmingsreserve in 2023 betekent echter wel dat in 2024 de risicobuffer beperkt is, maar ook bestaat de kans dat de bestemmingsreserve reeds in 2023 ontoereikend zal zijn waardoor er een extra bijdrage van gemeenten wordt gevraagd (bovenop de begrote bedragen in de gewijzigde begroting).

Een verhoging van het percentage van 7% leidt direct tot een hogere gemeentelijke bijdragen en dus hogere kosten voor de gemeenten, waarvan de dekking vanuit de rijksbijdrage nog niet is verzekerd.

In 2023 gaat een nieuwe fase van de contractafspraken met Scalabor in. De deelnemende gemeenten verlengen hun 'Aanwijzingsbesluit' voor een periode van drie jaar met daarin afspraken voor de vergoeding van de kosten door de gemeenten aan Scalabor. Doordat deze kosten rechtstreeks door Scalabor met de gemeenten worden verrekend heeft dit geen effect op de begroting van de MGR.

De personeels- en salarisadministratieve taken voor SW-personeel hebben de gemeenten belegd bij de MGR. Deze taken zijn in 2022 opnieuw uitbesteed aan Scalabor. Hiervoor is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst gesloten voor een periode van tenminste drie jaar. Daarna kan deze overeenkomst stilzwijgend worden voortgezet als gemeenten besluiten Scalabor weer aan te wijzen als partij voor de arbeidsontwikkeling van SW-personeel.

2024-2027
Vanaf 2023 is Scalabor door de gemeenten in de regio voor een periode van drie jaar opnieuw aangewezen als uitvoerder van de SW-taken voor de SW-medewerkers in onze regio. Daarmee is ook geborgd dat de MGR voor deze periode het formeel werkgeverschap voor de SW-medewerkers uitvoert. Met een opzegtermijn van een jaar dienen gemeenten zich in 2025 dus opnieuw te beraden over de vraag of zij ook na deze periode het formeel en materieel werkgeverschap willen blijven beleggen bij de combinatie MGR/Scalabor. De huidige contracten kennen overigens een optie tot stilzwijgende verlenging ook na 2025.

In lijn met het vernieuwde aanwijzingsbesluit is door de MGR ook een hernieuwde dienstverleningsovereenkomst aangegaan met Scalabor voor de uitvoering van de personeels- en salarisadministratieve taken. Vanaf 2024 dient voor de begroting rekening te worden gehouden met een indexatie van de kosten conform de bepalingen in de nieuwe DVO.

De groep van SW-medewerkers daalt jaarlijks met ruim 100 mensen. De verwachting is dat er begin 2024 nog zo'n 1600 medewerkers in dienst zijn bij de MGR en dat dat aantal eind 2027 zal zijn gedaald tot zo'n 1200 medewerkers.

Wie zijn onze partners en hoe betrekken we onze partners bij het bereiken van onze doelstellingen?

Naast de negen deelnemende gemeenten heeft de module WgSW voornamelijk contact met Scalabor als materieel werkgever voor de SW-populatie en met Cedris als kennispartner.

Activiteiten

Wat willen we bereiken?

Ook voor 2023 wordt invulling gegeven aan de formele werkgeversrol voor SW-medewerkers. Dat betekent dat ontwikkelingen die van invloed zijn op de werkgeversrol vanuit de module worden gesignaleerd en daar waar nodig doorvertaald naar beleid en/of regelgeving ten aanzien van de SW-medewerkers. Verder blijft de focus op de naleving van de afspraken met Scalabor zoals vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst.

Wat gaan we daar voor doen?

Het doel van de module werkgeverschap SW is het formeel werkgeverschap voor ca. 1.700 SW-medewerkers van de negen deelnemende gemeenten borgen en zorgen voor aansluiting op het aanwijzingsbesluit van deze gemeenten. Per 2023 is de hernieuwde aanwijzing van Scalabor voor de uitvoering van de SW voor de negen deelnemende gemeenten voor de komende drie jaar een feit. In aansluiting daarop is ook de dienstverleningsovereenkomst tussen de MGR en Scalabor opnieuw vastgesteld. Scalabor vervult daarmee de taken van het materieel werkgeverschap, bestaande uit:

- Invulling geven aan de werkgeversrol, te weten formele kwesties als in- en uitdiensttreding van personeel, aanstellingen en ontslag.
- De betaling en financiering van de loonkosten en werkgeverslasten. Deze kosten worden door de deelnemende gemeenten betaald. De module WgSW draagt er zorg voor dat dit bedrag vooraf goed wordt begroot en geïnd bij de deelnemende gemeenten en dat de betalingen aan SW-medewerkers goed verloopt.

De module WgSW ziet erop toe dat de afspraken die zijn gemaakt in de DVO met Scalabor goed worden nageleefd en dat de ontwikkelingen en resultaten worden gedeeld in de bestuurscommissie.

Wat gaat het kosten?

Autonome kostenontwikkeling

De module WgSW heeft te maken met de volgende autonome (prijs)ontwikkelingen 2023:

- Loonkosten SW 7%
- Uitstroom 5%

Overige Incidentele wijzigingen

- In afwachting van de CAO ontwikkelingen houden we rekening met een incidentele uitkering voor SW medewerkers, vergelijkbaar met de incidentele uitkering voor gemeenteambtenaren in 2022.

Overige structurele wijzigingen

- Voor de module WgSW wordt vanaf 2023 overgestapt van inhuur naar vaste bezetting van management en beleid. In het eerste kwartaal van 2023 is nog sprake van inhuur.
- Vanaf 2023 houden we rekening met een ophoging van de reiskosten woon-werkverkeer voor de SW medewerkers.

Baten

- De module WgSW wordt bekostigd door de 9 deelnemende gemeenten op basis van het aantal SW medewerkers op 31 oktober van het voorgaand jaar. De verdeling van de kosten staat in de bijlage (pag. 52).

		A	B	C	B-A	C-B
Lasten en baten WgSW	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Gewijzigde begroting 2023	Primaire begroting 2024	Verschil 2023	Verschil 2024-2023
€ x 1.000						
Programma - Personeel	€ 51.366	€ 49.975	€ 54.434	€ 52.708	€ 4.459	-€ 1.726
Programma - Uitvoering	€ 2.135	€ 2.210	€ 2.158	€ 2.148	-€ 52	-€ 11
Overhead	€ 172	€ 133	€ 163	€ 168	€ 30	€ 5
Programmalasten	**€ 53.673**	**€ 52.319**	**€ 56.755**	**€ 55.024**	**€ 4.436**	**-€ 1.732**
Deelnemende gemeenten	€ 51.693	€ 50.512	€ 54.895	€ 53.233	€ 4.383	-€ 1.662
Overige baten	€ 392	€ 321	€ 326	€ 323	€ 5	-€ 3
Buitengemeenten	€ 1.588	€ 1.456	€ 1.534	€ 1.467	€ 78	-€ 67
Baten	**€ 53.673**	**€ 52.288**	**€ 56.755**	**€ 55.024**	**€ 4.467**	**-€ 1.732**
Saldo	**€ 0**	**-€ 30**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 30**	**€ 0**
Onttrekking aan reserve	€ 0	€ 30	€ 0	€ 0	-€ 30	€ 0
Dotatie aan reserve					€ 0	€ 0
Resultaat Programma	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Personeelskosten vallen in 2023 ten opzichte van de primaire begroting2023 € 4,4 miljoen hoger uit. Voor het eerst sinds de start van de module WgSW is de loonkostenindexering (2023: 7%) hoger dan de uitstroom (5%). Daarnaast houden we rekening met een ophoging van de reiskostenvergoeding. De effecten zijn:

- Autonoom: het effect van loonkostenindexatie van 7% is € 2,7 miljoen.
- Structureel/incidenteel: het effect van de stijging van de reiskostenvergoeding is € 520.000.
- Incidenteel: het effect van de incidentele uitkering in 2023 is € 1,3 miljoen.

Personeelskosten SW Euro x 1.000	2022 *Realisatie*	2023 *Primaire Begroting*	*Aannames 2023*	2023 *Gewijzigde Begroting*	2024 *Primaire Begroting*
Salarissen	€ 51.443	€ 49.602	7,00%	€ 52.292	€ 51.763
Transitievergoeding	-€ 45	€ 20		€ 20	€ 20
LIV	-€ 779	-€ 442		-€ 442	-€ 420
Reiskosten	€ 519	€ 641		€ 1.035	€ 983
Eenmalige uitkering	€ 0	€ 0		€ 1.300	
Overige personeelskosten	€ 225	€ 154	7,00%	€ 229	€ 217
Totaal Personeelskosten SW	€ 51.363	€ 49.975		€ 54.434	€ 52.565
Indicatoren					
Dienstverbanden SW (Fte)	1.475	1.504	-5,00%	1.401	1.331

Uitvoeringskosten dalen in 2023 met € 52.000 ten opzichte van de primaire begroting beperkt:

- Structureel: Kosten voor de DVO met Scalabor over uitvoering van het materieel werkgeverschap nemen als gevolg van de uitstroom af (€ 60.000)
- Structureel: Kosten voor begeleiding van begeleid werkers, en bijbehorende loonkostensubsidie stijgt door toename van het aantal begeleid werkers (€ 12.000).

Overheadkosten stijgen licht:

- Incidenteel: In 2023 houden we rekening met een tijdelijk dubbele bezetting in verband met overdracht van interimmanager naar nieuwe manager Participatie voor deze module.
- Structureel: Door combinaties van functies binnen het programma Participatie is er een verdeling van overhead tussen WSP en WgSW. Tevens houden we hierbij rekening met de autonome loonkostenontwikkeling van 7,7%.
- Structureel: Kosten voor informatiebeveiliging nemen met € 14.000 toe in verband met noodzakelijke invulling van verschillende functies.

Baten van deelnemende gemeenten nemen in 2023 toe met € 4,4 miljoen ten opzichte van de primaire begroting. De bijdrage buitengemeenten neemt toe met € 78.000. Deze bijdrage wordt jaarlijks naar aanleiding van de meicirculaire bijgesteld.

Voor een deel van de overige personeelskosten, die niet door CAO effecten ontstaan, ontvangt de MGR een vergoeding van Scalabor.

- Structureel: Per 2025 vervalt het Lage Inkomensvoordeel. 2024 is het laatste jaar waarin deze bate wordt begroot.

Module Contractmanagement Inburgeringstrajecten

Omgeving

Wat zijn de verwachte ontwikkelingen?

Bijgesteld 2023

Op 1 januari 2022 is de gewijzigde Wet Inburgering in werking getreden. Vanaf dat moment zijn gemeenten verplicht om aan statushouders (nieuwe instroom) een inburgeringsvoorziening aan te bieden. Gemeenten onderhouden daarvoor de contacten met de inburgeringsplichtigen, kopen voor hen de betreffende inburgeringstrajecten in bij de gecontracteerde aanbieders en volgen en bewaken op casusniveau de voortgang van de trajecten. Gemeenten hebben een regionale aanbesteding uitgevoerd voor de inkoop van de benodigde inburgeringstrajecten.

Voor het contractmanagement en het monitoren van de resultaten hebben gemeenten de MGR benaderd. De module Contractmanagement Inburgeringstrajecten is belast met contractbeheer en contractmanagement van inburgeringstrajecten die de deelnemende gemeenten hebben ingekocht ten behoeve van de uitvoering van de Wet Inburgering. In 2022 is vanuit de nieuwe module Contractmanagement Inburgeringstrajecten een werkgroep ingesteld met daarin vertegenwoordiging vanuit de gemeenten. Met deze werkgroep worden de afspraken met contractpartijen gevolgd en geoptimaliseerd.

2024-2027

Voor Contractmanagement Inburgering zijn de contracten gesloten en worden de komende jaren verder geen bijzonderheden verwacht anders dan dat de gemeenten gebruik kunnen blijven maken van de huidige gesloten contracten.

Wie zijn onze partners en hoe betrekken we onze partners bij het bereiken van onze doelstellingen?

Er zijn twee contractpartijen voor de uitvoering van de B1-route en de zelfredzaamheidsroute:

- SAGENN
- Combinatie NL-training en New-Bees

Ook voor de uitvoering van de onderwijsroutes zijn twee partijen gecontracteerd:

- ROC RijnIJssel (Onderwijsroute MBO)
- Hogeschool Arnhem Nijmegen (Onderwijsroute HBO)

Activiteiten

Wat willen we bereiken?

Voor de module ligt de nadruk op het implementeren van de inburgeringscontract inclusief de contractvoorwaarden en het opzetten van het contractmanagement. Het hoofddoel van de module Contractmanagement Inburgeringstrajecten is de uitvoering van de inburgeringstrajecten op managementniveau volgen en bijsturen waar resultaten achterblijven. Inzicht en sturing zijn belangrijk voor gemeenten, omdat zij verantwoordelijk zijn voor de resultaten die op inburgering worden behaald.

De komende jaren zal duidelijk worden wat de omvang van het aantal inburgeraars zal worden. Ook zal helder worden wat “good practices” zijn en wat niet. Werkenderwijs zal bekeken worden of de afspraken over de taakverdeling tussen gemeenten en de MGR efficiënt en effectief zijn voor inwoners, aanbieders en gemeenten. Zo nodig kunnen hier nieuwe afspraken over gemaakt worden. Naar verwachting zullen onderwerpen die kwaliteit en rechtmatigheid raken aan de orde komen. Goede afstemming en communicatie met alle partijen is van groot belang. Er moet een goede analyse komen op de afspraken over kwaliteit en rechtmatigheid. Daarbij wordt bekeken of de toets op rechtmatigheid voldoende geborgd is binnen het Blik op Werk keurmerk. Ook over het eventueel beëindigen van een contract moeten nadere afspraken gemaakt worden.

Wat gaan we daar voor doen?

In 2022 is een contractmonitoringcyclus ingericht. Periodiek worden de aanbieders gesproken. Input voor de gesprekken worden onder andere opgehaald uit de uitvraag richting aanbieders en de met de contractpartijen afgesproken prestatie-indicatoren.

- Twee maal per jaar wordt er rapportage opgeleverd waarin ontwikkelingen en informatie worden gedeeld met de gemeenten.
- De afdeling contractbeheer beschikbaar voor het stellen van vragen en telefonisch overleg. Aan de website van de module inkoop Zorg is een tabblad toegevoegd met informatie over de contracten en Contractmanagement Inburgering.
- De SROI- verplichting is ingericht en wordt gemonitord.

Wat gaat het kosten?

Autonome kostenontwikkeling

De module CMI zorg heeft te maken met de volgende autonome prijsontwikkelingen 2023:

- Loonkosten 7,7%
- Huisvestingskosten 14,5%
- ICT kosten 18%, waaronder een inhaalslag over de afgelopen jaren.
- Softwarekosten 12%

Overige Incidentele wijzigingen

- Er zijn geen incidentele wijzigingen.

Overige structurele wijzigingen

- Er zijn geen structurele wijzigingen.

Baten

- CMI wordt bekostigd door de 9 deelnemende gemeenten op basis van het inwoneraantal en deelname aan de zorgvormen. De verdeling van de kosten staat in de bijlage (pag. 52).

		A	B	C	B-A	C-B
Lasten en baten CMI	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Gewijzigde begroting 2023	Primaire begroting 2024	Verschil 2023	Verschil 2024-2023
€ x1.000						
Programma - Personeel	€ 44	€ 45	€ 47	€ 49	€ 2	€ 2
Programma - Uitvoering	€ 7	€ 7	€ 8	€ 8	€ 1	€ 0
Overheadlasten	€ 19	€ 19	€ 20	€ 21	€ 1	€ 1
Programmalasten	**€ 70**	**€ 71**	**€ 76**	**€ 78**	**€ 5**	**€ 3**
Deelnemende gemeenten	€ 70	€ 71	€ 76	€ 78	€ 5	€ 3
Baten	**€ 70**	**€ 71**	**€ 76**	**€ 78**	**€ 5**	**€ 3**
Saldo	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Onttrekking aan reserve					€ 0	€ 0
Dotatie aan reserve					€ 0	€ 0
Resultaat Programma	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

De werkzaamheden binnen de module CMI worden uitgevoerd door het team Inkoop zorg. De begroting is een voortzetting van de voorgaande begroting

- Structureel: We maken de formatie-uitbreiding als gevolg van de taken voor de module CMI in 2023 structureel. Dit werd in 2022 nog met inhuur ingevuld. Dit is budgetneutraal.
- Autonoom: De kostenontwikkeling in 2023 ten opzichte van de primaire begroting betreft enkel de hierboven genoemde indexatie.

Programmaplan MGR Beheerorganisatie

Omgeving

Wat zijn de verwachte ontwikkelingen?

2023 kenmerkt zich door de effecten van de inflatie. We zien dat als MGR terug in vraagstukken over tarieven in zorgcontracten en effecten op de arbeidsmarkt. We zien dit ook terug in zorgen voor de financiële situatie van onze SW-medewerkers en een deel van de ambtelijke medewerkers door langdurige onduidelijkheid over de eigen loonontwikkeling. De inflatie met onduidelijkheid over de loonontwikkeling maakte het opstellen van een begrotingswijziging voor 2023 en begroting voor 2024 ook uitdagend. Voor de Cao SGO zijn we uitgegaan van het onderhandelaarsakkoord. Op 6 april is definitief duidelijk of deze afspraken worden omgezet in de nieuwe Cao SGO 2023. Voor de Cao SW is helaas nog onvoldoende duidelijkheid, zodat we met aannames moeten werken.

Daarnaast zien we dat de arbeidsmarkt voor het werven van goede medewerkers steeds uitdagender wordt. Het lukt nog steeds om goede medewerkers aan te trekken voor de MGR en medewerkers een interessante werkplek te bieden met ontwikkelmogelijkheden uitgaande van talent- en opgavegericht werken. Dit zal de komende jaren uitdagend blijven, zeker omdat er sprake is van extra taken en uitbreiding van de benodigde formatie.

Regionale portefeuillehouders hebben de MGR begin 2023 gevraagd om het regionale ambtelijk en bestuurlijke overleg te faciliteren en daarmee het werkgeverschap en de werving en selectie op zich te nemen. Dit wordt verwerkt in de wijziging van de regeling. Er wordt nog geen bedrag voor opgenomen in de begroting. Wanneer regionale portefeuillehouders deze taak vanaf 2024 bij de MGR willen onderbrengen zullen zij de hiervoor reeds bestemde middelen inbrengen in de MGR. Dit zal dan verwerkt worden in een de begrotingswijziging 2024.

In 2023 gaan we de regeling aanpassen op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regeling en het verzoek om nieuwe taken bij de MGR onder te brengen.

Hoe en of burgerparticipatie toegepast moet worden en het inrichten van een vierjaarlijkse evaluatie van de regeling zal nader moeten worden uitgewerkt. In 2023 zullen we met de bestuurscommissies en gemeenten spreken over de vormen van burgerparticipatie. In 2025 zullen we de eerste evaluatie uitvoeren van de regeling. Dit is ook een goed moment om de bezetting van de beheerorganisatie tegen het licht te houden.

Wie zijn onze partners en hoe betrekken we onze partners bij het bereiken van onze doelstellingen?

Intensieve samenwerking

Het uitvoeren van onze werkzaamheden op basis van duidelijke opdrachtverlening van de deelnemende gemeenten kan alleen door intensieve samenwerking met een groot aantal partners. Voor MGR beheer gaat het met name om de bestuurlijke omgeving en de gemeentelijke organisaties.

Colleges en gemeenteraden

In 2023 stemmen we vaker af met de raden van de deelnemende gemeenten over de wijziging van de regeling. Dat doen we gezamenlijk met de griffies en andere GR-en. Te starten met een gezamenlijk webinar en bijeenkomst met de raden om input te geven op de wijziging van de regeling. Vervolgens ontmoeten we de raden in mei in onze jaarlijkse raadsinformatiebijeenkomsten om de ontwerp wijziging toe te lichten. Daarna zullen we met de zienswijze van de raden aan de slag gaan om de te wijzigen regeling voor te leggen voor toestemming tot wijzigen.

Andere GR-en en gemeenten
Voor het wijziging van de regeling en afstemming van het proces richting de raden stemmen we in 2023 nadrukkelijk af met gemeenten en griffies. Voor onze bedrijfsvoering gaat het om gemeenten die capaciteit leveren op het vlak van juridische advisering en gemeenten die onze huisvesting mogelijk maken. Daarnaast werken we samen met andere Gemeenschappelijke Regelingen, zoals de RID en de Connectie voor dienstverlening op het vlak van bijvoorbeeld ICT. Daarnaast stemmen we met andere GR-en en individuele gemeenten af in hoeverre we kunnen samenwerken op de inzet van expertise op het vlak van specialistische functies in de bedrijfsvoering. Verder gaan we de komende jaren met andere GR-en en gemeenten kijken in hoeverre we kunnen samenwerken als het gaat om onze arbeidsmarktpositie, loopbaanpaden en traineeschip voor medewerkers.

Activiteiten

Wat willen we bereiken?

Signalerende, adviserende en faciliterende rol MGR
Als regionaal samenwerkingsverband in het sociaal domein heeft de MGR een signalerende, adviserende en faciliterende rol voor gesprekken in de regio over kwaliteit en rechtmatigheid, bekostiging en bemensing van de zorg, waaronder beschermd wonen, opvang Oekraïense vluchtelingen en inburgering, uitdagingen op de arbeidsmarkt, voorkomen jeugdwerkloosheid en aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Vanaf 2023 gaan we het steunpunt SROI uitvoeren en taken voorbereiden voor het faciliteren van het regionale overleg.

Bijdrage beheerorganisatie
MGR voert de basistaken uit, die randvoorwaardelijk zijn voor de modules en zorgt voor transparantie. Dit betreft de bestuurlijke besluitvorming en informatievoorziening aan deelnemende gemeenten, colleges en raden enerzijds en aspecten van de bedrijfsvoering zoals financiën, HR en AVG en informatieveiligheid anderzijds.

De uitdagingen op het vlak van bedrijfsvoering hopen we de komende jaren goed te kunnen borgen gezamenlijk met andere gemeenten en GR-en, zodat we kennis en kunde borgen in de regio op deze specialismen en een interessante werkgever zijn en blijven. Uitgangspunt blijft daarbij zoveel als mogelijk het lean en mean inrichten van de organisatie en samenwerken met gemeenten en andere-GR-en.

We willen een inclusief en divers samengesteld personeelsbestand die passend is voor de uitvoering van onze opdrachten. Daarbij zetten we expliciet in op de invulling van de banenafspraak.

Wat gaan we daar voor doen?

De werkzaamheden van de beheerorganisatie bestaan o.a. uit:

- Het voorbereiden van bestuursvergaderingen en uitvoeren van de bestuursbesluiten.
- Actieve informatievoorziening voor alle betrokkenen, waaronder gemeenteraden
- Het HR beleid en werkgeverschap van medewerkers met focus op talent- en opgavegericht werken van medewerkers en gezond en veilig werken. Leren en ontwikkelen van medewerkers is essentieel en wordt actief ondersteund. Inclusie en diversiteit is voor ons belangrijk bij de uitvoering van onze opdrachten en voor ons eigen personeelsbestand, waaronder de invulling van de banenafspraak. We participeren daarbij graag in het diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’.
- Het financieel beheer is op orde en leidt tot inzichtelijke rapportages voor het management en bestuurders. Transparantie van de resultaten en kosten staan hoog in het vaandel.
- Huisvesting en werkplekken voor medewerkers. In dat kader zullen we in 2023 een besluit moeten nemen over de huisvesting van de beheerorganisatie en de module beheer en de WSP organisatie. Op basis daarvan kunnen we ook vervolgafspraken maken over de HR dienstverlening en financiële dienstverlening en structurele afspraken over werkplekken en ICT voorziening.
- Zorgvuldig omgaan met informatie van alle betrokkenen in het kader van privacy en informatiebeheer.

Wat gaat het kosten?

Autonome kostenontwikkeling

De beheerorganisatie heeft te maken met de volgende autonome prijsontwikkelingen 2023:

- Loonkosten 7,7%
- Huisvestingskosten 14,5%
- ICT kosten 18%, waaronder een inhaalslag over de afgelopen jaren.
- Advieskosten 7,7%

Het opleidingsbudget van alle medewerkers (2% van de loonkosten) is ondergebracht bij de beheerorganisatie. Deze gaat met hetzelfde percentage omhoog als de loonkosten (7,7%)
Voor 2024 hanteren we als autonome kostenontwikkeling de septembercirculaire 2022, tenzij andere informatie over CAO ontwikkeling in 2024 eerder beschikbaar is.

Overige Incidentele wijzigingen

- Er zijn geen incidentele wijzigingen.

Overige structurele wijzigingen

- Vanaf 2023 is een communicatieadviseur in dienst voor 16 uur per week. Daarvoor werden deze diensten ingehuurd.
- Vanaf 2023 begroten we de kosten van hardware voor 5 werkplekken.
- Voor 2023 zijn de kosten van de accountant lager dan eerder begroot. Deze lagere kosten zien we ook terug in 2024.
- We gaan invulling geven aan de banenafspraak ten behoeve van de uitvoering van archieftaken en informatiebeheer taken. We begroten de verwachtte werkelijke kosten, te weten de loonkosten minus een loonkostensubsidie.

Baten

- De beheerorganisatie wordt bekostigd door de 11 deelnemende gemeenten op basis van het inwoneraantal. De verdeling van de kosten staat in de bijlage (pag. 52)

Lasten en baten Beheer	Realisatie 2022	A Primaire begroting 2023	B Gewijzigde begroting 2023	C Primaire begroting 2024	B-A Verschil 2023	C-B Verschil 2024-2023
€ x1.000						
Beheer	€ 345	€ 444	€ 502	€ 520	€ 58	€ 18
Onvoorzien	€ 21	€ 33	€ 36	€ 37	€ 3	€ 1
Programmalasten	**€ 367**	**€ 476**	**€ 538**	**€ 557**	**€ 62**	**€ 19**
Deelnemende gemeenten	€ 378	€ 476	€ 538	€ 557	€ 62	€ 19
Overige baten	€ 2				€ 0	€ 0
Baten	**€ 380**	**€ 476**	**€ 538**	**€ 557**	**€ 62**	**€ 19**
Saldo	**€ 13**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Onttrekking aan reserve					€ 0	€ 0
Dotatie aan reserve					€ 0	€ 0
Resultaat Programma	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Beheer wordt gezien als overhead. In de kosten beheer zijn de personeelslasten, uitvoeringskosten en overhead opgenomen. We lichten deze posten hieronder toe.

Personeelslasten nemen in 2023 € 67.000 toe ten opzichte van de primaire begroting 2023. In 2024 zijn de kosten 4,2% hoger. Toelichting:

- Autonoom: Het effect van loonindexatie in 2023 is € 20.000 en in 2024 € 14.000
- Structureel: De communicatieadviseur is heel 2023 in dienst (€ 30.000)
- Autonoom: De post opleidingskosten voor de hele MGR bedraagt 2% van de loonkosten, en neemt derhalve in 2023 toe met € 30.000 toe en in 2024 met € 5.000
- Structureel: We houden in 2023 en 2024 rekening met beperkte kosten voor de voorziening verlofsparen.
- Structureel: We gaan invulling geven aan de banenafspraak ten behoeve van de uitvoering van archieftaken en informatiebeheer taken. We begroten de verwachtte werkelijke kosten, te weten de loonkosten minus een loonkostensubsidie.

Uitvoeringskosten nemen in 2023 ten opzichte van de primaire begroting € 30.000 af :

- Incidenteel: Accountantskosten vallen als gevolg van een nieuwe overeenkomst € 13.000 lager uit. Voor 2024 worden ze begroot met een indexering.
- Structureel: communicatiekosten zijn € 17.000 lager dan primaire begroting 2023.

Overhead neemt ten opzichte van de primaire begroting € 24.000 toe:

- Structureel: Kosten voor ICT nemen toe met € 7.000 wegens indexatie
- Structureel: Kosten van hardware bedraagt vanaf 2023 € 3.000
- Structureel: Kosten voor informatiebeveiliging nemen met € 14.000 toe in verband met noodzakelijke invulling van verschillende functies.

Onvoorzien is geïndexeerd.

Baten de bijdragen van deelnemende gemeenten stijgen in 2023 met € 62.000 ten opzichte van de primaire begroting en in 2024 met € 19.000. Voor de verdeling van gemeenten zie de bijlage (pag. 52).

Overzicht kosten van overhead

Conform de uitgangspunten is de MGR 'lean en mean' ingericht. De meeste ondersteunende functies worden afgenomen bij externe dienstverleners.

Het gaat om de volgende ondersteunende taken bij 1Stroom:
- Financiële administratie;
- Salaris- en personeelsadministratie;
- P&O advisering;

Andere ondersteunende taken op het terrein van ICT worden afgenomen door de RID (Inkoop, WSP, WG SW en beheer) of De Connectie (Onderwijszaken).

De MGR kent een Privacy Officer met ondersteunende taken op het brede terrein van privacy, informatiebeleid en archief en informatiebeveiliging voor de MGR en haar modules. In 2023 neemt de MGR niet langer de FG functie af van de gemeente Arnhem. In de eerste helft van 2023 wordt de FG functie tijdelijk vervuld door de Privacy Officer. In 2023 gaan we, in samenwerking met andere gemeenten en/of GR'en, kijken hoe we specialistische functies met beperkte omvang in kunnen vullen. Met deze samenwerking willen we beogen dat we interessante functies met voldoende omvang en kruisbestuiving kunnen vormgeven om zo een interessant te blijven voor experts.

De MGR wil zelf als werkgever invulling blijven geven aan de banenafspraak. Binnen Beheer geven we in 2023 invulling aan de banenafspraak door middel van een administratief ondersteuner informatiebeheer.

Huisvesting en duurzaamheid
De MGR is met haar vier modules gehuisvest op 3 locaties, te weten:
- » Gemeentehuis Westervoort – Modules inkoop, WgSw en beheer – in 2020 energielabel D met verwarming via stadsverwarming, ledverlichting, stroom via Groene Stroomfabriek, mede afkomstig van zonnepanelen dat gemeentehuis en bibliotheek.
- » Stadskantoor Arnhem – module onderwijszaken – in 2020 energielabel A. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een warmtepomp die kan koelen en verwarmen. Voor verwarmen in koude periodes is de warmtepomp aangesloten op het warmtenet. Ook daar wordt groene stroom van de Groene stroomfabriek gebruikt.
- » Bedrijfsverzamelgebouw Gelderse Poort – module WSP – Het pand heeft energielabel A, is goed geïsoleerd en heeft goede klimaatbeheersing.

Op de locaties is sprake van gescheiden afvalverwerking voor papier en overige. De mate van scheiden verschilt per locatie. Er wordt door medewerkers gebruik gemaakt van elektrische fietsen voor dienstreizen. Met mobiliteitsregeling wordt fietsen en gebruik OV gestimuleerd, o.a. via gebruik businesscard voor OV, leenauto en leenfietsen. Dat geldt ook voor de IKB regeling met uitruil voor de fiets.

Op het gebied van duurzame inzetbaarheid van medewerkers wordt ingezet op het inzetten van de eigen talenten en vergroten van ontwikkelmogelijkheden, verlagen van werkdruk, opnemen van verlof, inzet preventiemedewerkers, aandacht voor goede werkhouding ter verhoging van het werkplezier en beperken van verzuim. Een goede balans tussen op kantoor werken en thuiswerken draagt tevens bij aan de duurzame inzetbaarheid van medewerkers. In 2023 is de hernieuwde arbobeleidscyclus, na evaluatie van de voorgaande cyclus, voor de komende 3 jaar vastgesteld.

De totale overheadkosten worden in de onderstaande tabel zowel per kostengroep als per module gepresenteerd.

Overzicht Overhead € x 1.000	Classificatie	*Realisatie 2022*	Primaire begroting 2023	Gewijzigde Begroting 2023	Begroting 2024	*Verschil 2023*	*Verschil 2024*
Kosten Groep	Personeelskosten	€ 1.036	€ 1.115	€ 1.368	€ 1.415	*€ 254*	*€ 47*
	Huisvestingskosten	€ 216	€ 223	€ 270	€ 268	*€ 47*	*-€ 1*
	ICT kosten	€ 217	€ 190	€ 256	€ 260	*€ 66*	*€ 4*
	P&O & FA kosten	€ 289	€ 333	€ 341	€ 396	*€ 7*	*€ 55*
	Overige kosten	€ 248	€ 300	€ 387	€ 382	*€ 87*	*-€ 5*
Totaal Overheadlasten		**€ 2.006**	**€ 2.162**	**€ 2.622**	**€ 2.722**	***€ 460***	***€ 100***
Module	Inkoop	**€ 330**	€ 355	€ 446	€ 458	*€ 91*	*€ 12*
	Onderwijs	**€ 610**	€ 672	€ 883	€ 927	*€ 211*	*€ 44*
	WSP	**€ 508**	€ 506	€ 572	€ 591	*€ 65*	*€ 19*
	WgSW	**€ 172**	€ 133	€ 163	€ 168	*€ 30*	*€ 5*
	CMI	**€ 19**	€ 19	€ 20	€ 21	*€ 1*	*€ 1*
	Beheer	**€ 367**	€ 476	€ 538	€ 557	*€ 62*	*€ 19*
Totaal Overhead lasten		**€ 2.006**	**€ 2.162**	**€ 2.622**	**€ 2.722**	***€ 460***	***€ 100***

Toelichting

- Personeelskosten nemen in 2023 toe als gevolg van indexering, het in dienst nemen van een communicatieadviseur en toevoeging van extra formatie aan overhead bij de module RBL.
- Huisvestingskosten nemen toe als gevolg van de hogere indexering dan primair begroot.
- ICT kosten nemen toe ten opzichte van de primaire begroting als gevolg van de hoge indexatie en een inhaalslag van kosten van de afgelopen jaren bij de RID.
- P&O en FA kosten nemen beperkt toe als gevolg van indexatie.
- Overige kosten nemen toe door de invulling van noodzakelijke functies betreffende informatie-beheer en beveiliging.

Het bedrag van onvoorzien

Er is een bedrag opgenomen van € 36.000 voor onvoorziene uitgaven in de overhead (module Beheer).

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

n.v.t. voor de MGR.

Beleidsindicatoren bestuur en organisatie

De beleidsindicatoren voor bestuur en organisatie geven een beeld van de ontwikkeling van de formatie en de verhouding tussen vaste bezetting en externe inhuur. De ontwikkeling van de kengetallen over meer jaren geeft een goed inzicht in verbetering van de structuur van de organisatie. Het aantal SW dienstverbanden is in onderstaande tabel niet opgenomen. Deze zijn apart benoemd bij de module WgSW.

Formatie & Indicatoren Bestuur en organisatie		**2022** **Realisatie**	2023 Primaire Begroting	**2023** **Gewijzigde** **Begroting**	**2024** **Primaire** **Begroting**
1. Formatie (fte) (formatieplan)	Beheer	**3,2**	3,1	4,0	4,0
	Inkoop	**12,8**	12,8	13,1	13,1
	Onderwijs	**30,3**	30,3	34,8	34,8
	WSP	**16,2**	16,2	16,9	16,9
	WgSW	**0,3**	0,3	0,8	0,8
	CMI	**0,6**	0,6	0,6	0,6
Totale formatie		**63,4**	**63,6**	**70,1**	**70,1**
2. Bezette formatie (fte)	Beheer	**3,2**	3,1	4,0	4,0
	Inkoop	**13,9**	13,6	13,1	13,1
	Onderwijs	**30,3**	30,4	34,8	34,8
	WSP	**17,1**	16,7	16,9	16,9
	WgSW	**0,3**	0,3	0,8	0,8
	CMI	**-**	0,6	0,6	0,6
Totaal bezette formatie		**64,8**	**59,5**	**70,2**	**70,1**
3. Indicatoren	Externe inhuur %	**9%**	7%	9%	3%
	Overhead %	***3%***	*4%*	*4%*	*4%*
	Apparaatskosten per inwoner	***€ 14,05***	*€ 14,39*	*€ 18,15*	*€ 18,06*
	Formatie Fte per 1.000 inwoners	***0,13***	*0,14*	*0,15*	*0,15*
	Bezette vaste formatie fte per 1.000 inwoners	***0,14***	*0,13*	*0,15*	*0,15*

In 2023 en 2024 begroten we de externe inhuur respectievelijk op 9% en 3% van de totale loonsom. In 2023 zal de inhuur tijdelijk hoog uitvallen, als gevolg van vervanging van ziekteverzuim en projectmatige inhuur. In 2024 vullen we meer functies zelfstandig in, waardoor we minder inhuur nodig hebben.

De Paragrafen

Voor de MGR zijn enkel de paragrafen Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Financiering, Bedrijfsvoering, en Openbaarheid van informatie van toepassing.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover MGR beschikt om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de MGR in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De MGR beschikt niet over algemene reserves die kunnen worden ingezet ter dekking van risico's. In 2019 is er voor de module WgSW een specifieke bestemmingsreserve opgenomen voor het opvangen van negatieve fluctuaties in de personeelslasten van SW dienstverbanden. Voor de overige modules is er een mogelijkheid om een beperkte bestemmingsreserve op te bouwen bij een positief resultaat van maximaal € 50.000.

In totaal zijn er eind 2022 vijf bestemmingsreserves met in totaal € 685.000. De bestemmingsreserves mogen alleen voor de specifieke module worden ingezet. De module beheer beschikt over een begrotingspost voor onvoorziene uitgaven van € 36.000.

Voor de MGR is een 'open einde' systematiek afgesproken. In de regeling is opgenomen dat in de jaarrekening de kosten per module na aftrek van de inkomsten, worden verdeeld over de deelnemende gemeenten volgens de in de regeling vastgestelde kostenverdeelsleutel. Alle resterende risico's vallen daarmee ten laste van de deelnemende gemeenten.

Inventarisatie van de risico's

Als onderdeel van het risicomanagement zijn de volgende belangrijkste risico's geïnventariseerd en beheersmaatregelen vastgesteld:

	Risico	Kans	Reputatie en/of maatschappelijke impact	Financiële impact	Beheersmaatregelen
1	Incident/hack ICT beveiliging/ AVG / ICT systeem niet beschikbaar	Laag	Hoog	200k of 20k per dag	DVO's RID De Liemers & De Connectie; Informatiebeveiliging beleid en beveiligde mobiele telefoons.
2	Kostenstijging 2023 door inflatie, stijging WML en CAO-onderhandelingen	Hoog	Medium	3-5 miljoen	Begrotingswijziging 2023.
3	Loonkosten stijging SW > Begroting (na 2023)	40%		500k (1%)	Bestemmingsreserve. Extra begrotingswijziging.
4	Onrechtmatigheid of fraude	Laag	Hoog	<50k	Intern controle plan; betalingen door 4 mensen goedgekeurd. Notitie Misbruik en Oneigenlijk gebruik.
5	Specifieke uitvoeringsrisico's bij modules leiden er toe dat maatschappelijke doelstellingen niet worden gehaald.	Medium	Medium/Hoog	Indirect	Signalering en advisering door ambtelijk overleg en bestuurscommissies. Planning & control cyclus: actualiseren van uitvoeringsprogramma. Inzet op kwaliteit en motivatie van medewerkers.
6	Wegvallen van deel financiering van gemeenten, door uittreden bij één of meer modules.	Laag		500k (10% structuur)	Goede lange termijnplanning. Bescherming in regeling waarbij reorganisatiekosten bij uittreders worden gelegd.
7	Geen passend personeel met expertise kunnen vinden voor het uitvoeren van de opdrachten	Hoog	Medium	50k	1. Een betrouwbare, zorgvuldige en interessante werkgever zijn waar mensen graag willen werken. 2. Inzetten op een regionale arbeidsmarkt voor overheidsorganen, om zo meer te kunnen bieden aan huidige en potentiële werknemers.
8	Niet voldoen aan wet- en regelgeving voor gemeenten	Laag	Hoog	50K	1. Monitoring door manager bedrijfsvoering en privacyofficer. 2. Voortdurende afweging wat van toepassing is op een kleine GR met beperkte taken. 3. Samen organiseren met andere GR'en of gemeenten. 4. Afweging maken tussen inhuren of in dienst nemen.

Beleid weerstandscapaciteit en de risico's

In de Planning & Control cyclus wordt er aan het Dagelijks Bestuur op kwartaalbasis gerapporteerd m.b.t. de gerealiseerde en geprognotiseerde uitgaven tot jaareinde. De bestuurscommissies van de modules krijgen twee keer per jaar een financiële rapportage. Het algemeen bestuur krijgt 2 keer per jaar een geconsolideerde financiële rapportage met adviezen van de bestuurscommissie en het DB hoe er bij eventuele overschrijdingen gehandeld kan worden.

De bovengenoemde beheersmaatregelen in samenhang met de bestemmingsreserves voor de grootste risico's (loonkosten SW en overschrijdingen modules) leidt tot een beheerste situatie.

Kengetallen

Met de bestemmingsreserves is er een beperkt eigen vermogen. Dit is beperkt ten opzichte van de totale baten. De voorfinanciering door gemeenten leidt tot een negatieve schuldquote. Er zijn geen externe leningen.

Financiële kengetallen *Euro x 1.000*	2022 Realisatie	**2023 Gewijzigde Begroting**	2024 Begroting
netto schuldquote	-0,03	-0,02	-0,02
solvabiliteitsratio (A/B)	0,14	0,18	0,18
structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%

Verhouding kengetallen i.r.t. financiële positie

De solvabiliteitsratio is goed en blijft de komende jaren stabiel. Het eigen vermogen (bestemmingsreserves) en voorzieningen worden langzaam afgebouwd, en enig resultaat wordt altijd geretourneerd aan de deelnemende gemeenten.

De structurele exploitatieruimte blijft daarmee op nul staan doordat er geen sprake is vrij besteedbare middelen vanuit algemene reserves. Structurele lasten en baten zijn meerjarig in evenwicht. Er wordt immers jaarlijks afgerekend zoals hierboven is aangegeven. Er is dus sprake van een stabiele ontwikkeling zonder opbouw van structurele exploitatieruimte bij de MGR.

Er is nadrukkelijk niet gekozen om een algemene reserve aan te houden. De weerstandscapaciteit, gevormd door de module specifieke bestemmingsreserves. Hiermee kan een groot deel van de risico's in eerste instantie worden opgevangen. Het weerstandsvermogen daarmee is op korte termijn redelijk in balans. Daarnaast wordt er sterk ingezet op de beheersmaatregelen inclusief de tijdige rapportage in de P&C-cyclus.

Financiering

De financiering van de activiteiten van de MGR gebeurt door voorfinanciering op kwartaalbasis door de deelnemende gemeenten gebaseerd de begroting. De financiering van de verloning van de SW medewerkers gebeurt maandelijks voor de 15e kalendermaand. De verlegde BTW wordt per halfjaar achteraf verrekend. Op basis van deze begrotingscijfers met gezonde solvabiliteit is er geen externe financiering voor werkkapitaal nodig.

In 2023 zien we wel een hoge inflatie en loonkostenontwikkeling enerzijds, en de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen waardoor de begroting niet voor medio september kan worden vastgesteld anderzijds. Wachten tot de begroting definitief is vastgesteld alvorens de gewijzigde gemeentelijke bijdragen de factureren zou liquiditeitsproblemen tot gevolg hebben. Om te voorkomen dat de

MGR daardoor alsnog externe financiering aan zou moeten trekken is besloten na het vaststellen van de conceptbegroting reeds de gewijzigde gemeentelijke bijdragen te factureren.

Omzetbelasting
De MGR kan de btw op de kosten van de beheersorganisatie en de modules doorschuiven naar de deelnemende gemeenten, zodat deze btw door de deelnemende gemeenten kan worden gecompenseerd. Dit betekent dat de begroting van de MGR voor de beheerstaken en de respectievelijke modules exclusief btw wordt opgesteld. Na afloop van het jaar wordt een opgave van de btw aan iedere deelnemer verstrekt. Gemeenten kunnen de verschuldigde btw bij het btw-compensatiefonds declareren. Alleen de administratieve activiteiten met betrekking tot de verloning van SW dienstverbanden is BTW plichtig. Dit wordt apart doorbelast.

Vennootschapsbelasting
Het kabinet heeft eind 2014 wetgeving vastgesteld, die erop is gericht dat overheidsbedrijven, die economische activiteiten uitoefenen, op dezelfde wijze als private bedrijven aan vennootschapsbelasting zullen worden onderworpen. Deze wetswijziging is per 1 januari 2016 in werking getreden. Aangezien de MGR geen winstoogmerk heeft en in de GR is bepaald dat positieve rekeningresultaten aan de deelnemers worden terugbetaald is MGR geen vennootschapsbelasting verschuldigd.

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering betreft de sturing en beheersing van de primaire en ondersteunende processen om het voorgenomen beleid en de daarmee samenhangende doelstellingen van de MGR te realiseren.

In 2023 is de financiële administratie en interne controle zodanig ingericht dat het Dagelijks Bestuur vanaf 2023 de rechtmatigheidsverantwoording kan afgeven. In 2021 en 2022 is hiermee proef gedraaid, en is de impact van de rechtmatigheidsverantwoording in afstemming met de accountant inzichtelijk gemaakt. Vooralsnog is de conclusie dat het enige thema met invloed op de rechtmatigheidsverantwoording de Europese aanbestedingen bedraagt.

De planning & control cyclus start met de begroting en uitvoeringsprogramma waarin de afspraken over het te voeren beleid per module worden vastgelegd. Aan de partners wordt per module gerapporteerd. De rapportages worden halfjaarlijks opgesteld. Het jaar wordt afgesloten met de jaarrekening waarin verantwoording, per module, wordt afgelegd over het afgesloten jaar.

De administratieve organisatie is zodanig opgesteld dat de dagelijkse gang van zaken erop ingericht is dat de financiële verordening, de controleverordening en het mandaat van de treasury nageleefd worden. Daarbij moet er opgemerkt worden dat MGR de financiële en personeelsadministratie uitbesteed heeft een externe dienstverlener: 1Stroom. De salarisadministratie voor de verloning van de SW-dienstverbanden en de administratie van SW-gerelateerde betaling is bij Scalabor belegd. Voor de jaren 2023 en verder zijn deze diensten voor verloning van SW in verband met nieuwe periode aanwijzingsbesluit gemeenten gegund aan Scalabor.

Openbaarheid van informatie

De Wet open overheid (WOO) is per 1 mei 2022 in werking getreden als vervanging van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). Binnen de MGR is de manager bedrijfsvoering aangewezen als contactfunctionaris voor externen. Een van de grote wijzigingen ten opzichte van de WOB is de verplichte actieve openbaarmaking van gegevens: er zijn elf categorieën van gegevens die de MGR verplicht moet publiceren. Formeel gezien is deze actieve openbaarmaking uitgesteld tot het informatieplatform PLOOI actief is. De MGR publiceert reeds de meest relevante informatie op de eigen website, en specifieke informatie zoals verordeningen en aangewezen besluiten worden conform de Wet elektronische publicaties al via lokaleregelgeving.overheid.nl gepubliceerd. In 2022 zijn er geen WOB of WOO verzoeken binnengekomen. In 2023 brengen we de informatiehuishouding verder op orde en doen we meer ervaring op met de actieve openbaarmaking.

3. FINANCIELE BEGROTING

- Overzicht baten en lasten
- Toelichting overzicht baten en lasten
- Overzicht geraamde incidentele baten en lasten
- Uiteenzetting van de financiële positie
- Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid
- Geprognotiseerde eindbalans 2023 en 2024
- Ontwikkeling van het EMU saldo
- Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Het overzicht van baten en lasten en de toelichting

In het overzicht van baten en lasten worden de verschillende onderdelen van het programmaplan (hoofdstuk 2) samengevoegd.

Overzicht baten en lasten

Ten opzichte van de primaire begroting 2023 is de begroting enigszins gewijzigd om zo het inzicht voor de gebruiker van begroting (en daaropvolgend de jaarrekening) te vergroten. Per de gewijzigde begroting 2023 worden de overheadlasten integraal in de programma's van de modules verantwoord, in plaats van in een apart programma overhead. Dat doen we ook zo voor de beheerorganisatie. Op deze manier zijn de lasten van de modules binnen de programma's in evenwicht met de baten.

Een overzicht van de totale lasten van overhead is conform de bepalingen in het BBV opgenomen in het programmaplan.

In onderstaande tabel worden deze verschillen tussen het begroten bij de modules, in plaats van bij de post overhead, goed zichtbaar.

Overzicht baten en lasten		2022 Realisatie	2023 Primaire Begroting	2023 Gewijzigde Begroting	2024 Begroting	*2023 Verschil*	*2024 Verschil*
Programma							
Inkoop	Lasten	€ 1.704	€ 1.404	€ 2.302	€ 2.105	*€ 898*	*-€ 197*
	Baten	€ 1.671	€ 1.759	€ 2.302	€ 2.105	*€ 543*	*-€ 197*
	Saldo	-€ 33	€ 355	€ 0	€ 0	*-€ 355*	*€ 0*
	Onttrekking bestemmingsreserve	€ 33	€ 0	€ 0	€ 0	*€ 0*	*€ 0*
	Resultaat Inkoop	**€ 0**	**€ 355**	**€ 0**	**€ 0**	***-€ 355***	***€ 0***
Onderwijs	Lasten	€ 2.818	€ 2.222	€ 3.636	€ 3.816	*€ 1.414*	*€ 180*
	Baten	€ 2.818	€ 2.894	€ 3.636	€ 3.816	*€ 742*	*€ 180*
	Saldo	€ 0	€ 672	€ 0	€ 0	*-€ 672*	*€ 0*
	Resultaat Onderwijs	**€ 0**	**€ 672**	**€ 0**	**€ 0**	***-€ 672***	***€ 0***
WSP	Lasten	€ 1.734	€ 1.147	€ 2.092	€ 2.041	*€ 945*	*-€ 51*
	Baten	€ 1.753	€ 1.645	€ 2.083	€ 2.041	*€ 439*	*-€ 42*
	Saldo	€ 19	€ 497	-€ 9	€ 0	*-€ 506*	*€ 9*
	Onttrekking bestemmingsreserve		€ 9	€ 9	€ 0	*€ 0*	*-€ 9*
	Dotatie bestemmingsreserve	€ 19					
	Resultaat WSP	**€ 0**	**€ 506**	**€ 0**	**€ 0**	***-€ 506***	***€ 0***
WgSW	Lasten	€ 53.673	€ 52.186	€ 56.755	€ 55.024	*€ 4.569*	*-€ 1.732*
	Baten	€ 53.673	€ 52.288	€ 56.755	€ 55.024	*€ 4.467*	*-€ 1.732*
	Saldo	€ 0	€ 103	€ 0	€ 0	*-€ 103*	*€ 0*
	Onttrekking bestemmingsreserve	€ 0	€ 30	€ 0	€ 0	*-€ 30*	*€ 0*
	Resultaat WgSW	**€ 0**	**€ 133**	**€ 0**	**€ 0**	***-€ 133***	***€ 0***
CMI	Lasten	€ 70	€ 52	€ 76	€ 78	*€ 24*	*€ 3*
	Baten	€ 70	€ 71	€ 76	€ 78	*€ 5*	*€ 3*
	Saldo	€ 0	€ 19	€ 0	€ 0	*-€ 19*	*€ 0*
	Resultaat CMI		**€ 19**	**€ 0**	**€ 0**	***-€ 19***	***€ 0***
Beheer	Lasten	€ 367	€ 0	€ 538	€ 557	*€ 538*	*€ 19*
	Baten	€ 367	€ 0	€ 538	€ 557	*€ 538*	*€ 19*
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	*€ 0*	*€ 0*
	Resultaat Beheer		**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***	***€ 0***
A	**Resultaat Programma's**	**€ 0**	**€ 1.666**	**€ 0**	**€ 0**	***-€ 1.666***	***€ 0***
Overhead	Lasten	€ 0	€ 2.162	€ 0	€ 0	*-€ 2.162*	*€ 0*
	Baten	€ 0	€ 476	€ 0	€ 0	*-€ 476*	*€ 0*
	Saldo	€ 0	-€ 1.686	€ 0	€ 0	*€ 1.686*	*€ 0*
B	**Resultaat Overhead**	**€ 0**	**-€ 1.686**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 1.686***	***€ 0***
Eindresultaat	A + B					*€ 0*	*€ 0*
Totaal	Lasten	€ 60.365	€ 59.173	€ 65.399	€ 63.621	*€ 6.226*	*-€ 1.778*
	Baten	€ 60.351	€ 59.134	€ 65.390	€ 63.621	*€ 6.256*	*-€ 1.769*
	Saldo	-€ 14	-€ 39	-€ 9	€ 0	*€ 30*	*€ 9*
	Onttrekking bestemmingsreserve	€ 33	€ 39	€ 9	€ 0	*-€ 30*	*-€ 9*
Eindresultaat		-	-	-	-	-	-

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De belangrijkste afwijkingen in de ontwikkelingen in de baten en lasten door nieuw beleid wordt hier toegelicht. De uitgangspunten van de ramingen voor bestaand beleid zijn reeds toegelicht vanaf pagina 4. Per programma zijn de cijfers toegelicht in hoofdstuk 2. De impact van incidentele baten en lasten wordt in een aparte tabel aan het einde van deze paragraaf toegelicht.

Toelichting
Voor alle modules geldt dat rekening is gehouden met een ambtelijke loonkostenindex van 7,7%, en een indexpercentage van overige kosten variërend van 7% tot 15%. De toelichting richt zich primair op de module specifieke ontwikkelingen.

1. De module Inkoop begroot € 150.000 voor vervanging van langdurig ziekteverzuim. Daarnaast wordt € 100.000 begroot voor een projectleider/coördinatie van nieuwe inkoop en houden we rekening met € 50.000 voor een kostprijsonderzoek.
2. De module Onderwijs breidt stapsgewijs de formatie uit in 2023 als gevolg van de nieuwe formatierichtlijn voor leerplicht (waaronder kwalificatieplicht MBO) van brancherichtlijn Ingrado. Effect € 450.000 in 2023.
3. De module WSP voert extra activiteiten uit voor het regionale RMT: deze zijn als overige lasten en baten (€ 150.000 vanuit regionale middelen) opgenomen in de begroting 2023. De submodule Steunpunt SROI wordt in 2023 toegevoegd, in 2023 gefinancierd uit regionale middelen en vanaf 2024 met gemeentelijke bijdragen.
4. Bij de module WgSW liggen de kosten hoger dan in de primaire begroting. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat de loonkostenontwikkeling in 2023 voor het eerst sinds de start van de module hoger ligt dan de uitstroom van SW-medewerkers. Anderzijds houden we in 2023 rekening met een incidentele uitkering.
5. De baten en lasten zijn in evenwicht.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten		2022 Realisatie	2023 Primaire Begroting	2023 Gewijzigde Begroting	2024 Begroting
Programma					
Inkoop	Lasten	€ 0	€ 0	€ 305	€ 0
	Baten	€ 0	€ 0	€ 305	€ 0
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Onttrekking bestemmingsreserve	€ 33	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat Inkoop	**€ 33**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Onderwijs	Lasten	€ 21	€ 60	€ 200	€ 0
	Baten	€ 21	€ 60	€ 200	€ 0
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat Onderwijs	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
WSP	Lasten	€ 144	€ 9	€ 170	€ 0
	Baten	€ 148	€ 0	€ 320	€ 0
	Saldo	€ 0	-€ 9	€ 0	€ 0
	Onttrekking bestemmingsreserve	€ 0	€ 9	€ 9	€ 0
	Resultaat WSP	**€ 14**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
WgSW	Lasten	-€ 344	€ 0	€ 1.300	€ 0
	Baten	€ 0	€ 0	€ 1.300	€ 0
	Saldo	€ 344	€ 0	€ 0	€ 0
	Onttrekking bestemmingsreserve	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat WgSW	**€ 305**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
CMI	Lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Baten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat CMI	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Beheer	Lasten	€ 23	€ 0	€ 0	€ 0
	Baten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Saldo	-€ 23	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat Beheer		**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
	Resultaat Programma's	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Totaal	**Lasten**	**-€ 156**	**€ 69**	**€ 1.975**	**€ 0**
	Baten	**€ 169**	**€ 60**	**€ 2.125**	**€ 0**
	Saldo	**€ 325**	**-€ 9**	**€ 150**	**€ 0**
	Dotatie bestemmingsreserve	**€ 19**			**€ 0**
	Onttrekking bestemmingsreserve	**€ 33**	**€ 9**	**€ 9**	**€ 0**
Eindresultaat		€ 339	-	€ 141	-

Toelichting

6. De module Inkoop begroot € 150.000 voor vervanging van langdurig ziekteverzuim. Daarnaast wordt € 100.000 begroot voor een projectleider/coördinatie van nieuwe inkoop en houden we rekening met € 50.000 voor een kostprijsonderzoek. Tot slot wordt er in 2023 geïnvesteerd in hardware.
7. De module Onderwijs begroot € 50.000 voor een organisatieonderzoek ten behoeve van de span of control. Daarnaast houden we rekening met tijdelijke urenuitbreiding van medewerkers om werkdruk als gevolg van ziekte en verloop op te vangen (€ 40.000), inhuur voor een regionaal project (€ 40.000) en inhuur vooruitlopend op de formatie-uitbreiding. (€ 75.000).
8. De module WSP voert extra activiteiten uit voor het RMT: deze zijn als overige lasten en baten (€ 150.000 vanuit regionale middelen) opgenomen in de begroting 2023. De submodule Steunpunt SROI wordt in 2023 incidenteel gefinancierd uit regionale middelen. In 2024 wordt er geïnvesteerd in hardware.
9. Bij de modules WgSW begroten we een incidentele uitkering voor de SW medewerkers, in afwachting van de CAO ontwikkelingen (€ 1.300.000).
10. Bij de modules WgSW en CMI begroten we geen incidentele baten of lasten.

Uiteenzetting van de financiële positie

De jaarlijkse lasten bestaan grotendeels uit personeelskosten. Deze zijn stabiel, met incidentele lasten voor extra opdrachten. De kosten van de SW dienstverbanden neemt stapsgewijs af. Er zijn beperkte bestemmingsreserves voor het opvangen van risico's zoals toegelicht in de paragraaf financiering. De voorzieningen voor boventalligen wordt afgebouwd totdat de voormalig medewerkers van Presikhaaf Bedrijven de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. De waardering van niet opgenomen vakantiedagen en niet uitbetaald vakantiegeld SW dienstverbanden is niet op de balans opgenomen. Deze posten nemen af met de afname van het aantal SW dienstverbanden.

Financiële gevolgen van het bestaande en nieuw beleid

In het volgende overzicht is een raming van de financiële gevolgen van het bestaande en nieuw beleid opgenomen.

Ontwikkeling financiële positie		Omschrijving Euro x 1.000	2022 Realisatie	2023 Primaire Begroting	2023 Gewijzigde begroting	2024 Primaire Begroting
Jaarlijkse lasten	A1	Loonsom (vast)	€ 4.915	€ 5.019	€ 6.171	€ 6.493
	A2	Externe inhuur	€ 459	€ 334	€ 555	€ 216
	A3	SW dienstverbanden	€ 51.363	€ 49.975	€ 54.434	€ 52.708
Eindstand per balansdatum	B	Investeringen ICT	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	C	Externe financiering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	D1	Bestemmingreserve WgSW	€ 518	€ 470	€ 518	€ 518
	D2	Bestemmingsreserve WSP	€ 50	€ 13	€ 41	€ 41
	D3	Bestemmingreserve Inkoop	€ 17	€ 0	€ 17	€ 17
	D4	Bestemmingsreserve Onderwijs	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50
	D5	Bestemmingreserve Beheer	€ 50	€ 15	€ 50	€ 50
	E1	Voorziening boventalligen	€ 444	€ 338	€ 264	€ 204
	E2	Voorziening latente verplichtingen PHB	€ 145	€ 145	€ 145	€ 145
	E3	Voorziening verlofsparen	€ 0	€ 0	€ 40	€ 60
	F1	Niet opgenomen vakantiedagen ambtelijk	€ 164	€ 210	€ 150	€ 150
	F2	Niet opgenomen vakantiedagen SW dienstverbanden	€ 5.300	€ 4.606	€ 5.035	€ 4.376
	F3	Niet uitbetaald vakantiegeld SW dienstverbanden	€ 1.700	€ 1.697	€ 1.615	€ 1.534

Toelichting

A. De jaarlijks terugkerende arbeidskosten kunnen worden verdeeld in de loonsom voor vaste dienstverbanden, externe inhuur en de loonkosten voor SW dienstverbanden.
B. Er is geen behoefte aan externe financiering.
C. Er is geen behoefte aan externe financiering doordat er wordt gewerkt met voorschotfacturen aan gemeente. Ook is er vanaf 2020 een financiële buffer met de opgebouwde bestemmingsreserves en de overgenomen voorziening Presikhaaf Bedrijven.
D. Er zijn onttrekkingen voorzien aan de bestemmingsreserve WgSW, deze voorziening mag maximaal 1% bedragen van de totale loonsom, en neemt daarmee net als het aantal SW dienstverbanden jaarlijks af. In verband met de loonkostenontwikkeling, die in 2023 hoger ligt dan de uitstroom, zullen de totale loonkosten in 2023 en 2024 naar verwachting niet lager liggen dan in 2022. Daarom is geen onttrekking aan de bestemmingsreserve begroot.
E. De beoogde ontwikkeling verplichting op balansdatum voor niet opgenomen vakantiedagen en niet uitbetaald vakantiegeld laat een langzame daling zien door het gecombineerde effect van de uitstroom SW-dienstverbanden en de begrote salarisstijgingen. De uitbetaalde vakantiedagen bij uitdiensttreding worden deels vergoed door Scalabor die verantwoordelijk is voor de tijdig afbouw van dit saldo.

Geprognotiseerde eindbalans 2023 en 2024

Het balanstotaal is in 2022 gedaald tot € 5 miljoen door het incidentele positieve resultaat van € 1 miljoen dat in 2023 wordt gecrediteerd aan gemeenten.

ACTIVA (Euro x1.000)	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	PASSIVA	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
Vaste activa	**10**	-	-	**Vaste passiva**	**1.274**	**1.125**	**1.085**
Materiële vaste activa				*Eigen vermogen*			
Investeringen met een economisch nut	**10**	-	-	Bestemmingsreserves	685	676	676
Vlottende activa	**5.064**	**3.809**	**3.671**				
Uitzettingen (looptijd<1 jaar)				**Totaal eigen vermogen**	**685**	**676**	**676**
Vorderingen op openbare lichamen	806	500	500	*Voorzieningen*	589	449	409
Uitzettingen in 's Rijksschatkist	3.055	2.649	2.511	*Vaste schulden*	-	-	-
Overige vorderingen	299	100	100	**Vlottende passiva**	**3.799**	**2.684**	**2.586**
Totaal uitzettingen	**4.159**	**3.249**	**3.111**	*Netto-vlottende schulden (looptijd <1 jaar)*			
Liquide middelen (kas- en banksaldi)	-	-	-	**Overige schulden**	**1.645**	**1.120**	**1.100**
				Overige Kasgeldleningen			
				Overige vlottende schulden			
Overlopende activa				*Overlopende passiva*			
Nog te ontvangen bijdragen van overige Nederlandse overheidslichamen	846	500	500	Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	66	-	-
Overige overlopende activa	59	60	60	Overige Overlopende passiva	2.088	1.564	1.486
Totaal overlopende activa	**905**	**560**	**560**	**Totaal Overlopende passiva**	**2.154**	**1.564**	**1.486**
Totaal Activa	**5.073**	**3.809**	**3.671**	**Totaal Passiva**	**5.073**	**3.809**	**3.671**

Ontwikkelingen van het EMU saldo

Het EMU-saldo of vorderingensaldo is het financieringssaldo waarin het exploitatie resultaat wordt gecorrigeerd voor baten en lasten die geen financiële uitgaven of inkomsten zijn.

Berekening EMU-saldo	Omschrijving Euro x 1.000	2022 Realisatie	2023 Primaire Begroting	**2023 Gewijzigde begroting**	**2024 Primaire Begroting**
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-14	-39	**-9**	**0**
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-9	-9	**-9**	**0**
3	Mutatie voorzieningen (dotatie - onttrekkingen)	-486	-375	**-180**	**-60**
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)				
5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0			
Berekend EMU-saldo		**-509**	**-423**	**-198**	**-60**

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Conform de BBV worden de baten en lasten verdeeld over de taakvelden. Voor de baten is dit grotendeels in lijn met de verdeling per module (Onderwijs, WgSW en WSP). De lasten zijn verdeeld tussen programmataakvelden en overhead taakvelden zoals opgenomen in het programmaplan (hoofdstuk 2). Voor de modules beheer en Inkoop zijn zowel de baten als de lasten onder overhead geclassificeerd.

Overzicht Taakvelden		Taakveld	2022 Realisatie	2023 Primaire begroting	2023 Gewijzigde begroting	2024 Begroting
€ x 1.000						
Lasten	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 2.207	€ 2.222	€ 2.754	€ 2.889
	6.4	Begeleide participatie	€ 53.501	€ 52.186	€ 56.592	€ 54.856
	6.5	Arbeidsparticipatie	€ 1.227	€ 1.147	€ 1.520	€ 1.450
	0.4	Overhead	€ 3.409	€ 3.584	€ 4.497	€ 4.389
	0.8	Overige baten en lasten	€ 21	€ 33	€ 36	€ 37
	0.10	Mutaties reserves	€ 19	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal Lasten			€ 60.384	€ 59.172	€ 65.399	€ 63.621
Baten	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 2.818	€ 2.894	€ 3.636	€ 3.816
	6.4	Begeleide participatie	€ 53.673	€ 52.288	€ 56.755	€ 55.024
	6.5	Arbeidsparticipatie	€ 1.753	€ 1.645	€ 2.083	€ 2.041
	0.4	Overhead	€ 2.086	€ 2.273	€ 2.879	€ 2.704
	0.8	Overige baten en lasten	€ 21	€ 33	€ 36	€ 37
	0.10	Mutaties reserves	€ 33	€ 39	€ 9	€ 0
Totaal Baten			€ 60.384	€ 59.172	€ 65.399	€ 63.621

Een korte toelichting voor de administratieve verwerking:

"Bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen moeten als directe lasten op de taakvelden worden geboekt. De bijdragen worden aan de lastenkant bij gemeenten en batenkant bij gemeenschappelijke regelingen verwerkt zonder afsplitsing van de overhead naar het taakveld Overhead. Aan de lastenkant bij de gemeenschappelijke regelingen vindt de afsplitsing van de overhead op het taakveld Overhead wel plaats."

"Wanneer de gemeenschappelijke regeling overheadtaken van de gemeente uitvoert, dan wordt de bijdrage voor deze gemeentelijke overheadtaken aan de lastenkant bij gemeenten en batenkant bij gemeenschappelijke regelingen wel op het taakveld Overhead begroot en verantwoord."

4. MEERJAREN-RAMING

- Meerjarenraming 2024 - 2027
- De geprognotiseerde balans
- De uiteenzetting van de financiële positie
- Baten en lasten van het bestaande en nieuwe beleid

Meerjarenraming 2024 - 2027

De meerjarenraming bevat voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar een geprognosticeerde begin- en eindbalans en een raming van de financiële gevolgen, waaronder de baten en de lasten van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen.

Geprognotiseerde balans

De geprognotiseerde balans laat een geleidelijke daling zien als gevolg van een daling in de voorziening (boventalligen). De impact van het teruglopen van het SW personeelsbestand komt terug in lagere overlopende activa en overlopende passiva.

Daarnaast zien we dat per 2025 het Lage Inkomens Voordeel komt te vervallen. Dit leidt tot een daling van de nog te ontvangen bijdragen van overige Nederlandse Overheidslichamen.

ACTIVA (Euro x1.000)	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	PASSIVA	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Vaste activa	-	-	-	-	**Vaste passiva**	**1.025**	**949**	**741**	**704**
Materiële vaste activa					*Eigen vermogen*				
Investeringen met een economisch nut	-	-	-	-	Bestemmingsreserves	676	637	613	590
Vlottende activa	**3.671**	**3.120**	**2.842**	**2.738**					
Uitzettingen (looptijd<1 jaar)					**Totaal eigen vermogen**	**676**	**637**	**613**	**590**
Vorderingen op openbare lichamen	500	500	500	500	*Voorzieningen*	349	312	128	114
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	2.511	2.360	2.082	1.978	*Vaste schulden*	-	-	-	-
Overige vorderingen	100	100	100	100	**Vlottende passiva**	**2.646**	**2.171**	**2.101**	**2.034**
Totaal uitzettingen	**3.111**	**2.960**	**2.682**	**2.578**	*Netto vlottende schulden (looptijd <1 jaar)*				
Liquide middelen (kas- en banksaldi)	-	-	-	-	**Overige schulden**	**1.160**	**760**	**760**	**760**
					Overige Kasgeldleningen				
					Overige vlottende schulden				
Overlopende activa					*Overlopende passiva*				
Nog te ontvangen bijdragen van overige Nederlandse overheidslichamen	500	100	100	100	Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	-	-	-	-
Overige overlopende activa	60	60	60	60	Overige Overlopende passiva	1.486	1.411	1.341	1.274
Totaal overlopende activa	**560**	**160**	**160**	**160**	**Totaal Overlopende passiva**	**1.486**	**1.411**	**1.341**	**1.274**
Totaal Activa	**3.671**	**3.120**	**2.842**	**2.738**	**Totaal Passiva**	**3.671**	**3.120**	**2.842**	**2.738**

De uiteenzetting van de financiële positie

De begrote baten en lasten vanaf 2024 zijn zonder indexatie berekend. De financiële positie wijzigt wel door minder SW dienstverbanden en afname van de voorziening boventalligen en niet uit de balans blijkende verplichtingen zoals niet opgenomen vakantie dagen en niet uitbetaald vakantiegeld van SW medewerkers. Er is geen externe financieringsbehoefte en er zijn geen investeringen gepland.

Ontwikkeling financiële positie		Omschrijving Euro x 1.000	2024 Primaire Begroting	2025 Meerjaren raming	2026 Meerjaren raming	2027 Meerjaren raming
Jaarlijkse lasten	A1	Loonsom (vast)	€ 6.493	€ 6.493	€ 6.493	€ 6.493
	A2	Externe inhuur	€ 216	€ 216	€ 216	€ 216
	A3	SW dienstverbanden	€ 52.708	€ 50.422	€ 47.901	€ 45.506
Eindstand per balansdatum	B	Investeringen ICT	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	C	Externe financiering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	D1	Bestemmingreserve WgSW	€ 518	€ 479	€ 455	€ 432
	D2	Bestemmingsreserve WSP	€ 41	€ 41	€ 41	€ 41
	D3	Bestemmingreserve Inkoop	€ 17	€ 17	€ 17	€ 17
	D4	Bestemmingsreserve Onderwijs	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50
	D5	Bestemmingreserve Beheer	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50
	E1	Voorziening boventalligen	€ 204	€ 167	€ 128	€ 114
	E2	Voorziening latente verplichtingen PHB	€ 145	€ 145	€ 0	€ 0
	E3	Voorziening verlofsparen	€ 60	€ 60	€ 60	€ 60
	F1	Niet opgenomen vakantiedagen ambtelijk	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150
	F2	Niet opgenomen vakantiedagen SW dienstverbanden	€ 4.376	€ 4.783	€ 4.157	€ 4.544
	F3	Niet uitbetaald vakantiegeld SW dienstverbanden	€ 1.534	€ 1.458	€ 1.385	€ 1.315

Baten en lasten van het bestaande en nieuwe beleid

Overzicht baten en lasten		2024 Begroting	2025 Meerjaren raming	2026 Meerjaren raming	2027 Meerjaren raming
Programma					
Inkoop	Lasten	€ 2.105	€ 2.105	€ 2.105	€ 2.105
	Baten	€ 2.105	€ 2.105	€ 2.105	€ 2.105
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat Inkoop	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Onderwijs	Lasten	€ 3.816	€ 3.816	€ 3.816	€ 3.816
	Baten	€ 3.816	€ 3.816	€ 3.816	€ 3.816
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat Onderwijs	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
WSP	Lasten	€ 2.041	€ 2.041	€ 2.041	€ 2.041
	Baten	€ 2.041	€ 2.041	€ 2.041	€ 2.041
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat WSP	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
WgSW	Lasten	€ 55.024	€ 52.272	€ 49.659	€ 47.176
	Baten	€ 55.024	€ 52.272	€ 49.659	€ 47.176
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat WgSW	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
CMI	Lasten	€ 78	€ 78	€ 78	€ 78
	Baten	€ 78	€ 78	€ 78	€ 78
	Resultaat CMI	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Beheer	Lasten	€ 557	€ 557	€ 557	€ 557
	Baten	€ 557	€ 557	€ 557	€ 557
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Resultaat Beheer	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
A	**Resultaat Programma's**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Overhead	Lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Baten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
B	**Resultaat Overhead**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Eindresultaat	A + B		**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Totaal	**Lasten**	**€ 63.621**	**€ 60.313**	**€ 57.699**	**€ 55.216**
	Baten	**€ 63.621**	**€ 60.313**	**€ 57.699**	**€ 55.216**
	Saldo	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Eindresultaat		-	-	-	-

Toelichting

De belangrijkste uitgangspunten voor de meerjarenraming zijn:

a. Er is geen indexatie in de meerjarenraming meegenomen zodat de ontwikkeling in lasten enkel de verwachte wijzigingen in de hoeveelheid mensen en middelen weergeeft.
b. De jaarlijkse verlaging van het aantal SW dienstverbanden leidt tot lagere salariskosten en tot lagere uitvoeringskosten voor de Module WgSW. Bij de andere modules zijn er geen wijzigingen in de bezetting opgenomen.
c. Er zijn geen incidentele baten en lasten geraamd voor deze periode.
d. Er wordt in principe jaarlijks afgerekend met de deelnemende gemeenten. Hierdoor is er geen sprake van structurele toevoegingen of onttrekkingen aan de reserves.

De geprognotiseerde meerjaren-ontwikkeling van het EMU-saldo is als volgt:

Berekening EMU-saldo	Omschrijving Euro x 1.000	2024 Primaire Begroting	2025 Meerjaren raming	2026 Meerjaren raming	2027 Meerjaren raming
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	0	-39	-27	-23
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	0			
3	Mutatie voorzieningen (dotatie - onttrekkingen)	-60	-182	-39	-14
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)				
5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa				
Berekend EMU-saldo		-60	-221	-66	-37

5. BIJLAGEN

» **Bijdragen per gemeente:**

- Module Inkoop
- Module RBL
- Module WSP
- Module WgSW
- Module CmI
- Module Beheer
- Totaaloverzicht

Bijdragen per gemeente

Module Inkoop

Gemeentelijke bijdrage *Programma Inkoop* Euro x 1	2023 *Primaire begroting*	2023 *Prognose*	*2023 verschil*	2024 *Begroting*	*2024 verschil*
Deelnemende gemeenten					
Gemeente Arnhem	€ 640.944	€ 788.277	€ *147.334*	€ 713.362	€ *-74.916*
Gemeente Doesburg	€ 43.660	€ 53.696	€ *10.036*	€ 48.037	€ *-5.659*
Gemeente Duiven	€ 98.913	€ 127.820	€ *28.906*	€ 115.012	€ *-12.808*
Gemeente Lingewaard	€ 146.856	€ 217.309	€ *70.453*	€ 197.150	€ *-20.159*
Gemeente Overbetuwe	€ 168.325	€ 245.859	€ *77.534*	€ 222.454	€ *-23.405*
Gemeente Renkum	€ 123.975	€ 152.473	€ *28.498*	€ 136.493	€ *-15.980*
Gemeente Rheden	€ 171.755	€ 221.948	€ *50.194*	€ 200.224	€ *-21.725*
Gemeente Rozendaal	€ 6.811	€ 8.801	€ *1.990*	€ 8.086	€ *-715*
Gemeente Wageningen	€ 124.335	€ 184.257	€ *59.922*	€ 167.880	€ *-16.377*
Gemeente Westervoort	€ 59.247	€ 76.561	€ *17.314*	€ 90.661	€ *14.100*
Gemeente Zevenaar	€ 174.008	€ 224.860	€ *50.852*	€ 205.637	€ *-19.223*
Totaal gemeenten	**€ 1.758.829**	**€ 2.301.862**	**€ *543.033***	**€ 2.104.995**	**€ *-196.867***

Module RBL

Gemeentelijke bijdrage *Programma Onderwijs* *Euro x 1*	*2023* *Primaire begroting*	*2023* *Prognose*	*Verschil 2023*	*2024* *Begroting*	*Verschil 2024*
Deelnemende gemeenten					
Gemeente Arnhem	€ 712.346	€ 998.953	€ *286.607*	€ 1.115.197	€ *116.244*
Gemeente Doesburg	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Duiven	€ 82.316	€ 115.435	€ *33.119*	€ 128.867	€ *13.433*
Gemeente Lingewaard	€ 143.838	€ 201.711	€ *57.872*	€ 225.183	€ *23.472*
Gemeente Overbetuwe	€ 165.207	€ 231.677	€ *66.470*	€ 258.636	€ *26.959*
Gemeente Renkum	€ 89.915	€ 126.091	€ *36.176*	€ 140.764	€ *14.673*
Gemeente Rheden	€ 148.508	€ 208.259	€ *59.751*	€ 232.493	€ *24.234*
Gemeente Rozendaal	€ 4.810	€ 6.745	€ *1.935*	€ 7.530	€ *785*
Gemeente Wageningen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Westervoort	€ 54.184	€ 75.985	€ *21.801*	€ 84.827	€ *8.842*
Gemeente Zevenaar	€ 133.035	€ 186.560	€ *53.525*	€ 208.269	€ *21.709*
Totaal Leerplicht	**€ 1.534.158**	**€ 2.151.414**	**€ *617.257***	**€ 2.401.765**	**€ *250.350***
VSV Gemeente Arnhem	€ 149.500	€ 149.500	€ -	€ 149.500	€ -
Totaal gemeenten	**€ 1.683.658**	**€ 2.300.914**	**€ *617.257***	**€ 2.551.265**	**€ *250.350***
Regionale bijdrage			€ -		€ -
RMC Kwalificatieplicht	€ 393.617	€ 414.394	€ *20.777*	€ 424.340	€ *9.945*
RMC VSV	€ 342.664	€ 458.407	€ *115.743*	€ 469.409	€ *11.002*
RMC Jeugdwerkloosheid	€ 60.000	€ 40.000	€ *-20.000*	€ -	€ *-40.000*
Programma Schakelpunt	€ 191.000	€ 191.000	€ -	€ 191.000	€ -
Programma Sluitende Keten	€ 20.000	€ 20.000	€ -	€ 20.000	€ -
Programma Verzuim 18+	€ 160.000	€ 160.000	€ -	€ 160.000	€ -
Totaal regionale bijdrage	**€ 1.167.281**	**€ 1.283.802**	**€ *116.521***	**€ 1.264.749**	**€ *-19.053***
Overige baten		-			
Werkplein	*26.400*	*26.400*			
RijnIJssel	*16.727*	*25.091*			
Totaal overige baten	***43.127***	***51.491***	**€ *8.364***	**-**	**€ *-51.491***
Totaal baten	***2.894.066***	***3.636.207***	**€ *742.141***	***3.816.013***	**€ *179.807***

Module WSP

Gemeentelijke bijdrage Programma WSP Euro x 1	2023 Primaire begroting	2023 Prognose	Verschil 2023	2024 Begroting	Verschil 2024
Deelnemende gemeenten					
Gemeente Arnhem	€ 669.664	€ 726.704	€ 57.040	€ 828.162	€ 101.457
Gemeente Doesburg	€ 45.974	€ 49.502	€ 3.527	€ 50.633	€ 1.132
Gemeente Duiven	€ 104.284	€ 112.148	€ 7.864	€ 126.058	€ 13.909
Gemeente Lingewaard	€ 193.414	€ 209.487	€ 16.073	€ 237.314	€ 27.827
Gemeente Overbetuwe	€ 198.831	€ 215.715	€ 16.884	€ 243.899	€ 28.183
Gemeente Renkum		€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Rheden	€ 181.627	€ 194.736	€ 13.109	€ 219.487	€ 24.750
Gemeente Rozendaal	€ 7.072	€ 7.722	€ 650	€ 8.873	€ 1.151
Gemeente Wageningen		€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Westervoort	€ 62.136	€ 67.174	€ 5.038	€ 100.781	€ 33.607
Gemeente Zevenaar	€ 181.582	€ 197.291	€ 15.709	€ 225.601	€ 28.310
Totaal gemeenten	**€ 1.644.585**	**€ 1.780.480**	**€ 135.895**	**€ 2.040.808**	**€ 260.328**
Overige baten					
Matchingtafel		37.500			
Evenementen		28.500			
Harry trainingen		40.000			
RMT		40.000			
SROI		156.635			
Totaal overige baten		302.635	302.635		€ -302.635
Totaal baten		2.091.979	2.091.979	2.040.808	€ -51.171

Module WgSW

De verdeling van de gemeentelijke bijdrage is conform de regeling aangepast voor de gewijzigde begroting op basis van het aantal arbeidsjaren per gemeente op 30/10/2022. Voor 2023 wordt gerekend met dezelfde verdeling op basis van een gelijkmatige uitstroom voor alle gemeenten. De bijdrage van medewerkers woonachtig in buitengemeenten verloopt via gemeente Arnhem.

Gemeentelijke bijdrage Programma WgSW Euro x 1	2023 Primaire begroting	2023 Prognose	Verschil 2023	2024 Primaire begroting	Verschil 2024	Arbeidsjaren primaire begroting 2023	Arbeidsjaren wijziging begroting 2023 Primaire begroting
Deelnemende gemeenten							
Gemeente Arnhem	€ 26.561.094	€ 28.489.326	€ 1.928.233	€ 27.627.035	€ -862.291	833,88	761,84
Gemeente Doesburg	€ 1.428.262	€ 1.610.995	€ 182.732	€ 1.562.234	€ -48.760	44,84	43,08
Gemeente Duiven	€ 1.883.115	€ 2.061.609	€ 178.495	€ 1.999.210	€ -62.399	59,12	55,13
Gemeente Lingewaard	€ 4.072.013	€ 4.246.624	€ 174.611	€ 4.118.091	€ -128.533	127,84	113,56
Gemeente Overbetuwe	€ 3.446.432	€ 3.738.420	€ 291.989	€ 3.625.269	€ -113.151	108,20	99,97
Gemeente Renkum	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-	
Gemeente Rheden	€ 6.028.070	€ 6.786.521	€ 758.451	€ 6.581.112	€ -205.409	189,25	181,48
Gemeente Rozendaal	€ 55.105	€ 64.694	€ 9.589	€ 62.736	€ -1.958	1,73	1,73
Gemeente Wageningen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-	
Gemeente Westervoort	€ 2.461.555	€ 2.808.396	€ 346.841	€ 2.723.394	€ -85.002	77,28	75,10
Gemeente Zevenaar	€ 4.605.860	€ 5.088.395	€ 482.535	€ 4.934.383	€ -154.011	144,60	136,07
Totaal gemeenten	**€ 50.511.519**	**€ 54.894.980**	**€ 4.383.461**	**€ 53.233.464**	**€ -1.661.516**	**1.586,74**	**1.467,96**
Buitengemeenten	€ 1.455.946	€ 1.533.800	€ 77.854	€ 1.467.036	€ -66.764	50,73	52,20

Module Contractmanagement Inburgeringstrajecten

Gemeentelijke bijdrage Contractmanagement Inburgeringstrajecten Euro x 1	2023 Primaire begroting	2023 Prognose	Verschil 2023	2024 Begroting	Verschil 2024
Deelnemende gemeenten					
Gemeente Arnhem	€ 28.968	€ 30.823	€ 1.854	€ 31.726	€ 903
Gemeente Doesburg	€ 1.973	€ 2.100	€ 126	€ 2.136	€ 37
Gemeente Duiven	€ 4.471	€ 4.757	€ 286	€ 4.829	€ 72
Gemeente Lingewaard	€ 8.351	€ 8.885	€ 535	€ 9.091	€ 206
Gemeente Overbetuwe	€ 8.599	€ 9.149	€ 550	€ 9.343	€ 194
Gemeente Renkum					
Gemeente Rheden	€ 7.763	€ 8.260	€ 497	€ 8.408	€ 149
Gemeente Rozendaal	€ 308	€ 328	€ 20	€ 340	€ 12
Gemeente Wageningen					
Gemeente Westervoort	€ 2.678	€ 2.849	€ 171	€ 3.861	€ 1.012
Gemeente Zevenaar	€ 7.865	€ 8.368	€ 503	€ 8.642	€ 274
Totaal gemeenten	**€ 70.975**	**€ 75.518**	**€ 4.543**	**€ 78.377**	**€ 2.859**

Module Beheer

Gemeentelijke bijdrage Beheer Euro x 1	2023 Primaire begroting	2023 Prognose	Verschil 2023	2024 Begroting	Verschil 2024
Deelnemende gemeenten					
Gemeente Arnhem	€ 164.997	€ 186.428	€ 21.431	€ 191.837	€ 5.408
Gemeente Doesburg	€ 11.239	€ 12.699	€ 1.460	€ 12.918	€ 219
Gemeente Duiven	€ 25.463	€ 28.770	€ 3.307	€ 29.200	€ 430
Gemeente Lingewaard	€ 47.564	€ 53.742	€ 6.178	€ 54.972	€ 1.230
Gemeente Overbetuwe	€ 48.978	€ 55.339	€ 6.362	€ 56.497	€ 1.158
Gemeente Renkum	€ 31.915	€ 36.060	€ 4.145	€ 36.706	€ 646
Gemeente Rheden	€ 44.215	€ 49.958	€ 5.743	€ 50.842	€ 885
Gemeente Rozendaal	€ 1.753	€ 1.981	€ 228	€ 2.055	€ 74
Gemeente Wageningen	€ 40.263	€ 45.493	€ 5.230	€ 46.750	€ 1.257
Gemeente Westervoort	€ 15.252	€ 17.233	€ 1.981	€ 23.345	€ 6.112
Gemeente Zevenaar	€ 44.795	€ 50.613	€ 5.818	€ 52.259	€ 1.646
Totaal gemeenten	**€ 476.434**	**€ 538.316**	**€ 61.883**	**€ 557.381**	**€ 19.065**

Totaaloverzicht

Gemeentelijke bijdrage Totaal Euro x 1	2023 Primaire begroting	2023 Prognose	Verschil 2023	2024 Begroting	Verschil 2024
Deelnemende gemeenten					
Gemeente Arnhem	€ 28.778.014	€ 31.220.512	€ 2.442.499	€ 30.507.318	€ -713.195
Gemeente Doesburg	€ 1.531.109	€ 1.728.991	€ 197.882	€ 1.675.959	€ -53.032
Gemeente Duiven	€ 2.198.561	€ 2.450.539	€ 251.978	€ 2.403.176	€ -47.363
Gemeente Lingewaard	€ 4.612.036	€ 4.937.757	€ 325.721	€ 4.841.800	€ -95.957
Gemeente Overbetuwe	€ 4.036.371	€ 4.496.160	€ 459.789	€ 4.416.098	€ -80.062
Gemeente Renkum	€ 245.804	€ 314.624	€ 68.820	€ 313.963	€ -662
Gemeente Rheden	€ 6.581.937	€ 7.469.681	€ 887.744	€ 7.292.565	€ -177.116
Gemeente Rozendaal	€ 75.859	€ 90.271	€ 14.412	€ 89.620	€ -651
Gemeente Wageningen	€ 164.598	€ 229.749	€ 65.152	€ 214.630	€ -15.119
Gemeente Westervoort	€ 2.655.052	€ 3.048.198	€ 393.147	€ 3.026.869	€ -21.329
Gemeente Zevenaar	€ 5.147.143	€ 5.756.086	€ 608.944	€ 5.634.791	€ -121.295
Totaal gemeenten	**€ 55.996.499**	**€ 61.742.570**	**€ 5.746.072**	**€ 60.416.790**	**€ -1.325.780**

MGR sociaal domein Centraal Gelderland (MGR SDCG)
Postbus 2100
6802 CC ARNHEM

Tel. (026) 7029 777

Raad van de gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Datum	:	20 maart 2023
Onderwerp	:	Aanbiedingsbrief financiële jaarstukken en Kaderbrief met verzoek om indienen raadszienswijze

Geachte heer, mevrouw,

De MGR sociaal domein Centraal Gelderland voert sinds april 2017 diensten uit voor 11 gemeenten. Dat doen we op het terrein van inkoop zorg en inburgeringstrajecten, leerplicht en voortijdig schooluitval, werkgeversdienstverlening en werkgeverschap voor inwoners met een SW-indicatie in de deelnemende gemeenten. Uw gemeente neemt deel aan deze modulaire gemeenschappelijke regeling voor één of meerdere modules. Daarom bieden wij u de concept-begrotingswijziging 2023, het programmaplan 2024 en de concept-meerjarenbegroting 2024-2027 aan. Tevens is op verzoek van een aantal gemeenten een Kaderbrief opgesteld. U ontvangt verder een samenvatting van het vastgestelde jaarverslag en jaarrekening en de jaarstukken 2022 met de controleverklaring.

Informatiebijeenkomst
Wij beseffen dat de huidige financiële ontwikkelingen complex en onzeker zijn. Dit doet een groot beroep op u als gemeente. Daarom hebben we onze best gedaan om de ontwikkelingen, die dit jaar ook bij de MGR omvangrijk zijn, zo goed en volledig mogelijk te duiden.
Wij geven u met deze kaderbrief inzicht in de stukken die voorliggen. Daarnaast nodigen wij u als raadslid graag uit voor een informatiebijeenkomst op **maandagavond 22 mei of donderdagavond 25 mei**. De bijeenkomst op 22 mei is fysiek en de bijeenkomst van 25 mei digitaal. Door twee momenten te organiseren, willen we zoveel mogelijk raadsleden de mogelijkheid bieden een bijeenkomst bij te wonen. Via de griffies ontvangt u verdere informatie.

Zienswijzen
Wij houden rekening met de nieuwe termijn van 12 weken voor het indienen van een zienswijze op de begroting. Wij vernemen graag **uiterlijk 10 juli** uw zienswijze op de concept begrotingswijziging 2023 en de concept meerjarenbegroting 2024-2027, waarin het programmaplan 2024 is opgenomen. Daarna zal het Algemeen Bestuur op 7 september 2023 besluiten kunnen nemen over de begrotingswijziging 2023, de meerjarenbegroting 2024-2027, waaronder het programmaplan 2024.

Met vriendelijke groet,
Namens het Dagelijks Bestuur

J. Goossen
Voorzitter MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Bijlagen:
- Kaderbrief met overzicht bijdrage van uw gemeente voor 2022, 2023 en 2024 aan de MGR SDCG
- Samenvatting Jaarverslag en jaarrekening 2022 MGR SDCG
- Concept begrotingswijziging 2023, programmaplan 2024 concept meerjarenbegroting 2024-2027
- Jaarverslag en jaarrekening 2022 met controleverklaring

Bijlage: Kaderbrief

De begroting 2024 wordt berekend op basis van de prognose 2023 en de onderstaande kaders voor bestaand beleid. Uitgegaan wordt van reële kosten voor loon en overige indexeringen.

Op 21 februari 2023 is er een principeakkoord gesloten tussen werkgevers en vakbonden voor een eenjarige CAO SGO. We hebben de beschikbare informatie gebruikt bij het opstellen van de begrotingswijziging 2023.

Als gevolg van de lopende onderhandelingen over de loonkosten van het SW-personeel is er ten tijde van het opstellen van zowel de kaders voor de begroting als de begroting zelf geen feitelijke indexering beschikbaar. Het DB heeft daarom besloten voor de begrotingswijziging 2023 voorlopig uit te gaan van een aanname, en heeft een aantal scenario's voorgelegd aan de bestuurscommissie Participatie ter advisering. Het advies van de bestuurscommissie is door het DB overgenomen in de aan u voorgelegde begrotingswijziging 2023. Indien er voor het vaststellen van de definitieve begroting in september nieuwe informatie beschikbaar is over eventuele ontwikkelingen in de CAO SW, zullen wij u zo snel als mogelijk van de effecten daarvan op de hoogte brengen. Indien eventuele nieuwe informatie binnen de zienswijzetermijn beschikbaar komt, verzoeken wij u hiermee rekening te houden in uw zienswijze.

Voor de begroting 2024 wordt aangesloten bij de septembercirculaire 2022.

1) Op basis van bovenstaande overwegingen zijn de volgende indexeringen van toepassing voor de komende jaren:

	2023	**2024**	**2025-2027**
Loonvoet (CAO SGO + inschaling)	7,7%	4,2%	geen
Index Materieel Overheidsconsumptie	12%	2,4%	geen

Voor 2025 en verder wordt in de meerjarenraming zonder indexatie gerekend.

2) Personeelskosten:
   - De personeelskosten zijn geraamd op basis van de inschaling van de benodigde bezetting en de verwachte kosten van de flexibele schil. De personeelskosten worden begroot op werkelijke loonkosten van de bezetting, conform het principeakkoord van 21 februari jl. Dat betekent dat er geen ruimte is begroot voor hogere inschaling bij werving en selectie en/of inhuur, tenzij dit nadrukkelijk is aangegeven.
   - De loonvoet voor 2023 valt hoger uit dan in de primaire begroting.
   - Het verwachte uitstroompercentage SW op basis van pensionering, langdurige ziekte, ondergrens etc. is 5% voor zowel 2023 als voor de jaren 2024-2027.
   - De CAO-ontwikkeling van het SW-personeel is bij het opstellen van de begroting nog niet bekend. We gaan derhalve voor de CAO SW uit van 7% voor het hele jaar. Bij de CAO SW zijn de onderste schalen per 1 januari 2023 met 10,15% omhooggegaan ten gevolge van de verhoging van het minimumloon en is er per 1 juli ook een verhoging voorzien. Er wordt ook rekening gehouden met eventuele andere wijzigingen in de betreffende CAO.

3) De indexatie van materiële kosten verschilt per kostensoort. Afspraak is dat we uitgaan van de reële kostenontwikkeling die aan de MGR mag worden opgelegd op basis van afspraken met aanbieders.

4) De MGR bestaat ruim 5 jaar en de afschrijftermijn van hardware is 4 jaar. De module Inkoop Zorg en de module Beheer gaan in 2023 haar hardware vervangen. Voor WSP is dit in 2024 aan de orde. De kosten hiervan komen terug in de begrotingswijziging 2023 van de module Inkoop Zorg en module Beheer en de begroting 2024 van WSP. Bij de module RBL zijn de werkplekken via de

dienstverlening van de Connectie voorzien van de benodigde ICT-voorziening en is investering derhalve niet aan de orde.

5) Voor uitvoering van de Wet Open Overheid voegen we € 15.000 toe aan de begroting van de overhead.

6) We moeten voor de optie van verlofsparen een voorziening opnemen. Deze wordt vanaf 2023 opgebouwd, en is gerelateerd aan 10% van het saldo van bovenwettelijke uren uit 2023 en eerdere jaren.

Nieuw uitvoeringsbeleid 2023
De regio wil een nieuwe inkoop voor zorg gaan voorbereiden en er liggen extra verzoeken om taken uit te voeren binnen de module Inkoop Zorg. Deze zijn verwerkt in de begroting. Daarmee start de module Inkoop Zorg in 2023 en dit proces zal doorlopen in 2024.

Binnen de module RBL houden we rekening met aanpassingen in de formatie als gevolg van de nieuwe formatierichtlijn van branchevereniging Ingrado voor leerplichttaken, waaronder kwalificatieplicht MBO. We voeren dit in 2023 stapsgewijs in. In 2023 voeren we een evaluatie uit om te bepalen wat er voor 2024 nodig is als volgende stap in de formatie-uitbreiding leerplicht. De eventuele uitbreiding in 2024 is niet meegenomen in de concept begroting 2024.

Op verzoek van het RPO Participatie wordt in 2024 de sub-module Steunpunt SROI toegevoegd aan de samenwerkingsmodule WSP. In 2023 wordt het Steunpunt reeds opgenomen in de begroting, maar wordt gefinancierd uit regionale middelen.

Begrotingswijziging 2023
Er wordt nu een begrotingswijziging 2023 aan u voorgelegd waarover u uw zienswijze kunt geven.

Impact autonome ontwikkelingen
In 2023 zien we ons geconfronteerd met onzekere loonkostenontwikkelingen en hoge indexaties. De autonome ontwikkelingen gelden voor de gehele MGR. We geven een overzicht van de impact ten opzichte van de primaire begroting 2023:

1. De loonkostenontwikkeling wordt begroot op 7,7% (was: 2,3%) voor ambtelijk en 7% voor SW-personeel. Het financieel effect is:
   Ambtelijk: € 400.000
   SW: € 2.690.000

2. Huisvestingskosten worden geïndexeerd met 14,5% (was: 1,5%). Het financieel effect is € 30.000.

3. ICT-lasten worden geïndexeerd met 10% en 18%, afhankelijk van de leverancier. Het financieel effect is € 80.000.

4. Softwarelasten worden geïndexeerd met 12% (was: 1,5%). Het financieel effect is € 20.000.

5. Nieuw in 2023 is de voorziening verlofsparen. Het financieel effect is € 40.000.

Impact uitvoeringsbeleid 2023
Naast autonome ontwikkelingen zijn er ook ontwikkelingen in het uitvoeringsbeleid die van grote invloed zijn op de financiële begroting. De grootste impact ten opzichte van de primaire begroting 2023 wordt veroorzaakt door:

- Inkoop zorg:
    - Vanwege incidentele ziektevervanging van essentiële functies die niet onderling vervangen kunnen worden, wordt er voor 2023 extra inhuur begroot. Financieel effect: *Incidenteel* € 150.000.
    - Voor verdere doorontwikkeling van de regionale uitgangspunten voor de inkoop zorg wordt rekening gehouden met een projectleider. Financieel effect: *Incidenteel* € 100.000.
    - Voor verdere doorontwikkeling van de regionale uitgangspunten voor de inkoop zorg wordt rekening gehouden met een kostprijsonderzoek. Financieel effect: *Incidenteel* € 50.000.
- RBL:
    - Als gevolg van de aangepaste formatierichtlijn breiden we in 2023, als eerste stap in de formatie voor leerplicht en bijbehorend management, uit. Een deel hiervan vangen we op door het budget voor inhuur structureel voor vaste formatie in te zetten. Per saldo is het financieel effect *structureel* € 450.000.
- WSP:
    - Vanaf 2023 wordt het Steunpunt SROI toegevoegd aan de module WSP. Financieel effect *structureel* € 170.000. In 2023 worden deze lasten gedekt vanuit regionale middelen. Vanaf 2024 betalen de deelnemende gemeenten de bijdrage.
    - In 2023 worden verschillende regionale opdrachten uitgevoerd, waaronder de Harrie-trainingen en inzet voor het Regionaal Mobiliteits Team (RMT). Financieel effect *incidenteel* € 150.000. Hier staan regionale middelen tegenover. Voor 2024 zijn deze nog niet begroot.
- WgSW:
    - Bij de module WgSW liggen de kosten hoger dan de primaire begroting omdat er rekening is gehouden met een hogere loonkostenstijging dan in de primaire begroting was voorzien. Deels vanwege de stijging van het minimumloon en deels omdat rekening is gehouden met wijziging van de CAO en verhoging van de reiskostenvergoeding. Tevens houden we rekening met een incidentele uitkering voor SW medewerkers in afwachting van CAO ontwikkelingen.
    - Er is sprake van een herverdeling van de gemeentelijke baten op basis van het aantal arbeidsjaren per oktober 2022.
- Overhead:
    - In 2023 kunnen we dienstverlening voor een Functionaris Gegevensbescherming niet langer afnemen van de gemeente Arnhem. Hiervoor zoeken we een structurele oplossing. Daarnaast worden taken voor de Wet Open Overheid en CISO opgenomen in de begroting. Financieel effect *structureel* € 50.000. Deze meerkosten worden toegerekend aan de verschillende modules en de beheerorganisatie.

Deze begrotingswijziging 2023 betekent voor uw gemeente een wijziging van uw bijdrage t.o.v. de primaire begroting. Dit is weergegeven in de bijlage.

Programmaplan 2024
Het programmaplan 2024 is integraal onderdeel van de meerjarenbegroting 2024-2027. Daarin worden de werkzaamheden voortgezet zoals ze de afgelopen jaren zijn ingezet.

Voor de primaire begroting 2024 is op dit moment onvoldoende in te schatten welke extra regionale opdrachten er bij de MGR worden ondergebracht. We houden rekening met de volgende ontwikkelingen:

1. WSP: Het Steunpunt SROI wordt *structureel* bekostigd met bijdrage van gemeenten. Financieel effect € 170.000.
2. Overhead: In verband met de toevoeging van extra opdrachten verwachten we een ontwikkeling in HR-advies. Financieel effect *structureel* € 35.000.

De begrotingswijziging 2023, het programmaplan 2024 en de meerjarenbegroting 2024-2027 wordt voor zienswijze voorgelegd.

We zijn trots op de resultaten die de medewerkers van de MGR in 2022 voor u en uw inwoners hebben weten te bereiken. In 2023 en 2024 blijven wij dit met dezelfde professionaliteit, toewijding en dynamische houding doen, waarbij we samen met gemeenten willen toewerken naar meer integraliteit, netwerksamenwerking en ketenoptimalisatie in het sociaal domein. Dit sluit aan bij de visie van de MGR:

De MGR staat voor passende ondersteuning bij onderwijs, participatie en zorg die voor alle inwoners in onze regio toegankelijk moet zijn. Iedereen hoort erbij. Door een integrale benadering kunnen gemeenten effectief en efficiënt samenwerken en elkaar versterken. Wij verbeteren, innoveren en ontwikkelen samen met onze partners. Wij laten ons inspireren door lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

- *Bij de module Inkoop* Zorg wordt de lijn voortgezet van doorontwikkeling en kwaliteitsverbetering van de zorg als het gaat om de output/effectiviteit van de zorg en verbetering van de controle op de rechtmatigheid van de geboden zorg aan inwoners. Met gemeenten kijken we of er meer uitvoeringstaken, die nu bij gemeenten liggen, efficiënter regionaal georganiseerd kunnen worden, zodat kennis, kunde en continuïteit geborgd worden en er geen dubbel werk gedaan wordt door gemeenten. De data-analyses op regionaal niveau van gegevens van aanbieders en gemeenten, wordt de komende jaren verder uitgebreid om van elkaar te leren en eventuele beleidsmatige aanpassingen door te kunnen voeren in de inkoopafspraken met aanbieders. We willen met gemeenten in gesprek over klantervaringen van inwoners, om zo aanvullende informatie te krijgen over kwaliteit, effectiviteit en levering van afgesproken zorg. We zien ook in de zorg steeds grotere personele problemen bij aanbieders. Dat vraagt van gemeenten om na te denken over mogelijke consequenties en alternatieven voor ‘gebruikelijke’ zorg. Daarover is ook afstemming met de bestuurders in de bestuurscommissie Participatie en het WSP.

- Bij de *module Onderwijszaken (RBL)* staat het recht op leren en ontwikkelen voor jeugdigen van 5 tot 23 jaar centraal met de ambitie dat zoveel mogelijk jeugdigen een route volgen naar een startkwalificatie. Jeugdigen die ongeoorloofd verzuimen of (dreigen) uit te vallen worden terug naar school begeleid of naar een andere passende route in zorg of arbeid. Het RBL heeft een belangrijke rol in de preventie van problemen bij jeugdigen. Eind 2022 is er door branchevereniging Ingrado een nieuwe formatierichtlijn gepubliceerd. De analyse hiervan leidt ertoe dat voorgesteld wordt de formatie voor leerplichttaken, waaronder ook kwalificatieplicht MBO, te laten toenemen. In 2023 hanteren we een groeimodel voor het ophogen van de formatie en bijbehorende kosten. In 2023 gaan we de uitwerking hiervan evalueren om te bepalen wat er nodig is in de formatie-uitbreiding leerplicht voor 2024. Deze verwachte ontwikkeling is nog niet verwerkt in de begroting 2024.

- Het *WerkgeversServicePunt* blijft werkgevers adviseren hoe een werkgever meer inclusief kan werken en kandidaten te vinden voor hun vacatures. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt liggen er kansen voor kandidaten uit het doelgroepenregister/banenafspraak.
  Het WSP zal naast de werkgeversbenadering dichter bij het aanbod van kandidaten gaan zitten om matches mogelijk te maken. In 2023 is er een nieuwe samenwerkingsovereenkomst gesloten met het UWV over de samenwerking tussen beide teams van het WSP (UWV-deel en gemeenten). Het WSP-gemeentelijk deel zal de werkzaamheden voortzetten in 2023 en 2024 met meer focus op de gemeentelijke opdracht. Dit is de basis voor de voorliggende begroting.
  Daarnaast blijft het WSP haar bijdrage leveren aan het regionale arbeidsmarktbeleid en wordt geanticipeerd op de mogelijke komst van de Regionale Werk Centra (RWC's).

- *De module WgSW* heeft eenzelfde ambitie als afgelopen jaar, namelijk het invullen van het formeel werkgeverschap van ca. 1700 SW-medewerkers. Dit gebeurt op basis van de afspraken die gemeenten in 2023 opnieuw hebben vastgelegd met Scalabor en de MGR voor een periode van 3 jaar (2023-2025). Er zijn geen boventallige medewerkers van Presikhaaf Bedrijven meer in dienst van de MGR. Wel worden nog boven- en na-wettelijke uitbetalingen gedaan waarvoor een voorziening is getroffen.

- Met de inwerkingtreding van de gewijzigde Wet Inburgering zijn gemeenten verplicht om aan statushouders (nieuwe instroom) een inburgeringsvoorziening aan te bieden. Hiertoe hebben gemeenten een gezamenlijke aanbesteding gedaan, en is het contractmanagement bij de MGR belegd. Het hoofddoel van *de module Contractmanagement Inburgeringstrajecten* is de uitvoering van de inburgeringstrajecten op managementniveau volgen, en snel te kunnen bijsturen waar resultaten achterblijven.

- De *MGR beheerorganisatie* blijft deze ontwikkelingen in de modules ondersteunen. We kijken daarbij naar de ontwikkelingen in het sociaal domein en de samenhang met de uitvoering van taken door de modules van de MGR. Daarnaast ligt de bedrijfsvoering bij beheer. Daarbij wordt invulling gegeven aan uitvoering van nieuwe vereisten in wet- en regelgeving, zoals de wijziging Wet Gemeenschappelijke Regeling.

Meerjarenbegroting 2024 – 2027
In aansluiting op het Programmaplan 2024 is een meerjarenbegroting gemaakt.

Lasten en baten € x 1000	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Gewijzigde Begroting 2023	Begroting 2024	*Verschil 2023*	*Verschil 2024*
Lasten per module						
Inkoop	€ 1.703	€ 1.759	€ 2.302	€ 2.105	*€ 543*	*-€ 197*
Onderwijs	€ 2.818	€ 2.894	€ 3.636	€ 3.816	*€ 742*	*€ 180*
WSP	€ 1.734	€ 1.653	€ 2.092	€ 2.041	*€ 439*	*-€ 51*
WgSW	€ 53.673	€ 52.319	€ 56.755	€ 55.024	*€ 4.436*	*-€ 1.732*
CMI	€ 70	€ 71	€ 76	€ 78	*€ 5*	*€ 3*
Beheer	€ 367	€ 476	€ 538	€ 557	*€ 62*	*€ 19*
Lasten (incl. overhea	**€ 60.364**	**€ 59.172**	**€ 65.399**	**€ 63.621**	*€ 6.227*	*-€ 1.778*
Baten						
Gemeentelijke bijdra	€ 57.094	€ 56.146	€ 61.892	€ 60.566	*€ 5.746*	*-€ 1.326*
Regionale bijdrage (F	€ 1.082	€ 1.167	€ 1.284	€ 1.265	*€ 117*	*-€ 19*
Buitengemeenten (S	€ 1.588	€ 1.456	€ 1.534	€ 1.467	*€ 78*	*-€ 67*
Overige baten	€ 598	€ 364	€ 680	€ 323	*€ 316*	*-€ 357*
Rentebaten	€ 2					
Baten	**€ 60.364**	**€ 59.133**	**€ 65.390**	**€ 63.621**	*€ 6.257*	*-€ 1.769*
Resultaat	**€ 0**	**€ 39**	**€ 9**	**€ 0**	*-€ 30*	*-€ 9*
Onttrekking aan rese	€ 33	€ 39	€ 9	€ 0	*-€ 30*	*-€ 9*
Dotatie aan reserve	€ 19	€ 0	€ 0	€ 0	*€ 0*	*€ 0*
Eindresultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Ten opzichte van de jaarschijf 2023 neemt de begroting in 2024 met € 1,8 miljoen af. Dit wordt veroorzaakt door het wegvallen van budget voor een incidentele uitkering bij de SW (€ 1,3 miljoen). Ook zorgen de reguliere uitstroom van SW-medewerkers die in 2024 naar verwachting weer hoger ligt dan de loonkostenontwikkeling, en het wegvallen van de incidentele kosten bij Inkoop Zorg, voor lagere lasten.

Gemeentelijke bijdragen € x 1000	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Gewijzigde Begroting 2023	Begroting 2024	*Verschil 2023*	*Verschil 2024*
Inkoop	€ 1.668	€ 1.759	€ 2.302	€ 2.105	*€ 543*	*-€ 197*
Onderwijs	€ 1.669	€ 1.684	€ 2.301	€ 2.551	*€ 617*	*€ 250*
WSP	€ 1.617	€ 1.645	€ 1.780	€ 2.041	*€ 136*	*€ 260*
WgSW	€ 51.693	€ 50.512	€ 54.895	€ 53.233	*€ 4.383*	*-€ 1.662*
CMI	€ 70	€ 71	€ 76	€ 78	*€ 5*	*€ 3*
Beheer	€ 378	€ 476	€ 538	€ 557	*€ 62*	*€ 19*
Totaal gemeentelijke bijdragen	**€ 57.095**	**€ 56.146**	**€ 61.892**	**€ 60.566**	*€ 5.746*	*-€ 1.326*

Het totale effect van de begroting 2023 voor de gemeentelijke bijdrage uw gemeente staat in de bijlage vermeld.

Risicoparagraaf
De huidige financiële ontwikkelingen zijn op de hierboven aangegeven manier verwerkt in de begrotingswijziging 2023 en begroting 2024-2027. Daarmee hebben we de risico's zoveel mogelijk proberen te beperken. De risico-analyse is met het algemeen bestuur besproken en in de begroting opgenomen.

Bijlage: Samenvatting jaarverslag 2022

De MGR staat voor een krachtige en samenhangende aanpak van lokale en regionale opgaven binnen het sociaal domein.

Jaarverslag 2022:
De resultaten van onze diensten staan in het jaarverslag. Dit is per module apart weergegeven. Hieronder volgt een korte samenvatting van de inhoudelijke resultaten.

Inhoudelijke resultaten 2022

Module Inkoop Zorg

De focus in 2022 lag op het monitoren van doelmatigheid en rechtmatigheid, onder andere door controles op de jaarrekeningen van gecontracteerde aanbieders. Er is een regionaal handhavingskader opgesteld waarmee we als regio in de loop van 2023 gezamenlijk en daadkrachtiger toezicht kunnen uitvoeren op gecontracteerde zorg. Het is eenvoudiger geworden om signalen te melden, hierdoor kunnen we sneller en adequater handelen bij signalen.

Met de ingebruikname van het regionaal dashboard van ZorgLokaal hebben we het mogelijk gemaakt dat we binnen de regio (geanonimiseerd) data kunnen uitwisselen over het zorggebruik. De eerste stap om meer datagestuurd te kunnen gaan werken is daarmee gezet. Naast de lokale informatie krijgen we hiermee ook zicht op regionale ontwikkelingen en trends.

Voor de zorgvorm Verblijf Jeugd zijn de noodzakelijke voorbereidingen gestart zodat we in 2023 de nieuwe inkoop hiervan kunnen uitvoeren.

Voor de inkoop van Beschermd Wonen hebben we alle noodzakelijke verbeteringen en verduidelijkingen doorgevoerd zodat Beschermd Wonen optimaal kan bijdragen aan de beweging naar Beschermd thuis. Enkele regiogemeenten hebben zich aangesloten bij diverse (submodule)onderdelen van de regionaal inkoop waardoor we voor aanbieders minder verschillende overeenkomsten hebben. Dit draagt bij aan administratieve lastenverlichting.

Ook de eerste beperkingen, van dat wat we ingekocht hadden, werden zichtbaar. Dit werd vooral versterkt door de op elkaar ingrijpende ontwikkelingen, zoals de krapte op de arbeidsmarkt. Ontwikkelingen die ingrijpen op veel facetten; niet alleen op de financiële gezondheid van aanbieders maar ook op het welzijn van de medewerkers die zorg leveren aan de meest kwetsbare inwoners van de gemeenten.

Module Onderwijs (RBL)

Er is al een aantal jaar, op een tijdelijke dip na tijdens de schoolsluitingen vanwege de coronapandemie, een stijgende trend in het aantal verzuimmeldingen. Daarnaast neemt de ernst en de complexiteit van de problematiek toe. Onze proactieve en preventieve samenwerking met scholen is onder andere een reden voor het hoge aantal verzuimmeldingen in onze regio. Een verzuimmelding betekent namelijk dat de leerling in zicht is.

De toestroom van Oekraïense vluchtelingen zorgde voor een nieuwe doelgroep voor het RBL. Samen met gemeenten en scholen is deze doelgroep in beeld gebracht en vervolgens gemotiveerd en ondersteund naar het onderwijs.

De RMC Routekaart is geïmplementeerd voor een methodische aanpak voortijdig schoolverlaten. Hiermee krijgen arbeid en zorg een meer nadrukkelijke plek in de begeleiding van jeugdigen die uitvallen op school. Ook is gestart met een gezamenlijke training Methodische Aanpak Schoolverzuim voor de leerplichtconsulenten, de basis voor onze werkwijze.
Voor de jongeren in kwetsbare positie die op het VSO zitten en uitstromen met het profiel onderwijs, is met de scholen de afspraak gemaakt om ook deze jongeren bij het RBL te melden als er ondersteuning nodig is. Voorheen werd deze groep alleen geregistreerd en niet actief benaderd.

Module WerkgeversServicepunt (WSP)

De verwachte stijging van de werkloosheid als gevolg van Corona bleef uit in 2022. Er bleek juist sprake van een forse daling van het aantal uitkeringen (bijstand en WW). De krapte op de arbeidsmarkt is echter voor veel werkgevers een nijpend probleem. In samenwerking met het team WSP-UWV zijn verschillende evenementen georganiseerd. Opvallend, maar passend bij het beeld van de arbeidsmarkt, is dat het in de huidige tijd eenvoudig is om werkgevers te interesseren voor banenmarkten, meet & greets en andere ontmoetingen, maar dat het moeilijk is om hiervoor kandidaten geïnteresseerd te krijgen. Voor het organiseren van deze arbeidsmarkten is via het Regionaal Mobiliteits Team regionale financiering geregeld.

Het totale WSP heeft in 2022 560 plaatsingen gerealiseerd, waaronder 141 plaatsingen in het kader van de banenafspraak. Van het aantal gemelde vacatures is 41,6% vervuld. Dat percentage ligt daarmee net iets boven de afgesproken prestatie-indicator van 40%.
De werkgeverstevredenheid voor WSP Midden Gelderland scoort een 8,0 (t.o.v. 7,4 landelijk)

Met de oorlog in Oekraïne kwam een stroom vluchtelingen naar ons land die bij binnenkomst direct de mogelijkheid kreeg om te gaan werken. Het WSP heeft samen met gemeenten diverse grote banenmarkten en events op locatie georganiseerd om werkgevers en Oekraïense werkzoekenden met elkaar in contact te brengen. Dit heeft geleid tot ruim 250 plaatsingen.

Specifiek gericht op jongeren zijn projectactiviteiten als ‘busses voor jobs’ (oriëntatie van jongeren die met een bus naar werkgevers gaan), ‘de matchingstafel’ (het matchen van moeilijk bemiddelbare jongeren op basis van hiervoor opgestelde profielen) en ‘het Schakelpunt’ (voor vroegtijdig schoolverlaters op MBO1-niveau) noemenswaardig.

Op verzoek van de deelnemende gemeenten wordt het Steunpunt SROI als submodule vanaf 2023 ondergebracht bij het WSP. In 2022 zijn hiervoor de voorbereidingen gestart.

Module Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgSW)

Voor ruim 1.800 SW-medewerkers is in 2022 uitvoering gegeven aan de werkgeversrol. Er is opnieuw een groot aantal SW-medewerkers uitgestroomd door pensionering, ziekte etc. Deze mensen lieten werk achter voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Werk waarvoor het steeds lastiger wordt om kandidaten te vinden in de steeds krapper wordende arbeidsmarkt. In totaal stroomden 126 mensen uit (uitstroompercentage 6,5%). Er werken nu nog 1717 mensen in de SW gedetacheerd bij Scalabor.

Door de inflatie en toegenomen energieprijzen wordt het voor veel van de SW-medewerkers steeds lastiger om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. In 2022 heeft dat nog geen gevolgen gehad voor de loonkosten (geen compenserende maatregelen voor SW-personeel) maar we zien wel dat steeds meer medewerkers in financiële problemen zijn gekomen. Mede daarom zijn met de deelnemende gemeenten afspraken gemaakt over de mogelijkheid tot urenuitbreiding voor SW-medewerkers. In 2022 hebben 35 medewerkers (totaal 200 uren) van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Het verzuim door ziekte is in 2022 met 1,2% gedaald tot 15,1% (december 2021 16,3%).

Gemeenten hebben in 2022 opnieuw Scalabor aangewezen als uitvoerder voor de SW. Daarvoor hebben gemeenten nieuwe afspraken gemaakt met Scalabor voor een periode van 3 jaar (2023 t/m 2025). In lijn hiermee is ook het formeel werkgeverschap (belegd bij de MGR) voor opnieuw 3 jaar uitbesteed aan Scalabor.

Module Contractmanagement Inburgering (CMI)

Met ingang van 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering (Wi) in werking getreden. Gemeenten in de regio Centraal Gelderland hebben gezamenlijk een regionale aanbesteding uitgevoerd voor de inkoop van inburgeringstrajecten. De contracten zijn op 1 januari 2022 ingegaan, hebben een looptijd van drie jaar en een optie tot verlenging van tweemaal één jaar.

Financiële resultaten 2022

Gemeentelijke bijdrage € x 1.000	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
Inkoop	€ 1.668	€ 1.668	€ 0
RBL	€ 1.669	€ 1.744	-€ 75
WSP	€ 1.617	€ 1.635	-€ 19
WgSW	€ 51.543	€ 52.446	-€ 903
CMI	€ 70	€ 70	€ 0
Beheer	€ 365	€ 384	-€ 19
Totaal alle gemeenten	€ 56.931	€ 57.947	-€ 1.016

Alle modules hebben in 2022 hun werkzaamheden binnen de begroting uitgevoerd.

Voor de module WgSW is sprake van:

- lagere kosten door een hogere uitstroom van SW-medewerkers in 2022 en daarmee lagere loonkosten dan begroot;
- zien we een incidenteel hoger ‘Lage InkomensVoordeel’;
- is de voorziening voor de boventalligen in 2022 naar beneden bijgesteld.

Deze drie elementen leiden tot een eenmalige terugbetaling aan de deelnemende gemeenten van deze module. De bestemmingsreserve van de module WgSW is, in tegenstelling tot eerdere jaren, niet verlaagd tot 1% van de loonsom van het volgend jaar. Dit is het direct gevolg van de verwachte loonstijging bij de SW, die voor het eerst sinds de start van de module hoger uit zal vallen dan de uitstroom. De totale bijdrage die uw gemeente over 2022 aan de MGR betaalt staat in de bijlage vermeld.

De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven bij het jaarverslag en de jaarrekening over 2022.

Bijlage Afrekening 2022

Gemeente afrekening 2022	Module	Realisatie 2022	Onttrekking Voorziening	Gewijzigde Begroting	Verschil	Reeds gefactureerd	Te crediteren
Gemeente Arnhem	1. Inkoop Zorg	€ 601.470		€ 605.859	€ 4.389	€ 605.859	€ 4.389
Gemeente Arnhem	2. Onderwijs	€ 705.628		€ 740.463	€ 34.835	€ 740.464	€ 34.836
Gemeente Arnhem	2. Onderwijs - VSV	€ 149.500		€ 149.500	€ -	€ 149.500	€ -
Gemeente Arnhem	3. WSP	€ 658.579		€ 666.114	€ 7.535	€ 666.114	€ 7.535
Gemeente Arnhem	4. WgSW	€ 27.166.038	€ 78.504	€ 27.561.922	€ 474.388	€ 27.527.569	€ 440.035
Gemeente Arnhem	4. WgSW - Buitengemeenten	€ 1.588.482		€ 1.511.526	€ -76.956		
Gemeente Arnhem	5. CMI	28.366		28.366	-	28.366	-
Gemeente Arnhem	6. Beheer	126.009		132.650	6.641	132.649	6.640
Totaal gemeente		€ 31.024.072	€ 78.504	€ 31.396.400	€ 450.833	€ 29.850.521	€ 493.435

Bijlage Begrotingswijziging 2023 en Begroting 2024

Gemeentelijke bijdrage	Module	2023 Primaire begroting	2023 Prognose	Verschil 2023	2024 Begroting	Verschil 2024
Gemeente Arnhem	1. Inkoop Zorg	€ 640.944	€ 788.277	€ 147.334	€ 713.362	€ -74.916
Gemeente Arnhem	2. Onderwijs	€ 712.346	€ 998.953	€ 286.607	€ 1.115.197	€ 116.244
Gemeente Arnhem	2. Onderwijs - VSV	€ 149.500	€ 149.500	€ -	€ 149.500	€ -
Gemeente Arnhem	3. WSP	€ 669.664	€ 726.704	€ 57.040	€ 828.162	€ 101.457
Gemeente Arnhem	4. WgSW	€ 26.561.094	€ 28.489.326	€ 1.928.233	€ 27.627.035	€ -862.291
Gemeente Arnhem	4. WgSW - Buitengemeenten	€ 1.455.946	€ 1.533.800	€ 77.854	€ 1.467.036	€ -66.764
Gemeente Arnhem	5. CMI	€ 28.968	€ 30.823	€ 1.854	€ 31.726	€ 903
Gemeente Arnhem	6. Beheer	€ 164.997	€ 186.428	€ 21.431	€ 191.837	€ 5.408
Totaal gemeente		**€ 30.383.460**	**€ 32.903.812**	**€ 2.520.353**	**€ 32.123.854**	**€ -779.959**

Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Centraal Gelderland

Zorg Participatie Onderwijs

JAARVERSLAG & JAARREKENING 2022

'Wij staan voor een krachtige en samenhangende aanpak van regionale vraagstukken in het sociaal domein'

MGR
sociaal domein centraal Gelderland

INHOUD

Voorwoord 2

Inleiding 3

Samenstelling Bestuur/Commissies 4

JAARVERSLAG

Programmaverantwoording 5

Thema Zorg 5
- Omgeving
- Activiteiten
- Cijfers

Thema Onderwijs 8
- Omgeving
- Activiteiten
- Cijfers

Thema Participatie 13
- Omgeving
- Activiteiten
- Cijfers

MGR Beheer 24
- Omgeving
- Activiteiten
- Cijfers

Paragrafen 29

JAARREKENING

Financiële verantwoording 33

Controleverklaring 41

Bijlagen 47

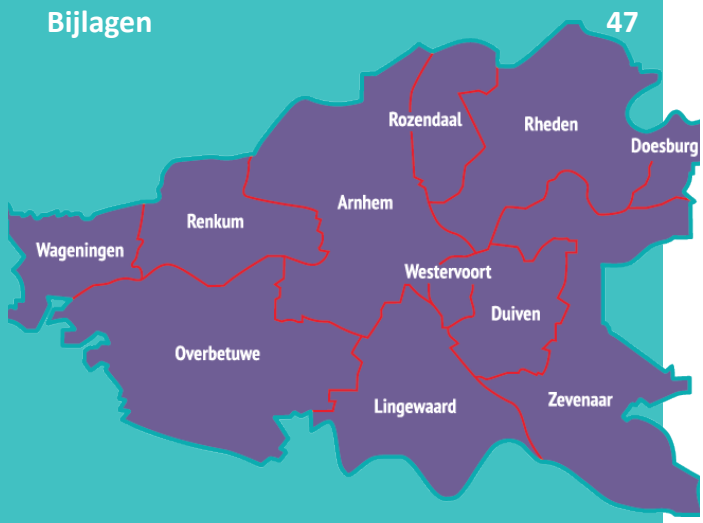

Voorwoord

Hierbij bieden we u het Jaarverslag en de Jaarrekening 2022 aan van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).

2022 bestond uit een jaar van onverwachte ontwikkelingen. De Covid-19 was aan het begin van het jaar nog nadrukkelijk aanwezig. In de loop van het jaar werd duidelijk wat de lange termijn effecten hiervan zijn. Denk aan mentale gevolgen bij jeugdigen en effecten op de arbeidsmarkt.

In maart kregen we onverwacht te maken met een oorlog in Oekraïne. De MGR heeft op diverse manieren een bijdrage geleverd aan het leven van de Oekraïense vluchtelingen in onze regio. Van het organiseren van banenmarkten door het WSP tot inspelen op het belang van goed onderwijs voor de jeugdigen uit de Oekraïne. Bij de module-verantwoordingen leest u hier meer over.

De arbeidsmarkt is heel krap geworden. Dat merken we bij de kansen en uitdaging voor het WSP om kansen te realiseren voor inwoners die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. We zien het ook terug in de zorgen voor de arbeidsmarkt van de zorgaanbieders en het onderwijs. Het lukte de MGR zelf nog voldoende om goede medewerkers te werven die zich direct of indirect volop hebben ingezet om een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen, leven en werken van de inwoners in onze regio.

2022 stond ook in het teken van gemeenteraadsverkiezingen, met als gevolg veel nieuwe raadsleden en nieuwe bestuursleden in het Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur en de bestuurscommissies. Dit heeft van beide zijden het nodige gevraagd om elkaar goed in te werken. Een overdrachtsdossier en extra informatiebijeenkomsten heeft daarbij geholpen.

Het dagelijks bestuur bedankt ambtenaren, bestuurders van de deelnemende gemeenten en de medewerkers voor hun inspanningen om gezamenlijk een mooi resultaat te behalen. Door vanuit de modules van de MGR flexibel in te spelen op kansen en kleine aanpassingen in de uitvoering te doen is het gelukt om in 2022 goede resultaten te boeken en binnen begroting te blijven. Dit leidt tot een teruggave aan gemeenten.

We nodigen u graag uit kennis te nemen van de resultaten in 2022.

J. Goossen
Voorzitter

H.H. Wiselius
Directeur

1. Inleiding

1.1 Modulair Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Centraal Gelderland

Binnen de regio centraal Gelderland hebben 11 gemeenten (Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar) de samenwerking binnen het sociaal domein geformaliseerd in een Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR) voor het sociaal domein.

Binnen de MGR wordt op verschillende terreinen samen gewerkt in samenwerkingsmodules op het terrein van Zorg, Onderwijs en Participatie. De MGR bestaat uit vijf modules en een beheerorganisatie. In onderstaand schema kunt u aflezen welke gemeenten per module deelnemen.

Deelnemende gemeenten per module	Beheer	Inkoop	Onderwijs	WSP	WgSW	Contractmanagement Inburgering
Arnhem	√	√	√	√	√	√
Doesburg	√	√		√	√	√
Duiven	√	√	√	√	√	√
Lingewaard	√	√	√	√	√	√
Overbetuwe	√	√	√	√	√	√
Renkum	√	√	√			
Rheden	√	√	√	√	√	√
Rozendaal	√	√	√	√	√	√
Wageningen	√	√				
Westervoort	√	√	√	√	√	√
Zevenaar	√	√	√	√	√	√

1.2 Inleiding op jaarverslag en jaarrekening

De programmaverantwoording van de MGR bevat een beeld van ontwikkelingen in het algemeen en per module in het bijzonder, de verrichte werkzaamheden en gerealiseerde doelen en wat het heeft gekost. In deze programmaverantwoording worden per module de volgende onderwerpen toegelicht:

Omgeving

a. **Ontwikkelingen:** Wat waren de ontwikkelingen waar we mee te maken hebben gehad?
b. **Partners en netwerk:** Met welke partners en netwerk hebben we deze resultaten behaald?

Activiteiten

c. **Doelen:** Wat hebben we bereikt? In welke mate zijn de beoogde doelstellingen gerealiseerd?
d. **Aanpak:** Wat hebben we gedaan? Op welke wijze hebben we de beoogde maatschappelijke effecten bereikt?

Cijfers

e. **Realisatie:** Wat heeft het gekost? De gerealiseerde baten en lasten.

De afrekening per gemeente, per module is te vinden in bijlage 2. Bij de programmaverantwoording van Beheer wordt ook de ontwikkeling van de overheadlasten verklaard.

2. Samenstelling bestuur en commissies

De MGR kent een Algemeen Bestuur (AB) en een Dagelijks Bestuur (DB). Het Dagelijks Bestuur en de voorzitter wordt uit het Algemeen Bestuur gekozen. Daarnaast kennen de vijf modules een Bestuurscommissie. De samenstelling van het bestuur en bestuurscommissies is na de gemeente-raadsverkiezingen (2022) en vorming van de nieuwe colleges van B&W in de 11 deelnemende gemeenten gewijzigd.

Samenstelling Algemeen Bestuur op balansdatum

AB-lid	Plaatsvervangend AB-lid	Gemeente
Paul Smeulders	Marco van der Wel	Arnhem
Birgit van Veldhuizen	Loes van der Meijs-van der Laar	Doesburg
Johannes Goossen (voorzitter)	Gemma Tiedink	Duiven
Nick Hubers	Aart Slob	Lingewaard
Rik van den Dam	Chantal Teunissen	Overbetuwe
Marinka Mulder	Joa Maouche	Renkum
Dorus Klomberg (plv. voorzitter)	Paul Hofman	Rheden
Simon Warmerdam	Tineke van der Pas	Rozendaal
Guido van Vulpen	Maud Hulshof	Wageningen
Peter Pennekamp	Jan Derksen	Westervoort
Arthur Boone	Stef Bijl	Zevenaar

Samenstelling Dagelijks Bestuur op balansdatum

AB-lid	Functie	Gemeente
Johannes Goossen	Voorzitter	Duiven
Dorus Klomberg	Plv. voorzitter	Rheden
Paul Smeulders	Lid	Arnhem
Hermien Wiselius	Ambtelijk secretaris/Directeur	

Samenstelling Bestuurscommissies op balansdatum

Gemeente	Zorg (inkoop)	Onderwijs (RBL)	Participatie (WSP, WgSW, CMI)
Arnhem	Marco van der Wel	Nermina Kundic	Mark Lauriks
Doesburg	Rob Gossink		Rob Gossink
Duiven	Johannes Goossen	Gemma Tiedink	Gemma Tiedink
Lingewaard	Aart Slob (Plv. voorzitter)	Nick Hubers	Johan Sluiter
Overbetuwe	Chantal Teunissen	Chantal Teunissen	René Post
Renkum	Marinka Mulder	Marinka Mulder (voorzitter)	
Rheden	Gea Hofstede (voorzitter)	Ronald ter Hoeven	Gea Hofstede
Rozendaal	Tineke van der Pas	Tineke van der Pas	Tineke van der Pas
Wageningen	Guido van Vulpen		
Westervoort	Jan Derksen	Peter Pennekamp	Hans Sluiter
Zevenaar	Stef Bijl	Bart Kagei	Stef Bijl (voorzitter)
Regiosecretaris	Vacature	Nannette Zwiers	Klasien Timmermans
Module manager	Emma Nikkelen	Inge Hoogland	Werner van der Linden

3. Programmaverantwoording

3.1 Thema Zorg
Programma Inkoop Zorg

Omgeving
Met welke ontwikkelingen hebben we te maken gehad?

Het jaar 2022 was dynamisch. Van de harde lockdown begin januari tot uiteindelijk het meer naar de achtergrond verdwijnen van Corona. De focus kwam letterlijk en figuurlijk te liggen op herstel voor de lange termijn. In het verslagjaar hebben we ook afscheid genomen van collega's en een aantal nieuwe collega's welkom geheten. Onze basis staat stabiel en onze nieuwe collega's nemen mooie ideeën mee die we komend jaar zeker gaan gebruiken om onze dienstverlening nog verder te verbeteren.

2022 was een jaar waarin we merkten dat ontwikkelingen als krapte op de arbeidsmarkt, toenemende werkdruk, het hoge ziekteverzuim en de energiecrisis een behoorlijk effect hebben. De gecontracteerde partijen en onze regiogemeenten maar ook bij ons. Ondanks deze obstakels zien we dat de dienstverlening voor de inwoner voorop staat en zo min mogelijk is geraakt door de effecten.

Kortom, er is veel gebeurd, gedaan en opgezet en er zijn volop ontwikkelmogelijkheden voor komende jaren om hiermee nog beter invulling te geven aan inkooptrajecten, contractmanagement en kwaliteit & rechtmatigheid.

Met welke partners en netwerk hebben we deze resultaten behaald?

Zonder regiogemeenten en aanbieders is het niet mogelijk om zorg in te zetten voor inwoners die dat nodig hebben. Dat betekent ook dat we, zonder onze gecontracteerde partijen de dienstverlening aan de inwoners niet zouden kunnen realiseren. Zij staan in goede en slechte dagen klaar voor de inwoners van de regiogemeenten en maken het mogelijk dat die inwoner de zorg krijgt die zij nodig hebben. Samen met de regiogemeenten realiseren we dat we de juiste zorg inkopen, waarbij de kwaliteit van zorg hoog in het vaandel staat en we 'cowboy'-gedrag' actief tegengaan.

Activiteiten
Wat hebben we bereikt? Zijn onze beoogde doelstellingen gerealiseerd?

In het programmaplan 2022 zijn, naast de uitvoering van onze reguliere werkzaamheden zoals in de DVO overeen gekomen, een aantal doelstellingen opgenomen die bijdragen aan het versterken van 'Passende en betaalbare zorg voor de inwoner die dat nodig heeft', de focus waar we als module Inkoop voor staan.

Sturen op kwaliteit

Sinds de nieuwe inkoop (2020) zetten we jaarlijks een volgende stap in kwaliteitsmanagement. In 2022 lag de focus op het monitoren van doelmatigheid en rechtmatigheid, onder andere door controles op de jaarrekeningen van gecontracteerde aanbieders. Verder is een regionaal handhavingskader gerealiseerd waarmee we als regio gezamenlijk en daadkrachtiger toezicht kunnen uitvoeren op gecontracteerde zorg. In 2023 zal het handhavingskader worden uitgerold en gaan we samen met de regiogemeenten en diens toezichthouders uitvoering hieraan geven. We weten dat we met onze inspanningen in kwaliteit en rechtmatigheid landelijke koploper zijn in het pro-actief sturen op kwaliteit en rechtmatigheid. Het is eenvoudiger geworden om signalen te melden, hierdoor kunnen we sneller en adequater handelen bij signalen. Komend jaar gebruiken we om te toetsen welk niveau van pro-actief onderzoeken en analyseren optimaal rendeert ofwel de optimale balans levert tussen inspanning versus resultaat.

Sturen op ontwikkeling & effect
Met de in gebruik name van het regionaal dashboard hebben we het mogelijk gemaakt dat we binnen de regio (geanonimiseerd) data kunnen uitwisselen over het zorggebruik. De eerste stap om meer datagestuurd te kunnen gaan werken is gezet. Met de lancering van het regionaal dashboard van ZorgLokaal krijgen we naast de lokale informatie ook zicht op regionale ontwikkelingen en trends. Komende jaren gaan we kijken hoe we de regionale beschikbare informatie nog beter kunnen benutten om te sturen op de gewenste ontwikkelingen.

Verbinding aanbieders en gemeenten
Samen met regiogemeenten, aanbieders en ketenpartners is het convenant *Verblijf* tot stand gekomen. In dit convenant hebben partijen, die betrokken zijn bij jeugdigen die een vorm van verblijf nodig hebben, afspraken gemaakt waarmee maximaal wordt ingezet op samenwerking in de keten en het partnership tussen regiogemeenten en aanbieders.

Ook de eerste barsten rond de beperkingen van dat wat we ingekocht begonnen zich af te tekenen. Dit werd vooral versterkt door de op elkaar ingrijpende ontwikkelingen, zoals de krapte op de arbeidsmarkt. Ontwikkelingen die ingrijpen op veel facetten; niet alleen op de financiële gezondheid van aanbieders maar ook op het welzijn van de medewerkers die zorg leveren aan de meest kwetsbare inwoners van de gemeenten.

Ondanks de spanningen die de ontwikkelingen met zich meebrengen zien we ook een stijgende bereidheid bij aanbieders om met de regiogemeenten de maatschappelijke opgave gezamenlijk op te pakken. Aanbieders houden, in de ontwikkeling en positionering van de eigen organisatie, steeds bewuster rekening met de regiovisie van de regiogemeenten in Centraal Gelderland.

Inkooptrajecten
- Voor de zorgvorm Verblijf jeugd zijn de noodzakelijke voorbereidingen gestart zodat we in 2023 de nieuwe inkoop van verblijf Jeugd kunnen uitvoeren.
- Voor Beschermd wonen hebben we alle noodzakelijke verbeteringen en verduidelijkingen doorgevoerd zodat Beschermd wonen optimaal kan bijdragen aan de beweging naar Beschermd thuis.
- Enkele regiogemeenten hebben zich aangesloten bij diverse onderdelen van het regionaal ingekochte pallet waardoor we voor aanbieders minder verschillende overeenkomsten hebben wat bijdraagt aan administratieve lastenverlichting.

Wat hebben we gedaan? Hebben we de beoogde maatschappelijke effecten bereikt?

Als onderdeel van het verbeteren van ondersteunende systemen hebben we de vindbaarheid van beschikbare zorg vergroot, zodat (gemeentelijke) verwijzers en inwoners sneller en makkelijker passende zorg kunnen vinden. Met de lancering van de zoektool op onze website, is meer inzicht gekomen in het gecontracteerd aanbod en de specialisaties van gecontracteerde partijen. Daardoor is het eenvoudiger geworden om de behoefte van de inwoner (vraag) en passende oplossingen in de vorm van hulp door aanbieders (antwoord) met elkaar te verbinden.

Er is aandacht uitgegaan naar producten en diensten waar de continuïteit van dienstverlening in het gedrang dreigde te komen. Dit omdat we het van belang vinden dat de inwoners blijvend kunnen rekenen op de benodigde zorg. Hierbij staat het belang van continuïteit van zorg voorop.

Cijfers

Wat heeft het gekost?

Er is een resultaat van nihil. De reguliere lasten van de module blijven binnen de begroting.

Lasten en baten Module Inkoop	*Realisatie voor afrekening*	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
€ x 1.000				
Programma - Personeel	€ 1.146	€ 1.146	€ 1.051	*€ 96*
Programma - Uitvoering	€ 227	€ 227	€ 331	*-€ 103*
Overhead	€ 330	€ 330	€ 336	*-€ 6*
Lasten	**€ 1.704**	**€ 1.704**	**€ 1.718**	***-€ 14***
Deelnemende gemeenten	€ 1.668	€ 1.668	€ 1.668	*€ 0*
Overige baten	€ 4	€ 4	€ 0	*€ 4*
Baten	**€ 1.671**	**€ 1.671**	**€ 1.668**	***€ 4***
Resultaat	**-€ 33**	**-€ 33**	**-€ 50**	***€ 17***
Onttrekking aan reserve	€ 33	€ 33	€ 50	*-€ 17*
Dotatie aan reserve				*€ 0*
Eindresultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***

Toelichting lasten

- Personeelskosten van het programma zijn in 2022 hoger uitgevallen dan begroot als gevolg van vervanging van langdurig zieke medewerkers. Deze incidenteel hogere kosten kunnen worden opgevangen door de lagere uitvoeringskosten.
- Uitvoeringskosten zijn lager uitgevallen door lagere juridische kosten dan begroot, en is er een besparing gerealiseerd op software door het slimmer vervangen van een zoeksysteem. Ook zijn de kosten van ZorgLokaal incidenteel lager uitgevallen dan begroot.
- In het voorjaar van 2022 heeft de manager Inkoop een andere baan gevonden. De vervanging door de interimmanager en de wervingskosten zijn opgevangen binnen de begroting van overhead.
- Een eindafrekening van de ICT leverancier, die als gevolg van onder andere gestegen energieprijzen hoger uitviel dan begroot, is opgevangen binnen de post onvoorzien bij Beheer.

Toelichting baten en bestemmingsreserve

- Overige baten bestaat uit een subsidie ontvangen van het UWV voor ondersteuning van de banenafspraak.
- Als gevolg van de hierboven genoemde besparing van software is de benodigde onttrekking aan de bestemmingsreserve lager dan begroot.
- De stand van de bestemmingsreserve per 31-12-2022 is € 17.000.

Overig

- Na het vaststellen van de gewijzigde begroting 2022 is gebleken dat de deelname van een gemeente aan de zorgproducten Huishoudelijke Hulp niet verwerkt is in de verdeling van de gemeentelijke bijdragen in de begroting. We zullen dit herstellen bij de afrekening van het jaar. Het effect betreft een herverdeling van de gemeentelijke bijdragen ter grootte van € 9.000.

3.2 Thema Onderwijs
Programma RBL

Omgeving
Met welke ontwikkelingen hebben we te maken gehad?

Stijgende trend verzuimmeldingen en verzwaring problematiek
In de jaren voorafgaand aan de coronapandemie was er sprake van een stijgende lijn in het aantal verzuimmeldingen. Na een dip zien we in 2022 weer een grote groei en is het zelfs hoger dan in 2018-2019. De consulenten hebben gemiddeld meer casussen in behandeling die bovendien door de verzwaring van de problematiek bij jeugdigen meer tijd en inzet vragen in vergelijking met voorgaande jaren. De werkdruk wordt als hoog ervaren.

Vluchtelingenstroom uit Oekraïne
In het voorjaar kwam de Oekraïense vluchtelingenstroom naar ons land. Anders dan bij migranten uit andere landen, doorlopen Oekraïners hun procedure via de gemeenten in plaats van via het COA. Gemeenten werden ook verantwoordelijk voor het organiseren van het onderwijs aan deze groep. Het RBL trekt hierin nauw met de betrokken gemeentes en onderwijsinstellingen op.

Krappe arbeidsmarkt
Door de krappe arbeidsmarkt is het makkelijker voor jeugdigen om werk te vinden. Dit is vaak een reden voor jeugdigen om niet terug naar school te gaan of de school eerder te verlaten. Het is belangrijk om in de gaten te houden hoe de arbeidsmarkt zich ontwikkelt. Bij een kanteling van de arbeidsmarkt staan namelijk vaak de jeugdigen zonder startkwalificatie als eerste weer aan de zijlijn. Het RBL heeft hierin een signalerende rol.

NPO- en coronagelden
Om de negatieve gevolgen van de coronacrisis op te vangen, kwamen er in het afgelopen jaar gelden vrij om leerlingen extra te ondersteunen. Ook partijen die jongeren ondersteunen in hun zoektocht naar werk. Het Schakelpunt kreeg hierdoor veelal een meer adviserende rol en was daardoor bij minder jongeren zelf intensief betrokken. We houden deze ontwikkeling in de gaten, omdat we niet weten of deze begeleiding door andere partijen kan blijven bestaan wanneer er geen aanspraak meer gemaakt kan worden op deze extra middelen.

Personele wisselingen
Er zijn verschillende personele wisselingen geweest binnen het RBL. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt is het gelukt om deze functies weer goed in te vullen, maar het heeft veel extra inzet van het team gevraagd.

Met welke partners en netwerk hebben we deze resultaten behaald?

Klanttevredenheidsonderzoek RBL
Het RBL heeft in 2022 een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Hiervoor zijn jeugdigen, ouders, scholen en ketenpartners ondervraagd. In alle groepen zijn de respondenten grotendeels positief over het RBL. Ze beoordeelden het RBL met een ruime voldoende. Belangrijkste aandachtspunten zijn het duidelijker uitleggen van de werkwijze van het RBL, verwachtingen afstemmen en het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid. Hierop zijn al acties ondernomen.

Samenwerking in het sociaal domein
We werken intensief samen met scholen, gemeenten, jeugdartsen en andere professionals op casusniveau en we zijn actief deelnemer aan het regionaal vsv-programma. Verschillende medewerkers van het RBL zijn betrokken bij projecten en werkgroepen in de regio op de thema's onderwijs, zorg en participatie. Op deze manier delen we onze kennis en houden we aansluiting bij onze samenwerkingspartners.

Samenwerkingsverband VO De Verbinding
Het afgelopen jaar heeft het Samenwerkingsverband VO De Verbinding met input van het RBL een flinke slag geslagen door het opstellen van een regionaal verzuimprotocol voor alle VO-scholen. Hiermee is een eerste stap gezet met het adequaat inzetten van een gezamenlijke verzuimaanpak in de regio.

Kopgroep regionale aanpak jeugdwerkeloosheid
Het RBL neemt deel aan de kopgroep regionale aanpak jeugdwerkeloosheid. In deze kopgroep zitten mensen vanuit gemeenten, onderwijs en arbeidsmarkt. Daarnaast zijn wij vanuit het RBL (mede) projectleider en uitvoerder van de projecten 'Jongeren zijn en blijven in beeld' en 'Pilot transitiecoach'.

Documentaire
De branchevereniging Ingrado heeft afgelopen schooljaar een van de consulenten van het RBL een jaar lang gevolgd in haar werk. Dit heeft geresulteerd in een documentaire die een mooi beeld geeft van het werk van de leerplichtconsulent, de samenwerking in het sociale domein en wat de toegevoegde waarde is van leerplicht bij jongeren die verzuimen of uitvallen.

Justitiële keten
Binnen de justitiële keten zijn veel ontwikkelingen op het gebied van veiligheid en criminaliteit. Hier is landelijk en lokaal veel aandacht voor en het RBL wordt vanuit haar rol voor leerplicht hierin als belangrijke samenwerkingspartner gezien. Het RBL is betrokken bij verschillende Arnhemse pilots en multidisciplinaire overleggen (BOTOC, VIOS en het Veiligheidshuis).

Activiteiten

Wat hebben we bereikt? Zijn onze beoogde doelstellingen gerealiseerd?

Het RBL legt inhoudelijk verantwoording af en duidt de resultaten op verschillende momenten gedurende het jaar, met o.a. een halfjaarlijkse monitor en de RMC-effectrapportage in het voorjaar en het jaarverslag en de artikel 25 rapportage (leerplicht) in het najaar.

Het jaarverslag van het RBL over schooljaar 2021-2022 is door het algemeen bestuur van de MGR vastgesteld en ter informatie aangeboden aan de deelnemende gemeenteraden. Gemeenten ontvangen ook een cijfermatige verantwoording per gemeente. Het jaarverslag voor het schooljaar 2021-2022 is ook te vinden op de website van het RBL.

Beleidsindicatoren taakveld Onderwijs[1]

Doelgroepen & Resultaten	Schooljaar 2019-2020	Schooljaar 2020-2021	Schooljaar 2021-2022	
Jeugdigenpopulatie[2] (4 tot 23 jaar)	78.347	88.179	87.356	
Leerlingenpopulatie[3] (4 tot 23 jaar)	63.435	73.537	70.030	
Leerplichtige leerlingen[4] (5 tot 18 jaar)	49.873	57.914	55.379	
Beleidsindicatoren				**Landelijk gemiddelde (2021)**
Absoluut verzuim (per 1.000 leerplichtigen)	2,5	1,7	1,3	**2,7**[5]
Absoluut verzuim (aantal leerplichtigen)	127	98	71	
Relatief verzuim (per 1.000 leerplichtigen)	27	27,5	32	**20**[4]
Relatief verzuim (aantal leerplichtigen)	1.359	1595	1776	
VSV percentage regio Arnhem (12-23 jaar)	1,79%	1,98%	bekend maart 2023	**1,88%**[6]

Toelichting

- De stijging van de leerlingenpopulatie in 2020-2021 is te verklaren door de toetreding van de gemeente Lingewaard bij het RBL op 1 januari 2021. Zoals blijkt uit het overzicht is er het afgelopen jaar sprake van een daling.
- De actie om jeugdigen zonder schoolinschrijving snel in beeld te hebben rond de zomervakantie is in 2022 nog wat verder opgeschoven dan in 2021 (start 2e helft augustus in plaats van 1e helft augustus). Dit voorkomt veel onnodige en foutieve meldingen door achterstallige leerlingenadministratie en verklaart de daling ten opzichte van het jaar daarvoor.[7]
- De prognose voor schooljaar 2022-2023 was dat het aantal verzuimmeldingen terugkeert naar het niveau van voor de coronapandemie, namelijk 29 per 1000 leerlingen. We zien dat er toename is van het aantal meldingen van relatief verzuim, een stijgende trend die ook voor de coronapandemie zichtbaar was. Wij verklaren deze stijging vanuit de intensieve samenwerking tussen het RBL en de scholen. Hierdoor ontvangen wij meer (preventieve) verzuimmeldingen en kunnen we in zijn algemeenheid constateren dat scholen consequenter zijn blijven melden.
- Na het dalende effect van de coronapandemie op het vsv-percentage (scholen hielden leerlingen langer binnen de scholen en leerlingen oriënteerden zich minder op een andere opleiding), zien we zoals verwacht weer een stijging naar het niveau van voor de coronapandemie. We scoren de afgelopen jaren steeds rond het landelijk gemiddelde.

1 In de regeling 'beleidsindicatoren gemeenten' zijn drie beleidsindicatoren vastgesteld die door gemeenten in de programmaverantwoording opgenomen moeten worden: absoluut verzuim, relatief verzuim en het vsv percentage. De cijfers zijn gebaseerd op de artikel 25 rapportage en de definitieve vsv cijfers van november 2021 van het ministerie OCW.
2 Bron: CBS BRP, 1 jan 2022
3 Bron: leerlingregistratie RBL/DUO, 1 juni 2022
4 Bron: DUO art25 rapportage
5 Bron: DUO/Ingrado 2021 van website 'Waarstaatjegemeente.nl'
6 Bron: website 'ocwincijfers.nl'
7 Door verschil in meting zijn cijfers niet te vergelijken met de cijfers in het jaarverslag van het RBL

Wat hebben we gedaan? Hebben we de beoogde maatschappelijke effecten bereikt?

Het RBL voert de wettelijke en preventieve taken uit op het gebied van leerplicht, kwalificatieplicht en RMC voor de jeugdigen in de leeftijd van 5 tot 23 jaar. Daarnaast participeert het RBL in het regionaal vsv programma in verschillende teams. We voeren de taken van verzuim 18+ uit, zijn opdrachtnemer voor het Schakelpunt en we leveren de programmaleider voor de Sluitende Keten en de coördinator van Team Overstap. Voor de gemeente Arnhem geeft het RBL loopbaanadvies aan jongeren tot 27 jaar die een uitkering ontvangen en de scholingsplicht opgelegd hebben gekregen.

Oekraïense leerlingen
Samen met gemeenten en scholen brachten wij deze doelgroep in beeld en motiveerden we de jeugdigen richting onderwijs. Waar nodig werd ondersteuning geregeld. Het RBL heeft een consulent gedeeltelijk vrijgemaakt voor deze doelgroep en we hebben verschillende keren voorlichting gegeven aan scholen, ouders en leerlingen.

Deskundigheidsbevordering
Binnen het RBL is afgelopen jaar de RMC Routekaart geïmplementeerd voor een methodische aanpak voortijdig schoolverlaten. Hierbinnen krijgen arbeid en zorg een meer nadrukkelijke plek in de begeleiding van jeugdigen die uitvallen op school. Voor de begeleiding naar werk hebben de consulenten een scholing gehad door de consulenten arbeid van het Schakelpunt onderwijs–werk.

Afgelopen jaar startten we met een gezamenlijke training Methodische Aanpak Schoolverzuim voor de leerplichtconsulenten, de basis voor onze werkwijze. Daarnaast hebben alle leerplichtconsulenten een BOA-instructie gehad.

Jongeren in kwetsbare positie
Voor de jongeren in kwetsbare positie die op het VSO zitten en uitstromen met het profiel onderwijs is met de scholen de afspraak gemaakt om ook deze jongeren bij het RBL te melden als er ondersteuning nodig is. Voorheen werd deze groep alleen geregistreerd en niet actief benaderd. Daarnaast is er binnen het RBL een trainee gestart met een onderzoeksopdracht om de doelgroep JIKP (jongeren in kwetsbare positie) breed in beeld te brengen en te kijken welke ondersteuning vanuit het RBL geboden kan worden.

Cijfers

Wat heeft het gekost?

Er is een positief resultaat voor afrekening van € 107.000. De lasten van de module onderwijszaken zijn binnen begroting gerealiseerd.

Bij de realisatie na afrekening wordt de gemeentelijke bijdrage aan de submodule leerplicht met € 75.000 verlaagd. De kosten voor regionale taken zijn € 75.000 lager dan begroot. Deze worden gefinancierd uit regionale RMC middelen.

Lasten en baten Module Onderwijs	*Realisatie voor afrekening*	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
€ x 1.000				
Programma - Personeel	€ 2.141	€ 2.141	€ 2.178	*-€ 37*
Programma - Uitvoering	€ 67	€ 67	€ 113	*-€ 46*
Overhead	€ 610	€ 610	€ 673	*-€ 63*
Lasten	**€ 2.818**	**€ 2.818**	**€ 2.964**	***-€ 146***
Deelnemende gemeenten	€ 1.744	€ 1.669	€ 1.744	*-€ 75*
Regionale bijdrage	€ 1.114	€ 1.082	€ 1.156	*-€ 75*
Overige baten	€ 67	€ 67	€ 63	*€ 4*
Baten	**€ 2.925**	**€ 2.818**	**€ 2.964**	***-€ 146***
Resultaat	**€ 107**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***
Onttrekking aan reserve				*€ 0*
Dotatie aan reserve				*€ 0*
Eindresultaat	**€ 107**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***

Toelichting lasten

- Personeelskosten vallen lager uit dan begroot als gevolg van lagere externe inhuur en het vertrek van enkele medewerkers die door werving en selectie van nieuwe medewerkers later kon worden ingevuld.
- Uitvoeringskosten vallen lager uit omdat er voor het regionaal project Jeugdwerkloosheid beperkt werkzaamheden zijn uitgevoerd. Voor deze uitgevoerde werkzaamheden is een regionale bijdrage ontvangen.
- De overhead valt lager uit als gevolg van een besparing op huisvesting en de ICT en facilitaire dienstverlening.
- Verder vallen de kosten voor HR ondersteuning lager uit dan begroot.

Toelichting baten en bestemmingsreserve

- De gemeentelijke bijdragen worden met € 75.000 verlaagd.
- De bijdragen voor de regionale taken vallen tevens € 75.000 lager uit: voor het project jeugdwerkloosheid is, wegens de beperkte werkzaamheden, € 43.000 minder gedeclareerd dan begroot. Voor het regionale RMC-VSV vielen de kosten € 32.000 lager uit.
- Overige baten vallen hoger uit vanwege een toegekende subsidie voor Transitiecoaches.
- Er zijn geen mutaties op de bestemmingsreserve, de stand per 31-12-2022 is € 50.000.

3.3 Thema Participatie

Vanaf 2022 zijn de modules WerkgeversServicepunt, Werkgeverschap SW en Contractmanagement Inburgeringstrajecten ondergebracht bij het Thema Participatie. Bestuurlijk zijn de afzonderlijke bestuurscommissies voor WSP en WgSW samengevoegd tot één bestuurscommissie Participatie. Verder is de keuze gemaakt om vanaf 2023 de drie modules binnen het Programma Participatie aan te laten sturen door één manager WSP/Participatie. Deze keuze is gemaakt op basis van de ervaringen die hiermee in 2022 zijn opgedaan.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van maart en de installatie van de nieuwe Colleges is vast komen staan dat er een volledige wisseling heeft plaatsgevonden in het domein Participatie. Negen nieuwe wethouders hebben zitting genomen in de bestuurscommissie.

Corona, de oorlog in Oekraïne en de stijgende inflatie en daarmee gepaard gaande kostenstijgingen hebben, ieder op een eigen wijze, effect gehad op de uitvoering binnen de drie modules.

Aan het programma Participatie van de MGR nemen negen gemeenten deel:

Programma WSP

Omgeving

Met welke ontwikkelingen hebben we te maken gehad?

Na de vergadering van de bestuurscommissie van februari 2022 is duidelijk geworden dat de WSP-organisatie op een andere voet door zal gaan. Vanaf dat moment werken we vanuit één WSP-organisatie met twee teams: het team WSP-UWV en het team WSP-gemeenten. Op verzoek van de bestuurscommissie is hiervoor de samen werkingsovereenkomst tussen de MGR en UWV ten behoeve van de module WSP aangepast.

Werving manager WSP/Participatie
Met het vertrek van de directeur WSP wordt de functie vanaf mei 2022 op interimbasis uitgevoerd door de manager van de module WgSW. Eén van de opdrachten van de interimmanager was het opstellen van een profiel voor de te werven manager WSP/Participatie. In december is de wervingsprocedure gestart.

Daling aantal werkzoekenden
Anders dan verwacht heeft corona niet tot grote werkloosheid geleid maar juist tot een forse daling van het aantal werkzoekenden en daarmee een daling van zowel gemeentelijke als UWV-uitkeringen. Daarnaast is de vraag naar personeel enorm gestegen. Voor veel werkgevers is deze situatie nijpend geworden.

Banenmarkten en events
Met de oorlog in Oekraïne kwam een stroom vluchtelingen naar ons land die bij binnenkomst direct de mogelijkheid kregen om te gaan werken. Het WSP heeft samen met gemeenten diverse grote banenmarkten en events op locatie georganiseerd om werkgevers en Oekraïense werkzoekenden met elkaar in contact te brengen. Dit heeft geleid tot zo'n 80 betrokken werkgevers en ruim 250 plaatsingen.

Steunpunt SROI
Op verzoek van de deelnemende gemeenten wordt het Steunpunt SROI vanaf 2023 ondergebracht bij het WSP. In 2022 zijn hiervoor de voorbereidingen gestart waarbij met de gemeenten de afspraak is vastgelegd dat het steunpunt voor 2023 vanuit regionale middelen gefinancierd zal worden om vanaf 2024 structureel, als submodule van het WSP, in de reguliere financieringsstromen wordt opgenomen. Voor het laatste dient de regeling van de MGR te worden gewijzigd conform de daarvoor geldende procedures.

Met welke partners en netwerk hebben we deze resultaten behaald?

Het WSP heeft in 2022 een start gemaakt met het werken vanuit de ambities van de deelnemende negen gemeenten. Uitgangspunt hierbij is dat gemeenten en WSP directe samenwerkingspartners zijn die gezamenlijk met andere partijen/partners van gemeenten verantwoordelijk zijn voor het uitstroomresultaat binnen de gemeente. Voor 2023 wordt hier ook de registratiemethodiek op aangepast.

- Met **UWV** is de relatie tweeledig: de werkgeversdienstverlening van het WSP-team UWV is onderdeel van de WSP-organisatie. Daarnaast is met de werkzoekendendienstverlening een meer op de taakstelling gerichte relatie zoals deze ook met gemeenten wordt onderhouden.
- Ook **Scalabor** is een belangrijke partner van het WSP. Nagenoeg alle kandidaten van de gemeente Arnhem starten het traject naar werk via Scalabor. Bemiddeling van werkfitte kandidaten wordt in onderlinge afstemming door WSP-gemeenten en Scalabor uitgevoerd.
- Op regionaal niveau zijn er nauwe banden met het **Netwerkteam** van waaruit de uitvoering van projecten in het kader van de **regionale strategische agenda** worden opgestart. Te denken valt hierbij ook aan de contacten met het Regionaal Mobiliteitsteam en de aanpak van jongeren waarvoor het WSP onder meer de Matchingstafel organiseert.

- Om de **doelgroep jongeren** te ondersteunen in het proces naar betaald werk zijn er contacten met het Regionaal Bureau Leerlingzaken en daarbinnen het Schakelpunt, De Onderwijsspecialisten en onderwijsinstellingen als ROC, HAN en VSO-Pro scholen.
- **Werkgeverscontacten** worden onder meer onderhouden via de ondernemersverenigingen die in de negen gemeenten bestaan en via VNO-NCW.
- Met de **Stichting Inclusief Midden-Gelderland** zijn nauwe banden om het netwerk van inclusieve werkgevers in de arbeidsmarktregio te vergroten.

Activiteiten

Wat hebben we bereikt? Zijn onze beoogde doelstellingen gerealiseerd?

- In samenwerking met het team WSP-UWV zijn verschillende events georganiseerd. Opvallend, maar passend bij het beeld van de arbeidsmarkt, is dat het in de huidige tijd niet moeilijk is om werkgevers te interesseren voor banenmarkten, meet & greets en andere ontmoetingen, maar dat het moeilijk is om hiervoor kandidaten geïnteresseerd te krijgen. Voor de groep Oekraïense ontheemden zijn in samenwerking met gemeenten diverse banenmarkten georganiseerd. Hiervoor is via het RMT regionale financiering geregeld.
- Specifiek gericht op jongeren zijn projectactiviteiten als buses voor jobs (oriëntatie van jongeren die met een bus naar werkgevers gaan), de matchingstafel (het matchen van moeilijk bemiddelbare jongeren op basis van hiervoor opgestelde profielen) en het Schakelpunt (voor vroegtijdig schoolverlaters op MBO1-niveau) noemenswaardig.
- Standaard sluiten accountmanagers van het WSP aan bij activiteiten van ondernemersverenigingen. Hierdoor worden we in de regio steeds meer zichtbaar.
- Om inclusiviteit bij werkgevers te bevorderen zijn wij direct betrokken bij de Stichting Inclusief en de organisatie van de Dag van de Inclusieve ondernemer. Tijdens dit altijd goed bezochte evenement wordt de inclusieve ondernemer van het jaar bekend gemaakt.
- De werkgeverstevredenheid voor WSP Midden-Gelderland scoort een **8,0** (t.o.v. 7,4 landelijk).
- Het aantal gerealiseerde plaatsingen is ultimo 2022 **560** waarvan **141** in het kader van de banenafspraak.

	Gemeenten			UWV			
Regulier	**P-wet**	**NUG**	**Overig**	**Wajong**	**WGA**	**WW**	**Totaal**
Arnhem	49	61	1		9	77	197
Doesburg	5					5	10
Duiven	1	5	1		5	9	21
Lingewaard	3	6			2	18	29
Overbetuwe	11	27				11	49
Rheden	14	12	1		4	19	50
Westervoort	4	10	1	1	2	6	24
Zevenaar	3	17				19	39
Totalen	**90**	**138**	**4**	**1**	**22**	**164**	**419**

	Gemeenten			UWV			
Banenafspraak	**P-wet**	**NUG**	**Overig**	**Wajong**	**WGA**	**WW**	**Totaal**
Arnhem	16	15		25		9	65
Doesburg	3		1				4
Duiven	2	2	2	2			8
Lingewaard	2	1	1	2			6
Overbetuwe	7	1		1		1	10
Rheden	6	3		7			16
Westervoort	4	2		5			11
Zevenaar	5	5	2	7		2	21
Totalen	**45**	**29**	**6**	**49**	**0**	**12**	**141**

- Bovenstaande aantallen betreffen de resultaten van het totale WSP (UWV en MGR).
- De gemeente Rozendaal heeft geen werkgevers met vervulde vacatures gehad in 2022.

- In de hierboven opgenomen tabel zijn de plaatsingen van Oekraïense vluchtelingen slechts gedeeltelijk zichtbaar omdat bij de bemiddeling niet van iedere vluchteling het BSN beschikbaar is gekomen. Het BSN is nodig voor de registratie in het systeem. Het relatief grote aantal niet-uitkeringsgerechtigden (NUG) geeft echter wel een indicatie dat hierin niet alleen schoolverlaters zijn opgenomen.
- De vervullingsquote (het aantal vervulde vacatures/gerealiseerde plaatsingen ten opzichte van het aantal opgehaalde/ingediende vacatures) is 41,6% en ligt daarmee boven de hiervoor afgesproken prestatie-indicator (40%).

Wat hebben we gedaan? Hebben we de beoogde maatschappelijke effecten bereikt?

We hebben werkgevers van extra arbeidskrachten kunnen voorzien doordat we ons (in samenwerking met gemeenten) extra ingezet hebben op het in contact brengen van Oekraïense vluchtelingen met werkgevers. Dit heeft geleid tot een groot aantal plaatsingen van arbeidskrachten die niet direct beschikbaar waren vanuit de groep werkzoekende bij gemeenten.

Kandidaten in beeld
Kandidaten uit de bestanden van (met name) gemeenten zijn steeds moeilijker te plaatsen. In samenspraak met gemeenten ontwikkelen we hiervoor een andere aanpak, waarbij driegesprekken (klantmanager - kandidaat - accountmanager W&S) gevoerd worden om de mogelijkheden en competenties van de kandidaat beter in beeld te krijgen. Op basis van die bevindingen worden trajectafspraken gemaakt en wordt in het warme netwerk van werkgevers gezocht naar een passende plek of wordt de werkplek passend gemaakt; ook als er geen vacature is. Door hierin nauw samen te werken met andere partijen die delen van het traject vorm kunnen geven, wordt steeds meer resultaat geboekt. Een goed voorbeeld hiervan is het Werkcentrum Overbetuwe.

Inclusief werkgeverschap
Ook het meer onder de aandacht brengen van inclusief werkgeverschap werkt mee aan het kunnen plaatsen van kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Voor deze (inclusieve)werkgevers organiseert het WSP samen met CNV Jongeren jaarlijks een aantal HARRIE-trainingen waardoor medewerkers van de werkgever als interne jobcoach de nieuwe werknemer kunnen begeleiden.

Gezamenlijke ambitie
Met gemeenten werken we aan het formuleren van een gezamenlijke ambitie en het monitoren van de resultaten vanuit de uitkeringenadministratie van de gemeente. Hierdoor ontstaat er ook voor gemeenten meer beeld van de uitstroom op werk.

Cijfers

Wat heeft het gekost?

Er is een positief resultaat voor afrekening van € 37.000: de reguliere werkzaamheden zijn binnen begroting uitgevoerd. De gemeentelijke bijdrage wordt verlaagd met € 19.000, en er wordt € 19.000 aan de bestemmingsreserve toegevoegd.

Lasten en baten Module WSP	*Realisatie voor afrekening*	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
€ x 1.000				
Programma - Personeel	€ 1.169	€ 1.169	€ 1.137	*€ 31*
Programma - Uitvoering	€ 58	€ 58	€ 134	*-€ 76*
Overhead	€ 508	€ 508	€ 508	*€ 0*
Lasten	**€ 1.734**	**€ 1.734**	**€ 1.779**	***-€ 45***
Deelnemende gemeenten	€ 1.635	€ 1.617	€ 1.635	*-€ 19*
Overige baten	€ 136	€ 136	€ 135	*€ 1*
Baten	**€ 1.771**	**€ 1.753**	**€ 1.771**	***-€ 18***
Resultaat	**€ 37**	**€ 19**	**-€ 9**	***€ 27***
Onttrekking aan reserve			*€ 9*	*-€ 9*
Dotatie aan reserve	*€ 19*	€ 19		*€ 19*
Eindresultaat	**€ 19**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***

Toelichting lasten

- Kosten van het vaste personeel zijn conform begroting. Inhuur van personeel voor additionele regionale opdrachten, waarvoor additionele baten zijn verkregen, leidt tot in totaal hogere kosten van personeel dan begroot.
- Uitvoeringskosten vallen lager uit dan begroot. Deze ruimte wordt deels ingezet voor de inhuur van het hierboven genoemde personeel. De inzet is beperkter dan vooraf begroot.
- Overheadkostenzijn op totaalniveau conform begroting. De vervanging van de manager WSP en de start van de werving en selectie, past binnen de begroting.

Toelichting baten en bestemmingsreserve

- Gemeentelijke baten worden met € 27.000 verlaagd.
- De overige baten volgen op totaalniveau de begroting. De RMT bijdrage, als gevolg van lagere inzet dan begroot, valt lager uit. Daarentegen ontving de MGR een bijdrage voor een regionaal project omtrent het organiseren van evenementen.
- De bestemmingsreserve wordt met € 19.000 aangevuld tot € 50.000.

Overig

- Voor het project Matchingstafels zijn de eerste werkzaamheden in 2022 opgevangen binnen de bestaande formatie. De ontvangen bijdrage wordt daarom geheel gereserveerd voor 2023.

Programma WgSW

Omgeving

Met welke ontwikkelingen hebben we te maken gehad?

Ontwikkelingen SW-bestand

- In de begroting 2022 is uitgegaan van 5% uitstroom. In totaal zijn dit jaar 126 mensen (102 fte) uitgestroomd. Dat is een uitstroompercentage van 6,5%.
- In 2022 zijn met de deelnemende gemeenten afspraken gemaakt over de mogelijkheid tot urenuitbreiding voor SW-medewerkers. In 2022 hebben 35 medewerkers (totaal 200 uren) van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.
- Het verzuim door ziekte is in 2022 met 1,2% gedaald tot 15,1% (december 2021 16,3%).

Materieel en formeel werkgeverschap SW

- Scalabor BV is in 2017 door negen gemeenten in de regio Midden-Gelderland als partij aangewezen om vanaf 2018 voor vijf jaar (tot eind 2022) het materieel werkgeverschap voor SW-medewerkers te organiseren. Met een opzegtermijn van één jaar dienden gemeenten vóór 1 januari 2022 uitsluitsel te geven over het al dan niet verlengen van het aanwijsbesluit met Scalabor. Alle gemeenten hebben voor de periode 2023 t/m 2025 het aanwijsbesluit met Scalabor verlengd.
- Het formeel werkgeverschap is door de gemeenten belegd bij de MGR. De MGR heeft alle medewerkers gedetacheerd bij Scalabor en daar ook de taken rond de financiële en personele administratie ondergebracht. In relatie tot het verlengen van het aanwijsbesluit, diende ook deze taken rond het materieel werkgeverschap verlengd te worden. Het uitbesteden van deze taken is aanbestedingsplichtig. In 2022 heeft de MGR op basis van het aanwijziginsbesluit van gemeenten een procedure van 'vrijwillige transparantie', de opdracht opnieuw gegund aan Scalabor. Hiervoor is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst gesloten voor een periode van drie jaar en ten minste voor de periode geldend voor het aanwijsbesluit van de gemeenten.

Overige ontwikkelingen

- Begin 2022 was Nederland nog steeds in de ban van corona met gevolgen voor het ziekteverzuim, het welzijn van mensen en de gevolgen voor de productie. Desondanks is het ziekteverzuim van de SW-medewerkers onder het landelijk gemiddelde voor grotere SW-bedrijven gebleven en heeft, met de nodige aanpassingen, de productie gewoon doorgang kunnen vinden. De gevolgen van corona zijn daardoor beperkt gebleven.
- Onder meer door de oorlog in Oekraïne zijn de energieprijzen in 2022 enorm gestegen en is de inflatie fors opgelopen. In 2022 heeft dat nog geen gevolgen gehad voor de loonkosten (geen compenserende maatregelen voor SW-personeel) maar we zien wel dat steeds meer medewerkers in financiële problemen zijn gekomen. De verwachting is dat dit in 2023 tot een druk op de salariskosten en/of overige arbeidsvoorwaarden zal leiden.
- In september 2022 is ervoor gekozen om een lang gekoesterde wens van veel SW-medewerkers om urenuitbreiding toe te staan, in te willigen. Dat betekent dat verzoeken om urenuitbreiding langs de lijnen van de Wet flexibel werken (Wfw) en de CAO SW vanaf het laatste kwartaal 2022 worden toegestaan.

Met welke partners en netwerk hebben we deze resultaten behaald?

Naast de negen deelnemende gemeenten heeft de module WgSW voornamelijk contact met Scalabor als materieel werkgever voor de SW-medewerkers en met de brancheorganisatie voor sociale werkgelegenheid en arbeidsintegratie Cedris als kennispartner.

Activiteiten

Wat hebben we bereikt? Zijn onze beoogde doelstellingen gerealiseerd?

- Het formeel werkgeverschap voor de SW-medewerkers die bij Scalabor gedetacheerd zijn, is sinds 1 januari 2018 belegd bij de MGR. In 2022 is de dienstverleningsovereenkomst tussen Scalabor en de MGR voor de uitvoering van met name de financiële en personele administratie verlengd tot ultimo 2025.
- Voor ruim 1.800 SW-medewerkers is (binnen de begroting) uitvoering gegeven aan de werkgeversrol.
- De MGR houdt toezicht op de afspraken die gemaakt zijn met Scalabor. Dit toezicht richt zich op onder meer op afspraken over de ontwikkeling medewerkers, de medewerkerstevredenheid en het ziekteverzuim.
- Conform de CAO Sociale Werkvoorziening dient de werkgever zorg te dragen voor een actueel individueel ontwikkelplan (IOP) voor iedere (niet langdurig zieke) medewerker. Scalabor garandeert dat minimaal 85% van de medewerkers een actueel IOP heeft. In 2022 was dit voor 88,3% van de medewerkers gerealiseerd.
- In 2022 is conform de afspraken in de dienstverleningsovereenkomst (DVO) een medewerkersbelevingsonderzoek uitgevoerd. In tegenstelling tot voorgaande jaren waarin Scalabor dit onderzoek zelf uitvoerde, is mede op verzoek van de MGR dit jaar het onderzoek uitgevoerd door een externe partij (Market Response). De medewerkersbeleving kwam uit op een 7,3 op een schaal van 10.
- Het ziekteverzuim van SW-medewerkers is in 2022 gedaald van 16,3% in 2021 naar 15,1%.
- Het aantal SW-medewerkers is in 2022 opnieuw sterker gedaald dan begroot. Het aantal mensen met een SW-dienstverband daalde met 126 van 1.843 mensen eind 2021 naar 1.717 mensen eind 2022. Vertaald naar fte's is dit aantal gedaald met 102 (6,5%). In de begroting is rekening gehouden met een daling van 5%. Onderstaand een overzicht van de daling in aantallen mensen, arbeidsjaren (AJ) en fte's en de stijging van het aantal mensen dat begeleid is gaan werken.

Overzicht SW Medewerkers	*Realisatie 2022*	*Gewijzigde Begroting*	*Realisatie 2021*	*Verschil% Begroting*	*Verschil% 2020*
Mensen eindstand	1.717	1.751	1.843	*-1,9%*	*-6,8%*
SW AJ Eindstand (31/12)	1.553	1.574	1.657	*-1,3%*	*-6,3%*
SW Dienstverbanden fte	1.474	1.497	1.576	*-1,5%*	*-6,5%*
SW Begeleid werken fte	47	44	46	*7,2%*	*1,8%*
Totaal SW fte	**1.521**	**1.541**	**1.622**	***-1,3%***	***-6,2%***

De uitstroomredenen voor 2022 staan in onderstaand overzicht vermeld:

Reden	Aantal 2022	Aantal 2021
(vervroegd) Pensioen	66	70
Waarvan RVU	19	5
Ontslag op eigen verzoek	3	7
Overige redenen	0	0
Overlijden	9	14
Overplaatsing naar ander SW-bedrijf	2	1
Twee jaar ziek	29	47
Wederzijds goedvinden		8
Eindtotaal	**128**	**152**

Wat hebben we gedaan? Hebben we de beoogde maatschappelijke effecten bereikt?

Gemeenten hebben gehoor gegeven aan de wens van SW-medewerkers om het aantal uren dienstverband uit te breiden. Uitvoering dient dan binnen de kaders van de wet en de CAO te gebeuren. Hierdoor is voor deze medewerkers meer ruimte ontstaan om in de kosten van het levensonderhoud te voorzien. In 2022 hebben 35 medewerkers (200 uren) van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Bij de berekeningen die zijn gebruikt bij de besluitvorming, werd ervan uitgegaan dat maximaal 250 mensen mogelijk gebruik zouden maken van deze mogelijkheid (voor in totaal 1.440 uur). Ook in 2023 en volgende jaren kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid tot urenuitbreiding.

Cijfers

Wat heeft het gekost?

Het resultaat voor afrekening is € 838.000 positief. De lasten van de module WgSW zijn € 636.000 lager dan begroot. De bijdrage van buitengemeenten en overige baten zijn respectievelijk € 77.000 en € 58.000 hoger dan begroot. Er is sprake van een onttrekking aan de voorziening boventalligen van € 150.000. De gemeentelijke bijdrage wordt verlaagd naar € 51,5 miljoen.

Lasten en baten Module WgSW	*Realisatie voor afrekening*	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
€ x 1.000				
Programma - Personeel	€ 51.366	€ 51.366	€ 51.977	*-€ 611*
Loonkostensubsidie BW	€ 537	€ 537	€ 530	*€ 7*
DVO Scalabor	€ 1.181	€ 1.181	€ 1.264	*-€ 83*
Overige kosten	€ 417	€ 417	€ 384	*€ 33*
Programma - Uitvoering	€ 2.135	€ 2.135	€ 2.178	*-€ 43*
Overhead	€ 172	€ 172	€ 154	*€ 18*
Lasten	**€ 53.673**	**€ 53.673**	**€ 54.309**	***-€ 636***
Deelnemende gemeenten	€ 52.381	€ 51.543	€ 52.446	*-€ 903*
Bijdrage buitengemeenten	€ 1.588	€ 1.588	€ 1.512	*€ 77*
Overige baten	€ 392	€ 392	€ 334	*€ 58*
Onttrekking Voorziening	€ 150	€ 150	€ 0	*€ 150*
Baten	**€ 54.510**	**€ 53.673**	**€ 54.291**	***-€ 618***
Resultaat	**€ 838**	**€ 0**	**-€ 18**	***€ 18***
Onttrekking aan reserve			€ 18	*-€ 18*
Dotatie aan reserve				*€ 0*
Eindresultaat	**€ 838**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***

Toelichting personeelskosten
De personeelskosten zijn € 613.000 lager dan begroot. Dit is deels het gevolg van een hogere uitstroom (6,5%) dan begroot (5%).

Verschillenanalyse *Personeelskosten SW* *Euro x 1.000*	2022 *Realisatie*	2022 *Begroting*	2021 *Realisatie*	*Verschil vs. Begroting*	*%Verschil vs. begroting*	*Verschil vs. 2021*	*%Verschil vs. 2021*
Salarissen	€ 51.443	€ 51.531	€ 52.972	-€ 89	-0,2%	-€ 1.529	-2,9%
Transitievergoeding	-€ 44	€ 70	€ 146	-€ 114	-162,8%	-€ 189	-130,2%
LIV	-€ 779	-€ 470	-€ 545	-€ 309	56,7%	-€ 234	42,9%
Reiskosten	€ 519	€ 682	€ 725	-€ 163	-22,5%	-€ 207	-28,5%
Overige personeelskosten	€ 225	€ 164	€ 171	€ 61	35,8%	€ 54	31,6%
Totaal Personeelskosten SW	**€ 51.364**	**€ 51.977**	**€ 53.469**	**-€ 613**	**-1,1%**	**-€ 2.105**	**-3,9%**
Indicatoren							
Dienstverbanden SW (Fte)	1.475	1.551	1.589	-76	-4,8%	-114	-7,2%
Personeelkosten/Fte	€ 34.823	€ 33.512	€ 33.650	1.311	3,9%	1.173	3,5%
CAO stijging	2,4%	2,4%	1,0%		0,0%		
Totaal loonkosten/Fte	34.319	33.225	33.085	1.094	3,3%	1.233	3,7%
Werkgeverslasten/Fte	34.876	33.225	33.337	1.652	5,0%	1.540	4,6%
Sociale lasten/Fte	4.923	4.716	4.606	207	4,5%	318	6,9%

De salariskosten zijn conform begroting met 2,4% gestegen in 2022, en in relatie tot een uitstroom van 6,5% leidt dat tot circa 4% lagere personeelskosten.

Het lage inkomensvoordeel (LIV) valt in 2022 hoger uit dan begroot (voordeel € 300.000) omdat de regering eenmalig de tegemoetkoming met 50% heeft verhoogd van € 960 naar € 1.520. In 2023 is het lagere bedrag van € 960 weer van toepassing.

Transitiekosten vallen hoger uit dan begroot, er is over het jaar 2021 een hogere compensatie ontvangen dan verwacht, waardoor er per saldo sprake is van een bate (€ 44.000).

Hogere overige personeelskosten worden gecompenseerd door een hogere bijdrage van Scalabor in deze personeelskosten.

Toelichting overige lasten
Uitvoeringskosten vallen lager uit als gevolg van de hogere uitstroom. De DVO met Scalabor wordt namelijk per SW'er begroot. De kosten voor begeleid werkers nemen toe, aangezien er meer begeleid werkers zijn.

Overheadlasten vallen hoger uit in verband met extra werkzaamheden en onderzoekskosten ten behoeve van de verlenging van het aanwijsbesluit SW.

Toelichting baten en bestemmingsreserve

- De gemeentelijke bijdrage wordt verlaagd naar € 51,5 miljoen.
- De bijdrage van buitengemeenten en overige baten zijn respectievelijk € 77.000 en € 58.000 hoger dan begroot.
- De voorzienining boventalligen is herrekend. Als gevolg hiervan valt € 150.000 vrij, die conform de bijbehorende verdeling in mindering wordt gebracht op gemeentelijke bijdragen.
- De bestemmingsreserve mag aan het eind van 2022 slechts 1% bedragen van de totale loonkosten van 2023. Omdat we niet voorzien dat de loonkosten in 2023 zullen dalen ten opzichte van 2022, zal er geen onttrekking aan de bestemmingsreserve plaats vinden. De loonkostenontwikkeling voor de SW in 2023 is nog ongewis. Voor deze jaarrekening gaan we er daarom vanuit dat de loonkosten tenminste stijgen met het percentage van de uitstroom. Daarmee is het financieel effect beperkt en leidt in deze jaarrekening over 2022 niet tot dotatie of onttrekking van de bestemmingsreserve.
- De stand van de bestemmingsreserve per 31-12-2022 is € 518.000.

Programma CMI

Omgeving

Met welke ontwikkelingen hebben we te maken gehad?

- Met ingang van 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering (Wi) in werking getreden. Gemeenten in de regio Centraal Gelderland hebben gezamenlijk een regionale aanbesteding uitgevoerd voor de inkoop van inburgeringstrajecten. De contracten zijn op 1 januari 2022 ingegaan, hebben een looptijd van drie jaar en een optie tot verlenging van tweemaal één jaar. Uitzondering hierop het is contract voor de Onderwijsroute MBO.
- Formeel was het voor inburgeraars mogelijk om vanaf 1 januari 2022 een beroep te doen op de nieuwe inburgeringstrajecten in het kader van de Wi. Door opstartproblemen bij de Dienst Uitvoering Onderwijs is instroom van nieuwe aanmeldingen vertraagd waardoor de instroom eind maart 2022 pas op gang kwam. Een andere reden voor vertragingen in de aanmeldingen in het kader van de Wi, is vanwege achterstanden en wachttijden bij meerdere gemeenten waardoor in eerste instantie veel mensen nog zijn opgenomen/gehuisvest vanuit de kaders van de oude wet.

Met welke partners en netwerk hebben we deze resultaten behaald?

Er zijn twee contractpartijen voor de uitvoering van B1 (Nederlandse taal) en de zelfredzaamheidsroute:
- SAGENN
- Combinatie NL-training en New-Bees

Ook voor de uitvoering van de onderwijsroutes zijn twee partijen gecontracteerd:
- ROC RijnIJssel (Onderwijsroute MBO)
- Hogeschool Arnhem Nijmegen (Onderwijsroute HBO)

Activiteiten

Wat hebben we bereikt? Zijn onze beoogde doelstellingen gerealiseerd?

De MGR voert sinds 2022 het contractbeheer en contractmanagement van inburgeringstrajecten uit. Met de negen deelnemende gemeenten zijn hiervoor verwerkingsovereenkomsten afgesloten. Voor de drie percelen waarvoor inburgeringstrajecten georganiseerd moeten worden (B1, Zelfredzaamheid en Onderwijsleerroute) zijn vier aanbieders gecontracteerd.

Met de gecontracteerde aanbieders zijn contractgesprekken gevoerd en is een werkafsprakenboek opgesteld. Er is een werkgroep ingericht met vertegenwoordigers van de gemeenten waarmee de afspraken worden afgestemd. De applicatie Vendorlink is geschikt gemaakt voor het monitoren van de contracten.

Wat hebben we gedaan? Hebben we de beoogde maatschappelijke effecten bereikt?

Door het afsluiten van de contracten is het voor gemeenten mogelijk geworden om statushouders/ nieuwkomers een inburgeringstraject aan te bieden. Dat bevordert de integratie van deze mensen. Door opstartproblemen bij DUO en de problemen rond de huisvesting van statushouders is dit niet direct bij de start van het jaar van de grond gekomen. Vanaf april 2022 is het proces goed van de grond gekomen en zijn de eerste statushouders aangemeld voor de trajecten.

Onderstaand een overzicht van de aantallen statushouders die in 2022 zijn gestart met de nieuwe inburgeringstrajecten. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de aanmeldingen. Door verschillende personele wisselingen bij een aantal gemeenten is het lastig gebleken om werkafspraken goed te borgen.

	HAN	Sagènn	NL Training/ NewBees	RIJ	Totaal aantal
Aantal aangemelde inburgeringsplichtigen	**5**	**27**	**30**	**30**	**92**
Aantal gestarte inburgeringsplichtigen	**4**	**20**	**5**	**13**	**42**

Cijfers

Wat heeft het gekost?

Het resultaat van de module Contractmanagement Inburgeringstrajecten is nihil.

Lasten en baten Module CMI	*Realisatie voor afrekening*	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
€ x 1.000				
Programma - Personeel	€ 44	€ 44	€ 44	*€ 0*
Programma - Uitvoering	€ 7	€ 7	€ 7	*€ 0*
Overhead	€ 19	€ 19	€ 19	*€ 0*
Lasten	**€ 70**	**€ 70**	**€ 70**	***€ 0***
Deelnemende gemeenten	€ 70	€ 70	€ 70	*€ 0*
Baten	**€ 70**	**€ 70**	**€ 70**	***€ 0***
Resultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***
Onttrekking aan reserve				*€ 0*
Dotatie aan reserve				*€ 0*
Eindresultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***

Toelichting

- De werkzaamheden voor de module CMI worden uitgevoerd door het team Inkoop Zorg. De toerekening van werkzaamheden is in lijn met de verwachting. De realisatie is daarom conform begroting.
- Er is voor deze module geen bestemmingsreserve.

3.4 Beheerorganisatie en overhead

Omgeving

Met welke ontwikkelingen hebben we te maken gehad?

Nieuwe raden, nieuw bestuur
Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 mochten we nieuwe gemeenteraden verwelkomen en werden nieuwe bestuurders in het AB, DB en de drie bestuurscommissies aangewezen. Met een overdrachtsdossier en verschillende bijeenkomsten hebben we de raden en bestuurders actief geïnformeerd over de werkwijze, kansen en uitdagingen waar de MGR voor staat.

Personele wisselingen
In 2022 hebben we te maken gehad met personele wisselingen binnen het MT van de MGR. Het is gelukt deze functies weer adequaat in te vullen, zonder dat het werk eronder heeft geleden. Naast personele wisseling bij de MGR is er ook sprake van personele wisseling van regiosecretarissen. Dit heeft eind 2022 bij de bestuurders geleid tot het verzoek aan de MGR om te bezien of zij een faciliterende rol zou kunnen bieden bij de regionale beleidsondersteuning. Dit wordt in 2023 verder verkend.

Door krapte op de arbeidsmarkt wordt het steeds moeilijker om vacatures in te vullen. In 2022 is dat nog steeds goed gelukt voor de MGR. We merken dat gemeenten, GR-en en andere partners met wie wij samenwerken hier ook mee te maken hebben. Dit zet een druk op de medewerkers van de MGR. Het is belangrijk hierin samen op te trekken.

Nieuwe regeling(en)
In 2022 is gestart met de voorbereidingen voor het doorvoeren van de wijzigingen van de Wet gemeenschappelijke Regeling in de MGR. Dit wordt in 2023 afgerond. De MGR krijgt, net als andere overheidsorganisaties, te maken met steeds meer wet- en regelgeving op het vlak van informatieveiligheid, informatiebeheer, privacy en digitale toegankelijkheid, wat maakt dat de lean en mean invulling van de MGR steeds meer onder druk komt te staan.

Met welke partners en netwerk hebben we deze resultaten behaald?

Intensieve samenwerking
Het uitvoeren van onze werkzaamheden op basis van duidelijke opdrachtverlening van de deelnemende gemeenten kan alleen door intensieve samenwerking met een groot aantal partners. Voor MGR beheer gaat het met name om de bestuurlijke omgeving en de gemeentelijke organisaties.

Vóór gemeenten
Voor de heldere opdrachtverlening, kaders en besluitvorming gaat het om de actieve betrokkenheid van bestuurders van de deelnemende gemeenten en de ambtelijke voorbereiding en de betrokkenheid van 11 gemeenteraden. Naast de kennismaking met onze nieuwe bestuurders in 2022 was het ook van belang om af te stemmen wat de nadrukkelijke wensen van de gemeenten zijn op grond van hun coalitieakkoord voor de komende jaren. We kunnen constateren dat de deelnemende gemeenten tevreden zijn met de wijze waarop de MGR haar rol vervult en kunnen ons verheugen op grote betrokkenheid en inzet vanuit de deelnemende gemeenten om dit zo te houden.

Met gemeenten en gemeenschappelijke regelingen
Voor onze bedrijfsvoering gaat het om gemeenten die capaciteit leveren op het vlak van juridische advisering en gemeenten die onze huisvesting mogelijk maken. Daarnaast werken we samen met andere Gemeenschappelijke Regelingen, zoals de RID en de Connectie voor dienstverlening op het vlak van bijvoorbeeld ICT. In een ronde langs alle betrokken GR-en hebben we besproken op welke wijze wij samen kunnen werken als het gaat om de inhoud van de werkzaamheden en op het vlak van de bedrijfsvoering van de MGR. We hebben een eerste verkenning gedaan hoe we ons gezamenlijk kunnen positioneren in de arbeidsmarkt en onze medewerkers loopbaanpaden en kansen zouden kunnen bieden.

Activiteiten

Wat hebben we bereikt? Zijn onze beoogde doelstellingen gerealiseerd?

Signalerende, adviserende en faciliterende rol MGR
Als regionaal samenwerkingsverband in het sociaal domein heeft de MGR een signalerende, adviserende en faciliterende rol gespeeld voor gesprekken in de regio over kwaliteit en rechtmatigheid, bekostiging en bemensing van de zorg, waaronder beschermd wonen, opvang Oekraïense vluchtelingen en inburgering, uitdagingen op de arbeidsmarkt, voorkomen jeugdwerkloosheid en aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Dit heeft onder andere geleid tot het besluit om het steunpunt SROI als opdracht bij het WSP onder te brengen.

Rol beheerorganisatie
De taak van de MGR beheerorganisatie is randvoorwaardelijk voor de modules. Daarvoor worden de zogenaamde basistaken uitgevoerd. Denk daarbij aan bestuurlijke besluitvorming en informatievoorziening aan deelnemende gemeenten, colleges en raden maar ook de bedrijfsvoering aspecten, waaronder financiën, HR en AVG.

We kunnen constateren dat MGR beheer een goede basis is voor de modules. De taken zijn in 2022 naar tevredenheid uitgevoerd. Wel onderkennen we met het bestuur dat er op het vlak van de bedrijfsvoering steeds meer uitdagingen komen om adequaat uit te voeren. Tot nu toe is er bewust gekozen om de beheerorganisatie lean en mean in te richten. Dit kan alleen als gemeenten en verbonden GR-organisaties de mogelijkheid bieden om bedrijfsvoeringstaken van de MGR bij hen onder te brengen of in te huren. Dit is voor de toekomst een uitdaging.

Wat hebben we gedaan? Hebben we de beoogde maatschappelijke effecten bereikt?

Visie en strategie
We bouwden in 2022 voort op de integrale benadering en kruisbestuiving tussen de modules op basis van de overall missie en visie van de MGR. Dit zien we terug in:

- De inzet van het RBL en WSP bij de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt (Schakelpunt) en inzet op voorkomen van jeugdwerkloosheid;
- Inzet van het team van de module Inkoop Zorg voor de nieuwe module Contractmanagement Inburgeringstrajecten;
- Het organiseren van een gezamenlijke bijeenkomst voor professionals en bestuurders Zorg en Onderwijs over ontwikkelingen voor jeugd;
- Het organiseren van een gezamenlijke bijeenkomst voor bestuurders Participatie over de ontwikkeling en kansen in de arbeidsmarkt en de samenhang van interventies;
- Nieuwe afspraken met Scalabor ten behoeve van het werkgeverschap van SW-medewerkers voor de periode 2023-2025;
- Inzet van Inkoop Zorg en WSP als het gaat over de SROI-verplichting van zorgaanbieders;
- Inzet van het WSP, WgSW en Inkoop Zorg als het gaat om inzicht in arbeidsmatige dagbesteding en participatie.

Wie we zijn
De MGR sociaal domein Centraal Gelderland is een regionaal samenwerkingsverband, dat staat voor een krachtige en samenhangende aanpak van lokale en regionale opgaven binnen het sociaal domein.

Dit vinden wij belangrijke waarden in onze bedrijfscultuur
Professionaliteit – Dynamisch - Toewijding

Wat we willen bereiken
Wij staan voor passende ondersteuning bij onderwijs, participatie en zorg die voor alle inwoners in onze regio toegankelijk moet zijn. Iedereen hoort erbij.

Door een integrale benadering kunnen gemeenten effectief en efficiënt samenwerken en elkaar versterken. Wij verbeteren, innoveren en ontwikkelen samen met onze partners. Wij laten ons inspireren door lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

Hierin blinken wij uit
Betrokken – Signalerend – Verbindend – Dienstverlenend – Transparant - Daadkracht

Cijfers

Wat heeft het gekost?

Het resultaat van MGR Beheer voor afrekening is € 19.000 positief. De gemeentelijke bijdragen worden met dit bedrag verlaagd.

Lasten en baten Module Beheer	*Realisatie voor afrekening*	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
€ x 1.000				
Programma	€ 0	€ 0	€ 0	*€ 0*
Overhead	€ 367	€ 367	€ 419	*-€ 52*
Onvoorzien	*€ 21*	*€ 21*	*€ 32*	*-€ 11*
Lasten	**€ 367**	**€ 367**	**€ 419**	**-€ 52**
Deelnemende gemeenten	€ 384	€ 365	€ 384	*-€ 19*
Rentebaten	€ 2	€ 2	€ 0	*€ 2*
Baten	**€ 386**	**€ 367**	**€ 384**	***-€ 17***
Resultaat	**€ 19**	**€ 0**	**-€ 35**	***€ 35***
Onttrekking aan reserve			€ 35	*-€ 35*
Dotatie aan reserve				*€ 0*
Eindresultaat	**€ 19**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 0***

Toelichting lasten

- Personeelskosten zijn conform begroting.
- Begrootte tijdelijke inhuur voor ondersteuning van de directie is minder lang nodig gebleken en er is een besparing gerealiseerd op de kosten voor de accountantscontrole. Daarnaast mogen vanaf 2022 accountantskosten niet meer worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, maar aan het jaar waarin zij gemaakt zijn. Dit betekent in 2022 een verschuiving van lasten naar 2023.
- Binnen de begroting van beheer is € 32.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven. Deze post is voor € 21.000 ingezet om enkele nagekomen facturen uit 2021 en de afrekening van de ICT dienstverlening op te vangen.

Toelichting baten en bestemmingsreserve

- De gemeentelijke bijdragen worden met € 19.000 verlaagd.
- In 2022 ontvangt de MGR rente over 2022 op de Schatkist.
- Als gevolg van de beperkte inzet op de geplande inhuur, bovengenoemde besparing, en onderbesteding op enkele kleine posten is de geplande onttrekking aan de bestemmingsreserve niet van toepassing. De stand per 31-12-2022 is € 50.000.

Overzicht Overheadlasten
De overheadlasten (€ 2.006.000) zijn € 103.000 lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten voor P&O diensten evenals andere onderbestedingen in de directe overhead. ICT kosten vallen hoger uit als gevolg van een hogere afrekening op de ICT dienstverlening. Dit wordt veroorzaakt door onder andere strengere beveiligingseisen en hogere energiekosten bij de dienstverlener.

Overzicht Overhead € x 1.000		Classificatie	*Realisatie 2022*	*Gewijzigde Begroting 2022*	*Verschil*
Kosten	A	Personeelskosten	€ 1.036	€ 1.069	*€ 33*
Groep	B	Huisvestingskosten	€ 216	€ 221	*€ 5*
	C	ICT kosten	€ 217	€ 190	*-€ 27*
	D	P&O & FA kosten	€ 289	€ 323	*€ 34*
	E	Overige kosten	€ 248	€ 306	*€ 58*
Totaal Overheadlasten			**€ 2.006**	**€ 2.110**	***€ 103***
Module	1	Inkoop	**€ 330**	€ 336	*€ 6*
	2	Onderwijs	**€ 610**	€ 673	*€ 63*
	3	WSP	**€ 508**	€ 508	*€ 0*
	4	WgSW	**€ 172**	€ 154	*-€ 18*
	5	CMI	**€ 19**	€ 19	*€ 0*
	6	Beheer	**€ 367**	€ 419	*€ 52*
Totaal Overhead lasten			**€ 2.006**	**€ 2.110**	***€ 103***

Overzicht algemene dekkingsmiddelen
De baten vallen per saldo € 875.000 lager uit dan begroot.

Baten € x 1.000	*Realisatie voor afrekening*	*Realisatie na afrekening*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*
Baten				*€ 0*
Gemeentelijke bijdrage	€ 57.860	€ 56.910	€ 57.915	*-€ 1.005*
Regionale bijdrage (RMC)	€ 1.114	€ 1.082	€ 1.156	*-€ 75*
Buitengemeenten (SW)	€ 1.588	€ 1.588	€ 1.512	*€ 77*
Overige baten	€ 598	€ 598	€ 532	*€ 66*
Onvoorzien	€ 21	€ 21	€ 32	*-€ 11*
Rentebaten	€ 2	€ 2	€ 0	*€ 2*
Onttrekking voorziening	€ 150	€ 150	€ 0	*€ 150*
Baten	**€ 61.333**	**€ 60.351**	**€ 61.147**	***-€ 796***
Onttrekking aan reserve	€ 33	€ 33	€ 112	*-€ 79*
Totaal baten	**€ 61.366**	**€ 60.384**	**€ 61.259**	**-€ 875**

Gemeentelijke bijdragen worden na afrekening met € 1.005.000 verlaagd tot € 57 miljoen. Daarnaast heeft de MGR in 2022 voor het eerst rentebaten ontvangen. De onttrekkingen aan de bestemmingsreserves vallen lager uit dan begroot. Nadere duiding van de baten wordt toegelicht bij de programma's.

Beleidsindicatoren bestuur en organisatie

Op basis van de nieuwe BBV[1] worden de effecten van beleid toegelicht met behulp van een vaste set beleidsindicatoren.

Formatie & Indicatoren Bestuur en organisatie		2022 Realisatie	2022 Gewijzigde Begroting	2021 Realisatie	2022 Primaire Begroting
1. Formatie (fte) (formatieplan)	Beheer	3,2	3,1	2,1	3,1
	Inkoop	12,8	12,8	12,8	12,8
	Onderwijs	30,3	30,3	30,3	30,3
	WSP	16,2	16,2	16,9	16,2
	WgSW	0,3	0,3	1,2	1,2
	CMI	0,6	0,6	-	-
Totale formatie		63,4	63,6	63,3	63,6
2. Bezette formatie (fte)	Beheer	3,2	2,8	2,8	2,6
	Inkoop	13,9	13,6	13,6	11,9
	Onderwijs	30,3	30,4	30,0	28,6
	WSP	17,1	16,7	18,1	16,1
	WgSW	0,3	0,3	-	0,2
	CMI	-	0,6	-	-
Totaal bezette formatie		64,8	59,5	64,4	59,5
3. Indicatoren	Externe inhuur %	9%	7%	9%	7%
	Overhead %	*3%*	*3%*	*3%*	*3%*
	Apparaatskosten per inwoner	*€ 14,05*	*€ 14,23*	*€ 14,23*	*€ 14,23*
	Formatie Fte per 1.000 inwoners	*0,13*	*0,14*	*0,14*	*0,14*
	Bezette formatie fte per 1.000 inwoners	*0,14*	*0,13*	*0,13*	*0,13*

Het percentage inhuur is in tegenstelling tot eerdere jaren in 2022 niet verder afgenomen. Dit wordt veroorzaakt door het vertrek van twee managers waarvoor interim-management is ingezet. Daarnaast worden, voor tijdelijke opdrachten waaronder incidentele regionale opdrachten, medewerkers ingehuurd als de benodigde inzet niet binnen de bestaande formatie kan worden opgevangen. Daarnaast zetten we in het kader van loopbaanontwikkeling trainees in. Incidenteel worden vacatures ingevuld door externe inhuur. De SW-dienstverbanden en de resterende dienstverbanden van de boventalligen (in dienst tot 31/12/2022) zijn niet opgenomen.

[1] Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten

4. Paragrafen

In de paragrafen wordt ingegaan op het beleid met betrekking tot de beheersmatige aspecten van de organisatie.

Paragraaf: weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen
De MGR wordt gefinancierd door deelnemende gemeenten en kent geen algemene reserve.
Tot de aanwezige weerstandscapaciteit van de MGR kunnen slechts twee posten worden gerekend:

- Bestemmingsreserves
- Post onvoorzien

De Bestemmingsreserve WgSW is in 2019 gevormd, specifiek voor het risico van externe factoren die de personeelskosten SW beïnvloeden (reserve is maximaal 1% van de personeelskosten). Voor de overige modules zijn er beperkte bestemmingsreserves ingericht (max. € 50.000, afhankelijk van het begrotingsoverschot in voorgaande jaren). De nieuwe module CMI kent geen bestemmingsreserve. Bij de post 'onvoorzien' is een bedrag van € 32.000 begroot voor het jaar 2022.

Financiële kengetallen *Euro x 1.000*	2022 Realisatie	**2022 Gewijzigde Begroting**	2021 Realisatie
netto schuldquote	-0,02	-0,02	-0,03
solvabiliteitsratio	0,14	0,15	0,14
structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%

De netto schuldquote blijft negatief omdat de schulden lager zijn dan de vlottende activa.
Door de bestemmingsreserves is een beperkt eigen vermogen ontstaan hetgeen terugkomt in de solvabiliteitsratio. Deze is vergelijkbaar met 2021. De structurele exploitatieruimte is nul doordat structurele lasten en baten in evenwicht zijn.

Vennootschapsbelasting
Binnen de MGR is er geen sprake van een winststreven en derhalve valt de MGR niet onder Vennootschapsbelastingplicht.

Inventarisatie risico's
De in de begroting genoemde risico's over 2022 zijn zonder optreden van deze risico's afgerond.
Ten behoeve van de MGR is de 'open einde' systematiek van toepassing waarbij bij een tekort de deelnemende gemeenten bij moeten betalen en bij een overschot geld terugkrijgen. De uitgewerkte risico's zijn dus vrijwel direct ook risico's voor de bij de deelnemende gemeenten. Als onderdeel van het risicomanagement is er een risico-inventarisatie gemaakt. De belangrijkste risico's met de meeste impact worden hieronder genoemd met de genomen beheersmaatregelen.

	Risico	Kans	Reputatie en/of maatschappelijke impact	Financiële impact	Beheersmaatregelen
1	Incident/hack ICT beveiliging/ AVG / ICT systeem niet beschikbaar	Laag	Hoog	200k of 20k per dag	DVO's RID De Liemers & De Connectie; Informatiebeveiliging beleid en beveiligde mobiele telefoons.
2	Kostenstijging 2023 door inflatie, stijging WML en CAO-onderhandelingen	Hoog	Medium	3-5 miljoen	Begrotingswijziging 2023.
3	Loonkosten stijging SW > Begroting (na 2023)	40%		600k (1%)	Bestemmingsreserve.
4	Onrechtmatigheid of fraude	Laag	Hoog	<50k	Intern controle plan; betalingen door 4 mensen goedgekeurd. Notitie Misbruik en Oneigenlijk gebruik.
5	Specifieke uitvoeringsrisico's bij modules leiden er toe dat maatschappelijke doelstellingen niet worden gehaald.	Medium	Medium/Hoog	Indirect	Signalering en advisering door ambtelijk overleg en bestuurscommissies. Planning & control cyclus: actualiseren van uitvoeringsprogramma. Inzet op kwaliteit en motivatie van medewerkers.
6	Wegvallen van deel financiering van gemeenten, door uittreden bij één of meer modules.	Laag		500k (10% structuur)	Goede lange termijnplanning. Bescherming in regeling waarbij reorganisatiekosten bij uittreders worden gelegd.
7	Geen passend personeel met expertise kunnen vinden voor het uitvoeren van de opdrachten	Hoog	Medium	50k	1. Een betrouwbare, zorgvuldige en interessante werkgever zijn waar mensen graag willen werken. 2. Inzetten op een regionale arbeidsmarkt voor overheidsorganen, om zo meer te kunnen bieden aan huidige en potentiële werknemers.
8	Niet voldoen aan wet- en regelgeving voor gemeenten	Laag	Hoog	50K	1. Monitoring door manager bedrijfsvoering en privacyofficer. 2. Voortdurende afweging wat van toepassing is op een kleine GR met beperkte taken. 3. Samen organiseren met andere GR'en of gemeenten. 4. Afweging maken tussen inhuren of in dienst nemen.

Toelichting op de risico's:
De actualisatie van de risico's is gebaseerd op de risico-inventarisatie uit de gewijzigde begroting 2022. Ten opzichte van de gewijzigde begroting zijn er geen nieuwe risico's geïdentificeerd.
Alle risico's, met uitzondering van risico 2 uit bovenstaande tabel, zijn meerjarige structurele risico's waar de MGR altijd mee te maken zal hebben. De benoemde risico's zijn in 2022 niet tot uiting gekomen. Wel beginnen we begin 2023 de effecten te voelen van de krappere arbeidsmarkt (risico 7).
Risico 2 (kostenstijging) geeft in 2023 aanleiding om de primaire begroting voor alle modules te wijzigen. Op het moment van schrijven constateren we dat de inflatie ontwikkeling niet binnen de begroting is op te vangen, en worden zowel voor de CAO SGO als CAO SW actie gevoerd voor loonverbetering. Dit risico is dan ook aangescherpt ten opzichte van de begroting.

Paragraaf: financiering

Het financieringsvraagstuk van de MGR is van een beperkte omvang. De gemeenten betalen voorschotnota's, zodat de financieringsrisico's om die reden slechts beperkt zijn tot het tijdig ontvangen van deze bedragen.

Rentelasten en baten
Aangezien de MGR geen externe financiering aantrekt is er geen sprake van rentelasten. In 2022 heeft de MGR voor het eerst incidentele rentebaten ontvangen over 2022.

Renterisicobeheer
Algemene uitgangspunten met betrekking tot het renterisicobeheer zijn:
- geen overschrijding van de renterisiconorm conform de Wet Fido;
- nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning;
- de rente typische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie.

Kasgeldlimiet
Met de kasgeldlimiet is in de wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten voor bestemming, dus met uitzondering van de stortingen in de reserves. De kasgeldlimiet bedraagt derhalve € 4,9 miljoen. Het werkkapitaal is positief met voorfinanciering van de gemeentelijke bijdrage, dus is er geen behoefte aan externe financiering.

De liquide middelen betreft het rekening-courant tegoed bij de BNG. De huidige financiële positie geeft geen aanleiding om op de korte termijn maatregelen voor te stellen.

Schatkistbankieren
Het saldo wordt dagelijks afgeroomd door de BNG naar 's Rijks schatkist.

Overzicht benutting Drempelbedrag schatkistbankieren *Euro x 1.000*	*Drempel-bedrag*	*Kwartaal 1*	*Kwartaal 2*	*Kwartaal 3*	*Kwartaal 4*
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten	1000				
's Rijks schatkist aangehouden middelen		-		-	-
Ruimte onder het drempelbedrag		1.000	1.000	1.000	1.000
Overschrijding van het drempelbedrag		-	-	-	-

Renterisiconorm
Het renterisico op de lange financiering wordt wettelijk begrensd door de renterisico-norm.
De MGR heeft geen schulden aangetrokken of geldleningen uitgezet.

Relatiebeheer
Het betalingsverkeer is geconcentreerd bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

Paragraaf: bedrijfsvoering

Waar staat de MGR voor?
De MGR is een samenwerkingsverband dat is ingesteld voor de gemeenschappelijke behartiging van belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein. De MGR voert een transparant financieel beleid. De bedrijfsvoering van de MGR is dienend aan de uitvoering binnen de samenwerkingsmodules.

Personeel en integriteit
De medewerkers van de MGR hebben een arbeidsovereenkomst met de MGR. Daarnaast worden medewerkers, waarvoor geen vaste formatie is en/of medewerkers waarvoor specifieke deskundigheid is vereist, ingehuurd. Het aantal medewerkers met een arbeidsovereenkomst is redelijk constant.
Het aantal medewerkers dat wordt ingehuurd is beperkt toegenomen door tijdelijke opdrachten en inhuur van interim managers bij vertrek van module-managers.

De MGR kent een gedragswijzer privacy, informatieveiligheid en integriteit. De gedragscode is aangevuld met aspecten over (on)gewenst gedrag en de rol van de vertrouwenspersoon. De gedragscode is binnen de modules met medewerkers besproken en komt in werkoverleggen terug aan de hand van concrete situaties. Er is een on boarding programma voor nieuwe medewerkers. Zij krijgen een toelichting op de gedragscode en het integriteitsbeleid van de MGR en gaan hierover in gesprek, waarna ze de eed of belofte afleggen in aanwezigheid van de voorzitter van de MGR.

Gezond en veilig (thuis)werken
De ervaringen van de afgelopen corona jaren heeft geleid tot een meer uitgebalanceerd beleid voor gezond en veilig werken. Managers, preventiemedewerkers, HR en de medewerkers onderling hebben veel aandacht gehad voor fysieke en vooral ook de mentale gezondheid van medewerkers. Daarbij gaat het ook om de onderlinge verbinding en sociale veiligheid op het werk, met elkaar, gemeenten, ketenpartners en met alle partijen in het werkveld waarmee we samenwerken.

Ondanks inspanning zien we een geringe stijging van het ziekteverzuim voor de hele MGR. Het verzuim was in 2022 6,26%. (6,18% in 2021, 5,22% in 2020 en 5,44% in 2019).

Talent- en opgavegericht werken: Time4Talent
Sinds 2020 werken we bij de MGR met Time4Talent: het talent- en opgavegericht werken aan de ontwikkeling van medewerkers. Daarnaast is Time4Talent een positief waarderende manier van werken, gebaseerd op talenten die bijdragen aan de uitvoering van onze opdracht als team. Dit werkt motiverend en stimulerend en brengt veel positieve energie. Medewerkers blijven zich in hun vakgebied ontwikkelen via opleidingen en trainingen, studiedagen, intervisie en de digitale MGR academie.

Inclusie en diversiteit
Binnen de werkzaamheden van de MGR is inclusie een essentieel onderdeel. Iedereen hoort erbij! Dat geldt ook voor onze medewerkers. We zoeken bij de werving en selectie van medewerkers naar een zo inclusief en divers mogelijke samenstelling van ons personeelsbestand.

Professionele bedrijfsvoering
De rol van de integrale bedrijfsvoering is enerzijds faciliterend aan het werk van de medewerkers in de modules en biedt anderzijds draagvlak voor de bestuurlijke verantwoordelijkheid. De MGR heeft als beheerorganisatie te voldoen aan alle (nieuwe) wettelijke vereisten het terrein van privacy, informatiebeheer, informatieveiligheid, archiefverplichtingen, toegankelijkheid van informatie en openbaarheid bestuur. De manager bedrijfsvoering heeft in 2022 een analyse gemaakt van de mogelijke scenario's om in de toekomst invulling te geven aan de uitdagingen op dit vlak. Deze worden in 2023 bestuurlijk besproken om een gezamenlijk lijn te ontwikkelen voor de toekomst.

ICT
MGR beheer en de modules Inkoop, WSP, WgSW en CMI hebben in 2022 gebruik gemaakt van de ICT-omgeving (hardware en software) van RID De Liemers. Daarbij is de aangeschafte hardware eigendom van de MGR. Voor de module onderwijszaken is de ICT in 2022 geleverd door de Connectie. Die hardware is eigendom van de Connectie.

Paragraaf: openbaarheid van informatie

De Wet open overheid (WOO) is per 1 mei 2022 in werking getreden als vervanging van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). Binnen de MGR is de manager bedrijfsvoering aangewezen als contactfunctionaris voor externen. Een van de grote wijzigingen ten opzichte van de WOB is de verplichte actieve openbaarmaking van gegevens: er zijn elf categorieën van gegevens die de MGR verplicht moet publiceren. Formeel gezien is deze actieve openbaarmaking uitgesteld tot het informatieplatform PLOOI actief is. De MGR publiceert reeds de meest relevante informatie op de eigen website, en specifieke informatie zoals verordeningen en aangewezen besluiten worden conform de Wet elektronische publicaties al via lokaleregelgeving.overheid.nl gepubliceerd. In 2022 zijn er geen WOB of WOO verzoeken binnengekomen.

5. Jaarrekening

Inleiding
In dit hoofdstuk worden de baten en lasten van de MGR op verschillende manieren gepresenteerd en toegelicht. De balans en de mutaties van de balansposten ten opzichte van 2020 worden toegelicht. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de controle voor de Wet Normering Topinkomens.

Overzicht baten en lasten

Overzicht baten en lasten			Totale baten en lasten				*Waarvan Incidentele Lasten en Baten*			
€ x 1.000			2022 Realisatie	2022 Primaire Begroting	2022 Gewijzigde Begroting	Verschil vs. Gew. Begroting	*2022 Realisatie*	*2022 Primaire Begroting*	*2022 Gewijzigde Begroting*	*Verschil Verschil*
Programma										
Inkoop		Lasten	€ 1.704	€ 1.273	€ 1.381	-€ 323	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Baten	€ 1.671	€ 1.595	€ 1.668	-€ 4	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Saldo	-€ 33	€ 321	€ 286	€ 319	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Onttrekking bestemmingsreserve	€ 33	€ 0	€ 50	€ 17	*€ 33*	*€ 0*	*€ 50*	*€ 17*
		Resultaat programma Inkoop	**€ 0**	**€ 321**	**€ 336**	**€ 336**	***€ 33***	***€ 0***	***€ 50***	***€ 17***
Onderwijs		Lasten	€ 2.818	€ 2.197	€ 2.271	-€ 547	*€ 21*	*€ 43*	*€ 60*	*€ 39*
		Baten	€ 2.818	€ 2.862	€ 2.964	€ 146	*€ 21*	*€ 43*	*€ 60*	*€ 39*
		Saldo	€ 0	€ 666	€ 693	€ 693	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Resultaat programma Onderwijs	**€ 0**	**€ 666**	**€ 693**	**€ 693**	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***
WSP		Lasten	€ 1.734	€ 1.101	€ 1.271	-€ 463	*€ 144*	*€ 25*	*€ 144*	*€ 0*
		Baten	€ 1.753	€ 1.616	€ 1.771	€ 18	*€ 148*	*€ 12*	*€ 135*	*-€ 13*
		Saldo	€ 19	€ 515	€ 500	€ 481	*€ 4*	*-€ 13*	*-€ 9*	*-€ 13*
		Dotatie bestemmingsreserve	€ 19	€ 0	€ 0	-€ 19	*€ 19*		*€ 0*	*-€ 19*
		Onttrekking bestemmingsreserve	€ 0	€ 13	€ 9	€ 9	*€ 0*	*€ 13*	*€ 9*	*€ 9*
		Resultaat programma WSP	**€ 0**	**€ 528**	**€ 508**	**€ 508**	***€ 14***	***€ 0***	***€ 0***	***-€ 14***
WgSW		Lasten	€ 53.673	€ 53.989	€ 54.155	€ 482	*-€ 344*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 344*
		Baten	€ 53.673	€ 54.144	€ 54.291	€ 618	*€ 0*	*-€ 26*	*€ 0*	*€ 0*
		Saldo	€ 0	€ 155	€ 136	€ 136	*€ 344*	*-€ 26*	*€ 0*	*-€ 344*
		Onttrekking bestemmingsreserve	€ 0	€ 26	€ 18	€ 18	*€ 0*	*€ 26*	*€ 0*	*€ 0*
		Resultaat programma WgSW	**€ 0**	**€ 181**	**€ 154**	**€ 154**	***€ 344***	***€ 0***		***-€ 344***
CMI		Lasten	€ 70	€ 0	€ 51	-€ 19	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Baten	€ 70	€ 0	€ 69	-€ 1	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Saldo	€ 0	€ 0	€ 18	€ 18	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Resultaat programma CMI	**€ 0**	**€ 0**	**€ 18**	**€ 18**	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***
Beheer		Lasten	€ 367	€ 0	€ 0	-€ 367	*€ 23*	*€ 0*	*€ 0*	*-€ 23*
		Baten	€ 367	€ 0	€ 0	-€ 367	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Saldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	*-€ 23*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 23*
		Onttrekking bestemmingsreserve	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*	*€ 0*
		Resultaat Beheer	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	***-€ 23***	***€ 0***	***€ 0***	***€ 23***
	A	**Resultaat programma's**		**€ 1.696**	**€ 1.692**	**€ 1.692**		***€ 0***		***€ 0***
Overhead		Lasten	€ 0	€ 2.081	€ 2.130	**€ 2.130**	***€ 0***	***€ 32***	***€ 35***	***€ 35***
		Baten	€ 0	€ 384	€ 384	**€ 384**	***€ 0***	***€ 32***	***€ 0***	***€ 0***
		Saldo	€ 0	-€ 1.697	-€ 1.745	**-€ 1.745**	***€ 0***	***€ 0***	***-€ 35***	***-€ 35***
		Dotatie bestemmingsreserve	€ 0	€ 0	€ 0	**€ 0**	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***
		Onttrekking bestemmingsreserve	€ 0	€ 0	€ 35	**€ 35**	***€ 0***	***€ 0***	***€ 35***	***€ 35***
	B	**Resultaat Overhead**	**€ 0**	**-€ 1.697**	**-€ 1.710**	**-€ 1.710**	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***	***€ 0***
Eindresultaat		A+B				**€ 0**				***€ 0***
Totaal		**Lasten**	**€ 60.365**	**€ 60.641**	**€ 61.259**	**€ 894**	***-€ 156***	***€ 100***	***€ 239***	***€ 395***
		Baten	**€ 60.351**	**€ 60.602**	**€ 61.147**	**€ 796**	***€ 169***	***€ 61***	***€ 195***	***€ 26***
		Saldo	**-€ 14**	**-€ 39**	**-€ 112**	**-€ 98**	***€ 325***	***-€ 39***	***-€ 44***	***-€ 369***
		Dotatie bestemmingsreserve	**€ 19**	**€ 0**	**€ 0**	**-€ 19**	***€ 19***	***€ 0***	***€ 0***	***-€ 19***
		Onttrekking bestemmingsreserve	**€ 33**	**€ 39**	**€ 112**	**€ 79**	***€ 33***	***€ 39***	***€ 94***	***€ 61***
Eindresultaat			**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	***€ 339***	***€ 0***	***€ 0***	***-€ 339***

Toelichting
Het overzicht van baten en lasten wijkt af van het overzicht uit de primaire en gewijzigde begroting. Dit wordt veroorzaakt doordat in de jaarrekening de overheadlasten en baten integraal in de programma's (inclusief beheer) worden verantwoord. Op deze manier zijn de lasten in de programma's in evenwicht met de baten en is er sprake van meer inzicht voor de gebruiker van de jaarrekening.

Een overzicht van de totale lasten van overhead is conform de bepalingen in het BBV opgenomen in de programmaverantwoording.

In de begrotingswijziging 2022 is het programma Contractmanagement Inburgeringstrajecten toegevoegd.

De totale lasten zijn € 894.000 lager dan begroot. De totale baten zijn € 796.000 lager dan begroot door het verlagen van de gemeentelijke bijdrage met € 1.005.000 en hogere incidentele baten zoals bijdragen voor regionale projecten en een onttrekking uit de voorziening boventalligen. Er wordt netto € 14.000 onttrokken aan de reserves. In de programmaverantwoording zijn alle onderdelen reeds toegelicht.

Toelichting op de incidentele baten en lasten:

» **Inkoop Zorg**: In de begroting is rekening gehouden met een onttrekking aan de bestemmingsreserve ter grootte van € 50.000 voor het financieren van ZorgLokaal. In verband met een besparing op andere software is de benodigde onttrekking lager uitgevallen € 33.000).
» **Onderwijs**: In de begroting is rekening gehouden met incidentele baten en lasten ter grootte van € 60.000 voor het project Jeugdwerkeloosheid. In de realisatie is de inzet op dit project beperkt gebleven tot € 21.000. Baten en lasten zijn in evenwicht.
» **WSP**: Incidentele baten en lasten voor regionale projecten zijn in lijn met de begroting. In de begroting is rekening gehouden met een incidentele onttrekking aan de bestemmingsreserve. In de realisatie is sprake van een dotatie van € 19.000.
» **WgSW**: In de begroting is rekening gehouden met een onttrekking aan de bestemmingsreserve, om de omvang daarvan terug te brengen naar de toegestane 1% van de loonkosten van het volgende jaar. In verband met de verwachte loonkostenontwikkeling, die hoger uit zullen vallen dan de uitstroom, is er in 2023 sprake van een toename – en geen afname – van de loonkosten. Er is daarom geen onttrekking aan de bestemmingsreserve. Daarnaast ontvangt de MGR over 2022 een hogere tegemoetkoming voor het Lage InkomensVoordeel, omdat het Rijk de tegemoetkoming incidenteel verhoogd heeft (€ 344.000)
» **CMI**: Er zijn geen incidentele baten of lasten
» **Beheer**: In de begroting is rekening gehouden met incidentele inhuur ter grootte van € 35.000, gedekt uit de bestemmingsreserve. In de realisatie is de inzet van inhuur beperkt geweest tot € 23.000. Als gevolg van besparingen op overige kosten is er geen sprake geweest van onttrekking aan de bestemmingsreserve.

Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Er zijn geen begrotingsonrechtmatigheden. Niet-begrootte aanvullende werkzaamheden zijn direct gecompenseerd met bijbehorende opbrengsten.

Balans

ACTIVA (€x1.000)	31-12-2022	31-12-2021	PASSIVA	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa	**€ 10**	**€ 18**	**Vaste passiva**	**€ 1.274**	**€ 1.774**
Materiële vaste activa			*Eigen vermogen*		
Investeringen met een economisch nut	€ 10	€ 18	Bestemmingsreserves	€ 685	€ 699
Vlottende activa	**€ 5.064**	**€ 5.043**	Resultaat baten & lasten	€ 0	€ 0
Uitzettingen (looptijd<1 jaar)			**Totaal eigen vermogen**	**€ 685**	**€ 699**
Vorderingen op openbare lichamen	€ 806	€ 1.213	*Voorzieningen*	*€ 589*	*€ 1.075*
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	€ 3.055	€ 2.879	*Vaste schulden*	*€ 0*	*€ 0*
Overige vorderingen	€ 299	€ 207	**Vlottende passiva**	**€ 3.799**	**€ 3.287**
Totaal uitzettingen	**€ 4.159**	**€ 4.299**	*Netto-vlottende schulden (looptijd <1 jaar)*		
Liquide middelen (kas- en banksaldi)	*€ 0*	*€ 0*	**Overige schulden**	**€ 1.645**	**€ 1.551**
Overlopende activa			*Overlopende passiva*		*€ 0*
Nog te ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheidslichamen	€ 846	€ 644	Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	€ 66	€ 32
Overige overlopende activa	€ 59	€ 100	Overige Overlopende passiva	€ 2.088	€ 1.704
Totaal overlopende activa	**€ 905**	**€ 744**	**Totaal Overlopende passiva**	**€ 2.154**	**€ 1.736**
Totaal Activa	**€ 5.073**	**€ 5.061**	**Totaal Passiva**	**€ 5.073**	**€ 5.061**

Borgstellingen / garantstellingen: nihil

Het balanstotaal is nagenoeg gelijk aan voorgaand jaar. De bestemmingsreserves en voorzieningen nemen beperkt af, maar de nog te betalen bedragen vallen iets hoger uit dan in 2021. Het bedrag dat in 2022 wordt terugbetaald aan gemeenten is hoger dan in 2021 en bestaat uit een positief resultaat van de modules. De terugbetaling staat als overige schuld op de balans.

De opbouw en de mutaties van de balansposten worden in de hierna volgende pagina's toegelicht.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) daarvoor geeft. Bij het opstellen van de jaarrekening is voldaan aan het normenkader vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 8 december 2022.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat is bepaald op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden verantwoord voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Met verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar wordt rekening gehouden als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Balans

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld, wordt op het moment van buitengebruikstelling voor de resterende boekwaarde afgeschreven.

Afschrijvingsbeleid
De materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in:
a. 25 jaar: voorzieningen aan terreinen;
b. 40 jaar: gebouwen;
c. 15 jaar: machines, apparaten en installaties;
d. 15 jaar: inventarissen
e. 7 jaar: vervoermiddelen;
f. 4 jaar: ICT-investeringen
g. 10 jaar: overige activa
h. Niet: gronden.

Activa met economisch nut en een verkrijgingprijs van minder dan € 25.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd. In het jaar waarin het kapitaalgoed gereed komt/verworven wordt en vanaf het moment dat het door de MGR in gebruik kan worden genomen, wordt begonnen met afschrijven. Bij het afschrijven wordt er geen rekening gehouden met een eventuele restwaarde.

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen waarderen we tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid hebben we een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statistisch bepaald op basis van de gemaakte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa nemen we tegen nominale waarde op.

Vlottende passiva
De vlottende passiva waarderen we tegen de nominale waarde.

Toelichting op de balans

Vaste activa
De ICT-investering in 2020 bedroeg € 51.000. De notebooks worden in 4 jaar afgeschreven vanaf februari 2020.

Vaste activa *Euro x 1.000*	ICT Investeringen	Totaal
Boekwaarde per 31 december 2021	**€18**	**€18**
Afschrijvingen	€9	€9
Desinvestering	€0	€0
Boekwaarde per 31 december 2022	**€10**	**€10**

In 2022 hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar
De vorderingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Uitzettingen			2022	2021
Euro x 1.000		Debiteur	31-12-2022	31-12-2021
Vorderingen Openbare lichamen	1	Arnhem	€ 422	€ 669
	2	Doesburg	€ 12	€ 26
	3	Duiven	€ 33	€ 35
	4	Lingewaard	€ 55	€ 72
	5	Overbetuwe	€ 54	€ 68
	6	Renkum	€ 5	€ 107
	7	Rheden	€ 77	€ 90
	8	Rozendaal	€ 2	€ 2
	9	Wageningen	€ 10	€ 9
	10	Westervoort	€ 31	€ 34
	11	Zevenaar	€ 67	€ 74
Totaal Deelnemende gemeenten			**€ 767**	**€ 1.187**
		Neder-Betuwe	€ 38	€ 27
Totaal vorderingen openbare lichamen			**€ 806**	**€ 1.213**
Uitzettingen in 's Rijks schatkist			**€ 3.055**	**€ 2.879**
Overige Vorderingen		*Scalabor*	€ 299	€ 207
Totaal overige vorderingen			**€ 299**	**€ 207**
Totaal uitzettingen			**€ 4.159**	**€ 4.299**

Toelichting

» De openstaande vorderingen bij gemeenten hebben voornamelijk betrekking op doorbelasting van de BTW-lasten. Voor de activiteiten waar de koepelvrijstelling van toepassing is, wordt de BTW doorgeschoven naar gemeenten. Gemeenten kunnen deze BTW verhalen in het BTW compensatiefonds.
» Er is geen sprake van dubieuze debiteuren of betwiste facturen.
» De liquide middelen op de rekening-courant van de BNG worden dagelijks verrekend met de rekening-courant in ’s Rijks schatkist. Daarom worden er geen liquide middelen aangehouden.

Overlopende activa
De post overlopende activa wordt onderscheiden in:

Overlopende activa		2022	2021
Euro x 1.000	Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	UWV compensatie transitievergoeding	€ 67	€ 99
	Belastingvoordeel (LIV)	€ 779	€ 545
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid		**€ 846**	**€ 644**
Overige Overlopende Activa	Vooruitbetaalde bedragen	€ 30	€ 68
	Loonvoorschotten	€ 3	€ 2
	Fietsplan	€ 26	€ 30
Totaal overige overlopende activa		**€ 59**	**€ 100**
Totaal overlopende activa		**€ 905**	**€ 744**

Toelichting

» Op basis van de ontvangen compensatie voor transitievergoedingen uit 2021 en 2022 schatten we in dat 99% van de nog openstaande aanvragen wordt voldaan.
» Het te ontvangen belastingvoordeel voor lage inkomens (LIV) is hoger dan in 2021. Dit wordt veroorzaakt door de incidentele ophoging van het tegemoetkomingsbedrag per werknemer van € 960 naar € 1.520.

Verloop eigen vermogen
De MGR heeft geen algemene reserve. Iedere module heeft een eigen bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserves *Euro x 1.000*	Module Inkoop	Module Onderwijs	Module WgSW	Module WSP	Module Beheer	Totaal
Boekwaarde per 31 december 2021	**€ 50**	**€ 50**	**€ 518**	**€ 31**	**€ 50**	**€ 699**
Onttrekkingen 2022	€ 0	€ 33	€ 0	€ 0	€ 0	€ 33
Dotaties 2022	€ 0	€ 0	€ 0	€ 19	€ 0	€ 19
Totaal mutaties	€ 0	-€ 33	€ 0	€ 19	€ 0	-€ 14
Boekwaarde per 31 december 2022	**€ 50**	**€ 17**	**€ 518**	**€ 50**	**€ 50**	**€ 685**

Deze bestemmingsreserves hebben het volgende doel:
1. WgSW: Opvangen van onvoorziene kosten voor SW-dienstverbanden
2. Overige modules: Opvangen van onvoorziene kosten in de bedrijfsvoering en onvoorziene personeelskosten voor het uitvoeren van de reguliere taken van de module.

Voorzieningen
De voorzieningen kennen het volgende verloop:

Voorzieningen	Boventalligen Presikhaaf	Latente verplichtingen	Totaal
Boekwaarde per 31 december 2021	**€ 930**	**€ 145**	**€ 1.075**
Dotaties 2022	€ 0	€ 0	€ 0
Onttrekkingen 2022	€ 336	€ 0	€ 337
Vrijval	€ 150	€ 0	€ 150
Boekwaarde per 31 december 2022	**€ 444**	**€ 145**	**€ 589**

Per 1 januari 2020 is er een voorziening gevormd met betrekking tot het overnemen van 14 boventallige medewerkers van Presikhaaf Bedrijven. In 2022 zijn de dienstverbanden van de laatste 4 boventallige medewerkers geëindigd. Voor deze 4 medewerkers hebben we, als eigen risicodrager, nog een aantal jaar de verplichting om de WW te bekostigen. Daarnaast houden we rekening met een risico opslag en garantstelling voor een medewerker. Op basis van deze verplichtingen is de voorziening per einde 2022 herrekend. Het meerdere boven het benodigde bedrag (ter grootte van € 150.000) valt vrij en wordt verrekend met de gemeentelijke bijdragen.

Daarnaast is bij de liquidatie van Presikhaaf Bedrijven eind november 2020 een voorziening overgedragen aan de MGR voor latente rechten en verplichtingen. In 2022 is er geen aanspraak gedaan op deze voorziening. Op basis van de huidige kennis met betrekking tot (latente) verplichtingen is er geen reden om aan te nemen dat de voorziening te laag is gewaardeerd.
De eventuele toekomstige overschotten of tekorten op deze voorziening worden verrekend met de voormalige deelnemers aan de GR Presikhaaf Bedrijven volgens een vastgestelde verdeelsleutel (conform liquidatieplan Presikhaaf Bedrijven).

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar
De overige schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Overige schulden			2022	2021
Euro x 1.000		Crediteur	31-12-2022	31-12-2021
Overige schulden	1	Arnhem	€ 493	€ 419
aan deelnemende	2	Doesburg	€ 26	€ 21
Gemeenten	3	Duiven	€ 37	€ 25
(eindafrekening)	4	Lingewaard	€ 79	€ 58
	5	Overbetuwe	€ 61	€ 50
	6	Renkum	€ 7	€ 3
	7	Rheden	€ 112	€ 81
	8	Rozendaal	€ 1	€ 1
	9	Wageningen	€ 2	€ 1
	10	Westervoort	€ 45	€ 32
	11	Zevenaar	€ 88	€ 61
		Totaal deelnemende gemeenten	€ 950	€ 754
		Crediteuren	€ 474	€ 541
		Nog te betalen	€ 189	€ 242
		BTW	€ 32	€ 14
Totaal overige schulden			**€ 1.645**	**€ 1.551**
Totaal vlottende schulden			**€ 1.645**	**€ 1.551**

Toelichting
De creditering van de gemeentelijke bijdrage is opgenomen in de overige schulden. Onder de nog te betalen bedragen staan facturen die na balansdatum zijn binnengekomen. Actieve aandacht richting leveranciers heeft er voor gezorgd dat meer facturen binnen het boekjaar zijn binnengekomen en betaald.

Overlopende passiva
De post overlopende passiva wordt onderscheiden in:

Vooruitontvangen bedragen		2021	Onttrekkingen	Toevoegingen	2022
Euro x 1.000	Rubriek	31-12-2021		31-12-2022	31-12-2022
	Presikhaaf Bedrijven	€ 12	€ 12		€ 0
	KTO Onderwijs	€ 20	€ 20		€ 0
	Project Matchingstafel	€ 0		€ 37	€ 37
	Project Evenementen	€ 0		€ 29	€ 29
		€ 32	**€ 32**	**€ 66**	**€ 66**

Overige overlopende passiva		2022	2021
Euro x 1.000	Rubriek	31-12-2022	31-12-2021
	Netto salarissen	€ 49	€ 52
	Afdrachten OGV	€ 0	€ 4
	Afdrachten Loonbelasting	€ 1.612	€ 1.646
	Overige	€ 427	€ 2
Totaal overige overlopende passiva		**€ 2.088**	**€ 1.704**

Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen
De niet uit de balans blijkende verplichtingen zijn:
- € 164.000 voor 475 niet opgenomen vakantiedagen ambtelijke dienstverbanden
- € 5,3 miljoen voor 33.500 niet opgenomen vakantiedagen SW dienstverbanden
- € 1,7 miljoen voor 7 maanden recht op uitbetaling vakantiegeld over 2022 van SW medewerkers

Gebeurtenissen na balansdatum

2022 heeft zich gekenmerkt als jaar met grote mondiale ontwikkelingen. De COVID-19 situatie en vraagstukken zijn begin 2022 afgenomen tot een behapbaar niveau met beperkte impact op de bedrijfsvoering en uitvoering binnen de MGR. Daarentegen is als gevolg van onder andere de oorlog in Oekraïne de (financiële) onzekerheid toegenomen.

Eind 2022 en begin 2023 zien we ons geconfronteerd met een hoge inflatie en onzekerheid over de loonkostenontwikkelingen. CAO-onderhandelingen voor de ambtenaren zijn nog niet afgerond, en voor de CAO SW zijn acties aangekondigd om deze open te breken. Deze ontwikkelingen hebben geen invloed op het beeld dat geschetst wordt in dit jaarverslag of de continuïteit van de MGR, maar hebben wel invloed op de begroting van 2023 en daarop volgende jaren.

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomens (WNT) ingegaan. De MGR is opgericht per 1-4-2017. De MGR heeft vanaf 2018 medewerkers in dienst. De gegevens van de directeur/secretaris staan hieronder weergegeven.

Bezoldiging topfunctionarissen

De WNT is van toepassing op de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland. Het voor MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000 op basis van de categorie algemeen.

Gegevens WNT H. Wiselius	2022	2021
Functiegegevens	Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,78	0,78
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 79.858	€ 74.915
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.074	€ 13.693
Subtotaal	**€ 94.504**	**€ 88.607**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	**€ 168.480**	**€ 163.020**
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	**€ 94.504**	**€ 88.607**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Topfunctionarissen zonder bezoldiging:

01-01-2022 - 23-06-2022		23-06-2022 - 31-12-2022	
NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE	NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
Johannes Goossen	VOORZITTER DB EN AB	Johannes Goossen	VOORZITTER DB EN AB
Ronald Paping	LID DB EN AB	Paul Smeulders	LID DB EN AB
Dorus Klomberg	LID DB EN AB	Dorus Klomberg	LID DB EN AB
Simon Warmerdam	LID AB	Simon Warmerdam	LID AB
Leo Bosland	LID AB	Guido van Vulpen	LID AB
Nanne van Dellen	LID AB	Arthur Boone	LID AB
Brigitte Faber-de Lange	LID AB	Rik van den Dam	LID AB
Marinka Mulder	LID AB	Marinka Mulder	LID AB
Rob Raaijman	LID AB	Peter Pennekamp	LID AB
Birgit van Veldhuizen	LID AB	Birgit van Veldhuizen	LID AB
Helga Witjes *	LID AB	Nick Hubers *	LID AB

** Helga Witjes is reeds in de vergadering van 24 maart 2022 vervangen door Nick Hubers.*

Bovengenoemde bestuurders zijn lid van het AB op basis van een wethouderschap in een deelnemende gemeente. Zij ontvangen geen bezoldiging van de MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen andere functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2022 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het Algemeen Bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland te Westervoort

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland te Westervoort gecontroleerd.

Naar ons oordeel:
- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland te Westervoort op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader voor de financiële rechtmatigheid dat is vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 8 december 2022.

De jaarrekening bestaat uit:
1. het overzicht van baten en lasten over 2022;
2. de balans per 31 december 2022;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol (vastgesteld op 21 maart 2019) en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid (vastgesteld op 8 december 2022) en het Controleprotocol Wet WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland te Westervoort zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover.

Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 603.840. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022.
Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het Algemeen Bestuur overeengekomen dat wij aan het Algemeen Bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 60.384 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Bij de aanvang van onze controle hebben wij een frauderisico analyse uitgevoerd. Hierbij hebben wij risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening als gevolg van fraude. De uitkomsten van deze frauderisico analyse zijn vertaald naar generieke en specifieke controlewerkzaamheden die onderdeel uitmaken van onze controleaanpak.

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het systeem van interne beheersing, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het Dagelijks Bestuur inspeelt op frauderisico's. Ook hoe het bestuur het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het Algemeen Bestuur toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het beperken van frauderisico's.
Als onderdeel van het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

We hebben de beschikbare controle-informatie in overweging genomen en navraag gedaan bij relevante personen, waaronder de concerncontroller en de directeur. Hieruit volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Uit het geheel van onze werkzaamheden volgen geen signalen van aanwijzingen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerd frauderisico	Controlewerkzaamheden en observaties
Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt	Het Dagelijks Bestuur en de directie bevinden zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat ze in staat zijn de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersings-maatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Wij hebben specifiek aandacht besteed aan de effectiviteit van de ingebouwde waarborgen in de processen met betrekking tot handmatige journaalposten. We hebben een aantal memoriaalboekingen gecontroleerd op basis van de omvang en de omschrijving. Wij hebben bij de controlewerkzaamheden specifieke aandacht gehad voor eventuele manipulatie of bovenmatige bemoeienis van het management bij de totstandkoming van cijfers en belangrijke toelichtingen. Wij hebben geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude vastgesteld met betrekking tot het overschrijven van interne beheersingsmaatregelen door het management.
Het risico dat schattingsposten onterecht door het management beïnvloed worden	Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op het opstellen van schattingen zoals voorzieningen. Wij hebben getoetst of de gehanteerde uitgangspunten en veronderstellingen adequaat zijn. Wij hebben in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het management bij deze schattingen. Wij hebben geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude vastgesteld met betrekking tot het maken van schattingen.
Het risico dat inkoopfacturen betaald worden, zonder dat hier een prestatie tegenover staat	Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen geëvalueerd die bedoeld zijn om het risico op fraude te beperken met betrekking tot het leveren van de prestaties van de ingekochte goederen en diensten. Wij hebben door middel van een deelwaarneming vastgesteld dat de levering van goederen/diensten voor de onderzochte gevallen heeft plaatsgevonden overeenkomstig de inkoopfacturen. Wij hebben geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude vastgesteld met betrekking tot de inkoop.
Het risico dat betaalbatches ongeautoriseerd worden aangepast en naar verkeerde bankrekeningnummers wordt betaald	Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen geëvalueerd die bedoeld zijn om het risico op fraude te beperken bij het aanmaken van betalingen. Aanvullend hebben we data-analyse gedaan op alle bankmutaties. Wij hebben geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude vastgesteld met betrekking tot de betalingen.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Het Algemeen Bestuur heeft in de regeling van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland te Westervoort vastgelegd (artikel 29 lid 7) dat aan enig batig saldo een bestemming specifiek voor de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland te Westervoort kan worden gegeven. Alle overige lasten worden verdeeld over de deelnemende gemeenten (artikel 29 lid 5). Daarmee worden de financiële risico's afgewenteld op de deelnemende gemeenten.

Het Dagelijks Bestuur heeft inzicht gegeven in de financiële positie en de risico's in de paragraaf weerstandsvermogen in het jaarverslag. Wij hebben het proces van risicoanalyse en de veronderstellingen die het Dagelijks Bestuur heeft gehanteerd beoordeeld en geëvalueerd. Daarnaast hebben wij beoordeeld of de paragraaf Weerstandsvermogen alle relevante informatie bevat, waarvan wij tijdens onze controle kennis hebben gekregen.
Voor het overige hebben wij inlichtingen ingewonnen bij het Dagelijks Bestuur over de kennis van risico's na de periode van de verrichte risicoanalyse. Uit onze werkzaamheden blijkt het gegeven inzicht zoals, dat gegevens is door het Dagelijks Bestuur, aanvaardbaar is.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Dagelijks Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur voor de jaarrekening
Het Dagelijks Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het Dagelijks Bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het Dagelijks Bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het Dagelijks Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Dagelijks Bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het Dagelijks Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het Algemeen Bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid welke is vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 8 december 2022, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

  het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het Dagelijks Bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het Dagelijks Bestuur gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder of deelnemende gemeenten. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het Algemeen Bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Doetinchem, 30 maart 2023

Stolwijk Kelderman

w.g. drs. G.J. Bouwhuis RA

6. Bijlagen

Bijlage 1 - Overzicht van de baten en lasten per taakveld

In dit overzicht worden de lasten en baten ingedeeld per taakveld conform BBV.

Overzicht Taakvelden		Taakveld	2022 Realisatie	2022 Gewijzigde Begroting	*Verschil vs. Gew. Begroting*
€ x 1.000					
Lasten	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 2.207	€ 2.291	*€ 84*
	6.4	Begeleide participatie	€ 53.501	€ 54.155	*€ 654*
	6.5	Arbeidsparticipatie	€ 1.226	€ 1.271	*€ 45*
	0.4	Overhead	€ 3.410	€ 3.510	*€ 100*
	0.8	Overige baten en lasten	€ 21	€ 32	*€ 11*
	0.10	Mutaties reserves	€ 19	€ 0	*-€ 19*
Totaal Lasten			€ 60.384	€ 61.258	*€ 875*
Baten	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 2.818	€ 2.964	*€ 146*
	6.4	Begeleide participatie	€ 53.673	€ 54.291	*€ 618*
	6.5	Arbeidsparticipatie	€ 1.753	€ 1.771	*€ 18*
	0.4	Overhead	€ 2.086	€ 2.089	*€ 3*
	0.8	Overige baten en lasten	€ 21	€ 32	*€ 11*
	0.10	Mutaties reserves	€ 33	€ 112	*€ 79*
Totaal Baten			€ 60.384	€ 61.258	*€ 875*

Toelichting

» De modules vallen grotendeels gelijk aan de taakvelden.

» Inkoop, CMI en Beheer zijn hier geconsolideerd als overhead, samen met de overheadlasten van de overige modules.

» De dotaties aan de bestemmingsreserves komen hier als lasten terug en onttrekkingen als baten. Het vooruit ontvangen bedrag voor het KTO is als last opgenomen bij de mutatie reserve.

De cijfermatige analyse is niet anders dan eerder vermeld.

Bijlage 2 - Overzicht van de afrekening per module

Gemeentelijke bijdrage Module Beheer	*Realisatie 2022*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*	*Reeds gefactureerd*	*Te crediteren*
Gemeente Arnhem	126.009	132.650	*6.641*	*132.649*	*6.640*
Gemeente Doesburg	8.651	9.107	*456*	*9.108*	*457*
Gemeente Duiven	19.623	20.657	*1.034*	*20.657*	*1.034*
Gemeente Lingewaard	36.394	38.312	*1.918*	*38.312*	*1.918*
Gemeente Overbetuwe	37.413	39.385	*1.972*	*39.385*	*1.971*
Gemeente Renkum	24.538	25.831	*1.293*	*25.832*	*1.294*
Gemeente Rheden	34.176	35.977	*1.801*	*35.977*	*1.800*
Gemeente Rozendaal	1.331	1.401	*70*	*1.401*	*70*
Gemeente Wageningen	30.977	32.609	*1.632*	*32.609*	*1.632*
Gemeente Westervoort	11.692	12.308	*616*	*12.308*	*616*
Gemeente Zevenaar	34.168	35.968	*1.801*	*35.968*	*1.800*
Totaal gemeenten	**€ 364.972**	**384.205**	***19.234***	**384.203**	**19.231**

Gemeentelijke bijdrage Module Inkoop	*Realisatie 2022*	*Gewijzigde Begroting*	*Verschil*	*Reeds gefactureerd*	*Te crediteren*
Gemeente Arnhem	€ 601.470	€ 605.859	*€ 4.389*	*€ 605.859*	*€ 4.389*
Gemeente Doesburg	€ 41.293	€ 41.595	*€ 302*	*€ 41.595*	*€ 302*
Gemeente Duiven	€ 93.664	€ 94.348	*€ 684*	*€ 94.348*	*€ 684*
Gemeente Lingewaard	€ 139.087	€ 139.088	*€ 1*	*€ 139.088*	*€ 1*
Gemeente Overbetuwe	€ 168.215	€ 159.151	*€ -9.064*	*€ 159.151*	*€ -9.064*
Gemeente Renkum	€ 117.123	€ 117.978	*€ 855*	*€ 117.978*	*€ 855*
Gemeente Rheden	€ 163.131	€ 164.324	*€ 1.192*	*€ 164.324*	*€ 1.192*
Gemeente Rozendaal	€ 6.352	€ 6.397	*€ 44*	*€ 6.397*	*€ 44*
Gemeente Wageningen	€ 118.395	€ 118.396	*€ 0*	*€ 118.396*	*€ 0*
Gemeente Westervoort	€ 55.809	€ 56.215	*€ 406*	*€ 56.215*	*€ 406*
Gemeente Zevenaar	€ 163.090	€ 164.282	*€ 1.191*	*€ 164.282*	*€ 1.191*
Totaal gemeenten	**€ 1.667.629**	**€ 1.667.629**	***€ 0***	***€ 1.667.629***	***€ 0***

Gemeentelijke bijdrage Module Onderwijs	Realisatie 2022	Gewijzigde Begroting	Verschil	Reeds gefactureerd	Te crediteren
Gemeente Arnhem	€ 705.628	€ 740.463	€ 34.835	€ 740.464	€ 34.836
Gemeente Doesburg	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Duiven	€ 81.516	€ 85.540	€ 4.024	€ 85.540	€ 4.024
Gemeente Lingewaard	€ 142.483	€ 149.517	€ 7.034	€ 149.516	€ 7.033
Gemeente Overbetuwe	€ 163.613	€ 171.690	€ 8.077	€ 171.690	€ 8.077
Gemeente Renkum	€ 89.076	€ 93.473	€ 4.397	€ 93.474	€ 4.398
Gemeente Rheden	€ 147.135	€ 154.399	€ 7.264	€ 154.398	€ 7.263
Gemeente Rozendaal	€ 4.749	€ 4.984	€ 234	€ 4.984	€ 235
Gemeente Wageningen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Westervoort	€ 53.698	€ 56.348	€ 2.651	€ 56.348	€ 2.650
Gemeente Zevenaar	€ 131.821	€ 138.328	€ 6.508	€ 138.328	€ 6.507
Totaal Leerplicht	**€ 1.519.717**	**€ 1.594.742**	**€ 75.025**	**€ 1.594.742**	**€ 75.025**
VSV Gemeente Arnhem	€ 149.500	€ 149.500	€ -	€ 149.500	€ -
Totaal gemeenten	**€ 1.664.800**	**€ 1.744.242**	**€ 75.025**	**€ 1.744.242**	**€ 75.025**
RMC Kwalificatieplicht	€ 387.800	€ 387.800	€ -	€ 387.800	€ -
RMC VSV	€ 305.482	€ 337.600	€ 32.118	€ 337.600	€ 32.118
RMC Jeugdwerkloosheid	€ 20.958	€ 60.000	€ 39.042	€ 20.958	€ -
Programma Schakelpunt	€ 191.000	€ 191.000	€ -	€ 191.000	€ -
Programma Sluitende Keten	€ 20.000	€ 20.000	€ -	€ 20.000	€ -
Programma Verzuim 18+	€ 160.000	€ 160.000	€ -	€ 160.000	€ -
Totaal regionale bijdrage	**€ 1.085.240**	**€ 1.156.400**	**€ 71.160**	**€ 1.117.358**	**€ 32.118**

Gemeentelijke bijdrage Module WSP	Realisatie 2022	Gewijzigde Begroting	Verschil	Reeds gefactureerd	Te crediteren
Gemeente Arnhem	€ 658.579	€ 666.114	€ 7.535	€ 666.114	€ 7.535
Gemeente Doesburg	€ 45.162	€ 45.679	€ 517	€ 45.678	€ 516
Gemeente Duiven	€ 102.522	€ 103.695	€ 1.173	€ 103.694	€ 1.172
Gemeente Lingewaard	€ 190.124	€ 192.299	€ 2.175	€ 192.300	€ 2.176
Gemeente Overbetuwe	€ 195.467	€ 197.703	€ 2.236	€ 197.704	€ 2.237
Gemeente Renkum	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Rheden	€ 178.531	€ 180.574	€ 2.043	€ 180.574	€ 2.043
Gemeente Rozendaal	€ 6.956	€ 7.035	€ 80	€ 7.036	€ 80
Gemeente Wageningen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Westervoort	€ 61.090	€ 61.789	€ 699	€ 61.790	€ 700
Gemeente Zevenaar	€ 178.531	€ 180.574	€ 2.043	€ 180.574	€ 2.043
Totaal gemeenten	**€ 1.616.962**	**€ 1.635.462**	**€ 18.500**	**€ 1.635.464**	**€ 18.502**

Gemeentelijke bijdrage Module WgSW	Realisatie 2022	Onttrekking Voorziening	Gewijzigde Begroting	Verschil	Reeds gefactureerd	Te crediteren
Gemeente Arnhem	€ 27.166.038	€ 78.504	€ 27.561.922	€ 474.388	€ 27.527.569	€ 440.035
Gemeente Doesburg	€ 1.460.792	€ 4.938	€ 1.482.080	€ 26.226	€ 1.480.233	€ 24.379
Gemeente Duiven	€ 1.926.004	€ 4.938	€ 1.954.071	€ 33.006	€ 1.951.635	€ 30.569
Gemeente Lingewaard	€ 4.164.755	€ 12.720	€ 4.225.447	€ 73.412	€ 4.220.182	€ 68.146
Gemeente Overbetuwe	€ 3.524.926	€ 10.475	€ 3.576.294	€ 61.843	€ 3.571.834	€ 57.384
Gemeente Renkum	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Rheden	€ 6.165.363	€ 17.658	€ 6.255.209	€ 107.505	€ 6.247.415	€ 99.710
Gemeente Rozendaal	€ 56.360	€ 60	€ 57.181	€ 882	€ 57.112	€ 813
Gemeente Wageningen	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ -	€ -
Gemeente Westervoort	€ 2.517.618	€ 6.884	€ 2.554.307	€ 43.572	€ 2.551.122	€ 40.388
Gemeente Zevenaar	€ 4.710.761	€ 13.468	€ 4.779.409	€ 82.117	€ 4.773.450	€ 76.158
Totaal gemeenten	**€ 51.692.617**	**€ 149.647**	**€ 52.445.920**	**€ 902.951**	**€ 52.380.552**	**€ 837.582**
Buitengemeenten	€ 1.588.482		€ 1.511.526	€ -76.956		

Gemeentelijke bijdrage Module CMI	Realisatie 2022	Gewijzigde Begroting	Verschil	Reeds gefactureerd	Te crediteren
Gemeente Arnhem	28.366	28.366	-	28.366	-
Gemeente Doesburg	1.932	1.932	-	1.932	-
Gemeente Duiven	4.378	4.378	-	4.378	-
Gemeente Lingewaard	8.177	8.177	-	8.177	-
Gemeente Overbetuwe	8.420	8.420	-	8.420	-
Gemeente Renkum	-	-	-	-	-
Gemeente Rheden	7.601	7.601	-	7.601	-
Gemeente Rozendaal	301	301	-	301	-
Gemeente Wageningen	-	-	-	-	-
Gemeente Westervoort	2.622	2.622	-	2.622	-
Gemeente Zevenaar	7.701	7.701	-	7.701	-
Totaal gemeenten	**69.500**	**69.500**	**-**	**69.500**	**-**

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 28 juni 2023

Zaaknummer 209190

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 6 juni 2023, nummer: 209190;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te nemen van het Intern controleplan 2023.
2. Het normenkader 2023 inclusief rapportagegrens vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Intern Controleplan 2023

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	28 juni
Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	Smeulders

Resultaat van bespreking:

Aan de gemeenteraad, 23 juni 2023

Het college heeft het raadsvoorstel "Intern Controleplan 2023" aangeboden aan de raad.

Dit voorstel is in de vergadering van de Auditcommissie van 19 juni besproken. De auditcommissie heeft tijdens de bespreking aangegeven blij te zijn met het voorstel. Omdat de werkwijze, net als het normenkader, vrijwel ongewijzigd is ten opzichte van het controleplan van 2022, adviseert de auditcommissie om dit voorstel direct ter besluitvorming te agenderen.

Het Dagelijks Bestuur van de Agendacommissie heeft daarom besloten dit voorstel direct, dat wil zeggen zonder voorafgaande raadskamerbespreking, toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering van 28 juni.

De griffier, De voorzitter,

J. Kersten K. Koorn

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 209190

Onderwerp: Intern controleplan 2023

Kernboodschap

Het college is ervoor verantwoordelijk dat de (financiële) informatie die wordt verstrekt een realistisch beeld geeft van de werkelijkheid. Daarnaast is het college ervoor verantwoordelijk dat altijd wordt gehandeld binnen de grenzen van geldende financiële wetten en regels. Dit noemen we financiële rechtmatigheid. Tot nu toe maakte financiële rechtmatigheid onderdeel uit van de verklaring van de accountant bij de jaarrekening. Vanaf dit boekjaar (2023), legt het college verantwoording af over deze financiële rechtmatigheid middels de rechtmatigheidsverantwoording in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening 2023.

Om te waarborgen dat financieel rechtmatig gehandeld wordt, is binnen de gemeente een stelsel van interne beheersing aanwezig. Het interne controleplan geeft richting om dit stelsel van interne beheersing te toetsen en om werkzaamheden uit te voeren waardoor een conclusie kan worden gegeven over het financieel rechtmatig handelen in het boekjaar. Het intern controleplan wordt jaarlijks vastgesteld door het college en vormt de basis voor de rechtmatigheidsverantwoording.

Als bijlage van dit plan is het normenkader opgenomen. Het normenkader is een set aan regels waar de gemeente zich, in het kader van rechtmatigheid, aan moet houden. Dit normenkader dient jaarlijks te worden vastgesteld door de gemeenteraad zodat voor het college altijd duidelijk is wat de geldende regels zijn. In vergelijking met voorgaande jaren is geen sprake van wijzigingen in dit kader.

Voorstel

1. Kennis te nemen van het Intern controleplan 2023.
2. Het normenkader 2023 inclusief de rapportagegrens vast te stellen.

Inleiding

Het college draagt op grond van art. 212/213 van de Gemeentewet zorg voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van (financiële) beheershandelingen. Om hier invulling aan te geven wordt jaarlijks een Intern Controleplan (IC plan) opgesteld en vastgesteld door het college.

GEMEENTE Arnhem

Medio 2022 is in de Tweede Kamer besloten dat de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheidsverantwoording van het college ingaat per 1-1-2023. Dit betekent dat in de jaarrekening 2023 de rechtmatigheidsverantwoording wordt opgenomen. Deze wijziging diende zich al eerder aan waardoor de gemeente Arnhem eerder al maatregelen heeft getroffen. In de afgelopen twee jaren is al 'proefgedraaid' alsof al sprake was van de situatie waarin het college een rechtmatigheidsverklaring moest afleggen.

Het normenkader is opgenomen als bijlage 3 van het Interne controleplan. In het normenkader is een set aan regelgeving opgenomen waaraan in het kader van de financiële rechtmatigheid moet worden voldaan. Dit normenkader dient jaarlijks vastgesteld te worden zodat duidelijk is aan welke regelgeving moet worden geconformeerd.

Beoogd effect

Het beoogde effect van het Intern controleplan is om de procesbeheersing goed te kunnen toetsen en met behulp van interne controle aan te tonen dat de financiële rechtmatigheid op orde is. Het beoogde effect van het normenkader is om alle regelgeving, die in het kader van rechtmatigheid geldt, permanent inzichtelijk te hebben voor het college.

Argumenten

1.1 Intern controleplan

Het intern controleplan 2023 geeft inzicht in hoe de controle op het stelsel van interne beheersing is georganiseerd bij de gemeente Arnhem. De aanpak en reikwijdte van de interne controle komen in dit plan terug, evenals de rollen en verantwoordelijkheden van de diverse betrokkenen. Aan de hand van dit interne controleplan wordt de raad geïnformeerd en gefaciliteerd om haar kaderstellende en controlerende taak te vervullen.

2.1 Normenkader

Conform de kadernota rechtmatigheid 2023 van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moet het college voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole het normenkader door de raad laten vaststellen. Voor een goede uitvoering van de rechtmatigheidscontrole is het van belang dat de geldende regelgeving duidelijk vastligt. Het college is primair verantwoordelijk voor de naleving van de wet- en regelgeving.

Indien gedurende het jaar de normen wijzigen, zullen de wijzigingen opnieuw door de raad worden vastgesteld.

Volgens de kadernota rechtmatigheid 2023 is er binnen de rechtmatigheidsverantwoording naast de verantwoordingsgrens ook ruimte voor een rapportagegrens. Alle fouten en onduidelijkheden die worden geconstateerd en boven de rapportagegrens komen, zullen

worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. In het normenkader is de rapportagegrens opgenomen van 0,05% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. Dit komt overeen met de werkwijze zoals deze in de afgelopen jaren ook door de externe accountant is gehanteerd.

Kanttekeningen en risico's

Niet van toepassing

Participatie

Niet van toepassing.

Financiën

Dit besluit heeft geen financiële gevolgen.

Uitvoering

Het normenkader wordt vastgesteld door de raad. De interne controle, waarbij het normenkader de basis vormt, wordt overeenkomstig de planning in het interne controleplan uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het college.

Communicatie

Het controleplan wordt gecommuniceerd met de externe accountant.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Intern controleplan 2023

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	209190

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 6 juni 2023, nummer: 209190;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te nemen van het Intern controleplan 2023.
2. Het normenkader 2023 inclusief rapportagegrens vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Gemeente Arnhem

Intern controleplan 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding en door de raad te nemen besluiten 3
1.1 Aanleiding en indeling Interne Controleplan 3
1.2 Ontwikkelingen 3
1.3 Door de raad te nemen besluiten 4
2. Aanpak interne controle 5
2.1 Inleiding 5
2.2 Tooling 5
2.3 Deelverantwoording 5
2.4 Significante posten en processen 5
2.5 Risicoanalyse en controleaanpak per controlegebied 6
2.7 Rapportage 7
Bijlage 1 - Technische bijlagen controleplan 9
1.1 Belang interne controle 9
1.2 Wat is "in control" zijn? 9
1.3 Onderscheid interne controle en interne beheersing 10
1.4 Samenhang interne controle en externe (accountantscontrole) 11
1.5 Rol en verantwoordelijkheden interne controle binnen de organisatie 12
1.6 Processen organisatie 13
1.7 IT-omgeving organisatie 14
1.8 Methode van uitvoering en vastlegging procescontroles 15
Bijlage 2 - Model rechtmatigheidsverantwoording 18
Bijlage 3 - Normenkader 2023 19

1. Inleiding en door de raad te nemen besluiten

1.1 Aanleiding en indeling Interne Controleplan

Aanleiding

Het college draagt zorg voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen door de gemeente Arnhem. Dit is in overeenstemming met de regelgeving ad. art. 212/213 van de Gemeentewet en de door de raad vastgestelde financiële verordening (artikel 25 'Interne controle en rechtmatigheidsverantwoording') en controleverordening. Deze controleverordening geeft nadere aanwijzingen aan de externe accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole.

Om hier door het college invulling aan te geven wordt jaarlijks het Interne Controleplan (hierna 'controleplan') bijgesteld en vastgesteld. Het controleplan geeft aan hoe de interne beheersing binnen de gemeente Arnhem georganiseerd is en hoe de controle op procesniveau uitgevoerd moet worden.

De externe accountant vraagt in zijn rapportage door middel van de zogenaamde 'boardletter' ook aandacht voor verbetering van de interne beheersing en rechtmatigheid op procesniveau. De aanbevelingen uit de meest actuele boardletter 2022 zijn ook in dit controleplan meegenomen.

Indeling

In de indeling van dit controleplan hieronder wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds de actualiteiten en bijstellingen en anderzijds de meer reguliere, technische onderwerpen. Deze laatste zijn omwille van de leesbaarheid voornamelijk in de technische bijlagen opgenomen.

1.2 Ontwikkelingen

Op 27 september 2022 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel ‘Wet versterking decentrale rekenkamers‘ aangenomen. Met dit wetsvoorstel is een wijziging in de Gemeentewet, Provinciewet en Waterschapswet voorgesteld die betrekking heeft op de rechtmatigheidsverantwoording als onderdeel van de jaarrekening. Met deze wijziging van de rechtmatigheidsverantwoording leggen het college van burgemeester en wethouders bij een gemeente zelf verantwoording af over de rechtmatigheid. Dit is in lijn met de systematiek die geldt bij het Rijk. Concreet betekent dit dat vanaf boekjaar 2023 de rechtmatigheidsverantwoording wordt opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken. De externe accountant betrekt vervolgens de rechtmatigheidsverantwoording van het college bij het oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening.

Om een rechtmatigheidsverantwoording te kunnen afgeven moet de procesbeheersing goed op orde zijn en met behulp van interne controle moet aangetoond worden dat de maatregelen werken en de rechtmatigheid op orde is. Het college moet kunnen vertrouwen op een kwalitatief goede interne controle op basis waarvan een gefundeerd oordeel kan worden gegeven en de rechtmatigheidsverantwoording kan worden afgeven. Dit vereist een professionele interne controle aanpak, vastlegging en een gestructureerde rapportage waarbij het college meegenomen wordt in de uitkomsten van de interne controle.

De rechtmatigheidsverantwoording wordt opgenomen in de jaarrekening. Deze verantwoording betreft de rechtmatige uitvoering van de taken en omvat het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium bij de desbetreffende financiële beheershandelingen en transacties. Naast deze

rechtmatigheidsverantwoording neemt het college in de paragraaf bedrijfsvoering van het jaarverslag een toelichting op over de financiële rechtmatigheid.

Los van de rechtmatigheidsverantwoording die het college afgeeft over de gemeentelijke jaarrekening, dient het dagelijks bestuur van gemeenschappelijke regelingen ook een rechtmatigheidsverantwoording af te leggen over de cijfers van de betreffende gemeenschappelijke regeling. Een aantal portefeuillehouders is lid van het dagelijks bestuur van een gemeenschappelijke regeling van de gemeente Arnhem. In de Begroting is weergegeven om welke gemeenschappelijke regelingen het gaat. Dit controleplan gaat niet verder in op de rechtmatigheidsverantwoording aangaande deze organisaties. De betreffende portefeuillehouders zullen zich vanuit de rol van bestuurder moeten laten informeren door de gemeenschappelijke regelingen over de stappen die aldaar zijn / worden gezet om te komen tot de vereiste rechtmatigheidsverantwoording. Uiteraard kunnen de business controllers, indien nodig, de portefeuillehouders hierin adviseren en ondersteunen.

1.3 Door de raad te nemen besluiten

Voor de interne controle is het van belang dat de raad twee onderdelen behandelt in het kader van de nieuwe rechtmatigheidsverantwoording en de BBV Notitie Rechtmatigheidsverantwoording. Deze twee onderdelen hebben als doel om de kaderstellende- en controlerende rol van de gemeenteraad op het gebied van de rechtmatigheid te versterken. Het gaat om de volgende twee elementen, waarbij punt 1 ter kennisname aan de raad wordt aangeboden en waarbij punt 2 door de raad wordt vastgesteld:

1. Het kennisnemen van het controleplan 2023;
2. Het vaststellen van het normenkader 2023 zoals bijgevoegd in bijlage 3 bij dit controleplan.

Ad 1.

De commissie BBV heeft een standaardtekst opgesteld voor de rechtmatigheidsverantwoording, die straks een onderdeel vormt van de jaarrekening. In deze standaardtekst wordt gesproken over afwijkingen. Onder afwijkingen worden fouten en onduidelijkheden verstaan. Fouten zijn posten die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen. Onduidelijkheden zijn posten, waarbij voor het college een onduidelijkheid bestaat over de rechtmatigheid. Deze onduidelijkheden staan niet gelijk aan de onzekerheden in de controle van de accountant. Het college voert immers geen accountantscontrole uit, maar krijgt vanuit interne toetsingen en monitoring informatie over onduidelijkheden, die twijfels oproepen over de rechtmatigheid. Het gaat hierbij dus niet om het ontbreken van (controle-)informatie, maar om (mogelijk tegenstrijdige) interpretaties van feiten en juridische normen. Uiteenlopende oordelen over de rechtmatigheid en de daarmee verband houdende lasten, kunnen weergegeven worden als onduidelijkheden. Het is de rol van het college om onduidelijkheden zoveel mogelijk te voorkomen. Waar deze (onverhoopt) voorkomen, moet het college ze binnen een redelijke termijn verhelderen.

Ad 2.

Voor een goede uitvoering van de rechtmatigheidscontrole is het belangrijk dat de geldende regelgeving duidelijk vastligt. Het college is primair verantwoordelijk voor de naleving van de wet- en regelgeving en moet dus permanent inzicht hebben in de van toepassing zijnde relevante wet- en regelgeving.

Het college dient het normenkader conform de Kadernota rechtmatigheid van het BBV jaarlijks voorafgaand aan de start van de jaarrekeningcontrole naar de raad te sturen.

Volgens de kadernota rechtmatigheid 2023 is er binnen de rechtmatigheidsverantwoording naast de verantwoordingsgrens ook ruimte voor een rapportagegrens. Alle fouten en onduidelijkheden die worden geconstateerd en boven de rapportagegrens komen, zullen worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. In het normenkader is de rapportagegrens opgenomen van 0,05% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. Dit komt overeen met de werkwijze zoals deze in de afgelopen jaren ook door de externe accountant is gehanteerd. Als referentie: wanneer de rapportagegrens berekend zou worden op basis van de begroting 2023, zou deze grens afgerond €431.000 bedragen

2. .Aanpak interne controle

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de controleaanpak behandeld die erop is gericht te komen tot een rechtmatigheidsverantwoording door het college, alsmede om opvolging te geven aan de procesaanbevelingen van de externe accountant. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de tooling (2.2), de deelverantwoordingen (2.3), de significante posten en processen (2.4), de risicoanalyse en controleaanpak per proces (2.5) en de planning (2.6) en rapportage (2.7).

2.2 Tooling

De tool Naris wordt door de gemeente gebruikt voor het risicomanagement en de interne controle. Het voordeel van deze tooling is dat de interne controle gestructureerd en goed gedocumenteerd kan worden, om uiteindelijk het college de rechtmatigheidsverantwoording te kunnen laten opstellen.

2.3 Deelverantwoording

Voordat het college de gemeentebrede rechtmatigheidsverantwoording kan afgeven, moet vanuit de lijn een basis liggen door middel van interne controle (IC)-rapportages c.q. rechtmatigheidsverantwoordingen over de onderliggende processen. De leden van het MTA (de proceseigenaren) zijn, ondersteund door de afdelingshoofden (de procesmanagers), aangewezen om een rechtmatigheidsverantwoording af te geven voor hun team c.q. proces. Zij worden ondersteund door de 1^{e} lijn vanuit de inhoudelijke afdeling, de 2^{e} lijn vanuit de afdeling Financiën & Control (F&C) en de 3^{e} lijn vanuit de interne auditfunctie. Voor uitleg van het zogenaamde 'three lines of defense model' wordt verwezen naar bijlage 1.5.

Bovengenoemde aanpak wordt in Naris verwerkt in de controleplannen. Per proces worden de risico’s en beheersmaatregelen in beeld gebracht die in de 1^{e} lijn aanwezig zijn. Periodiek worden de beheersmaatregelen getoetst door middel van de beoordeling van de opzet, het bestaan en de werking van de beheersmaatregelen. Dit begint met een jaarlijks gesprek van de 2^{e} en/of 3^{e} lijn met de proceseigenaar, de procesmanager en de medewerkers in het proces (functionarissen die verantwoordelijk zijn voor de 1e lijn). In dit gesprek worden de risico’s en beheersmaatregelen doorgenomen en geactualiseerd. Tegelijkertijd worden de bevindingen en aanbevelingen uit voorgaande interne controles doorgesproken. Vervolgens vindt door de 2e en/of 3e lijn een lijncontrole plaats door voor één transactie de opzet, bestaan en de werking van de beheersmaatregelen te toetsen. Afsluitend worden voor de hele populatie aan transacties de uitgevoerde beheersmaatregelen getoetst via steekproeven / IT controles en data-analyse. Het gaat hierbij niet alleen om controles uitvoeren en rapporteren wat er niet goed gaat, maar ook om het helpen van de procescoördinatoren om de procesbeheersing (inclusief IT) te verbeteren.

2.4 Significante posten en processen

Jaarlijks wordt de kwaliteit van de opzet, de invoering (het bestaan), en de werking van de belangrijkste interne controlemaatregelen voor alle significante (materiele) financiële bedrijfsprocessen getoetst. Een bedrijfsproces is in dit verband een afgebakend geheel van eenduidige maatregelen van administratieve organisatie en interne controle.

Op basis van de financiële gegevens zijn voor 2023 onderstaande controlegebieden onderkend, met ook de aanbevelingen uit de actuele boardletter van de accountant, waar van toepassing:

Controlegebieden IC	Actuele boardletter 2022
Baten	
Algemene uitkering	
Belastingopbrengsten	Beheersing uitbestede processen
Huren	
Subsidieontvangsten	
Parkeeropbrengsten	
Grondverkopen	
Overige opbrengsten	
Legesopbrengsten (m.n. wabo)	
Lasten	
Lonen en salarissen	
Inkopen (aanbesteding)	Rechtmatigheid EU-aanbestedingen
Treasury	
Grondaankopen	
Sociaal domein (Zorg in natura en PGB)	
Sociale uitkeringen	
Subsidieverstrekkingen en gelden derden	
Overige controlegebieden	
Financiële administratie (incl. memoriaalboekingen)	Sturing op balansposten en tweedelijns controle, inrichting financiële administratie
Waardering grondexploitatie	
IT-omgeving	IT-beheersomgeving en cybersecurity

2.5 Risicoanalyse en controleaanpak per controlegebied

Voor bovenstaande controlegebieden wordt per gebied een controleplan in Naris opgesteld. Basis van dit controleplan is de risicoanalyse. Daarbij wordt het inherent risico op onjuistheden en onrechtmatigheden ingeschat. Het inherente risico wil zeggen: de gevoeligheid van een bewering voor een afwijking die afzonderlijk of samen met andere afwijkingen van materieel belang kan zijn, in de veronderstelling dat er geen interne beheersingsmaatregelen zijn met betrekking tot deze bewering. Deze gevoeligheid wordt bepaald door onder andere de volgende factoren:

- Complexiteit van de regelgeving;
- Aantal en aard transacties;
- Automatiseringsomgeving;
- Bevindingen van voorgaand jaar;
- Eventuele andere overwegingen (bijv. wijzigingen in wet- en regelgeving, politieke focus).

De belangrijkste uitgangspunten van onze controleaanpak zijn:

- We zetten in op het in control krijgen van de automatiseringsomgeving (general controls en application controls van relevante applicaties);
- Uitgebreide vastlegging;
- Werking application controls vastleggen middels schermprints;
- Aantonen betrouwbaarheid lijstwerk;
- Duidelijke aansluiting tussen de controlestukken en de financiële administratie;
- Werkzaamheden ten behoeve van het vaststellen van de opzet, bestaan en werking van beheersmaatregelen;
- Gegevensgerichte werkzaamheden, waaronder steekproeven.

Van de processen is het de vraag welk doel ze hebben en in hoeverre de beheersingsmaatregelen de risico’s in het proces afdichten. Hierbij worden niet alleen financiële risico’s genoemd, maar ook operationele risico’s,

waardoor de organisatiedoelstellingen mogelijk niet gerealiseerd (kunnen) worden. Overigens vindt risicoanalyse voortdurend plaats, omdat alle bevindingen aanleiding kunnen zijn om de controle-aanpak bij te stellen.

Op basis van de risicoanalyse worden achtereenvolgens zogeheten systeem-/organisatiegerichte en gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd.

De fase van systeem-/organisatiegerichte werkzaamheden is erop gericht vast te stellen of de belangrijke beheersmaatregelen in de processen en systemen inderdaad werken zoals beschreven (beoordeling opzet, bestaan en werking van de beheersmaatregelen in de processen). In deze fase komen ook de verschillen aan het licht tussen hoe de organisatie denkt dat een proces verloopt en hoe het feitelijk verloopt.

Naast het uitvoeren van systeemgerichte werkzaamheden, worden gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Deze dienen om extra zekerheid te verkrijgen over of de beheersmaatregelen het gewenste effect hebben gehad of om extra controlezekerheid te verkrijgen in de situatie dat uit procesgerichte werkzaamheden tekortkomingen zijn gebleken. De werkzaamheden worden verspreid over het jaar uitgevoerd, zodat er, bij gebleken aandachtspunten, voldoende tijd is om bij te sturen. Omdat er wel een voldoende omvangrijke massa dient te zijn om te controleren, zullen de deelwaarnemingen overwegend in het 2e deel van het jaar uitgevoerd worden. Voor de te hanteren controletoleranties verwijzen wij naar de controleverordening.
Meer informatie over de uitvoering van deze werkzaamheden is opgenomen in bijlage 1.8.

De Planning & Control cyclus van gemeente Arnhem is leidend voor de uitvoering van de werkzaamheden.
De planning voor de uitvoering van de IC in 2023 is als volgt:

Stap	Werkzaamheden	Tijdspad
1.	Actualisatie interne controleplan 2023 in overleg met de concerncontroller	Mei – juni 2023
2.	Overleg met accountant (afstemmen en controleplan, aanpak en ophalen aandachtspunten vanuit accountant)	Juni – juli 2023
3.	Opstellen intern controleplan per controlegebied	Mei – augustus 2023
4.	Opvolging van de acties uit het IT Framework	Mei – december 2023
5.	Verbijzonderde interne controle opzet, bestaan en werking relevante beheersmaatregelen	Juli - augustus 2023
6.	Uitvoeren gegevensgerichte werkzaamheden voorcontrole	Juli - augustus 2023
7.	Bespreken uitkomsten verbijzonderde interne controle en controleaanpak per controlegebied met concerncontroller en MTA inclusief rapportage	September - oktober 2023
8..	Actieve rol in de interim-controle van de accountant. Wij nemen de accountant mee in de uitkomsten van de IC en “begeleiden” de accountant bij de interim-controle zodat een efficiënte interim-controle door de accountant kan worden uitgevoerd	September 2023
9.	Evaluatie controleaanpak per controlegebied	November 2023
10.	Meewerken aan reactie op boardletter	Oktober - december 2023
11.	Uitvoeren gegevensgerichte werkzaamheden (2e halfjaar)	Februari-maart 2024
12.	Evaluatie gegevensgerichte controlewerkzaamheden	Februari-maart 2024
13.	Afsluitende IC rapportage naar controllers (inclusief bespreking) en daarna naar het MTA	Maart 2024
14.	Rapportage interne controle gehele jaar, input voor rechtmatigheidsverantwoording	April 2024

2.7 Rapportage

Van de periodieke controles wordt verslag gedaan aan het management zodat deze tijdig op hoogte is van de kwaliteit van de uitvoering en eventueel tijdig kan bijsturen. De frequentie waarin wordt gerapporteerd is afgestemd op de behoefte van het management en bestuur om op de hoogte blijven van de kwaliteit van de uitvoering. De interne controles en de rapportages daarover zullen worden ingepast in de reguliere planning & control cyclus van de gemeente Arnhem.

De planning is als volgt:

- September / oktober 2023 rapportage over de uitkomst van de interne controles wat betreft de processen.
- Maart 2024: rapportage over de uitkomst van de interne controles over de werkzaamheden in het hele voorgaande jaar.

De twee rapportages betreffen beknopte managementrapportages die worden vastgesteld in het management team Arnhem (MTA) en ter informatie worden aangeboden aan het college. De inhoud van de rapportages is als volgt:

De eerste rapportage heeft de volgende inhoud:

- Risico-inschatting
- Controlemaatregelen en procesbevindingen
- Status van eerder geconstateerde procesbevindingen
- Uitgevoerde en geplande gegevensgerichte werkzaamheden
- Bevindingen op reeds uitgevoerde gegevensgerichte werkzaamheden

De tweede rapportage heeft de volgende inhoud:

- Risico-inschatting
- Controlemaatregelen en procesbevindingen
- Status van eerder geconstateerde procesbevindingen
- Uitgevoerde gegevensgerichte werkzaamheden
- Bevindingen op de uitgevoerde gegevensgerichte werkzaamheden
- Conclusie over de rechtmatigheid

Bijlage 1 - Technische bijlagen controleplan

1.1 Belang interne controle

Een goed opgezette interne controle is een belangrijke pijler voor de gemeente in het kader van planning en control. Enerzijds voor het controleren en signaleren van tekortkomingen in de uitvoering van de taken. Anderzijds voor het bijsturen en het afleggen van verantwoording over de uitgevoerde taken. Met een toereikend controleplan kan de uitvoering van taken met structuur en efficiency worden gedaan.
Het primaire doel van interne controle is om een beeld te krijgen van de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Interne controle is een middel om de kwaliteit van de bedrijfsvoering (continu) te verbeteren en tijdig bij te kunnen sturen in processen. Bij de interne controle wordt zichtbaar vastgesteld dat processen beheerst worden, zoals dat met de inrichting van de administratieve organisatie beoogd was. Ook wordt met de uitkomsten van interne controle aangetoond dat (wel of niet) aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan.

1.2 Wat is "in control" zijn?

Een organisatie is 'In Control' als een organisatie zodanig is ingericht dat de *juiste* discussie op het juiste *moment* op het juiste *niveau* wordt gevoerd zodat (indien nodig) bijgestuurd kan worden om zo de doelstellingen te realiseren. 'In Control' wil dus zeggen dat de organisatie zo is ingericht dat goed bestuur mogelijk is. Dit betekent ook een adequate, tijdige en actuele informatieverstrekking vanuit de werkprocessen.

De controleomgeving is de basisvoorwaarde voor een goed functionerende organisatie die "in control" is. De aspecten ‘soft controls’, cultuur, houding en gedrag zijn hierin belangrijk.

De BBV notitie rechtmatigheid spreekt over drie ambitie- c.q. volwassenheidsniveau‘s van "in control" zijn, met als meest verregaande vorm het afgeven van een zogeheten “In Control Statement” (ICS) over het gehele functioneren van de organisatie. Dit gaat verder dan de rechtmatigheidsverantwoording en zegt ook iets over het functioneren van de interne bedrijfsvoering en betrouwbaarheid van (risicomanagement)processen en IT-systemen.

De gemeente Arnhem zet met dit controleplan in op niveau 2, waarbij zowel het college als de raad de mogelijkheden hebben om andere thema's/processen toe te voegen aan de rechtmatigheidsverantwoording. Het voordeel hiervan is dat de raad aanvullend geïnformeerd kan worden over belangrijke aandachtspunten binnen de bedrijfsvoering van de gemeente, die een plek krijgen in de paragraaf Bedrijfsvoering. Uiteraard zal dit wel tot extra controle-inspanningen (middelen en formatie) leiden binnen de gemeente.

1.3 Onderscheid interne controle en interne beheersing

Het in beeld brengen van de procesrisico's en de beheersingsmaatregelen zijn de basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering van de (verbijzonderde) interne controle.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen interne beheersing en interne controle. Een korte uitleg:

Interne beheersing
De basis van de interne controle is een goede administratieve organisatie en daarin ingebouwde interne beheersing. Elke proceseigenaar binnen onze gemeente heeft inzicht nodig in "wat kan er fout gaan in mijn proces" en "welke maatregelen heb ik getroffen om te voorkomen dat deze fout wordt gemaakt". Deze interne beheersing in de 1e lijn moet geborgd zijn in het werkproces. Dit betekent niet dat alle afdelingen jaarlijks controles op basis van een steekproef moeten uitvoeren. In het werkproces moeten de beheersmaatregelen zijn ingeregeld. De uitvoering van de beheersmaatregel dient zichtbaar vastgelegd te worden. Naast interne beheersing in de 1e lijn is er ook interne beheersing in de 2e lijn. Dat betreft de interne beheersing die uitgevoerd wordt door de financiële adviseurs/controllers en concernadministratie. Deze interne beheersing richt zich met name op het toetsen van de financiële uitkomsten van de processen en voert werkzaamheden uit om de volledigheid van de opbrengstenverantwoording en juistheid van de kostenweergave vast te stellen.

Interne controle
Naast de interne beheersing is de interne controle (IC) te onderkennen. De interne controle heeft als doel om vast te stellen dat processen beheerst worden, maar ook om tekortkomingen in de procesbeheersing en de uitvoering tijdig te onderkennen. Zodat ook tijdig actie kan worden ondernomen om correcties door te voeren. De informatie uit de interne controles en de inbedding van de interne controlemaatregelen in de organisatie helpen om de kwaliteit van de bedrijfsvoering te verbeteren.
De IC richt zich voornamelijk op de zogenaamde getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van (financiële) beheershandelingen. Dit betekent dat de IC vooral gericht is op vaststellen van:

- Het juist gebruik van gedelegeerde bevoegdheden;
- Het opvolgen van de wet- en regelgeving, gemeentelijke verordeningen, voorschriften, instructies, procedures;
- Betrouwbaarheid (juistheid, volledigheid, tijdigheid) en rechtmatigheid van transacties en de daarbij behorende gegevensverwerking;
- Betrouwbaarheid (juistheid, volledigheid, tijdigheid) en rechtmatigheid van informatievoorziening en verantwoordingrapportages;

- Te waarborgen dat wij onze processen beheersen en financiële risico's voldoende zijn afgedekt door adequate beheersmaatregelen;
- Te waarborgen dat de interne beheersmaatregelen werken;
- Aanbevelingen te kunnen geven voor het verbeteren van de kwaliteit van de processen;
- De externe accountantscontrole voor te bereiden c.q. te ondersteunen.

De interne controle richt zich daarbij (ook) op:

- Zowel de 1e lijn als 2e lijn van interne controle. Zie bijlage 1.5 voor meer informatie over deze lijnen van controle.
- IT-controle. Enerzijds is hierbij de focus gericht op de algemene IT-beheersmaatregelen en beheersmaatregelen in de afzonderlijke applicaties. Anderzijds op Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Zie bijlage 1.7 voor meer informatie over de IT-organisatie.

Het primaire doel is het verbeteren van de kwaliteit van de bedrijfsvoering; de informatie uit de interne controles en de inbedding van de interne controlemaatregelen in de organisatie helpen om de kwaliteit van de bedrijfsvoering te verbeteren.

Het secundaire doel is een maximale aansluiting te realiseren tussen de werkzaamheden van de externe accountant en deinterne controle zodat de accountant optimaal gebruik kan maken van de werkzaamheden van de interne controlefunctie.

1.4 Samenhang interne controle en externe (accountantscontrole)

De externe (accountants) controle is sinds boekjaar 2015 belegd bij Deloitte Accountants B.V..

Een doelstelling van gemeente Arnhem is een maximale aansluiting te realiseren tussen de uitgevoerde interne controlewerkzaamheden en de door de accountant te verrichten (externe) werkzaamheden. Daarom is het belangrijk om onze accountant als adviseur te betrekken bij de aanpak van de IC en de uitvoering van de IC, waarbij het college wel de eigen verantwoordelijkheid blijft houden.

Volgens de Nadere voorschriften controle en overige Standaarden (ook wel NV COS genoemd) toetst de accountant jaarlijks de kwaliteit van de opzet, de invoering (het bestaan), en de werking van de belangrijkste interne controlemaatregelen voor alle significante financiële bedrijfsprocessen. De bedrijfsprocessen zijn in paragraaf 2.4 van dit plan nader uitgewerkt.

De mate waarin de accountant gebruik maakt van de werkzaamheden van de IC in het kader van de verbijzonderde interne controle is afhankelijk van:

- De mate waarin de organisatorische positie en relevante beleidslijnen en procedures van de interne auditfunctie de objectiviteit van de interne auditors ondersteunen;
- Het competentieniveau van de interne auditfunctie; en
- Of de interne auditfunctie een systematische en gedisciplineerde benadering hanteert, inclusief kwaliteitsbeheersing (w.o. reviewfunctie).

Het is aan de accountant om een keus te maken in het gebruik van de interne controlefunctie. Normaal gesproken zijn 3 varianten mogelijk in het gebruikmaken van de werkzaamheden van de IAF door de accountant:

1. Steunen op de IAF conform Standaard 610 (NV COS);
2. Deels gebruik maken van de werkzaamheden van de interne controle en IAF, door de IC als verlengstuk te gebruiken (voorbereiden, organiseren, verzamelen);
3. Niet steunen op de werkzaamheden van de IC.

Gezien de huidige normen die accountants hanteren bij het steunen op de interne controlefunctie is variant 2 de ambitie.

1.5 Rol en verantwoordelijkheden interne controle binnen de organisatie

Rol en verantwoordelijkheden van de raad in het kader van interne controle
De gemeenteraad is als hoogste orgaan binnen de gemeente kaderstellend en controlerend. De opdrachtverstrekking aan de accountant vindt plaats door de raad. De raad stelt in het controleprotocol het normenkader en de goedkeurings- en rapportagetoleranties vast.
De accountant controleert de jaarrekening en verstrekt een verklaring waarin hij een oordeel geeft over het getrouwe beeld en de rechtmatigheid. De accountant is verantwoordelijk voor een degelijke en begrijpelijke onderbouwing van zijn oordeel in het verslag van bevindingen. De accountant rapporteert zijn constateringen aan raad.

De raad heeft bij het vaststellen van de jaarrekening de mogelijkheid om met betrekking tot bepaalde onrechtmatigheden een indemniteitsprocedure te starten. Indien onrechtmatigheden voortkomen uit eigen regelgeving heeft de raad de bevoegdheid om bij voldoende uitleg deze onrechtmatige handelingen achteraf te sanctioneren. Als de regel goed is maar de naleving onvoldoende dan is de raad verantwoordelijk om het college op te dragen maatregelen te nemen die een adequate naleving verzekeren.

Rol en verantwoordelijkheden van het college en ambtelijke organisatie in het kader van interne controle

Het college is als bestuur primair verantwoordelijk voor het “in control” zijn van de organisatie. Het college is verantwoordelijk voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van de uitvoering van het financiële en niet-financiële beheer. Het college moet zodanige maatregelen treffen dat de getrouwheid en rechtmatigheid van de complete uitvoering gewaarborgd is. Een onderdeel hiervan is het laten opstellen van het normenkader en toetsingskader. Het college legt verantwoording af aan de raad over de uitvoering van de werkzaamheden/ werkprocessen en adequate vastlegging hiervan. Het college geeft een schriftelijke bevestiging af aan de accountant waarin het college verklaart de juiste en volledige informatie te verstrekken en de zaken benoemt die in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid van belang kunnen zijn.

De ambtelijke organisatie is verantwoordelijk voor de diverse processen en is het “werkapparaat” van het college. De ambtelijke organisatie is verantwoordelijk voor een goede bedrijfsvoering.

Voor een adequate uitvoering van de interne controle moet worden voldaan aan enkele randvoorwaarden:

- Onafhankelijke positie van de interne controlefunctie;
- Geen belemmeringen opgelegd door het bestuur of management;
- Vaktechnische bekwaamheid van de interne controleur (uitvoering getrouwheids- en rechtmatigheidswerkzaamheden);
- (Inhoudelijke) deskundigheid van de interne controleurs met betrekking tot het object van onderzoek;
- Zorgvuldigheid: planning, begeleiding, beoordeling en vastlegging.

Onderstaand plaatje met de zogeheten drie lijnen van interne beheersing geeft invulling aan deze randvoorwaarden.

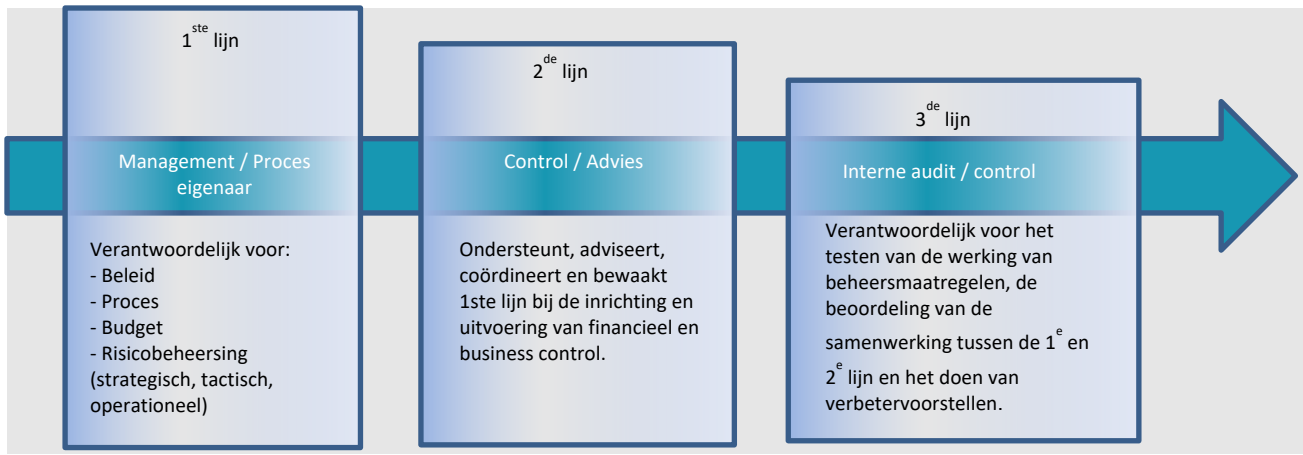

De 1e lijnfuncties vormen de basis zijn voor een goede interne beheersing. De leden van het MTA zijn eigenaar van de interne beheersing van hun processen maar ook goede en zichtbare interne beheersingsmaatregelen in hun processen. Zij worden hierbij ondersteund door de 2e en 3e lijn. In de 2e lijn hebben de business controller en gegevensmanager van de business domeinen op de afdeling Financiën en Control (F&C) een belangrijke spil- en aanjaagfunctie naar het management. De interne controle (IC) functie (3e lijn) van het concern domein op de afdeling F&C heeft met name een toetsende en adviserende rol naar de 1e en 2e lijn. Deze IC-functie is primair belegd bij het team concern financiën en die onder de concerncontroller functioneert. De vaktechnische bekwaamheid, de deskundigheid en zorgvuldigheid geborgd, met name ook doordat meerdere RA's functioneren op het controleteam die veel ervaring hebben met zowel externe als interne controle bij gemeenten.

1.6 Processen organisatie

Een proces is een reeks samenhangende activiteiten gericht op het realiseren van een bepaald doel, bijvoorbeeld het verstrekken van WMO voorzieningen of het verstrekken van een subsidie. De basis voor een goede procesbeheersing is een goede procesinrichting. De procesinrichting moet goed afgestemd zijn op het beleid en het normenkader. De proceseigenaar is primair verantwoordelijk voor de procesinrichting en de procesbeheersing.

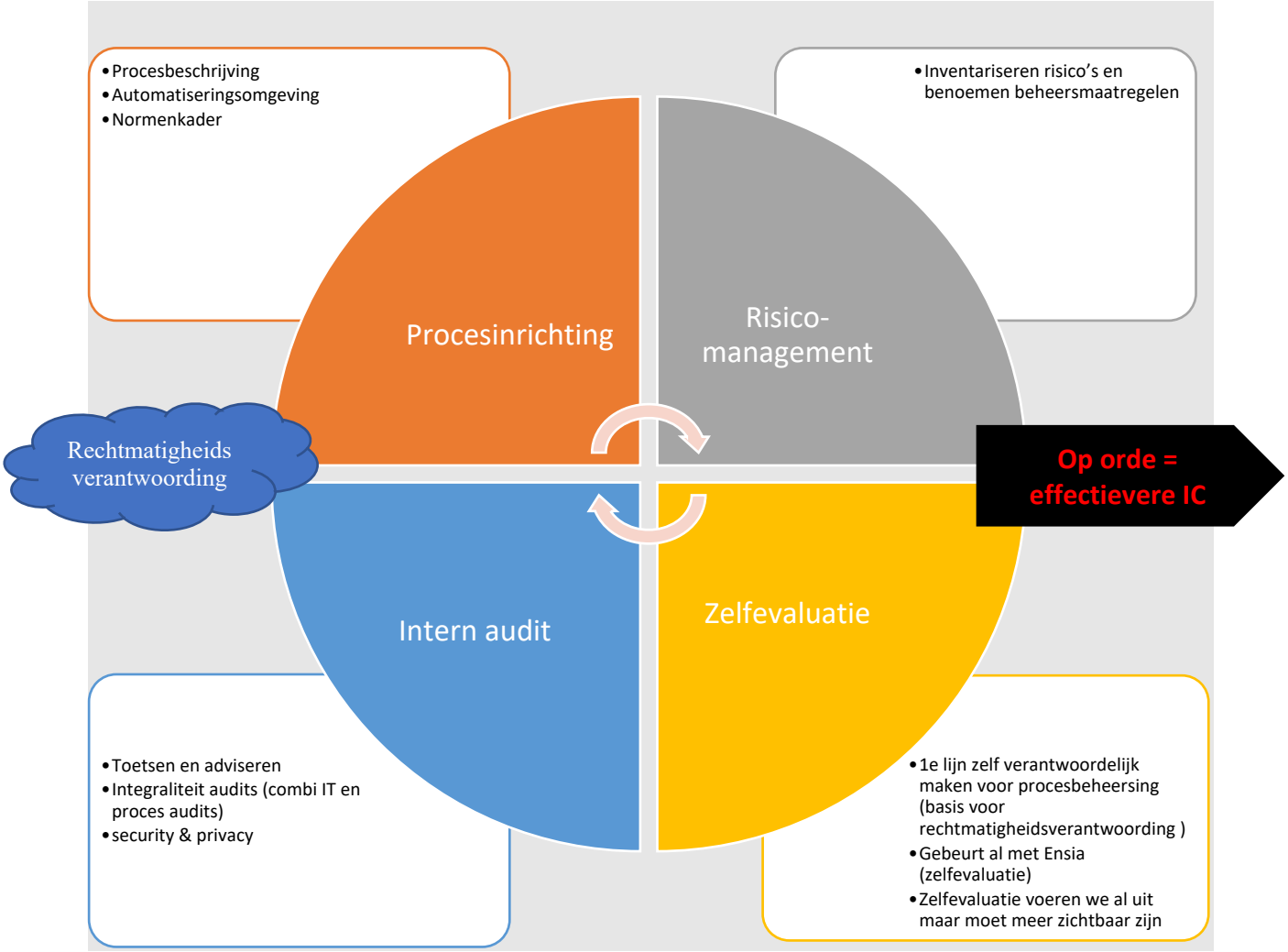

De cyclus van de procesinrichting, risicoanalyse, zelfevaluatie en interne audit wordt al grotendeels toegepast in de interne controle aanpak van gemeente Arnhem. Aandachtspunt hierin betreffen de procesbeschrijvingen en zelfevaluatie, deze zijn niet altijd actueel en/of voldoende gedocumenteerd. Met de controletool Naris gaat deze formele vastlegging meer worden afgedwongen.

1.7 IT-omgeving organisatie

De IT-omgeving is het fundament voor de meeste werkprocessen binnen een organisatie. Door de toegenomen digitalisering en automatisering, de informatiebeveiliging, privacy is een goede beheersing van de automatiseringsomgeving een must.

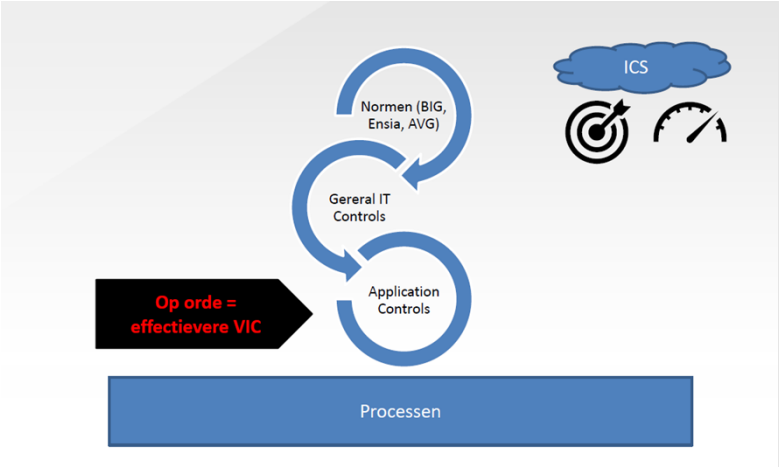

Binnen de gemeente is in het kader van het ENSIA (eenduidige normatiek single information auditprogramma) een CISO (chief information security officer) aangewezen en in het kader van de AVG (algemene verordening gegevensbescherming) een FG (functionaris gegevensbescherming) aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de informatiebeveiliging en de gegevensbescherming. De basis voor de informatiebeveiliging ligt in de BIO (baseline informatiebeveiliging overheid). Een belangrijk onderdeel van de BIO is de logische toegangsbeveiliging van de automatiseringsomgeving en de applicaties.

In het kader van de jaarrekeningcontrole voert de accountant een IT-inventarisatie uit. Deze IT-inventarisatie is met name gericht op de applicaties en processen die zijn gerelateerd aan de jaarrekening. Door de toenemende digitalisering van veel processen zijn goed werkende IT controls een voorwaarde voor het in control zijn. Accountants steunen niet meer op processen op het moment dat hiaten aanwezig zijn in de zogeheten IT controls. Dat betreft enerzijds de 'general IT controls' (logische toegangsbeveiliging, wijzigingsbeheer en de continuïteit van de gegevensverwerking) en anderzijds de 'application controls' (denk bijvoorbeeld aan de digitale autorisatie van een inkoopfactuur). Reparatie achteraf door extra steekproeven en deelwaarnemingen doordat de geautomatiseerde procesbeheersing niet op orde is, moet dan zoveel mogelijk worden voorkomen. De energie wordt in de 'voorkant' van een proces gestoken om zo de procesbeheersing goed op orde te krijgen. Hierbij hebben wij nauw contact met De Connectie, die jaarlijks een zogenaamde ISAE 3402 type 2 verklaring verkrijgen. ISAE 3402 is een internationale standaard die door de nationale beroepsorganisaties wordt gehanteerd. Deze standaard geeft aan in hoeverre De Connectie voldoet aan bepaalde eisen in de opzet, het bestaan en de werking van de interne controles in financiële werkprocessen. Dit leidt tot een efficiënt en effectief controleproces bij zowel De Connectie, als bij ons als klantorganisatie.

1.8 Methode van uitvoering en vastlegging procescontroles

Jaarlijks wordt gestart met de actualisering van de significante posten en processen en de risicoanalyse. Vervolgens gaan we per proces de opzet, het bestaan en (waar nodig) de werking toetsen. Met de interne controle kijken we naar de *opzet* (*hoe staat het op papier*), *het bestaan* (*wat is er werkelijk*) en de *werking* (*toetsing*) van de beheersingmaatregelen op procesniveau. De uitvoering van een interne controle op een bedrijfsproces zal plaatsvinden in vier verschillende fases, namelijk:

Fase 1: Het in kaart brengen van het bedrijfsproces (opzet)

In deze fase wordt het bedrijfsproces in kaart gebracht door een (beknopte) procesbeschrijving en risicoanalyse op te stellen of te actualiseren. De procesbeschrijvingen worden gebruikt voor het beschrijven van de verrichten activiteiten c.q. handelingen, de daarbij betrokken (verantwoordelijke) functionarissen en de in- en uitgaande informatiestromen van het bedrijfsproces. We streven erna om de processen niet te gedetailleerd te beschrijven. Wel zal de essentie van de processen worden vastgelegd.

Fase 2. Risicoanalyse en controle opzet

Risico-inschatting is het (continue) proces waarin de organisatie zich bezig houdt met het identificeren en analyseren van risico's (zowel interne als externe risico's).

In deze fase worden aan de belangrijkste functionarissen van het proces gevraagd worden aan te geven wat de belangrijkste risico's binnen proces zijn en hun visie op de deze risico's. Aan de hand hiervan zal de in de risicoanalyse onderkende risico's beschreven worden en deze gekoppeld worden aan de interne beheersingsmaatregelen die deze risico's moeten ondervangen.

Fase 3: Lijncontrole en testwerkzaamheden (bestaan en de werking of vaststellen dat externe partij dit heeft uitgevoerd (bijvoorbeeld De Connectie))

Door middel van een lijncontrole wordt het gehele proces doorgelopen aan de hand van de lijncontrole en eventueel aanvullende testwerkzaamheden. Het doel van de lijncontrole is vast te stellen of de procesbeschrijvingen juist zijn en dat de in de eerste fase geïdentificeerde controlemaatregelen daadwerkelijk bestaan. Eventueel worden aanvullend op de lijncontrole testwerkzaamheden uitgevoerd op de belangrijkste interne beheersingsmaatregelen. Voor de uitvoering en vastlegging van de lijncontrole en testwerkzaamheden zal o.a. gebruik worden werklijsten.

Door het uitvoeren van testwerkzaamheden kan een oordeel worden gegeven over de werking van deze interne beheersingsmaatregelen. Binnen procesgericht controleren onderkennen we de volgende strategieën:

- Systeemgerichte controle: **testen van beheersmaatregelen**, op basis van analyse van het proces (opzet en bestaan) wordt bepaald in hoeverre er beheersmaatregelen bestaan binnen het proces waarop gesteund kan worden. Indien er effectieve beheersmaatregelen bestaan binnen het proces, kan gekozen worden voor controle van de werking van beheersmaatregelen
- Gegevensgerichte werkzaamheden worden uitgevoerd om afwijkingen van materieel belang op beweringniveau (richting) te ontdekken en omvatten detailcontroles van transactiestromen, posten in het financiële overzicht en onderdelen van de toelichting bij het financiële overzicht, alsmede gegevensgerichte cijferanalyse. Gegevensgerichte werkzaamheden worden uitgevoerd om in te kunnen spelen op het ingeschatte risico van een afwijking van materieel belang. Deze methode wordt gevolgd indien blijkt dat niet gesteund kan worden op beheersingsmaatregelen.

De doelstelling van het uitvoeren van systeemgerichte werkzaamheden is beoordelen of een interne beheersingsmaatregel effectief heeft gewerkt. Het doel van een gegevensgerichte detailcontrole is om afwijkingen van materieel belang op beweringniveau te ontdekken.

Omvang deelwaarneming

Voor een systeemgerichte controle is de mate (aantal) waarin een interne beheersingsmaatregel wordt uitgevoerd bepalend voor het aantal testen dat uitgevoerd zal worden. Voor een transactiegerichte test is de mate van optreden van de procesgang bepalend voor het aantal deelwaarnemingen. Hierbij speelt de omvang (in euro's) binnen een proces een rol, eveneens als de mate waarin beheersmaatregelen aanwezig zijn en of sprake is van een normaal of significant risico.

Een globale richtlijn hiervoor wordt in tabel 1 weer gegeven.

*Tabel 1: Richtlijn voor hoeveelheid testwerkzaamheden

Soort proces (mate van optreden)	Aantal waarnemingen Testen beheersmaatregel
Meer dan dagelijks proces	25
Dagelijkse proces	15
Wekelijks proces	5
Maandelijks proces	2
Kwartaal	1
Jaarlijks proces	1

Indien bij het toetsten fouten worden ontdekt, dient de omvang van de deelwaarneming te worden verhoogd afhankelijk van de aard van de geconstateerde afwijking. Indien bij de aanvullende deelwaarnemingen weer fouten worden geconstateerd dan wordt er uitgegaan van een niet/onvoldoende functionerende interne controle (*zie verder fase 4 voor evaluatie).*

Bij detailcontroles (gegevensgerichte controle) wordt waar mogelijk gebruikt gemaakt van key-items, waarbij de grootste transacties als key item geselecteerd zal worden (om zo veel mogelijk zekerheid te verkrijgen over de verantwoorde bedragen). De toereikendheid van de aantallen voor de gegevensgerichte controle moeten in overleg met de accountant bepaald worden.

De belangrijkste methoden voor het trekken van steekproeven zijn aselecte trekking, systematische trekking en willekeurige trekking. De steekproeven zullen overwegend a-select getrokken worden, waarbij tendentie in de selectie vermeden dient te worden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met voldoende spreiding van de waarnemingen over het jaar heen.

Fase 4: Evaluatie en vastlegging

In de laatste fase van de uitgevoerde interne controle vindt de evaluatie van de interne beheersingsmaatregelen binnen het proces plaats en wordt een rapportage gevuld. In dit document worden onder meer eventueel gebleken tekortkomingen als bevindingen opgenomen.

Er wordt altijd uitgezocht hoe een fout is ontstaan. Dit kan bijvoorbeeld door het uitvoeren van een aanvullende steekproef of het inkaderen van de massa waarin de fout kan plaatsvinden.

Als de fout is ontstaan in het boekjaar waarover verantwoording wordt afgelegd dan kan deze vaak worden hersteld. Als de fout wordt geconstateerd in een volgend boekjaar, dan moet na het herstellen van de fout alsnog worden meegenomen in de foutenevaluatie.

Geconstateerde onrechtmatigheden kunnen in gevallen worden hersteld door de gemeenteraad of het college. De volgende methodes zijn beschikbaar:

- De gemeenteraad is bevoegd om een voorwaarde buitenwerking te stellen. Deze voorwaarde heeft dan geen interne en externe werking en leidt dan niet tot een rechtmatigheidsfout.
- De gemeenteraad is bevoegd om een werkwijze goed te keuren. Bijvoorbeeld als subsidieaanvragen niet tijdig zijn ingediend maar toch zijn behandeld kan de gemeenteraad besluiten dat dit rechtmatig is. Deze procedure heet de indemniteitsprocedure.
- Op basis van een hardheidsclausule kan het college bevoegd zijn om per geval een onrechtmatigheid goed te keuren. Het college kan dit enkel voor specifieke gevallen en mag niet een gehele massa goedkeuren, dit recht is voorbehouden aan de raad.

In digitale dossiers zijn de onderliggen stukken beschikbaar waardoor de accountant de uitvoering van onze werkzaamheden kan toetsen (bijvoorbeeld: beschikkingen, facturen, printscreens, etc).

Bijlage 2 - Model rechtmatigheidsverantwoording

Hieronder staat het model dat wordt opgenomen in de jaarrekening.

Model van de rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders[1]

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op <datum> vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt <x>% (maximaal 3) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € <x>.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties <niet> rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen [2]:
.
.
In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

[1] In deze tekst wordt gesproken over college van burgemeester en wethouders, maar deze geldt ook voor gedeputeerde staten van de provincie en het (dagelijks) bestuur van waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Daar waar gemeente staat, dient ook provincie, waterschappen of gemeenschappelijke regeling gelezen te worden.
[2] De afwijkingen (fouten en/of onduidelijkheden als gedefinieerd in de notitie rechtmatigheidsverantwoording) worden alleen in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld indien de door de raad gestelde verantwoordingsgrens voor rechtmatigheid is overschreden. Op basis van afspraken tussen de raad en het college kunnen afwijkingen die lager zijn dan de verantwoordingsgrens in de paragraaf Bedrijfsvoering worden vermeld.

Bijlage 3 - Normenkader 2023

Het normenkader (voor de rechtmatigheidscontrole) betreft de inventarisatie van relevante regelgeving, waaruit financiële beheerhandelingen kunnen voortvloeien die bij niet-naleving kunnen leiden tot een onrechtmatigheid. Jaarlijks wordt het normenkader geactualiseerd. Het betreft een dynamisch document aangezien er gedurende het jaar wijzigingen kunnen optreden in de geldende regelgeving. Onderstaand is het geactualiseerde normenkader opgenomen dat door de raad samen met dit controleplan kan worden vastgesteld voor de rechtmatigheidscontrole:

Daarnaast zal voor het rapporteren van fouten en onduidelijkheden een rapportagegrens worden gehanteerd van 0,05% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves.

Proces	Programma	Wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de bijbehorende ministeriële regelingen zoals de Regeling uitzettingen derivaten decentrale overheden (Ruddo), Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof), Gemeentewet en het bijbehorende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), Algemene wet bestuursrecht (Awb), Regelgeving betreffende staatssteun, Wet- en regelgeving toezicht financiële ondernemingen. Treasurystatuut Verordening Arnhemse Starterslening Regeling duurzaamheidsleningen Arnhem
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording Nota Investeren, Waarderen en afschrijven 2021
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden Financiële verordening Nota reserves en voorzieningen Nota risicomanagement en weerstandsvermogen
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964

Proces	Programma	Wet- en regelgeving
		Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Algemene subsidieverordening Arnhem 2016 Kadernota verbonden partijen Arnhem 2016
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	Verordening op de heffing en invordering van parkeren en parkeerbelasting 2023
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Arnhem TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Verordening op de heffing en de invordering van de rioolheffing 2023
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Verordening op de heffing en de invordering van de afvalstoffenheffing 2023 Verordening op de heffing en de invordering van reinigingsrechten 2023

Proces	Programma	Wet- en regelgeving
Bouwleges, lokale heffingen	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet Verordening op de heffing en de invordering van roerende zaakbelasting 2023 Verordening op de heffing en de invordering van leges 2023 Verordening op de heffing en de invordering van scheepvaartrechten 2023 Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting 2023
Aankoop gronden, Grondexploitatie	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording Nota grondbeleid Arnhem 2023
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet. Kwijtscheldingsregeling gemeentelijke belastingen Arnhem
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB Verordening op de heffing en invordering van onroerende zaakbelasting 2023
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	28 juni 2023
Zaaknummer	214555

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 6 juni 2023, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 214555;

gelet op artikel 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen het verzoek van De Connectie;

besluit:

1. In te stemmen met de zienswijze op de 1ste Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-MJPB 2024-2027 van De Connectie zoals geformuleerd in bijgaande zienswijze.

De griffier,

De voorzitter,

GEMEENTE
Arnhem

Bestuur uitvoeringsorganisatie De Connectie

Datum : 28 juni 2023
Zaaknummer : 214555
Contactpersoon : Caner Duman

Onderwerp: Zienswijze gemeenteraad Arnhem 1e Bestuursrapportage 2023 en Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie

Geacht bestuur,

Algemeen
Uw bestuur heeft aan de raad van de gemeente Arnhem de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2024-2027 van de Bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie aangeboden. De raad heeft kennisgenomen van de Bestuursrapportage en de ontwerp-MJPB 2024-2027, die aanleiding geven tot de volgende zienswijze.

Zienswijze
Een positieve ontwikkeling is dat De Connectie ook dit jaar een aparte Perspectiefbrief heeft aangeboden aan de gemeenteraden. Het hiermee beoogde effect om de begroting van De Connectie, qua inhoud en proces, meer volgend te laten zijn aan gemeentelijk beleid kan van toegevoegde waarde zijn.

Belastingen
De forse toename van het aantal bezwaarschriften tegen de WOZ-waarde en de daaraan gekoppelde stijging van de proceskosten is herkenbaar en ook landelijk zichtbaar. In afwachting op mogelijke wijziging in wet- en regelgeving verzoeken wij u de ontwikkeling van het aantal bezwaren strak te monitoren en ons tijdig te informeren bij afwijkingen.

Diversiteit en Inclusie
Het is goed om te constateren dat De Connectie aandacht besteedt aan Inclusie en Diversiteit. De in de ontwerp-MJPB beschreven stappen ten aanzien van beleid, ambities en aandachtsgebieden stemmen positief. We verzoeken u het onderwerp Inclusie en Diversiteit als vast onderwerp in uw beleidsdocumenten op te nemen en ons via deze documenten te informeren over de voortgang.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 59 • 6800 LK Arnhem
Telefoon 0900-1809 • www.arnhem.nl

Begrijpelijke taal
Zowel in de 1e Bestuursrapportage 2023 als in de ontwerp-MJPB is aandacht besteed aan het in begrijpelijke taal (B1-taalniveau) aanbieden van de stukken. Daarvoor onze dank. Wij verzoeken uw bestuur om in de toekomst aandacht te blijven besteden aan dit onderwerp.

Hoogachtend,

de griffier, de voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	28 juni 2023
Portefeuillehouder:	Van de Geijn
Resultaat van bespreking:	

Aan de gemeenteraad, 23 juni 2023

Door het college is het raadsvoorstel ‘Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie’ aangeboden aan de raad. Het betreft een beleidsarme begroting voor 2024-2027. Daarnaast laten de jaarstukken een positief resultaat zien van 0,4 mln. De Bestuursrapportage bevat een voorstel tot wijziging van de begroting 2023 met een verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan De Connectie. Dat komt door twee autonome ontwikkelingen: toename WOZ-bezwaren (incidentele verhoging) en de loon- en prijsbijstellingen, inclusief nieuwe CAO (structurele verhoging). Op basis hiervan adviseert de raadswerkgroep regionale samenwerking om het onderwerp direct ter besluitvorming te agenderen. Daarnaast is de raadswerkgroep voornemens om met De Connectie en de gemeenteraden van Renkum en Rheden in gesprek te gaan aan de hand van de volgende Perspectiefbrief.

Het Dagelijks Bestuur van de Agendacommissie heeft daarom besloten dit voorstel direct, dat wil zeggen zonder voorafgaande raadskamerbespreking, toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering.

De raadsadviseur, De voorzitter,

W.M. Lammers K. Koorn

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 214555

Onderwerp: Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie

Kernboodschap

Overeenkomstig de bepalingen uit de Wet gemeenschappelijke regelingen heeft het bestuur van De Connectie de 1e Bestuursrapportage 2023 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting (MJPB 2024-2027) voor een zienswijze aangeboden aan de gemeenteraad. Dit raadsvoorstel betreft de Arnhemse zienswijze op deze voorstellen.

Voorstel

1. In te stemmen met de zienswijze op de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 van De Connectie zoals geformuleerd in bijgaande concept zienswijze.

Inleiding

Het college heeft de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2024-2027 en de 1e Bestuursrapportage over 2023 van De Connectie ontvangen. In de brief wordt gevraagd om ten aanzien van de ontwerp-MJPB en de Bestuursrapportage een zienswijze kenbaar te maken.

1e Bestuursrapportage 2023
Het bestuur van De Connectie rapporteert twee keer per jaar over de voortgang van de uitvoering van de begroting inclusief de te verwachten ontwikkelingen voor het desbetreffende jaar. Bovendien worden in de Bestuursrapportage de te verwachten ontwikkelingen voor het daaropvolgende jaar opgenomen, om zo de gemeenten in staat te stellen daar in hun begrotingscyclus op te anticiperen. Naast de loon- en prijsontwikkelingen wordt in de bestuursrapportage aandacht gevraagd voor de toename van het aantal WOZ-bezwaren. Al een aantal jaren is een stijging zichtbaar van het aantal bezwaren tegen de WOZ-waarde, mede als gevolg van een toename van het aantal No Cure No Pay bureaus. Dit zorgt enerzijds voor een toename van de uitvoeringskosten en anderzijds voor een stijging van de proceskosten.

De 1e Bestuursrapportage 2023 bevat een voorstel tot wijziging van de begroting 2023, dat leidt tot een verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan De Connectie. Deze voorgenomen begrotingswijziging wordt conform de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling voor zienswijze aan uw raad voorgelegd.

Gemeente Arnhem

De ontwerp-MJPB 2024-2027
De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2024-2027 zijn het reeds bekende financiële meerjarenbeeld dat is opgenomen in de MJPB 2023-2026 en de meest recente inzichten uit de 1e Bestuursrapportage 2023.

Daarnaast is ook dit jaar een aparte Perspectiefbrief aangeboden aan de raad. Met dit instrument wordt beoogd om de begroting van De Connectie meer volgend te laten zijn aan het perspectief dat de gemeenten hierop hebben.

De Connectie heeft ervoor gekozen om een beleidsarme begroting te presenteren. Keuzes volgend uit het gemeentelijk beleid zullen met de eerstvolgende begrotingswijziging worden meegenomen. Uitzondering hierop vormen (wettelijke) autonome ontwikkelingen die als onontkoombaar moeten worden beschouwd. Hierbij kunt u denken aan loon- en prijsontwikkelingen. Deze zijn verwerkt in de voorliggende ontwerp-MJPB 2024-2027.

Jaarstukken 2022
Het bestuur van De Connectie legt met de jaarstukken verantwoording af aan de gemeenteraden over het gevoerde beleid. De jaarstukken van De Connectie laten over 2022 een voordelig resultaat zien van 0,4 mln. Het bestuur van de Connectie heeft besloten het voordelig resultaat, op basis van de verdeelsleutel, terug te laten vloeien naar de gemeenten.

Beoogd effect

Met dit voorstel wordt beoogd uw raad in de gelegenheid te stellen een zienswijze te geven op de begrotingswijziging behorende bij de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-MJPB 2024-2027.

Argumenten

1.1 De raad wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze kenbaar te maken over de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp MJPB-begroting 2024-2027.

Autonome ontwikkelingen
Voor het begroten van de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen wordt de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie gehanteerd. De raming hiervan wordt gepubliceerd in de Macro Economische Verkenning (MEV) en in het Centraal Economisch Plan (CEP). Op basis hiervan zijn de materiële budgetten vanaf 2023 met 2,9% geïndexeerd ten opzichte van het prijspeil 2022. Daarnaast is de nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst (cao) voor Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties definitief goedgekeurd. De effecten hiervan zijn meegenomen in de MJPB van De Connectie.

Diversiteit en Inclusie
Diversiteit en inclusie zijn voor Arnhem belangrijke thema's. In de 1e Bestuursrapportage en de ontwerp-MJPB beschrijft De Connectie de te volgen stappen om tot een inclusieve en diverse organisatie te komen. Zo wordt beleid opgesteld waarin ambities en aandachtsgebieden worden benoemd. Ook wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van de 'Barometer culturele diversiteit' van het Centraal Bureau voor de statistiek. Hiermee wordt voldaan aan toezeggingen 1133 en 1143.

Begrijpelijk taal
In zowel de 1e Bestuursrapportage als in de ontwerp-MJPB is er aandacht aan besteed om de stukken in begrijpelijke taal (B1-taalniveau) aan te bieden. Hiermee wordt voldaan aan toezegging 966.

Kanttekeningen en risico's

1.1 De gemeenteraad wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze kenbaar te maken over de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-MJPB 2024-2027.

De risico's die door De Connectie in de ontwerp-MJPB zijn beschreven, zijn in omvang gestegen. Dit wordt volledig veroorzaakt door de onzekerheid ten aanzien van de stijgende WOZ-bezwaren en daaraan gekoppelde meerkosten. Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving is dit als risico opgenomen in het risicoprofiel van De Connectie.
Bij het opstellen van de Begroting 2024 van de gemeente Arnhem wordt beoordeeld of in het weerstandsvermogen voldoende rekening is gehouden met deze risico's.

Gelet op het feit dat De Connectie een beleidsarme MJPB heeft gepresenteerd waarin ontwikkelingen en (gemeentelijke) ambities zoals bijvoorbeeld de harmonisatie van applicatielandschap niet zijn verwerkt, vraagt dit in de toekomst mogelijk om aanvullende investeringen.

Financiën

De financiële gevolgen van de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-MJPB 2024-2027 hebben een hogere structurele bijdrage voor de gemeente Arnhem aan De Connectie tot gevolg.

De loon- en prijsontwikkelingen worden conform de gebruikelijke systematiek meegenomen in het totaal van nominale ontwikkelingen binnen de gemeente en maken onderdeel uit van een integrale afweging over het totale financiele beeld ter voorbereiding op de Begroting 2024.

In 2023 wordt de hogere bijdrage voor de afhandeling van bezwaren tegen de WOZ-waarde en de te verwachten stijging van de proceskosten meegenomen in de 2e tussenrapportage van de gemeente Arnhem.

Uitvoering

De zienswijze op de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-MJPB 2024-2027 zal na besluitvorming door de raad hierover aan het bestuur van De Connectie worden aangeboden.

Communicatie

Na besluitvorming in de raad wordt de definitieve zienswijze verstuurd aan het bestuur van De Connectie.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Aanbiedingsbrief Jaarstukken 2022, 1e Bestuursrapportage 2023 en Ontwerp MJPB 2024-2027 De Connectie
- Raadsvoorstel zienswijze 1e Bestuursrapportage 2023 en Ontwerp MJPB 2024-2027 De Connectie
- Zienswijze
- Ontwerp 1e Bestuursrapportage 2023
- Bestuurlijke samenvatting Ontwerp MJPB 2024-2027 De Connectie
- Ontwerp MJPB 2024-2027 De Connectie
- Bestuurlijke samenvatting Jaarstukken 2022 De Connectie
- Jaarstukken 2022 De Connectie
- Accountantsverslag bij de Jaarstukken 2022 De Connectie

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	214555

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 6 juni 2023, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 214555;

gelet op artikel 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen het verzoek van De Connectie;

besluit:

1. In te stemmen met de zienswijze op de 1ste Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-MJPB 2024-2027 van De Connectie zoals geformuleerd in bijgaande concept zienswijze.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

De Connectie

Aan de raden van de gemeenten Arnhem,
Renkum en Rheden

Datum	: 24 april 2023
Uw kenmerk	:
Ons kenmerk	:
Zaaknummer	:
Projectcode	:
Contactpersoon	: Maurits Boersma
Telefoonnummer	: 026 377 2410

Onderwerp: Aanbieding Jaarstukken 2022, 1e Bestuursrapportage 2023 en MJPB 2024-2027

Geachte raadsleden,

Hierbij bieden wij u de Jaarstukken 2022, de eerste Bestuursrapportage 2023 en de Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2024-2027, van De Connectie aan. Met de Jaarstukken legt het bestuur verantwoording af aan de Raden over het gevoerde beleid. Aanbieding van de Jaarstukken dient, in overeenstemming met de WGR, voor 30 april van het jaar volgend op dat boekjaar waar zij betrekking op heeft, plaats te vinden.

De eerste Bestuursrapportage 2023 is een afwijkingenrapportage ten opzichte van de Meerjarenprogramma-begroting (MJPB) 2023-2026. Deze bestuursrapportage is een afwijkingenrapportage ten opzichte van de begroting van het lopende jaar. De structurele effecten hiervan voor de opvolgende jaren zullen worden vertaald naar en opgenomen in de MJPB 2024-2027.

De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2024-2027 zijn het reeds bekende financiële meerjarenbeeld zoals deze is opgenomen in de MJPB 2023-2026 en de structurele doorwerking van besluiten die het bestuur bij de eerste Bestuursrapportage 2023 neemt over de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor het komende jaar.

Door de Jaarstukken, de eerste Bestuursrapportage en de MJPB tegelijkertijd aan u aan te bieden, stelt dit uw raden in staat deze in samenhang te behandelen.

Jaarstukken 2022

Accountantsverklaring
De accountantsverklaring geeft een *goedkeurend oordeel* over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2022, het overzicht van baten en lasten over 2022 en de toelichting hierop. De gehanteerde materialiteit voor fouten bedraagt 1% van de totale lasten en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag
Het accountantsverslag beschrijft op hoofdlijnen de controleaanpak van de accountant en de belangrijkste bevindingen die zij tijdens de controle in overweging hebben genomen. Het bestuur heeft kennisgenomen van het accountantsverslag en kan zich hier in belangrijke mate mee verenigen.

Belangrijke winst is dat de accountant in zijn controle kon steunen op de eerder uitgevoerde ISAE3402-audit. Met deze audit is aangetoond dat de doelstellingen met betrekking tot de interne beheersing van de financiële processen in 2022 zijn behaald. Wel wordt in het accountantsverslag aandacht gevraagd voor de financiële positie van De Connectie en de toenemende risico's op het gebied van informatieveiligheid.

Resultaatbestemming
Het resultaat voor bestemming bedraagt € 421.000 positief. Het positieve resultaat wordt deels verklaard doordat nog niet alle, incidenteel bekostigde, activiteiten in 2022 volledig zijn afgerond. Het bestuur van De Connectie heeft derhalve besloten het resultaat voor € 50.000 aan te wenden in 2023, waarmee deze middelen alsnog worden ingezet voor het doel waarvoor zij beschikbaar zijn gesteld, i.c. het ingezette verbetertraject voor Informatieveiligheid. Na bovengenoemde aanwending van het jaarrekeningresultaat, resteert een bedrag van € 371.000. Het bestuur heeft besloten dit bedrag, op basis van de verdeelsleutel voor 2022, terug te laten vloeien naar de gemeenten.

Eerste bestuursrapportage 2023 en MJPB 2024-2027

Het risicoprofiel van De Connectie kent vanaf de eerste Bestuursrapportage 2023 een andere opzet. De oorspronkelijk opzet gaat al een aantal jaren mee en past niet meer bij de meest recente ontwikkelingen. In de jaarstukken 2022 is de oorspronkelijke opzet van het risicoprofiel uit de MJPB 2022-2025 nog wel gehanteerd om zodoende de ontwikkeling van deze risico's gedurende het jaar te kunnen volgen.

De procedure bij wijzigingen van de begroting, voor zover daar een verhoging van de gemeentelijke bijdragen uit voortvloeit, is gelijk aan die van een reguliere begrotingsbehandeling. Derhalve vragen wij u hier, binnen de hiervoor in de Wet Gemeenschappelijke Regeling (WGR) gestelde termijn van 12 weken, uw zienswijze op zowel de eerste Bestuursrapportage over 2023 als de MJPB 2024-2027 kenbaar te maken.

Aansluitend aan deze termijn behandelen wij de zienswijzen van de drie gemeenten in onze bestuursvergadering. De vastgestelde bestuurlijke stukken worden daarna, onder bijvoeging van de zienswijzen, de reactie van het bestuur hierop en een eventuele nota van wijziging, opnieuw aan uw raden verzonden.

Vertrouwende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd,

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van De Connectie,
D. Klomberg, voorzitter

Bestuur uitvoeringsorganisatie De Connectie

Datum :
Zaaknummer : 214555
Contactpersoon : Caner Duman
Telefoonnummer : 026 377

Onderwerp: Zienswijze gemeenteraad Arnhem 1e Bestuursrapportage 2023 en Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 De Connectie

Geacht bestuur,

Algemeen
Uw bestuur heeft aan de raad van de gemeente Arnhem de 1e Bestuursrapportage 2023 en de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2024-2027 van de Bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie aangeboden. De raad heeft kennisgenomen van de Bestuursrapportage en de ontwerp-MJPB 2024-2027, die aanleiding geven tot de volgende zienswijze.

Zienswijze
Een positieve ontwikkeling is dat De Connectie ook dit jaar een aparte Perspectiefbrief heeft aangeboden aan de gemeenteraden. Het hiermee beoogde effect om de begroting van De Connectie, qua inhoud en proces, meer volgend te laten zijn aan gemeentelijk beleid kan van toegevoegde waarde zijn.

Belastingen
De forse toename van het aantal bezwaarschriften tegen de WOZ-waarde en de daaraan gekoppelde stijging van de proceskosten is herkenbaar en ook landelijk zichtbaar. In afwachting op mogelijke wijziging in wet- en regelgeving verzoeken wij u de ontwikkeling van het aantal bezwaren strak te monitoren en ons tijdig te informeren bij afwijkingen.

Diversiteit en Inclusie
Het is goed om te constateren dat De Connectie aandacht besteedt aan Inclusie en Diversiteit. De in de ontwerp-MJPB beschreven stappen ten aanzien van beleid, ambities en aandachtsgebieden stemmen positief. We verzoeken u het onderwerp Inclusie en Diversiteit als vast onderwerp in uw beleidsdocumenten op te nemen en ons via deze documenten te informeren over de voortgang.

Begrijpelijke taal
Zowel in de 1e Bestuursrapportage 2023 als in de ontwerp-MJPB is aandacht besteed aan het in begrijpelijke taal (B1-taalniveau) aanbieden van de stukken. Daarvoor onze dank. Wij verzoeken uw bestuur om in de toekomst aandacht te blijven besteden aan dit onderwerp.

Hoogachtend,
De raad van de gemeente Arnhem
de griffier, de voorzitter,

De Connectie

1e Bestuursrapportage 2023

Inhoudsopgave

1.	**Inleiding**		**3**
	1.1.	Inleiding	3
	1.2.	Leeswijzer	3
2.	**Afwijkingen programmaplan**		**4**
	2.1.	Programma Bedrijfsvoering Gemeenten	4
		ICT	4
		Documentaire Informatievoorziening	5
		Basisregistraties	5
		Inkoop & aanbesteding	6
		Facilitaire Zaken	6
		Administratie & Beheer	6
		Verzekeringenbeheer	6
		Management Support	7
	2.2.	Programma Belastingen Gemeenten	7
3.	**Ontwikkelingen De Connectie**		**8**
	3.1.	Risicoprofiel	8
	3.2.	Bedrijfsvoering	12
4.	**Ontwikkeling MJPB 2023-2026**		**13**
	4.1.	Ontwikkelingen financieel kader	13
	4.2.	Ontwikkeling begroting 2023	17
	4.3.	Investeringsprogramma	19
5.	**Bijlagen**		**20**
	5.1.	Effecten bijdragen per gemeente	20
	5.2.	Ontwikkeling MJPB 2023-2026 per programma	23

1. Inleiding

1.1. Inleiding

Dit is de eerste bestuursrapportage over 2023. Deze bestuursrapportage is een afwijkingenrapportage ten opzichte van de begroting van het lopende jaar. De structurele effecten van de afwijkingen worden vertaald naar en opgenomen in de MJPB 2024-2027.

Tijdens de uitwerking van de bestuursopdracht in 2022 heeft er een herijking plaatsgevonden op de drie pijlers governance, groeiambitie en financiën. Er is teruggekeken en geëvalueerd met als doel om de samenwerking te verbeteren. In 2023 kijken we vooruit en bouwen we aan de hand van drie thema's verder aan de professionalisering van de organisatie. Het verder bouwen gebeurt op basis van drie thema's:

- De Connectie op orde: doelstellingen halen en het herkennen en beheersen van risico's
- De Connectie: jij doet ertoe!
- Dienstverlening: het gaat om de klant!

Het komende jaar richten we ons bij het thema *De Connectie op orde* op het verder beschrijven van onze dienstverlening, het objectief meten van onze dienstverlening via KPI's en het borgen van de kwaliteit van onze dienstverlening door het vastleggen van processen. Zo weten de organisaties en medewerkers wat verwacht mag worden en wie waarvoor verantwoordelijk is. Het verlaagt de kwetsbaarheid, brengt meer duidelijkheid in afspraken en draagt bij aan het in controle hebben van interne risico's.

Bij het thema *De Connectie: jij doet ertoe!* wordt ingezet op een organisatie waar medewerkers graag voor en mee werken. Het kloppende hart van De Connectie zijn alle medewerkers. Om die reden is dit thema een belangrijke pijler in onze organisatie. Dit jaar richten we ons op drie onderwerpen. Het eerste onderwerp is duurzame inzetbaarheid en werkplezier is. De Connectie draagt bij aan het werkplezier, het welzijn en de prestaties van elke medewerker in elke levensfase. Een tweede onderwerp binnen dit thema is inclusie en diversiteit. Een onderwerp dat veel aandacht krijgt want De Connectie wil een organisatie zijn waar huidige en potentiële medewerkers zich veilig, verbonden en welkom voelen. We kijken naar talent, kennis en vaardigheden om samen nog beter te worden.

Bij het laatste thema, *Dienstverlening: het gaat om de klant!* ligt de focus op het verbeteren van de samenwerking met de gemeenten. Daarom zet De Connectie dit jaar onder andere in op het meten van de klanttevredenheid. Hiermee streven we naar het beter in gesprek zijn met onze klant, beter weten waar de wensen en eisen liggen voor de dienstverlening en tot slot naar meer helderheid in de opdrachtgevers- en opdrachtnemersrol. Dit helpt bovendien om de dienstverlening verder te verbeteren en processen slimmer in te richten. Tot slot wordt ingezet op kennis, houding en gedrag van medewerkers. Klantgerichtheid vraagt om meedenken en oplossen, in essentie de klant het gevoel geven gehoord en geholpen te worden.

De drie thema's zijn ondersteunend aan de doelstellingen zoals deze zijn geformuleerd in de MJPB 2023-2026. In 2023 zullen de thema's verder worden ingevuld, waarbij de sturingsfilosofie en zo nodig ook de organisatiestructuur hierop zullen worden aangepast.

1.2. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 rapporteert over de te verwachten programmatische ontwikkelingen. Dit gebeurt aan de hand van het programmaplan en de doelen en resultaten die hierin zijn opgenomen. De aandacht gaat hierbij vooral uit naar afwijkingen ten opzichte van het programmaplan. In hoofdstuk 3 gaan we in op de ontwikkelingen in het financieel kader en de ontwikkelingen in de begroting en het investeringsprogramma. In hoofdstuk 4 zijn de bijlagen opgenomen met onder andere de effecten van deze bestuursrapportage op de bijdrage per gemeente.

2. Afwijkingen programmaplan

In de volgende paragrafen volgt uitleg hoe en waarom onderdelen van het programmaplan veranderd zijn ten opzichte van het programmaplan 2023 (MJPB 2023-2026). De uitlegt volgt de opbouw van de programma-indeling.

2.1. Programma Bedrijfsvoering Gemeenten

De Connectie houdt vast aan de doelstelling om zich te willen onderscheiden in de dienstverlening aan de aangesloten gemeenten. Ook de fases waarlangs De Connectie zich wil ontwikkelen zijn ongewijzigd:

1. De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met focus op de basis op orde brengen.
2. De Connectie, een servicegerichte organisatie.
3. De Connectie, dé partner in bedrijfsvoering.

De Connectie wil tenminste een servicegerichte organisatie worden. Servicegericht is De Connectie wanneer we in staat zijn om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. De Connectie denkt en handelt vanuit het perspectief van de klant. Het programmaplan richt zich op wat er nodig is om dat niveau van dienstverlening te behalen. De volgende afwijkingen worden hierin verwacht:

ICT

In 2022 en in de eerste maanden van 2023 heeft de migratie (overgang) naar de nieuwe geharmoniseerde [1] werkplek-omgeving GemICT plaatsgevonden. Dit is een digitale omgeving waar De Connectie en haar klanten in kunnen werken. Op dit moment zetten we de laatste businessapplicaties van de gemeente Arnhem over, voor Rheden en Renkum is de migratie inmiddels helemaal afgerond. Na de migratie worden de oude omgevingen afgebouwd en opgeruimd. Na afronding van het project, naar verwachting vanaf het 3e kwartaal van 2023, komt de aandacht te liggen op het beheer van de nieuwe werkplekomgeving.

De gemeenten hebben het regionale Chief Information Officers (CIO's) overleg de opdracht gegeven om tot een plan van aanpak voor de harmonisatie van de businessapplicaties [2] te komen. De verwachting is dat uiterlijk in het derde kwartaal van 2023 de harmonisatieagenda bekend is. Daarna start De Connectie met het gericht ondersteuning bieden bij het bereiken van een geharmoniseerd applicatielandschap. De regionale cloudstrategie [3] ligt aan de basis van ontwikkeling van de harmonisatieagenda en is ook een belangrijk uitgangspunt bij de uitvoering. Op natuurlijke vervangingsmomenten, bijvoorbeeld als een contract afloopt, wordt nu al naar de cloud overgegaan. Een aanvullend voordeel van werken in de cloud is de verminderde vatbaarheid voor ICT-storingen.

De Connectie is eigenaar van de IT-basisprocessen. Het streven voor 2023 is om de kwaliteit van beheersing en uitvoering naar een marktconform niveau te brengen. Hierbij gebruiken we ITIL [4] als referentiekader voor een gestandaardiseerde inrichting. Er is, naast de IT-basisprocessen, nog geen set overige processen gekozen om ook naar een hoger niveau te brengen. In plaats daarvan streven we naar een organische groei wat betekent dat we de set steeds verder uitbreiden met de op dat moment meest geschikte processen om op door te ontwikkelen.

[1] Harmoniseren: dit betekent dat de gemeenten met dezelfde applicaties werken

[2] Computerprogramma's waar we mee werken

[3] Cloud: hierbij werken we niet meer op eigen servers maar via internet

[4] BIO: Baseline Informatiebeveiliging Overheid

Documentaire Informatievoorziening

In het OGO is eind 2022 besloten tot het uitwerken van een businesscase [5] voor een regionaal centraal digitaal archief. Een extern projectleider begeleidt de uitvoering van de businesscase in de eerste helft van 2023. Naar aanleiding van deze uitkomsten vragen we de gemeenten een definitief besluit te nemen over de toekomstige archiefoplossing. De bedoeling is dat in 2024 de aanbesteding wordt afgerond. Daarna begint de implementatie van de archiefoplossing. Het afronden van dit traject is een voorwaarde om (verder) door te groeien naar een servicegerichte afdeling. Dit komt omdat de aanbesteding en implementatie veel personele capaciteit vraagt. Een centraal archief tilt de dienstverlening naar de gemeenten naar een hoger niveau.

Naast deze centrale archiefoplossing zijn er in 2023 ook verschillende gemeentelijke trajecten geweest om de zaaksystemen [4] te vervangen. De gemeenten zijn de eigenaren van de zaaksystemen. Het Arnhemse zaaksysteem is inmiddels succesvol vervangen. Rheden en Renkum zijn nog bezig met de implementatie. Definitieve keuzes met betrekking tot de inrichting van het zaaksysteem hebben misschien gevolgen voor de werkzaamheden van de afdeling DIV. Hierover zijn wij met de gemeenten in gesprek.

Daarnaast zijn er op het fysieke (papieren) archief een paar belangrijke ontwikkelingen. De afdeling DIV heeft de afgelopen jaren inzicht verkregen in de staat van de gemeentelijke papieren archieven. De archiefvernietiging is inmiddels onderdeel van de jaarlijks uit te voeren werkzaamheden. Er zijn achterstanden vastgesteld op de te bewaren archieven. In overleg met de gemeenten en het Gelders Archief wordt momenteel voorbereid op het overbrengen van de documenten. Het wegwerken van de achterstanden vraagt extra inzet en begeleiding van DIV.

Basisregistraties

Voor een goede taxatie beoordeelt de taxateur in hoeverre woningen onderling vergelijkbaar zijn op basis van de geregistreerde objectkenmerken. De belangrijkste (primaire) kenmerken zijn het woningtype, de grootte van de woning, de grondoppervlakte en het bouwjaar maar ook (secundair) hoe goed woningen onderhouden zijn en de locatie van de woning. In 2023 gaat het team aan de slag met het verbeteren van de primaire objectkenmerken (mutatiesignalering) en de secundaire objectkenmerken. Een plan van aanpak voor de verbetering wordt afgestemd met gemeenten en de Waarderingskamer. Aan de ene kant worden processen voor het beheersen van de objectkenmerken blijvend opgenomen in de werkzaamheden. Aan de andere kant wordt de aansluiting met de landelijke voorziening (LVWOZ) en de belastingadministratie verbeterd.

Verder staat op de planning het inrichten van een voormeldingsproces. Via het verzenden van (gerichte) voormeldingen kunnen inwoners betrokken worden bij het waarderingsproces. Via een (digitale) voormelding zou een inwoner of belanghebbende de secundaire objectkenmerken zoals ligging, onderhoudstoestand, kwaliteit van de voorzieningen kunnen doorgeven met daarbij een onderbouwing.

Gemeenten, en voor gemeenten werkende samenwerkingsverbanden, hebben de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat de gegevens in de Landelijke Voorziening WOZ (LV WOZ) steeds een volledige kopie zijn van de gegevens in de eigen administratie. In 2023 brengt basisregistraties de synchronisatie LV-WOZ naar de gewenste kwaliteit en krijgt het team hier meer controle over.

De grootste wetswijziging, de Omgevingswet, is opnieuw uitgesteld naar invoering op 1 januari 2024. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling makkelijker maken en samenvoegen. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ondersteunt de uitvoering van de Omgevingswet en brengt gegevens over de buitenruimte uit lokale systemen van overheden en onderdelen van landelijke voorzieningen samen. Het is aan de gemeenten om keuzes te maken over het uitwerken en toepassen van de Omgevingswet in de eigen gemeentelijke situatie. De gemeentelijke plannen en doelen zijn in regionaal verband besproken en leiden, naar verwachting, niet of minimaal tot wijzigingen ten opzichte van de huidige situatie. Hierdoor is er ook geen grote toename te verwachten van het aantal vergunningsvrije bouwwerken. De omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA) zorgt voor de uitvoering van het DSO.

---

[5] Een businesscase is een onderzoek naar de haalbaarheid van een project, wat de voordelen zijn en wat het kost om het project uit te voeren.

[6] Veel gemeenten werken zaakgericht. Dit betekent dat informatie over dienstverlening aan inwoners in 'zaken' is geordend in een digitaal zaaksysteem.

Inkoop & aanbesteding
Het team Inkoop & Aanbesteding krijgt momenteel meer verzoeken om advies en begeleiding van aanbestedingen dan zij aankunnen. Hierdoor blijft er te weinig tijd over voor het standaardiseren, harmoniseren en professionaliseren van inkoop(processen). Er is ook te weinig tijd om te werken aan contractbeheer.

Facilitaire Zaken
Vanaf 2024 is het gebruik van wegwerpbekers niet meer toegestaan op de werkvloer. Er is inmiddels een regionale projectgroep gestart die onderzoekt wat andere mogelijkheden kunnen zijn.

Vluchtelingenopvang(locaties) hebben impact op de dienstverlening van Facilitaire Zaken. We overzien de impact op het moment van schrijven nog niet genoeg, omdat we nog geen inzicht in de totale vraag hebben en pas een opdracht ontvangen op het moment dat er vraag is.

Administratie & Beheer
In 2022 is gezamenlijk door de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden en De Connectie een aanbesteding uitgevoerd voor de vervanging van het e-HRM [7] systeem. Medio 2022 is aan de huidige leverancier van het e-HRM systeem het nieuwe contract gegund. Het systeem voldoet aan de wensen en eisen die De Connectie en de drie gemeenten aan het systeem stellen. De implementatie van het nieuwe e-HRM systeem vindt in delen plaats. Vanaf 3 april is het nieuwe systeem in gebruik genomen met Mijn Youforce en de Youforce app. De komende tijd worden ook andere mogelijkheden overgezet naar en toegevoegd aan het nieuwe e-HRM systeem.

Met het nieuwe e-HRM systeem heeft De Connectie een personeels- en salarissysteem dat klaar is voor de toekomst. Het systeem is goed te onderhouden, gebruiksvriendelijk en flexibel. Een verdere standaardisatie van de werkprocessen van de personeels- en salarisadministratie wordt ondersteund. Om zoveel mogelijk uit de samenwerking te halen is de mate van harmonisatie en standaardisatie een belangrijke voorwaarde. Door specifieke klantwensen en klanteisen is het nog niet mogelijk hier volledig vorm aan te geven.

De dienstverlening naar de gemeente West Maas en Waal is gewijzigd. De afgelopen jaren is gebleken dat de samenwerking beide partijen niet heeft opgeleverd wat ervan werd verwacht. Een groot deel van de dienstverlening is of wordt in de loop van 2023 weer aan de gemeente West Maas en Waal overgedragen. De Connectie blijft wel diensten op het gebied van de salarisadministratie uitvoeren.

Door voortdurend wijzigende regelgeving spelen belastingvraagstukken binnen gemeenten een steeds grotere rol. Zowel kansen als bedreigingen op fiscaal vlak groeien. Door deze groei is er steeds meer behoefte aan specialistische kennis. Met de gemeenten wordt onderzocht hoe het oprichten van een fiscaal team aan deze ontwikkeling kan bijdragen.

Verzekeringenbeheer
De processen op het gebied van verzekeringen zijn samen met de drie gemeenten gestandaardiseerd en geharmoniseerd. We gebruiken sinds kort de applicatie Assurantie Applicatie voor Gemeenten (AAG). Het programma ondersteunt het gemeentelijk verzekerings- en schademanagement.

Het verder verbeteren van de verzekeringsprocessen is belangrijk. In 2023 onderzoeken we daarom hoe de beschikbare managementrapportages binnen AAG kunnen bijdragen aan de verbetering. Daarnaast zal worden onderzocht of ook het beheer van HR-verzekeringen kan worden ondergebracht bij het team Verzekeringen. Hetzelfde geldt voor dienstverlening rondom het verhalen van schade.

[7] E-HRM staat voor 'Electronic Human Resource Management'. Het is een programma waarmee medewerkers hun personeelszaken regelen.

Management Support
De afdeling Management Support (MAS) levert dienstverlening voor professionele, bestuurlijke en ambtelijke ondersteuning op drie niveaus voor De Connectie en de drie gemeenten. De gemeente Arnhem heeft besloten de verantwoordelijkheid van het budget voor secretariële ondersteuning intern anders te organiseren. Dit leidt mogelijk tot herverdeling van de ondersteuning aan de opdrachtgevers binnen gemeente Arnhem.
Voor de overige afdelingen en afdelingsactiviteiten geldt dat de doelen, en daarmee samenhangende inzet, niet significant anders is dan wat in de Meerjarenprogrammabegroting 2023-2026 staat.

2.2. Programma Belastingen Gemeenten

Dit belastingjaar zien we een enorme (landelijke) toename van WOZ-bezwaren en reacties. Oorzaak daarvan is vooral de sterke stijging van de marktcijfers van woningen in 2021 en 2022. De No Cure No Pay [8] bureaus zijn er met grote reclamecampagnes in geslaagd om voor een stijging van het aantal WOZ-bezwaren te zorgen. De werkdruk is door de berg met bezwaren en reacties voor de uitvoerende organisaties erg hoog. De Staatssecretaris van Financiën heeft in een brief aan de kamer aandacht gevraagd voor de situatie.

In 2023 wordt een ISAE3402 [9] controleraamwerk opgezet waarmee de opzet van de interne beheersing onafhankelijk en objectief kan worden aangetoond. In 2024 worden dan vervolgstappen gezet. Daarnaast is er een gedeeld beeld met de deelnemende gemeenten over de standaard en gewenste dienstverlening. Naast de aandacht voor de interne beheersing schrijven we de brieven en aanslagen op een steeds modernere manier. Daarmee verbetert de servicegerichtheid naar vooral de inwoners en andere mensen die belasting betalen.

Succesvolle dienstverlening betekent voor het team Belastingen op dit moment vooral het op tijd wegwerken van alle WOZ-bezwaren en het voorbereiden op het op tijd verwerken van alle verplichte activiteiten voor het komend belastingjaar (zoals de jaarlijkse herwaardering). Deze taken hebben voorrang op alle andere doelen en activiteiten, waaronder het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie.

[8] Deze organisaties bieden inwoners gratis hun diensten aan om bezwaar te maken tegen de WOZ-beschikking. Deze bureaus verdienen geld omdat gemeenten hen eventuele proceskosten moeten betalen als het bezwaar geldig is.

[9] Een ISAE3402-rapport toont aan dat processen betrouwbaar worden uitgevoerd en dat informatie voldoende beveiligd is.

3. Onwikkelingen De Connectie

3.1. Risicoprofiel

Inventarisatie risico's

Jaarlijks vindt een risico-inventarisatie met de managers en overige belanghebbenden plaats. Voor de MJPB 2024-2027 is dit risicoprofiel bijgewerkt. Hierin zijn alleen risico's meegenomen met financiële gevolgen. Risico's die zijn afgedekt door een bestemmingsreserve, een voorziening of verzekering zijn niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor begrotingsrisico's. Omdat deze risico's ook gelden voor het jaar 2023 en vaak afwijken van het profiel gepresenteerd in de MJPB 2023-2026 wordt in deze bestuursrapportage een bijgewerkt risicoprofiel meegenomen. In onderstaande tabel staan de belangrijkste bijgewerkte risico's met een financiële gevolgen, afgezet tegen de risicoscore uit de MJPB 2023-2026:

De risicoscore is tot stand gekomen door de kans en het gevolg van het risico met elkaar in verband te brengen. Hiervoor zijn de kansen en risico's onderverdeeld in de volgende categorieën:

Nr.	Risico/gebeurtenis	Kans	Impact	Risicoscore	
				MJPB 2023	B-rap 1 2023
1.	Onvolledig benutten van het harmonisatiepotentieel.	Groot	Groot		€ 500.000
2.	Achterstanden in de kwaliteit van de overgekomen dienstverlening	Gemiddeld	Gemiddeld	€ 525.000	€ 187.500
3.	De Connectie is afhankelijk van (duurdere) inhuur voor het continueren van de dienstverlening	Groot	Groot	€ 263.000	€ 525.000
4.	Onvoldoende beschikking over ontwikkelcapaciteit/ organiseren van achtervang.	Groot	Zeer groot		€ 750.000
5.	Onvoldoende volwassen demand/supply organisatie.	Groot	Gemiddeld		€ 375.000
6.	Het ontbreken van collectief opdrachtgeversschap vanuit de gemeenten.	Groot	Groot		€ 525.000
7.	Totdat interventies in ICT geëffectueerd zijn, zijn de continuïteitsrisico's groot.	Groot	Groot	€ 525.000	€ 525.000
8.	Extra kosten door het hoge aantal inkomende (No Cure No Pay) bezwaren.	Groot	Zeer groot		€ 1.050.000
9.	Kosten door ontvlechting dienstverlening derden.	Groot	Klein		€ 187.500
10.	Toenemende dreiging op het gebied van Informatie-veiligheid en privacy. Ketenverantwoordelijkheid moet worden gepakt.	Gemiddeld	Zeer groot	€ 750.000	€ 750.000
	Overige risico's uit de MJPB 2023-2026			€ 2.774.500	€ 0
				€ 4.837.500	**€ 5.375.000**

Kans			Impact		
Categorie	Klasse	Gemiddeld	Categorie	Klasse	Gemiddeld
zeer klein	0 - 20%	10%	zeer klein	€ 0 - € 100.000	€ 50.000
klein	20 - 40%	30%	klein	€ 100.000 - € 250.000	€ 175.000
gemiddeld	40 - 60%	50%	gemiddeld	€ 250.000 - € 500.000	€ 375.000
groot	60 - 80%	70%	groot	€ 500.000 - € 1.000.000	€ 750.000
zeer groot	80 - 100%	90%	zeer groot	> € 1.000.000	€ 1.500.000

Ontwikkeling risicoprofiel

Het risicoprofiel is gegroeid met € 537.500 ten opzichte van de MJPB 2023-2026. De belangrijkste reden voor de groei van het risicoprofiel zijn twee nieuwe autonome risico's. Het eerste nieuwe risico is de grote toename aan WOZ-bezwaren. Het tweede nieuwe risico is de groeiende krapte op de arbeidsmarkt. Op de andere risico's in het risicoprofiel zien we juist een daling van de risicoscore, ook door de acties ontstaan uit de bestuursopdracht. In het volgende onderdeel meer uitleg per risico.

Ad 1.

Sinds de vorming van De Connectie is de harmonisatie, standaardisatie en digitalisering van werkprocessen in volle gang. Voor een belangrijk deel is de harmonisatie, standaardisatie en digitalisering ook klaar (zoals het financieel systeem en het belastingpakket). Het harmoniseren en standaardiseren van de dienstverlening is belangrijk om de -financiële en inhoudelijke- doelstellingen van De Connectie te behalen. Het risico bestaat dat lokale vraagstukken en de lokale politiek boven deze doelen komen te staan. Als de wil van de gemeenten om over te gaan tot verdere harmonisatie en standaardisatie, zoals bijvoorbeeld in het applicatielandschap, het opstellen van gezamenlijke opdrachten, of het volgen van het standaardproces aanwezig is en blijft, verwachten we de komende jaren verdere stappen te zetten.

Ad 2.

Op verschillende vakgebieden halen we de achterstanden in op de, aan De Connectie overgedragen, dienstverlening. Maar, de steeds krapper wordende arbeidsmarkt en het ingewikkelde en snel veranderende ICT-domein maakt het definitief inlopen van achterstanden moeilijker. Ook zien we, als gevolg van financiële en personele schaarste, nu een toenemende achterstand in de ontwikkeling van de bedrijfsvoering van De Connectie zelf. Voor het op niveau brengen en houden van de eigen bedrijfsvoering is De Connectie afhankelijk van het beschikbare kader. Toch is het afgelopen jaar verder ingelopen op de achterstanden en kan het risico naar beneden worden bijgesteld. Als er de komende jaren in samenwerking met de gemeenten meer stappen gezet kunnen worden kan dit risico nog verder worden verkleind.

Ad 3.

Ondanks de aandacht voor strategische personeelsplanning blijft inhuur nodig voor het uitvoeren van projecten, maat- en meerwerk en voor vervanging bij ziekte. Er is steeds minder personeel te vinden op de arbeidsmarkt. Daardoor is het moeilijk om vacatures in te vullen of tijdelijke krachten aan te trekken. Ook zien we dat de tarieven voor inhuur en de salarissen voor specialistisch personeel steeds verder groeien. Hierdoor kiezen potentiële nieuwe werknemers steeds vaker voor andere organisaties. Het gevolg hiervan is dat De Connectie gebruik moet maken van inhuur. Dit heeft tot gevolg dat er hogere kosten gemaakt worden dan wanneer een functie vast wordt ingevuld. Ook moet er vaker kennis over gedragen worden, en verdwijnt opgebouwde kennis vaker en sneller uit de organisatie. Dit risico is significant toegenomen ten opzichte van de MJPB 2023-2026. Regionale samenwerking op het gebied van hoe we de arbeidsmarkt benaderen en het zoeken naar nieuw personeel (recruitment) kan hierin een oplossing bieden. Gesprekken met de gemeente Arnhem over samenwerking op het gebied van arbeidsmarktbenadering en recruitment zijn in een vergevorderd stadium.

Ad 4.

De meeste aandacht van De Connectie ligt op het zijn en worden van dé partner in bedrijfsvoering voor de gemeenten-eigenaren. Om dat doel te bereiken is ontwikkelcapaciteit nog steeds cruciaal. Verdere ontwikkeling is ook nodig door nieuwe wet- en regelgeving en steeds veranderende omstandigheden. Er dreigt een tekort aan ontwikkelcapaciteit om twee redenen. De eerste reden is de krapte op de arbeidsmarkt. De tweede reden is dat onze medewerkers niet altijd de juiste kennis en vaardigheden hebben die nodig zijn om te kunnen ontwikkelen. Ook het inhuren van personeel met de juiste kennis en vaardigheden om deze slag te kunnen maken is niet altijd mogelijk. Hetzelfde geldt voor achtervang op (cruciale) functies. De Connectie probeert dit risico te verminderen door in te zetten op strategische personeelsplanning en samenwerking op het gebied van arbeidsmarktbenadering en recruitment.

Ad 5.

De aanwezigheid van een goed werkende demand- en supplyorganisatie is erg belangrijk voor de dienstverlening van De Connectie. Het demand- en supplymanagement is het onderdeel van de organisatie dat zorgdraagt voor de overdracht van vragen en wensen en de naleving van de gemaakte afspraken tussen de vragende organisatie (demand) en de leverende organisatie (supply). Er is een werkgroep opgericht met als opdracht om een voorstel te doen voor een nieuwe inhoudelijke invulling en structuur van de demand- en supplyorganisatie. Met het creëren van de werkgroep is een belangrijke stap gezet in het verbeteren van de demand- en supplyorganisatie, maar dit heeft nog niet geleid tot grote verandering in de samenwerking. Dit geldt zowel voor de samenwerking tussen de demandorganisaties als met de supplyorganisatie. Tot die tijd is er nog sprake van risico's wat betreft het duidelijk beschrijven van de opdracht en een effectieve en efficiënte invulling van de klantvraag. Als het lukt hier in regionaal verband vervolgstappen in te zetten, kan dit risico worden verlaagd.

Ad 6.
Er is nog steeds behoefte aan meer proactieve strategische en tactische sturing vanuit het collectief opdrachtgeverschap van de gemeenten. Dit is een lastige opgave gebleken, ondanks de inspanningen die zijn geleverd om hier verbetering in aan te brengen. Er is een toenemende noodzaak om de bestuurlijke cycli beter op elkaar aan te laten sluiten. Niet alleen op het gebied van planning, maar vooral ook inhoudelijk. Het bestuur is het hier mee eens en vanaf de begrotingscyclus 2023-2026 zijn inmiddels aanpassingen gedaan om beleidsdocumenten beter op elkaar aan te laten sluiten. Toch heeft dit nog niet geleid tot regionale beleidsuitgangspunten voor de bedrijfsvoering zoals deze aan De Connectie is uitbesteed.

Ook buiten de beleidscyclus om is er nog onvoldoende invulling gegeven aan het collectief opdrachtgeverschap vanuit de gemeenten. Onderzoeksbureau Berenschot is door het RCIOO, in opdracht van de gemeentesecretarissen, gevraagd een onderzoek te doen naar centralisering het opdrachtgeverschap in de Informatievoorzienings- (IV) keten. Berenschot onderzoek ook de mogelijke inrichtingsvarianten en de gevolgen daarvan. De opvolging van dit onderzoek kan een belangrijke impuls geven aan het verbeteren van het collectief opdrachtgeverschap. Dit voorkomt vertraging doordat er met de verschillende gemeenten apart moet worden afgestemd. De verbetering zorgt ook dat we beter gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die onze samenwerking biedt en betere regionale prioritering van werkzaamheden.

Ad 7.
De continuïteitsrisico's binnen de ICT-omgeving waren aanzienlijk, zo is gebleken uit diverse onafhankelijke onderzoeken. Vanaf 2019 zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld om de benodigde acties uit te voeren. Het uitvoeren van dergelijke verbeteracties kost tijd. De verwachting is dat naarmate de ingezette projecten worden afgerond en maatregelen zijn genomen, het risico zal afnemen. Maar, als gevolg van de toenemende digitale afhankelijkheid en complexiteit van het digitale landschap zullen de hieraan verbonden risico's continu mee moeten worden gewogen.

Ad 8.
Al een aantal jaren zien we landelijk een stijging van het aantal bezwaren tegen de WOZ-waarde. Deze stijging komt door de toename van het aantal No Cure No Pay bureaus en het verdienmodel dat zij hanteren. De bureaus dienen namens inwoners kosteloos bezwaar in tegen de WOZ-waarde. De bureaus verdienen aan de verplicht uit te betalen proceskostenvergoedingen. De combinatie van de stijging van de woningmarkt en een agressieve mediacampagne van de No Cure No Pay bureaus leidt tot een enorme stijging van het aantal bezwaren. Het Opdrachtgeversoverleg (OGO) heeft besloten om voor 2023 incidenteel middelen voor beschikbaar te stellen voor de kosten van de additionele personele inzet voor uit te keren proceskostenvergoedingen. De kans is groot dat in 2024 (en verder) ook extra kosten gemaakt door een hoog aantal bezwaren. Het meegenomen risico betreft dan ook alleen het structurele risico. Voor het jaar 2023 zullen de incidenteel toegekende middelen naar verwachting toereikend zijn. Inmiddels is er vanuit de landelijke politiek ook aandacht voor dit probleem en wordt overwogen of wet- en regelgeving met betrekking tot de vergoedingen kan worden aangepakt. Als dit gebeurt wordt dit risico daarmee gedeeltelijk of geheel verminderd. De Connectie maakt zich via de samenwerkende belastingorganisaties sterk voor een aanpassing van de wet.

Ad 9.
In de bestuursopdracht is vastgelegd dat er wordt een pas op de plaats wordt gemaakt voor wat betreft de groeiambitie. De Connectie richt zich niet meer op groei door het aantrekken van nieuwe opdrachtgevers/klanten. De groeiambitie van De Connectie is meer gericht op het verbeteren van de kwaliteit. Met andere woorden: in eerste instantie gericht op de ontwikkeling naar een servicegerichte organisatie, aansluitend op de visie op dienstverlening van de gemeenten-eigenaren. Het opgenomen risico betreft de extra kosten die mogelijke verdere ontvlechting van derden met zich mee kan brengen.

Ad 10.
De dreiging op het gebied van informatiebeveiliging en privacy neemt toe. De ervaring uit incidenten bij andere organisaties leert dat de gevolgen groot zijn. Ook kan de financiële afwikkeling van schade soms moeizaam verlopen. Dit leidt tot risico's ten aanzien van het herstel van vitale processen. De Connectie stuurt erop het risico op cyberincidenten zo laag mogelijk te houden door, waar mogelijk samen met onze ketenpartners, blijvend te investeren in informatieveiligheid. De VNG adviseert gemeenten om een stroppenpot voor cyber/ informatieveiligheid-incidenten aan te houden. Op dit moment is regionaal nog niet besloten tot het aanleggen hiervan. Totdat er een besluit genomen is zal De Connectie dit risico zichtbaar maken in het risicoprofiel.

Frauderisico's
Een organisatie loopt altijd het risico op frauduleuze handelingen door medewerkers of bestuurders. De Connectie is hier geen uitzondering in. Bij de jaarlijkse risicoactualisatie worden frauderisico's ook meegenomen. Daarom is het belangrijk beheersmaatregelen te nemen. Dit is op diverse manieren gedaan. Zo is de administratieve organisatie zo ingericht dat risico's beheerst worden. Denk hierbij aan het waar nodig gebruiken van een vier-ogen principe en functiescheiding.
Bij het opstellen van de budgethoudersregeling en mandaatregeling is ook rekening gehouden met frauderisico. In de personeelsregeling is aandacht voor wat De Connectie verstaat onder integer en ethisch werken. Er is een meldpunt en er zijn vertrouwenspersonen als er misstanden vermoed worden. Ook in de ISAE3402 is er aandacht voor het voorkomen van fraude. Onze processen die zorgen voor logische en fysieke toegangsbeveiliging worden meegenomen in de controle. Door al deze beheersmaatregelen schatten wij de kans op en gevolgen van fraudeleuze handelingen op zeer klein.

Gevolgen

Voornoemde risico's hebben tot gevolg dat:

1. De organisatiedoelstellingen van De Connectie onder druk komen te staan;
2. Belangrijk potentieel van de samenwerking onbenut blijft.

3.2. Bedrijfsvoering

Informatieveiligheid en privacy

In 2022 (en deels eind 2021) heeft De Connectie samen met de gemeente Arnhem een nulmeting op Informatieveiligheid en Privacy uit laten voeren. Onafhankelijk onderzoek geeft hierbij aan dat een programma voor verbetering noodzakelijk is, Ook is er uitbreiding van formatie nodig voor dit thema. Dit is meegenomen in de Perspectiefbrief 2023 en uiteindelijk vertaald naar de MJPB 2023-2026. De verbeterprogramma's Informatieveiligheid (2022) en Privacy (2023) zullen samen worden getrokken en starten in 2023. Hierbij wordt weer samen opgetrokken met dezelfde ontwikkeling die is ingezet bij de gemeente Arnhem. Daarbij zal 2023 met name in het teken staan van beleidsvorming en voorbereiding. Denk hierbij aan het beleid rondom informatieveiligheid en privacy, de uitwerking van de governance en de selectie van de ondersteunende applicatie voor de managementsystematiek (ISMS). De uitvoering van het programma krijgt met name in 2024 zijn beslag.

Inclusie en diversiteit

De Connectie wil een inclusieve en diverse organisatie te zijn, waar de medewerkers en potentiële medewerkers zich welkom, veilig en verbonden voelen. Het maakt niet uit wie je bent, waar je in gelooft, hoe je eruitziet: iedereen doet ertoe! We kijken naar talent, kennis en kunde om samen nog beter te worden. De ontwikkeling van kansen voor alle medewerkers is bij ons belangrijk. We stellen beleid op over Inclusie en diversiteit. In dit beleid worden ambities en aandachtsgebieden benoemd. Aansluitend vindt een nulmeting plaats op basis van de 'Barometer culturele diversiteit' van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Met als doel om inzicht te krijgen waar De Connectie nu staat en hoe dat zich verhoudt tot onze ambities. Het sollicitatie-, aanname-, en doorstroombeleid wordt opnieuw bekeken vanuit de optiek van diversiteit en inclusie. Ook zullen zij bij het nieuw te vormen beleid aansluiten. Daarbij worden diverse andere stappen genomen. Zo zal De Connectie zich aansluiten bij het diversiteitsnetwerk 'Diversiteitsreis' en wordt de samenwerking versterkt met het Werkgeverservicepunt (WSP). Ook gaat De Connectie een partnerschap aan met Stichting Jinc met als doel om jongeren die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben, meer kansen te bieden.

HR-beleid

Afgelopen jaar is er een analyse gemaakt van de prestaties en de ontwikkelingsbereidheid en -mogelijkheid van de medewerkers. Voor het grootste deel kunnen we de opgave aan met onze medewerkers. We hebben echter ook vastgesteld dat een deel van de medewerkers niet mee kan komen met de ontwikkelingen die op de organisatie afkomen en gevolgen hebben voor hun huidige functie. Om ons heen zien we dat veranderingen elkaar steeds sneller opvolgen en de uitdagingen ingewikkelder worden. Digitalisering speelt een grote rol, de klantvraag verandert en er is een groot tekort aan gekwalificeerd personeel. Strategische personeelsplanning helpt om de vraag naar en het aanbod van arbeid in balans te houden. Zodat er geen personeelstekorten ontstaan die een negatieve gevolgen hebben op de dienstverlening aan de gemeenten.

Voortgang op onderzoek opdrachtgeverschap Informatievoorziening

Onderzoeksbureau Berenschot is door het RCIOO, in opdracht van de gemeentesecretarissen, gevraagd onderzoek te doen naar het gezamenlijk opdrachtgeverschap van de gemeenten richting De Connectie. De uitkomst van dit onderzoek zal waarschijnlijk in het tweede kwartaal van 2023 worden vastgesteld. Daarna kunnen de aangereikte adviezen worden opgepakt. Berenschot laat verschillende inrichtingsvarianten voor dit centraal opdrachtgeverschap en de gevolgen daarvan zien. Voor De Connectie is het belangrijk dat zowel vanuit de opdrachtgevers- als opdrachtnemersrol gedacht wordt. Aan de hand van het rapport zullen de lijnen voor 2023, 2024 en verder worden uitgezet.

4. Ontwikkeling MJPB 2023-2026

4.1. Ontwikkelingen financieel kader

	Lasten	Baten	Saldo	S/I
Bedragen x 1.000 euro				
MJPB 2023-2026				
Totaal primitieve begroting	49.649	-49.670	-21	
Primitieve begroting	**49.649**	**-49.670**	**-21**	
Administratieve wijzigingen binnen de programma's				
Loopbaancoaching	14	-14	-	S
Administratieve wijzigingen over de programma's				
Dotatie egalisatiereserve SAAS	-	-	-	S
Kadercorrecties agv (bestuurlijke) besluitvorming				
Toename WOZ-bezwaren	2.045	-2.045	-	I
E-HRM projectkosten	391	-391	-	I
E-HRM licentiekosten	146	-146	-	S
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk				
Structurele doorwerking levering devices	186	-186	-	S
Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT	231	-231	-	S
Formatie Inkoop & Aanbesteding	214	-214	-	S
Formatie Management Support	112	-112	-	S
Dienstverlening Middelgraaflaan	12	-12	-	S
Functioneel beheer Netive	-7	7	-	S
Kadercorrecties dienstverlening derden				
Afschaling dienstverlening ODRA	-991	991	-	S
Afschaling dienstverlening Sociale wijkteams Arnhem	-140	140	-	S
Afschaling dienstverlening West Maas en Waal	-120	120	-	S
Afschaling dienstverlening Sportbedrijf Arnhem	-116	116	-	S
Maat en meerwerk derden	75	-75	-	S
Overige kaderwijzigingen				
Structurele doorwerking levering devices De Connectie	74	-74	-	S
Totaal Kadercorrecties	2.125	-2.125	-	
Saldo baten en lasten	**51.774**	**-51.795**	**-21**	

We onderscheiden een aantal soorten kadercorrecties, te weten: correcties die het gevolg zijn van omissies in het kader, correcties naar aanleiding van (bestuurlijke) besluitvorming, correcties als gevolg van maat- en meerwerk en correcties verband houdend met dienstverlening aan derden.

4.1.1. Administratieve wijzigingen binnen programma's

De Connectie heeft een loopbaancoach. Vanuit de loopbaancoach kunnen medewerkers geholpen worden bij het (her) ontdekken van een passende en gewenste loopbaanrichting. De loopbaancoach wordt inmiddels ook gevonden door medewerkers van de gemeenten. Hiermee wordt eveneens een deel van de kosten voor de loopbaancoach gedekt door de gemeenten maatwerkopdrachten. Hiervoor is een stelpost opgenomen in de begroting van De Connectie.

4.1.2. Administratieve wijzigingen over programma's

Bij de invoering van het BBV is bepaald dat voor software het matchingprincipe van toepassing is. Dit wil zeggen dat de kosten zoveel mogelijk toegerekend moeten worden aan de periode waarop de kosten betrekking hebben. De software die in eigendom is moet conform BBV geactiveerd worden. Steeds meer software wordt in gebruik genomen in de vorm een SAAS [10] -oplossing. Dit is onderdeel van de cloudstrategie.

Bij het in gebruik nemen van software in de vorm van SAAS-oplossingen is er geen sprake van het verkrijgen van een actief omdat het bij SAAS gaat om dienstverlening in de vorm van een abonnement waarmee wordt ingelogd bij de dienstverlener. Deze dienstverlener heeft die activa zowel juridisch als economisch in bezit. Hierdoor kunnen deze kosten niet geactiveerd worden. Dit betekent dat ook de implementatiekosten behorende bij een SAAS-oplossing niet geactiveerd mogen worden. Er is geen sprake van een verkrijgingsprijs en daarom zijn de kosten ook niet als bijkomende kosten te kwalificeren.

Het investeringsprogramma is aangepast op deze ontwikkeling, waarbij de hierdoor vrijvallende kapitaalslasten worden gebruikt voor de dekking van de licentiekosten. Het resterende deel van vrijgevallen kapitaalslasten zal worden gebruikt om de egalisatiereserve SAAS te voeden voor o.a. implementatiekosten die bij een SAAS-oplossing niet meer geactiveerd kunnen worden. Hiervoor is een administratieve begrotingswijziging doorgevoerd. Met ingang van 2023 wordt er jaarlijks € 205.500 toegevoegd aan deze reserve, oplopend tot € 354.400 in 2026. Dit is het moment dat alle geactiveerde (in eigendom aangeschafte) software is afgeschreven.

De onttrekking aan de egalisatiereserve is nog niet opgenomen in de begroting. Deze zullen met een begrotingswijziging aan het bestuur worden voorgelegd wanneer SAAS-oplossingen worden vervangen en budget voor implementatie beschikbaar moet komen.

4.1.3. Kadercorrecties agv besluitvorming

Toename WOZ-bezwaren (€ 2.045.000)
Al een aantal jaren is een stijging te zien van het aantal bezwaren tegen de WOZ-waarde. Deze stijging komt door de toename van het aantal No Cure No Pay bureaus en het verdienmodel dat zij hanteren. De bureaus dienen namens inwoners kosteloos bezwaar in tegen de WOZ-waarde en strijken de proceskostenvergoedingen op. De efficiëntie waarmee deze bureaus de bezwaren indienen neemt steeds meer toe. Inwoners verlenen (zonder dat ze het weten) vaak een doorlopende machtiging af voor het behartigen van (lokale)belastingzaken.

De combinatie van de stijging van de woningmarkt en een agressieve mediacampagne van de No Cure No Pay bureaus leidt tot een enorme stijging van het aantal bezwaren. Ook landelijk is een sprake van een excessieve stijging. Zo zeer zelfs, dat de samenwerkende belastingorganisaties zich zorgen maken over het 'vastlopen' van het WOZ-proces; men denkt dat de capaciteit benodigd voor afhandeling van bezwaren een nieuwe herwaardering voor 2024 onmogelijk maakt. Dat is door het zenden van een brandbrief van de grootste belastingorganisaties ook kenbaar gemaakt aan de Staatsecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst, de heer Van Rij. Een mogelijke wijziging in de wet- en regelgeving (en proceskostenvergoedingen) is echter niet eerder te verwachten dan met ingang vanaf 1 januari 2024.

Voor De Connectie betekent de stijging van het aantal bezwaren vooral een toename van de werklast en de te vergoeden proceskosten. Het Opdrachtgeversoverleg (OGO) heeft besloten hier incidenteel middelen voor beschikbaar te stellen, te weten € 795.000 voor additionele personele inzet en € 1.249.000 voor uit te keren proceskostenvergoedingen.

E-HRM (€ 537.000)
In 2022 is gezamenlijk door de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden en De Connectie een aanbesteding uitgevoerd voor de vervanging van het e-HRM systeem. Medio 2022 is aan de huidige leverancier van het e-HRM systeem, het nieuwe contract gegund. Het systeem voldoet aan de wensen en eisen die De Connectie en de drie gemeenten aan het systeem stellen. Met dit nieuwe e-HRM systeem beschikt De Connectie over een toekomstig bestendig personeels- en salarissysteem.

[10] Software as a Service

Tot nu toe hadden de gemeenten ieder een eigen contract voor e-HRM. De Connectie is per 1 januari 2023 de contracthouder van het nieuwe e-HRM systeem. Ter dekking daarvan is overheveling nodig van de gemeenten naar De Connectie. Dit geldt zowel voor projectenkosten ad € 391.000 ten behoeve van de implementatie van het nieuwe systeem als voor de jaarlijkse kosten ad € 146.100 van het contract. Daarnaast zijn middelen nodig om te sparen voor de implementatiekosten van toekomstige vervangingen van het systeem. Deze zijn geraamd op € 55.000 per jaar vanaf 2024. Per saldo resteert voor de gemeenten een structureel voordeel van € 107.500 na harmonisatie van het contract.

4.1.4. Kadercorrecties agv maat- en meerwerk

Zowel de kosten als de opbrengsten van maat- en meerwerk maken in beginsel geen deel uit van de begroting en het kader. Elke maat- en meerwerkopdracht moet schriftelijk zijn overeengekomen. De financiële effecten van structureel maat- en meerwerk worden verwerkt in het begrotingjaar volgend op het jaar waarin de maat- of meerwerkovereenkomst tot stand is gekomen.

Structurele doorwerking levering devices (€ 186.000)
Wijzigingen in de behoefte aan devices worden voornamelijk via Topdesk aangevraagd en geregistreerd in de database bij ICT. In 2022 is vooral een toename zichtbaar van het aantal uitgeleverde docking stations, laptops en smartphones en een afname van het gebruik van thin clients en vaste telefoontoestellen. Met een begrotingswijziging worden de structurele effecten hiervan verwerkt in het kader van De Connectie. Daarbij worden de kaders van die gemeente belast waar ook daadwerkelijk de aanpassing heeft plaatsgevonden.

Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT (€ 231.000)
Uit een aantal maat- en meerwerkopdrachten volgen structurele (beheers-)lasten. Conform de vastgestelde uitgangspunten bij de begroting worden de structurele financiële effecten van maat- en meerwerk verwerkt in de begroting en het kader. Daarbij worden de kaders van die gemeente belast waar ook daadwerkelijk de aanpassing heeft plaatsgevonden. Deze meerkosten hebben voornamelijk betrekking op structurele inzet van Technisch Applicatiebeheer volgend uit kleine klantverzoeken, uitbreiding van het cameratoezicht en verzoeken voor specifieke werkpleklicenties.

Formatie Inkoop & aanbesteding (€ 214.000)
Met de gemeenten Arnhem en Rheden zijn meerwerkovereenkomsten gesloten voor de dienst Inkoop & aanbesteding. Door het structureel uitbreiden van de begeleiding en advisering bij aanbestedingen kan de formatie bij De Connectie hierop worden aangepast. De kaderwijziging bestaat uit de loonkosten voor deze formatie, inclusief 2% emolumenten- en 2% opleidingsbudget.

Formatie Management Support (€ 112.000)
Met de gemeente Renkum zijn meerwerkovereenkomsten gesloten voor afdelingsondersteuning van Management Support. Door het structureel uitbreiden van deze dienstverlening kan de formatie bij De Connectie hierop worden aangepast. De kaderwijziging bestaat uit de loonkosten voor deze formatie, inclusief 2% emolumenten- en 2% opleidingsbudget.

Dienstverlening Middelgraaflaan (€ 12.000)
De incidentele kosten behorende bij de uitbreiding van de dienstverlening naar de Middelgraaflaan zijn in 2022 als maatwerk incidenteel gefactureerd. De structurele dienstverlening op deze locatie betreft facilitaire diensten zoals schoonmaak en sanitaire voorzieningen en daarnaast het beheer van het netwerk.

Functioneel beheer Netive (- € 7.000)
De inhuurbalie is tijdelijk door De Connectie ondersteunt voor het functioneel beheer de vakapplicatie van de inhuurbalie, Netive. Vanaf eind vorig jaar zijn deze werkzaamheden weer overgedragen aan de inhuurbalie en wordt het kader hiervoor gecorrigeerd.

4.1.5. Kadercorrecties agv dienstverlening derden

Beëindiging dienstverlening ODRA (- € 991.000)
De ODRA heeft de dienstverlening bij De Connectie opgezegd en het stadskantoor van de gemeente Arnhem verlaten. In 2022 is de dienstverlening aan de ODRA ontvlochten en overgedragen. De structurele financiële effecten van de opzegging worden met deze kaderaanpassing in de begroting 2023 verwerkt.

Afschaling dienstverlening Sociale wijkteams Arnhem (- € 140.000)
Ook de dienstverlening naar het sociale wijkteam Arnhem is veranderd. Dit is het gevolg van structurele aanpassingen in de DVO 2023 voor de ICT-dienstverlening.

Afschaling dienstverlening gemeente West Maas en Waal (- € 120.000)
De afgelopen jaren is gebleken dat de samenwerking beide partijen niet heeft opgeleverd wat ervan werd verwacht. Een groot deel van de dienstverlening is of wordt in de loop van 2023 weer aan de gemeente West Maas en Waal overgedragen. Diensten op het gebied van de salarisadministratie zullen vooralsnog worden gecontinueerd.

Afschaling dienstverlening Sportbedrijf Arnhem (- € 116.000)
Het Sportbedrijf Arnhem heeft medio 2021 het stadskantoor verlaten wat heeft geleid tot verdere afschaling van de dienstverlening. De structurele effecten van deze afschaling waren nog niet verwerkt in de begroting.

Maat- en meerwerk derden (€ 75.000)
Naast bovenstaande aanpassingen voor derden zijn er ook andere mutaties geweest bij de derden. Deze vloeien voornamelijk voort uit aanpassingen in de dienstverlening van ICT voor levering van devices.

4.2. Ontwikkeling begroting 2023

	Lasten	Baten	Saldo	S/I
Bedragen x 1.000 euro				
MJPB 2023-2026				
Totaal primitieve begroting	49.649	-49.670	-21	
Primitieve begroting	**49.649**	**-49.670**	**-21**	
Kadercorrecties	2.125	-2.125	-	
Primitieve begroting na kadercorrecties	**51.774**	**-51.795**	**-21**	
Ontwikkelingen begroting 2023-2026				
Loon- en prijsontwikkelingen				
CAO stijging	1.284	-1.284	-	S
Onderhoudsronde HR21	36	-36	-	S
Autonome prijsontwikkelingen 2022	1.720	-1.720	-	S
Autonome prijsontwikkelingen 2023	748	-748	-	S
Veranderopgave				
Personele frictiekosten	205		205	I
-/- Vrijval bestemmingsreserves Veranderopgave		-205	-205	I
Programma 2!Connect	60		60	I
-/- Vrijval bestemmingsreserves Veranderopgave		-60	-60	I
Plan van aanpak Basisregistraties	15		15	I
-/- Vrijval bestemmingsreserves Basisregistraties		-15	-15	I
Informatieveiligheid				
Audits informatieveiligheid	40		40	I
Awarenessprogramma informatieveiligheid	35		35	I
Project basis op orde informatieveiligheid	50		50	I
-/- Vrijval bestemmingsreserves informatieveiligheid		-75	-75	I
-/- Resultaatbestemming jaarrekening 2022		-50	-50	I
Totaal Ontwikkelingen begroting 2023-2026	4.192	-4.192	-	
Saldo baten en lasten	**55.966**	**-55.987**	**-21**	

In deze paragraaf zijn de bekende en voorziene ontwikkelingen met een financieel effect weergegeven. Daarbij is gekozen voor een clustering naar de aard van deze ontwikkelingen en een voorstel gedaan ter dekking van het financieel effect.

4.2.1. Loon- en prijsontwikkelingen

In de MJPB 2022-2025 zijn afspraken gemaakt over de aanpassing van de gemeentelijke bijdragen als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen; indexering van loonkostenbudgetten vindt plaats o.b.v. de reële loonkostenontwikkeling. De indexering van materiële budgetten worden in de MJPB toegekend o.b.v. de CPI-index voor materiële overheidsconsumptie. Voor 2022 zijn op dit moment de onderstaande (autonome) loon- en prijsontwikkelingen zichtbaar.

Loonontwikkelingen als gevolg van Cao-akkoord (€ 1.284.000)
Op 5 april 2023 is de nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) voor Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties definitief goedgekeurd. Deze nieuwe CAO gaat met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023 in. De brutosalarissen stijgen met € 240 op basis van een 36-urige werkweek en vervolgens met 2% over het nieuwe totaal. De gemeentelijke bijdragen worden op deze ontwikkeling aangepast.

Onderhoudsronde HR21 (€ 36.000)
Binnen De Connectie vindt jaarlijks een onderhoudsronde HR21 plaats, waarin getoetst wordt of de organisatiefunctiematrix en de gekozen normfuncties voldoende aansluiten bij de werkzaamheden van de medewerkers en de (verandering in de) doelstelling. De resultaten van deze onderhoudsronde worden op basis van de richtlijnen (procedureregeling) voorgelegd aan een gecertificeerd HR21-specialist van Bureau Leeuwendaal. De onderhoudsronde heeft zodoende geen gevolgen voor de totale formatie, maar wel voor de totale loonsom.

Autonome prijsontwikkelingen 2022 (€ 1.720.000)
In de MJPB 2023-2026 zijn de materiële budgetten geïndexeerd op basis van de raming uit het Sociaal Econonomisch plan (CEP) van het CPB van maart 2022. Op basis van deze raming bedroeg de indexatie 4,1%. Deze indexatie is in 2022 via de exploitatie met de gemeenten verrekend. De structurele doorwerking is verwerkt in de MJPB 2023-2026. De raming van het CPB van augustus 2022 kwam uit op 11,4%. Ook deze indexatie is in 2022 via de exploitatie met de gemeenten verrekend. Het verschil van 7,3%-punt wordt met deze aanvullende begrotingsaanpassing gecorrigeerd.

Autonome prijsontwikkelingen 2023 (€ 748.000)
De meest recente raming van de prijsindex voor de materiële overheidsconsumptie komt uit CEP van maart 2023. Op basis hiervan zijn de materiële budgetten vanaf 2023 met 2,9% geïndexeerd ten opzichte van het prijspeil 2022.

4.2.2. Veranderopgave

Veranderopgave (€ 205.000)
Afgelopen jaar is er een analyse gemaakt van de prestaties en de ontwikkelingsbereidheid en -mogelijkheid van de medewerkers. Voor het grootste deel kunnen we de opgave aan met onze medewerkers. We hebben echter ook geconstateerd dat een deel van de medewerkers niet mee kan komen met de ontwikkelingen die op de organisatie afkomen en impact hebben op hun huidige functie. Allereerst zal worden onderzocht binnen De Connectie naar een passende functie, maar de verwachting is dat van een aantal van deze medewerkers afscheid genomen moet worden, al dan niet door begeleiding naar een functie buiten De Connectie. Het saldo binnen de bestemmingsreserve Veranderopgave dat is bestemd voor personele fricties zal in 2023 nodig zijn om te komen tot een passende maatwerkoplossing.

Veranderopgave ICT (€ 60.000)
In 2021 zijn alle gemeenten gemigreerd naar één gemeenschappelijk werkplekomgeving. In 2022 is gewerkt aan het overzetten van alle business applicaties naar de nieuwe omgeving en vervolgens het opruimen van de 'oude' omgeving. Met het opruimen van de oude omgevingen wordt ook een belangrijke stap gezet op het gebied van IT-veiligheid. Dit alles is onderdeel van het programma 2!Connect, met als doel om een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur neer te zetten. Er is een voordeel gerealiseerd op de uitvoering van het programma, waarbij een deel van de activiteiten doorloopt naar 2023. Hierdoor is het niet nodig geweest om het saldo binnen de bestemmingsreserve Veranderopgave dat is bestemd op de opgave ICT in 2022 aan te spreken en kan € 60.000 beschikbaar worden gehouden voor afronding van 2!Connect in 2023.

Veranderopgave Basisregistraties (€ 15.000)
Het bestuur heeft in 2019 een bestemmingsreserve ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor de uitvoering van het Plan van aanpak voor het team Basisregistraties. Het saldo per ultimo 2021 van deze reserve bedroeg € 15.000. In 2022 heeft er geen onttrekking plaatsgevonden. Deze bestemmingsreserve zal in 2023 volledig worden besteed.

4.2.3. Informatieveiligheid

Niet alle geplande activiteiten in het kader van Informatieveiligheid zijn in 2022 uitgevoerd. Een deel van de activiteiten loopt door naar 2023 of wordt gecombineerd met het onderwerp privacy en schuift hierdoor op in de tijd. Het bestuur heeft besloten de nog niet bestede middelen in 2022 toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Informatieveiligheid. Dit heeft geleid tot een dotatie van € 75.000 om deze budgetten beschikbaar te houden voor de uitvoering van deze opgave in 2023.

Daarnaast is in de begroting 2022 rekening gehouden met de kosten van een verbetertraject dat zich onder andere richt op de opvolging en implementatie van de resultaten uit de audits op het gebied van de BIO- en privacyregelgeving. Dit met als doel om nadere invulling te kunnen geven aan de compliance aan de vigerende regelgeving op het gebied van informatieveiligheid. De activiteiten en hiermee gepaard gaande kosten lopen deels door naar 2023. Het bestuur heeft bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2022 besloten om hier € 50.000 voor beschikbaar te houden.

4.3. Investeringsprogramma

Afdeling	Activum omschrijving	Begroting 2023	Doorgeschoven 2023	Mutatie 2023	Begroting 2023
Bedragen x 1.000 euro					
A&B	Software	25	23	-48	-
BEL	Software	36	49	-85	-
DIV	Inrichting gebouwen en inventaris	46	-	-46	-
DIV	Software	23	-	-23	-
FZF	Inrichting gebouwen en inventaris	2.478	55	-2.333	200
FZF	Personenautos	253	-	-208	45
I&A	Software	-	20	-	20
ICT	Glasvezelbekabeling	200	-	-200	-
ICT	Hardware	596	906	948	2.450
ICT	Mob App (tablets/labtops/ smartphone)	2.405	206	-610	2.001
ICT	Software	476	150	-626	-
ICT	Telecommunicatie-voorzieningen	-	40	-	40
Totaal investeringen vaste activa		**6.539**	**1.449**	**-3.232**	**4.756**

Doorgeschoven 2023
Een deel van het investeringsprogramma (IP) 2022 is doorgeschoven naar 2023. Voor een meer inhoudelijke toelichting kan worden verwezen naar de jaarrekening 2022. Het doorschuiven van investeringen levert een incidenteel voordeel op kapitaalslasten. Dit voordeel wordt aangewend voor incidentele nadelen of voor investeringen die naar voren worden gehaald.

Mutatie 2023
In de regio spelen meerdere huisvestingsontwikkelingen, die ook van invloed zijn op het investeringsniveau bij De Connectie. De gemeente Arnhem denkt op dit moment na over de toekomstige huisvestingssituatie en onderzoekt hierbij verschillende mogelijkheden. Naar verwachting laat gemeente Renkum binnen een aantal jaren renovatiewerkzaamheden uitvoeren aan het bestaande gemeentehuis. Gemeente Rheden bouwt een nieuw gemeentehuis en werkt nu vanuit verschillende tijdelijke locaties. Als gevolg hiervan schuiven de vervangingsinvesteringen voor inrichting gebouwen en inventaris voor een groot deel door naar 2024 en 2025.

Bovenstaande ontwikkeling heeft ook gevolgen voor het vervangen van poolauto's. Ook deze vervangingsinvesteringen worden doorgeschoven naar 2025. Zodra er meer duidelijkheid over de huisvesting is, zal een meerjarenplan voor de vervoermiddelen opgesteld worden. De investeringsbehoefte en -planning zal daarop worden aangepast. Tot slot schuift, als gevolg van genoemde huisvestingontwikkelingen, ook de vervangingsinvestering voor glasvezelbekabeling door naar latere jaren.

Steeds meer software wordt in gebruik genomen in de vorm een SAAS [11] -oplossing. Dit is onderdeel van de cloud-strategie. De kosten voor SAAS-oplossingen dienen anders te worden verwerkt op basis van de BBV. Als gevolg hiervan worden de (licentie-)kosten van deze oplossingen in de exploitatiebegroting opgenomen in plaats van de aanschaf- en implementatiekosten in de investeringsbegroting. Het investeringsprogramma is aangepast op deze ontwikkeling, waarbij de hierdoor vrijvallende kapitaalslasten worden gebruikt voor de dekking van de licentiekosten. Het resterende deel van vrijgevallen kapitaalslasten zal worden gebruikt om een egalisatiereserve SAAS te vormen voor o.a. implementatiekosten die bij een SAAS-oplossing niet meer geactiveerd kunnen worden.

De investeringen in hardware hebben hoofdzakelijk betrekking op uitbreiding van de VDI-omgeving, investeringen in netwerk en wifi, back-up oplossingen en de vervanging van monitoren. Verder lopen nog een aantal projecten van 2!Connect door in 2023. De uitbreiding van de investeringen ten opzichte van de oorspronkelijke investeringsplanning kan binnen het huidige kapitaalslastenniveau plaatsvinden, aangezien het hier inhaalinvesteringen uit eerdere jaren betreft.

De investeringen in mobiele apparatuur heeft betrekking op de vervanging van mobiele telefoons en laptops. Naar verwachting zal dit niveau in 2023 lager uitvallen dan initieel in de investeringsplanning is opgenomen.

[11] Software as a Service

5. Bijlagen

5.1. Effecten bijdragen per gemeente

Arnhem

		Begroting	meerjarenraming		
		2023	2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro					
Arnhem	**I/S**				
Kadercorrecties agv (bestuurlijke) besluitvorming					
Toename WOZ-bezwaren	I	1.463	-	-	-
E-HRM projectkosten	I	281	-	-	-
E-HRM licentiekosten	S	105	105	105	105
E-HRM toekomstige vervangingen	S	-	40	40	40
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Structurele doorwerking levering devices	S	123	123	123	123
Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT	S	234	232	232	232
Formatie Inkoop & Aanbesteding	S	107	107	107	107
Dienstverlening Middelgraaflaan	S	12	12	12	12
Functioneel beheer Netive	S	-7	-7	-7	-7
Overige kaderwijzigingen					
Structurele doorwerking levering devices De Connectie	S	53	53	53	53
Totaal Kadercorrecties		2.371	665	665	665
Totaal		**2.371**	**665**	**665**	**665**

		Begroting	meerjarenraming		
		2023	2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro					
Arnhem	**I/S**				
Bijdrage MJPB 2023-2026		33.432	32.963	32.720	32.712
Primitieve begroting		33.432	32.963	32.720	32.712
Kadercorrecties B-rap 1		2.371	665	665	665
Primitieve begroting na kadercorrecties		35.803	33.628	33.385	33.377
Ontwikkelingen begroting 2023-2026					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	923	917	910	910
Onderhoudsronde HR21	S	26	26	26	26
Autonome prijsontwikkelingen 2022	S	1.236	1.196	1.187	1.179
Autonome prijsontwikkelingen 2023	S	537	520	516	513
Totaal Ontwikkelingen begroting 2023-2026		2.722	2.659	2.639	2.628
Totaal		**38.525**	**36.288**	**36.024**	**36.005**

Renkum

		Begroting 2023	meerjarenraming 2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro					
Renkum	**I/S**				
Kadercorrecties agv (bestuurlijke) besluitvorming					
Toename WOZ-bezwaren	I	223	-	-	-
E-HRM projectkosten	I	42	-	-	-
E-HRM licentiekosten	S	16	16	16	16
E-HRM toekomstige vervangingen	S	-	6	6	6
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Structurele doorwerking levering devices	S	40	40	40	40
Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT	S	-18	-27	-27	-27
Formatie Management Support	S	112	112	112	112
Overige kaderwijzigingen					
Structurele doorwerking levering devices De Connectie	S	8	8	8	8
Totaal Kadercorrecties		422	154	154	154
Totaal		**422**	**154**	**154**	**154**

		Begroting 2023	meerjarenraming 2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro					
Renkum	**I/S**				
Bijdrage MJPB 2023-2026		4.817	4.747	4.710	4.709
Primitieve begroting		4.817	4.747	4.710	4.709
Kadercorrecties B-rap 1		422	154	154	154
Primitieve begroting na kadercorrecties		5.240	4.902	4.864	4.863
Ontwikkelingen begroting 2023-2026					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	137	136	135	135
Onderhoudsronde HR21	S	4	4	4	4
Autonome prijsontwikkelingen 2022	S	184	178	176	175
Autonome prijsontwikkelingen 2023	S	80	77	77	76
Totaal Ontwikkelingen begroting 2023-2026		404	395	392	391
Totaal		**5.644**	**5.297**	**5.257**	**5.254**

Rheden

		Begroting 2023	meerjarenraming 2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro					
Rheden	**I/S**				
Kadercorrecties agv (bestuurlijke) besluitvorming					
Toename WOZ-bezwaren	I	359	-	-	-
E-HRM projectkosten	I	68	-	-	-
E-HRM licentiekosten	S	26	26	26	26
E-HRM toekomstige vervangingen	S	-	10	10	10
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Structurele doorwerking levering devices	S	24	24	24	24
Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT	S	14	14	14	14
Formatie Inkoop & Aanbesteding	S	107	107	107	107
Overige kaderwijzigingen					
Structurele doorwerking levering devices De Connectie	S	13	13	13	13
Totaal Kadercorrecties		610	193	193	193
Totaal		**610**	**193**	**193**	**193**

		Begroting 2023	meerjarenraming 2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro					
Rheden	**I/S**				
Bijdrage MJPB 2023-2026		7.878	7.766	7.706	7.704
Primitieve begroting		7.878	7.766	7.706	7.704
Kadercorrecties B-rap 1		610	193	193	193
Primitieve begroting na kadercorrecties		8.488	7.958	7.899	7.897
Ontwikkelingen begroting 2023-2026					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	224	223	221	221
Onderhoudsronde HR21	S	6	6	6	6
Autonome prijsontwikkelingen 2022	S	300	291	288	287
Autonome prijsontwikkelingen 2023	S	131	126	125	125
Totaal Ontwikkelingen begroting 2023-2026		661	646	641	639
Totaal		**9.149**	**8.605**	**8.540**	**8.535**

5.2. Ontwikkeling MJPB 2023-2026 per programma

	Begroting	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro				
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN				
Lasten	44.112	41.338	40.886	40.884
Baten	-316	-270	-270	-270
Saldo baten en lasten	**43.797**	**41.068**	**40.617**	**40.615**
Toevoeging aan reserves	-	55	55	55
Onttrekkingen aan reserves	-75	-	-	-
Saldo na reserves	**43.722**	**41.123**	**40.672**	**40.670**
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN				
Lasten	5.999	3.858	3.856	3.856
Baten	-2.313	-308	-308	-308
Saldo baten en lasten	**3.686**	**3.550**	**3.549**	**3.548**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-
Saldo na reserves	**3.686**	**3.550**	**3.549**	**3.548**
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD				
Lasten	5.484	5.754	5.944	5.798
Baten	-52.938	-50.883	-50.509	-50.336
Saldo baten en lasten	**-47.454**	**-45.129**	**-44.565**	**-44.538**
Toevoeging aan reserves	355	435	324	299
Onttrekkingen aan reserves	-330	-	-	-
Saldo na reserves	**-47.429**	**-44.694**	**-44.241**	**-44.239**
Totaal saldo baten en lasten	**29**	**-511**	**-400**	**-375**
Totaal saldo na reserves	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**

Samenvatting Meerjaren-programmabegroting 2024-2027

Begroting 2024-2027 De Connectie in vogelvlucht!

Dit is de begroting van De Connectie in vogelvlucht.
De begroting laat zien wat De Connectie in 2024 en in de jaren erna wil bereiken met de hiervoor beschikbare middelen.
De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- De **vorige begroting**, namelijk die van 2023-2026.
  De Connectie wil een servicegerichte organisatie worden. Deze ontwikkeling is vertaald naar het programmaplan.
- Het bestuur van De Connectie heeft **besluiten genomen op basis van de eerste bestuursrapportage 2023**. In deze begroting komt de **structurele doorwerking** van die besluiten terug.
- De **ontwikkelingen uit de perspectiefbrief 2024**.
  De raden is gevraagd rekening te houden met deze ontwikkelingen bij de behandeling van de gemeentelijke kadernota en begroting voor 2024. Keuzes die leiden tot activiteiten en kosten voor De Connectie verwerken we met een begrotingswijziging.

De meerjarenprogrammabegroting is voor een belangrijk deel beleidsneutraal. Want de begroting van De Connectie volgt het beleid van de gemeenten. Dat is gebruikelijk voor een uitvoeringsorganisatie.

Het ontwikkelperspectief vertaald naar drie thema's

In het ontwikkelperspectief 2020-2024 zijn drie fases benoemd die gelijklopen met de volwassenheid van de organisatie. De ambitie is om in 2024 een servicegerichte organisatie te zijn. In 2023 hebben we drie thema's bepaald die hierop zijn gericht:

1. **De Connectie op orde**
   Dit thema gaat over het behalen van onze organisatiedoelstellingen maar ook het herkennen en beheersen van interne risico's die deze doelstellingen in de weg staan.

2. **De Connectie: jij doet ertoe!**
   Het kloppende hart van De Connectie zijn alle medewerkers. Het maakt ons niet uit wie je bent, hoe je eruitziet of waar je in gelooft. We hebben talent, kennis en kunde nodig om nog beter te worden. We dragen bij aan een samenleving waar iedereen ertoe doet!

3. **Dienstverlening: het gaat om de klant!**
   Dit is een rode draad sinds de oprichting van De Connectie: met de juiste wederzijdse verwachtingen een dienstverlenende organisatie worden waar men graag mee en voor werkt.

We geloven erin dat als we De Connectie op orde brengen, met de juiste medewerkers die zich goed en welkom voelen, De Connectie daadwerkelijk de dienstverlenende organisatie is waar men graag mee en voor werkt. Dat lukt ons niet alleen, samen doen we het! Dat is precies de reden waarom we 'De Connectie' heten!

Hoofdlijnen per programma:
Bedrijfsvoering gemeenten

Digitale werkomgeving

Project GemICT heeft gezorgd voor **één digitale werkomgeving** voor al onze klanten.
De digitale werkplek is:

- Geharmoniseerd.
- Gestandaardiseerd.
- Veilig.
- Eenvoudig.

Bijna alle applicaties die de gemeenten gebruiken zijn naar **nieuwe digitale werkomgeving overgezet**.

De volgende stap:
Het **harmoniseren** van de **informatiesystemen en applicaties** van de gemeenten. Hiervoor wordt een plan van aanpak opgesteld. Dit heet **een harmonisatieagenda**. De verwachting is dat uiterlijk in het derde kwartaal van 2023 de harmonisatieagenda bekend is. Op basis daarvan kan De Connectie in 2024 **ondersteuning** bieden bij de **uitvoering**.

Geharmoniseerde archief-oplossing

In 2023 wordt een definitief besluit genomen over de ontwikkeling naar een **geharmoniseerde archiefoplossing**. De verwachting is dat we vanaf 2024 bezig gaan met het invoeren van de nieuwe archiefoplossing.

Het doel: documenten zoveel mogelijk **geautomatiseerd** toe te voegen aan het archiefsysteem. Dit:

- Maakt het archiefproces makkelijker.
- Ontzorgt medewerkers van de gemeenten én van afdeling DIV.
- Helpt in het uniformeren en standaardiseren van de processen en werkwijzen.

Hiermee ontstaat ook ruimte voor de ontwikkeling naar een **servicegerichte afdeling**.
Een afdeling die **proactief adviseert** bij de inrichting van gemeentelijke processen die aansluiten op het digitaal archief.

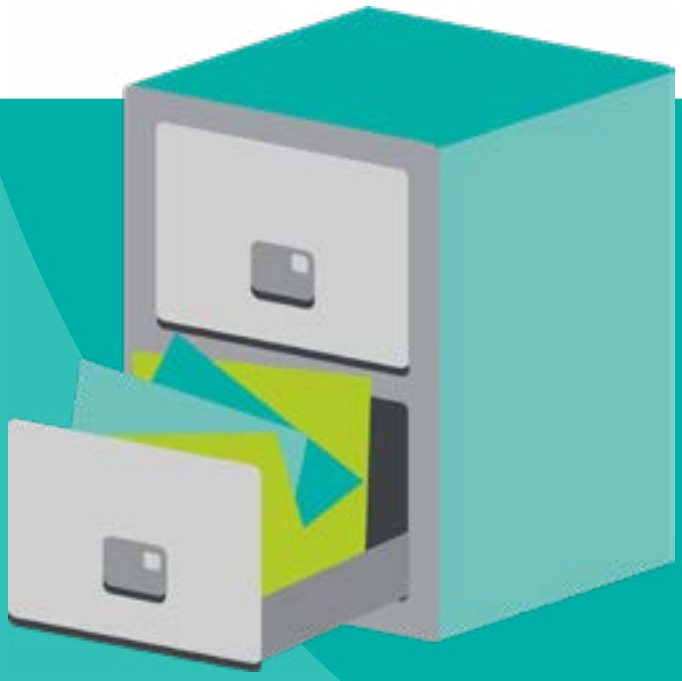

Verbeteren dienstverlening

Belangrijk bij het verbeteren van de dienstverlening:
Een **goede samenwerking** tussen de Frontoffice en alle (backoffice-)afdelingen van De Connectie.

Doel: de tijd tussen het indienen van een melding en de oplossing **verminderen**.

Daarom zet de Frontoffice nu al in op het managen van de meldingen. Door het **ondersteunen en monitoren** van alle **opdrachten en klantcontacten** vanaf het moment dat zij een opdracht krijgen tot en met oplevering. **De klant houden** we **actief op de hoogte** van de status van een melding.

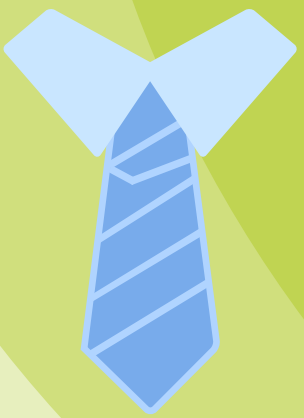

In 2023 nemen we een **nieuw ticketsysteem** in gebruik voor het organiseren en bij de juiste afdeling of medewerker bezorgen van inkomende verzoeken voor klantondersteuning.

Het systeem:

- Ondersteunt de klant in het contact met de Frontoffice.
- Ondersteunt de Frontoffice bij het monitoren van alle meldingen.
- Helpt de Frontoffice bij het rapporteren over doorlooptijden.
- Draagt bij aan het opbouwen van een goede kennisbank voor klanten én Frontoffice-medewerkers.

Een aantal overige ontwikkelingen

De ontwikkeling naar **hybride werken**, ontstaan na de coronacrisis, heeft het **thuiswerken** blijvend op de kaart gezet. Hierdoor is een **flexibele ICT** nog belangrijker. Deze ontwikkeling vraagt om een veilige, goed-werkende digitale werkplek die om kan gaan met het nieuwe werken. Schaalbaarheid, wendbaarheid en betrouwbaarheid zijn daarbij belangrijk.

Door de Omgevingswet en het **Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)** zijn er hogere kwaliteitseisen voor tijdigheid, juistheid en actualiteit van de Basisregistraties. Het ingaan van de Omgevingswet is vanwege de problemen met het DSO inmiddels al vijf keer uitgesteld. De Eerste Kamer stemde dinsdag 14 maart 2023 in met het **ingaan van de Omgevingswet** per **1 januari 2024**.

Fiscaliteiten spelen binnen gemeentelijke organisaties een steeds grotere rol. Kansen en ook bedreigingen op fiscaal vlak worden steeds groter. We hebben steeds meer **specialistische kennis** nodig om met deze ontwikkeling om te gaan.

Door verandering van wet- en regelgeving wordt het verplicht de **uitstoot van CO2** te **registeren**. Deze verplichting heeft gevolgen voor de werkzaamheden van de afdeling Administratie & Beheer vanaf 2024.

Hoofdlijnen per programma:
Bedrijfsvoering Belastingen

Het waarderingsproces

In 2024 en verder werken we aan het vastleggen van onze **uitgangpunten** van de **waardebepaling** in een **verantwoordingsdocument**. In het document lezen inwoners en belanghebbenden een uitgebreide uitleg over hoe de herwaardering is ontstaan.

De Connectie wil gemeenten de mogelijkheid bieden om **inwoners te betrekken bij het waarderingsproces**. Dit doen we door:
Via een **voormelding** de geregistreerde gegevens van een woning of pand met de inwoner of betrokkene actief te delen. Zij hebben dan al ruimte voor vragen en opmerkingen.

Een andere ontwikkeling

De **Woondeal Arnhem-Nijmegen** is bijgewerkt. Tot en met 2030 komen er in de regio minimaal 33.000 woningen bij. De gemeenten spannen zich in om dit aantal te verhogen naar 38.000. Deze uitbreiding van het aantal woningen heeft ook gevolgen voor de **hoeveelheid werk** van **team Belastingen**. Na afstemming met gemeenten nemen we de gevolgen van de uitbreiding mee in toekomstige beleidsdocumenten.

Wat betekent dit voor de begroting?

Bedragen x € 1.000

De begroting 2024 neemt, na het verwerken van de kadercorrecties bij de eerste bestuurs-rapportage 2023, **met € 3,7 mln.** toe ten opzichte van voorgaand jaar. Hiermee komt de begroting op **51,4 mln**.

- **Autonome prijsontwikkelingen** veroorzaken de grootste toename. De materiële budgetten zijn geïndexeerd op basis van de meest recente ramingen uit het Sociaal Econonomisch plan (CEP) van het Centraal Plan Bureau (CPB).
- Daarnaast is de nieuwe **collectieve arbeidsovereenkomst (cao)** voor Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties definitief goedgekeurd. Deze nieuwe cao gaat met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023 in. De gemeentelijke bijdragen passen we op deze ontwikkeling aan.
- Tot slot vindt er jaarlijks een **onderhoudsronde HR21** plaats. We controleren of de functiematrix en de gekozen normfuncties voldoende aansluiten bij de werkzaam-heden van medewerkers. De resultaten van deze onderhoudsronde hebben een beperkt kostenverhogend effect.

Meer weten?

In de **uitgebreide Meerjarenprogrammabegroting 2024 – 2027** lees je meer over het programmaplan, de ontwikkeling van de begroting en de financiële positie van De Connectie.

De Connectie

Meerjarenprogramma-begroting 2024-2027

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

1. Inleiding 5
1.1. Inleiding 5
1.2. Leeswijzer 5

2. Missie, visie, uitgangspunten en kernwaarden 7
2.1. Missie 7
2.2. Visie 7
2.3. Uitgangspunten 7
2.4. Kernwaarden De Connectie 7

3. Programma Bedrijfsvoering gemeenten 8
3.1. Programma Bedrijfsvoering gemeenten 8
Wat willen we bereiken? 8
Wat gaan we daarvoor doen? 8
ICT 8
Documentaire Informatievoorziening 10
Basisregistraties 10
Facilitaire Zaken 11
Frontoffice 12
Administratie & Beheer 12
Inkoop & Aanbesteding 13
Verzekeringen 13
Management support 14
Wat mag het kosten? 15
3.2. Programma Belastingen gemeenten 16
Wat willen we bereiken? 16
Wat gaan we daarvoor doen? 16
Wat mag het kosten? 17
3.3. Overzicht Algemene dekkingsmiddelen en overhead 18
3.4. Bedrag heffing vennootschapsbelasting 20

4. De Paragrafen 21
4.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 21
4.2. Financiering 26
4.3. Bedrijfsvoering 28
4.4. Paragraaf Wet Open Overheid 32

5. Overzicht van baten en lasten en toelichting 33
5.1. Uitgangspunten voor de begroting 33
5.2. Grondslagen voor de ramingen 34
5.3. Ontwikkeling begroting 2024 en meerjarig 35
5.4. Baten en lasten per programma 38
5.5. Bijdragen gemeenten 40
5.6. Incidentele baten en lasten 43

6. Financiële positie en toelichting 45

6.1. Geprognosticeerde eindbalans 45
6.2. Investeringsprogramma 47
6.3. EMU-saldo 48
6.4. Financiering 49
6.5. Stand en verloop van de reserves 49
6.6. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten met een vergelijkbaar volume 50

7. Bijlagen 51

7.1. Bijlage 1: Taakvelden 51
7.2. Bijlage 2: Lasten per afdeling en team 52

Voorwoord

Dit is de Meerjarenprogrammabegroting 2024-2027 (MJPB 2024-2027) van De Connectie. De meerjarenprogrammabegroting is voor een belangrijk deel beleidsneutraal. Want de begroting van De Connectie volgt het beleid van de gemeenten. Dat is gebruikelijk voor een uitvoeringsorganisatie. Maar het beleidsneutrale karakter betekent niet automatisch dat de uitvoering van het bestaande beleid binnen de bestaande financiële kaders plaatsvindt. De begroting laat zien wat De Connectie in 2024 en in de jaren erna wil bereiken met de hiervoor beschikbare middelen.

Het ontwikkelperspectief vertaald naar drie thema's
In het ontwikkelperspectief 2020-2024 zijn drie fases benoemd die gelijk lopen met de volwassenheid van de organisatie. De ambitie die nog steeds staat vanuit het ontwikkelperspectief 2020-2024 is om in 2024 een servicegerichte organisatie te zijn. In 2023 hebben we daarom drie thema's bepaald die aansluiten op en invulling geven aan de rol van servicegerichte organisatie. Met als doel om van De Connectie een nog betere organisatie te maken om mee en voor te werken.

De Connectie op orde
Het eerste thema is 'De Connectie op orde'. Het gaat over interne beheersing. Het helpt bij het behalen van onze organisatiedoelstellingen maar ook het herkennen en beheersen van interne risico's. Het is niet de bedoeling om alle fouten en problemen te voorkomen maar het herkennen en aanpakken van risico's en verbeteringen door te voeren in de processen van De Connectie.

De Connectie: jij doet ertoe!
Het kloppende hart van De Connectie zijn alle medewerkers. Het maakt ons niet uit wie je bent, hoe je eruitziet of waar je in gelooft. We hebben talent, kennis en kunde nodig om nog beter te worden. Inclusie en diversiteit komt met kracht op de agenda. We dragen bij aan een samenleving waar iedereen ertoe doet! Daar beginnen we intern mee en dragen we uit naar buiten.

Dienstverlening: het gaat om de klant!
In het Bedrijfsplan 2017 – 2020 stond: 'Voor het succes van De Connectie is cruciaal dat vooraf volstrekt helder is wat eigenaren, opdrachtgevers en gebruikers mogen verwachten.' Daarna kwam het Ontwikkelperspectief 2020 – 2024. Hier werd de ambitie uitgesproken om een servicegerichte organisatie te worden. Het is een rode draad sinds de oprichting van De Connectie: Met de juiste wederzijdse verwachtingen een dienstverlenende organisatie worden waar men graag mee en voor werkt.

We beseffen ons goed dat als onze dienstverlening niet goed gaat, onze opdrachtgevers en eigenaren daar last van hebben. Sterker nog, ook de inwoners en bedrijven van Arnhem, Renkum en Rheden hebben er last van. Dat willen we niet.

We geloven erin dat als we De Connectie op orde brengen, met de juiste medewerkers die zich goed en welkom voelen, De Connectie daadwerkelijk de dienstverlenende organisatie is waar men graag mee en voor werkt. Dat lukt ons niet alleen, samen doen we het! Dat is precies de reden waarom we 'De Connectie' heten!

Gezamenlijk zetten we onze schouders onder de gemeentelijke samenwerking.

Sanne de Kleyn

Directeur De Connectie

1. Inleiding

1.1. Inleiding

De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2024-2027 zijn het al bekende financiële meerjarenbeeld zoals deze is opgenomen in de MJPB 2023-2026 en de doorwerking van besluiten die het bestuur bij de eerste bestuursrapportage 2023 neemt over de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor het komende jaar. Ook dit jaar is een Perspectiefbrief aan de raden aangeboden. Met de perspectiefbrief proberen we om de begroting van De Connectie meer volgend te laten zijn aan de kijk van gemeenten op de begroting. Dit past ook beter bij het karakter van een uitvoeringsorganisatie en uw kaderstellende rol.

MJPB 2023-2026
De belangrijkste basis voor de MJPB 2022-2025 is het eerste deel van het zogeheten Ontwikkelperspectief. De Connectie vindt het, net zoals de gemeenten, belangrijk dat er een ontwikkelperspectief is voor de komende jaren. De Connectie wil de komende jaren groeien, via een organisatie met de aandacht op de basis op orde, naar een servicegerichte organisatie. Daarna verschilt het per afdeling en taakveld welke fase het eindstation is. In het ultieme geval dé partner in bedrijfsvoering. Het eindstation bepalen we samen met de gemeenten. Het eerste deel van het Ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma's uit de MJPB 2023-2026. Zo is het ontwikkelperspectief onderdeel geworden van de beleidscyclus van De Connectie.

Eerste bestuursrapportage 2023
De eerste bestuursrapportage is een afwijkingenrapportage ten opzichte van de begroting van het lopende jaar, zowel programmatisch als financieel. Correcties in kader, bijvoorbeeld naar aanleiding van bestuurlijke besluitvorming of als gevolg van maat- en meerwerk, zijn in de eerste bestuursrapportage verwerkt. Dit geldt ook voor autonome ontwikkelingen in de begroting, bijvoorbeeld als gevolg van de nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst (cao) voor Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties. De structurele effecten hiervan zijn eveneens opgenomen in deze MJPB 2024-2027.

Perspectiefbrief 2024
Over de ontwikkelingen uit de Perspectiefbrief 2024 is de conclusie dat de beleidsvoornemens van de gemeenten in de meeste gevallen nog onvoldoende bekend zijn om vóór 1 mei 2023 te kunnen vertalen naar de MJPB 2024-2027 van De Connectie. De raden is gevraagd rekening te houden met de Perspectiefbrief 2024 van De Connectie bij de behandeling van uw gemeentelijke Kadernota 2024 en de daaropvolgende MJPB 2024-2027. Dit geldt zowel voor de beleidsmatige keuzes, de programmering en bekostiging van de voornoemde ontwikkelingen bij de gemeenten zelf, als voor het gemeentelijke aandeel in activiteiten en kosten die door De Connectie als uitvoeringsorganisatie moeten worden gemaakt. Deze laatste categorie verwerken we dan met een eerstvolgende begrotingswijziging in de MJPB 2024-2027 van De Connectie.

Samenvattend: de meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2024-2027 van De Connectie is beleidsarm van aard. Algemene uitgangpunten voor de meerjarenprogrammabegroting zijn: loon- en prijsontwikkelingen, ontwikkelingen in de lopende jaar met een structurele doorwerking naar het opvolgende jaar en (wettelijke) autonome [1] ontwikkelingen waarvan zeker is dat ze gebeuren.

[1] Autonoom: ontwikkelingen waar De Connectie geen invloed op heeft of kan hebben.

1.2. Leeswijzer

De begroting is ingedeeld volgens de regels uit het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV). Het beleidsmatige deel van de begroting bestaat uit het programmaplan en de, voor De Connectie, verplichte paragrafen. Deze vindt u in de hoofstukken 3 en 4. De financiële begroting bestaat uit een overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie. Deze zijn opgenomen in de hoofdstukken 5 en 6. In de bijlagen is de verplichte indeling van de begroting naar taakvelden opgenomen.

2. Missie, visie, uitgangspunten en kernwaarden

2.1. Missie

Door De Connectie kunnen de klanten zich volledig richten op inwoners, bedrijven en toeristen.

2.2. Visie

De Connectie is de partner in bedrijfsvoering. Bij de dienstverlening van De Connectie staat de klant altijd centraal. De dienstverlening is efficiënt, kwalitatief en kostenbewust. Hierdoor kunnen klanten zich voor 100% richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen.

2.3. Uitgangspunten

De uitgangspunten van de dienstverlening van De Connectie zijn de vijf K's: kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid, kansen en klant.

De Connectie denkt en werkt vanuit de **klant** en zet de klant altijd centraal. De Connectie levert producten en diensten tegen een gezamenlijk afgesproken **kwaliteit**. De Connectie investeert in medewerkers en biedt hen kansen zich te ontwikkelen. De Connectie kent de trends en ontwikkelingen, speelt daarop in en vertaalt deze in samenwerking met de klant naar haar bedrijfsvoering. Hierdoor zijn partners in staat om zich volledig te richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen. Ze zijn daardoor minder **kwetsbaar**. Door producten en diensten te harmoniseren en te digitaliseren werkt De Connectie efficiënter. Dit leidt ertoe dat de **kosten** voor de partners omlaaggaan.

2.4. Kernwaarden De Connectie

De Connectie ontwikkelt zich naar een flexibele, open en daadkrachtige organisatie die zich makkelijk aanpast aan nieuwe ontwikkelingen. De kernwaarden die hierbij horen, het fundament waar energie en inspiratie uit worden gehaald, zijn:

- Professioneel: service, verantwoordelijk, kennis, kwaliteit, resultaatgericht, dienstverlenend.
- Betrokken: samen, verbindend, nieuwsgierig, werkplezier, omgevingsbewust, energiek, leergierig.
- Integer: duidelijk, betrouwbaar, open, eerlijk, transparant, afspraken nakomen.

3. Programma's

3.1. Programma Bedrijfsvoering gemeenten

Wat willen we bereiken?

De Connectie wil zich onderscheiden in de dienstverlening aan aangesloten gemeenten. Dit betekent dat ze uitstekende vakinhoudelijke kennis heeft en een kwalitatief hoogstaande partner in de bedrijfsvoering van de gemeenten wil zijn.

Om de missie en visie te realiseren is het allereerst nodig dat de organisatie zich ontwikkelt. In de periode 2020-2024 gaat De Connectie daarom in drie fases die parallel lopen aan het volwassen worden van de organisatie aan de slag, namelijk:

1. De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met focus op de basis op orde brengen.
2. De Connectie, een servicegerichte organisatie.
3. De Connectie, dé partner in bedrijfsvoering.

De basis op orde brengen betekent het creëren van de minimale voorzieningen die nodig zijn om de afgesproken producten en diensten betrouwbaar en voorspelbaar te leveren. Volgens het platform Overheid is een organisatie met de basis op orde: 'kostenbewust, betrouwbaar en open. Ook zorgt de organisatie goed voor haar medewerkers.'
De Connectie wil tenminste een servicegerichte organisatie worden. Dat zijn we wanneer het lukt om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. Klanten merken in deze fase dat er meegedacht en gestuurd wordt op hun eigen veranderende behoeften. We denken en handelen vanuit de klant.

Om een partner in bedrijfsvoering te zijn is een goede samenwerkingsrelatie tussen de klant en De Connectie noodzakelijk. Specialisten van De Connectie zien welke opgaven op de gemeenten en andere partners afkomen. De specialisten zijn in staat om te zien wat dit voor de bedrijfsvoering betekent. Doordat De Connectie de markt en het maatschappelijk veld in de gaten houdt, bedient zij actief haar partners.

Deze fases overlappen elkaar deels. De ene afdeling zet nog volop in op het op orde brengen van de basis. De andere afdeling draagt al volledig bij aan een servicegerichte organisatie. Het originele streven was dat alle afdelingen in 2024 servicegericht zijn. In 2024 zijn nog niet alle afdelingen volledig servicegericht. Het wel of niet behalen van het niveau van servicegerichtheid is namelijk ook afhankelijk van het niveau waarop de dienstverlening geharmoniseerd kan worden aangeboden. Het programmaplan richt zich op wat er nog nodig om dat niveau van dienstverlening te behalen. Per afdeling verschilt welke fase het eindstation is. Het eindstation is ook afhankelijk van de behoefte van de klant. Samen met de gemeenten bepalen we het eindstation.

Wat gaan we daarvoor doen?

ICT
De afdeling ICT is dé partner voor ICT-dienstverlening voor de gemeenten en voor de aan de gemeenten verbonden externe partijen. Nu en in de toekomst. In een snel veranderende digitale wereld betrekt ICT de klant uit zichzelf bij ontwikkelingen.

Bij de start van De Connectie zijn de ICT-omgevingen overgedragen vanuit de aangesloten gemeenten. Het gaat met name om de technische basis infrastructuur en om de middelen die ervoor zorgen dat de infrastructuur blijft werken. Naast de technische basis infrastructuur zijn ook diverse specifieke infrastructuuronderdelen overgedragen. Voor deze specifieke infrastructuuronderdelen stellen we per onderdeel maatwerkovereenkomsten (MWO's) op zodat ook op dat vlak alle partijen steeds beter van elkaar weten wat er van elkaar mag worden verwacht. Verder is het eigenaarschap van een aantal generieke applicaties/ informatiesystemen [2] aan De Connectie overgedragen. Het eigenaarschap van de meeste businessapplicaties [3] ligt vooralsnog bij de gemeenten zelf inclusief het functionele beheer.

[2] Generieke applicaties voor kantoorautomatisering zijn computerprogramma's waar medewerkers van alle klantorganisaties mee werken. Bijvoorbeeld Microsoft Word en Microsoft Teams

[3] Computerprogramma's waar we mee werken

De Connectie neem haar rol als gedelegeerd eigenaar van deze gezamenlijke IT-omgeving serieus. Als ICT-partner is De Connectie als eerste verantwoordelijk voor de beschikbaarheid, de continuïteit en de veiligheid van het ICT-landschap. Nu en in de toekomst. Daarom denken we ook mee in het vinden van moderne, betrouwbare, wendbare en vooral veilige manieren om mee te komen in dit digitale tijdperk. In het digitale tijdperk is samenwerking tussen overheden en haar afnemers belangrijk. Waarbij de afnemers steeds meer centraal komen te staan.

De afgelopen jaren is met het programma 1!Connect de basis op orde gebracht. Dit programma was een belangrijke stap in het wegwerken van de technische achterstand maar ook bij het borgen van de continuïteit en in het sterk verbeteren van de informatiebeveiliging. Het takenpakket van onze klanten, de wet- en regelgeving, de technologische mogelijkheden en hun kansen en bedreigingen zijn continu in beweging. Daarin is de basis op orde echter een steeds veranderend evenwicht dat telkens om nieuwe investeringen vraagt. Vanwege die continue veranderende omgeving kan er in onze ogen beter gesproken worden over een omgeving waarin het tijdig de juiste dingen doen en de juiste dingen goed doen de norm is. Het is een dynamisch samenspel waar de omgeving steeds tegen de actualiteiten dient te worden gehouden en jaarlijks om structurele en incidentele investeringen vraagt en zal blijven vragen.

De nieuwe, geharmoniseerde digitale werkplek (GemICT) heeft voor veel verbeteringen gezorgd. Dankzij GemICT maken onze klanten gebruik van een gestandaardiseerde, veilige en eenvoudige werkomgeving. Ook in 2023 zijn de resultaten van dit project merkbaar voor de gebruikers van gemeente Renkum, Rheden, Arnhem en De Connectie. De gemeenten en De Connectie zijn allemaal gemigreerd naar de nieuwe omgeving. Bijna alle applicaties zijn inmiddels naar de GemICT-omgeving overgezet. In 2024 werken we vooral aan het beheer van de nieuwe werkplekomgeving.

De volgende stap is het harmoniseren van de informatiesystemen en businessapplicaties van de gemeenten. Dit vraagt bij de uitvoering om een gedeelde visie, focus en aanpak van onze eigenaren. De gemeenten hebben het regionale Chief Information Officers (CIO's) -overleg de opdracht gegeven om tot een plan van aanpak voor de harmonisatie van de businessapplicaties te komen. Dit heet een harmonisatieagenda. De verwachting is dat uiterlijk in het derde kwartaal van 2023 de harmonisatieagenda bekend is. Daarna kan De Connectie gericht ondersteuning bieden bij de totstandkoming van een geharmoniseerd en gerationaliseerd applicatielandschap. In 2024 en verder voeren we de harmonisatieagenda uit. Daarnaast werken we in 2024 uit hoe we vorm geven aan de centralisatie van het contractmanagement van deze applicaties.

De vorige jaren is samen met leveranciers een haalbaarheidsstudie uitgevoerd die heeft geleid tot een regionaal gedragen cloudstrategie [4]. Deze strategie ligt aan de basis van ontwikkeling van de harmonisatieagenda en is ook een belangrijk uitgangspunt voor de uitvoering. Beide ontwikkelingen zijn nauw met elkaar verbonden. Als de harmonisatieagenda afgerond is wordt ernaar gestreefd de cloudstrategie ook in hoger tempo uit te voeren. Vooruitlopend hierop gaan op natuurlijke momenten, bijvoorbeeld als een contract afloopt, (business)applicaties over naar de cloud. Hierbij wordt vooral gekozen voor SAAS-oplossingen [5]. Wanneer de harmonisatieagenda afgerond is kan dit tempo ook verhoogd worden. De verwachting is dat hier in de tweede helft van 2023 en vooral in 2024 en verder uitvoering aan gegeven wordt.

De wens en noodzaak om meer servicegericht te zijn naar onze klanten is groot. Dit vraagt onder andere om een duidelijke focus op het ontwikkelen van de daarvoor nodige vaardigheden en competenties bij onze medewerkers. De noodzaak voor onze medewerkers om zich voortdurend te ontwikkelen is hoog. Nieuwe ICT-technologieën bieden kansen en bedreigingen. Bovendien zien we een trend dat deze technologische ontwikkelingen steeds sneller gaan. We moeten daarom blijven leren en ontwikkelen zodat we hier mee om kunnen gaan. Verwerven van noodzakelijke nieuwe kennis, op basis van technologische ontwikkelingen, is binnen ICT een doorlopend proces.

Autonome ontwikkelingen

Ook voor 2024 is hybride werken de norm. Deze andere manier van werken, ontstaan na de coronacrisis, heeft ervoor gezorgd dat het thuiswerken nu definitief op de kaart staat. Hierdoor is nog meer dan vroeger de nadruk komen liggen op een flexibele ICT. Deze ontwikkeling vraagt om veiligheid en de daarbij behorende goed functionerende digitale werkplek die om kan gaan met deze flexibiliteit. Schaalbaarheid, wendbaarheid en betrouwbaarheid zijn daarbij drie belangrijke pijlers. De ontwikkeling loopt geleidelijk en wordt gestuurd door de individuele wensen van de klanten.

[4] Cloud: hierbij werken we niet meer op eigen servers maar via internet

[5] SAAS: Software As A Service

Documentaire Informatievoorziening

De afdeling DIV (Documentaire Informatie Voorziening) is de professionele partner voor de uitvoering en ontwikkeling van informatiebeheer en archiefvorming. DIV kent de werkprocessen en stelt zich proactief op. Zaakgericht werken is de standaard. DIV heeft een belangrijke rol in de advisering en ondersteuning binnen de digitale, zaakgerichte wereld.

De huidige situatie is complex. De informatie wordt zowel fysiek als digitaal beheerd, op drie locaties en met vier verschillende inrichtingen gericht op de bedrijfsvoering van de individuele deelnemers. Met de toenemende digitalisering krijgt de informatiehuishouding van overheden een steeds belangrijkere positie. Dit vraagt om een gedegen strategie en investeringen voor het beheer om de informatiepositie voor burgers, bedrijven en de overheid zelf op orde te hebben en te houden.

In 2023 wordt een definitief besluit genomen over de ontwikkeling naar een geharmoniseerde archiefoplossing. In afwachting van dit besluit, wordt vanaf 2024 de implementatie van de archiefoplossing voorzien. Er is hierna sprake van één gecentraliseerde opslag van documenten, waarbij de omgevingen van elkaar gescheiden blijven. Het is daarbij de bedoeling om documenten zoveel mogelijk geautomatiseerd toe te voegen aan het archiefsysteem, waarmee een efficiënter proces ontstaat en medewerkers van de gemeenten én van afdeling DIV worden ontzorgd. Dit sluit aan bij de gemeentelijke wens om processen te digitaliseren en efficiënter in te richten. Een geharmoniseerde archiefoplossing helpt in het uniformeren en standaardiseren van de processen en werkwijzen van de afdeling. De gekozen oplossing moet aansluiten bij de wensen en verwachtingen van de gemeenten en De Connectie.

Daarnaast zijn er op het fysieke archief enkele ontwikkelingen die van belang zijn te noemen. Afdeling DIV heeft de afgelopen jaren inzicht verkregen in de staat van de gemeentelijke papieren archieven. De archiefvernietiging loopt inmiddels mee in de jaarlijks uit te voeren werkzaamheden. Er zijn achterstanden geconstateerd op de te bewaren archieven die in overleg met de gemeenten en het Gelders Archief momenteel worden voorbereid op overbrenging. De komende jaren worden de gemeenten geadviseerd over en begeleid bij het inlopen op hun archiefachterstanden. Dit hangt nauw samen met de gemeentelijke huisvestingsontwikkelingen, omdat de archiefruimten momenteel nog nodig zijn om de fysieke archieven volgens wettelijke vereisten te kunnen bewaren.

De ontwikkeling naar servicegerichte afdeling hangt nauw samen met de harmonisatie van het centraal digitaal archief. Het geautomatiseerd toevoegen aan deze gewenste archiefoplossing en hiermee het ontlasten van medewerkers van de gemeenten, maar ook van de afdeling DIV, biedt de ruimte om door te groeien naar dit niveau. Na realisatie van een centraal digitaal archief wordt verder ingezet op het proactief adviseren, meedenken en inrichten van de processen en applicaties van gemeenten die moeten aansluiten op het digitaal archief. Dit betekent dat het niveau van een servicegerichte afdeling in 2024 voor DIV nog niet zal worden bereikt. Een nauwe samenwerking tussen gemeenten en DIV is nodig om het archiefbeheer goed in te richten en in te regelen.

Basisregistraties

De dienstverlening van het team Basisregistraties richt zich op het voldoen aan wettelijke eisen vanuit de Wet BAG, de Wet BGT, de Wet WOZ en de Wet Publiekrechtelijke beperkingen voor de basisregistraties waar de gemeenten bronhouders van zijn. De gegevens uit basisregistraties worden veel en verplicht gebruikt in allerlei belangrijke (overheids-) processen. Daarnaast geven wij uitvoering aan de landmeetkundige dienstverlening.

De gegevens binnen de Basisregistraties worden steeds gemonitord en het doel is ook dat we dit jaar gaan doorontwikkelen binnen het huidige kader. Vanuit een gezamenlijk dashboard wordt grip gehouden en gecreëerd op het beheer van de relevante BAG, WOZ -en BGT- en Belastinggegevens en daarmee de actualiteit, juistheid en tijdigheid geborgd. Door het samenbrengen van de genoemde basisregistraties binnen het stelsel van basisregistraties neemt de kwaliteit van deze registraties toe en wordt het doorontwikkeld tot een samenhangende objectenregistratie (SOR).

In 2024 en verder wordt inspanning door het team gedaan in het verbeteren van zowel de primaire objectkenmerken (mutatiesignalering) als ook de secundaire objectkenmerken. Doel is om een goed plan van aanpak te hebben, met goedkeuring van de Waarderingskamer, waardoor deze processen structureel worden opgenomen. In 2023 wordt beschreven wat we doen en in 2024 wordt het tot uitvoering gebracht.

Voor 2023 staat in de planning het inrichten van een voormeldingsproces. Door het verzenden van (gerichte) voormeldingen worden inwoners betrokken bij het waarderingsproces. Via een (digitale) voormelding zou een inwoner of belanghebbende in potentie de secundaire objectkenmerken (ligging, onderhoudstoestand, kwaliteit van de voorzieningen) kunnen ingeven en/of veranderen met een onderbouwing. Doel is dat in 2024 gebruik kan worden gemaakt van dit proces. Of voormeldingen ook echt verstuurd kunnen worden hangt ook af van de vraag of de druk op de bedrijfsvoering die ontstaat door het grote aantal bezwaren bij het team Belastingen dat toelaat.

De kwaliteit van gegevens binnen de Basisregistraties worden steeds gemonitord en doorontwikkeld. Vanuit een gezamenlijk dashboard, waar zowel De Connectie als de gemeenten in werken, wordt grip gehouden op het beheer van de relevante BAG, WOZ -en BGT- en Belastinggegevens en daarmee de actualiteit, juistheid en tijdigheid geborgd. De data die De Connectie in beheer heeft, wordt gedeeld met de gemeenten via de verschillende gemeentelijke applicaties en wordt gebruikt om proactief te adviseren en services aan te bieden. Uit de data is informatie te halen die te gebruiken is op verzoek voor bijvoorbeeld datagedreven beleidsvorming op verschillende gemeentelijke terreinen (bijvoorbeeld beheer en onderhoud openbare ruimten, energietransitie).

De Woondeal Arnhem-Nijmegen is geactualiseerd. Tot en met 2030 komen er in de regio minimaal 33.000 woningen bij. De gemeenten spannen zich in om dit aantal te verhogen naar 38.000. Deze uitbreiding heeft ook impact op de omvang van de werkzaamheden van het team Basisregistraties. Na afstemming met gemeenten wordt het effect van de areaaluitbreiding in toekomstige beleidsdocumenten verwerkt.

Autonome ontwikkelingen
Zowel de Omgevingswet als het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hebben impact op de kwaliteitseisen die worden gesteld aan de tijdigheid, juistheid en actualiteit van de Basisregistraties. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is vanwege de problemen met het DSO inmiddels al vijf keer uitgesteld. De Eerste Kamer stemde dinsdag 14 maart 2023 in met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024.

Facilitaire Zaken
Facilitaire Zaken is ondersteunend aan het primaire proces van de gemeenten en De Connectie zelf. De gemeenten staan centraal bij de invulling van de werkprocessen. Door de processen en de te leveren diensten van Facilitaire Zaken goed in beeld te hebben, te zorgen voor de juiste gesprekspartners voor diverse facilitaire onderwerpen, proactief informatie te verstrekken en de resultaatafspraken helder te hebben, bouwt Facilitaire zaken verder aan een servicegerichte klantrelatie. De dienstverlening van Facilitaire Zaken wordt steeds flexibeler, zonder dat dit inboet aan de kwaliteit. Facilitaire contracten zijn in belangrijke mate geharmoniseerd en de afdeling ontwikkelt zich naar een regieafdeling, om sneller in te kunnen spelen op veranderende vragen vanuit de klant.

In de regio spelen meerdere huisvestingsontwikkelingen, die ook van invloed zijn op de dienstverlening van De Connectie. De gemeente Arnhem denkt op dit moment na over de toekomstige huisvestingssituatie en onderzoekt hierbij verschillende mogelijkheden. Naar verwachting laat gemeente Renkum binnen een aantal jaren renovatiewerkzaamheden uitvoeren aan het bestaande gemeentehuis. Gemeente Rheden bouwt een nieuw gemeentehuis en werkt nu vanuit verschillende tijdelijke locaties. Totdat er voldoende duidelijkheid is over de gevolgen van deze ontwikkelingen voor de dienstverlening van De Connectie, wordt terughoudend omgegaan met het doen van (vervangings-) investeringen op onder andere de werkplekken. Voor de gemeente Rheden wordt inmiddels door een projectgroep in beeld gebracht wat de effecten zijn van de nieuwbouw op de behoefte ten aanzien van de inrichting van het nieuwe gemeentehuis. In 2024 wordt dit verder geconcretiseerd.

In de Regionale Informatievisie- en strategie is echter wel het principe van tijd- en plaatsonafhankelijk werken door de gemeenten omarmt. De dienstverlening van Facilitaire zaken is er daarom op gericht om de huidige dienstverlening en ook de toekomstige wensen rondom huisvesting van de kantoorwerkplek én ook de thuiswerkplek te kunnen faciliteren.

Autonome ontwikkelingen
Vanaf 2024 is het gebruik van wegwerpbekers niet meer toegestaan op de werkvloer. Er is inmiddels een regionale projectgroep gestart om de alternatieven in kaart te brengen.

Frontoffice

De Frontoffice is het eerste aanspreekpunt en gezicht als het gaat om de contacten met de klant. Een persoonlijke dienstverlening van hoge kwaliteit is ons uitgangspunt. Daarom doet de Frontoffice er alles aan om als hét centrale en prettige aanspreekpunt voor onze klanten te zijn. Om de klantvraag beter én sneller te kunnen oppakken en de dienstverlening verder te verbeteren, zet de Frontoffice in op het inrichten van efficiënte en met elkaar samenhangende kanalen (click-call-face) [6] die elkaar versterken.

Het verder verbeteren van de dienstverlening vraagt om een goede samenwerking tussen de Frontoffice en alle (backoffice-) afdelingen van De Connectie. Het is de bedoeling de tijd die het duurt een melding op het lossen te verbeteren. Daarom zet de Frontoffice in op het managen van de meldingen. Dit doet de Frontoffice door het ondersteunen en monitoren van alle opdrachten en klantcontacten vanaf het moment dat zij een opdracht krijgen tot en met oplevering. De klant houden we actief op de hoogte te houden van de vorderingen. Bovendien is het belangrijk om kennis van de vakafdelingen bekend te maken bij de Frontoffice waarmee de Frontoffice in staat wordt gesteld om een leidende rol te kunnen vervullen.

In 2023 nemen we een nieuw ticketsysteem, voor het organiseren en bij de juiste afdeling of medewerker bezorgen van inkomende verzoeken voor klantondersteuning, in gebruik. Het systeem ondersteunt de klant in het contact met de Frontoffice en ondersteunt Frontoffice bij monitoren van de meldingen en het rapporteren over doorlooptijden. Daarnaast draagt het systeem bij aan het opbouwen van een goede kennisbank die zowel in te zien is voor klanten als Frontoffice-medewerkers. Voor het verminderen van wachttijden aan de telefoon is een gezamenlijke aanpak met de partnerorganisaties nodig. De veelheid aan vragen, die vaak en steeds weer opnieuw voortkomen uit te weinig kennis en kunde op het gebied van techniek, zorgen voor langere wachttijden.

Autonome ontwikkelingen

Op dit moment worden geen autonome ontwikkelingen verwacht bij de Frontoffice die de MJPB 2024-2027 raken.

Administratie & Beheer

De Afdeling Administratie en Beheer bestaat uit de financiële administratie en de personeels- en salarisadministratie. De belangrijkste taak van de personeels- en salarisadministratie is een juiste, volledige en tijdige gegevensverwerking en om gegevens goed te beheren. Deze afdeling zorgt ervoor dat de salarissen op tijd worden betaald, de gegevens op de loonstrook correct zijn en de basisgegevens op orde en betrouwbaar zijn. De financiële administratie is onderdeel van de financiële functie van de gemeenten. De financiële administratie beheert en verstrekt hiervoor gegevens met een zo hoog mogelijke kwaliteit en betrouwbaarheid.

De afdeling Administratie & Beheer wil zich ontwikkelen door te denken en werken vanuit de keten en de klanten. Ook zijn de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers en ontwikkeling van teams belangrijk om de dienstverlening op het niveau van servicegerichtheid te brengen. Zo beginnen we bijvoorbeeld voor team PSA met een ontwikkeltraject. De krapte op de arbeidsmarkt staat de ontwikkeling van het team in de weg, doordat de afdeling te maken heeft met uitstroom van medewerkers. Aantrekkelijk werkgeverschap waaronder het aanbieden van taakverbreding, het bieden van professionele ruimte en opleidingen aan medewerkers is daarom erg belangrijk. Daarnaast onderzoeken we hoe automatisering en innovatie te gebruiken zijn om de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de dienstverlening verder te vergroten. Gebruik maken van automatisering, ontwikkelingen in de markt en de klantvraag dragen bij aan de verdere door ontwikkeling naar een servicegerichte afdeling waarbij de klant beter kan worden ontzorgd.

Binnen de financiële administratie gaan we aan de slag met het kwalitatief verbeteren van de processen met behulp van externe partijen. Het standaardiseren, digitaliseren en harmoniseren van de processen zijn belangrijke voorwaarden om het zoveel mogelijk resultaat te halen uit de samenwerking. De samenwerking met de klanten richt zich ook op het vernieuwen van de diensten en het minimaliseren van fouten. Voor wat betreft het financiële systeem onderzoeken we de mogelijkheden voor een doorontwikkeling naar de cloud.

[6] Click-call-face stimuleert klanten hun vraag of verzoek eerst zelf in te dienen via internet (Topdesk). Lukt het op die manier niet, dan vraagt de klant telefonisch om ondersteuning (call). Pas als ook telefonische ondersteuning de vraag niet oplost gaan we over op fysiek contact (face).

Autonome ontwikkelingen
De afdeling heeft ook te maken met regelgeving die vaak verandert. Zo speelt fiscaliteit [7] binnen gemeenten een steeds grotere rol. Kansen en ook bedreigingen op fiscaal vlak worden steeds groter, waardoor er specialistische kennis nodig is om met deze ontwikkeling om te kunnen gaan. Ook de registratie van CO2-uitstoot, vanwege verandering van wet- en regelgeving wordt het verplicht de uitstoot te registeren, heeft gevolgen voor de werkzaamheden van de afdeling vanaf 2024.

Inkoop & Aanbesteding
Inkoop & Aanbesteding regisseert de inkoop- en aanbestedingen van de gemeenten en adviseert bij inkoop- en aanbestedingstrajecten.

Het team bouwt samen met de drie gemeenten verder aan het standaardiseren, harmoniseren en professionaliseren van de inkoopprocessen. Rechtmatigheid en doelmatigheid spelen hierbij een belangrijke rol. Inkoop & Aanbesteding richt zich steeds meer op samenwerking met de gemeenten. In aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen is er bij inkoop- en aanbestedingstrajecten steeds meer aandacht voor thema's als duurzaamheid, circulariteit, social return on investment, inclusie en lokale economie en de betekenis hiervan bij de inkoop en aanbesteding van werken, leveringen en diensten.

Samen met de gemeenten sturen we op het verder vergroten van het inkoopbewustzijn. De adviseurs van team Inkoop & Aanbesteding zullen afhankelijk van de wens van de klant hun ervaring in voor deze vergroting. Ook adviseren zij de klantorganisatie bij de te nemen verbeteracties. Alle inkopen moeten contractueel onderbouwd zijn. Daarbij legt de inkoper een zichtbare relatie tussen het contractbeheer, de verplichtingenadministratie en facturatieproces. Deze activiteiten voeren we samen met de drie gemeenten uit.

Autonome ontwikkelingen
Aandachtspunt is de huidige onvoorspelbaarheid van prijzen en de onzekerheden in de toeleveringsketen. Het belang van het maken en het naleven van goede afspraken met leveranciers is door deze onvoorspelbaarheid toegenomen.

Verzekeringen
Team Verzekeren adviseert, op basis van een risicoanalyse, het verzekeringspakket op maat. Ook verzorgt het team de juiste en snelle afhandeling van bijvoorbeeld schades en andere ingediende claims door bijvoorbeeld inwoners.

De processen rondom verzekeringen zijn samen met de drie gemeenten gestandaardiseerd en geharmoniseerd. De applicatie Assurantie Applicatie voor Gemeenten (AAG) is geïmplementeerd. Het programma zorgt voor een zo goed mogelijke ondersteuning bij het gemeentelijk verzekerings- en schademanagement. Samen met de gemeenten onderzoekt team Verzekeringen hoe we de verzekeringsprocessen verder kunnen verbeteren en of de dienstverlening van De Connectie mogelijk kan worden uitgebreid.

Autonome ontwikkelingen
Het aantal aanbieders op de verzekeringsmarkt wordt steeds minder. De overgebleven verzekeraars stellen steeds strengere eisen aan de te verzekeren objecten en de premies worden hoger. Deze ontwikkeling raakt niet zozeer het verzekeringenbeheer, maar de verzekerden (in dit geval zijn dat de gemeenten).

[7] Fiscaliteit: Alles wat te maken heeft met belastingen

Management support

De afdeling Management Support van De Connectie staat voor professionele bestuurlijke en ambtelijke ondersteuning, dicht bij de gebruiker. De medewerkers zijn vaste, betrouwbare krachten binnen de snel veranderende organisatie. Zij denken in uitdagingen en mogelijkheden en zijn proactief en klantgericht.

De afdeling levert dienstverlening voor professionele, bestuurlijke en ambtelijke ondersteuning op verschillende niveaus. De ondersteuners werken proactief samen met de klant. Dat houdt in goed inschatten welke werkzaamheden zij met welke prioriteit voor de klant moeten uitvoeren. De uitdaging voor opdrachtgevers is namelijk steeds meer alle informatie die op hen afkomt. De ondersteuner helpt daarbij door het snel interpreteren en ordenen van e-mail, acties en andere vormen van werk en door dit over te nemen waar het kan. Goede kennis van applicaties waarmee gewerkt wordt is hiervoor belangrijk, zodat het werk op een snelle en efficiënte manier gebeurt. Het management van de afdeling is periodiek in gesprek met de klant over wensen met betrekking tot ondersteuning en over de ervaren kwaliteit en klantgerichtheid.

Autonome ontwikkelingen

Verdere digitalisering en automatisering hebben misschien gevolgen voor de dienstverlening van Managementsupport.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN						
Lasten	44.619	44.112	41.338	40.886	40.884	40.884
Baten	-6.740	-316	-270	-270	-270	-270
Saldo baten en lasten	**37.878**	**43.797**	**41.068**	**40.617**	**40.615**	**40.615**
Toevoeging aan reserves	75	193	329	342	342	342
Onttrekkingen aan reserves	-	-75	-	-	-	-
Saldo na reserves	**37.954**	**43.915**	**41.396**	**40.959**	**40.957**	**40.957**

Ten opzichte van voorgaand jaar neemt de begroting van dit programma af met € 2,5 mln. Belangrijke ontwikkelingen die hieraan bijdragen zijn de incidenteel beschikbaar gestelde budgetten in 2023 voor e-HRM, het project Digitale Werkplek, de implementatie van Microsoft E5-licenties en de implementatie van het project informatieveiligheid monitoring en detectie. Deze middelen zijn niet meer beschikbaar voor 2024. Daarnaast is er sprake van administratieve wijziging tussen het programma Bedrijfsvoering gemeenten en het programma Algemene dekkingsmiddelen en overhead. Zo staat het opleidingsbudget voor 2024 nog centraal begroot. Deze zal, op basis van het opleidingsplan, met een begrotingswijzing op een later moment worden verdeeld.

De hogere toevoeging aan de reserves is het gevolg van de vorming van een Egalisatiereserve voor SAAS-oplossingen. De kosten voor SAAS-oplossingen dienen anders te worden verwerkt op basis van de BBV. Het investeringsprogramma is aangepast op deze ontwikkeling. Een deel van de vrijgevallen kapitaalslasten wordt gebruikt om een egalisatiereserve SAAS te vormen voor o.a. implementatiekosten die bij een SAAS-oplossing niet meer geactiveerd kunnen worden. De onttrekking aan de egalisatiereserve is nog niet opgenomen in de begroting. Deze zullen met een begrotingswijziging aan het bestuur worden voorgelegd wanneer SAAS-oplossingen worden vervangen en budget voor implementatie beschikbaar moet komen.

Beleidsindicatoren

Als gevolg van wijzigingen in de BBV maken beleidsindicatoren verplicht deel uit van begroting en verantwoording. Hiermee wordt het beter mogelijk om de prestaties van gemeenten onderling met elkaar te vergelijken. Het grootste deel van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het Overzicht van Algemene dekkingsmiddelen en overhead gepresenteerd.

3.2. Programma Belastingen gemeenten

Wat willen we bereiken?

We zorgen voor een van een zo volledig mogelijke belastingopbrengst middels een zo goed mogelijke dienstverlening en tegen zo laag mogelijke kosten. De Connectie wil minimaal een servicegerichte organisatie worden. De afdeling belastingen is servicegericht wanneer we in staat zijn om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. Klanten merken in deze fase dat we meedenken en sturen op de veranderende behoeften van de klanten. We denken en handelen vanuit de klant.

In 2023 is een controleraamwerk in gebruik genomen om de opzet en het bestaan van de interne beheersing onafhankelijk en objectief aan te tonen. De gemeenten en afdeling denken hetzelfde over standaard en gewenste dienstverlening. Er is aandacht voor de interne beheersing. Ook worden de brieven en aanslagen moderner. Daarmee wordt de servicegerichtheid naar vooral de inwoners en andere belastingplichtigen verbeterd.

Belasting betalen doe je niet voor niets. In deze tijd van stijgende huizenprijzen en onzekere omstandigheden is het van belang om aandacht te hebben voor een goede uitleg en onderbouwing van de belastingheffing. Dat zit enerzijds in het op tijd en juist uitvoeren van onze processen. Anderzijds ook in de manier van dienstverlening en communicatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor de verdere verbetering van werkprocessen werken we door aan kwaliteitsplannen voor verschillende teams van Belastingen. De vakgroepen hebben inmiddels handleidingen, protocollen en capaciteitsplanningen. Daarmee hebben we goede controle over de werkprocessen. We werken nog aan een kwaliteitssysteem dat helpt om de werking, evaluatie en bijstelling van processen te waarborgen.

In 2022 heeft de toezichthouder voor het eerst de uitvoering van belastingprocessen bij De Connectie gecontroleerd. Het oordeel is dat de uitvoering naar behoren plaatsheeft (voldoende). Dit oordeel willen we in de toekomst behouden en waar mogelijk verbeteren. Een kwaliteitsmanagementsysteem helpt daarbij.
Voor het komende jaar ligt de nadruk op kwalitatieve managementinformatie en het controleraamwerk. Hierin werken we samen met Basisregistraties wat het ketengericht werken stimuleert. Dit controleraamwerk zal worden getoetst op opzet, bestaan en werking door een onafhankelijke auditor. De afdeling overlegt het hele jaar door met de gemeenten over de kwaliteit van de dienstverlening.

In 2024 en 2025 werken we aan het vastleggen van onze uitgangpunten van de waardebepaling in een verantwoordingsdocument. In het document staat voor inwoners en belanghebbenden uitgebreid uitgelegd hoe de herwaardering is ontstaan. De Connectie wil gemeenten de mogelijkheid bieden om inwoners te betrekken bij het waarderingsproces. Het betrekken van inwoners gebeurt nu al bij de verhuur of de aankoop van een pand. Via een voormelding worden de geregistreerde gegevens van een woning of pand met de inwoner of betrokkene actief gedeeld, waarbij ruimte is voor vragen en opmerkingen.

De Woondeal Arnhem-Nijmegen is bijgewerkt. Tot en met 2030 komen er in de regio minimaal 33.000 woningen bij. De gemeenten spannen zich in om dit aantal te verhogen naar 38.000. Deze uitbreiding van het aantal woningen heeft ook gevolgen voor de hoeveelheid werk van het team Belastingen. Na afstemming met gemeenten nemen we de gevolgen van de uitbreiding mee in toekomstige beleidsdocumenten.

Autonome ontwikkelingen
Al een aantal jaren is een zeer grote stijging te zien van het aantal bezwaren tegen de WOZ-waarde. Deze stijging komt door de toename van het aantal No Cure No Pay bureaus en het verdienmodel dat zij gebruiken. De bureaus dienen de bezwaren steeds efficiënter in. Inwoners verlenen (zonder dat ze het weten) vaak een doorlopende machtiging af voor het behartigen van (lokale)belastingzaken. Een mogelijke wijziging in de wet- en regelgeving (en proceskostenvergoedingen) is echter niet eerder te verwachten dan vanaf 1 januari 2024. Aangepaste wet- en regelgeving leidt mogelijk tot een evenwichtiger situatie. Ook het betrekken van inwoners (voormelding) bij de totstandkoming van de waardebepaling kan helpen.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN						
Lasten	4.141	5.999	3.858	3.856	3.856	3.856
Baten	-603	-2.313	-308	-308	-308	-308
Saldo baten en lasten	**3.538**	**3.686**	**3.550**	**3.549**	**3.548**	**3.548**
Toevoeging aan reserves	-	12	12	12	12	12
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	**3.538**	**3.699**	**3.562**	**3.561**	**3.561**	**3.561**

Ten opzichte van vorig jaar neemt de begroting van dit programma af met € 0,1 mln. Deze afname wordt veroorzaakt door een administratieve wijziging tussen het programma Belastingen gemeenten en het programma Algemene dekkingsmiddelen en overhead. Zo staat het opleidingsbudget voor 2024 nog centraal begroot. We verder het opleidingsbudget, op basis van het opleidingsplan, met een begrotingswijzing op een later moment.

De afname van zowel de lasten als de baten ten opzichte van 2023 wordt vooral veroorzaakt door de incidentele middelen die in 2023 beschikbaar zijn gesteld. Deze middelen gebruiken we voor hogere uitgaven door de zeer grote toename van het aantal WOZ-bezwaren. Voor De Connectie betekent de stijging van het aantal bezwaren vooral een toename van de werklast en de te vergoeden proceskosten. Het Opdrachtgeversoverleg (OGO) heeft besloten hier voor 2023 incidenteel middelen voor beschikbaar te stellen, te weten € 795.000 voor extra personele inzet en € 1.249.000 voor uit te keren proceskostenvergoedingen. Dit is besloten in afwachting van een mogelijke verandering in wet- en regelgeving waarmee deze landelijke ontwikkeling kan worden gekeerd.

Beleidsindicatoren

Als gevolg van wijzigingen in de BBV maken beleidsindicatoren verplicht deel uit van begroting en verantwoording. Hiermee wordt het beter mogelijk om de prestaties van gemeenten onderling met elkaar te vergelijken. De beleidsindicatoren die een (in)directe relatie hebben met de uitvoering van de gemeentelijke belastingen komen tot uitdrukking in de begrotingen van de gemeenten. De overige beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het Overzicht van Algemene dekkingsmiddelen en overhead gepresenteerd.

3.3. Overzicht Algemene dekkingsmiddelen en overhead

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de reguliere bijdragen voor de dienstverlening van De Connectie, die geen specifieke bestemming hebben. De begrote kosten van de overhead zijn alle kosten die te maken hebben met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. Hiervan is het volgende overzicht te geven:

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD						
Lasten	3.812	5.484	5.754	5.944	5.798	5.798
Baten	-47.054	-52.938	-50.883	-50.509	-50.336	-50.336
Saldo	**-43.242**	**-47.454**	**-45.129**	**-44.565**	**-44.538**	**-44.538**
Toevoeging aan reserves	1.580	149	149	25	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-251	-330	-	-	-	-
Saldo na reserves	**-41.913**	**-47.635**	**-44.980**	**-44.540**	**-44.538**	**-44.538**

Algemene dekkingsmiddelen

Naast de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, worden ook opbrengsten van derden onder de algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Het karakter van deze opbrengsten is niet anders dan de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten. Namelijk als dekkingsmiddel voor onze standaard dienstverlening. Ten opzichte van vorig jaar nemen de begrote baten van dit programma af met € 2,1 mln. De oorzaak van de afname is vooral dat in 2023 nog incidentele opbrengsten waren begroot, terwijl deze kosten in 2024 wegvallen. Ook is er een afname van opbrengsten door het verminderen of stopzetten van dienstverlening aan derden.

Kosten van de overhead

De kosten van de overhead bestaan onder andere uit kosten die samenhangen met de huisvesting van De Connectie, HR en arbozorg, accountants- en adviesdiensten en uit de kosten van de formatie voor het Bedrijfsbureau. Als gevolg van het terugbrengen van een groot deel van de dienstverlening aan de gemeente West Maas en Waal, is ook de formatie en bezetting bij HR hierop aangepast. Dit heeft geleid tot een lager kostenniveau.

Centraal begrote budgetten

Het opleidingsbudget voor 2024 staat nog centraal begroot. Deze zal, op basis van het opleidingsplan, met een begrotingswijzing op een later moment worden verdeeld. Dit verklaart in belangrijke mate de hogere lasten ten opzichte van voorgaand jaar, waarbij deze budgetten al wel functioneel zijn begroot.

Beleidsindicatoren

Onderstaand wordt inzicht gegeven in de beleidsindicatoren van De Connectie zoals staat in de BBV. Dit biedt de mogelijkheid voor een betere onderlinge vergelijkbaarheid van prestaties van gemeenten. Het grootste deel van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het programma algemene dekkingsmiddelen en overhead gepresenteerd.

	Eenheid	De Connectie	Bron
Beleidsindicatoren			
Formatie	FTE per 1.000 inwoners	1,51	Eigen gegevens
Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	1,38	Eigen gegevens
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 232,72	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom inclusief inhuur	6,7%	Eigen begroting
Overhead	% van de totale lasten	87,1%	Eigen begroting

Formatie

Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari, dus niet om de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen waarvan het niet uitmaakt of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Eén fte is gelijk aan een 36-urige werkweek. De toegestane formatie, peildatum 1 januari 2023, volgt het vastgestelde formatieplan.

Bezetting
Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is. Dus niet om de toegestane formatieve omvang. Het is niet gebruikelijk om de werkelijke bezetting voor een toekomstig begrotingsjaar in te schatten. Daarom is uitgegaan van de werkelijke bezetting in fte op 1 januari van het vorige begrotingsjaar (1 januari 2023).

Apparaatskosten
Dit gaat om de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen) en materieel voor de uitvoering van de organisatorische taken. Het gaat dus om alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie.

Externe inhuur
Dit gaat over de begrote kosten voor het uitvoeren van werkzaamheden door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

Overhead
Onder overhead wordt verstaan: alle kosten die te maken hebben met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Voor De Connectie zijn dit bijna alle kosten. Enige grote uitzondering zijn de kosten voor de Belastingdienstverlening. Deze vallen onder een ander taakveld.

3.4. Bedrag heffing vennootschapsbelasting

Samenwerkingsverbanden zijn vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting, ingeval aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan:

1. De activiteiten van het samenwerkingsverband moeten worden verricht voor de onmiddellijk of middellijk participerende publiekrechtelijke rechtspersonen;
2. De activiteiten zouden bij de participanten in het samenwerkingsverband niet tot belastingplicht hebben geleid of zouden zijn vrijgesteld als zij de activiteiten zelf zouden hebben verricht;
3. De participanten moeten naar evenredigheid van de afname van de activiteiten van het samenwerkingsverband bijdragen in de kosten van het samenwerkingsverband. Bij een gemeenschappelijke regeling wordt geacht hieraan te zijn voldaan.

Nadrukkelijk is deze vrijstelling bedoeld voor activiteiten aan of ten behoeve van de deelnemers aan een samenwerkingsverband en niet voor activiteiten ten behoeve van of aan een derde partij. De vrijstelling heeft alleen betrekking op de winst die wordt gerealiseerd door levering aan de deelnemende gemeenten. Wanneer er winst wordt gerealiseerd in verband met de levering aan derden moet hierover in beginsel vpb betaald worden.

De Belastingdienst heeft geconcludeerd dat De Connectie voor derden vooral werk voor “activiteiten verricht in verband met de uitoefening van een overheidstaak of van een publiekrechtelijke bevoegdheid”. Daarbij worden de werkzaamheden kostendekkend uitgevoerd. Gezien het geringe fiscale belang en om praktische redenen (administratieve last) heeft de Belastingdienst besloten om De Connectie geen aangiftebiljet vennootschapsbelasting toe te zenden.
Ingeval de werkzaamheden voor derden aanzienlijk gaan toenemen of aanzienlijke winsten zouden gaan opleveren, is

De Connectie verzocht opnieuw contact te zoeken met de Belastingdienst. Het aandeel werkzaamheden voor derden neemt juist verder af als gevolg van het bijstellen van de groei-ambitie.

4. De Paragrafen

4.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wat willen we bereiken?

Het doel van het weerstandsvermogen is het bepalen of tegenvallers die zich kunnen voordoen opgevangen kunnen worden zonder dat de normale bedrijfsgang daardoor wordt verstoord. Hiervoor is het van belang dat er periodiek een inventarisatie plaatsvindt van risico's die zich kunnen voordoen. Aangezien De Connectie maar zeer beperkt beschikking heeft over eigen weerstandscapaciteit, vooral omdat er geen algemene reserve gevormd wordt, is het des te meer van belang om het risicoprofiel zorgvuldig op te stellen. Immers, wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen moeten de gemeenten hiervoor worden aangesproken. Verwacht wordt dat zij hier (pro rata) weerstandscapaciteit voor organiseren.

De Connectie onderschrijft de principes van het risico-gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat beheersmaatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. De Connectie ontwikkelt het risicomanagement continu, door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en anderzijds door het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement. Dit gebeurt vanuit zowel het perspectief van onze organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van informatieveiligheid en business continuïteit.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van De Connectie bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover beschikt kan worden om niet-voorziene uitgaven (tegenvallers) te dekken. In de onderstaande tabel is de begrote weerstandscapaciteit (per jaar) in beeld gebracht.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Weerstandscapaciteit						
Algemene reserve	-323	-174	-25	-	-	-
Saldo exploitatie	421	21	21	21	21	21
Frictie ivm afbouw	205	-	-	-	-	-
Totaal	**303**	**-153**	**-3**	**21**	**21**	**21**

De Connectie heeft vooralsnog geen beschikking over een eigen algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Het negatieve saldo van de Algemene reserve zal de komende jaren worden aangevuld vanuit de vrijgevallen kapitaalslastenbudgetten. De saldi van de overige bestemmingsreserves zijn niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit. Immers, deze zijn niet bestemd voor het afdekken van algemene of specifieke risico's, maar voor kosten die samenhangen met een specifieke opgave.

Inventarisatie risico's

Jaarlijks vindt een risico-inventarisatie met de managers en overige belanghebbenden plaats. Voor de MJPB 2024-2027 is dit risicoprofiel bijgewerkt. Hierin zijn alleen risico's meegenomen met financiële gevolgen. Risico's die zijn afgedekt door een bestemmingsreserve, een voorziening of verzekering zijn niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor begrotingsrisico's. In onderstaande tabel staan de belangrijkste bijgewerkte risico's met een financiële gevolgen, afgezet tegen de risicoscore uit de MJPB 2023-2026:

De risicoscore is tot stand gekomen door de kans en impact van het risico met elkaar in verband te brengen. Hiervoor zijn de kansen en risico's onderverdeeld in de volgende categorieën:
Met de gemeenten Arnhem en Rheden zijn meerwerkovereenkomsten gesloten voor de dienst Inkoop & aanbesteding. Door het structureel uitbreiden van de begeleiding en advisering bij aanbestedingen kan de formatie bij De Connectie hierop worden aangepast. De kaderwijziging bestaat uit de loonkosten voor deze formatie, inclusief 2% emolumenten- en 2% opleidingsbudget.

Nr.	Risico/gebeurtenis	Kans	Impact	Risicoscore	
				MJPB 2023	B-rap 1 2023
1.	Onvolledig benutten van het harmonisatiepotentieel.	Groot	Groot		€ 500.000
2.	Achterstanden in de kwaliteit van de overgekomen dienstverlening	Gemiddeld	Gemiddeld	€ 525.000	€ 187.500
3.	De Connectie is afhankelijk van (duurdere) inhuur voor het continueren van de dienstverlening	Groot	Groot	€ 263.000	€ 525.000
4.	Onvoldoende beschikking over ontwikkelcapaciteit/ organiseren van achtervang.	Groot	Zeer groot		€ 750.000
5.	Onvoldoende volwassen demand/supply organisatie.	Groot	Gemiddeld		€ 375.000
6.	Het ontbreken van collectief opdrachtgeversschap vanuit de gemeenten.	Groot	Groot		€ 525.000
7.	Totdat interventies in ICT geëffectueerd zijn, zijn de continuïteitsrisico's groot.	Groot	Groot	€ 525.000	€ 525.000
8.	Extra kosten door het hoge aantal inkomende (No Cure No Pay) bezwaren.	Groot	Zeer groot		€ 1.050.000
9.	Kosten door ontvlechting dienstverlening derden.	Groot	Klein		€ 187.500
10.	Toenemende dreiging op het gebied van Informatie-veiligheid en privacy. Ketenverantwoordelijkheid moet worden gepakt.	Gemiddeld	Zeer groot	€ 750.000	€ 750.000
	Overige risico's uit de MJPB 2023-2026			€ 2.774.500	€ 0
				€ 4.837.500	**€ 5.375.000**

Kans			Impact		
Categorie	Klasse	Gemiddeld	Categorie	Klasse	Gemiddeld
zeer klein	0 - 20%	10%	zeer klein	€ 0 - € 100.000	€ 50.000
klein	20 - 40%	30%	klein	€ 100.000 - € 250.000	€ 175.000
gemiddeld	40 - 60%	50%	gemiddeld	€ 250.000 - € 500.000	€ 375.000
groot	60 - 80%	70%	groot	€ 500.000 - € 1.000.000	€ 750.000
zeer groot	80 - 100%	90%	zeer groot	> € 1.000.000	€ 1.500.000

Ontwikkeling risicoprofiel

Het risicoprofiel is gegroeid met € 537.500 ten opzichte van de MJPB 2023-2026. De belangrijkste reden voor de groei van het risicoprofiel zijn twee nieuwe autonome risico's. Het eerste nieuwe risico is de grote toename aan WOZ-bezwaren. Het tweede nieuwe risico is de groeiende krapte op de arbeidsmarkt. Op de andere risico's in het risicoprofiel zien we juist een daling van de risicoscore, ook door de acties ontstaan uit de bestuursopdracht. In het volgende onderdeel meer uitleg per risico.

Ad 1.
Sinds de vorming van De Connectie is de harmonisatie, standaardisatie en digitalisering van werkprocessen in volle gang. Voor een belangrijk deel is de harmonisatie, standaardisatie en digitalisering ook klaar (zoals het financieel systeem en het belastingpakket). Het harmoniseren en standaardiseren van de dienstverlening is belangrijk om de -financiële en inhoudelijke- doelstellingen van De Connectie te behalen. Het risico bestaat dat lokale vraagstukken en de lokale politiek boven deze doelen komen te staan. Als de wil van de gemeenten om over te gaan tot verdere harmonisatie en standaardisatie, zoals bijvoorbeeld in het applicatielandschap, het opstellen van gezamenlijke opdrachten, of het volgen van het standaardproces aanwezig is en blijft, verwachten we de komende jaren verdere stappen te zetten.

Ad 2.
Op verschillende vakgebieden halen we de achterstanden in op de, aan De Connectie overgedragen, dienstverlening. Maar, de steeds krapper wordende arbeidsmarkt en het ingewikkelde en snel veranderende ICT-domein maakt het definitief inlopen van achterstanden moeilijker. Ook zien we, als gevolg van financiële en personele schaarste, nu een toenemende achterstand in de ontwikkeling van de bedrijfsvoering van De Connectie zelf. Voor het op niveau brengen en houden van de eigen bedrijfsvoering is De Connectie afhankelijk van het beschikbare kader. Toch is het afgelopen jaar verder ingelopen op de achterstanden en kan het risico naar beneden worden bijgesteld. Als er de komende jaren in samenwerking met de gemeenten meer stappen gezet kunnen worden kan dit risico nog verder worden verkleind.

Ad 3.
Ondanks de aandacht voor strategische personeelsplanning blijft inhuur nodig voor het uitvoeren van projecten, maat- en meerwerk en voor vervanging bij ziekte. Er is steeds minder personeel te vinden op de arbeidsmarkt. Daardoor is het moeilijk om vacatures in te vullen of tijdelijke krachten aan te trekken. Ook zien we dat de tarieven voor inhuur en de salarissen voor specialistisch personeel steeds verder groeien. Hierdoor kiezen potentiële nieuwe werknemers steeds vaker voor andere organisaties. Het gevolg hiervan is dat De Connectie gebruik moet maken van inhuur. Dit heeft tot gevolg dat er hogere kosten gemaakt worden dan wanneer een functie vast wordt ingevuld. Ook moet er vaker kennis over gedragen worden, en verdwijnt opgebouwde kennis vaker en sneller uit de organisatie. Dit risico is significant toegenomen ten opzichte van de MJPB 2023-2026. Regionale samenwerking op het gebied van hoe we de arbeidsmarkt benaderen en het zoeken naar nieuw personeel (recruitment) kan hierin een oplossing bieden. Gesprekken met de gemeente Arnhem over samenwerking op het gebied van arbeidsmarktbenadering en recruitment zijn in een vergevorderd stadium.

Ad 4.
De meeste aandacht van De Connectie ligt op het zijn en worden van dé partner in bedrijfsvoering voor de gemeenten-eigenaren. Om dat doel te bereiken is ontwikkelcapaciteit nog steeds cruciaal. Verdere ontwikkeling is ook nodig door nieuwe wet- en regelgeving en steeds veranderende omstandigheden. Er dreigt een tekort aan ontwikkelcapaciteit om twee redenen. De eerste reden is de krapte op de arbeidsmarkt. De tweede reden is dat onze medewerkers niet altijd de juiste kennis en vaardigheden hebben die nodig zijn om te kunnen ontwikkelen. Ook het inhuren van personeel met de juiste kennis en vaardigheden om deze slag te kunnen maken is niet altijd mogelijk. Hetzelfde geldt voor achtervang op (cruciale) functies. De Connectie probeert dit risico te verminderen door in te zetten op strategische personeelsplanning en samenwerking op het gebied van arbeidsmarktbenadering en recruitment.

Ad 5.
De aanwezigheid van een goed werkende demand- en supplyorganisatie is erg belangrijk voor de dienstverlening van De Connectie. Het demand- en supplymanagement is het onderdeel van de organisatie dat zorgdraagt voor de overdracht van vragen en wensen en de naleving van de gemaakte afspraken tussen de vragende organisatie (demand) en de leverende organisatie (supply). Er is een werkgroep opgericht met als opdracht om een voorstel te doen voor een nieuwe inhoudelijke invulling en structuur van de demand- en supplyorganisatie. Met het creëren van de werkgroep is een belangrijke stap gezet in het verbeteren van de demand- en supplyorganisatie, maar dit heeft nog niet geleid tot grote verandering in de samenwerking. Dit geldt zowel voor de samenwerking tussen de demandorganisaties als met de supplyorganisatie. Tot die tijd is er nog sprake van risico's wat betreft het duidelijk beschrijven van de opdracht en een effectieve en efficiënte invulling van de klantvraag. Als het lukt hier in regionaal verband vervolgstappen in te zetten, kan dit risico worden verlaagd.

Ad 6.
Er is nog steeds behoefte aan meer proactieve strategische en tactische sturing vanuit het collectief opdrachtgeverschap van de gemeenten. Dit is een lastige opgave gebleken, ondanks de inspanningen die zijn geleverd om hier verbetering in aan te brengen. Er is een toenemende noodzaak om de bestuurlijke cycli beter op elkaar aan te laten sluiten. Niet alleen op het gebied van planning, maar vooral ook inhoudelijk. Het bestuur is het hier mee eens en vanaf de begrotingscyclus 2023-2026 zijn inmiddels aanpassingen gedaan om beleidsdocumenten beter op elkaar aan te laten sluiten. Toch heeft dit nog niet geleid tot regionale beleidsuitgangspunten voor de bedrijfsvoering zoals deze aan De Connectie is uitbesteed.

Ook buiten de beleidscyclus om is er nog onvoldoende invulling gegeven aan het collectief opdrachtgeverschap vanuit de gemeenten. Onderzoeksbureau Berenschot is door het RCIOO, in opdracht van de gemeentesecretarissen, gevraagd een onderzoek te doen naar centralisering het opdrachtgeverschap in de Informatievoorzienings- (IV) keten. Berenschot onderzoek ook de mogelijke inrichtingsvarianten en de gevolgen daarvan. De opvolging van dit onderzoek kan een belangrijke impuls geven aan het verbeteren van het collectief opdrachtgeverschap. Dit voorkomt vertraging doordat er met de verschillende gemeenten apart moet worden afgestemd. De verbetering zorgt ook dat we beter gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die onze samenwerking biedt en betere regionale prioritering van werkzaamheden.

Ad 7.
De continuïteitsrisico's binnen de ICT-omgeving waren aanzienlijk, zo is gebleken uit diverse onafhankelijke onderzoeken. Vanaf 2019 zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld om de benodigde acties uit te voeren. Het uitvoeren van dergelijke verbeteracties kost tijd. De verwachting is dat naarmate de ingezette projecten worden afgerond en maatregelen zijn genomen, het risico zal afnemen. Maar, als gevolg van de toenemende digitale afhankelijkheid en complexiteit van het digitale landschap zullen de hieraan verbonden risico's continu mee moeten worden gewogen.

Ad 8.
Al een aantal jaren zien we landelijk een stijging van het aantal bezwaren tegen de WOZ-waarde. Deze stijging komt door de toename van het aantal No Cure No Pay bureaus en het verdienmodel dat zij hanteren. De bureaus dienen namens inwoners kosteloos bezwaar in tegen de WOZ-waarde. De bureaus verdienen aan de verplicht uit te betalen proceskostenvergoedingen. De combinatie van de stijging van de woningmarkt en een agressieve mediacampagne van de No Cure No Pay bureaus leidt tot een enorme stijging van het aantal bezwaren. Het Opdrachtgeversoverleg (OGO) heeft besloten om voor 2023 incidenteel middelen voor beschikbaar te stellen voor de kosten van de additionele personele inzet voor uit te keren proceskostenvergoedingen. De kans is groot dat in 2024 (en verder) ook extra kosten gemaakt door een hoog aantal bezwaren. Het meegenomen risico betreft dan ook alleen het structurele risico. Voor het jaar 2023 zullen de incidenteel toegekende middelen naar verwachting toereikend zijn. Inmiddels is er vanuit de landelijke politiek ook aandacht voor dit probleem en wordt overwogen of wet- en regelgeving met betrekking tot de vergoedingen kan worden aangepakt. Als dit gebeurt wordt dit risico daarmee gedeeltelijk of geheel verminderd. De Connectie maakt zich via de samenwerkende belastingorganisaties sterk voor een aanpassing van de wet.

Ad 9.
In de bestuursopdracht is vastgelegd dat er wordt een pas op de plaats wordt gemaakt voor wat betreft de groeiambitie. De Connectie richt zich niet meer op groei door het aantrekken van nieuwe opdrachtgevers/klanten. De groeiambitie van De Connectie is meer gericht op het verbeteren van de kwaliteit. Met andere woorden: in eerste instantie gericht op de ontwikkeling naar een servicegerichte organisatie, aansluitend op de visie op dienstverlening van de gemeenten-eigenaren. Het opgenomen risico betreft de extra kosten die mogelijke verdere ontvlechting van derden met zich mee kan brengen.

Ad 10.
De dreiging op het gebied van informatiebeveiliging en privacy neemt toe. De ervaring uit incidenten bij andere organisaties leert dat de gevolgen groot zijn. Ook kan de financiële afwikkeling van schade soms moeizaam verlopen. Dit leidt tot risico's ten aanzien van het herstel van vitale processen. De Connectie stuurt erop het risico op cyberincidenten zo laag mogelijk te houden door, waar mogelijk samen met onze ketenpartners, blijvend te investeren in informatieveiligheid. De VNG adviseert gemeenten om een stroppenpot voor cyber/ informatieveiligheid-incidenten aan te houden. Op dit moment is regionaal nog niet besloten tot het aanleggen hiervan. Totdat er een besluit genomen is zal De Connectie dit risico zichtbaar maken in het risicoprofiel.

Frauderisico's
Een organisatie loopt altijd het risico op frauduleuze handelingen door medewerkers of bestuurders. De Connectie is hier geen uitzondering in. Bij de jaarlijkse risicoactualisatie worden frauderisico's ook meegenomen. Daarom is het belangrijk beheersmaatregelen te nemen. Dit is op diverse manieren gedaan. Zo is de administratieve organisatie zo ingericht dat risico's beheerst worden. Denk hierbij aan het waar nodig gebruiken van een vier-ogen principe en functiescheiding.
Bij het opstellen van de budgethoudersregeling en mandaatregeling is ook rekening gehouden met frauderisico. In de personeelsregeling is aandacht voor wat De Connectie verstaat onder integer en ethisch werken. Er is een meldpunt en er zijn vertrouwenspersonen als er misstanden vermoed worden. Ook in de ISAE3402 is er aandacht voor het voorkomen van fraude. Onze processen die zorgen voor logische en fysieke toegangsbeveiliging worden meegenomen in de controle. Door al deze beheersmaatregelen schatten wij de kans op en gevolgen van fraudeleuze handelingen op zeer klein.

Gevolgen

Voornoemde risico's hebben tot gevolg dat:

1. De organisatiedoelstellingen van De Connectie onder druk komen te staan;
2. Belangrijk potentieel van de samenwerking onbenut blijft.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen drukt de mate uit waarin de organisatie in staat is om met de beschikbare risicodekking (weerstandscapaciteit) de benodigde risicodekking te matchen. De huidige inventarisatie van de weerstandscapaciteit leidt, tot een negatief saldo. De weerstandcapaciteit is hiermee nihil.

De geïnventariseerde risico's tellen op tot een risicoscore van € 5.375.000. Tot het moment dat er evenwicht is tussen weerstandscapaciteit en risicoprofiel, geldt dat wanneer risico's zich voordoen waar geen weerstandcapaciteit tegenover staat, de gemeenten hiervoor moeten worden aangesproken. Dit betekent dat de gemeenten hiervoor, pro rata, weerstands-capaciteit moeten organiseren. De ontwikkeling van het weerstandsvermogen zal periodiek met de gemeenten, op ambte-lijk en bestuurlijk niveau, worden besproken, met als doel grip te houden op de aard en omvang hiervan.

Ratio's kengetallen

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Financiële kengetallen						
Netto schuldquote	20,97%	16,08%	8,06%	2,07%	-2,05%	-4,19%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	20,97%	16,08%	8,06%	2,07%	-2,05%	-4,19%
Solvabiliteitsratio	4,74%	4,71%	7,07%	9,20%	11,26%	13,05%
Structurele exploitatieruimte	0,29%	0,04%	0,04%	0,04%	0,04%	0,04%

4.2. Financiering

Beleidsvoornemen financieringsfunctie

De financieringsfunctie van De Connectie is alleen gericht op ondersteuning van de publieke taak. Het beheer heeft een voorzichtig en risicomijdend karakter. In het geval financiering nodig is, vindt de uitvoering daarvan plaats binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en hetgeen door het bestuur van De Connectie aan kaders is vastgesteld in de financiële verordening. Zo worden voor het aantrekken van financieringen met een looptijd van langer dan één jaar tenminste twee prijsopgaven bij verschillende financiële instelling gevraagd en wordt geen gebruik gemaakt van financiële derivaten als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet Fido. In de financiële verordening is eveneens bepaald dat de directie zorgdraagt voor de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie. Met het vaststellen van een Treasurystatuut is hier invulling aan gegeven.

Risicoprofiel

De begroting van De Connectie wordt grotendeels door de deelnemende gemeenten gedragen. Afspraken over de bevoorschotting voor het lopende jaar zijn erop gericht om de kortlopende liquiditeitsbehoefte af te dekken en liquiditeitsoverschotten zoveel mogelijk te voorkomen. Door het matchen van de inkomende en uitgaande geldstromen is de financieringsbehoefte en het daarmee samenhangende renterisico zeer klein. Investeringen van De Connectie worden gefinancierd met geldleningen, die qua looptijd zoveel mogelijk overeenstemmen met de levensduur van de activa. Gezien de aard en activiteiten van De Connectie is het risicoprofiel ten aanzien van de financiering hiervan beperkt.

Omslagrente

In de BBV is een wijziging doorgevoerd ten aanzien van het berekenen van de omslagrente. De omslagrente wordt berekend door de werkelijke aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het bij de begroting berekende omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. In de MJPB 2023-2026 is de omslagrente afgerond naar 0,5%. Dit percentage is gelijk aan waarmee is gerekend in de MJPB 2022-2025.

Leningenportefeuille

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Leningportefeuille						
Looptijd						
2 jaar	1.600	500	-	-	-	-
3 jaar	1.733	1.033	333	0	-	-
4 jaar	3.450	2.175	900	450	-	-
5 jaar	5.804	3.800	2.380	960	200	-
6 jaar	1.500	1.200	900	600	300	-
7 jaar	700	600	500	400	300	200
10 jaar	2.940	2.450	1.960	1.470	980	490
Totaal	**17.727**	**11.758**	**6.973**	**3.880**	**1.780**	**690**

Voor de financiering van de materiële vaste activa zijn leningen afgesloten. In bovenstaand overzicht is nog geen rekening gehouden met de gewijzigde boekwaarde van de activa per einde 2022 en de geplande investeringen voor het eerste halfjaar van 2023. Dit zal leiden tot het aantrekken van nieuwe leningen. Op de al lopende leningen is conform aflossingsschema afgelost. Het monitoren van de financieringsbehoefte ten opzichte van de looptijd van de activa en nieuwe investeringen is een continu proces.

Leningenportefeuille

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Kasgeldlimiet						
Begrotingstotaal (euro's)	52.572	55.595	50.949	50.687	50.539	50.539
Toegestaan kasgeldlimiet (%)	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%
Toegestaan kasgeldlimiet (euro's)	4.311	4.559	4.178	4.156	4.144	4.144
Vlottende schuld	-	-	-	-	-	-
Vlottende middelen	7.463	9.642	9.642	9.642	9.642	9.642
Netto-vlottende schuld	-7.463	-9.642	-9.642	-9.642	-9.642	-9.642
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	11.774	14.200	13.820	13.798	13.786	13.786

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel De Connectie kort mag financieren als percentage van de begroting. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal. Voor 2024 betekent dit dat De Connectie gemiddeld per kwartaal, maximaal € 4,2 miljoen aan kortlopende gelden mag opnemen. Komt de netto vlottende schuld voor een periode langer dan één kwartaal boven dit bedrag, dan moet dit worden omgezet in een langlopende geldlening.

Naar verwachting zal De Connectie de kasgeldlimiet niet overschrijden, maar biedt deze nog voldoende ruimte voor kortlopende financiering.

Renterisiconorm

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Renterisiconorm						
Toegestaan renterisico (%)	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Toegestaan renterisico (euro's)	10.514	11.119	10.190	10.137	10.108	10.108
Bedrag waarover renterisico wordt gelopen	4.886	5.969	4.785	3.093	2.100	1.090
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	5.629	5.150	5.405	7.044	8.008	9.018

De renterisiconorm is een instrument voor de beheersing van het risico van een rentewijziging bij herfinanciering. Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Het renterisico beperkt zich tot de jaarlijkse aflossing op de huidige leningenportefeuille. De renterisiconorm zal de komende jaren niet worden overschreden.

4.3. Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de stand van zaken en de uitvoering van de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering van De Connectie zelf wordt voor een deel verzorgd door medewerkers van het Bedrijfsbureau. Daarnaast maakt De Connectie gebruik van de diensten van haar eigen afdelingen.

Organisatiestructuur
In 2019 is de sturingsfilosofie van De Connectie voor het laatst aangepast. Een belangrijk onderdeel van deze aanpassing was het invoegen van een extra laag leidinggevenden (teamleiders) in de organisatiestructuur. Hierdoor is de span of attention voor de leidinggevenden beter in balans gekomen. De afdeling Belastingen en de afdeling Basisregistratie en de afdeling Inkoop en Aanbestedingen en de afdeling Administratie en Beheer zijn samengevoegd. Het samenvoegen van deze afdelingen draagt bij aan het optimaliseren van de dienstverlening.

Het doel van de sturingsfilosofie is om De Connectie een toekomstbestendige organisatie te maken met een goede dienstverlening in samenwerking met de deelnemende organisaties. Dit doel wordt versterkt door naast uitvoerende capaciteit ook (beleids-)adviserende capaciteit op de verschillende vakgebieden binnen De Connectie te realiseren. In 2023 wordt er gewerkt aan een herziening van de sturingsfilosofie.

In overleg tussen bestuur en gemeentesecretarissen is vastgesteld dat er een aanscherping nodig is op het gezamenlijk opdrachtgeverschap van de drie gemeenten met zoveel mogelijk als resultaat één opdracht voor De Connectie, onder meer op het gebied van IV/ICT. De verwachting is dat dit de kwaliteit van dienstverlening verbetert. Berenschot is door het RCIOO, in opdracht van de gemeentesecretarissen, gevraagd om onderzoek te doen naar centralisering van dit IV/ICT opdrachtgeverschap, mogelijke inrichtingsvarianten en de impact daarvan.

Sturing op de organisatiedoelstellingen
Het realiseren van het bedrijfsplan gebeurt onder regie van de directie. De afdelingen stellen resultaten ontwikkelplannen (ROP's) op waarin de activiteiten zijn benoemd die bijdragen aan de uitvoering van de opgaven. Deze ROP's vormen het hele jaar door onderwerp van gesprek tussen de directie en het management. De gesprekkencyclus met de medewerkers van De Connectie sluiten daarbij aan. Met het maken van individuele resultaat- en ontwikkelafspraken met de medewerkers wordt bijgedragen aan het halen van de organisatiedoelstellingen. Halverwege het jaar wordt de voortgang hiervan besproken en waar nodig doelstellingen bijgesteld of aangepast. Aan het einde van het jaar vindt evaluatie plaats over de behaalde resultaten.

Binnen de huidige structuur wordt steeds meer vormgegeven aan het begrip zelforganisatie. De kracht ligt in het wederzijds vertrouwen. Leidinggevenden maken resultaatafspraken met teams en faciliteren hen om deze doelen waar te maken. De medewerkers bepalen zelf binnen het team de weg naar dit resultaat. Leidinggevenden begeleiden en faciliteren de medewerkers vanuit gelijkwaardigheid bij hun ontwikkeling. Medewerkers en leidinggevenden zoeken elkaar op als daar behoefte aan is. Er hoeft niet te worden gewacht op de (formele) momenten in de gesprekkencyclus om met elkaar in gesprek te gaan.

HR-beleid
De Connectie wil een inclusieve en diverse organisatie te zijn, waar de medewerkers en potentiële medewerkers zich welkom, veilig en verbonden voelen. Ongeacht wie je bent, waar je in gelooft, hoe je eruitziet: iedereen doet ertoe! We kijken naar talent, kennis en kunde om samen nog beter te worden. De ontwikkeling van kansen voor alle medewerkers is bij ons belangrijk. We stellen beleid op over Inclusie en diversiteit. In dit beleid worden ambities en aandachtsgebieden benoemd. Aansluitend vindt een nulmeting plaats op basis van de 'Barometer culturele diversiteit' van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Met als doel om inzicht te krijgen waar De Connectie nu staat en hoe dat zich verhoudt tot onze ambities. Het sollicitatie-, aanname-, en doorstroombeleid wordt herijkt vanuit de optiek van diversiteit en inclusie en zullen bij het nieuw te vormen beleid aansluiten. Ook worden diverse andere stappen genomen. Zo sluit De Connectie zich aan bij het diversiteitsnetwerk 'Diversiteitsreis' wordt de samenwerking intensiever met het Werkgeverservicepunt (WSP), en gaat De Connectie een partnerschap aan met Stichting Jinc. Met als doel om jongeren die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben, meer kansen te bieden.

We besteden op diverse momenten en manieren aandacht aan integriteit, zodat integer handelen een kenmerkend onderdeel van onze werkcultuur blijft. De ontwikkeling van kansen voor alle medewerkers is bij ons belangrijk. Daarvoor hebben wij het programma Leren & Ontwikkelen. Dit programma heeft als doel invulling te geven aan de 'K' van Kansen en om de organisatieontwikkeling te ondersteunen. Uitgangspunt daarbij is om het leren te koppelen aan de dagelijkse werkpraktijk van de medewerker.

De Connectie geeft ruimte en verantwoordelijkheid en investeert in mensen. Omgekeerd zijn de medewerkers zich bewust van hun talenten en competenties (en die van elkaar) en blijven zij die ontwikkelen om de dienstverlening van De Connectie te optimaliseren. Het doel is dat iedereen zoveel mogelijk op de juiste plek zit. Hoe meer het werk past bij iemands talenten en ambitie, hoe groter het werkplezier en hoe beter de prestaties. Medewerkers en leidinggevenden kijken samen wat de juiste plek is voor een medewerker en hoe deze daar kan komen. Daarnaast willen we ook inzetten op de ontwikkeling van medewerkers van wie functies en rollen veranderen of zelfs helemaal verdwijnen.

De Connectie heeft een strategische personeelsplanning (SPP), zodat we voorbereid zijn op de toekomst. Om ons heen zien we dat veranderingen elkaar steeds sneller opvolgen en de uitdagingen complexer worden. Er is een veranderende blik op politiek en overheid. Digitalisering speelt een grote rol, de klantvraag verandert en er is een schaarste aan gekwalificeerd personeel. Strategische personeelsplanning helpt om de juiste match tussen vraag naar en aanbod van arbeid te behouden, zodat er geen personeelstekorten ontstaan die impact hebben op de dienstverlening aan de gemeenten. De Connectie monitort de ingezette interventies naar aanleiding van de SPP en tegelijkertijd wordt hier continue op bijgestuurd door jaarlijks de SPP te herijken.

We sturen op duurzame inzetbaarheid van mensen. Dit doen we door leren en ontwikkelen, het bieden van ruimte en verantwoordelijkheid en door aandacht te schenken aan vitaliteit. Managers en teamleiders kunnen zich verder ontwikkelen door teamgerichte trainingen en maatwerkafspraken. Ook sturen we actief op het terugdringen van het ziekteverzuim en verwachten hiermee het (langdurig) verzuim verder terug te kunnen brengen. Daarnaast wordt ingezet op preventiebeleid waarbij aandacht is voor vitaliteit, de gezonde werkplek en een veilige werkomgeving.

Administratieve organisatie

Aan de hand van een Service Organisatie Control (SOC) Rapport toont De Connectie aan op welke wijze zij voldoet aan de eisen als het gaat om de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersorganisatie over de verslagperiode. Dit rapport is gebaseerd op de internationale ISAE 3402-standaard die door de nationale beroepsorganisaties wordt gehanteerd. Dit maakt dat de klantorganisaties en hun accountants kunnen steunen op het assurancerapport van de onafhankelijke auditor bij voornoemd rapport. Dit leidt tot een efficiënt controleproces bij zowel De Connectie, als bij de klantorganisaties.

De opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersorganisatie wordt jaarlijks getoetst door een externe auditor. Hierbij wordt jaarlijks een ISAE 3402, type 2 assurancerapport afgegeven. Voornoemde rapportages over 2021 en 2022 hebben zich gericht op de financiële werkprocessen en bijbehorende algemene IT-beheersmaatregelen. Het doel is dat de rapportage en controle in 2023 wordt uitgebreid met een type 1 audit (naar opzet en bestaan van processen) voor de belastingprocessen. Vanaf 2024 worden deze processen dan ook onderdeel van de type 2 audit en rapportage. Na de afronding van de implementatie van het nieuwe E-hrm systeem volgen de PSA-processen.

Outputsturing en -verrekening

In 2020 heeft De Connectie een model voor integrale kostprijsberekening ontwikkeld, waarmee verder invulling gegeven wordt aan een systematiek van outputfinanciering en -verrekening met de deelnemers. Deze systematiek gaat nader inzicht en begrip opleveren van productprijzen en -volumes. Dit stelt zowel de gemeenten als De Connectie in staat de kosten van bedrijfsvoering beter te sturen en te beheersen. Belangrijk uitgangspunt van outputsturing en -verrekening, aan de hand van een kostprijsmodel, is dat de gebruiker betaalt.

Voorzien was dat al eerder met het model zou kunnen worden 'geoefend' waarmee aannames in het model konden worden gevalideerd en de herverdeeleffecten als gevolg van de nieuwe systematiek geanalyseerd. Een accurate werking van het kostprijsmodel vraagt echter om aansluiting van een veelheid aan bronnen op de kostprijssystematiek en stelt eisen aan de betrouwbaarheid en continue beschikbaarheid van de gegevens uit deze bronnen. In 2023 wordt de werking van het kostprijsmodel en de effecten van de nieuwe systematiek geanalyseerd. Op basis van de resultaten hiervan, wordt samen met de gemeenten, een invoeringsstrategie voor 2024 en verder opgesteld.

Business continuity management (BCM)
Het doel van een Business Continuity Management System (BCMS) is het in stand houden van de bedrijfsvoering ingeval van verstoringen of calamiteiten. Hierbij valt te denken aan uitval van systemen en applicaties, maar bijvoorbeeld ook de gevolgen van cyberincidenten of brand. De gemeenten hebben de ambitie uitgesproken om in regionaal verband op te willen trekken bij het verder vormgeven van het continuïteitsmanagement. Daarbij is het doel te komen tot de implementatie van een BCMS volgens de NEN-EN-ISO 22301 standaard.

Huisvestingsbeleid
De Connectie maakt gebruik van de huisvesting van de gemeente Arnhem. Hiervoor is een huurovereenkomst gesloten tussen De Connectie en de gemeente Arnhem. De Connectie wordt in dit kader gecompenseerd voor de huisvestingslasten. De gemeente Arnhem denkt op dit moment na over haar toekomstige huisvestingssituatie waarbij verschillende scenario's worden onderzocht. De Connectie heroverweegt ook haar huisvesting en betrekt daarbij de huisvestingsvraagstukken van de drie gemeenten en in het bijzonder die van de gemeente Arnhem. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het concept van tijd- en plaatsonafhankelijk werken.

Informatievoorziening en Business Intelligence
Eind 2021 is een Regionale Informatievisie en -strategie uitgewerkt. Deze visie en strategie is van belang voor een goedwerkende en op de gemeente afgestemde informatievoorziening en daarnaast ook voor het blijvend voldoen aan de veranderende wet- en regelgeving. Een belangrijk deel van de informatievoorziening vertaalt zich naar ICT-oplossingen die bij en met De Connectie kunnen worden gerealiseerd. De Regionale Informatievisie en -strategie dient als regionaal kader voor de ontwikkelingen op het gebied van de informatievoorziening voor de komende drie tot vijf jaar.

Harmonisatie is een thema uit de voornoemde strategie dat wordt gezien als één van de belangrijkste succesfactoren. Door het applicatielandschap van de gemeenten te vereenvoudigen en het beheer te stroomlijnen ontstaan uiteindelijk efficiencyvoordelen, minder kwetsbaarheid en kan er meer focus zijn op kwaliteit en innovatie. Dit in navolging van de harmonisatie die al heeft plaatsgevonden van de applicaties voor de primaire processen van De Connectie. De Connectie biedt gemeenten ondersteuning bij het realiseren van een geharmoniseerd applicatielandschap.

Op het gebied van Business Intelligence (BI) wordt samengewerkt met de gemeente Arnhem. Er wordt geleidelijk een goed functionerend stelsel van kritische performance indicatoren (KPI's) opgebouwd in de nieuwe BI omgeving. Een expliciete rol voor BI ligt hierbij in het ontsluiten van deze data en het genereren van sturings- en verantwoordingsinformatie.

Informatieveiligheid en privacy
Het regionaal strategisch informatieveiligheidsbeleid moet, samen met een hiervoor ondersteunend managementsysteem, de basis vormen voor een projectmatige aanpak voor de ISO27001 en BIO-implementatie. In de praktijk blijkt het lastig om hier beleidsmatig op te harmoniseren, mede door het ontbreken van een regionale governance-structuur. Daarnaast is er beperkte capaciteit beschikbaar binnen de vier organisaties. De gemeente Arnhem is nu, als grootste stakeholder, gevraagd hier het initiatief in te nemen. De aanbesteding voor ondersteunende managementsysteem (ISMS) is inmiddels in gang gezet.

In 2022 (en deels eind 2021) heeft De Connectie samen met de gemeente Arnhem een nulmeting op Informatieveiligheid en Privacy uit laten voeren. Onafhankelijk onderzoek geeft hierbij aan dat een programma ter verbetering noodzakelijk is, naast een uitbreiding van de formatie voor dit thema. Dit is meegenomen in de Perspectiefbrief 2023 en uiteindelijk vertaald naar de MJPB 2023-2026. De verbeterprogramma's Informatieveiligheid (2022) en Privacy (2023) worden samengetrokken en starten in 2023. Hierbij wordt wederom samen opgetrokken met dezelfde ontwikkeling die is ingezet bij de gemeente Arnhem. Daarbij staat 2023 vooral in het teken van beleidsvorming en voorbereiding. De feitelijk uitvoering van het programma krijgt vooral in 2024 zijn beslag.

Juridische zaken

De Connectie hecht er groot belang aan om zich zeker te stellen dat ze voldoet aan alle geldende wet- en regelgeving. Als De Connectie niet compliant is, kan dit financiële-, juridische- en imagorisico's met zich meebrengen. Daarom is het beleid erop gericht om altijd actueel inzicht te hebben in de vigerende wet- en regelgeving en de naleving hiervan cyclisch te borgen. Verschuiving van de rechtmatigheidsverantwoording naar het bestuur benadrukt het belang hiervan. Door de organisatie wordt hierop voorgesorteerd door het normen- en toetsingskader nadrukkelijk onderdeel te maken van het interne controleplan.

Communicatie

Communicatie blijft zich ontwikkelen tot een interactief proces waarbij De Connectie, haar klanten en medewerkers informatie uitwisselen. Ook in de keuze van communicatiemiddelen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de behoefte van medewerkers, klanten en andere geïnteresseerden zoals leveranciers, potentiële werknemers en de media. Sinds eind 2021 zijn twee portalen van De Connectie veranderd. De website www.connectie.nl is compleet vernieuwd. Dit realiseert de wens om een aansprekend visitekaartje te hebben voor (potentiële) werknemers, (nieuwe) klanten, inwoners, leveranciers, media en overige geïnteresseerden. Daarnaast is het interne communicatiekanaal info.connectie.nl vervangen door een nieuwe, moderne intranetomgeving. De drie gemeenten gebruiken dezelfde omgeving. Dit vervult de behoefte aan één, integraal intranet.

Daarnaast heeft De Connectie haar activiteiten op LinkedIn uitgebreid. Voorheen gebruikte De Connectie dit kanaal alleen voor het delen van vacatures. Sinds kort experimenteert De Connectie ook met het gericht werven via LinkedIn. Daarnaast geeft de LinkedIn-pagina met enige regelmaat inkijk in hoe het is om bij De Connectie te werken. Ook intern worden verschillende middelen ingezet om de interactie binnen de organisatie te vergroten. Denk hierbij aan Coffietijd, waarin het management de organisatie bijpraat en met hen in gesprek gaat. Ook ons halfjaarlijkse magazine ''Connect'' is er om medewerkers te informeren, te binden en te boeien. Door medewerkers te enthousiasmeren, te faciliteren en waar mogelijk deelgenoot te maken van het proces wordt de organisatiecultuur van De Connectie versterkt.

4.4. Paragraaf Wet Open Overheid

Informatiehuishouding en de Wet open overheid

Transparantie van overheidsinformatie staat volop in de maatschappelijke belangstelling. De invoering van de Wet Open Overheid (Woo), op 1 mei 2022, geeft een impuls aan de informatiehuishouding en het actief beschikbaar stellen van informatie. Ook De Connectie valt als gemeenschappelijke regeling onder deze wet. Woo-verzoeken kunnen zowel direct bij De Connectie binnenkomen als via de gemeenten uiteindelijk bij De Connectie terechtkomen. De transparantie van het overheidshandelen vraagt van onze organisatie snel te kunnen laten zien wat, wanneer met wie gecommuniceerd is, en welke acties zijn uitgevoerd. Inzicht in de communicatie en besluitvorming is nodig vanwege de af te leggen verantwoording en bij mogelijke juridische geschillen. De Connectie en haar medewerkers zijn zich bewust van het belang van transparantie.

Afhandeling van Woo-verzoeken

Iedereen kan om informatie vragen die bij de gemeente berust. Landelijk is er een stijgende trend van het aantal verzoeken om informatie. Met de inwerkingtreding van de Woo is de maximale afhandeltermijn verkort van acht naar zes weken. De Connectie streeft er naar Woo-verzoeken zo snel mogelijk, en binnen de wettelijke termijn van antwoord te voorzien. De afhandeling van Woo-verzoeken is een bewerkelijke taak, en zal dat waarschijnlijk blijven. Om een tijdige afhandeling te halen moet ook de informatiehuishouding van onze organisatie op orde te zijn. Voor Woo-verzoeken die via de gemeenten bij De Connectie terecht komen is het cruciaal dat deze tijdig bij De Connectie terechtkomen en in afstemming en samenwerking met de gemeente(n) beantwoord worden. De Connectie heeft in de beantwoording van deze verzoeken een faciliterende rol in en de gemeente(n) een leidende rol.

Informatiehuishouding als randvoorwaarde

Informatiehuishouding betreft de vindbaarheid en volledigheid van (een enorme hoeveelheid) gegevens. De stroom aan digitale en deels nog papieren informatie is heel groot. Ook de variatie in verschijningsvormen is groot: documenten, gegevensbestanden, e-mail, data, sms, audio- en videobeelden, en zo meer. Goede informatiehuishouding vraagt om professioneel beheer op alle relevante informatie, in alle verschijningsvormen. Hiervoor worden verschillende zaaksystemen gebruikt. Voor een goed beheer is bovendien samenhang nodig met openbaarheid, privacybescherming en informatiebeveiliging. Met de inzet van verschillende zaaksystemen moet scherp zijn welke invloed dit heeft op het documentbeheer en de aan De Connectie (gemandateerde) taken. Zo moet het bijvoorbeeld helder zijn wiens taak en verantwoordelijkheid het wordt om documenten te openbaren en op welke wijze deze openbaarstelling dient plaats te vinden. Daarnaast is de rol van De Connectie om tot geharmoniseerde oplossingen te komen en de aansluiting op een centraal, regionaal RMA (Record Management Applicatie) mogelijk te maken. Voor de zomer van 2023 moet er meer zicht zijn op de keuzes ten aanzien van een RMA en de financiële gevolgen hiervan.
Ook zet onze organisatie in op bewustwording bij alle medewerkers, zodat zij zorgvuldig met gegevens en informatie omgaan en zorgen voor juiste dossiervorming. Zo is in 2022 de week van de weerbaarheid georganiseerd waarin ook aandacht was voor deze onderwerpen. In 2023 en verder zal hier regionaal vervolg aan worden gegeven. Dit alles leidt tot het beschikbaar en vindbaar maken van informatie, die bovendien volledig en veilig wordt bewaard.

5. Overzicht van baten en lasten en toelichting

5.1. Uitgangspunten voor de begroting

De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2024-2027 zijn het al bekende financiële meerjarenbeeld zoals deze is opgenomen in de MJPB 2023-2026, de structurele doorwerking van besluiten die het bestuur bij de eerste bestuursrapportage 2023 heeft genomen en de (wettelijke) autonome ontwikkelingen uit de perspectiefnota die als onontkoombaar moeten worden beschouwd. Aanvullend hierop zijn de volgende, meer algemene, uitgangspunten van toepassing:

Loonontwikkelingen
De loonkostenbudgetten worden aangepast op basis van de reële loonkostenontwikkeling op grond van Cao-afspraken en premieontwikkelingen.

Prijsontwikkelingen
Voor het begroten van de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen wordt de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie gehanteerd. De raming hiervan wordt gepubliceerd in de Macro Economische Verkenning (MEV) en in het Centraal Economisch Plan (CEP).

Overige (wettelijke) autonome ontwikkelingen
Gemeenten 'reserveren' middelen voor de noodzakelijke en wenselijke aanpassingen in de bedrijfsvoering naar aanleiding autonome (wettelijke) ontwikkelingen. Het aandeel in de activiteiten en kosten die door De Connectie als uitvoeringsorganisatie moeten worden gemaakt, worden met de eerstvolgende begrotingswijziging in de primitieve begroting van De Connectie verwerkt.

Omslagrente
De omslagrente wordt berekend door de werkelijk aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het bij de begroting gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. In de MJPB 2024-2027 is de omslagrente afgerond naar 0,5%. Dit percentage is gelijk aan waarmee is gerekend in de MJPB 2023-2026.

Verrekensystematiek
De bijdrage van de deelnemers voor de basisdienstverlening is gebaseerd op de verdeelsleutel zoals deze in de financiële onderbouwing van het bedrijfsplan is opgenomen. Grondslag voor de verdeling is de inbreng van de gemeenten in De Connectie. Omdat de bijdragen per jaarschijf (pro-rata) enigszins verschillen komt de verdeelsleutel voor 2024 uit op:
Arnhem:71,73%
Renkum: 10,77%
Rheden: 17,50%
In de context van het toewerken naar outputsturing- en verrekening, zullen in de toekomst zoveel mogelijk producten en diensten worden afgerekend op basis van werkelijk verbruik. In gevallen waar dit niet mogelijk is, zal worden teruggegrepen op bovenstaande verdeelsleutel.

Maat- en meerwerk
De financiële effecten van structureel maat- en meerwerk worden verwerkt in het begrotingjaar volgend op het jaar waarin de maat- of meerwerk overeenkomst tot stand is gekomen.

5. Overzicht van baten en lasten en toelichting

5.1. Uitgangspunten voor de begroting

De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2024-2027 zijn het al bekende financiële meerjarenbeeld zoals deze is opgenomen in de MJPB 2023-2026, de structurele doorwerking van besluiten die het bestuur bij de eerste bestuursrapportage 2023 heeft genomen en de (wettelijke) autonome ontwikkelingen uit de perspectiefnota die als onontkoombaar moeten worden beschouwd. Aanvullend hierop zijn de volgende, meer algemene, uitgangspunten van toepassing:

Loonontwikkelingen
De loonkostenbudgetten worden aangepast op basis van de reële loonkostenontwikkeling op grond van Cao-afspraken en premieontwikkelingen.

Prijsontwikkelingen
Voor het begroten van de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen wordt de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie gehanteerd. De raming hiervan wordt gepubliceerd in de Macro Economische Verkenning (MEV) en in het Centraal Economisch Plan (CEP).

Overige (wettelijke) autonome ontwikkelingen
Gemeenten 'reserveren' middelen voor de noodzakelijke en wenselijke aanpassingen in de bedrijfsvoering naar aanleiding autonome (wettelijke) ontwikkelingen. Het aandeel in de activiteiten en kosten die door De Connectie als uitvoeringsorganisatie moeten worden gemaakt, worden met de eerstvolgende begrotingswijziging in de primitieve begroting van De Connectie verwerkt.

Omslagrente
De omslagrente wordt berekend door de werkelijk aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het bij de begroting gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. In de MJPB 2024-2027 is de omslagrente afgerond naar 0,5%. Dit percentage is gelijk aan waarmee is gerekend in de MJPB 2023-2026.

Verrekensystematiek
De bijdrage van de deelnemers voor de basisdienstverlening is gebaseerd op de verdeelsleutel zoals deze in de financiële onderbouwing van het bedrijfsplan is opgenomen. Grondslag voor de verdeling is de inbreng van de gemeenten in De Connectie. Omdat de bijdragen per jaarschijf (pro-rata) enigszins verschillen komt de verdeelsleutel voor 2024 uit op:
Arnhem:71,73%
Renkum: 10,77%
Rheden: 17,50%
In de context van het toewerken naar outputsturing- en verrekening, zullen in de toekomst zoveel mogelijk producten en diensten worden afgerekend op basis van werkelijk verbruik. In gevallen waar dit niet mogelijk is, zal worden teruggegrepen op bovenstaande verdeelsleutel.

Maat- en meerwerk
De financiële effecten van structureel maat- en meerwerk worden verwerkt in het begrotingjaar volgend op het jaar waarin de maat- of meerwerk overeenkomst tot stand is gekomen.

5.2. Grondslag voor de ramingen

De begroting is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het BBV en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door het bestuur de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Op de materiële activa wordt lineair afgeschreven. Over investeringen gedurende het lopende boekjaar wordt een half jaar afgeschreven. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. Samengestelde activa met een verkrijgingsprijs < € 10.000 worden niet geactiveerd. In 2017 vormden de overgenomen activa van de gemeenten hier een uitzondering op.

Voorzieningen worden gevormd ingeval er sprake is van verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten óf voor op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. Dotaties aan een voorziening worden als last in het betreffende jaar verantwoord. Onttrekkingen aan een voorziening vinden rechtstreeks ten laste van de voorziening plaats, zonder de exploitatie hiervoor te belasten. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling van De Connectie.

5.3. Ontwikkeling begroting 2024 en meerjarig

		Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
MJPB 2023-2026	**I/S**					
Totaal lasten		49.649	48.712	48.366	48.209	48.209
Totaal baten		-49.670	-48.733	-48.387	-48.230	-48.230
Primitieve begroting na interne kaderwijzigingen		**-21**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**
Totaal lasten na kadercorrecties		51.774	47.744	47.398	47.241	47.241
Totaal baten na kadercorrecties		-51.795	-47.766	-47.419	-47.262	-47.262
Primitieve begroting na kadercorrecties		**-21**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**
Ontwikkeling begroting 2024 en meerjarenraming						
Loon- en prijsontwikkelingen						
CAO stijging	S	1.284	1.276	1.266	1.266	1.266
Onderhoudsronde HR21	S	36	36	36	36	36
Autonome prijsontwikkelingen 2022	S	1.720	1.665	1.652	1.641	1.641
Autonome prijsontwikkelingen 2023	S	748	724	718	714	714
Veranderopgave						
Personele frictiekosten	I	205	-	-	-	-
-/- Vrijval bestemmingsreserves Veranderopgave	I	-205	-	-	-	-
Veranderopgave ICT	I	60	-	-	-	-
-/- Vrijval bestemmingsreserves Veranderopgave	I	-60	-	-	-	-
Plan van aanpak Basisregistraties	I	15	-	-	-	-
-/- Vrijval bestemmingsreserves Basisregistraties	I	-15	-	-	-	-
Informatieveiligheid						
Audits informatieveiligheid	I	40	-	-	-	-
Awarenessprogramma informatieveiligheid	I	35	-	-	-	-
Project basis op orde informatieveiligheid	I	50	-	-	-	-
-/- Vrijval bestemmingsreserves informatieveiligheid	I	-75	-	-	-	-
-/- Vrijval jaarrekeningresultaat	I	-50	-	-	-	-
Totaal ontwikkeling begroting 2024 en meerjarenraming		**3.788**	**3.701**	**3.673**	**3.657**	**3.657**
Totaal lasten		55.966	51.445	51.071	50.899	50.899
Totaal baten		-55.987	-51.466	-51.092	-50.919	-50.919
Saldo baten en lasten		**-21**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**

Loonontwikkelingen als gevolg van Cao-akkoord (€ 1.276.000)
Op 5 april 2023 is de nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) voor Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties definitief goedgekeurd. Deze nieuwe CAO gaat met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023 in. De brutosalarissen stijgen met € 240 op basis van een 36-urige werkweek en vervolgens met 2% over het nieuwe totaal. De gemeentelijke bijdragen worden op deze ontwikkeling aangepast.

Onderhoudsronde HR21 (€ 36.000)
Binnen De Connectie vindt jaarlijks een onderhoudsronde HR21 plaats, waarin getoetst wordt of de organisatie-functiematrix en de gekozen normfuncties voldoende aansluiten bij de werkzaamheden van de medewerkers en de (verandering in de) doelstelling. De resultaten van deze onderhoudsronde worden op basis van de richtlijnen (procedureregeling) voorgelegd aan een gecertificeerd HR21-specialist van Bureau Leeuwendaal. De onderhoudsronde heeft zodoende geen gevolgen voor de totale formatie, maar wel voor de totale loonsom. De ingeschatte kosten van de laatste onderhoudsronde bedragen structureel € 7.000.

Autonome prijsontwikkelingen 2022 (€ 1.665.000)
In de MJPB 2023-2026 zijn de materiële budgetten geïndexeerd op basis van de raming uit het Sociaal Econonomisch plan (CEP) van het CPB van maart 2022. Op basis van deze raming bedroeg de indexatie 4,1%. Deze indexatie is in 2022 via de exploitatie met de gemeenten verrekend. De structurele doorwerking is verwerking in de MJPB 2023-2026. De raming van het CPB van augustus 2022 kwam uit op 11,4%. Ook deze indexatie is in 2022 via de exploitatie met de gemeenten verrekend. Het verschil van 7,3%-punt wordt met deze aanvullende begrotingsaanpassing gecorrigeerd.

Autonome prijsontwikkelingen 2023 (€ 724.000)
De meest recente raming van de prijsindex voor de materiële overheidsconsumptie komt uit CEP van maart 2023. Op basis hiervan zijn de materiële budgetten vanaf 2023 met 2,9% geïndexeerd ten opzichte van het prijspeil 2022.

5.4. Baten en lasten per programma

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN						
Lasten	44.619	44.112	41.338	40.886	40.884	40.884
Baten	-6.740	-316	-270	-270	-270	-270
Saldo baten en lasten	**37.878**	**43.797**	**41.068**	**40.617**	**40.615**	**40.615**
Toevoeging aan reserves	75	193	329	342	342	342
Onttrekkingen aan reserves	-	-75	-	-	-	-
Saldo na reserves	**37.954**	**43.915**	**41.396**	**40.959**	**40.957**	**40.957**
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN						
Lasten	4.141	5.999	3.858	3.856	3.856	3.856
Baten	-603	-2.313	-308	-308	-308	-308
Saldo baten en lasten	**3.538**	**3.686**	**3.550**	**3.549**	**3.548**	**3.548**
Toevoeging aan reserves	-	12	12	12	12	12
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	**3.538**	**3.699**	**3.562**	**3.561**	**3.561**	**3.561**
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD						
Lasten	3.812	5.484	5.754	5.944	5.798	5.798
Baten	-47.054	-52.938	-50.883	-50.509	-50.336	-50.336
Saldo baten en lasten	**-43.242**	**-47.454**	**-45.129**	**-44.565**	**-44.538**	**-44.538**
Toevoeging aan reserves	1.580	149	149	25	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-251	-330	-	-	-	-
Saldo na reserves	**-41.913**	**-47.635**	**-44.980**	**-44.540**	**-44.538**	**-44.538**
Totaal saldo baten en lasten	**-1.825**	**29**	**-511**	**-400**	**-375**	**-375**
Totaal saldo na reserves	**-421**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**

De ontwikkeling van de begroting 2024 en de meerjarenraming zoals geschetst in de vorige paragraaf leiden tot het bovenstaande overzicht op programmaniveau. Samengevat zijn dit de belangrijkste financiële ontwikkelingen per programma:

Programma Bedrijfsvoering gemeenten
Ten opzichte van voorgaand jaar neemt de begroting van dit programma af met € 2,5 mln. Belangrijke ontwikkelingen die hieraan bijdragen zijn de incidenteel beschikbaar gestelde budgetten in 2023 voor E-HRM, het Project digitale werkplek, de implementatie van Microsoft E5-licenties en de implementatie van het project informatieveiligheid monitoring en detectie. Deze middelen zijn niet meer beschikbaar voor 2024. Daarnaast is er sprake van administratieve wijziging tussen het programma Bedrijfsvoering gemeenten en het programma Algemene dekkingsmiddelen en overhead. Zo staat het opleidingsbudget voor 2024 nog centraal begroot. Deze zal, op basis van het opleidingsplan, met een begrotingswijzing op een later moment worden verdeeld.

De hogere toevoeging aan de reserves is het gevolg van de vorming van een Egalisatiereserve voor SAAS-oplossingen. De kosten voor SAAS-oplossingen dienen anders te worden verwerkt op basis van de BBV. Het investeringsprogramma is aangepast op deze ontwikkeling. Een deel van de vrijgevallen kapitaalslasten wordt gebruikt om een egalisatiereserve SAAS te vormen voor o.a. implementatiekosten die bij een SAAS-oplossing niet meer geactiveerd kunnen worden. De onttrekking aan de egalisatiereserve is nog niet opgenomen in de begroting. Deze zullen met een begrotingswijziging aan het bestuur worden voorgelegd wanneer SAAS-oplossingen worden vervangen en budget voor implementatie beschikbaar moet komen.

Programma Belastingen gemeenten
Ten opzichte van voorgaand jaar neemt de begroting van dit programma af met € 0,1 mln. Deze afname wordt veroorzaakt door een administratieve wijziging tussen het programma Belastingen gemeenten en het programma Algemene dekkingsmiddelen en overhead. Zo staat het opleidingsbudget voor 2024 nog centraal begroot. Deze zal, op basis van het opleidingsplan, met een begrotingswijzing op een later moment worden verdeeld.

De afname van zowel de lasten als de baten ten opzichte van 2023 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de incidentele middelen die in 2023 beschikbaar zijn gesteld voor hogere uitgaven die moeten worden gemaakt door de exponentiële toename van het aantal WOZ-bezwaren. Voor De Connectie betekent de stijging van het aantal bezwaren vooral een toename van de werklast en de te vergoeden proceskosten. Het Opdrachtgeversoverleg (OGO) heeft besloten hier voor 2023 incidenteel middelen voor beschikbaar te stellen, te weten € 795.000 voor additionele personele inzet en € 1.249.000 voor uit te keren proceskostenvergoedingen. Dit in afwachting van een eventuele wijziging in wet- en regelgeving waarmee deze landelijke ontwikkeling kan worden gekeerd.

Algemene dekkingsmiddelen en overhead
Naast de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, worden ook opbrengsten van derden onder de algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Het karakter van deze opbrengsten is niet anders dan de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, namelijk als dekkingsmiddel voor onze reguliere dienstverlening. Ten opzichte van voorgaand jaar nemen de begrote baten van dit programma af met € 2,1 mln. De oorzaak hiervan ligt hoofdzakelijk in het feit dat in 2023 nog incidentele opbrengsten waren begroot, welke in 2024 wegvallen. Daarnaast is er een afname van opbrengsten waarneembaar als gevolg van het afschalen of stopzetten van dienstverlening aan derden.

De kosten van de overhead bestaan onder andere uit kosten die samenhangen met de huisvesting van De Connectie, HR en arbozorg, accountants- en adviesdiensten en uit de kosten van de formatie voor het Bedrijfsbureau. Als gevolg van het terugbrengen van een groot deel van de dienstverlening aan de gemeente West Maas en Waal, is ook de formatie en bezetting bij HR hierop aangepast. Dit heeft geleid tot een lager kostenniveau.

Het opleidingsbudget voor 2024 staat nog centraal begroot. Deze zal, op basis van het opleidingsplan, met een begrotingswijzing op een later moment worden verdeeld. Dit verklaart in belangrijke mate de hogere lasten ten opzichte van voorgaand jaar, waarbij deze budgetten al wel functioneel zijn begroot.

5.5. Bijdragen gemeenten

De bijdrage van de deelnemers voor de basisdienstverlening is gebaseerd op de verdeelsleutel zoals deze in de financiële onderbouwing van het bedrijfsplan is opgenomen. Omdat de bijdragen per jaarschijf (pro-rata) enigszins verschillen wordt de verdeelsleutel jaarlijks aangepast. De bijdragen van de gemeenten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Gemeente Arnhem

		Begroting	meerjarenraming		
		2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro					
Arnhem	**I/S**				
Primitieve begroting		32.963	32.720	32.712	32.712
Kadercorrecties agv (bestuurlijke) besluitvorming					
E-HRM licentiekosten	S	105	105	105	105
E-HRM toekomstige vervangingen	S	40	40	40	40
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Structurele doorwerking levering devices	S	123	123	123	123
Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT	S	232	232	232	232
Formatie Inkoop & Aanbesteding	S	107	107	107	107
Dienstverlening Middelgraaflaan	S	12	12	12	12
Functioneel beheer Netive	S	-7	-7	-7	-7
Overige kaderwijzigingen					
Structurele doorwerking levering devices De Connectie	S	53	53	53	53
Totaal Kadercorrecties		665	665	665	665
Totaal		**33.628**	**33.385**	**33.377**	**33.377**

		Begroting	meerjarenraming		
		2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro					
Arnhem	**I/S**				
Bijdrage MJPB 2021-2024		32.963	32.720	32.712	32.712
Primitieve begroting		32.963	32.720	32.712	32.712
Kadercorrecties B-rap 1		665	665	665	665
Primitieve begroting na kadercorrecties		33.628	33.385	33.377	33.377
Ontwikkeling begroting 2024 en meerjarenraming					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	917	910	910	910
Onderhoudsronde HR21	S	26	26	26	26
Autonome prijsontwikkelingen 2022	S	1.196	1.187	1.179	1.179
Autonome prijsontwikkelingen 2023	S	520	516	513	513
Totaal Ontwikkelingen begroting 2024-2027		2.659	2.639	2.628	2.628
Totaal		**36.288**	**36.024**	**36.005**	**36.005**

Gemeente Renkum

		Begroting	meerjarenraming		
		2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro					
Renkum	**I/S**				
Primitieve begroting		4.747	4.710	4.709	4.709
Kadercorrecties agv (bestuurlijke) besluitvorming					
E-HRM licentiekosten	S	16	16	16	16
E-HRM toekomstige vervangingen	S	6	6	6	6
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Structurele doorwerking levering devices	S	40	40	40	40
Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT	S	-27	-27	-27	-27
Formatie Management Support	S	112	112	112	112
Overige kaderwijzigingen					
Structurele doorwerking levering devices De Connectie	S	8	8	8	8
Totaal Kadercorrecties		154	154	154	154
Totaal		**4.902**	**4.864**	**4.863**	**4.863**

		Begroting	meerjarenraming		
		2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro					
Renkum	**I/S**				
Bijdrage MJPB 2021-2024		4.747	4.710	4.709	4.709
Primitieve begroting		4.747	4.710	4.709	4.709
Kadercorrecties B-rap 1		154	154	154	154
Primitieve begroting na kadercorrecties		4.902	4.864	4.863	4.863
Ontwikkeling begroting 2024 en meerjarenraming					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	136	135	135	135
Onderhoudsronde HR21	S	4	4	4	4
Autonome prijsontwikkelingen 2022	S	178	176	175	175
Autonome prijsontwikkelingen 2023	S	77	77	76	76
Totaal Ontwikkelingen begroting 2024-2027		395	392	391	391
Totaal		**5.297**	**5.257**	**5.254**	**5.254**

Gemeente Rheden

		Begroting	meerjarenraming		
		2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro					
Rheden	**I/S**				
Primitieve begroting		7.766	7.706	7.704	7.704
Kadercorrecties agv (bestuurlijke) besluitvorming					
E-HRM licentiekosten	S	26	26	26	26
E-HRM toekomstige vervangingen	S	10	10	10	10
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Structurele doorwerking levering devices	S	24	24	24	24
Structurele doorwerking maat- en meerwerk ICT	S	14	14	14	14
Formatie Inkoop & Aanbesteding	S	107	107	107	107
Overige kaderwijzigingen					
Structurele doorwerking levering devices De Connectie	S	13	13	13	13
Totaal Kadercorrecties		193	193	193	193
Totaal		**7.958**	**7.899**	**7.897**	**7.897**

		Begroting	meerjarenraming		
		2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro					
Rheden	**I/S**				
Bijdrage MJPB 2021-2024		7.766	7.706	7.704	7.704
Primitieve begroting		7.766	7.706	7.704	7.704
Kadercorrecties B-rap 1		193	193	193	193
Primitieve begroting na kadercorrecties		7.958	7.899	7.897	7.897
Ontwikkeling begroting 2024 en meerjarenraming					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	223	221	221	221
Onderhoudsronde HR21	S	6	6	6	6
Autonome prijsontwikkelingen 2022	S	291	288	287	287
Autonome prijsontwikkelingen 2023	S	126	125	125	125
Totaal Ontwikkelingen begroting 2024-2027		646	641	639	639
Totaal		**8.605**	**8.540**	**8.535**	**8.535**

Derden

		Begroting	meerjarenraming		
		2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro					
Bijdragen derden	**I/S**				
Sociale Wijkteams	S	862	862	862	862
Gemeente Rozendaal	S	142	142	142	142
MGR	S	112	112	112	112
DRAN	S	57	57	57	57
Sportbedrijf Arnhem	S	38	38	38	38
Gemeente West Maas en Waal	S	16	16	16	16
		1.226	1.226	1.226	1.226

5.6. Incidentele baten en lasten

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Totaal lasten	**52.572**	**55.595**	**50.949**	**50.687**	**50.539**	**50.539**
Totaal Baten	**-54.397**	**-55.566**	**-51.461**	**-51.086**	**-50.914**	**-50.914**
Totaal mutaties in reserves	**1.404**	**-50**	**490**	**379**	**354**	**354**
SALDO TOTALE BATEN EN LASTEN	**-421**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN						
Lasten	660	909	39	-	-	-
Baten	-127	-46	-	-	-	-
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN						
Lasten	110	2.045	-	-	-	-
Baten	-	-2.005	-	-	-	-
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD						
Lasten	-113	412	41	-	-	-
Baten	-2.200	-1.060	-229	-25	-	-
SALDO INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	**-1.670**	**256**	**-149**	**-25**	**-**	**-**
MUTATIES IN RESERVES						
Reserves toevoeging	1.655	149	149	25	-	-
Reserves onttrekking	-251	-405	-	-	-	-
SALDO INCIDENTELE MUTATIES RESERVES	**1.405**	**-256**	**149**	**25**	**-**	**-**
Totaal incidentele lasten	**657**	**3.366**	**80**	**-**	**-**	**-**
Totaal incidentele baten	**-2.327**	**-3.111**	**-229**	**-25**	**-**	**-**
Totaal incidentele mutaties in reserves	**1.405**	**-256**	**149**	**25**	**-**	**-**
SALDO INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	**-265**	**-0**	**-**	**-**	**-**	**-**
TotaaL structurele lasten	**51.915**	**52.229**	**50.869**	**50.687**	**50.539**	**50.539**
Totaal structurele baten	**-52.070**	**-52.455**	**-51.232**	**-51.062**	**-50.914**	**-50.914**
Totaal structurele mutaties in reserves	**-**	**206**	**341**	**354**	**354**	**354**
SALDO STRUCTURELE BATEN EN LASTEN	**-156**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**

Volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Uitgangspunt is dat structurele lasten zoveel als mogelijk gedekt worden door structurele baten.

De incidentele lasten in 2024 bestaan bij het programma Bedrijfsvoering gemeenten uit incidenteel te maken kosten voor de verbetering van de dienstverlening. Bij programma Belastingen gemeenten zijn er geen incidentele lasten of baten begroot. Bij de Algemene dekkingsmiddelen en overhead staan de baten en lasten voor de inrichting van een Privacy Management System en de dekking van de incidenteel te maken kosten voor de verbetering van de dienstverlening begroot.

Daarnaast wordt de komende jaren de negatieve Algemene reserve aangevuld uit de vrijval van kapitaalslasten. Dit is het gevolg van verschuivingen van investeringsprojecten naar exploitatieprojecten in 2020. Tegenover de overige incidentele lasten staan eveneens incidentele opbrengsten.

De Commissie BBV adviseert in haar Notitie Structurele en incidentele baten en lasten, de financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) op te nemen vanaf welke omvang incidentele baten en lasten afzonderlijk gespecificeerd worden in het overzicht incidentele lasten en baten. Hiertoe zal nog een voorstel worden gedaan aan het bestuur bij de herziening van de financiële verordening.

6. Financiële positie en toelichting

6.1. Geprognosticeerde eindbalans

ACTIVA	Realisatie		Begroting	Begroting	meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro							
Vaste activa							
Materiele vaste activa (economisch nut)	14.599	14.122	13.921	18.390	17.336	19.476	25.464
Totaal vaste activa	**14.599**	**14.122**	**13.921**	**18.390**	**17.336**	**19.476**	**25.464**
Vlottende activa							
Uitzettingen met een rentetypische	17.212	22.027	15.498	15.498	15.498	15.498	15.498
looptijd < 1 jaar							
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist	*13.477*	*7.386*	*9.367*	*9.367*	*9.367*	*9.367*	*9.367*
- Vorderingen op openbare lichamen	*3.669*	*14.589*	*6.025*	*6.025*	*6.025*	*6.025*	*6.025*
- Overige vorderingen	*66*	*53*	*106*	*106*	*106*	*106*	*106*
Liquide middelen	27	77	*274*	*274*	*274*	*274*	*274*
Overlopende activa	4.582	3.507	*4.516*	*4.516*	*4.516*	*4.516*	*4.516*
Totaal vlottende activa	**21.821**	**25.612**	**20.289**	**20.289**	**20.289**	**20.289**	**20.289**
TOTAAL ACTIVA	**36.420**	**39.734**	**34.210**	**38.679**	**37.625**	**39.765**	**45.753**

Volgens het BBV bevat de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde eindbalans, die tenminste de posten bevat om het EMU-saldo te berekenen (paragraaf 6.3).

Voor de prognose van de ontwikkeling van de balans, wordt doorgaans gebruik gemaakt van historische gegevens. Voor De Connectie zijn deze nog maar in beperkte mate beschikbaar. De ontwikkeling van de omvang van de materiële vaste activa (MVA) is geprognosticeerd aan de hand van het meerjareninvesteringsprogramma (MIP) en de huidige staat van activa. De ontwikkeling van de vlottende activa is gebaseerd op het gemiddelde van de gerealiseerde balanswaarde over de afgelopen jaren. Door deze systematiek aan te houden, ontstaat er een steeds nauwkeuriger beeld

PASSIVA	Realisatie		Begroting	Begroting	meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro							
Vaste passiva							
Eigen vermogen	58	1.884	1.484	1.919	2.242	2.542	2.841
- Algemene reserve	*-472*	*-323*	*-174*	*-25*	*-*	*-*	*-*
- Egalisatiereserve SAAS	*-*	*-*	*206*	*492*	*791*	*1.090*	*1.390*
- Bestemmingsreserve Prijsontwikkelingen	*-*	*1.431*	*1.431*	*1.431*	*1.431*	*1.431*	*1.431*
- Bestemmingsreserve Veranderopgave	*284*	*264*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
- Bestemmingsreserve Informatieveiligheid	*-*	*75*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
- Bestemmingsreserve Veranderopgave BR	*15*	*15*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
- Bestemmingsreserve effecten soc. plan	*155*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
- Resultaat voor bestemming	*76*	*421*	*21*	*21*	*21*	*21*	*21*
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	92	827	781	781	781	781	781
Netto vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jr	17.113	17.727	11.758	6.973	3.880	1.780	690
- Onderhandse leningen	*17.113*	*17.727*	*11.758*	*6.973*	*3.880*	*1.780*	*690*
Totaal vaste passiva	**17.263**	**20.438**	**14.023**	**9.674**	**6.904**	**5.103**	**4.313**
Vlottende passiva							
Netto vl. Schulden met een rentetypische looptijd < 1 jr	412	523	4.588	4.588	4.588	4.588	4.588
- Schulden aan openbare lichamen	*328*	*318*	*3.479*	*3.479*	*3.479*	*3.479*	*3.479*
- Overige schulden	*84*	*205*	*1.108*	*1.108*	*1.108*	*1.108*	*1.108*
Overlopende passiva	18.744	18.772	*12.877*	*12.877*	*12.877*	*12.877*	*12.877*
Totaal vlottende passiva	**19.157**	**19.294**	**17.464**	**17.464**	**17.464**	**17.464**	**17.464**
TOTAAL PASSIVA	**36.420**	**39.733**	**31.488**	**27.138**	**24.368**	**22.567**	**21.777**

Ook voor de prognose van de passiva-zijde van de balans ontbreken nog langjarige historische gegevens. De ontwikkeling van de reserves en voorzieningen wordt niet historisch bepaald en kunnen derhalve wel worden geprognosticeerd. De ontwikkeling van de netto vaste schulden is gebaseerd op de huidige leningenportefeuille en de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van de financieringsbehoefte voor de materiële vaste activa. De ontwikkeling van de vlottende passiva is eveneens gebaseerd op het gemiddelde van de gerealiseerde balanswaarde over de afgelopen jaren. Door deze systematiek aan te houden, ontstaat er een steeds nauwkeuriger beeld.

6.2. Investeringsprogramma's

Afdeling	Activum omschrijving	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
A&B	Software	-	-	-	-	2.258
BEL	Software	-	37	-	-	-
BR	Gereedschappen	-	55	-	52	18
BR	Software	-	14	-	-	-
DIV	Inrichting gebouwen en inventaris	-	53	-	-	-
DIV	Software	-	49	-	-	-
FZF	Inrichting gebouwen en inventaris	200	576	3.486	356	287
FZF	Personenautos	45	-	264	-	29
FZF	Scooters	-	-	-	15	-
I&A	Software	20	-	-	-	-
ICT	Glasvezelbekabeling	-	-	-	-	114
ICT	Hardware	2.450	4.439	3.038	5.589	3.066
ICT	Mob App (tablets/labtops/ smartphone)	2.001	1.947	1.528	2.001	1.947
ICT	Telecommunicatie-voorzieningen	40	-	29	-	-
Totaal investeringen vaste activa		**4.756**	**7.170**	**8.345**	**8.013**	**7.718**

Het investeringsprogramma houdt initieel rekening met vervangingsinvesteringen wanneer bestaande activa economisch zijn afgeschreven. Voorziene afwijkingen hierop worden verwerkt bij de actualisatie van het investeringsprogramma.

Afwijkingen 2023
In de regio spelen meerdere huisvestingsontwikkelingen, die ook van invloed zijn op het investeringsniveau bij De Connectie. De gemeente Arnhem denkt op dit moment na over de toekomstige huisvestingssituatie en onderzoekt hierbij verschillende mogelijkheden. Naar verwachting laat gemeente Renkum binnen een aantal jaren renovatiewerkzaamheden uitvoeren aan het bestaande gemeentehuis. Gemeente Rheden bouwt een nieuw gemeentehuis en werkt nu vanuit verschillende tijdelijke locaties. Als gevolg hiervan schuiven de vervangingsinvesteringen voor inrichting gebouwen en inventaris voor een groot deel door naar 2024 en 2025.

Bovenstaande ontwikkeling heeft ook gevolgen voor het vervangen van poolauto's. Ook deze vervangingsinvesteringen worden doorgeschoven naar 2025. Zodra er meer duidelijkheid over de huisvesting is, zal een meerjarenplan voor de vervoermiddelen opgesteld worden. De investeringsbehoefte en -planning zal daarop worden aangepast. Tot slot schuift, als gevolg van genoemde huisvestingontwikkelingen, ook de vervangingsinvestering voor glasvezelbekabeling door naar latere jaren.

Steeds meer software wordt in gebruik genomen in de vorm een SAAS-oplossing. Dit is onderdeel van de cloudstrategie. De kosten voor SAAS-oplossingen dienen anders te worden verwerkt op basis van de BBV. Als gevolg hiervan worden de (licentie-)kosten van deze oplossingen in de exploitatiebegroting opgenomen in plaats van de aanschaf- en implementatiekosten in de investeringsbegroting. Het investeringsprogramma is aangepast op deze ontwikkeling.

Afwijkingen 2024
Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat de initieel voor 2024 geplande investeringen daadwerkelijk in dit jaar zullen plaatsvinden.

6.3. EMU-saldo

		2023	2024	2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Omschrijving						
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-29	511	400	375	375
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	6.582	6.770	6.759	6.719	6.719
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	-46	-	-	-	-
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	4.756	10.228	5.066	8.013	7.718
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in	-	-	-	-	-
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:					
	Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie	-	-	-	-	-
8	Baten bouwgrondexploitatie voor zover transacties niet op de exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betrekken	-	-	-	-	-
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-	-	-
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		**1.751**	**-2.947**	**2.093**	**-919**	**-624**

In het BBV is de verplichting opgenomen dat gemeenschappelijke regelingen ramingen van het EMU-saldo dienen te verstrekken over het voorafgaande jaar, het actuele begrotingsjaar en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar. Het EMU-saldo heeft het karakter van een resultaatbepaling op kasbasis. Het begrotingstekort van de gehele overheid mag volgens Europese normen niet hoger zijn dan 3%. Dit geldt niet alleen voor het tekort van de Rijksoverheid maar voor het saldo van alle overheden bij elkaar, ook die van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen.

Het incidenteel negatieve EMU-saldo bedraagt in 2024 5,7% ten opzichte van de begroting doordat in deze jaarschijf aanzienlijke vervangingsinvesteringen staan gepland in zowel inrichting gebouwen en inventaris als hardware. Dit ligt hoger dan de norm van 3%. De ontwikkeling van het EMU-saldo laat voor 2025 een positief saldo zien als gevolg van een daling van de geplande investeringen. In 2027 slaat dit weer om naar een tekort van 1,2%.

6.4. Financiering

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Leningportefeuille						
Looptijd						
2 jaar	1.600	500	-	-	-	-
3 jaar	1.733	1.033	333	0	-	-
4 jaar	3.450	2.175	900	450	-	-
5 jaar	5.804	3.800	2.380	960	200	-
6 jaar	1.500	1.200	900	600	300	-
7 jaar	700	600	500	400	300	200
10 jaar	2.940	2.450	1.960	1.470	980	490
Totaal	**17.727**	**11.758**	**6.973**	**3.880**	**1.780**	**690**

Voor de financiering van de materiële vaste activa zijn leningen afgesloten. In bovenstaand overzicht is nog geen rekening gehouden met de gewijzigde boekwaarde van de activa per ultimo 2022 en de geplande investeringen voor het eerste halfjaar van 2023. Dit zal leiden tot het aantrekken van nieuwe leningen. Op de al lopende leningen is conform aflossingsschema afgelost. Het monitoren van de financieringsbehoefte ten opzichte van de looptijd van de activa en nieuwe investeringen is een continu proces.

6.5. Stand en verloop van de reserves

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	meerjarenraming 2025	2026	2027
Bedragen x 1.000 euro						
Reserves						
Algemene Reserve	-323	-174	-25	-	-	-
Egalisatiereserve SAAS	-	206	492	791	1.090	1.390
Bestemmingsreserve Prijsontwikkelingen	1.431	1.431	1.431	1.431	1.431	1.431
Bestemmingsreserve Veranderopgave	264	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Informatieveiligheid	75	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Veranderopgave Basisregistraties	15	-	-	-	-	-
Totaal	**1.463**	**1.463**	**1.898**	**2.222**	**2.521**	**2.821**

Bij het vaststellen van de jaarstukken 2020 heeft het bestuur besloten een deel van het negatieve resultaat te onttrekken aan de Algemene reserve. Dit deel van het negatieve resultaat heeft betrekking op verschuivingen van investerings- naar exploitatieprojecten. Het negatieve saldo van de Algemene reserve wordt aangevuld vanuit de vrijgevallen kapitaalslastenbudgetten.

Steeds meer software wordt in gebruik genomen in de vorm een SAAS [8] -oplossing. Het investeringsprogramma is aangepast op deze ontwikkeling, waarbij de hierdoor vrijvallende kapitaalslasten worden gebruikt voor de dekking van de licentiekosten. Het resterende deel van vrijgevallen kapitaalslasten zal worden gebruikt om een egalisatiereserve SAAS te vormen voor o.a. implementatiekosten die bij een SAAS-oplossing niet meer geactiveerd kunnen worden. Met ingang van 2023 wordt er jaarlijks € 206.000 toegevoegd aan deze reserve, oplopend tot € 300.000 in 2027. De onttrekking aan de egalisatiereserve is nog niet opgenomen in de begroting. Deze zullen met een begrotingswijziging aan het bestuur worden voorgelegd wanneer SAAS-oplossingen worden vervangen en budget voor implementatie beschikbaar moet komen.

De bestemmingsreserve Prijsontwikkelingen is in 2022 door bestuur ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor toekomstige prijsindexaties, aangezien De Connectie veelal werkt met langjarige contracten. Als gevolg van de huidige prijsontwikkelingen is de verwachting dat, zodra de lopende contracten zijn uitgediend, deze een substantiële prijsverhoging zullen laten zien bij hercontractering. De onttrekking aan de deze bestemmingsreserve is nog niet opgenomen in de begroting. Deze zullen met een begrotingswijziging aan het bestuur worden voorgelegd wanneer er zicht is op de meerkosten als gevolg van deze ontwikkeling.

De overige bestemmingsreserves zijn in 2023 volledig besteed.

[8] Software as a Service

6.6. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten met een vergelijkbaar volume

De BBV schrijft voor dat afzonderlijk aandacht moet worden besteed aan jaarlijkse terugkerende arbeidskosten met een vergelijkbaar volume. Zoals uit de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling blijkt, wordt voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Alle arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn in de exploitatiebegroting verwerkt.

In de nieuw afgesloten CAO is opgenomen dat medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke verlofuren mogen sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers hun verlof afstemmen op hun loopbaanfase en privéomstandigheden. Vanuit de commissie BBV is aangegeven dat voor deze niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw een voorziening gevormd dient te worden. Mutaties op deze voorziening maken, gezien het onvoorspelbare karakter, geen deel uit van de exploitatiebegroting.

Ook opgenomen in de nieuwe CAO is dat medewerkers gebruik kunnen maken van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). In kaart is gebracht welke medewerkers hiervan gebruik zouden kunnen maken de komende jaren. Als een medewerker van deze regeling gebruik maakt zijn hier kosten aan verbonden voor De Connectie. Omdat niet te voorspellen is hoeveel medewerkers daadwerkelijk van de regeling gebruik gaan maken, wordt hier geen voorziening voor getroffen maar zullen deze kosten in de realisatie van De Connectie terechtkomen.

7. Bijlagen

7.1. Bijlage 1: Taakvelden

Taakvelden	Arnhem	Renkum	Rheden	Totaal baten	Arnhem	Renkum	Rheden	Totaal Lasten	Saldo begroting 2024
Bedragen x 1.000 euro									
0. Bestuur en ondersteuning									
0.4 Overhead	-36.059	-5.505	-8.732	**-50.296**	32.125	4.905	7.780	**44.810**	**-5.487**
0.5 Treasury	-	-	-	**-**	14	2	3	**19**	**19**
0.61 OZB woningen	-	-	-	**-**	3.418	522	828	**4.768**	**4.768**
0.64 Belastingen overig	-221	-34	-53	**-308**	287	44	70	**401**	**93**
0.10 Mutaties reserves	-	-	-	**-**	351	54	85	**490**	**490**
Saldo				**-50.604**				**50.488**	**-116**
1. Veiligheid									
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	**-**	68	10	16	**95**	**95**
Saldo				**-**				**95**	**95**
6. Sociaal domein									
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-862	-	-	**-862**	862	-	-	**862**	**-**
Saldo				**-862**				**862**	**-**
Resultaat				**-51.466**				**51.445**	**-21**

7.2. Bijlage 2: Lasten per afdeling en team

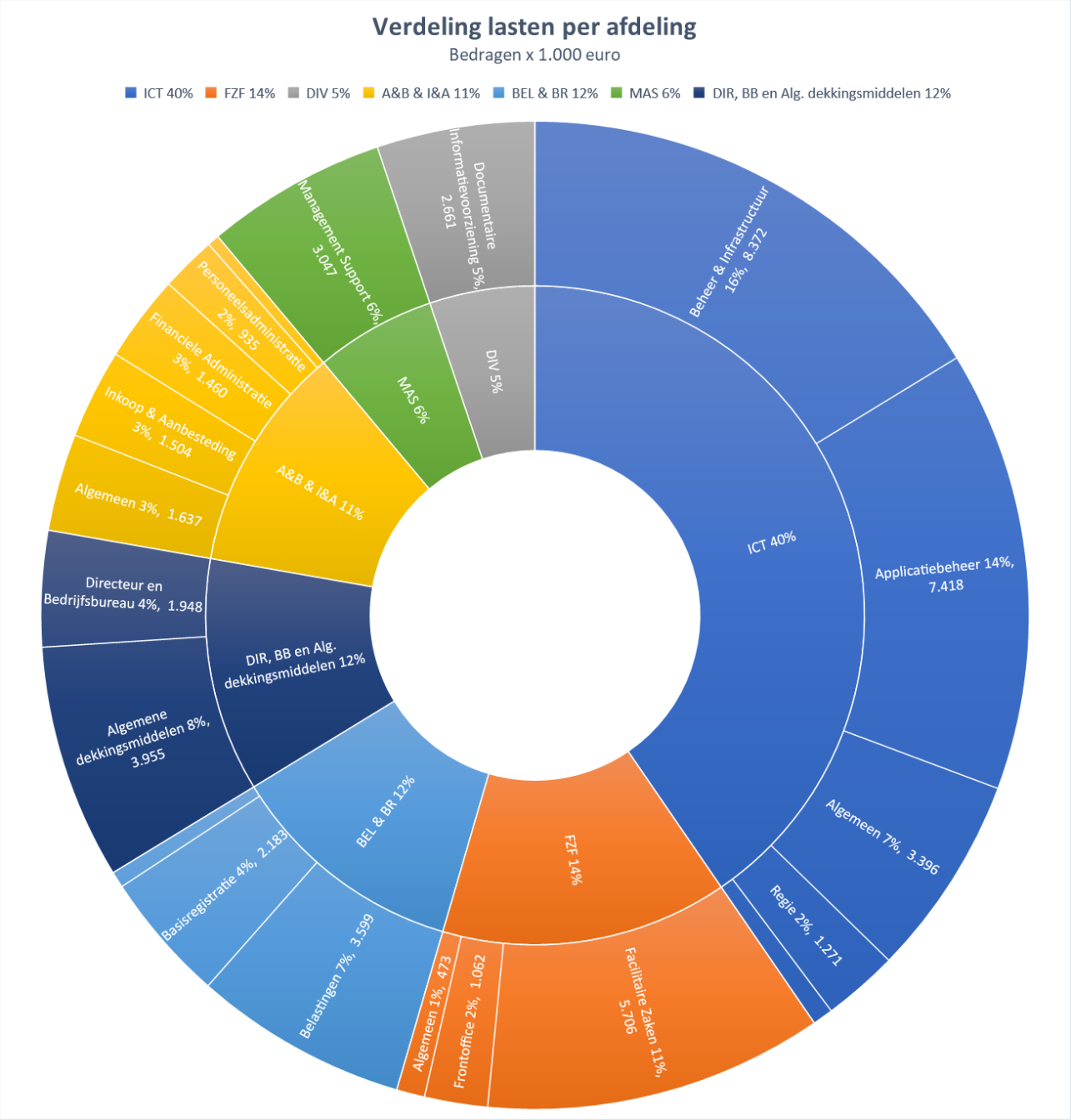

Jaarstukken De Connectie 2022: bekijk de belangrijkste punten!

In de Jaarstukken 2022 lees je welke doelen De Connectie heeft behaald met de hiervoor beschikbare middelen. Je bekijkt nu een samenvatting. Hierin een overzicht van onze belangrijkste prestaties.

Op 1 juli 2022 bestond De Connectie vijf jaar. Al vijf jaar zetten we ons in voor een succesvolle dienstverlening aan en samenwerking met de gemeenten. We vierden het jubileum tijdens een gezellige samenkomst met alle collega's in het Nederlands Openluchtmuseum. Dit was ook het moment waarop we afscheid namen van bestuursleden Jan van Dellen en Leonie Rolink. We verwelkomden twee nieuwe bestuursleden: Marinka Mulder en Maurits van de Geijn.

In 2022 is de rapportage over de bestuursopdracht afgerond.
De uitwerking van de bestuursopdracht heeft geleid tot nieuwe keuzes en afspraken over governance, groeiambitie en financiën. Een uitkomst is dat er meer samenhang en afstemming komt tussen de beleidscyclus van De Connectie en het begrotingsproces van de drie gemeenten. Daarnaast richten we ons voorlopig niet op groei door het aantrekken van nieuwe opdrachtgevers. De groeiambitie van De Connectie is meer gericht op de kwaliteit van de dienstverlening en de ontwikkeling naar een servicegerichte organisatie.

In 2022 hebben we afscheid genomen van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). De organisatie verhuisde naar een andere locatie en besloot geen gebruik meer te maken van de dienstverlening van De Connectie. Ook de dienstverlening naar de gemeente West Maas en Waal is veranderd. De gemeente heeft, in goed overleg, een groot deel van de werkzaamheden terug in eigen beheer genomen. Deze ontwikkelingen passen bij wat er staat in de bestuursopdracht.

Ook na vijf jaar blijven we, samen met de gemeenten, de samenwerking en dienstverlening verbeteren. Met als doel om van De Connectie een nog betere organisatie te maken om mee en voor te werken.
Samen doen we het!

ICT verplaatst alle computer-programma's waar de gemeenten mee werken

Alle gemeenten zijn in 2021 overgezet naar **één nieuwe, gemeenschappelijke digitale werkomgeving**.

In 2022 kwam het project in een nieuwe fase: het verplaatsen van alle computerprogramma's waar de gemeenten en De Connectie mee werken naar de nieuwe werkomgeving.

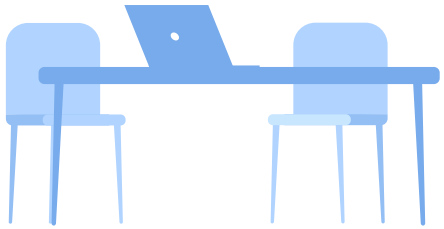

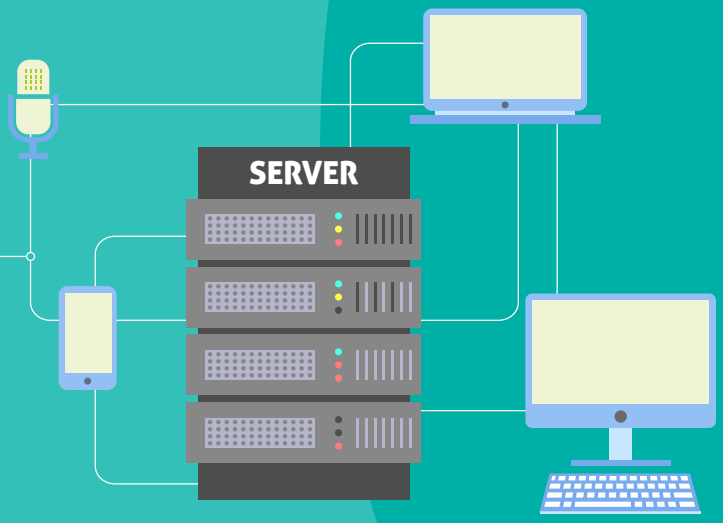

Het doel was om eind 2022 alle computerprogramma's te hebben verplaatst en de oude werkomgevingen te hebben opgeruimd. Dit is nog niet helemaal gelukt:

- 90% van de computerprogramma's is verplaatst naar de nieuwe omgeving.
- De oude omgevingen zijn nog niet opgeruimd.

Het doel is nu om het **verplaatsen van de programma's** en het **opruimen van de oude werkomgevingen** in 2023 helemaal af te maken.

ICT onderweg naar de cloud

De term ‘cloud’ komt vaak voorbij, maar klinkt misschien wat vaag. Toch is het niet zo heel ingewikkeld. Het staat voor **werken en opslaan via internet**. De computerprogramma’s en gegevens staan dus niet op een computer, maar online.

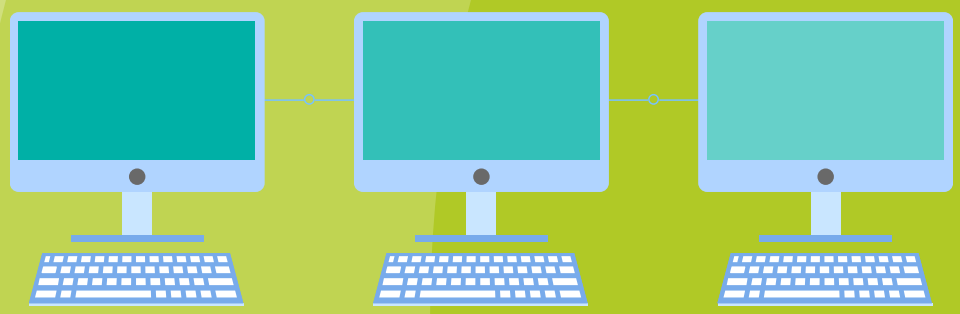

Voordelen voor De Connectie:

- Minder eigen servers nodig.
- Minder kosten voor het onderhouden van servers.
- Minder gevoelig voor ICT-storingen.

Daarom hebben we:

- Samen met onze leveranciers van computerprogramma’s onderzocht of het **haalbaar** is om te verhuizen naar de cloud.
- Op regionaal niveau een **aanpak** bedacht voor de verhuizing naar de cloud.

Wat we nu al doen:
Als we nu een computerprogramma vervangen, kiezen we altijd voor een programma dat al in de cloud zit.

Aanbesteding meubels op kantoor en thuis door Facilitaire Zaken

Aanbesteden is een manier om **eerlijk inkopen** door de overheid te regelen. Alle geïnteresseerde bedrijven krijgen zo een gelijke kans om een opdracht uit te voeren.

In 2022 is de aanbesteding voor **nieuwe meubels afgerond**. Met het nieuwe contract kan de afdeling Facilitaire Zaken zorgen voor zowel de meubels **op kantoor** als **op de werkplek** bij medewerkers thuis. Dit is afhankelijk van de keuzes die de gemeenten hierin maken.

Een nieuw personeels-systeem voor meer dan 3000 gebruikers

In 2022 is de leverancier gevonden voor het **nieuwe e-HRM systeem**. E-HRM staat voor 'Electronic Human Resource Management'. Klinkt moeilijk, maar dit is niets meer en niets minder dan het programma waarmee medewerkers hun **personeelszaken** regelen. Bijvoorbeeld het bekijken van een loonstrook, het indienen van een declaratie of het aanvragen van een vrije dag. Leidinggevenden en HR-afdelingen werken ook in het systeem.

Het nieuwe e-HRM programma voldoet aan de **wensen en eisen** van de **gemeenten en De Connectie**. Het programma is:

- Goed te onderhouden.
- Gebruiksvriendelijk.
- Aan te passen aan onze eigen wensen.
- Klaar voor de toekomst.

Vanaf april 2023 werken, mede dankzij De Connectie, **meer dan 3000 gebruikers** van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, West Maas en Waal en De Connectie met het nieuwe programma!

Leuk om te weten: onderdeel van het programma is een **mobiele app**. Voor het eerst regelen medewerkers hun personeelszaken (ook) altijd en overal vanaf hun telefoon of tablet. Handig!

Meer inzicht dankzij spendanalyses

Makkelijk uitgelegd is een spendanalyse een activiteit waarin Inkoop & Aanbesteding **contracten, inkooporders en inkoopfacturen** onderzoekt.

Waarom?
Een spendanalyse laat zien hoe het inkoop- en betaalproces verder te **verbeteren** is.

De Connectie **deelt inzichten en rapportages** uit de spendanalyses steeds meer met de gemeenten. Fijn, want:

- Het delen van deze kennis **vergroot het inkoopbewustzijn** van gemeenten.
- Gemeenten komen ook zelf steeds meer met **plannen voor verdere verbetering** van het inkoop- en betaalproces.

Basisregistraties: nieuwe informatie voor mutatie-signaleringen

Dankzij Basisregistraties maken de gemeenten gebruik van **juiste en complete adressen**, **persoonsgegevens, bedrijfsnamen en geografische informatie**. Dat laatste is informatie over de situatie op de locatie zelf.

In 2021 is een mutatiesignalering uitgevoerd. Hiervoor gebruikten we kunstmatige intelligentie. Dat is het uitvoeren van moeilijke analyses door een computer. Voor deze analyses waren eerder menselijke vaardigheden nodig. Het programma vergelijkt een kaart uit de Basisregistratie Grootschalige Topografie met onze eigen luchtfoto. Dit maakt veranderingen zichtbaar.

In 2022 hebben we de resultaten verwerkt. De **administratieve en feitelijke werkelijkheid** zijn nu weer **hetzelfde**. Vanaf nu voeren we bij iedere jaarlijkse luchtfoto een signalering uit. Zo blijven de basisregistraties actueel.

Mutatiesignaleringen geven inzicht in de verschillen tussen de gegevens in onze administratie en de situatie in het echt. Belangrijk, want:

- De aankomende Omgevingswet en het Digitaal Stelsel Omgevingswet stellen nog **meer kwaliteitseisen** aan de basisregistraties. Het is belangrijk dat gegevens altijd zo goed mogelijk zijn bijgewerkt naar de situatie van dat moment.
- Er zijn **meer omgevingsvergunningen** uitgegeven. Hierdoor zijn er meer nieuwe, vergunningsvrije bouwwerken zijn bijgekomen.

Zo ging het op financieel gebied

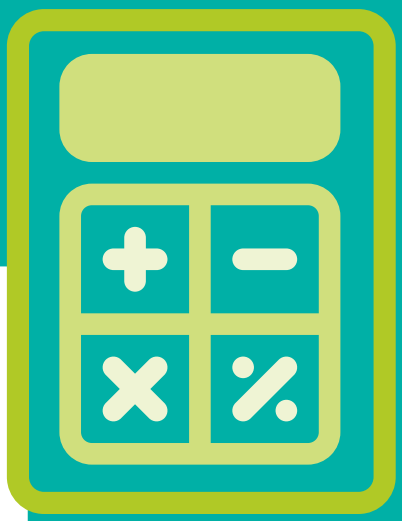

Er waren in 2022 wat **financiële tegenvallers**.

- Door de nieuwe cao was het nodig om een voorziening te treffen voor **gespaarde bovenwettelijke vakantie-uren**.
- We hadden ook hogere kosten door een verdere **stijging van het aantal gemaakte bezwaren** tegen de belastingaanslagen. We betalen verplicht een vergoeding voor elk ingediend bezwaar.

Aan de andere kant hadden we ook **hogere opbrengsten**:
We zijn bijvoorbeeld, na een periode van uitstel door de coronacrisis, weer begonnen met **invorderingsactiviteiten**. Dit heeft geleid tot **hogere opbrengsten** uit dwanginvordering.

We sluiten 2022 onder de streep af met een **positief resultaat** van **€ 0,4 miljoen** (0,85 procent van de totale begroting).

Bij de start van De Connectie zijn bestuurlijke keuzes gemaakt over het aanhouden van eigen vermogen door De Connectie. Het gevolg hiervan is dat de totale financiële positie van De Connectie onvoldoende is. Hiermee wordt de mate bedoeld waarin een organisatie duurzaam en zelfstandig in staat is om aan haar verplichtingen te voldoen. Op dit punt zijn we erg afhankelijkheid van onze eigenaren.

Meer weten?

Meer weten over het jaar 2022 bij De Connectie? Bekijk de **uitgebreide jaarstukken** voor meer informatie over de **realisatie van onze programma's** en de **inzet van de hiervoor beschikbare middelen** in 2022.

De Connectie

Jaarstukken 2022

24 april 2023

Flynth Audit B.V.
geheel document digitaal
gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden
j.h. 24-4-2023

Voorwoord

Dit zijn de Jaarstukken 2022. In deze jaarstukken leest u op welke wijze De Connectie haar doelen en prestaties heeft gerealiseerd met de hiervoor beschikbare middelen. De jaarstukken zijn naast de perspectiefbrief, begroting en bestuursrapportages onderdeel van de jaarlijkse planning- en controlcyclus.

Ondanks dat ik in 2022 nog geen directeur van De Connectie was, kijk ik in dit voorwoord terug op een jaar waarin veel gebeurd is. Daarnaast geef ik een korte doorkijk naar 2023. Een jaar waarin we gezamenlijk met drie hoofdthema's aan de slag gaan.

Vijf jaar De Connectie
Op 1 juli 2022 bestond De Connectie vijf jaar. In het Nederlands Openluchtmuseum hebben we het jubileumjaar met elkaar gevierd. De afgelopen vijf jaar heb ik vanuit verschillende functies binnen De Connectie gezien hoe betrokken alle medewerkers zijn. Iedere dag zetten zij zich in voor de gemeenten en De Connectie om van de samenwerking een succes te maken. Daar ben ik alle collega's dankbaar voor.

Tijdens een gezellig samenzijn met alle collega's in het Nederlands Openluchtmuseum hebben we ook afscheid genomen van twee van de drie bestuursleden van De Connectie. De afgelopen jaren hebben Jan van Dellen uit Arnhem en Leonie Rolink uit Renkum zich geweldig ingezet voor De Connectie. We namen afscheid maar gelukkig verwelkomden we tijdens het jubileumfeest ook onze twee nieuwe bestuursleden Marinka Mulder, gemeente Renkum en Maurits van de Geijn, gemeente Arnhem. Met de wisseling van twee bestuursleden en de directeur ben ik blij dat Dorus Klomberg, gemeente Rheden, ook de komende jaren onze bestuursvoorzitter is.

Bestuursopdracht
In 2022 is de bestuursopdracht opgeleverd door mijn voorganger. De bestuursopdracht is opgebouwd uit drie pijlers, namelijk governance, groeiambitie en financiën. De uitwerking van de bestuursopdracht heeft geleid tot nieuwe keuzes en afspraken op de drie pijlers.

Een uitkomst is dat er meer samenhang en afstemming komt in de beleidscyclus van De Connectie en het begrotingsproces van de drie gemeenten. Hierdoor wordt het (financiële) kader voor de bedrijfsvoering meer volgend aan het gemeentelijk beleid en de keuzes en afwegingen die aldaar integraal en aan de voorkant worden gemaakt. Als het gaat om de pijler 'groeiambitie' maakt De Connectie pas op de plaats. De Connectie heeft niet de ambitie om te groeien in schaalgrootte maar focust zich op verdere kwalitatieve verbetering van de dienstverlening aan de drie gemeenten. Door de uitwerking van de bestuursopdracht ligt er een goede basis om gezamenlijk De Connectie door te ontwikkelen.

Afscheid en veranderende samenwerking
In 2022 hebben we afscheid genomen van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). De omgevingsdienst is verhuisd naar een ander pand en heeft besloten om geen gebruik meer te maken van de diensten van De Connectie. Ook de dienstverlening naar de gemeente West Maas en Waal is veranderd. De afgelopen jaren is gebleken dat de samenwerking niet heeft opgeleverd wat er van elkaar verwacht werd. Een groot deel van de dienstverlening wordt weer door de gemeente West Maas en Waal uitgevoerd. Deze ontwikkelingen passen in de lijn van de bestuursopdracht als het gaat om de schaalgrootte.

Doorkijk naar 2023
Tijdens de uitwerking van de bestuursopdracht in 2022 heeft er een herijking plaatsgevonden op de drie pijlers governance, groeiambitie en financiën. Er is teruggekeken en geëvalueerd om te verbeteren. In 2023 kijken we vooruit en gaan we aan de slag met drie thema's. Met als doel om van De Connectie een nog betere organisatie te maken om mee en voor te werken.
1. De Connectie op orde: doelstellingen halen en het herkennen en beheersen van risico's.
2. De Connectie: jij doet ertoe!
3. Dienstverlening: het gaat om de klant!

In de eerste bestuursrapportage van dit jaar kom ik uitgebreid terug op de drie thema's.
Vol vertrouwen en met plezier kijk ik er naar uit om samen met alle collega's, eigenaren en klanten De Connectie verder te brengen. Samenwerken is voor mij het sleutelwoord om er daadwerkelijk een succes van te maken.

Dit is het moment. Samen doen we het!

Sanne de Kleyn
Directeur De Connectie

Inhoudsopgave

1. Jaarverslag 4
1.1 Missie, visie, uitgangspunten en kernwaarden 4
1.1.1 Visie 4
1.1.2 Uitgangspunten 4
1.1.3 Kernwaarden 4
1.2 Programmaverantwoording 4
1.2.1 Programma Bedrijfsvoering gemeenten 4
1.2.2 Programma Belastingen gemeenten 12
1.2.3 Overzicht Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien 14
1.2.4 Bedrag heffing vennootschapsbelasting 16
1.3 Paragrafen 17
1.3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 17
1.3.2 Financiering 23
1.3.3 Bedrijfsvoering 25
1.3.4 Wet openbare overheid 29

2. Jaarrekening 30
2.1 Overzicht van balans en toelichting 30
2.1.1 Balans per 31 december 2022 30
2.1.2 Toelichting op de balans 31
2.1.3 Niet uit de balans blijkende verplichtingen 37
2.2 Overzicht van baten en lasten en toelichting 38
2.2.1 Overzicht van baten en lasten 38
2.2.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten 39
2.2.3 Bijdragen gemeenten 46
2.2.4 Bijdragen derden 47
2.2.5 Incidentele baten en lasten 48
2.2.6 Afwijkingen op investeringsprogramma 50
2.2.7 Informatie Wet normering topinkomens (WNT) 51
2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 54

3. Bijlagen behorende tot de jaarrekening 55
3.1 Bijlage 1: Taakvelden 55

4. Bijlagen niet behorende tot de jaarrekening 56
4.1 Bijlage 2: Begrotingsmutaties 56

1. Jaarverslag

Voor u ligt het jaarverslag over 2022 van De Connectie. In dit jaarverslag komen in hoofdstuk 1.1 de missie en de doelen van De Connectie aan de orde. In hoofdstuk 1.2 wordt verantwoording afgelegd over de realisatie van het, in de begroting 2022, voorgenomen beleid. Dit gebeurt aan de hand van de vastgestelde programma's Bedrijfsvoering gemeenten, Belastingen gemeenten en het overzicht van Algemene dekkingsmiddelen en overhead. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de heffing van vennootschapsbelasting (Vpb). In hoofdstuk 1.3 komen de, voor De Connectie relevante, verplichte paragrafen aan de orde.

1.1 Missie, visie, uitgangspunten en kernwaarden

De Connectie maakt het mogelijk dat haar klanten zich volledig kunnen richten op inwoners, bedrijven en toeristen.

1.1.1 Visie

De Connectie is de partner in bedrijfsvoering. De dienstverlening van De Connectie is efficiënt, kwalitatief, kostenbewust en de klant staat altijd centraal. Hierdoor kunnen klanten zich voor 100% richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen.

1.1.2 Uitgangspunten

De Connectie denkt en werkt vanuit de klant en zet de klant altijd centraal. De Connectie levert producten en diensten tegen een gezamenlijk afgesproken kwaliteit. De Connectie investeert in medewerkers en biedt hen kansen zich te ontwikkelen. De Connectie kent de trends en ontwikkelingen, speelt daarop in en vertaalt deze, in samenwerking met de klant, naar haar bedrijfsvoering. Hierdoor zijn partners in staat om zich volledig te richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen. Ze zijn daardoor minder kwetsbaar. Door producten en diensten te harmoniseren en te digitaliseren werkt De Connectie efficiënter. Dit leidt ertoe dat de kosten voor de partners omlaaggaan.

1.1.3 Kernwaarden

De Connectie ontwikkelt zich naar een flexibele, open en daadkrachtige organisatie die zich makkelijk aanpast aan nieuwe ontwikkelingen. De kernwaarden die hierbij horen, het fundament waar energie en inspiratie uit worden gehaald, zijn:

- Professioneel: service, verantwoordelijk, kennis, kwaliteit, resultaatgericht, dienstverlenend.
- Betrokken: samen, verbindend, nieuwsgierig, werkplezier, omgevingsbewust, energiek, leergierig.
- Integer: duidelijk, betrouwbaar, open, eerlijk, transparant, afspraken nakomen.

1.2 Programmaverantwoording

1.2.1 Programma Bedrijfsvoering gemeenten

Wat wilden we bereiken in 2022?

De Connectie wil zich onderscheiden in de dienstverlening aan aangesloten gemeenten. Dit betekent dat ze uitstekende vakinhoudelijke kennis hebben en een kwalitatief hoogstaande partner in de bedrijfsvoering van de gemeenten willen zijn.

Om de missie en visie te realiseren is het allereerst nodig dat de organisatie zich ontwikkelt. In de periode 2020-2024 gaat De Connectie daarom in drie fases die parallel lopen aan het volwassen worden van de organisatie aan de slag, namelijk:

1. De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met focus op de basis op orde brengen.
2. De Connectie, een servicegerichte organisatie.
3. De Connectie, dé partner in bedrijfsvoering.

De Connectie wil tenminste een servicegerichte organisatie worden. Dat zijn we wanneer zij in staat is om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. Klanten merken in deze fase dat er meegedacht en gestuurd wordt op de veranderende behoeften van de klanten. Er wordt gedacht en gehandeld vanuit de klant. Het programmaplan richt zich op wat er nodig om dát niveau van dienstverlening te behalen.

De genoemde fases overlappen elkaar deels. Waar de ene afdeling nog volop inzet op de basis op orde brengen, draagt de andere afdeling al volledig bij aan een servicegerichte organisatie zijn. Per afdeling verschilt daarnaast welke fase het eindstation is. De behoefte van de klant bepaalt mede of een afdeling van De Connectie zich daadwerkelijk verder ontwikkelt naar partner in bedrijfsvoering.

Wat hebben we bereikt in 2022?

De Connectie wil zich onderscheiden in de dienstverlening aan aangesloten gemeenten. Het Ontwikkelperspectief beschrijft de richting en de eerste stappen die worden gezet in de richting van een servicegerichte organisatie. Door het ontwikkelperspectief te vertalen naar de programma's uit de MJPB is deze onderdeel geworden van de beleidscyclus van De Connectie. Ook in 2022 heeft De Connectie weer concrete stappen gezet richting een servicegerichte organisatie. De volgende mijlpalen in onze dienstverlening zijn het afgelopen jaar daarbij bereikt:

GemICT

Alle gemeenten zijn in 2021 gemigreerd (overgegaan) naar één nieuwe gemeenschappelijke digitale werkomgeving. Hiermee is het project in 2022 in een volgende fase gekomen: het migreren van alle businessapplicaties naar de nieuwe omgeving. Inzet voor deze fase was om de belangrijkste businessapplicaties als eerste naar de nieuwe ICT-omgeving te migreren en hierbij ook de eenvoudige rationalisaties [1] te betrekken.

Tijdens de migratie van de businessapplicaties is het echter beperkt mogelijk gebleken om rationalisaties mee te nemen zonder de voortgang van dit grote project te vertragen. Op dit punt is de aanpak daarom herzien. De inzet is er vervolgens op gericht dat eind 2022 alle applicaties 'as-is' [2] gemigreerd zouden zijn, de oude omgevingen opgeruimd en dat hiermee dit project kon worden afgerond. Omstandigheden zoals complexiteit, ontbreken van documentatie en niet of onvoldoende beschikbaarheid van capaciteit van leveranciers hebben ervoor gezorgd dat deze doelstelling niet volledig kon worden gerealiseerd. Ook moest om verschillende (technische) redenen worden afgeweken van 'as is' als uitgangspunt. Ook dat heeft invloed gehad op de voortgang. Doel is nu het migreren van de businessapplicaties in 2023 af te ronden.

[1] Applicatierationalisatie: Slim gebruik van applicaties voor een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering onder andere door het verwijderen van meerdere applicaties met dezelfde functie

[2] As-is: applicaties gaan zonder verdere aanpassingen over naar de cloud

Cloud computing
De Connectie heeft de mogelijkheden van cloud computing onderzocht. Dit is een belangrijke ontwikkeling waarbij hardware, software en gegevens op aanvraag beschikbaar gesteld via een netwerk, vergelijkbaar met elektriciteit uit het lichtnet. Door cloud computing heeft De Connectie steeds minder behoefte aan eigen rekencentra en eigen capaciteit om deze te beheren. Samen met onze leveranciers hebben we onderzocht hoe haalbaar cloud computing voor ons is. Het onderzoek heeft geleid tot een regionaal gedragen cloudstrategie. De strategie richt zich niet alleen op de technische migratie, maar vooral op het realiseren van maximale waarde voor de business. Op natuurlijke vervangingsmomenten zorgt deze aanpak er nu al voor dat we overstappen op cloud wordt Een aanvullend voordeel van werken in de cloud is de verminderde vatbaarheid voor ICT-storingen.

Aanbesteding kantoor- en werkplekmeubilair
De aanbesteding van het kantoor- en thuiswerkmeubilair is volgens planning afgerond, waarbij is gekozen voor een flexibele inrichting van onze dienstverlening en hiermee ook van het contract met onze toeleveranciers. De feitelijke invulling is afhankelijk van nog te maken gemeentelijke keuzes. De afdeling Facilitaire Zaken is nauw bij de aanbesteding betrokken en kan met het nieuwe meubilaircontract zorgen voor het meubilair op kantoor en voor de thuiswerkplek. Voor nu gaan we terughoudend om met (vervangings-)investeringen.

E-HRM [3]
Medio 2020 hebben de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden en De Connectie besloten om het contract van het e-HRM systeem van de huidige leverancier te verlengen tot en met eind 2022. Tegelijkertijd heeft er een aanbestedingstraject plaatsgevonden en medio 2022 is aan de huidige leverancier van het e-HRM systeem het nieuwe contract gegund. Het nieuwe systeem voldoet aan de wensen en eisen die De Connectie en de drie gemeenten aan het systeem stellen. Hiermee beschikt De Connectie over een toekomstbestendig personeels- en salarissysteem. Het systeem is namelijk goed te onderhouden, gebruiksvriendelijk en flexibel. Zo draagt het systeem bij aan de verdere uniformering van de werkprocessen van de personeels- en salarisadministratie.

Het tweede halfjaar van 2022 is gewerkt aan de implementatie en inrichting van het nieuwe systeem. Deze werkzaamheden nemen meer tijd in beslag dan vooraf was ingeschat en waren eind 2022 nog niet afgerond. Hierdoor is afgeweken van de planning. De ingebruikname van het nieuwe systeem per 1 januari 2023 is hierdoor niet gehaald, maar uitgesteld naar 3 april 2023. Gebruikers kennis laten maken met het nieuwe systeem krijgt veel aandacht. Belangrijk, want het systeem heeft zo'n 3000 gebruikers. Dit gebeurt onder andere door training van ambassadeurs / key-users binnen de organisaties.

Spendanalyses
Ten behoeve van het vergroten van het inkoopbewustzijn, zijn spendanalyses beschikbaar gesteld aan de gemeenten. Spendanalyses dragen bij aan het inzichtelijk maken van de verbanden tussen contractbeheer, de verplichtingen-administratie en het facturatieproces. Door het ontwikkelen en beschikbaar stellen van deze rapportages zijn er gemeentelijke plannen ontstaan om het inkoop- en betaalproces te verbeteren.

Mutatiesignalering
Zowel de Omgevingswet als het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hebben gevolgen voor de kwaliteitseisen die worden gesteld aan de tijdigheid, juistheid en actualiteit van de Basisregistraties. De gegevens uit deze registraties worden namelijk veel en verplicht gebruikt in verschillende belangrijke (overheids-)processen. Mede door de aangepaste regelgeving en de toename van het aantal uitgegeven omgevingsvergunningen (en daarmee ook het aantal vergunningsvrije bouwwerken) is medio 2021 een mutatiesignalering uitgevoerd. De resultaten van deze signalering zijn in 2022 verwerkt waardoor de administratieve en feitelijke werkelijkheid weer overeenkomen.

Wat hebben we in 2022 gedaan?

In het volgende gedeelte wordt, op afdelingsniveau, verslag gedaan van de activiteiten in het afgelopen jaar. Om herhaling te voorkomen gaat de aandacht nadrukkelijker uit naar de activiteiten die dit jaar nog niet hebben geleid tot concrete resultaten ten aanzien van de programmadoelstellingen. Daarbij wordt ook benoemd wat dit betekent voor de jaren 2023 en verder. Daarnaast wordt aandacht besteed aan resultaten op overige activiteiten die vaak in samenspraak en in afstemming met de gemeenten hebben plaatsgevonden.

[3] E-HRM: Electronic Human Resource Management, een applicatie waarin personeelszaken geregeld kunnen worden

ICT

De activiteiten van ICT in 2022 stonden vooral in het teken van de basis op orde brengen en het werken naar een servicegerichte organisatie. De nadruk verschuift steeds meer naar het tweede doel: het toewerken naar een servicegerichte organisatie.

GemICT

In 2021 zijn alle gemeenten overgegaan (gemigreerd) naar één gemeenschappelijk werkplekomgeving. In 2022 hebben we gewerkt aan de volgende fase: het overzetten van alle business applicaties naar de nieuwe omgeving en vervolgens het opruimen van de 'oude' omgeving. Met het opruimen van de oude omgevingen zetten we een belangrijke stap op het gebied van IT-veiligheid. Dit alles is onderdeel van het programma 2!Connect, met als doel om een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur neer te zetten. In 2023 wordt dit project afgerond.

ICT-basisprocessen

De continue verbetering en bewaking van de kwaliteit van werkprocessen is een basisvoorwaarde voor een passend kwaliteitsniveau van dienstverlening. Om die reden is een set van ICT-basisprocessen (op basis van de BIO)[4] en een set overige processen gekozen om de kwaliteit van zowel beheersing als uitvoering naar een marktconform niveau te brengen. Inmiddels zijn de ICT-basisprocessen beschreven. ICT werkt nu aan de implementatie hiervan. Dit geldt ook voor de geselecteerde set overige processen. We maken hierbij gebruik van het Capability Maturity Model (CMM).

Harmonisatieagenda

De volgende stap is het harmoniseren en rationaliseren van de businessapplicaties. Dit vraagt bij de uitvoering om een gedeelde visie en focus van onze eigenaren. De gemeenten hebben de Chief Information Officers (CIO's) de opdracht gegeven om tot een gezamenlijk plan van aanpak voor de harmonisatie van de businessapplicaties te komen. De richting is inmiddels bepaald maar de aanpak moet nu verder worden uitgewerkt. Zodra deze zogeheten harmonisatieagenda bekend is, kan de gewenste ondersteuning van De Connectie bij de feitelijke totstandkoming van een geharmoniseerd en gerationaliseerd applicatielandschap worden bepaald.

Cloud computing

In 2022 is een regionaal gedragen cloudstrategie ontwikkeld, die zich niet alleen richt op de technische migratie, maar vooral op het realiseren van maximale waarde voor de business. Concreet is in 2022 gewerkt aan het uitrollen van Exchange (online) en Sharepoint wat past binnen deze beweging. Verder is een voorstel opgeleverd voor de inrichting en ingebruikname van de Microsoft Azure Cloud. In 2023 zal hier vervolg aan worden gegeven.

In december 2022 werden de gemeenten en De Connectie getroffen door een ICT-storing. Medewerkers hadden last van lange inlogtijden, trage applicaties of werden spontaan uitgelogd uit de werkplek. De oorzaak van de storing was een combinatie van twee updates die niet goed op elkaar reageerden. De impact van de storing maakte inzichtelijk dat de digitale werkomgeving meer ruimte nodig heeft dan dat er nu beschikbaar is. Daarom is het doel voor 2023 en verder om applicaties versneld te verplaatsen van de digitale werkomgeving naar de cloud.

Documentaire Informatievoorziening (DIV)

De huidige situatie van Documentaire Informatievoorziening/ Informatiebeheer (DIV) is ingewikkeld. De informatie wordt beheerd op twee manieren (fysiek en digitaal), op drie locaties, in drie ICT-omgevingen en met vier verschillende inrichtingen op de bedrijfsvoering van de deelnemers. Harmonisatie en standaardisatie van systemen en processen heeft bij DIV beperkt plaatsgevonden.

Zaaksystemen

De gemeente Arnhem is in 2022 een project gestart om het nieuwe zaaksysteem van Vismacircle te implementeren. De gemeenten Renkum en Rheden werken samen om de overstap naar het nieuwe zaaksysteem (van Roxit) af te ronden. Bij beide projecten is de afdeling DIV nauw betrokken om het archiefonderdeel ook in de nieuwe applicaties goed in te richten en om zo de dienstverlening van DIV voor te zetten. Naar verwachting worden beide projecten in 2023 afgerond.

[4] BIO: Baseline Informatiebeveiliging Overheid

Centraal digitaal archief
Het digitaal archief maakt onderdeel uit van de zaaksystemen van de gemeenten. De zaaksystemen zijn niet geharmoniseerd. Hierdoor wordt de regionale ambitie tot harmonisatie van het digitaal archief nog niet uitgevoerd. Een centraal digitaal archief heeft als doel te komen tot één gecentraliseerde opslag van documenten, waarbij de gemeentelijke omgevingen van elkaar gescheiden blijven. Het is daarbij de bedoeling om documenten zoveel mogelijk geautomatiseerd toe te voegen aan het archiefsysteem. Zo ontstaat een efficiënter proces voor zowel gemeenten als afdeling DIV.

In de zomer van 2022 is de businesscase ambtelijk gedeeld en in het vierde kwartaal van 2022 is akkoord verkregen van het Opdrachtgeversoverleg om de definitiefase voor het centraal digitaal archief uit te werken. Een definitief besluit over het centraal digitaal archief volgt na oplevering van de definitiefase in 2023.

In 2022 is besloten om de pilot robotisering, die bedoeld is om het registratiewerk verder te automatiseren, niet op die manier uit te voeren. De technische vraagstukken in combinatie met de vervanging van de zaaksystemen hebben ertoe geleid dat de pilot geen vorm heeft gekregen en ook niet gaat krijgen. Verdere automatisering van werkzaamheden komt terug in de ontwikkeling van het centraal digitaal archief.

Overige dienstverlening
Ook heeft de afdeling DIV in 2022 gewerkt aan advisering op en uitwerking van regionale archiefbeheerafspraken tussen de gemeenten en hun (regionale) partners. Daarnaast heeft de afdeling DIV de gemeente Rheden geadviseerd over de gevolgen van de keuze geen archiefkelder terug te brengen in de nieuwe huisvesting. DIV adviseerde ook over de behoefte om meer digitaal te werken die als gevolg van het weglaten van de kelder is ontstaan. In samenwerking met gemeente Arnhem is het proces van Werk & Inkomen verregaand gedigitaliseerd. Dit levert een efficiencywinst op bij de vakafdeling van de gemeente Arnhem en bij afdeling DIV van De Connectie. Tot slot is, in samenwerking met het Gelders Archief, in regionaal verband een kennissessie georganiseerd over de gevolgen van de Omgevingswet op het archiefbeheer.

Basisregistraties
Zowel de Omgevingswet als het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hebben gevolgen voor de kwaliteitseisen die worden gesteld aan de tijdigheid, juistheid en actualiteit van de Basisregistraties. De gegevens uit deze registraties worden namelijk veel en verplicht gebruikt in allerlei belangrijke (overheids-)processen.

Mutatiesignalering
Midden 2021 is een mutatiesignalering uitgevoerd. Over de jaren 2019 t/m 2021 is in 17.000 gevallen (20%) een afwijking gevonden tussen de administratieve en feitelijke werkelijkheid. De resultaten van deze signalering zijn in 2022 verwerkt waardoor de administratieve en feitelijke werkelijkheid weer overeenkomen.

Samenhangende objectenregistratie (SOR)
We hebben te maken met een onderlinge afhankelijkheid tussen de verschillende basisregistraties. Als gevolg van deze afhankelijkheid moet het verbeteren en opwerken van gegevens van deze registraties in samenhang plaatsvinden. Door het samenbrengen van de basisregistraties binnen het stelsel van basisregistraties zal de kwaliteit van de registraties toenemen en zal deze worden doorontwikkeld tot een samenhangende objectenregistratie (SOR). In dit kader is in een eerdere fase het WOZ (objecten-) beheer overgedragen aan het team Basisregistraties. Eind 2022 is hier ook subjectenbeheer, ofwel de verwerkingen in het GBA en de KVK, aan toegevoegd. Hierdoor zijn we in staat een betere uitvoering te geven aan het ketengericht werken binnen de afdeling op het gebied van gegevensbeheer en sorteren we voor op de samenhangende objectregistratie (SOR).

Overige dienstverlening
Doordat wij de behoefte van onze opdrachtgevers steeds beter leren kennen, kan dienstverlening worden geboden met toegevoegde waarde. De data die wij in beheer hebben wordt gebruikt om gemeenten proactief te adviseren en services aan te bieden. Uit de data is informatie te halen die te gebruiken is voor bijvoorbeeld datagedreven beleidsvorming. In 2022 zijn wij in samenwerking met de gemeenten gestart met het inzetten van PowerBI om hier dashboards voor te ontwikkelen.

Facilitaire Zaken
Bij de oprichting van De Connectie was een belangrijke opgave van de afdeling FZF het harmoniseren van de verschillende contracten. Inmiddels zijn de meeste contracten geharmoniseerd. Als gevolg van recente ontwikkelingen is de vervolgstap dat de dienstverlening op onderdelen anders georganiseerd moet gaan worden. De dienstverlening wordt flexibeler, zonder hiermee de kwaliteit te verlagen. De afdeling ontwikkelt zich naar een regieafdeling, om sneller in te kunnen spelen op veranderende vragen vanuit de klant.

Aanbesteding kantoor- en werkplekmeubilair
De afdeling FZF heeft in 2022 het kantoor- en thuiswerkmeubilair aanbesteed. Daarbij is, in overleg met de gemeenten, gekozen voor een flexibele inrichting van onze dienstverlening en hiermee ook het contract met onze toeleveranciers. De feitelijke invulling is afhankelijk van de nog te maken gemeentelijke keuzes.

Huisvesting
In de eerste maanden van 2022 is op een rij gezet wat de gevolgen zijn van de huisvestingsontwikkelingen die bij gemeenten spelen of hebben gespeeld. Voor de gemeente Rheden is de verhuizing naar de tijdelijke huisvesting uitgevoerd. Voor de gemeente Arnhem is de dienstverlening aan de Eusebiusveste per 1 mei 2022 gestopt. De ODRA heeft de dienstverlening die zij afnemen bij De Connectie opgezegd en het stadskantoor van de gemeente Arnhem verlaten. In 2022 is de dienstverlening aan de ODRA ontvlochten en overgedragen.

Hybride werken
In de perspectiefbrief van De Connectie is aandacht gevraagd voor het regionaal vormgeven van het thema hybride werken. De Connectie is niet leidend in de keuzes die gemeenten maken over hybride werken. Daarom is het nodig om inzicht te krijgen in gemeentelijke en regionale beleidskaders en de bijbehorende tijdslijnen zodat De Connectie haar dienstverlening daarop kan laten aansluiten. Zodat we onze dienstverlening naar tevredenheid en zoveel mogelijk geharmoniseerd uitvoeren.

Frontoffice
De projectmatige aanpak voor het verbeteren van de (digitale) dienstverlening is aangepast. In het derde kwartaal van 2021 is het programma Dienstverlening beoordeeld. De eerste conclusie was dat het programma te veel los is komen te staan van de lijnorganisatie. De tweede conclusie was dat de opzet en uitwerking van het programma meer passend is voor een commerciële organisatie dan voor een bedrijfsvoeringsorganisatie als De Connectie. De derde conclusie was dat de begrote kosten van het programma zo hoog zijn dat een meer praktische aanpak nodig is.

In 2022 is daarom begonnen met een andere manier van werken. Het belangrijkste onderdeel van deze aanpassing is dat de projecten en acties ten aanzien van het proces- en ketenmanagement zoveel mogelijk direct belegd zijn in de lijnorganisatie. De aanpak heeft tot resultaat geleid: de overdrachtsmomenten in het proces zijn beter in beeld, er zijn nieuwe afspraken zijn gemaakt en door de betrokken afdelingen kan hier op worden gestuurd. Tegelijkertijd is hier in 2023 nog verdere inzet op nodig. Zodat met name het proces in- door- en uitstroom van medewerkers verder verbetert en meldingen sneller zijn opgelost.

Administratie & Beheer
De afdeling Administratie & Beheer heeft de samenwerking met klanten versterkt. Ook heeft de afdeling verdere stappen gezet in het standaardiseren, digitaliseren en harmoniseren van de werkprocessen. Dit zijn belangrijke voorwaarden om zoveel mogelijk resultaat te halen uit de samenwerking met klanten. De afdeling kan de mate van uniformering en standaardisatie niet altijd helemaal vormgegeven. Onder andere door verschillen in klantwensen en klanteisen.

Personeels- en salarisadministratie
Medio 2022 is aan de huidige leverancier van het e-HRM systeem het nieuwe contract gegund. Het systeem voldoet aan de wensen en eisen die De Connectie en de drie gemeenten aan het systeem stellen. Met het nieuwe e-HRM systeem heeft De Connectie een toekomstig bestendig personeels- en salarissysteem. In 2023 maken we het project af. 90% van de werkprocessen zijn nu al geharmoniseerd. Deze harmonisatie zorgt voor een efficiencyvoordeel. Alleen op secundaire arbeidsvoorwaarden verschillen de gemeenten nu nog van elkaar.

Role Based Access Control
In 2022 is De Connectie helemaal ingericht volgens het Role Based Access Control (RBAC) concept. RBAC zorgt ervoor dat de instroom-, doorstroom- en uitstroom geautomatiseerd op basis van rollen wordt uitgevoerd. Hierdoor wordt er efficiënter gewerkt en wordt voldaan aan wetgeving over, van en voor informatiebeveiliging en privacy. In 2022 was de inrichting en implementatie van RBAC voor de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden ook gepland. Invoering heeft niet plaatsgevonden vanwege besluitvorming rondom het autorisatiebeheerproces bij de gemeenten. De invoering van RBAC blijft echter onverminderd van belang voor het reguleren van het instroom-, doorstroom-, uitstroom- en autorisatiebeheer en hiermee voor kwaliteit van de logische toegangsbeveiliging.

Financiële administratie
In 2022 zijn stappen gezet in de verdere verbetering van de kwaliteit van de financiële administraties van en de financiële werkprocessen ten behoeve van de dienstverlening aan de opdrachtgevers. Een belangrijk onderdeel daarbij is de ISAE3402-norm die door De Connectie als standaard voor de kwaliteit van de interne beheersing is genomen (zie paragraaf Bedrijfsvoering). Door de ISAE3402-norm is er altijd aandacht voor (het verbeteren van) de effectiviteit en doelmatigheid van de interne beheersmaatregelen in de financiële werkprocessen.

Inkoop & Aanbesteding
Het team Inkoop en Aanbesteding zet samen met de drie gemeenten in op het standaardiseren, harmoniseren en digitaliseren van de inkoopprocessen. Rechtmatigheid en doelmatigheid spelen hierbij een belangrijke rol. Inkoop en Aanbesteding richt zich steeds meer op samenwerking met de gemeenten. In aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen is er bij inkoop- en aanbestedingstrajecten steeds meer aandacht voor thema's als circulair inkopen, duurzaamheid en duurzame inzetbaarheid. Daarom is het team in 2022 gestart met de training integraal adviseurschap. Het doel van de training is om invulling te geven aan de wens van de gemeenten om meer integraal en ongevraagd advies te leveren op verschillende beleidsterreinen.

Spendanalyses
Om het inkoopbewustzijn van het team te vergroten heeft de data-analist van team Inkoop & Aanbesteding spendanalyses ontwikkeld voor de gemeenten. Met de spendanalyse wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het inzichtelijk maken van de verbanden tussen het contractbeheer, de verplichtingen-administratie en het facturatieproces. Een stap verder is het inrichten van een purchase to pay (P2P)-oplossing, waarbij de hierboven genoemde relatie al onderdeel is van het proces.

Door het ontwikkelen en beschikbaar stellen van spendanalyes zijn ideeën vanuit de gemeenten ontstaan voor het verbeteren van het inkoop- en betaalproces. Hiermee levert team Inkoop en Aanbesteding een belangrijke bijdrage aan het vergroten van het inkoopbewustzijn en het verbeteren van inkoopgerelateerde processen bij de gemeenten.

Digitaliseren van de dienstverlening
Team Inkoop en Aanbesteding heeft haar dienstverlening in een gestandaardiseerde vorm toegankelijk gemaakt via de digitale omgeving Topdesk. Met dit systeem voegen gebruikers hun contracten, overeenkomsten en opdrachtbrieven makkelijk toe aan het Centraal Contract Beheer Systeem (CCBS). Daarnaast is het mogelijk om via Topdesk verzoeken voor data-analyse in te dienen.
2021 is De Connectie geheel ingericht volgens het RBAC (Role Based Access Control) concept. De afdelingen Administratie en Beheer en ICT zijn in 2021 live gegaan en de overige afdelingen volgen begin 2022. De RBAC (Role Based Acces Control) zorgt ervoor dat het instroom-, doorstroom- en uitstroom geautomatiseerd op basis van rollen wordt uitgevoerd. Dit zorgt ervoor dat er efficiënter wordt gewerkt en wordt voldaan aan wetgeving omtrent informatiebeveiliging en privacy. Vanaf 2022 staat de inrichting en implementatie van RBAC voor de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden gepland.

Management Support
De afdeling Management Support (MAS) levert dienstverlening voor professionele, bestuurlijke en ambtelijke ondersteuning op drie niveaus. De ondersteuners werken proactief werken met de klant. Proactieve samenwerking betekent dat ondersteuners in staat zijn om in te schatten welke werkzaamheden zij met welke prioriteit voor de klant moeten uitvoeren. De uitdaging voor managers zit steeds meer in het verwerken van alle informatie die op hen afkomt. De ondersteuner helpt daarbij door informatie snel te begrijpen door ordenen van e-mail, acties en andere vormen van werk en door taken over te nemen waar het kan.

Servicegerichte dienstverlening
Management Support kijkt samen met de klanten naar gewenste resultaten, een betere taakverdeling en samenwerking. Hiervoor hebben de teamleiders korte lijnen met de opdrachtgevers. Ook zijn de teamleiders voortdurend in gesprek met onze medewerkers om de dienstverlening verder te optimaliseren. De uitkomsten van die gesprekken zijn omgezet naar gerichte acties. Zodat Management Support blijft zorgen voor kwaliteit, continuïteit en flexibiliteit in de bestuurlijke en ambtelijke secretariële dienstverlening.

De ontwikkelingen op het gebied van robotisering hebben tot nu toe nog geen invloed op onze dienstverlening. We zien juist een stijgende vraag ontstaan naar ondersteuning bij de drie klantorganisaties.

Wat heeft het gekost?

	Begroting 2022	Wijziging begroting	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022
Bedragen x 1.000 euro					
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN					
Lasten	37.267	2.449	39.716	44.619	-4.903
Baten	-270	-320	-590	-6.740	6.151
Saldo	**36.997**	**2.129**	**39.126**	**37.878**	**1.247**
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	75	-75
Onttrekkingen aan reserves	-	-75	-75	-	-75
Saldo na reserves	**36.997**	**2.054**	**39.051**	**37.954**	**1.097**

De hogere lasten hebben verschillende oorzaken. Hogere personeelslasten worden veroorzaakt door inhuur op vacatureruimte, door het opvangen van het ziekteverzuim, het realiseren van projecten en het leveren van maat- en meerwerk. Deze kosten kunnen deels worden opgevangen door opbrengsten uit maat- en meerwerk en projecten. Daarnaast is in de nieuw afgesloten cao bepaald dat medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren mogen sparen. Vanuit de commissie BBV is aangegeven dat voor deze verloftegoeden een voorziening gevormd moet worden. Daarnaast hebben de werkgeversverenigingen en de vakbonden, in aanloop naar een nieuwe cao voor 2023, afgesproken dat medewerkers in december 2022 een eenmalige uitkering ontvangen.

Daarnaast zijn er kosten gemaakt om maat- en meerwerk te kunnen leveren. Vooral op het gebied van facilitaire dienstverlening en ICT. Hier staan opbrengsten uit maat- en meerwerk tegenover. Een bijzonderheid daarin is de dienstverlening voor de tijdelijke huisvesting van de gemeente Rheden.
Door de sloop van het oude gemeentehuis en de huisvesting van de gemeente Rheden op tijdelijke locaties worden per saldo minder kosten gemaakt. De afspraak met de gemeente Rheden is om de begroting voor deze tijdelijke situatie niet aan te passen. In plaats daarvan verrekenen we de meer- en minderkosten via de exploitatie met elkaar.

De ODRA heeft de dienstverlening die zij afneemt bij De Connectie opgezegd en het stadskantoor van de gemeente Arnhem verlaten. In 2022 is de dienstverlening aan de ODRA ontvlochten en overgedragen. De meerkosten voor het opstellen en uitvoeren van het ontvlechtingsplan zijn zover als mogelijk in rekening gebracht bij de ODRA. Daarnaast zijn er minder kosten gemaakt als gevolg van de afschaling van de reguliere dienstverlening aan de ODRA. De structurele financiële effecten van de opzegging worden in de begroting 2023 verwerkt.

In 2022 is er een voordeel ontstaan op contracten voor het onderhoud en beheer van ICT- netwerkonderdelen. De oorzaak hiervan ligt in een eveneens lagere investering in de benodigde netwerkonderdelen in 2022 (hardware). De kosten voor het beheer bewegen hierin mee. Daarnaast zijn in de begroting van ICT-middelen opgenomen voor de kosten die volgen uit contractuele verplichtingen voor de vervanging van servers. Het gaat feitelijk om kosten voor duurzame bedrijfsmiddelen met een meerjarige levensduur ofwel een investering. De begroting zal vanaf 2023 op dit punt worden herzien. Het in 2022 incidenteel ontstane voordeel is gebruikt voor het vormen van een verlofvoorziening voor bovenwettelijk verlofuren.

Beleidsindicatoren

Als gevolg van wijzigingen in de BBV maken beleidsindicatoren verplicht deel uit van begroting en verantwoording. Hiermee wordt het beter mogelijk om de prestaties van gemeenten onderling met elkaar te vergelijken. Het merendeel van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het Overzicht van Algemene dekkingsmiddelen en overhead gepresenteerd.

1.2.2 Programma Belastingen gemeenten

Wat wilden we bereiken in 2022?

Het voor de deelnemende gemeenten realiseren van een zo volledig mogelijke gewenste belastingopbrengst middels een optimale dienstverlening en tegen zo laag mogelijke kosten. Dit geldt ook voor de uitvoering van nieuwe belastingsoorten. Ook hier geldt dat De Connectie minimaal een servicegerichte organisatie wil worden. Dat zijn we wanneer zij in staat is om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. Klanten merken in deze fase dat er meegedacht en gestuurd wordt op de veranderende behoeften van de klanten. Er wordt gedacht en gehandeld vanuit de klant.
Wat hebben we bereikt in 2022?

We hebben de belastingprocessen verbeterd en geoptimaliseerd in het systeem. De verbetering heeft ertoe geleid dat achterstanden zijn weggewerkt en de voorraden inmiddels goed beheersbaar zijn. Daarnaast heeft de optimalisatie geleid tot een verbeterde dienstverlening voor inwoners.

De waarderingskamer heeft een breed onderzoek ingesteld naar de procesgang binnen belastingen naar aanleiding van de doorgevoerde harmonisaties. Daarbij is vastgesteld dat de uitvoering voldoende is.

Wat hebben we in 2022 gedaan?

Team Belastingen heeft ervoor gezorgd dat meer soorten belastingaangifte digitaal beschikbaar zijn. De aangifte van toeristenbelasting, huur- en koopinlichtingen is nu mogelijk via de digitale belastingbalie.

In 2022 was de coronacrisis er nog steeds. Daarnaast ontstond er een energiecrisis. Daarom heeft team Belastingen samen met de gemeenten uitstel van betaling voor inwoners en bedrijven mogelijk gemaakt.

Net als vorige jaren groeit ook in 2022 het aantal ‘No Cure No Pay’ bureaus. Deze bureaus maken namens een inwoner bezwaar tegen belastingaanslagen. Uitbetaling vindt alleen plaats betaald als de bezwaar makende partij in haar gelijk wordt gesteld. Het aantal bezwaren stijgt hierdoor en daarmee ook de proceskostenvergoedingen. Dat is een vergoeding die per gegrond verklaard bezwaar verplicht uitbetaald moet worden aan het bureau. Het proces is ondanks de groei beheersbaar gemaakt. Het aantal bezwaren en dus de uit te keren proceskostenvergoedingen blijven toenemen. Team Belastingen heeft vrijwel geen invloed op de opkomst en inzet van Nu Cure No Pay bureaus.

In samenwerking met de gemeenten is vroegsignalering toegevoegd aan het invorderproces.

Wat heeft het gekost?

	Begroting 2022	Wijziging begroting	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022
Bedragen x 1.000 euro					
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN					
Lasten	3.219	230	3.449	4.141	-692
Baten	-308	-	-308	-603	295
Saldo	**2.911**	**230**	**3.141**	**3.538**	**-397**
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	**2.911**	**230**	**3.141**	**3.538**	**-397**

Bij Belastingen is de vacatureruimte toegenomen ten opzichte van 2021. In de vacatureruimte wordt tijdelijk voorzien door in te huren. Dit heeft geleid tot hogere kosten. Ook in dit programma zijn de effecten van de nieuwe cao terug te zien door de vorming van de verlofvoorziening en de eenmalige uitkering in december 2022.

De hogere kosten worden ook veroorzaakt door een toename van uit te keren proceskostenvergoedingen, als gevolg van een verdere stijging van het aantal bezwaren dat tegen de belastingaanslagen wordt gemaakt. Daarnaast is de vergoeding voor de proceskosten verhoogd en zijn er in 2022 meer bezwaren afgehandeld dan verwacht.

Hogere opbrengsten worden veroorzaakt door de toegenomen inkomsten uit dwanginvordering. De inkomsten uit dwanginvordering betreffen feitelijk de meeropbrengsten uit aanmaningen en dwangbevelen opgelegd door de afdeling Belastingen. Deze bedragen worden, samen met de belastingeninkomsten zelf, via de gemeenten geïnd en aan het einde van het jaar verrekend. De genoemde toename kan onder andere worden verklaard doordat, in verband met de coronacrisis, de invordering was uitgesteld tot 2022.

Beleidsindicatoren

Als gevolg van wijzigingen in de BBV maken beleidsindicatoren verplicht deel uit van begroting en verantwoording. Hiermee wordt het beter mogelijk om de prestaties van gemeenten onderling met elkaar te vergelijken. Het merendeel van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het Overzicht van Algemene dekkingsmiddelen en overhead gepresenteerd.

1.2.3 Overzicht Algemene dekkingsmiddelen en overhead

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de reguliere bijdragen voor de dienstverlening van De Connectie, zonder een specifieke bestemming. De geraamde kosten van de overhead betreffen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. Hiervan is het volgende overzicht te geven:

	Begroting 2022	Wijziging begroting	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022
Bedragen x 1.000 euro					
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD					
Lasten	4.568	-976	3.591	3.812	-220
Baten	-44.492	-1.307	-45.799	-47.054	1.255
Saldo	**-39.924**	**-2.284**	**-42.208**	**-43.242**	**1.034**
Toevoegingen aan reserves	149	-	149	1.580	-1.431
Onttrekkingen aan reserves	-155	-	-155	-251	96
Saldo na reserves	**-39.930**	**-2.284**	**-42.213**	**-41.913**	**-300**

Algemene dekkingsmiddelen

Naast de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, worden ook opbrengsten van derden onder de algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Het karakter van deze opbrengsten is niet anders dan de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, namelijk als dekkingsmiddel voor de reguliere dienstverlening.

De belangrijkste afwijking wordt veroorzaakt door de gemeentelijke compensatie voor (autonome) prijsontwikkeling, op basis van de meest recente raming van het CPB (augustus 2022). De raming van het CPB (augustus 2022) komt uit op 11,4%. Op basis van de raming van maart 2022 waren de materiële budgetten vanaf 2022 al met 4,1% geïndexeerd. Het verschil van 7,3%-punt is bij de gemeenten in rekening gebracht. Het bestuur heeft besloten om deze middelen toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Prijsindicatie.

Daarnaast hebben de werkgeversverenigingen en de vakbonden, in aanloop naar een nieuwe cao voor 2023, afgesproken dat medewerkers in december 2022 een eenmalige uitkering ontvangen. De gemeenten compenseren De Connectie hiervoor, wat eveneens heeft geleid tot een hogere opbrengst ten opzichte van de begroting.

Lagere opbrengsten worden veroorzaakt door de sloop van het oude gemeentehuis en de tijdelijke huisvestiging van de gemeente Rheden. Ook kost de dienstverlening op de nevenlocaties per saldo minder. De ODRA heeft de dienstverlening die zij afnemen bij De Connectie opgezegd. In 2022 is de dienstverlening aan de ODRA ontvlochten en overgedragen. De afschaling van deze dienstverlening heeft in 2022 geleid tot lagere opbrengsten. De financiële gevolgen van de opzegging worden in de begroting 2023 verwerkt.

Kosten van de Overhead

De kosten van de overhead bestaan onder andere uit kosten die samenhangen met de huisvesting van De Connectie, P&O en arbozorg, accountants- en adviesdiensten en uit de kosten van de formatie voor het Bedrijfsbureau.

Bij het Bedrijfsbureau is de vacatureruimte toegenomen ten opzichte van vorig jaar. In vacatureruimte wordt deels voorzien door in te huren. Dit heeft tot hogere kosten geleid. Ook zijn bij het Bedrijfsbureau de effecten van de nieuwe cao terug te zien door de vorming van de verlofvoorziening en de eenmalige uitkering in december 2022.

Beleidsindicatoren

Onderstaand wordt inzicht gegeven in de beleidsindicatoren van De Connectie conform BBV vereisten. Dit biedt de mogelijkheid voor een betere onderlinge vergelijkbaarheid van prestaties van gemeenten. De meeste van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het overzicht van Algemene dekkingsmiddelen en overhead gepresenteerd.

	Eenheid	Begroting	Jaarrekening	Bron
Beleidsindicatoren				
Formatie	FTE per 1.000 inwoners	1,47	1,47	Eigen gegevens
Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	1,37	1,37	Eigen gegevens
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 177,54	€ 203,34	Begroting/ Jaarrekening
Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom inclusief inhuur	1,1%	25,1%	Begroting/ Jaarrekening
Overhead	% van de totale lasten	86,5%	86,7%	Begroting/ Jaarrekening

Formatie

Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari (begroting) en 31 december (jaarrekening), dus niet om de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Eén FTE is gelijk aan een 36-urige werkweek. Zowel de formatie als het aantal inwoners van de drie gemeenten is in 2022 niet significant gewijzigd.

Bezetting

Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane omvang van de formatie. Ook de werkelijke bezetting is niet significant veranderd in 2022.

Apparaatskosten

Dit zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen) en materieel voor de uitvoering van organisatorische taken. De kosten per inwoner vallen hoger uit doordat de lasten in de jaarrekening hoger zijn dat in de begroting. Voor het overgrote deel wordt dit verklaard door maat- en meerwerk.

Externe inhuur

Dit betreft de begrote kosten voor het uitvoeren van werkzaamheden door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. De Connectie neemt vrijwel geen inhuur op in de begroting. In de jaarrekening is de daadwerkelijk inhuurlast hoger uitgevallen. De hogere lasten als gevolg van inhuur hebben verschillende oorzaken. Er werd waar nodig ingehuurd op vacatureruimte, voor het opvangen van het ziekteverzuim, het realiseren van projecten en het leveren van maat- en meerwerk.

Overhead

Onder overhead wordt verstaan, alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Voor De Connectie zijn dit vrijwel alle kosten. De kosten voor de Belastingdienstverlening vormen de enige belangrijke uitzondering. Deze vallen onder een ander taakveld. Het percentage overhead in de begroting en de jaarrekening is vrijwel gelijk, de verdeling van lasten tussen de programma's is dus niet anders geweest dan begroot.

1.2.4 Bedrag heffing vennootschapsbelasting

Samenwerkingsverbanden zijn vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting, indien aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan:

1. De activiteiten van het samenwerkingsverband moeten worden verricht voor de onmiddellijk of middellijk participerende publiekrechtelijke rechtspersonen;
2. De activiteiten zouden bij de participanten in het samenwerkingsverband niet tot belastingplicht hebben geleid of zouden zijn vrijgesteld als zij de activiteiten zelf zouden hebben verricht;
3. De participanten moeten naar evenredigheid van de afname van de activiteiten van het samenwerkingsverband bijdragen in de kosten van het samenwerkingsverband. Bij een gemeenschappelijke regeling wordt geacht hieraan te zijn voldaan.

Nadrukkelijk is deze vrijstelling bedoeld voor activiteiten aan of ten behoeve van de deelnemers aan een samenwerkingsverband en niet voor activiteiten ten behoeve van of aan een derde partij. De vrijstelling heeft alleen betrekking op de winst die wordt bereikt door levering aan de deelnemende gemeenten. Wanneer er winst wordt gerealiseerd in verband met de levering aan derden moet hierover in beginsel vpb betaald worden.

De Belastingdienst heeft geconcludeerd dat De Connectie voor derden vooral werk voor “activiteiten verricht in verband met de uitoefening van een overheidstaak of van een publiekrechtelijke bevoegdheid”. Daarbij worden de werkzaamheden kostendekkend uitgevoerd. Gezien het beperkte fiscale belang en om praktische redenen (administratieve last) heeft de Belastingdienst besloten om De Connectie geen aangiftebiljet vennootschapsbelasting toe te zenden.

Wanneer de werkzaamheden voor derden aanzienlijk gaan toenemen of aanzienlijke winsten zouden gaan opleveren, is De Connectie verzocht opnieuw contact te zoeken met de Belastingdienst. Hier is in 2022 geen sprake van geweest.

1.3 Paragrafen

1.3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het doel van het weerstandsvermogen is het bepalen of tegenvallers die zich kunnen voordoen opgevangen kunnen worden zonder dat de normale bedrijfsgang daardoor wordt verstoord. Hiervoor is het van belang dat er periodiek een inventarisatie plaatsvindt van risico's die zich kunnen voordoen. Aangezien De Connectie maar zeer beperkt beschikking heeft over eigen weerstandscapaciteit, vooral omdat er geen algemene reserve gevormd wordt, is het des te meer van belang om het risicoprofiel zorgvuldig op te stellen. Immers, wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen moeten de gemeenten hiervoor worden aangesproken. Verwacht wordt dat zij hier (pro rata) weerstandscapaciteit voor organiseren.

De Connectie volgt de principes van het risico-gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat beheersmaatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. De Connectie blijft het risicomanagement ontwikkelen. Door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en door het op vast terugkerende momenten goed te kijken naar risicomanagement. Dit gebeurt vanuit zowel het perspectief van onze organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van informatieveiligheid en business continuïteit.

Inventarisatie weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit van De Connectie bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover beschikt kan worden om onverwachte uitgaven (tegenvallers) te dekken. Mogelijke onderdelen van de weerstandscapaciteit zijn de Algemene reserve, de aan specifieke risico's verbonden bestemmingsreserves, het resultaat over het boekjaar en de post onvoorzien.

In de onderstaande tabel is de begrote weerstandscapaciteit (per jaar) in beeld gebracht.

	Begroting	Jaarrekening		Meerjarenraming		
	2022	2022	2023	2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro						
Weerstandscapaciteit						
Algemene Reserve	-357	-323	-174	-25	-	-
Saldo exploitatie	21	421	21	21	21	21
Frictie ivm afbouw	-	205	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Prijsindexatie	-	1.431	-	-	-	-
Onvoorzien	-	-	-	-	-	-
Totaal	**-336**	**1.734**	**-153**	**-4**	**21**	**21**

De Connectie heeft vooralsnog niet de beschikking over een eigen (positieve) algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Het resultaat over het boekjaar 2022 bedraagt € 421.000 voordelig voor bestemming.

De Connectie heeft het komende jaar nog wel beschikking over een post voor personele fricties als gevolg de voorziene afbouw van formatie, te weten het restant uit de bestemmingsreserve Veranderopgave ten behoeve van frictiekosten. Ook de bestemmingsreserve prijsindexatie is onderdeel van de weerstandscapaciteit aangezien deze aan een specifiek risico verbonden is.

De saldi van de overige bestemmingsreserves zijn niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit. Deze saldi zijn namelijk niet bestemd voor het afdekken van algemene of specifieke risico's, maar voor kosten die samenhangen met een specifieke opgave.

Inventarisatie risico's

Jaarlijks vindt een risico-inventarisatie met managers en overige stakeholders plaats. Voor de jaarrekening is dit risicoprofiel geactualiseerd. Hierin zijn alleen risico's meegenomen met mogelijke financiële gevolgen. Risico's die zijn afgedekt door een bestemmingsreserve, een voorziening of verzekering zijn niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor begrotingsrisico's. In onderstaande tabel staan de belangrijkste bijgewerkte risico's met een financieel gevolg, afgezet tegen de risicoscore uit de MJPB 2022-2025 en de jaarrekening 2021:

Nr.	Risico/gebeurtenis	Kans	Impact	Risicoscore		
				MJPB 2022-2025	JR 2021	JR 2022
1a	Er is onvoldoende veranderkracht voor de harmonisatie, standaardisatie en digitalisering van werkprocessen.	Gemiddeld	Groot	€ 525.000	€ 375.000	€ 375.000
1b	Kansen om te harmoniseren en te standaardiseren blijven onbenut, waarmee besparingspotentieel wordt misgelopen.	Gemiddeld	Groot	€ 675.000	€ 525.000	€ 375.000
2.	Achterstanden in de kwaliteit van de overgekomen dienstverlening.	Groot	Gemiddeld	€ 750.000	€ 525.000	€ 375.000
3.	De Connectie is afhankelijk van (duurdere) inhuur voor het continueren van de dienstverlening.	Groot	Groot	€ 263.000	€ 525.000	€ 525.000
4.	Er wordt door de gemeenten meer van De Connectie verwacht dan wat er op basis van de ingebrachte middelen kan worden geleverd.	Klein	Gemiddeld	€ 187.500	€ 187.500	€ 100.000
5.	Door het ontbreken van een goed functionerende governance en onvoldoende aansluiting met de beleids-cyclus van de gemeenten komt de opgave van De Connectie onder druk te staan.	Groot	Groot	€ 1.050.000	€ 525.000	€ 525.000
6.	Het afschalen/ ontvlechten van dienstverlening aan derden leidt tot een volume-afname bij De Connectie.	Groot	Klein	€ 525.000	€ 525.000	€ 187.500
7.	Totdat interventies in ICT geëffectueerd zijn, zijn de continuïteitsrisico's groot.	Groot	Groot	€ 750.000	€ 525.000	€ 525.000
8.	Door de nieuwe eisen aan het werk van De Connectie ontstaan kwalitatieve personele fricties.	Groot	Gemiddeld	€ 525.000	€ 262.500	€ 262.500
9.	Effecten coronacrisis.	Klein	Klein	€ 525.000	€ 262.500	€ 50.000
10.	Toenemende dreiging op het gebied van Informatie-veiligheid en privacy.	Gemiddeld	Zeer groot	€ 750.000	€ 750.000	€ 750.000
	TOTAAL			**€ 6.525.500**	**€ 4.987.500**	**€ 4.050.000**

De risicoscore is tot stand gekomen door de kans en impact van het risico met elkaar in verband te brengen. Hiervoor zijn de kansen en risico's onderverdeeld in de volgende categorieën:

Kans			Impact		
Categorie	Klasse	Gemiddeld	Categorie	Klasse	Gemiddeld
zeer klein	0 - 20%	10%	zeer klein	€ 0 - € 100.000	€ 50.000
klein	20 - 40%	30%	klein	€ 100.000 - € 250.000	€ 175.000
gemiddeld	40 - 60%	50%	gemiddeld	€ 250.000 - € 500.000	€ 375.000
groot	60 - 80%	70%	groot	€ 500.000 - € 1.000.000	€ 750.000
zeer groot	80 - 100%	90%	zeer groot	> € 1.000.000	€ 1.500.000

Ontwikkeling risicoprofiel

Het risicoprofiel is ten opzichte van de jaarrekening 2021 afgenomen met ruim € 900.000. Met de bestuursopdracht zijn een aantal risico's gemitigeerd of teruggebracht. Dat is terug te zien in het totale risicoprofiel van De Connectie. De komende jaren wordt gewerkt aan het nog verder beheersen en voorkomen van risico's. Hieronder volgt een toelichting op de risico's die zijn opgenomen in de bovenstaande tabel.

Ad 1a.
Bij de vorming van De Connectie in 2017 is veel innovatiekracht (in personele zin) achtergebleven bij de gemeenten. Inmiddels is de harmonisatie, standaardisatie en digitalisering van werkprocessen in volle gang en voor een deel ook voltooid (zoals het financieel systeem en het belastingpakket). Tegelijkertijd is een ontwikkeling te zien waarbij omgevingsfactoren en de klantvraag aan verandering onderhevig zijn. De verwachtingen zijn hoog en doen een aanzienlijk appèl op onze organisatie. Als gevolg hiervan staan geplande doelstellingen onder druk.

Bovenstaande ontwikkeling vraagt om een frisse blik op doelstellingen en financiën. Zo brengen we doelstellingen en financiën beter in evenwicht. Het bestuur heeft, als onderdeel van de bestuursopdracht, de eerste stap gezet voor deze nieuwe aanpak genomen. Tegelijkertijd wordt binnen De Connectie gestuurd op strategische personeelsplanning om aan de veranderende omgeving en klantvraag te kunnen voldoen. Het risico is hiermee kleiner dan in de meerjarenbegroting. De verwachting is dat hierdoor op termijn het risico verder kan worden teruggebracht.

Ad 1b.
Het harmoniseren en standaardiseren van de dienstverlening is belangrijk om de -financiële en inhoudelijke- doelstellingen van De Connectie te behalen. Het risico bestaat dat lokale vraagstukken en de lokale politiek boven deze doelen komen te staan. De afgelopen jaar opgestelde bestuursopdracht heeft extra ruimte gecreëerd om de komende jaren de aandacht te leggen op harmoniseren en standaardiseren. Daardoor is het risico al deels verminderd in 2022. Mede afhankelijk van de bereidheid van de gemeenten om over te gaan tot verdere harmonisatie en standaardisatie, zoals bijvoorbeeld in het applicatielandschap, het formuleren van gezamenlijke opdrachten, of het volgen van het standaardproces, is de verwachting dat dit risico in de loop van de tijd naar beneden kan worden bijgesteld.

Ad 2.
Het risico bestaat dat er discussies ontstaan over kwalitatieve achterstanden doordat geen 'foto' kon worden gemaakt van de overgedragen dienstverlening bij de start van De Connectie. Op diverse vakgebieden is en wordt er ingelopen op deze achterstanden. De steeds krapper wordende arbeidsmarkt en ook de ingewikkelde (ICT) casuïstiek bemoeilijkt het definitief wegwerken van de achterstanden. Ook zien we, als gevolg van financiële en personele schaarste, nu een toenemende achterstand in de ontwikkeling van de bedrijfsvoering van De Connectie zelf. Voor het op niveau brengen en houden van de eigen bedrijfsvoering is De Connectie afhankelijk van het beschikbare kader. Rekening houdend met de financiële situatie van de gemeenten, doet De Connectie binnen dit kader het maximaal mogelijke. Ondanks deze hindernissen is het afgelopen verder ingelopen op de achterstanden en kon het risico naar beneden worden bijgesteld. Als er de komende jaren in samenwerking met de gemeenten volgende stappen gezet kunnen worden kan dit risico nog verder worden verminderd.

Ad 3.
Ondanks de focus op strategische personeelsplanning blijft inhuur nodig. Voor het uitvoeren van projecten, voor maat- en meerwerk en voor vervanging bij ziekte. Door toenemende schaarste op de arbeidsmarkt is het lastig om vacatures in te vullen of tijdelijke krachten aan te trekken. Daarbij zien we dat zowel de tarieven voor inhuur als de salarissen voor specialistisch personeel substantieel aan het toenemen zijn, waardoor potentiële nieuwe arbeidskrachten kunnen kiezen voor een andere baan. Hierdoor is dit risico significant toegenomen ten op zichte van de meerjarenbegroting. Regionale samenwerking op het gebied van arbeidsmarktbenadering en recruitment kan hierin een oplossing bieden. Op dit punt is de gewenste samenwerking met de gemeenten nog niet bereikt.

Ad 4.
Doordat de verwachtingen van de gemeenten (in kwalitatieve en kwantitatieve zin) hoger liggen dan De Connectie op basis van het beschikbaar gestelde kader kan leveren ontstaat er een risico. Hiertoe is besloten om de manier waarop we omgaan met het afsluiten van maat- en meerwerk te verbeteren. Daarnaast is bij de MJPB 2022-2025 voorgesteld om de compensatie van autonome prijsontwikkelingen te herzien. Ook is er een bestemmingsreserve gevormd om de effecten van inflatie op langlopende contracten op te vangen. Hiermee worden de effecten van inflatie voorspelbaarder voor de gemeenten en zekerder voor De Connectie. Door deze maatregel kon het risico naar beneden worden bijgesteld ten opzichte van de meerjarenbegroting. Toch moet blijvend aandacht worden besteed aan het risico dat autonome ontwikkelingen niet worden doorvertaald naar de bedrijfsvoering. Dit risico is inherent aan het op afstand organiseren van de bedrijfsvoering. Voor dit risico zullen nieuwe manieren van werken moeten worden ontwikkeld. Het bestuur ziet dit als onderdeel van de door te voeren verbeteringen in de governance. Hier zal De Connectie samen met de gemeenten een andere invulling aan moeten geven om dit risico verder af te kunnen bouwen.

Ad 5.
Er is nog steeds behoefte aan meer proactieve strategische en tactische sturing vanuit het collectief opdrachtgeverschap van de gemeenten. Dit is een lastige opgave gebleken, ondanks de inspanningen die zijn geleverd om hier verbetering in aan te brengen. Het wordt steeds duidelijker dat de beleidscyclus van De Connectie onvoldoende aansluit bij die van de gemeenten. Er is een toenemende noodzaak om de bestuurlijke cycli beter op elkaar aan te laten sluiten, niet alleen planningstechnisch, maar vooral ook inhoudelijk.

Een fundamenteel vernieuwde werkwijze moet ervoor zorgen dat de perspectiefnota en de begroting van De Connectie meer volgend worden aan de perspectiefnota's en begrotingen van de gemeenten als eigenaren en opdrachtgevers. Voor het terugdringen van dit risico is de afhankelijkheid van omgevingsfactoren minder groot. Het terugdringen vraagt vooral iets van de afstemming tussen gemeenten. In dit geval specifiek bij de totstandkoming van het beleid. Voor de beleidscyclus 2023-2026 is geprobeerd hier weer een stap in te zetten. Vooral bij het opstellen van de perspectiefnota's van De Connectie is hier nog onvoldoende vooruitgang geboekt. Meer input van en wisselwerking met en vooral ook tussen de gemeenten is nodig om dit risico nog verder te kunnen beperken.

Ad 6.
In de bestuursopdracht is vastgelegd dat de groeiambitie van De Connectie voorlopig kwalitatief moet zijn en dit niet het moment is voor (aanvullende) dienstverlening buiten de gemeenten-eigenaren. In 2022 heeft zich dit geuit in het afschalen van de dienstverlening aan West Maas en Waal en het stoppen van de dienstverlening voor de ODRA. Dit betekent dat dit risico zich heeft voorgedaan. De effecten van deze aanpassingen in de dienstverlening zijn of worden verwerkt in de begroting van De Connectie. Het risico dat hier resteert betreft de dienstverlening die nu nog voor derden gedaan wordt. Als die dienstverlening verder wordt afgebouwd zal dit risico ook verder afnemen.

Ad 7.
De continuïteitsrisico's binnen de ICT-omgeving waren aanzienlijk, blijkt uit diverse onafhankelijke onderzoeken. Vanaf 2019 zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld om de benodigde interventies uit te voeren. Het uitvoeren van dergelijke verbeteracties kost tijd. Hierdoor zijn de continuïteitsrisico's verminderd, maar nog niet volledig weggenomen. De verwachting is dat naarmate de ingezette projecten worden afgerond, het risico nog verder zal afnemen. Echter, als gevolg van de toenemende afhankelijkheid en complexiteit van het digitale landschap zullen de hieraan verbonden risico's continue mee moeten worden gewogen.

Ad 8.
Een groot deel van het personeelsbestand van De Connectie is één-op-één overgenomen van de deelnemende gemeenten. We zien verschillen ontstaan tussen de beschikbare kennis, vaardigheden en competenties en de snel veranderende eisen aan het werk. Strategische personeelsplanning helpt om de juiste match tussen vraag naar en aanbod van arbeid te behouden. Zodat er geen personeelstekorten ontstaan die gevolgen hebben voor de dienstverlening aan gemeenten. Ook in 2022 is er vol ingezet op strategische personeelsplanning. Toch is het door toenemende krapte op de arbeidsmarkt lastig om vrijgekomen plekken in te vullen met personeel dat al de relevante kennis en vaardigheden heeft voor de betreffende functie. Daarom is dit risico wel afgenomen ten opzichte van de meerjarenbegroting maar niet ten opzichte van de jaarrekening 2021.

Ad 9.
De coronacrisis lijkt op dit moment achter ons te liggen. Het risico is in 2022 dus grotendeels verdwenen. Toch blijven er nog wat risico's gerelateerd aan de crisis. Dit geldt vooral voor mogelijke 'verborgen kosten' die deze crisis met zich meebrengt, bijvoorbeeld door het niet of later realiseren van geplande projecten en activiteiten. De verwachting is dat deze verborgen kosten op korte termijn geheel inzichtelijk zullen zijn waarna dit geen risico meer is.

Ad 10.
De dreiging op het gebied van informatiebeveiliging en privacy neemt toe. De ervaring uit incidenten bij andere organisaties leert dat de gevolgen groot zijn. De financiële afwikkeling van schade kan soms moeizaam kan verlopen. Dit leidt tot risico's ten aanzien van het herstel van vitale processen. De Connectie stuurt erop het risico op cyberincidenten zo laag mogelijk te houden door blijvend te investeren in informatieveiligheid. Toch heeft de VNG geadviseerd om een stroppenpot voor cyber/ informatieveiligheid-incidenten aan te houden. Op dit moment is regionaal nog niet besloten tot het aanleggen van deze stroppenpot. Tot die tijd zal De Connectie dit risico zichtbaar maken in het risicoprofiel.

Frauderisico's
Een organisatie loopt altijd het risico op frauduleuze handelingen door medewerkers of bestuurders. De Connectie is hier geen uitzondering in. Bij de jaarlijkse risicoactualisatie worden frauderisico's meegenomen. Daarom is het belangrijk dat er beheersmaatregelen genomen worden. Dit is op diverse manieren gedaan. Zo is de administratieve organisatie zo ingericht dat risico's beheerst worden. Denk hierbij aan het waar nodig gebruiken van een vier-ogen principe en functiescheiding.

Bij het opstellen van de budgethoudersregeling en mandaatregeling is ook rekening gehouden met frauderisico. In de personeelsregeling is aandacht voor wat De Connectie verstaat onder integer en ethisch werken. Er is een meldpunt en er zijn vertrouwenspersonen als er misstanden vermoed worden. Ook in de ISAE3402 is er aandacht voor het voorkomen van fraude. Onze processen die zorgen voor logische en fysieke toegangsbeveiliging worden meegenomen in de controle. Door al deze beheersmaatregelen schatten wij de kans op en gevolgen van fraudeleuze handelingen op zeer klein.

Gevolgen

De hierboven genoemde risico's hebben tot gevolg dat:

1. De organisatiedoelstellingen van De Connectie onder druk komen te staan;
2. Belangrijk potentieel van de samenwerking onbenut blijft.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen drukt de mate uit waarin de organisatie in staat is om met de beschikbare risicodekking (weerstandscapaciteit) de benodigde risicodekking te matchen.

De geïnventariseerde risico's tellen op tot een risicoscore van € 4.050.000. De Connectie heeft vooralsnog niet de beschikking over een (positieve) eigen algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Tot het moment dat er evenwicht is tussen weerstandscapaciteit en risicoprofiel, geldt dat wanneer risico's zich voordoen waar geen weerstandcapaciteit tegenover staat, de gemeenten hiervoor moeten worden aangesproken. Dit betekent dat de gemeenten hiervoor, pro rata, weerstandscapaciteit moeten organiseren. De ontwikkeling van het weerstandsvermogen zal periodiek met de gemeenten, op ambtelijk en bestuurlijk niveau, worden besproken. Doel is om grip te houden op de aard en omvang hiervan.

Ratio's kengetallen

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële kengetallen			
Netto schuldquote	28,16%	18,61%	20,97%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	28,16%	18,61%	20,97%
Solvabiliteitsratio	0,16%	-1,37%	4,74%
Structurele exploitatieruimte	0,46%	0,05%	0,29%
Totaal			

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat op basis van de verantwoordingsvereisten vijf financiële kengetallen. Van deze vijf financiële kengetallen zijn er vier van toepassing op De Connectie. Op basis van deze kengetallen wordt de financiële positie van De Connectie geanalyseerd. De VNG heeft een aantal normen ontwikkeld om een globale waardering te geven aan deze indicatoren.

Netto schuldquote: dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de totale schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. Dit percentage is in 2022 gedaald met 7,19%-punt ten opzichte van 2021 als door wijzigingen in de omvang van de leningenportefeuille. Hiermee valt deze ruim binnen de signaalwaarde (130%). Bij de Connectie is geen sprake van verstrekte leningen.

Solvabiliteit: dit cijfer geeft de mate aan waarin de bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen). De VNG en de provincie Gelderland gebruiken als richtlijn een minimum omvang van 20% als norm. De Connectie scoort hier onvoldoende op door de omvang van het eigen vermogen. Hiertegenover staat dat de eigenaren, zoals opgenomen in de G.R., ervoor dienen te zorgen dat De Connectie altijd in staat moet zijn om haar financiële verplichtingen te voldoen.

Structurele exploitatieruimte: dit cijfer helpt om te beoordelen welke structurele ruimte een organisatie heeft om (structurele) tegenvallers op te vangen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen worden gedekt. Een negatief percentage betekent dat structurele lasten deels uit incidentele baten worden gedekt. Het eerste is bij De Connectie in 2022 het geval.

Bij de start van De Connectie zijn bestuurlijke keuzes gemaakt ten aanzien van het aanhouden van eigen vermogen door De Connectie. Inherent hieraan moet de totale financiële positie van De Connectie als onvoldoende worden gekwalificeerd. Hiermee wordt immers de mate bedoeld waarin een organisatie duurzaam en zelfstandig in staat is om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. Dit is terug te zien in zowel het weerstandsvermogen als in de solvabiliteit van De Connectie. De kengetallen waar De Connectie wel invloed op heeft, zoals de netto schuldquote en de structurele exploitatieruimte, laten een positiever beeld zien.

1.3.2 Financiering

Beleidsvoornemen financieringsfunctie

De financieringsfunctie van De Connectie is alleen gericht op ondersteuning van de publieke taak. Het beheer heeft uitsluitend een voorzichtig en risicomijdend karakter. Als financiering nodig is, vindt de uitvoering daarvan plaats binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en hetgeen door het bestuur van De Connectie aan kaders is vastgesteld in de financiële verordening. Zo worden voor het aantrekken van financieringen met een looptijd van langer dan één jaar tenminste twee prijsopgaven bij verschillende financiële instelling gevraagd en wordt geen gebruik gemaakt van financiële derivaten als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet Fido. In de financiële verordening is eveneens bepaald dat de directie zorgdraagt voor de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie. Deze zijn vastgelegd in het Treasurystatuut van De Connectie.

Risicoprofiel

De begroting van De Connectie wordt voor het grootste deel door de deelnemende gemeenten gedragen. Afspraken over de bevoorschotting voor het lopende jaar zijn erop gericht om de kortlopende liquiditeitsbehoefte af te dekken en liquiditeitsoverschotten zoveel mogelijk te voorkomen. Door het verbinden van de inkomende en uitgaande geldstromen is de financieringsbehoefte en het daarmee samenhangende renterisico klein. Investeringen van De Connectie worden gefinancierd met geldleningen, die qua looptijd zoveel mogelijk overeenstemmen met de levensduur van de activa. Gezien de aard en activiteiten van De Connectie is het risicoprofiel ten aanzien van de financiering hiervan beperkt.

Omslagrente

De omslagrente wordt berekend door de werkelijke aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het bij de begroting berekende omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. In de MJPB 2022-2026 is gerekend met een omslagrente van 0,5%.

Leningenportefeuille

	Looptijd jaren	Beginjaar lening	Eindjaar lening	Rente	Oorspronkelijk leningbedrag	Saldo lening 31.12.2021	Aangetrokken 2022	Aflossing 2022	Saldo lening 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro									
Verloopoverzicht leningen									
BNG 40.111.751	5	2018	2023	0,51%	2.920	1.168	-	584	584
BNG 40.111.752	10	2018	2028	1,10%	4.900	3.430	-	490	2.940
BNG 40.113.925	2	2020	2022	0,00%	1.000	500	-	500	-
BNG 40.113.926	4	2020	2024	0,05%	3.300	2.475	-	825	1.650
BNG 40.113.927	5	2020	2025	0,10%	3.300	2.640	-	660	1.980
BNG 40.114.859	2	2021	2023	-0,20%	1.200	1.200	-	600	600
BNG 40.114.861	3	2021	2024	-0,14%	1.100	1.100	-	367	733
BNG 40.114.862	5	2021	2026	-0,02%	2.800	2.800	-	560	2.240
BNG 40.114.860	6	2021	2027	0,04%	1.800	1.800	-	300	1.500
BNG 40115747	6	2021	2027	0,88%	1.000	-	1.000	-	1.000
BNG 40115748	-	1900	1900	1,08%	1.000	-	1.000	-	1.000
BNG 40115749	-	1900	1900	1,22%	1.800	-	1.800	-	1.800
BNG 40115750	-	1900	1900	1,33%	1.000	-	1.000	-	1.000
BNG 40115751	-	1900	1900	1,52%	700	-	700	-	700
Totaal					**27.820**	**17.113**	**5.500**	**4.886**	**17.727**

De realisatie laat een omslagrente van 0,6% zien. Aangezien het verschil minder dan 25% bedraagt, is het niet noodzakelijk om de rentetoerekening o.b.v. de werkelijke rentelast te herzien. Het renteresultaat bedraagt € 12.000,-.

Kasgeldlimiet

	Begroting 2022	Jaarrekening 2022	Begroting 2023
Bedragen x 1.000 euro			
Kasgeldlimiet			
Begrotingstotaal (euro's)	46.756	52.572	45.054
Toegestaan kasgeldlimiet (%)	8,2%	8,2%	8,2%
Toegestaan kasgeldlimiet (euro's)	3.834	4.311	3.694
Vlottende schuld	-	-	-
Vlottende middelen	9.080	7.463	9.080
Netto-vlottende schuld	-9.080	-7.463	-9.080
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	**12.914**	**11.774**	**12.775**

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel De Connectie kort mag financieren als percentage van de begroting. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt 8,2% [5] van het begrotingstotaal. Voor 2022 betekent dit dat De Connectie gemiddeld per kwartaal, maximaal € 3,8 miljoen aan kortlopende gelden mag opnemen. Komt de netto vlottende schuld voor een periode langer dan één kwartaal boven dit bedrag, moet dit worden omgezet in een langlopende geldlening.

De toegestane kasgeldlimiet wordt niet overschreden, maar biedt nog voldoende ruimte voor kortlopende financiering. In onderstaande tabel staat het gemiddelde bedrag per kwartaal van de netto vlottende schuld.

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Bedragen x 1.000 euro				
Netto-vlottende schuld gemiddeld per kwartaal				
Vlottende schuld	-	1.250	3.000	2.000
Vlottende middelen	12.675	13.624	15.798	11.802
Netto-vlottende schuld	-12.675	-12.374	-12.798	-9.802

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een hulpmiddel om controle te hebben op het risico van een rentewijziging bij herfinanciering. Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet hoger zijn dan 20% [6] van het begrotingstotaal.

	Begroting	Jaarrekening	Meerjarenraming			
	2022	2022	2023	2024	2025	2026
Bedragen x 1.000 euro						
Renterisiconorm						
Toegestaan renterisico (%)	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Toegestaan renterisico (euro's)	9.351	10.514	9.930	9.744	9.676	9.676
Bedrag waarover renterisico wordt gelopen	3.059	4.886	5.969	4.785	3.093	2.100
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	6.292	5.629	3.961	4.959	6.583	7.576

Het renterisico wordt bepaald door het bedrag van de jaarlijkse aflossing op de huidige leningenportefeuille. In 2022 is er beperkt renterisico gelopen; er is sprake geweest van langlopende (her)financiering. Ook de komende jaren gaat De Connectie niet over de renterisiconorm heen.

[5] Art 2 lid 1d uitvoeringsregeling wet FIDO

[6] Art 2 lid 2d uitvoeringsregeling wet FIDO

1.3.3 Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de stand van zaken en de realisatie van de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering van De Connectie zelf wordt voor een deel verzorgd door medewerkers van het Bedrijfsbureau. Ook maakt De Connectie gebruik van de diensten van haar eigen afdelingen.

Organisatiestructuur
Medio 2019 is de sturingsfilosofie van De Connectie aangepast. Een belangrijk onderdeel van deze aanpassing was het invoegen van een extra laag leidinggevenden (teamleiders) in de organisatiestructuur. Hierdoor zijn de taken en verantwoordelijkheden voor de leidinggevenden beter in balans gekomen. De afdeling Belastingen en de afdeling Basisregistraties en de afdeling Inkoop en Aanbestedingen en de afdeling Administratie en Beheer zijn samengevoegd. Het samenvoegen van deze afdelingen draagt bij aan het verder verbeteren van de dienstverlening.

Het doel van de sturingsfilosofie is om De Connectie een toekomstbestendige organisatie te maken met een adequate dienstverlening in nauwe samenwerking met de deelnemende organisaties. Dit doel kan worden versterkt door naast uitvoerende capaciteit ook te zorgen voor (beleids-)adviserende capaciteit op de verschillende vakgebieden binnen De Connectie.

In recent overleg tussen bestuur en gemeentesecretarissen is vastgesteld dat er een aanscherping nodig is op het gezamenlijk opdrachtgeverschap van de drie gemeenten met zoveel mogelijk als resultaat één opdracht voor De Connectie, onder meer op het gebied van IV/ICT. De verwachting is dat deze aanscherping de kwaliteit van dienstverlening kan verbeteren. Adviesbureau Berenschot is door het RCIOO, in opdracht van de gemeentesecretarissen, gevraagd om onderzoek te doen naar centralisering van dit IV/ICT opdrachtgeverschap, mogelijke manieren om hier vorm aan te geven en de gevolgen daarvan.

Sturing op de organisatiedoelstellingen
Het realiseren van de organisatiedoelstellingen gebeurt onder regie van de directie. De afdelingen stellen Resultaat- en Ontwikkelplannen (ROP's) op. In deze plannen zijn activiteiten benoemd die bijdragen aan de realisatie van de opgaven. Deze ROP's vormen het hele jaar door onderwerp van gesprek tussen de directie en het management. De gesprekkencyclus met de medewerkers van De Connectie sluiten daarbij aan. Met het maken van individuele resultaat- en ontwikkelafspraken met de medewerkers wordt bijgedragen aan het halen van de organisatiedoelstellingen. Halverwege het jaar wordt de voortgang hiervan besproken en waar nodig doelstellingen bijgesteld of aangepast. Aan het eind van het jaar bespreken leidinggevende en de medewerker samen de behaalde resultaten.

Binnen de huidige structuur zal steeds meer vorm worden gegeven aan het begrip *zelforganisatie*. De kracht ligt in het wederzijds vertrouwen. Leidinggevenden maken resultaatafspraken met teams en zorgen voor de middelen om deze doelen te behalen. De medewerkers bepalen zelf binnen het team de weg naar dit resultaat. Leidinggevenden begeleiden de medewerkers vanuit gelijkwaardigheid bij hun ontwikkeling. Medewerkers en leidinggevenden zoeken elkaar op als daar behoefte aan is. Er hoeft niet te worden gewacht op de (formele) momenten in de gesprekkencyclus om met elkaar in gesprek te gaan.

Personeelsbeleid
Bij de vormgeving van het HR-beleid staat het ontwikkelen van kansen voor medewerkers centraal. Daarom heeft De Connectie het programma Leren & Ontwikkelen. Dit programma heeft als doel om invulling te geven aan de 'K' van Kansen en om de organisatieontwikkeling te ondersteunen. Uitgangspunt van het programma is om het leren te koppelen aan de dagelijkse praktijk van de medewerker.

De Connectie geeft ruimte en verantwoordelijkheid en investeert in mensen. Omgekeerd zijn de medewerkers zich bewust van hun talenten en competenties (en die van elkaar) en blijven die ontwikkelen om de dienstverlening van De Connectie verder te verbeteren. Het doel is dat iedereen zoveel mogelijk op de juiste plek zit. Hoe meer het werk past bij iemands talenten en ambitie, hoe groter het werkplezier en hoe beter de prestaties. Medewerkers en managers kijken samen wat de juiste plek is voor de medewerker en hoe daar te komen. De Connectie heeft ook aandacht voor de ontwikkeling van medewerkers wiens functies en rollen veranderen of zelfs helemaal verdwijnen.

In de MJPB 2021-2024 is opgenomen dat De Connectie voor alle teams een strategische personeelsplanning invoert, zodat De Connectie voorbereid is op de toekomst. Om ons heen zien we dat veranderingen elkaar steeds sneller opvolgen en de uitdagingen complexer worden. Er is een veranderende blik op politiek en overheid. Digitalisering speelt een grote rol, de klantvraag verandert en er is niet genoeg gekwalificeerd personeel. Strategische personeelsplanning helpt om de juiste match tussen vraag naar en aanbod van arbeid te behouden, zodat er geen personeelstekorten ontstaan die impact hebben op de dienstverlening aan de gemeenten. De Connectie zal de ingezette acties naar aanleiding van de strategische personeelsplanning blijven monitoren en tegelijkertijd hier continue op bijsturen door jaarlijks de strategische personeelsplanning aan te passen waar dat nodig is.

Er wordt gestuurd op duurzame inzetbaarheid van mensen. Onder andere door leren en ontwikkelen, het bieden van ruimte en verantwoordelijkheid en door aandacht te geven aan de gezondheid van medewerkers. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van managers en teamleiders door teamgerichte trainingen en maatwerkafspraken. Ook blijven we actief sturen op het terugdringen van het ziekteverzuim. We verwachten hiermee het (langdurig) verzuim verder terug te kunnen brengen. Daarnaast wordt ingezet op preventiebeleid waarbij aandacht is voor vitaliteit, de gezonde werkplek en een veilige werkomgeving.

	Begroting 2022	Realisatie 2022
Personeel	**in fte's**	**in fte's**
Administratie en Beheer en I&A	61,15	57,92
Bedrijfsbureau	20,30	15,89
Belastingen en basisregistratie	61,14	56,00
Documentaire informatievoorziening	37,46	35,44
Facilitaire zaken en Frontoffice	44,08	42,26
ICT	89,66	70,18
Management Support	44,33	49,33
Totaal	**358,12**	**327,02**

De vakafdelingen en het Bedrijfsbureau van De Connectie tellen samen tot een begrote formatie van 358,12 fte in 2022. De realisatie van de vaste bezetting is 327,02 fte. Hiermee is van de totaal beschikbare formatie 91% bezet met vast personeel. Dit is vergelijkbaar met vorig jaar.

Administratieve organisatie

Aan de hand van een Service Organisatie Control (SOC) Rapport toont De Connectie aan in hoeverre zij voldoet aan de eisen ten aanzien van de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersorganisatie over de verslagperiode. Dit rapport is gebaseerd op de internationale ISAE 3402-standaard die door de nationale beroepsorganisaties wordt gebruikt. Dit maakt dat de klantorganisaties en hun accountants kunnen steunen op het assurancerapport van de onafhankelijke auditor bij voornoemd rapport. Dit leidt tot een efficiënt controleproces bij zowel De Connectie, als bij de klantorganisaties.

De opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersorganisatie wordt jaarlijks getoetst door een externe auditor. Hierbij wordt jaarlijks een ISAE 3402, type 2 assurancerapport afgegeven. Voornoemde rapportages over 2021 en 2022 hebben zich gericht op de financiële werkprocessen en bijbehorende algemene IT-beheersmaatregelen. Het streven is dat de rapportage en controle in 2023 wordt uitgebreid met een type 1 audit (naar opzet en bestaan van processen) voor de belastingprocessen. Vanaf 2024 worden deze processen dan ook onderdeel van de type 2 audit en rapportage. Na de afronding van de implementatie van het nieuwe E-hrm systeem volgen de PSA-processen.

Outputsturing en -verrekening

In 2020 heeft De Connectie een model voor integrale kostprijsberekening ontwikkeld, waarmee verder invulling kan worden geven aan een systematiek van outputfinanciering en -verrekening met de deelnemers. Deze systematiek gaat nader inzicht en begrip opleveren van productprijzen en -volumes. Dit inzicht stelt zowel de gemeenten als De Connectie in staat de kosten van bedrijfsvoering beter te sturen en te beheersen. Belangrijk uitgangspunt van outputsturing en -verrekening, aan de hand van een kostprijsmodel, is dat de gebruiker betaalt.

Voorzien was dat al eerder met het model zou kunnen worden 'geoefend' waarmee aannames in het model konden worden gevalideerd en de herverdeeleffecten als gevolg van de nieuwe methode geanalyseerd. Daarmee zou het model vanaf 2022 al kunnen worden gebruikt voor (gedeeltelijke) verrekening op basis van output. Een goede werking van het kostprijsmodel vraagt echter om aansluiting van een veelheid aan bronnen op de kostprijsmethode en stelt eisen aan de betrouwbaarheid en continue beschikbaarheid van de gegevens uit deze bronnen. In 2022 was de inzet vooral hierop gericht, maar door personele wisselingen en schaarste in de bezetting is vertraging in de planning ontstaan.

In 2023 zal de werking van het kostprijsmodel en de effecten van de nieuwe methode worden geanalyseerd. Op basis van de resultaten hiervan zal, samen met de gemeenten, een invoeringsstrategie worden opgesteld.

Business continuity management (BCM)
Het doel van een Business Continuity Management System (BCMS) is het in stand houden van de bedrijfsvoering bij verstoringen of calamiteiten. Denk hierbij aan uitval van systemen en applicaties, maar bijvoorbeeld ook aan de gevolgen van cyberincidenten of brand. De gemeenten hebben de ambitie uitgesproken om in regionaal verband op te trekken bij het verder vormgeven van het continuïteitsmanagement. Daarbij is het doel te komen tot de implementatie van een BCMS conform de NEN-EN-ISO 22301 standaard.

Huisvestingsbeleid
De Connectie maakt gebruik van de huisvesting van de gemeente Arnhem. Hiervoor is een huurovereenkomst gesloten tussen De Connectie en de gemeente Arnhem. De Connectie wordt in het kader gecompenseerd voor de huisvestingslasten. De gemeente Arnhem denkt op dit moment na over haar toekomstige huisvestingssituatie waarbij verschillende scenario's worden onderzocht. De Connectie denk ook na ook haar huisvesting en betrekt daarbij de huisvestingsvraagstukken van de drie gemeenten en in het bijzonder die van de gemeente Arnhem. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het concept van tijd- en plaatsonafhankelijk werken.

Informatievoorziening en Business Intelligence
Eind 2021 is een Regionale Informatievisie en -strategie uitgewerkt. Deze visie en strategie is van belang voor een goedwerkende en op de gemeente afgestemde informatievoorziening. Daarnaast is de strategie ook belangrijk om te blijven voldoen aan de veranderende wet- en regelgeving. Een belangrijk deel van de informatievoorziening vertaalt zich naar ICT-oplossingen die bij en met De Connectie kunnen worden ontwikkeld. De Regionale Informatievisie en -strategie dient als regionaal kader voor de ontwikkelingen op het gebied van de informatievoorziening voor de komende drie tot vijf jaar.
Harmonisatie is een thema uit de strategie en wordt gezien als één van de belangrijkste succesfactoren. Door het applicatielandschap van de gemeenten te vereenvoudigen en het beheer te stroomlijnen ontstaan uiteindelijk efficiencyvoordelen, minder kwetsbaarheid en is er meer aandacht voor kwaliteit en innovatie. Dit in navolging van de harmonisatie die al heeft plaatsgevonden van de applicaties voor de primaire processen van De Connectie. De Connectie biedt gemeenten ondersteuning bij het realiseren van een geharmoniseerd applicatielandschap.

Op het gebied van Business Intelligence (BI) wordt nauw samengewerkt met de gemeente Arnhem. Er zal geleidelijk een goed functionerend stelsel van kritische performance indicatoren (KPI's) opgebouwd worden in de nieuwe BI omgeving. BI heeft een belangrijke rol bij het ontsluiten van deze data en het genereren van sturings- en verantwoordingsinformatie.

Informatieveiligheid en privacy
Het regionaal strategisch informatieveiligheidsbeleid moet, samen met een hiervoor ondersteunend managementsysteem, de basis vormen voor een projectmatige aanpak voor de ISO27001 en BIO-implementatie. In de praktijk blijkt het lastig om hier beleidsmatig op te harmoniseren, mede door het ontbreken van een regionale governance-structuur. Daarnaast is er beperkte capaciteit beschikbaar binnen de vier organisaties. De gemeente Arnhem is nu, als grootste stakeholder, gevraagd hier het initiatief in te nemen. De aanbesteding voor ondersteunende managementsysteem (ISMS) is inmiddels in gang gezet.

In 2022 (en deels eind 2021) heeft De Connectie samen met de gemeente Arnhem een nulmeting op Informatieveiligheid en Privacy uit laten voeren. Onafhankelijk onderzoek geeft hierbij aan dat een programma ter verbetering noodzakelijk is, naast een uitbreiding van de formatie voor dit thema. Dit is meegenomen in de Perspectiefbrief 2023 en uiteindelijk vertaald naar de MJPB 2023-2026. De verbeterprogramma's Informatieveiligheid (2022) en Privacy (2023) zullen samen worden getrokken en starten in 2023. De voorbereidingen, i.c. de selectie voor externe ondersteuning op deze verbeterprogramma's, hebben goeddeels in 2022 plaatsgevonden.

Bij de meeste datalekken en securityincidenten spelen handelingen en fouten van gebruikers een belangrijke rol. Bewustwording heeft dan ook de meeste aandacht binnen de genoemde verbeterprogramma's. Op het gebied van bewustwording is daarom ook samen met de gemeente Arnhem in 2022 de Week van de Digitale Weerbaarheid georganiseerd. In die week was er een uitgebreid bewustwordingsprogramma met sprekers en workshops. Hier zal een periodiek en regionaal vervolg aan worden gegeven.

Communicatie

Communicatie blijft zich ontwikkelen tot een interactief proces waarbij De Connectie, haar klanten en medewerkers informatie uitwisselen. Ook in de keuze van communicatiemiddelen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de behoefte van medewerkers, klanten en andere geïnteresseerden zoals leveranciers, mogelijke nieuwe werknemers en de media. Sinds eind 2021 zijn twee portalen van De Connectie veranderd. De website www.connectie.nl is compleet vernieuwd. De nieuwe website maakt de wens waar om een aansprekend visitekaartje te hebben voor (potentiële) werknemers, (nieuwe) klanten, inwoners, leveranciers, media en overige geïnteresseerden. Daarnaast is het interne communicatiekanaal info.connectie.nl vervangen door een nieuwe, moderne intranetomgeving. De drie gemeenten gebruiken dezelfde omgeving. Met het nieuwe intranet voldoen we aan de wens om één intranet te hebben dat bestaat uit verschillende onderdelen voor De Connectie en de drie gemeenten.

Daarnaast heeft De Connectie haar activiteiten op LinkedIn uitgebreid. Eerder gebruikte De Connectie LinkedIn voor het delen van vacatures. Sinds kort experimenteert De Connectie ook met het gericht werven via LinkedIn. Daarnaast geeft de LinkedIn-pagina met enige regelmaat inkijk in hoe het is om bij De Connectie te werken. Ook intern worden verschillende middelen ingezet om de interactie binnen de organisatie te vergroten. Denk hierbij aan Coffietijd, een maandelijkse live-uitzending waarin het management de organisatie bijpraat en met hen in gesprek gaat, en ons halfjaarlijkse magazine ''Connect''. Door medewerkers te enthousiaster te maken over en te betrekken bij De Connectie wordt de organisatiecultuur versterkt.

Juridische zaken

De Connectie hecht er groot belang aan om zich zeker te stellen dat ze voldoet aan alle vigerende wet- en regelgeving. Indien De Connectie niet compliant is, kan dit financiële-, juridische- en imagorisico's met zich meebrengen. Derhalve is het beleid erop gericht om permanent actueel inzicht te hebben in de vigerende wet- en regelgeving en de naleving hiervan cyclisch te borgen. Verschuiving van de rechtmatigheidsverantwoording naar het bestuur benadrukt het belang hiervan. Door de organisatie wordt hier op voorgesorteerd door het normen- en toetsingskader expliciet onderdeel te maken van het interne controleplan.

Sancties op Rusland

De Connectie heeft geen contracten meer met Rusland of Russische bedrijven. De sancties hebben geen effect op onze standaard dienstverlening. Vanuit inkoop en aanbesteding is een communiqué uitgegaan naar de organisatie en de gemeenten/eigenaren dat vanwege de sancties er geen zaken worden gedaan met Rusland of Russische bedrijven.

1.3.4 Wet Open Overheid

Informatiehuishouding en de Wet open overheid

Transparantie van overheidsinformatie staat volop in de maatschappelijke belangstelling. De invoering van de Wet Open Overheid (Woo), op 1 mei 2022, geeft een impuls aan de informatiehuishouding en het actief beschikbaar stellen van informatie. Ook De Connectie valt als gemeenschappelijke regeling onder deze wet. Woo-verzoeken kunnen zowel direct bij De Connectie binnenkomen als via de gemeenten uiteindelijk bij De Connectie terechtkomen. De transparantie van het overheidshandelen vraagt van onze organisatie snel te kunnen laten zien wat, wanneer met wie gecommuniceerd is, en welke acties zijn uitgevoerd. Inzicht in de communicatie en besluitvorming is nodig vanwege de af te leggen verantwoording en bij mogelijke juridische geschillen. De Connectie en haar medewerkers zijn zich bewust van het belang van transparantie.

Afhandeling van Woo-verzoeken

Iedereen kan om informatie vragen die bij de gemeente berust. Landelijk is er een stijgende trend van het aantal verzoeken om informatie. Met de inwerkingtreding van de Woo is de maximale afhandeltermijn verkort van acht naar zes weken. De Connectie streeft er naar Woo-verzoeken zo snel mogelijk, en binnen de wettelijke termijn van antwoord te voorzien. De afhandeling van Woo-verzoeken is een bewerkelijke taak, en zal dat waarschijnlijk blijven. Om een tijdige afhandeling te halen moet ook de informatiehuishouding van onze organisatie op orde te zijn. Voor Woo-verzoeken die via de gemeenten bij De Connectie terecht komen is het cruciaal dat deze tijdig bij De Connectie terechtkomen en in afstemming en samenwerking met de gemeente(n) beantwoord worden. De Connectie heeft in de beantwoording van deze verzoeken een faciliterende rol in en de gemeente(n) een leidende rol.

Informatiehuishouding als randvoorwaarden

Informatiehuishouding betreft de vindbaarheid en volledigheid van (een enorme hoeveelheid) gegevens. De stroom aan digitale en deels nog papieren informatie is heel groot. Ook de variatie in verschijningsvormen is groot: documenten, gegevensbestanden, e-mail, data, sms, audio- en videobeelden, en zo meer. Goede informatiehuishouding vraagt om professioneel beheer op alle relevante informatie, in alle verschijningsvormen. Hiervoor worden verschillende zaaksystemen gebruikt. Voor een goed beheer is bovendien samenhang nodig met openbaarheid, privacybescherming en informatiebeveiliging. Met de inzet van verschillende zaaksystemen moet scherp zijn welke invloed dit heeft op het documentbeheer en de aan De Connectie (gemandateerde) taken. Zo moet het bijvoorbeeld helder zijn wiens taak en verantwoordelijkheid het wordt om documenten te openbaren en op welke wijze deze openbaarstelling dient plaats te vinden. Daarnaast is de rol van De Connectie om tot geharmoniseerde oplossingen te komen en de aansluiting op een centraal, regionaal RMA (Record Management Applicatie) mogelijk te maken. Voor de zomer van 2023 moet er meer zicht zijn op de keuzes ten aanzien van een RMA en de financiële gevolgen hiervan.

Ook zet onze organisatie in op bewustwording bij alle medewerkers, zodat zij zorgvuldig met gegevens en informatie omgaan en zorgen voor juiste dossiervorming. Zo is in 2022 de week van de weerbaarheid georganiseerd waarin ook aandacht was voor deze onderwerpen. In 2023 zal hier regionaal vervolg aan worden gegeven. Dit alles leidt tot het beschikbaar en vindbaar maken van informatie, die bovendien volledig en veilig wordt bewaard.

2. Jaarrekening

2.1 Overzicht van balans en toelichting

2.1.1 Balans per 31 december 2022

ACTIVA					PASSIVA				
		31.12.2021		31.12.2022			31.12.2021		31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro									
Vaste activa					**Vaste passiva**				
Materiele vaste activa (ec.nut)		14.599		14.122	Eigen vermogen		58		1.884
					- Algemene reserve	*-472*		*-323*	
					- Bestemmingsreserve Prijsontwikkelingen	-		*1.431*	
					- Bestemmingsreserve Veranderopgave	*284*		*264*	
					- Bestemmingsreserve Informatieveiligheid	-		*75*	
					- Bestemmingsreserve Veranderopgave BR	*15*		*15*	
					- Bestemmingsreserve effecten soc. plan	*155*		-	
					- Resultaat voor bestemming	*76*		*421*	
					Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's		92		827
					Netto vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jr		17.113		17.727
					- Onderhandse leningen	*17.113*		*17.727*	
Totaal vaste activa		**14.599**		**14.122**	**Totaal vaste passiva**		**17.263**		**20.438**
Vlottende activa					**Vlottende passiva**				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		17.212		22.027	Netto vl. Schulden met een rentetypische looptijd < 1 jr		412		523
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist	*13.477*		*7.386*		- Onderhandse leningen	-		-	
- Vorderingen op openbare lichamen	*3.669*		*14.589*		- Schulden aan openbare lichamen	*328*		*318*	
- Overige vorderingen	*66*		*53*		- Overige schulden	*84*		*205*	
Liquide middelen		27		77					
Overlopende activa		4.582		3.507	Overlopende passiva		18.745		18.772
Totaal vlottende activa		**21.821**		**25.612**	**Totaal vlottende passiva**		**19.157**		**19.295**
TOTAAL ACTIVA		**36.420**		**39.734**	**TOTAAL PASSIVA**		**36.420**		**39.734**

2.1.2 Toelichting op de balans

Vaste activa

Materiële vaste activa

	Boekwaarde 31.12.2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro					
Materiële vaste activa met economisch nut					
Vervoermiddelen	67	-	-	-22	45
Machines, apparaten en installaties	13.084	4.393	-4	-4.579	12.894
Overige materiële vaste activa	1.448	45	-	-310	1.183
Totaal	**14.599**	**4.438**	**-4**	**-4.912**	**14.122**

De investeringen in 2022 zijn met name gedaan in hardware en komen deels voort uit het programma 2!Connect om te komen tot een gemeenschappelijke ICT-infrastructuur (€ 1,5 mln.). Overige investeringen hebben betrekking op de aanschaf van mobiele devices (€ 1,1 mln.), netwerkcomponenten (€ 0,6 mln.), audiovisuele middelen (€ 0,2 mln.) en dockingstations (€ 0,2 mln.). De investeringen in de overige materiële vaste activa betreft de aanschaf van elektrisch verstelbaar kantoormeubilair. De gedane desinvestering heeft betrekking op buiten gebruik gestelde apparatuur van de ODRA, nadat de dienstverlening aan de ODRA is beëindigd.

Per 31 december 2021 stond er voor € 0,4 mln. aan onderhanden activa. Het betreft hier hoofdzakelijk voorraden thin clients, monitoren, laptops, telefoons en tablets. De waarde van de onderhanden activa per 31 december 2022 bedraagt € 0,9 mln. Door de langere levertijden van ICT-apparatuur is besloten om een hogere voorraad aan te houden. Dit om te voorkomen dat nieuwe aanvragen voor uitgifte van ICT-apparatuur vertraging oploopt. Onderhanden activa maakt deel uit van de materiële vaste activa, maar hierover wordt pas afgeschreven wanneer deze activa in gebruik wordt genomen.

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van < 1 jaar

	Boekwaarde 31.12.2021	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	13.477	7.386
Vorderingen op openbare lichamen	3.669	14.589
Overige vorderingen	66	53
Totaal	**17.212**	**22.027**

Uitzettingen in 's Rijksschatkist
De uitzettingen in 's Rijksschatkist bedragen per ultimo 2022 € 7,4 mln. Voor het schatkistbankieren is een drempelbedrag ingesteld. Dit drempelbedrag is ingesteld om te voorkomen dat elke dag alle positieve banksaldi afgeroomd moeten worden naar nihil. Het drempelbedrag is vastgesteld op 2% van het begrotingstotaal met een minimum van € 1 mln. Het meerdere dient te worden afgestort naar Rijksschatkist.

Onderstaande tabel specificeert het gemiddelde bedrag per kwartaal dat buiten Rijksschatkist is aangehouden. Er is geen sprake van overschrijding van het drempelbedrag. Middelen boven het drempelbedrag worden dagelijks afgestort.

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Bedragen x 1.000 euro				
Middelen buiten 's Rijks schatkist				
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	206	213	68	75
Drempelbedrag	1.000	1.000	1.000	1.000
Ruimte onder drempelbedrag	794	787	932	925
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Vorderingen op openbare lichamen

	Arnhem	Renkum	Rheden	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro				
Vorderingen op openbare lichamen				
Vorderingen gemeenten:				
- Bijdrage 1e kwartaal 2023	10.113	1.457	-	11.570
- Maat- en meerwerk	1.142	248	340	1.730
- Kaderuitbreiding n.a.v. 1e bestuursrapportage 2022	752	-	-	752
- Bijdrage CAO ontwikkelingen	227	-	56	282
- Bijdrage autonome prijsontwikkelingen	-	252	-	252
	12.234	**1.957**	**395**	**14.587**
Overige vorderingen op openbare lichamen				2
Totaal				**14.589**

De vorderingen op openbare lichamen bestaan voor een belangrijk deel uit de in 2022 gefactureerde bijdrage over het eerste kwartaal van 2023. De overige vorderingen betreffen gefactureerd maat- en meerwerk, kaderuitbreiding naar aanleiding van de 1e bestuursrapportage 2022 en de compensatie voor CAO-ontwikkelingen en autonome prijsontwikkelingen op basis van de overeengekomen uitgangspunten voor de begroting.

Overige vorderingen
De overige vorderingen bestaan uit privaatrechtelijke debiteuren.

Liquide middelen

	Boekwaarde 31.12.2021	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro		
Liquide middelen		
Banksaldo	27	77
Totaal	**27**	**77**

Het saldo liquide middelen per ultimo 2022 bestaat enkel uit banksaldi. De Connectie houdt geen middelen in kas.

Overlopende activa

	Arnhem	Renkum	Rheden	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro				
Overlopende activa				
Nog te ontvangen bijdragen gemeenten:				
- Maat- en meerwerk	903	172	196	1.271
- Overig	46		24	70
	950	**172**	**219**	**1.341**
Vooruitbetaalde kosten				2.068
Overig n.t.o.				98
Totaal				**3.507**

De nog te ontvangen bijdragen van gemeenten bestaan voornamelijk uit, op balansdatum nog te factureren, bijdragen voor overeengekomen maat- en meerwerk.

De vooruitbetaalde kosten hebben hoofdzakelijk betrekking op vooruitbetaalde licentiekosten voor ICT-toepassingen. Contracten voor licenties worden vaak voor meerdere jaren afgesloten en bij vooruitbetaling voldaan. Van deze € 2 mln. vooruitbetaalde kosten heeft € 1,8 mln. betrekking op 2023 en € 0,2 mln. op 2024 en verder.

De overige nog te ontvangen bedragen betreft de nog te factureren bijdragen voor overeengekomen maat- en meerwerk met derden en eindafrekening van dienstverleningsovereenkomsten.

Vaste passiva

Eigen vermogen

	Boekwaarde 31.12.2021	Toevoegingen	Ontrekkingen	Resultaat-bestemming 2022	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro					
Eigen vermogen					
Algemene Reserve	-472	149	-		-323
Bestemmingsreserve Prijsontwikkelingen	-	1.431	-		1.431
Bestemmingsreserve Veranderopgave	284	-	20		264
Bestemmingsreserve Informatieveiligheid	-	75	-		75
Bestemmingsreserve Veranderopgave Basisregistraties	15	-	-		15
Bestemmingsreserve Effecten sociaal plan	155	-	155		-
Resultaat voor bestemming	76	-	76	421	421
Totaal	**58**	**1.655**	**251**	**421**	**1.884**

Algemene reserve
Bij het vaststellen van de jaarstukken 2020 heeft het bestuur besloten een deel van het negatieve resultaat te onttrekken aan de algemene reserve. Dit deel heeft betrekking op verschuivingen van investerings- naar exploitatieprojecten. Het negatieve saldo van de Algemene Reserve zal de komende jaren worden aangevuld vanuit de vrijgevallen kapitaalslastenbudgetten van de geplande investeringen, waarvoor uiteindelijk voor een SaaS-oplossing is gekozen.

Bestemmingsreserve Effecten sociaal plan
Vanaf ultimo boekjaar 2017 beschikt De Connectie over een bestemmingsreserve voor de financiële effecten van het sociaal plan. De bestemmingsreserve is bedoeld om de toekomstige kosten van (spaar-)verlof, salarisgaranties en persoonlijke toelagen te kunnen dekken. De rechten die door het sociaal plan zijn meegekomen naar De Connectie zijn door de gemeenten in 2017 ineens afgekocht voor een periode van 5 jaar. Verwacht wordt dat de onttrekking aan deze bestemmingsreserve hier gelijke tred mee houdt en is dus ook als zodanig verwerkt. Het saldo van deze bestemmingsreserve is per ultimo 2022 nihil.

Bestemmingsreserve Veranderopgave
Van deze bestemmingsreserve is per ultimo 2021 € 204.000 bestemd voor de kosten van personele fricties i.r.t. de veranderopgave van De Connectie, € 60.000 voor de veranderopgave ICT en € 20.000 voor de pilot robotisering van de afdeling DIV. Bij de resultaatbestemming over 2021 heeft het bestuur besloten dat de € 20.000 voor de pilot robotisering vrij kan komen te vallen ten gunste van de exploitatie 2022. Van het resterende saldo per ultimo 2022 ad € 204.000 derhalve bestemd voor personele fricties en € 60.000 voor de afronding van de veranderopgave ICT.

Bestemmingsreserve Veranderopgave Basisregistraties
Het bestuur heeft in 2019 een bestemmingsreserve ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor de uitvoering van het Plan van aanpak voor het team Basisregistraties. Het saldo per ultimo 2021 van deze reserve bedraagt € 15.000. In 2022 heeft er geen onttrekking plaatsgevonden. Deze bestemmingsreserve zal in 2023 volledig besteed worden.

Bestemmingsreserve Prijsontwikkelingen
Het bestuur heeft in 2022 een bestemmingsreserve ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor toekomstige prijsindexaties, aangezien De Connectie veelal werkt met langjarige contracten. Als gevolg van de huidigeprijsontwikkelingen is de verwachting dat, zodra de lopende contracten zijn uitgediend, deze een substantiële prijsverhoging zullen laten zien bij hercontractering. Bij het voorstel voor het instellen van de bestemmingsreserve heeft het bestuur ook besloten om de gemeentelijke compensatie voor (autonome) prijsontwikkeling, op basis van de meest recente raming van het CPB (augustus 2022), hieraan toe te voegen.

Bestemmingsreserve Informatieveiligheid
Het bestuur heeft in 2022 een bestemmingsreserve ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor Informatieveiligheid en Privacy. Bij het voorstel voor het instellen van de bestemmingsreserve is ook besloten om de niet bestede incidenteel toegekende budgetten te doteren aan de bestemmingsreserve. Een deel van de activiteiten loopt door naar 2023 of wordt gecombineerd met het onderwerp privacy en schuift hierdoor op in de tijd.

Voorzieningen

	Boekwaarde 31.12.2021	Toevoegingen	Ontrekkingen		Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro					
Voorzieningen					
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	92	-	46		46
Verlofvoorziening	-	781	-		781
Totaal	**92**	**781**	**46**		**827**

In 2019 is er een dotatie aan de voorziening gedaan in verband met een verlieslatende leaseovereenkomst. Aan de voorziening zal, in lijn met de resterende leasetermijnen, in 4 gelijke jaarlijkse termijnen worden onttrokken. In 2022 is er een dotatie aan de voorziening gedaan in verband met de nieuw afgesloten CAO waarin is bepaald dat medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke verlofuren mogen sparen. De dotatie is gebaseerd op het saldo aan bovenwettelijke verlofuren per ultimo 2022.

Netto vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar

				Boekwaarde 31.12.2021	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro					
Netto vaste schuld met een rentetypische looptijd > 1 jaar					
Onderhandse lening				17.113	17.727
Totaal				**17.113**	**17.727**

In bovenstaand overzicht is boekwaarde van langlopende leningen per ultimo 2022 weergegeven. Het verloop van deze leningen in 2022 was als volgt:

	Looptijd jaren	Beginjaar lening	Eindjaar lening	Rente	Oorspronkelijk leningbedrag	Saldo lening 31.12.2021	Aangetrokken 2022	Aflossing 2022	Saldo lening 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro									
Verloopoverzicht leningen									
BNG 40.111.751	5	2018	2023	0,51%	2.920	1.168	-	584	584
BNG 40.111.752	10	2018	2028	1,10%	4.900	3.430	-	490	2.940
BNG 40.113.925	2	2020	2022	0,00%	1.000	500	-	500	-
BNG 40.113.926	4	2020	2024	0,05%	3.300	2.475	-	825	1.650
BNG 40.113.927	5	2020	2025	0,10%	3.300	2.640	-	660	1.980
BNG 40.114.859	2	2021	2023	-0,20%	1.200	1.200	-	600	600
BNG 40.114.861	3	2021	2024	-0,14%	1.100	1.100	-	367	733
BNG 40.114.862	5	2021	2026	-0,02%	2.800	2.800	-	560	2.240
BNG 40.114.860	6	2021	2027	0,04%	1.800	1.800	-	300	1.500
BNG 40115747	2	2022	2024	0,88%	1.000	-	1.000	-	1.000
BNG 40115748	3	2022	2025	1,08%	1.000	-	1.000	-	1.000
BNG 40115749	4	2022	2026	1,22%	1.800	-	1.800	-	1.800
BNG 40115750	5	2022	2027	1,33%	1.000	-	1.000	-	1.000
BNG 40115751	7	2022	2029	1,52%	700	-	700	-	700
Totaal					**27.820**	**17.113**	**5.500**	**4.886**	**17.727**

Om de financiering, conform de vastgestelde uitgangspunten, aan te laten sluiten op het boekwaardeverloop van de materiele vaste activa, zijn in 2022 een vijftal nieuwe leningen afgesloten. Daarbij is rekening gehouden met de verwachte realisatie van het investeringsprogramma voor 2022. Op de al lopende leningen is conform aflossingsschema afgelost.

Vlottende passiva

Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd van < 1 jaar

			Boekwaarde 31.12.2021		Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro					
Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd < 1 jaar					
Onderhandse lening			-		-
Schulden aan openbare lichamen			328		318
- Crediteuren publiekrechtelijk		*13*		-	
- Overige schulden aan openbare lichamen		*315*		*318*	
Overige schulden					
- Crediteuren privaatrechtelijk			81		187
- Overig			3		18
Totaal			**412**		**522**

Onderhandse lening
In 2022 is een kasgeldlening aangegaan met een looptijd van een half jaar ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Deze lening is per ultimo 2022 in zijn geheel afgelost.

Schulden aan openbare lichamen
De overige schulden aan openbare lichamen hebben betrekking op nog te betalen pensioenlasten.

Overlopende passiva

	Arnhem	Renkum	Rheden	Derden	Boekwaarde 31.12.2022
Bedragen x 1.000 euro					
Overlopende passiva					
Nog te betalen aan gemeenten en derden:					
- Vooruitgefactureerde bijdrage 1e kwartaal 2023	8.358	1.204	1.969	-	11.532
- Saldobevestiging 2021	576	-	24	-	599
- DVO gemeente Arnhem	409	-	-	-	409
- Minderwerk i.v.m. sluiting gemeentehuis Rheden	-	-	320	-	320
- Inzet inhuurbalie 2022	135	-	-	-	135
- Overig	16	2	10	-	28
	9.494	**1.206**	**2.323**	**-**	**13.023**
Af te dragen omzetbelasting					2.129
Af te dragen loonheffing					1.486
Nog te betalen inhuur					1.003
Nog te betalen facilitaire voorzieningen					333
Nog te betalen materiële kosten ICT					344
Nog te betalen materiële kosten Belastingen					100
Nog te betalen rente leningen					68
Nog te betalen accountantskosten					66
Nog te betalen BTW					215
Overig					5
Totaal					**18.772**

De nog te betalen bedragen aan de gemeenten bestaan uit verschillende posten. De grootste post heeft betrekking op de vooruit gefactureerde bijdrage voor het eerste kwartaal van 2023. Het nog te verreken minderwerk als gevolg van de sloop van het gemeentehuis van de gemeente Rheden heeft betrekking op het stopzetten van de facilitaire dienstverlening op deze locatie, totdat het nieuwe gemeentehuis in gebruik is genomen.

De post DVO-gemeente Arnhem betreft de verschuldigde bedragen voor de overeengekomen dienstverlening van de gemeente Arnhem aan De Connectie. Hierbij valt te denken aan het gebruik van gemeentelijke applicaties door De Connectie, maar ook voor ondersteuning op het gebied van juridisch advies en informatieveiligheid. Met de gemeente Arnhem moet ook nog het saldo uit de saldobevestiging van 2021 worden verrekend. Daarnaast moet de inzet van de inhuurbalie in 2022 ook afgehandeld worden. Dit betreft de totale uren die de inhuurbalie heeft gemaakt voor De Connectie.

Naast de nog af te dragen omzetbelasting en loonheffing bestaat de overlopende passiva verder uit nog te betalen facturen die in 2023 zijn ontvangen en betrekking hebben op 2022.

2.1.3 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Belangrijke niet uit de balans blijkende verplichtingen zijn te onderscheiden naar verplichtingen die voortkomen uit langlopende contracten en als deelnemer aan het VNG-contract voor de vaste telefonie.

Langlopende contracten

Naam leverancier	Contract Item	Contractwaarde
Appèl	Catering Arnhem & Rheden	872.651
Asito	Schoonmaak Arnhem & Renkum	847.027
Selecta	Koffievoorziening	770.000
Trigion beveiliging B.V.	Beveiliging	705.032
CWS	Sanitaire voorzieningen	352.800
Hectas	Schoonmaak Rheden	282.200

Het bestuur heeft in de financiële verordening geen nadere eisen gesteld ten aanzien van grensbedragen voor deze verplichtingen. Weergegeven zijn contracten met een initieel resterende looptijd van langer dan 1 jaar met een totale contractwaarde hoger dan het drempelbedrag voor Europese aanbestedingen (€ 215.000).

Vaste telefonie
De Connectie is via de VNG-deelnemer in het contract voor de vaste telefonie. Door middel van een brief van de VNG d.d. 9 november 2020 is het contract met de leverancier is ontbonden omdat niet aan de eisen van de raamovereenkomst en nadere overeenkomsten werd voldaan. De leverancier heeft een kort geding aangespannen over de ontbinding van de overeenkomst. In 2021 heeft de rechtbank de VNG in gelijk gesteld over het ontbinden van het contract. De leverancier is tegen deze uitspraak in beroep gegaan, waarbij dit beroep in 2022 dient. Inmiddels is er in 2023 door de VNG een vaststellingsovereenkomst met de leverancier afgesloten. De financiële afwikkeling hiervan zal worden verantwoord in de exploitatie 2023.

2.2 Overzicht van baten en lasten en toelichting

2.2.1 Overzicht van baten en lasten

	Begroting 2022	Wijziging begroting	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022
Bedragen x 1.000 euro					
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN					
Lasten	37.267	2.449	39.716	44.619	-4.903
Baten	-270	-320	-590	-6.740	6.151
Saldo	**36.997**	**2.129**	**39.126**	**37.878**	**1.247**
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN					
Lasten	3.219	230	3.449	4.141	-692
Baten	-308	-	-308	-603	295
Saldo	**2.911**	**230**	**3.141**	**3.538**	**-397**
PROGRAMMA ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD					
Lasten	4.568	-976	3.591	3.812	-220
Baten	-44.492	-1.307	-45.799	-47.054	1.255
Saldo	**-39.924**	**-2.284**	**-42.208**	**-43.242**	**1.034**
Totaal lasten	**45.053**	**1.703**	**46.756**	**52.572**	**-5.816**
Totaal baten	**-45.069**	**-1.627**	**-46.696**	**-54.397**	**7.701**
SALDO BATEN EN LASTEN	**-16**	**75**	**59**	**-1.825**	**1.885**
Reserves toevoeging	149	-	149	1.655	-1.506
Reserves onttrekking	-155	-75	-230	-251	21
Totaal mutaties in reserves	**-6**	**-75**	**-81**	**1.404**	**-1.485**
RESULTAAT	**-22**	**0**	**-21**	**-421**	**400**

Het overzicht van baten en lasten laat een positief resultaat zien van € 421.000. Daarvan heeft € 334.000 (V) betrekking op *reguliere* taken en budgetten en € 87.000 (V) op de *veranderopgave*. De afwijkingen ten opzichte van de begroting worden in het hiernavolgende per programma toegelicht.

2.2.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Begrotingswijzigingen

Na het vaststellen van de MJPB 2022-2024 zijn nog een aantal begrotingswijzigingen doorgevoerd. Het betreft hier in eerste instantie wijzigingen na de behandeling en vaststelling van de eerste bestuursrapportage 2022.

Met de eerste bestuursrapportage van 2022 zijn nog een aantal kadercorrecties doorgevoerd die het gevolg zijn van omissies in het kader, correcties naar aanleiding van (bestuurlijke) besluitvorming, correcties als gevolg van maat- en meerwerk en correcties verband houdend met dienstverlening aan derden.

Daarnaast zijn bij de eerste bestuursrapportage van 2022 de effecten van autonome loon- en prijsontwikkelingen door de gemeenten gecompenseerd en zijn middelen beschikbaar gesteld voor een aantal specifieke (verander-)opgaven. Over de besteding hiervan wordt in hiernavolgende verslag gedaan.

In de vergadering van 24 november 2022 heeft het bestuur een aantal interne begrotingswijzigingen tussen programma's vastgesteld. Door middel van deze begrotingswijzigingen zijn de budgetten op het programma begroot waar feitelijk de sturing plaatsvindt en ook de kosten worden gerealiseerd.

Het cijfermatige verloop van de begroting 2022 is zichtbaar gemaakt in bijlage 2.

Programma Bedrijfsvoering gemeenten

Reguliere exploitatie

	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022	Voordeel / Nadeel
Bedragen x 1.000 euro				
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN				
Lasten	39.209	44.350	-5.141	N
Baten	-590	-6.740	6.151	V
Saldo	**38.620**	**37.610**	**1.010**	**V**
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	N
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	N
Saldo na reserves	**38.620**	**37.610**	**1.010**	**V**
Lasten				
- Personele lasten lager door vacatureruimte			1.921	V
- Personele lasten hoger door inhuur			-5.042	N
- Personele lasten hoger door verlofvoorziening			-627	N
- Personele lasten hoger door eenmalige uitkering CAO			-236	N
- Vrijval kapitaalslasten			23	V
- Hogere lasten i.v.m. maatwerk FZF			-1.050	N
- Hogere lasten i.v.m. maatwerk ICT projecten			-597	N
- Lagere lasten Netwerk			484	V
- Lagere lasten Server & Storage			407	V
- Hogere lasten i.v.m. ontvlechtingsplan ODRA			-317	N
- Lagere lasten i.v.m. afschaling dienstverlening ODRA			154	V
- Lagere lasten i.v.m. sluiten gemeentehuis Rheden			320	V
- Hogere lasten i.v.m. tijdelijke huisvesting Rheden			-245	N
- Hogere kosten project vervanging telefooncentrale			-188	N
- Hogere kosten verkiezingen			-123	N
- Hogere lasten i.v.m. verwerking mutatiesignalering			-102	N
- Lagere opleidingskosten			39	V
- Overige verschillen lasten			36	V
Baten				
- Maat- en meerwerk			5.681	V
- Opbrengsten uit detacheringen			148	V
- Verrekening hogere kosten ontvlechting ODRA			127	V
- Verrekening hogere kosten verwerking mutatiesignalering			102	V
- Overige verschillen baten			93	V

Personele lasten
De vacatureruimte neemt op dit moment licht toe ten opzichte van 2021. Niettemin stuurt De Connectie actief op het structureel invullen van formatie. In vacatureruimte wordt tijdelijk voorzien door in te huren. De hogere lasten als gevolg van inhuur hebben echter verschillende oorzaken. Er wordt waar nodig ingehuurd voor het opvangen van het ziekteverzuim, het realiseren van projecten en het leveren van maat- en meerwerk. Deze kosten kunnen deels worden opgevangen door opbrengsten uit maat- en meerwerk en projecten.

In de nieuw afgesloten CAO is bepaald dat medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren mogen sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers hun verlof afstemmen op hun loopbaanfase en privéomstandigheden. Vanuit de commissie BBV is aangegeven dat voor deze niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw een voorziening gevormd dient te worden. Daarnaast hebben de werkgeversverenigingen en de vakbonden, in aanloop naar een nieuwe CAO voor 2023, afgesproken dat medewerkers in december 2022 een eenmalige uitkering ontvangen.

Vrijval kapitaallasten
Over investeringen gedurende het lopende boekjaar wordt volgens de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling een half jaar afgeschreven. Een deel van de investeringen dat gepland was voor 2022 zal doorschuiven naar 2023 óf zal komen te vervallen omdat er voor een SaaS-oplossing [7] is gekozen. Als gevolg hiervan zijn ook de kapitaalslasten lager dan begroot. Dit voordeel wordt deels weer tenietgedaan doordat geleasede apparatuur wordt vervangen door apparatuur in eigen beheer. Dit heeft geleid tot een toename van de kapitaalslasten ten opzichte van de begroting.

Maatwerk FZF
Dit betreft door de afdeling FZF gemaakte kosten voor evenementen, banqueting en vormgeving. Met ingang van 2022 zijn deze budgetten weer overgedragen aan de gemeente Arnhem en wordt deze dienstverlening op basis van werkelijk gemaakte kosten verrekenend (€ 413.000). Ook zijn er in 2022 extra kosten gemaakt voor o.a. de beveiliging van de opvanglocaties voor asielzoekers (€ 637.000).

Maatwerk ICT-projecten
Op verzoek van de gemeenten worden er ICT-projecten door De Connectie uitgevoerd. In het OGO van 8 maart 2022 is tot het instellen van KKV-budget (Kleine Klant Verzoeken) besloten. Door het instellen van KKV-budgetten per gemeente kunnen kleine klantverzoeken vanuit de gemeente sneller opgepakt worden, omdat er al akkoord is op het totale KKV-budget. De KKV-verzoeken worden op basis van werkelijke lasten aan de opdrachtgever gefactureerd. Daarnaast zijn er nog enkele grotere projecten die zijn uitgevoerd. Hierbij valt te denken aan de implementatie van het zaaksysteem voor de gemeente Arnhem en de digitalisering burgerzaken voor de gemeente Renkum.

Netwerk
In 2022 is er een voordeel ontstaan op contracten voor het onderhoud en beheer van netwerkcomponenten. De oorzaak hiervan ligt in een eveneens lagere investering in de benodigde netwerkcomponenten in 2022 (hardware). De omvang van de kosten voor het beheer beweegt hierin mee. De begroting zal vanaf 2023 op dit punt worden herzien. Het in 2022 incidenteel ontstane voordeel is gebruikt het vormen van een verlofvoorziening voor bovenwettelijk verlofuren.

Server & Storage
In de begroting zijn middelen opgenomen voor de kosten die volgen uit de contractuele verplichtingen voor de vervanging van servers. Het betreft hier feitelijk kosten voor duurzame bedrijfsmiddelen met meerjarige levensduur ofwel een investering. De begroting zal vanaf 2023 op dit punt worden herzien. Het in 2022 incidenteel ontstane voordeel is gebruikt het vormen van een verlofvoorziening voor bovenwettelijk verlofuren.

Ontvlechting ODRA
De ODRA heeft de dienstverlening die zij afnemen bij De Connectie opgezegd en het stadskantoor van de gemeente Arnhem verlaten. In 2022 is de dienstverlening aan de ODRA ontvlochten en overgedragen. De meerkosten voor het opstellen en uitvoeren van het ontvlechtingsplan zijn zover als mogelijk in rekening gebracht bij de ODRA. Daarnaast zijn er minderkosten gemaakt als gevolg van de afschaling van de reguliere dienstverlening aan de ODRA. De structurele financiële effecten van de opzegging zullen in de begroting 2023 worden verwerkt.

[7] Software as a Service (SaaS)

Tijdelijke huisvesting gemeente Rheden
Door de sloop van het oude gemeentehuis en de tijdelijke huisvestiging van de gemeente Rheden op nevenlocaties wordt per saldo minder kosten gemaakt. De afspraak met de gemeente Rheden is om de begroting voor deze tijdelijke situatie niet aan te passen, maar deze meer- en minderkosten via de exploitatie met elkaar verrekenen. Minderkosten zijn daarbij in mindering gebracht op reguliere bijdrage van de gemeente Rheden en meerkosten zijn als maat- en meerwerk bij de gemeente in rekening gebracht.

Vervanging telefooncentrale
De nieuwe telefooncentrale stond als investeringsproject begroot, maar is uiteindelijk een SAAS-oplossing geworden. Dit betekent dat de implementatiekosten ook niet mee-geactiveerd kunnen worden, maar ineens ten laste van de exploitatie komen. Dit nadeel kan in toekomstige jaren weer worden opgevangen door lagere jaarlasten.

Verkiezingen
Het betreft hier de kosten die zijn gemaakt voor het drukwerk, de postverzending en ICT-ondersteuning voor de gemeenteraadsverkiezingen. Deze kosten zijn als maat- en meerwerk bij de gemeenten in rekening gebracht.

Verwerking mutatiesignalering
Medio 2021 is een mutatiesignalering uitgevoerd. Over de jaren 2019 t/m 2021 is in 17.000 gevallen (20%) een afwijking geconstateerd tussen de administratieve en feitelijke werkelijkheid. Met de gemeenten zijn maatwerkafspraken gemaakt over het verwerken van de effecten van deze ‘uitval’. In 2022 heeft dit geleid tot aanvullende kosten en opbrengsten. Een deel van de werkzaamheden zal doorlopen in 2023.

Lagere opleidingskosten
Van het decentrale opleidingsbudget is op dit programma in 2022 € 39.000 minder uitgegeven dan begroot.

Opbrengsten uit maat- en meerwerk
Extra opbrengsten zijn gerealiseerd door het leveren van maat- en meerwerk. Hier staan personele en materiële kosten tegenover. De financiële effecten van structureel maat- en meerwerk worden verwerkt in het begrotingjaar volgend op het jaar waarin de maat- of meerwerkovereenkomst tot stand is gekomen.

Opbrengsten uit detacheringen
Het resultaat op detacheringen heeft betrekking op aanvullende opbrengsten uit afgesloten detacheringsovereenkomsten met gemeenten en derden.

Veranderopgave

	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022	Voordeel / Nadeel
Bedragen x 1.000 euro				
Veranderopgave				
Lasten	506	269	238	*V*
Baten	-	-	-	*N*
Saldo	**506**	**269**	**238**	***V***
Toevoegingen aan reserves	-	75	-75	*N*
Onttrekkingen aan reserves	-75	-	-75	*N*
Saldo na reserves	**431**	**344**	**87**	***V***
Opgave ICT				
Programma 2!Connect	258	136	123	*V*
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	-60	-	-60	*N*
ICT projecten -Digitale werkplek-	69	69	-	*N*
ICT projecten -Achterstanden Patchen-	67	40	27	*V*
Informatieveiligheid en businesscontinuiteit				
Awarenessprogramma informatieveiligheid	35	-	35	*V*
Audits informatieveiligheid	40	-	40	*V*
Business Continuity Management	21	24	-2	*N*
Toevoeging aan Bestemmingsreserve Informatieveiligheid	-	75	-75	*N*
Begrote vrijval bestemmingsreserves				
Plan van aanpak Basisregistraties	15	-	15	*V*
-/- Vrijval bestemmingsreserves Basisregistraties	-15	-	-15	*N*

Opgave ICT
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is programma 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Er is een voordeel gerealiseerd op de uitvoering van het programma, waarbij een deel van de activiteiten doorloopt naar 2023. Hierdoor is het niet nodig om de bestemmingsreserve Opgave ICT in 2022 aan te spreken en kan € 60.000 beschikbaar worden gehouden voor afronding van 2!Connect in 2023.

In 2022 is de afdeling ICT bezig geweest met de digitale werkplek. Hierbij is vooral ingezet op het migreren van de huidige lokale exchange omgeving naar de Microsoft 365 -online- omgeving. Het project heeft de initieel geplande einddatum van december 2022 niet gehaald. De resterende werkzaamheden zullen in 2023 afgerond worden.

Voor 2022 is € 67.000 beschikbaar gesteld voor het project Achterstanden patchen. Dit om het patchmanagement op orde te hebben en werkinstructies te maken voor beheer zodat het patchmanagementbeleid compliant is. De laatste fase van het project zal worden afgerond 2023.

Informatieveiligheid en businesscontinuïteit
Niet alle geplande activiteiten in het kader van Informatieveiligheid zijn in 2022 uitgevoerd. Een deel van de activiteiten loopt door naar 2023 of wordt gecombineerd met het onderwerp privacy en schuift hierdoor op in de tijd. Het bestuur heeft besloten de nog niet bestede middelen, voor resultaatbepaling, toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Informatieveiligheid. Dit heeft geleid tot een dotatie van € 75.000 om deze budgetten beschikbaar te houden voor de uitvoering van deze opgave in 2023.

Begrote vrijval bestemmingsreserves
Het bestuur heeft in 2019 een bestemmingsreserve ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor de uitvoering van het Plan van aanpak voor het team Basisregistraties. Het saldo per ultimo 2021 van deze reserve bedraagt € 15.000. In 2023 zal de afronding van het plan van aanpak plaatsvinden.

Programma Belastingen Gemeenten

	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022	Voordeel / Nadeel
Bedragen x 1.000 euro				
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN				
Lasten	3.449	4.141	-692	N
Baten	-308	-603	295	V
Saldo	**3.141**	**3.538**	**-397**	**N**
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	N
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	N
Saldo na reserves	**3.141**	**3.538**	**-397**	**N**
Lasten				
- Personele lasten lager door vacatureruimte			205	V
- Personele lasten hoger door inhuur			-294	N
- Personele lasten hoger door verlofvoorziening			-101	N
- Personele lasten hoger door eenmalige uitkering CAO			-25	N
- Hogere proceskostenvergoedingen			-479	N
- Lagere opleidingskosten			16	V
- Hogere kosten dwanginvordering			-14	N
Baten				
- Maat- en meerwerk			19	V
- Hogere opbrengsten dwanginvordering			277	V

Personele lasten
Bij Belastingen is de vacatureruimte toegenomen ten opzichte van 2021. In de vacatureruimte wordt tijdelijk voorzien door in te huren. Daarnaast is ingehuurd voor het leveren van maat- en meerwerk. Ook in dit programma zijn de effecten van de nieuwe CAO terug te zien door de vorming van de verlofvoorziening en de eenmalige uitkering in december 2022.

Hogere proceskostenvergoeding
De proceskostenvergoedingen zijn onderdeel van de begroting van De Connectie, maar worden in belangrijke mate beïnvloed door het beleid van de individuele gemeenten. De hogere proceskosten in 2022 worden enerzijds veroorzaakt door een verdere stijging van het aantal bezwaren dat tegen de belastingaanslagen wordt gemaakt. Als oorzaak van de meerkosten kan ook worden aangewezen dat de vergoeding voor de proceskosten zijn verhoogd. Ook zijn er meer bezwaren afgehandeld in 2022 dan eerder werd voorzien. Met de gemeenten is gesproken over afrekening van deze kosten per gemeente vóór resultaatbepaling. In 2022 maakt het resultaat op deze post nog deel uit van de resultaat van De Connectie.

Lagere opleidingskosten
Van het decentrale opleidingsbudget is op dit programma in 2022 € 16.000 minder uitgegeven dan begroot.

Dwanginvordering
De opbrengsten en kosten voor dwanginvordering zijn in belangrijke mate afhankelijk van het gemeentelijke beleid omtrent sociaal invorderen. Met de gemeenten is gesproken over afrekening van deze kosten per gemeente vóór resultaatbepaling. De inkomsten uit dwanginvordering betreffen hier feitelijk de meeropbrengsten uit aanmaningen en dwangbevelen welke door de afdeling Belastingen zijn opgelegd. Deze bedragen worden, samen met de belastingeninkomsten zelf, via de gemeenten geïnd en aan het einde van het jaar verrekend.

De stijging van deze opbrengsten wordt deels verklaard doordat in 2020 en 2021 i.v.m. corona de invordering op verzoek van de gemeenten was uitgesteld tot 2022. Anderzijds kan de stijging worden verklaard doordat de dwangbevelen naar een ander deurwaarderskantoor verzonden worden die betere resultaten behaalt. Vooral in de laatste maanden van het jaar waren de inkomsten hierdoor veel hoger dan geprognosticeerd. De verwachting is dat dit een (grotendeels) incidenteel voordeel betreft.

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen en overhead

	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022	Voordeel / Nadeel
Bedragen x 1.000 euro				
PROGRAMMA ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD				
Lasten	3.591	3.812	-220	N
Baten	-45.799	-47.054	1.255	V
Saldo	**-42.208**	**-43.242**	**1.034**	**V**
Toevoegingen aan reserves	149	1.580	-1.431	N
Onttrekkingen aan reserves	-155	-251	96	V
Saldo na reserves	**-42.213**	**-41.913**	**-301**	**N**
Lasten				
- Personele lasten lager door vacatureruimte			400	V
- Personele lasten hoger door inhuur			-710	N
- Personele lasten hoger door verlofvoorziening			-53	N
- Personele lasten hoger door eenmalige uitkering CAO			-9	N
- Personele lasten hoger door frictiekosten veranderopgave			-25	N
- Vrijval stelpost kapitaalslasten			138	V
- Lagere opleidingskosten			60	V
- Lagere lasten Cybersecurity / informatieveiligheid			50	V
- Overige verschillen lasten			-72	N
Baten				
- Compensatie (autonome) prijsontwikkelingen			1.431	V
- Bijdrage eenmalige uitkering CAO			270	V
- Lagere opbrengsten i.v.m. sluiten gemeentehuis Rheden			-320	N
- Lagere opbrengsten i.v.m. afschaling dienstverlening ODRA			-154	N
- Opbrengsten uit detacheringen			20	V
- Overige verschillen baten			9	V
Reserves				
- Toevoeging aan Bestemmingsreserve Prijsindexatie			-1.431	N
- Resultaatbestemming 2021			96	V

Personele lasten
Bij het Bedrijfsbureau is de vacatureruimte toegenomen ten opzichte van vorig jaar. In vacatureruimte wordt deels voorzien door in te huren. Voor een ander deel wordt gebruik gemaakt van de diensten van de gemeente Arnhem. Ook in dit programma zijn de effecten van de nieuwe CAO terug te zien door de vorming van de verlofvoorziening en de eenmalige uitkering in december 2022.

Stelpost kapitaalslasten
In de begroting van De Connectie is een stelpost opgenomen voor toekomstige kapitaalslasten. In 2022 wordt het incidentele voordeel aangewend voor de aanvulling van de negatieve algemene reserve die is ontstaan door de verschuiving van investeringen naar exploitatie binnen het programma 2!Connect. Het verschil betreft het restant van deze stelpost welke vrijvalt ten gunste van het resultaat.

Opleidingsbudget
Van het centrale opleidingsbudget is in 2022 € 60.000 minder uitgegeven dan begroot.

Cybersecurity / informatieveiligheid
In de begroting is rekening gehouden met de kosten van een verbetertraject dat zich onder andere richt op de opvolging en implementatie van de resultaten uit de audits op het gebied van de BIO- en privacyregelgeving. Dit met als doel om nadere invulling te kunnen geven aan de compliancy aan de vigerende regelgeving op het gebied van informatieveiligheid. De activiteiten en hiermee gepaard gaande kosten lopen deels door naar 2023.

Compensatie (autonome) prijsontwikkelingen
Conform afspraak wordt De Connectie voor de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen gecompenseerd door de gemeenten via de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie. De raming van het CPB (augustus 2022) komt uit op 11,4%. Op basis van de raming van maart 2022 waren de materiële budgetten vanaf 2022 al met 4,1% geïndexeerd. Het verschil van 7,3%-punt, wat leidt tot een bedrag van € 1.431.000, is bij de gemeenten in rekening gebracht.

Het bestuur heeft in 2022 een bestemmingsreserve ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor toekomstige prijsindexaties, aangezien De Connectie veelal werkt met langjarige contracten. Als gevolg van de huidige prijsontwikkelingen is de verwachting dat, zodra de lopende contracten zijn uitgediend, deze een substantiële prijsverhoging zullen laten zien bij hercontractering. Bij het voorstel voor het instellen van de bestemmingsreserve heeft het bestuur ook besloten om de gemeentelijke compensatie voor (autonome) prijsontwikkeling, op basis van de meest recente raming van het CPB (augustus 2022), hieraan toe te voegen.

Bijdrage eenmalige uitkering CAO
Daarnaast hebben de werkgeversverenigingen en de vakbonden, in aanloop naar een nieuwe CAO voor 2023, afgesproken dat medewerkers in december 2022 een eenmalige uitkering ontvangen. De gemeenten compenseren De Connectie voor loon- en prijsontwikkelingen.

Tijdelijke huisvesting gemeente Rheden
Door de sloop van het oude gemeentehuis en de tijdelijke huisvestiging van de gemeente Rheden op nevenlocaties wordt per saldo minder kosten gemaakt. De afspraak met de gemeente Rheden is om de begroting voor deze tijdelijke situatie niet aan te passen, maar deze meer- en minderkosten via de exploitatie met elkaar verrekenen. Minderkosten zijn daarbij in mindering gebracht op reguliere bijdrage van de gemeente Rheden.

Afschaling dienstverlening ODRA
De ODRA heeft de dienstverlening die zij afnemen bij De Connectie opgezegd en heeft het stadskantoor Arnhem verlaten. In 2022 is de dienstverlening aan de ODRA ontvlochten en overgedragen. De financiële consequenties van de opzegging zullen in de begroting 2023 worden verwerkt.

Opbrengst uit detacheringen
Het resultaat op detacheringen heeft betrekking op aanvullende opbrengsten uit een afgesloten detacheringsovereenkomsten met de gemeente West Maas en Waal.

Resultaatbestemming 2021
Het bestuur heeft ten aanzien van de bestemming van het (positieve) jaarrekeningresultaat 2021 besloten om het volledige resultaat (€ 76.000) in 2022 ten gunste van de exploitatie 2022 te laten vrijvallen. Het bestuur heeft bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 besloten om € 20.000 vanuit de bestemmingsreserve veranderopgave te laten vrijvallen ten gunste van de exploitatie 2022. Dit bedrag was bij de dotatie beschikbaar gesteld voor robotisering bij DIV.

2.2.3 Bijdragen gemeenten

De bijdragen van de gemeenten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting 2022	Wijziging begroting	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022
Bedragen x 1.000 euro					
Gemeenten					
Arnhem	28.840	2.242	31.082	35.249	-4.166
Renkum	4.211	217	4.428	5.633	-1.204
Rheden	6.728	526	7.253	8.134	-880
Totaal bijdragen deelnemers	39.779	2.985	42.764	49.015	-6.251

Het verschil tussen de begrote bijdragen en de werkelijk gerealiseerde bijdragen, kan als volgt worden toegelicht:

	Arnhem	Renkum	Rheden	Totaal
Bedragen x 1.000 euro				
Resultaat bijdragen gemeenten				
Meer- en maatwerk	2.837	1.018	800	4.655
Compensatie (autonome) prijsontwikkelingen	1.031	152	249	1.431
Bijdrage eenmalige uitkering CAO	187	29	46	262
Lagere opbrengsten i.v.m. sluiten gemeentehuis Rheden	-	-	-239	-239
Detacheringen	112	6	24	142
Saldo t.o.v. begroot 2022	4.166	1.204	880	6.251

De begrote bijdragen betreffen in hoofdzaak de reguliere bevoorschotting van de gemeenten aan De Connectie. In 2022 is er voor € 4,6 mln. aan maat- en meerwerk geleverd.

Conform afspraak wordt De Connectie voor de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen gecompenseerd door de gemeenten via de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie. De meest recente raming van het CPB (augustus 2022) komt uit op 11,4%. Op basis van de raming van maart 2022 waren de materiële budgetten vanaf 2022 al met 4,1% geïndexeerd. Het verschil van 7,3%- punt, wat leidt tot een bedrag van € 1.431.000, is bij de gemeenten in rekening gebracht.

Omdat in 2022 het overleg over de CAO voor 2023 trager dan gewenst verliep, is op 2 november 2022 afgesproken om medewerkers in december 2022 een eenmalige uitkering te verstrekken. Het gaat om een eenmalige uitkering voor alle medewerkers die op 1 december 2022 in dienst waren: € 750 voor de medewerkers tot en met schaal 8 en € 375 voor de medewerkers vanaf schaal 9. De gemeenten compenseren De Connectie voor loon- en prijsontwikkelingen.

Het minderwerk voor tijdelijke huisvesting van de gemeente Rheden heeft betrekking op het verschil tussen de begrote kosten en de lagere kosten die gemaakt zijn in verband met de tijdelijke huisvesting van de gemeente Rheden.

Het resultaat op detacheringen heeft betrekking op aanvullende opbrengsten uit afgesloten detacheringsovereenkomsten.

2.2.4 Bijdragen derden

De bijdragen van derden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting 2022	Wijziging begroting	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022
Bedragen x 1.000 euro					
Bijdragen derden					
ODRA	991	-	991	527	464
St Sociale Wijkteams Arnhem	807	195	1.002	1.044	-41
Gemeente West Maas en Waal	749	83	832	931	-99
Werkplein Arnhem Noord	185	-185	-	-	-
Sportbedrijf Arnhem	154	-	154	46	107
Gemeente Rozendaal	14	95	109	178	-69
MGR Sociaal domein	99	7	106	95	11
Overige derden	34	2	36	93	-57
Totaal bijdragen derden	**3.033**	**198**	**3.231**	**2.914**	**317**

De dienstverlening aan derden betreft in belangrijke mate de continuering van de dienstverlening van de gemeenten aan deze derden. De bijdragen van overige derden hebben onder meer betrekking op de gemeenten Lingewaard, waterschap Rivierenland, het Gelders Archief en op de DRAN (doelgroepenvervoer regio Arnhem-Nijmegen).

Er is per saldo minder omgezet dan begroot. Dit heeft onder meer te maken met de beëindiging van de dienstverlening aan de ODRA per 1 juli 2022. De structurele effecten van de ontvlechting zijn nog niet verwerkt in de begroting. De opbrengsten zijn hierdoor lager dan begroot. Het Sportbedrijf Arnhem heeft medio 2021 het stadskantoor verlaten wat heeft geleid tot verdere afschaling van de dienstverlening. De structurele effecten van deze afschaling zijn nog niet verwerkt in de begroting. De opbrengsten zijn hierdoor lager dan begroot.

Daarnaast is meerwerk geleverd aan onder andere de Stichting Sociale Wijkteams Arnhem, gemeente West Maas en Waal en gemeente Rozendaal.

2.2.5 Incidentele baten en lasten

	Begroting 2022	Wijziging begroting	Begroting na wijziging	Gerealiseerd 2022	Saldo t.o.v. begroot 2022
Bedragen x 1.000 euro					
Totaal lasten	**45.053**	**1.703**	**46.756**	**52.572**	**-5.816**
Totaal Baten	**-45.069**	**-1.627**	**-46.696**	**-54.397**	**7.701**
Totaal mutaties in reserves	**-6**	**-75**	**-81**	**1.404**	**-1.485**
SALDO TOTALE BATEN EN LASTEN	**-22**	**-**	**-21**	**-421**	**400**
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN					
Lasten	318	211	530	660	-131
Baten	-	-	-	-127	127
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN					
Lasten	-	-	-	110	-110
Baten	-	-	-	-	-
PROGRAMMA ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD					
Lasten	50	96	146	-113	259
Baten	-363	-137	-499	-2.200	1.701
SALDO INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	**6**	**171**	**177**	**-1.670**	**1.846**
MUTATIES IN RESERVES					
Reserves toevoeging	149	-	149	1.655	-1.506
Reserves onttrekking	-155	-171	-326	-251	-75
SALDO INCIDENTELE MUTATIES RESERVES	**-6**	**-171**	**-177**	**1.405**	**-1.581**
Totaal incidentele lasten	**368**	**308**	**676**	**657**	**19**
Totaal incidentele baten	**-363**	**-137**	**-499**	**-2.327**	**1.828**
Totaal incidentele mutaties in reserves	**-6**	**-171**	**-177**	**1.405**	**-1.581**
SALDO INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	**-**	**-**	**-**	**-265**	**265**
TotaaL structurele lasten	**44.685**	**1.395**	**46.080**	**51.915**	**-5.835**
Totaal structurele baten	**-44.706**	**-1.491**	**-46.197**	**-52.070**	**5.873**
Totaal structurele mutaties in reserves	**-**	**96**	**96**	**-**	**96**
SALDO STRUCTURELE BATEN EN LASTEN	**-22**	**-**	**-21**	**-156**	**134**

Op basis van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Uitgangspunt is dat structurele lasten zoveel als mogelijk gedekt worden door structurele baten.

Het incidentele resultaat bedraagt € 265.000 (V). Dit resultaat wordt veroorzaakt door hoofdzakelijk de volgende posten:

- In de begroting van De Connectie is een stelpost opgenomen voor toekomstige kapitaalslasten. In 2022 wordt het voordeel aangewend voor de aanvulling van de negatieve algemene reserve die is ontstaan door de verschuiving van investeringen naar exploitatie binnen het programma 2!Connect. Het verschil van € 138.000 (V) betreft het restant van deze stelpost welke incidenteel vrijvalt ten gunste van het resultaat.
- In 2022 is er een dotatie aan de voorziening gedaan in verband met de nieuw afgesloten CAO waarin is bepaald dat medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke verlofuren mogen sparen. De dotatie is gebaseerd op het saldo aan bovenwettelijke verlofuren per ultimo 2022 en bedraagt € 781.000 (N)
- In 2022 is een voordeel ontstaan op contracten voor het onderhoud en beheer van netwerkcomponenten van € 484.000 (V). De oorzaak hiervan ligt in een eveneens lagere investering in de benodigde netwerkcomponenten in 2022 (hardware). De omvang van de kosten voor het beheer beweegt hierin mee. Het in 2022 incidenteel ontstane voordeel is gebruikt voor het vormen van een verlofvoorziening voor bovenwettelijk verlofuren.
- In de begroting zijn middelen opgenomen voor de kosten die volgen uit de contractuele verplichtingen voor de vervanging van servers. Het betreft hier feitelijk kosten voor duurzame bedrijfsmiddelen met meerjarige levensduur ofwel een investering. De begroting zal vanaf 2023 op dit punt worden herzien. Het in 2022 incidenteel ontstane voordeel van € 407.000 (V) is gebruikt het vormen van een verlofvoorziening voor bovenwettelijk verlofuren.
- De ODRA heeft de dienstverlening die zij afnemen bij De Connectie opgezegd en het stadskantoor van de gemeente Arnhem verlaten. In 2022 is de dienstverlening aan de ODRA ontvlochten en overgedragen. De meerkosten voor het opstellen en uitvoeren van het ontvlechtingsplan zijn zover als mogelijk in rekening gebracht bij de ODRA. Hier is een incidenteel nadeel van € 190.000 (N) op ontstaan.

- Voor een aantal ICT-projecten zijn incidenteel aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Te denken valt aan het programma 2!Connect, de migratie naar de Microsoft 365 -online- omgeving en voor het patchmanagement. Nog niet alle activiteiten zijn in 2022 volledig afgerond. Dit heeft geleid tot een incidenteel voordeel van € 90.000.
- Van het totale opleidingsbudget is in 2022 € 115.000 (V) minder uitgegeven dan begroot.

De overige incidentele baten en lasten zijn budgettair neutraal. Een opvallende incidentele bate is de gemeentelijke compensatie voor (autonome) prijsontwikkeling, op basis van de meest recente raming van het CPB (augustus 2022). Daarvan heeft het bestuur besloten deze toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Prijsindexatie. Het gaat hier om een bedrag van € 1.431.000 (V/N). Geconcludeerd kan worden dat er geen structurele lasten worden gedekt vanuit incidentele baten.

2.2.6 Afwijkingen op investeringsprogramma

Meerjareninvesteringsprogramma		Begroting 2022	Realisatie 2022	Verschil
Bedragen x 1.000 euro				
1. Afgeronde investeringen				
A&B	Software	36	36	-
BR	Gereedschappen	15	16	-1
FZF	Inrichting gebouwen en inventaris	45	45	-
ICT	Hardware	1.307	1.307	-
ICT	Mob App (tablets/labtops/smartphone)	1.693	1.693	-
2. Van investeringen naar exploitatie				
ICT	Telecommunicatie-voorzieningen	624	-	624
3. Investeringen doorschuif naar 2023				
A&B	Software	23	-	23
I&A	Software	20	-	20
BEL	Software	49	-	49
FZF	Inrichting gebouwen en inventaris	55	-	55
ICT	Hardware	2.217	1.311	906
ICT	Mob App (tablets/labtops/smartphone)	206	-	206
ICT	Software	150	-	150
ICT	Telecommunicatie-voorzieningen	40	-	40
4. Niet-begrote investeringen, noodzakelijk en conform bestaand beleid				
BB	Software	-	31	-31
	Totaal Meerjareninvesteringsprogramma	**6.480**	**4.438**	**2.042**

Ad 1. Deze categorie investeringen zijn conform planning afgerond in 2022, dan wel worden niet meer noodzakelijk geacht. De investeringen in de gereedschappen betreft de aanschaf van TILT stokken (meetapparatuur) voor het team Basisregistraties. Hiervoor heeft het bestuur op 24 november 2022 aanvullend krediet beschikbaar gesteld.

Voor de investeringen in mobiele apparatuur heeft het bestuur op 24 november 2022 aanvullend krediet beschikbaar gesteld. Grondslag hiervoor is dat de vraag naar mobiele apparatuur is toegenomen. Daarnaast heeft er een verschuiving plaatsgevonden van apparatuur dat in de lease zat en dat nu in eigen beheer wordt vervangen.

Ad 2. Dit betreft begrote investeringen, die uiteindelijk in de exploitatie zijn verwerkt. De investering in telecommunicatie-voorzieningen bij ICT betreft de vervanging van de telefooncentrale, waarvoor uiteindelijk is gekozen voor een SaaS-oplossing (Software as a Service). De jaarlijkse licentiekosten zullen uit de vrijgevallen kapitaalslasten worden gedekt.

Ad 3. Deze investeringen zijn in 2022 niet of nog niet geheel afgerond. Dit betreft o.a. investeringen ten behoeve van het netwerk welke door een latere start en vertraging in de levering doorlopen naar 2023. De investering van € 1.311.000 heeft betrekking op de investering in GemICT. Deze investering is € 716.000 hoger dan begroot. De initiële begroting is gebaseerd op het onderzoek van bureau Arlande en kent een aantal onzekerheden doordat dat er geen ervaringscijfers vanuit andere organisaties beschikbaar zijn. De hogere kapitaalslasten volgend uit deze aanvullende investeringen zullen binnen de begroting van De Connectie opgevangen worden, tenzij de meerkosten terug te voeren zijn op een specifiek veroorzakende organisatie. De afronding van dit project loopt door in 2023.

De vertraging in de uitrol van de vervanging van mobiele apparatuur zorgt voor lagere investering dan begroot. Hierdoor is ook het aanvullend toegezegde krediet voor mobiele apparatuur niet in zijn geheel nodig geweest. Voor de overige investeringen wordt vooralsnog uitgegaan dat deze in 2023 alsnog plaatsvinden.

Ad 4. Deze investeringen zijn niet, niet als investering of te laag begroot, maar passen wel binnen het bestaande beleid. De investeringen in software betreft de ontwikkeling en implementatie van het klantcontactsysteem en de technische en functionele implementatie van een servicemanagementsysteem. De hieruit volgende kapitaalslasten worden binnen de bestaande exploitatie gedekt.

2.2.7 Informatie Wet normering topinkomens (WNT)

Onderstaande tabellen betreffen een weergave van leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking.

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling	**2022**
Bedragen x € 1	
Naam **Functiegegevens**	**MC Kersbergen** **Directeur**
Aanvang en einde functievervulling	01/09 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1 fte
Dienstbetrekking?	Nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 72.197
Beloningen betaalbaar op termijn	
Subtotaal	€ 72.197
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum *	€ 72.197
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	**€ 72.197**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
	2021
Naam **Functiegegevens**	**BCWM Fransen** **Directeur**
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 - 30/09
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1 fte
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 89.143
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 15.448
Subtotaal	€ 104.591
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum *	€ 156.321
Bezoldiging	**€ 104.591**

Het voor De Connectie toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000 voor leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en betreft het algemeen bezoldigingsmaximum. Topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling vallen ook binnen het toepasselijke bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen met een dienstbetrekking.

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking	2022	2021
Naam	**MC Kersbergen**	
Functiegegevens	**Directeur**	
Periode functievervulling in het kalenderjaar	01/01 - 31/08	06/09 - 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	8	4
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	1.073	552
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 206	€ 199
Maximum op basis van de normbedragen per maand	€ 166.786	€ 106.183
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 272.969	
Bezoldiging		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?	Ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 147.196	€ 77.280
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 224.476	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	
Bezoldiging	**€ 224.476**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	

Het toepasselijke bezoldigingscriterium voor leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking is in 2022 € 28.600 per maand voor de eerste 6 maanden en € 21.700 per maand voor de volgende 6 maanden.

De WNT-verantwoording die moet worden opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten is in overeenstemming met de Uitvoeringsregeling WNT zoals die op 1 januari 2022 luidt. Van elke topfunctionaris en van elke gewezen topfunctionaris moet de bezoldiging worden vermeld, ook als het bezoldigingsmaximum niet is overschreden. Er is geen sprake van overschrijdingen van het bezoldigingsmaximum.

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen
Niet van toepassing.

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder

Bestuur De Connectie 2022		
Naam topfunctionaris	**Functie**	**Periode**
Dorus Klomberg (wethouder gemeente Rheden)	Voorzitter	01/01 - 31/12
Jan van Dellen (wethouder gemeente Arnhem)	Plaatsvervangend voorzitter	01/01 - 21/6
Maurits van de Geijn (wethouder gemeente Arnhem)	Plaatsvervangend voorzitter	22/06 - 31/12
Leonie Rolink (wethouder gemeente Renkum)		01/01 - 21/6
Marinka Mulder (wethouder gemeente Renkum)		22/06 - 31/12

Bestuur De Connectie 2021		
Naam topfunctionaris	**Functie**	**Periode**
Dorus Klomberg (wethouder gemeente Rheden)	Voorzitter	01/01 - 31/12
Jan van Dellen (wethouder gemeente Arnhem)	Plaatsvervangend voorzitter	01/01 - 31/12
Leonie Rolink (wethouder gemeente Renkum)		01/01 - 31/12

Het betreft hier de bestuurders van De Connectie. Zij ontvangen vanuit De Connectie geen vergoeding voor hun werkzaamheden.

1e. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.700
Niet van toepassing.

1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.700 waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is
Niet van toepassing.

1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is
Niet van toepassing.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen
Niet van toepassing.

3. Bezoldiging niet-topfunctionarissen
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het BBV en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door het bestuur de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Op de materiële vaste activa wordt lineair afgeschreven. Over investeringen gedurende het lopende boekjaar wordt een half jaar afgeschreven. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. Samengestelde activa met een verkrijgingsprijs < € 10.000 worden niet geactiveerd.

Voorzieningen worden gevormd ingeval er sprake is van verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten óf voor op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. Dotaties aan een voorziening worden als last in het betreffende jaar verantwoord. Onttrekkingen aan een voorziening vinden rechtstreeks ten laste van de voorziening plaats, zonder de exploitatie hiervoor te belasten. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling van De Connectie.

3. Bijlagen behorende tot de jaarrekening

3.1 Bijlage 1: Taakvelden

Taakvelden	Begroting 2022			Realisatie 2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x 1.000 euro						
0. Bestuur en ondersteuning						
0.4 Overhead	-45.347	40.129	-5.218	-52.498	47.003	-5.495
0.5 Treasury	-	19	19	-35	2	-32
0.61 OZB woningen	-	4.952	4.952	-127	3.965	3.838
0.64 Belastingen overig	-308	274	-34	-585	340	-244
0.8 Overige baten en lasten	-	273	273	-17	98	82
0.10 Mutaties reserves	-230	149	-81	-251	1.655	1.404
Saldo	**-45.884**	**45.797**	**-88**	**-53.512**	**53.064**	**-448**
1. Veiligheid						
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	66	66	-93	119	26
Saldo	**-**	**66**	**66**	**-93**	**119**	**26**
6. Sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-1.042	1.042	-	-1.044	1.044	-
Saldo	**-1.042**	**1.042**	**-**	**-1.044**	**1.044**	**-**
Resultaat	**-46.926**	**46.905**	**-21**	**-54.648**	**54.227**	**-421**

Taakvelden Programma Bedrijfsvoering gemeenten	Begroting 2022			Realisatie 2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x 1.000 euro						
0. Bestuur en ondersteuning						
0.4 Overhead	-590	36.270	35.681	-6.519	42.988	36.469
0.5 Treasury	-	19	19	-	-	-
0.61 OZB woningen	-	1.923	1.923	-112	304	192
0.64 Belastingen overig	-	121	121	-	140	140
0.8 Overige baten en lasten	-	273	273	-17	24	7
0.10 Mutaties reserves	-75	-	-75	-	-	-
Saldo	**-665**	**38.607**	**37.943**	**-6.648**	**43.456**	**36.808**
1. Veiligheid						
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	66	66	-93	119	26
Saldo	**-**	**66**	**66**	**-93**	**119**	**26**
6. Sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-	1.042	1.042	-	1.044	1.044
Saldo	**-**	**1.042**	**1.042**	**-**	**1.044**	**1.044**
Resultaat	**-665**	**39.716**	**39.051**	**-6.740**	**44.618**	**37.878**

Taakvelden Programma Belastingen gemeenten	Begroting 2022			Realisatie 2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x 1.000 euro						
0. Bestuur en ondersteuning						
0.4 Overhead	-	267	267	-3	279	276
0.61 OZB woningen	-	3.029	3.029	-15	3.661	3.646
0.64 Belastingen overig	-308	153	-155	-585	200	-384
Saldo	**-308**	**3.449**	**3.141**	**-603**	**4.141**	**3.537**
Resultaat	**-308**	**3.449**	**3.141**	**-603**	**4.141**	**3.537**

Taakvelden Programma Algemene dekkingsmiddelen en ov	Begroting 2022			Realisatie 2022		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x 1.000 euro						
0. Bestuur en ondersteuning						
0.4 Overhead	-44.757	3.591	-41.166	-45.975	3.735	-42.240
0.5 Treasury	-	-	-	-35	2	-32
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-	-	74	74
0.10 Mutaties reserves	-155	149	-6	-251	1.580	1.329
Saldo	**-44.912**	**3.740**	**-41.172**	**-46.261**	**5.392**	**-40.869**
6. Sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-1.042	-	-1.042	-1.044	-	-1.044
Saldo	**-1.042**	**-**	**-1.042**	**-1.044**	**-**	**-1.044**
Resultaat	**-45.954**	**3.740**	**-42.213**	**-47.305**	**5.392**	**-41.913**

4. Bijlagen niet behorende tot de jaarrekening

4.1 Bijlage 2: Begrotingsmutaties

	Lasten 2022	Baten 2022	Begroot saldo 2022
Bedragen x 1.000 euro			
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN			
Primitieve begroting	37.267	-270	36.997
Mutaties 1e bestuursrapportage 2022	1.293	-320	973
Interne begrotingswijzigingen tussen programma's	1.156	-	1.156
Totaal	**39.716**	**-590**	**39.126**
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING BELASTINGEN GEMEENTEN			
Primitieve begroting	3.219	-308	2.911
Mutaties 1e bestuursrapportage 2022	122	-	122
Interne begrotingswijzigingen tussen programma's	108	-	108
Totaal	**3.449**	**-308**	**3.141**
PROGRAMMA ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN OVERHEAD			
Primitieve begroting	4.568	-44.492	-39.924
Mutaties 1e bestuursrapportage 2022	288	-1.307	-1.020
Interne begrotingswijzigingen tussen programma's	-1.264	-	-1.264
Totaal	**3.591**	**-45.799**	**-42.208**
MUTATIES IN RESERVES			
Primitieve begroting	149	-155	-6
Mutaties 1e bestuursrapportage 2022	-	-75	-75
Interne begrotingswijzigingen tussen programma's	-	-	-
Totaal	**149**	**-230**	**-81**

VERTROUWELIJK
Aan het bestuur van
BVO De Connectie
Postbus 2142
6802 CC ARNHEM

Edelgasstraat 57
2718 SX ZOETERMEER
telefoon (088) 236 80 00
e-mail Audit@flynth.nl

kenmerk	**behandeld door**	**datum**
661077191/JH/1237	drs. D.J. Han RA	21 april 2023

onderwerp
Accountantsverslag 2022

Geachte leden van het bestuur,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag over het boekjaar 2022. Dit verslag bevat de belangrijkste uitkomsten van onze werkzaamheden, waarvan wij vinden dat die voor u relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening 2022, en voor het beoordelen van de financiële positie van uw gemeenschappelijke regeling.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur. In overeenstemming met uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2022 gecontroleerd.

Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening van De Connectie.

Wij hebben deze rapportage tijdens de bijeenkomst op 19 april 2023 met een vertegenwoordiging van het dagelijks bestuur besproken en eventuele vragen die er waren, beantwoord. De bevindingen en beschouwingen in dit verslag komen voort uit onze controlewerkzaamheden. Het verslag van bevindingen is, zoals hiervoor reeds verwoord, bedoeld om u te ondersteunen in uw beoordeling van de jaarrekening 2022. Wij wijzen u erop dat uw controlerende taak uiteraard verder gaat dan uitsluitend het financieel getinte perspectief vanuit de accountantscontrole.

Wij bedanken de medewerkers van de gemeenschappelijke regeling voor de prettige samenwerking en zijn vanzelfsprekend graag bereid een nadere toelichting te verstrekken.

Hoogachtend,
Astrium Overheidsaccountants
Onderdeel van Flynth Audit B.V.

Digitaal ondertekend door Janhim Han

drs. D.J. Han RA

Flynth Audit B.V. is lid van BKR International. Bankrekeningnummer IBAN NL67 RABO 0106 6642 20 - BIC: RABONL2U.
Handelsregister 09063021. www.flynth.nl.
Dienstverlening vindt plaats onder algemene voorwaarden, op aanvraag verkrijgbaar en gedeponeerd bij de KvK in Arnhem.

astrium

Accountantsverslag

De Connectie – Boekjaar 2022

1. Inleiding

In het kader van de door het bestuur aan ons verstrekte opdracht voor de controle van de jaarrekening 2022 van De Connectie, brengen wij u hierbij verslag uit van onze belangrijkste bevindingen naar aanleiding van onze controlewerkzaamheden die wij onlangs hebben uitgevoerd.

Dit accountantsverslag is bedoeld om u te ondersteunen in uw beoordeling van de jaarrekening 2022. Wij wijzen u erop dat uw controlerende taak uiteraard verder gaat dan uitsluitend het financieel getinte perspectief vanuit de accountantscontrole.

Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening van uw gemeenschappelijke regeling.

Onze werkzaamheden zijn erop gericht een oordeel te kunnen geven over de jaarrekening 2022 van De Connectie en niet primair op het opsporen van fraudes of onregelmatigheden in uw organisatie. De bevindingen in deze brief zijn daarom beperkt tot de punten die voortvloeien uit de controle van de jaarrekening.

Wij hebben deze rapportage tijdens de bijeenkomst op 19 april 2023 besproken met uw vertegenwoordiging van het dagelijks bestuur en eventuele vragen die er waren, beantwoord.

Het accountantsverslag is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 1	Inleiding
Hoofdstuk 2	Kernpunten van de controle
Hoofdstuk 3	Analyse vermogen en resultaat
Hoofdstuk 4	Interne beheersing en automatisering
Hoofdstuk 5	Rechtmatigheid
Hoofdstuk 6	Overige bevindingen (jaarrekeningcontrole 2022)
<u>Bijlagen:</u>	
A.	Niet-gecorrigeerde controleverschillen
B.	Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening

2. Kernpunten van de controle

2. Kernpunten van de controle

2.1 Controle-verklaring	De jaarrekeningcontrole is uitgevoerd zoals overeengekomen in de opdrachtbevestiging. De uitgevoerde werkzaamheden hebben geresulteerd in een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2022 voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid. Deze controleverklaring wordt u separaat toegezonden.
2.2 Reikwijdte van de controle	Met de opdrachtbevestiging heeft u ons de opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. De reikwijdte van onze controle staat hierin omschreven. Er is gedurende het verloop van de controle over 2022 op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Tijdens de uitvoering hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2022 voldoende voor de doelstelling van onze controle.
2.3 Grondslagen	De accountantscontrole omvat onder meer een onderzoek naar de toepassing van de juistheid van de grondslagen in de jaarrekening. Naar onze mening zijn de door het dagelijks bestuur gekozen grondslagen voor waardering en resultaatbepaling aanvaardbaar, conform wet- en regelgeving en consistent toegepast. In het boekjaar 2022 zijn geen wijzigingen doorgevoerd in de keuze of de toepassing van de belangrijkste verslaggevingsgrondslagen uit het BBV.
2.4 Onafhankelijkheid	• Flynth Audit B.V. (handelend onder de naam van Astrium) is onafhankelijk van De Connectie en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid. • Ons zijn geen relaties bekend tussen Astrium en De Connectie, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. • Bijlage B bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.
2.5 Schattingen	Schattingen op basis waarvan een aantal jaarrekeningposten worden bepaald, zijn gebaseerd op inzichten van het management. Wij hebben de belangrijkste gehanteerde factoren en veronderstellingen beoordeeld. Wij hebben vastgesteld dat de schattingen en veronderstellingen aanvaardbaar zijn in het kader van de jaarrekening als geheel.
2.6 Goedkeurings- en rapporterings-tolerantie	De materialiteit bij de planning en uitvoering van de jaarrekeningcontrole 2022 is € 540.000 (2021: € 513.000). Deze materialiteit vloeit voort uit de wettelijk voorgeschreven (minimum)vereisten, zoals opgenomen in het Bado en het door het algemeen bestuur vastgestelde controleprotocol, hetgeen voldoet aan de wettelijke minimumvereisten.

Goedkeuringstoleranties		
Fouten	1% van de totale lasten	€ 540.000 (2021: € 513.000)
Onzekerheden	3% van de totale lasten	€ 1.620.000 (2021: € 1.539.000)
Rapporteringstoleranties		
Fouten	Door u vastgesteld op 30% van de goedkeuringstolerantie	€ 162.000
Onzekerheden		€ 162.000
Realisatie fouten en onzekerheden ***Zie bijlage A van deze rapportage***	**Getrouwheid**	**Rechtmatigheid**
Fouten	€ -	€ -
Onzekerheden	€ -	€ -

Getrouwheid:
De totale omvang van de fouten is lager dan de tolerantie van 1% van de totale lasten (€ 540.000) en heeft derhalve geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

De totale omvang van de onzekerheden is lager dan de tolerantie van 3% van de totale lasten (€ 1.620.000) en heeft derhalve geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Rechtmatigheid:
De totale omvang van de fouten is lager dan de tolerantie van 1% van de totale lasten (€ 540.000) en heeft derhalve geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

De totale omvang van de onzekerheden is lager dan de tolerantie van 3% van de totale lasten (€ 1.620.000) en heeft derhalve geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

2.7 Analyse vermogen en resultaat

Het totale bruto resultaat (voor verwerking van onttrekkingen en dotaties aan reserves) komt uit op een overschot van € 1.825.000.

Daarop komen de volgende onttrekkingen en dotaties aan reserves:

- dotaties aan reserves € 1.655.000 (nadelig);
- onttrekkingen aan reserves € 251.000 (voordelig).

	De jaarrekening 2022 sluit hierdoor uiteindelijk met een positief netto resultaat van € 421.000. Voor een nadere (voordeel / nadeel) analyse hierop verwijzen wij u naar de toelichting van het financieel resultaat op de individuele programma's in de jaarstukken 2022. In hoofdstuk 3 gaan wij nader in op het resultaat en de ontwikkeling van het (weerstands)vermogen.
2.8 EU-aanbestedingen	De gemeenschappelijke regeling dient te voldoen aan de EU-aanbestedingsregels zoals eveneens middels uw eigen normenkader is vastgesteld. Uit de door ons gecontroleerde SPEND analyse is gebleken dat er geen sprake is van onrechtmatigheden ten aanzien van de EU-aanbestedingsregels.

3. Analyse vermogen en resultaat

3. Analyse vermogen en resultaat

3.1 Eigen vermogen

Het BBV kent een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling (het gerealiseerde saldo van baten en lasten) en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. De gemeenschappelijke regeling mag geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren.

Resultaat 2022	(x € 1.000)
De totale baten van uw gemeenschappelijke regeling over 2022 bedragen:	€ 54.397
De totale lasten van uw gemeenschappelijke regeling over 2022 bedragen:	€ 52.572
Het resultaat bedraagt (saldo baten en lasten programma's **voor reservemutaties**):	**+ € 1.825**
Gedurende het jaar heeft u reeds voor diverse zaken besloten gelden te reserveren. Deze gelden zijn in de reserves gestort:	€ 1.655
Tevens hebt u besloten tot het dekken van diverse uitgaven uit de reserves. Deze gelden zijn onttrokken uit de reserve:	€ 251
Per saldo gedurende het jaar gelden toegevoegd (meer toegevoegd aan de reserves dan onttrokken):	**-/- € 1.404**
Gerealiseerd resultaat 2022 na reservemutaties	**(+) € 421**

3.2 Financiële positie

Het eigen vermogen van uw organisatie is in 2022 met een bedrag van ca. € 1.825.000 toegenomen naar een omvang van € 1.884.000. Dit komt overeen met het afgeronde saldo van baten en lasten (exclusief mutaties in bestemmingsreserves) zoals dat is verantwoord in de programmarekening. Het resultaat voor aanvullende resultaatbestemming bedraagt € 421.000 positief.

De totale vermogenspositie wordt onder andere tot uitdrukking gebracht door middel van het solvabiliteitspercentage. Dit percentage wordt bepaald door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. Ultimo 2022 bedraagt dit solvabiliteitspercentage 4,7% (2021: 0,1%) waarmee de voor overheden gebruikelijke norm van de provincie niet wordt behaald. De zeer beperkte vermogenspositie is u bekend en is een bewuste keuze van de betrokken gemeenten.

<table>
<tr><td></td><td>Door gebrek aan eigen reserves dient De Connectie volledig te steunen op de bijdragen van de gemeenten om eventuele toekomstige tegenvallers op te vangen. Dat is de consequentie van de samenwerking zoals die voor de organisatie is geregeld in de gemeenschappelijke regeling.

De netto schuldquote bedraagt 20,9% (2021: 28,2%). De ratio geeft aan in hoeverre de schulden meer bedragen dan de jaarlijkse inkomsten. Wij stellen vast dat ruim wordt voldaan aan de norm van < 90% van de provincie Gelderland. Dit kengetal valt derhalve positief uit voor de organisatie en wordt als een laag risico onderkend.

Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar het hoofdstuk financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.</td></tr>
<tr><td>3.3 Weerstands-vermogen</td><td>Ten einde een oordeel te geven over de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling dienen naast het eigen vermogen ook de risico’s zoals opgenomen in de risicoparagraaf te worden betrokken. In de jaarrekening zijn de risico’s weergegeven in de paragraaf weerstandvermogen. In de jaarrekening 2022 is de actuele stand van zaken ten aanzien van de risico’s opgenomen en dit laat zich als volgt samenvatten:
<table>
<tr><th>Inschatting</th><th>Bedrag</th></tr>
<tr><td>Geïnventariseerde risico’s op basis van inschatting door de organisatie (kans, financieel gevolg, risicoscore)</td><td>€ 4.050.000</td></tr>
<tr><td>Eigen vermogen (diverse bestemmingsreserves niet bedoeld voor deze risico’s)</td><td>€ 453.000</td></tr>
</table>
Omdat De Connectie wel een beperkt eigen vermogen kent, is er in principe ook sprake van een weerstandsvermogen. De risico’s zoals opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing dienen te worden vergeleken met de buffer die De Connectie in nood zou kunnen aanspreken. Omdat de organisatie een negatieve algemene reserves heeft, is derhalve geen sprake van een beschikbare weerstandscapaciteit.

Aangezien De Connectie alleen specifieke bestemmingsreserves kent, die alleen voor de betreffende bestemmingen kunnen worden ingezet, betekent dit dat betrokken gemeenten de lasten van De Connectie moeten dragen voor eventuele tegenvallers. Eventuele financiële risico’s die zich openbaren moeten net als in voorgaande jaren volledig worden gedragen door de betrokken gemeenten.</td></tr>
<tr><td>3.4 Conclusie financiële positie</td><td>De van toepassing zijnde kengetallen en de inschatting van eventuele risico’s geven een signaal voor een verhoogd risico, omdat De Connectie zelf nauwelijks algemene reserves en weerstandsvermogen kent. Door gebrek aan eigen reserves dient De Connectie volledig te steunen op de bijdragen van de gemeenten om eventuele toekomstige tegenvallers op te vangen. Dat is de consequentie van de samenwerking zoals die voor de organisatie is geregeld in de gemeenschappelijke regeling.</td></tr>
</table>

4. Interne beheersing en automatisering

4. Interne beheersing en automatisering

4.1 Samenvatting bevindingen management-letter 2022	Als onderdeel van de jaarrekeningcontroles 2022 hebben wij in het najaar 2022 de tussentijdse (interim) controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de bedrijfsvoering binnen de gemeenschappelijke regeling met name de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. Onze bevindingen, voortvloeiend uit de interim-controle, zijn vastgelegd in onze managementletter van 27 oktober 2022. Uit onze interim-controle blijkt dat de gemeenschappelijke regeling haar zaken beheersmatig op orde heeft, voor zover wij dat beoordelen in het licht van de jaarrekeningcontrole. Ons beeld is dat de administratieve organisatie en interne beheersing (de controles binnen de processen, gecombineerd met de verbijzonderde interne controles) van De Connectie voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Ten aanzien van de kwaliteit van de interne beheersing hebben wij nog wel verbeterpunten geconstateerd. Voor onze specifieke bevindingen en overige aanbevelingen (verbeterpunten) verwijzen wij u naar de genoemde managementletter.
4.2 Betrouwbaar-heid en continuï-teit van de automatiserings-omgeving	Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen, die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Op grond van artikel 393 lid 4, Titel 9 Boek 2 BW rapporteren wij onze bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in dit verslag. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de controle van de jaarrekening hier niet specifiek op is gericht. Wij zijn van mening dat voldoende maatregelen zijn getroffen om de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking en informatievoorziening te waarborgen.
4.3 ISAE 3402 type II assurance rapport	De Connectie heeft in 2022 een ISAE 3402 Type II audit uit laten voeren, waarbij een externe auditor een assurance-rapport afgeeft ten aanzien van de opzet, bestaan en werking van de belangrijkste interne beheersingsmaatregelen zoals opgenomen in het Risk Control Framework. Wij hebben, als onderdeel van onze controle, kennis genomen van het Risk Control Framework en zijn tot de conclusie gekomen dat wij kunnen steunen op een aantal interne beheersingsmaatregelen van De Connectie. Dit heeft ertoe geleid dat onze controleaanpak met ingang van boekjaar 2022 overwegend systeemgericht is. Het definitieve assurance-rapport is inmiddels afgegeven en behelst een periode van 1 januari 2022 tot en met 30 november 2022. Om de periode tot aan balansdatum te overbruggen is door de Connectie een Bridgeletter afgegeven op 7 maart 2023. Wij hebben kennis genomen van het bijbehorend assurance-rapport en vast kunnen stellen dat een oordeel met beperking is afgegeven. Wij hebben de gerapporteerde bevindingen uit het assurance-rapport afgezet tegen onze controleaanpak en risicoanalyse voor boekjaar 2022. Op basis hiervan kunnen we concluderen dat de gerapporteerde bevindingen niet hebben geleid tot een verdere aanpassing in onze controleaanpak en/of risicoanalyse voor de controle van de jaarrekening van boekjaar 2022.

4.4 Informatie-veiligheid	In de managementletter 2022 hebben wij gerapporteerd over Cyber security maatregelen. De organisatie heeft in de basis uitgebreide maatregelen getroffen om incidenten te voorkomen of adequaat op te volgen. Recente casussen laten echter zien dat cyber incidenten een aanzienlijke impact kunnen hebben op de bedrijfsvoering binnen een organisatie en het veilig houden van data. Dit kost enorm veel tijd en middelen. Wij zijn van mening dat recente incidenten niet op zich staan en iedere Nederlandse overheidsinstelling op de radar staat van professionele hackers. Het is niet zozeer de vraag òf er aanvallen zullen worden gedaan, maar wanneer en met welke impact. Het is derhalve van belang dat u continu de effectieve werking van uw informatiebeveiligingsmaatregelen monitort en voldoende middelen (geld en capaciteit) beschikbaar hebt om waar nodig tijdig verbetermaatregelen te treffen.

5. Rechtmatigheid

5. Rechtmatigheid

5.1 Begrotings-rechtmatigheid	De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet. Deze normen dient het algemeen bestuur zelf nader in te vullen en te concretiseren. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat het dagelijks bestuur belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan het algemeen bestuur, zodat zij hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het bestuur van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het dagelijks bestuur inbreuk maakt op het budgetrecht van het algemeen bestuur. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV. Een overschrijding van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft door de accountant niet in alle gevallen te worden meegewogen in zijn oordeel. In die gevallen dat het bestuur geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat de accountant deze kostenoverschrijdingen betrekt bij de beslissing of hij al dan niet een goedkeurend rechtmatigheidsoordeel kan afgeven. Essentieel is dat het algemeen bestuur nadere regels kan stellen wanneer: 1. Lastenoverschrijdingen zijn gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten 2. Lastenoverschrijdingen passen binnen het beleid of 3. Lastenoverschrijdingen bij open einde regelingen. Daarnaast moet de accountant deze **lasten**overschrijdingen – waarvan het dagelijks bestuur in de jaarrekening moet aangeven dat het algemeen bestuur deze nog dient te autoriseren – in het verslag van bevindingen aan de orde stellen. Extra lasten die zijn gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden, terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij de het algemeen bestuur nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid kijkt de accountant naar de lastenoverschrijdingen per programma die de rapportagetolerantie overschrijden. Op drie programma's is een begrotingsoverschrijding op de lasten geconstateerd, welke de rapportagetolerantie overschrijdt. Deze zijn in de tabel hierna opgenomen:

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee in oordeel	Onrechtmatig telt wel mee in oordeel
Programma Bedrijfsvoering gemeenten	€ 4.903.000	€ 4.903.000	€ -
Programma Belastingen gemeenten	€ 692.000	€ 692.000	€ -
Programma Algemene dekkingsmiddelen en overhead	€ 221.000	€ 221.000	€ -

Op het programma Bedrijfsvoering gemeenten is **<u>een begrotingsoverschrijding op de lasten</u>** geconstateerd van € 4.903.000, welke de rapportagetolerantie overschrijdt. Uit de analyse van deze lastenoverschrijding blijkt dat deze valt in de hierboven vermelde categorie gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten. Daarmee hoeven wij deze overschrijding niet te betrekken in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid.

Op het programma Belastingen gemeenten is **<u>een begrotingsoverschrijding op de lasten</u>** geconstateerd van € 692.000, welke de rapportagetolerantie overschrijdt. Uit de analyse van deze lastenoverschrijding blijkt dat deze valt in de hierboven vermelde categorie gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (€ 397.000) en de kostenoverschrijding voor een groot deel passend is binnen bestaand beleid (€ 479.000). Hiermee wordt de totale begrotingsoverschrijding ruimschoots afgedekt. Daarmee hoeven wij deze overschrijding niet te betrekken in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid.

Op het programma Bedrijfsvoering De Connectie is **<u>een begrotingsoverschrijding op de lasten</u>** geconstateerd van € 221.000, welke de rapportagetolerantie overschrijdt. Uit de analyse van deze lastenoverschrijding blijkt dat deze valt in de hierboven vermelde categorie gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten. Daarmee hoeven wij deze overschrijding niet te betrekken in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid.

5.2 Europese aanbestedingen

1. Het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole, zoals vastgesteld door het algemeen bestuur, bevat onder andere de Europese aanbestedingswetgeving. Bij onze jaarrekeningcontrole hebben wij aan de hand van een door uw organisatie uitgevoerde crediteurenanalyse gecontroleerd of de Europese aanbestedingswetgeving gedurende het boekjaar 2022 is nageleefd. Naast inzicht in de rechtmatigheid van individuele dossiers geeft deze analyse ook inzicht in de beheersing van het inkoopproces, die (ook) het naleven van de aanbestedingswetgeving moet waarborgen. Daarbij zijn ons de volgende zaken opgevallen:
2. De organisatie heeft zelf een inkoopanalyse uitgevoerd over 2022 (de zogeheten SPEND-analyse). Wij merken een toenemende aandacht die de organisatie heeft voor het naleven van de Europese aanbestedingsregels. Desondanks adviseren wij hieraan in de organisatie continue aandacht te blijven geven waardoor de benodigde gedragsverandering bij degenen die inkopen gestimuleerd worden.

	3. Er zijn geen afwijkingen van de Europese aanbestedingsrichtlijnen door u geconstateerd voor het boekjaar 2022. 4. Wij constateren dat de kwaliteit van de inkoopdossiers is verbeterd (door o.a. het hanteren van de beslisboom aanbestedingen, inkoopstrategieformulieren en uitgebreide bestuursvoorstellen). De organisatie heeft in de afgelopen jaren goede stappen ondernomen om de risico's omtrent rechtmatigheid beter te beheersen. 5. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de raamovereenkomsten met betrekking tot inhuur van personeel bij twee partijen. Wij hebben geconstateerd dat de betreffende raamovereenkomsten afliepen midden september 2022 en hebben vastgesteld dat na die periode nog nieuwe (deel)overeenkomsten zijn afgesloten. Wij hebben vastgesteld dat dit saldo (gezamenlijk circa € 163.000) in 2022 nog onder de Europese aanbestedingsgrens is gebleven waardoor we hebben kunnen concluderen dat deze kosten niet onrechtmatig zijn. Echter, als deze kosten nog doorlopen in 2023, zou dit saldo boven de Europese aanbestedingen kunnen uitkomen. In potentie zou dit kunnen leiden tot onrechtmatigheden als gevolg van het niet voldoen aan aanbestedingswetgeving. Vooruitlopend op de jaarrekeningcontrole 2023 willen wij hier bijzondere aandacht voor vragen en adviseren wij om deze kosten te blijven monitoren zodat de Europese aanbestedingsgrens niet wordt overschreden. Daarnaast adviseren wij, gezien de complexiteit van de wet- en regelgeving, om gebruik te (blijven) maken van de kennis en kunde van een aanbestedingsjurist om zodoende te waarborgen dat te allen tijde wordt voldaan aan de aanbestedingswetgeving. Voor ons eigen dossier zullen wij zijn standpunten moeten kennen.
5.3 Rechtmatig-heidsverklaring vanaf 2023	Vanaf de jaarrekening 2023 van gemeenschappelijke regelingen zal het dagelijks bestuur verplicht zijn een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening op te nemen. De accountant zal zijn/haar oordeel geven over de getrouwheid van de jaarrekening waar de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel van uitmaakt. De accountant verstrekt vanaf de jaarrekening 2023 geen afzonderlijk rechtmatigheidsoordeel meer. Inmiddels is een standaardtekst voor deze verantwoording ontwikkeld. Hierin geeft het dagelijks bestuur aan of er zich geen rechtmatigheidsfouten (alleen de 3 criteria: begroting, voorwaarden en M&O) in de financiële handelingen gedurende het kalenderjaar hebben voorgedaan boven een gestelde verantwoordingsgrens. De keuze van de hoogte van deze grens – de verantwoordingsgrens – wordt aan het algemeen bestuur overgelaten en is maximaal 3% van de totale lasten inclusief de toevoegingen aan reserves. Overigens merken wij hierbij op dat de huidige drempels ten aanzien van foutevaluatie volgens het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) uitgaan van maximaal 1% afwijking (ook ten aanzien van getrouwheid). Hiermee ontstaat mogelijk een discrepantie tussen eigen normenkader en accountantsregelgeving. Dit geldt voor fouten én onzekerheden. Als deze zich boven de grens bevinden dan is het vereist aan te geven welke afwijkingen het betreft. Van het dagelijks bestuur wordt tevens verwacht dat in de paragraaf bedrijfsvoering een toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording wordt gegeven en welke acties zij neemt om gevonden afwijkingen in de toekomst te voorkomen. Om deze verplichting te kunnen invoeren moet onder andere de Gemeentewet, het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) en de Kadernota rechtmatigheid nog worden aangepast.

	De wijziging in de verantwoordelijkheden ten aanzien van rechtmatigheid betekent dat het dagelijks bestuur zelfstandig een controlesystematiek moet inrichten, deze moet laten uitvoeren en over de uitkomsten moet rapporteren middels een rechtmatigheidsverantwoording. Binnen de gemeenschappelijke regeling is hard gewerkt aan een goede voorbereiding van de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording 2023 en is reeds gestart met de uitvoering van de interne controlewerkzaamheden die toe zien op de rechtmatigheid. Wij hebben er derhalve vertrouwen in dat het dagelijks bestuur in staat is om tijdig een rechtmatigheidsverklaring voor 2023 te kunnen afgeven.

6. Overige bevindingen jaarrekeningcontrole 2022

6. Overige bevindingen jaarrekeningcontrole 2022

6.1 Wijziging in verslaggevings-voorschriften en overige wet- en regelgeving	In de jaarrekening 2022 zijn geen stelsel- of schattingswijzigingen verwerkt. De gemeenschappelijke regeling heeft de jaarrekening verder aangepast conform de vereisten en recente wijzigingen in het BBV.
6.2 Bevestiging van het dagelijks bestuur	Wij hebben van de voorzitter van het bestuur en de directeur een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.
6.3 Beperking in reikwijdte van de controle	Er zijn geen meningsverschillen met het management noch het dagelijks bestuur geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door de medewerkers en het dagelijks bestuur van uw gemeenschappelijke regeling de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.
6.4 Wet Normering Topinkomens (WNT)	De Wet Normering Topinkomens (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen. Met ingang van 1 januari 2013 is bij wet vastgelegd dat rechtspersonen of organisaties die volledig of in aanzienlijke mate uit publieke middelen zijn gefinancierd, beloningen van topfunctionarissen openbaar dienen te maken, ook als deze de in de wet gestelde maximale bezoldiging van € 216.000 niet te boven gaan. Daarnaast dient u het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000. Uit de werkzaamheden blijkt dat in 2022 voor de topfunctionarissen (directie, bestaande uit de tijdelijk ingehuurde directeur) en overige medewerkers geen sprake van een overschrijding van de grensbedragen en dat de WNT juist is verantwoord in de jaarstukken. *Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd* In overeenstemming met het controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is. In onze controleverklaring hebben wij bovenstaande expliciet opgenomen.

6.5 Fraude als onderdeel van de accountants-controle	In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Hoewel wij een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht. Wij hebben een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam en met de ambtelijke organisatie van De Connectie. Tijdens dit overleg is gesproken of het management aanwijzingen en of vermoedens heeft gehad voor de mogelijke aanwezigheid materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of de werknemers zijn betrokken die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing, of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn voor de jaarrekening. Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop gericht waren om het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en ongebruikelijke transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht. Conclusie: Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2022 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.
6.6 Presentatie-correctie voorraad devices	De voorraad devices (laptops), was initieel opgenomen in de balanspost voorraden voor een bedrag van € 936.000 (2021: € 270.000) in de conceptjaarrekening 2022. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat de betreffende post in de jaarrekening geclassificeerd dient te worden als materiële vaste activa. Deze correctie is doorgevoerd in de definitieve jaarrekening van 2022 waarbij tevens, ter bevordering van de vergelijkbaarheid, de vergelijkende cijfers zijn aangepast. De genoemde correctie betreft enkel een presentatiecorrectie en heeft geen invloed gehad op het resultaat van De Connectie. Er wordt op deze post pas afgeschreven op het moment dat de devices in gebruik worden genomen.
6.7 Voorziening (spaar)verlof	In 2022 is de CAO 2021 – 2022 voor gemeenten vastgesteld. Onderdeel van deze nieuwe CAO is de mogelijkheid voor medewerkers van de gemeenschappelijke regeling om vanaf 1-1-2022 verlof te gaan sparen. Deze verlof spaaruren verjaren niet en kunnen van jaar tot jaar worden meegenomen. Hierbij geldt dat een voltijdmedewerker maximaal 3.600 verlofuren mag sparen. De gespaarde verlofuren dienen door de medewerker voor het einde van de dienstbetrekking opgenomen te worden. Dit betekent voor de gemeenschappelijke regeling dat er een verplichting ontstaat richting medewerkers die verlof hebben gespaard. Deze verplichting dient, op grond van de notitie arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van de commissie BBV, door de gemeenschappelijke regeling opgenomen te worden in de jaarrekening. Deze verplichting geldt overigens ook voor eventuele verlofstuwmeren. Dit houdt in dat ook verlofuren dienen te worden meegenomen die zijn opgebouwd voor boekjaar 2022.

	In de jaarrekening 2022 heeft bovenstaande geleid tot het opnemen van een (aanvullende) voorziening (spaar)verlof van € 781.000. Wij hebben, als onderdeel van onze controlewerkzaamheden, vastgesteld dat de voorziening toereikend is en gebaseerd is op adequate brondocumentatie.
6.8 Bestemmings-reserve Prijs-ontwikkelingen	De Connectie wordt voor de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen gecompenseerd door de gemeenten via de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie. De raming van het CPB (augustus 2022) komt uit op 11,4%. Op basis van de raming van maart 2022 waren de materiële budgetten vanaf 2022 al met 4,1% geïndexeerd. Het verschil van 7,3%-punt, wat leidt tot een bedrag van € 1.431.000, is bij de gemeenten in rekening gebracht. Het bestuur heeft in 2022 een bestemmingsreserve ingesteld om middelen beschikbaar te houden voor toekomstige prijsindexaties, aangezien De Connectie veelal werkt met langjarige contracten. Als gevolg van de huidige prijsontwikkelingen is de verwachting dat, zodra de lopende contracten zijn uitgediend, deze een substantiële prijsverhoging zullen laten zien bij hercontractering. Bij het voorstel voor het instellen van de bestemmingsreserve heeft het bestuur ook besloten om de gemeentelijke compensatie voor (autonome) prijsontwikkeling, op basis van de meest recente raming van het CPB (augustus 2022), hieraan toe te voegen. Deze gebeurtenis leidt tot een toename van de bestemmingsreserves van € 1.431.000.

Bijlagen

Bijlage A – Niet-gecorrigeerde controleverschillen en / of onzekerheden

Toleranties t.b.v. foutenevaluatie (getrouwheid en rechtmatigheid)	Fouten	Onzekerheden
Goedkeuringstolerantie (respectievelijk 1% en 3% van de totale lasten)	€ 540.000	€ 1.620.000
Rapporteringtolerantie fouten en onzekerheden (grens waarboven gerapporteerd wordt aan de Raad)	€ 162.000	€ 162.000

Foutenevaluatie	Fouten		Onzekerheden	
Aard van de fouten	Getrouwheid	Rechtmatigheid	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Aanbestedingsrechtmatigheid	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ -**	€ -	**€ -**	**€ -**

Bevestiging dagelijks bestuur
Wij hebben van het dagelijks bestuur een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het dagelijks bestuur bevestigt dat geen sprake is van niet- gecorrigeerde fouten die, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening materieel (kunnen) zijn.

Conclusie:
Bij de jaarrekening 2022 kan een **goedkeurende** verklaring worden verstrekt inzake getrouwheid en rechtmatigheid.

Bijlage B – Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening

Bevestiging onafhankelijkheid
In overeenstemming met de Nederlandse Corporate Governance Code dient de externe accountant mogelijke conflicten met betrekking tot zijn onafhankelijkheid, zowel in wezen als in schijn, onder de aandacht te brengen van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van De Connectie in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen
Astrium beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Astrium.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreiging voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Astrium wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een audit commissie of algemeen bestuur, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie
Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeenschappelijke regeling
Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Astrium, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeenschappelijke regeling die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 28 juni 2023

Zaaknummer 3828275

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het burgerinitiatiefvoorstel 'Centrumring Arnhem' van 10 mei 2023;

gelet op artikel 7 van de Verordening Burgerinitiatief en Burgeragendering 2019;

besluit:

1. Aan het Duurzame Mobiliteitsplan de volgende uitgangspunten mee te geven:
   a. Op de Centrumring wordt ingezet op vermindering van de maximum snelheid, te beginnen met het traject Weerdjesstraat-Trans-Eusebiusplein.
   b. Op de Centrumring wordt ingezet op toepassing van trajectcontrole als middel om de verkeerssnelheid te beheersen.
   c. Sluipverkeer op de Centrumring wordt met kracht tegengegaan.

2. Verzoekt het college de volgende maatregelen te treffen:
   a. Op en rond de Centrumring worden oversteekplaatsen met verkeerslichten voetgangers- en fietsvriendelijker (oversteektijd en interval) afgesteld.
   b. In de wandel en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt wordt een veilige oversteekmogelijkheid gerealiseerd.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSKAMERADVIES

GEMEENTE Arnhem

18.45 – 20.15 : Burgerinitiatief “Centrumring Arnhem” (m2)

Portefeuillehouders:	Kuiper, Oost, Van ’t Riet (Indieners) & Kundic (wethouder)
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Van Engelenburg (VVD), Groot (CDA), Wiechers (D66), Malda (ChristenUnie), Van Plateringen (BurgerBelang Arnhem), Hogenhout (Partij voor de Dieren), Snelting (Volt), Lukkassen (Forum voor Democratie), Manders (Arnhem Centraal), Simonis (GroenLinks).
De fracties van PvdA, SP, DENK en PVV waren niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: indieners Kuiper, Oost en Van ’t Riet
Kundic (wethouder) en Bronkhorst (ambtelijke ondersteuning)

Bespreking

Tijdens de meningsvormende fase 2 zijn de ingediende moties en amendementen besproken. Voor de vergadering is 1 motie ingediend:
motie "Burgerinitiatief Centrumring Arnhem" (23M83) van de fracties VVD en CDA

De raadskamer heeft de ingediende motie uitgebreid besproken, daarna heeft de wethouder advies gegeven en hebben de indieners ook gereageerd op de motie.

Conclusie

De voorzitter concludeert aan het einde van de beraadslagingen dat de ingediende motie voldoende is besproken en de meningsvormende fase 2 hiermee is afgerond. Het voorstel kan doorgeleid worden naar de besluitvormende vergadering.

De raadsadviseur,

S. Vos

De voorzitter,

K. Groot

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	28-06-2023
Nummer motie:	**23M83**
Zaaknummer:	3828275
Status	**INGETROKKEN**
Onderwerp:	Burgerinitiatief "Centrumring Arnhem"

Titel:

Duidelijkheid over uitvoering burgerinitiatief Centrumring

Aan de gemeenteraad

Ondergetekenden stellen voor:

Omdat we weten dat:

- Het college een positieve grondhouding heeft over het burgerinitiatief Centrumring.
- Wat er wel/niet wordt uitgevoerd of onderzocht met bijbehorende tijdspad niet duidelijk is.
- Het nog geen gegeven is dat er een oversteek pad komt op het punt Rijnkade-Sabelspoort-Markt.
- Het college al heel lang in gesprek is met het Openbaar Ministerie over flitspalen en/of trajectcontroles op de Jansbuitensingel

Omdat we vinden dat:

- Als een voorstel wordt aangenomen duidelijk moet zijn wat het college precies gaat doen.
- Dit bij een burgerinitiatief nog eens extra wenselijk is.
- De raad meegenomen dient te worden in de afwegingen van het college hoe het burgerinitiatief uit te voeren

Daarom draagt de gemeenteraad het college op om:

- Binnen 5 maanden middels een plan of een raadsbrief inclusief tijdspad aan te geven welke uitvoeringsmogelijkheden en beperkingen van het burgerinitiatief Centrumring uitgevoerd kunnen worden
- Duidelijkheid te geven over de uitvoeringsmogelijkheden en beperkingen van het burgerinitiatief Centrumring en daar de raad terugkoppeling over te geven.

Indieners:

Alwin van Engelenburg – VVD
Scott van den Broek – CDA

Arnhem GEMEENTE

Toelichting op de behandelwijze burgerinitiatief Centrumring Arnhem

De verordening geeft niet exact aan hoe een voorstel behandeld moet worden, behalve dat het geagendeerd wordt tijdens een Politieke Avond en dat er beraadslagingen en besluitvorming plaats moet vinden. Het burgerinitiatief is een uitgewerkt voorstel met een (concept-)raadsbesluit aan de raad gericht. Hiermee is het sterk vergelijkbaar met een raadsvoorstel of een initiatiefvoorstel vanuit de gemeenteraad zelf. Om die reden stellen we een werkwijze van behandeling voor die recht doet aan de indieners en tegelijkertijd vergelijkbaar is met de eerdergenoemde voorstellen.

Het burgerinitiatief wordt daarom behandeld zoals we dat zouden doen met andere raadsvoorstellen. Dus een informatieve fase, een meningsvormende fase en afsluitend besluitvormend. Dit geeft ook ruimte aan (mogelijke) insprekers (niet zijnde de indieners zelf) en geeft de raad/raadskamer de ruimte om bijvoorbeeld een vervolg m1 of een m2 te verzoeken.

Het voorstel is opgesteld door de indieners zelf en het college van B&W is hierbij formeel geen partij. Het college heeft ook geen duidelijk rol gekregen binnen de verordening, terwijl dit wel gewenst is. Bij een initiatiefvoorstel vanuit de raad zelf is hier wel ruimte voor, het college heeft het recht om een reactie of appreciatie op het voorstel geven. Daar wordt nu ook ruimte voor gegeven. Dat zorgt ervoor dat de wethouder (namens het college) betrokken is bij de behandeling en ook vragen kan beantwoorden terwijl tegelijkertijd de initiatiefnemers portefeuillehouder zijn op dit onderwerp. Zij hebben het voorstel immers zelf geschreven. Dat zorgt voor een volgende voorgestelde werkwijze van behandeling:

Informatieve fase

- De indieners krijgen het woord om hun voorstel toe te lichten. Dit is enkel een technische toelichting, om het voorstel te presenteren. Hierbij is er nog geen ruimte voor debat.
- (indien aanwezig) insprekers krijgen het woord

Meningsvormende fase

- Er wordt gestart met een m1
- De indieners van het voorstel zijn aanwezig als portefeuillehouder
- De wethouder kan aanwezig zijn als toehoorder
- De raadskamer houdt een reguliere eerste termijn
- De indieners reageren in eerste termijn
- Indien nodig volgt er een tweede termijn tussen de raadskamer en de indieners
- Afsluitend krijgt de wethouder het woord om haar appreciatie te geven
- De raadskamer kan hierop reageren

Aan het einde van de m1 kan besloten worden tot het houden van een m2 of overgegaan worden tot besluitvorming.

Het college komt met een schriftelijke reactie op dit burgerinitiatief, dat wordt later bij de stukken geplaatst. Fracties kunnen dat gebruiken in hun voorbereiding en de wethouder hierover bevragen.

BURGERINITIATIEF

Voorstel aan de raad van de gemeente Arnhem.

Kernboodschap

Wij bepleiten balans op de Arnhemse Centrumring. Balans tussen wonen, verblijf en ontsluiting. In de huidige situatie staat de doorstroming van snelverkeer centraal. De vroegere stadsmuur is vervangen door een muur van verkeer. De woonfunctie is sterk toegenomen. Balans ontbreekt en moet worden teruggewonnen. Dit voorstel zorgt er voor dat iedereen op een goede manier van de weg gebruik kan maken en dat het ook fijn is om aan de centrumring te wonen en er te verblijven.

Voorstel

Er wordt gewerkt aan een Duurzaam Mobiliteitsplan. Wij stellen u voor om een aantal uitgangspunten vast te stellen behorende bij het opstellen van het Duurzaam Mobiliteitsplan.
In afwachting van de maatregelen die voortkomen uit dit plan stellen wij voor om de verkeerslichten vriendelijker voor voetgangers en fietsers af te stellen. Ook stellen wij voor om een veilige oversteek voor voetgangers en fietsers te realiseren in de route Rijnkade-Sabelspoort-Markt.

Inleiding

Balans tussen wonen, verblijf en ontsluiting ontbreekt op de centrumring. Bewoning is sterk toegenomen, de inrichting is onveranderd gericht op het snelverkeer. Jarenlange gesprekken met het gemeentebestuur hebben niets opgeleverd. Uiteindelijk heeft dit geleid tot de oprichting van het Platform Arnhemse Centrumring (PAC) met ongeveer 200 leden. Het PAC heeft zowel voor als na de raadsverkiezingen gesprekken gevoerd met de raadsfracties. Onze prioriteiten werden unaniem gesteund. Ook werden en worden er gesprekken gevoerd met het College van B en W in de persoon van de betreffende wethouder.

Onze prioriteiten zijn :

- Strikte handhaving van de maximale snelheid,
- Geluid en luchtkwaliteit binnen de wettelijke normen houden,
- Herinrichting van de wegen,
- Doorgaand verkeer weren,
- Minder asfalt, meer groen,
- Fietspaden aan beide kanten in twee richtingen,
- Meer ruimte voor voetgangers en fietsers,
- Snelheid naar 30 km per uur, te beginnen in de Weerdjesstraat.

Het PAC heeft met vreugde kennisgenomen van het coalitieakkoord. De daarin gestelde prioriteiten zijn glashelder. **Eerst de voetganger, dan de fietser, dan het openbaar vervoer en dan de auto.**
Deze prioriteiten zijn door uw raad bevestigd bij de vaststelling van de betreffende startnotitie.
Wij mogen er dan ook op vertrouwen dat deze prioriteiten worden geëffectueerd in het duurzaam mobiliteitsplan. Opstellen, participatie, besluitvorming en opdrachtverlening van het plan zal echter veel tijd kosten. Wij denken aan tenminste twee jaar. Ook in deze tussentijd kunnen al maatregelen worden getroffen. Wij doen twee concrete voorstellen en vragen u het college te verzoeken om te bezien welke andere maatregelen in de tussentijd kunnen worden gerealiseerd.

Voorstellen met argumenten

Wij verzoeken uw raad om een aantal uitgangspunten vast te stellen en deze aan het college mee te geven aangaande het op te stellen Duurzaam Mobiliteitsplan.

1. Aan het Duurzame Mobiliteitsplan de volgende uitgangspunten mee te geven:

1.a. Op de Centrumring wordt ingezet op vermindering van de maximale snelheid, te beginnen met het traject Weerdjesstraat-Trans-Eusebiusplein.
Om de in de kernboodschap aangegeven balans tussen wonen, verblijf en ontsluiting op de centrumring te realiseren is een lagere snelheid noodzakelijk. Wij vragen uw raad om dit als uitgangspunt vast te stellen. In ieder geval te beginnen met de Weerdjesstraat, Trans en Eusebiusplein.

1.b. Op de Centrumring wordt ingezet op toepassing van Trajectcontrole als middel om de verkeerssnelheid te beheersen.
Strikte handhaving van de snelheid is noodzakelijk. Gelet op de beperkte handhavingscapaciteit ligt gebruik van Trajectcontrole zeer voor de hand. Wij verzoeken uw raad dit uit te spreken. Trajectcontrole is een buitengewoon effectief handhavingsmiddel. Terughoudendheid bij het Openbaar Ministerie mag geen argument zijn om niet te kiezen voor Trajectcontrole. Het gaat om de eigen inzet waarvoor wordt gekozen. Vervolgens moet deze keuze met alle kracht worden nagestreefd.

1.c. Sluipverkeer op de Centrumring wordt met kracht tegengegaan.
Sluipverkeer moet met kracht worden tegengegaan. Dit is een oneigenlijk gebruik van de Centrumring, niet bedoeld als ontsluiting maar als doorgaand verkeer. Dit draagt (sterk) bij aan het massieve verkeersaanbod met alle negatieve gevolgen van dien. Het provinciale- en rijkswegennet dient in de behoefte aan doorgaand (al dan niet bovenstedelijk) verkeer te voorzien. Wij vragen uw raad om duidelijk uit te spreken dat de Centrumring niet bedoeld is voor doorgaand verkeer en dat (dus) in het mobiliteitsplan maatregelen moeten worden getroffen om dit tegen te gaan. Hoe moeilijk wellicht, de duidelijke opdracht daartoe moet worden vastgelegd.

Voordat het nieuwe Duurzame Mobiliteitsplan volledig is afgerond kunnen er al maatregelen worden genomen. Wij doen daartoe twee concrete voorstellen en verzoeken hierbij het college de volgende maatregelen te treffen :

2.a. Het voetgangers- en fietsvriendelijker afstellen van verkeerslichten (oversteektijd en interval).
Wij vragen uw raad het college te verzoeken op korte termijn de verkeerslichten op en rond de Centrumring voetganger- en fietsvriendelijker af te stellen. In de huidige situatie is de afstelling bovenal gericht op het snelverkeer. Dit doet geen recht aan de geformuleerde prioriteiten. Vooral bij brede oversteekplaatsen dient er voldoende tijd te zijn voor minder snelle voetgangers. Ook dient de intervaltijd te worden verkort. Voetgangers en fietsers dienen sneller opnieuw groen licht te krijgen. Nu moet vaak te lang worden gewacht op het volgende groene licht. Te lang uit het oogpunt van de door ons gewenste balans.

2.b. Een veilige oversteekplaats te realiseren in de wandel- en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt.
Wij vragen uw raad het college te verzoeken om een veilige oversteek te realiseren in de wandel- en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt. Hier bestaat geen enkele voorziening voor wandelaars en fietsers. Realisering van een veilige oversteek is naar onze mening noodzakelijk.

Zoals gesteld verwachten wij dat het jaren gaat duren alvorens het Mobiliteitsplan een feit is en de 'schop' de grond in kan. Het college dient – gelet op de prioriteit voor voetgangers en fietsers - niet alleen te werken aan het Mobiliteitsplan zelf maar dient ook na te gaan welke maatregelen in de tussentijd kunnen worden getroffen. Wij vragen uw raad een dienovereenkomstig verzoek aan het college te richten.

Besluit :

1. **Aan het Duurzame Mobiliteitsplan de volgende uitgangspunten mee te geven:**
   a. **Op de Centrumring wordt ingezet op vermindering van de maximum snelheid, te beginnen met het traject Weerdjesstraat-Trans-Eusebiusplein.**
   b. **Op de Centrumring wordt ingezet op toepassing van trajectcontrole als middel om de verkeerssnelheid te beheersen.**
   c. **Sluipverkeer op de Centrumring wordt met kracht tegengegaan.**

2. **Verzoekt het college de volgende maatregelen te treffen :**
   a. **Op en rond de Centrumring worden oversteekplaatsen met verkeerslichten voetgangers- en fietsvriendelijker (oversteektijd en interval) afgesteld.**
   b. **In de wandel en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt wordt een veilige oversteekmogelijkheid gerealiseerd.**

080523

VOORSTEL

Besluit van	28 juni 2023
Zaaknummer	3828275

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het burgerinitiatiefvoorstel ‘Centrumring Arnhem’ van 10 mei 2023;

gelet op artikel 7 van de Verordening Burgerinitiatief en Burgeragendering 2019;

besluit:

1. Aan het Duurzame Mobiliteitsplan de volgende uitgangspunten mee te geven:
   a. Op de Centrumring wordt ingezet op vermindering van de maximum snelheid, te beginnen met het traject Weerdjesstraat-Trans-Eusebiusplein.
   b. Op de Centrumring wordt ingezet op toepassing van trajectcontrole als middel om de verkeerssnelheid te beheersen.
   c. Sluipverkeer op de Centrumring wordt met kracht tegengegaan.

2. Verzoekt het college de volgende maatregelen te treffen:
   a. Op en rond de Centrumring worden oversteekplaatsen met verkeerslichten voetgangers- en fietsvriendelijker (oversteektijd en interval) afgesteld.
   b. In de wandel en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt wordt een veilige oversteekmogelijkheid gerealiseerd.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Aan de gemeenteraad

Datum	: 23 mei 2023
Zaaknummer	: 201793
Contactpersoon	: Vincent Bronkorst
Telefoonnummer	: 026 3774953

Onderwerp: collegereactie op burgerinitiatief Platform Arnhemse Centrumring

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van onze reactie op het burgerinitiatief dat het Platform Arnhemse Centrumring (PAC) heeft ingediend.

Inleiding
Onlangs heeft het Platform Arnhemse Centrumring als burgerinitiatief een voorstel aan uw raad gedaan voor enkele uitgangspunten voor het Duurzaam Mobiliteitsplan (DMP) dat de komende maanden wordt opgesteld in samenspraak met de stad. Tevens doen zij enkele voorstellen die zij vooruitlopend op het DMP gerealiseerd zouden willen zien om zo de doorstroming en verkeersveiligheid op de centrumring te verbeteren. Via deze brief informeren wij u graag over onze visie over de voorgestelde punten zodat u deze kunt betrekken bij uw beraadslagingen over het voorstel.

Collegereactie op burgerinitiatief Platform Arnhemse Centrumring
In het raadsvoorstel wordt uw raad voorgesteld om een aantal uitgangspunten vast te stellen en deze aan het college mee te geven aangaande het op te stellen Duurzaam Mobiliteitsplan.

1.a Op de Centrumring wordt ingezet op vermindering van de maximale snelheid, te beginnen met het traject Weerdjesstraat-Trans-Eusebiusplein.
Om de balans tussen wonen, verblijf en ontsluiting op de centrumring te realiseren is een lagere snelheid noodzakelijk. Wij vragen uw raad om dit als uitgangspunt vast te stellen. In ieder geval te beginnen met de Weerdjesstraat, Trans en Eusebiusplein.

In de startnotitie participatie duurzaam mobiliteitsplan zijn naast de kaders voor de participatie van de stad ook de inhoudelijke kaders voor het duurzaam mobiliteitsplan beschreven. Een van deze uitgangspunten betreft:

- Maximumsnelheden op wegen van 70 kilometer per uur worden teruggebracht naar 50 kilometer per uur. In de bebouwde kom is 30 kilometer per uur het uitgangspunt. Hierbij houden we

rekening met de doorstroming en het belang daarvan wordt meegenomen bij de uitwerking van plannen voor onderhoud en herinrichting.

Wij zijn van mening dat het uitgangspunt zoals in het burgerinitiatief wordt voorgesteld al voldoende is opgenomen in de startnotitie.

Daarnaast wordt voorgesteld om de snelheid vooruitlopend op het DMP vast terug te brengen op de Weerdjesstraat, Trans en Eusebiusplein. Dit lijkt een interessant voorstel. Het ‘enkel’ plaatsen van 30km/uur borden is echter onvoldoende om een lagere snelheid af te dwingen. Er zijn aanvullende maatregelen nodig om de snelheid geloofwaardig en effectief te laten zijn. Denk hierbij aan het smaller maken van de rijloper, het wellicht wegnemen van één rijstrook en het aanleggen van verhoogde plateaus en snelheidsremmers. Deze maatregelen zijn duur en in de tijdelijke situatie niet kostenefficiënt. Daarnaast is de mogelijke terugslag van deze maatregel op de rest van de centrumring niet bekend of bepaald. Wij adviseren om dit voorstel ook onderdeel te laten zijn van het DMP, om zo tot een integrale oplossing te komen waarbij ook wordt gewerkt aan bereikbaarheidsalternatieven.

1.b Op de Centrumring wordt ingezet op toepassing van Trajectcontrole als middel om de verkeerssnelheid te beheersen.
Strikte handhaving van de snelheid is noodzakelijk. Gelet op de beperkte handhavingscapaciteit ligt gebruik van Trajectcontrole zeer voor de hand. Wij verzoeken uw raad dit uit te spreken. Trajectcontrole is een buitengewoon effectief handhavingsmiddel. Terughoudendheid bij het Openbaar Ministerie mag geen argument zijn om niet te kiezen voor Trajectcontrole. Het gaat om de eigen inzet waarvoor wordt gekozen. Vervolgens moet deze keuze met alle kracht worden nagestreefd.

Wij zijn het met de indieners eens dat het van belang is dat de maximum snelheid wordt gehandhaafd. Het controleren en verbaliseren op basis van snelheid is geen bevoegdheid van de gemeente. Deze bevoegdheid ligt bij de politie en het Openbaar Ministerie (OM). Het OM is terughoudend met het plaatsen van een Trajectcontrolesysteem binnen de bebouwde kom. Dit type systemen wordt in de regel enkel geplaatst op (auto-)snelwegen en 80 km/u wegen, aangezien het aantal verkeerspassages (en dus ook het aantal overtredingen) daar groter is. Eerdere verzoeken van de gemeente om trajectcontrole toe te passen zijn door het OM afgewezen.
Direct aanwonenden geven aan dat de excessen in de avond en nacht het grootst zijn. Wij adviseren het aantal en de ernst van overtredingen en de daarbij horende tijdstippen nader te onderzoeken. Naast dit onderzoek is het voornemen als gemeente (de technische) haalbaarheid van een controlesysteem te onderzoeken. Als de analyse van de overtredingen en de haalbaarheidsanalyse voldoende aanleiding geeft tot het plaatsen van een dergelijk systeem, zullen wij wederom in gesprek gaan met het OM.

1.c. Sluipverkeer op de Centrumring wordt met kracht tegengegaan.
Sluipverkeer moet met kracht worden tegengegaan. Dit is een oneigenlijk gebruik van de Centrumring, niet bedoeld als ontsluiting maar als doorgaand verkeer. Dit draagt (sterk) bij aan het massieve

verkeersaanbod met alle negatieve gevolgen van dien. Het provinciale en rijkswegennet dient in de behoefte aan doorgaand (al dan niet bovenstedelijk) verkeer te voorzien. Wij vragen uw raad om duidelijk uit te spreken dat de Centrumring niet bedoeld is voor doorgaand verkeer en dat (dus) in het mobiliteitsplan maatregelen moeten worden getroffen om dit tegen te gaan. Hoe moeilijk wellicht, de duidelijke opdracht daartoe moet worden vastgelegd.

Het is ons bekend dat de centrumring gebruikt wordt voor doorgaand verkeer. Het aandeel bovenstedelijk verkeer is beperkt (rond de 10-15% op de centrumring). Het grootse deel is binnenstedelijk verkeer. Uit eerder verkeersonderzoek blijkt dat 60% van de ritten in Arnhem korter zijn dan 7 km. Wij willen het aantal korte ritten terugdringen aangezien dit van belang is voor leefbaarheid, gezondheid/luchtkwaliteit en doorstroming van het centrum. Een van de onderzoeksvragen die worden uitgewerkt in het DMP is hoe we dit verkeer kunnen terugdringen. Aangezien deze opgave al wordt meegenomen is het wat ons betreft niet noodzakelijk dit als uitgangspunt toe te voegen.

Naast deze voorstellen voor uitgangspunten voor het DMP bevat het burgerinitiatief twee concrete voorstellen voor maatregelen om vooruitlopend op het DMP te treffen:

2.a. Het voetgangers- en fietsvriendelijker afstellen van verkeerslichten (oversteektijd en interval).
Wij vragen uw raad het college te verzoeken op korte termijn de verkeerslichten op en rond de Centrumring voetganger- en fietsvriendelijker af te stellen. In de huidige situatie is de afstelling bovenal gericht op het snelverkeer. Dit doet geen recht aan de geformuleerde prioriteiten. Vooral bij brede oversteekplaatsen dient er voldoende tijd te zijn voor minder snelle voetgangers. Ook dient de intervaltijd te worden verkort. Voetgangers en fietsers dienen sneller opnieuw groen licht te krijgen. Nu moet vaak te lang worden gewacht op het volgende groene licht. Te lang uit het oogpunt van de door ons gewenste balans.

Het verkeerssysteem op de centrumring van Arnhem bestaat uit kruispunten met onderling gekoppelde verkeerslichten. Het systeem is zo ingericht dat het verkeer vanaf de radialen vloeiend, zonder veel stoppen, over de centrumring rijdt. Op de randen van de centrumring, zoals bijvoorbeeld op het Airborneplein en de Zypsepoort, wordt niet meer verkeer toegelaten dan op de ring verwerkt kan worden. Te veel verkeer toelaten leidt direct tot file op de ring en uiteindelijk tot het vastlopen van de het totale verkeerssysteem van centrumring en de radialen.
Uit een eerste analyse lijkt het mogelijk de verkeerslichten fiets- en voetgangersvriendelijker in te stellen. Uitgangspunt voor een aanpassing is dat deze niet mag leiden tot structurele files op de radialen en/of de ring. Er wordt momenteel al gewerkt aan een set aanpassingen om, vooruitlopend op het DMP, te komen tot nieuw evenwicht tussen doorstroming en oversteekbaarheid. Een deel van de aanpassingen is op korte termijn (voor de zomer) op straat te realiseren. Andere aanpassingen zijn complexer en vergen meer tijd. Het PAC wordt hier actief over geïnformeerd.

2.b. Een veilige oversteekplaats te realiseren in de wandel- en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt

Wij vragen uw raad het college te verzoeken om een veilige oversteek te realiseren in de wandel- en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt. Hier bestaat geen enkele voorziening voor wandelaars en fietsers. Realisering van een veilige oversteek is naar onze mening noodzakelijk.
Zoals gesteld verwachten wij dat het jaren gaat duren alvorens het Mobiliteitsplan een feit is en de 'schop' de grond in kan. Het college dient – gelet op de prioriteit voor voetgangers en fietsers - niet alleen te werken aan het Mobiliteitsplan zelf maar dient ook na te gaan welke maatregelen in de tussentijd kunnen worden getroffen. Wij vragen uw raad een dienovereenkomstig verzoek aan het college te richten.

Bij de reconstructie van de Weerdjesstraat, Trans en Eusebiusplein is voor alle aansluitingen en oversteken bepaald of er aanvullende maatregelen zoals verkeerlichten nodig zijn. De oversteekbaarheid bij de Sabelspoort is beoordeeld als voldoende om daar zonder verkeerslichten over te kunnen steken. In deze analyse is geen rekening gehouden met grotere groepen. Wij adviseren de analyse voor deze locatie opnieuw uit te voeren waarbij ook grotere groepen worden meegenomen.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris,	de burgemeester,
J.H. de Baas	A. Marcouch

Bijlage
- burgerinitiatief Platform Arnhemse Centrumring

Van: T. de keijzer
Verzonden: zondag 21 mei 2023 08:43
Aan: griffie <griffie@arnhem.nl>
Onderwerp: Burgerinitiatief Centrumring Arnhem

Beste raad,

Ik wil u wijzen op twee problemen:

1. van het verkeer dat vanuit het zuiden de Pleijroute vermijd door de route door de stad (Frostbrug, buitensingels, Apeldoornseweg) te nemen. Deze stroom auto's wordt verkeersmatig sterk gefaciliteerd met verkeerslichten die langdurig op groen staan en nagenoeg geen controle op snelheid. Ik heb hier als bewoner van deze stand en het Spijkerkwartier in het bijzonder veel last van; slechte lucht met veel fijstof en lange wachttijden bij de verkerslichten van en naar het centrum.
2. Het sluipverkeer dat door onze wijk komt om de centrumring te mijden. Dit leidt tot een slechtere verkeersveiligheid in de wijk.

Ik vertrouw op jullie vindingrijkheid om hier oplossingen voor te bedenken. Zelf zou ik een voorstander zijn voor een tunnel van Arnhem-Zuid tot de Waterberg, maar het inkorten van de wachttijden bij de verkeerslichten voor voetgangers en fietsers zou al een enorme verbetering zijn. Verder zou de maximum snelheid op de singel wel naar 30 km/h mogen (maar dan ook met trajectcontrole.

Met vriendelijke groet,

T. de Keijzer

Gemeente Arnhem,
T.a.v. gemeenteraad,
Postbus 9029,
6800 EL Arnhem.

Arnhem, 24 mei 2023.

Inzake: Burgerinitiatief Platform Arnhemse Centrumring

Geachte raadsleden,

De griffie heeft ons verzocht om ons standpunt kenbaar te maken n.a.v. behandeling "Burgerinitiatief Platform Arnhemse Centrumring".

Zoals u allen weet zijn we behoorlijk wat jaren bezig om samen met diverse ambtenaren te bekijken hoe we verkeersoverlast kunnen terug dringen in de Arnhemse binnenstad. Een binnenstad die mede door de nieuwbouw en transformaties te klein is voor al het verkeer.

Veel inwoners hebben ons gevraagd om hier iets aan te doen omdat ze er eigenlijk niet meer tegen kunnen. In 90% gaat het oom de knallende en knetterende uitalten waarbij vaak hard gereden word. Een onderzoek van de GGD heeft uitgewezen dat dit absoluut niet gezond is en heeft via de NEFOM (Nederlandse Federatie Omgevingslawaai Motorvoertuigen) en de gemeente Bergen de stukken hier indertijd over mogen ontvangen.

De gemeente Arnhem is toen aanwezig geweest, per Teams, waarbij diverse organisaties vertelden over wat hard geluid e.d. met mensen doet. De gemeente Arnhem heeft daarnaast meegedaan met de gemeente Bergen richting het kabinet om ze op betere gedachten te brengen als het gaat om wetgeving. Stichting Arnhems Hart is aangesloten bij NEFOM als gesprekspartner en zodoende betrokken en op de hoogte.

Het Platform Arnhemse Centrumring heeft via een burgerinitiatief een aantal voorstellen ingediend die we even kort afzonderlijk nalopen:

1.a. Op de Centrumring wordt ingezet op vermindering van de maximale snelheid, te beginnen met het traject Weerdjesstraat-Trans-Eusebiusplein.
Wanneer men inzet op 30 km/u zal dit niets uitmaken. Ten tijde van werkzaamheden aan/bij het Kadehuis is er geregeld een snelheidslimiet van 30 km/u, echter men houdt zich daar geheel niet aan.

Het traject heeft ook stil asfalt zodat het geluid van voertuigen al stukken minder is. De veelgehoorde klacht, bij ons, zijn de knallende en knetterende uitlaten i.c.m. racen. Vanwege de woningen aan beide zijden klinkt dat velen malen harder. Dit laatste is wel stukken meer geworden sinds de herinrichting i.c.m. rondweg om de binnenstad heen. Wij pleiten om de oude situatie weer te gaan gebruiken zoals voor die tijd.

1.b. Op de Centrumring wordt ingezet op toepassing van Trajectcontrole als middel om de verkeerssnelheid te beheersen.
Arnhems Hart heeft meerdere malen contact gehad met het CVOM (Centrale Verwerking Openbaar Ministerie) inzake flitspalen en trajectcontrole en kreeg voor beide een nee te horen. Trajectcontrole wordt alleen toegepast op bv. snelwegen en absoluut niet in een binnenstad. "De wegbeheerder dient dan zelf goede maatregelen te nemen zodat er niet geracet kan worden, wij plaatsen geen trajectcontrole.": Aldus een medewerkster van het CVOM aan de telefoon indertijd.

Het is ook zeer jammer dat het platform dit steeds als een soort belofte uit naar inwoners toe terwijl zij ook weten dat het CVOM dit niet gaat doen. Het zou goed zijn dat het platform dergelijke, niet haalbare, zaken achterwege laat zodat inwoners geen valse hoop krijgen.

1.c. Sluipverkeer op de Centrumring wordt met kracht tegengegaan.
Vanaf de Pleijroute via de singels naar Oosterbeek is de snelste weg eigenlijk wel, vooral als men zich niet aan de maximale snelheid gaat houden die momenteel 50 km/u is.

De vorige wethouder de heer van der Zee (VVD) heeft drempels en andere verkeersbelemmeringen altijd tegengehouden. T.h.v. de Jansbuitensingel kan volgens het rapport van VVN makkelijk een soort belemmering komen door de derde baan er af te halen naast de parkeerplaatsen en de overbodige rijbaan naast het Rembrandtheater (stoplichten rechtsaf) richting Rijnstate.
Door de parkeerplaatsen te vergroenen en de derde rijbaan te gebruiken als parkeerplaatsen lijkt de weg veel smaller en is er een belemmering van voertuigen die parkeren.

De vraag blijft ook in hoever men echt gebruik maakt van deze route als sluipverkeer. De gegevens van de gemeente vertellen dat dit nihil is maar hoe is dat betrouwbaar berekend en kloppen deze gegevens nog wel anno 2023? De ervaringen van de aanwonenden vertellen namelijk heel wat anders.

2.a. Het voetgangers- en fietsvriendelijker afstellen van verkeerslichten (oversteektijd en interval).
Er staat ons bij dat in tijde van corona deze al anders en langer afgesteld waren en we hebben geen terugkoppeling gehad dat het weer op de oude stand waren gezet. Meldingen van automobilisten gaven al aan dat zij geen groene golf meer hadden en zich hier aan ergerden.

We zijn het wel met het platform eens dat er diverse oversteken zijn die een tik langer op groen kunnen dan momenteel. We hebben dit ook al vaker gedeeld met de desbetreffende ambtenaren.

Maar vragen dan wederom om alle oversteken goed te bekijken op veiligheid en oversteektijden. In diverse schouws met o.a. het APCG werd al duidelijk dat hier veel aan mankeert in de binnenstad.

2.b. Een veilige oversteekplaats te realiseren in de wandel- en fietsroute Rijnkade-Sabelspoort-Markt.
In de tijd van de herinrichting hier was het al aangegeven waarom deze niet op de tekening stond. De projectmanager gaf aan dat men vaak en genoeg tijd heeft om hier over te steken. Hetzelfde geldt ook voor de oversteek Kadestraat-Prinsenhof.

Wie hier een tijd staat bv op een zaterdag ziet dat men i.d.d. genoeg tijd heeft om over te steken. Maar zal ook concluderen dat men verderop ook geregeld aan het oversteken is vanaf provinciehuis naar de herdenking kubussen (gras) op de Rijnkade.

Slot:
Het terugbrengen van 50 naar 30 km/u zal naar onze mening een verslechtering zijn. Nu kan de politie nog laseren en (periodiek) geplande snelheidscontroles uitvoeren wat bij 30 km/u niet meer het geval zal zijn. Wanneer het college dit doorzet naar geheel Arnhem (mobiliteitsplan) zullen de flitspalen overal verdwijnen.

Stichting Arnhems Hart weet van alle problematiek inzake het verkeer en overlast en spreekt dagelijks veel inwoners hierover. Daarnaast weten wij dat dit een lange staart heeft aangezien er een nieuwe mobiliteitsplan en parkeerbeleid in aantocht is, de vraag is of beiden klaar zijn voor eind 2023.

Wetende dat onze wijkagenten en hun partners er alles aan doen om de overlast tegen te gaan en hier ook geregeld goede berichten over mogen vernemen. Daarnaast zetten zij deze zomer weer in op diverse controles in onze binnenstad en er omheen.

We hebben in de gesprekken met wethouder mevrouw Kundic alle vertrouwen gekregen dat zij hier mee bezig gaat en zich ervoor inspant om de problematiek enorm te verminderen. En natuurlijk zal dit ook een traject in moeten gaan met gesprekken, inspraak, wetgeving/verkeersbesluiten en de hieruit vloeiende begrotingen/kostenposten waar de raad zich over zal gaan buigen.

Maar vragen de wethouder wel om de verkeersambtenaren aan te spreken om eens daadwerkelijk actie te ondernemen op de tot op heden toezeggingen als het gaat om uitvoer van de verkeersveiligheid en toegezegde onderzoek Jansbuitensingel.

We adviseren de gemeenteraad om eerst het mobiliteitsplan en parkeerbeleid af te wachten. Wetende dat dit ook zijn tijd nodig heeft om alles in kannen en kruiken te gieten maar beter dit dan nu extra geld uit te geven en het straks weer teruggedraaid moet worden.

Wel kan de gemeenteraad het bijgevoegde stuk lezen waarbij men de milieuzone gebruikt om de decibels te verminderen van jakkerende en knetterende motoren en hiermee alvast iets doen.

We wensen de raad alle wijsheid toe deze avond.

Met vriendelijke groeten,

Dhr. E.R. Wiessenberg,
Voorzitter Stichting Arnhems Hart.

>Onze statuten<

Notitie

Van	: Rudolf van Binsbergen, Ernst Plambeck en Lisa Stoof
Aan	: Gemeenten Bloemendaal en Bergen
Inzake	: De juridische mogelijkheden voor het instellen van een geluidzone
Ons kenmerk	: 142113
Datum	: 16 maart 2023

---

1. Inleiding

1.1 Probleemstelling

In de gemeenten Bloemendaal en Bergen ervaren bewoners op mooie dagen en in het weekend geluidoverlast vanwege motorvoertuigen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het uitlaatgeluid van recreatieve (groepen) motorrijders die door hun rijgedrag bovendien een onveilige sfeer creeren. In beide gemeenten is de wens uitgesproken om na te gaan op welke wijze deze overlast kan worden beperkt. In dat verband is het idee ontstaan om – naar analogie van de gemeentelijke milieuzone die gericht is op de luchtkwaliteit – een zogenoemde gemeentelijke geluidzone in te stellen, om geluidhinder veroorzakende motoren te weren (hierna: **geluidzone**). Aan ons is gevraagd te inventariseren of, en zo ja, onder welke voorwaarden het juridisch mogelijk is een dergelijke geluidzone in te stellen.

1.2 Afbakening advies en leeswijzer

In dit advies wordt geïnventariseerd onder welke omstandigheden een dergelijke geluidzone de juridische toets zou kunnen doorstaan. In dit advies wordt in vogelvlucht nagegaan welke grondslagen de wet- en regelgeving gemeenten biedt voor het instellen van zo'n geluidzone. Wat ons betreft zijn er drie mogelijke grondslagen te vinden in de wet. Het advies zoomt vervolgens in op één van deze drie opties; te weten de mogelijkheid die zijn grondslag vindt in de Wegenverkeerswet 1994 (**WVW**): het verkeersbesluit. Reden voor de beperking tot de uitwerking van één optie is dat – ook bij de twee andere beschreven opties – bij de huidige stand van zaken in de rechtspraak kan worden volstaan met een verkeersbesluit op grond van de Wegenverkeerswet 1994.

De grondslag in de Wegenverkeerswet 1994 wordt in dit advies in algemene zin besproken. We zullen ingaan op algemene juridische voorwaarden voor toekomstige besluitvorming (denk aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder proportionaliteit en evenredigheid) die in acht genomen moeten worden bij de opstelling van de maatregel voor de geluidzone. Hierbij geldt de kanttekening dat een definitieve juridische beoordeling pas kan plaatsvinden aan de hand van een concrete maatregel zoals een ontwerp-verkeersbesluit. Het opstellen van een verkeersbesluit

valt buiten de scope van dit advies. Een verkeersbesluit kan pas worden opgesteld na een kwantitatieve analyse van de aard en omvang van de problematiek en een keuze uit de diverse oplossingsrichtingen. Inzichtelijk zal dan moeten zijn welke categorieën voortuigen zouden kunnen worden uitgesloten, om hoeveel voertuigen het dan zou kunnen gaan, de omvang van het wegvak waarop de verkeersmaatregel ziet, de te bereiken geluidwinst en de periode van de afsluiting. Wille Donker advocaten is graag bereid de gemeenten te begeleiden bij de totstandkomingsprocedure, de juridische vormgeving en de juridische onderbouwing (motivering) van een te nemen verkeersmaatregel.

1.3 Uitgangspunten

Bij het schrijven van dit advies zijn wij ervan uitgegaan dat de gemeenten zelfstandig een maatregel wensen uit te vaardigen en dat besluitvorming van de provincie daarbij niet nodig is.

2. Welke bevoegdheden/mogelijkheden zijn er?

Op grond van het legaliteitsbeginsel dient het instellen van een geluidzone te kunnen worden herleid tot een wettelijke bevoegdheid. Daarbij geldt uiteraard als randvoorwaarde dat de lokale regeling niet in strijd mag komen met hoger geschreven en ongeschreven recht (wetten en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur). Deze aspecten dienen betrokken te worden bij de inrichting van de lokale regeling waarbij de geluidzone wordt ingesteld en het daarbij gehanteerde instrumentarium.

Om een geluidzone in te stellen, dient allereerst de vraag te worden beantwoord op basis van welke wet in formele zin deze zone eventueel kan worden vastgesteld. In dit geval zijn daarvoor drie invalshoeken te bedenken:

1. de Wegenverkeerswet 1994 (**WVW**);
2. de Gemeentewet;
3. de Wet milieubeheer.

Hierna worden deze drie opties kort besproken.

2.1 Grondslag in de Wegenverkeerswet 1994

Achtergrond Wegenverkeerswet 1994

De WVW dient naast de verkeersveiligheid ook de bescherming van het milieu in de brede zin van het woord. Dit is expliciet bepaald in artikel 2, lid 2, aanhef en onder a, van de WVW:

> "2. De krachtens deze wet vastgestelde regels kunnen voorts strekken tot:

a. het voorkomen of beperken van door het verkeer veroorzaakte overlast, hinder of schade alsmede de gevolgen voor het milieu, bedoeld in de Wet milieubeheer;

(…).”

Sinds 1 november 1991 is deze bepaling te vinden in de (voorloper van de) WVW.[1] Tot die tijd was het op grond van de WVW slechts mogelijk om algemene voorschriften te stellen en verkeersmaatregelen te nemen voor zover deze bijdroegen aan een ‘zo veilig en geordend mogelijke afwikkeling van het verkeer zelf’.[2] Er was destijds behoefte aan een verbreding van de reikwijdte van de WVW, mede vanwege de gegroeide praktijk waarbij lagere overheden bij verordening op grond van naast het verkeersbelang staande belangen beperkingen aan verkeer stelden. In de Memorie van Toelichting bij de uitbreiding van de reikwijdte van de WVW wordt expliciet ingegaan op bijvoorbeeld wetgeving in Duitsland die het verbiedt om onnodig lawaai te maken.[3] Ook wordt gewezen op de relatie tot de Wet geluidhinder (**Wgh**). Het beperken van geluidhinder valt daarmee onder de reikwijdte van de WVW. Dat betekent dat het instrumentarium van de WVW de beide gemeenten ter beschikking staat in de vorm van een verkeersbesluit van het college van burgemeester en wethouders en wel op grond van artikel 18, eerste lid, onder d, van de WVW.

2.2 Grondslag in de Gemeentewet

Op grond van artikel 149 Gemeentewet kan de raad verordeningen opstellen die in het belang van de gemeente nodig zijn. Vanzelfsprekend kan verdedigd worden dat een verbod op luidruchtige motorvoertuigen in het belang van de gemeente en haar inwoners is. Door een dergelijke verordening wordt de gemeente immers leefbaarder. De bevoegdheid van de gemeente om dergelijke verordeningen te stellen is niet onbeperkt. Zo mag een lagere regeling een hogere regeling niet frustreren. De vraag zou kunnen rijzen of een lokale verordening die geluidoverlast van wegverkeer wil tegengaan, conflicteert met de WVW.

De artikel 2a van de WVW laat dat uitdrukkelijk toe:

> “Provincies, gemeenten en waterschappen behouden hun bevoegdheid om bij verordening regels vast te stellen ten aanzien van het onderwerp waarin deze wet voorziet, voorzover die regels niet in strijd zijn met de bij of krachtens deze wet vastgestelde regels en voorzover verkeerstekens krachtens deze wet zich daar niet toe lenen.”

[1] Met de inwerkingtreding van de Wet van 25 mei 1989, houdende wijziging van de Wegenverkeerswet (uitbreiding van de reikwijdte van de Wegenverkeerswet) van kracht geworden; *Stb.* 1989, 225.
[2] *Kamerstukken II* 1979/80, 16 092, nr. 3, p. 5.
[3] *Kamerstukken II* 1979/80, 16 092, nr. 3, p. 8.

Deze bepaling geldt sinds 1 januari 1995 en is in de wet gekomen via een amendement.[4] De achtergrond van deze bepaling is dat het – mede op aandringen van de VNG – mogelijk zou moeten blijven om met name hinderlijk parkeren van vrachtauto's in woonwijken en andere vormen van excessieve parkeeroverlast te reguleren.[5] De formulering van de betreffende bepaling beperkt zich echter niet tot parkeerexcessen. Het is een lagere overheid dus toegestaan om regels te stellen inzake *alle* belangen die zijn genoemd in artikel 2, leden 1 tot en met 3, van de WVW. Gelet op wat hierboven al in het kader van de Wegenverkeerswet is besproken, biedt een gemeentelijke verordening in onze ogen mogelijkheden voor de aanwijzing van een geluidzone zoals de beide gemeenten die voor ogen hebben. Voordeel van een regeling in de gemeentelijke verordening is dat de gemeente in beginsel zelf zorgdraagt voor de handhaving ervan.[6]

2.3 Grondslag in de Wet milieubeheer

2.3.1 'Stille gebieden'

Op grond van artikel 6, onder c, van het Besluit geluid milieubeheer kunnen gemeenten die binnen een agglomeratie liggen, zoals de gemeenten Bloemendaal en Bergen[7], bij gemeentelijke verordening een 'stil gebied' aanwijzen. 'Stille gebieden in een agglomeratie' zijn vooral bestaande (relatieve) stilte-eilanden die in het stedelijk gebied kunnen voorkomen. Denk aan stille hofjes in een binnenstad of een afgeschermd park. Een agglomeratiegemeente bepaalt zelf welke gronden binnen de gemeentegrenzen onder het begrip 'stille gebieden' vallen. Ter beheersing van lawaai-uitstoot en lawaai-effecten moeten de agglomeratiegemeenten actieplannen opstellen, zo nodig met inbegrip van lawaaivermindering. Gemeenten bepalen zelf welke maatregelen deze actieplannen bevatten, maar die maatregelen moeten in het bijzonder gericht zijn op prioritaire problemen die kunnen worden bepaald op grond van overschrijding van een relevante grenswaarde, en zij moeten in de eerste plaats van toepassing zijn op de belangrijkste zones zoals die zijn vastgesteld in de geluidsbelastingkaarten. Daarmee behoudt de gemeente voldoende vrijheid over het wel of niet toestaan van nieuwe ontwikkelingen in en rondom het stille gebied. De gemeente wijst de stille gebieden aan

---

[4] *Kamerstukken II* 1994/95, 23 664, nr. 12.
[5] Handelingen TK, 27 september 1994, p. 4-163.
[6] Op grond van artikel 154 Gemeentewet kan de gemeenteraad op overtreding van zijn verordeningen straf stellen, maar geen andere of zwaardere dan hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie. Deze strafbare feiten zijn aan te merken als overtredingen. Op grond van artikel 154b, eerste lid, onder a, Gemeentewet kan de raad bij verordening bepalen dat een bestuurlijke boete wordt opgelegd voor overtreding van voorschriften uit zijn verordeningen betreffende gedragingen die kunnen leiden tot overlast in de openbare ruimte en die tevens krachtens artikel 154 strafbaar zijn gesteld (met uitzondering van de bij algemene maatregel van bestuur bepaalde voorschriften). Op grond van artikel 154c, eerste en tweede lid, van de Gemeentewet maakt het bestuursorgaan of de ondergeschikte, die tevens buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) is, terstond na constatering van de overtreding daarvan een rapport op en reikt een afschrift van dat rapport uit aan de overtreder.
[7] Bloemendaal maakt deel uit van de agglomeratie Amsterdam/Haarlem. Bergen maakt deel uit van agglomeratie Almaar. Zo volgt uit artikel 11.5, van de Wet milieubeheer in samenhang bezien met artikel 4, van de Regeling geluid milieubeheer.

via een gemeentelijke verordening, waarbij als voordeel geldt dat de gemeente in beginsel zelf zorgdraagt voor de handhaving ervan.

Opmerking verdient dat het de gemeenten in deze kwestie niet gaat om het stille karakter van gebieden te beschermen, maar om geluidoverlast op en rond verkeerswegen terug te dringen. De aanwijzing als 'stil gebied' op grond van artikel 6, onder c, van het Besluit geluid milieubeheer achten wij daarom niet het meest geschikte instrumentarium om dat doel te bereiken.

3. Tussenconclusie

Met inachtneming van het vorenstaande achten wij het verkeersbesluit het meest geschikte middel om een geluidzone in te stellen. Dat neemt overigens niet weg dat als onverhoopt zou blijken dat de WVW (toch) niet zou kunnen worden ingezet, kan worden teruggevallen op de hierboven genoemde alternatieven. De randvoorwaarden en de motiveringsplicht (zie hierna, paragraaf 4.2) met de daarin opgenomen aanbevelingen zijn voor een dergelijke 'terugvaloptie' in gelijke mate van toepassing.

4. De grondslag in de Wegenverkeerswet 1994 nader uitgelicht

4.1 De geluidzone

Op grond van artikel 18, eerste lid, onder d, gelezen in samenhang met artikel 2, tweede lid, aanhef en onder a, en artikel 15, eerste lid, van de WVW kan het college van burgemeester en wethouders (**college**) door middel van een verkeersbesluit een milieuzone instellen voor wegen[8] ten aanzien waarvan het college als bevoegd gezag geldt, door de plaatsing van verkeersbord C22a.

Verkeersbord C22a

Binnen de aldus gemarkeerde milieuzone is de weg voor bepaalde weggebruikers of voertuigen afgesloten ter verbetering van de lokale luchtkwaliteit. De vraag is of een dergelijke milieuzone ook kan worden gericht op het tegengaan van geluidoverlast.

[8] Niet zijnde provinciale wegen.

Voordat die vraag wordt beantwoord, gaan wij hieronder eerst in het algemeen in op de inzet van het instrumentarium uit de WVW om geluidoverlast te bestrijden. Uit de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 6 november 2019 ECLI:NL:RVS:2019:3761 volgt dat een verkeersbesluit op grond van de WVW mag worden ingegeven door de wens geluidoverlast tegen te gaan. Deze uitspraak had betrekking op een verkeersbesluit tot geslotenverklaring van een weg voor motorfietsen (verkeersbord C11; zie hierna) ter voorkoming van geluidoverlast. Het hoger beroep van twee landelijke motorverenigingen tegen dat verkeersbesluit is door de Afdeling ongegrond verklaard. De Afdeling heeft onder meer overwogen:

> *"Een bestuursorgaan komt bij het nemen van een verkeersbesluit beoordelingsruimte toe bij de uitleg van de in artikel 2, eerste en tweede lid, van de WVW 1994 genoemde begrippen. De rechter toetst of het bestuursorgaan geen onredelijk gebruik heeft gemaakt van die beoordelingsruimte. Nadat het bestuursorgaan heeft vastgesteld welke verkeersbelangen in welke mate naar zijn oordeel bij het besluit dienen te worden betrokken, dient het die belangen tegen elkaar af te wegen. Daarbij komt het bestuursorgaan beleidsruimte toe. De bestuursrechter toetst of de voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van het verkeersbesluit niet onevenredig zijn in verhouding tot de met dat besluit te dienen doelen. Daarbij geldt dat het bestuursorgaan niet de absolute noodzaak van een verkeersbesluit hoeft aan te tonen. Voldoende is dat met het verkeersbesluit de eraan ten grondslag gelegde belangen, bedoeld in artikel 2, eerste en tweede lid, van de WVW 1994, worden gediend en dat inzichtelijk is gemaakt op welke wijze deze belangen tegen elkaar zijn afgewogen (zie bijvoorbeeld de uitspraak van de Afdeling van 16 mei 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1619)."*

Hieruit leiden wij af dat artikel 2, tweede lid, onder a, van de WVW ('het voorkomen of beperken van door het verkeer veroorzaakte overlast, hinder of schade alsmede gevolgen voor het milieu, bedoeld in de Wet milieubeheer') toelaat dat maatregelen op grond van de WVW ook de beperking van geluidoverlast mogen dienen.

Artikel 14, eerste lid, onder a, van de WVW bepaalt dat bij algemene maatregel van bestuur (**amvb**) regels worden gesteld omtrent het toepassen van verkeerstekens (verkeersborden, verkeerslichten en verkeerstekens op het wegdek) en onderborden. Deze amvb betreft het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (**RVV 1990**).

Bij besluit van 29 oktober 2019 heeft een harmonisering van verkeersborden voor milieuzones plaatsgevonden met een wijziging van het RVV 1990.[9] Daarbij is in de WVW hoofdstuk VB 'Milieuzo-

[9] Besluit van 29 oktober 2019 tot wijziging van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990, het Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer en het Kentekenreglement in verband met de harmonisatie van milieuzones. Staatsblad 2019, 398. Naast de reeds bestaande categorie van vrachtauto's met een dieselmotor, kunnen milieuzones als gevolg van deze wijziging van de RVV 1990 ook van toepassing zijn op

nes en nul-emissies' ingevoegd, waarin de betekenis van het bestaande verkeersbord voor de aanduiding van een milieuzone (C22a) is verruimd tot andere dieselvoertuigen.

Uit artikel 14, eerste lid, onder c, van de WVW in samenhang bezien met artikel 7 van het Besluit administratie bepalingen inzake het wegverkeer (**BABW**), en artikel 3, onder a, en artikel 4, eerste lid, van het BABW, volgt dat geen andere verkeersborden met een gebod of een verbod mogen worden geplaatst dan die zijn vastgesteld in bijlage I, behorende bij het RVV 1990, hoofdstukken A tot en met H. Dit geldt echter niet voor onderborden. Onderborden zijn dus niet aan een bepaald wettelijk vastgesteld 'format' onderworpen. Een uitzondering geldt echter voor de onderborden, bedoeld in artikel 8 van het BABW.

Artikel 8, vierde lid, van het BABW schrijft voor dat bij verkeersborden C22a, respectievelijk C22c, van bijlage 1, behorende bij het RVV 1990, een of meerdere onderborden worden geplaatst als bedoeld in de artikelen 86d en 86e van het RVV 1990. In artikelen 86d en 86e wordt verwezen naar de onderborden uit bijlage I van de RVV 1990. De artikelen 86d en 86e van het RVV 1990 (en daarmee ook de onderborden uit bijlage I van de RVV 1990) zien uitsluitend op milieuzones gericht op de verbetering van de lokale luchtkwaliteit. Dit betekent naar onze mening dat de gemeente geen geluidzone kan inrichten met gebruikmaking van een verkeersbord C22a, voorzien van een onderbord.

Een alternatief is een verkeersbesluit waarbij motoren categoraal worden uitgesloten met verkeersbord C11, in combinatie met een onderbord dat de werkingssfeer van dat verkeersbord nader bepaalt. Toepassing van dit verkeersbord stond ook centraal in de al genoemde uitspraak van de Afdeling van 6 november 2019, en deze toepassing is in die uitspraak ook aanvaard.

Verkeerbord C11

De gemeenten staat met de instelling van een geluidzone in feite een maatregel voor ogen die beperkingen stelt aan de geluidbelasting van een motorvoertuig dat over de aangewezen weg rijdt. Op grond van artikel 9, eerste lid, van het BABW kan boven het verkeersbord C11 een zone-aanduiding

personen- en bedrijfsauto's en bussen met een dieselmotor (Gesloten voor personen- en bedrijfsauto's, vrachtauto's of bussen met een dieselmotor vanwege milieuzone). Ook zijn specifieke onderborden vastgesteld waarop wordt aangegeven op welke categorieën voertuigen de zone van toepassing is en aan welke emissieklasse deze voertuigen minimaal moeten voldoen om de milieuzone in te mogen rijden (toegangsregime).

worden aangebracht. Denkbaar is verder dat op een onderbord een nadere invulling/beperking van het inrijverbod wordt aangegeven, bijvoorbeeld door een bepaalde nadere aanduiding van typen motoren waarvoor het verbod geldt.

4.2 Invulling van het onderbord bij verkeersbord C11; normstelling en motivering

4.2.1 Formulering van de norm

De keuze voor het criterium dat ten grondslag ligt aan de zonering is in beginsel vrij. Uiteraard dient er wel een aannemelijk causaal verband te bestaan tussen de norm (de geluidzone) en het doel van de zone (voorkomen van geluidoverlast/handhaving openbare orde). Denkbaar is bijvoorbeeld dat de zonering wordt bepaald op basis van het criterium 'voertuigtype' (motoren in het algemeen) of 'motorkarakteristiek'. Wat dat laatste betreft is van belang dat naarmate een motor een grotere cilinderinhoud heeft, deze meer geluid maakt. Elke in Nederland toegelaten motor heeft een typegoedkeuring, waarbij de inhoud en het geluidsniveau van een stationair draaiende motor wordt gemeten. De RDW registreert als regel ook de gegevens van het geluidsniveau van een rijdende motor ('milieuprestaties'). De RDW hanteert bij de door haar gehanteerde richtwaarden voor het maximaal toelaatbare geluid van een motor een indeling op basis van cilinderinhoud. Voor lichte motoren (80 cc) geldt bijvoorbeeld een maximaal geluidsniveau van 91 dB(A), voor de zwaarste motoren (>1000 cc) geldt een maximaal geluidsniveau van 106 dB. Hiermee is echter nog niet alles gezegd. Een individuele zware motor hoeft niet zonder meer voor geluidoverlast te zorgen (bijvoorbeeld omdat deze rustig voorbij rijdt), terwijl een groep van vijf of tien lichtere motoren wel tot geluidoverlast leidt.

Bij te kiezen normstelling kan met het voorgaande rekening worden gehouden. De bij het geluidsniveau passende cilinderinhoud kan goed als uitgangspunt fungeren voor het onderbord bij het verkeersbord C11. De meeste motorrijders weten wat de cilinderinhoud van hun motor is. Dat is anders voor het geluidsniveau, de meeste motorrijders zullen niet bekend zijn met de voor hun voertuig geregistreerde normgeluidwaarde.

Denkbaar is ook dat het verbod C11 op het onderbord wordt beperkt tot motoren die in groepen rijden.

Tussen de maatregel en het doel moet causaal verband bestaan in die zin dat de sanctie voorzienbaar en significant kan bijdragen aan verwezenlijking van het doel (beperking van geluidoverlast).[10] Oftewel, de effectiviteit van de (gewenste) norm zal door een deskundige in kaart moeten worden gebracht om te komen tot een concrete normstelling. Op basis van kwalitatief onderzoek kan wor-

[10] Zie de conclusie van de Advocaat-Generaal aan de Raad van State van 7 juli 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1468.

den vastgesteld bij welk geluidsniveau een hinderbeleving ontstaat. Daarbij kan ook rekening worden gehouden met de cumulatieve geluidsbeleving en het rijgedrag van groepen motorrijders.

4.2.2 Gevolgen van het besluit; het evenredigheidsbeginsel

Als de gemeenten aan de hand van kwalitatief onderzoek gekomen zijn tot de formulering van een bepaalde norm, dan zal op grond van artikel 3:4, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht (**Awb**) moeten worden nagegaan of deze norm voldoet aan het evenredigheidsbeginsel: de voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een besluit mogen niet onevenredig zijn in verhouding tot de met het besluit te dienen doel. In de uitspraak van de Afdeling van 2 februari 2022, ECLI:NL:RVS:2022:285 (*Harderwijk*), rechtsoverweging (r.o.) 7.8, heeft de Afdeling uiteengezet dat zij bij de toets aan het evenredigheidsbeginsel onderscheid maakt tussen de geschiktheid, de noodzakelijkheid en de evenwichtigheid van een besluit. Aan de hand van de beroepsgronden toetst de bestuursrechter:

1. de geschiktheid van de maatregel om het doel te bereiken;
2. de noodzaak van de maatregel (is er een minder verregaand middel om het doel te bereiken?);
3. de evenwichtigheid van de maatregel (hoe zijn de betrokken, deels conflicterende belangen beoordeeld en afgewogen?).

De intensiteit van de toets wordt bepaald door de beleidsruimte die het bevoegd gezag heeft om een besluit te nemen, maar ook door het doel dat het besluit dient, het gewicht van dat doel en de mate waarin de bij het besluit betrokken belangen worden geraakt. Naarmate de te dienen belangen zwaarder wegen, de nadelige gevolgen van het besluit ernstiger zijn of het besluit inbreuk maakt op de mensenrechten, zal de toetsing door de bestuursrechter intensiever zijn.[11] Het is niet nodig dat alle drie de stappen (geschiktheid, noodzakelijkheid en evenwichtigheid) altijd afzonderlijk worden beoordeeld. De noodzaak zal bijvoorbeeld doorgaans al aan de orde komen in het kader van de geschiktheid.

4.2.3 Motivering van de norm; artikel 3:46 van de Awb

Op grond van artikel 3:46 van de Awb moet een besluit deugdelijk worden gemotiveerd. Bij de motivering van het besluit dient het bevoegd gezag inzichtelijk te maken op welke wijze het tot het besluit is gekomen. De bovengenoemde toets aan het evenredigheidsbeginsel (geschiktheid, noodzakelijkheid, evenwichtigheid) dient daarbij ook aan de orde te komen.

Hierboven is al gewezen op de uitspraak van de Afdeling van 6 november 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3761, waarbij een tijdelijke categorale geslotenverklaring voor motorrijders in

[11] ABRvS 2 februari 2022, ECLI:NL:RVS:2022:285, r.o. 7.10.

stand bleef. Weliswaar dateert deze uitspraak van vóór de Harderwijk-uitspraak, maar in die uitspraak zet de Afdeling al wel uiteen wat het college in de motivering van het verkeersbesluit inzichtelijk moet maken. Uit die uitspraak, aangevuld met de 'stappen' uit de Harderwijk-uitspraak, zal in de motivering van de te nemen verkeersmaatregel het volgende aan de orde moeten komen:

1. Het bevoegd gezag moet voor zichzelf vaststellen welke belangen aan de orde zijn en in welke mate die een rol spelen bij het te nemen besluit. Denk bijvoorbeeld aan de belangen van aanwonenden, andere weggebruikers en motorrijders. Die belangen en de gevolgen van de te nemen verkeersmaatregel voor die belangen dienen inzichtelijk te worden gemaakt.
2. Vervolgens dient het college die belangen tegen elkaar af te wegen. Bij die afweging komt het bestuursorgaan een ruime mate van beleidsruimte toe. Daarbij is ook ruimte voor politieke afwegingen. De gemeenten mogen hierbij een belangrijke rol toekennen aan bescherming van het woon- en leefklimaat van omwonenden en de verkeersveiligheid van andere weggebruikers.
3. De bestuursrechter toetst of de voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van het verkeersbesluit onevenredig zijn in verhouding tot de met dat besluit te dienen doelen aan de hand van de drieslag geschiktheid, noodzaak en evenwichtigheid:
   a. Geschiktheid van de maatregel om het doel (minder geluidoverlast en meer verkeersveiligheid) te bereiken. Het gaat hierbij om de effectiviteit van de maatregel. Het bestuursorgaan behoeft niet de absolute noodzaak van een verkeersmaatregel in al zijn onderdelen aan te tonen. Zoals eerder aangegeven moet wel aannemelijk zijn dat de verkeersmaatregel voorzienbaar en ook significant kan bijdragen aan verwezenlijking van het beoogde doel.[12] In dit geval is voldoende dat kan worden onderbouwd dat met de te nemen verkeersmaatregel de belangen, bedoeld in artikel 2, eerste en tweede lid, van de WVW, waaronder voorkoming van geluidoverlast, worden gediend. Verder dient inzichtelijk te zijn welke belangen met de verkeersmaatregel zijn gemoeid en hoe die door de maatregel worden geraakt (zie bijvoorbeeld de uitspraak van de Afdeling van 16 mei 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1619).
   b. Noodzakelijkheid van de maatregel: kan het doel van de maatregel ook met een minder verstrekkende maatregel worden bereikt? Hier verdient aandacht dat om het beoogde doel te bereiken een algehele geslotenverklaring voor motoren wellicht niet nodig is, en dat mogelijk kan worden volstaan met een verbod gedurende een bepaalde periode en/of een verbod voor de grootste lawaaimakers.
   c. Evenwichtigheid van de maatregel: zijn de gevolgen voor de verschillende groepen belanghebbenden (aanwonenden, motorrijders, overige weggebruikers) onevenredig? In welke mate worden de betrokken belangen geraakt: hoe groot is de getroffen groep, hoe lang is de periode waarin het verbod geldt, in hoeverre zijn er alternatieve routes beschikbaar en hoe ver moet men omrijden, kunnen inwoners van de beide gemeenten een ontheffing krijgen,

[12] Zie de conclusie van de advocaat generaal van 7 juli 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1468.

worden motorrijders in staat gesteld om te bewijzen dat hun motor minder lawaai maakt dan volgt uit de typegoedkeuring van de RDW (*right to challenge*)?

Het bovenstaande beoordelingskader biedt houvast bij de formulering en inrichting van een concrete maatregel. Omdat op dit moment nog niet duidelijk is welke maatregel passend is om de nog te onderzoeken omvang van de overlast het hoofd te bieden, kan deze afweging op dit moment niet verder concreet worden gemaakt. Dat zal op een later moment in beeld moeten worden gebracht.

5. Handhaving van de geformuleerde norm

5.1 Bevoegdheid tot handhaving

Wat betreft de bevoegde instantie voor handhaving is de politie het handhavende orgaan voor overtredingen van verkeersregels inzake een geluidzone op basis van de WVW.[13] Bij elektronische handhaving door een ANPR-systeem dat aanhaakt bij de typegoedkeuring van de motor, geldt dat het Centraal Justitieel Incasso Bureau zorgt voor de inning van de boete.

Voor de verwerking van RDW-gegevens hanteert de RDW beleidsregels.[14] Voor de juridische uitwerking kan aangehaakt worden bij de kentekenregistratie bij parkeren: hierover is door de rechter al geoordeeld dat kentekenregistratie geen ontoelaatbare inbreuk op de privacyregelgeving oplevert.[15] Ook in emissiezones wordt op deze manier gehandhaafd. De inbreuk op de privacy is beperkt omdat er niet noodzakelijkerwijs een koppeling wordt gemaakt tussen het kenteken en de persoonsgegevens: pas als blijkt dat de motor meer lawaai maakt dan volgt uit de registratie, of de cilinderinhoud zoals die uit de registratie blijkt het gestelde maximum overschrijdt, wordt een koppeling gemaakt met de eigenaar van het voertuig.

Een kritische noot bij dit ANPR-systeem is de koppeling met de RDW-gegevens indien een verbod wordt ingesteld op basis van cilinderinhoud. Het is goed denkbaar dat voertuigen formeel aan de RDW-norm voldoen, maar door middel van een after-market uitlaatsysteem luidruchtiger zijn. Het ANPR-systeem zal zo'n voertuig niet opmerken. Het systeem zal ook geen voertuig opmerken dat voor wat betreft de RDW-registratie voldoet, maar waarvan de voertuigbestuurder zich schuldig maakt aan bijvoorbeeld 'revven' (de motor in vrijloop hoge toeren laten maken). Dit is op grond van artikel 57 van het RVV 1990 niet toegestaan, maar overtreding kan door een ANPR-systeem niet worden vastgesteld.

[13] Zie artikel 158, eerste lid, Wvw 1994 in samenhang bezien met artikel 159, aanhef en onder a, Wvw 1994 en artikel 141 Wetboek van Strafvordering. Handhaving over de band van het bestuursrecht is niet mogelijk; zie ook de uitspraak van de Afdeling van 4 maart 2020: ECLI:NL:RVS:2020:671.
[14] Beleidsregels Controle Informatieverstrekkingen uit het Kentekenregister.
[15] Uitspraken Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2016:146, en Rechtbank Amsterdam, ECLI:NL:RBAMS:2016:5976

Buitenlandse voertuigen worden evenmin opgemerkt, omdat de kentekengegevens daarvan niet door de RDW worden bijgehouden.

Daarom is het verstandig om, ook bij het instellen van een geluidzone die elektronisch gehandhaafd wordt, te blijven inzetten op controle door surveillance. Hiermee wordt tevens voorkomen dat de gemeenten het verwijt krijgen van selectief handhaven ('buitenlandse rijders worden ontzien').

5.2 Privacy

Ter zake de privacy geldt dat de gemeenten gehouden zijn de inzet van ANPR-camera's te toetsen aan de voorschriften van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna **AVG**) en het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna **EVRM**). Op grond van artikel 8 van het EVRM heet heeft eenieder recht op bescherming van zijn privéleven. Inmenging van overheidswege in de uitoefening van dit recht is toegestaan voor zover dat bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk in het belang van, onder andere, het economische welzijn van een land. Als publieke belangen gediend zijn met de geluidnorm en de inbreuk op de privacy zijn grondslag vindt in een wettelijk voorschrift, is enige inbreuk op het privéleven van een kentekenhouder gerechtvaardigd.

In dit geval is 'bij wet voorzien' in een bevoegdheid tot de registratie van en inzage in de RDW-gegevens ten dienste van het publieke belang, namelijk in artikel 42 lid 4 sub c WVW jo. 43 lid 1 WVW.

De verwerking van de RDW-gegevens is ook in overeenstemming met de AVG. Op grond van artikel 6 lid 3 van de AVG dient er naar Unierecht of lidstatelijk recht een rechtsgrond te bestaan waaruit deze taak van algemeen belang volgt. De hier aan de orde zijnde gegevensverwerking van kentekengegevens kan in dit geval worden herleid tot de goede behartiging van een taak van algemeen belang door de gemeenten. De AVG voorziet in deze grondslag, namelijk in artikel 6 lid 1 sub e van de AVG. De meergenoemde beleidsregel van de RDW bevat afwegingen die raken aan de verwerking van en inzage in kentekengegevens en die tegemoetkomen aan de eisen die de AVG stelt aan de verwerking van persoonsgegevens, bijvoorbeeld ter zake de doelmatigheid, rechtmatigheid, proportionaliteit en subsidiariteit.

Voorafgaand aan de inzet van de uiteindelijke maatregel zal een integrale beoordeling moeten plaatsvinden van alle bijbehorende, noodzakelijke verwerkingen. Daarbij moet ook acht worden geslagen op de waarschijnlijk aan de orde zijnde verplichting om voorafgaand aan de verwerking een Data protection impact assessment (**DPIA**) uit te voeren. Met een DPIA worden de privacyrisico's in kaart gebracht, om vervolgens de mogelijke maatregelen te bepalen om deze risico's te kunnen verkleinen en de verwerking acceptabel te doen zijn. De verplichting om een DPIA te maken bestaat onder meer als:

- systematisch en uitgebreid persoonlijke aspecten worden geëvalueerd gebaseerd op geautomatiseerde verwerking, waaronder profiling, en daarop besluiten worden gebaseerd die gevolgen hebben voor mensen;
- op grote schaal bijzondere persoonsgegevens of strafrechtelijke gegevens worden verwerkt;
- op grote schaal en systematisch mensen worden gevolgd in een publiek toegankelijk gebied (bijvoorbeeld met cameratoezicht).

In dit geval is aannemelijk dat het opstellen van een DPIA zal voortvloeien uit het eerste en het derde criterium. Een DPIA is ook verplicht indien er nieuwe technologieën worden ingezet in het kader van de handhaving. Ook die grondslag voor een DPIA kan in dit geval aan de orde zijn.

6. Conclusies en aanbevelingen

Zoals hiervoor aangegeven, biedt de WVW op het oog toereikende mogelijkheden om het door de gemeenten Bloemendaal en Bergen gewenste resultaat te bereiken.

Wij adviseren de gemeenten:

a) kwalitatief onderzoek uit te voeren naar hinderbeleving door motoren (individueel en in groepen);
b) op basis daarvan een keuze te maken voor een verbodscriterium (wij adviseren een grenswaarde voor wat betreft cilinderinhoud of geluidsproductie);
c) met de RDW te overleggen over uitwisseling van gegevens;
d) onderzoek te doen naar de aanschaf van ANPR-camera's;
e) voorafgaand aan de inzet van de uiteindelijke maatregel te beoordelen of een DPIA vereist is en deze zo nodig uit te voeren;
f) een handhavingsprogramma op te zetten als flankerend beleid naast elektronische handhaving op basis van kentekengegevens.

* * *

Verzonden: woensdag 24 mei 2023
Aan: griffie <griffie@arnhem.nl>
Onderwerp: Burgerinitiatief Arnhems Centrumring

Geachte raadsleden,

Hierbij mijn reactie op het Burgerinitiatief Arnhems Centrumring.

Als bewoonster van de Jansbuitensingel, ben ik blij met dit initiatief. Echter over de vervolgstappen te nemen
door u als raad/bestuurders, ben ik minder positief en optimistisch.
Vanaf het moment (nu drie en een halfjaar geleden) dat wij hier wonen, heb ik me bemoeid met de verkeersproblematiek omdat
Ik het niet begreep.
Ik woon in de binnenstad aan een 50 km weg, de tal van snelheids-en geluidsovertredingen moesten stoppen. Gewoon handhaven dus.

Gesprekken, vergaderingen, telefoontjes, mailtjes, schouwen lopen met ambtenaren e.e.a vaak in samenwerking met toen nog bewonersgroep Arnhems Hart,
nu Stichting Arnhems Hart, hebben nl. niets uitgehaald.
En dan te bedenken dat hier drie wetten overtreden worden: snelheid, geluid en milieu. Snel oplossen dus gemeente dacht ik.
Nou niet dus, gesprekken zijn gestaakt, beloften niet nagekomen. Bewoners die hier al veel langer wonen hadden de moed al lang opgegeven en
ik kwam uit Rotterdam en dacht: dat doe ik wel even. Aanvankelijk vol goede moed. Nu dus niet meer.
Waarom wordt er zo hard gereden op de ring en hier beneden: omdat het kan! De weginrichting maakt het mogelijk, er wordt geraced van stoplicht naar stoplicht
Velperplein-Willemsplein. En haal je het niet rij je toch gewoon door rood. Diverse malen geconstateerd.
En dan te bedenken dat de Jansbuitensingel al een snelweg zonder vangrail genoemd wordt. Een buur had het snel gezien, die
verhuisde vanwege het verkeer binnen twee jaar.

Ik (wij) als bewoners hopen zo dat er wel maatregelen genomen worden, kijk eens hoe andere steden dat doen. Het kan!

Intussen met elke mooie zonnige dag, vooral in de weekenden, gaat het racen en knallen van uitlaten gewoon door.

Familie Sing- van der Ham

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

18.45 uur - 20.00 uur: Burgerinitiatief ‘Centrumring Arnhem’ - 24-05-2023

Burgerinitiatief ‘Centrumring Arnhem’ (i/m1)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Initiatiefnemers Kuiper, Oost en Van ‘t Riet

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Wiggers (BurgerBelang Arnhem), Brandts (D66), Simonis (GroenLinks), Groot (CDA), Nede (ChristenUnie), Verheij (PVV), Eliëns (Partij voor de Dieren), Ait Chrif (PvdA), Snelting (Volt), Manders (Arnhem Centraal), Van Engelenburg (VVD), Lukkassen (Forum voor Democratie)
De fracties van SP en Denk waren niet vertegenwoordigd.

Bespreking
Er hebben zich voor de informatieve fase geen insprekers gemeld. In de informatieve fase hebben de initiatiefnemers hun voorstel kort toegelicht en verteld waarom zij dit ingediend hebben.

De raadskamer is daarna gestart met de meningsvormende fase 1 (m1) tussen de raadskamer en de initiatiefnemers. De wethouder was aanwezig als toehoorder.
De raadskamer heeft vragen gesteld aan de initiatiefnemers en zij hebben de vragen beantwoord. Een aantal fracties hebben ook al vragen gesteld aan de wethouder, deze zijn genoteerd.
De wethouder heeft aan het einde kort kunnen reageren op het voorstel en de gestelde vragen.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de meningsvormende fase m1 nog niet is afgerond. De behandeling bestond uit twee delen, het deel met de initiatiefnemers en het deel met de wethouder. Het gedeelte met de initiatiefnemers is afgerond. De raadskamer verzoekt een vervolg van deze m1, waarbij de raadskamer in debat kan met de wethouder en vragen kan stellen aan de wethouder.

De raadsadviseur,

S. Vos

De voorzitter,

H. Kumas

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

18.45 uur - 19.45 uur: Burgerinitiatief ‘Centrumring Arnhem’ – 07-06-2023

Dic

Burgerinitiatief ‘Centrumring Arnhem’ (m1)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Initiatiefnemers Kuiper, Oost en Van ‘t Riet

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Verheij (PVV), Malda (ChristenUnie), Ait Chrif (PvdA), Wiechers (D66), Groot (CDA), Van Engelenburg (VVD), Snelting (Volt), Simonis (GroenLinks), Hogenhout (Partij voor de Dieren), Manders (Arnhem Centraal), Wiggers (BurgerBelang Arnhem)
De fracties van SP, Denk en Forum voor Democratie waren niet vertegenwoordigd.

Bespreking
Tijdens de vorige bespreking is de meningsvormende fase 1 niet afgerond. Er waren geen vragen meer aan de initiatiefnemers, dus deze behandeling ging tussen de raadskamer en het college.
De raadskamer heeft vooral vragen gesteld over de uitvoering van het burgerinitiatief en de wethouder heeft haar visie hier op gegeven.

Toezegging
Wethouder Kundic zegt toe dat de onderzoeken naar de verkeerslichten op de Centrumring en een extra, veilige oversteekplaats gedaan kunnen worden met een oplevering in oktober 2023.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de meningsvormende fase 1 is afgerond. Verschillende fracties overwegen een motie of amendement, om het voorstel van het burgerinitiatief te verduidelijken. De raadskamer verzoekt om een meningsvormende fase 2 waarin ingediende moties en/of amendementen besproken kunnen worden.

De raadsadviseur, De voorzitter,

S. Vos H. Eliëns

Aan: De voorzitter van de raad

Betreft: Debatverzoek over Sonsbeek debacle en 2025

Geachte voorzitter,

De afgelopen Sonsbeektentoonstelling is uitgelopen op een compleet fiasco. Zowel financieel als bestuurlijk is het een puinhoop gebleken. De tentoonstelling heeft volstrekt onvoldoende bezoekers naar Arnhem getrokken. Ook de stad zelf had er weinig belangstelling voor. Niet verwonderlijk want de organisatie was dermate slecht dat zelfs zoiets simpels als bewegwijzering ontbrak. Ook artistiek heeft de tentoonstelling in tegenstelling tot voorgaande edities nauwelijks indruk achtergelaten. Arnhemse kunstenaars, vaste prik bij eerdere edities mochten geen deel uit maken van de tentoonstelling.

Daarmee is de ellende nog niet compleet. Curator en bestuur zijn met slaande deuren uit elkaar gegaan. Beschuldigden van racisme en seksisme zijn geuit, maar de wethouder liet deze liever niet onderzoeken waardoor er een zeer onfrisse zweem rond de tentoonstelling blijft hangen. De reputatieschade voor de Sonsbeektentoonstellingen, een merk waar Arnhem veel belastinggeld in heeft geïnvesteerd is enorm. Degene die namens de gemeente Arnhem deze clusterramp heeft laten ontstaan, degene die toezicht had moeten houden en die tijdig had moeten ingrijpen waar was zij al die tijd? Welke rol heeft zij gespeeld?

Wethouder Bouwkamp beweert, zo mogen we in de krant lezen, van de hele gang van zaken al die tijd niets mee te hebben gekregen. En nog erger: ze blijkt van mening te zijn dat ze er feitelijk ook niets mee van doen had. In plaats van verantwoording af te leggen, lessen te leren en te delen en haar conclusies te trekken kiest cultuurwethouder Bouwkamp voor iets anders. Hoewel onder haar verantwoordelijkheid zo wel organisatie als reputatie in puin zijn komen te liggen wil de wethouder grote haast maken met een nieuwe Sonsbeek tentoonstelling. Er zijn geen kunstenaars, er zijn geen curatoren er is geen bestuur. Wat rest is een zwaar beschadigde reputatie.

Omdat deze gang van zaken en dit voornemen indringende vragen oproept en deze wethouder heeft aangekondigd haast te maken willen maken en niet bereid blijkt de raad een voorstel voor te leggen zien ondergetekende leden zich genoodzaakt om een debatverzoek te doen. De ondergetekende fracties hebben daarbij in eerste aanleg de volgende vragen:

1. Erkent de wethouder dat een groot deel van de ontstane ellende voorkomen had kunnen worden als zij aan de voorkant voorwaarden had meegegeven, beter toezicht had gehouden en doortastend had ingegrepen?

2. Is er nu sprake geweest van seksisme en racisme of waren dit valse beschuldigingen en waarom heeft de wethouder er niet voor gezorgd dat er een duidelijk antwoord ligt op die vraag?

3. Is de wethouder er daadwerkelijk van overtuigd dat het haar gaat lukken om een Sonsbeektentoonstelling in 2025 te organiseren die zowel financieel, als artistiek, als maatschappelijk een succes zal zijn en waar is dat op gebaseerd?

De leden van de fracties,

SP, ChristenUnie, VVD en BBA

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	28 juni 2023
Nummer motie:	**23M87**
Zaaknummer:	
Status	**VERWORPEN**
Onderwerp:	Debatverzoek "Sonsbeek debacle en 2025"

Titel:

Stop permanent met de Sonsbeek Expo

Aan de gemeenteraad

Ondergetekenden stellen voor:

Omdat we weten dat:

- De Sonsbeek expo thans zonder (complete) bestuurlijke en uitvoerende organisatie zit.
- Tonnen (extra) nodig worden geacht een nieuwe Sonsbeek Expo op te zetten.
- De hedendaagse moderne kunst er vooral op gericht is om politieke concepten als wokeheid, klimaatalarmisme en cultureel marxisme te promoten.

Omdat we vinden dat:

- Deze politieke concepten een negatieve invloed hebben op het welzijn van onze inwoners.
- Een moderne kunstexpositie in de openbare ruimte met name elitair publiek aantrekt en weinig inwoners van Arnhem hierop zitten te wachten.

Daarom draagt de gemeenteraad het college op om:

- De Sonsbeek Expo permanent af te schaffen, tot aan het moment dat de gemeenteraad een ander besluit neemt hier over.

Indieners:

Coen Verheij – PVV

Arnhem GEMEENTE

Motie "Stop permanent met de Sonsbeek Expo" (23M87)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 1 Tegen: 35 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	14 juni 2023
Nummer motie:	**23M88**
Zaaknummer:	
Status	**VERWORPEN**
Onderwerp:	Debatverzoek "Sonsbeek debacle en 2025"

Titel:

Geen Sonsbeektentoonstelling 2025

De raad in vergadering bijeen,

Gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de voorwaarden voor een in alle opzichten succesvolle te organiseren Sonsbeektentoonstelling niet aanwezig zijn als deze in 2025 moet plaatsvinden,

De Sonsbeektentoonstelling al een beschadiging heeft opgelopen door het debacle van de afgelopen editie,

Draagt het college op;

Geen Sonsbeektentoonstelling te organiseren in het jaar 2025,

En indien het college van zins is in de toekomst een Sonsbeektentoonstelling te organiseren de raad hier eerst een gedegen raadsvoorstel voor te doen toekomen.

Elfrink - SP

GEMEENTE Arnhem

Motie "Geen Sonsbeektentoonstelling 2025" (23M88)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 3 Tegen: 33 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	28 juni 2023
Nummer motie:	**23M89**
Zaaknummer:	
Status	**VERWORPEN**
Onderwerp:	Debatverzoek "Sonsbeek debacle en 2025"

Titel:

Motie van afkeuring

de raad in vergadering bijeen

Gehoord de beraadslagingen,

Gezien het gevoerde beleid van de portefeuillehouder cultuur inzake de Sonsbeektentoonstelling, Gezien het debacle wat dit heeft opgeleverd, Gezien het gebrek aan reflectie over eigen handelen en gebrek aan bereidheid om te leren om het in de toekomst beter te kunnen doen,

Spreekt haar afkeuring uit over het door het college gevoerde beleid.

Elfrink - SP

GEMEENTE Arnhem

Motie van afkeuring (23M89)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 3 Tegen: 33 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 28 juni 2023

Zaaknummer 624235/ 2714

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 mei 2023, nummer: 624235/ 2714

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Het geactualiseerde Masterplan "Transformatie Koepelgevangenis Arnhem" vast te stellen als uitgangspunt voor het nog op te stellen bestemmingsplan.
2. Akkoord te gaan met de bijdrage aan het project Koepelgevangenis van € 92.470,-ten behoeve van de realisatie van sociale huurwoningen, te dekken uit het Stadsontwikkelfonds.
3. Hiertoe bijgevoegde begrotingswijziging 23-005 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

BIJLAGE Begrotingswijziging

Concernwijziging

Nr. **23-005**
Onderwerp Bijdrage aan Nest t.b.v. de ontwikkeling van sociale huurwoninge
I / S I
Raad d.d.
Zaaknr.

bedragen x € 1.000	**Exploitatiebegroting**	Begroting	Meerjarenraming		
		2023	2024	2025	2026
	Lasten				
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling				
	Bijdrage aan Nest			92	
		0	0	92	0
	Baten				
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling				
		0	0	0	0
	Exploitatieresultaat	**0**	**0**	**-92**	**0**
	Mutaties reserves				
	BR Stadsontwikkelingsfonds				
	Toevoegingen	0	0	0	0
	Onttrekkingen	0	0	92	0
		0	**0**	**92**	**0**
	Totaal Resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**

	Meerjaren Investeringsplan (MIP)	Begroting	Meerjarenraming		
		2023	2024	2025	2026
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	0
	Totaal Investeringen	**0**	**0**	**0**	**0**

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

18.45 uur - 20.15 uur: Transformatie Koepelgevangenis Arnhem (i/m1) - 21-06-2023

Raadsvoorstel ‘Transformatie Koepelgevangenis Arnhem’ (i/m1)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Eppich (VVD), Brandts (D66), Neutkens (Volt), Dayioglu (GroenLinks), Spruijt (Arnhem Centraal), De Groot (PvdD), Wiggers (BurgerBelang Arnhem), Aydemir (DENK) en Zijlstra (CU). De fractie van de PVV, PvdA, CDA, FvD, Denk en SP waren niet aanwezig.

Bespreking
Gestart is met de inspraak van de heer Van Ommen van Nest Ontwikkeling en de heer Tolmeijer van Q Hospility Group. Zij hebben gezamenlijk de raad toegesproken en daarna vragen beantwoord. Na de informatieve fase is gestart met de meningsvormende fase (M1). Daarin zijn vragen aan de wethouder gesteld en zijn deze ook beantwoord.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de meningsvormende fase M1 is afgerond en dat het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

W. Lammers

De voorzitter,

R. Maref

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 624235/ 2714

Onderwerp: Geactualiseerd Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem

Voorstel

1. Het geactualiseerde Masterplan "Transformatie Koepelgevangenis Arnhem" vast te stellen als uitgangspunt voor het nog op te stellen bestemmingsplan.
2. Akkoord te gaan met de bijdrage aan het project Koepelgevangenis van € 92.470,-ten behoeve van de realisatie van sociale huurwoningen, te dekken uit het Stadsontwikkelfonds.
3. Hiertoe bijgevoegde begrotingswijziging 23-005 vast te stellen.

Inleiding

De Koepelgevangenis heeft in 2015 zijn functie van gevangenis verloren. In 2018 heeft het Rijksvastgoedbedrijf het gehele complex via een tenderprocedure verkocht aan Nest Ontwikkeling (Ter Steege Gebiedsontwikkeling en Explorius Vastgoedontwikkeling). Bij deze verkoop is er in afstemming met de gemeente Arnhem en het Atelier Rijksbouwmeester ruimte gecreëerd voor de transformatie van het gebouwencomplex tot een nieuw stedelijk gebied. De kaders voor deze herontwikkeling zijn vastgelegd in de Nota van Uitgangspunten P.I. De Berg. Het college heeft deze nota vastgesteld op 4 juli 2017. Hierover bent u via de Raadskamerbrief “Nota van Uitgangspunten Voormalige Koepelgevangenis” geïnformeerd. In 2019 heeft Nest Ontwikkeling het Koepelgebouw verkocht aan EHM Group. Gezamenlijk hebben zijn voorliggend Masterplan voor het hele ontwikkelgebied laten opstellen. Dit Masterplan is een Stedenbouwkundig Plan en dienst als basis voor de verdere uitwerkingen zoals het bestemmingsplan, de uitwerkingen van de diverse bouwblokken inclusief de herontwikkeling van de rijksmonumenten en het inrichtingsplan voor de openbare ruimte.

Eind 2021 is het Masterplan door het college ter besluitvorming aangeboden aan uw raad. Als gevolg van wijzigingsplannen in het noord westelijke deel van het plangebied heeft het college op 7 juli 2022 de raad verzocht de behandeling van dat Masterplan uit te stellen totdat de consequenties van de wijzigingen helder zijn. Kort daarna bleek ook de parkeergarage ten behoeve van het hotel en aanverwante functies financieel niet haalbaar te zijn en is onder andere als gevolg daarvan het programma in de Koepel aangepast. Het Masterplan is afgelopen periode dan ook op enkele punten aangepast. Dit aangepaste plan met bijlagen wordt in voorliggend raadsbesluit (opnieuw) ter besluitvorming voorgelegd. De wijzigingen worden hieronder toegelicht.

Arnhem GEMEENTE

Beoogd effect

Het bieden van kaders voor de herontwikkeling van de voormalige Koepelgevangenis ten behoeve van de realisatie van 50 woningen en een hotel met 137 kamers (2 sterren) en verschillende faciliteiten (o.a. restaurant, vergaderruimtes, werkunits, Prison Experience en een bijeenkomstenruimte).

Argumenten

1.1 De recente aanpassingen in het Masterplan leiden tot een technisch en financieel uitvoerbaar plan met 30% sociale huurwoningen geëxploiteerd door een toegelaten instelling. De aanpassingen in voorliggend masterplan ten opzichte van het eerder geagendeerde plan uit 2021 worden hieronder beschreven.

1.1.1 Herontwikkeling appartementen en toevoegen sociale huurwoningen met toegelaten instelling

Bij het uitwerken van de 20 appartementen in de noordwesthoek van het plangebied is gebleken dat de bijbehorende ondergrondse parkeergarage om technische en financiële redenen niet gerealiseerd kan worden omdat deze te dicht bij de (niet gefundeerde) monumentale muur is gelegen. De muur is onderdeel van het Rijksmonument en het is van belang deze in stand te houden. Voor de bouw van de appartementen plus ondergrondse parkeervoorzieningen zou er veel grond dicht bij de muur weg moeten, waardoor het risico op instorting erg groot is. Verschillende alternatieven zijn onderzocht. Gekozen is voor nieuwe invulling voor deze hoek met 9 grondgebonden stadswoningen met parkeren op maaiveld.

In de Nota van Uitgangspunten voor de transformatie van de Koepelgevangenis (2017) was geen verplichting voor de realisatie van 30% sociale huurwoningen en 50% betaalbare woningen opgenomen. Bij de aankoop van het terrein heeft Nest hier dan ook geen rekening mee gehouden. Desondanks was eerder met Nest afgesproken dat het aantal toe te voegen woningen voor 30% uit sociale huurwoningen bestaat. De verplichting dat deze door een toegelaten instelling worden verhuurd was losgelaten. Met de hiervoor beschreven herontwikkeling van 20 appartementen naar 9 grondgebonden woningen is in het voorliggende aangepaste Masterplan ook afgesproken om de sociale huurwoningen in het plan te verkopen aan een toegelaten instelling. Hierover is Nest momenteel in gesprek met Volkshuisvesting. Het aantal sociale huurwoningen is aangepast van 18 naar 16 woningen (32 % van het totaal). Dit omdat er behoefte is aan bergingen die gezien de beschikbare ruimte inpandig moeten worden opgelost.

1.1.2 Wijziging programma hotel

Stijgende bouwkosten, veranderende omstandigheden in de markt en de bijbehorende parkeervraag hebben invloed op de ontwikkeling van het programma van het hotel en bijbehorende functies. Het programma in de koepel is in omvang afgenomen en enkele functies zijn gewijzigd. Concreet betekent dit dat in het programma vergaderruimtes zijn toegevoegd (173 m2), de bijeenkomstenruimte is verkleind (van 750 m2 naar 316 m2) evenals het restaurant (van 480 m2 naar 190 m2) en diverse overige algemene functies (van 625 naar 200 m2). Voor de initiatiefnemers leidt deze aanpassing tot een haalbaar plan

1.1.3 Aanpassing parkeerbalans en in parkeergarage betaald parkeren

Minder woningen en een lager programma in de monumentale gebouwen heeft ook invloed op de parkeerbalans. Met bovengenoemde aanpassingen van het programma in de Koepel is de parkeerbalans opnieuw doorgerekend met als resultaat een overschot van 19 parkeerplaatsen in de parkeergarage met 126 parkeerplaatsen voor de bezoekers van het hotel in de Koepel. Bij de uitwerking van de parkeergarage is gebleken dat deze met name in het beheer, financieel niet haalbaar is (gebaseerd op het uitgangspunt van gratis parkeren in het oude Masterplan). Op basis hiervan heeft EHM een nieuw voorstel gedaan met als doel een financieel haalbare parkeergarage zonder dat dit overlast voor de buurt veroorzaakt. Voor het haalbaar maken van deze parkeergarage wordt in het nieuwe masterplan uitgegaan van betaald parkeren in de parkeergarage. Met een laag tarief worden de bezoekers gestimuleerd om in de garage te parkeren (dagkaart max €15,-, uurtarief max. €1,50). Naar aanleiding van de zorgen uit de buurt die er zijn over het mogelijk ontstaan van parkeeroverlast door bezoekers aan de Koepel is verder nagedacht over hoe dit zo goed mogelijk kan worden voorkomen. Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het feit dat niet volledig kan worden voorkomen dat bezoekers van de Koepel gebruik maken van de openbare parkeerplaatsen in de buurt. Mocht het voorkomen dat als gevolg hiervan er een tekort is aan parkeerplekken voor de bewoners in de buurt, dan mogen omwonenden in dat geval gratis gebruik maken van de beschikbare plaatsen in de nieuwe parkeergarage op het terrein van de Koepel. Hiervoor zijn in elk geval het overschot van 19 parkeerplaatsen in de garage beschikbaar plus eventueel (een deel van) de parkeerplaatsen van de bezoekers die in de bestaande wijk staan. Er ontstaat hiermee voor de eigenaar een (financiële) trigger om maximale inzet te plegen om de bezoekers in de parkeergarage te laten parkeren omdat hier inkomsten tegenover staan. Hierbij zal contractueel worden afgesproken dat de parkeerplaatsen niet aan derden buiten de gebruikers van de koepelgevangenis mogen worden verhuurd. (Zie toelichting in bijlage Transformatie Koepelgevangenis Arnhem, notitie betaald parkeren koepel dd. 20 april 2023). In de anterieure overeenkomst en bestemmingsplan worden afspraken gemaakt over periodieke evaluatie en mogelijke bijsturing en handhaving van deze situatie.

1.2 De ontwikkeling draagt bij aan de woningbouwopgave van Arnhem.

Arnhem heeft, net als veel andere steden in Nederland, een grote behoefte aan nieuwe woningen. Door deze ontwikkeling wordt een aantrekkelijk woon- en leefmilieu toegevoegd aan de stad op een bijzondere en beeldbepalende locatie, op het terrein van de voormalige Koepelgevangenis. Met deze ontwikkeling wordt een gedifferentieerd woningbouwprogramma gerealiseerd met in totaal 50 woningen in verschillende categorieën, waarvan 16 appartementen (sociale huur) en 34 grondgebonden koopwoningen.

1.3 Het plan past binnen de Arnhemse ambities, zoals geformuleerd in de Nota van Uitgangspunten.

In de Nota van Uitgangspunten wordt ingezet op een functiemix; naast wonen biedt de herontwikkeling een gebruiks- en verblijfsfunctie voor de buurt en kan deze een bijdrage leveren aan voorzieningen op wijk- en stadsniveau. Het hotel wordt opengesteld voor de omgeving, met functies als een restaurant, vergaderfaciliteiten, ruimte voor startups, kleine commerciële ruimtes en kleinschalige detailhandel op het voorplein. Daarnaast ontstaat op het binnenterrein aan de achterzijde van De Koepel een aantrekkelijke openbare ruimte. Hiermee biedt het plan kansen voor een groene, natuurinclusieve en klimaatbestendige uitwerking. De groene wordt in overleg met nieuwe en bestaande bewoners in

Lombok ingericht. Onderzocht wordt of gezamenlijk groenonderhoud mogelijk is. Het terrein wordt op verschillende plekken toegankelijk gemaakt via zorgvuldig uitgewerkte doorbraken in de muur, waardoor het terrein optimaal aansluit op de directe omgeving.

De Koepel bestaat uit een aantal monumentale gebouwen en een monumentale gevangenismuur. Voor de instandhouding van dit grote complex is het essentieel dat de gebouwen een nieuw gebruik krijgen. Leegstand is achteruitgang en dat is voor dit omvangrijke monumentale complex een bedreiging. Er is een nieuwe functie gevonden voor de monumentale gebouwen die zich goed verhoudt tot de monumentale waarde van het complex. Er ontstaat een nieuwe fase, waarin het monumentale complex goed tot zijn recht komt en bovendien beter beleefbaar wordt.

1.3 *De ontwikkeling van een hotel met daaraan gekoppelde functies is gewenst en draagt bij aan de kwaliteit van de wijk en de stad.*

In het huidige plan zal het zogeheten Freedom Hotel gaan bestaan uit 137 kleine 2-sterren kamers op de hostel/hotelmarkt. In de onderste ring komen in de cellen werkplekken voor startups. De centrale ruimte wordt gebruikt voor vergaderingen of voor (besloten) bijeenkomsten. In het restaurant wordt ontbeten, geluncht en gedineerd.

Uit een gedegen marktstudie van het gerenommeerde adviesbureau Horwarth, wordt duidelijk gemaakt wat de impact is van de ontwikkeling op de hotelmarkt. Er wordt geschat dat er - gezien het unieke karakter van het project - grof genomen 75 kamers kunnen worden gevuld met nieuwe markten zoals: familiediners, reünies, zakelijke bijeenkomsten met overnachting en leisure weekenden gecombineerd met activiteiten in het gebouw. Deze kamers vergroten dus de spreekwoordelijke taart en brengen hun eigen marktaandeel mee. De overige 62 kamers zullen worden toegevoegd aan het bestaande aanbod gericht op het lage segment. Op die manier zullen er 62 kamers op de hotelmarkt bij komen. Een beperkt aantal dat de hotelmarkt goed kan opvangen met dit unieke karakter.

Het restaurant is in principe ondersteunend aan de hotelfunctie, maar is ook inzetbaar voor mensen die vergaderen of in het gebouw ontspannen, voor passanten en wijkbewoners. De wijk is horecaluw en deze functie zal het woon- en leefklimaat versterken.

De werkplekken voor starters voorzien ook in een behoefte. Deze bedrijvigheid heeft behoefte aan community-vorming, maar heeft vaak moeite om passende huisvesting te vinden. Voor een toekomstbestendige stedelijke economie is het van belang dat starters, de creatieve sector, innovaties en vernieuwende bedrijvigheid een plek vinden in onze stad. In de huidige economische situatie, mede door de coronacrisis, staan de ontwikkelingen van vernieuwende (lokale) bedrijvigheid en jong ondernemerschap onder druk. In Arnhem houden deze "starters" en creatieve bedrijvigheid onze stad dynamisch. De cellen/werkplekken voor deze groep voorzien in de behoefte aan huisvesting.

1.4 *Het plan voldoet aan de uitgangspunten in het Facetplan parkeren.*

Conform het Facetplan Parkeren wordt parkeren op eigen terrein opgelost op basis van de gemeentelijke parkeernorm. Voor de woningen binnen de muren zijn voldoende parkeerplaatsen op eigen terrein beschikbaar en voor het hotel met bijbehorende faciliteiten wordt binnen de muur een parkeergarage gebouwd voor 126 parkeerplaatsen.

Voor de parkeersituatie van de 16 sociale huurwoningen aan de Wilhelminastraat en de reguliere parkeernorm voor hotels (2*) wordt onderbouwd afgeweken van het Facetplan parkeren. Het Facetplan parkeren biedt hiertoe de mogelijkheid. Voor de 16 nieuw te bouwen appartementen (sociale huur) zijn 16 parkeerplaatsen in de openbare ruimte toegekend. Er zijn twee parkeeronderzoeken gedaan naar de huidige parkeerbezetting in de Wilhelminastraat (zie toelichting bijlage Transformatie Koepelgevangenis Arnhem notitie parkeren, hoofdstuk 2). Uit deze onderzoeken blijkt dat op de maatgevende tijdstippen in de directe omgeving van de Koepel voldoende restcapaciteit aanwezig is in de openbare ruimte (inclusief de 16 benodigde parkeerplaatsen is 80% van de parkeerplaatsen bezet).

Daarnaast biedt het Facetplan parkeren ruimte om met een gedegen onderbouwing af te wijken van een parkeernorm. De parkeernorm voor het hotel met 137 hotelkamers in het lage segment is verlaagd van 1,0 naar 0,5 per kamer. Het CROW hanteert o.b.v. recent onderzoek voor 2 sterren hotels met ligging "schil centrum" een norm van 0,2 - 0,3 per kamer en voor ligging "binnen bebouwde kom" een norm tussen 0,3 en 0,4 per hotelkamer. Dit komt overeen met landelijke ervaringscijfers vanuit de hotelbranche. Op basis hiervan is het halveren van de huidige Arnhemse parkeernorm voor hotelkamers van 1,0 naar 0,5 voor dit initiatief gerechtvaardigd. Een onderbouwing hiervoor is aangeleverd (zie toelichting bijlage Transformatie Koepelgevangenis Arnhem notitie parkeren, hoofdstuk 3).

1.5 *Uit onderzoek blijkt dat de toename van het verkeer als gevolg van de ontwikkeling van de woningen en het hotel met bijbehorende faciliteiten niet leidt tot knelpunten.*

Als gevolg van de ontwikkelingen op het terrein van de Koepelgevangenis zal het verkeer in de omliggende woonstraten toenemen. Zeker ten opzichte van de huidige situatie, maar ook (in mindere mate) vergeleken met de situatie dat De Koepel nog als penitentiaire inrichting functioneerde. Om de gevolgen van de woningen en hotel met functies voor de verkeerssituatie in de omliggende straten in beeld te brengen is door Royal Haskoning DHV in opdracht van Nest en EHM een verkeersgeneratie-onderzoek uitgevoerd (zie bijlage Notitie parkeren en verkeersgeneratie, hoofdstuk 7). Hieruit wordt geconcludeerd dat de nieuwe ontwikkeling leidt tot slechts een beperkte verkeerstoename en dat deze toename geen zorgelijke verkeersknelpunten zal opleveren. De intensiteiten in de diverse woonstraten zullen onder de bovengrens blijven.

2.1 *Deze ontwikkeling en de gemeentelijke bijdrage dragen bij aan de realisatie van meer sociale huurwoningen in meer draagkrachtige wijken.*

Bij het vaststellen van de startnotitie voor de woonvisie is een motie aangenomen om in meer draagkrachtige wijken onder meer meer sociale huurwoningen te realiseren. Met de nieuwe, recent gemaakte afspraak met Nest om meer sociale huurwoningen in het plan te ontwikkelen door een toegelaten instelling (in tegenstelling tot de eerdere afspraken die wij met Nest hadden gemaakt om dit zonder toegelaten instelling te kunnen doen), heeft Nest een tekort van €277.408,- in de exploitatie van de totale woningbouwontwikkeling, gebaseerd op het verschil in de grondwaarden voor sociale huurwoningen tussen markthuur en corporatiehuur. Het voorstel is dat gemeente, Volkshuisvesting (als beoogd afnemer) en Ontwikkelaar ieder 1/3 van de kosten hiervan dragen (92.470, - inclusief BTW), en het gemeentelijke deel te dekken uit het Stadsontwikkelfonds.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Met betrekking tot de organisatie van besloten bijeenkomsten worden via het bestemmingsplan met EHM-afspraken gemaakt op welke wijze parkeeroverlast in de omliggende straten wordt voorkomen. In overleg met ODRA moet verder uitgewerkt worden op welke wijze deze handhaving uitgevoerd wordt.*

Voor de Koepel gaat het Masterplan naast de functie van hotel met faciliteiten tevens uit van de organisatie van kleinschalige besloten bijeenkomsten tot maximaal 250 bezoekers in de centrale ruimte van de koepel (316 m2). Uitgangspunt is dat het parkeren voor de bezoekers van deze bijeenkomsten plaatsvindt op eigen terrein van het hotel in de parkeergarage met 126 parkeerplaatsen. Indien dit aantal niet toereikend is heeft EHM de mogelijkheid om voor maximaal 12 x per jaar tot een maximum van 500 bezoekers grotere bijeenkomsten te organiseren waarvoor parkeren op afstand moet worden ingezet (bv. Arnhems Buiten, Papendal of Gelredome). EHM heeft hierover reeds schriftelijk afspraken gemaakt met de betreffende partijen. EHM moet per bijeenkomst aantonen dat parkeren op afstand is georganiseerd en dat er maatregelen worden getroffen ter voorkoming van parkeeroverlast in de buurt (bv. men komt alleen binnen via entreebewijs verkregen in de bus, inzetten shuttlevervoer, communicatie, verkeersregelaars, etc.). De afspraken ter voorkoming van overlast en de gemeentelijke sturing en handhaving hier op zullen in het bestemmingsplan worden opgenomen. In de uitwerking van het bestemmingsplan wordt onderzocht op welke wijze dit het best kan plaatvinden (via een voorwaardelijke verplichting met een mobiliteitsplan, of via een binnenplanse afwijkingsmogelijkheid via vergunningverlening per bijeenkomst). Dit wordt zal in overleg met de ODRA verder uitgewerkt worden in het kader van het bestemmingsplan.

In de anterieure overeenkomst worden met EHM tevens afspraken gemaakt over reguliere evaluatiemomenten om in de toekomst bij te kunnen sturen indien blijkt dat er ondanks de getroffen maatregelen alsnog overlast ontstaat ofwel meer ruimte geboden kan worden. Mocht er op een later tijdstip aanleiding voor zijn om parkeerregulering in te voeren, zullen wij dat t.z.t. onderzoeken of daarvoor in dit gebied draagvlak is.

Participatie

De transformatie van een gesloten gevangeniscomplex naar een meer open stedelijk gebied met een mix aan functies heeft grote impact op de directe omgeving en houdt ook veranderingen in die bij bewoners en ondernemers vragen oproepen. Om de transformatie met hen af te stemmen is een participatieproces opgestart. Dit proces is gericht op de direct omwonenden van de Koepel, de wijk Lombok en een deel van Heijenoord. Dit is een vervolg op het traject dat het Rijksvastgoedbedrijf bij de opstelling Nota van Randvoorwaarden heeft vormgegeven samen met de gemeente, omwonenden en de wijkvereniging. Na een startbijeenkomst met de wijkvereniging zijn vanaf mei 2019 verschillende participatieavonden georganiseerd. Deze bijeenkomsten hebben de planvorming op een aantal onderdelen beïnvloed. Zo zijn o.a. de volgende punten aangepast:

- De bouwhoogte aan de zuidzijde is lager gekozen om privacy van bewoners aan de Alexanderstraat te waarborgen (ca. 10 meter i.p.v. ca. 15 meter tot hoogte metselwerk koepel).
- De doorbraken langs de Alexanderstraat zijn verkleind.
- Er is aan de Wilhelminastraat afgezien van een gebouwhoogte van vier lagen. Hier is nu ook gekozen voor drie lagen.

- Er is aandacht gegeven aan de verkeersveiligheid bij de in- en uitritten aan met name de Diependalstraat (uitzicht).
- Tips voor de invulling van de hoven zijn meegenomen in de uitwerking.
- De functie van de voormalige Kapel is gewijzigd van restaurant naar wonen.

Op 8 mei 2023 is een nieuwe informatieavond georganiseerd waarin toelichting is gegeven op een aantal wijzigingen in de plannen, waaronder de herontwikkeling van de appartementen in de noord west hoek, het programma en het betaald parkeren in de garage van het hotel. Er is waardering voor de plannen. Er zijn wel omwonenden die bezorgd zijn over mogelijke parkeeroverlast die kan ontstaan als gevolg van het betaald parkeren. Met de argumenten onder 1.1.3 en beschreven kanttekening onder 2.1 zijn wij van mening dat hieraan door de ontwikkelaar voldoende wordt tegemoetgekomen.

Naast de participatie met omwonenden is er in het voortraject ook afstemming geweest met de eigenaren van het gebied Arnhems Buiten om plannen met elkaar te delen en waar mogelijk op elkaar af te stemmen. Met wijkinitiatief “Groen-West” is gesproken over de verduurzaming van Lombok en Heijenoord en mogelijke koppelkansen. Er is met een brede groep van eigenaren en initiatiefnemers van duurzame ontwikkelingen in Arnhem-West kennis en informatie gedeeld over geplande ontwikkelingen om te onderzoeken waar deze elkaar kunnen versterken.

Parallel aan het participatietraject is dit Masterplan opgesteld. Ook in het vervolgtraject zullen EHM en Nest actief contact blijven onderhouden met de buurt om hen goed te blijven informeren en te betrekken bij de verder planvorming. Het eerste moment hiervoor zal na verwachting begin derde kwartaal 2023 zijn voor het bestemmingsplan.

Financiën

Alle kosten die samenhangen met de ontwikkeling van de Koepel zijn voor rekening en risico van de initiatiefnemers Nest en EHM. Hiertoe zal een anterieure overeenkomst worden gesloten. Daarin wordt onder meer afgesproken dat de initiatiefnemers een financiële bijdrage aan de gemeente voldoen ter dekking van de gemaakte en nog te maken plankosten en een eventuele afkoopsom betalen voor extra beheerkosten voor de openbare ruimte indien de onderhoudskosten niet passen binnen het beschikbare (basis) onderhoudsbudget voor dit gebied. Voor de ontwikkeling van de sociale huurwoningen wordt gevraagd akkoord te gaan met een bijdrage vanuit het project aan Nest van €92.470,-. Door Hekkelman advocaten is de rechtmatigheid van deze bijdrage bevestigd. Het beslispunt betreft een onttrokken uit de bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds als bijdrage aan de anterieure overeenkomst van de Koepel binnen hetzelfde programma.

De financiële consequenties zijn in onderstaande begrotingswijziging zichtbaar en opgenomen in de bijlage ‘Begrotingswijziging’.

bedragen x € 1.000	**Exploitatiebegroting**	Begroting	Meerjarenraming		
		2023	2024	2025	2026
	Lasten				
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling				
	Bijdrage aan Nest			92	
		0	0	92	0
	Baten				
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling				
		0	0	0	0
	Exploitatieresultaat	**0**	**0**	**-92**	**0**
	Mutaties reserves				
	BR Stadsontwikkelingsfonds				
	Toevoegingen	0	0	0	0
	Onttrekkingen	0	0	92	0
		0	**0**	**92**	**0**
	Totaal Resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**

Uitvoering

Na vaststelling van het Masterplan wordt een ontwerpbestemmingsplan opgesteld (planning is vóór 1 januari 2024 in procedure). Na inzageperiode van het ontwerpbestemmingsplan wordt dit plan definitief gemaakt en wordt dit plan ter vaststelling aangeboden aan de raad. Voorafgaand aan het goedkeuren van het ontwerp bestemmingsplan in het college wordt een anterieure overeenkomst gesloten. Daarnaast zullen de bouwplannen en het inrichtingsplan verder worden uitgewerkt. Naar verwachting zal eind 2024 gestart worden met de bouw van de woningen en het hotel en deze zullen naar verwachting medio 2026 worden opgeleverd en geopend.

Communicatie

De initiatiefnemers Nest en EHM verzorgen na vaststelling de communicatie naar derden.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem, mei 2023
- Bijlage Notitie parkeren (dd. 20 april 2023)
- Bijlage Notitie parkeren en verkeersgeneratie, geactualiseerd masterplan (dd. 20 april 2023)
- Bijlage Notitie betaald parkeren (dd. 20 april 2023)
- Bijlage Aanvullend ecologisch onderzoek Koepelgevangenis (oktober 2019)
- Bijlage Begrotingswijziging

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	624235/ 2714

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 mei 2023, nummer: 624235/ 2714

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Het geactualiseerde Masterplan "Transformatie Koepelgevangenis Arnhem" vast te stellen als uitgangspunt voor het nog op te stellen bestemmingsplan.
2. Akkoord te gaan met de bijdrage aan het project Koepelgevangenis van € 92.470,-ten behoeve van de realisatie van sociale huurwoningen, te dekken uit het Stadsontwikkelfonds.
3. Hiertoe bijgevoegde begrotingswijziging 23-005 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Transformatie Koepelgevangenis Arnhem

masterplan mei 2023

kaft: panorama Arnhem-West, vanaf Eusebiuskerk,
ca. 1970 (Gelders Archief)

“... Aldus kan het panoptisme 'de moraal hervormen, de gezondheid beschermen, de industrie stimuleren, het onderwijs verbreiden, de publieke lasten verlichten, de economie een rotsvaste basis verlenen, de gordiaanse knoop van de armenwetten niet doorhakken maar ontwarren: dit alles dankzij een simpel architectonisch idee.’”

citaat van Jeremy Bentham uit 1787 opgenomen in Discipline, Toezicht en Straf, de geboorte van de gevangenis. Michel Foucault,1975

Inhoudsopgave

Inleiding 5

Transformatieconcept 7

Het Stedenbouwkundig Plan 21

Het Monument 61

Het Landschapsontwerp 87

Bereikbaarheid 107

Bijlagen 121

Bronvermelding 155
Colofon 157

Inmaculada Wilhelminaschool - Alexanderpolder

links: interieur cellengbeouwPI 'De Berg' (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem, fotograaf onbekend)

Inleiding

'Overweldigend' Een veel gehoorde ervaring van mensen die voor het eerst de koepel betreden. En dat was zo'n anderhalve eeuw geleden niet anders. Gevangenen stonden aan de grond genageld en voelde zich klein in deze enorme ruimte. De alles overkoepelende macht van justitie was direct voelbaar. En ook vanuit zijn omgeving duidelijk zichtbaar in het silhouet van Arnhem. Deze ruimtelijke en visuele ervaring is nog van zo'n kracht dat dit ook sturing geeft aan de nieuwe invulling van het complex.

De Koepelgevangenis of officieel 'de Penitentiaire Inrichting De Berg', heeft in 2015 zijn functie van gevangenis verloren. Na enkele tijdelijke invullingen heeft het Rijksvastgoedbedrijf in 2018 het gehele complex verkocht. Bij deze verkoop is er in afstemming met de gemeente Arnhem en het Atelier Rijksbouwmeester ruimte gecreëerd voor de transformatie van het gebouwencomplex tot een nieuw stedelijk gebied. NEST ontwikkeling en de EHM group, de nieuwe eigenaren van de Koepel, zien samen goede mogelijkheden om de monumentale gebouwen een nieuwe hotelfunctie te geven en nieuwe woongebouwen toe te voegen.

In opdracht van deze partijen is het voorliggende Masterplan opgesteld. Dit in afstemming met verschillende partijen waarbij de gemeente Arnhem, de wijk Lombok en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de belangrijkste stakeholders zijn. Het Masterplan geeft richting aan deze transformatie en stelt ook de kaders voor de verdere invulling van de verschillende functies en onderdelen.

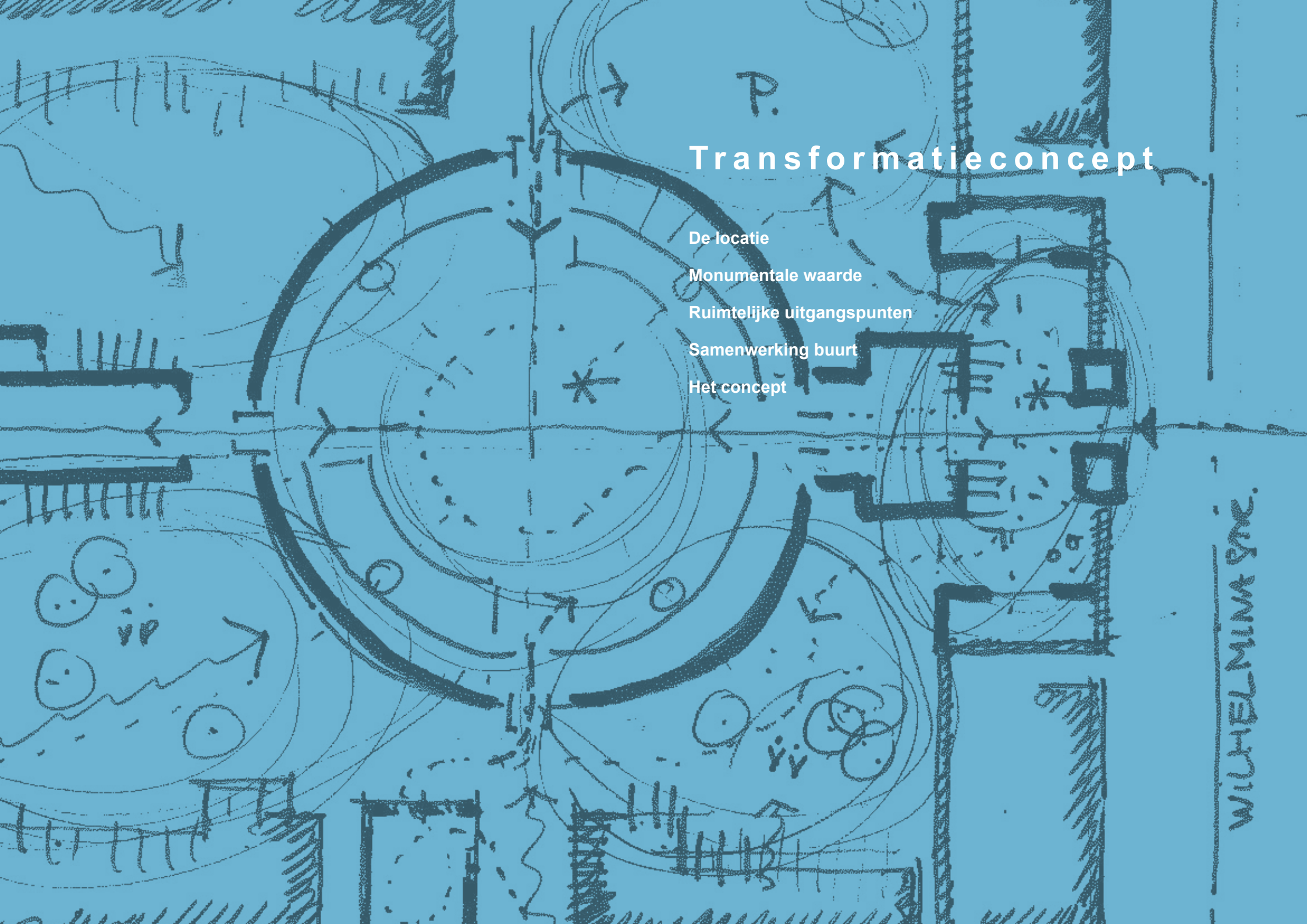

Transformatieconcept

De locatie

Monumentale waarde

Ruimtelijke uitgangspunten

Samenwerking buurt

Het concept

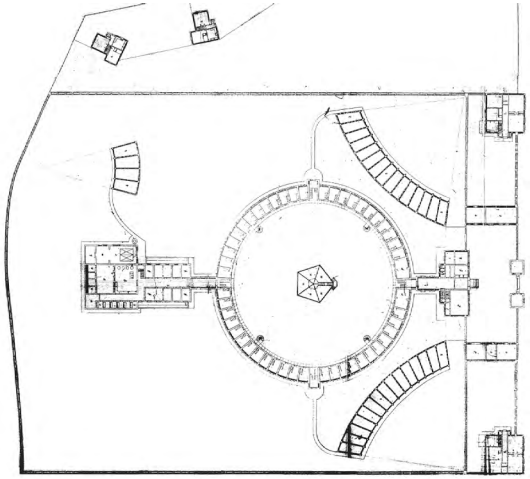

boven: terreinplattegrond uit 1882 (Gelders Archief)

links: terreinoverzicht penitentiaire inrichting 'De Berg' (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

De locatie

Het terrein van de koepelgevangenis is gelegen in de wijk Lombok. De wijk ligt in het zuidwestelijke deel van de gemeente Arnhem, ingeklemd tussen het spoor aan de noordzijde en de Utrechtseweg aan de zuidzijde. De straten omsluiten ruime bouwblokken, met langgerekte woningblokken met beneden- en bovenwoningen, vrijstaande of dubbele woonhuizen of villa's. De bouwblokken hebben ruime binnenterreinen, in enkele gevallen in het midden bebouwd.

Toen de koepelgevangenis werd gebouwd was dit westelijk deel van Arnhem, op enkele villa's na, nog grotendeels onbebouwd. In de loop van de twintigste eeuw ontwikkelde zich de woonwijk Lombok en kwam aan de oost- en de zuidzijde van het complex bebouwing. Deze huizen, overwegend arbeiders- en middenstandswoningen, zijn met de voorgevels gericht op het gevangenisterrein.

De Alexanderstraat is een rustige, groene woonstraat met huizen aan de ene zijde en de gevangenismuur met bomen en parkeerhavens aan de andere zijde. De gevelwand wordt hier bepaald door sterk gedifferentieerde bebouwing van één laag met kap tot drie lagen plat.

De Wilhelminastraat kent vanwege zijn ligging een sterk geaccidenteerd verloop. Het gedeelte ten zuiden van de Alexanderstraat is veel van de oorspronkelijke laat 19de-eeuwse bebouwing nog aanwezig. In het gedeelte ten noorden van de Alexanderstraat, tegenover de koepelgevangenis, wordt de oorspronkelijke bebouwing afgewisseld met een aantal grootschaliger invullingen zoals het naoorlogse appartementencomplex op de hoek met de Alexanderstraat wat deels vijf bouwlagen heeft.
De woningen aan de noordzijde van het terrein, aan de Zuidelijke Parallelweg, staan op de plaats waar oorspronkelijk een reeks dienstwoningen waren gebouwd. De huidige woningen, gebouwd in de jaren '50, volgen het oorspronkelijk grondplan van deze dienstwoningen en grenzen met hun achtertuinen aan een achterpad en het gevangeniscomplex.

De situatie aan de oostzijde van het complex is in de tweede helft van de 20st eeuw ingrijpend gewijzigd. Oorspronkelijk werd het poortgebouw geflankeerd door de twee woningen van respectievelijk de directeur en de adjunct-directeur. Beide woningen hadden een tuinmuur die aansloot op de ringmuur. Deze woningen en de bijbehorende tuinmuur zijn thans gesloopt. Met de restauratie in 2000-2005 is de hoofdingang verplaatst naar de zuidoostelijke hoek van het terrein, op de hoek van de Wilhelminastraat en de Alexanderstraat. Een deel van het buitenterrein, voor de muur, is thans ingericht als plantsoen, een deel is in gebruik als parkeerplaats.

Wat ooit de monumentale façade van het gevangeniscomplex was, is verworden tot een onsamenhangend geheel dat weinig kwaliteiten kent met uitzondering van het poortgebouw.

Monumentale waarde

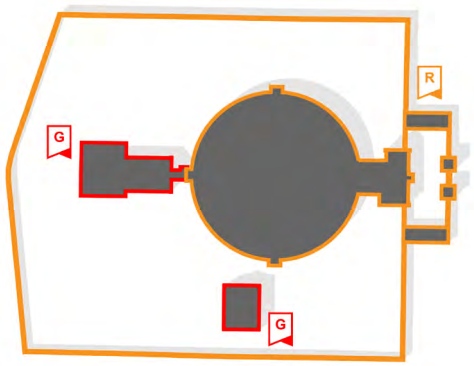

G *gemeentelijk monument*

R *rijksmonument*

Het 19e-eeuwse gevangeniscomplex is van grote cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een culturele ontwikkeling, namelijk de tendens tot rationalisering en disciplinering van het maatschappelijk leven en dus ook van het gevangeniswezen. De drie koepelgevangenissen (Arnhem 1886, Breda 1886, Haarlem 1901) kunnen beschouwd worden als de meest markante resultaten van de laat 19de-eeuwse opvattingen over de opsluiting en heropvoeding van misdadigers. Nergens in Europa is het systeem van eenzame opsluiting stringenter uitgevoerd dan in Nederland. De koepelgevangenissen vormen in deze ontwikkeling een hoogtepunt en moeten beschouwd worden als de meest radicale ruimtelijke vertaling van deze ideologische en organisatorische principes.

Van de drie koepelgevangenissen in Nederland is het complex in Arnhem het best bewaard gebleven. In 1990 is het complex aangewezen als gemeentelijk monument. Tot het complex wordt het gehele terrein en alle nog aanwezige onderdelen van de oorspronkelijke planopzet gerekend, inclusief de ringmuur. Tien jaar later, in 2000, is een deel van het complex aangewezen als rijksmonument. Dit geldt voor de volgende complexonderdelen: het cellengebouw, het administratiegebouw, het poortgebouw, de ringmuur en de bergplaats aan weerszijden van de voorhof. Het dienstengebouw is destijds buiten de aanwijzingsprocedure gehouden vanwege de plannen die er toen lagen om het gebouw te slopen.

De nieuwbouw uit 2005 Archivolt Architecten heeft zeker kwaliteiten en houdt in de meeste gevallen doordacht rekening met de bestaande oudbouw. Over het geheel beschouwd, kan de nieuwbouw echter niet tot de kernkwaliteiten van het complex worden gerekend. De uitgevoerde restauratie van Archivolt Architecten uit de zelfde periode is zeer zorgvuldig uitgevoerd. Deze restauratie kan gezien worden als voorbeeldig.

Het terrein waarop de koepelgevangenis is gebouwd, is wel als gemeentelijk ‘bovengronds’ monument beschermd, maar heeft geen formele status als beschermd archeologisch monument.

Het complex is niet gelegen in een beschermd stadsgezicht (rijks of gemeentelijk).

boven: schema van de monumentale waarde van het 19e-eeuwse gevangeniscomplex

links: panorama Arnhem-West, vanaf Eusebiuskerk, ca. 1970 (Gelders Archief)

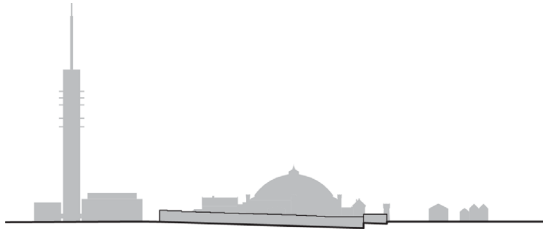

Icoonwaarde

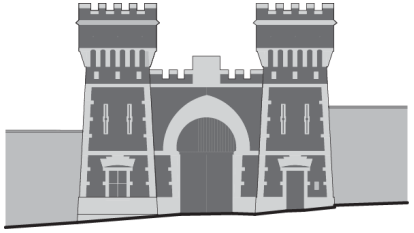

Emotionele waarde

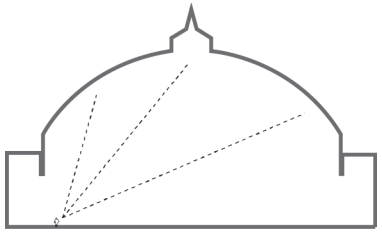

Kathedrale effect

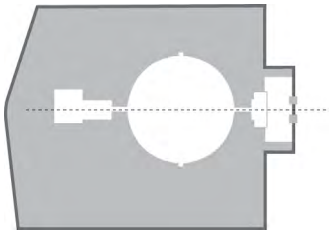

Hoofdstructuur

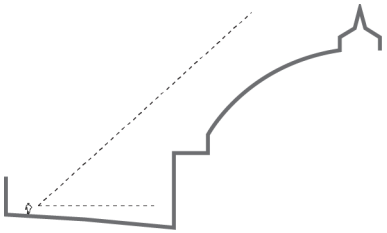

Besloten ruimte rond het koepelgebouw

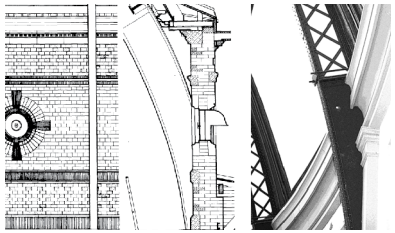

Architectonische kwaliteit

boven: pictogrammen 'Kernkwaliteiten' (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

Ruimtelijke randvoorwaarden

Emotionele waarde
De gevangenis is een geladen plaats, een archief aan herinneringen. De vrijheidsberoving die plaatsvond, vormt voor ex-gedetineerden een pijnlijke herinnering. Voor velen is het vooral een plaats waar je niet wilt komen, maar wel even om het hoekje zou willen kijken. De bijzondere gebruiksgeschiedenis maakt dit tot een plek waar een bepaalde mystiek om heen hangt.

Icoonwaarde
Het silhouet van het koepelgebouw is belangrijk voor Arnhem. Gelegen op de helling van de noordelijke stuwwal, door zijn afmetingen, hoogte en vormgeving van het koepeldak, is het gebouw vanaf grote afstand herkenbaar. Overigens zijn ook de strenge toegangspoort en de aanwezigheid van een ringmuur onder de noemer 'iconisch' te vatten.

De hoofdstructuur
De monumentale as symboliseert een verbeelding van de macht van de overheid ten opzichte van de gedetineerde. De hoofdas is van belang als richtinggever in de entreeroute waarin een functionele opeenvolging van ruimten de overgang van de vrije naar de gesloten wereld markeert. Deze 'rituele route' verbeeldt de verschuiving van de macht bij vrijheidsontneming. En de weg die de veroordeelde in de toenmalige theorie van opdrachtgevers en ontwerpers naar zijn plaats van loutering en geestelijke genezing moest brengen.

De ruimte rond het koepelgebouw
Voor het ervaren van de beslotenheid van het binnenterrein, in feite van de hele gevangenis, is de ringmuur essentieel. Het hoogteverschil op het terrein speelt ook een belangrijke rol in het ervaren van de mate van ge- en beslotenheid. Een andere belangrijke kwaliteit is de vrije ruimte rondom de koepel, essentieel om het koepelgebouw in zijn geheel op te kunnen nemen, de architectonische kwaliteit te kunnen ervaren.

Kathedrale effect
Het kathedrale effect van de binnenruimte van het koepelgebouw is imponerend. Het overdondert de bezoeker bij het betreden van de ruimte. Daartegenover staat dat het koepeldak ook zorgt voor geborgenheid. De ronde vorm zorgt voor beschutting. Ook zorgen de cirkelvormige bouw, de identieke cellen en de evenwichtige vormen voor gelijkwaardigheid.

Architectonische kwaliteit
Er is in het ontwerp van het koepelgebouw veel aandacht besteed aan de zintuiglijke ervaring van licht, geluid, kleur en textuur van materiaal. Het daglicht stroomt heel gematigd en evenwichtig naar binnen door de koepelvensters. De historische kleuren in de binnenruimte van het koepelgebouw en in de andere 19-eeuwse delen van het complex zijn veelal gekozen op basis van psychologische overwegingen. De kleuren werden gekozen om het binnenklimaat te verzachten en een meer natuurlijke atmosfeer te scheppen en –volgens de toenmalige wetenschappelijke inzichten-geestelijke onrust te temmen. En uiteindelijk loutering en genezing.

Samenwerking buurt

De transformatie van een gesloten gevangeniscomplex naar een meer open stedelijk gebied met een mix aan functies heeft grote impact op zijn directe omgeving. Deze ontwikkeling geeft nieuwe kansen voor de versterking van de wijk maar houden ook veranderingen in die bij bewoners en ondernemers vragen oproepen. Om de transformatie af te stemmen is er voor gekozen om een participatieproces op te starten. Dit proces is gericht op de direct omwonenden van de Koepel en de wijken Lombok en een deel van Heijenoord, en is een vervolg op het traject wat het Rijksvastgoedbedrijf (welke de Nota van Randvoorwaarden heeft opgesteld) samen met de gemeente, omwonenden en de wijkvereniging heeft vormgegeven.

In 2019 is door de initiatiefnemers een drietal participatiebijeenkomsten georganiseerd. Na een startbijeenkomst met de wijkvereniging zijn vanaf mei een aantal participatieavonden georganiseerd. Op deze avonden zijn aan de hand van inventarisaties, groepsgesprekken, presentaties en discussies de volgende onderwerpen besproken:

- Positie en massa nieuwbouw
- Invulling openbare ruimte op het terrein
- Groen- en verblijfskwaliteit van de openbare ruimte
- Bereikbaarheid en parkeren
- Doorbraken in de ringmuur
- Het nieuwe programma voor de monumentale gebouwen
- En de routing door de nieuwe wijk.

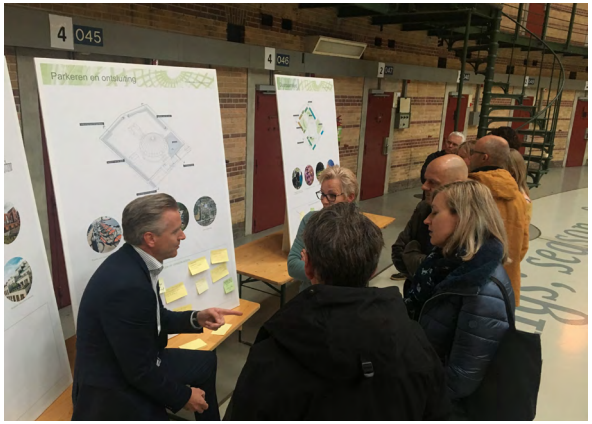

hierboven: foto's van de participatie bijeenkomsten

Deze bijeenkomsten hebben de planvorming op een aantal onderdelen beïnvloed. Zo zijn oa. de volgende punten aangepast:

- De bouwhoogte aan de zuidzijde is lager gekozen om privacy van bewoners aan de Alexanderstraat te waarborgen (ca. 10 meter i.p.v. ca. 15 meter tot hoogte metselwerk koepel)
- De doorbraken langs de Alexanderstraat zijn verkleind.
- Er is aan de Wilhelminastraat afgezien van een gebouwhoogte van vier lagen. Hier is nu ook gekozen voor drie lagen.
- Er is aandacht gegeven aan de verkeersveiligheid bij de in- en uitritten aan met name Diependalstraat. (zicht)
- Tips voor gebruik van de invulling van de hoven zijn meegenomen in de uitwerking.

Een vierde participatie moment heeft digitaal plaatsgevonden via de webiste www.dekoepel-arnhem.nl waar het totale Masterplan, inclusief het hotelprogramma is toegelicht. Mede naar aanleiding van de reacties van omwonenden is de functie van de voormalige Kapel gewijzigd van restaurant naar wonen. Daarnaast is er een verkeersgeneratieonderzoek verricht om inzichtelijk te maken dat de nieuwe functies niet leiden tot verkeersoverlast in de omliggende straten.

In september van dit jaar is er een participatie avond georganiseerd in de Koepel waarbij de voortgang van de plannen is gepresenteerd.

Op 7 december 2021 is in verband met de op dat moment geldende maatregelen ter voorkoming van verspreiding van het coronavirus een digitale informatie-avond georganiseerd voor omwonenden, geïnteresseerden en raadsleden. Alle direct omwonenden hebben hiervoor per post een persoonlijke uitnodiging ontvangen, geïnteresseerden en raadsleden zijn per mail uitgenodigd. Ruim veertig personen hebben hier aan deelgenomen. Op deze avond is een uitgebreide toelichting gegeven op de functies die een plek krijgen in de monumentale gebouwen, hoe het parkeren wordt geregeld en wat het effect is op het verkeer in de wijk.
Belangrijkste conclusies zijn:

- dat er ruime nieuwe parkeergelegenheden worden gerealiseerd voor bewoners en bezoekers binnen de muren van De Koepel.
- Dat bij besloten evenementen met meer bezoekers ook gebruik gemaakt zal worden van georganiseerd groepsvervoer, waarbij er ruimte is om 4 touringcars te parkeren binnen de muren.
- Er sprake zal zijn van een toename van verkeer in de buurt, maar dat de omliggende straten hiermee nog altijd een rustig tot normaal verkeersbeeld kennen.
- De Oranjestraat al een relatief druk verkeersbeeld kent, maar nauwelijks extra zal worden belast.
- Omwonenden waardering hebben voor het plan als geheel en zien als een waardevolle toevoeging voor buurt.

Op 19 mei 2022 is een informatie-avond en buurtbarbecue georganiseerd in de koepel. Hier is aan een enthousiaste groep van circa 40 buurtbewoners en belangstellenden een toelichting gegeven over de plannen. In de vragen en reacties kwamen de volgende onderwerpen aan bod die allemaal zijn besproken of toegelicht: planning, doorwaadbaarheid van het terrein, parkeren, functies in de koepel, doelgroepen van het hotel, routes voor bouwverkeer en hoogte van de nieuwbouw ten opzichte van de muur. Na afloop was er een gezellige buurtbarbecue in de koepel waar buurtbewoners en leden het projectteam nader kennis maakten en napraten over de plannen.

Op 8 mei 2023 is een nieuwe informatie-avond georganiseerd waarin toelichting is gegeven op een aantal wijzigingen in de plannen. Deze avond is door circa 40 personen bezocht bestaande uit een mix van omwonenden, geïnteresseerden en raadsleden. Onderstaande wijzigingen zijn hier toegelicht:

- De bedachte appartementen in de N/W-hoek van het plan kunnen niet gerealiseerd worden omdat er dan een te groot risico is op instorting van de monumentalen ringmuur, hier is een alternatief voor ontworpen bestaande uit 9 eengezinswoningen.
- Bergingen bij de sociale huur appartementen worden inpandig opgelost, hierdoor kunnen er niet 18, maar 16 appartementen worden gerealiseerd.
- Het programma van het hotel is gewijzigd, er worden minder vierkante meters toegevoegd in de koepel.
- Parkeerbalans is herzien en bezoekers van de koepel moeten betalen voor het gebruik van de parkeergarage. Er worden 19 parkeerplaatsen meer gerealiseerd dan vereist voor de koepel en 4 parkeerplaatsen meer dan vereist voor de nieuwe woningen.
- De 19 extra parkeerplaatsen in de parkeergarage kunnen bij een tekort aan parkeerplek in de omgeving door bezoekers aan de koepel, gratis gebruikt worden door buurtbewoners.

Er is waardering voor de plannen, sommige omwonenden zijn wel bezorgd over mogelijke parkeeroverlast. Er worden ideeën geopperd dat een incentive voor bezoekers kan helpen om het gebruik van de parkeergarage te stimuleren

Naast de participatie met omwonenden is er in het voortraject ook afstemming geweest met de eigenaren van het gebied Arnhems Buiten om plannen met elkaar te delen en waar mogelijk op elkaar af te stemmen. Met GroenWest is gesproken over de verduurzaming van Lombok en Heijenoord en mogelijke koppelkansen. Er is met een brede groep van eigenaren en initiatiefnemers van duurzame ontwikkelingen in Arnhem-West kennis en informatie gedeeld over geplande ontwikkelingen om te onderzoeken waar deze elkaar kunnen versterken.

Tevens is de raad op een participatieavond bijgepraat over het voorgestelde concept en ook geïnformeerd over de website waarop de belangrijkste thema's uit het Masterplan zijn weergegeven.

Parallel aan het participatietraject is dit Masterplan opgesteld.

Ook in het vervolgtraject zullen wij contact blijven onderhouden met de buurt om hen goed te blijven informeren en te betrekken bij de verder planvorming. Met de professionele partijen die actief zijn in de omgeving worden de koppelkansen verder onderzocht om schaalvoordelen en kansen voor onderlinge versterking van initiatieven niet onbenut te laten.

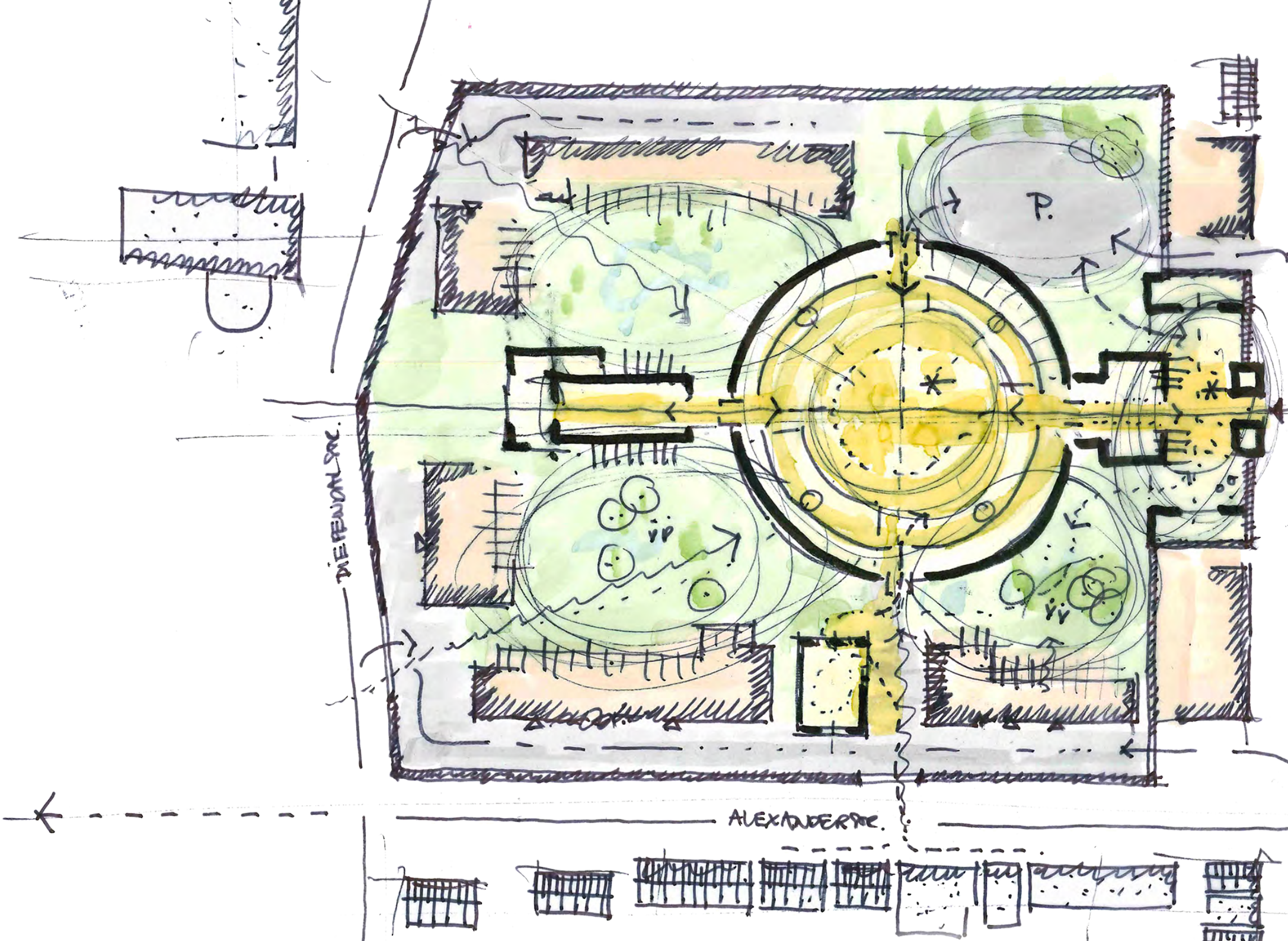
P.
DIEFENBAHLSTR.
ALEXANDERSTR.

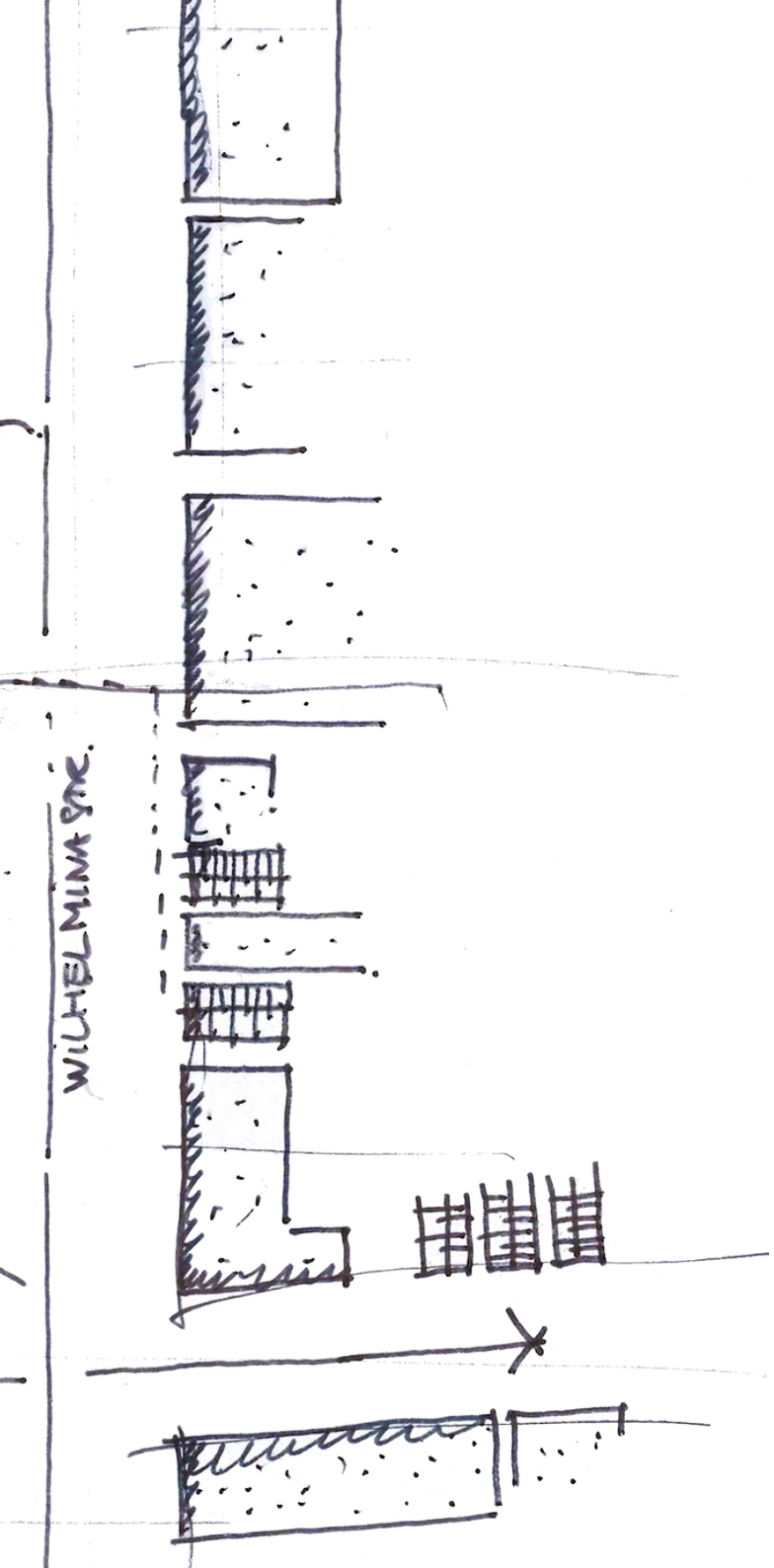

Het Concept

Het gevangeniscomplex wordt getransformeerd naar een open stedelijk gebied. De locatie wordt aangesloten op de wijkstructuur en voorziet in een brede mix van functies waarbij het wonen en de hotelfunctie aan een openbare tuin centraal staan. Op de hierna volgende pagina's wordt stapsgewijs uitgelegd met welke middelen en ingrepen deze transformatie tot stand komt.

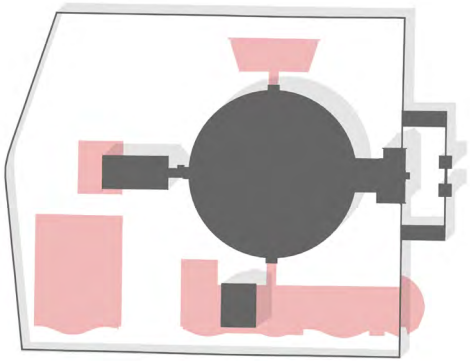

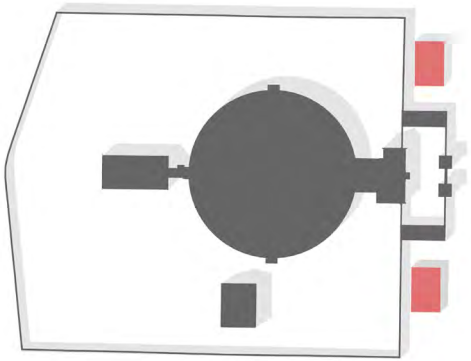

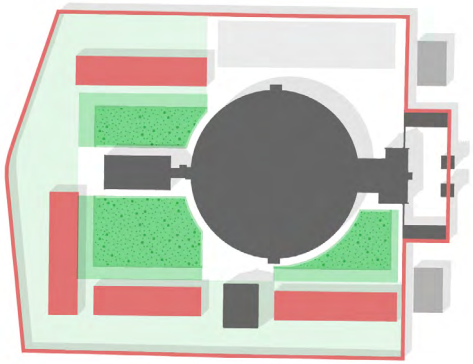

Ruimte maken

Allereerst wordt het gebeid tussen de monumentale gebouwen en de ringmuur vrijgemaakt door de sloop van de gebouwen welke in de periode 2000-05 zijn gerealiseerd. De oorspronkelijke hoofdstructuur en architectonische route blijven hierbij in stand. In het huidige voorgebouw is de ringmuur, al dan niet cosmetische, zichtbaar en aanwezig. Deze wordt behouden waarmee na de sloop de volledige ringmuur weer zichtbaar en hersteld is.

Herstel ensemble

Het oorspronkelijke ensemble aan de oostzijde werd gevormd door het poortgebouw en de woningen van de directeur en adjunct-directeur. De van oorsprong monumentale façade van het gevangeniscomplex is echter verworden tot een onsamenhangend geheel dat weinig kwaliteiten kent (de historische gebouwen uitgezonderd). Met de sloop van het voorgebouw, het behoud en/of herstel van de ringmuur en het realiseren van twee nieuwe bouwvolumes wordt dit ensemble hersteld. Deze twee ‘wachters’ zijn in woonprogramma en hoofdopzet van de massa gelijk aan elkaar, staan terug t.o.v. de voorzijde van het poortgebouw, zijn alzijdig ontworpen en zijn in contrast met de monumentale bebouwing gematerialiseerd.

Ruimtelijke gelaagdheid

De monumentale ringmuur is bepalend bij de inrichting van het terrein en definieert een omsloten groene wereld: een hortus conclusus. Daarin past het principe van een ‘matroesjka’: vier schillen, van muur naar carré naar hof naar boomgaarden, met elk een eigen betekenis en functionele waarde.

Binnen de ringmuur worden in de noordwest hoek en aan de zuid- en zuidwestzijde grondgebonden woningen gerealiseerd. Deze woningen omsluiten een drietal openbare, groene hoven. De hoven dienen als gemeenschappelijke tuin en kennen uiteenlopende verbijzonderingen & functies zoals zit- en speelobjecten.

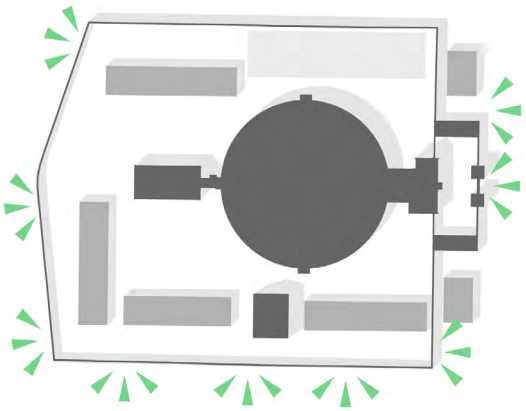

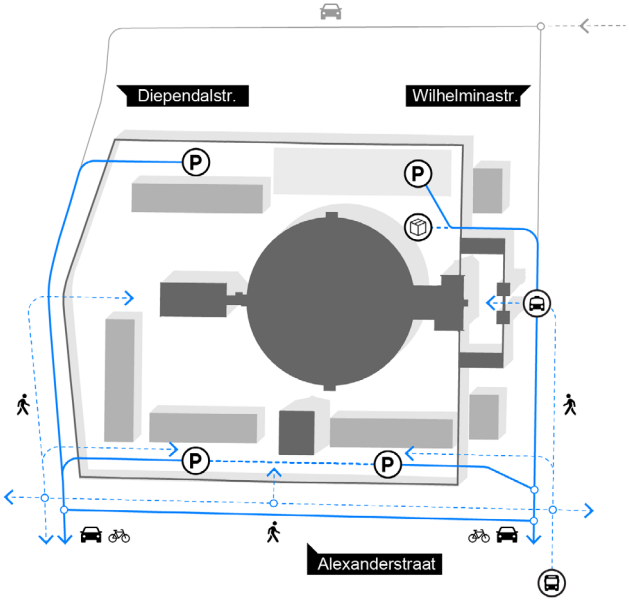

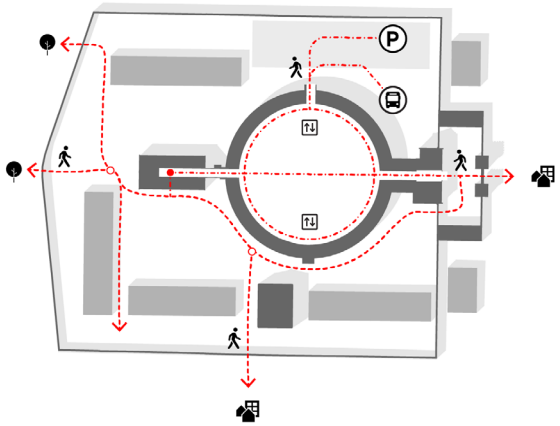

De muur openen

De ringmuur wordt op enkele strategische plekken geopend om de toegankelijkheid en doorwaadbaarheid van het gebied te vergroten:

- het permanent openen van bestaande poorten;
- het vergroten van de bestaande opening voor toegang van (auto)verkeer;
- het maken van nieuwe openingen voor bestemmingsverkeer;
- en enkele kijkgaten.

Ontsluiting

Voor de bereikbaarheid wordt het terrein alzijdig ontsloten. Bestemmingsverkeer voor de woningen krijgen hun toegangen aan de Wilhelminastraat en Diependalstraat. Verkeer voor de koepel, zoals toeleveranciers (incidenteel), hotelgasten en dergelijke, krijgt zijn eigen toegang in de noordoost hoek aan de Wilhelminastraat waarvandaan tevens de koepel is ontsloten. Voor voetgangers die gebruik maken van het openbaar vervoer of een taxi is de koepel rechtstreeks vanaf de Wilhelminastraat te bereiken via het opengestelde poortgebouw. Omwonenden en passanten kunnen het terrein van het gevangeniscomplex via de doorgang aan de Alexanderstraat en de openingen aan de Wilhelminastraat en Diependalstraat bereiken.

Routing (incl. link naar omgeving)

Met het openen van de muur en het toegankelijk maken van terrein ontstaat een openbaar toegankelijke tuin voor de wijk.
Zowel over de oost-west als ook de noord-zuid richting wordt het terrein ontsloten. Het gebied haakt aan op bestaande routes in de wijk en zoekt verbinding met het naast gelegen ‘Arnhems Buiten’. De ontsluiting binnen het programma van de koepel haakt hier op aan.

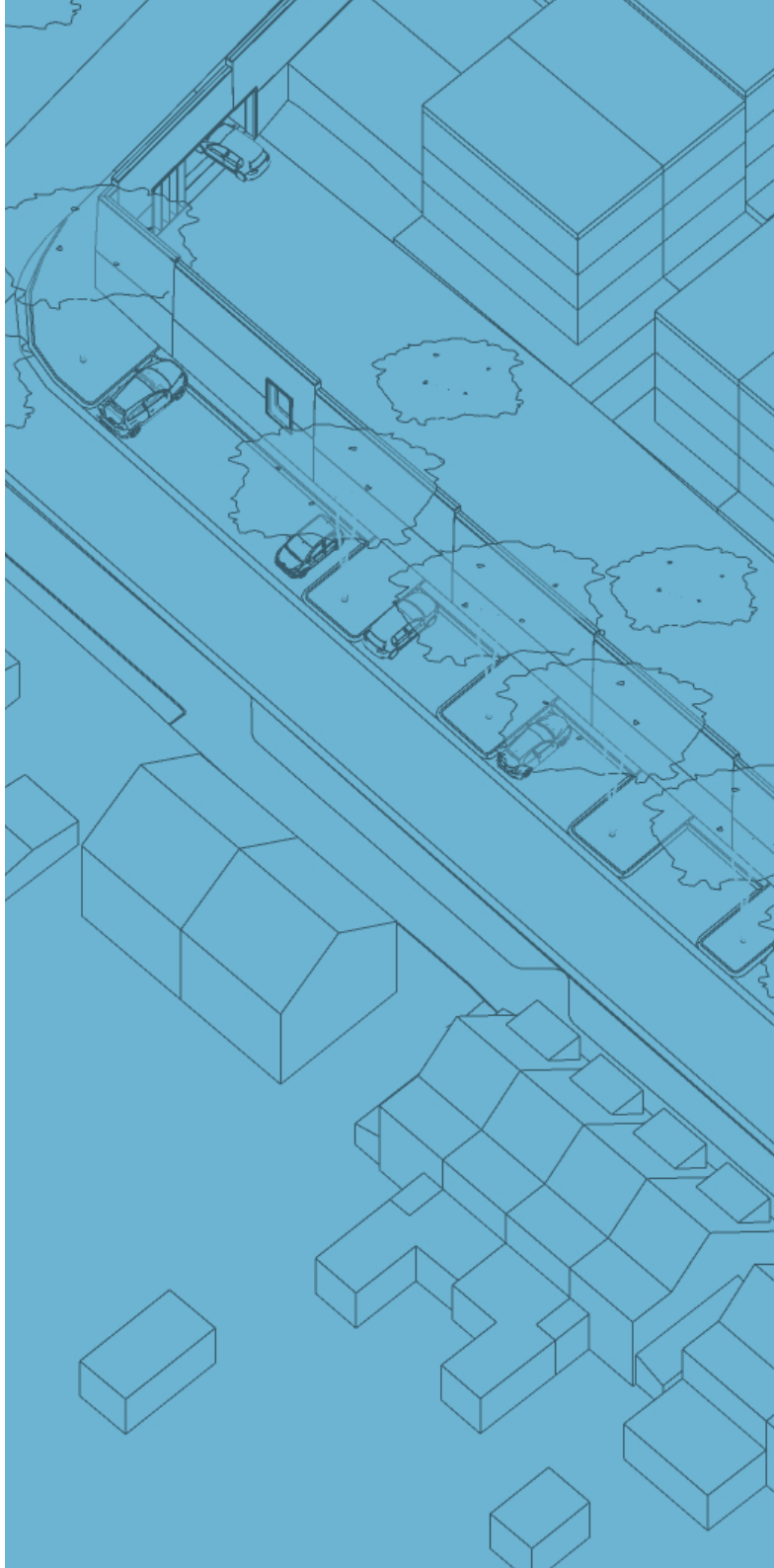

Stedenbouwkundig Plan

Amoveren

Het nieuwe woonprogramma

De nieuwe bebouwing

Bouwregels

Beeldkwaliteit

foto's van de huidige situatie van de gebouwen uit de periode 2000-05: voorgebouw (links), activiteitencentrum (midden) en het voor- en arbeidsgebouw (rechts).

Amoveren (sloop)

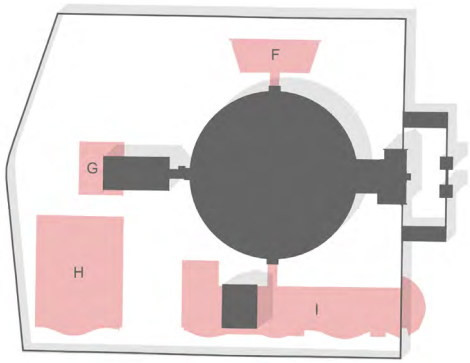

H *te slopen*

Om ruimte te maken tussen de monumentale gebouwen en de ringmuur wordt alle nieuwbouw uit de periode 2000-2005 gesloopt (bouwdelen F, H & I). Deze zeer gesloten gebouwen zijn zeer specifiek ontworpen en gebouwd als gevangeniscomplex en slecht verenigbaar met een stedelijk woonprogramma. Transformatie van deze gebouwen past niet binnen het karakter een open en stedelijk woongebied te willen realiseren.

Er is overwogen bouwdeel F te behouden voor de toekomstige functie van de koepel. Echter vanwege de grote hoeveelheid aan functioneel aanwendbaar oppervlak in het monumentale cellengebouw inclusief bijgebouwen én het benodigde ruimtebeslag voor de toevoeging van een gebouwde parkeervoorziening wordt ook dit gebouw gesloopt.

Teneinde een goede aansluiting te realiseren tussen het zuidelijke deel van het terrein en het hoger gelegen noordwestelijk deel wordt de éénlaagse uitbouw rondom bouwdeel G geamoveerd. Aan de noordzijde in deze lage uitbouw bevond zich het stoomketelhuis met een werkplaats en een kolenberging. De zuidzijde was ingericht met zes badcellen met op de kop een desinfectielokaal. Ten westen van de oorspronkelijke openplaats waren nog vier wascellen en een spoelvertrek dat bij de keuken hoorde. Later is deze lage uitbouw ingericht als bibliotheek, is de openplaats dichtgebouwd en zijn de wascellen gebruikt als berging en technische ruimten. De overwegingen dat dit deel niet tot de architectonische route behoort zoals deze door Metzelaar is ontworpen, het een zuiver functionele toevoeging betreft én dit het meest gesloten deel van bouwdeel betreft hebben geleid tot het besluit dit deel te zullen slopen.

hierboven: schema van de de te slopen gebouwen

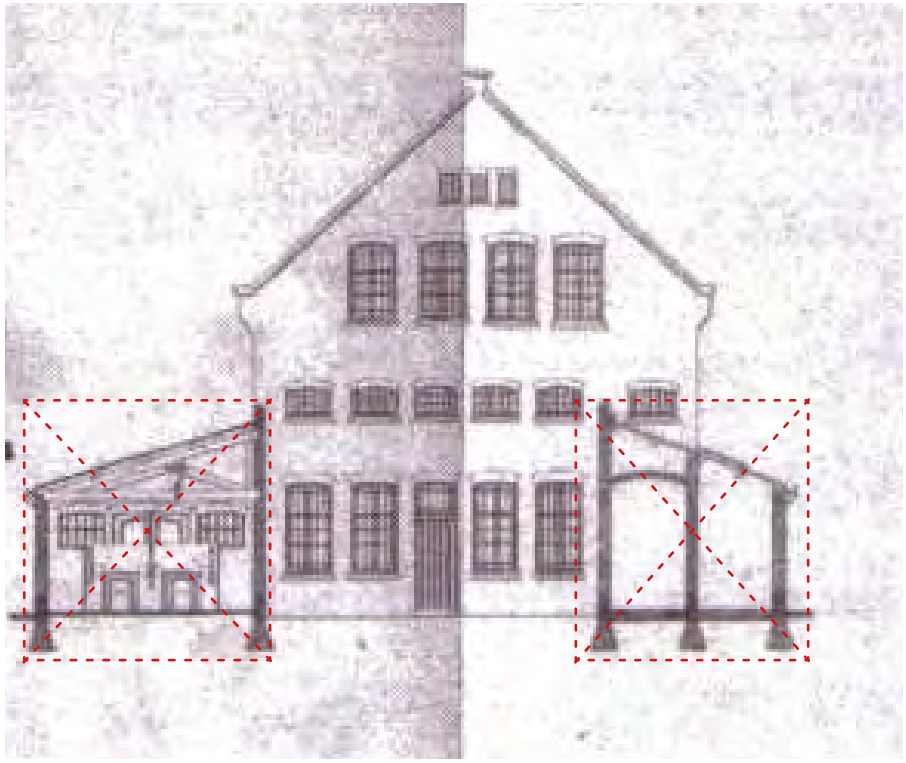

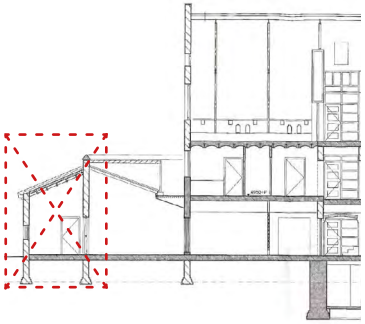

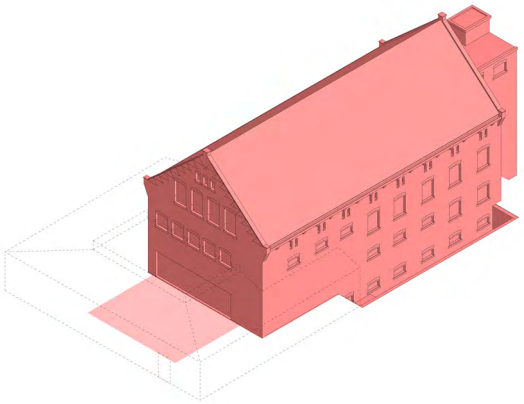

Amoveren: Het dienstengebouw

Het dienstengebouw bestaat uit een drie laags hoofdvolume met zadeldak en een u-vormige lage uitbouw aan de westzijde Tussen de gesloten uitbouw en het hoofdvolume zat oorspronkelijk een open plaats waarop deze ruimte ook waren georiënteerd. We stellen voor om de zeer gesloten aanbouw als ook de overkapping van de buitenplaats te laten vervallen. Het gebouw opent zich zo meer op zijn omgeving en de mooie binnen gevel van het hoofgebouw wordt nu de frontgevel.

Op de positie van de openplaats komt een collectieve buitenruimte. De luchtplaatsen in het souterrain zullen in plaats van met tralies worden afgesloten met glas. Hier komt een fitness ruimte.

boven: comceptschema voor het amoveren van de u-vormige uitbouw

geheel links: foto van de u-vormige uitbouw met de in de huidige situatie zeer gesloten gevel

linksboven en -onder: gevel- & doorsnede tekeningen met aangegeven de te amoveren delen

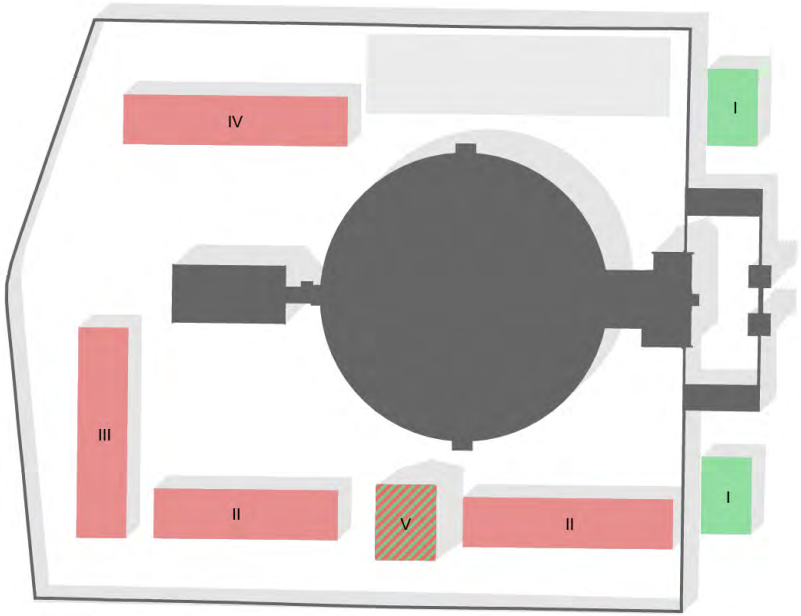

I — *wachters*
16 woningen <50m²

II — *stadswoning*
15 woningen

III — *stadswoning 2*
8 woningen

IV — *stadswoning 3*
9 woningen

V — *kapelwoning (óf werken)*
2 woningen

Het nieuwe woonprogramma

Voor het woonprogramma is gekeken naar welke typologiën het beste passen binnen de wijk en aansluiten op de behoefte vanuit de markt. Er is hiervoor advies ingewonnen bij lokale makelaars en gebruik gemaakt van eigen kennis en ervaring.

Het woningaanbod in de directe omgeving van het complex wordt gedomineerd door kleine appartementen, beneden- / bovenwoningen, grote herenhuizen en kleine sociale huurwoningen. In de nota van uitgangspunten is reeds omschreven dat er behoefte is aan grotere en levensloopbestendige woningen, zodat gezinnen in de wijk kunnen blijven wonen. De voorgestelde invulling sluit hier op aan met een gevarieerd programma aan woningtypes welke een aanvulling vormen op het bestaande aanbod in de wijk.

Typologie
Binnen de ringmuur bevinden zich grondgebonden stadswoningen van 3 lagen. Hierin zijn een viertal typen te onderscheiden:

- Het basistype (II) met privéterras grenzend aan de gemeenschappelijke tuin. Een ruime eengezinswoning met de mogelijkheid tot 4 slaapkamers te realiseren.
- Een type met de primaire woonlaag op de eerste verdieping met tuin grenzend aan de ringmuur (III) (langs de westzijde van het complex). Deze ruime eengezinswoningen met tuin heeft een verassende indeling welke mogelijkheden biedt voor een werk- of hobbyruimte op de begane grond.
- Een type met de primaire woonlaag op de eerste of tweede verdieping met privéterras grenzend aan de gemeenschappelijke tuin (IV) (in de noordwest hoek van het complex). De bovenste lagen hebben een waanzinnig uitzicht over de Rijnvallei.
- De voormalige kapel (V) wordt getransformeerd naar 2 woningen. Daarnaast is het denkbaar deze te transformeren naar een kantoorfunctie.

Buiten de ringmuur, langs de Wilhelminastraat, worden in de zogenoemde wachters 16 compacte starters appartementen gerealiseerd met een gemeenschappelijke tuin (I).

Sociale woningbouw
De gemeente stelt als voorwaarde om medewerking te verlenen aan de bestemmingsplan wijziging om ook sociale woningbouw op te nemen. Binnen de kaders van ons stedenbouwkundig plan is er gekeken welke mogelijkheden er zijn.

De 16 appartementen aan de Wilhelminastraat worden appartementen in de categorie sociale huur. Dit betreffen 2-kamer starters appartementen met een oppervlak van 50 m².

Hiermee worden 16 sociale huurwoningen gerealiseerd op een totaal programma van 50 woningen. Dit betreft een aandeel van 32% aan sociaal woningbouwprogramma.

linkerpagina: schema woningbouw typologiën

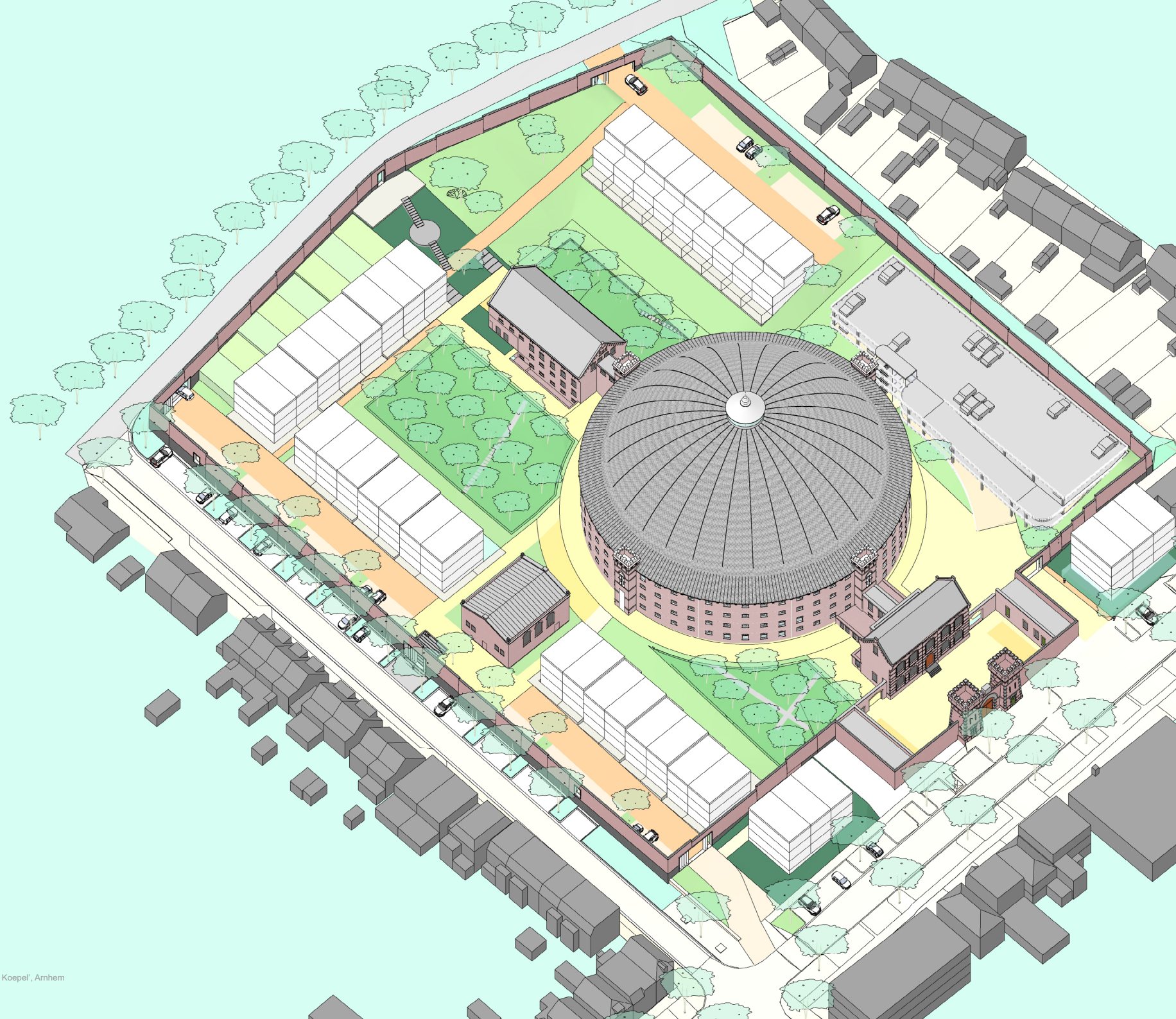

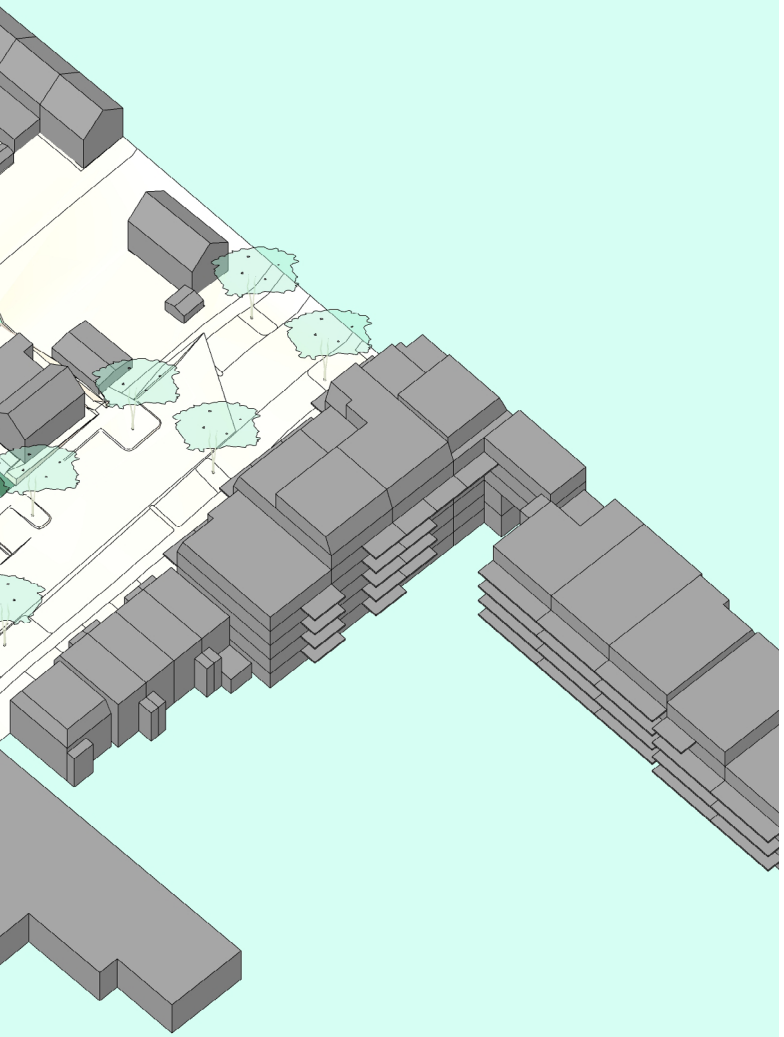

links: impressie van de ontwerprichting voor de nieuwe invulling met woningbouw.

De nieuwe bebouwing - bouwregels

Algemene regels

Maximale bouwhoogte

De maximale bouwhoogte binnen de ringmuur is niet hoger dan 13,5 meter gemeten vanaf het maaiveld bij het koepelgebouw (dit is de goothoogte van de cellenring van het koepelgebouw). Er dient bij het bepalen van de bouwhoogte ook rekening gehouden te worden met het uitzicht en de privacy van omwonenden en met het zicht op het koepelgebouw.

Gebouwplint

De verschillende plinten van de nieuwbouw vragen bijzondere aandacht teneinde een gesloten plint te voorkomen en de gewenste levendige uitstraling naar de straat te realiseren.

Daken en kapvorm

Teneinde de herkenbaarheid van het oorspronkelijke strafgevangeniscomplex te behouden en contrast ten opzichte van de bestaande bebouwing te realiseren wordt voor de nieuwbouw de toepassing van hellende daken uitgesloten en alleen voorzien in platte daken.

Oriëntatie

In basis zijn alle woningen tweezijdig georiënteerd. Dit ter voorkoming van grotere gesloten gevelvlakken richting de straat en de hoven.

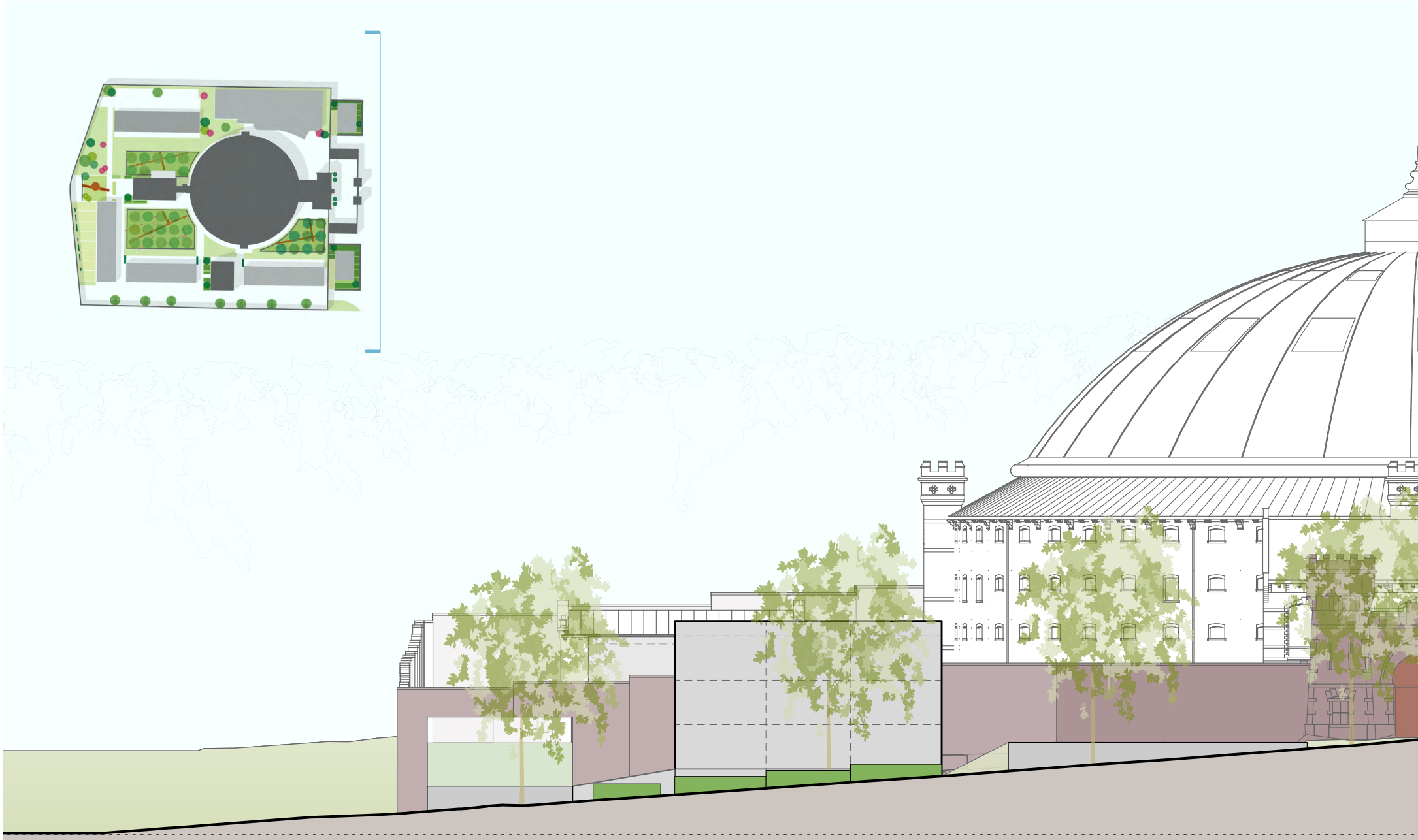

dwarsprofiel in de toekomstige situatie over de westzijde van het terrein

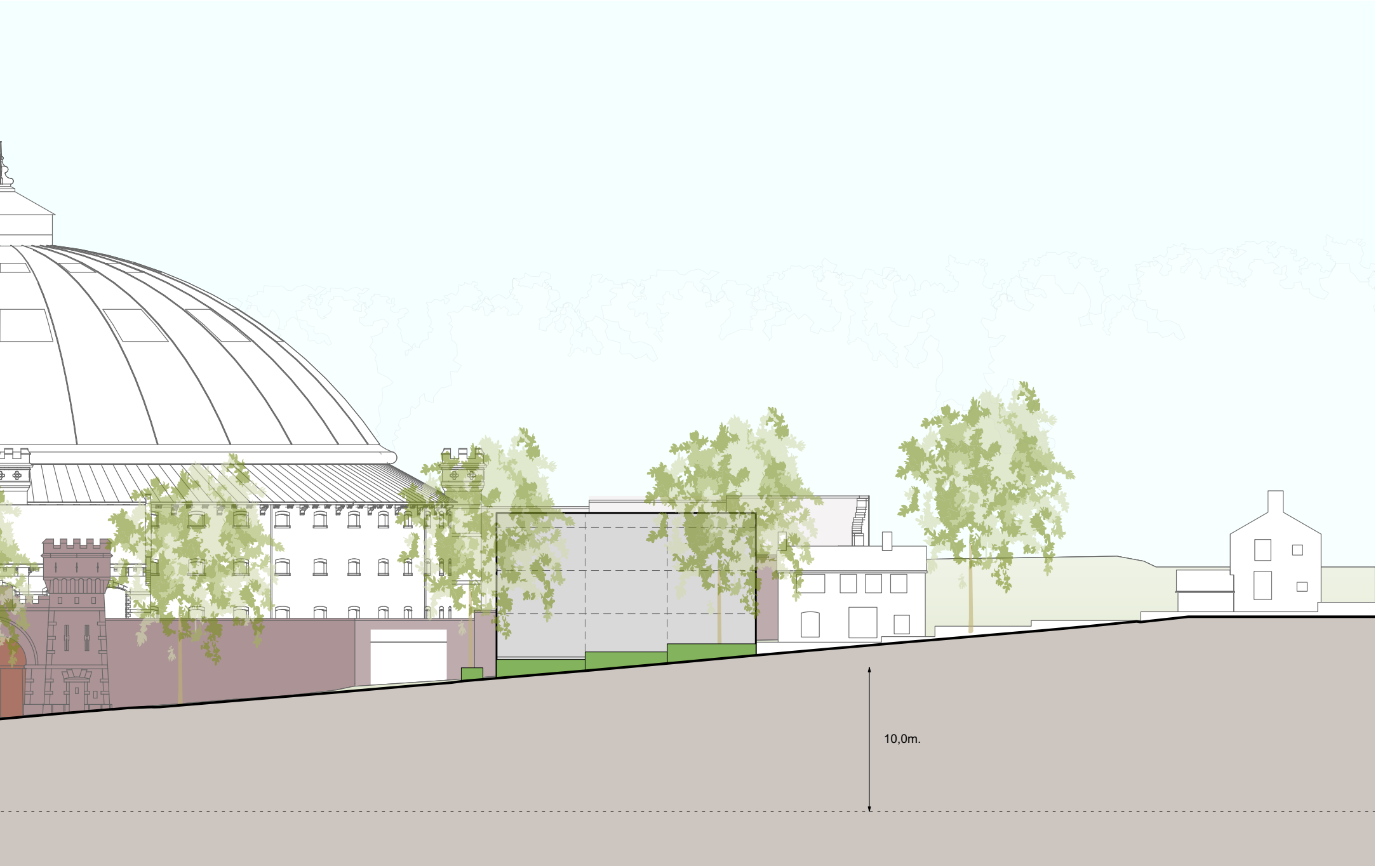
10,0m.

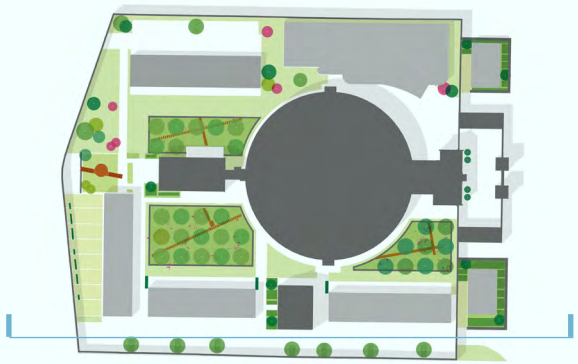

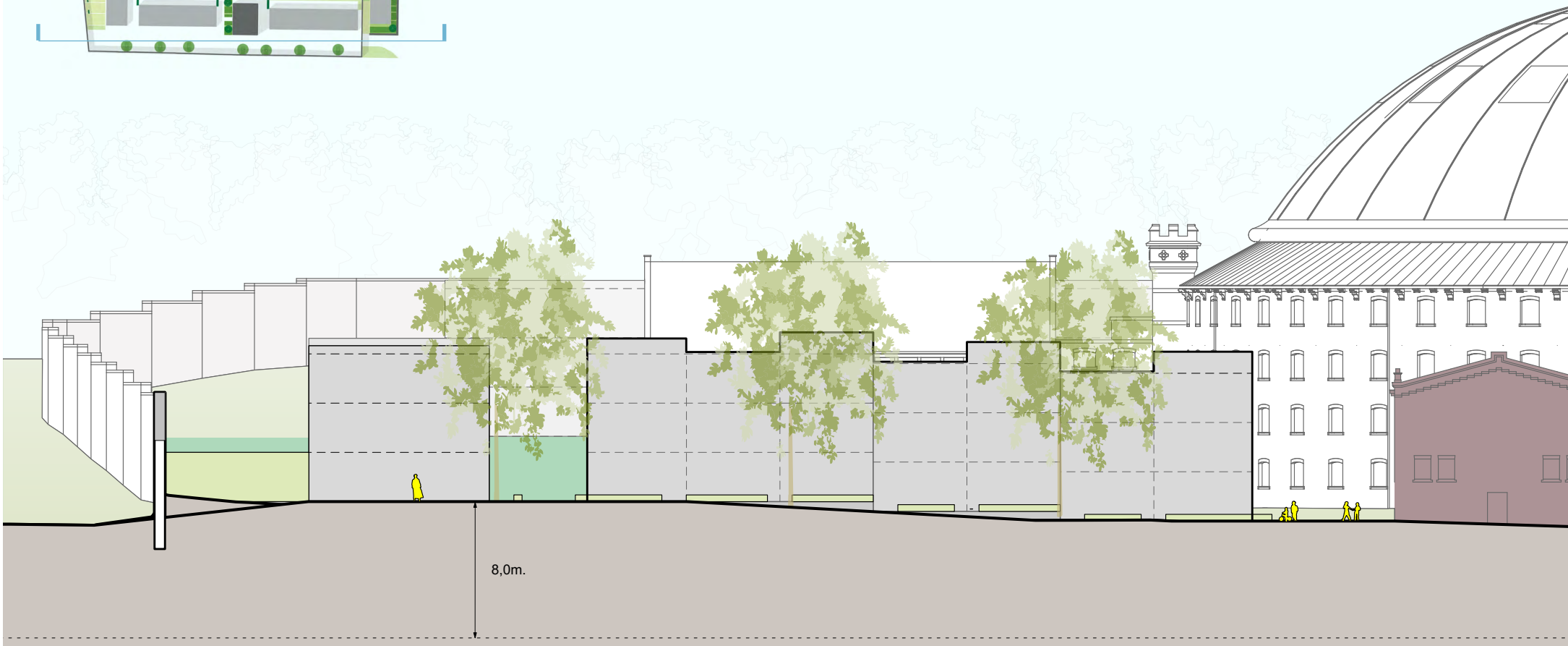

langsprofiel in de toekomstige situatie over de toegangsweg aan de zuidzijde van het terrein

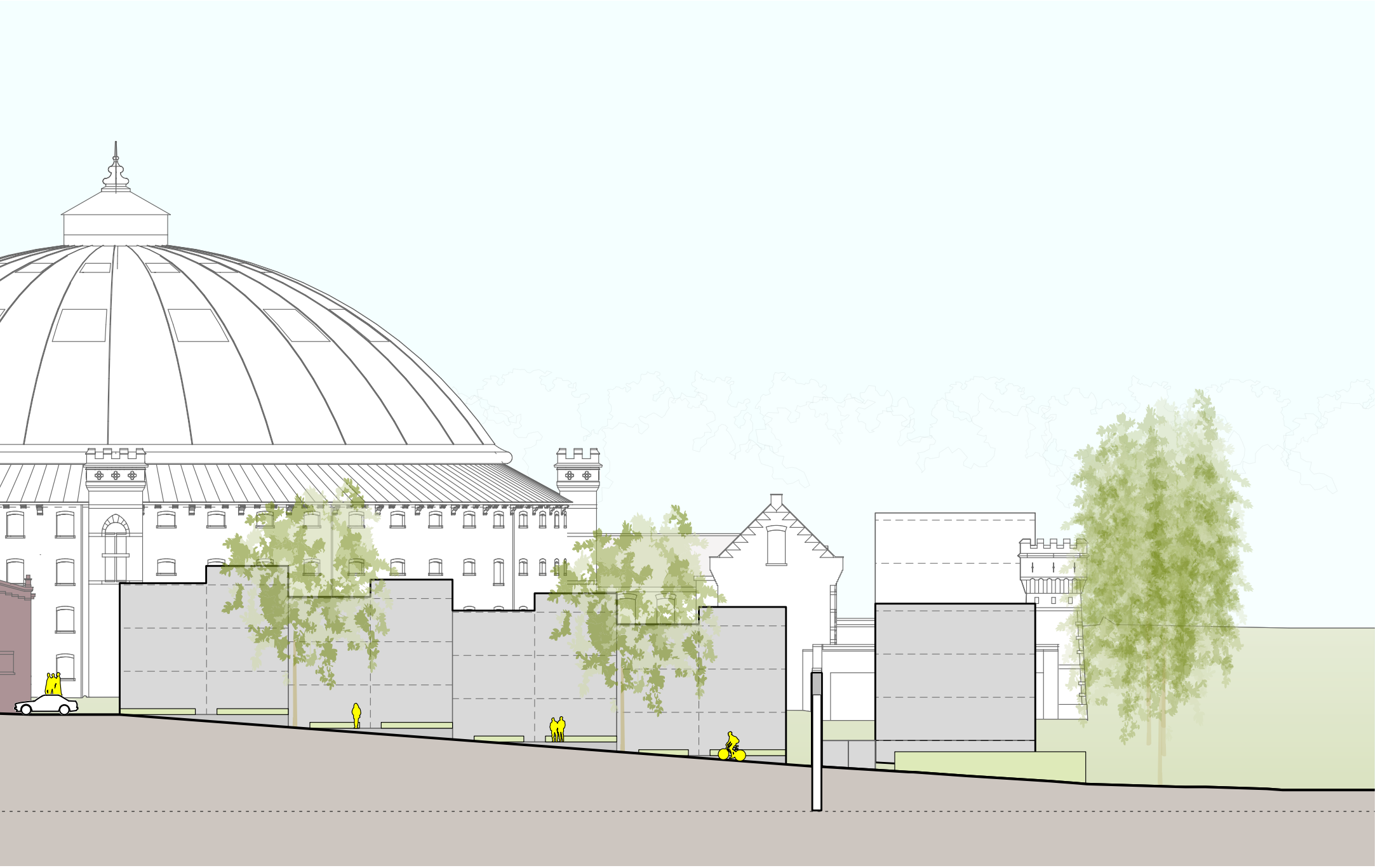

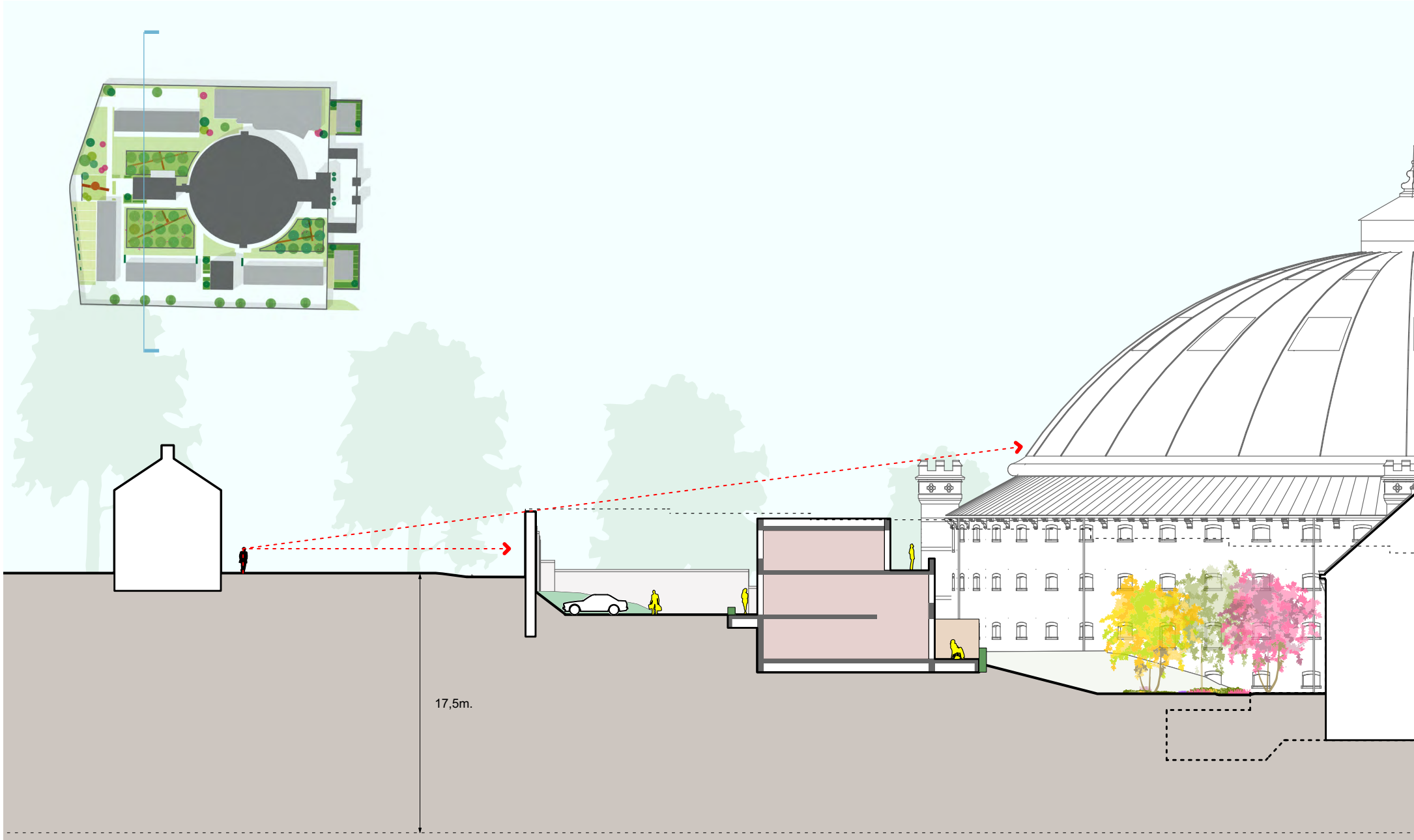

dwarsprofiel in de toekomstige situatie over het westelijk deel van het terrein

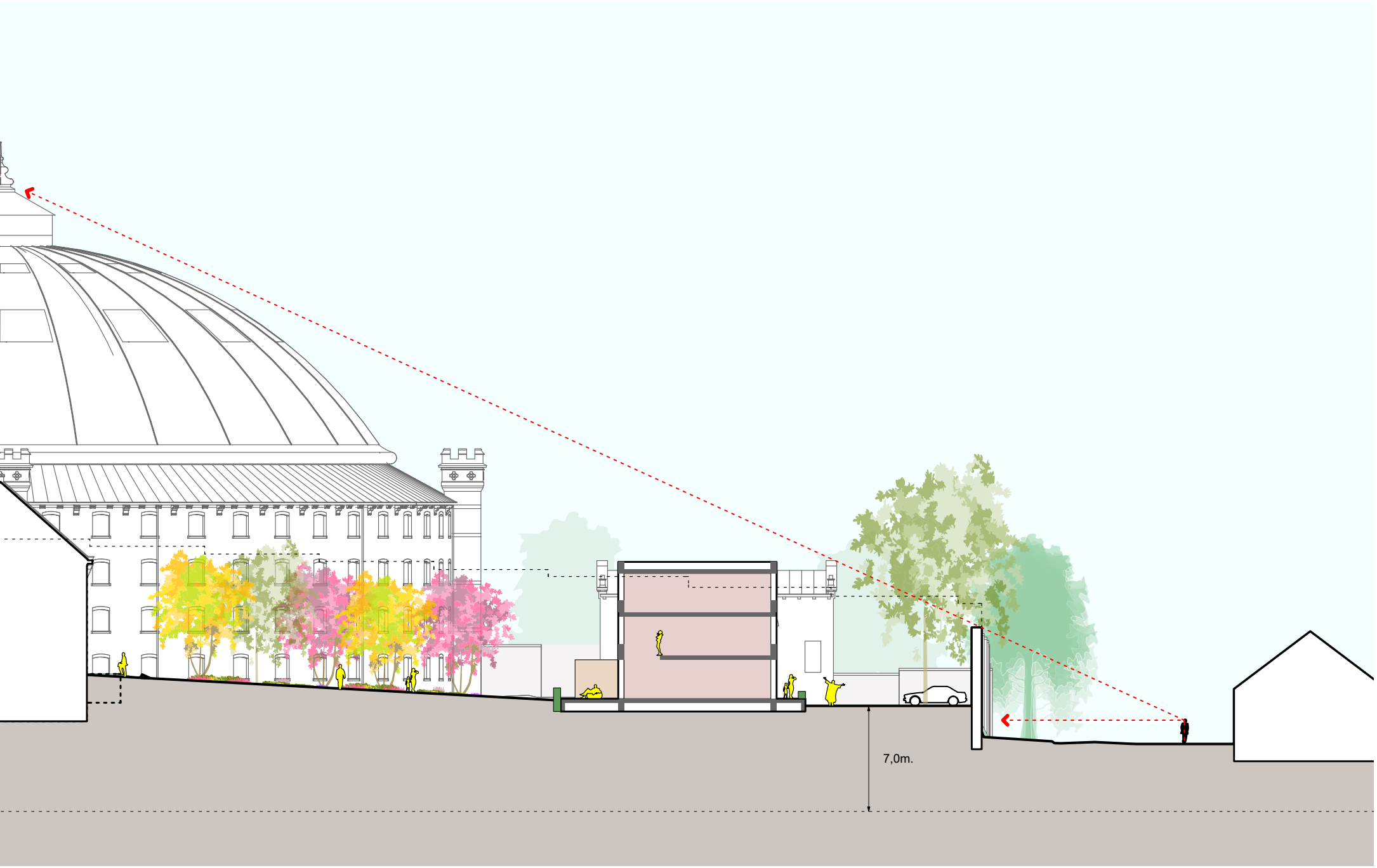
7,0m.

De Wachters

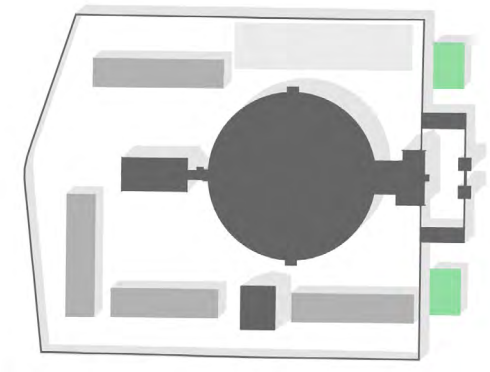

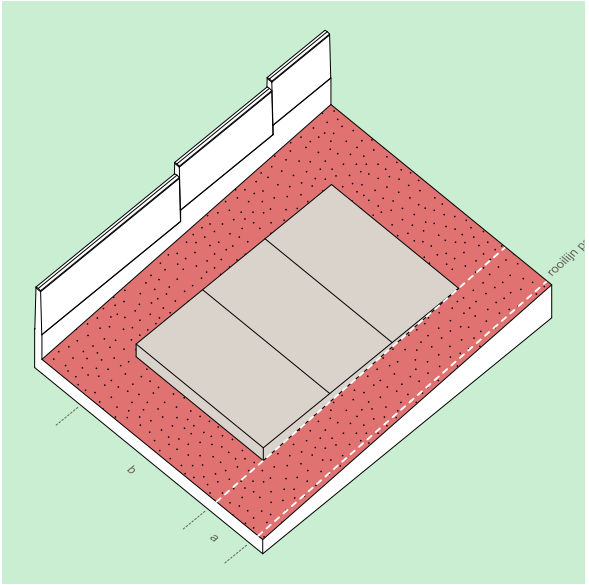

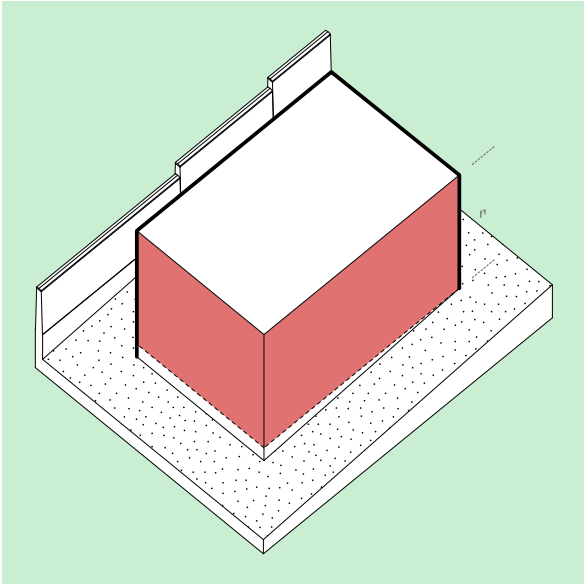

Uitgeefbare grond & Positie t.o.v. rooilijnen

De gevelrooilijn van beide wachters langs de Wilhelminastraat ligt minimaal 3,0 meter **(a)** achter de voorgevelrooilijn van de torens van het poortgebouw (E). De maximale bouwdiepte **(b)** is 13,5 meter. Beide wachters beslaan maximaal drie beuken met een maximum breedte van 5,7 meter.
De uitgeefbare grond wordt per wachter bepaald en is mede afhankelijk van de positie en afmetingen van de doorgangen door de ringmuur van het koepelcomplex.

Bouwhoogte

De maximale bouwhoogte is 10,5 meter **(h)**, gemeten vanaf peil woongebouw.

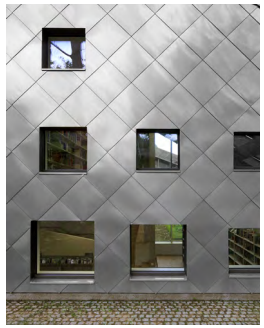

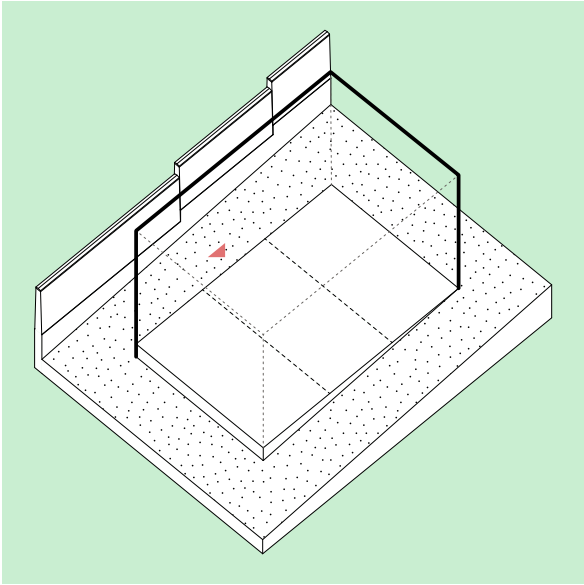

Toegang tot de woning

De toegang tot beide wachters ligt tussen het bouwvolume en de ringmuur.

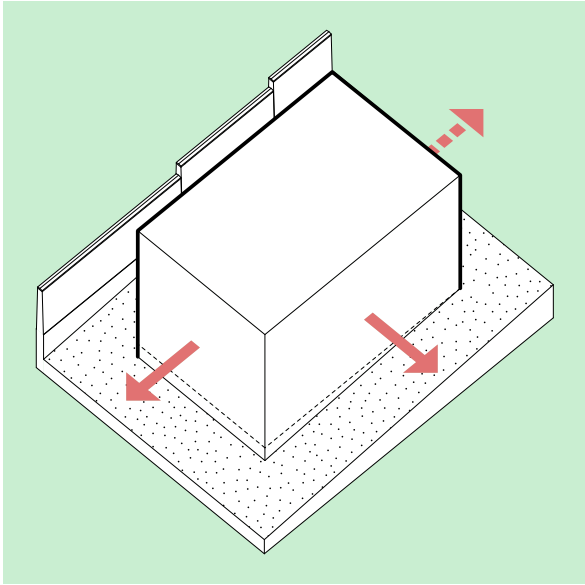

Oriëntatie

De wachters zijn alzijdig georiënteerd, waarbij de primaire oriëntatie is gericht op het zuiden en het oosten, richting de Wilhelminastraat. Er dient een alzijdig bouwvolume te worden gerealiseerd ter voorkoming van een doorgaande straatwand langs de Wilhelminastraat.

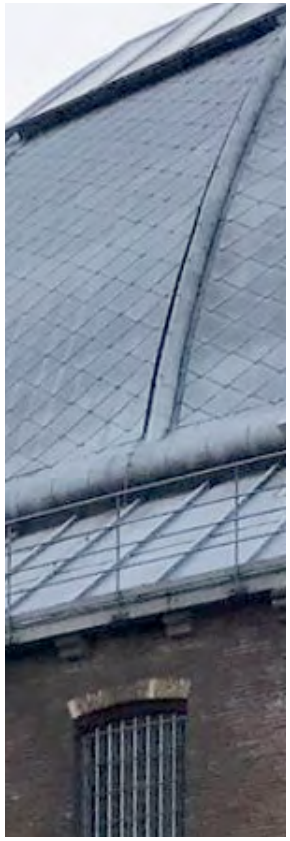

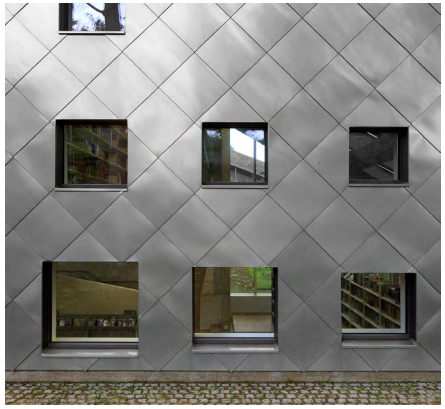

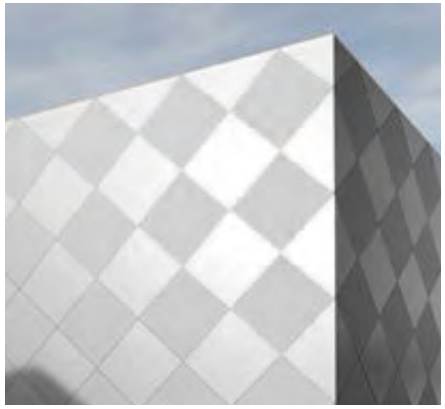

hierboven: fragment van het dak van het cellengebouw bekleed met zinken lossanges en materiaalreferenties van eigentijdse toepassingen van lossanges voor gevelbekleding, waaronder: circulair pvc (middenboven) en (verduurzaamd) hout (midden onder).

links: impressie van de ontwerprichting voor de nieuwe invulling met woningbouw

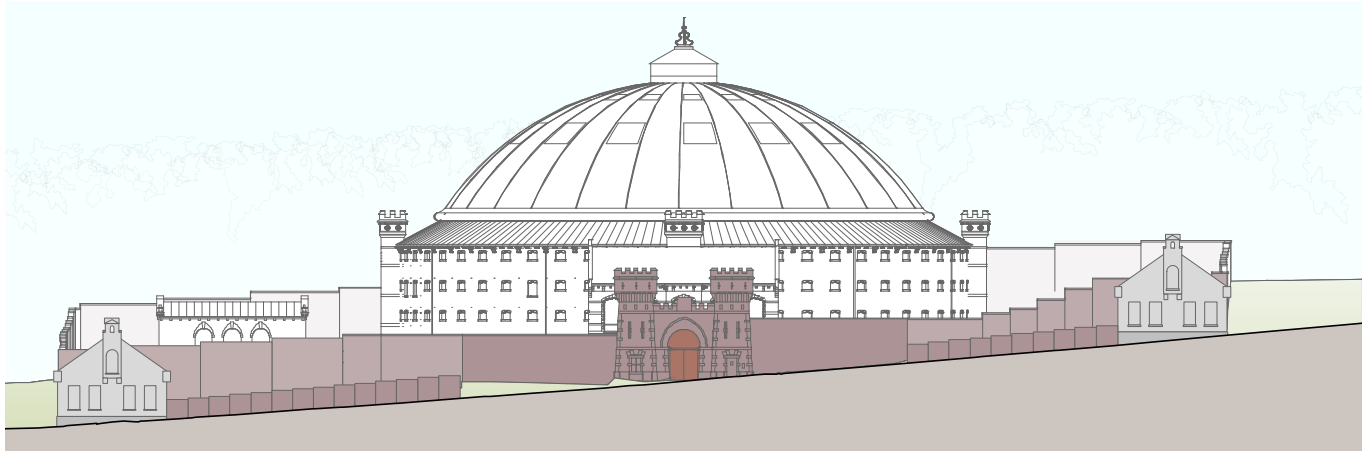

Oorspronlijke profiel en aanzicht van het gevangeniscomplex aan de Wilhelminastraat.

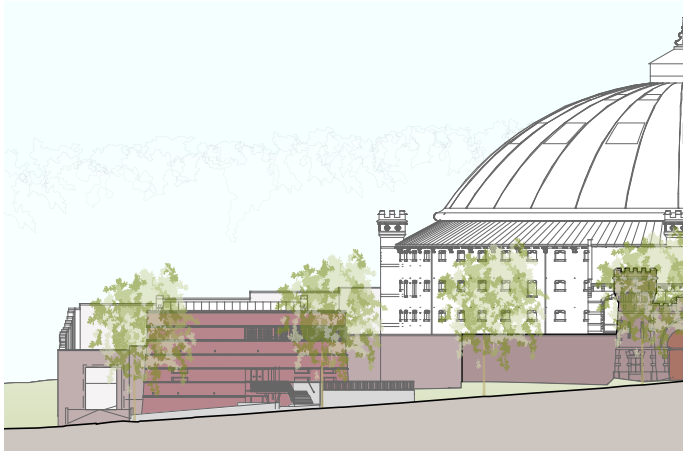

Profiel en aanzicht van het complex anno nu.

Oorspronkelijke bebouwing op de hoek Alexanderstraat Wilhelminastraat

Huidige bebouwing op de hoek Alexanderstraat Wilhelminastraat

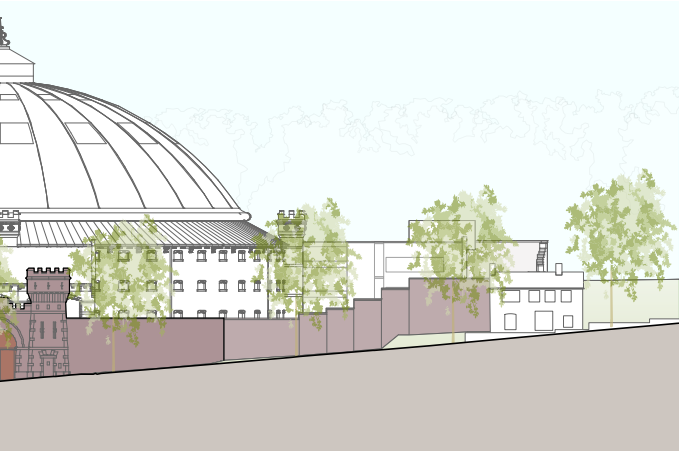

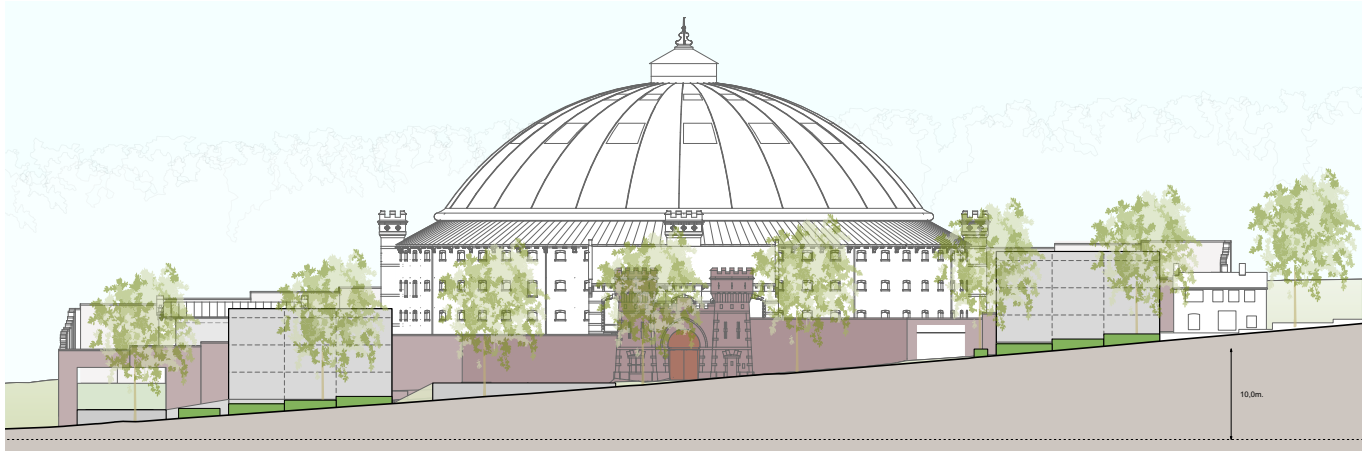

Voorgesteld profiel en aanzicht.

Impressie huidige bebouwing op de hoek Alexanderstraat Wilhelminastraat

Impressie voorgestelde bebouwing op de hoek Alexanderstraat Wilhelminastraat

Stadswoningen (1)

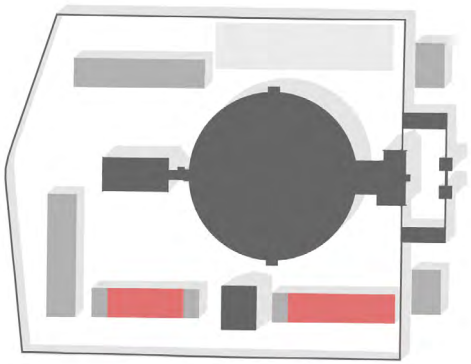

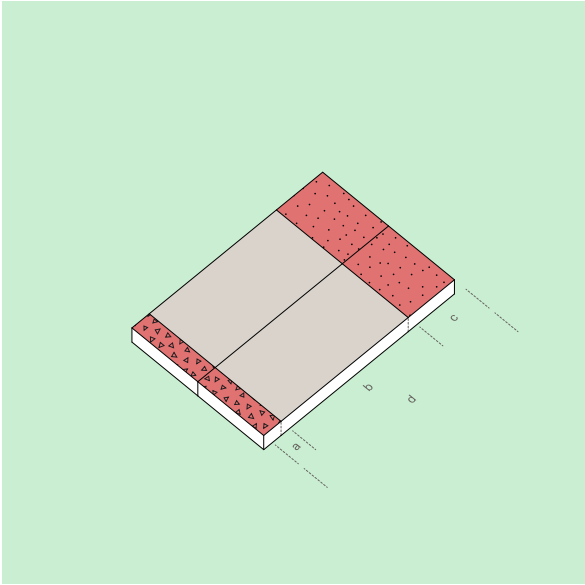

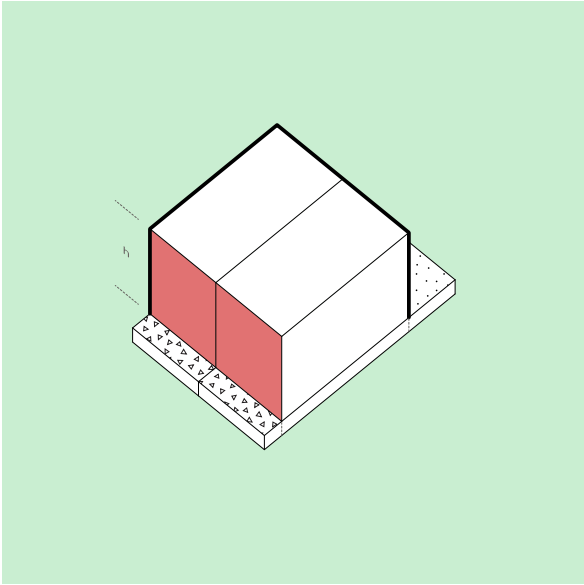

Uitgeefbare grond

Aan de straatzijde van de woningen wordt een stoep van minimaal 2,0 meter **(a)** gerealiseerd. Deze stoep hoort bij de woning. Aan de hof zijde van de woning wordt in de individuele buitenruimte voorzien middels een terras met een minimale diepte van 3,5 meter **(c)**. De maximale diepte van de uitgeefbare grond bedraagt 17,5 meter **(d)**.

Bouwhoogte

Voor stadswoningen binnen de ringmuur van het monumentale complex geldt een minimale bouwhoogte van 9,0 meter **(h)** en een maximale bouwhoogte van 10,5 meter gemeten vanaf het peilniveau van de woning.

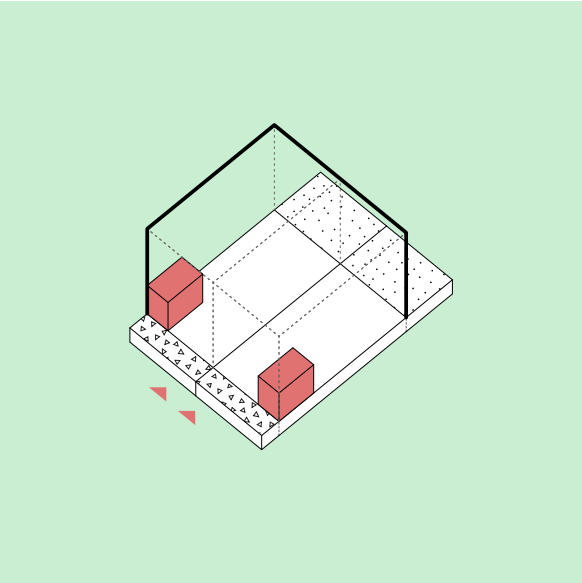

Toegang tot de woning & Positie buitenberging

De toegang van de grondgebonden woningen liggen aan de hoofdontsluiting: de doorgaande weg langs de ringmuur. Vanwege het hoogte verschil (zie '*Hoogteverschillen*') en de bereikbaarheid van de woning worden deze gespiegeld uitgevoerd waarmee de voordeuren naast elkaar zijn gepositioneerd.

Omdat de woningen geen achtertuin hebben worden de buitenbergingen aan de straatzijde geïntegreerd in de woning.

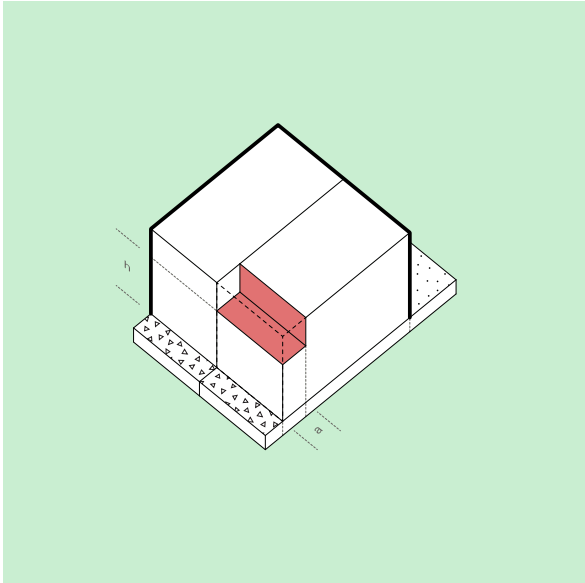

Gebouw gebonden buitenruimte

Vanaf een bouwhoogte van 6 meter **(h)** kan over de volledige breedte van de woning een setback gerealiseerd worden met een minimale diepte van 2,0 meter **(a)**. Hiermee kan bijvoorbeeld een op het zuiden georiënteerd dakterras gerealiseerd worden.

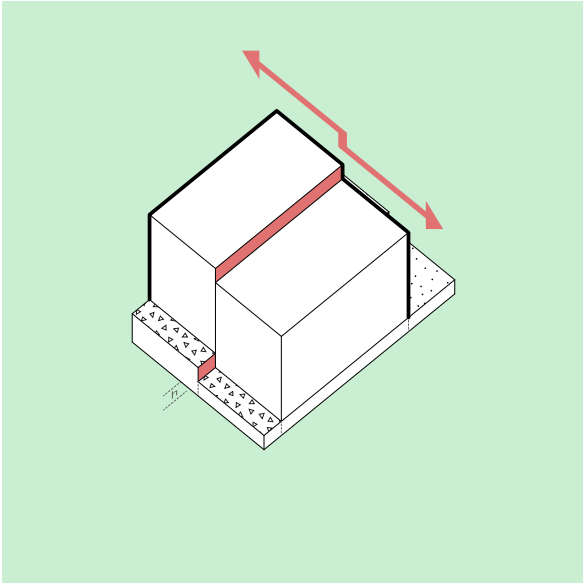

Hoogteverschillen

Grote hoogteverschillen binnen de ringmuur van het koepelcomplex worden opgevangen door minimaal 2 en maximaal 3 aaneengesloten woningen maximaal 1,0 meter **(h)** in hoogte te laten verspringen. De toegankelijkheid van de woningen dient hierbij gewaarborgd te zijn.

Stadswoningen (1) Kopwoning

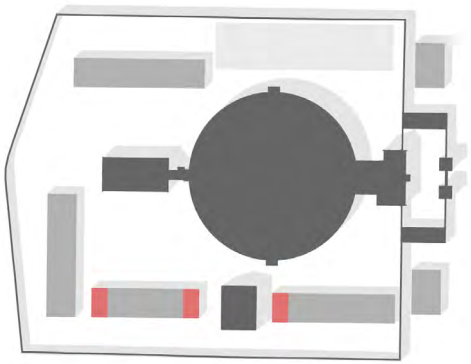

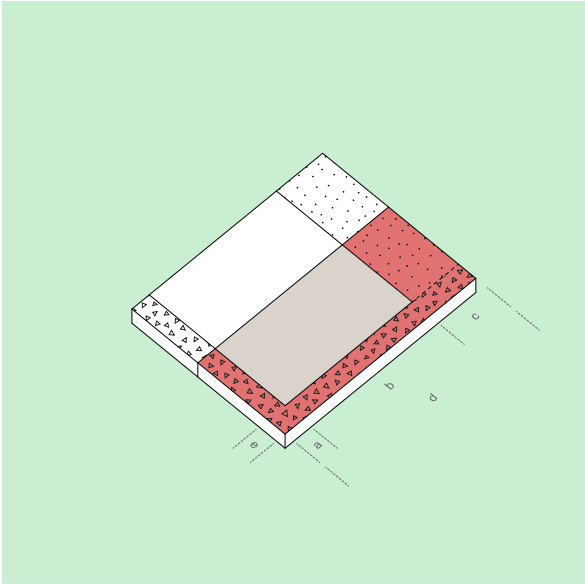

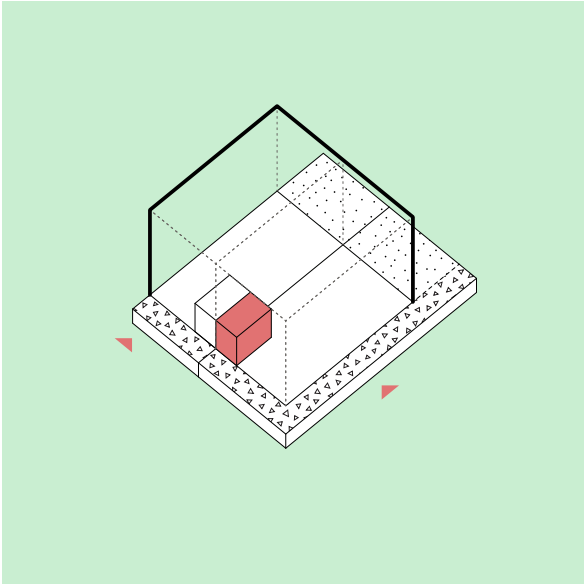

Uitgeefbare grond

Bij de kopwoning wordt de stoep van 2,0 meter **(a)** aan de straat- en hof zijde van de woning omgezet langs de kopgevel en krijgt hier een breedte van 1,2 meter **(e)**. Deze stoep hoort bij de woning. Aan de hof zijde van de woning wordt in de individuele buitenruimte voorzien middels een terras met een minimale diepte van 3,5 meter **(c)**. De maximale diepte van de uitgeefbare grond bedraagt 17,5 meter **(d)**.

Toegang tot de woning & Positie buitenberging

Blinde gevels dienen te worden voorkomen. Een middel hiertoe is bij de kopwoning de toegang van de woning op de kop van de woning te plaasten. In de verdere uitwerking dient de potentie hiervan nader te worden bestudeert.

Omdat de woningen geen achtertuin hebben worden de buitenbergingen aan de straat- en hof zijde, zijnde niet de kopgevel, geïntegreerd in de woning.

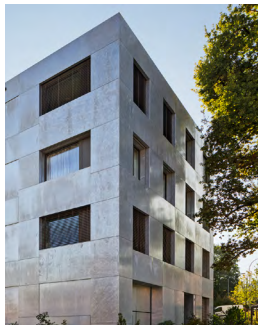

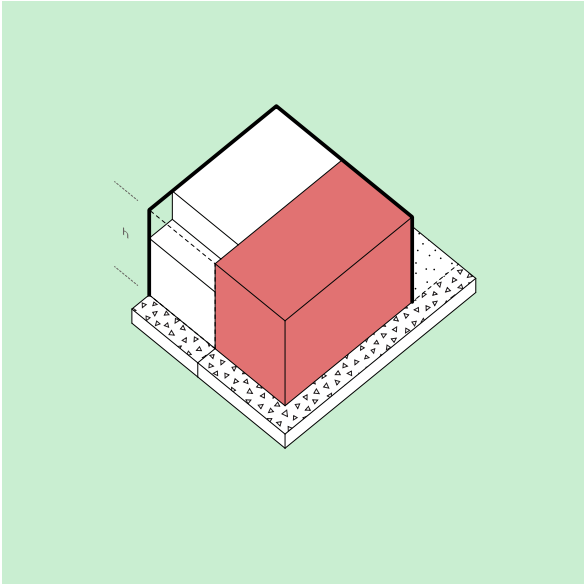

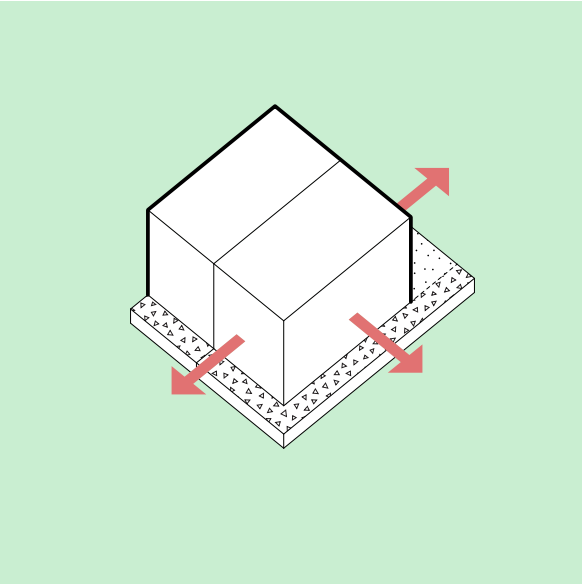

Gebouw gebonden buitenruimte

De kopwoning geldt als ‘boekensteun’ van de rij en krijgt derhalve geen setback of enige andere vorm van ‘aantasting’ van het bouwvolume.

Oriëntatie

Deze kopwoning is primair tweezijdig georiënteerd. Echter om een blinde kopgevel te voorkomen kan deze een driezijdige oriëntatie meekrijgen. Er dient hierbij ook rekening gehouden te worden met het uitzicht en de privacy van omwonenden.

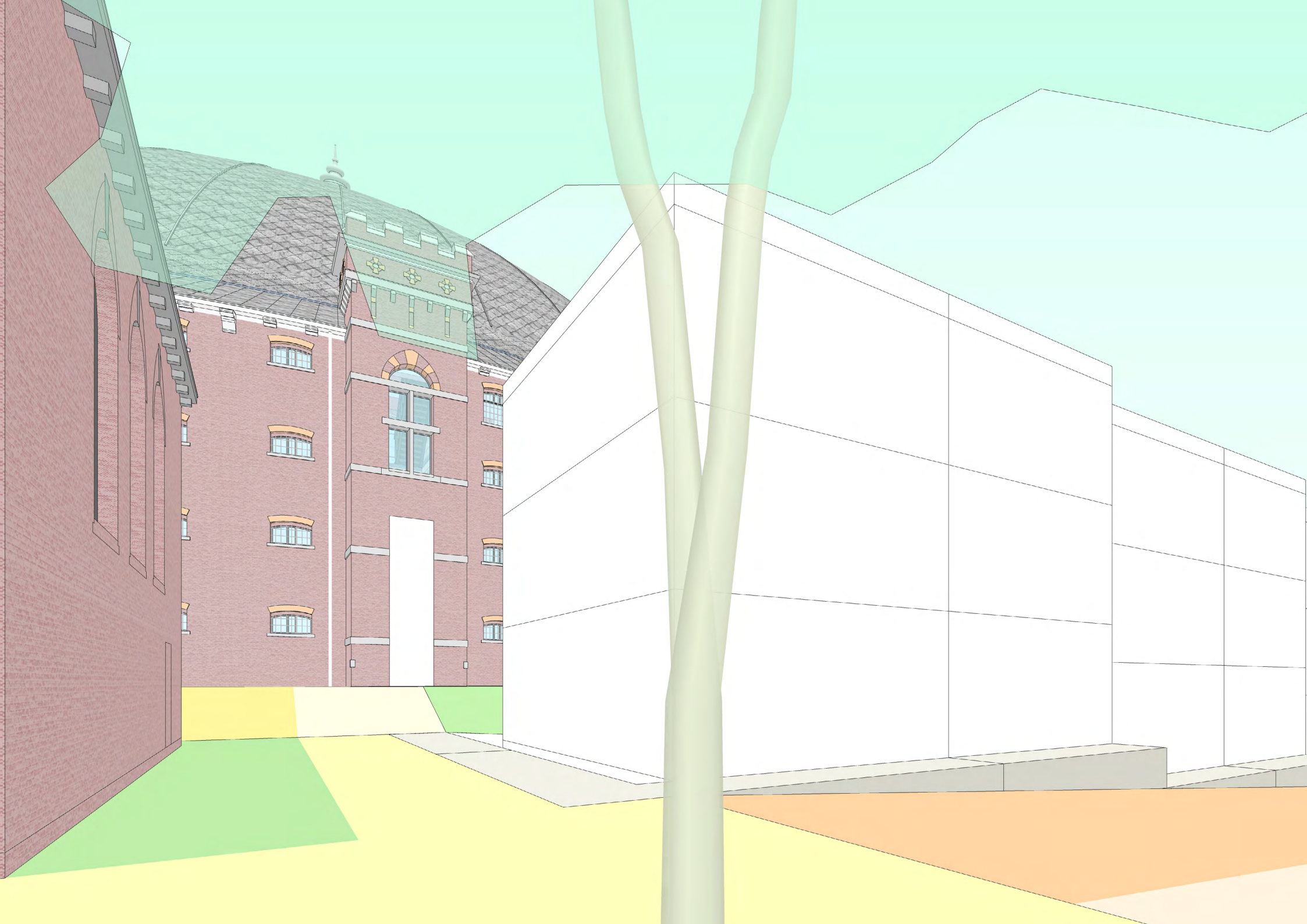

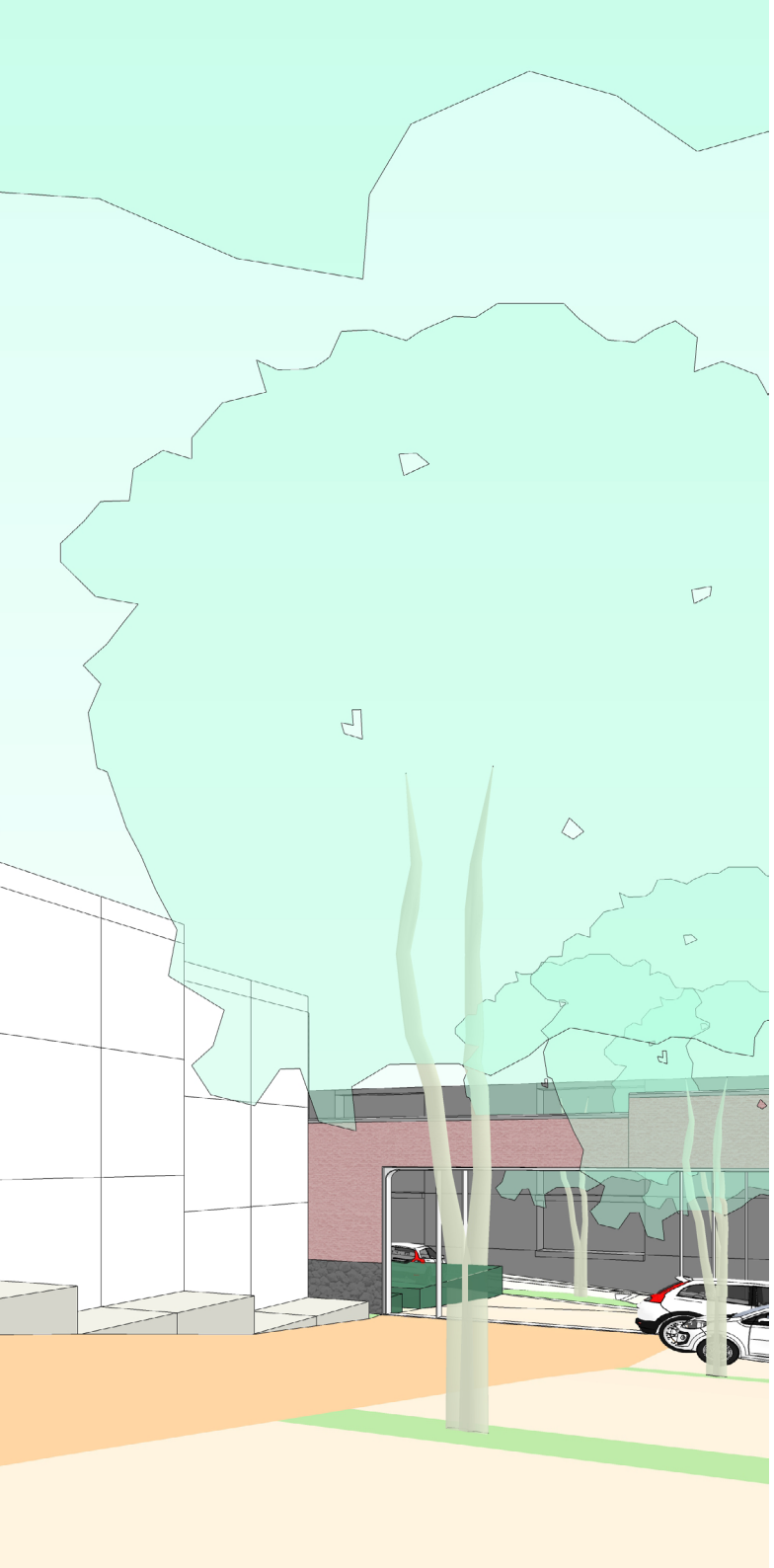

links: impressie van de ontwerprichting voor de nieuwe invulling met woningbouw

Stadswoningen (2)

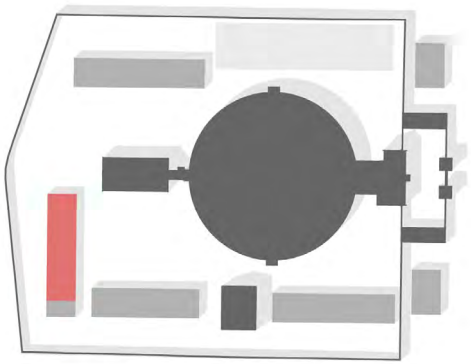

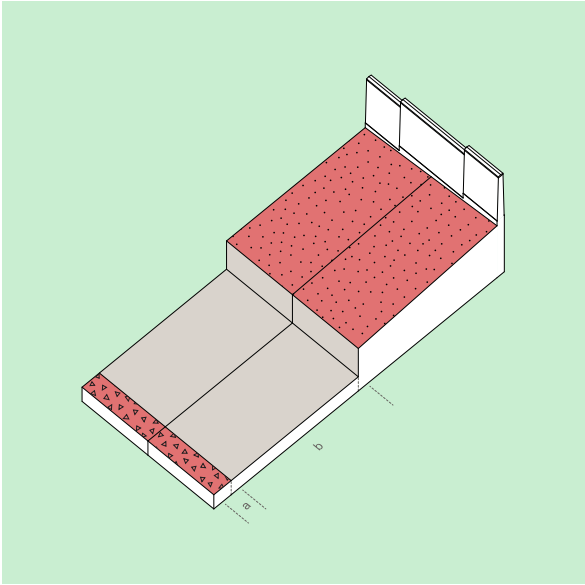

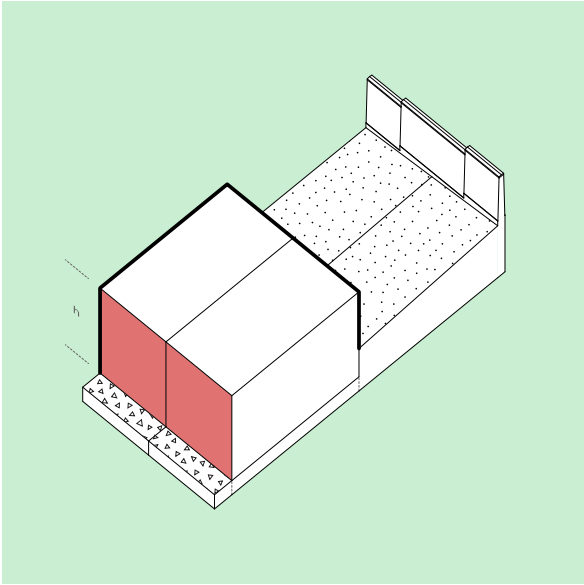

Uitgeefbare grond

Aan de hofzijde van de woningen wordt een stoep van minimaal 2,0 meter **(a)** gerealiseerd. Deze stoep hoort bij de woning. Aan de achterzijde van de woning ligt de tuin. De maat varieert: de tuin wordt enerzijds begrenst door de tuingevel van de woning, anderzijds begrenst de ringmuur aan de achterzijde de tuin. Vanwege het grote hoogteverschil in het terrein sluit de tuin aan op de tweede bouwlaag van de woning. Vanwege de bereikbaarheid van de achtertuin wordt hier voorzien in een mandelig achterpad.

Bouwhoogte

Voor stadswoningen binnen de ringmuur van het monumentale complex geldt een minimale bouwhoogte van 9,0 meter **(h)** en een maximale bouwhoogte van 10,5 meter gemeten vanaf het peilniveau van de woning.

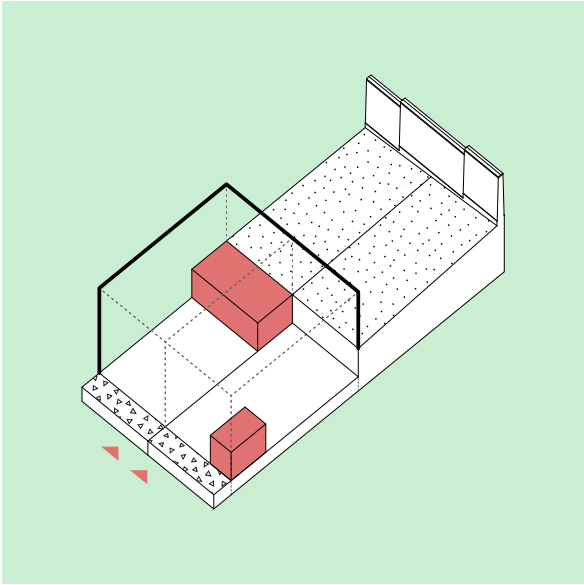

Toegang tot de woning & Positie buitenberging

De toegang van de grondgebonden woningen liggen aan de hof zijde. Vanwege het hoogte verschil (zie '*Hoogteverschillen*') en de bereikbaarheid van de woning worden deze gespiegeld uitgevoerd waarmee de voordeuren naast elkaar zijn gepositioneerd.

Omdat de achtertuin van de woning op de tweede bouwlaag aansluit wordt de buitenberging achterin de eerste bouwlaag gepositioneerd.

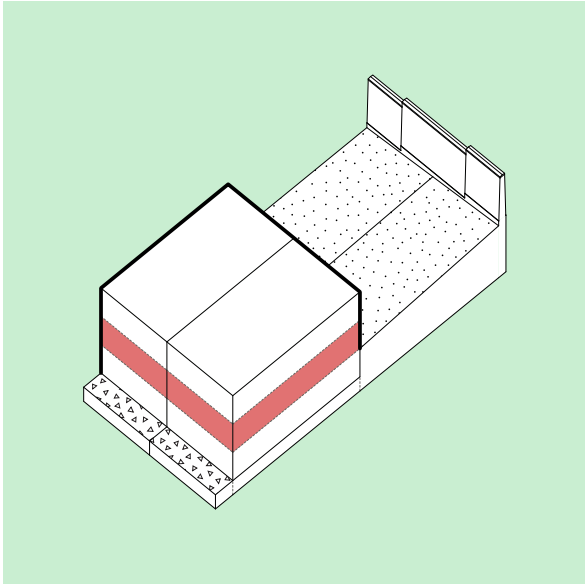

Primaire woonlaag

Vanwege de aansluiting op de tuin zal de primaire woonlaag op de eerste verdieping ofwel de tweede bouwlaag gesitueerd zijn. Een schakeling naar de eerste bouwlaag, de plint van de woning, is hierbij denkbaar en biedt kansen een gesloten plint te voorkomen en de gewenste levendige uitstraling naar het hof te realiseren.

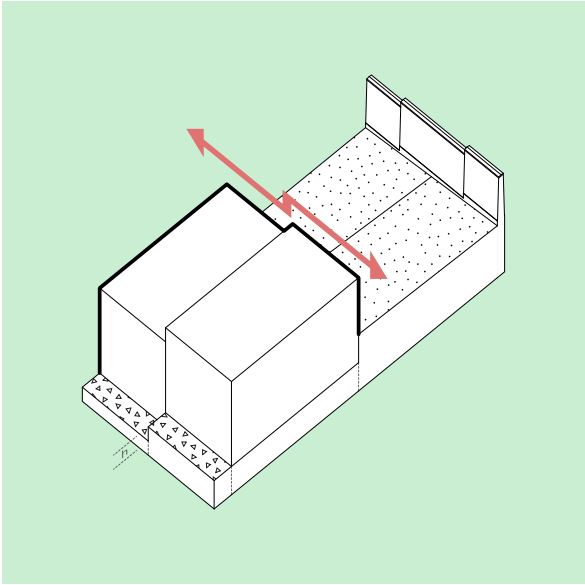

Hoogteverschillen

Grote hoogteverschillen binnen de ringmuur van het koepelcomplex worden opgevangen door minimaal 2 en maximaal 3 aaneengesloten woningen maximaal 1,0 meter **(h)** in hoogte te laten verspringen. De toegankelijkheid van de woningen dient hierbij gewaarborgd te zijn.

Stadswoningen (2) Kopwoning

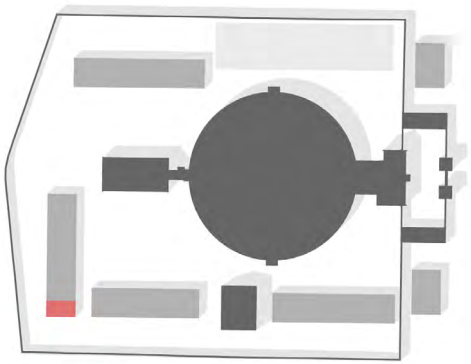

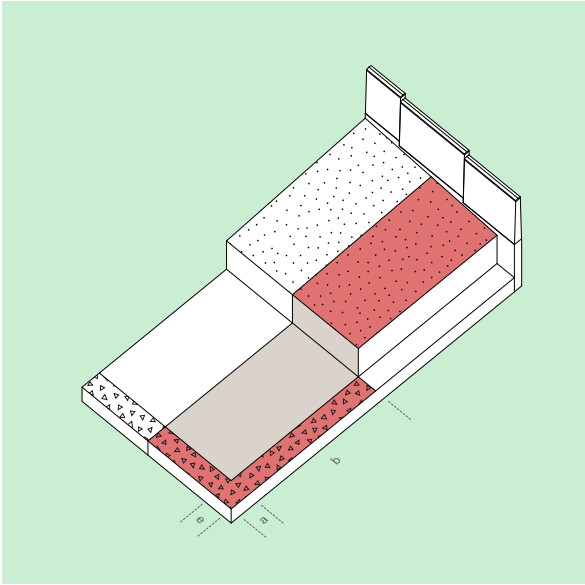

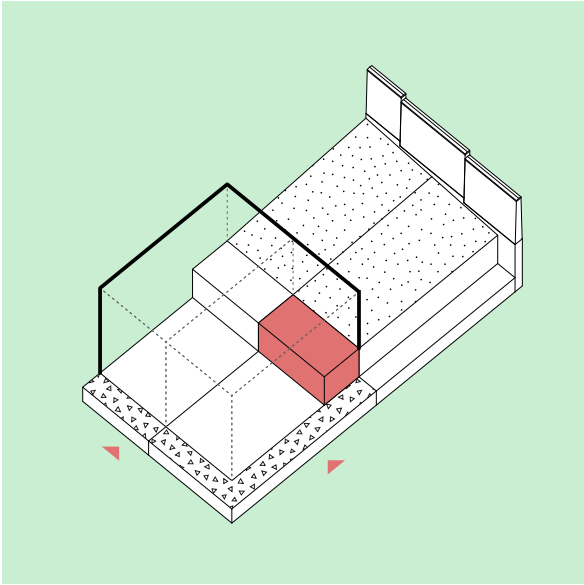

Uitgeefbare grond

Bij de kopwoning wordt de stoep van 2,0 meter **(a)** aan de straat- en hof zijde van de woning omgezet langs de kopgevel en krijgt hier een breedte van 1,2 meter **(e)**. Deze stoep hoort bij de woning.

Toegang tot de woning & Positie buitenberging

Teneinde blinde gevels te voorkomen wordt de toegang van de woning op de kop van de woning geplaatst.

Omdat de achtertuin van de woning op de tweede bouwlaag aansluit wordt de buitenberging achterin de eerste bouwlaag gepositioneerd en ontsloten vanaf de kopgevel.

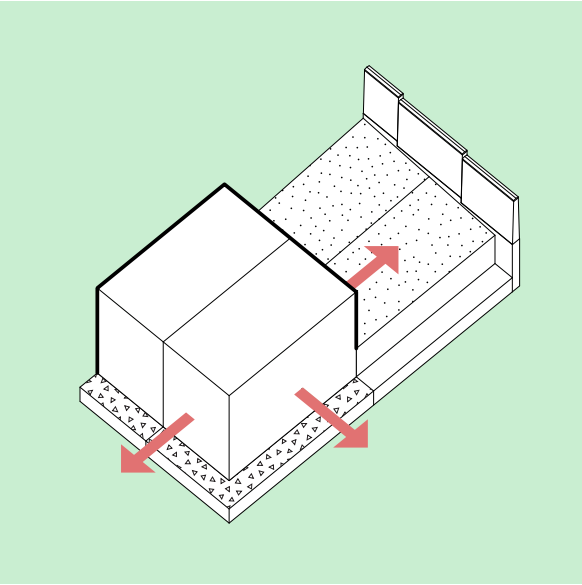

Oriëntatie

De kopwoning is driezijdig georiënteerd.

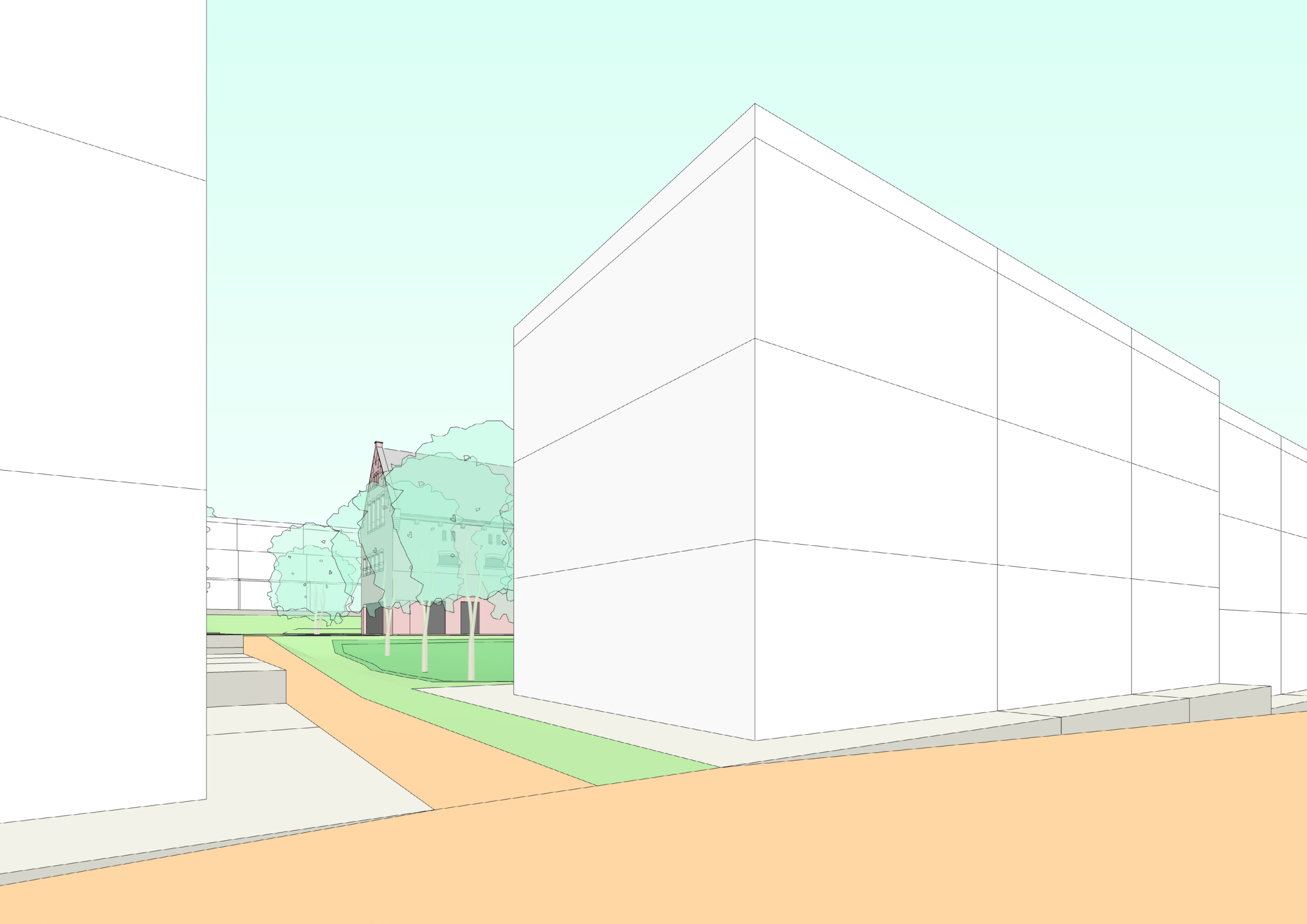

links: impressie van de ontwerprichting voor de nieuwe invulling met woningbouw

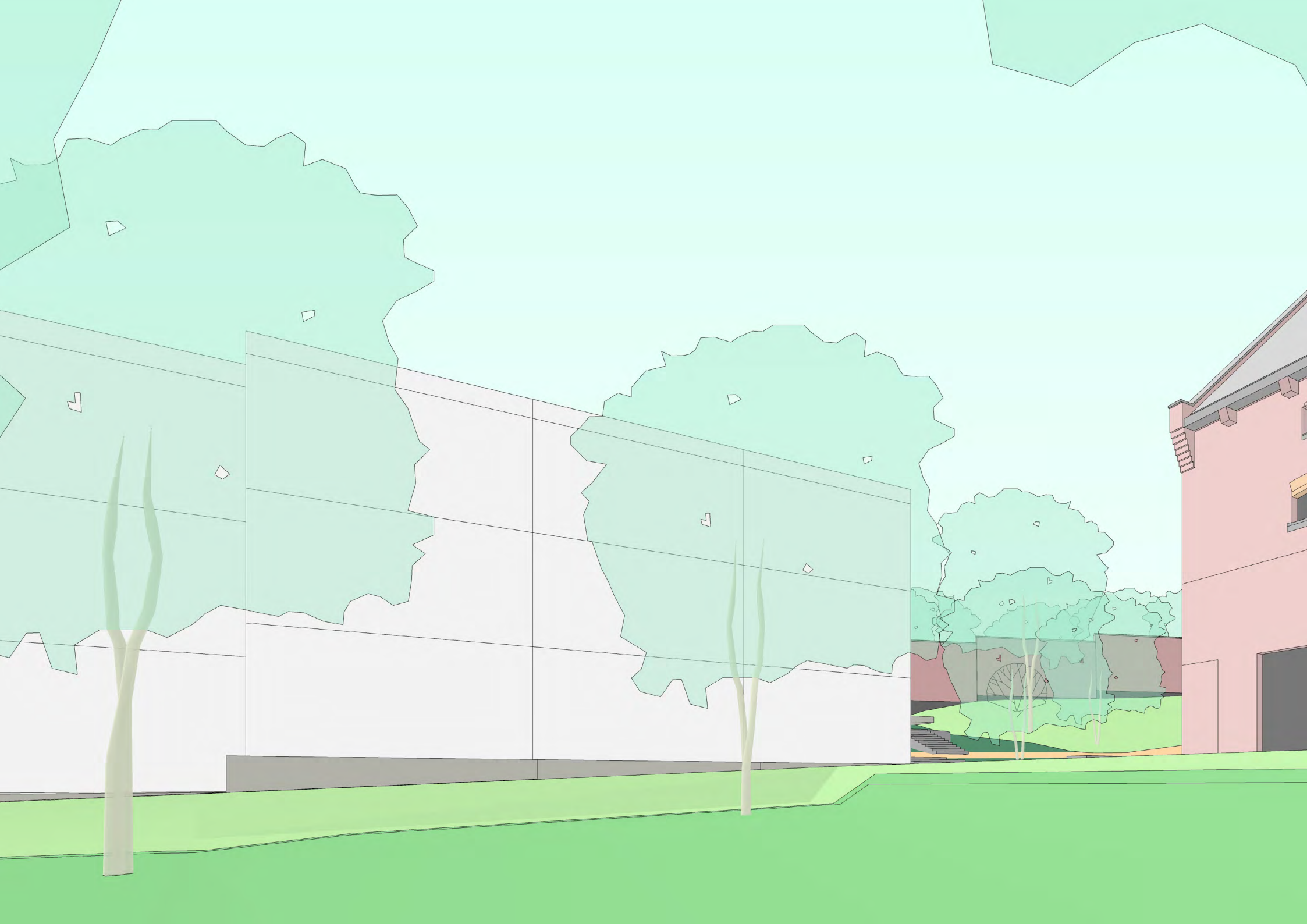

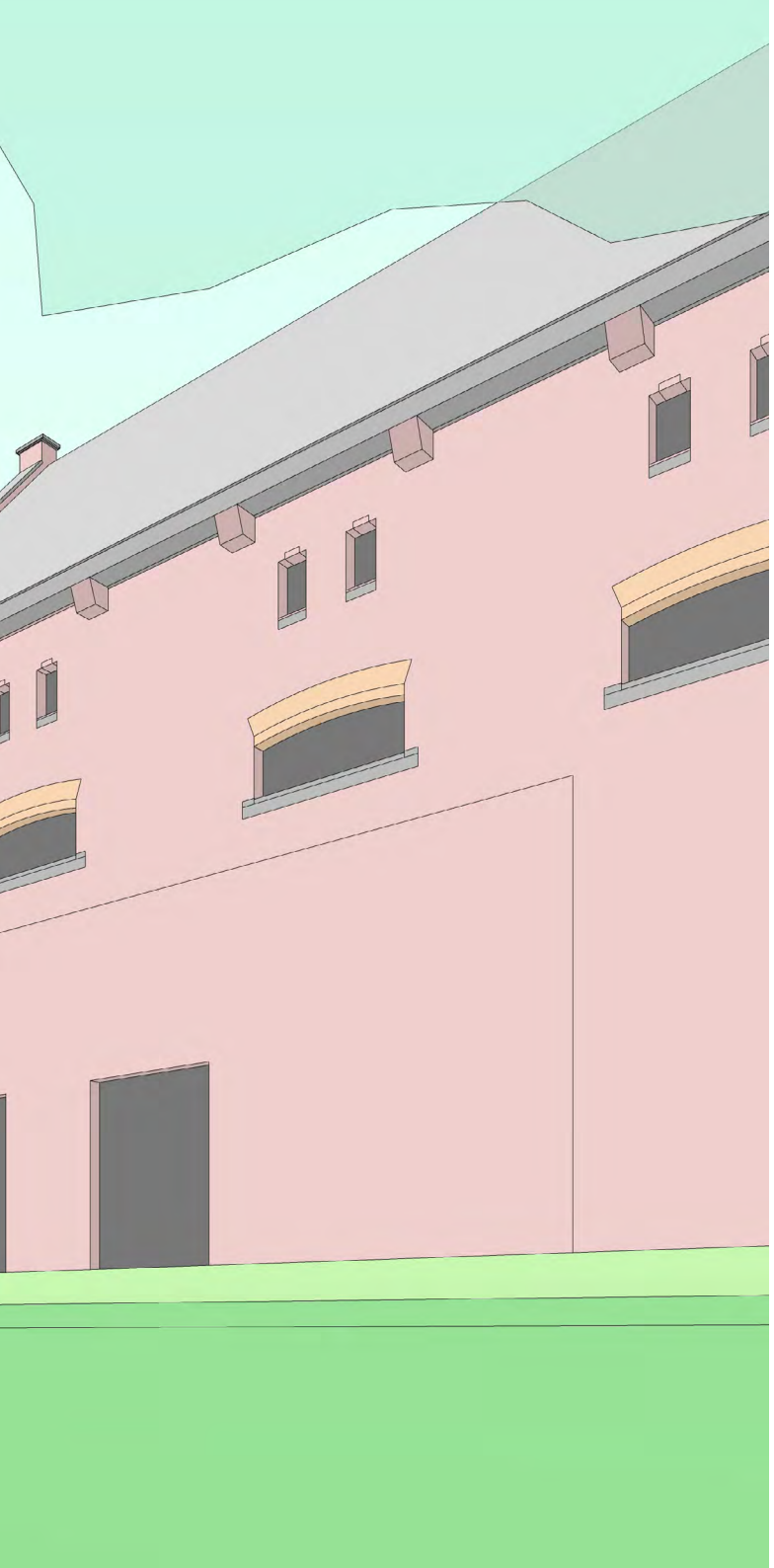

links: impressie van de ontwerprichting voor de nieuwe invulling met woningbouw

Stadswoningen (3)

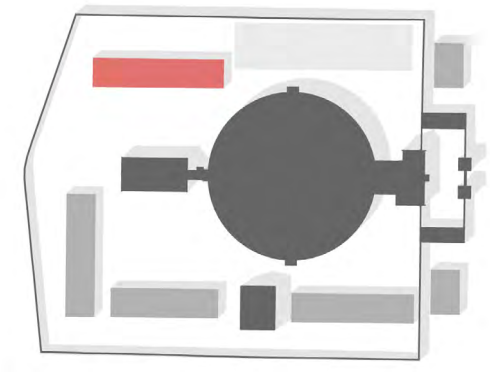

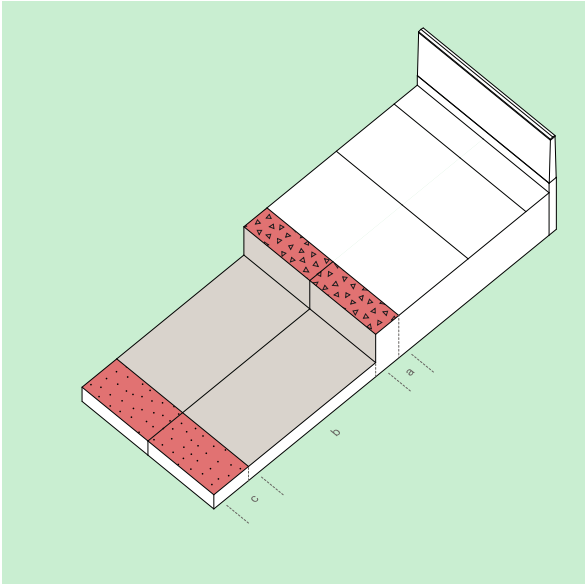

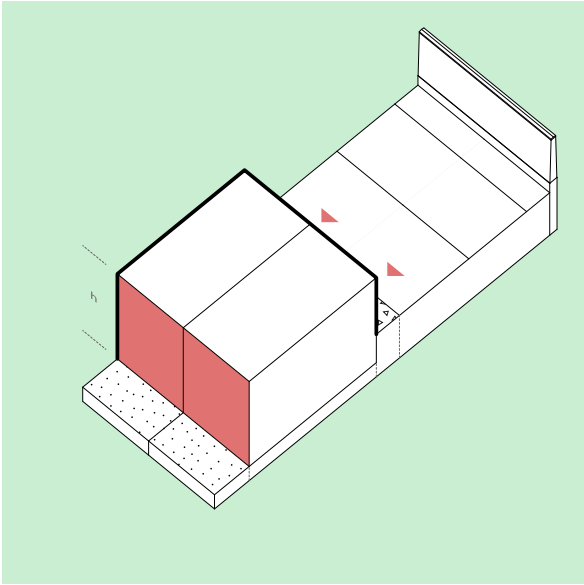

Bouwvlak

Aan de straatzijde van de woningen wordt een stoep van 2,0 meter **(a)** gerealiseerd. Deze stoep hoort bij de woning. Aan de hof zijde van de woning wordt in de individuele buitenruimte voorzien middels een terras met een diepte van 3,0 meter **(c)**. De maximale diepte van de uitgeefbare grond bedraagt 17,5 meter **(d)**.

Maximale bouwhoogte

Voor stadswoningen binnen de ringmuur van het monumentale complex geldt een minimale bouwhoogte van 9,0 meter **(h)** en een maximale bouwhoogte van 10,5 meter gemeten vanaf het peilniveau van de woning.
De maximale bouwhoogte van de woningen in de noordwest hoek is niet hoger dan 13,5 meter gemeten vanaf het maaiveld bij het koepelgebouw (dit is de goothoogte van de cellenring van het koepelgebouw). Er dient bij het bepalen van de bouwhoogte ook rekening gehouden te worden met het uitzicht en de privacy van omwonenden en met het zicht op het koepelgebouw.

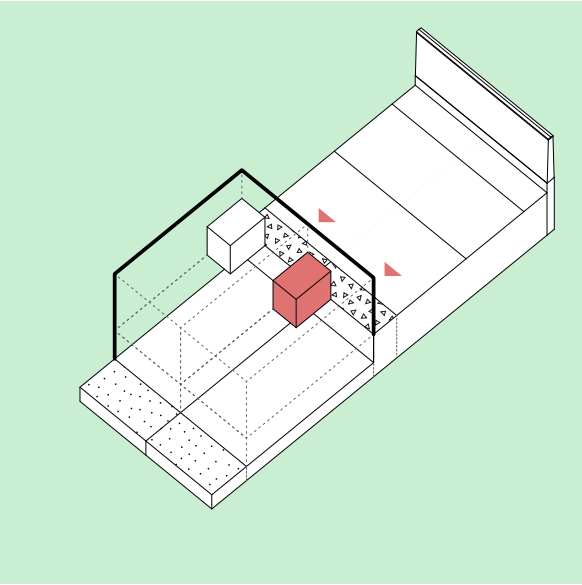

Toegang tot de woning & Positie buitenberging

De toegang van de grondgebonden woningen liggen aan de hoofdontsluiting: de doorgaande weg langs de ringmuur.

Omdat de woningen geen achtertuin hebben worden de buitenbergingen aan de straatzijde geïntegreerd in de woning.

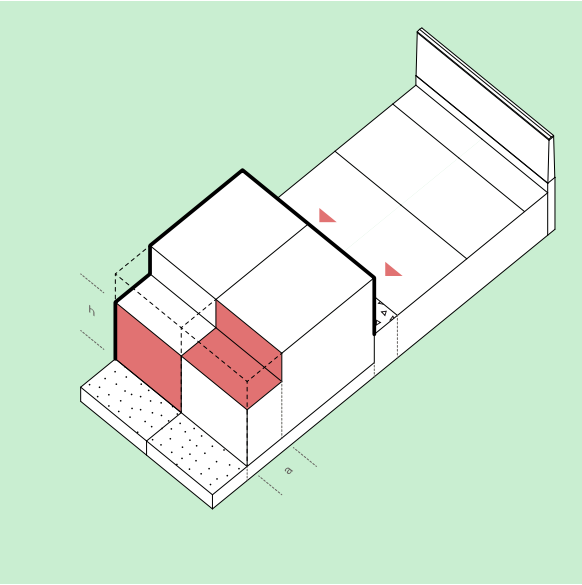

Gebouw gebonden buitenruimte

Vanaf een bouwhoogte van 6 meter **(h)** kan over de volledige breedte van de woning een setback gerealiseerd worden met een minimale diepte van 2,0 meter **(a)**. Hiermee kan bijvoorbeeld een op het zuiden georiënteerd dakterras gerealiseerd worden.

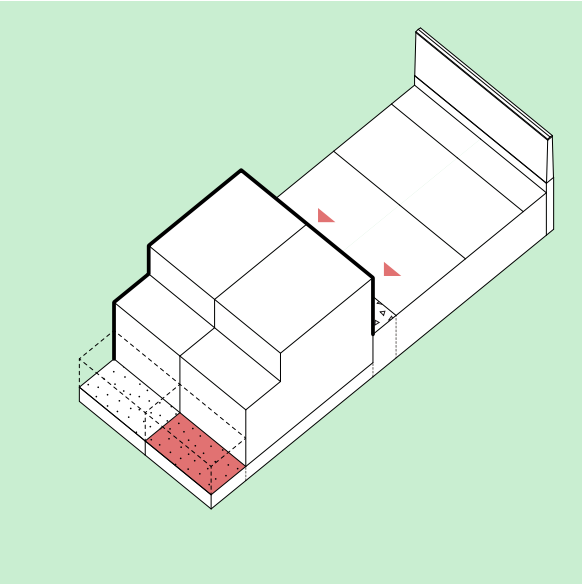

Terras

Aan de terraszijde van de woning kan een pergola constructie toegevoegd worden. Dit om het op dit deel van het terrein aanwezige hoogteverschil in het gebouw te beaccentueren.

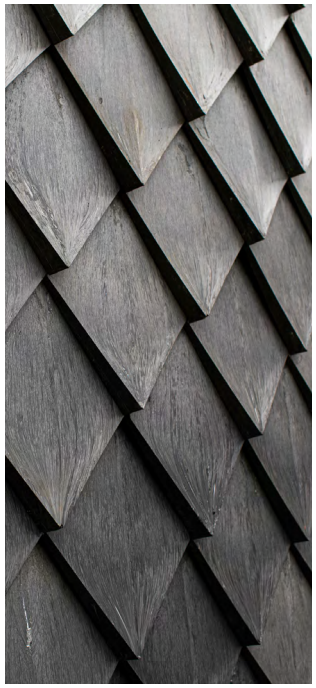
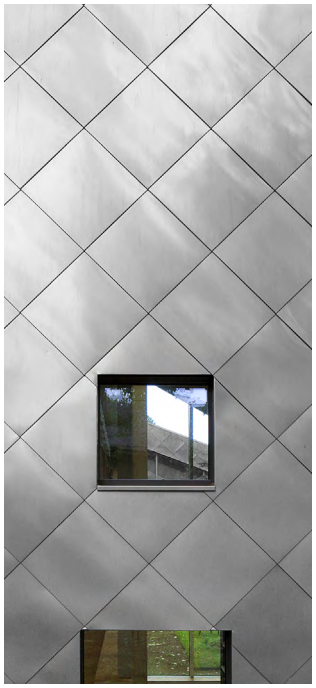

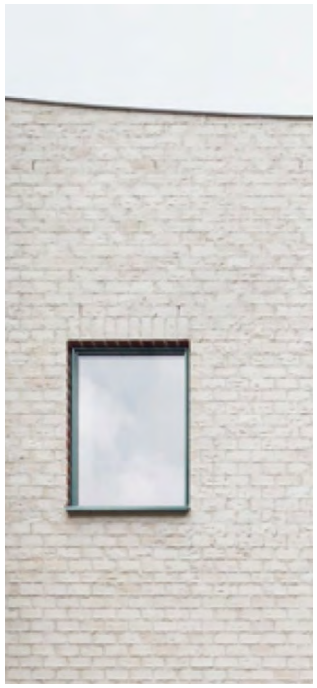
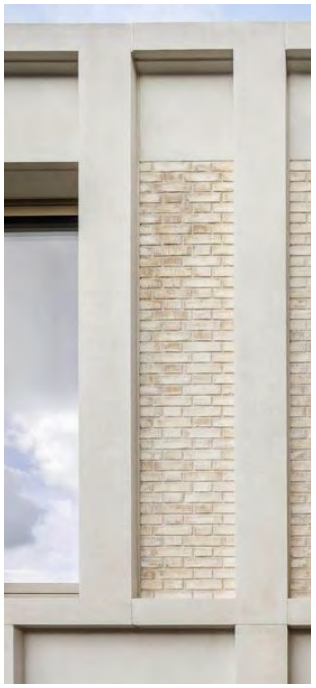

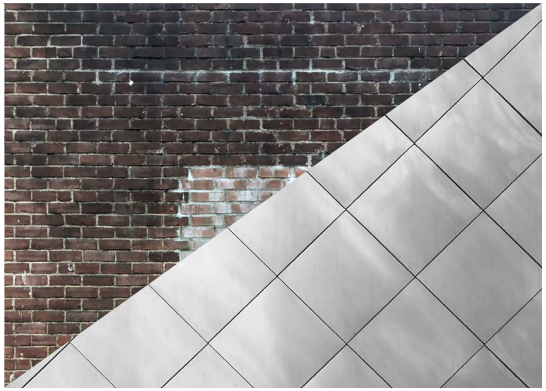

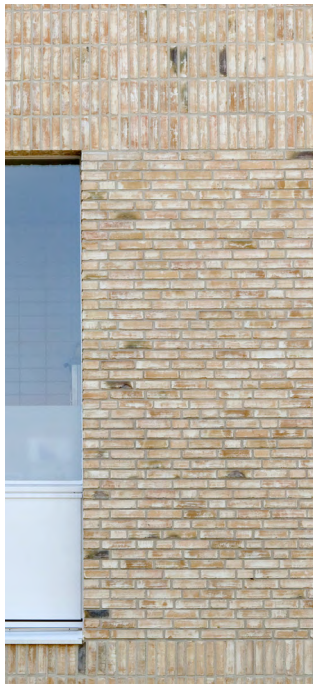
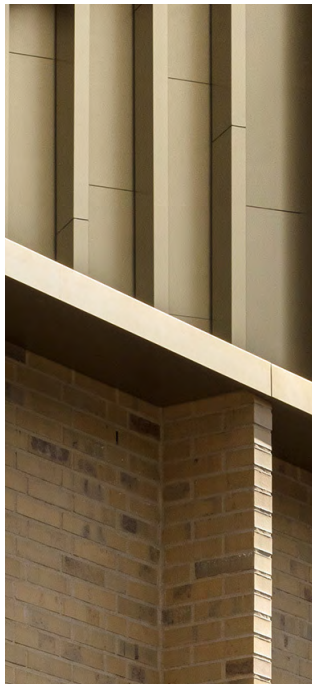
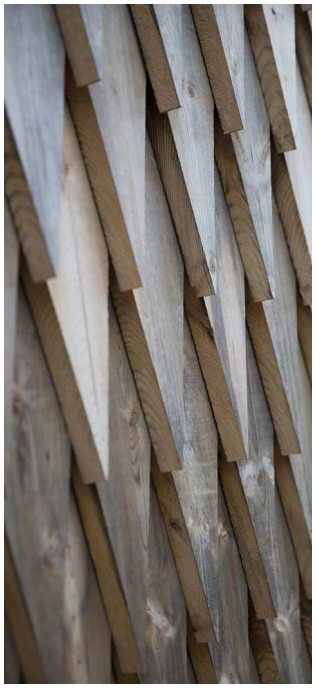
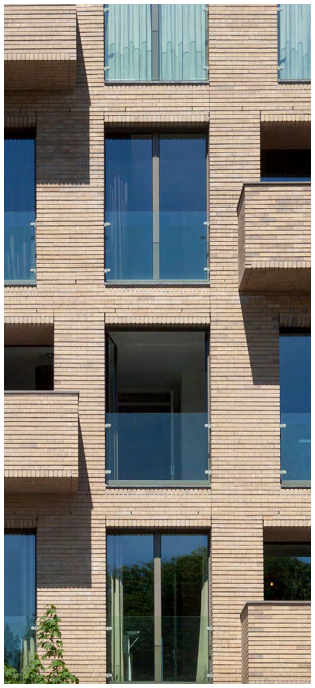

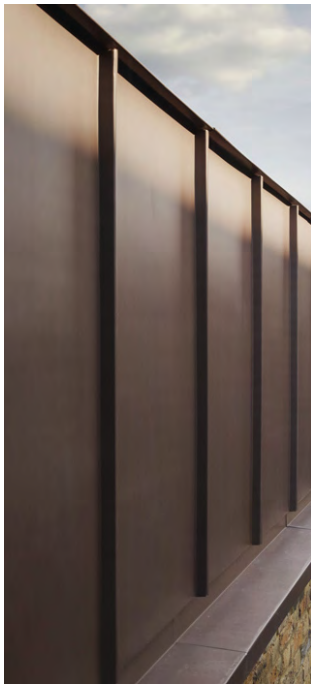

Architectonische kwaliteit en materialisering
Hierboven het kleurenpalet voor de nieuwbouw welke ‘verkleurd’ van zilver-grijs naar een grijs-bruine tint. Dit palet kan tussen de verschillende bouwdelen verkleuren, contrasten binnen het bouwdeel dienen te worden voorkomen teneinde de eenheid te bewaren. Accenten dienen een functionele toepassing.

De gevels en de uitstraling van de bouwdelen bezitten een zekere mate van uniformiteit, met eenduidig kleur- en materiaalgebruik, zonder een groot kwaliteitsverschil tussen straat-, zij-, kop en hofgevels.

Omwille van het behoud van de herkenbaarheid van het oorspronkelijke strafgevangeniscomplex dient de nieuwbouw een contrast in materiaal- en/of kleurgebruik ten opzichte van het bestaande monumentale complex te bezitten.

Het Monument

Transformatie van het monument

Het nieuwe hotelprogramma

Het cellengebouw

De kapel

Het administratiegebouw en voorhof

Het dienstengebouw

De ringmuur

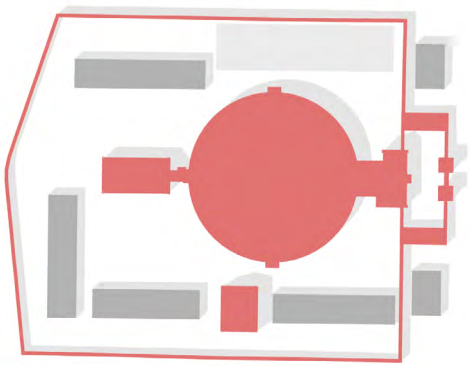

Transformatie van het monument

De monumentale gebouwen hebben van zichzelf een hoge ruimtelijke en architectonische kwaliteit. Het is de opgave bij de transformatie om binnen deze kwaliteiten, meerwaarde toe te voegen. Met de juiste ingrepen zal het monument worden versterkt en de nieuwe functie optimaal worden gefaciliteerd. De nieuwe functie is de eerste stap. De gekozen hotelfunctie ligt in zijn ruimtevraag en organisatie dicht bij de oorspronkelijke gevangenisfunctie. Beide functies gaan in de basis uit van een groot aantal kleinere ruimten met daarnaast grotere centrale voorzieningen. Beide gevangenen of gasten ervaren immers het verblijven in een kleine cel en ondergaan de overrompelde ruimtelijkheid van de koepel. De historisch licht sarcastische bijnaam ‘Hotel de Houten Lepel’ wordt realiteit.

Respecteren structuur en ruimten

Het respecteren en een gebouwstructuur is de basis van een goede transformatie. De functie volgt zo maximaal mogelijk de structuur. Zo zal in de koepel de cellenstructuur op enkele uitzonderingen na volledig in tact worden gelaten. De afzonderlijke cel wordt afzonderlijke kamer. Er wordt zelfs gekeken of het mogelijk het karakteristieke sanitair in de cellen te kunnen hergebruiken. In contrast met deze kleinste eenheid van de cel staat de grote ruimte van de koepel. De al eerder omschreven ruimtelijke ervaring blijft intact. Dit geldt ook voor de routing die werd afgelegd door de gevangenen.
De buitengevels van het complex omgrenzen het totale ensemble en geven het complex zijn beslotenheid. De randen van het de gevangenis met de ringmuur en de ‘kasteel’-torens zullen deze functie van een meer besloten gebied blijven bewaken.

hierboven: schema van de monumentale bebouwing na sloop van de bebouwing uit de periode 2000-05 en de toevoeging van het woonprogramma

links: foto koepelcomplex vanaf KEMA straalverbindingstoren (RCE)

a.

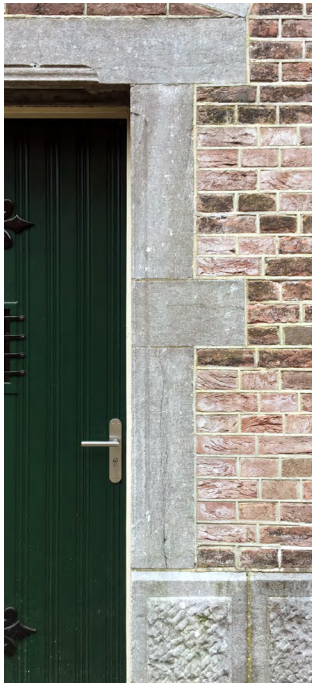

a.

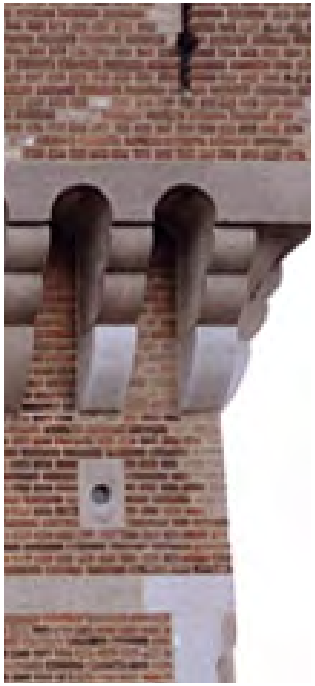

a.

b.

b.

c.

fotos van gevelfragmenten van de bestaande monumentale bebouwing: a. het poortgebouw, b. het administratiegebouw, c. de koepel en het dienstengebouw d. de kapel en e. de ringmuur

c.

d.

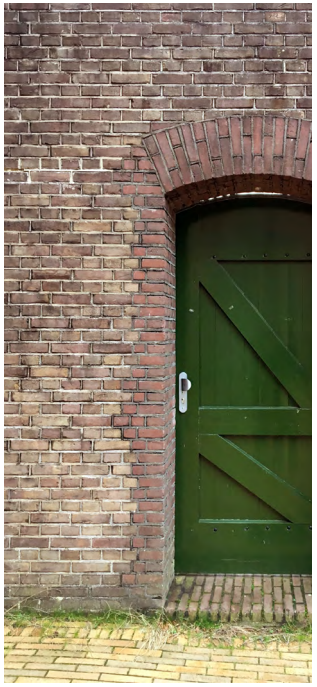

e.

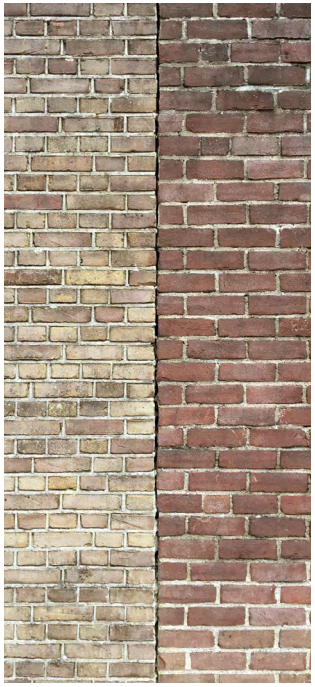

e.

e.

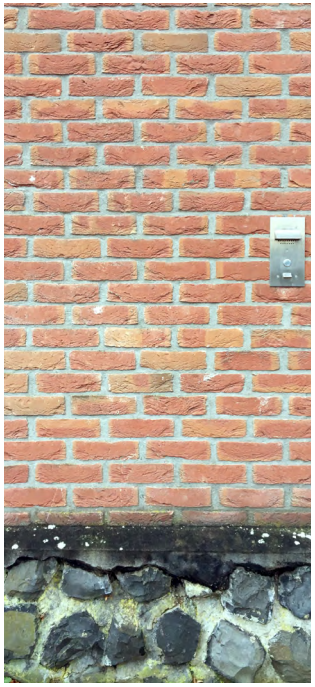

b.

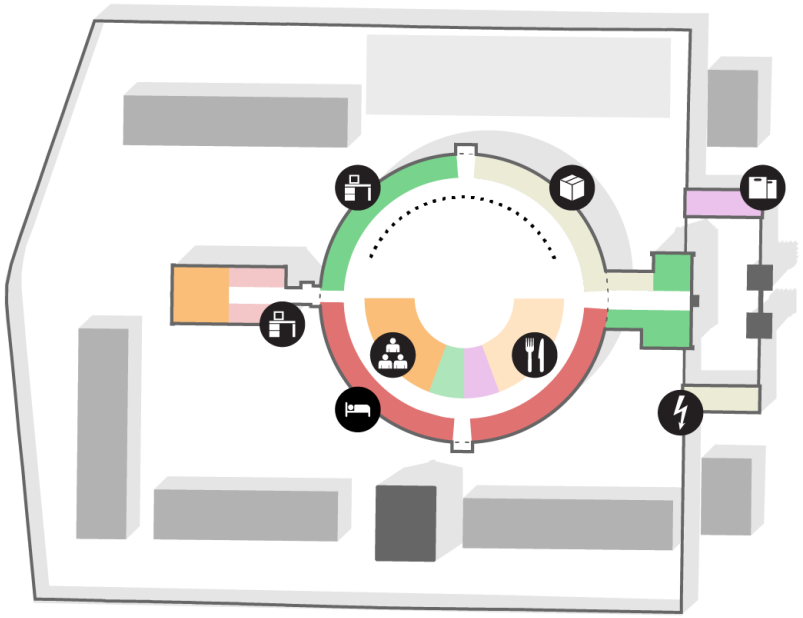

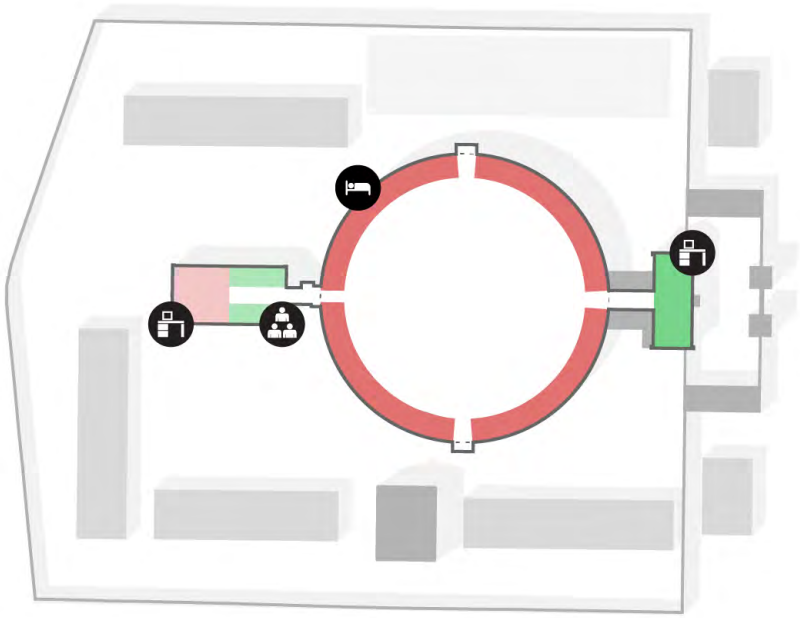

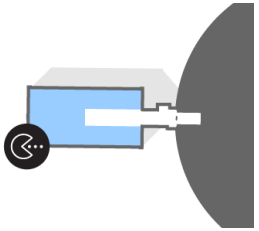

hotel
137 kamers

restaurant
190 m²

bijeenkomsten
316 m²

vergaderen
173 m²

escape rooms (in souterrain)
85 m²

bakkerij/koffiehuis
135,3 m²

start-ups
399 m²

algemene voorzieningen
ca. 200 m²

Het nieuwe hotelprogramma

Hotel / Zaalaccomodatie

Het hotel in de koepel richt zich op de gevangenis beleving. Je komt er overnachten voor een ‘nachtje in de cel’ maar natuurlijk ook om het gebouw te ervaren. Freedom Hotel BV zal gaan bestaan uit 137 kleine 2-sterren kamers op de hostel/hotelmarkt. De schatting is, gezien het unieke karakter van het project, dat er grof genomen 75 kamers kunnen worden gevuld met nieuwe markten zoals: familiediners, reünies, zakelijke bijeenkomsten met overnachting en Leisure weekenden gecombineerd met activiteiten in het gebouw. De overige 62 kamers zullen worden toegevoegd aan het bestaande aanbod gericht op het lage segment. Op die manier zullen er 62 kamers op de hotelmarkt bij komen. Een beperkt aantal wat de hotelmarkt goed kan opvangen met dit unieke karakter.

De centrale koepelruimte zal een levendige plek zijn met een gezellig restaurant/co-working en gelegenheid om bijeenkomsten te houden voor bedrijven. In de onderste ring komen in de cellen werkplekken voor startups. De centrale ruimte kan dienst doen als vergaderlocatie of een grotere bijeenkomst faciliteren. In het restaurant wordt ontbeten, geluncht en gedineerd. Ook voor mensen vanuit de omgeving is het hotel geopend. We willen juist de Koepel weer openstellen voor gasten van buitenaf. De gevangenis is een zeer imposant gebouw waarin iedereen graag zijn of haar ogen uitkijkt.

De ruimten die gelegen zijn aan het voorplein zijn bestemd voor kleinschalige ondersteunende voorzieningen. Hierbij valt te denken aan kleine horeca met een terras, kleine commerciële ruimten of ambachtelijke winkeltjes. Deze voorzieningen kunnen zich richten op de hotelgasten als ook de wijkbewoners. Het voorplein zelf zal daarmee ook een verblijfskwaliteit krijgen waar gasten en wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten. In de noordoost hoek van het terrein komt er voor de hotelgasten en personeel een parkeervoorziening van 126 parkeerplaatsen. Aan deze zijde is er in de noordelijke toren van de koepel een tweede toegang gelegen. Deze toegang is ook direct gelegen aan de bevoorradinghof voor de Koepel.

FREEDOM HOTEL zal naar verwachting rond 2025 haar deuren openen.

linkerpagina: schema programma hotelfunctie begane grond (links) en verdiepingen (rechts) (nb: vermelde oppervlakten zijn globaal)

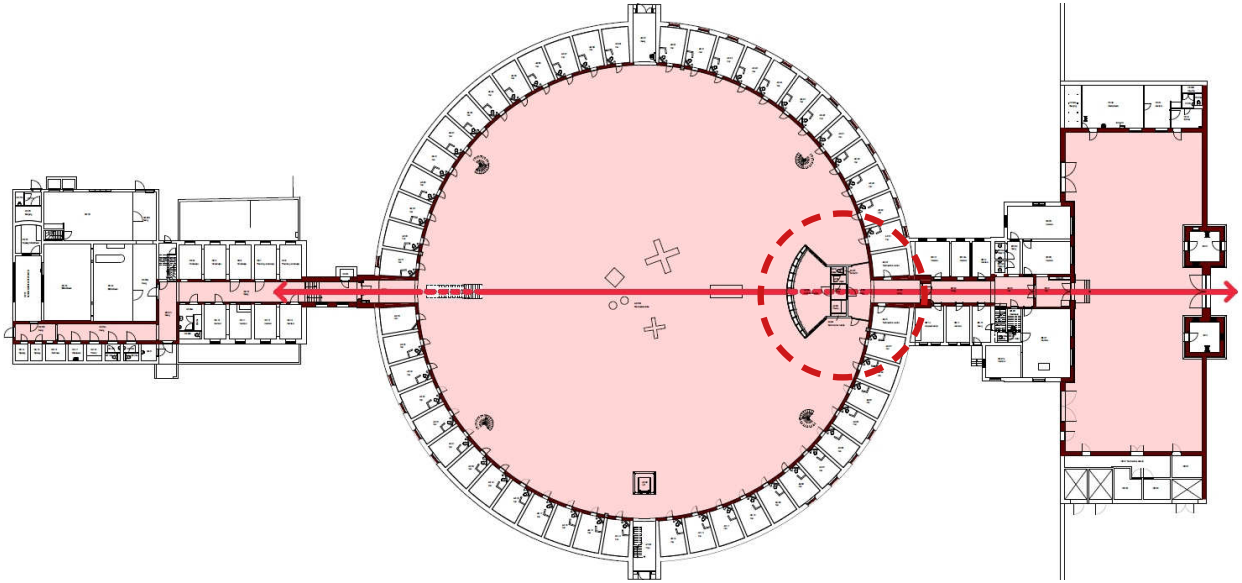

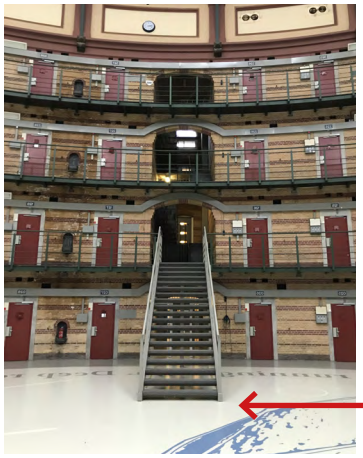

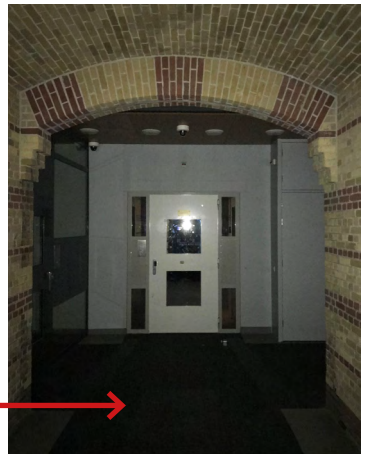

trap

centraalpost

Het cellengebouw

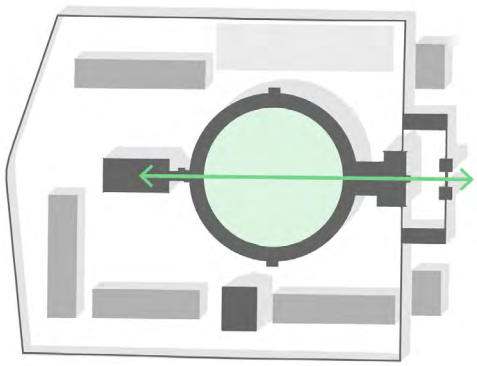

monumentale routing

Opschonen monumentale routing

De in de Nota van Uitgangspunten omschreven waardevolle hoofdstructuur is de rituele routing die de gevangen aflegden van oost naar west. Met de recente verbouwing uit het begin van deze eeuw zijn er op de hoofdas enkele obstakels toegevoegd. De meest belemmerende is de centraalpost. Deze post verving de oorspronkelijke centrale observatiepost die qua locatie nog zichtbaar is in de vloer.
Bij de transformatie gaan we minimaal uit van het verwijderen van de centraalpost waardoor de hoofdstructuur beter tot zijn recht gaat komen.

hierboven: schema van de monumentale route

rechts: impressie van de ruimtelijkheid van het cellengebouw (de koepel) bij het amoveren van de centraalpost en trap

linkerpagina: tekening en foto's van de monumentale routing met (gemarkeerde) obstakels. (tekening en foto midden uit biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

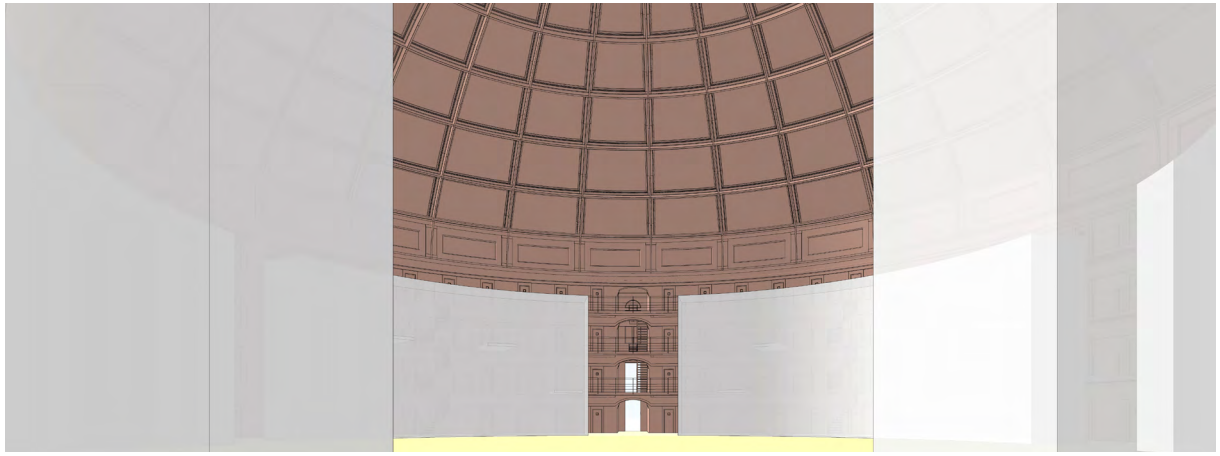

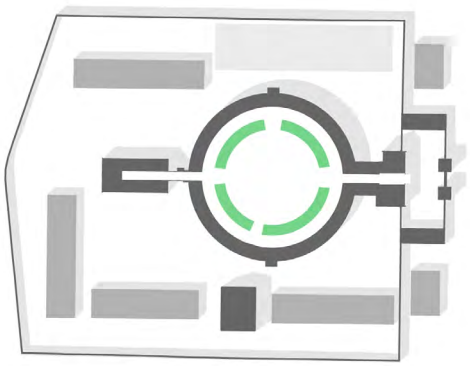

meubel

Toevoegen nieuw meubel

Al direct na de opening bleek de akoestiek in de koepel rampzalig. De beoogde rust sloeg om naar een kakofonie aan geluiden. Dat dit anders was ingeschat wordt getoond door de ontworpen preekstoelfunctie op het wachthuis. Dit bleek al direct na oplevering niet werkbaar. Staand in het middelpunt hoorde de predikant alles sterk versterkt terug en konden de gevangenen het niet goed volgen.
Om in deze ruimte de juiste akoestiek te realiseren is er een forse ingreep nodig. Dit wordt nader onderzocht en wordt afgestemd met een akoestisch adviseur. Bij dit alles is het behouden van het ruimtelijke ervaring essentieel. Het ‘inpakken’ van de binnengevel en plafond met akoestisch materiaal is een onwenselijke optie. We stellen een toevoeging voor die ruimtelijk los komt te staan van de koepel: het meubel.

Het meubel reguleert de akoestiek en bied daarnaast ruimte voor enkele noodzakelijke ondersteunende functies en het hotel restaurant. Hiermee voorkomen we grotere aanpassing aan het monumentale cellengebouw. Daarnaast geeft het meubel in aanvulling op de kleine hotelcellen, de mogelijkheid om in de grote ruimte te verblijven. Tot slot ordent het meubel de logistiek binnen de koepel. Tussen de cellenring en het meubel wordt de galerij zone opgewaardeerd. Bij centrale activiteiten in de koepel blijft de logistiek van het hotel functioneren.

Het vloer kunstwerk van Anne Semler zal niet als geheel kunnen worden behouden. Door sloop van de centraalpost, de zitelementen en het toevoegen van het meubel, wordt het beeld verstoord. Het aanbrengen van een nieuwe vloer is onvermijdelijk.

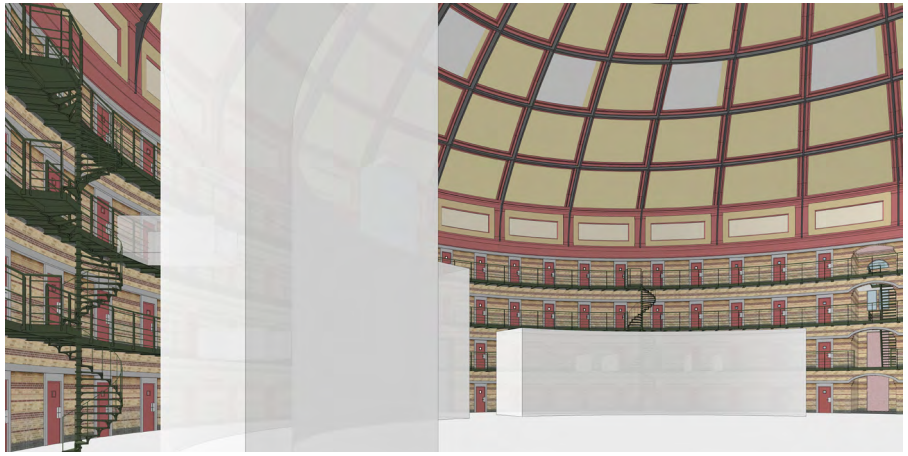

hierboven: schema van meubel binnen het cellengebouw..

geheel rechts: conceptschets van de ruimtelijkeheid van de koepel met het meubel (nadere studie en uitwerking volgen in een later stadium)

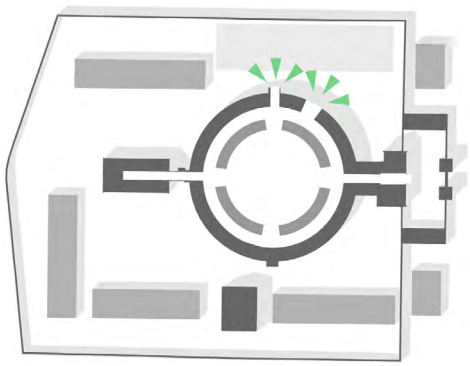

doorbraak in cellenring

Doorbraken in cellenring

De strafgevangenis is in de basis ontworpen om niet eenvoudig naar binnen en buiten te gaan. Met de nieuwe functie van hotel en aanvullende activiteiten in de koepel zullen er in de toekomst meer personen aanwezig zijn in het gebouw. Om dit goed te faciliteren zullen er twee hoofdentrees voor de nieuwe functie komen.

De eerste entree is de huidige hoofdentree die loopt via het poortgebouw, de voorhof en het administratiegebouw naar de receptie/lobby in de koepel. De tweede entree is via de noordelijke toren. Aan deze zijde is er dan een directe koppeling vanuit de nieuwe parkeervoorziening. Deze toegang verbindt op één niveau de koepel, het terrein en ook de parkeervoorziening. Dus ook zeer geschikt voor mindervaliden. Er komt daarvoor een nieuwe pui die de maximale breedte van dit voormalige trappenhuis zal benutten.

Aan de noordzijde komt de meest ingrijpende doorbraak. Er zullen enkele cellen ruimte maken om de routing tussen de koepel en het transporthof goed te kunnen faciliteren.

Bovenstaande doorbraken voorzien ook in de noodzakelijke extra breedte voor de veilige vluchtroutes vanuit het gebouw.

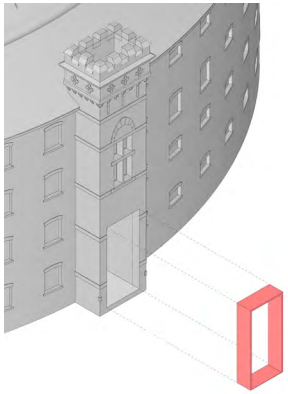

hierboven: schema van de verschillende doorbraken in de cellenring.

rechts: conceptschema's van de doorbraken in de cellenring

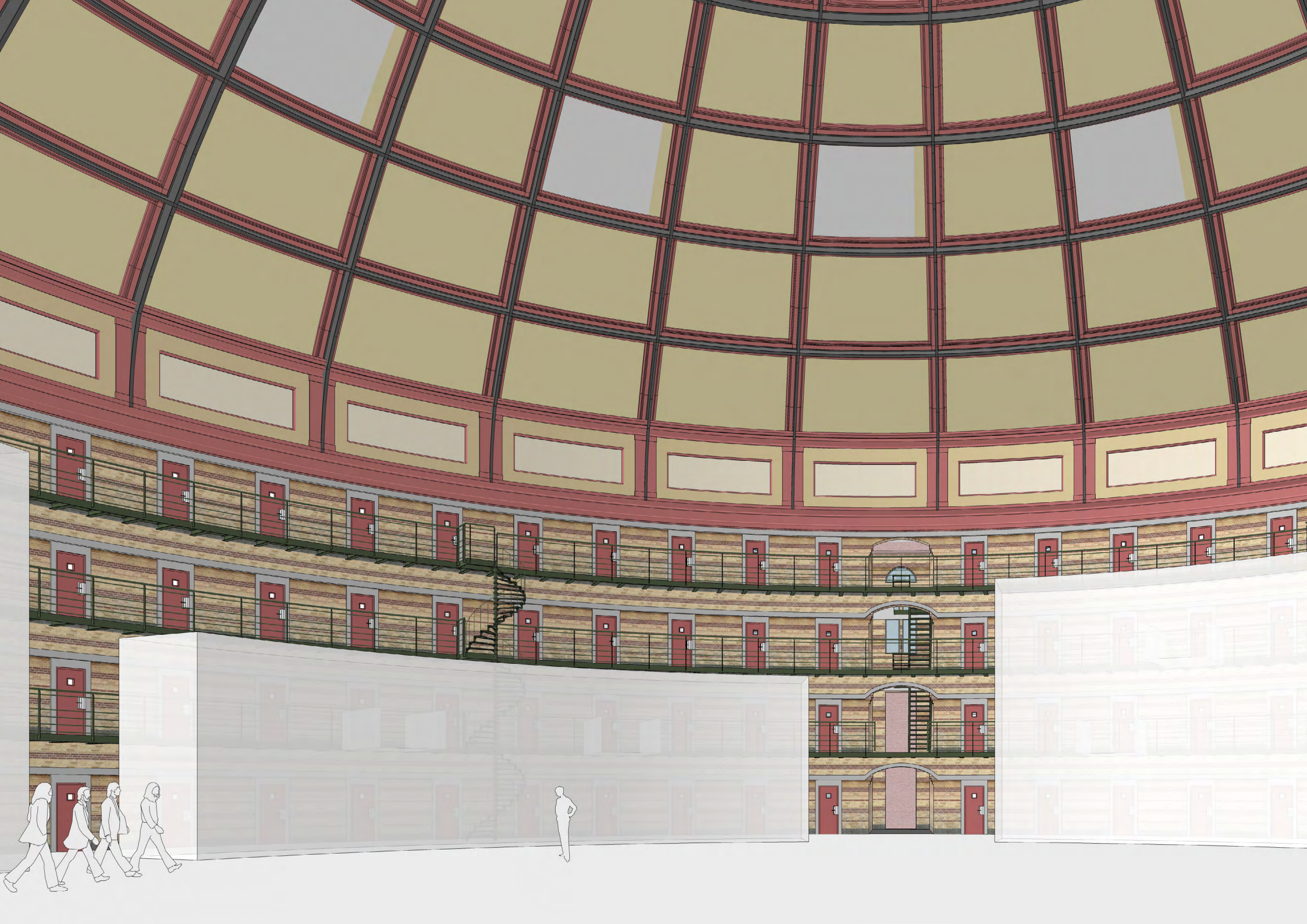

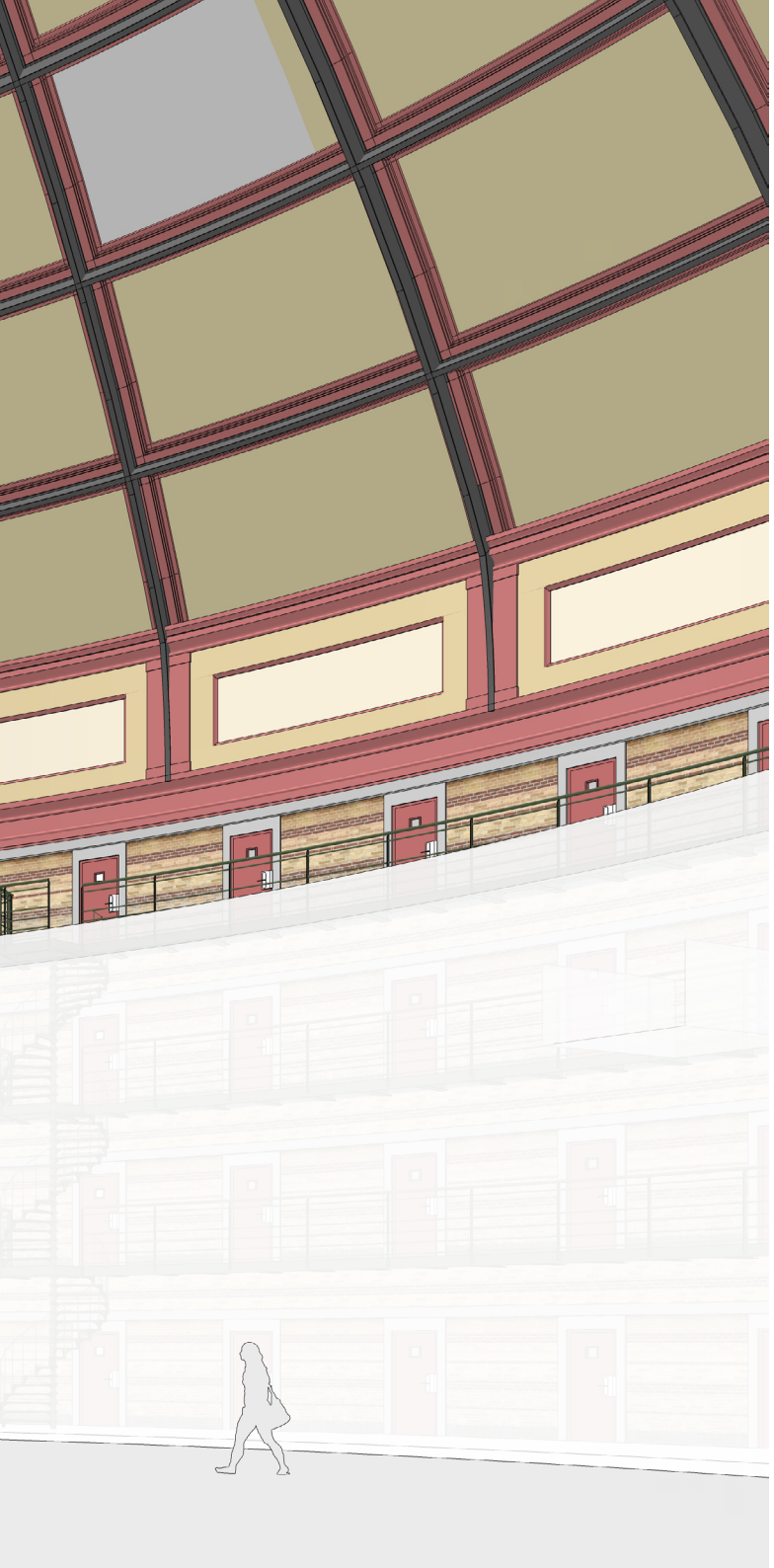

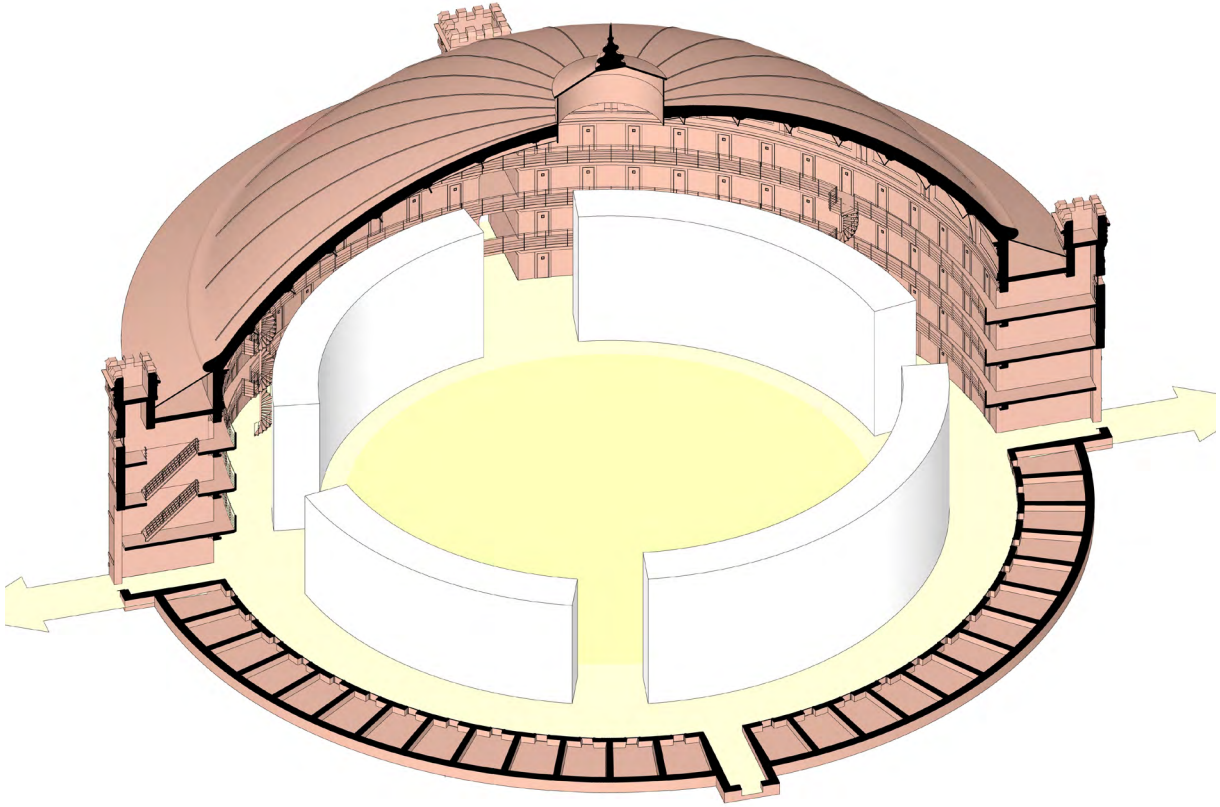

hierboven: concept schets met nieuw meubel binnen de koepel

links: impressie van de ontwerprichting voor het meubel in het cellengebouw

referentiepalet aan ruimtelijke invullingen in de bestaande open ruimten van de monumentale koepel en de kapel

Het administratiegebouw en voorplein

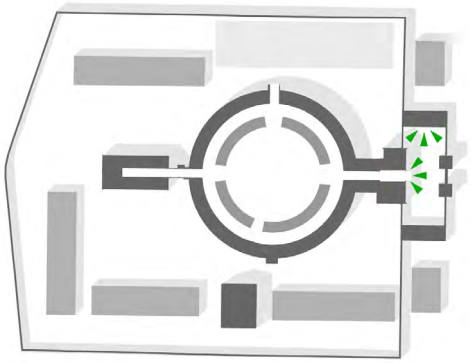

openen van het voorplein

Het voorplein krijgt naast zijn functie als formeel (en besloten) toegangsplein, een publieksfunctie. Gasten van het hotel als ook bewoners van de nieuwe woningen maar zeker ook wijkbewoners zullen hier op een mooie zomeravond of een mooie voorjaarsmorgen een terrasje pakken. De ruimten aan het voorplein in de beide bijgebouwen (magazijnen) als ook in het administratiegebouw zijn ook gericht op het plein. De verschillende commerciële ruimten worden ook direct ontsloten vanaf het voorplein.

De huidige gevels zijn zeer gesloten. We stellen voor om op de begane grond de puien te openen en ook openingen toe te voegen. Aan de centrale entree zullen geen ingrepen plaats vinden. Nader onderzoek is nodig naar de toegankelijkheid van deze nieuwe functies. Zeker in relatie tot de verschillende vloerniveau 's van het plein zelf en ook de gebouwen aan het plein.

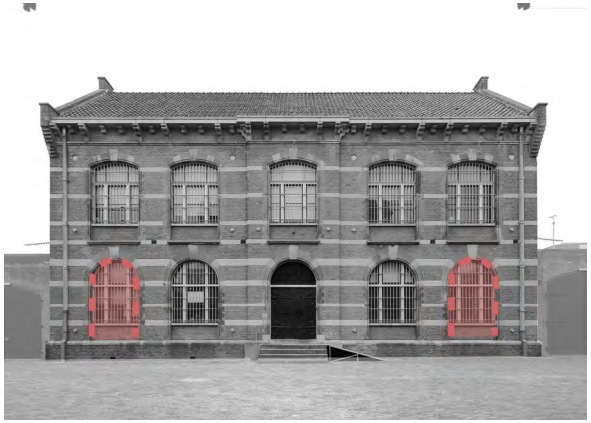

hierboven: schema van het openen van het voorplein

rechts: conceptschets van het openen van het adminstratiegebouw

geheel rechts: conceptschets van het openen van de bijgebouwen

De Kapel

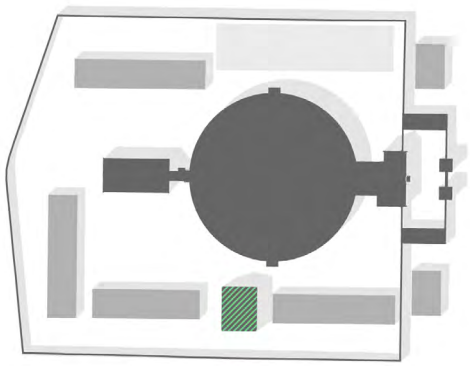

De kapel wordt getransformeerd naar een woon- en/ of een kantoorfunctie. Om voldoende oppervlak te kunnen maken voor één van deze functies is het realiseren van een insteekverdieping een goede optie. Dit sluit ook aan op de oorspronkelijke verschillende niveaus in de kapel waarvan de pastoor de dienst leidde.

De ruimte is voorzien van mooie vensters op de verdieping die met het slopen van de aanbouw weer goed in beeld komen en waardoor de ruimte meer licht zal vangen. De plint van de kapel is nagenoeg geheel gesloten. Om te voorzien in een entree tot de woon- of kantoorfunctie, daglicht en ook zicht op het terras zijn hier nieuwe openingen noodzakelijk. Dit onder andere op de positie van het reeds gesloopte voorportaal/-huisje.

hierboven: schema invulling van de kapel

rechts: conceptdoorsnede voor het invullen van de kapel met twee woningen met over de lengte de woningscheidende wand

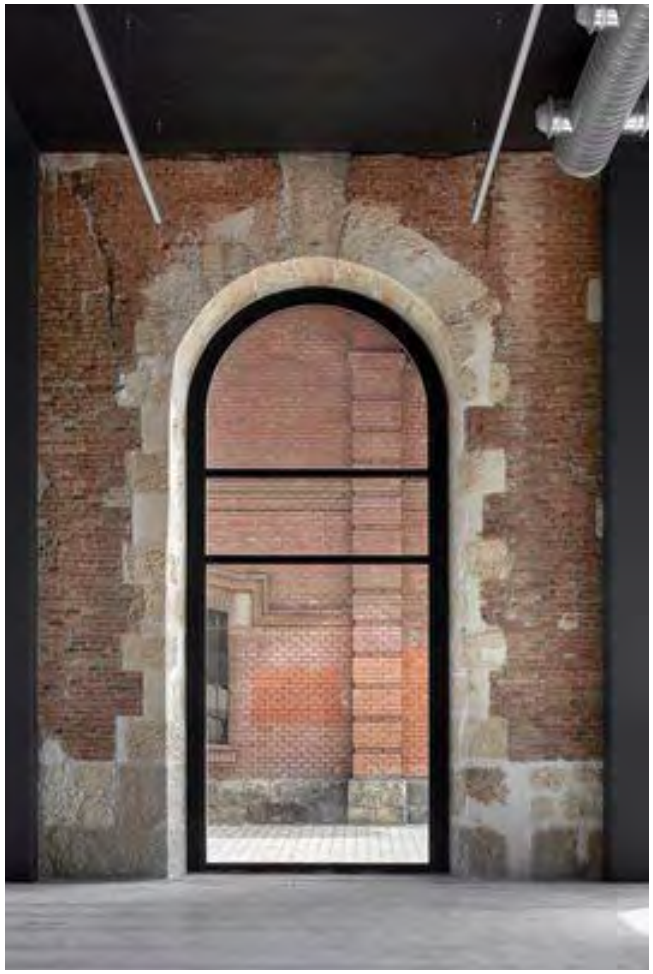

referentiepalet aan ingrepen in het bestaande monument en invullingen van bestaande en nieuwe gevelopeningen.

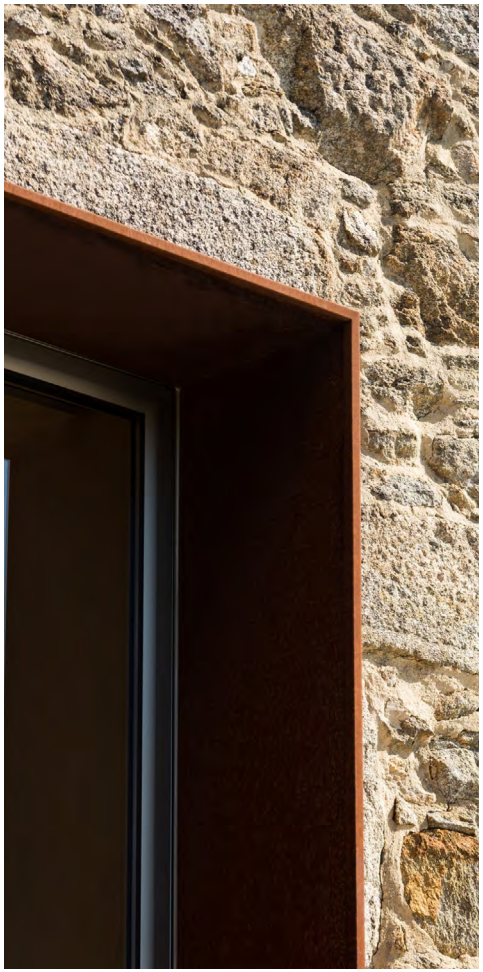

referenties voor de materialisering en detaillering van de openingen.

De ringmuur

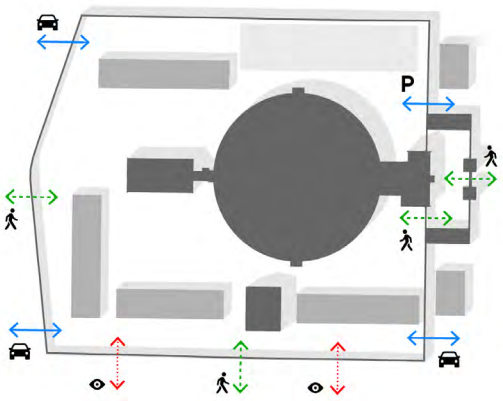

opening voor auto- & fietsverkeer

opening voor voetgangers

opening voor zicht en doorkijk

Voor het functioneren van een gedifferentieerd woonwijkje dient de ringmuur op een aantal plekken te worden geopend. Deze openingen worden gevormd door het permanent open zetten van bestaande houten poorten en door incidenteel openingen aan te brengen in de muur. In beeld zullen de openingen het doorgaan door de muur zichtbaar maken. Uit- en inbreken op een herkenbare en geoorloofde wijze.

N.B.: de in dit masterplan opgenomen impressies van de doorbraken in de ringmuur zijn indicatief en worden in de verdere planvorming in nauwe samenwerking met RCE en Team Welstand en Monumenten verder uitgewerkt.

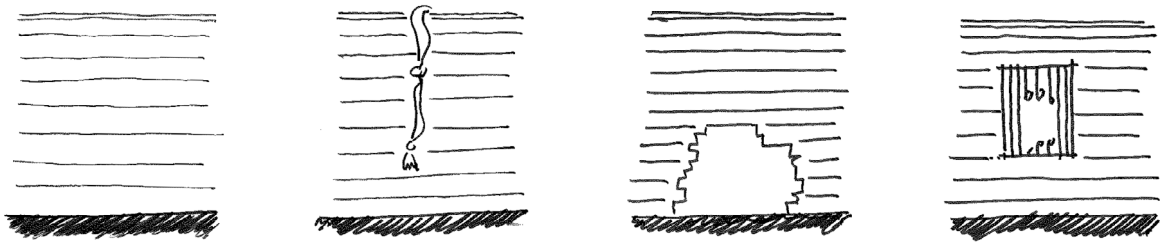

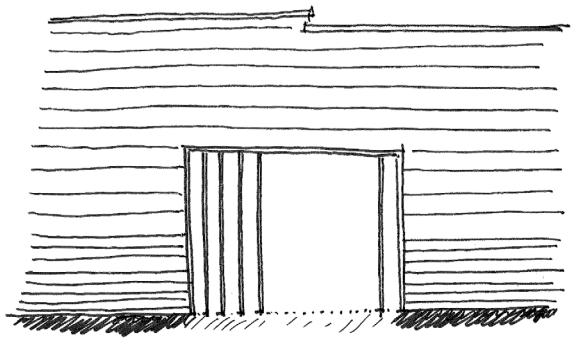

hierboven: schema van de verschillende openingen in de ringmuur.

rechts: concept schets voor het openen van de ringmuur

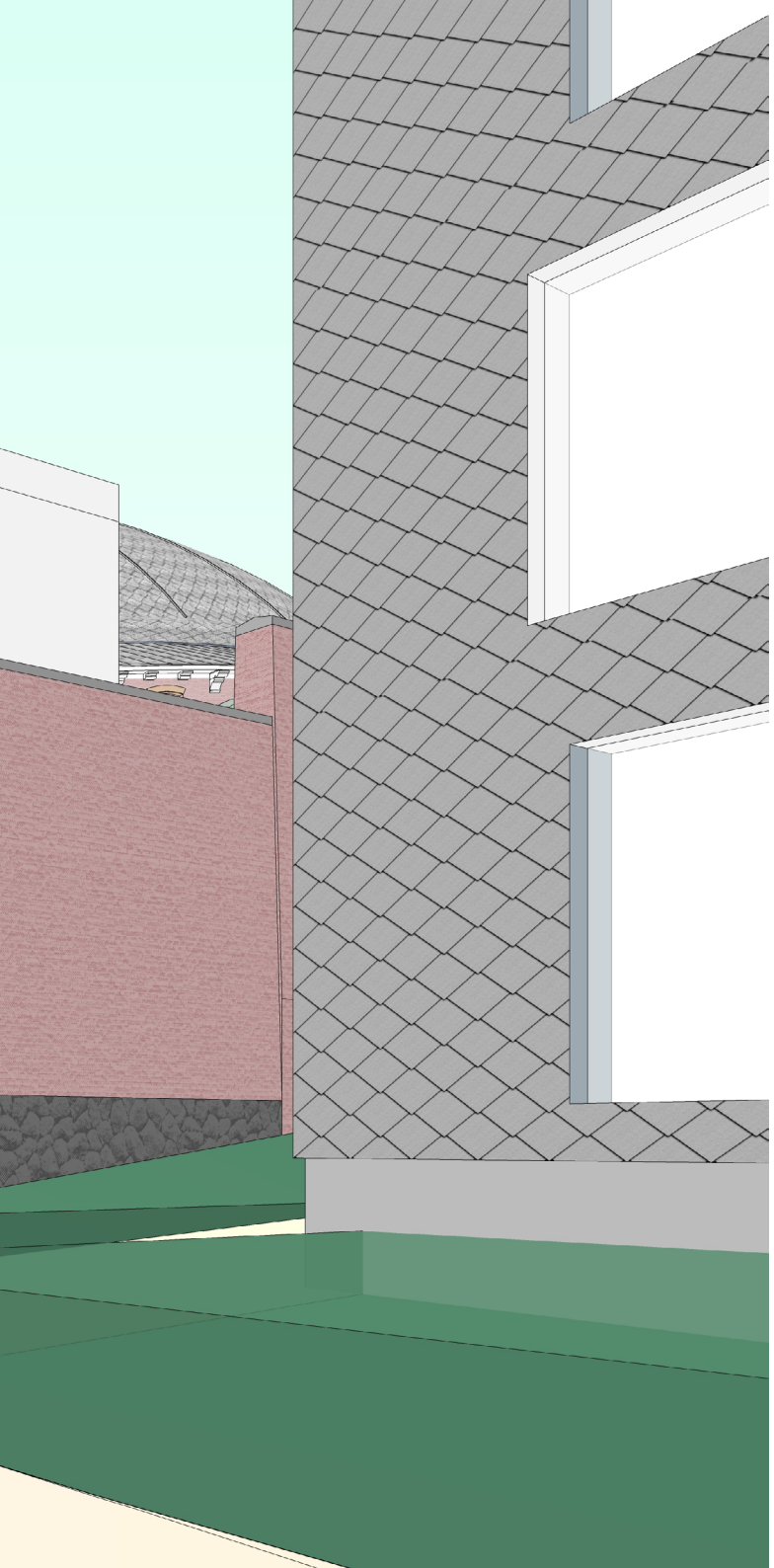

impressie van de mogelijke ontwerprichting voor de toegang aan de Wilhelminastraat

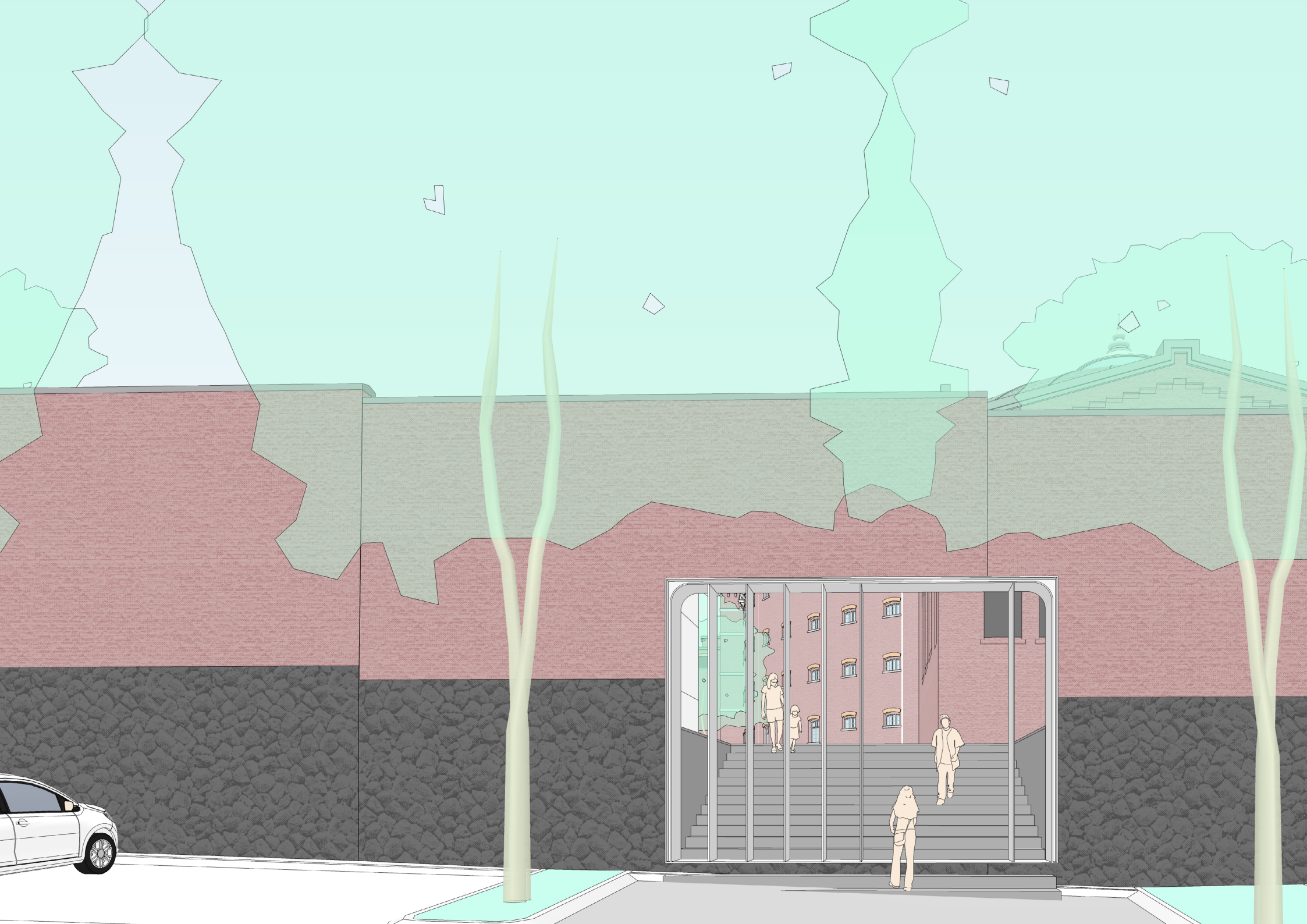

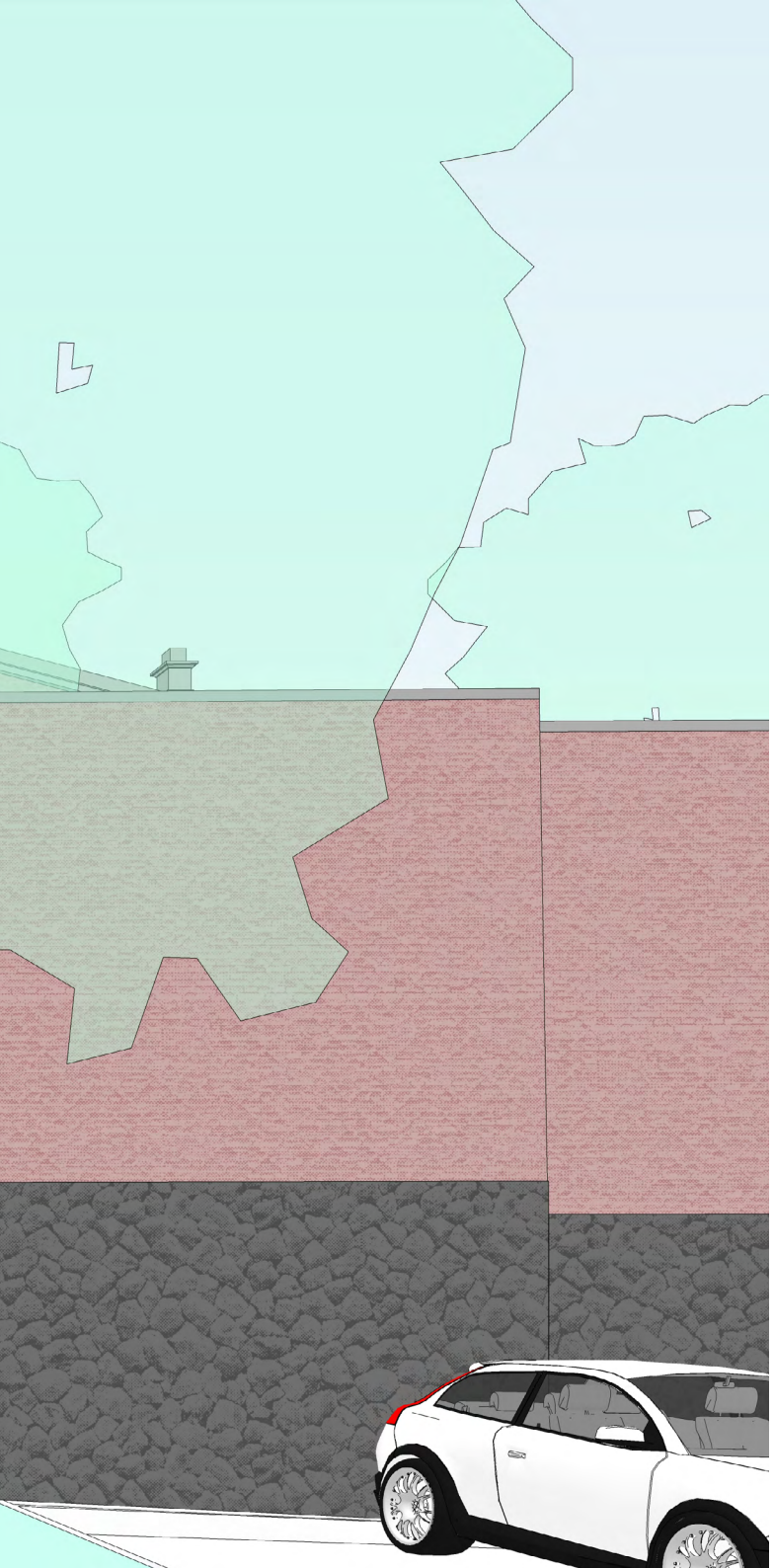

impressie van de mogelijke ontwerprichting voor de toegang aan de Alexanderstraat (nadere uitwerking volgt in een later stadium)

Landschapsontwerp

Tuin van Lombok

Groenstructuur wachters

Inrichting binnenhof

Voorplein en terras

Inrichting straat

Vergroening muur

Groenbalans & bomen

Inzameling afval

Flora en Fauna

Waterhuishousing en infiltratie

Energie

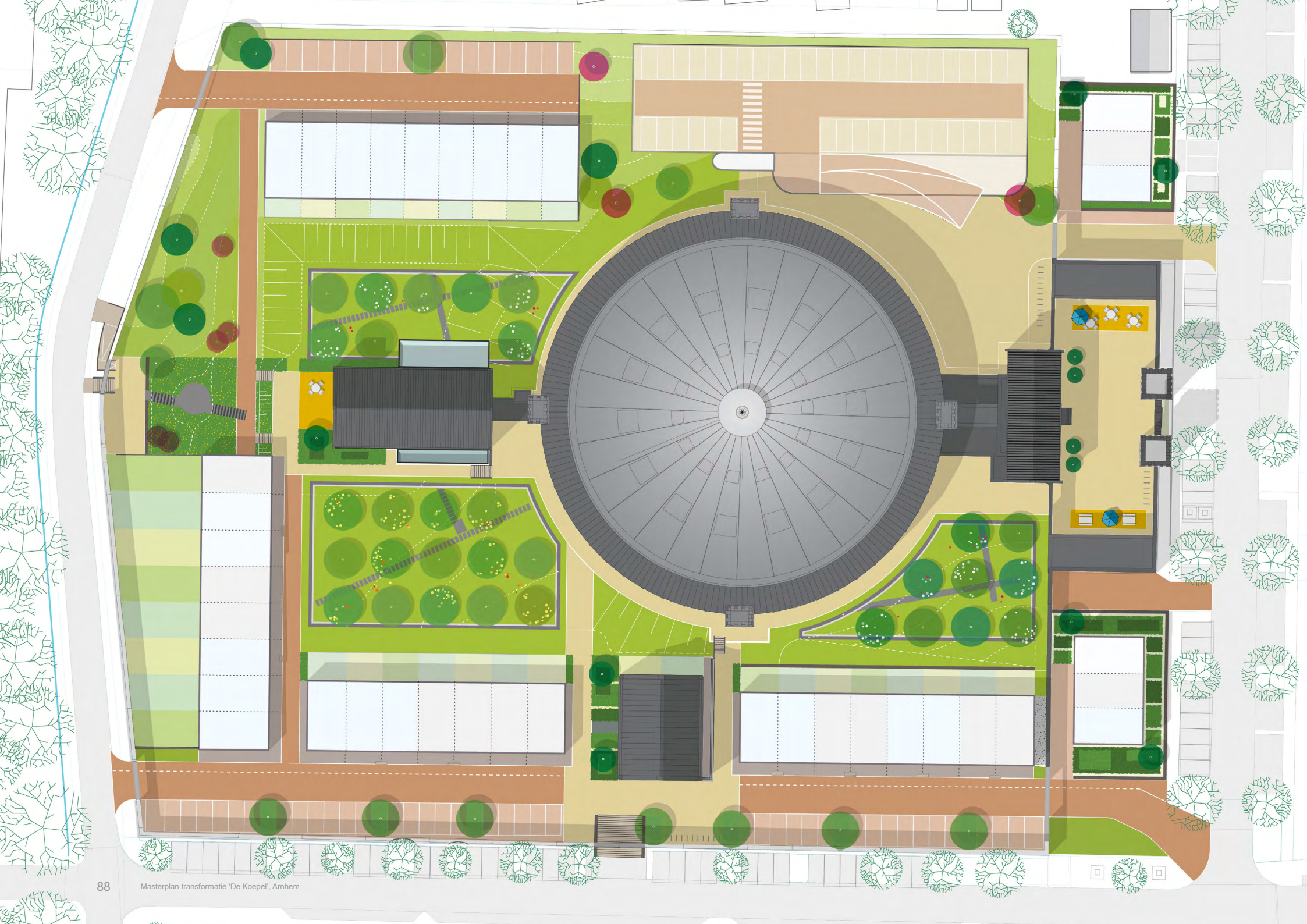

bestaande monumentale bebouwing

nieuwe bebouwing

bestaande bomen

nieuwe bomen

groenstructuur wachters

inrichting binnenhoven

verbindende loper

pleinen & terrassen

steile tuin

straat & parkeren

privé terrassen

privé tuinen

Tuin van Lombok

De buitenruimte van De Koepel is te zien als een tuin voor de wijk. Omdat er nu weinig openbaar (verblijfs-) groen in omgeving aanwezig is, biedt het openen van de gevangenismuren een prachtige kans dit te verbeteren. Het terrein van de Koepel wordt toegankelijk en uitnodigend voor de buurt. Het idee voor de inrichting is die van een Hortus Conclusus: de omsloten tuin. De monumentale gevangenismuur vormt hiervoor de basis. De muur geeft het terrein een bijzonder karakter en is beeldbepalend voor de omgeving. De muur zorgt voor een zeker mysterie – wat vindt hier achter plaats? De inrichting van het terrein heeft meer het karakter van een tuin dan een park. Daarmee biedt de locatie een waardevolle aanvulling op de omgeving van Lombok met Arnhems Buiten nabij. De Hortus Conclusus vormt een groene oase, die zowel besloten en intiem, als verbonden en gemeenschappelijk is.

Het plan is opgebouwd uit een viertal principes: binnen de muur ligt een lommerrijke tuin: één groen tapijt met bloemrijke kamers. Deze tuin wordt doorsneden door paden, de muur wordt op strategische plekken geopend, daarmee wordt de tuin toegankelijk. Rondom de Koepel wordt een nieuw wooncarré geplaatst, binnen het carré is het groen, de toegangsweg ligt langs de zuidelijke muur. Op het terrein zijn een twee uitnodigende locaties te vinden met variërende activiteiten: een hellingtuin die ook ruimte biedt om te spelen en een voorplein met een terras.

Hoogteprofiel

De hoogte op het terrein verloopt grofweg van de noordwesthoek diagonaal over het terrein naar de zuidoosthoek. Het hele terrein kent ca. 15 meter verval. Met het bepalen van de hoogtes is rekening gehouden met de eisen vanuit het beheer als ook met een goede toegankelijkheid van zowel de woningen en de Koepel als het gehele terrein. Het grote hoogteverschil wordt zoveel mogelijk gefaseerd opgevangen. Op enkele locaties is het echter nodig om trappen en keermuren aan te brengen.

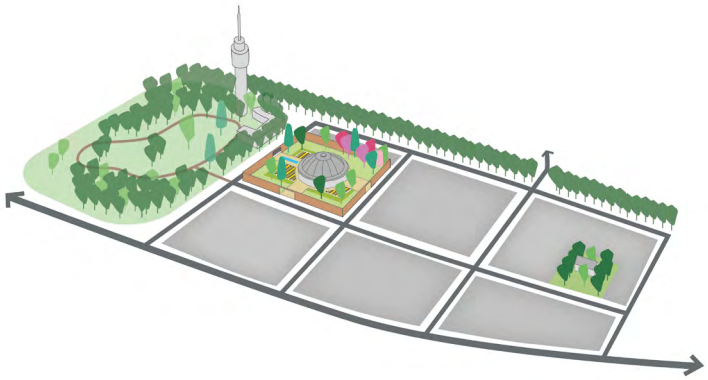

links: concept van 'matroesjka's', een gelaagde tuin: groene ruimte in groene ruimte in groene ruimte

geheel links: conceptschets 'tuin voor de wijk'

rechts: plankaart Hortus Conclusus: transformatie Koepelgevangenis Arnhem (nadere uitwerking volgt in het inrichtingsplan)

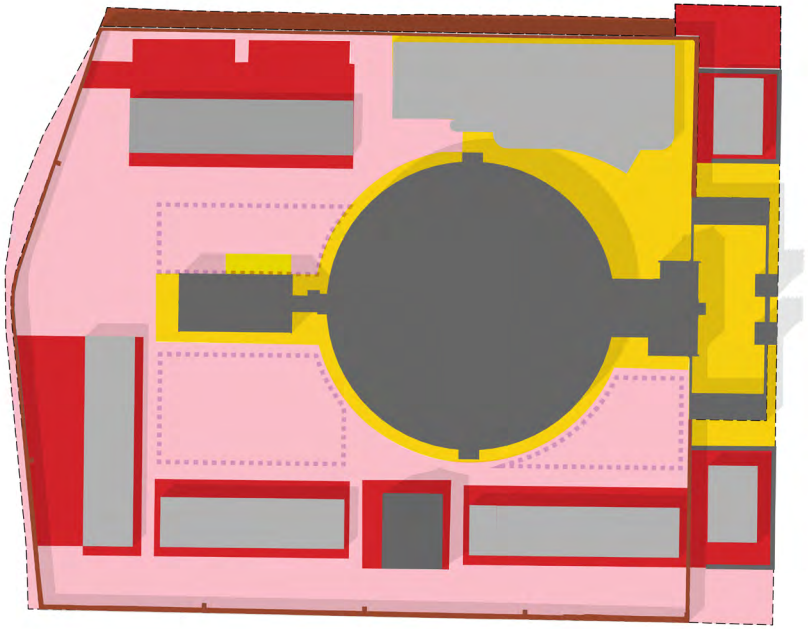

De eigendomssituatie is verdeeld tussen de woningen, de Koepel en de gemeente. Het privé eigendom van de woningen betreft de ruimte direct grenzend aan de bebouwing (rood). Ook de monumentale muur behoort hen toe en valt onder de VvE (bruin). Het hotel is eigenaar van de ruimte bij de monumentale bebouwing: een zone rond de Koepel, het entreeplein en het logistieke hof met inrit (geel). Verder komt het terrein toe aan de gemeente (roze), met bijbehorend beheer.

privé woningen

privé koepel

openbaar

vve - muur

(boomgaard) vereniging

Groenstructuur wachters

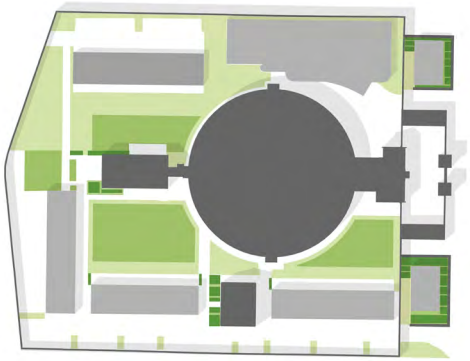

De nieuwbouw aan de Wilhelminastraat verwijst naar de voormalige bebouwing: een tweetal wachters flankeren de hoofdpoort. Deze losstaande gebouwen worden omringd door een gezamenlijke tuin. De entree van woningen ligt aan de achterzijde zodat het aanzicht zo groen mogelijk is. De tuin heeft vooral het karakter van een kijk-tuin.

boven: schema met de groenstructuur rondom de wachters

rechts: referentievan de groenstructuur rondom de wachters

linkerpagina: weergave van de verschillende eigendomsgrenzen

Inrichting binnenhof

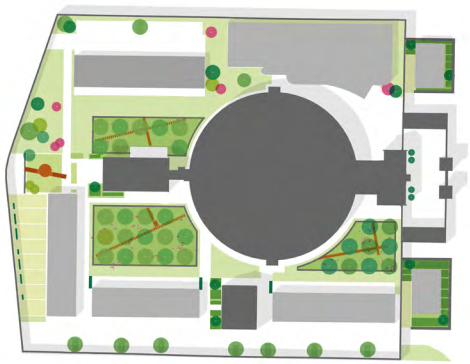

De lommerrijke tuin bestaat uit een hof met een drietal boomgaarden allen vormgegeven in één stijl: het hof kent een tapijt van gras bestaand uit een ‘buffer’ zone met gemaaid gazon met daarbinnen een omlijste boomgaard vol bloemrijk grasland. De lijst tussen het gazon en het bloemrijke gras bestaat uit een brede verharde band. Toevoegingen in elke hof als een zitplek, speelelement, een beeld of bloembed verwijzen naar de traditionele Hortus Conclusus en vormen een eenvoudig, eigentijds accent.

De fruitbomen markeren de tuinen doordat ze in een strak ritme geplant staan. Ze markeren ook de seizoenen: volop bloesem in de lente en fruit in de herfst. Zo nodigen de boomgaarden uit tot participatie. Samen met buurtgenoten kan het fruit worden geoogst en worden verwerkt. Er kan gezamenlijk worden gesnoeid en geplukt, hetgeen de betrokkenheid en de zorg voor de fruitbomen ten goede komt.

Nadat de laatste koper bekend is wordt er gekeken of er voldoende draagvlak is bij omwonenden en wijkbewoners om mee te denken over de inrichting van het binnengebied en mee te helpen met het beheer en onderhoud, snoeien en oogsten. Dit proces wordt verder uitgewerkt in samenwerking met de gemeente. Mocht blijken dat er geen draagvlak is bij de omwonenden en wijkbewoners, dan worden boomsoorten gekozen die passen binnen het beheer- en onderhoudsplan van de gemeente.

Het lommerrijke Lusthof van Lombok oogt uitnodigend, zowel bewoners als gasten kunnen er prettig vertoeven. Buiten de hoven op de groene hellingen staan nog enkele los gestrooide bomen, die verzachten de overgang tussen gebouw en terrein. Als sluitstuk ligt aan de westzijde een kleine meer lommerrijke steile tuin.

boven: schema met inrichting van het binnenhof

rechts: referenties van (participatie in) de boomgaarden en de groenstructuur van het binnenterrein

Voorplein en terras

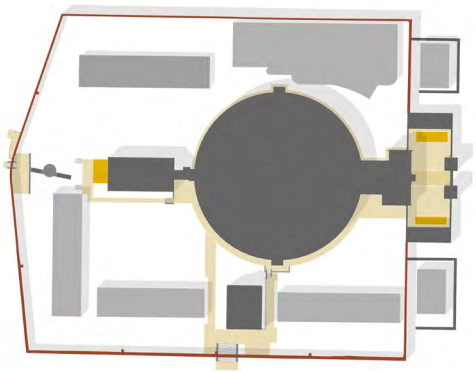

Het voorplein verandert in een sfeervol buurtplein en vormt de entree naar het hotel. Het plein zal worden herstraat met de bestaande klinkers. Een patroon in het straatwerk kan de looplijnen en het terras accentueren. Door bomen in potten te plaatsen, wordt verblijven op dit karakteristieke plein veraangenaamd.

Een tweede terras ligt op de kopse kant van het dienstengebouw. Dit is bedoeld als (verlengde van) de huiskamer voor de hotelfunctie die hier op de begane grond zijn plek krijgt. Het terras biedt uitzicht op de hellingtuin en de flankerende groene hoven.

boven: schema inrichting pleinen en terrassen

links: referenties inrichting pleinen en terrassen

gebakken klinkers loper assenkruis

gebakken klinkers woonstraat

referentiepalet van hoogwaardige materialen zoals
gebakken klinkers en natuursteen voor banden

verbijzondering klinkers terrassen

natuursteen band rondom Koepel

Inrichting straat

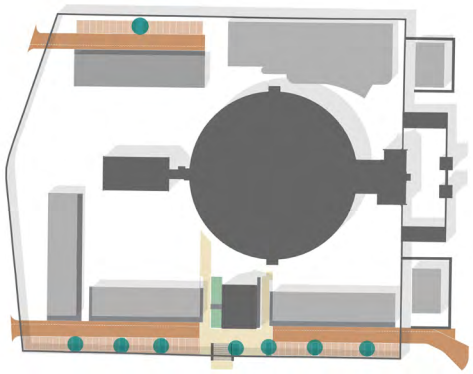

De nieuwbouw aan de zuidzijde wordt van de ‘straat’ gescheiden door middel van een verhoogde plint, een soort Delftse stoep. De stoep biedt toegang tot de woningen en de bergingen. Het niveau van de stoep verspringt met het oplopen van de straat. De stoep biedt is privé eigendom en biedt de ruimte voor het plaatsen van een bankje of potten.

De straat zelf bestaat uit een (geklinkerde) rijbaan van 4.5m met een smalle loopstrook (1.5m) aan de zijde van de woningen. Haaks, in een lange strook tussen de muur en de rijbaan wordt geparkeerd door bewoners. In de parkeerstrook zijn bomen ingepast, ter onderbreking en ‘verzachting’. Het aanzicht van de straat en het uitzicht van de woningen wordt daarmee aangenamer. Ook het woonblok aan de noordzijde ligt aan eenzelfde woonstraat met haaksparkeren.

boven: schema inrichting straat

links: referenties Delftse stoep

Vergroening muur

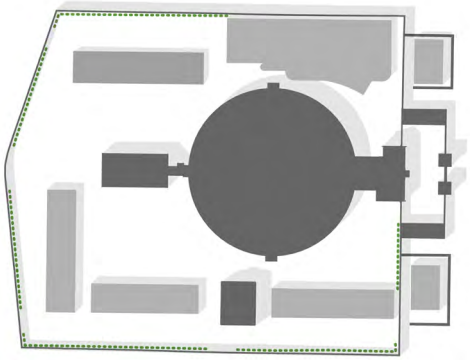

Om het effect van een omsloten groen ensemble, de Hortus Conclusus, verder aan te zetten, wordt de binnenzijde van de gevangenismuur vergroend. Met respect voor de monumentale waarde worden (gedeeltelijk) klim- en kruipplanten aangebracht die het geheel verzachten en de lokale biodiversiteit verhogen. Positieve neveneffecten lijken geluidsdemping en temperatuurverlaging.

boven: schema vergroening ringmuur

rechts: referenties vergroening ringmuur

Groenbalans & bomen

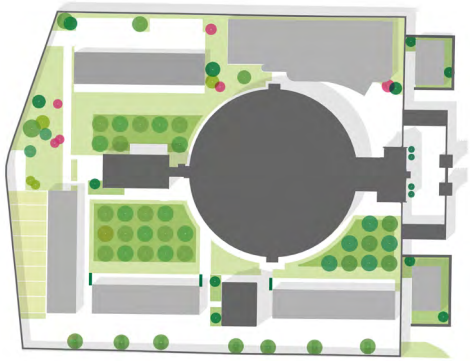

	oude situatie	*nieuwe situatie*
bebouwing (incl. muur)	8.464	8.165
verharding & bouwkundig	6.379	6.907
groen	6.109	5.860
totalen m²	**20.952**	**20.952**
bomen gekapt/te kappen	19	-
bomen nieuw	-	45
heesters nieuw	-	16

geheel boven: schema groenbalans en nieuwe aanplant bomen

boven: tabel met groenbalans

rechts: referenties nieuw aan te planten fruitbomen met bloemrijke ondergroei

In de komende situatie neemt de hoeveelheid bebouwing op het terrein af (ca. 190m2), de hoeveelheid verharding licht toe (ca. 230m2) en de hoeveelheid groen blijft vrijwel gelijk (afname van ca. 45m2). Van het verhard oppervlak zal 675m2, de parkeerplaatsen, uitgevoerd worden in een open, waterpasseerbare verharding.

Volgens de Groenvisie 2017 zijn de Groencompensatieregels niet van toepassing, het gaat om een private ontwikkeling. Het betreft geen groene bestemming (groen, park, bos) en er zijn geen bomen beschermd in het bestemmingsplan of APV.

Bij de inrichting van de buitenruimte worden de uitgangspunten uit het Bomenplan 2019 gehanteerd: boombewust ontwerpen en streven naar meer bomen. Op het terrein zijn 17 bomen gekapt, er zullen nog 2 bomen gekapt worden, één ten behoeve van de aansluiting met de omliggende wegen, de andere ten behoeve van de woningbouw. Voor beiden zal worden onderzocht of herplaatsing mogelijk is.

In het schetsontwerp voor de buitenruimte zijn momenteel ruim 45 bomen opgenomen met daarnaast een 16 tal meerstammige grote struiken. Het grootste deel van de bomen staat in de drie hoven rond de koepel. Ook de ontsluitingsweg langs de muur is van straatbomen voorzien. In de verdere uitwerking van het ontwerp wordt rekening gehouden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte voor de bomen zodat deze kunnen uitgroeien met een volwassen kroon. Het aantal bomen zal daarmee ruimschoots verdubbelen.

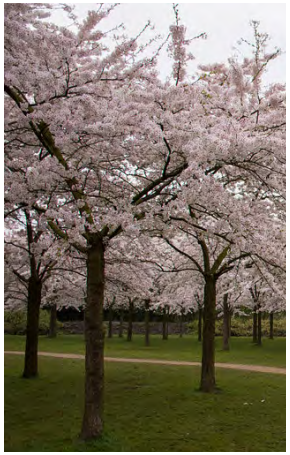

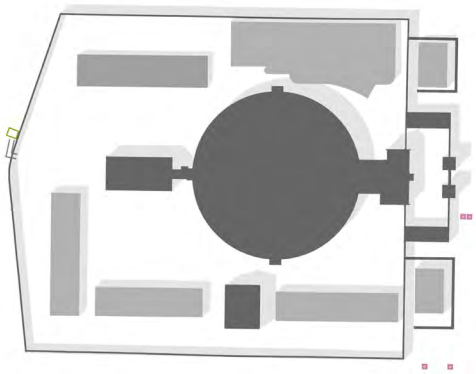

Inzameling afval

De woningen in blok 3, parallel aan de Diependalstraat, krijgen groencontainers. Voor deze containers is nieuwe opstelplek aan de Diependalstraat gedacht die achterom vanuit de tuinen goed bereikbaar is. De andere woningen krijgen een hiervoor minicontainer vanwege de stoepjes en de hoogtesprongen in het plan. Voor de inzameling van het restafval wordt gebruik gemaakt van de twee bestaande plaatsen voor het aanbieden van afval rondom de Koepel. In deze containers is voldoende capaciteit beschikbaar momenteel. De afvalinzameling van het hotel geschiedt op eigen terrein, er is een locatie voorzien in de transporthof.

boven: schema inzamelingspunten afval

boomgaard met verblijfs/buurtplekken

boven: bloem- en kruidenrijk grasland onder de boomgaard, zone rondom is gemaaid

onder: verbijzondering/belijning aangebracht in/om gaard

referentiepalet aan groentoepassingen en bijpassende ruimtelijke objecten

klim- en kruipplanten ter verzachting oude muur

zitelement tussen de bomen

spel aanleidingen in de boomgaard;
glijbaan op groene helling,

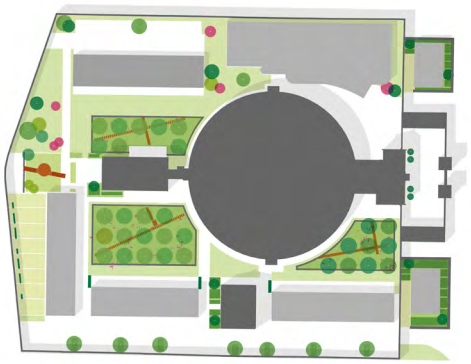

Flora en fauna

Het groene terrein komt de biodiversiteit ten goede. Voor de tuinen worden ook beplanting en bomen geselecteerd die interessant zijn vogels, bijen en vlinders. Naast de groene buitenruimte wordt er ook natuurinclusief gebouwd, met nestkasten voor de gierzwaluw, zwarte roodstaart en verblijven voor vleermuizen.

Er wordt onderzocht of de oude waterkelder geschikt gemaakt kan worden als winterverblijf voor vleermuizen. Dit na aanbevelingen uit het aanvullend ecologisch onderzoek welke als bijlage is bijgevoegd (191033 Aanvullend ecologisch onderzoek F& Koepelgevangenis Arnhem.pdf).

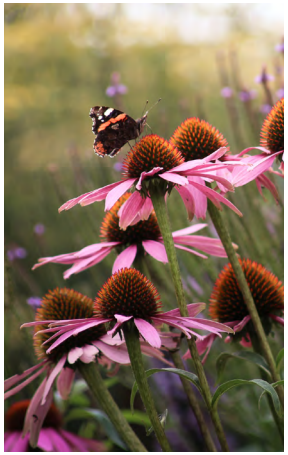

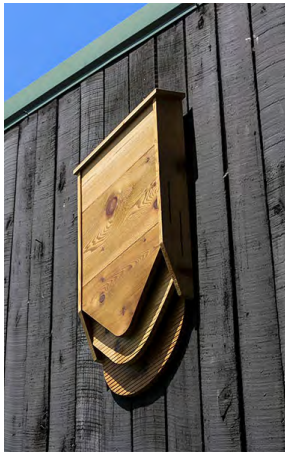

boven: schema duurzaamheid / flora en fauna

rechts: referenties flora en fauna en natuurinclusief bouwen

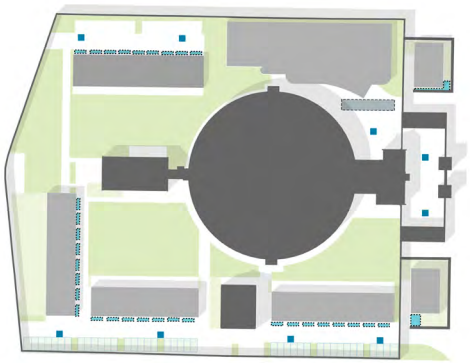

Waterhuishouding en infiltratie

Hemelwaterafvoer wordt afgekoppeld, infiltratie van het regenwater van de woningen zal plaatsvinden op eigen terrein zelf. Per woning wordt een blok met infiltratiekratten aangelegd, voor de woningen in de noordwestelijke hoek wordt dit gezamenlijk onder de rijweg voorzien.

De monumentale bebouwing behoudt vooralsnog het huidige systeem. In overleg met de gemeente wordt gekeken naar de mogelijkheden om het hemelwater van de bestaande bebouwing ook te kunnen afkoppelen en te infiltreren op het terrein.

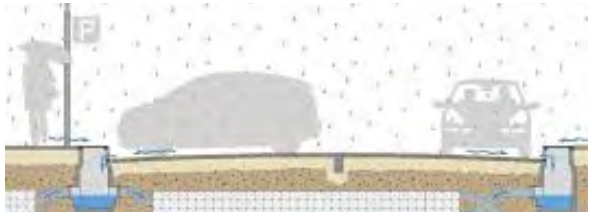

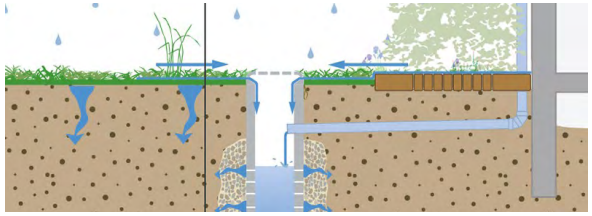

boven: schema waterhuishouding en infiltratie

rechts: referenties infiltratievoorzieningen

Energie

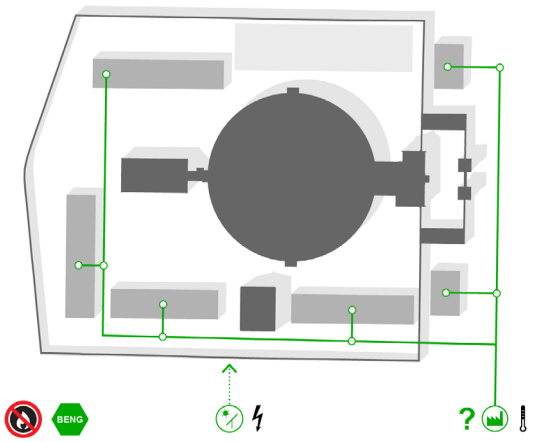

De nieuwbouw wordt gasloos en zal moeten voldoen aan de nieuwe BENG-norm op het gebied van energiezuinigheid. Op welke wijze de warmtevoorziening voor de woningen wordt georganiseerd is op dit moment nog niet bekend. De mogelijkheden voor een collectief systeem worden onderzocht, maar individuele warmtevoorziening behoort ook tot de mogelijkheden. De platte daken van de woningen zijn geschikt voor de plaatsing van zonnepanelen voor de opwekking van duurzame energie.

boven: schema energie- en warmtevoorzieningen

Bereikbaarheid

Ontsluiting

Parkeerstrategie

Toegankelijkheid

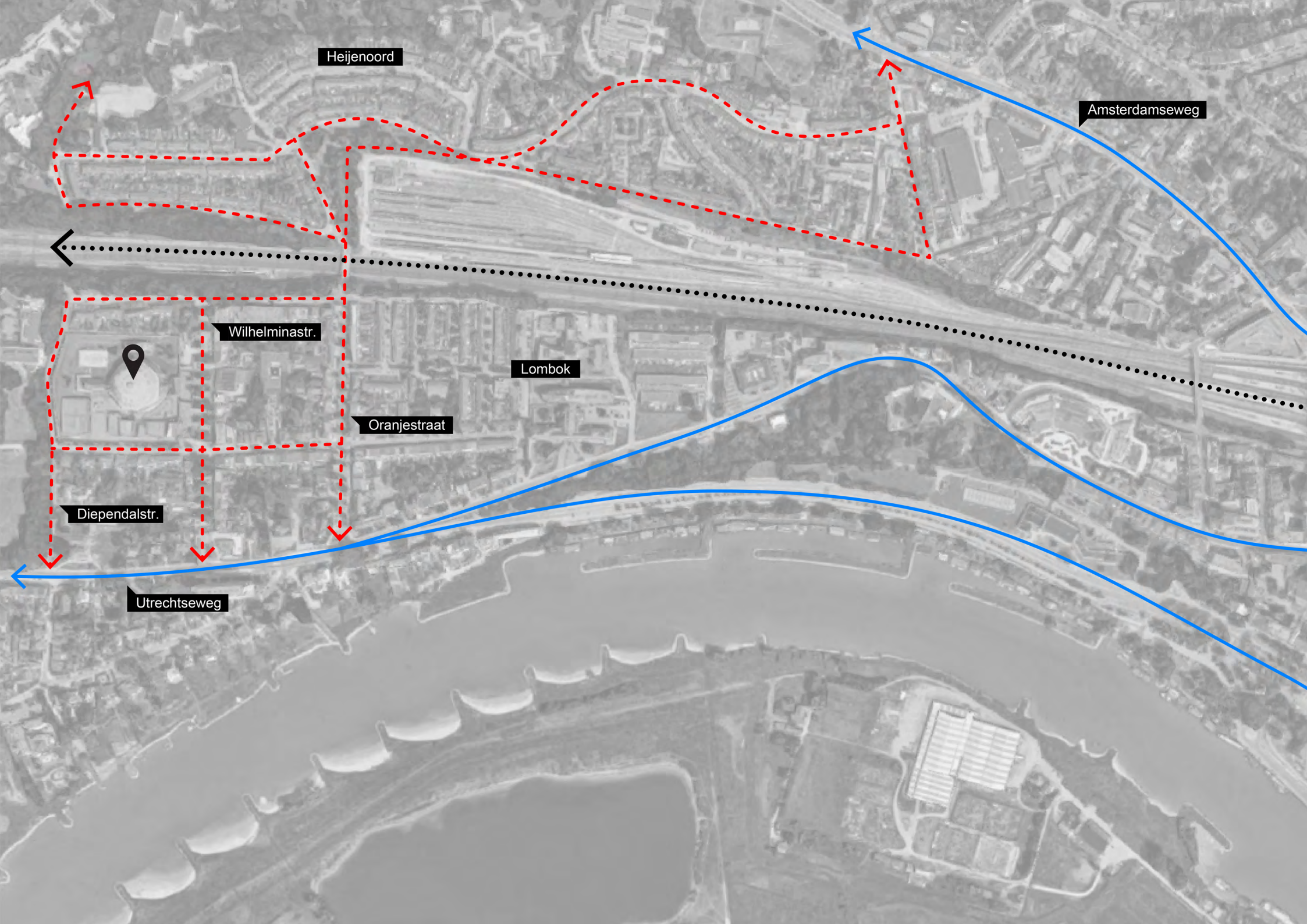
Heijenoord
Amsterdamseweg
Wilhelminastr.
Lombok
Oranjestraat
Diependalstr.
Utrechtseweg

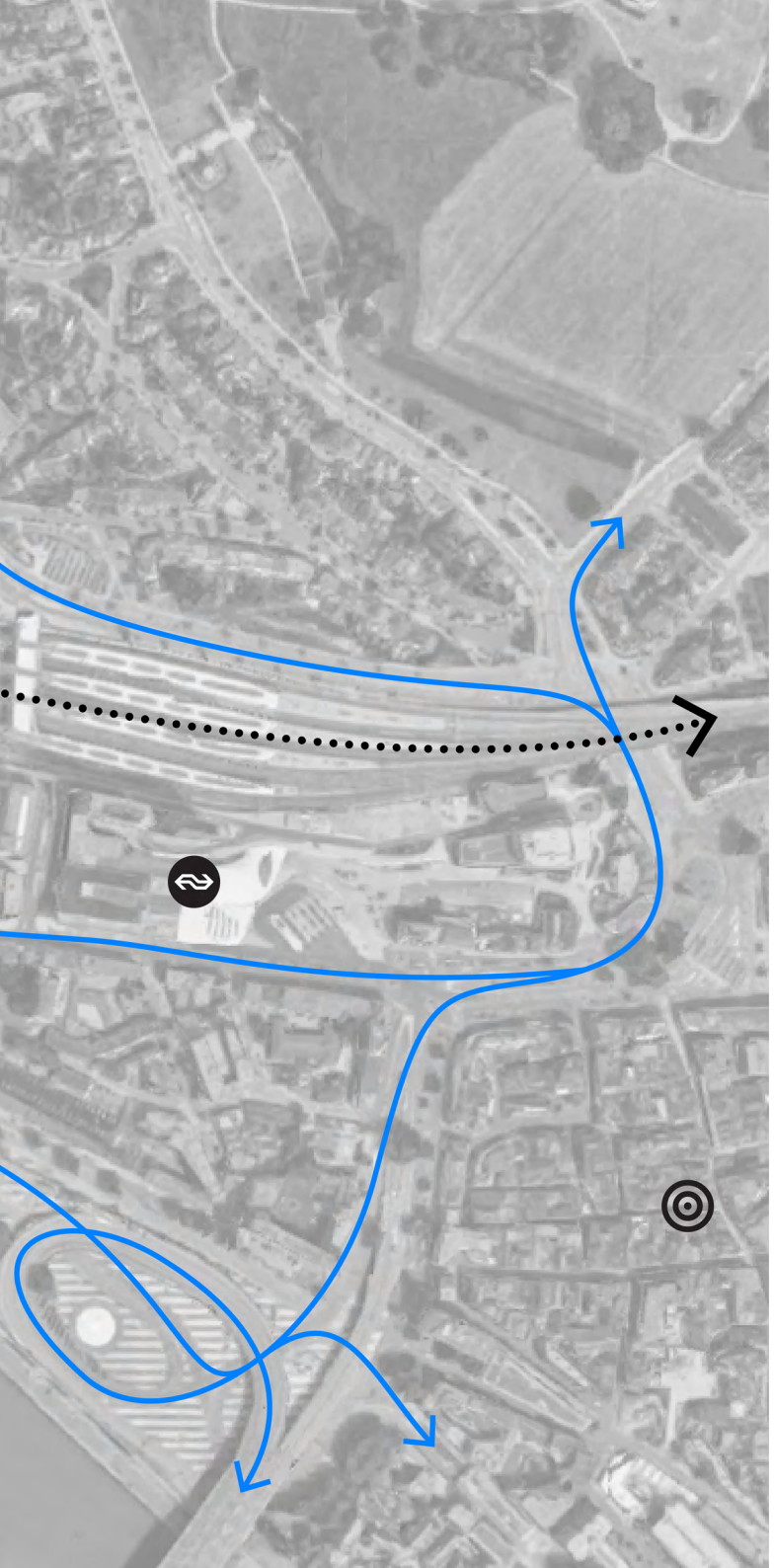

links: overzicht woonstraten (rood gestippeld) en hoofdwegen (blauw) Arnhem west

Ontsluiting

Hoofdstructuur wegen
Het terrein van de voormalige koepelgevangenis in Arnhem ligt in de buurt Lombok, in de wijk Lombok-Heijenoord, westelijk van het centrum van de stad, ingesloten tussen de spoorlijn Arnhem-Utrecht/Nijmegen en Utrechtseweg. Vanuit zuidelijke, oostelijke en westelijke richting is de locatie bereikbaar via het stedelijk hoofdwegennet. Vanaf de Utrechtseweg is het terrein van de koepelgevangenis bereikbaar via de Wilhelminastraat, via de Oranjestraat en via de Diependalstraat. Vanuit noordelijke richting is de locatie bereikbaar via Amsterdamseweg, centrumring en Utrechtseweg, of komt men door de wijk Heijenoord via de Oranjestraat en Zuidelijke Parallelweg of Alexanderstraat. Door de herontwikkeling van de koepelgevangenis neemt de verkeersintensiteit toe. Het is echter niet noodzakelijk het wegennet als gevolg daarvan uit te breiden.

Met het openbaar vervoer is de locatie bereikbaar met diverse buslijnen vanaf Arnhem Centraal. Langs de Utrechtseweg zijn bushaltes bij de Oranjestraat en Diependalstraat. Vanaf deze haltes is het circa 200 meter lopen naar de koepelgevangenis. De nieuwe functies op het terrein kunnen bijdragen aan een intensiever gebruik van de bestaande buslijnen. Dit draagt bij aan de instandhouding van kwalitatief goed openbaar vervoer.

Door het fijnmazige stratenpatroon van de buurt Lombok is de locatie vanuit de wijk per fiets en lopend goed te bereiken. De afstand vanaf het centrum van Arnhem tot de koepelgevangenis is via de Utrechtsestraat en Utrechtseweg circa 2 kilometer. Daarmee is de koepel vanuit het centrum van Arnhem makkelijk per fiets te bereiken; lopend kan ook maar ligt minder voor de hand.

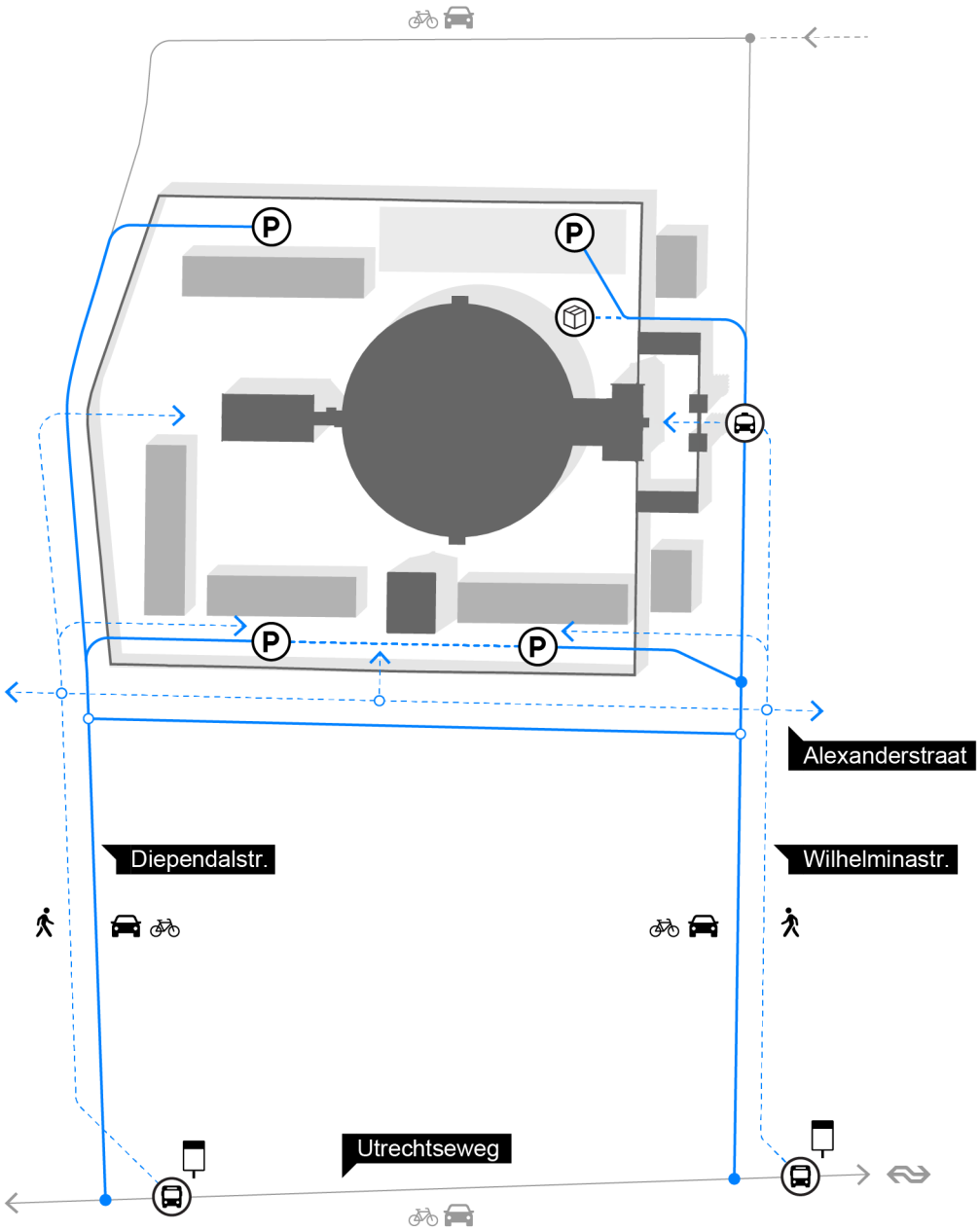

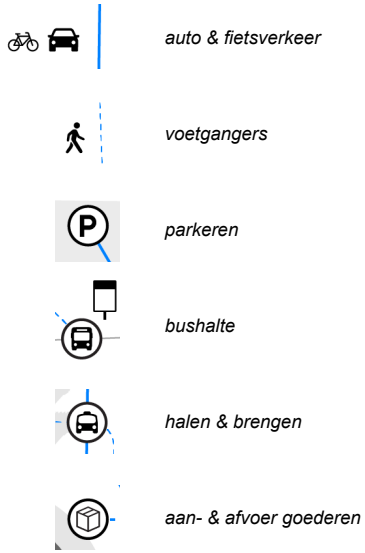

links: schema met ontsluiting van het koepelcomplex

Verkeersbewegingen
Het programma voor de herontwikkeling van de koepelgevangenis leidt tot een verandering in de parkeerbehoefte en het aantal verkeersbewegingen (zie bijlage: notitie parkeren en verkeersgeneratie Koepel, 20 april, kenmerk BH7121PNT2008311069defB). Sinds het sluiten van de gevangenis als penitentiaire inrichting is het aantal verkeersbewegingen afgenomen. Ook met de tijdelijke functies die op het terrein gevestigd waren, is het aantal verkeersbewegingen laag geweest. Met de transformatie naar onder andere hotel en wonen zal het verkeer ten opzichte van de situatie met tijdelijke functies toenemen.

Het woonprogramma met 50 woningen genereert circa 262-303 verkeersbewegingen per etmaal op een gemiddelde werkdag. Het aandeel hiervan dat in de drukkere spitsperioden rijdt, ligt op circa 27-31 verkeersbewegingen. Dit verkeer kan goed met het huidige verkeer worden afgewikkeld over het huidige stratenpatroon van de buurt Lombok. In woonstraten is een intensiteit van ongeveer 6.000 motorvoertuigen per etmaal de bovengrens. De huidige, relatief drukke Oranjestraat met circa 5.000 motorvoertuigen per etmaal (circa 800 motorvoertuigen in de avondspits) wordt nauwelijks extra belast. Verkeer gaat vooral gebruik maken van de Wilhelminastraat en de Zuidelijke Parallelweg. De verkeersintensiteit varieert hier van 750 tot 2.500 motorvoertuigen per etmaal (circa 100 tot 400 motorvoertuigen in de avondspits). Met deze intensiteiten en het extra verkeer zijn de Wilhelminastraat en Zuidelijke Parallelweg nog steeds rustige woonstraten. De Utrechtseweg (circa 14.000 motorvoertuigen per etmaal, 2.500 motorvoertuigen in de avondspits) heeft voldoende capaciteit en is verkeersveilig ingericht; hier kan het extra verkeer afdoende worden verwerkt.

Het hotel met restaurant, start-up (beginnende kantoorbedrijven) en escape rooms (sport & spel) zijn andere nieuwe functies die verkeer genereren. Ook is de koepel geschikt voor besloten bijeenkomsten tot maximaal 249 bezoekers en 12 keer per jaar tot maximaal 500 bezoekers. Het hotel richt zich op budgettoeristen, groepsarrangementen. Voor het twee sterrenhotel met 137 kamers is de verwachting dat er 65 tot 84 verkeersbewegingen per dag worden gegenereerd. Uit ervaringen elders is de verwachting dat dit verkeer op een werkdag hoofdzakelijk buiten de drukkere spitsperioden rijdt. Hotelgasten komen over het algemeen in de middag voor de avondspits aan en vertrekken na de ochtendspits. Budgettoeristen kunnen gebruik maken van het huidige hoog frequente openbaar vervoer met buslijnen (lijn 1, 51, 352) tussen Arnhem Centraal en Oosterbeek (en verder), of in mindere mate de fiets.

Onderdeel van het hotel is een restaurant. Het merendeel van de restaurantbezoekers zijn hotelgasten. Zij zullen veelal gebruikmaken van arrangementen waarbij het diner is inbegrepen. Deze restaurantbezoekers genereren geen extra verkeer (ten opzichte van de hotelfunctie). Naast hotelgasten wordt uitgegaan van maximaal 50% aan externe bezoekers aan het restaurant op een zaterdagavond.

Ondersteunend aan de hotelfunctie wordt gedacht aan een bakkerij/koffiehuis. Deze kleinschalige voorzieningen zijn gericht op gasten en op de wijkbewoners. Dit genereert nauwelijks extra gemotoriseerd verkeer op een werkdag omdat veel bezoekers uit de directe omgeving met de fiets of lopend komen.
De verkeersgeneratie voor de functie voor beginnende kantoorbedrijven (start-up) is gebaseerd op het werken op kantoor (commerciële dienstverlening). Voor deze functie worden op een werkdag tussen de 29 en 40 verkeersbewegingen gegenereerd.
De functie van escape rooms is gericht op vrijetijdsbesteding en veroorzaakt vooral verkeer in het weekend en overdag. Op die momenten is de verkeersafwikkeling goed.

Voor het nieuwe programma na herontwikkeling ligt de verkeersgeneratie op een gemiddelde weekdag tussen de 522 en 637 ritten. In deze verkeersgeneratie is rekening gehouden met besloten bijeenkomsten tot 250 personen. Op de meest voorkomende situatie, zonder een besloten bijeenkomst, ligt de verkeersgeneratie voor de ontwikkeling van de koepellocatie tussen de 517 en 642 ritten op een gemiddelde werkdag. Het aantal verkeersbewegingen is niet gecorrigeerd met het aantal ritten toen de koepel nog in gebruik was als penitentiaire inrichting. Dat zou een mindering van 102 tot 130 ritten betekenen op basis van CROW-kencijfers.
Er wordt rekening gehouden met de mogelijkheid voor het organiseren van besloten bijeenkomsten in de koepel. Voor deze besloten bijeenkomsten in de koepel geldt dat de hoeveelheid verkeer per

1 Gebaseerd op CROW kencijfers verkeersgeneratie 2018, functie wonen
2 Gebaseerd op CROW kencijfers verkeersgeneratie 2018, functie 2* hotel (sterk stedelijk gebied, schil centrum)

impressie van de mogelijke ontwerprichting voor de toegang naar de parkeergarage aan de Wilhelminastraat

Parkeerstrategie

bijeenkomst verschilt en afhankelijk is van het soort en de omvang van de bijeenkomst. Juist bijeenkomsten kunnen voor een piek in de verkeersdruk zorgen. Als er besloten bijeenkomsten worden georganiseerd is dat doorgaans voor maximaal 249 bezoekers. Dit kan een bijeenkomst overdag zijn of 's avonds en dan eventueel gecombineerd met gebruik van hotel en/of restaurant. De besloten bijeenkomsten met maximaal 249 bezoekers generen alleen verkeer als er een bijeenkomst plaatsvindt. Voor de besloten bijeenkomsten zijn volgens de parkeernormen voor bijeenkomsten en congressen 25 parkeerplaatsen beschikbaar (zie tabel pagina 118). Bij een bijeenkomst genereert dit 50 verkeersbewegingen. Begintijden van de besloten bijeenkomsten liggen op een tijdstip na de ochtendspits. Eindtijden liggen voor de avondspits of juist erna (met een afsluitend diner). Maximaal 12 keer per jaar is er een besloten bijeenkomst met maximaal 500 bezoekers. Voor deze besloten bijeenkomsten worden bezoekers naar externe parkeerlocaties geleid, gelegen buiten de wijk of komen bezoekers met de trein. Bezoekers worden vanaf externe parkeerlocaties of vanaf het station met pendelbussen vervoerd. Dit leidt tot 20 verkeersbewegingen met bussen.

Het is voor de bereikbaarheid, van zowel de buurt als van de bijeenkomst, en ook voor de leefbaarheid van belang dat bij deze besloten bijeenkomsten wordt ingezet op georganiseerd vervoer en bij grote besloten bijeenkomsten op parkeren op afstand (externe locaties). Daarmee wordt beoogd om bij besloten bijeenkomsten zo min mogelijk verkeer bij de koepel en in de woonbuurt toe te laten.

Parkeren wonen
Binnen de muren van de voormalige koepelgevangenis worden nieuwe woningen gebouwd ten westen en ten zuiden van de koepel. Parkeervoorzieningen voor bewoners en bezoekers van deze woningen komen eveneens binnen de muren. Voor 34 woningen worden 56 parkeerplaatsen binnen de muren gerealiseerd. De toegang van het parkeren is mogelijk via de huidige toegang in de Wilhelminastraat (hoek Alexanderstraat) en via twee nieuwe doorgangen door de gevangenismuur in de Diependalstraat; een nabij de Alexanderstraat en een in de noordwesthoek.

Aan de Wilhelminastraat komen 16 sociale huurwoningen buiten de muren aan weerszijden van de historische toegang. Bewoners en bezoekers van deze woningen maken gebruik van de aanwezige parkeergelegenheid in de Wilhelminastraat. De openbare parkeerplaatsen in de Wilhelminastraat, die aan de zijde van de koepel liggen en alleen ter hoogte van de koepellocatie, zijn in het verleden ook gebruikt door bezoekers aan de koepelgevangenis. Er is bovendien voldoende parkeerruimte aanwezig om de parkeerdruk in de nieuwe situatie op te vangen. Zie bijlage: notitie parkeren Koepel, 20 april, kenmerk BH7121PNT2008311061v02. Het is daarom reëel om deze parkeerplaatsen (mede) te gebruiken.

Om (tweede) autogebruik te beperken wordt aangesloten op het wijkinitiatief voor deelauto's. In Heijenoord/Lombok is 'we drive solar' in 2019 gestart. Bewoners kunnen op dit moment gebruik maken van auto's in Heijenoord; bij voldoende aanmeldingen worden auto's ook in Lombok geplaatst. Dit initiatief wordt bij geïnteresseerde nieuwe bewoners onder de aandacht gebracht.

Parkeren overige functies
In de monumentale koepel komen een hotel met restaurant en bar, start-up en escape rooms. Het parkeren dat voor deze functies benodigd is, is op eigen terrein binnen de muren gelegen. Daartoe wordt een parkeergarage gerealiseerd. Voor het parkeren wordt een parkeergarage met 126 parkeerplaatsen gebouwd. Voor de functies zijn, in totaal 107 parkeerplaatsen nodig op het maatgevende moment (zie bijlage: notitie parkeren en verkeersgeneratie Koepel, 20 april, kenmerk BH7121PNT2008311069defB). De bezoekers van de functies in de Koepel betalen een laag parkeertarief met een maximum dagtarief voor het gebruik van de parkeergarage om uitwijkgedrag zoveel mogelijk te voorkomen. Het uitwijken van bezoekers naar gratis parkeergelegenheid in omliggende straten is nooit volledig tegen te gaan. De overcapaciteit van 19 parkeerplaatsen in de parkeergarage wordt gratis beschikbaar gesteld aan buurtbewoners als er door uitwijkende bezoekers aan de koepel geen parkeerplek in de omliggende straat te vinden is. (zie bijlage: notitie betaald parkeren koepel, 20 april, kenmerk BI9751TPNT202212004).

3 Bij dubbelgebruik wordt dezelfde parkeerplaats gebruikt voor verschillende functies (niet gelijktijdig). Het betreft dubbelgebruik bij de overige functies (exclusief de woonfunctie).

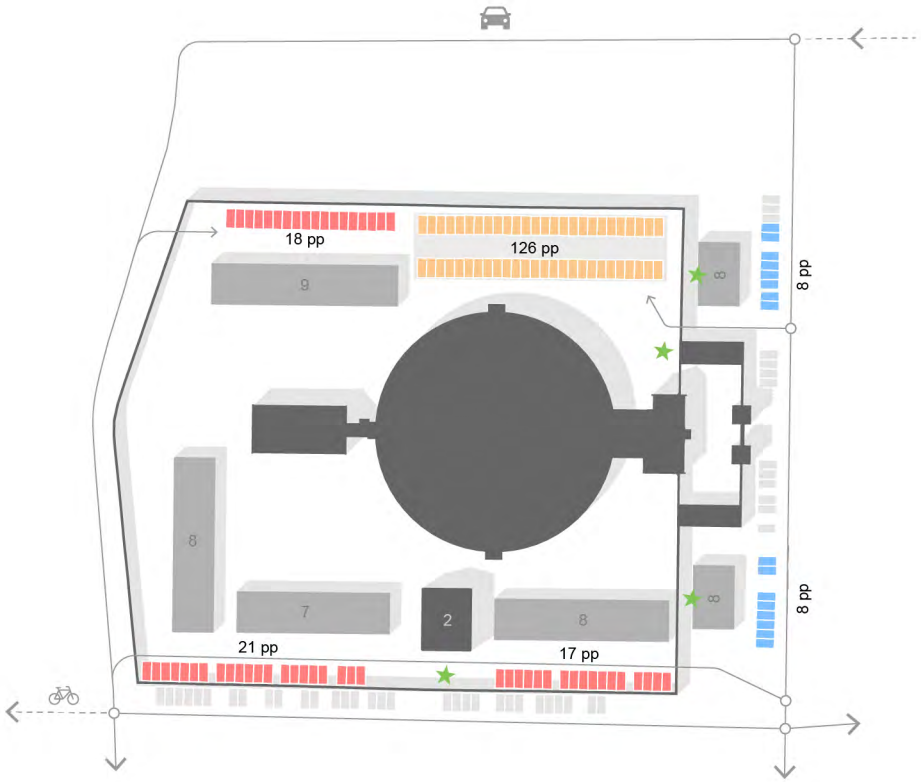

parkeren woningen openbare weg
16 pakeerplaatsen

parkeren woningen eigen terrein
56 parkeerplaasten

parkeren hotelfunctie & escaperooms
126 parkeerplaasten

potentiële posities fietsparkeren

links: schema met te realiseren aantal parkeerplaatsen.

N.B.: Voor het bepalen van het aantal benodigde parkeerplaatsen zijn de parkeernormen van de gemeente Arnhem toegepast zoals vastgelegd in de Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003. De bijhorende parkeerberekeningen voor de niet-woon- en woonfuncties en aanwezigheidspercentages voor de niet-woonfuncties staan op pagina 118.

Bij het parkeren van de verschillende functies is dubbelgebruik mogelijk. Het benodigd aantal parkeerplaatsen is berekend voor die functies die gelijktijdig aanwezig zijn en parkeerplaatsen gebruiken. De toegang van het parkeren voor de parkeergarage is via de Wilhelminastraat. Deze toegang wordt ook gebruikt voor expeditieverkeer.

Voor hotelgasten is het gangbaar vooraf een parkeerplek te reserveren/boeken tegen een dagkaarttarief. Het uurtarief voor bezoekers vergadering/bijeenkomst is laag. Bij deze tariefstelling is de inschatting ('expert judgement') dat mogelijk tot circa 10% van de bezoekers om niet te hoeven betalen uitwijkt naar omliggende gratis parkeergelegenheid. In deze notitie is bij gebrek aan goed vergelijkbare bestaande situaties een groter aandeel van 20% aangehouden voor mogelijk uitwijkende bezoekers. Deze bezoekers wijken dan uit naar gratis parkeerplaatsen in de directe omgeving van de koepel. Dat betekent dat bij 20% van de bezoekers die uitwijken, er van de 107 benodigde parkeerplekken (op basis van parkeernormen berekend voor het maatgevend moment) er mogelijk 21 parkeerplaatsen niet gebruikt gaan worden. Daardoor neemt de parkeerdruk in Wilhelminastraat, Alexanderstraat en nieuwe woonstraat binnen de muren van de voormalige gevangenis toe. Tegelijkertijd is er een restcapaciteit (overschot aan plekken in de parkeergarage) van 19 parkeerplaatsen. Samen met de 21 ongebruikte parkeerplaatsen van bezoekers die uitwijken naar de openbare, omliggende straten zijn er dan 40 parkeerplaatsen beschikbaar in de parkeergarage. Als goede buur is EHM Group bereid om buurtbewoners gebruik te laten maken van de extra beschikbare (rest)capaciteit van de parkeerplaatsen in de parkeergarage.

Voor het totale vaste programma op het koepelterrein wordt het parkeren als volgt opgelost (zie overzicht op pagina hiernaast). Voor het bepalen van de aantallen benodigde parkeerplaatsen zijn de parkeernormen van de gemeente Arnhem toegepast zoals vastgelegd in de Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003 en in het bestemmingsplan Facetplan parkeren (2018). Voor de hotelfunctie is uitgegaan van de norm behorend bij hotel, gelegen in wijken rondom de binnenstad. Deze norm is passend, zeker als ook de richtlijnen van het CROW worden gevolgd voor een twee sterren hotel gelegen in de schil of rest bebouwde kom. Zie ook bijlage: notitie parkeren Koepel, 20 april, kenmerk BH7121PNT2008311061v02.

Aanvullend wordt de mogelijke inzet van deelauto's overwogen om te gebruiken door hotelgasten. Het faciliteren van (elektrische) deelauto's biedt hotelgasten de mogelijkheid om de eigen auto thuis te laten. Hierbij ligt een combinatie met een deelautosysteem 'we drive solar' voor bewoners voor de hand.

Het benodigde parkeren voor besloten bijeenkomsten is afhankelijk van de omvang en soort bijeenkomst. Bezoekers van besloten bijeenkomsten overdag komen na de ochtendspits aan, als hotelgasten vertrekken. Voor een (groot) deel is de parkeergelegenheid van het hotel daardoor ook te gebruiken voor besloten bijeenkomsten. Daarnaast wordt voor besloten bijeenkomsten 's avonds, ook ingezet op groepsvervoer met touringcars. Dit alles om parkeeroverlast in de wijk te voorkomen. In geval van een grotere besloten bijeenkomst (tot 500 bezoekers) wordt voor het parkeren gebruik gemaakt van externe parkeerlocaties en inzet van touringcars. Vanuit die locaties worden bezoekers met pendelbussen naar de koepel gebracht.

Fietsparkeren
Voor bezoekers is de locatie goed per fiets bereikbaar. De locatie van de voormalige koepelgevangenis ligt op fietsafstand van het centrum van Arnhem. Ook is het voor hotelgasten goed mogelijk per fiets naar het centrum van Arnhem, of naar andere bestemmingen in de omgeving te fietsen. Om het fietsgebruik te faciliteren en te stimuleren wordt voldoende fietsparkeergelegenheid bij de koepel gerealiseerd. Voor bezoekers aan de escape rooms worden fietsparkeerplekken bij binnenkomst van de hoofdentree gerealiseerd. De basiscapaciteit bestaat uit 15 plekken. Bij het hotel worden voor hotelgasten deelfietsen (met trapondersteuning) beschikbaar gesteld. In de beginfase wordt gestart met 10 deelfietsen. Bij grotere behoefte kan dit aantal probleemloos worden uitgebreid.

Bewoners van de nieuwe woningen beschikken over een berging voor het stallen van fietsen. Bij woningen is het uitgangspunt dat er stallingsruimte is voor meerdere fietsen per woning (4 per rijwoning en 2 per appartement). Tevens wordt onderzocht of er kan worden voorzien in een gezamenlijke fietsenberging langs de straat binnen de ringmuur

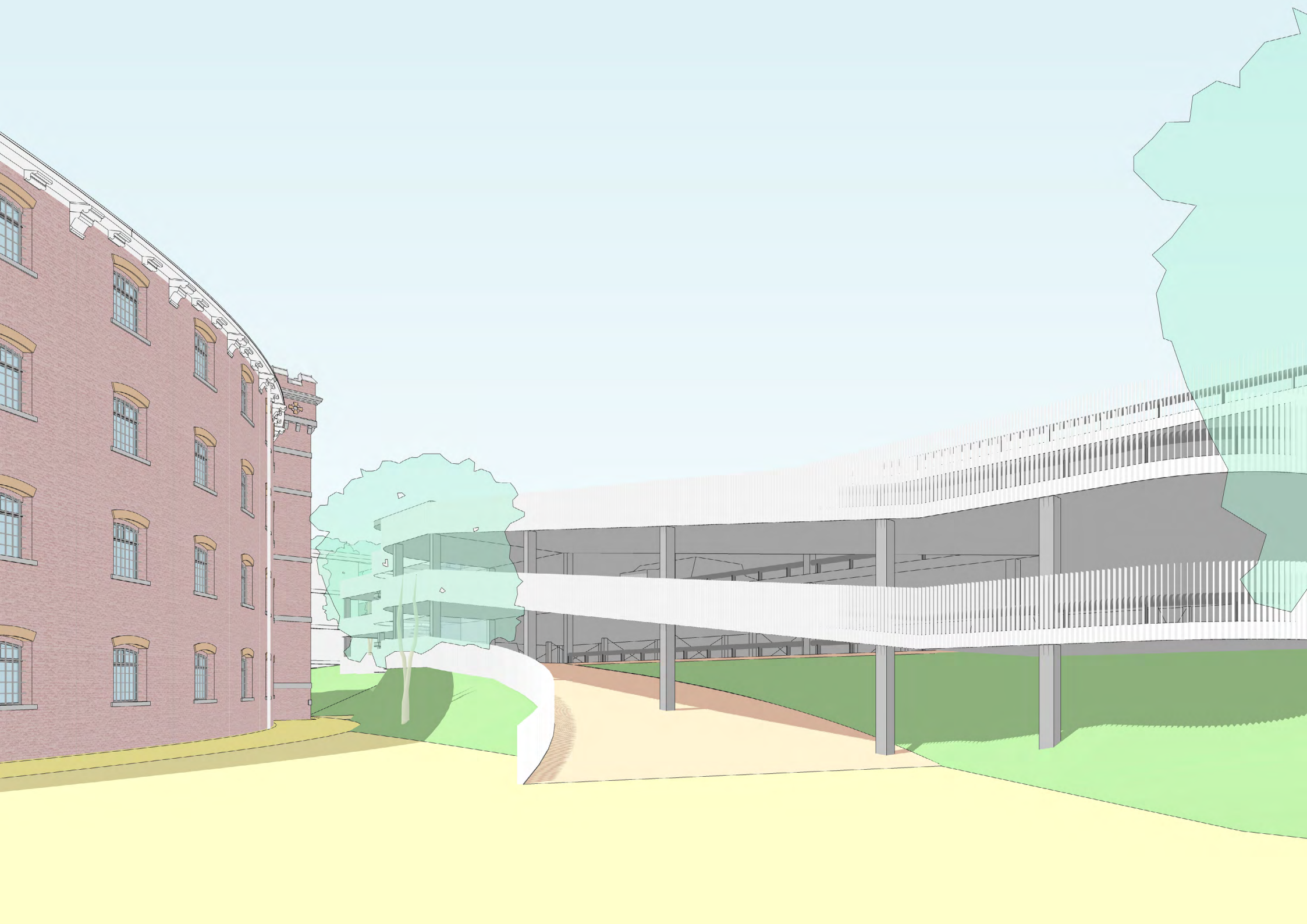

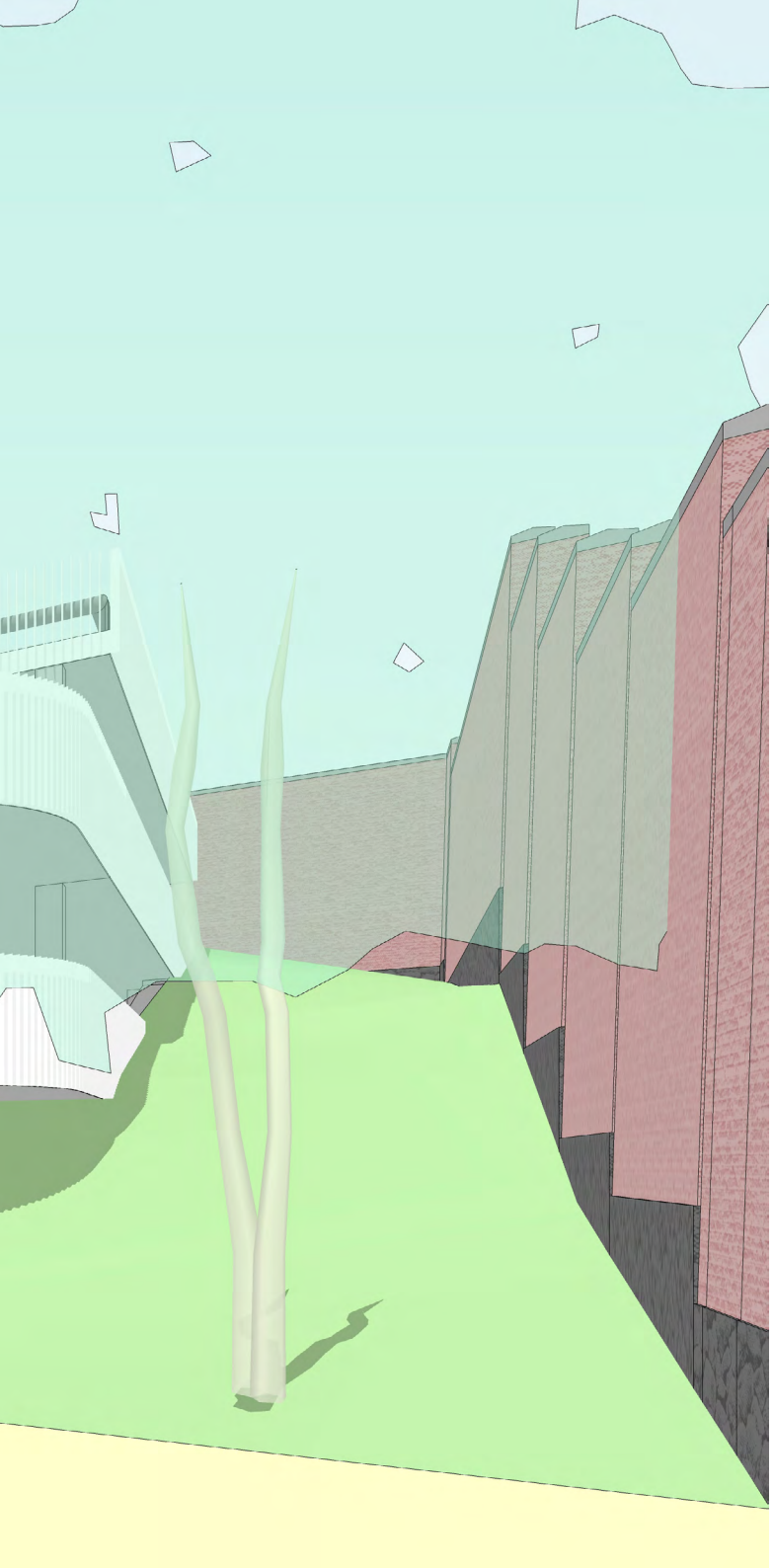

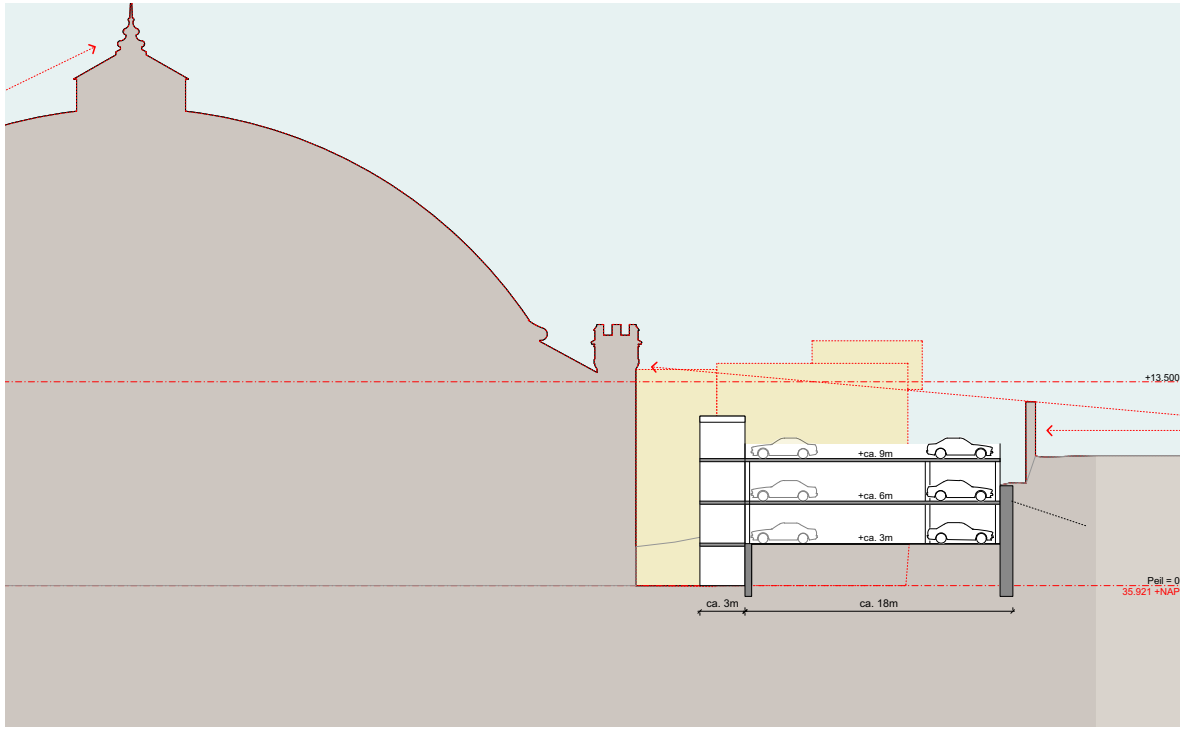

impressie van de mogelijke ontwerprichting voor de parkeergarage van het hotel

Parkeerberekening woonfuncties

functie		aantal	parkeer norm (incl. bezoek)	benodigd parkeren	voorzien in masterplan
Woningen binnen muur					
Rijwoning zuidzijde		25 woningen	1,5 /woning	38	38
Rijwoning noordzijde		9 woningen	1,5 /woning	14	18
				52	**56**
Woningen buiten muur, oostzijde					
Appartementen	<75 m2 GO	16 woningen	1,0 /woning	16	16
				16	**16 +**
Totaal woonfuncties				**68**	**72**

Aanwezigheidspercentages niet-woonfuncties[1]

functie		aanwezigheidspercentages			
		ochtend	middag	avond	zat.avond
hotelkamers	(wonen bewoners)	50	50	90	**100**
restaurant	(bioscoop, theater, enz)	**25**	25	90	100
bijeenkomst	(bioscoop, theater, enz)	5	**100**	**100**	100
vergaderen	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0
escape rooms	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0
bakkerij/koffiehuis	(detailhandel)	30	60	10	0
start up	(kantoor, bedrijven)	100	100	5	0

Parkeerberekening niet-woonfuncties

functie		aantal	parkeernorm	parkeren[2]	benodigd gelijktijdig parkeren[3]			benodigd parkeren (correctie restaurant)[4]		
					middag	avond	zat.avond	middag	avond	zat.avond
hotelkamers	(2 sterren)	137 kamers	0,5/kamer	69	35	62	69	35	62	69
restaurant	(restaurant)	190 m2 bvo	13,0/100 m2 bvo	25	6	22	25	**2**	**9**	**12**
bijeenkomst	(congressen/vergaderen)	316 m2 bvo	8,0/100 m2 bvo	25	25	25	25	25	25	25
vergaderen	(congressen/vergaderen)	173 m2 bvo	8,0/100 m2 bvo	14	14	1	0	14	1	0
escape rooms	(evenementen/beurshal)	85 m2 bvo	8,0/100 m2 bvo	7	7	0	0	7	0	0
bakkerij/koffiehuis	(detailhandel)	135,3 m2 bvo	3,0/100 m2 bvo	4	2	0	0	2	0	0
start up	(kantoor)	399 m2 bvo	2,0/100 m2 bvo	8	8	0	0 +	8	0	0 +
Totaal niet-woonfuncties				**152**	97	111	119	93	98	107

Toegankelijkheid

Evaluatie
Om te monitoren of de voorgestelde parkeerstrategie in de praktijk goed functioneert en er geen sprake is van overlast in de buurt, spreken Freedom Hotel en gemeente af om deze jaarlijks te evalueren. Mocht hieruit blijken dat aanpassing van de parkeerstrategie gewenst is dan treden partijen hierover in overleg.

linkerpagina: berekening voor het aantal parkeerplaasten. Voor het bepalen van het aantal benodigde parkeerplaatsen zijn de parkeernormen van de gemeente Arnhem toegepast zoals vastgelegd in de Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003.

[1] gelijktijdige aanwezigheid functies (CROW publicatie 317), vetgedrukte percentages zijn opgehoogd.
[2] benodigde parkeren per zelfstandige functie (zonder medegebruik andere functies).
[3] benodigd parkeren, gelijktijdig, onderscheiden naar werkdagmiddag, -avond en zaterdagavond.
[4] benodigd parkeren, gelijktijdig, gecorrigeerd, onderscheiden naar werkdagmiddag, -avond, 40% (middag/avond) en 50% (zaterdagavond) overige bezoekers aan restaurant (naast gebruik hotelgasten), voor besloten georganiseerde bijeenkomsten 's avonds en op zaterdag maximale parkeercapaciteit, meer bezoekers (tot maximaal 249) komen met georganiseerd groepsvervoer.

Logistiek
Voor het hotel met daarbij horende voorzieningen is aan- en afvoer van goederen onderdeel van de bedrijfsvoering. Deze logistiek (afval ophalen, bevoorrading levensmiddelen, linnen) voor het hotel is beperkt. Per dag komen 2 tot 4 standaard vrachtwagens goederen halen en brengen. Deze vrachtwagens komen in de ochtend na de ochtendspits en in de middag voor de avondspits. Deze verkeersbewegingen zijn vergelijkbaar met de situatie toen het nog een gevangenis was. Om overlast en hinder voor omwonenden te beperken, vindt het lossen en laden van goederen plaats op een expeditieruimte binnen de muren van het koepelterrein. De toegang voor logistiek verkeer is in de Wilhelminastraat. Vrachtverkeer mag niet over de Oranjebrug en heeft een route via Utrechtseweg en Wilhelminastraat (en vice versa).

Voor bewoners van de nieuwe woningen geldt dat zij voor afval gebruik maken van het gescheiden systeem. Papier, PMD, GFT en restafval worden gescheiden ingezameld en dienen bewoners gebruik te maken van ondergrondse afvalcontainers.

Halen en brengen
Bij een hotel hoort de mogelijkheid om gasten te (laten) halen en brengen. Voor taxi's is het mogelijk om in de Wilhelminastraat direct voor de centrale toegang (de historische toegangspoort) te stoppen en gasten te laten in- of uitstappen.

Hulpdiensten
Voor hulpdiensten geldt dat zij gebruikmaken van de aanrij- en uitrukroutes zoals die er nu zijn voor woningen en voorzieningen in de buurt Lombok. De toegangen zoals weergegeven in het schema ontsluiting koepelcomplex (figuur pagina 114) zijn voldoende breed en hoog zodat ook politie, ambulance en brandweer deze kunnen gebruiken. Rondom de koepel komen opstelplekken voor brandweervoertuigen zoals deze door de brandweer worden verlangd.

Bijlagen

Historische context

Notitie parkeren *(separaat bijgevoegd)*
BH7121PNT2008311061v02, notitie parkeren Koepel, 20 april.pdf

Notitie parkeren en verkeersgeneratie *(separaat bijgevoegd)*
BH7121PNT2008311069defB notitie parkeren en verkeersgeneratie Koepel, 20 april.pdf

Notitie betaald parkeren koepel *(separaat bijgevoegd)*
BI9751TPNT202212004 betaald parkeren koepel, 20 april.pdf

Aanvullend ecologisch onderzoek *(separaat bijgevoegd)*
191033 Aanvullend ecologisch onderzoek F& Koepelgevangenis Arnhem.pdf

Historische context

Het panopticum

De locatie

De gebouwen

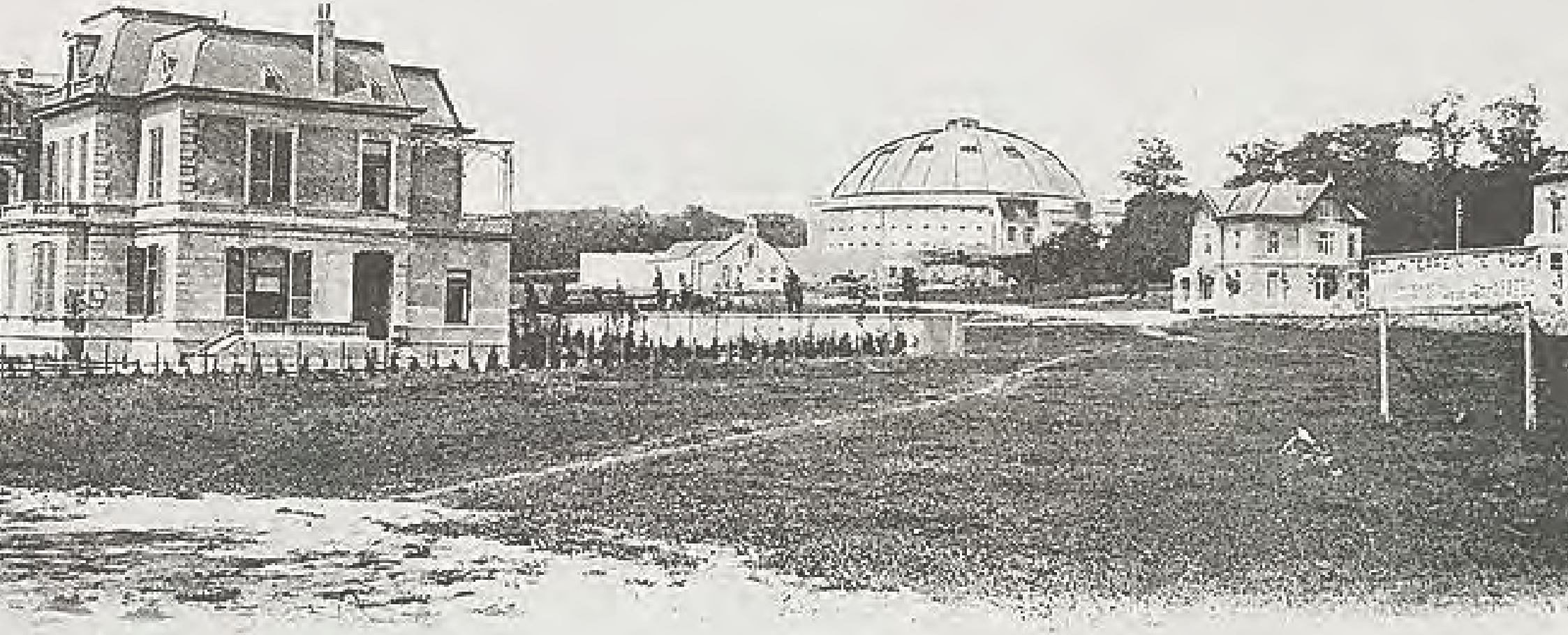

Arnhem. Lombok.

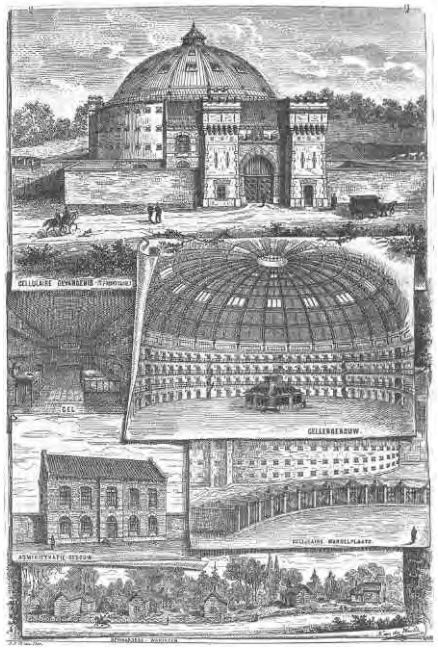

Aan de bouw van de koepelgevangenis in Arnhem is een lange ontstaansgeschiedenis en veel politieke discussie vooraf gegaan. In 1881 werd het nieuwe Wetboek van Strafrecht door het parlement aangenomen. De nieuwe wetgeving volgde op een bijna halve eeuw politiek debat over de wijze van opsluiting van gevangen: gemeenschappelijk, in afzondering of iets daartussen? Uiteindelijk werd besloten tot het cellulaire systeem van eenzame opsluiting, een straf die tot een maximum van vijf jaar kon worden opgelegd.

In het verlengde van het nieuwe wetboek, werd in 1884 de Gestichtenwet opgesteld, waarin de praktische tenuitvoerlegging van het gevangenisbeleid geregeld werd. De nieuwe wetgeving bepaalde dat elk arrondissement, enkele uitzonderingen daargelaten, diende te beschikken over een huis van bewaring en een strafgevangenis. De keuze viel onder meer op Arnhem omdat deze stad over geen enkele cel beschikte, terwijl er wel een gerechtshof, een arrondissementsrechtbank en een kantongerecht gevestigd waren.

In de periode 1882-1886 wordt naar ontwerp van Rijksarchitect Johan Frederik Metzelaar (1848-1918) in Arnhem de eerste koepelgevangenis van Nederland gebouwd.

boven: een prent van de koepel, gepubliceerd in het Bouwkundig Weekblad. (Gelders Archief)

links: een ansichtkaart vermoedelijk gemaakt kort na 1900 (Gelders Archief)

vorige pagina's: een ansichtkaart uit 1905 (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

Ontwikkeling Arnhem West

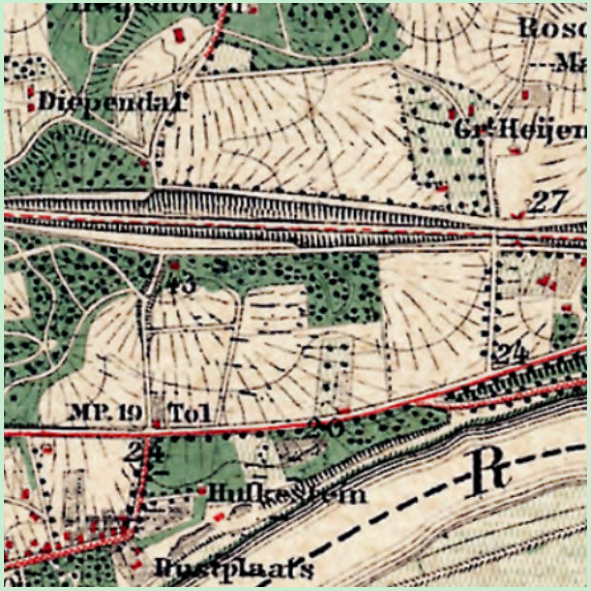

1850
Het stratennet in Lombok is grotendeels gebaseerd op de historische situatie zoals deze in de eerste helft van de 19de eeuw aanwezig was. Het verloop van deze zandpaden werd bij de aanleg van nieuwe straten vaak aangehouden.

1875
De huidige Diependalsestraat volgt het verloop van een in de 19de eeuw reeds aanwezig zandpad. Twee noord-zuidassen in de wijk, de Wilhelminastraat en de Zwarteweg zijn op vroeg 19e-eeuwse kaarten ook te herkennen als paden.

1890
In 1881 werd besloten tot de bouw van een nieuwe strafgevangenis in Arnhem. Hiervoor werd in eerste instantie een ander perceel verworven, namelijk aan Parallelweg en de Zwarteweg – het terrein waar eind 19e eeuw de arbeiderswijk Lombok zou verrijzen.

boven en rechts: topografische kaart Arnhem-West (topotijdreis.nl)

1910

De komst van de strafgevangenis maakte Lombok minder geschikt voor villabouw. Daarom werd eind 19e eeuw besloten nieuwe arbeiderswoningen te realiseren. De wijk werd opgezet naar Engels model en kreeg een ruime opzet met grote tuinen en ruime woningen.

1970

Ten zuiden van de Alexanderstraat is veel van de oorspronkelijke bebouwing nog aanwezig. In de jaren '50 worden echter als gevolg van oorlogsschade verschillende oude villa's ten noorden van de Alexanderstraat gesloopt en opgevuld met grootschaliger invullingen.

2010

boven: 'The Devine Eye' - interpretatie uit 1791 door Wiley Reveley van de oorspronkelijke schets van Jeremy Bentham.

links: interieur van de Koepelgevangenis in de jaren 80 (Gelders Archief)

Het Panopticum

Het ontwerp van deze eerste koepelgevangenis is gebaseerd op het principe van het panopticum. Dit is een architectonisch principe dat al in 1791 is beschreven door de Engelse liberale filosoof Jeremy Bentham. Het panopticum maakt het mogelijk groepen te controleren, te disciplineren, te bewaken, te bestuderen, te vergelijken en zelfs te verbeteren. Een gebouw volgens dit principe ontworpen bestaat uit een centrale hal met daarrond ringen van cellen over verschillende verdiepingen gestapeld.

Het panopticum dient volgens Bentham veel doelen: als gevangenis, als school, als werkplaats of hospitaal.Gaat het om gevangenen dan is er geen gevaar voor ontsnappingen, gaat het om scholieren dan is er geen gevaar voor spieken, gaat het om arbeiders dan kan geklets vermeden worden, zieken kunnen elkaar niet besmetten en psychiatrische patiënten kunnen elkaar niet aansteken. Daarnaast is het concept sterk individueel gestuurd waarbij de mens geheel op zichzelf wordt teruggeworpen en het contact met andere mensen (buiten de bewaker) nagenoeg geheel wordt uitgebannen.

De tijdgenoot en architect Willey Revely heeft deze principes vertaald naar een aantal schetsen die de theorie helder in beeld brengen en door de eeuwen heen onder andere architecten hebben geïnspireerd. Zo ook Johan Frederik Metzelaar.

Johan F. Metzelaar ontwikkelde een geëvolueerde ontwerp van het panopticum. Door het gangbaar worden van nieuwe constructies en materialen met grotere overspanningen is het panopticum uit te voeren voor grotere aantallen cellen. Metzelaar motiveerde het ontwerp vanuit praktische overwegingen. Zo zou er sprake zijn van lagere

Een vrouwelijke gevangene in tegenwoordige gevangeniskleeding.
1910

1910
Een gevangene in tegenwoordige gevangeniskleeding.

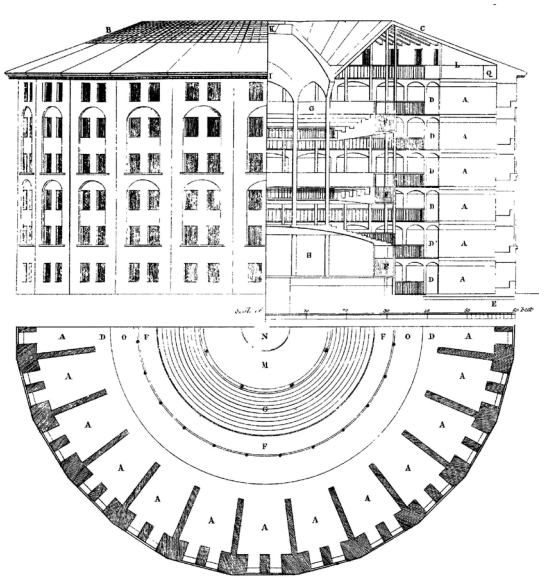

personeelskosten doordat alle cellen vanuit één punt zijn te overzien en van lage onderhoudskosten, bijvoorbeeld vanwege een geringere gootlengte ten opzichte van een vleugelgevangenis en van lagere bouwkosten omdat een aparte kerk niet nodig zou zijn.

Bij de keuze voor het koepelmodel door de minister en het college van regenten van de gevangenis van Arnhem speelden naast bovenstaande aspecten ook zedenverbetering een grote rol.

De gevangenis zou worden gebouwd volgens de strikte regels van het cellulaire systeem. De gedetineerden moesten hun straf in afzondering ondergaan. In een gebouw met een ronde plattegrond was dat beter te realiseren dan in een gevangenis met vleugels, waar de gevangenen ‘overburen’ hadden op vijf meter afstand. Alles was er op gericht om contact tussen de gedetineerden onderling uit te sluiten: individuele woon- en werkcellen en ook de éénpersoons luchtplaatsen. Gemeenschappelijke ruimten waren geheel afwezig in het complex.

boven: Jeremy Benthams panopticon uit 1791 getekend door Wiley Reveley.

geheel links: foto’s uit 1910 van gevangenen in ‘tegenwoordige gevangeniskleding’ (Gelders Archief)

links: sleutels en een houten lepel. De laatste werd verstrekt aan de gevangene en duid de oorsprong van de uitdrukking in het Bargoens voor de gevangenis: ‘Hotel de Houten Lepel’

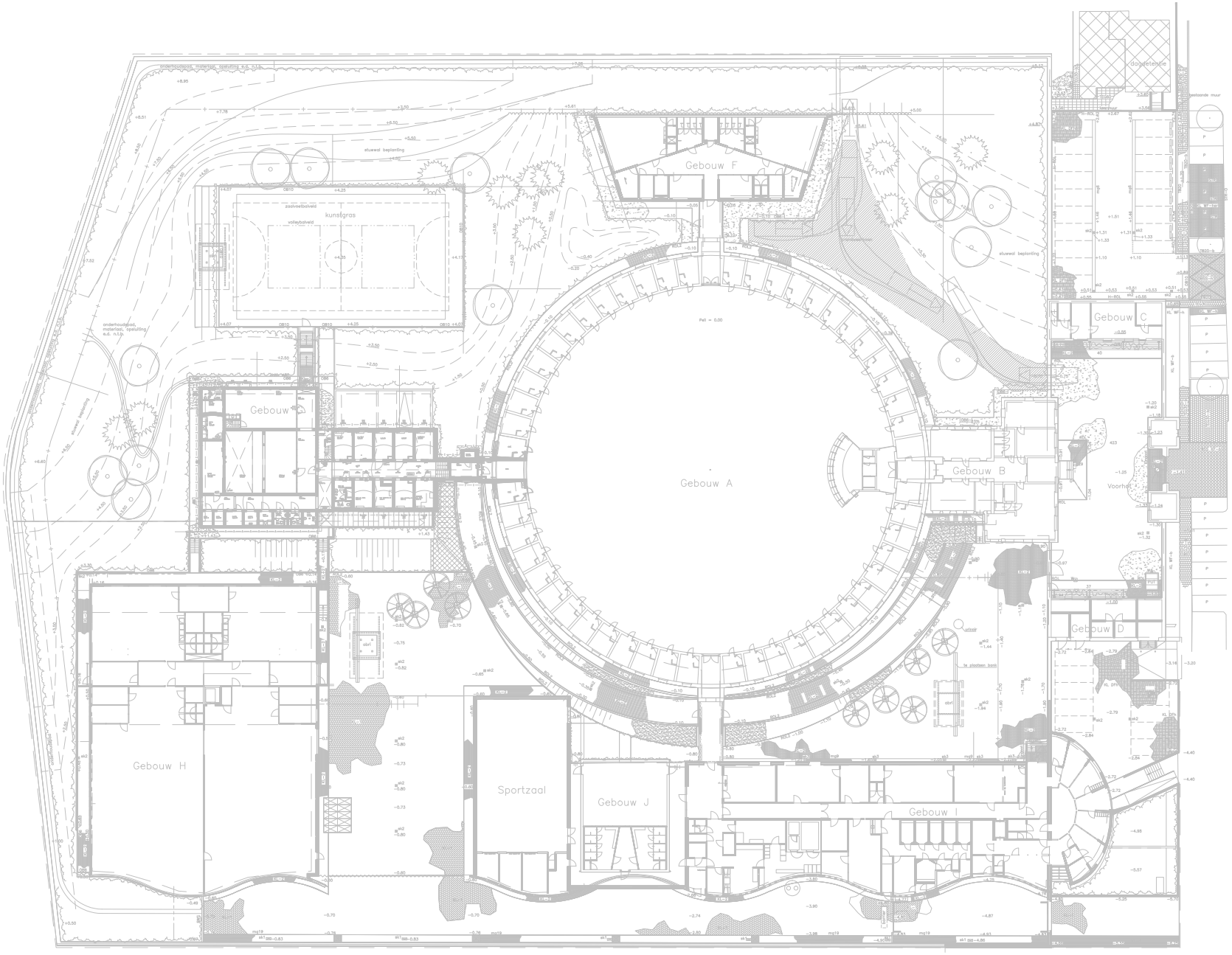
Gebouw A
Gebouw B
Gebouw C
Gebouw D
Gebouw F
Gebouw H
Gebouw I
Gebouw J
Sportzaal
kunstgras
zandvoetbalveld
volleybalveld
stuwwal beplanting
onderhoudspad, materiaal, opaluiting e.d. n.t.b.
Voorhof
Dodelanlie
geelsonde muur
Peil = 0.00

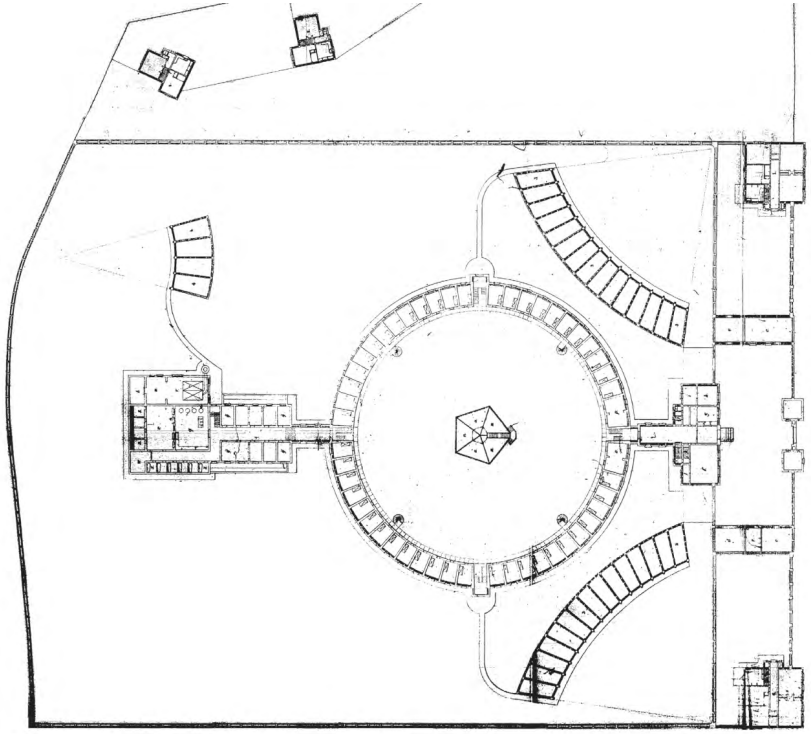

boven: terreinplattegrond uit 1882 (Gelders Archief)

links: terreinoverzicht penitentiaire inrichting 'De Berg' (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

De Locatie

Het terrein van de koepelgevangenis is gelegen in de wijk Lombok. De wijk ligt in het zuidwestelijke deel van de gemeente Arnhem, ingeklemd tussen het spoor aan de noordzijde en de Utrechtseweg aan de zuidzijde. De straten omsluiten ruime bouwblokken, met langgerekte woningblokken met beneden- en bovenwoningen, vrijstaande of dubbele woonhuizen of villa's. De bouwblokken hebben ruime binnenterreinen, in enkele gevallen in het midden bebouwd.

Toen de koepelgevangenis werd gebouwd was dit westelijk deel van Arnhem, op enkele villa's na, nog grotendeels onbebouwd. In de loop van de twintigste eeuw ontwikkelde zich de woonwijk Lombok en kwam aan de oost- en de zuidzijde van het complex bebouwing. Deze huizen, overwegend arbeiders- en middenstandswoningen, zijn met de voorgevels gericht op het gevangenisterrein.

De Alexanderstraat is een rustige, groene woonstraat met huizen aan de ene zijde en de gevangenismuur met bomen en parkeerhavens aan de andere zijde. De gevelwand wordt hier bepaald door sterk gedifferentieerde bebouwing van één laag met kap tot drie lagen plat.

De Wilhelminastraat kent vanwege zijn ligging een sterk geaccidenteerd verloop. Het gedeelte ten zuiden van de Alexanderstraat is veel van de oorspronkelijke laat 19de-eeuwse bebouwing nog aanwezig. In het gedeelte ten noorden van de Alexanderstraat, tegenover de koepelgevangenis, wordt de oorspronkelijke bebouwing afgewisseld met een aantal grootschaliger invullingen zoals het naoorlogse appartementencomplex op de hoek met de Alexanderstraat wat deels vijf bouwlagen heeft.
De woningen aan de noordzijde van het terrein, aan de

Zuidelijke Parallelweg, staan op de plaats waar oorspronkelijk een reeks dienstwoningen waren gebouwd. De huidige woningen, gebouwd in de jaren ’50, volgen het oorspronkelijk grondplan van deze dienstwoningen en grenzen met hun achtertuinen aan een achterpad en het gevangeniscomplex.

De situatie aan de oostzijde van het complex is in de tweede helft van de 20st eeuw ingrijpend gewijzigd. Oorspronkelijk werd het poortgebouw geflankeerd door de twee woningen van respectievelijk de directeur en de adjunct-directeur. Beide woningen hadden een tuinmuur die aansloot op de ringmuur. Deze woningen en de bijbehorende tuinmuur zijn thans gesloopt. Met de restauratie in 2000-2005 is de hoofdingang verplaatst naar de zuidoostelijke hoek van het terrein, op de hoek van de Wilhelminastraat en de Alexanderstraat. Een deel van het buitenterrein, voor de muur, is thans ingericht als plantsoen, een deel is in gebruik als parkeerplaats.

Wat ooit de monumentale façade van het gevangeniscomplex was, is verworden tot een onsamenhangend geheel dat weinig kwaliteiten kent met uitzondering van het poortgebouw.

boven: Een foto uit de jaren 80 met op de voorgrond de Wilhelminastraat met op de kruising met de Alexanderstraat de oorspronkelijke directeurswoning (Gelders Archief)

links: Een foto uit 1968, genomen door L. Drent (Gelders Archief)

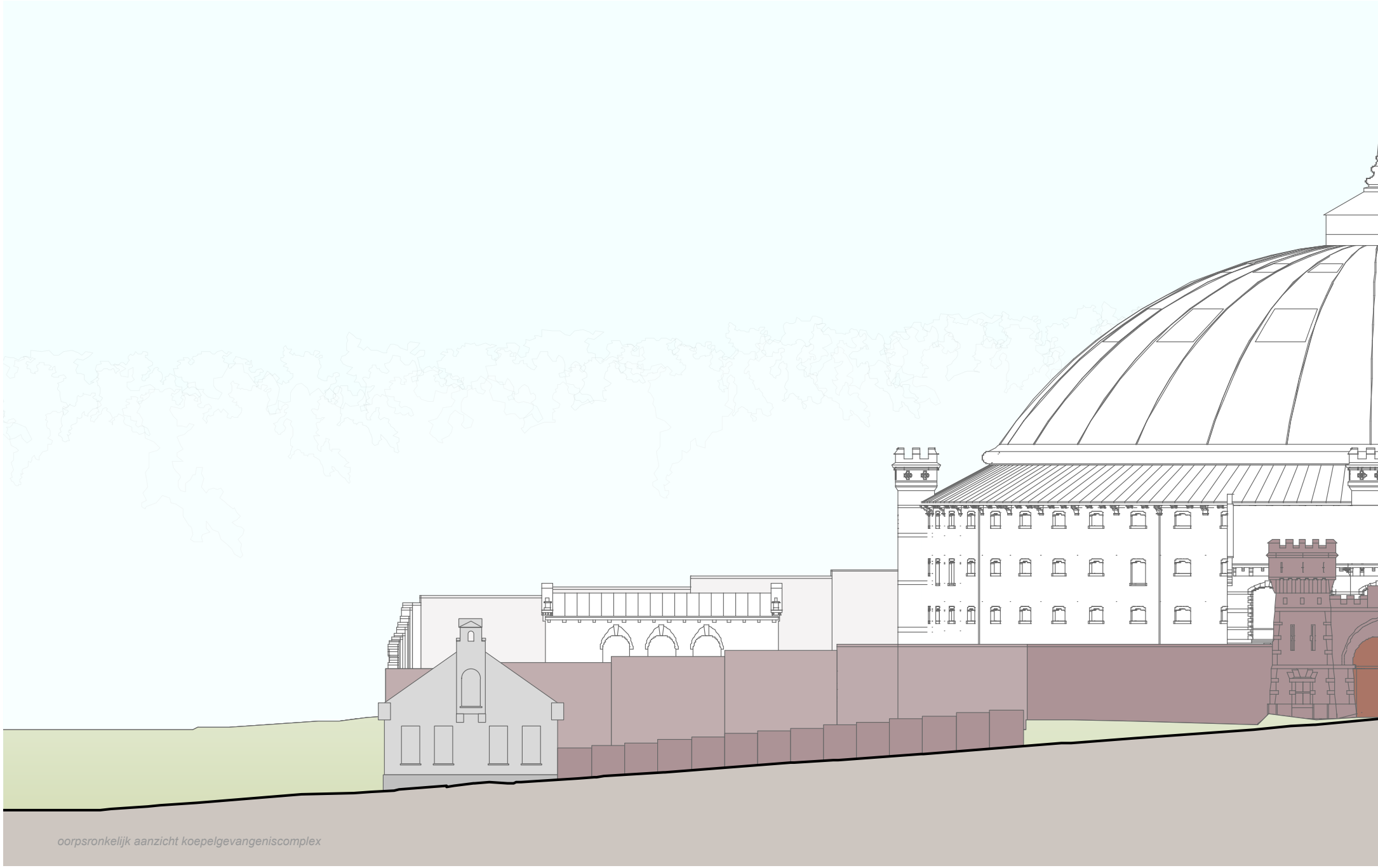

oorpsronkelijk aanzicht koepelgevangeniscomplex

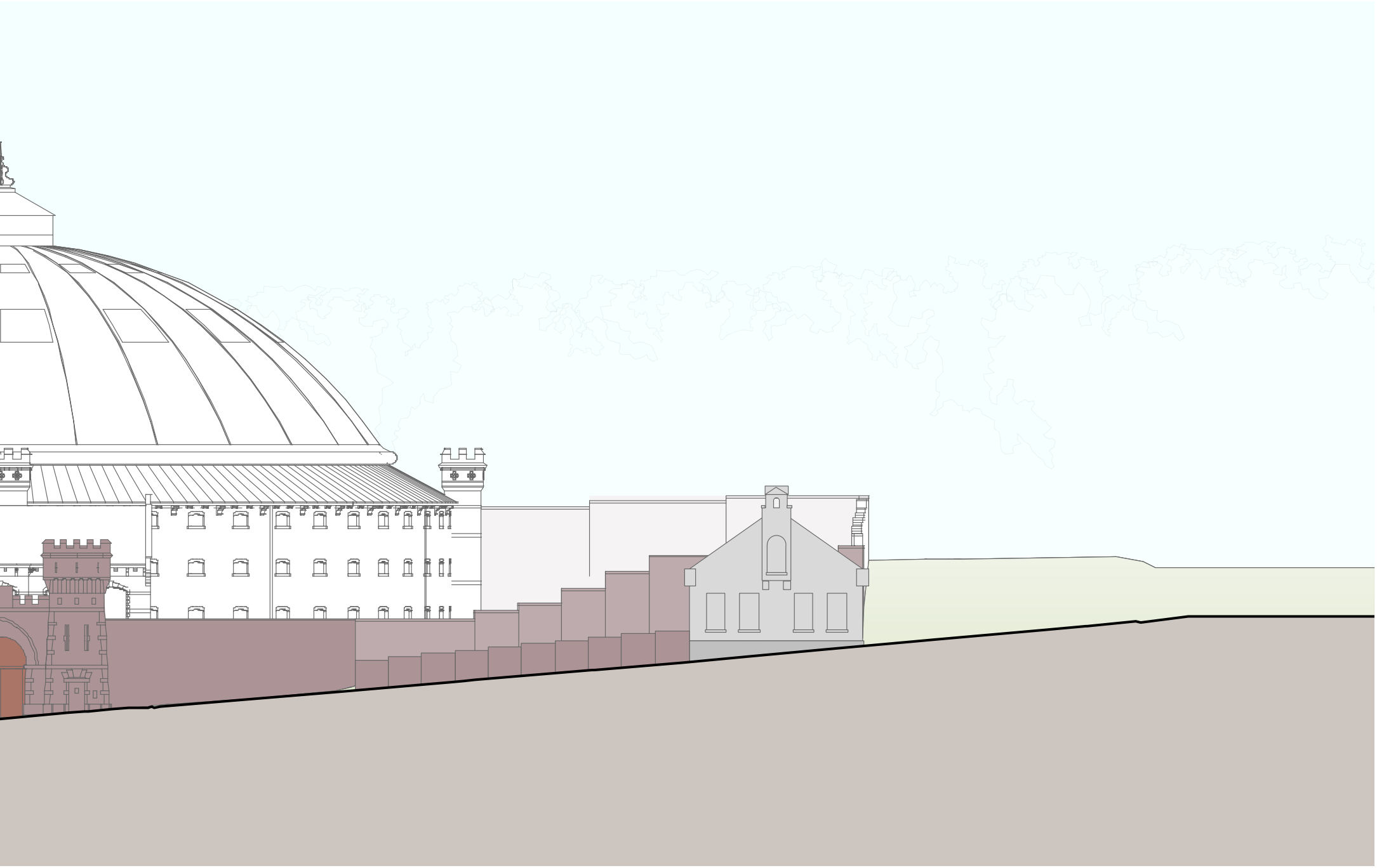

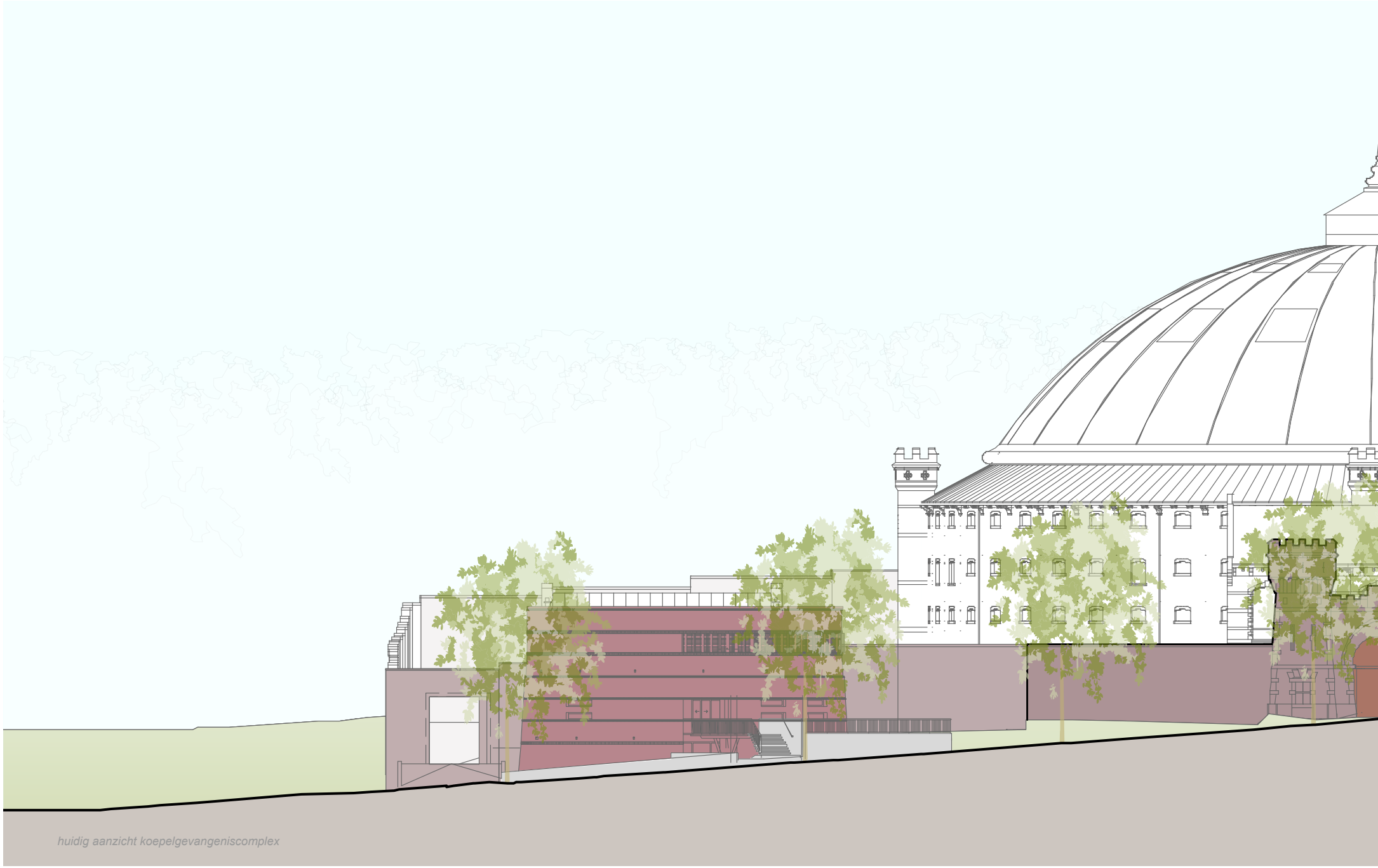

huidig aanzicht koepelgevangeniscomplex

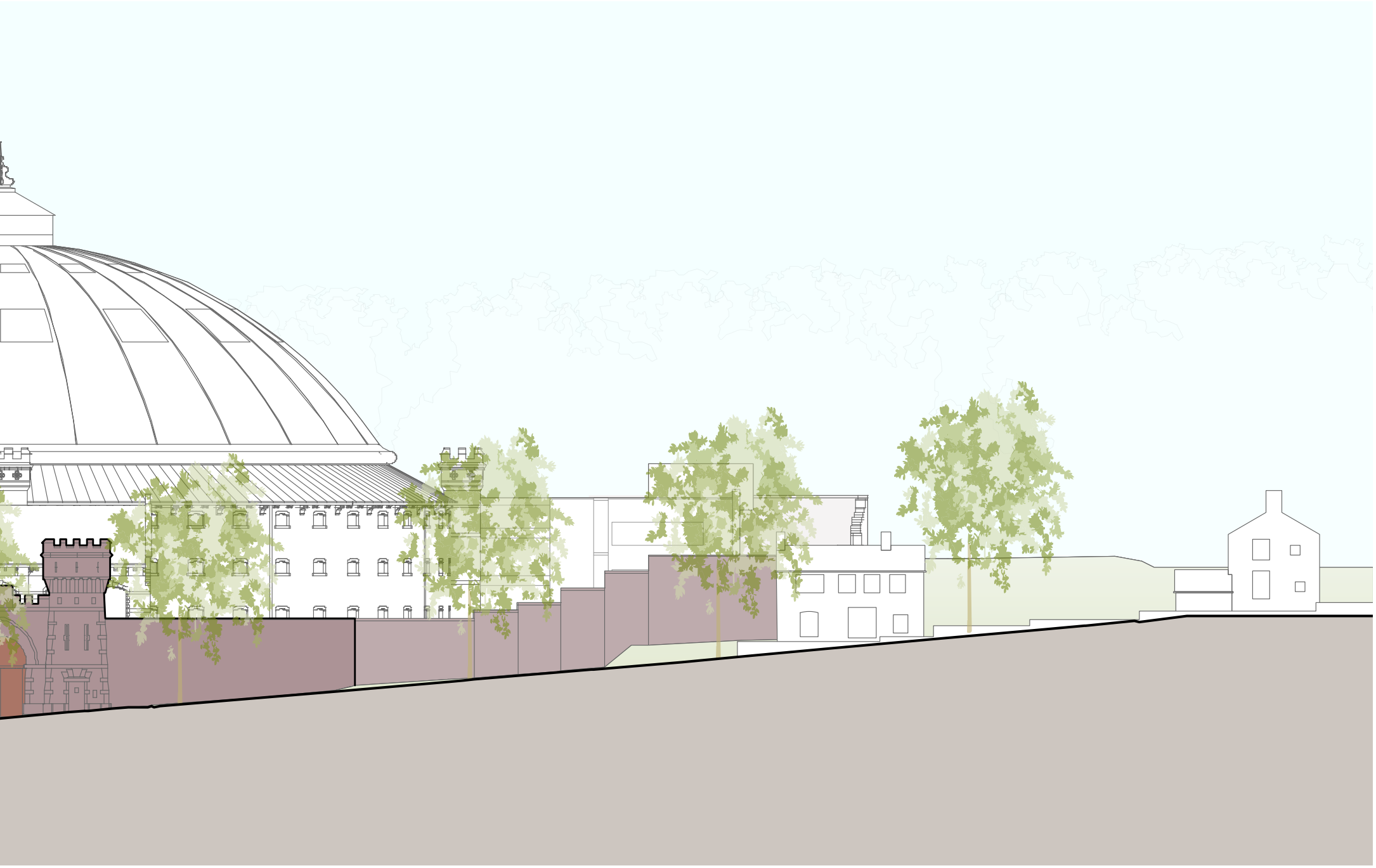

Ontwikkeling gevangeniscomplex

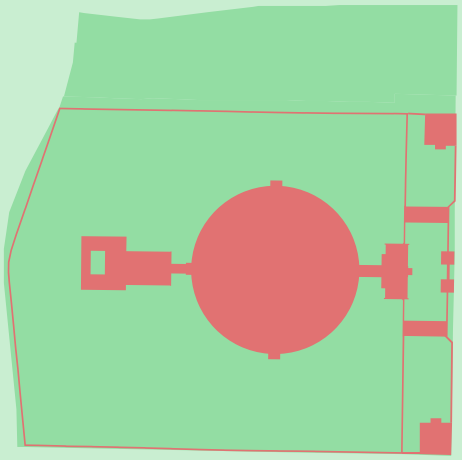

1882-86

Toen de koepelgevangenis werd gebouwd was dit westelijk deel van Arnhem, op enkele villa's na, nog grotendeels onbebouwd. Het complex was oorspronkelijk met de hoofdingang georiënteerd op de Wilhelminastraat. Het gevelfront van de gevangenis werd gevormd door het monumentale poortgebouw en de woning van de directeur en adjunctdirecteur aan weerszijden. Deze waren met lage tuinmuurtjes verbonden met de voorhof rondom het poortgebouw.

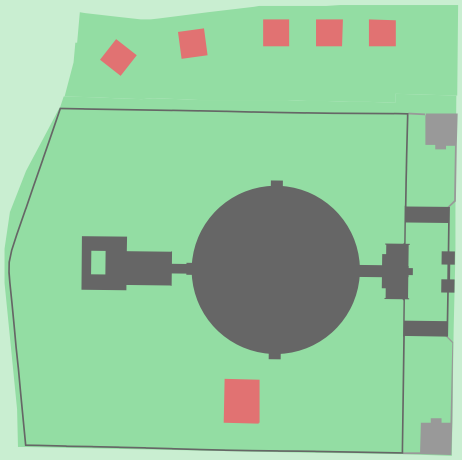

1888

Na een jaar van experimenteren met de plaats van de preekstoel, met het ophangen van koorden aan het gewelf of het spannen van een zeil boven het spreekgestoelte om de nagalmtijd te verbeteren, werd in 1888 alsnog besloten tot de bouw van een afzonderlijke kerk op het gevangenisterrein.

Aan de noordzijde van het terrein, aan de Zuidelijke Parallelweg, werden vijf woningen voor bewaarders gebouwd.

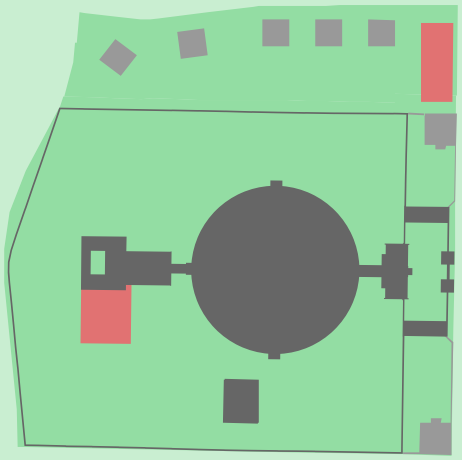

1897-1927

Een tekort aan bewaarderswoningen leidde in 1897 tot de bouw van zes nieuwe bewaarderswoningen. Het werd een rijtje van zes gekoppelde woningen.

Als gevolg van de invoering en uitbreiding van de Rijksarbeid, ontstond er een tekort aan magazijnruimte voor de goederen die werden geproduceerd door de gedetineerden. Ten zuiden van het dienstgebouw is hierom in 1906 extra magazijnruimte gerealiseerd welke in 1927 is uitgebreid.

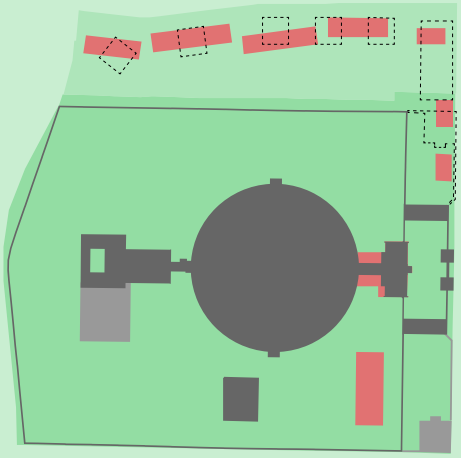

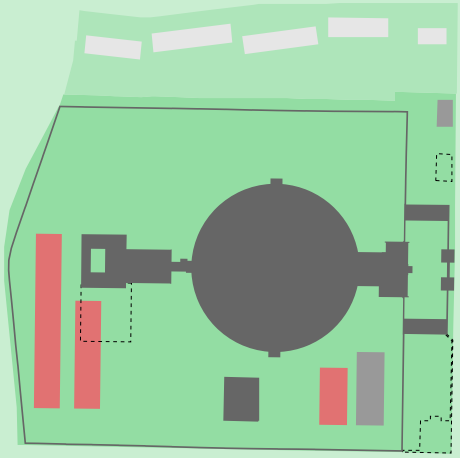

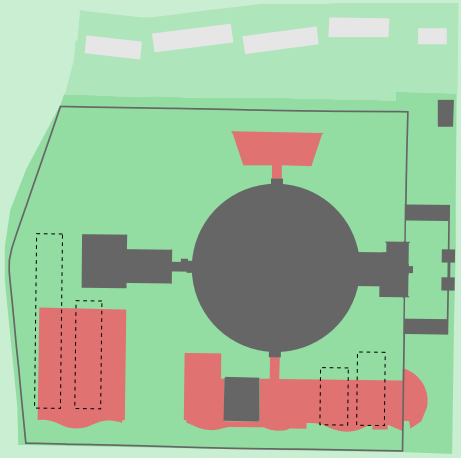

jaren ‘50

Tijdens de slag om Arnhem in september 1944 werd in de omgeving van Lombok hevig gevochten. Vanuit het zuiden is dit stadsdeel herhaalde malen onder vuur genomen. Veel bebouwing, waaronder de woning van de adjunctdirecter en de dienstwoningen, werden verwoest of zeer zwaar getroffen. In de jaren ‘50 zijn hier nieuwe woningen voor in de plaats gekomen, grenzend met hun achtertuinen aan het gevangeniscomplex.

In 1953 werd tevens op het zuidoostelijk deel van het terrein een kantinegebouw neergezet.

jaren ‘70 - ‘80

In de jaren ‘70 en jaren ‘90 wordt op het zuidwestelijk en zuidoostelijk deel van het terrein een uitbreiding van magazijnruimte gerealiseerd.

In 1981-1982 vond de renovatie van de koepel zelf plaats.

Vanwege de toenemende parkeerdruk zijn de directeurswoning en een bewaarderswoning gesloopt en hiervoor in de plaats parkeerplaatsen gerealiseerd.

2000-05

Met de restauratie in 2000-05 is de hoofdingang verplaatst naar de zuidoostelijke hoek van het terrein, op de hoek van de Wilhelminastraat en de Alexanderstraat. Een deel van het buitenterrein, voor de muur, is ingericht als plantsoen, een deel is in gebruik als parkeerplaats.

De oorspronkelijke entree van het complex en het terrein voor de gevangenismuur heeft in de loop der tijd veel aan kwaliteit ingeboet. Wat ooit de monumentale façade van het gevangeniscomplex was, is verworden tot een onsamenhangend geheel dat weinig kwaliteiten kent (de historische gebouwen uitgezonderd).

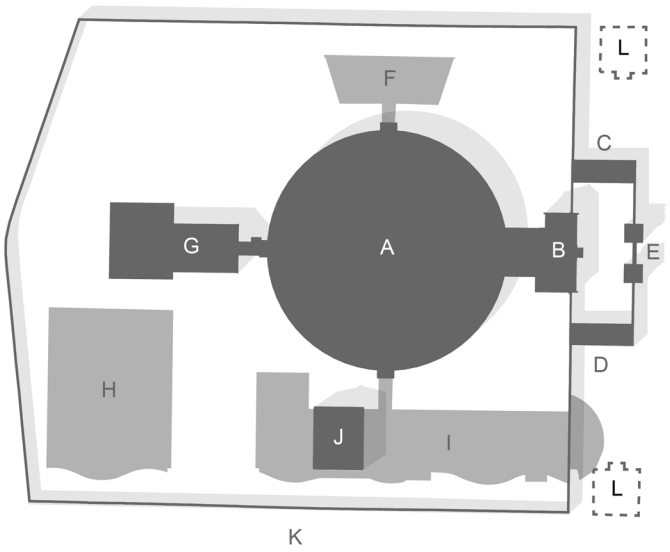

boven: schema met hierop aangegeven de verschillende bouwdelen

links: Luchtfoto van het huidige complex (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

De Gebouwen

Het gehele strafgevangeniscomplex is een sterk geënsceneerd ensemble van afzonderlijke gebouwdelen. De rangschikking van de gebouwen vormen een monumentaliteit die, geheel volgens de in die tijd heersende opvattingen, een verbeelding is van de macht van de overheid ten opzichte van de gedetineerde. Daarbij was de weg die een gedetineerde moest afleggen bij de eerste binnenkomst leidend. Die delen van het complex die onderdeel uitmaakten van de route die de gedetineerde bij aankomst in de gevangenis moest afleggen kregen een rijkere, monumentale behandeling: deze onderdelen zijn de buiten- en binnenzijde van het poortgebouw, de voorgevel van het administratiegebouw en de koepel zelf.

We onderscheiden de volgende afzonderlijke gebouwen:

De koepel / het cellengebouw (A)

Midden op het terrein lag het cellengebouw met 208 cellen, dat met zijn cilindervorm met koepel het meest opvallende onderdeel van het complex. Het cellengebouw of koepelgebouw is een cilindrisch gebouw met een ronde plattegrond van vier bouwlagen dat is afgedekt met een half-bolvormig dak. De middenlijn van de hal bedraagt 52 meter en de hoogte onder de lantaarn 31 meter. Door het toepassen van vakwerkconstructies van ijzer kon de een dergelijk grote ruimte worden overkapt. De ruimtelijke ervaring van deze enorme koepel was enorm. Er zijn diverse getuigenissen van gedetineerden die bij het voor het eerst betreden van de koepel als aan de grond genageld stonden. En ook nu, bijna anderhalve eeuw later, is dat effect nog steeds aanwezig bij iemand die deze ruimte betreedt.

geheel boven: fotot van het voorhof gevormd door het poortgebouw, het adminstratiegebouw en twee boijgebouwen (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

boven: foto van het dienstengebouw (biedboek koepelgevangenis 'De Berg' Arnhem)

Metzelaar hechte naast de ruimtelijkheid ook veel belang aan de constructie als onderdeel van het architectonisch beeld en kende daar veel schoonheid aan toe. De spantenconstructie van het koepeldak vormde dus een wezenlijk onderdeel van de ruimte. De geschilderde kleurafwerking en de houten cassettes moesten dit beeld versterken.

De cellen waren te bereiken via galerijen met vloeren bestaande uit grote platen hardsteen. Het opgaand muurwerk van de ronde binnenwanden was overal uitgevoerd als schoon metselwerk, gemetseld met gele bakstenen afgewisseld met rode banden. Dit tweekleurige metselwerk kwam ook terug in de gangen van het administratiegebouw en het achtergebouw en is kenmerkend voor het werk van Metzelaar.

Het poortgebouw (B), twee bijgebouwen (C, D) en het administratiegebouw (E)

Aan de oostzijde bevond zich de enige toegang tot het terrein, gevormd door het poortgebouw, dat toegang gaf tot de voorhof. Het gebouw is grotendeels in zijn oorspronkelijke staat behouden gebleven. De poort bestaat uit een dubbele toegangsdeur onder een zogeheten Florentijnse boog en wordt geflankeerd door twee hoge torens, die diende als de portierskamer en het wachtvertrek voor bezoekers. Achter het poortgebouw bevond zich het voorplein met aan de korte zijden twee éénlaagse bijgebouwen. Ze functioneerde als magazijn, lijkenhuis en parkeerruimte voor het cellulaire rijtuig.

De voorhof gaf toegang tot het administratie- en ziekengebouw. Het gebouw heeft een representatieve voorgevel in sobere neo-renaissance stijl. De vensters zijn geplaatst onder Florentijnse bogen (die ook terugkomen in de poortdoorgang van het poortgebouw).

De vertrekken op de begane grond hadden een administratieve functie. Op de eerste verdieping was de afdeling voor de ziekenverpleging ondergebracht. De zolderverdieping diende als opslagruimte van de particuliere kleiding van de gedetineerden en kende van oorsprong geen ruimtelijke indeling.

Het dienstengebouw (G)

Achter het cellengebouw lag het diensten- of werkgebouw, een geleed gebouw waarvan het hoofdvolume bestond uit drie bouwlagen. Het souterrain vormde van oudsher de isoleerafdeling en telde vijf strafcellen. Daarnaast waren er nog vijf provisiecellen. Op de begane grond van de hoofdbouw bevonden tien werkcellen en de keuken. De verdieping was ingericht als vrouwenafdeling en telde tien cellen, naast een magazijntje en een droogzolder. De verbindingsgang naar het cellengebouw was gedeeltelijk ingericht als kantoor voor de directrice. In de lage uitbouw aan de noordzijde bevond zich het stoomketelhuis met een werkplaats en een kolenberging. Naast het ketelhuis stond de schoorsteen. De lage uitbouw aan de zuidzijde was ingericht voor zes badcellen. Op de kop bevond zich een desinfectielokaal. Ten westen van de openplaats

geheel boven: foto van het voorgebouw

boven: foto uit 1986 van de in 1888 gebouwde cellulaire kerk. Het kerkportaal is later toegevoegd. (Gelders Archief)

waren nog vier wascellen en een spoelvertrek dat bij de keuken hoorde.

Het activiteitencentrum (F), arbeidsgebouw (H) en voorgebouw (I)

Bij de nieuwbouw is er ca. 20 jaar geleden voor gekozen om voor alle ‘naar buitengerichte functies zoals ontvangst gedetineerden, bezoek en de kantoorruimten een nieuwe vleugel ten zuiden van het koepelgebouw te realiseren. De nieuwe vleugel (I) vormt als het ware een tweede nieuwe oost-west ‘as’ binnen het complex. Daarnaast is er op de zuidwesthoek van het terrein een vrijstaand arbeidsgebouw (H) gerealiseerd.
In het kader van de nieuwe herstructurering van het complex, werd ook besloten ‘alle ondersteunende functies van het leefprogramma’ zoals douches en recreatieruimten onder te brengen in een afzonderlijk gebouw aan de noordzijde (F).

De voormalige kapel (J)

Eén jaar na de ingebruikname van de Koepel werd alsnog besloten tot de bouw van een afzonderlijke kerk op het gevangenisterrein. Metzelaar had oorspronkelijk bedacht dat de bouw van een apart kerkgebouw achterwege kon blijven. Het idee was namelijk dat op de bewaarderspost, die in het midden van de koepelruimte stond opgesteld, een preekstoel werd geplaatst. Van hieraf zou de geestelijke de kerkdienst houden. De gevangenen konden vanaf hun cel, staande voor het open schaftluik in de deur, de dienst kunnen beluisteren. Met het achterwege laten van een apart kerkgebouw zou een aanzienlijke kostenbesparing gemaakt kunnen worden. Ondanks het feit dat er toen al vanuit het buitenland kritische geluiden klonken dat de ronde ruimte problemen gaf met de akoestiek van de ruimte, was het financiële argument zeker een aspect waar men gevoelig voor zal zijn geweest.
Na een jaar van experimenteren met de plaats van de preekstoel, met het ophangen van koorden aan het gewelf of het spannen van een zeil boven het spreekgestoelte om de nagalmtijd te verbeteren, werd in 1888 deze cellulaire kapel in gebruik genomen. Zelfs tijdens de kerkdienst zaten de gevangenen niet bij elkaar: elke gevangene zat in een eigen hokje, dat zo geconstrueerd was dat de gevangene alleen maar naar voren, naar de dominee of de pastoor kon kijken.

De ringmuur (K)

De ringmuur was oorspronkelijk 0,625 meter dik en gemiddeld 3,5 meter hoog. Aan de zuidzijde en een deel van de westzijde was de muur geplaatst op een grondkerende muur van bazaltblokken. Kenmerkend voor de muur is het trapsgewijze verloop, gevolg van het glooiende verloop van het terrein.
In1967 is het westelijk en zuidelijk deel van de muur opgevuld met een gewapend betonvulling en is tevens het westelijk deel van de muur werd 50 cm opgehoogd.
Zoals aan het opgaand muurwerk van de ringmuur duidelijk is af te lezen, is de muur verschillende malen

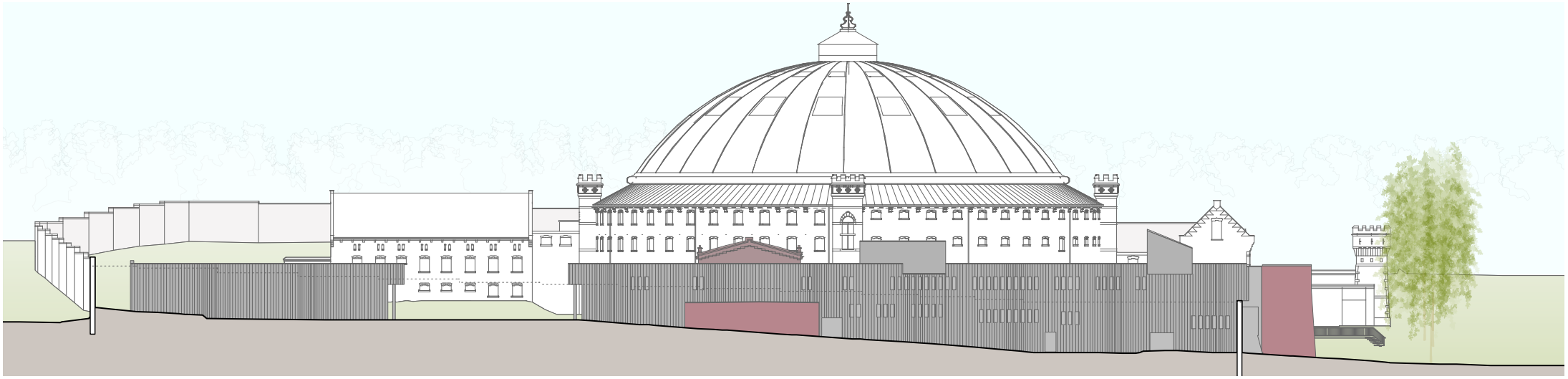

langsprofiel in de huidige situatie van het koepelcomplex langs het voorgebouw en arbeidsgebouw

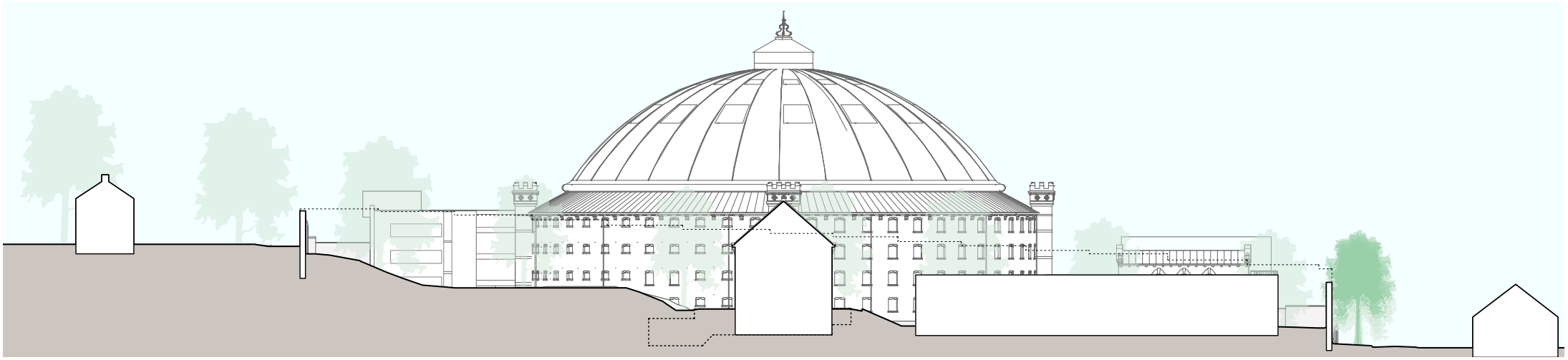

dwarsprofiel in de huidige situatie van het koepelcomplex over het dienstengebouw

geheel boven: Een foto uit de jaren 80 van de oorspronkelijke directeurswoning (Gelders Archief)

boven: Een foto uit 1968, genomen door L. Drent (Gelders Archief)

hersteld en opgehoogd. Gedurende de Tweede Oorlog heeft de muur flinke oorlogsschade opgelopen. Verschillende delen waren beschadigd, op een aantal plaatsen was de muur zelfs helemaal omgevallen dan wel ingestort

De directeurswoning (L)

Oorspronkelijk werd het poortgebouw geflankeerd door de twee woningen van de directeur en de adjunct-directeur. Beide woningen hadden een tuinmuur die aansloot op de ringmuur. Deze woningen en de bijbehorende tuinmuur zijn thans gesloopt. Een deel van het buitenterrein, voor de muur, is thans ingericht als plantsoen, een deel is in gebruik als parkeerplaats.

Het terrein

Het perceel vormde een min of meer rechthoekig terrein van 170 x 165 meter. Het aangekochte terrein had een geaccidenteerd verloop: tussen de zuid en noordzijde bestaat een hoogteverschil van bijna 15 meter. Om een vlak bouwplateau te verkrijgen zijn delen van het terrein afgevlakt en andere delen opgehoogd

Een van de karakteristieken van gevangenissen is een groot onbebouwd terrein rondom de eigenlijke gevangenis. Iedere gedetineerde die een poging zou doen tot vluchten was op deze open, ongenaakbare vlakte goed zichtbaar en had een grote afstand af te leggen. Van een echte inrichting van het terrein was geen sprake. De voorhof en het open plaatsje van het dienstgebouw waren bestraat en verder waren er paden rondom de diverse gebouwenaangelegd. Zeker tot aan de Tweede Wereldoorlog bleven de activiteiten op het terrein beperkt. Daar kwam verandering in met het opheffen van het cellulaire systeem in 1953. Vanaf dat moment zullen er op het terrein meer collectieve voorzieningen zijn gekomen, zoals – naast bijvoorbeeld de bouw van een kantinegebouw op het zuidoostelijk deel van het terrein – grote luchtplaatsen en een sportveld. Ook het huidige terrein wordt gekenmerkt door grote niveauverschillen en aanlegverschillen per gebouwdeel.

De architect Johan Frederik Metzelaar (1818-1897)

Johan Metzelaar groeide op in Rotterdam waar hij in 1818 was geboren. Vanaf 1833 volgde de jonge Metzelaar een opleiding in de praktijk bij een timmerman en bij een tekenschool. Na deze leerjaren vestigde Metzelaar zich in 1838 als zelfstandig timmerman in Rotterdam. In de jaren die volgden ontwikkelde hij zich tot een vooraanstaand architect met uitgesproken ideeën over zijn vak. In zijn Rotterdamse jaren had Metzelaar een brede opdrachtenportefeuille die onder andere bestond uit stoomfabrieken, zwembaden, banken, winkelhuizen maar ook villa's, boerderijen, koetshuizen, stallen en herenhuizen.

In 1868 deed de inmiddels vijftigjarige Metzelaar – naar verluidt om gezondheidsredenen – zijn bedrijf aan de kant en verhuisde hij naar Delft. In de twee jaren zonder betrekking ontwikkelde hij zijn ideeën over het onderwijs in de beeldende kunsten in Nederland. Hij was voorstander van een nauwe band tussen schilderkunst, architectuur en beeldhouwkunst. De drie kunsten zouden goed moeten worden geïntegreerd in ambacht en industrie, zodat in de dagelijkse leef- en werkomgeving de kunst overal waarneembaar was. In 1870 trad Metzelaar in dienst bij het ministerie van Justitie als ingenieur-architect voor de gevangenis- en de rechtsgebouwen. Bij Justitie kwam hij aan het hoofd te staan van het eerste departementale bouwbureau in Nederland. Met deze afdeling voer Metzelaar een eigen koers, met sobere neoclassicistische ontwerpen die een toenemende neiging tot eclecticisme verraden.

In de periode van 1881 tot 1886 worden vier grote cellulaire strafgevangenissen naar ontwerp van Johan Frederik Metzelaar gebouwd: Groningen (1881-83), Arnhem (1882-86), Den Haag (1882-86), Breda (1882-86). Van deze gevangenissen zijn die van Groningen en Den Haag uitgevoerd als vleugelgevangenis, die in Arnhem in Breda als Panopticum. De voormalige strafgevangenis in Haarlem (1899-1901) is ook gebouwd als panopticum en is gebouwd naar het ontwerp van Willem Cornelis Metzelaar, de zoon van Johan Frederik Metzelaar

Hoewel verschillend in opzet is voor al deze strafgevangenissen eenzelfde 'architectonische route' ontworpen. De uitdrukking van macht begint in de vormgeving van het monumentale poortgebouw met de twee imposante torens met kantelen en tralies. De niet al te ruim opgezette voorhof was beklemmend door de aanwezigheid van bakstenen gevels aan alle zijden. De brede, ingetogen maar strenge architectuur van de gevel van het administratiegebouw is feitelijk een herhaling van het effect van de hoofdfaçade. Vanuit de voorhof kwam de gedetineerde in het administratiegebouw en vervolgens in het cellengebouw. Gedurende deze 'inwijding' onderging de gedetineerde de constante dwingende symboliek van het complex.
Ook kennen de verschillende complexen aan de buitenzijde van het complex een zelfde hoofdopzet en uitstraling. Het monumentale poortgebouw wordt aan weerszijde geflankeerd door de woningen van de directeur en adjunct-directeur welke gezamenlijk als ensemble het entreefront vormen. Dit ensemble is bij de voormalige strafgevangenissen in Groningen en Breda nog steeds aanwezig.

boven: portret van Johan Frederik Metzelaar (wikipedia.org)

hierboven: cellulaire strafgevangenis Groningen (1881-83)

hierboven: cellulaire strafgevangenis Breda (1882-86)

OMA - Revision Study for the Renovation of a Panopticum Prison

In de periode 1979 - 1984 kreeg OMA opdracht voor het maken van een ontwerp voor de beoogde renovatie van het gevangensicomplex.

Gezien de ernstige achterstand in het onderhoud van met name de oorspronkelijke bijgebouwen (het voor- en achtergebouw) en het feit dat deze gebouwen op geen enkele wijze meer voldeden aan de door Justitie gestelde programmatische eisen, werd besloten om deze gebouwen te slopen en te vervangen door nieuwbouw. Alleen de koepel, door OMA beschouwd als de ‘kernvorm’ en het poortgebouw zouden behouden blijven.

Het plan van OMA zocht de oplossingen vooral in de optimalisering van de infrastructuur en het toevoegen van een extra volume onder het maaiveld. De begane grond van de centrale hal werd verdiept en door een kruis van straten in vier kwadranten voor recreatieve functies opgedeeld. Het dak van deze toegevoegde volumes kon als sportveld gebruikt worden. De vier straten verbonden de koepel met de omringende gebouwen en een nieuw toegevoegd bouwvolume ten westen van de oudbouw. Bovenop deze nieuwbouw, de gedeeltelijk ondergronds werd uitgevoerd, kwam een voetbalveld en een renbaan.

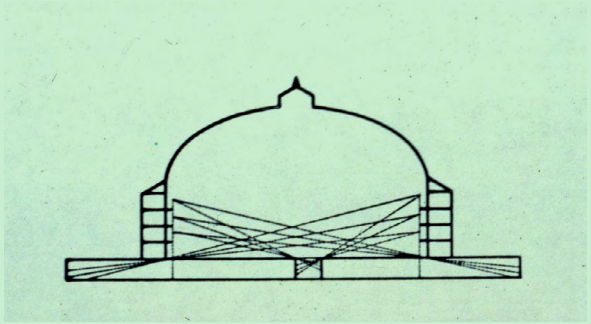

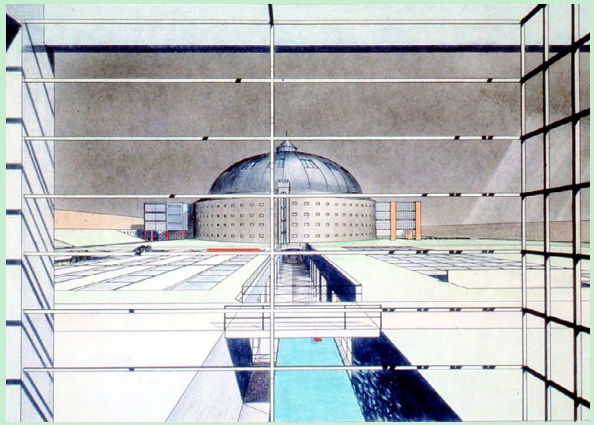

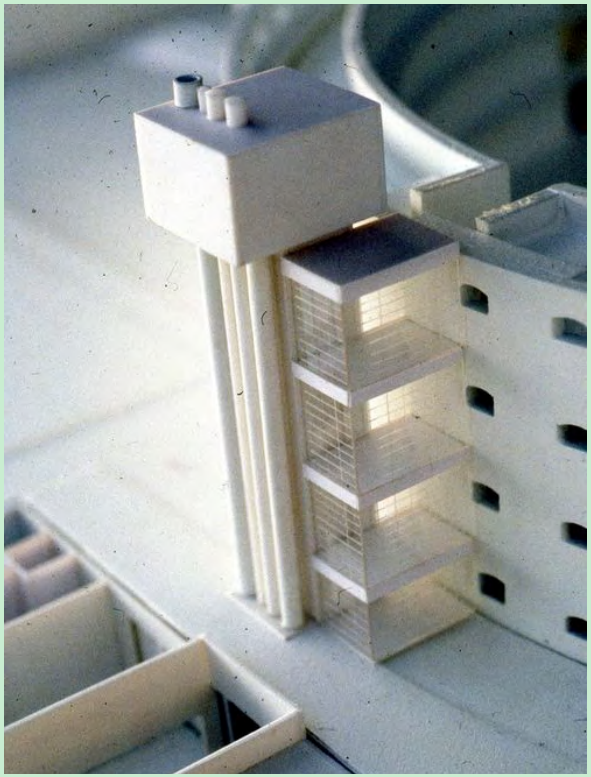

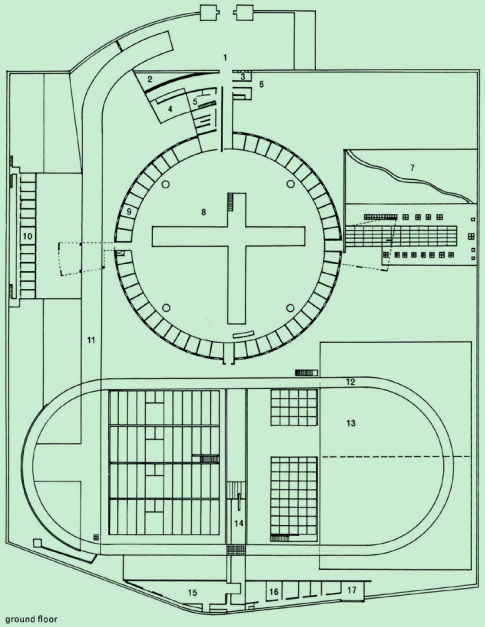

ground floor

1. entrance
2. lobby
3. porters' room
4. meeting room
5. reception
6. exit to visitors area
7. visitors garden
8. dome floor
9. cells
10. pavilion for difficult prisoners
11. storage
12. track
13. sports field
14. pool
15. guards' canteen
16. shops
17. instruction department

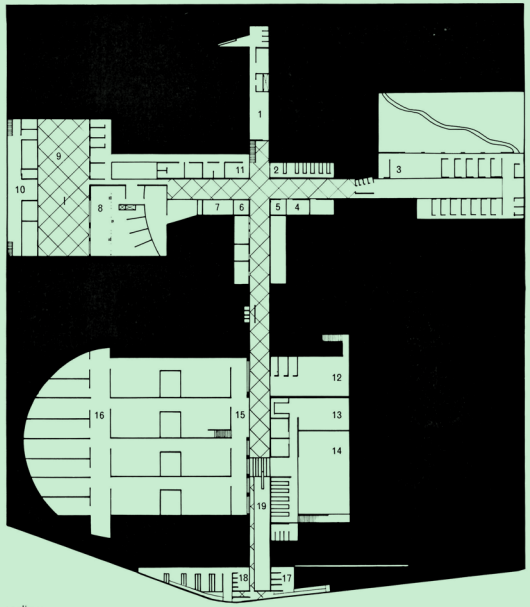

podium

1. service/reception area
2. library
3. visiting room and cells
4. free-expression room
5. barber
6. meeting room
7. shop
8. kitchen
9. patio
10. quarters for difficult prisoners
11. infirmary, dentist, doctor
12. multi-purpose room
13. judo
14. gymnasium
15. studios
16. storage
17. instruction room
18. guards' cloak room
19. pool

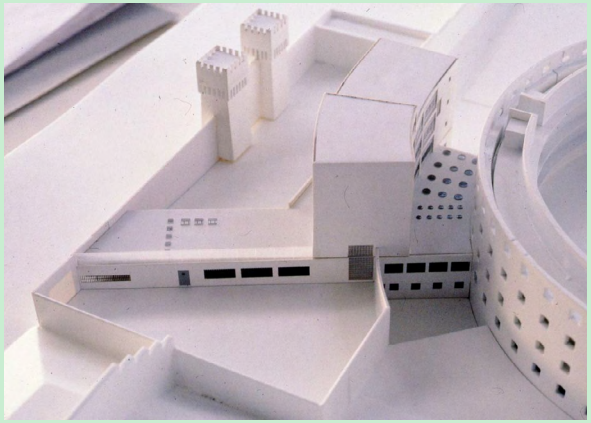

Archivolt architecten - Restauratie en Nieuwbouw 1994 - 2005

In 1992 raakt Archivolt architecten betrokken bij de koepelgevangenis. Architect Martin van Dort werd op verzoek van het ministerie van Justitie gevraagd onderzoek te doen naar de wijze waarop het complex opnieuw als gevangenis in gebruik kon worden genomen. Met een aangepaste bestemming voor het complex voor kort gestraften en arrestanten, werd in mei 1996 door Archivolt architecten een structuurplan gepresenteerd. welke aan de basis heeft gelegen van de gerealiseerde renovatie en nieuwbouw van het complex in de periode 1994-2005.

Vooruitlopend op de nieuwbouw op de rest van het terrein werd in de periode 1994-1998 het cellengebouw door Archivolt gerestaureerd. De cellen werden gemoderniseerd, er werd een nieuw ketelhuis in het voorgebouw gerealiseerd en in de koepel werd een nieuwe centraalpost opgericht. Het feit dat het cellengebouw in gebruik was ten tijde van de werkzaamheden is van grote invloed geweest op de planontwikkeling en de planning. De restauratie van de overige gebouwen en de nieuwbouw die hierop volgde, vond plaats in vier fasen in de periode 1994-2005 en werd eveneens uitgevoerd door Archivolt architecten.

De opdracht van de Rijksgebouwendienst werd door Archivolt als volgt opgevat: *‘rehabilitatie van het complex door een functioneel herstel. Het totale plan heeft als doel om het koepelcomplex zowel te renoveren als essentiële architectonische waarden te restaureren. Het is de intentie om het oorspronkelijke historisch beeld zoveel mogelijk terug te brengen.’*

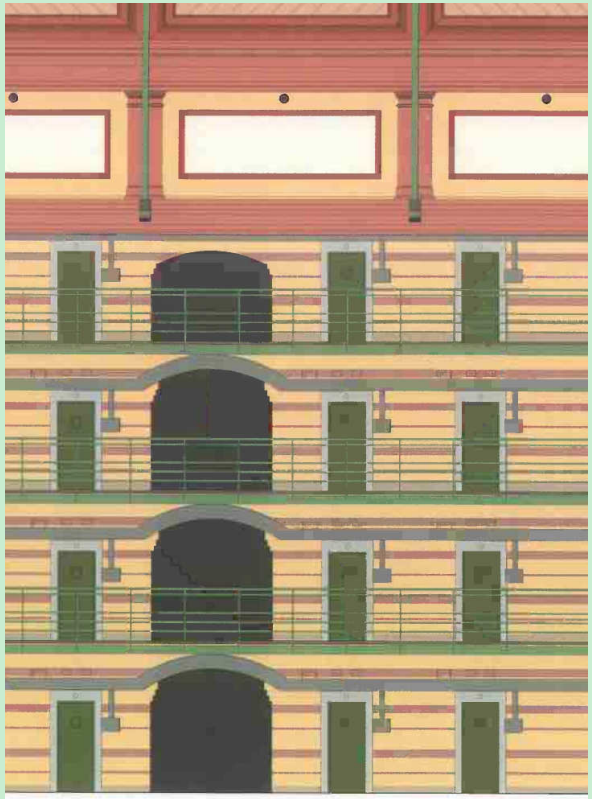
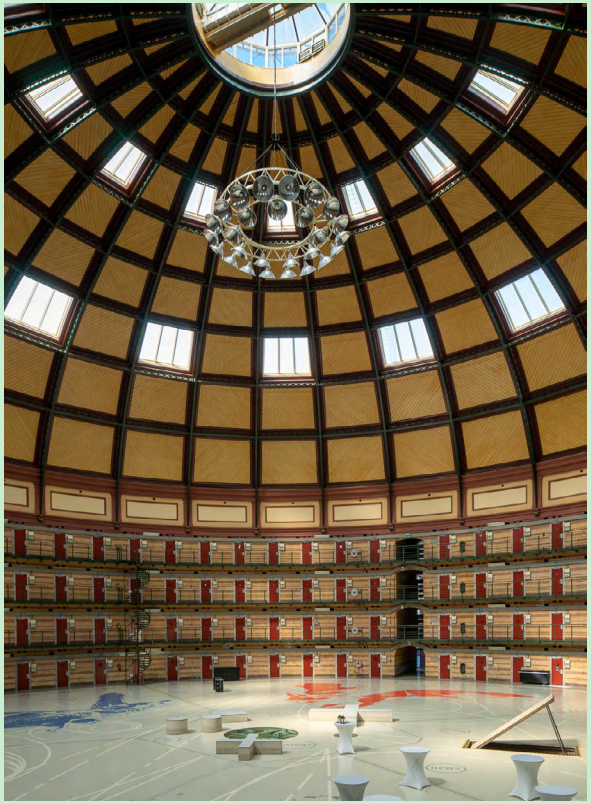

Bronvermelding

Bronnen

- Rapportage bouwhistorisch onderzoek PI De Berg (Bouwwerk, 4 december 2015)
- Locatieboek, bouwhistorisch onderzoek PI De Berg (Bouwwerk, 7 december 2015)
- Nota van Uitgangspunten Herontwikkeling PI De Berg Arnhem (Gemeente Arnhem en Rijksvastgoedbedrijf, 4 juli 2017)
- J.F. Metzelaar en W.C. Metzelaar Bouwmeesters voor Jusititie (Ros Floor, 2009)

Verantwoording beeldmateriaal

Disclaimer (beeld)materiaal
Met het samenstellen van dit masterplan hebben wij ons uiterste best gedaan de herkomst van beeldmateriaal te achterhalen en te vermelden. Van referentie(beeld-)materiaal is de herkomst dan wel de rechthebbende moeiliijk te achterhalen. Mocht u informatie hebben over de herkomst van deze beelden dan houden wij ons aanbevolen. Zo nodig plaatsen wij dan de juiste bronvermelding bij de beelden of gaan wij, in geval beeld het onder een betaalde licentie valt, over tot verwijdering van het beeldmateriaal. Degenen die menen rechten te kunnen doen gelden op gebruikte beelden, kunnen zich melden bij de samenstellers van dit masterplan.

Biedboek koepelgevangenis ‘De Berg’ Arnhem p4-5, 8, 12, 24, 39, 64-65, 68, 122-123, 132, 142, 144, 152, 153

Gelders Archief kaft, p8, 9, 10, 40, 60-61, 124-125, 128, 130, 133-135, 145, 147

maps.google.nl 106-107, 108-109(ondergrond)

oma.eu p150-151

opZoom architecten p6-7, 11, 14, 16-26, 28-57, 63-66, 69-73, 76-77, 81-85, 104, 110, 112-114, 116-117, 136-141, 143, 146

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) p62

Topotijdreis.nl p126-127

veenenbos en bosch landschapsarchitecten p86-93, 96-99, 102-103.

wikipedia.org p148

Colofon

opdrachtgever(s)

NEST Ontwikkeling
Molendijk Noord 92A
7461JE RIJSSEN

EHM Group B.V.
Box 7
6675 ZG Valburg
t. 0488 470 150
e. info@ehmgroup.nl
www.ehmgroup.nl

ontwerp

opZoom architecten
Willemsplein 5
6811 KA Arnhem
t. 026 368 42 70
e. bureau@opzoom.nl
www.opzoom.nl

veenenbos en bosch landschapsarchitecten
Broekstraat 32
6828 PZ Arnhem
t. 026 351 51 95
e. info@veenenbosenbosch.nl
www.veenenbosenbosch.nl

advies

Royal HaskoningDHV
Adviesgroep Mobiliteit | Transport & Planning
Postbus 1132
3800 BC Amersfoort
t. 088 348 20 00
www.royalhaskoningdhv.com

Notitie

HaskoningDHV Nederland B.V.
Transport & Planning

Aan:	EHM groep en NEST Ontwikkeling
Van:	Tonny Slieker
Datum:	20 april 2023
Kopie:	
Ons kenmerk:	BH7121TPNT2008311061v02
Classificatie:	Projectgerelateerd
Onderwerp:	**Transformatie Koepelgevangenis Arnhem notitie parkeren**

1 Inleiding

In opdracht van EHM groep en NEST Ontwikkeling is een Masterplan opgesteld voor de transformatie van de Koepelgevangenis Arnhem. Het masterplan geeft richting aan deze transformatie en stelt ook de kaders voor de verdere invulling van de verschillende functies en onderdelen. Een van de thema's in het masterplan is bereikbaarheid, waarbinnen de onderdelen ontsluiting, parkeerstrategie en toegankelijkheid zijn uitgewerkt.

Het initiële Masterplan is ter toetsing voorgelegd aan de gemeente Arnhem. In de gemeentelijke reactie van augustus 2020 zijn vragen gesteld over het parkeren. Het gaat om de voorgestelde parkeeroplossing voor bij de appartementen zoals gepland in de Wilhelminastraat, om de voorgestelde parkeernorm voor de hotelfunctie en het parkeren bij de functie restaurant, dat als onderdeel van het hotel apart in beeld moet worden gebracht.

2 Parkeren appartementen Wilhelminastraat

In het masterplan is de parkeeroplossing voor appartementen in de Wilhelminastraat als volgt beschreven: "Aan de Wilhelminastraat komen woningen buiten de muren aan weerszijden van de historische toegang. Bewoners en bezoekers van deze woningen maken gebruik van de aanwezige parkeergelegenheid in de Wilhelminastraat. De openbare parkeerplaatsen in de Wilhelminastraat, die aan de zijde van de koepel liggen en alleen ter hoogte van de koepellocatie, zijn in het verleden ook gebruikt door bezoekers aan de koepelgevangenis. Er is bovendien voldoende parkeerruimte aanwezig om de parkeerdruk in de nieuwe situatie op te vangen. Het is daarom reëel om deze parkeerplaatsen (mede) te gebruiken". Dit wordt als volgt nader onderbouwd.

De Arnhemse beleidsregels over parkeren schrijven voor dat in de basis al het parkeren, conform het programma, op eigen terrein opgelost moet worden. Burgemeester en wethouders kunnen echter een omgevingsvergunning verlenen in afwijking hiervan, wanneer aanvrager met gegronde redenen kan aantonen dat dit feitelijk en/of economisch gezien redelijkerwijs niet mogelijk is of als op andere wijze in de benodigde parkeerruimte wordt voorzien.

Voor de transformatie van de koepel gelden economische argumenten en wordt op andere wijze in de benodigde parkeerruimte voorzien. Om met dit laatste te beginnen, tot 2015 en ten tijde van het gebruik als penitentiaire inrichting werd door bezoekers van de koepelgevangenis gebruik gemaakt van de openbare parkeergelegenheid in de Wilhelminastraat. De inrichting van de Wilhelminastraat met relatief veel (haaks)parkeervakken is in het verleden afgestemd op het toenmalige gebruik als gevangenis. De twee openbare parkeerterreintjes in de Wilhelminastraat, op eigen terrein van de koepelgevangenis, waren voor personeel van de penitentiaire inrichting. Voor de transformatie van de koepelgevangenis is het reëel dat openbare parkeerplaatsen aan het nieuwe inrichtingsplan kunnen worden toegerekend.

In opdracht van de gemeente Arnhem is in 2018 een parkeeronderzoek[1] uitgevoerd voor het westelijk deel van Lombok. Uit dat onderzoek blijkt dat op beide onderzoekdagen, zowel op de dinsdag als de zaterdag, de hoogste parkeerdruk is gemeten op het onderzoekstijdstip van 23 uur.
In het onderzoek van 2018 kent de Wilhelminastraat tussen Zuidelijke Parallelweg en Alexanderstraat bij elkaar 107 parkeerplekken (secties 1, 2, 3 en 4 uit bijlage 2 van het onderzoeksrapport). In 2018 zijn op beide avonden 50 parkeerplaatsen bezet. Er is dan een restcapaciteit van 57 parkeerplaatsen.
Er is voor een actuele situatie opnieuw een parkeerdrukmeting uitgevoerd[2]. Daaruit blijkt dat de capaciteit van de Wilhelminastraat, inclusief de parkeerterreintjes bij de koepelgevangenis op 111 parkeerplaatsen ligt. De gemeten bezetting ligt ’s avonds, het maatgevend moment waarop de meeste bewoners thuis zijn, op maximaal 52 parkeerplaatsen oftewel een bezettingsgraad van 47% (bijlage 1).

In het masterplan wordt voor de nieuwe situatie met 16 appartementen uitgegaan van medegebruik van openbare parkeerplaatsen in de Wilhelminastraat. Volgens de parkeernormen zouden hiervoor 16 parkeerplaatsen moeten worden gerealiseerd. In de nieuwe situatie zijn de parkeerterreintjes met respectievelijk 16 en 7 plekken ten noorden en ten zuiden van de entree (sectoren 2 en 4 uit het onderzoek 2018) niet meer beschikbaar, want deze worden bebouwd. Als de bezetting van deze parkeerterreintjes en het nieuwe extra parkeren voor de 16 appartementen aan de Wilhelminastraat worden toegerekend dan is de capaciteit afgenomen tot 88 parkeerplaatsen waarvan maximaal 68 plekken worden bezet. Dit geeft een parkeerdruk van <80% (bijlage 2). De parkeerdruk ligt dan ruim onder de gewenste maximale bezetting van 85%, een waarde waarbij zoekverkeer wordt voorkomen en er ruimte is voor toekomstige groei van het aantal geparkeerde auto’s.

Uit een verkenning blijkt dat ook in omliggende straten en wegvakken, uitgezonderd de Alexanderstraat tussen Wilhelminastraat en Oranjestraat, nog meerdere vrije parkeerplaatsen beschikbaar zijn. Er is op basis van actuele cijfers voldoende restcapaciteit om het parkeren benodigd voor 16 appartementen in de Wilhelminastraat op te vangen. Dit is nog zonder rekening te houden met een mogelijk lager autobezit door het aanbieden van een deelautoconcept. In het masterplan is uitgegaan van het aansluiten bij het deelautoconcept ‘we drive solar’ zoals dat in de wijk bestaat.

Het is met bovenstaande aannemelijk dat er een situatie ontstaat waarbij huidige bewoners over voldoende parkeergelegenheid nabij de woning beschikken. Parkeeroverlast, waarbij het gaat over een tekort aan parkeerplaatsen, wordt niet verwacht.

[1] Parkeeronderzoek, omgeving koepelgevangenis Arnhem, Bureau de Groot Volker (2018)
[2] Parkeerdrukmeting, Royal HaskoningDHV (augustus 2020)

Er is ook een economisch argument. De appartementen vallen in het goedkope woonsegment waarbij bewoners nauwelijks interesse hebben in een dure bijbehorende parkeeroplossing (bijv. parkeerkelder). Het bouwen van dure parkeerplaatsen is in dit woonsegment financieel verlieslatend en niet verantwoord. Zeker in de Wilhelminastraat met voldoende beschikbare openbare parkeerplaatsen, waar geen parkeerregime (betaald parkeren, vergunningparkeren) geldt en ook niet zal worden ingevoerd, zal men bij voorkeur voor de deur parkeren.
Bij de herontwikkeling weegt verantwoord en efficiënt ruimtegebruik zwaar. Het niet aanleggen van niet-noodzakelijke parkeerplaatsen en daarbij behorende verharding past tevens in de nieuwe Arnhemse klimaatambities (minder verharding).

3 Parkeernorm hotel

Onderdeel van het masterplan is een 2* hotelfunctie. In de parkeerbeleidsregel van de gemeente Arnhem staat in de bijlage met de parkeernormen bij de functie hotel het volgende:

Hotel binnenstad en wijken rondom binnenstad	0,5/kamer
Hotel in overige delen van de stad	1,0/kamer

In de beleidsregel is niet nader aangeduid wanneer sprake is van wijken rondom de binnenstad; er is geen kaartbeeld bij de beleidsregel. Als voor de wijken wordt uitgegaan van de CBS-indeling (afbeelding 1) dan blijkt daaruit dat de wijk Lombok-Heijenoord, inclusief Brouwerijweg e.o., grenst aan het Centrum, inclusief Stationsplein en Utrechtsestraat.

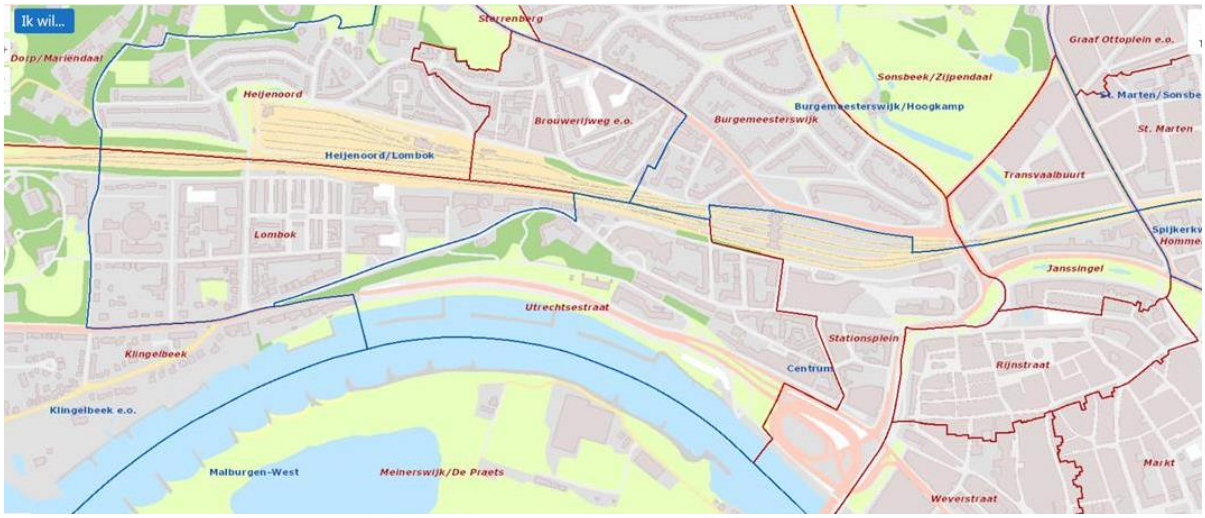

Afbeelding 1: CBS-indeling wijken Arnhem

De gemeentelijke beleidsregel gaat echter uit van het begrip binnenstad dat een beperkter gebied beslaat dan het centrum. Hieruit valt niet onomstotelijk vast te stellen dat voor de hotelfunctie de norm voor binnenstad en wijken rondom de binnenstad kan worden gehanteerd. Daarom is voor het toepassen van de juiste parkeernorm voor de hotelfunctie in Lombok aansluiting gezocht bij de meest recente CROW-kencijfers[3], de basis voor parkeernormering. Er wordt in de parkeerkencijfers onderscheid

[3] Toekomstbestendig parkeren; van parkeerkencijfers naar parkeernormen (CROW-publicatie 381)

gemaakt in de classificatie (aantal sterren) van hotels. In het masterplan gaat het om een hotelfunctie met 2*. Lombok wordt beschouwd als schil centrum en als (zeer) sterk stedelijk. CROW-kencijfers variëren tussen 1,9 tot 2,4 per 10 kamers (afbeelding 2). Dat komt neer op 0,2-0,3 per hotelkamer.

2* Hotel									
	Parkeerkencijfers (per 10 kamers)								
	Centrum		Schil centrum		Rest bebouwde kom		Buitengebied		Aandeel laadpunten
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	
Zeer sterk stedelijk	1,1	1,6	1,9	2,4	3,6	4,1	6,0	6,5	2,5 - 3%
Sterk stedelijk	1,1	1,6	1,9	2,4	3,6	4,1	6,0	6,5	
Matig stedelijk	1,1	1,6	2,0	2,5	3,8	4,3	6,0	6,5	
Weinig stedelijk	1,2	1,7	2,1	2,6	4,0	4,5	6,0	6,5	
Niet stedelijk	1,2	1,7	2,1	2,6	4,0	4,5	6,0	6,5	

Opmerking
Aandeel bezoekers: 80%

Afbeelding 2: Parkeerkencijfers 2* hotel (CROW)

Zou Lombok worden beschouwd als rest bebouwde kom en als (zeer) sterk stedelijk dan variëren de CROW-kencijfers tussen 3,6 tot 4,1 per 10 kamers. Dat is lager dan 0,5 per kamer.

Voor het toepassen van de parkeernorm van 0,5 parkeerplaats per hotelkamer is ook gekeken naar vergelijkbare situaties. Het NH Rijnhotel (4*) aan Onderlangs ligt in Klingelbeek, eveneens buiten het centrum en beschikt over 68 kamers. Dit hotel heeft 35 parkeerplaatsen op eigen terrein; hier is een parkeernorm van 0,5 parkeerplaats per kamer. Ook (net) buiten het centrum liggen hotel Molendal (3*) in de Cronjéstraat en design hotel Modez (3*) aan het Elly Lamakerplantsoen. Beide hotels beschikken niet over parkeren op eigen terrein en voldoen niet aan de parkeernorm.
Hotel Haarhuis (127 kamers) aan het Stationsplein, in het centrum en de binnenstad, beschikt over 16 parkeerplaatsen op eigen terrein. Hotel Old Dutch, eveneens aan het Stationsplein in het centrum, beschikt niet over parkeergelegenheid op eigen terrein voor bezoekers. Deze hotels voldoen niet aan de parkeernorm van 0,5 parkeerplaats per kamer.

Bovenstaande maakt inzichtelijk dat, ook wanneer Lombok niet als wijk rondom de binnenstad wordt gezien, er onderbouwd kan worden afgeweken van de beleidsregel. Met de beleidsregel is beoogd om voor hotels, die ver van de binnenstad zijn gelegen en daarmee vooral per auto worden bezocht, te laten beschikken over voldoende parkeergelegenheid. Lombok ligt op circa 2 km. van de Markt en minder dan 2 km van het station Arnhem Centraal. Daarmee is het lopend (<25 minuten), per fiets en met diverse bussen vanaf het station goed bereikbaar.

Een parkeernorm van 1 parkeerplaats per hotelkamer voor de hotelfunctie in de koepel betekent een verdubbeling van de parkeeropgave. Dit leidt tot inefficiënt ruimtegebruik, want volgens CROW-richtlijnen die zijn gebaseerd op onderzoek is deze norm te hoog, en het is economisch niet verantwoord om extra parkeerplaatsen ondergronds te moeten realiseren, noch stedenbouwkundig op acceptabele wijze bovengronds inpasbaar.

4 Parkeren restaurant

Het restaurant maakt onderdeel uit van het hotel. Het biedt hotelgasten de gelegenheid om ’s ochtends te ontbijten en ’s avonds te dineren. Bezoek aan het restaurant als niet-hotelgast is weliswaar niet uitgesloten, maar het restaurant richt zich primair op de hotelgasten.

Voor de functie restaurant is 190 m^2 bvo gepland. De huidige parkeernorm voor de functie restaurant is 13 parkeerplaatsen per 100 m^2 bvo. Voor het restaurant zijn op basis van deze norm 25 parkeerplaatsen nodig. Voor het restaurant wordt voor het parkeren rekening gehouden met het gebruik van deze functie op basis van de zogenaamde aanwezigheidspercentages. Op een weekavond is dat 90% en op een zaterdagavond 100%. Dat geeft voor het restaurant een behoefte van 22 parkeerplaatsen op weekavonden en 25 parkeerplaatsen op een zaterdagavond. Echter, het overgrote deel van de gebruikers is hotelgast. Daarbij komt het vaak voor dat hotelgasten gebruikmaken van arrangementen waarbij het diner is inbegrepen. Deze groep is al aanwezig en hiervoor zijn geen parkeerplaatsen nodig; deze parkeerplaatsen zijn inbegrepen in de hotelfunctie. Zekerheidshalve wordt voor de berekening uitgegaan van een ruim aandeel externe bezoekers aan het restaurant. Op weekavonden wordt voor het restaurant gerekend met 60% hotelgasten en 40% overige bezoekers. Op zaterdagavond wordt gerekend met 50% hotelgasten en 50% overige bezoekers. Dat geeft voor het restaurant een behoefte van 9 parkeerplaatsen op weekavonden en 12 parkeerplaatsen op een zaterdagavond.

5 Overzicht parkeren Masterplan

De parkeergelegenheid behorend bij het woonprogramma is beschreven in het Masterplan en voor de appartementen in de Wilhelminastraat aanvullend onderbouwd in hoofdstuk 2 van deze notitie.
Voor de overige (niet-woon)functies is het parkeren inzichtelijk gemaakt. Er is voor de berekening van de parkeerbehoefte voor de niet-woonfuncties geen dubbelgebruik toegepast met het parkeren voor het woonprogramma. De parkeerbehoefte voor de niet-woonfuncties is bewust apart bepaald; er blijft op deze wijze enige marge in de uiteindelijk totaal gerealiseerde parkeergelegenheid.

In de voormalige koepelgevangenis komen een hotel (137 kamers) met restaurant, ruimte voor bijeenkomsten, ‘escape rooms’, start-up, vergaderruimte en een bakkerij/koffiehuis. Voor het parkeren wordt een parkeervoorziening met 126 parkeerplaatsen gebouwd. Voor de functies zijn, berekend naar functie en aanwezigheid, in totaal 107 parkeerplaatsen nodig op een weekdag.
In het Masterplan is voor alle functies bij elkaar voldoende parkeergelegenheid opgenomen, waarbij alleen voor de restaurantfunctie een correctie is toegepast ten opzichte van de parkeernorm. Dit is te verantwoorden, gelet op het primaire gebruik van het restaurant door hotelgasten zoals toegelicht in hoofdstuk 4.

Bijlage 1: Parkeeronderzoek augustus 2020

(Uitgevoerd door Royal HaskoningDHV)

Wilhelminastraat (tussen Zuidelijke Parallelweg - Alexanderstraat)

zondag 23-8-2020, 22.30 uur

	westzijde			Oostzijde		
	aantal pp	bezet pp	bez.graad	aantal pp	bezet pp	bez.graad
vakken haaks	41	18	44	47	27	57
parkeerterrein noord van ingang	16	2	13	-		
parkeerterrein zuid van ingang	7	5	71	-		
parkeercapaciteit (west + oost)	111	52	47			

Wilhelminastraat (tussen Zuidelijke Parallelweg - Alexanderstraat)

dinsdag 25-8-2020, 22.30 uur

	westzijde			Oostzijde		
	aantal pp	bezet pp	bez.graad	aantal pp	bezet pp	bez.graad
vakken haaks	41	15	37	47	24	51
parkeerterrein noord van ingang	16	2	13	-		
parkeerterrein zuid van ingang	7	3	43	-		
parkeercapaciteit (west + oost)	111	44	40			

Wilhelminastraat (tussen Zuidelijke Parallelweg - Alexanderstraat)

zaterdag 29-8-2020, 22.30 uur

	Westzijde			Oostzijde		
	aantal pp	bezet pp	bez.graad	aantal pp	bezet pp	bez.graad
vakken haaks	41	19	46	47	28	60
parkeerterrein noord van ingang	16	1	6	-		
parkeerterrein zuid van ingang	7	2	29	-		
parkeercapaciteit (west + oost)	111	50	45			

Bijlage 2: Parkeerdruk 2020, gecorrigeerd naar parkeerbezetting nieuwe situatie

(Situatie met 16 appartementen in de Wilhelminastraat)

Wilhelminastraat (tussen Zuidelijke Parallelweg en Alexanderstraat)

	aantal pp	bezet pp	bez.graad (%)
Zondagavond			
vakken haaks	88	68	77
Dinsdagavond			
vakken haaks	88	60	68
Zaterdagavond			
vakken haaks	88	66	75

Notitie

HaskoningDHV Nederland B.V.
Transport & Planning

Aan:	EHM groep en NEST Ontwikkeling
Van:	Tonny Slieker
Datum:	20 april 2023
Kopie:	
Ons kenmerk:	BH7121TPNT2008311069defB
Classificatie:	Projectgerelateerd
Onderwerp:	**Transformatie Koepelgevangenis Arnhem** **notitie parkeren en verkeersgeneratie, geactualiseerd masterplan**

1 Inleiding

In opdracht van EHM groep en NEST Ontwikkeling is een Masterplan opgesteld voor de transformatie van de Koepelgevangenis Arnhem. Het masterplan geeft richting aan deze transformatie en stelt ook de kaders voor de verdere invulling van de verschillende functies en onderdelen.

Het initiële Masterplan is inhoudelijk voorgelegd aan de gemeente Arnhem. Aanleiding voor de nu voorliggende notitie is een bijstelling van het Masterplan. Diverse functies in de koepel zijn gewijzigd in aantal of oppervlakte. Daardoor treden enkele wijzigingen op in het aantal parkeerplaatsen. In deze notitie is voor alle functies, die ondergebracht worden op het terrein van de voormalige koepelgevangenis, het parkeren toegelicht en berekend.

2 Parkeren wonen

Het totale woonprogramma beslaat 50 woningen. Binnen de muren van de voormalige koepelgevangenis komen 34 nieuwe woningen, ten westen en ten zuiden van de koepel. Het benodigde aantal parkeerplaatsen is hiervoor berekend met de vigerende gemeentelijke parkeernormen[1] onderscheiden naar type woning. Voor de 34 nieuwe woningen binnen de voormalige gevangenismuren worden 52 parkeerplaatsen voor bewoners en bezoekers gerealiseerd. Parkeervoorzieningen van deze woningen komen eveneens binnen de muren. Aan de Wilhelminastraat komen 16 sociale huurappartementen buiten de muren aan weerszijden van de historische toegang. Bewoners en bezoekers van deze woningen maken gebruik van de aanwezige parkeergelegenheid in de Wilhelminastraat. In opdracht van de gemeente Arnhem is in 2018 een parkeeronderzoek[2] uitgevoerd voor het westelijk deel van Lombok. Uit dat onderzoek blijkt dat op beide onderzoekdagen, zowel op de dinsdag als de zaterdag, de hoogste parkeerdruk is gemeten op het onderzoekstijdstip van 23 uur. Er is, rekening houdend met nieuwe situatie (met 16 sociale huurappartementen, opgeheven parkeerterreintjes behorend bij de voormalige koepelgevangenis), een parkeerdrukmeting uitgevoerd[3]. Daaruit komt een parkeerdruk van <80%. De parkeerdruk ligt dan ruim onder de gewenste grenswaarde 85% waarbij zoekverkeer wordt voorkomen en er ruimte is voor toekomstige groei van het aantal geparkeerde auto’s in de buurt. Er is voldoende

[1] Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003 (2011) en bestemmingsplan 'Facetplan parkeren’ (2018).
[2] Parkeeronderzoek, omgeving koepelgevangenis Arnhem, Bureau de Groot Volker (2018)
[3] Parkeerdrukmeting, Royal HaskoningDHV (augustus 2020)

parkeerruimte aanwezig om de parkeerdruk in de nieuwe situatie op te vangen. Een overzicht van de parkeerberekening is weergegeven in bijlage 1 in tabel B1.

3 Parkeren overige functies

In deze notitie is voor de berekening van de parkeerbehoefte ‘dubbelgebruik’ toegepast en gerekend met aanwezigheidspercentages. Dat betekent dat het benodigde aantal parkeerplaatsen wordt bepaald op het moment dat voor de verschillende functies samen de meeste parkeerplaatsen nodig zijn, gebaseerd op de gelijktijdige aanwezigheid van de verschillende functies. Hiervoor is gebruik gemaakt van de zogenaamde aanwezigheidstabel van het CROW. De toegepaste aanwezigheidspercentages zijn opgenomen in bijlage 1, tabel B2.
Er is alleen ‘dubbelgebruik’ toegepast tussen de functies in de koepel; het parkeren voor het woonprogramma is hierin niet meegenomen. De parkeerbehoefte voor de niet-woonfuncties is bewust apart bepaald. Het parkeren vindt op een andere plek plaats, in een nieuw te realiseren parkeergarage.

Het aantal gelijktijdig benodigde parkeerplaatsen volgt uit een berekening met de parkeernormen, gecorrigeerd naar gelijktijdige aanwezigheid volgens de aanwezigheidstabel. Een overzicht van de parkeerberekening voor verschillende periodes (middag, avond, zaterdagavond) is weergegeven in bijlage 1 in tabel B3. Per overige functie wordt de berekening hieronder toegelicht.

<u>Hotel</u>
In het masterplan is in de voormalige koepelgevangenis een hotel ondergebracht. Dit hotel beschikt over 137 kamers, verdeeld over enkele en dubbele kamers, gekwalificeerd met 2 sterren. De toegepaste parkeernorm voor de functie hotel is 0,5 parkeerplaats per kamer. Voor het toepassen van de juiste parkeernorm voor de hotelfunctie in Lombok is aansluiting gezocht bij de meest recente CROW-kencijfers[4], de basis voor parkeernormering. Er wordt in de parkeerkencijfers onderscheid gemaakt in de classificatie (aantal sterren) van hotels. Lombok wordt beschouwd als schil centrum en als (zeer) sterk stedelijk. Voor een hotelfunctie met 2* variëren CROW-kencijfers tussen 1,9 tot 2,4 per 10 kamers. De toegepaste 0,5 parkeerplaats per kamer ligt hier boven. Voor het totaal van 137 kamers zijn 69 bijbehorende parkeerplaatsen nodig.

<u>Restaurant</u>
Voor de functie restaurant is 190 m^2 bvo gepland. De huidige parkeernorm voor de functie restaurant is 13 parkeerplaatsen per 100 m^2 bvo. Voor het restaurant zijn op basis van deze norm 25 parkeerplaatsen nodig. Voor het restaurant wordt dubbelgebruik toegepast voor het parkeren op basis van de zogenaamde aanwezigheidspercentages. Op een weekavond is dat 90% en op een zaterdagavond 100%. Dat geeft voor het restaurant een behoefte van 22 parkeerplaatsen op weekavonden en 25 parkeerplaatsen op een zaterdagavond. Echter, het overgrote deel van de restaurantgebruikers is hotelgast. Daarbij komt het vaak voor dat hotelgasten gebruikmaken van arrangementen waarbij het diner is inbegrepen. Deze bezoekers zijn al aanwezig en hiervoor zijn geen parkeerplaatsen nodig, want deze parkeerplaatsen zijn inbegrepen in de hotelfunctie. Zekerheidshalve wordt voor de berekening uitgegaan van een ruim aandeel externe bezoekers aan het restaurant. Op weekavonden wordt voor het restaurant gerekend met 60% hotelgasten (al aanwezig) en 40% overige bezoekers. Op zaterdagavond wordt gerekend met 50% hotelgasten (al aanwezig) en 50% overige bezoekers.

[4] Toekomstbestendig parkeren; van parkeerkencijfers naar parkeernormen (CROW-publicatie 381)

Vergaderen
Binnen de koepel wordt het mogelijk om te vergaderen. Voor deze functie past de parkeernorm congressen/vergaderen. Deze norm is 8 parkeerplaatsen per 100 m^2 bvo. Bij 173 m^2 bvo zijn voor deze functie 14 parkeerplaatsen nodig. Voor deze functie geldt dat de parkeerplaatsen hoofdzakelijk op werkdagen overdag nodig zijn.

Escape rooms
De escape rooms zijn als functie evenementenhal beschouwd. Voor de functie van escape rooms is 85 m^2 bvo gepland. Met de huidige parkeernorm van 8 parkeerplaatsen per 100 m^2 bvo zijn voor deze functie 7 parkeerplaatsen nodig. Met toepassing van de aanwezigheidstabel zijn de parkeerplaatsen voor deze functie alleen overdag (werkdag) nodig. Indien deze functie 's avonds plaatsvindt, is dat ofwel in combinatie met eten/drinken (restaurant/bar) of op een later tijdstip op de avond, als een deel van de restaurantbezoekers is vertrokken. Als de activiteit in de avond plaatsvindt is daarvoor nog parkeergelegenheid beschikbaar. Het aantal benodigde parkeerplaatsen in de avond ligt ruim lager dan het maatgevend moment in de middag.
Nu kan de activiteit escape rooms ook als een sportactiviteit beschouwd worden. Dan wordt de basis parkeerbehoefte bepaald door de parkeernorm voor sporthal. Met de parkeernorm van 2,5 parkeer-plaatsen per 100 m^2 bvo zijn voor deze functie 2 parkeerplaatsen nodig. Volgens de aanwezigheidstabel is de aanwezigheid op een weekavond 90% en op een zaterdagavond 100%. Dat geeft voor de escape rooms op weekavonden en op een zaterdagavond een extra parkeerbehoefte van 2 parkeerplaatsen. Omdat deze parkeernorm lager ligt en wellicht leidt tot een onderschatting is deze niet verder toegepast.

Bakkerij/koffiehuis
Onderdeel van het masterplan is een bakkerij. In de bakkerij (135 m^2 bvo) wordt kleinschalig ook koffie geschonken. Voor deze functie is de best passende parkeernorm voor detailhandel gebruikt. Met de parkeernorm van 3 parkeerplaatsen per 100 m^2 bvo zijn voor deze functie 4 parkeerplaatsen nodig.

Start-up
Onderdeel van het masterplan is het bieden van kantoorfaciliteiten voor zelfstandigen en kleine kantoorbedrijven. Voor deze functie past de parkeernorm kantoorfunctie in een gemengd milieu (woonwijken). Deze norm is 1 parkeerplaats per 50 m^2 bvo. Bij 399 m^2 bvo zijn voor deze functie 8 parkeerplaatsen nodig. Voor deze functie geldt dat de parkeerplaatsen hoofdzakelijk op werkdagen overdag nodig zijn.

4 Parkeren bijeenkomsten

EHM ziet de voormalige koepelgevangenis als een geschikte locatie om besloten bijeenkomsten te houden. Het zijn over het algemeen geplande bijeenkomsten voor maximaal 249 genodigden. Maximaal 12 keer per jaar is een bijeenkomst met 500 bezoekers mogelijk. Voor de bijeenkomsten is de inzet gericht op het kunnen sturen van verkeersstromen en aantal bezoekers. Uitgangspunt is dat de verkeersoverlast in de omgeving van de koepel wordt voorkomen.

Bijeenkomsten tot 250 bezoekers

Voor bijeenkomsten met maximaal 249 bezoekers is in de centraal gelegen koepel een vloeroppervlakte van 316 m^2 beschikbaar voor besloten bijeenkomsten met maximaal 249 bezoekers. Met een

parkeernorm van 8 parkeerplaatsen per 100 m² bvo, behorend bij de functie vergaderen/congressen, is berekend dat voor bijeenkomsten 25 parkeerplaatsen nodig zijn. Op een weekdag in de ochtend en middag is daarvoor voldoende parkeergelegenheid in de parkeergarage. Ook ’s avonds op een werkdag en op zaterdagavond is, rekening houdend met de parkeerbehoefte voor het hotel en het restaurant, de parkeercapaciteit voor bijeenkomsten met eigen bezoekers voldoende.

In het geval dat bezoekers van besloten bijeenkomsten (deels) gebruikmaken van georganiseerd groepsvervoer, dan is een deel van de beschikbare expeditieruimte te gebruiken is voor het parkeren van touringcars volgens onderstaande afbeelding.

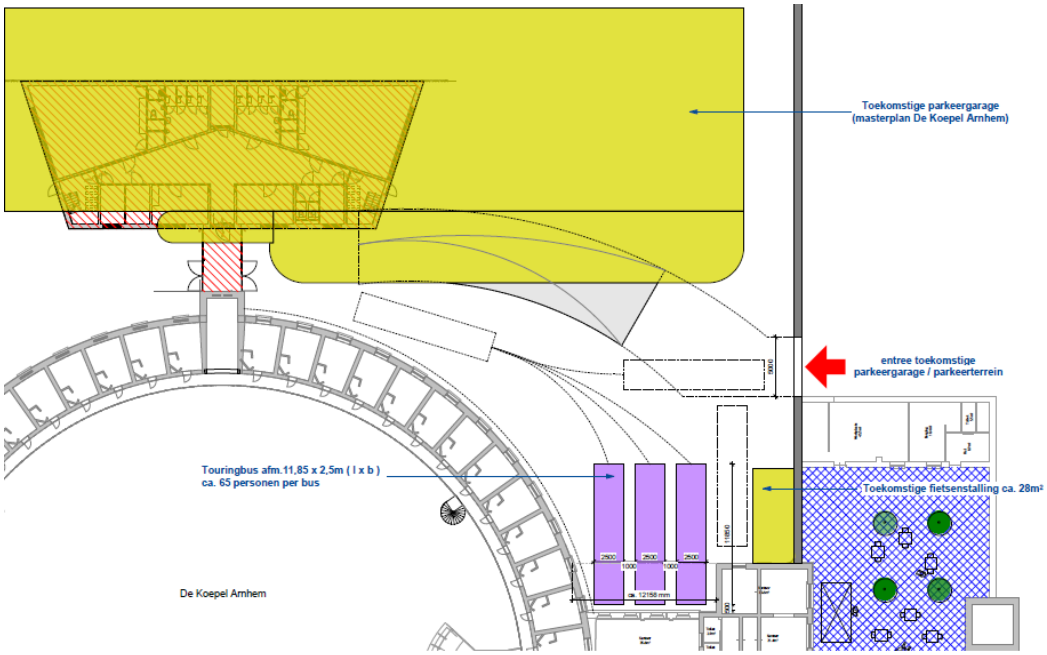

Bijeenkomsten tot 500 bezoekers

Maximaal 12 keer per jaar kunnen bijeenkomsten met maximaal 500 bezoekers worden gehouden. Het gaat om zelfstandige, georganiseerde bijeenkomsten. De bijeenkomsten zijn in handen van professionele of commerciële organisaties. Voor deze bijeenkomsten geldt een registratieplicht en toegangsbewijs. De bijeenkomsten kennen geen vrije inloop waarbij bezoekers spontaan naar de koepel komen. De bijeenkomsten in de koepel zijn erop gericht dat bezoekersstromen in goede banen worden geleid. Om de veiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid van de buurt en wijk rondom de koepel zo goed als mogelijk te borgen, wordt het verkeer naar/van elke bijeenkomst strak georganiseerd.

De beschikbare parkeerruimte op eigen terrein (parkeergarage met 126 parkeerplaatsen) blijft voorbehouden aan gasten van de andere functies, zoals hotel en restaurant. De beperkt beschikbare parkeerplaatsen worden voorbehouden aan de organisatie van de bijeenkomst (opbouw en personele inzet). Deze parkeergelegenheid is niet beschikbaar voor bezoekers van de bijeenkomsten. Wel is het mogelijk om een deel van de beschikbare expeditieruimte te gebruiken voor het parkeren van maximaal 4 touringcars (zie bovenstaande afbeelding).

De bijeenkomsten zijn voor een besloten publiek. Daardoor is het inzet van collectief vervoer (contractvervoer) goed en milieuvriendelijk te organiseren door inzet van touringcars. Ook is de bezoekersstroom per auto goed naar de gewenste parkeerlocatie te geleiden. Het is ook denkbaar dat bezoekers met openbaar vervoer komen en met extra bussen worden vervoerd vanaf Arnhem Centraal. De organisator van een bijeenkomst is verantwoordelijk voor het organiseren van de bijeenkomst èn het vervoer (vervoermanagement). Voor deze bijeenkomsten wordt gewerkt volgens een mobiliteitsplan met een overeenkomst, een draaiboek en een vervoerplan waarin de wijze waarop bezoekersstromen efficiënt worden georganiseerd wordt vastgelegd. In het vervoerplan staat hoe bezoekers naar de bijeenkomst komen (verdeling over vervoerwijzen), welke routes en parkeergelegenheid wordt gebruikt (en op welke wijze) en of andere verkeersmaatregelen nodig zijn (bewegwijzering, begeleiding van/naar parkeerterrein, afspraken wegbeheerder). Het toepassen van een mobiliteitsplan dient om overlast in de wijk tegen te gaan. De organisator heeft baat bij een geslaagde bijeenkomst met minimale overlast voor de omgeving. Door dit in een hand te houden, wordt het vervoer als arrangement aangeboden of is het vervoer onderdeel van de toegang (ticketverkoop). Bezoekers weten vooraf waar ze moeten parkeren of hoe ze met georganiseerd vervoer naar de bijeenkomst komen.

5 Conclusie parkeren

Voor het woonprogramma is voldoende parkeergelegenheid bij de woningen. De functies in de koepel maken gebruik van de nieuwe parkeergarage met 126, voor werkers en bezoekers toegankelijke, parkeerplaatsen. Rekening houdend met de aanwezigheidstabel zijn er op een werkdag (overdag) minder dan 100 parkeerplaatsen nodig. Alle werknemers en bezoekers parkeren dan in de parkeergarage. In de avond is de totale parkeerbehoefte groter voor het hotel, het restaurant en voor bijeenkomsten met maximaal 249 bezoekers als deze functies niet worden gecombineerd en elk eigen bezoekers trekt (zie bijlage 1, tabel B3). In die situaties is op een weekavond en op een zaterdagavond met een behoefte van respectievelijk 97 en 107 parkeerplaatsen ruim voldoende parkeergelegenheid op eigen terrein. Voor 12 bijeenkomsten per jaar met maximaal 500 bezoekers wordt gebruikt gemaakt van externe parkeerlocaties. Alleen maximaal 4 touringcars parkeren op eigen terrein.

Aanvullend
In de praktijk komen besloten bijeenkomsten met minder dan maximaal 249 bezoekers voor of wordt een besloten bijeenkomst gecombineerd met hotel en/of restaurant (bijvoorbeeld een trouwerij, bedrijfsfeest). In die situaties is de parkeerbehoefte lager.
Een bijeenkomst op een weekavond waarbij bezoekers blijven slapen (en het hotel geen eigen gasten ontvangt) is de parkeerbehoefte voor een bijeenkomst 25 parkeerplaatsen. Het hotel heeft geen eigen parkeerbehoefte, de 62 berekende parkeerplaatsen voor hotel worden ingezet voor de besloten bijeenkomst. In dat geval kunnen alle bezoekers van de bijeenkomst parkeren op eigen terrein in de parkeergarage (25 parkeerplaatsen benodigd en 62 parkeerplaatsen beschikbaar).
Een besloten bijeenkomst op een zaterdagavond, waarbij bezoekers blijven slapen (en het hotel geen eigen gasten ontvangt), heeft een parkeerbehoefte van 25 parkeerplaatsen. Het hotel heeft geen eigen parkeerbehoefte, de 69 berekende parkeerplaatsen voor hotel worden ingezet voor de bijeenkomst. In dat geval kunnen alle bezoekers van de besloten bijeenkomst parkeren op eigen terrein in de parkeergarage (25 parkeerplaatsen benodigd en 69 parkeerplaatsen beschikbaar).

Voor bovenstaande scenario’s geldt dat naast het aantal bezoekers dat met de auto komt, ook bezoekers lopend, met de fiets of met openbaar vervoer komen. Dit aandeel is bij besloten

bijeenkomsten naar verwachting beperkt. Voor bezoekers die met de fiets komen wordt op eigen terrein van de koepel voorzien in fietsparkeergelegenheid.

6 Verkeersgeneratie per functie

Na de transformatie van de voormalige penitentiaire inrichting koepelgevangenis Arnhem ontstaat een ander verkeersbeeld. Een indruk van het nieuwe verkeersbeeld wordt afgeleid van de verkeersgeneratie per functie na herontwikkeling. De verkeersgeneratie wordt berekend op basis van de CROW-kencijfers[5]. Voor de berekening van de verkeergeneratie is aangesloten bij de hoofdgroepen van voorzieningen waarvoor het CROW kencijfers heeft. Waar deze niet aanwezig zijn volgt een inschatting. De locatie ligt in een ‘sterk stedelijk’ gebied en wordt beschouwd als ‘schil rondom het centrum’. In de basis geldt dat de verkeersgeneratie voor een gemiddelde weekdag en een gemiddelde werkdag wordt berekend.
De verkeersgeneratie is de totale berekende hoeveelheid gemotoriseerd verkeer die per dag van en naar de desbetreffende functie rijdt. Met dit verkeersbeeld kan de afwikkelingscapaciteit van de verschillende omliggende wegen worden beoordeeld.

Wonen

Voor de woonfunctie is uitgegaan van koopwoningen binnen de ommuring en van sociale huurappartementen naast de hoofdingang in de Wilhelminastraat. Koopwoningen kennen een hogere verkeersgeneratie dan huurwoningen. Voor woningen geldt een minimum en maximum kencijfer. Dat leidt tot onderstaande verkeersgeneratie.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
woningen binnen muur, noordzijde	min.	max.	min.	max.
koop, huis, tussen/hoek	6,4	7,2	57,6	64,8
woningen binnen muur, zuidzijde				
koop, huis, tussen/hoek	6,4	7,2	160,0	180,0
woningen buiten muur, oostzijde				
huur, appartement, soc.huur	2,8	3,6	44,8	57,6
			262,4	302,4

Tabel 1: Verkeersgeneratie wonen

Hotel

Voor 2* hotel geldt een minimum en maximum kencijfer. Dat leidt tot onderstaande verkeersgeneratie.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
	min.	max.	min.	max.
2* hotel	4,8	6,1	65,8	83,6

Tabel 2: Verkeersgeneratie hotel

Restaurant

Voor een restaurant kent het CROW geen kencijfers voor het bepalen van de verkeersgeneratie. Op basis van een dubbele bezetting van de parkeerbehoefte op het drukste moment (zaterdagavond, zie

[5] Toekomstbestendig parkeren – Kencijfers parkeren en verkeersgeneratie (CROW).

bijlage tabel B3) is de verkeersgeneratie bepaald. Er wordt een dubbele bezetting (‘turn-over’) aangehouden; parkeerplaatsen worden tijdens lunch en diner of in twee shifts voor een diner gebruikt.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
	min.	max.	min.	max.
restaurant	-	-	50,0	50,0

Tabel 3: Verkeersgeneratie restaurant

Vergaderen

Voor het vergaderen is het kencijfer gebruikt voor kantoor binnen de hoofdgroep werken.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
	min.	max.	min.	max.
vergaderen	7,5	9,9	13,0	17,1

Tabel 4: Verkeersgeneratie vergaderen

Escape rooms

Voor de escape rooms is het kencijfer voor commerciële dienstverlening aangehouden binnen de hoofdgroep werken. Ook had voor deze functie een kencijfer toegepast kunnen worden voor sporthal binnen de hoofdgroep sport, cultuur en ontspanning. Er is gekozen voor de eerstgenoemde hogere kencijfers. Dit geeft eerder een overschatting dan een onderschatting van de hoeveelheid verkeer.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
	min.	max.	min.	max.
escape rooms	7,5	9,9	6,4	8,4

Tabel 5: Verkeersgeneratie escape rooms

Bakkerij/koffiehuis

De verkeersgeneratie voor de functie bakkerij/koffiehuis is gebaseerd op een functie buurtsupermarkt binnen de hoofdgroep winkelen en boodschappen. De functie is kleinschaliger dan een buurtsupermarkt. Ook heeft de functie een lokaal karakter waarbij bezoekers vooral lopend en met de fiets komen. De verkeersgeneratie geeft daardoor een forse overschatting van de hoeveelheid gemotoriseerd verkeer.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
	min.	max.	min.	max.
bakkerij/koffiehuis	32,7	63,9	44,1	86,3

Tabel 6: Verkeersgeneratie bakkerij/koffiehuis

Start-up

Voor de functie start-up (beginnende bedrijfjes) zijn kencijfers gebruikt voor kantoor binnen de hoofdgroep werken.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
	min.	max.	min.	max.
start up	7,5	9,9	29,9	39,5

Tabel 7: Verkeersgeneratie start-up

Bijeenkomsten
De besloten bijeenkomsten met maximaal 249 bezoekers generen alleen verkeer als er een bijeenkomst plaatsvindt. Voor de besloten bijeenkomsten zijn volgens de parkeernormen voor bijeenkomsten en congressen 25 parkeerplaatsen beschikbaar (zie bijlage, tabel B3). Bij een bijeenkomst genereert dit 50 verkeersbewegingen.

De verkeersgeneratie voor besloten bijeenkomsten met 500 bezoekers (maximaal 12 keer per jaar) is niet in beeld gebracht. Deze bezoekers parkeren, 12 keer per jaar, elders. Voor deze besloten bijeenkomsten worden touringcars ingezet en is het aantal verkeersbewegingen in de wijk lager dan voor besloten bijeenkomsten met maximaal 249 bezoekers.

	kencijfer CROW		aantal ritten	
	min.	max.	min.	max.
bijeenkomsten (overdag)	-	-	50,0	50,0
bijeenkomsten (zaterdag)avond	-	-	50,0	50,0

Tabel 8: Verkeersgeneratie bijeenkomsten

7 Verkeersgeneratie totale Masterplan

Op het terrein van de voormalige koepelgevangenis komen verschillende functies. Elk van deze functies genereert verkeer. Als de aantallen gegenereerde ritten van alle functies uit het vorige hoofdstuk bij elkaar worden opgeteld, ligt de verkeersgeneratie tussen de 522 en 637 ritten op een gemiddelde weekdag. Dit is de maximale verkeersgeneratie als er (overdag) een besloten bijeenkomst wordt gehouden. Op de meest voorkomende situatie, zonder een besloten bijeenkomst, ligt de verkeersgeneratie tussen de 472 en 587 ritten op een gemiddelde weekdag.

Om de verkeersgeneratie voor een gemiddelde werkdag te bepalen wordt gebruik gemaakt van de volgende CROW-rekenregels:

- Bij de verkeersgeneratie wonen geldt dat een weekdag kan worden omgerekend naar werkdag door de kencijfers voor de woonfunctie te vermenigvuldigen met 1,11;
- Bij de verkeersgeneratie werken (bedrijven/kantoren) geldt dat een weekdag kan worden omgerekend naar werkdag door de kencijfers van de functies bedrijven/kantoren te vermenigvuldigen met 1,33.

Op een gemiddelde werkdag ligt de verkeersgeneratie tussen de 517 en 642 ritten.
De verkeersgeneratie is niet gecorrigeerd met het aantal berekende ritten toen de koepelgevangenis nog in gebruik was als penitentiaire inrichting. Dat zou een mindering van 102 tot 130 ritten betekenen op basis van CROW-kencijfers. De nu beschreven verkeersgeneratie is dus groter dan de toename van verkeer ten opzichte van het eerdere gebruik als penitentiaire inrichting.

De kencijfers geven een gemiddeld beeld en kunnen geen exact antwoord geven op de vraag hoeveel gemotoriseerd verkeer er gegenereerd wordt en hoe dat op verschillende tijdstippen over de verschillende wegen wordt afgewikkeld. Er kan alleen op hoofdlijnen een indruk worden gegeven van het totale verkeersbeeld. Het is gebruikelijk om de verkeerstoename van de nieuwe situatie te vertalen naar het drukste uur. Bij de nieuwe invulling van de voormalige koepelgevangenis komen hotelgasten (16.00 uur) voor de avondspits (16.30-17.30 uur) aan en vertrekken hotelgasten ((10.00 uur) na de ochtendspits (7.30-8.30 uur). Alle functies bij elkaar geven geen aanleiding om af te wijken van de gebruikelijke wijze

voor het bepalen van het drukste uur. Doorgaans ligt het aandeel drukste uur tussen 8% en 12% van de etmaalwaarde. Het gegenereerde verkeer, zoals hierboven vermeld, komt bij een gemiddeld aandeel van 10% voor een drukste (spits)uur neer op 52 tot 64 voertuigbewegingen in het drukste uur op een werkdag. Hierbij geldt dat een rit of voertuigbeweging een enkele verplaatsing met een motorvoertuig is (alleen komend of alleen vertrekkend).

De locatie van de koepelgevangenis is via meerdere routes en straten bereikbaar. Volgens inschatting[6] rijdt tweederde van het verkeer via de Utrechtseweg, eenderde van het verkeer rijdt via de Oranjebrug. Dat leidt in noordelijke richting tot een verkeerstoename van 17 tot 21 voertuigbewegingen in het drukste uur, die via Oranjebrug-Zuidelijke Parallelweg en Wilhelminastraat of Diependalstraat aan komen rijden en via Alexanderstraat-Oranjestraat-Oranjebrug de buurt verlaten. In zuidelijke richting is de verkeerstoename 35 tot 43 voertuigbewegingen in het drukste uur die vanuit Utrechtseweg en Wilhelminastraat of Diependalstraat komen aanrijden en via Diependalstraat of Wilhelminastraat of Alexanderstraat-Oranjestraat naar Utrechtseweg de buurt verlaten.

De verkeersgeneratie zoals hiervoor berekend leidt tot een beperkte verkeerstoename in het drukste uur. Dit verkeer kan met het huidige verkeer worden afgewikkeld over het huidige stratenpatroon van de buurt Lombok. In woonstraten is een intensiteit van ongeveer 6.000 motorvoertuigen per etmaal de bovengrens. De huidige, relatief drukke Oranjestraat met circa 5.000 motorvoertuigen per etmaal (circa 800 motorvoertuigen in de avondspits) wordt nauwelijks extra belast. Verkeer gaat vooral gebruikmaken van de Wilhelminastraat en Diependalstraat en de Zuidelijke Parallelweg. Via de Diependalstraat rijdt in de bestaande situatie nauwelijks verkeer. In de Wilhelminastraat en de Zuidelijke Parallelweg varieert de verkeersintensiteit van 750 tot 2.500 motorvoertuigen per etmaal (circa 100 tot 400 motorvoertuigen in de avondspits). Met deze intensiteiten en het extra verkeer zijn de Diependalstraat, Wilhelminastraat en Zuidelijke Parallelweg nog steeds woonstraten met een (zeer) rustig tot normaal verkeersbeeld.

<u>Bijeenkomsten</u>
Als besloten bijeenkomsten met maximaal 249 bezoekers overdag worden gehouden, dan is de verwachting dat de start na de ochtendspits ligt en de bijeenkomst voor de avondspits is afgelopen of juist daarna (bijvoorbeeld met afsluitend diner). In dat geval leidt een besloten bijeenkomst niet tot extra verkeerstoename in het drukste uur. Besloten bijeenkomsten met maximaal 500 bezoekers zijn maximaal 12 keer per jaar toegestaan. Deze bijeenkomsten vinden over het algemeen plaats in het weekend en/of ’s avonds. Ook dan is de verwachting dat de besloten bijeenkomst niet tot extra verkeerstoename in het drukste uur leidt.

[6] In Google Maps is een verdeling van routes bepaald voor wijken Arnhem-Noord, rest Arnhem en verkeer van buiten Arnhem

Bijlage 1: Parkeerberekening functies Masterplan

In onderstaande tabel is het berekende aantal parkeerplaatsen voor de woonfuncties weergegeven. Er is voor de berekening van de parkeerbehoefte geen dubbelgebruik toegepast met het parkeren voor de niet-woonfuncties.

woningen binnen muur, noordzijde				norm, inclusief bezoekers			benodigd parkeren	
9	rijwonng			1,5	woning		13,5	
								14
woningen binnen muur, zuidzijde								
25	rijwonng			1,5	woning		37,5	
								38
woningen buiten muur, noordzijde								
16	appartementen GO <75 m2			1,0	woning		16,0	
								16
subtotaal				**50**	woningen			**68**

Tabel B1

Het is gebruikelijk om te rekenen met aanwezigheidspercentages voor het bepalen van gelijktijdige aanwezigheid van verschillende functies. Dit is alleen op de overige, niet-woonfuncties toegepast. De gebruikte aanwezigheidspercentages zijn weergegeven in tabel B2. Het gelijktijdig benodigd parkeren is voor de functies hotel (zaterdagavond) en restaurant (ochtend) opgehoogd naar reële percentages, passend bij deze functies.

Aanwezigheidspercentages[1]						
		ochtend	middag	avond	zat.avond
hotel	(wonen bewoners)	50	50	90	**100**
restaurant	(bioscoop, theater, enz.)	**25**	25	90	100
bijeenkomsten	(bioscoop, theater, enz.)	5	**100**	**100**	100
vergaderen	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0
escape rooms	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0
bakkerij/koffie	(detailhandel)	30	60	10	0
start up	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0

[1] gelijktijdige aanwezigheid functies (CROW-publicatie 317), **vetgedrukte** percentages zijn opgehoogd;

Tabel B2

In onderstaande tabel is de parkeerberekening voor de niet-woonfuncties per functie in beeld gebracht voor een werkdagmiddag, een werkdagavond en een zaterdagavond.

Functie			**Parkeernorm**		**Parkeren**[2]		**Benodigd parkeren,**				**Benodigd parkeren,**		
			Gemeente Arnhem				**gelijktijdig**[3]				**correctie restaurant en bijeenkomsten**[4]		
							middag	avond	zat.avond		middag	avond	zat.avond
hotel (aantal kamers)	137		0,5	kamers		69	35	62	69		35	62	69
restaurant	190	m2 bvo	13	100 m2 bvo (restaurant)		25	6	22	25		**2**	**9**	**12**
bijeenkomsten	316	m2 bvo	8	100 m2 bvo (congressen/vergader		25	25	25	25		25	25	25
vergaderen	173	m2 bvo	8	100 m2 bvo (congressen/vergader		14	14	1	0		14	1	0
escape rooms	85	m2 bvo	8	100 m2 bvo (evenementen/beursha		7	7	0	0		7	0	0
bakkerij/koffiehuis	135,3	m2 bvo	3	100 m2 bvo (detailhandel)		4	2	0	0		2	0	0
startup	399	m2 bvo	2	100 m2 bvo (kantoor)		8	8	0	0		8	0	0
					totalen	152	totalen 97	111	119	totalen	93	98	107

[2] Benodigd parkeren per zelfstandige functie (zonder medegebruik andere functies);

[3] Benodigd parkeren, gelijktijdig, onderscheiden naar werkdagmiddag, -avond en zaterdagavond;

[4] Benodigd parkeren, gelijktijdig, gecorrigeerd, onderscheiden naar werkdagmiddag, -avond en zaterdagavond, 40% (middag/avond) en 50% (zaterdagavond) overige bezoekers aan restaurant (naast gebruik hotelgasten), voor besloten georganiseerde bijeenkomsten 's avonds en op zaterdag maximale parkeercapaciteit, meer bezoekers (tot maximaal 249) komen met georganiseerd groepsvervoer.

Tabel B3

Notitie

HaskoningDHV Nederland B.V.
Transport & Planning

Aan:	EHM Group en NEST Ontwikkeling
Van:	Tonny Slieker
Datum:	20 april 2023
Kopie:	
Ons kenmerk:	BI9751TPNT202212004bet
Classificatie:	Projectgerelateerd
Onderwerp:	**Transformatie Koepelgevangenis Arnhem, notitie betaald parkeren koepel**

1 Inleiding

In opdracht van EHM Group en NEST Ontwikkeling is een Masterplan opgesteld voor de transformatie van de voormalige Koepelgevangenis in Arnhem. Het masterplan geeft richting aan deze transformatie en stelt ook de kaders voor de verdere invulling van de verschillende functies en onderdelen.

In de eerder opgestelde notitie 'Transformatie Koepelgevangenis Arnhem, notitie parkeren en verkeersgeneratie, geactualiseerd masterplan' (kenmerk BH7121TPNT2008311069defB) is het benodigde parkeren behorend bij het geplande programma voor de koepel en het omliggende woonprogramma bepaald. Over het aantal parkeerplaatsen voor het geplande programma voor de koepel en het omliggende woonprogramma is overeenstemming met de gemeente Arnhem.
Specifiek voor de voorzieningen in de koepel (niet-woonfuncties) komt er een parkeergarage op eigen terrein van de voormalige koepelgevangenis. Deze parkeergarage heeft een capaciteit van 126 parkeerplaatsen, voor werknemers en bezoekers van de verschillende functies in de koepel. Inmiddels is het programma in de koepel naar beneden bijgesteld en worden met 126 parkeerplaatsen er 19 meer gebouwd dan volgens de parkeernormen nodig zijn. Dit overschot wordt door EHM Group gratis toegankelijk gemaakt voor bewoners van omliggende straten van de koepel. Hierdoor blijft er voor bewoners (ruim) voldoende parkeergelegenheid.
Deze notitie beschrijft hoe EHM Group het parkeren voor de functies in de koepel organiseert en hoe gratis toegang tot de parkeervoorziening voor buurtbewoners mogelijk wordt.

2 Parkeren koepel

2.1 Parkeeropgave

De koepel is een historisch en markant gebouw. Bij de invulling ervan is gezocht naar een programma met passende functies die kunnen worden ondergebracht in deze bijzondere ruimte. De parkeerbehoefte behorend bij het geplande programma voor de koepel wordt volgens het gemeentelijk beleid op eigen terrein ingepast. Eerder is berekend dat voor het programma op het maatgevende moment 126 parkeerplaatsen nodig zijn. EHM Group voldoet aan de parkeerbehoefte door het bouwen van een nieuwe deels bovengrondse, bewaakte parkeergarage in de noordoosthoek binnen de muren van het voormalige gevangenisterrein. De parkeervoorziening wordt bereikbaar vanaf de Wilhelminastraat.

Gedurende de planontwikkelingen is het programma met functies in de koepel om tot een financieel haalbare planontwikkeling te komen naar beneden bijgesteld. De bar is geen zelfstandige functie meer en onderdeel van het kleinere restaurant, de ruimte voor bijeenkomsten is aanzienlijk verkleind en deels omgezet naar vergaderruimtes. De ‘food truck’ komt te vervallen. Dit leidt tot een bijgestelde benodigde parkeerbehoefte die met 107 parkeerplaatsen bijna 20 plekken lager is. Voor de berekening wordt verwezen naar de onderliggende notitie[1] en naar de daaruit overgenomen tabel B2 in de bijlage.

De voorgestelde meerlaags gebouwde parkeervoorziening staat als zodanig niet ter discussie. De parkeeroplossing is binnen de voormalige gevangenismuren op efficiënte wijze ingepast met behoud van de ruimtelijke kwaliteit en met respect voor het monument. Voor een gezonde, lees: niet verlieslatende bedrijfsvoering is het noodzakelijk om een minimum parkeertarief in te stellen voor het gebruik van de parkeergarage. De daaruit voortvloeiende inkomsten zijn nodig voor energiekosten, dagelijks beheer en regulier onderhoud van de parkeervoorziening. Betaling voor het parkeren van een voertuig is gepast als bezoeker(s) naar de koepel komen voor het hotel, het restaurant, de vergaderlocatie, voor een bijeenkomst of voor de ‘start ups’ of de activiteit ‘escape rooms’.

2.2 Parkeerkosten

De kosten van parkeren, zeker bij een niet-openbare gebouwde parkeervoorziening, moeten op enigerlei wijze betaald worden. Voor de koepel, voor EHM Group, is een parkeervoorziening met gratis parkeren niet te realiseren. EHM Group is genoodzaakt om de kosten voor energie, beheer en onderhoud te verrekenen met de gebruikers van de parkeergarage. Daaruit volgt het te hanteren tarief van maximaal €1,50/uur en €15,-/dagkaart (prijspeil 2023).

Voor de meeste functies in het programma is het gebruikelijk dat bezoekers betalen voor het gebruik van een parkeerplek. Informatie over dat er betaald moet worden voor het parkeren komt op de website en/of wordt bij het reserveren/boeken vermeld. Alleen bij spontaan bezoek aan het restaurant is informatie verstrekken vooraf niet realistisch. De relatief beperkte verblijfsduur bij de verschillende functies, uitgezonderd het hotel, leidt tot beperkte extra kosten voor bezoekers. Specifiek voor de hotelfunctie is het normaal om te werken via reserveringen en boekingen vooraf. Bij het boeken van een overnachting in het hotel wordt de mogelijkheid van een parkeerplaats aangeboden met een dagkaarttarief.

Met een laag parkeertarief, gebaseerd op alleen dekking van de beheer- en onderhoudskosten, is het betalen voor parkeren voor de meeste bezoekers geen onoverkomelijk bezwaar. Dit is van belang voor de omgeving en voor de eigenaar van de parkeergarage; het zal bijdragen aan een goede bezetting wat noodzakelijk is voor een rendabele exploitatie. Omdat de meeste bezoekers en hotelgasten over het algemeen niet of nauwelijks bekend zijn met de lokale omgeving van de koepel, is de verwachting dat de meeste gasten ook daadwerkelijk een parkeerplek in de parkeergarage gebruiken. Voor het vooraf reserveren van een parkeerplek bij het boeken van de hotelkamer kan door het aanbieden van een dagkaart korting worden gegeven waardoor het nog aantrekkelijker is om in de parkeergarage te parkeren.

[1] Transformatie Koepelgevangenis Arnhem, notitie parkeren koepel (kenmerk BH7121TPNT2008311069defB)

2.3 Uitwijkgedrag parkeren

De situatie bij de koepel, specifiek met verschillende functies en voorzieningen, is min of meer uniek. Alle uitbaters van functies in de koepel zijn bekend met de parkeergelegenheid voor werkers en bezoekers in de parkeergarage bij de koepel. Parkeerplaatsen zijn uitsluitend bedoeld voor gebruikers van de koepel; verhuur aan bedrijven buiten de voormalige gevangenismuren is niet aan de orde. Tegelijkertijd kan aan vaste gebruikers van functies binnen de koepel wel sprake zijn van een langdurige gebruiksovereenkomsten over te gebruiken parkeerplaatsen. Dat biedt juist meer zekerheid over het gebruik van de parkeerplaatsen in de parkeergarage. Behalve de vaste medewerkers komen meestal steeds verschillende en wisselende (groepen van) bezoekers. De meeste bezoekers komen incidenteel of een enkele keer. Juist bij incidenteel bezoek is de ervaring dat bezoekers bereid zijn te betalen voor het parkeren, mits het tarief en de verblijfsduur beperkt zijn. Bij de functies gaat het vaak om toeristen, zakelijke bezoekers en om bezoekers van een bijeenkomst of van de ‘escape rooms’ in de koepel. Van deze bezoekers is uitwijkgedrag niet waarschijnlijk, omdat zij veelal onbekend zijn in de omgeving en direct naar de parkeergelegenheid bij de koepel rijden. Voor hotelgasten is het doorgaans gebruikelijk dat voor het parkeren in een stedelijke omgeving betaald moet worden. Uit hospitalityonderzoek blijkt ook dat hotelgasten een eigen, schone en veilige (bewaakte) parkeervoorziening waarderen. De verwachting is daarom dat de meeste bezoekers gebruikmaken van de parkeergelegenheid bij de koepel en bereid zijn voor deze parkeerplek te betalen.

Tegelijkertijd is het nooit uit te sluiten dat bezoekers en hotelgasten hun auto in een van de omliggende woonstraten parkeren. Het aandeel bezoekers dat de moeite neemt om vooraf uit te zoeken of je gratis kunt parkeren in de directe omgeving wordt als klein ingeschat. Bezoekers kunnen ook bij aankomst overwegen gebruik te maken van de openbare parkeerplaatsen in bijvoorbeeld de Wilhelminastraat of Alexanderstraat omdat hier overdag relatief veel plekken vrij zijn. Dit zal vooral overdag kunnen leiden tot uitwijkgedrag als veel wijkbewoners (nog) niet thuis zijn. ’s Avonds zullen bezoekers vanwege een hogere bezettingsgraad en minder vrije parkeerplaatsen in de omgeving juist eerder gebruikmaken van de parkeergarage bij de koepel.

Voor hotelgasten is het gangbaar vooraf een parkeerplek te reserveren/boeken tegen een dagkaarttarief. Het uurtarief voor bezoekers vergadering/bijeenkomst is laag. Bij deze tariefstelling is de inschatting (‘expert judgement’) dat mogelijk tot circa 10% van de bezoekers om niet te hoeven betalen uitwijkt naar omliggende gratis parkeergelegenheid. In deze notitie is bij gebrek aan goed vergelijkbare bestaande situaties een groter aandeel van 20% aangehouden voor mogelijk uitwijkende bezoekers. Deze bezoekers wijken dan uit naar gratis parkeerplaatsen in de directe omgeving van de koepel. Dat betekent dat bij 20% van de bezoekers die uitwijken, er van de 107 benodigde parkeerplekken (op basis van parkeernormen berekend voor het maatgevend moment) er mogelijk 21 parkeerplaatsen niet gebruikt gaan worden. Daardoor neemt de parkeerdruk in Wilhelminastraat, Alexanderstraat en nieuwe woonstraat binnen de muren van de voormalige gevangenis toe. Tegelijkertijd is er een restcapaciteit (overschot aan plekken in de parkeergarage) van 19 parkeerplaatsen. Samen met de 21 ongebruikte parkeerplaatsen van bezoekers die uitwijken naar de openbare, omliggende straten zijn er dan 40 parkeerplaatsen beschikbaar in de parkeergarage. Als goede buur is EHM Group bereid om buurtbewoners gebruik te laten maken van de extra beschikbare (rest)capaciteit van de parkeerplaatsen in de parkeergarage.

2.4 Gratis parkeren buurtbewoners

Het uitwijken van bezoekers naar gratis parkeergelegenheid in omliggende straten is nooit volledig tegen te gaan. Ondanks duidelijke informatieverstrekking over de aanwezigheid van voldoende parkeerplaatsen in de parkeergarage kan uitwijkgedrag in enige (beperkte) mate voorkomen. Dat kan zijn vanwege de betaalplicht of bijvoorbeeld vanwege angst, onbekendheid met of onzekerheid bij parkeren in een gebouwde parkeervoorziening. Ook is voor het bepalen van het benodigde aantal parkeerplaatsen bij de herontwikkeling van de voormalige koepelgevangenis gewerkt met gemeentelijke parkeernormen. Parkeernormen zijn over het algemeen passend bij een gemiddelde situatie. Het werken met parkeernormen voor een gemiddelde situatie kan niet voorkomen dat in de praktijk een andere parkeersituatie waar te nemen is, met een hogere of juist een lagere parkeerdruk. Verder is bekend dat de parkeerdruk in de Alexanderstraat ten westen van de Wilhelminastraat laag is en de parkeerdruk in de Wilhelminastraat ten noorden van de Alexanderstraat niet heel hoog[2].

Voor het programma van de koepel is de parkeerdruk het hoogst in de avonduren en maatgevend op de zaterdagavond. EHM Group realiseert een gebouwde parkeervoorziening met een capaciteit van 126 parkeerplaatsen. Door inperking van het programma is de parkeercapaciteit groter dan het benodigde aantal parkeerplaatsen. Voor de verschillende functies is, op basis van bijgestelde gebruiksoppervlakte en gemeentelijke parkeernormen, het benodigd aantal parkeerplaatsen bepaald. Er is met het 126 parkeerplaatsen in de parkeergarage op het maatgevende moment een overschot van 19 plekken. Daarmee is er ruimschoots voldoende parkeergelegenheid voor vaste medewerkers/het personeel en voor de bezoekers van de koepel. EHM Group is bereid het overschot aan parkeercapaciteit van 19 parkeerplaatsen, gratis toegankelijk te maken voor buurtbewoners. Het aantal van 19 parkeerplaatsen is te beschouwen als een minimum dat altijd beschikbaar is en kan oplopen tot 40 parkeerplaatsen indien 20% van de bezoekers uitwijkt naar omliggende straten. Voorwaarde hierbij is altijd dat er bij medegebruik sprake is van een bijeenkomst/vergadering waarbij door bezoekers die in woonstraten parkeren geen parkeerplek meer beschikbaar is voor bewoners. Dat is merkbaar als parkeerplaatsen in de omliggende straten allemaal bezet zijn en ook omdat meerdere parkeerplaatsen in de parkeergarage onbezet/ongebruikt blijven. Het is niet de bedoeling dat bewoners gemakshalve in de parkeergarage parkeren als er nog parkeerplaatsen in de openbare ruimte beschikbaar zijn.

Door het openstellen van de parkeergarage blijft er voor de bewoners bij ongewenst uitwijkgedrag in de omliggende woonstraten door bezoekers van de koepel voldoende parkeergelegenheid beschikbaar. De parkeergarage kan om te beginnen worden medegebruikt door bewoners van de Wilhelminastraat, ten noorden van de Alexanderstraat, de Alexanderstraat, ten westen van de Wilhelminastraat en de nieuwe woonstraat binnen de zuidelijke gevangenismuur. Juist in deze (delen van) straten zijn de meeste vrije openbare parkeerplaatsen te vinden. Het is de grootste kans dat bezoekers van de koepel voor parkeren hier naartoe uitwijken. De parkeergarage bij de koepel ligt op acceptabele loopafstand (binnen 100 meter, meestal binnen 50 meter) van de woningen in genoemde straten en is met een laagdrempelige toegankelijkheid voor bewoners een goede, gelijkwaardige parkeermogelijkheid. Voor klachten over het parkeren kunnen bewoners terecht bij EHM Group (hoteleigenaar), zowel fysiek aan de balie of telefonisch. Op deze manier is een situatie waarover men reclameert goed toe te lichten en op te nemen

[2] Expert judgement o.b.v. lokale bekendheid (Alexanderstraat) en parkeerdrukmeting (Wilhelminastraat)

voor evaluatie. De ervaringen worden geëvalueerd (bijvoorbeeld na 1 jaar en daarna elke 5 jaar). Op basis daarvan kan het gebied met woonstraten indien nodig worden aangepast.

Buurtbewoners die hiervoor in aanmerking komen, zullen zich met hun NAW/kenteken laten registreren bij de koepel (het hotel). Deze gegevens zijn nodig om te voorkomen dat andere dan bewoners van de direct omliggende woonstraten gratis gebruikmaken van de parkeergarage. Als er tijdens een bijeenkomst/vergadering, geen parkeerplek in de Wilhelminastraat en/of Alexanderstraat en/of de nieuwe woonstraat vrij is, kan in de parkeergarage bij de koepel worden geparkeerd. De geregistreerde buurtbewoners kunnen vervolgens in de koepel een parkeerkaart ruilen voor een uitrijkaart (uitrijmunt) en later de parkeergarage verlaten zonder te hoeven betalen. Er geldt een maximum parkeerduur van 24 uur. Bij langer parkeren moet betaald worden voor de extra parkeertijd. De maximale parkeerduur is om te voorkomen dat buurtbewoners de parkeergarage gebruiken voor gratis ‘langparkeren’ en zorgt er voor dat de parkeerplaatsen weer beschikbaar komen voor nieuwe bezoekers. Bezoekers van bewoners parkeren ofwel in de openbare ruimte (als er openbare parkeerplekken vrij zijn) of gebruiken een parkeerplek in de parkeergarage van de koepel. In dat laatste geval is dat tegen betaling (uurtarief). Over het algemeen is bezoek kortdurend. Het is praktisch niet goed uitvoerbaar om ook bezoekers van bewoners gratis gebruik te laten maken van de parkeergarage.
De werkwijze met uitrijkaarten en medegebruik van een parkeervoorziening door niet hotelgasten wordt vaker toegepast, bijvoorbeeld bij het Leonardo Hotel Groningen en het Marriott Hotel Den Haag. Wellicht kan na een eerste evaluatie, op basis van ervaringen en bij beschikbaarheid van voldoende parkeerplekken op termijn ook toegang voor bezoekers van bewoners worden geregeld, bijvoorbeeld met een 10-rittenkaart. Dit kan alleen na afstemming en instemming met de gemeente.

3 Conclusie

EHM Group en NEST Ontwikkeling zien de voormalige koepelgevangenis als een geschikte locatie voor diverse functies. Daarbij hoort een parkeervoorziening, te realiseren op eigen terrein. Hiervoor is EHM Group bereid om fors te investeren. Het spreekt vanzelf dat de kosten van beheer en onderhoud van de parkeergarage moeten worden terugverdiend. Het toepassen van een laag parkeertarief is daarom gerechtvaardigd. Voor de meeste bezoekers aan functies van het nieuwe programma voor de koepel zijn dit gebruikelijke bijkomende kosten. De verwachting is dat veruit de meeste bezoekers een parkeerplek bij hun activiteit of overnachting gebruiken en bereid zijn daarvoor te betalen. Het kan desondanks gebeuren dat bezoekers in de buurt van de koepel parkeren. Daarom maakt EHM Group het overschot aan parkeercapaciteit en de parkeerplaatsen die niet gebruikt worden door uitgeweken hotelgasten en bezoekers van bijeenkomsten, gratis toegankelijk voor buurtbewoners.

In deze fase van de planontwikkeling is het parkeersysteem nog conceptueel uitgewerkt. Het idee is te werken met uitrijkaarten. Dat is passend bij een systeem voor incidenteel medegebruik. Het biedt de koepel ook de gewenste mogelijkheid van toezicht en controle op medegebruik tijdens gelijktijdige activiteiten zoals vergaderen/bijeenkomsten in de koepel en daarmee de rechtmatigheid van gratis medegebruik door bewoners. In de beginsituatie komen bewoners van de Wilhelminastraat, ten noorden van de Alexanderstraat, de Alexanderstraat, ten westen van de Wilhelminastraat en de nieuwe woonstraat binnen de zuidelijke gevangenismuur in aanmerking voor medegebruik. Voorwaarde is dat er een bijeenkomst is/er vergaderd wordt en dat er sprake is van bezoekers van deze bijeenkomst/vergadering niet parkeren in de parkeergarage maar uitwijken naar omliggende straten. Als

bewoners van genoemde straten dan geen parkeerplek kunnen vinden, kunnen zij de parkeergarage inrijden. Met de parkeerkaart kunnen zij zich melden aan de balie van het hotel voor een uitrijkaart. Uitrijden zonder betaling is dan mogelijk. Als door andere omstandigheden dan een bijeenkomst/vergadering in de koepel er geen openbare parkeerplaats vrij is, bijvoorbeeld bij meerdere bezoekers van bewoners, kan een bewoner ook gebruikmaken van de parkeergarage. Als er geen bijeenkomst/vergadering is, dan is dat op eigen kosten van de bewoner (tegen uurtarief met maximumtarief dagkaart). Indirect wordt daarmee de parkeercapaciteit in de wijk vergroot.

De verwachting is dat met bovenstaande werkwijze de koepel met het aangepaste programma kan functioneren waarbij er voor de buurtbewoners en hun bezoek voldoende gelijkwaardige parkeergelegenheid aanwezig en beschikbaar is op drukke momenten.

Bijlage 1: Parkeerberekening functies koepel

Het is gebruikelijk om te rekenen met aanwezigheidspercentages voor het bepalen van gelijktijdige aanwezigheid van verschillende functies. De gebruikte aanwezigheidspercentages zijn weergegeven in tabel B1. Het gelijktijdig benodigd parkeren is voor de functies hotel en restaurant opgehoogd naar reële percentages, passend bij deze functies.

Aanwezigheidspercentages[1]				
	ochtend	middag	avond	zat.avond
hotel	(wonen bewoners)	50	50	90	**100**
restaurant	(bioscoop, theater, enz.)	**25**	25	90	100
bijeenkomsten	(bioscoop, theater, enz.)	5	**100**	**100**	100
vergaderen	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0
escape rooms	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0
bakkerij/koffie	(detailhandel)	30	60	10	0
start up	(commerciële dienstverlening)	100	100	5	0

[1] gelijktijdige aanwezigheid functies (CROW-publicatie 317), **vetgedrukte** percentages zijn opgehoogd;

Tabel B1

In onderstaande tabel is de parkeerberekening voor de koepel per functie in beeld gebracht voor verschillende momenten, behorend bij het programma uit het Masterplan.

Functie			**Parkeernorm**		**Parkeren[2]**	**Benodigd parkeren,**			**Benodigd parkeren,**		
			Gemeente Arnhem			**gelijktijdig[3]**			**correctie restaurant en bijeenkomsten[4]**		
						middag	avond	zat.avond	middag	avond	zat.avond
hotel (aantal kamers)	137		0,5	kamers	69	35	62	69	35	62	69
restaurant	190	m2 bvo	13	100 m2 bvo (restaurant)	25	6	22	25	**2**	**9**	**12**
bijeenkomsten	316	m2 bvo	8	100 m2 bvo (congressen/vergadere	25	25	25	25	25	25	25
vergaderen	173	m2 bvo	8	100 m2 bvo (congressen/vergadere	14	14	1	0	14	1	0
escape rooms	85	m2 bvo	8	100 m2 bvo (evenementen/beursha	7	7	0	0	7	0	0
bakkerij/koffiehuis	135,3	m2 bvo	3	100 m2 bvo (detailhandel)	4	2	0	0	2	0	0
startup	399	m2 bvo	2	100 m2 bvo (kantoor)	8	8	0	0	8	0	0
				totalen	152	totalen 97	111	119	totalen 93	98	107

[1] gelijktijdige aanwezigheid functies (CROW-publicatie 317), **vetgedrukte** percentages zijn opgehoogd;

[2] Benodigd parkeren per zelfstandige functie (zonder medegebruik andere functies);

[3] Benodigd parkeren, gelijktijdig, onderscheiden naar werkdagmiddag, -avond en zaterdagavond;

[4] Benodigd parkeren, gelijktijdig, gecorrigeerd, onderscheiden naar werkdagmiddag, -avond en zaterdagavond, met 60% (ochtend), 40% (middag/avond) en 50% (zaterdagavond) overige bezoekers aan restaurant (naast gebruik hotelgasten).

Tabel B2

Addendum:

Aanvullend ecologisch onderzoek

Koepelgevangenis in Arnhem

In het kader van de Wet Natuurbescherming - soortenbescherming

Dit rapport is gedrukt op
100% FSC-papier

ECOCHORE
NATUURTECHNIEK
INVENTARISATIE, ADVISERING & ONTWIKKELING

oktober 2019
rapportnummer: 191033

Addendum:

Aanvullend ecologisch onderzoek

Koepelgevangenis in Arnhem

Beknopt overzicht van de inventarisatiegegevens in het kader van de Wet Natuurbescherming – *soortenbescherming*

In opdracht van:

NEST-Ontwikkeling B.V.
Postbus 73
7460 AB Rijssen
Contactpersoon: Dhr. K. Sueters

Uitgevoerd door:

Ecologisch Adviesbureau
Ecochore Natuurtechniek
Ruiterweg 8
7152 DE EIBERGEN
T 0544-350297
M 06-15904121
E info@ecochore.nl
I www.ecochore.nl

Onderzoeksgroepen: Vleermuizen en steenmarter
Onderzoeksmethodiek: Auditieve (batdetector Pettersson D240x, D500x, batlogger M en Anabat Walkabout), territoriumkartering en visuele inspectie.

Auteur: B. Voerman
Collegiale toetsing: K. Weiland
Veldwerk: B. Voerman en K. Weiland

Datum: oktober 2019

Correspondentie door Ecochore Natuurtechniek vindt uitsluitend plaats op digitale wijze of op FSC/PEFC gecertificeerd papier.

Foto voorzijde: de koepelgevangenis met enkele aangebouwde gebouwen.

Ecochore Natuurtechniek is aangesloten bij Samenwerkingsverband Ecologie.

INHOUD

INHOUD 3
1. AANLEIDING EN DOEL 4
2. INVENTARISATIEOPZET 5
2.1 Onderzoeksmethodiek 5
2.2 Volledigheid inventarisatie 6
3. ONDERZOEKSRESULTATEN 8
3.1 Steenmarter 8
3.2 Vleermuizen 8
3.3 Overige soorten 10
4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING 11
4.1 Algemeen 11
4.2 Ingreep 11
4.3 Effecten en toetsing Wet Natuurbescherming 12
5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN 13
5.1 Aanbevelingen 13
LITERATUUR 14

BIJLAGEN 14
BIJLAGE 1: VERSPREIDINGSKAART 15
BIJLAGE 2: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING 16

1. AANLEIDING EN DOEL

Binnen het plangebied staat de monumentale Koepelgevangenis met diverse bijgebouwen. Het voornemen is een gedeelte van deze bijgebouwen te slopen waardoor de mogelijkheid ontstaat voor het bouwen van woningen. Daarnaast is het voornemen het gevangenisgebouw om te bouwen tot hotel.

Om aan de zorgplicht te kunnen voldoen, die gesteld wordt in de Wet Natuurbescherming, is in april 2019 een quickscan natuuronderzoek op de locatie uitgevoerd voor het in kaart brengen van mogelijke effecten op flora en fauna {*Proosdij 2019*}. Middels deze quickscan is een indruk verkregen van de mogelijke waarden van het gebied voor beschermde soorten. Uit de onderzoeksgegevens bleek dat er met betrekking tot steenmarter en de soortgroep vleermuizen te weinig gedetailleerde gegevens voorhanden waren om een gefundeerde uitspraak te kunnen doen welke gevolgen de geplande ingreep op deze dieren heeft. Hierdoor is nader onderzoek naar steenmarter en vleermuizen in het plangebied uitgevoerd.

Om de functie van het gebied voor deze soort en soortgroep in kaart te kunnen brengen, is het onderzoek uitgevoerd in de periode juni-september 2019. Hierbij zijn verspreid over deze periode verschillende inventarisaties uitgevoerd door deskundigen op het gebied van de te inventariseren soorten.

Onderliggend rapport is opgesteld als addendum bij de opgestelde quickscanrapportage. Voor algemene beschrijvingen en afwegingen van overige soortgroepen wordt naar de genoemde quickscanrapportage verwezen.

Tijdens het aanvullend ecologische onderzoek in 2019, is als doel gesteld de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Welke (beschermde) soorten maken gebruik van de locatie;
- Welke functie heeft het gebied voor betreffende soorten;
- Wordt bij de uitvoer van de ingrepen de Wet Natuurbescherming overtreden.

Deze rapportage beschrijft de bevindingen van het aanvullend ecologische onderzoek.

2. INVENTARISATIEOPZET

Tijdens verschillende bezoeken in 2019 is het plangebied geïnventariseerd op steenmarter en vleermuizen. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.
Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van de (mogelijk) aanwezige soorten (zie Tabel 1). Gezien de grootte van het plangebied en de onderzoeksinspanning wordt verwacht dat er geen soorten en essentiële functies zijn gemist.

bezoekdata	starttijd	weersgesteldheid	hoofdonderzoek
05-06-2019	21:00	bewolking 6/8, droog, windkracht 2 ZW, 19 °C	vleermuizen - kraam/zomer + steenmarter
26-06-2019	03:15	bewolking 4/8, droog, windkracht 1 N, 15 °C	vleermuizen - kraam/zomer
10-07-2019	22:00	bewolking 8/8, droog, windkracht 1 Z, 18 °C	vleermuizen - kraam/zomer
29-08-2019	23:00	bewolking 7/8, droog, windkracht 2 ZW, 23 °C	vleermuizen - balts
27-09-2019	21:30	bewolking 4/8, droog, windkracht 2 ZW, 15 °C	vleermuizen - balts

Tabel 1. Bezoekdata en weersgesteldheid.
Het veldwerk is uitgevoerd door: K. Weiland, Ruben Lacet en B. Voerman.

2.1 Onderzoeksmethodiek

Iedere dier- en plantengroep behoeft een eigen methode van inventarisatie om zo een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Hieronder wordt de onderzoeksmethode van de onderzochte groepen beschreven zoals uitgevoerd in het plangebied dat is weergegeven in figuur 1.
De bezoekmomenten naar vleermuizen zijn zowel in de avond- en ochtenduren als 's nachts uitgevoerd. Het onderzoek naar steenmarter betreft een gerichte controle voorafgaande aan het eerste vleermuisonderzoek.

Steenmarter

Voor deze soort is gericht onderzoek uitgevoerd naar vaste verblijfplaatsen en sporen die duiden op aanwezigheid van de soort. In de conclusie van het quickscan onderzoek was opgenomen dat gericht onderzoek naar het mogelijke gebruik van de aanwezige kelder nader onderzocht diende te worden waardoor is geïnspecteerd.
Ter aanvulling is op het gehele terrein en enkele andere toegankelijke zolders en ruimten waaronder in de entreetorens (zie foto 3), gezocht naar sporen van aanwezigheid. Gedurende de vleermuisonderzoeken is eveneens specifiek gelet op aanwezigheid van de soort.

Vleermuizen

Voor het in kaart brengen van vleermuizen is zowel visueel als auditief geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingsfunctie (type: Pettersson D240x, D500x, Batlogger M en Anabat Walkabout) is de echolocatie, die vleermuizen uitzenden, voor ons hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, is een opname gemaakt. Door middel van de computerprogramma's Batsound, Batexplorer en Kaleidoscoop, is een nadere analyse uitgevoerd. Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld. Dit onderzoek is specifiek gericht op het in kaart brengen van verblijfplaatsen, soortsamenstelling en gebiedsgebruik. De voorzomer-bezoeken zijn uitgevoerd voor het in kaart brengen van eventuele kraam- en zomerverblijven. Hiervoor zijn zowel enkele avondbezoeken als een ochtend- en nachtbezoek uitgevoerd.
Tijdens de nazomerronden lag de nadruk op het in kaart brengen van balts- en paarlocaties en indicaties voor winterverblijven.

Het ochtendbezoek is uitgevoerd vanaf enkele uren voor zonsopkomst tot zonsopkomst. De avondbezoeken in het voorjaar zijn gestart ruim voor zonsondergang tot enkele uren hierna.
De bezoeken in augustus en september zijn in de nachtelijke uren uitgevoerd waarbij het onderzoek minimaal 1 uur na zonsondergang is gestart. De gebruikte methoden zijn gebaseerd op het vleermuisprotocol 2013/2017 zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureau, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging.

2.2 Volledigheid inventarisatie

Het onderzoek is volgens de genoemde protocollen uitgevoerd. Een inventarisatie blijft echter uiteraard een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Wet Natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (Zorgplicht, zie kader bijlage 2) van de Wet Natuurbescherming. Wat betreft het (voor)onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.
Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de houdbaarheid van verspreidingsgegevens aan een maximale periode zijn gebonden. Voor de verspreidingsgegevens van licht beschermde soorten, of het juist ontbreken hiervan, wordt veelal een bruikbaarheids-periode van circa 5-6 jaar gehanteerd, zoals de meeste gegevens in het quickscanrapport. Voor zwaar/Europees beschermde soorten als vleermuizen en vogels geldt een bruikbaarheidperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te gebruiken bij ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet drastisch verandert waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan. Deze afweging dient door een ter zake kundig ecoloog of het bevoegd gezag te worden beoordeeld.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd in juni-september 2019. Het onderzoek is conform het vleermuisprotocol 2017 uitgevoerd binnen het gehele plangebied. Doordat het plangebied niet vanuit alle zijden volledig overzichtelijk was, is het onderzoek uitgevoerd door twee tot drie vleermuisonderzoekers per bezoek.
Gedurende enkele onderzoekmomenten is eveneens een luisterkist en een batlogger M gebruikt om de trefkans op vleermuizen te vergroten en de aanwezigheid op specifieke plekken meer gefundeerd te kunnen beschrijven.
Door het uitvoeren van verschillende avond-, nacht- en ochtendbezoeken, aangevuld met het gebruik van een batlogger M en luisterkist naast de standaard batdetectors om zo een maximale trefkans te verkrijgen, kan, gezien de onderzoeksinspanning en de verkregen verspreidingsgegevens, worden gesteld dat er een volledig beeld is gekregen van de functies van het gebied voor alle soorten vleermuizen.

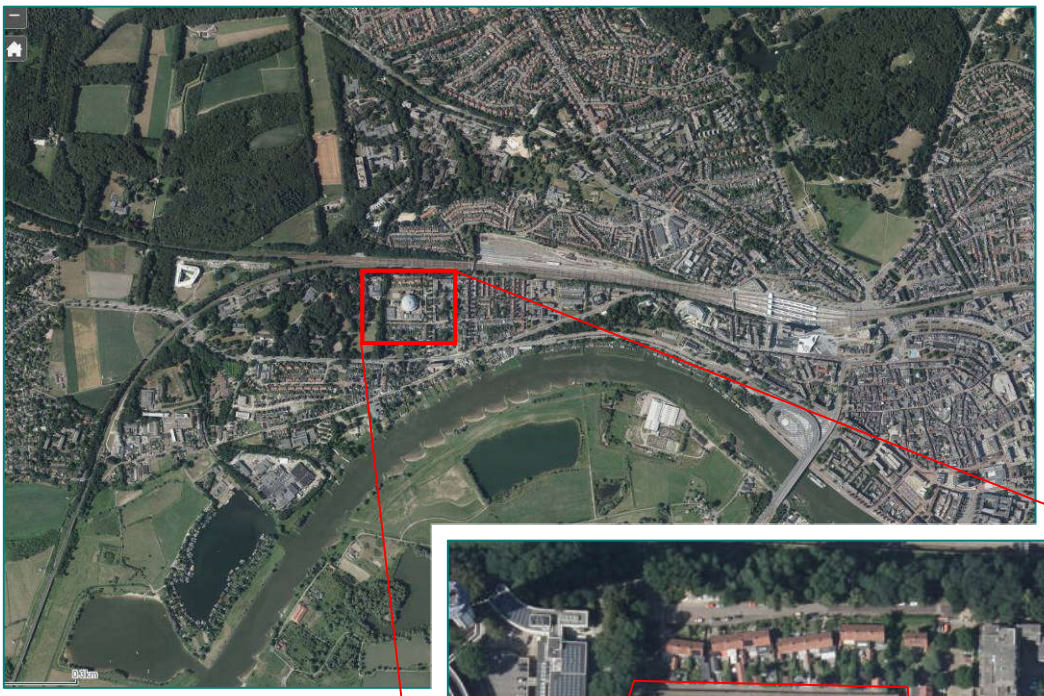

Figuur 1. Ligging onderzoeksgebied.
Bron: Provincie Gelderland.

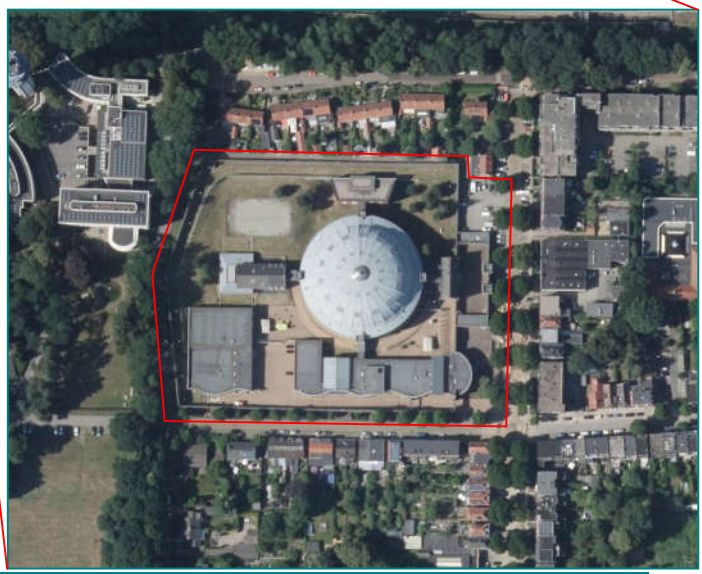

Uitsnede: Globale begrenzing onderzoeks-gebied.
Bron: Provincie Gelderland.

3. ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het onderzoek weergegeven. De verspreidingskaart van de aangetroffen soorten is opgenomen in bijlage 1. In het volgende hoofdstuk (4) worden de wettelijke consequenties en aanbevelingen gegeven.

3.1 Steenmarter

Tijdens het eerste bezoek op 5 juni is de kelder gericht onderzocht op sporen van steenmarter. Hierbij is de gehele kelder, bestaande uit 3 geschakelde gewelfkelders, doorzocht. Doordat de kelders niet als opslagplaats in gebruik waren, was alles goed overzichtelijk. Hierbij zijn geen sporen van steenmarters aangetroffen en kan een vast verblijfplaats worden uitgesloten.

Tijdens inspectie van het gehele terrein en tijdens het posten voor vleermuizen, zijn geen verdere aanwijzingen in de vorm van uitwerpselen, prooien, sporen of individuen aangetroffen. Hierdoor kan worden gesteld dat er geen vaste verblijfplaats van deze soort binnen het onderzoeksgebied aanwezig is.

3.2 Vleermuizen

Door de ecochore[1] is de omgeving van het plangebied een potentieel geschikt leefgebied voor verschillende vleermuissoorten. Door de ligging van het plangebied binnen de bebouwde kom en grenzend aan groenstructuren als uitlopers van de Veluwe in samenhang met de uiterwaarden van de IJssel, kunnen in de omgeving diverse soorten worden aangetroffen. Binnen het ommuurde plangebied is nauwelijks opgaande beplanting aanwezig. Wel vormen de schrale, bloemrijke graslanden potentiële foerageer-mogelijkheden. De aanwezige bebouwing vormt voor verschillende gebouwbewonende soorten mogelijkheden voor verblijfplaatsen.

Gezien het voornemen voor het slopen van een groot deel van de gebouwen, was het onderzoek in beginsel gericht op het in kaart brengen van verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten. Eveneens is onderzocht in welke mate het plangebied van belang is voor alle in het plangebied aanwezige soorten.

Gedurende het onderzoek zijn 4 soorten vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*)
- Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)
- Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)

Hieronder worden de resultaten per soort en per functie behandeld. In bijlage 1 is een verspreidingskaart weergegeven met daarop de waargenomen vleermuizen en gebiedsfuncties.

Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
Deze soort is tijdens alle vleermuisonderzoeksmomenten binnen het ommuurde plangebied en hierbuiten aangetroffen. Gedurende de avondronden in de voorzomer is slechts een enkele maal een kort foeragerend individu binnen het plangebied vastgesteld. De eerste waarnemingen van individuen waren beide bezoeken circa 10 minuten na zonsondergang langs de noordrand van het gebied. Binnen het plangebied wordt slechts zeer sporadisch door enkele individuen enige tijd gefoerageerd. Het totale aantal dieren binnen het ommuurde gebied wordt geschat op maximaal 3-5 individuen.
Ook langs de oostzijde van het gebied, langs de Wilhelminastraat, is het aantal individuen relatief laag. Wel zijn hier tijdens de avonden circa 8 op route en kort foeragerende dieren vastgesteld. Van enkele op route zijde dieren is vastgesteld dat deze vanuit zuidoostelijke richting naar de Wilhelminastraat kwamen en vervolgens in noordelijke

[1] *Een ecochore is een ruimtelijk begrensde ecologische eenheid, gekenmerkt door een inwendige heterogeniteit in een halfnatuurlijk of cultuurlandschap. Een ecochore bestaat uit een verzameling ecotopen; bijvoorbeeld de verschillende aan elkaar grenzende ecotopen op en rond een erf of binnen een specifiek landschaptype. Samen vormen deze ecotopen een gevarieerd landschap.*

richting doorvlogen. De herkomst ligt ruim buiten het onderzoeksgebied en kon derhalve niet nader worden herleid.
Tijdens de avondbezoeken zijn geen uitvliegende dieren vanuit de te onderzoeken gebouwen vastgesteld.

Tijdens het ochtendbezoek zijn binnen het ommuurde terrein slechts 2 individuen aangetroffen tot circa 45 minuten voor zonsopkomst. Vervolgens vlogen de dieren het plangebied in oostelijke richting uit.
Langs de Wilhelminastraat zijn tot circa 5 dieren op route richting zuid aangetroffen.
Er zijn geen zwermende of invliegende gewone dwergvleermuizen vastgesteld waardoor zomer- of kraamverblijven van deze soort kunnen worden uitgesloten.

Tijdens de najaarsbezoeken was wederom het aantal individuen relatief laag. Wel is een intensief baltsend mannetje binnen het terrein aangetroffen. Eveneens is eenmaal waargenomen dat het baltsende mannetje gevolgd werd door een niet baltsende gewone dwergvleermuis. De beide dieren werden enige tijd aantikkend aan een muur waargenomen. Deze waarneming duidt op een paarlocatie in een van de te behouden gebouwen.
Langs de Wilhelminastraat zijn op twee plekken baltsende mannetjes waargenomen. Gezien de baltsvluchten kunnen paarlocaties in de te slopen gebouwen redelijkerwijs worden uitgesloten.

Binnen het plangebied is 1 balts-/paarlocatie van deze soort aanwezig.

Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
Tijdens het baltsonderzoek op 30 augustus is 1 overvliegende ruige dwergvleermuis waargenomen. Dit individu had geen directe binding met het plangebied.
Er is geen balts van deze soort vastgesteld. Tijdens de overige bezoeken zijn geen waarnemingen van deze soort verricht.

Binnen het onderzoeksgebied kan een verblijfplaats van deze soort worden uitgesloten.

Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)
Langs de noordzijde van het ommuurde terrein zijn tijdens enkele onderzoeksmomenten laatvliegers vastgesteld. De dieren waren op route of korte tijd foeragerend in de naastgelegen tuinen en groenstructuren. Er is geen binding met het plangebied vastgesteld. Het aantal individuen wordt geschat op 4 exemplaren. Tijdens het ochtendbezoek en het laatste baltsonderzoek zijn er geen laatvliegers vastgesteld.

Binnen het onderzoeksgebied kan een verblijfplaats van deze soort worden uitgesloten.

Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)
Deze soort is tijdens het tweede avondbezoek en het eerste baltsonderzoek hoog boven de planlocatie overvliegend waargenomen. Beide waarnemingen betreffen slechts 1 individu op route zonder binding met het plangebied. Tijdens het avondbezoek is vastgesteld dat het dier in zuidelijke richting vloog.

Binnen het onderzoeksgebied kan een verblijfplaats van deze boombewonende soort worden uitgesloten.

Zoldercontrole
Ter aanvulling op het detectoronderzoek zijn enkele zolders geïnspecteerd op aanwezige sporen van vleermuizen. In de torens bij de oorspronkelijke ingang, zijn enkele, vrij oude uitwerpselen gevonden (zie foto 2). Het is niet duidelijk geworden welke vleermuissoort het betreft. Gezien het formaat van de uitwerpselen en de locatie betreft het mogelijk gewone grootoorvleermuis. Overige sporen als bijvoorbeeld vlindervleugels of slapende dieren, zijn echter niet aangetroffen. Ook is deze soort tijdens de overige veldbezoeken niet vastgesteld. Voor de volledigheid is bij deze torens eveneens een luisterkist geplaatst om de trefkans op deze soort te vergroten. Hierbij zijn geen opnamen van andere soorten dan een enkele gewone dwergvleermuis vastgelegd.
Door het ontbreken van overige waarnemingen van zwermende of uitvliegende dieren in de twee torens en de slechts enkele, oude uitwerpselen, kan redelijkerwijs worden gesteld dat de torens momenteel niet in gebruik zijn als verblijfplaats.

3.3 Overige soorten

Tijdens de onderzoeksmomenten zijn geen waarnemingen van egels of kleine marterachtigen verricht.

Foto 1: Een van de drie gewelvenkelders.

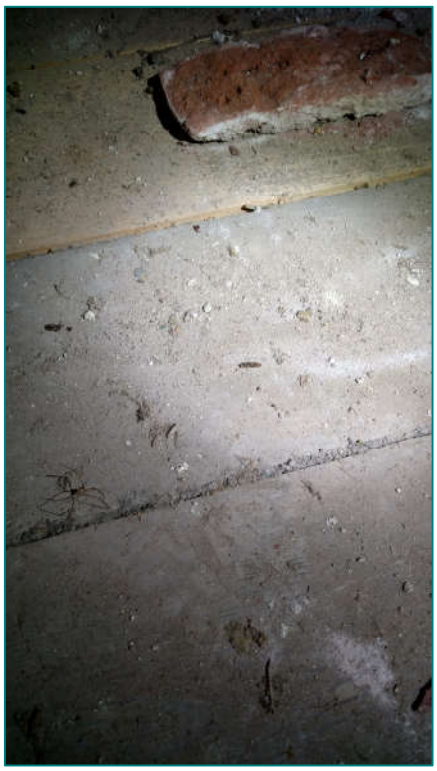

Foto 2: Enkele vleermuisuitwerpselen op de zolder van de entreetoren.

Foto 3: Een van de onderzochte entreetorens.

Foto 4: Koepelgevangenis met enkele aangebouwde gebouwen.

4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

4.1 Algemeen

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. De soortenbescherming zoals in deze wetgeving is opgenomen, is de opvolger van de Flora- en faunawet uit 2002. In deze wetgeving is de bescherming van soorten opgenomen in drie artikelen:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5
- Artikel 3.10

Artikel 3.1 beschrijft de vogelsoorten zoals opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn. Deze lijst omvat alle inheemse vogelsoorten. Verstoring of opzettelijke verontrusting van broedende vogels is niet toegestaan. Daarnaast zijn er enkele soorten die jaarrond gebruik maken van dezelfde broedlocaties of die afhankelijk zijn van specifieke locaties; deze locaties zijn jaarrond beschermd. Voor vogels is slechts ontheffing mogelijk voor belangen die betrekking hebben op bescherming van flora en fauna, veiligheid voor het vliegverkeer of volksgezondheid.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.5 betreffen soorten die zijn opgenomen in bijlage VI van de Europese Habitatrichtlijn, bijlage II van het Verdrag van Bern en bijlage I en het Verdrag van Bonn. Afhankelijk van de ingreep en het effect op beschermde soorten, kunnen nadere onderzoeken met toetsing aan de wetgeving noodzakelijk zijn. Bij eventuele negatieve effecten kan een ontheffing noodzakelijk zijn. De mogelijkheid voor ontheffing wordt getoetst aan de belangen zoals opgenomen in de Europese richtlijnen. Onder dit Artikel vallen bijvoorbeeld alle soorten vleermuizen die door de vermelding op bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, Europese bescherming genieten. Soorten als bedoeld onder dit artikel worden in deze rapportage aangeduid als *strikt beschermde* soorten.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.10 zijn soorten van nationaal belang. Voor deze soorten geldt een iets milder beschermingsregime. Daarnaast zijn per provincie enkele soorten op de vrijstellingslijst geplaatst voor belangen als ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer. Afhankelijk van de aard van de werkzaamheden of doelstelling, kunnen soorten binnen dit artikel zijn vrijgesteld van ontheffing of is nader onderzoek en ontheffing noodzakelijk.

Zie voor een uitgebreidere toelichting bijlage 2.

4.2 Ingreep

Het voornemen is diverse gebouwen binnen het ommuurde plangebied te slopen. De meest oude gebouwen blijven behouden.

Op het vrijkomende terrein is de bouw van nieuwe woningen gepland. De oude gebouwen waaronder de koepelgevangenis, zal worden verbouwd tot hotel.

De Wet Natuurbescherming hanteert een aantal belangen waaronder een ingreep kan vallen. Onderhavige ingreep valt onder het volgende belang:

- De uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling.

4.3 Effecten en toetsing Wet Natuurbescherming

Voor de toetsing aan de Wet Natuurbescherming is getoetst aan verschillende artikelen. Met name onderstaande artikelen zijn hierbij van toepassing.

- Artikel 3.5 lid 4 van de Wet Natuurbescherming, verbiedt onder andere het vernietigen van vaste rust- en/of verblijfplaatsen van soorten van de Europese Habitatrichtlijn.

- Artikel 3.10 lid 2a van de Wet Natuurbescherming, verbiedt onder andere het vernietigen van vaste rust- en/of verblijfplaatsen van soorten opgenomen als soorten van nationaal belang.

Gezien het bovenstaande en de voorgenomen maatregelen, was het uitgevoerde onderzoek vooral gericht op het in kaart brengen van vaste verblijfplaatsen van de mogelijk aanwezige beschermde steenmarter en vleermuizen binnen het gehele plangebied.

4.3.1 Steenmarter

Deze soort ontbreekt binnen het ommuurde plangebied. Doordat vaste verblijfplaatsen ontbreken, is geen ontheffing of nadere afweging noodzakelijk.

4.3.2 Vleermuizen

Tijdens het onderzoek zijn 4 soorten vleermuizen aangetroffen.
Van ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis kunnen verblijfplaatsen binnen het plangebied worden uitgesloten.

Gewone dwergvleermuis

Van gewone dwergvleermuis is een paarlocatie vastgesteld in een van de te behouden gebouwen. Doordat deze soort zelden stationair baltst en er geen invliegende dieren zijn waargenomen, is de invliegopening ingeschat aan de hand van het gedrag van het aanvliegende mannetje. Dit duidt op een verblijfplaats nagenoeg in de nok van de kopgevel.
In de huidige plannen zal dit gebouw niet worden gesloopt waardoor de paarlocatie behouden kan blijven. Wel kan door mogelijke renovatie aan de gevel of het dak, schade aan de paarlocatie ontstaan. Ook het aanlichten van gevel kan in enkele gevallen resulteren in het ongeschikt worden van de verblijfplaats. Slechts enkele kleuren, in het amber en rode kleurenspectrum, vormen in beginsel geen negatief effect op paarverblijven.

Indien mogelijkerwijs sprake is van renovatie aan de gevel en het dak of indien de gevel wordt aangelicht, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Indien de betreffende gevel en het dak niet worden gerenoveerd én er geen sprake is van aanlichten van de gevel, is geen ontheffing noodzakelijk.

Foerageergebied en vliegroute
Doordat het feitelijke plangebied voor geen van de vleermuissoorten als *essentieel* foerageergebied of vliegroute kan worden aangemerkt, is in dat kader geen nadere afweging noodzakelijk.

In een van de gebouwen is een paarlocatie van gewone dwergvleermuis aanwezig. Indien schade aan deze paarlocatie niet kan worden uitgesloten is een ontheffing noodzakelijk.
In alle overige gevallen kunnen de geplande werkzaamheden worden uitgevoerd zonder ontheffing of nadere maatregelen vanuit de Wet Natuurbescherming.

5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Dit addendum is geschreven als aanvulling op een quickscanonderzoek zoals in de inleiding is aangegeven. Tijdens het aanvullende ecologisch onderzoek is onderzoek verricht naar het voorkomen van steenmarter en vleermuizen binnen het gehele plangebied.

Steenmarter
In de gebouwen binnen het plangebied zijn geen vaste verblijfplaatsen van steenmarter aanwezig.

Vleermuizen
In een van de te behouden gebouwen is een paarlocatie van gewone dwergvleermuis aanwezig. Indien schade aan deze paarlocatie niet kan worden uitgesloten is een ontheffing noodzakelijk.
In alle overige gevallen kunnen de geplande werkzaamheden worden uitgevoerd zonder ontheffing of nadere maatregelen vanuit de Wet Natuurbescherming.

Volledigheid onderzoek
Op de locatie van de Koepelgevangenis in Arnhem, zijn enkele natuuronderzoeken uitgevoerd. Samen geven deze onderzoeken een goed en volledig beeld van de aanwezigheid van (zwaar) beschermde soorten. Aan de hand van de bevindingen van de onderzoeken, de samenstelling van de aangetroffen soorten en de onderzoeks-inspanningen, kan worden gesteld dat er geen zwaar beschermde soorten met een essentiële binding met de planlocatie zijn gemist. Hierdoor kan het natuuronderzoek ten aanzien van huismussen en vleermuizen als volledig worden beschouwd.

Door de aanwezigheid van een paarlocatie in een van de te behouden gebouwen gelden voorwaarden indien sprake is van renovatie aan de betreffende gevel en dak of indien de gevel wordt aangelicht. Indien de betreffende gevel en het dak niet worden gerenoveerd én er geen sprake is van aanlichten van de gevel, is geen ontheffing en zijn geen nadere maatregelen noodzakelijk.

5.1 Aanbevelingen

De onderzochte kelders zijn geheel afgesloten en niet toegankelijk voor vleermuizen. Wel vormen deze kelders potentieel zeer geschikte winterverblijven voor verschillende vleermuissoorten.
Winterverblijven van vleermuizen zijn in de regel vrij vochtig tot zeer vochtig en vorstvrij. Doordat de hier aanwezige kelders onder een gronddek liggen, wordt aan verschillende voorwaarden voor winterverblijven voldaan.
Het aanbod aan winterverblijven staat landelijk sterk onder druk en de uitgangssituatie voor een potentieel geschikt winterverblijf is hier reeds voorhanden. Met slechts enkele kleine ingrepen kan het geschikt gemaakt worden voor verschillende soorten waardoor hier kansen liggen om de ecologische waarde van het plangebied op eenvoudige wijze, zonder overlast voor latere omwonenden, te versterken.
Voor vleermuizen zijn niet alle drie de ruimten direct noodzakelijk. Eén ruimte kan reeds voldoende zijn om te fungeren als winterverblijf. In dat geval kan middels een afgesloten deur de ruimte worden gescheiden van de overige twee ruimten. Daarnaast is slechts een ingreep noodzakelijk die de ruimte toegankelijk maakt voor vleermuizen. Dit kan op verschillende manieren bijvoorbeeld door een aangepaste beluchtingspijp die boven het maaiveld uit steekt.
Voor verdere detaillering is het raadzaam dit met een ecoloog nader uit te werken.

LITERATUUR

- Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.
- Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.
- Ministerie van LNV., 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure. http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,1640321&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_file_id=14765 (08-11-2010)].
- Proosdij, A.S.L. van. 2019. Rapportage quickscan flora en fauna Wet natuurbescherming koepelevanenis Arnhem. Gras Advies.
- Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (pipistrellus pipistrellus) in an urban habitat. In: Acta Chiropterologica, 8(2): 391-401, 2006.
- Dienst Regelingen. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

Internet

- www.vleermuizenindestad.nl
- www.vleermuis.net
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/
- www.gelderland.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.verspreidingskaart.nl

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verspreidingskaart
Bijlage 2: Toelichting Wet Natuurbescherming

BIJLAGE 1: VERSPREIDINGSKAART

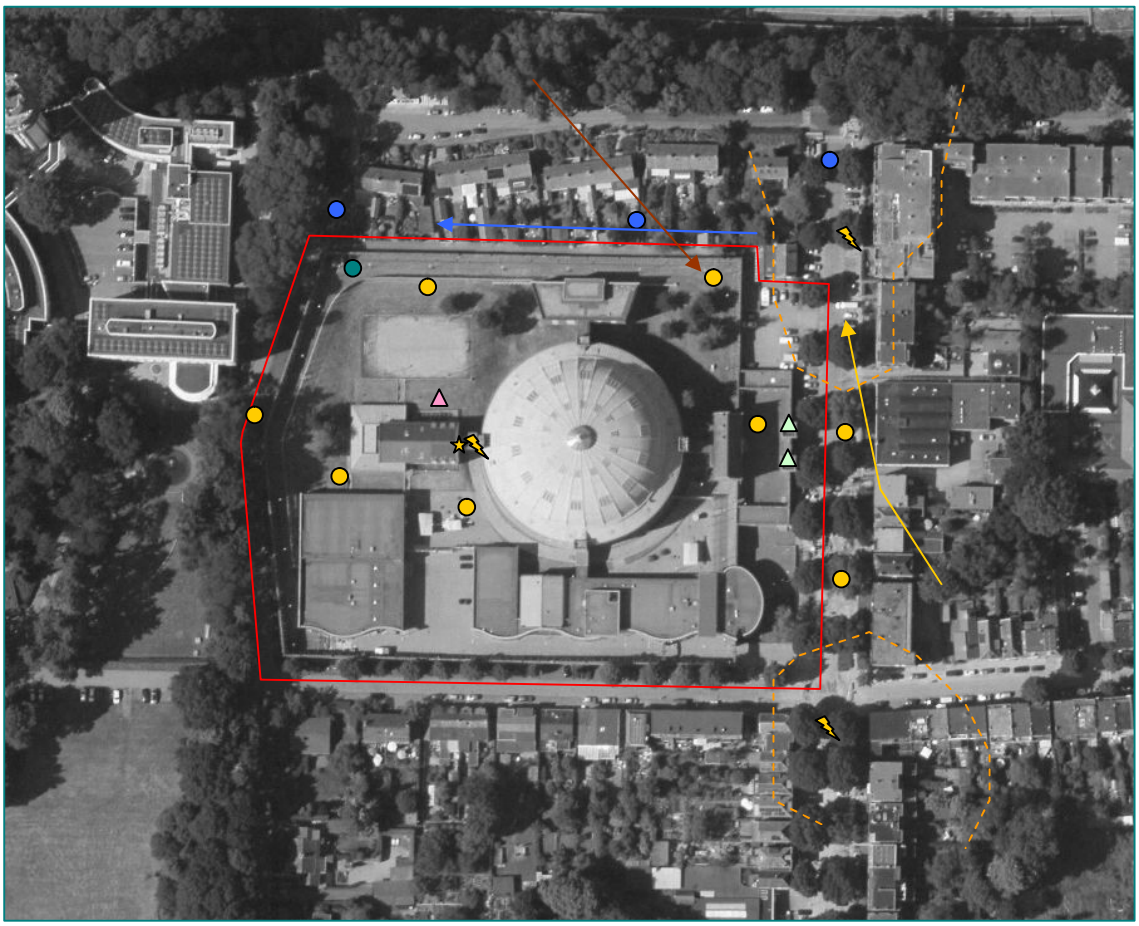

Figuur 2. Verspreidingskaart waargenomen huismussen en vleermuizen.
Het rode kader betreft het onderzochte plangebied. De bomen op de luchtfoto zijn reeds gekapt.

Legenda:

- ● - gewone dwergvleermuis
- ● - ruige dwergvleermuis
- ● - laatvlieger
- ● - rosse vleermuis

- △ - onderzochte kelders
- △ - onderzochte torenzolders

Stippen	- vleermuizen - losse waarnemingen (indicatief; de stippen geven een indruk van de dichtheid en verspreiding - (samenvatting van alle bezoeken)
Pijlen/lijn	- foerageeractiviteit en vliegroutes.
Ster	- verblijfplaats vleermuizen
Bliksemschicht	- werfroepend mannetje vleermuizen
Stippellijn	- baltsvlucht
Driehoek	- nestlocatie/territoriale huismus

BIJLAGE 2: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht. Deze wet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet.

Hoofdstuk 3 van de Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van flora en fauna op soortniveau. Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn in principe verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee, tenzij"-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.
De wet erkent de *intrinsieke waarde* van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen waarin van iedereen wordt geacht voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is vastgelegd in *Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming*.

Naast de aandacht voor beschermde soorten geldt voor alle in het wild levende dieren en planten een zorgplicht. Deze is vastgelegd in Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
   a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
   b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
   c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de in deze rapportage gemaakte toetsing zijn met name de onderstaande artikelen met verbodsbepalingen van toepassing:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5 en 3.8 lid 5
- Artikel 3.10

§ 3.1 - Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.8 – lid 5

5. Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:
    a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
    b. zij is nodig:
        i. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
        ii. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
        iii. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
        iv. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
        v. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
    c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten - nationaal

Artikel 3.10

2. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
    a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
    b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
    c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
3. Artikel 3.8 (ontheffingen voor soorten genoemd in Artikelen 3.5 *Red.*), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
    a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
    b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
    c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
    d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
    e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
    f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
    g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
    h. in het algemeen belang.
4. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Ontheffing en Vrijstellingsregeling

Wanneer beschermde soorten, zoals bedoeld onder Artikel 3.1, 3.5 en 3.10, voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door het bevoegd gezag. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de bepalingen in de Wet Natuurbescherming. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Wet Natuurbescherming.
Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet voldoende kan worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd én dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. In de meeste gevallen zal dit de betreffende provincie zijn. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de betreffende Artikelen.
Elke provincie heeft een soortenlijst gepubliceerd waarin soorten, zoals bedoeld in Artikel 3.10, in die betreffende provincie zijn vrijgesteld voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en bestendig beheer en onderhoud.

Vogels

Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Wet Natuurbescherming beschermd. Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Wet Natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 3.1. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze groep is opgedeeld in enkele categorieën waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 lid 2 jaarrond van kracht zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Het betreft de vogelsoorten:

- Boomvalk (*Falco subbuteo*)
- Buizerd (*Buteo buteo*)
- Gierzwaluw (*Apus apus*)
- Grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*)
- Havik (*Accipiter gentilis*)
- Huismus (*Passer domesticus*)
- Kerkuil (*Tyto alba*)
- Oehoe (*Bubo bubo*)
- Ooievaar (*Ciconia ciconia*)
- Ransuil (*Asio otus*)
- Roek (*Corvus frugilegus*)
- Slechtvalk (*Falco peregrinus*)
- Sperwer (*Accipiter nisus*)
- Steenuil (*Athene noctua*)
- Wespendief (*Pernis apivorus*)
- Zwarte wouw (*Milvus migrans*).

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet strikt beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Wanneer een jaarrond beschermd nest wordt aangetroffen, dan dient altijd een omgevingscheck uitgevoerd te worden. Een deskundige dient te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden. Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- bescherming van flora en fauna;
- veiligheid van het luchtverkeer;
- volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscode

Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkeling kan een vrijstelling van de verbodsbepalingen mogelijk zijn als u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Zo is het onder de Wet Natuurbescherming mogelijk om via een gedragscode Europees beschermde vogel- en andere dier- en plantensoorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, míts er sprake is van een bij respectievelijk Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn genoemd belang. In een gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt opdat schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum beperkt. Voorwaarde is wel dat gewerkt dient te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Hierbij is het van belang dat de gedragscode op de juiste wijze is geïmplementeerd in de organisatie of in het totaalplan van de werkzaamheden.

Voor meer informatie over de toepassing van de Wet Natuurbescherming: zie de brochure van het ministerie van Economische Zaken: “Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen” – 3 december 2016.

Concernwijziging

Nr.	**23-005**
Onderwerp	Bijdrage aan Nest t.b.v. de ontwikkeling van sociale huurwoninge
I / S	I
Raad d.d.	
Zaaknr.	

bedragen x € 1.000	**Exploitatiebegroting**	Begroting	Meerjarenraming		
		2023	2024	2025	2026
	Lasten				
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling				
	Bijdrage aan Nest			92	
		0	0	92	0
	Baten				
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling				
		0	0	0	0
	Exploitatieresultaat	**0**	**0**	**-92**	**0**
	Mutaties reserves				
	BR Stadsontwikkelingsfonds				
	Toevoegingen	0	0	0	0
	Onttrekkingen	0	0	92	0
		0	**0**	**92**	**0**
	Totaal Resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**

	Meerjaren Investeringsplan (MIP)	Begroting	Meerjarenraming		
		2023	2024	2025	2026
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	0
	Totaal Investeringen	**0**	**0**	**0**	**0**

Memo

Datum : dinsdag 7 juni 2022

Aan : Gemeenteraad gemeente Arnhem

Van : Wethouder Cathelijne Bouwkamp

Betreft : stand van zaken Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem

---

Geachte raadsleden en fractievolgers,

Op 21 december jl. heeft het college besloten de raad voor te stellen om het Masterplan Transformatie Koepelgevangenis vast te stellen als uitgangspunt voor het nog op te stellen bestemmingsplan (zie Raadsvoorstel Transformatie Koepelgevangenis Arnhem). Dit plan staat op dit moment op de lijst met te agenderen stukken.

Naar aanleiding daarvan wil ik u graag over het volgende informeren.

In het Masterplan worden kaders beschreven voor de herontwikkeling van de voormalige Koepelgevangenis ten behoeve van de ontwikkeling van 63 woningen en een hotel met verschillende faciliteiten.

Momenteel onderzoekt initiatiefnemer Nest de technische uitvoerbaarheid van de 20 appartementen gelegen in de noordwest hoek van het plangebied. De resultaten uit dit onderzoek hebben mogelijk consequenties voor het realiseren van deze 20 appartementen en daarmee voor het voorliggende Masterplan. Afhankelijk van de resultaten uit het onderzoek komt het college al dan niet met een aanpassing op het Masterplan.

Om deze reden verzoekt het college de behandeling van het voorliggende Masterplan Transformatie Koepelgevangenis uit te stellen totdat de consequenties voor het Masterplan helder zijn. Het college zal de raad hierover zo spoedig mogelijk op de hoogte stellen.

Verzonden: zondag 11 juni 2023

Onderwerp: Schriftelijk Reactievoorstel Behandeling "Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem"

L.S.

Voor zover nu bekend ben ik niet in de gelegenheid om straks op 21 juni 2023 bij de Raad in te spreken bij de behandeling “Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem". Vandaar bij deze, mijn schriftelijke bijdrage: Reactie voorstel “ Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem" Raadsvoorstel zaaknummer: **624235/2714.**

Niets is zeker in het leven. Als je geboren wordt is de enige zekerheid dat je dood gaat, maar het tijdstip en de wijze waarop is onbekend.

Wat gebeurd er in de tussentijd van beide zekerheden.

Als je geluk heb woon je in een huis, gaat naar school, gaat werken, krijgt hobby's, gaat sporten, groeit uit, krijgt een relatie, woont in een dorp of een stad en gaat dus deel uit maken van de maatschappij en de samenleving waar je woont en zet je op welke manier dan ook in voor de maatschappij b.v. sportvereniging, vrijwilligerswerk o.d. en je verdiept je in de plaatselijke politiek.

De tijd verandert, de maatschappij verandert. De jongere generatie volgt de oudere – op. En als het goed is, luistert men naar elkaar, ondersteunt en helpt men elkaar en respecteert men elkaar, vertrouwt men elkaar, zo ook in de politiek.

Was het altijd maar zo.

Propageert de Gemeente Arnhem dicht bij de burgers te staan en dat burgers veel inspraak krijgen bij de politiek als het gaat om veranderingen in die gemeente waar men woont, blijkt dit niet altijd het geval te zijn.

Vaak hebben de ambtenaren meer zeggenschap in de te ontwikkelen plannen en hebben ze vaak onvoldoende kennis van de wijk en wat er onder de plaatselijke bevolking leeft en beschikken ze vaak alleen over kennis vanachter de tekentafel resp. Google en beeldscherm maar drukken hun stempel wel op de voorbereiding van aan de Raad ter goedkeuring voorgelegde stukken, de politiek volgt vaak met hier en daar wat correcties het voorstel op. Dan komt er al vaak, bij de partij die er anders over denkt en in de wijk woont al gauw een aantal Oneliners boven drijven, zoals: Het heeft geen zin, het al lang beklonken, ik heb wel iets anders te doen en ik moet ook gewoon werken, wie heeft de langste adem etc. etc.

Zo ook bij het goed te keuren “Masterplan Transformatie Koepelgevangenis Arnhem “

Vooropgesteld kan worden dat het terrein en de koepelgevangenis herontwikkeld moeten worden, maar de wijze waarop de afspraken met de wijk vanaf het begin zijn verlopen en hoe de inspraak met de wijk is geweest is niet conform zoals vooraf is overeengekomen.

Ik heb hierover in het verleden aan raadsfracties voor 2020 en de betreffende wethouders in 2020 mails gezonden, met de diverse problemen rondom de voorgenomen wijze van invulling van de koepel en de daaruit voortvloeide verkeersproblematiek, dus doe ik dat nu niet nog eens over.

De activiteiten welke nu door de te maken herontwikkeling mogelijk zijn in de koepel, zetten vraagtekens bij de verkeerscirculatie, verkeersbewegingen en te verwachten parkeerproblemen. Dit zijn vanaf het eerste moment al zaken geweest waar aandacht voor werd gevraagd.

Deze zaken zijn nog steeds niet onder controle!!

Echter zo staat in het Raadsvoorstel o.a. Met een verkeersgeneratie is onderzoek uitgevoerd. Hieruit wordt geconcludeerd dat dit leidt tot slechts een beperkte verkeerstoename en dat deze toename geen zorgelijke verkeersknelpunten zal opleveren. Verschillende woonstraten zullen onder de bovengrens blijven? Welke woonstraten? en wat is de bovengrens? Moet het verkeer vast komen te zitten ?

Nu al zijn er problemen met stilstaand verkeer in de avondspits op de Oranjestraat, de Oranjebrug en de Heijenoordseweg, waardoor fietsers over het trottoir rijden om doorgang te krijgen.

Parkeeroverlast, waarbij het gaat over een te kort aan parkeerplaatsen wordt niet verwacht! Zo staat in het voorstel.

Bij 500 bezoekers 12 x per jaar, waarbij geen gebruik wordt gemaakt van de parkeergarage worden professionele of commerciële organisaties ingezet om alles goed te borgen en de veiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid bij elke bijeenkomst strak te regisseren. Om aan te geven dat het gelijk van de ontwikkelaar de juiste is, wordt aangehaald dat
hetgeen wordt gesteld voortkomt uit marktstudie en hetgeen CROW hanteert uit en uit onderzoek, de juiste is of worden vastgestelde parkeernormen simpelweg verlaagd omdat dit overkomt met landelijke ervaringscijfers vanuit de hotelbranche en wordt hier direct maar gesteld dat op basis hiervan de Arnhemse parkeernorm te halveren voor hotelkamers van 1 naar 0,5 en dat dit initiatief uit ervaringscijfers gerechtvaardigd is.! (past het niet, dan maak je het toch kloppend!)

Als bewoners van de wijk in de huidige tijd klagen over verkeer en parkeren wordt dit afgedaan dat het allemaal wel mee valt en dat de bovengrens nog niet is bereikt.!

Dus is volgens het voorliggende Raadsvoorstel alles goed geregeld en wordt aangegeven dat met argumenten onder 1.1.3 en beschreven kanttekening onder 2.1 zijn wij van mening dat hieraan door de ontwikkelaar voldoende is tegemoet gekomen waardoor niets de goedkeuring in de weg staat.!

Maar ja als de goedkeuring is verleend kan men niet meer terug maar er moeten dan nog de nodige zaken geregeld worden.!, dit in tegenstelling tot eerdere betogen dat de hele ontwikkeling en met name de te ontwikkelen activiteiten in de koepel volgens de huidige onderbouwing voor de buurt geen verkeersknelpunten en geen parkeerproblemen zullen opleveren.

Vervolgens moet overigens in een anterieure overeenkomst met de EHM group afspraken worden gemaakt over reguliere evaluatie momenten om in de toekomst bij te kunnen sturen (waarom zou men moeten bijsturen al alles goed geregeld is en alles onder controle is.!)

Bijsturen indien blijkt dat er ondanks de getroffen maatregelen alsnog overlast ontstaat ofwel meer ruimte geboden kan worden. En dan nog zo'n mooie!! Mocht er op een later tijdstip aanleiding voor zijn om parkeerregulering in te voeren, zullen wij dat t.z.t. onderzoeken of daarvoor in dit gebied

draagvlak is.(als het kalf verdronken is.....) maar mensen zitten dan zeker niet te wachten op b.v. betaald parkeren.

En dan nog verder: Met betrekking tot de organisatie van besloten bijeenkomsten wordt via het bestemmingsplan met de EHM afspraken gemaakt (erg ongebruikelijk) In overleg met ODRA moet uitgewerkt worden op welke wijze deze handhaving uitgevoerd wordt.

Om maar even een zijstraat te noemen hoe handhaving in de praktijk werkt: In de APV staat vermeldt dat iedere hondenbezitter de grote boodschap van zijn viervoeter dient op te ruimen d.m.v. bijvoorbeeld met een poepzakje dat men bij zich dient te hebben op straffe van een boete van € 100,= bij een overtreding van niet opruimen. Het resultaat: zowel politie als handhavers hebben geen tijd, te kort aan personeel, dan wel leggen zij hun prioriteit met handhaven elders of kijken net als de hondenbezitter de ander kant op.

Door de lange looptijd van jaren in het voortraject van het te ontwikkelen project haken mensen af (6 jaar) bij de participatie avonden (meestal luisteren naar wat de plannen zijn) dan zich bezig te houden met de invloed en gevolgen van de plannen op de wijk, alsook door het ontbreken van de betrokkenheid van de politiek op een enkeling na, voelen mensen zich aan de ontwikkelaar overgeleverd en niet of onvoldoende gesteund in hun ingebrachte punten en haken af omdat zij vinden dat het toch al een gelopen race is.

Dat is aan de ene kant jammer aan dit project, maar ook aan de ander kant een gemiste kans voor de plaatselijke politiek, die hiermede de steun en het vertrouwen van de kiezer verder zal zien afbrokkelen of verbrokkelen. Jammer!!! De politiek komt hiermee steeds verder af te staan van hun inwoners, waar zij zich als vertegenwoordiger van juist die inwoners zouden moeten inzetten. Zij zijn immers gekozen, als vertegenwoordigers voor de inwoners van de stad.

Saillant detail, dat zeker niet onvermeld mag blijven is mijn mail aan toenmalige wijkwethouder Hans de Vroome gedateerd 23-11-2020 (ja, u leest het goed), waarin ik mijn zorgen kenbaar maakte over de mogelijke gevolgen rondom de verkeersproblematiek door de plannen rond de herontwikkelingen van de Koepel. Op 4 maart 2021 verstuur ik een mail aan Cathelijne Bouwkamp als Projectwethouder en aan Roeland van der Zee als wethouder mobiliteit. Op 22-03-2021 ontvang ik een mail retour van Cathelijne Bouwkamp alsook namens Roeland van der Zee en mede van Hans de Vroome, dat het participatietraject altijd ligt bij de initiatiefnemers en niet bij de Gemeente en dat zij verwachten dat de initiatiefnemers dit zorgvuldig dan wel op een goede manier oppakken. Maar de meest opzienbarende uitspraak was om in 2021 al te stellen en dus ook al een voorschotje werd genomen op de herontwikkeling, zonder dat er al definitieve plannen voorlagen, door te stellen: Mijn collega Roeland van der Zee en ik kunnen ons vinden in dit voorstel van de initiatiefnemers.

En dan op 09-06-2023 wordt op Arnhem Mail gepubliceerd: Historische Koepelgevangenis Arnhem veranderd in een levendig gebied. In hoeverre de projectwethouder inhoudelijk van de plannen op de hoogte is blijft onduidelijk, eerst staat er: Ik ben blij dat we dat met deze invulling hebben gevonden (terwijl de Gemeente niet zichtbaar was tijdens het proces). Verder staat er: In het Masterplan is ook de bouw van een nieuw parkeergarage opgenomen om te zorgen voor parkeergelegenheid voor zowel de woningen als het hotel. Volgens de ontwikkelaar is de parkeergarage alleen voor hotelgasten van de Koepel, verder was deze garage al langer onderdeel van eerdere Masterplannen, maar waar de parkeergarage eerder kosteloos was moet er nu voor worden betaald!, waardoor de kans toeneemt dat gasten gratis in de wijk gaan parkeren.!!

Ik wil het hier bij laten en wens een ieder veel wijsheid in zijn of haar te nemen weloverwogen beslissing!

Met vriendelijke groet,

Dick van Barneveld, een betrokken bewoner van de wijk Lombok.

FRACTIE
BurgerBelang Arnhem

Aan:
College van Burgemeester en
Wethouders van Arnhem

8 mei 2023

Raadsvragen ex art 44 RvO inzake ontwikkeling Koepelgevangenis, Wilhelminastraat 16

Geacht college,

Op maandag 7 mei 2023 zijn omwonenden en raadsleden geïnformeerd over de actuele aanpassingen in de ontwikkelingen op het Koepelgevangenis aan de Wilhelminastraat 16 te Arnhem.
Het lijkt erop dat het plan van beperkte woningbouw kan rekenen op een aanvaardbaar draagvlak, dit in tegenstelling tot het plan tot het vestigen van een hotel met horecafuncties in de Koepelgebouw. Dit laatste vanwege de parkeerdruk in de wijk.
Door de ontwikkelaar wordt gesteld dat de gemeentelijke parkeernormen maatgevend zijn en zij uit commercieel oogpunt niet bereid is om het parkeren in de parkeergarage direct bij de arrangementprijs te betrekken. Als oplossing biedt zij aan, dat als er in de wijk niet meer geparkeerd kan worden door omwonenden de parkeergarage voor hen openstaat. Het gaat dan slechts om maximaal 19 plaatsen.

Wij hebben de volgende vragen.
1. Komt u de casus bekend voor?
2. Wij zien dat het parkeren bij evenementen in Gelredome bezoekers uitwijken naar omliggende wijken, met alle vervelende gevolgen van dien. Met dit beeld voor ogen vinden wij het niet wenselijk dat bezoekers aan het Koepelgevangenisterrein parkeren in de wijk, mede omdat op het terrein vooralsnog voldoende parkeercapaciteit voorhanden is. Deelt u onze mening? Zo nee, waarom niet?
3. Zijdens bewoners is geopperd om in de wijk dan maar een parkeervergunningstelsel in te voeren. Wij zijn daar slechts voorstander van als de parkeervergunning niet wordt aangemerkt als inkomstenbron voor de gemeente, maar slechts ter regulering van de beperkte parkeerplaatsen.
Bent u bereid te onderzoeken of er voor een parkeervergunningensysteem draagvlak bestaat?
4. Zo ja, bent u bereid om deze op korte termijn in te voeren, aangezien reeds nu al sprake is van een aanzienlijke parkeerdruk; nog voordat de Koepel is omgebouwd tot (volwaardig) hotel?

Vriendelijke groet,

Nico K.J. Wiggers,
voorzitter fractie BurgerBelang Arnhem

Fractie BurgerBelang Arnhem
Schagenstraat 35 – 6843 WV Arnhem
tel. 0653384983

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 30 mei 2023
Zaaknummer	: 199898
Contactpersoon	: George Doelare
Telefoonnummer	: 026 3772534

Onderwerp: Schriftelijke vragen art. 44 Rvo Inzake ontwikkeling Koepelgevangenis, Wilhelminastraat 16

Geachte voorzitter en leden van de raad,

Raadslid Wiggers van de fractie BurgerBelang Arnhem heeft ons bij brief, ingekomen op dinsdag 9 mei 2023, schriftelijke vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2023 over 'ontwikkeling Koepelgevangenis, Wilhelminastraat 16'.

Ter beantwoording van deze vragen delen wij u het volgende mee.

1. *Komt u de casus bekend voor?*

   De ontwikkeling Koepelgevangenis is bij ons bekend. Wij zijn op de hoogte van de diverse wijzigingen op het Masterplan en dat deze wijzigingen op 8 mei aan de bewoners zijn gepresenteerd met daarbij de mogelijkheid om inhoudelijk te reageren. Met betrekking tot parkeren is voor de ontwikkeling Koepelgevangenis zorgvuldig gekeken naar de parkeeropgave en geluisterd naar de bewoners. De gemeente is vanaf het begin betrokken en heeft uitgebreid, conform het parkeerbeleid, gekeken naar de mogelijkheden om deze ontwikkeling mogelijk te maken. Dit allemaal zonder daarbij een onacceptabele parkeerdruk of parkeeroverlast in de nabije omgeving te veroorzaken.

2. *Wij zien dat het parkeren bij evenementen in GelreDome bezoekers uitwijken naar omliggende wijken, met alle vervelende gevolgen van dien. Met dit beeld voor ogen vinden wij het niet wenselijk dat bezoekers aan het Koepelgevangenisterrein parkeren in de wijk, mede omdat op het terrein vooralsnog voldoende parkeercapaciteit voorhanden is. Deelt u onze mening? Zo nee, waarom niet?*

   De grootschalige evenementen die in GelreDome gehouden worden zijn niet te vergelijken met de toekomstige functies in de Koepel. Op basis van het programma, de verschillende functies in relatie tot oppervlaktes en de Arnhemse parkeernormen, is de parkeerbehoefte en daarmee het aantal noodzakelijke parkeerplaatsen geformuleerd. De initiatiefnemers realiseren op basis van

de gemeentelijke parkeereis parkeervoorzieningen op het eigen terrein in een gebouwde parkeergarage die door de bezoekers van de verschillende functies in de Koepel worden gebruikt. Hierin worden op basis van de parkeernormen (meer dan) voldoende parkeerplaatsen gerealiseerd (19 parkeerplaatsen meer dan op basis van de parkeernormen noodzakelijk is). Voor de grotere bijeenkomsten, maximaal twaalf keer per jaar maximaal 500 bezoekers, wordt vanuit de exploitatie sturing gegeven zodat de parkeervoorzieningen op het eigen terrein maximaal benut worden en dat parkeren op afstand geregeld wordt. Dit werkt de initiatiefnemer momenteel uit in een mobiliteitsplan. Dit mobiliteitsplan zal onderdeel zijn van het op te stellen bestemmingsplan waarop de gemeente op termijn kan handhaven.

3. *Zijdens bewoners is geopperd om in de wijk dan maar een parkeervergunningstelsel in te voeren. Wij zijn daar slechts voorstander van als de parkeervergunning niet wordt aangemerkt als inkomstenbron voor de gemeente, maar slechts ter regulering van de beperkte parkeerplaatsen. Bent u bereid te onderzoeken of er voor een parkeervergunningensysteem draagvlak bestaat?*

   Uit een parkeeronderzoek uit 2018 en de wijzigingen die in de tussentijd hebben plaatsgevonden blijkt niet dat er nu behoefte is aan een parkeerregulering. Op basis hiervan en op basis van de voorgestelde parkeeroplossing zoals opgenomen in het Masterplan is er voor nu ook geen noodzaak om dit te onderzoeken omdat uit de parkeeronderzoeken blijkt dat er voldoende parkeercapaciteit is. Mocht er op een later tijdstip aanleiding voor zijn, enerzijds als de parkeerdruk toeneemt of anderzijds als er beleidsmatig door de gemeenteraad wordt besloten om parkeerregulering in Arnhem uit te breiden, dan gaan wij onderzoeken of daarvoor in dit gebied draagvlak is om de beschikbare parkeerplaatsen te reguleren.

4. *Zo ja, bent u bereid om deze op korte termijn in te voeren, aangezien reeds nu al sprake is van een aanzienlijke parkeerdruk; nog voordat de Koepel is omgebouwd tot (volwaardig) hotel*?

   Het ombouwen van de voormalige koepelgevangenis naar een hotel en een aantal overige functies gaat gepaard met het realiseren van een parkeergarage met 126 parkeerplaatsen (waarvan 19 parkeerplaatsen extra). Voor de 34 woningen die binnen de oude monumentale gevangenismuren worden gebouwd worden 56 parkeerplaatsen gerealiseerd. Op dit moment is er nog geen aanleiding om voor de realisatie van deze 182 parkeerplaatsen een parkeerregiem in de omgeving in te stellen. Wij zijn van mening dat in deze fase van het proces het niet de bedoeling is om bewoners en hun bezoekers onnodige kosten te laten maken. Na realisatie blijven we de situatie monitoren, waarbij er ook geluisterd wordt naar de parkeerervaring van de bewoners rondom de Koepel. Als het nodig is gaan we eerst in gesprek met de exploitanten van de Koepel op basis van de afspraken die worden gemaakt in het bestemmingsplan. Zoals eerder aangegeven zien wij op dit moment geen aanleiding om een parkeervergunningensysteem op korte termijn voor deze ontwikkeling in te voeren. Mocht op een later tijdstip blijken dat

parkeerregulering ingevoerd moet worden, als gevolg van nieuwe ontwikkelingen, een verhoogde parkeerdruk en/of nieuw parkeerbeleid, dan gaan we eerst hierover in gesprek met de bewoners.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris,	de burgemeester,
J.H. de Baas	A. Marcouch

Inspraakreactie NEST Ontwikkeling BV & Q Hospitality Group

Beste raadsleden,

Mijn naam is Ronald van Ommen, ik ben werkzaam als gebiedsontwikkelaar bij Ter Steege, één van de initiatiefnemers voor de nieuwe invulling voor de voormalige koepelgevangenis. In 2018 hebben Explorius en Ter Steege hun nek uitgestoken door de voormalige Koepelgevangenis te kopen van het Rijksvastgoedbedrijf. Voor de uitwerking van de plannen zijn Arnhemse ontwerpers ingeschakeld die met veel betrokkenheid onze visie hebben uitgewerkt.

In 2019 is gestart met de participatie door alle buurtbewoners uit te nodigen om kennis te maken, uitleg te geven over onze visie maar vooral ook te horen welke ideeën en aandachtspunten er waren vanuit de omwonenden. Deze inbreng vanuit de buurt hebben wij meegenomen in de verdere uitwerking van de plannen. Zo is er bijvoorbeeld besloten om niet hoger te bouwen dan 3 lagen, waar op sommige plekken 4 bouwlagen mogelijk waren maar omwonenden zich zorgen maakten over hun privacy en minder zicht op de monumentale koepel.

Het plan zorgt ervoor dat het ooit zo gesloten bolwerk zich opent en onderdeel gaat worden van de wijk Lombok. De nieuwe woningen vormen een waardevolle aanvulling op het bestaande woningaanbod in de wijk en bieden bewoners van deze hechte buurt nieuwe doorgroeimogelijkheden. En er ontstaan nieuwe kansen voor woningzoekers om op deze prachtige plek te gaan wonen. Naast koopwoningen is 32% van de nieuwe woningen bestemd voor sociale huur die verhuurd zullen worden door een Arnhemse woningcorporatie.

Een drietal groene openbare tuinen rondom de koepel zorgen er niet alleen voor dat het imposante gebouw beter zichtbaar wordt, maar vormen ook een waardevolle aanvulling op de beperkte groene openbare ruimte die nu in de wijk Lombok aanwezig is. Op een aantal plekken komen openingen in de ringmuur om het terrein voor iedereen toegankelijk te maken en onderdeel te laten worden van de stad.

In verschillende stadia van het ontwerpproces zijn participatiebijeenkomsten georganiseerd voor de buurt om hen mee te nemen in de uitwerking van de plannen en reacties op te halen. Toen dit niet kon als gevolg van coronamaatregelen hebben we de bijeenkomsten digitaal gehouden en zelfs een speciale website gemaakt waar iedereen de plannen kon zien en reacties achterlaten.

Er is veel draagvlak en waardering in de buurt voor de plannen, zorgen over toename van parkeerdruk hebben we niet helemaal weg kunnen nemen. Voor de toekomstige bewoners worden voldoende nieuwe parkeerplaatsen aangelegd binnen de muren en zij kunnen ook gebruik gaan maken van de in de wijk aanwezige deelauto’s van We Drive Solar. Gebruik van fietsen wordt bovendien zoveel mogelijk gestimuleerd door iedere woning te voorzien van een inpandige fietsenberging.

Voor de monumentale gebouwen op het terrein zijn wij een samenwerking aangegaan met de Q Hospitality Group die daar een prachtig plan voor heeft gemaakt. Hiervoor geef ik graag het woord aan Bas Tolmeijer van Q Hospitality.

Mijn naam is Bas Tolmeijer een geboren en getogen Arnhemmer en ik ben mede-eigenaar en bestuurder bij Q Hospitality Group. Onze groep houdt zich bezig met hospitality (hotellerie en restaurants). In 2018 hebben wij de kans gekregen de Koepelgevangenis te kopen en hebben daar niet lang over na hoeven te denken.

Met NEST Ontwikkeling hebben wij een partij gevonden om op uiterst kundige en verstandige wijze het gehele complex te transformeren naar een fijne plek om te wonen en te verblijven. Bij ons is altijd het besef geweest dat de Koepelgevangenis een iconisch gebouw is dat niet alleen bewaard moet blijven voor de Arnhemmers, maar ook vrij toegankelijk moet worden en blijven voor iedereen die van het gebouw wil genieten.

De koepel is dan ook niet alleen voor haar hotel- en restaurantgasten geopend maar vooral ook voor iedereen die het gebouw wil bewonderen. We willen alles zo laagdrempelig mogelijk houden zodat iedereen zich welkom en veilig voelt.

Het hotel in de koepel zal bestaan uit zo'n 135 kleine hotelkamers (de cellen). De centrale ruimte zal een levendige plek worden met een gezellig restaurant en co-working spaces. Er zal ook gelegenheid zijn om bijeenkomsten te houden voor bedrijven. In de onderste ring komen in de cellen werkplekken voor startups. Buiten zal een fijn terras komen waar in alle rust van de buitenkant van het imposante gebouw genoten kan worden.

De meeste zorgen zien op verkeertoename en parkeergelegenheid, deze hebben we uitgebreid met gerenommeerde bedrijven onderzocht en gemeten. De ingezonden stukken zoals die van de heer van Barneveld nemen wij uitermate serieus. Uit deze onderzoeken blijkt dat de verkeertoename niet buiten de normen die daarvoor gelden uit zal komen. Dit geldt ook voor de parkeerdruk.

Samen met de gemeente denken wij dat we tot een hele goede en werkbare oplossing zijn gekomen. We hebben zelfs meer parkeerplaatsen in de nieuw te bouwen parkeergarage weten te creëren dan wat de norm stelt. Bovendien zal voor de buurt de parkeergarage gratis toegankelijk zijn indien buiten alles volzet is door een bijeenkomst.

Rest mij u veel wijsheid toe te wensen bij uw besluit. Wij hebben er in ieder geval heel veel zin in om een waanzinnige transformatie neer te zetten waar Arnhem, en de buurt Lombok in het bijzonder, trots op zal zijn.

Voor dit unieke project hebben wij de steun van iedereen hard nodig om er een succes van te maken.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 28 juni 2023

Zaaknummer 174847

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 mei 2023, nummer: 174847;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet, hoofdstuk 1, titel IV, afdeling 3 van de Wet op het primair onderwijs en het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2017-2026;

besluit:

1. Het Jaarprogramma 2023 IHP PO, (V)SO en VO vast te stellen;
2. De geactualiseerde Arnhemse-norm 2023 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

20.30 uur - 21.45 uur: Jaarprogramma 2023 IHP PO VO VSO (i/m1) - 21-06-2023

Raadsvoorstel ‘Jaarprogramma 2023 Integraal Huisvestingsplan PO VO (V)SO’ (i/m1)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	N. Kundic
Resultaat van bespreking:	

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kumas (VVD), Loor (D66), Zevenbergen (Volt), Noomen (GroenLinks), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Hogenhout (PvdD), Hobbelen (BurgerBelang Arnhem), Groot (CDA), Van Munster (PvdA), Jansen (CU) en Roelen (FvD). De fractie van de PVV, Denk en FvD waren niet aanwezig.

Bespreking
Er is direct gestart met de meningsvormende fase (M1) omdat er geen inspreker is aangemeld. In de meningsvormende fase zijn vragen gesteld aan de portefeuillehouder en vervolgens beantwoord.

Toezegging(en)
1. Wethouder Kundic zegt toe in het volgende IHP een systematiek te ontwikkelen waarin de kosten voor kleine uitbreidingen correct worden geraamd.
2. Wethouder Kundic zegt toe de vraag van de PvdA over de opbouw van de Arnhemse norm schriftelijk te beantwoorden
3. Wethouder Kundic zegt toe de vraag van de PvdA over het huidige gebouw waar het SBO van De Brouwer in zit, maar vertrekt, schriftelijk te beantwoorden
4. Wethouder Kundic zeg toe bij de volgende IHP een vergelijking te maken met de (opbouw van de) normbedragen van andere gemeenten.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de meningsvormende fase M1 is afgerond en dat het voorstel kan worden doorgeleid naar besluitvorming. Mogelijk volgen er twee moties (één van de VVD en één van de SP) die behandeld kunnen worden tijdens besluitvorming.

De raadsadviseur, De voorzitter,

Lammers Van der Laak

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 174847

Onderwerp: Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023 (PO, (V)SO en VO)

Kernboodschap

Elk jaar wordt op basis van het geldende Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor onderwijsinstellingen een jaarprogramma vastgesteld. In het IHP zijn de belangrijke inhoudelijke keuzes vastgelegd voor de huisvesting van de scholen in Arnhem. Het laatste IHP was van 2017 en alleen voor het primair onderwijs. Voor de zomervakantie van dit jaar wordt er een nieuw IHP opgesteld voor alle scholen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, met daarin aanvullende inhoudelijke afspraken die als leidraad zullen dienen voor de komende jaarprogramma's.
Het jaarprogramma is ter uitvoering van het IHP. In dit plan is opgenomen welke investeringen er in het betreffende jaar in onderwijshuisvesting worden gedaan en wat de planning is.
In het jaarprogramma van 2023 is daarnaast ook een voorstel opgenomen voor verhoging van het normbedrag naar € 3.016 per m2 bruto vloeroppervlakte en worden aanvullende investeringen gevraagd voor enkele projecten.

Voorstel

1. Het Jaarprogramma 2023 IHP PO, (V)SO en VO vast te stellen;
2. De geactualiseerde Arnhemse-norm 2023 vast te stellen.

Inleiding

In 2017 is het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2017-2026 (IHP) vastgesteld. Vervolgens wordt op basis van opeenvolgende Jaarprogramma's door schoolbesturen en gemeente uitvoering hieraan gegeven.

De onderwijswetgeving schrijft voor dat de gemeenteraad normen vaststelt aan de hand waarvan de bedragen worden vastgesteld voor de toegekende voorzieningen in de huisvesting. Het zogenaamde normbedrag. Dit normbedrag is taakstellend. Het schoolbestuur is als bouwheer gehouden om met dit bedrag de huisvestingsvoorziening te realiseren.

Vanwege de huidige uitzonderlijke omstandigheden, veroorzaakt door corona is vorig jaar een hogere indexatie toegepast op het normbedrag. Daarna is de oorlog in de Oekraïne begonnen; dit leidde tot een energiecrisis en een enorme inflatie. Hierdoor zijn prijzen voor bijvoorbeeld bouwmaterialen bijzonder hard gestegen. Ook de onderwijsprojecten hebben hier veel last van.

Arnhem GEMEENTE

Merkbaar is dat het tot nu toe gehanteerde normbedrag erg onder druk staat. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland is zichtbaar dat onderwijsprojecten veelal niet meer voor deze normen gerealiseerd kunnen worden. In het nieuwe IHP, dat voor de zomer aan de raad wordt voorgelegd, zullen de knelpunten rondom de financiering van de huisvestingprojecten inzichtelijk worden gemaakt en zal een voorstel worden uitgewerkt voor het bepalen van een meer passend normbedrag en het proces hoe moet worden omgegaan met indexeringen. Hiermee kan het probleem van de financiering van de projecten naar verwachting worden ondervangen. Dit biedt echter geen oplossing voor onderwijsprojecten die in 2023 of 2024 worden aanbesteed. Er wordt daarom voorgesteld het normbedrag voor 2023 (en geïndexeerd voor 2024) te herzien, rekening houdend met de reeds bestaande opbouw.

Ondanks de vertraging van het jaarprogramma 2023 zijn de projecten doorgegaan, omdat deze reeds voortkwamen uit het IHP en er geen budgetoverschrijding waren. In de bijlage van het Jaarprogramma is te zien welke scholen inmiddels zijn opgeleverd.

Beoogd effect

Een kwalitatieve verbetering van de onderwijshuisvesting in het primair en (voortgezet) speciaal onderwijs.

Argumenten

1.1 Het Jaarprogramma 2023 met het IHP PO 2017-2026 als kader.

Het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2017-2026 en het draaiboek bevatten de spelregels en een uitvoeringsprogramma voor de kwalitatieve verbetering van de huisvesting van het primair onderwijs. Om in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen wordt er in principe jaarlijks een programma vastgesteld, waarin de aan de orde zijnde projecten worden beschreven en budgetten worden toegekend.
Hierin kunnen ook afwijkingen ten opzichte van het IHP PO 2017-2026 worden aangegeven en beargumenteerd. Dit jaar is ervoor gekozen om, vooruitlopend op het nieuwe IHP, het (V)SO ook mee te nemen in het Jaarprogramma 2023.

Toename aantal leerlingen in Schuytgraaf
Vorig jaar is reeds aangegeven dat de druk op de scholen, door demografische ontwikkelingen, in Schuytgraaf onverminderd groot blijft. Inmiddels zijn diverse gesprekken gevoerd en heeft Confetti een leerlingenstop ingevoerd. Om de druk verder te verminderen wordt bij Confetti en Salamander uitbreiding gerealiseerd. Aangezien dit nog niet (volledig) was opgenomen in het IHP 2017-2026 wordt in dit Jaarprogramma hiervoor aanvullend budget gevraagd.

Uitbreidingen
Zoals al eerder in de Jaarprogramma's is vermeld, vergen relatief kleine uitbreidingen hogere investeringskosten per m^2. Voor deze projecten komt het in de praktijk aan op maatwerk. Het gevolg is veelal vertraging in de voorbereiding en overschrijding van het budget. In dit Jaarprogramma staan diverse uitbreidingen, waarbij ook als de nieuwe norm wordt gehanteerd wellicht nog een overschrijding plaatsvindt.

1.2	*Geactualiseerde Arnhemse norm*
	De huidige uitzonderlijke omstandigheden, veroorzaakt door corona en de oorlog in de Oekraïne, leidde tot een energiecrisis en een enorme inflatie. Hierdoor zijn prijzen voor bijvoorbeeld bouwmaterialen bijzonder hard gestegen. Merkbaar is dat projecten niet meer gerealiseerd kunnen worden voor de huidige (geïndexeerde) Arnhemse norm. Er wordt daarom in dit Jaarprogramma een voorstel gedaan voor een verhoogde Arnhemse norm, waarbij de opbouw zoals opgenomen in het IHP 2017-2026 gehandhaafd is. Ondanks de flinke stijging van de norm is het onduidelijk of dit voldoende is om in de huidige marktsituatie een schoolgebouw volgens de vastgestelde kwaliteit te kunnen realiseren. De verwachting is daarom dat voor individuele projecten toch nog een extra verhoging van het budget noodzakelijk zal zijn. Dit zal dan ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd worden. Uiteraard streven wij ernaar om het binnen het budget op te lossen.

Kanttekeningen en risico's

1.1	*Onzekere tijden*
	De nieuwe voorgestelde norm geeft zo goed als mogelijk gehoor aan de gestegen bouwkosten en onzekere tijden. Een risico, wat ook is aangegeven door de schoolbesturen, hierbij is dat de prijzen sterker stijgen dan nu ingecalculeerd. Indien het niet mogelijk blijkt om binnen de vastgestelde budgetten de projecten te realiseren, moet worden bezien of er een aanvullend budget noodzakelijk is. Bezuinigen op de met elkaar vastgestelde te realiseren kwaliteit, is naar mening van alle IHP-partners, op voorhand geen optie. Afgesproken is dat mocht dit zich voordoen het gesprek wordt aangegaan. Afhankelijk hiervan wordt bekeken of besparingen mogelijk zijn of dat extra budget benodigd is. Het is belangrijk om kwalitatief goede scholen te bouwen, waar kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Bovendien biedt inleveren op de kwaliteit de kans op een verkorte levensduur van het pand, waardoor vervanging eerder noodzakelijk zal zijn.
1.2.	Voorbehoud vaststelling Turap-1 2023 en begroting 2024 In het jaarprogramma wordt rekening gehouden met hogere lasten als gevolg van prijsstijgingen (verhoging van de Arnhemse Norm voor het jaar 2023), en met extra investeringskredieten voor een aantal scholen (Confetti, Salamander, Fluitekruid en Spiekmanlaan). Deze ontwikkelingen zijn ook opgenomen in Turap-1 2023 en in de Perspectiefnota. Indien de Raad bij vaststelling van Turap-1, Perspectiefnota of Begroting 2024 hierover afwijkend zou besluiten dienen de bedragen in het jaarprogramma conform te worden aangepast.

Participatie

Dit Jaarprogramma is in overleg met de schoolbesturen tot stand gekomen.

Financiën

De investeringsbedragen zijn doorgerekend op basis van de Arnhemse norm van € 3.016,- per vierkante m2 bruto vloeroppervlak (bvo). Daarnaast wordt de investeringsnorm bij gymzaal Fluitekruid aangepast door gestegen plankosten, een opwaardering van BENG naar ENG en toegenomen eisen ten aanzien van duurzaamheid (warmtepomp. Tevens wordt het schoolgebouw aan de Spiekmanlaan (deels) gerenoveerd om minimaal voor 15 jaar als wissellocatie voor onderwijs geschikt te zijn. Als gevolg van extra leerling groei zijn extra investeringskredieten nodig om de uitbreiding van Confetti en beide basisscholen in MFC De Salamander te realiseren. Tot slot is de begroting geactualiseerd in verband met wijzigingen in de planning. Dit heeft geresulteerd in onderstaande wijzigingen ten opzichte van het bestaande MIP:

Bedragen x € 1 miljoen	Reeds vastgestelde bedragen 2023 en 2024	Benodigde investerings-bedragen 2023 en 2024	Verschil	Opmerking
Ommelander en Da Vinci (Kindcentrum de Vredenburg), Slochterenweg	8,1	8,1	-	Gereed 2023
Piramide, Groningensingel	3,7	4,6	0,9	Nieuwe norm en meegenomen in het MIP onderwijs
't Panorama, Mesdaglaan (kleinschalige uitbreiding)	0,3	0,5	0,2	Nieuwe norm en meegenomen in het MIP onderwijs
Ibn-i-Sinaschool en Parkschool, Kinderkamp	7,9	7,9	-	Gereed 2023
Johannesschool, Eimerssingel	2,1	2,7	0,6	Nieuwe norm en meegenomen in het MIP onderwijs
Het Mozaïek, Eimerssingel	4,4	4,4	-	Meenemen in het nieuwe IHP
Mozaïek, Zwanebloemlaan	4,1	4,1	-	Meenemen in het nieuwe IHP
Parcival-Zuid, Zwanebloemlaan	3,8	3,8	-	Meenemen in het nieuwe IHP
De Zyp, Peter van Anrooylaan	4,4	4,4	-	Meenemen in het nieuwe IHP
Heijenoordschool, Gentiaanstraat	5,1	5,6	0,6	Nieuwe norm en meegenomen in het MIP onderwijs
Sterrenkring, Blekerstraat	3,4	3,8	0,4	Nieuwe norm en meegenomen in het MIP onderwijs
De Binnenstad, Damstraat	4,2	4,6	0,4	Nieuwe norm en meegenomen in het MIP onderwijs
Wissellocatie, Spiekmanlaan	-	1,6	1,6	Vaststelling Turap I
GSG Guido, Grensweg	7,0	7,0	-	Voortgezet onderwijs
Dr. Bosschool en De Stijgbeugel, Hommelseweg	8,4	8,4	-	Speciaal onderwijs
Gymzaal Fluitekruidstraat	1,6	2,6	1,0	Vaststelling Turap I
Arabesk en Schatgraaf (de Salamander), Meikers		2,2	2,2	Vaststelling Turap I
Confetti, Vederwolk		1,3	1,3	Vaststelling Turap I

De gewijzigde investeringsbedragen voor 2023 zijn reeds verwerkt in Turap 1. Tevens zijn wijzigingen uit het jaarplan 2023 die invloed hebben op het Meerjaren Investerings Plan (MIP) 2024 e.v. reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Er zit daarom bij dit raadsvoorstel geen begrotingswijziging.

Uitvoering

De uitvoering vindt plaats op basis van de met de schoolbesturen opgestelde en vastgestelde uitvoeringsparagraaf en het draaiboek. Alle bedragen zullen op basis van een uitgebreide beschikking aan de schoolbesturen gefaseerd beschikbaar worden gesteld.

Communicatie

De schoolbesturen en andere betrokkenen zullen via een mailing op de hoogte worden gesteld van de vaststelling van het Jaarprogramma 2023.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan 2023 (PO, (V)SO en VO)
- Memo Actualisatie normbedrag huisvesting primair onderwijs 2023

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	174847

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 mei 2023, nummer: 174847;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet, hoofdstuk 1, titel IV, afdeling 3 van de Wet op het primair onderwijs en het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2017-2026;

besluit:

1. Het Jaarprogramma 2023 IHP PO, (V)SO en VO vast te stellen;
2. De geactualiseerde Arnhemse-norm 2023 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Jaarprogramma
Integraal Huisvestingsplan
2023

Zaaknummer 174847

Versie college 9 mei 2023

Inleiding

Voor u ligt het Jaarprogramma Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (IHP PO) voor 2023. Dit is het Programma waarin de geactualiseerde uitvoering van het IHP PO/VO/(V)SO en investeringen voor het betreffende jaar vastgesteld worden.
In twee overzichten wordt de fase getoond waarin de projecten zich bevinden en welke projecten er op koers liggen en welke (deels) niet. In de bijlage is meer gedetailleerde informatie opgenomen over de diverse projecten.
De voorbereidingen voor een nieuw IHP PO/VO/(V)SO zijn inmiddels gestart. Dit IHP wordt in 2023 opgeleverd.

Wijzigingen t.o.v. Jaarprogramma 2022
Vorig jaar zijn in het Jaarprogramma alle projecten voortvloeiend uit het IHP PO beschreven. Vooruitlopend op het voltooien van één integraal huisvestingsplan is besloten om dit jaar alle projecten te tonen in het Jaarprogramma inclusief de projecten voor (v)SO en VO.

Aanpassing normbedrag
Vanwege de uitzonderlijke omstandigheden, veroorzaakt door Corona is vorig jaar een hogere indexatie toegepast. Daarna is de oorlog in de Oekraïne begonnen; dit leidde tot een energiecrisis en een enorme inflatie. Hierdoor zijn prijzen voor bijvoorbeeld bouwmaterialen bijzonder hard gestegen. Ook de onderwijsprojecten hebben hier veel last van. Merkbaar is dat het gehanteerde normbedrag erg onder druk staat. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland is zichtbaar dat onderwijsprojecten veelal niet voor deze normen gerealiseerd kunnen worden. In het nieuwe IHP wordt een nieuw normbedrag en het proces hoe moet worden omgegaan met indexeringen voorgesteld, waarmee dit probleem naar verwachting wordt ondervangen. Dit biedt echter geen oplossing voor onderwijsprojecten die in 2023 of 2024 worden aanbesteed. Er wordt daarom voorgesteld het normbedrag voor 2023 (en geïndexeerd voor 2024) te herzien, rekening houdend met de reeds bestaande opbouw. Hierbij is gebruik gemaakt van de bedragen benoemd in het Kwaliteitskader Huisvesting (Ruimte-OK). Bij dit Kwaliteitskader wordt een stichtingsbedrag vastgesteld per m^2 BVO en zijn er toeslagen per kwaliteitsthema. Indien we de lijn van de Arnhemse norm hierin hanteren betekent dit dat naast het stichtingsbedrag een gedeelte van de kwaliteitsthema's meegenomen dienen te worden.

De bedragen in het Kwaliteitskader zijn gekoppeld aan de BDB index. In het Kwaliteitskader is rekening gehouden met peildatum augustus 2022. Voor het bepalen van het nieuwe normbedrag 2023 zijn de bedragen geïndexeerd naar februari 2023. Hierdoor komt het nieuwe normbedrag (incl. BTW) nu uit op € 3.016 / m^2 BVO. Voor 2024 wordt dit bedrag geïndexeerd (BDB index; peildatum eind 2023). Zodra het nieuwe IHP gereed is en het nieuwe normbedrag bekend is, worden de nieuwe projecten daarmee doorgerekend.

Vaststellen gemeentelijke bijdrage
Wanneer voor een project de eerste bijdrage van 15% om tot een aanbesteding gereed ontwerp te komen is opgenomen in het jaarprogramma, wordt de volledige gemeentelijke bijdrage vastgesteld. Bij het vaststellen van de totale bijdrage, op basis van het actuele normbedrag, wordt deze verder geïndexeerd tot in het beoogde jaar van uitvoering. Wanneer de tweede termijn van de bijdrage (80%) in een ander jaarprogramma is opgenomen dan de eerste termijn wordt deze termijn niet opnieuw +geïndexeerd in het betreffende jaarprogramma. Het eerder bepaalde bedrag blijft dan gehanteerd. Mocht voor of tijdens de aanbesteding blijken dat de bijdrage ontoereikend is, wordt hiervoor met het betreffende schoolbestuur overleg gevoerd. Uitgangspunt is een schoolgebouw dat voldoet aan de kwaliteitseisen volgens het Bouwbesluit en frisse scholen klasse B.

In de bijlage staat weergegeven hoeveel (geïndexeerd) budget er voor een project beschikbaar is gesteld, hoeveel hiervan al is uitbetaald en welke kosten er worden verwacht. Zo kan worden bekeken of het project binnen de bandbreedte blijft of dat aanpassing noodzakelijk is.

Let op: voorgesteld wordt om voor projecten waarvan de verwachting is dat deze in 2023 of 2024 aanbesteed (aannemer) worden, de budgetten vast te stellen aan de hand van de voorgestelde norm voor 2023 (€ 3.016 per BVO), waarbij voor 2024 een indexatie geldt. De overige projecten zijn

opgenomen met het geïndexeerde normbedrag van 2022 en worden bij aanvang opnieuw bekeken aan de hand van het dan vastgestelde IHP en bijbehorend normbedrag.

Vooruitblik
Het huidige IHP is gebaseerd op een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de schoolgebouwen. Steeds meer wordt gestreefd naar scholen die aansluiten op de maatschappelijke opgave in de stad en de verschillende opgaven per wijk. Het IHP dat momenteel wordt geschreven sluit hierop aan en is beleidsrijk. Daarbij wordt de school gezien als een centraal punt in de wijk, waar kinderen de kans krijgen om op te groeien en zich te ontwikkelen. Het uitgangspunt is dat schoolgebouwen voldoen aan wat nodig is voor de opgaven in de wijk.

Jaarprogramma 2023

In voorbereiding

Heijenoordschool
De Binnenstad
GSG Guido
Piramide
De Zyp
Johannesschool
Mozaïek
Panorama
Gymzaal Fluitekruid
Dr. Bosschool en De Stijgbeugel
Vrijeschool Parcival-Noord
Wissellocatie Spiekmanlaan
Sterrenkring
Arabesk en Schatgraaf (Salamander)

In uitvoering

Ommelander en Da Vinci (KC Vredenburg)
Ibn-I-Sina / Parkschool

Toekomst

Confetti
Parcival (zuid) en Mozaïek
Witte Vlinder

Overzicht projecten

Project	Financieel	Planning	Opmerkingen
Piramide en Horizon			Indien de nieuwe norm wordt gehanteerd, is er (minimaal) € 867.036 extra benodigd.
De Zyp			Planning is afhankelijk van voortgang onderzoek naar inclusief onderwijs.
Johannesschool			Indien de nieuwe norm wordt gehanteerd, is er € 628.286 extra benodigd.
Mozaïek			Bij dit project is rekening gehouden met het geïndexeerde normbedrag van 2022. Deze wordt herzien bij aanvang van het project op basis van het dan te hanteren normbedrag (voortkomend uit het dan vastgestelde IHP).
Heijenoordschool			Door gebruik te maken van de nieuwe norm, is er € 550.419 extra benodigd.
De Binnenstad			-
Sterrenkring			-
Dr. Bosschool en De Stijgbeugel			Budget reeds ter beschikking gesteld
GSG Guido			In juni 2021 is door de raad een budget op hoofdlijnen vastgesteld. Dit wordt verder uitgewerkt.
Panorama			Vanwege de complexiteit van het project is de uitbreiding vertraagd, daardoor zal de opleverdatum worden verzet.
Arabesk en Schatgraaf (Salamander)			Ter aanvulling op het in het IHP opgenomen bedrag: € 2,2 miljoen.
Tijdelijke huisvesting, Spiekmanlaan			Niet opgenomen in het IHP, benodigd: € 1,6 miljoen.

Gymzaal Fluitekruid			Hogere kosten dan verwacht, extra benodigd € 1 miljoen.
KC Vredenburg			Vooralsnog loopt het project volgens planning en budget. Er is echter wel een risico dat er nog een budgetoverschrijding kan plaatsvinden i.v.m. de huidige prijsstijgingen.
Ibn-I-Sina/Parkschool			-
Confetti			Ter aanvulling op het in het IHP opgenomen bedrag, benodigd: € 1,3 miljoen.
Vrijeschool Parcival-Noord			De zoektocht naar een nieuwe permanente locatie loopt, maar is lastig gezien het zoekgebied. Tot er een locatie is gevonden, wordt de school gehuisvest in de tijdelijke huisvesting aan de Spiekmanlaan.
Witte vlinder			Dit project is opgenomen in het IHP, maar nog niet in voorbereiding.

Bijlage

In deze bijlage staan alle projecten weergegeven die nu in voorbereiding of inmiddels afgerond zijn. De projecten zijn per categorie (primair, voortgezet of speciaal onderwijs) en per wijk weergegeven.

Primair onderwijs

Wijk: Schuytgraaf

- *Arabesk en Schatgraaf (de Salamander), Meikers 3*

  In 2019 is de Salamander met vijf lokalen uitgebreid. Ondanks deze uitbreiding blijft de druk ten gevolge van demografische ontwikkelingen voor de scholen in Schuytgraaf onverminderd groot. Daar komt bij dat onderzoek[1] blijkt dat de scholen in Schuytgraaf een toenemende belangstelling genieten vanuit omliggende wijken. Het gevolg hiervan is dat het leerlingaantal van de scholen in de omliggende wijken afneemt. Dit is een ongewenste ontwikkeling waarover schoolbesturen en gemeente in gesprek zijn. Om de druk op te vangen moet de Salamander (wederom) uitbreiden. Deze groei was nog niet eerder voorzien. Vooralsnog wordt uitgegaan van een uitbreiding van 700 m2 met een verwachte investering van circa EUR 2,1 miljoen. Er wordt gekeken naar mogelijkheden om binnen het bouwvlak te blijven door bijvoorbeeld bovenop bestaande lokalen te bouwen. Het is mogelijk dat met name door diverse prijsstijgingen het daadwerkelijk benodigde investeringsbedrag flink hoger zal zijn dan de genoemde EUR 2,1 miljoen. Dit wordt komende periode nader onderzocht. In eerdere overleggen met Delta en Flores is door hen aangegeven dat de eerste prioriteit ligt bij uitbreiding van de Salamander. Uiteraard doet dit niks af aan de prioriteit die er is om bij Confetti uit te breiden.

- *Confetti, Vederwolk 17*

  In juli 2021 is de nieuwbouw van de Confetti opgeleverd. Door de hierboven geschetste ontwikkelingen is een verdere groei van Confetti ook onvermijdelijk. Om de toename van het aantal leerlingen op te vangen is een viertal noodlokalen tegenover de Confetti geplaatst en is in 2021 ten behoeve van onderwijsuitbreiding grond aangekocht. Op deze grond is de bedoeling extra (definitieve) uitbreiding van 420 m2 voor Confetti te realiseren. Om verder groei te voorkomen heeft Confetti ook een leerlingenstop ingesteld. De inschatting is dat een extra investeringskrediet van EUR 1,2 mln. nodig is in 2025 om de uitbreiding van Confetti te realiseren.

Investering

- *Arabesk en Schatgraaf (de Salamander), Meikers 3*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	**Totale investeringskosten**
€ 2.111.200	€ 21.112	€ 105.560	€ 2.237.872

- *Confetti, Vederwolk 17*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	**Totale investeringskosten**
€ 1.206.400	€ 12.064	€ 60.320	€ 1.278.784

Planning

Uitbreiding Salamander	3e kwartaal 2023
Uitbreiding Confetti	Nader te bepalen

[1] De herkomst en bestemming van leerlingen van basisscholen in Schuytgraaf, Afdeling Informatie Onderzoek & Statistiek, 25 maart 2021

Wijk: Vredenburg en Kronenburg

- *Ommelander en Da Vinci (Kindcentrum de Vredenburg), Slochterenweg*
  Het tweede kwartaal van 2023 wordt het Kindcentrum Vredenburg (voorheen de Krakeling) opgeleverd. In dit Kindcentrum zijn twee scholen en een kinderopvangorganisatie gehuisvest.

- *Piramide, Groningensingel 1185*

  De directie en teams van de Piramide en Horizon hebben besloten om samen te gaan werken. De inpassingsstudie en startnotitie is gereed en de beschikking voor het bouwkrediet is afgegeven. Vanwege de verwevenheid van de twee schoolgebouwen is de vervangende nieuwbouw en uitbreiding een bouwkundige uitdaging. Het gevolg hiervan is dat de planvorming meer tijd heeft gekost dan voorzien. Daarnaast wordt nog gezocht naar een, liefst nabijgelegen, wissellocatie voor tijdelijke huisvesting. In 2023 wordt de (voorbereiding tot) sloop van de Piramide in gang gezet. Hierop volgend wordt gestart met de herbouw van Piramide.

Investering

- *Ommelander en Da Vinci (Kindcentrum de Vredenburg), Slochterenweg*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	**Totale investeringskosten**
€ 7.668.600	€ 76.686	€ 387.246	€ 8.132.532

  **Geen sloopkosten opgenomen, sloop is reeds uitgevoerd.*

- *Piramide, Groningensingel 1185*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 4.352.099	€ 43.521	€ 217.604	€ 193.753	€ 4.806.966

Exploitatie

- *Ommelander en Da Vinci (Kindcentrum de Vredenburg), Slochterenweg*
  Sloop heeft inmiddels plaatsgevonden, er zijn geen exploitatiekosten meer.

- *Piramide, Groningensingel 1185*

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting	**Totaal**
€ 622.039	€ 40.000	€ 622.039

  **Tijdelijke huisvesting is eind 2023 benodigd.*

Planning

- *Ommelander en Da Vinci (Kindcentrum de Vredenburg), Slochterenweg*

  2e kwartaal 2023 oplevering nieuwbouw

- *Piramide, Groningensingel 1185*
  Oplevering 2025

Wijk: Burgemeesterwijk en Hoogkamp

- *'t Panorama, Mesdaglaan 70*

Het schoolbestuur onderzoekt samen met de gemeente wat de kleinschalige uitbreiding (inpassing aan bestaand gebouw) gaat kosten. De verwachting is dat voor deze relatief kleine uitbreiding, ter vervanging van twee noodlokalen op het schoolplein, het budget niet toereikend zal zijn. Vanwege de complexiteit van het project is de uitbreiding vertraagd, daardoor zal de opleverdatum worden verzet.

Investering

Investeringskosten	Rente	Plankosten	**Totale investeringskosten**
€ 328.320	€ 3.283	€ 16.580	€ 513.879

Exploitatie

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting	**Totale investeringskosten**
€ 0	€ 13.000	€ 150.000

Planning

Uitbreiding gereed:	n.t.b.
Sloop noodbouw:	n.t.b.

Wijk: Presikhaaf

- *Ibn-i-Sinaschool en Parkschool, Kinderkamp 7*

De vervangende nieuwbouw voor de Ibn-i Sina - en Parkschool is in 2022 gestart. De nieuwbouw zal dit jaar worden opgeleverd.

Investering

Grondkosten	Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 837.000	€ 7.468.907	€ 74.689	€ 377.180	€ 114.602	€ 8.872.378

Exploitatie

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting	**Totaal**
€ 469.120	€ 0	€ 469.120

Planning

Nieuwbouw gereed: 2e kwartaal 2023
Terrein gereed: 4e kwartaal 2023

Wijk: Malburgen

- *Johannesschool, Eimerssingel-Oost 262*

  De Johannesschool is aan het einde van zijn technische levensduur. De wens vanuit het schoolbestuur is om snel te kunnen bouwen, hierbij wordt gekeken naar de mogelijkheden van modulair bouwen. Er is inmiddels gestart met de voorbereidingen voor deze ontwikkeling.

- *Het Mozaïek, Eimerssingel-Oost 264*

  Het Mozaïek heeft twee zelfstandig functionerende scholen, aan de Zwanenbloemlaan en de Eimerssingel. Locatie Eimerssingel zal volgens het IHP eerst vernieuwd worden, en locatie Zwanenbloemlaan daarna. Daarnaast vindt het gesprek plaats over de specifieke huisvestingsbehoefte van de OAB doelgroep van Het Mozaïek. Op dit moment wordt gewerkt aan stedenbouwkundige en verkeerskundige randvoorwaarden en is de ambitie uitgesproken voor een kleine gebiedsontwikkeling.

- *Parcival-Zuid en Mozaïek, Zwanebloemlaan 4*

  Gelijktijdig met de vernieuwing van de locatie van Het Mozaïek aan de Zwanenbloemlaan worden er plannen ontwikkeld voor de vervangende nieuwbouw van de locatie Parcival-Zuid.

- *Gymzaal Fluitekruidstraat*

  De gymzaal aan de Fluitekruidstraat is een gymzaal annex activiteitengebouw in eigendom van de gemeente Arnhem en dat wordt beheerd door Sportbedrijf Arnhem. Het gebouw stamt uit 1956 en heeft sindsdien slechts lichte veranderingen en renovaties ondergaan. Bedoeling is dat de gymzaal gesloopt wordt en herbouwd. De ontwikkeling van gymzaal Fluitekruid (Malburgen) gaat de aanbestedingsfase is. Dit zal onder regie van Volkshuisvesting Arnhem middels een Europese aanbesteding in de markt gezet worden. Het gemeentelijk deel beperkt zich tot de gymzaal; het buurthuis en de appartementen zal door Volkshuisvesting Arnhem verder opgepakt worden. Volkshuisvesting Arnhem is bouwheer en zal de bouw van gymzaal, appartementen en buurthuis integraal uitvoeren.
  Voor de bouw van de gymzaal heeft de gemeente Arnhem een budget van € 1,64 mln. beschikbaar, maar mede door de forse bouwkostenstijgingen in de afgelopen periode is dit budget niet toereikend. Een aanvullend investeringsbudget van € 1 mln. is nodig om de gymzaal te realiseren. De verwachte oplevering is 2024, zodat de kapitaallasten van jaarlijks circa € 50.000 vanaf 2025 op de begroting zullen drukken.

Investering

- *Johannesschool, Eimerssingel-Oost 262*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 2.578.680	€ 25.787	€ 128.934	€ 131.088	€ 2.864.489

- *Het Mozaïek, Eimerssingel-Oost 264*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 4.157.357	€ 41.574	€ 209.947	€ 274.545	€ 4.683.423

- *Mozaïek, Zwanebloemlaan 4*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 3.882.542	€ 38.825	€ 194.127	€ 184.225	€ 4.299.719

- *Parcival-Zuid, Zwanebloemlaan 4*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 3.596.727	€ 35.967	€ 179.836	€ 170.664	€ 3.983.195

- *Gymzaal Fluitekruidstraat*

  Beschikbaar gesteld budget: € 1.640.000
  Extra benodigd budget: € 1.000.000

Exploitatie

- *Johannesschool, Eimerssingel-Oost 262*

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting*	**Totaal**
€ 100.900	€ 0	€ 100.900

**In 2023 geen tijdelijke huisvesting nodig.*

- *Het Mozaïek, Eimerssingel-Oost 264*

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting*	**Totaal**
€ 615.900	€ 0	€ 615.900

**In 2023 geen tijdelijke huisvesting nodig.*

- *Parcival-Zuid en Mozaïek, Zwanebloemlaan 4*

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting*	**Totaal**
€ 356.862	€ 0	€ 356.862

**In 2023 geen tijdelijke huisvesting nodig.*

- *Gymzaal Fluitekruidstraat*

De sloop en aanleg ecozone is reeds in het project Malburgen opgekomen in de begroting.

Planning

- *Het Mozaïek, Eimerssingel-Oost 264*
  Nieuwbouw gereed: nader te bepalen

- *Johannesschool, Eimerssingel-Oost 262*
  Nieuwbouw gereed: nader te bepalen

- *Parcival-Zuid en Mozaïek, Zwanebloemlaan 4*
  Nieuwbouw gereed: 4e kwartaal 2026

- Gymzaal Fluitekruidstraat
  Nieuwbouw gereed: 2024

Wijk: Alteveer/Cranenvelt

- *De Zyp, Peter van Anrooylaan 3*

  Het schoolbestuur ontwikkelt op dit moment samen met de gemeente een aantal huisvestingsscenario's voor de huidige locatie. Daarbij zal op verzoek van schoolbesturen en de gemeenteraad nadrukkelijk worden gekeken of samenwerking met het oog op inclusiviteit met het speciaal onderwijs (Klaproos en Brouwerij) tot de mogelijkheden behoort. Een belangrijke randvoorwaarde is ingegeven door de mogelijkheid van halen en brengen van schoolgaande kinderen met busjes wat nu reeds als een knelpunt wordt ervaren. Verkeerskundig onderzoek zal hierover uitsluitsel geven. De wijkraad Alteveer-Cranevelt stelt zich positief op ten opzichte van de nieuwbouw van de Zyp op de zuidelijk gelegen kavel en ziet het liefst de scholenbouw opgenomen in een bredere gebiedsontwikkeling. Vanwege uitbreiding van de scope en daarmee aanvullend onderzoek naar de verschillende scenario's Zyp met of zonder Klaproos en of Brouwerij zal het project mogelijk vertraging oplopen. Verder zal bij doorgang samenwerking Zyp met voornoemde scholen aanvullend budget aan de raad worden gevraagd als er sprake is van extra m2 onderwijs ten opzichte van het oorspronkelijke vernieuwbouwplan Zyp.

Investering

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 4.105.325	€ 41.053	€ 207.319	€ 207.518	€ 4.561.215

Exploitatie

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting*	**Totaal**
€ 21.271	€ 0	€ 21.271

**In 2023 geen tijdelijke huisvesting nodig.*

Planning

Vervangende nieuwbouw Zyp gereed	4e kwartaal 2025
Sloop oudbouw Zyp gereed	1e kwartaal 2026

Wijk: Heijenoord

- Heijenoordschool, Gentiaanstraat 25

In de huidige situatie zijn er twee schoolgebouwen op enige afstand van elkaar gesitueerd. Bedoeling is beide schoolgebouwen te slopen en nieuwbouw te realiseren op de hoofdlocatie.

Investering

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 5.290.064	€ 52.901	€ 264.503	€ 197.010	€ 5.804.478

Exploitatie

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting*	**Totaal**
€ 156.891	€ 0	€ 156.891

**In 2023 geen tijdelijke huisvesting nodig.*

Planning

Voorlopig geplande oplevering: 2025/2026

Wijk: Centrum

- Sterrenkring, Blekerstraat 2

  De keuze voor renovatie of nieuwbouw is gemaakt. Er is gekozen voor renovatie mits er een goede bestemming wordt gevonden voor het overschot aan m2. Het schoolbestuur onderzoekt nu of hier een goede invulling aan kan worden gegeven. Voor de tijdelijke huisvesting wordt in eerste instantie in de omgeving gezocht.

- *Vrijeschool Parcivalschool-Noord, Brugstraat 6*

  Huidige pand biedt onvoldoende ruimte voor het (groeiend) aantal leerlingen. Er is een onderzoek gestart naar een permanente locatie. Aangezien dit proces veel tijd in beslag neemt, is in overleg met de school besloten om de locatie Spiekmanlaan 16 tijdelijk in gebruik te nemen. Dit voormalige schoolgebouw wordt in orde gemaakt om voor minimaal 15 jaar als wissellocatie voor het onderwijs te kunnen dienen, met als 1e gebruiker Vrijeschool Parcival-Noord. Uit de eerste planning blijkt dat het pand op zijn vroegst eind 2023 gereed kan zijn en dit is ook nog afhankelijk van tijdige levering van bouwmaterialen en de beschikbaarheid van aannemers. In overleg met de school wordt gekeken naar (tijdelijk) medegebruik in een ander schoolgebouw. De ambitie is om bij intrek van het tijdelijke pand (Spiekmanlaan) ook een beeld te hebben van de definitieve huisvestingsoplossing.

- *De Binnenstad, Damstraat 6*

  Het schoolbestuur heeft de voorkeur uitgesproken voor renovatie van de school. Dit is, mede gezien de locatie, ook een goede optie. Ook worden de opties voor tijdelijke huisvesting bekeken.

Investering

- *Sterrenkring, Blekerstraat 2*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 3.546.816	€ 35.468	€ 177.341	€ 184.014	€ 3.943.639*

  **Bij berekening van de investeringskosten is rekening gehouden met nieuwbouw. Mocht er gekozen worden voor renovatie zal dit budget opnieuw vastgesteld worden.*

- *Vrijeschool Parcival-Noord, Brugstraat 6*

  n.v.t.

- *De Binnenstad, Damstraat 6*

Investeringskosten	Rente	Plankosten	Sloopkosten	**Totale investeringskosten**
€ 4.333.992	€ 43.340	€ 216.700	€ 147.560	€ 4.741.592*

  **Bij berekening van de investeringskosten is rekening gehouden met nieuwbouw. Mocht er gekozen worden voor renovatie zal dit budget opnieuw vastgesteld worden.*

Exploitatie

- *Sterrenkring, Blekerstraat 2*

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting*	**Totaal**
€ 0	€ 0	€ 0

**Kosten tijdelijke huisvesting zijn nog niet bekend.*

- *Vrijeschool Parcivalschool-Noord, Brugstraat 6*

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting	**Totaal**
€ 51.918	€ 0	€ 51.918

- *De Binnenstad, Damstraat 6*

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting*	**Totaal**
€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00

**Kosten tijdelijke huisvesting zijn nog niet bekend.*

Planning

- *Sterrenkring, Blekerstraat 2*
  Renovatie gereed: 2e kwartaal 2025

- *Vrijeschool Parcivalschool-Noord, Brugstraat 6*
  Zie Spiekmanlaan

- *De Binnenstad, Damstraat 6*
  4e kwartaal 2025

Wijk: Velperweg e.o.

- *Spiekmanlaan 16*

  Dit pand wordt gereed gemaakt om voor minimaal 15 jaar als wissellocatie voor het onderwijs te kunnen inzetten voor tijdelijke huisvesting. Als eerste zal hier de Parcivalschool Noord tijdelijk in gehuisvest worden. Om het gebouw aan de Spiekmanlaan 16 voor deze periode geschikt te maken voor onderwijs is het noodzakelijk om meer te doen dan alleen onderhoud en het gebouw ook te laten voldoen aan “frisse scholen Klasse B”. Verder bestaan de werkzaamheden onder andere uit het vervangen van installaties en van een groot deel van de kozijnen met dubbel glas.

  Na deze periode van 15 jaar kan het pand een andere bestemming krijgen, een definitieve locatie voor een school worden (dit kan wellicht ook eerder) of worden verkocht.

Investering

Beschikbaar gesteld bedrag: er is nog geen bedrag beschikbaar, dit wordt meegenomen bij 1e turap 2023.

Investeringskosten	Rente	Plankosten	**Totale investeringskosten**
€ 1.504.000	€ 16.000	€ 80.000	€ 1.600.000

Voortgezet Onderwijs

Wijk: Geitenkamp

- *GSG Guido, Grensweg 2*

Vanwege de slechte staat van het pand van Guido heeft de raad medio 2021 € 7.000.000,-- beschikbaar gesteld voor vervangende nieuwbouw op de huidige locatie. Het project is in voorbereiding: een architect is geselecteerd en het ontwerp wordt gemaakt. Verwacht wordt dat de nieuwbouw gereed is in 2025. Daarnaast wordt naarstig gezocht naar tijdelijke huisvesting.

Investering

Beschikbaar gesteld bedrag: € 7.000.000

Exploitatie

Afboeking boekwaarde	Tijdelijke huisvesting	**Totaal**
€ 3.686	€ 0,00	€ 3.686

**Tijdelijke huisvesting is benodigd, maar de kosten ervan worden later bepaald.*

Speciaal Onderwijs

Wijk: Spijkerkwartier

- *Dr. Bosschool en De Stijgbeugel, Hommelseweg 403*

  Het gebouw de Stijgbeugel (gelegen naast de Dr. Bosschool) zal worden gerenoveerd en deels worden uitgebreid. Het afgelopen jaar heeft Kentalis het voorstel gedaan het project aan te verkleinen. Over ontwerp, kostenraming en verkeerskundige situatie is de gemeente in overleg met het schoolbestuur van Kentalis. Afspraken worden opgenomen in een allonge in aanvulling op het eerder overeengekomen convenant. Ontwerp en planning worden de komende maanden verder uitgewerkt. De beschikking is bij aanvang projectdefinitie verleend en bedragen zijn conform beschikking overgemaakt.

Investering

Investeringskosten	Rente	Plankosten	**Totale investeringskosten**
€ 7.623.954	€ 182.653	€ 560.478	€ 8.367.085

Exploitatie

Eventuele tijdelijke huisvesting wordt meegenomen in het project.

Opgeleverde projecten

Wijk	Soort onderwijs	School	Adres	Oplevering
Elderveld	PO	De Klimboom	Breezandpad 5	2021
Noord-oost	PO	De Wijzer	Dalweg 40	2020
Noord-oost	PO	Jozef Sartoschool	Beeldhouwerstraat 29	2021
Elden	PO	Jozefschool,	Rijksweg-West 29	2021
Noord-west	PO	Pieter Jongelingschool	Zijpendaalseweg 163	2020
Schuytgraaf	PO	Confetti	Verderwolk 15	2021
Heijenoord	VSO	Prisma College	Heijenoordseweg 7	2022

memo

Datum: 24-04-2023
Betreft: Actualisatie Arnhemse Norm 2023

Vanwege de uitzonderlijke omstandigheden, veroorzaakt door Corona is vorig jaar een hogere indexatie toegepast op het normbedrag voor nieuwbouw en renovatie. Daarna is de oorlog in de Oekraïne begonnen; dit leidde tot een energiecrisis en een enorme inflatie. Hierdoor zijn prijzen voor bijvoorbeeld bouwmaterialen bijzonder hard gestegen. Ook de onderwijsprojecten hebben hier veel last van. Merkbaar is dat het gehanteerde normbedrag erg onder druk staat. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland is zichtbaar dat onderwijsprojecten veelal niet voor deze normen gerealiseerd kunnen worden.
In het nieuwe Integraal huisvestingsplan (IHP) wordt een nieuw normbedrag en indexatie proces voorgesteld, waarmee dit probleem naar verwachting wordt ondervangen. Dit biedt echter geen oplossing voor onderwijsprojecten die in 2023 of 2024 worden aanbesteed en nu binnen de normen kunnen worden aanbesteed. Er wordt daarom voorgesteld het normbedrag voor 2023 (en geïndexeerd voor 2024) te herzien, rekening houdend met de reeds bestaande opbouw van de Arnhemse norm.

Opbouw Arnhemse norm
Het in 2015 vastgestelde normbedrag was een vergoeding van de bouwkosten (inclusief vaste inrichting) en bijkomende kosten (inclusief BTW). Het normbedrag kende de volgende opbouw:

- Een basisbedrag per vierkante meter bruto vloeroppervlakte (BVO) voor de realisatie van onderwijshuisvesting voor het PO, uitgaande van de eisen conform het niveau nieuwbouw uit het Bouwbesluit en een sober en doelmatig ontwerp;
- Een toeslag per vierkante meter BVO voor niveaus die het Bouwbesluit overstijgen:
    - De verschillende klassen (A/B/C) uit het PvE Frisse Scholen;
    - Een toeslag om te kunnen voldoen aan de eisen van een Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG), zoals die op dat moment werden gehanteerd.

In 2021 bleek dat de Arnhemse norm die vanuit 2015 werd gebruikt niet meer passend was. Daarom heeft SBM in opdracht van de gemeente de norm geactualiseerd. Hierbij is het bedrag aangepast naar het nieuwe prijspeil en zijn er (extra) actuele kosten hierin opgenomen. Vervolgens is dit nieuwe normbedrag aan de hand van een aantal referentieprojecten gecontroleerd op juistheid. Het normbedrag voor 2021 werd daarmee vastgesteld op € 2.400 / m² BVO. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

Verhoging normbedrag
Door de hoge inflatie wordt het opnieuw herzien van het normbedrag onvermijdelijk. Met het nieuwe IHP in het vooruitzicht is het niet wenselijk om bij deze herziening af te wijken van de eerdere opbouw. Daarom is gekeken naar opbouw die aansluit bij de werkelijkheid en in lijn is met de opbouw in 2015.

Er wordt gebruik gemaakt van het Kwaliteitskader Huisvesting (Ruimte-OK). Bij dit Kwaliteitskader wordt een stichtingsbedrag vastgesteld per m^2 BVO en zijn er toeslagen per kwaliteitsthema. Indien we de lijn van de Arnhemse norm hierin hanteren betekent dit dat naast het stichtingsbedrag een gedeelte van de kwaliteitsthema’s meegenomen dienen te worden.

Dit betreffen de twee kwaliteitsthema's:

- Duurzaamheid
- Frisse scholen.

Op het kwaliteitsthema duurzaamheid wordt 50% aftrek toegepast, aangezien er meer maatregelen zijn opgenomen in het Kwaliteitskader dan in de Arnhemse norm.

Dit betekent de volgende opbouw per m² BVO:

Stichtingskosten:	€ 2.579,00
Toeslag Duurzaamheid (403/2):	€ 201,50
Toeslag Frisse scholen:	€ 156,00
Totaal:	**€ 2.936,50 incl. btw** (prijspeil augustus 2022)

Rekening houdend met de te hanteren indexatie is dit afgerond € 3.016 incl. btw (prijspeil februari 2023)

MEMO

GEMEENTE Arnhem

Datum	:	27 juni 2023
Aan	:	Gemeenteraad
Kopie	:	Team onderwijshuisvesting
Van	:	Nermina Kundić
Betreft	:	Huisvesting SO De Brouwerij

Aanleiding

In de commissievergadering van 21 juni 2023 is de volgende toezegging gedaan:

Wethouder Kundic zegt toe de vraag van de PvdA over het huidige gebouw waar het SBO van De Brouwer in zit, maar vertrekt, schriftelijk te beantwoorden.

SO De Brouwerij is tijdelijk gehuisvest in een pand van de gemeente Arnhem aan de Bakenbergseweg. Het pand is in een zodanige staat dat grootschalige renovatie nodig is. Het is opgeknapt voor enkele jaren, zodat SO De Brouwerij er gebruik van kan maken.
SO De Brouwerij zal het pand aan de Bakenbergseweg 76 verlaten als nieuwe huisvesting in Renkum is gerealiseerd.

Er zijn nog geen uitgewerkte plannen voor de locatie Bakenbergseweg 76 voor de periode nadat SO De Brouwerij het pand niet meer in gebruik heeft; vooralsnog blijft het een pand in gebruik voor onderwijsdoeleinden. De locatie maakt onderdeel uit van het op handen zijnde IHP van de Gemeente Arnhem.

Memo

Datum : dinsdag 27 juni 2023

Aan : gemeenteraad

Van : Miranda Versluis

Betreft : Toelichting Arnhemse Norm Onderwijshuisvesting 2023

Tijdens de bespreking van het jaarplan onderwijshuisvesting op 20 juni jl is toegezegd (toezegging 1372) nadere informatie te geven over het normbedrag voor nieuwbouw en renovatie van onderwijshuisvesting. Dat wordt in dit memo toegelicht.

De Arnhemse norm is in het IHP 2017 vastgesteld door de raad. De reden om voor de Arnhemse norm te kiezen in tegenstelling tot de VNG-norm was dat deze beter aansloot bij de ambities van de gemeente Arnhem op dat moment.
Het normbedrag was destijds als volgt opgebouwd:

- Een basisbedrag per vierkante meter bruto vloeroppervlakte (BVO) voor de realisatie van onderwijshuisvesting voor het PO, uitgaande van de eisen conform het niveau nieuwbouw uit het Bouwbesluit en een sober en doelmatig ontwerp;
- Een toeslag per vierkante meter BVO voor niveaus die het Bouwbesluit overstijgen:
    - Frisse Scholen klasse B;
    - Een toeslag om te kunnen voldoen aan de eisen van een Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG), zoals die op dat moment werden gehanteerd. Het betrof een toeslag ten behoeve van *een gedeelte van* BENG. Op dat moment was voldoen aan de eisen van BENG nog geen wettelijke verplichting. Met de schoolbesturen was de afspraak gemaakt dat ook zij een deel van de kosten om aan deze eisen te voldoen zouden dragen. Vandaar dat in het normbedrag een deel was opgenomen.

In 2021 is het normbedrag aangepast. Het bedrag is aangepast op basis van wetgeving, indexering en ervaringen uit eerdere projecten naar het nieuwe prijspeil. Vervolgens is dit nieuwe normbedrag aan de hand van een aantal referentieprojecten gecontroleerd op juistheid. Het normbedrag voor 2021 werd daarmee vastgesteld op € 2.400 / m² BVO. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd. Het toen vastgestelde normbedrag bestond uit:

- Eisen bouwbesluit. Een verandering ten opzichte van 2017 was dat BENG inmiddels onderdeel was geworden van het bouwbesluit. Dat betekent dat de kosten van BENG volledig werden opgenomen in de norm en niet meer gedeeltelijk werden gedragen door de schoolbesturen.
- Frisse scholen B.
- Uit de opgedane ervaringen met het normbedrag bleek dat sommige bijkomende kosten niet of te laag waren opgenomen in 2017. Het bedrag dat voor deze kosten was opgenomen is dus ook verhoogd cq toegevoegd (denk aan een post onvoorzien, kosten architecten, installateurs etc).

De afspraak is toen gemaakt dat scholen die aangaven te willen voldoen aan ENG de kosten hiervoor zelf dienden te dragen. Die maken dus geen deel uit van het normbedrag.

Voor het opstellen van het jaarplan 2023 is de Arnhemse norm geïndexeerd en tevens aangepast aan enkele recente ontwikkelingen.

- Standaard indexatie op eisen bouwbesluit (inclusief BENG) en bijkomende kosten
- Extra toeslag voor inflatie en prijsstijgingen
- Inmiddels was de Frisse Scholen klasse B aangepast. De eisen om hieraan te voldoen zijn verhoogd en daarom is de toeslag ook verhoogd.
- Extra toeslag voor duurzaamheid.

Extra toeslag voor duurzaamheid

De in het Kwaliteitskader Huisvesting genoemde aanvullende kwaliteitseisen onder duurzaamheid hebben betrekking op extra kosten rondom aanvullende duurzaamheidseisen. Deze hebben met name met betrekking tot:

- **Materiaalgebruik**: materialen met lage onderhoudskosten bv aluminium kozijnen, materialen met lage milieu impact bv afwerking vloer, materialen die hittestress tegengaan bv vegetatiedaken, groene schoolpleinen.
- **Circulariteit:** losmaakbaar en remontabel bouwen
- **Flexibiliteit:** bijvoorbeeld een scheiding van drager/ inbouw, grote overspanningen en vrije indeelbaarheid i.v.m. aanpasbaarheid gebouw naar de toekomst).

Ondanks dat de genoemde punten passen bij de ambities die de gemeente Arnhem heeft, is besloten dit voor nu niet mee te nemen in het normbedrag. Reden hiervoor is dat we ervoor kiezen geen beleidswijzigingen meer door te voeren nu het nieuwe IHP in ontwikkeling is.
Echter binnen de Arnhemse norm zijn enkele van deze punten wel reeds meegenomen. Denk hierbij aan de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid. Dit zorgt er voor dat er op het gebied van flexibiliteit wel extra kosten gemaakt worden naast de standaard bouwkosten. Daarnaast wordt er op kleine schaal gewerkt aan circulariteit. Dit is echter niet te vergelijken met wat opgenomen is in het kwaliteitskader.
In het nieuwe Integraal huisvestingsplan (IHP) wordt een nieuw normbedrag en indexatie proces voorgesteld zodat we kunnen voldoen aan ambities.

Frisse scholen

Wat betreft de frisse scholen wordt in Arnhem gewerkt met klasse B, terwijl C in het Bouwbesluit is vastgelegd. De verschillende klassen van de Frisse Scholen richten zich op:

- Energie
- Lucht
- Temperatuur
- Licht
- Geluid

Aangezien in de Arnhemse norm uitgegaan wordt van een (iets) hoger niveau voor Frisse Scholen ten opzichte van hetgeen is opgenomen in het bouwbesluit. is hiervoor in het normbedrag meer financiële ruimte opgenomen.

Arnhemse norm 2023

Concreet betekent bovenstaande argumentering de volgende opbouw per m² BVO:

Stichtingskosten:	€ 2.579,00
Toeslag Duurzaamheid (403/2):	€ 201,50
Toeslag Frisse scholen:	€ 156,00
Totaal:	**€ 2.936,50 incl. btw** (prijspeil augustus 2022)

Rekening houdend met de te hanteren indexatie is dit afgerond € 3.016 incl. btw (prijspeil februari 2023).

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 28 juni 2023

Zaaknummer 153670

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 18 april 2023, nummer: 153670;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

- gezien het amendement "Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties" (23A19);
- gezien het amendement "Financieel samenvoegen wijkprogramma's" (23A20)

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2022 vast te stellen.
2. Vast te stellen dat het resultaat 2022 aan de AR wordt toegevoegd.
3. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.
4. In het P&C-document Begroting 2024 de 8 afzonderlijke wijkprogramma's financieel samen te voegen tot één wijkbegrotingsprogramma en dit in alle daarna volgende P&C-documenten op deze wijze te handhaven.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSKAMERADVIES

Jaarstukken 2022 I/M1 – 21 juni 2023

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2022 (incl. geheime FJP)

Portefeuillehouder:	P. Smeulders

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Coenders (GroenLinks), Loor (D66), Kumas (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal), Ait Chrif (PvdA), Scholten (Volt), Nede (ChristenUnie)

De fracties van waren niet aanwezig: Partij voor de Dieren, SP, CDA, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV, Forum voor Democratie
Verder aanwezig: Smeulders (wethouder), Boorsma, Van de Ven (bestuursadviseur)

Bespreking
Er heeft zich voor de informatieve fase één inspreker gemeld, de heer Ramon Barends. Er worden geen vragen gesteld aan de inspreker. Na afsluiting van de informatieve fase wordt er gestart met de meningsvormende fase 1. Wethouder Smeulders doet naar aanleiding van de opbrengsten van het Duisenbergonderzoek de open uitnodiging om samen met de raad (auditcommissie) en ambtelijke organisatie een proces op te starten om een verbeterslag te maken rondom de indicatoren. Vanuit de auditcommissie wordt aangegeven deze uitnodiging aan te nemen. Met betrekking tot de adviesbrief van de auditcommissie geeft wethouder Smeulders aan beide aandachtspunten te onderschrijven. Met betrekking tot het punt over het onderzoek naar realisatiekracht wordt afgesproken ook dit met de auditcommissie op te pakken.

Toezegging(en)

Schriftelijke beantwoording vragen jaarstukken 2022
Wethouder Smeulders zegt toe de vragen over de volgende onderwerpen schriftelijk te beantwoorden:
- Ouderbijdrage (D66)
- Duisenbergonderzoek / SW middelen (VVD)
- Afval en inclusie (CU)

Uitwerking amendement 21A58
Wethouder Smeulders zegt toe n.a.v. de beantwoording van de technische vraag 18 van D66 over de jaarstukken met betrekking tot amendement 21A58 (minimale woonkwaliteit) dat het amendement hiermee niet wordt afgedaan, maar dat het college terugkomt met een ander voorstel;

Informeren uitbereiding van de woonwagenlocaties
Wethouder Smeulders zegt toe te streven om voor het voor het zomerreces de raad te informeren over de uitbereiding van de woonwagenlocaties;

Legenda stoplichtmodel
Wethouder Smeulders zegt toe dat met betrekking tot het stoplichtmodel hij bij het volgende P&C product waarin dit stoplichtmodel gebruikt wordt (turap), er een korte legenda/toelichting zal worden toegevoegd;

RAADSKAMERADVIES

Jaarstukken 2022 I/M1 – 21 juni 2023

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd dat de meningsvormende fase 1 is afgerond. De fracties van de VVD en Arnhem Centraal kondigen aan met een amendement te komen n.a.v. het advies van de auditcommissie over het financieel samenvoegen van wijkprogramma's. Hiervoor is geen aparte meningsvormende fase 2 bespreking nodig. Het voorstel wordt doorgeleid voor de besluitvormende raadsvergadering.

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

M. Noomen

GEMEENTERAAD ARNHEM

Amendement

Datum raadsvergadering:	28 juni 2023
Nummer amendement:	**23A19**
Zaaknummer:	153670
Status	AANGENOMEN
Onderwerp:	Jaarstukken 2022 (incl. geheime FJP)

Titel:
Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties

Aan de gemeenteraad
Ondergetekenden stellen de volgende wijziging voor:

Op bladzijde159 onder Uitbreiden woonwagenlocaties

Het stoplicht op rood te zetten
En de volgende tekst te wijzigen:
Om in Arnhem het aantal woonwagenplaatsen uit te breiden, zijn op meerdere locaties in 2022 projecten opgestart.
In:
Er zijn nog geen extra standplaatsen gerealiseerd. Wel zijn er op meerdere locaties projecten opgestart om het aantal woonwagenplaatsen uit te breiden.

Toelichting:
De woonwagenbewoners wachten al lang op uitbreiding van de verschillende locaties. Deze processen hebben al jarenlange vertraging opgelopen. Door het stoplicht op rood te zetten en concreet aan te geven dat er nog geen extra standplaatsen zijn gerealiseerd willen we de noodzaak benadrukken en transparant zijn.

Indieners:
Nathalie Nede – ChristenUnie
Nico Wiggers – BurgerBelang Arnhem

GEMEENTE Arnhem

Amendement "Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties" (23A19)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

GEMEENTERAAD ARNHEM

Amendement

Datum raadsvergadering:	28 juni 2023
Nummer amendement:	**23A20**
Zaaknummer:	153670
Status	AANGENOMEN
Onderwerp:	Jaarstukken 2022 (incl. geheime FJP)

Titel:

Financieel samenvoegen wijkprogramma's

Aan de gemeenteraad

Ondergetekenden stellen de volgende wijziging voor:

Om aan het ontwerpbesluit het volgende beslispunt toe te voegen:

4. In het P&C-document Begroting 2024 de 8 afzonderlijke wijkprogramma's financieel samen te voegen tot één wijkbegrotingsprogramma en dit in alle daarna volgende P&C-documenten op deze wijze te handhaven.

Toelichting:

- In 2016 zijn de wijkprogramma's toegevoegd aan de Begroting 2017-2020. In 2019 is er bij de doorontwikkeling van de P&C-cyclus voor gekozen om de Begroting uit 13 nieuwe stedelijke begrotingsprogramma's en 8 wijkprogramma's te laten bestaan. Met betrekking tot de wijkprogramma's meldt de accountant dat de kosten over een begrotingsjaar aan de hand van een bestendige doorbelastingssystematiek (vooraf bepaalde verdeelsleutels) worden verdeeld over de wijken van Arnhem. Het verklaren van afwijkingen en een analyse van de realisatie van de gestelde doelen vindt plaats op wijkniveau én op stadsniveau. Het op deze wijze begroten en verantwoorden leidt tot onnodig veel administratieve lasten en extra handmatige (memoriaal) boekingen in het grootboek;
- Het hebben van inzicht in de verdeling van kosten en opbrengsten over alle wijkprogramma's draagt slechts in beperkte mate bij aan het inzicht in de jaarstukken als geheel. De meerwaarde van deze wijkprogramma's staat daarmee (mogelijk) niet in verhouding tot de administratieve lasten. Dit heeft enkel betrekking op de financiële verantwoording. Een inhoudelijke verantwoording op doelen en ambities blijft gewenst op wijkniveau;
- Ambtelijk is - gezien de aanbeveling van de accountant – als mogelijke (eerste) stap geopperd om de afzonderlijke wijkprogramma's financieel samen te voegen tot 1 wijkprogramma. Concreet betekent dit dat financieel-administratief sprake is van één wijkbegrotingsprogramma en dat in de uitvoering nog steeds sprake is van meerdere (8) wijkgerichte aanpakken met ambities, doelen en inspanningen per wijk ;
- Een dergelijke verantwoordingmethodiek vindt al plaats in de turaps. Door ook in de begroting en jaarstukken op deze manier te gaan rapporteren, sluiten de P&C producten en wijze van verantwoorden beter op elkaar aan;

Arnhem GEMEENTE

- Ambtelijk is aangegeven dat het financieel samenvoegen van de 8 wijkprogramma's naar één programma 'Wijken' voor de behandeling van de komende begroting haalbaar is;
- De accountant ziet geen financiële risico's in het samenvoegen van de wijkprogramma's;

Indieners:

Hasan Kumas – VVD
Guus van der Laak – Arnhem Centraal
Nathalie Nede – ChristenUnie
Carmen Quint – GroenLinks
Mark Coenders - GroenLinksl

Amendement "Financieel samenvoegen wijkprogramma's" (23A20)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 153670

Onderwerp: Jaarstukken 2022 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2022)

Kernboodschap

De jaarstukken 2022 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2022. In de Begroting 2022 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2022 zijn behaald.

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2022 vast te stellen.
2. Vast te stellen dat het resultaat 2022 aan de AR wordt toegevoegd.
3. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2022 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
4. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
5. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2022 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
6. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

In het jaarverslag en de jaarrekening legt het college van B&W verantwoording af over de realisatie van de door de raad in de Begroting vastgestelde beleidsvoornemens. De raad beoordeelt op grond van de jaarstukken of het college in overeenstemming met de in de begroting

Arnhem GEMEENTE

gestelde kaders heeft geopereerd. Ook dienen de jaarstukken (mede) ter beoordeling van de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beheer en beleid. In de verantwoording geeft het college aan: wat de gemeente voor de stad, haar inwoners en de stedelijke samenleving heeft bereikt (ambities en doelen), wat het daarvoor gedaan heeft (inspanningen) en wat het heeft gekost (lasten en baten). De inrichting van de jaarstukken sluit aan bij de programma-indeling van de begroting.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen. De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten ('herzieningen' genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2022:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2022.
FJP 2022:
Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2022

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;

- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar uiterlijk voor 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

2.1 Resultaatbestemming

In 2022 wordt een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van € 23,8 miljoen gerealiseerd. Voorgesteld wordt om dit resultaat toe te voegen aan de Algemene Reserve.

3.1 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening wordt de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven voor de

jaarstukken 2022. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

4.1 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2022 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2022.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "Risicomanagement en weerstandsvermogen" in het jaarverslag.

Participatie

Op verschillende thema's binnen de stedelijke en wijkprogramma's zijn de ambities, het beleid en de uitvoering daarvan mede tot stand gekomen met inbreng vanuit diverse partijen uit de stad.

Financiën

In 2022 wordt een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van € 23,8 miljoen gerealiseerd. Voorgesteld wordt om dit resultaat toe te voegen aan de Algemene Reserve.

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Concept-raadsbesluit jaarstukken 2022
- Jaarstukken 2022
- De controleverklaring 2022 van Deloitte
- Accountantsverslag 2022 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2022 (geheim)

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	153670

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 18 april 2023, nummer: 153670;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2022 vast te stellen.
2. Vast te stellen dat het resultaat 2022 aan de AR wordt toegevoegd.
3. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2022

Jaarstukken 2022

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen ... 1
- 2022, een samenvatting ... 2
- Leeswijzer ... 7

Deel 2 Jaarverslag ... 9

Wijken ... 10
- Wijken algemeen ... 11
- Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 17
- Noordwest ... 22
- Noordoost ... 26
- Presikhaaf ... 32
- Malburgen ... 37
- Schuytgraaf, Elderveld ... 42
- De Laar, Elden ... 47
- Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 51

Stad ... 58
- Bestuur, dienstverlening en financiën ... 59
- Veiligheid ... 70
- Bereikbaarheid ... 75
- Economie ... 81
- Onderwijs ... 90
- Cultuur ... 96
- Participatie en armoedebestrijding ... 102
- Zorg ... 114
- Welzijn en inclusie ... 127
- Gezondheid en sport ... 137
- Klimaat en energie ... 142
- Ruimtelijke ontwikkeling ... 151
- Wonen en leefomgeving ... 157

Paragrafen ... 171
- Lokale heffingen ... 172
- Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 178
- Onderhoud kapitaalgoederen ... 178
- Financiering ... 206
- Bedrijfsvoering ... 211
- Verbonden partijen ... 218
- Grondbeleid ... 238
- Investeringen ... 247
- Subsidies ... 251
- Integriteit ... 258

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid 261
Deel 3 Jaarrekening 262
Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar 263
Incidentele baten en lasten 266
Balans en de toelichting 272
Bijlage met het overzicht van de taakvelden 302
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 315
Deel 4 Bijlagen 342
Afkortingenlijst 343
Begrippenlijst 346

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2022, een samenvatting

Voor u ligt het jaarverslag van de gemeente Arnhem over het jaar 2022. In dit verslag vindt u een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen, projecten en uitdagingen van onze gemeente in het afgelopen jaar.

2022 was een jaar waarin de gevolgen van de oorlog in Oekraïne bij iedereen thuis voelbaar waren, we te maken kregen met de energiecrisis en waarin de nasleep van de coronapandemie voor onze inwoners en ondernemers opnieuw zwaar was. Deze bijzondere omstandigheden vroegen om bijzondere maatregelen. Daarom hebben we het afgelopen jaar de winterregeling ingezet om de huishoudens die dat het hardst nodig hadden extra energietoeslag te geven. Daarnaast hebben we een noodfonds in het leven geroepen voor mkb-ondernemers die door de hoge energielasten kampten met grote geldzorgen.

2022 was ook het jaar van gemeenteraadsverkiezingen en een jaar waarin we koers hebben gezet naar een duurzaam, groen, kansrijk en verbonden Arnhem.

In dit verslag leest u over onze inspanningen op het gebied van onder meer vergroening en verduurzaming, wonen, bestaanszekerheid, inclusie, cultuur en de projecten die wij afgelopen jaar in de openbare ruimte hebben uitgevoerd.

Duurzaam

Arnhem is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar onze inwoners fijn en betaalbaar moeten kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie, zijn uitdagingen waar onze stad voor staat.

We hebben de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. In de aanloop daarnaartoe hebben we in 2022 onder meer twee zonnevelden gerealiseerd. Bij het uitvoeren van onze ambitie spelen bewustwording en gedrag een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met het besparen van energie en het opwekken van hernieuwbare energie. Inmiddels hebben zich ruim 1100 huishoudens bij de Energiebank regio gemeld voor intensieve begeleiding door een energiecoach. Ook is in het Spijkerkwartier het Buurtklusbedrijf opgericht, dat in samenwerking met de gemeente en Volkshuisvesting huizen gaat bezoeken om maatregelen te installeren.

Met een gebiedsgerichte en sectorgerichte aanpak op werklocaties stimuleerden we bedrijven om energie te besparen. Met kantorenpark Gelderse Poort hebben we een Green deal gesloten en we zien dat kantoren die hier ‘gevestigd zijn hun energielabel hebben verbeterd. In het kader van de energiecrisisaanpak zijn we gestart met de ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om'.

Ruimtelijke ontwikkeling
De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in ons land. Daarom hebben Rijk, provincie en onze regio een woondeal gesloten met als doel de woningmarkt op een duurzame en circulaire manier structureel te verbeteren. Hierbij worden we helaas geconfronteerd met gestegen bouwkosten, hogere rente en belemmeringen zoals hoge personeelskosten en onderzoek naar stikstofdepositie. In februari 2022 tekenden we mede daarom een Stadsakkoord met woningcorporaties en marktpartijen waarbij we hebben afgesproken voldoende woningen te bouwen en de woningbouw te versnellen.

Andere sturingsmiddelen voor de woningmarkt die in het afgelopen jaar zijn vastgesteld, zijn de doelgroepenverordening, de Woon-Zorg-Nota en de opkoopbescherming. In het kader van de doorstroming hebben we samen met de provincie en de drie grote corporaties een verhuiscoach aangesteld. Daarnaast hebben we een startnotitie voor een nieuwe Woonvisie aan de gemeenteraad aangeboden.

Afval
Sinds het stoppen met Diftar is de hoeveelheid restafval per inwoner weer toegenomen. Dit lag in de lijn der verwachting. In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers door de gemeenteraad vastgesteld waarna de uitvoering hiervan is gestart. De opgenomen maatregelen moeten weer gaan leiden tot het reduceren van de hoeveelheid restafval.

Groen

Om de schone, groene, klimaatbestendige stad te worden die we willen zijn hebben we in 2022 een start gemaakt met onze ambitie om Arnhem radicaal te vergroenen en aangenamer te maken voor mens en dier. Zo hebben we extra bomen en bos aangeplant op diverse hittegebieden in de stad, waaronder de Jansbuitensingel, Jansbinnensingel, het Jansplein en in de Steenstraat. In Presikhaaf is samen met schoolkinderen uit de wijk een klein klimaatbos aangeplant. In combinatie met rioolvernieuwingen zijn maatregelen getroffen om wateroverlast door wolkbreuken te verminderen, o.a. in het Spijkerkwartier. We hebben een start gemaakt met de vergroening van de Van Muijlwijkstraat: een toonaangevend project waarbij een grote hoeveelheid verharding wordt omgevormd in groen. Daarbij worden ook veel bomen geplant waardoor de straat een koele en groene route gaat vormen in plaats van de stenige hitteplek die het nu is. We werken ook verder aan de wijkgroenagenda's; inmiddels zijn wijkgroenagenda's opgesteld voor de wijken Arnhemse Broek, Elderveld, Sint Marten & Sonsbeek, Klarendal, Alteveer/ Cranevelt en het Centrum. Ook de uitvoering van de voorgestelde vergroeningsmaatregelen is gestart, vaak met actieve medewerking van de bewoners.

Het afgelopen jaar hebben we grote stappen gezet met het ecologisch beheer in de wijken en bossen en parken met als doel de biodiversiteit te vergroten en onze stad klimaatbestendiger te maken.

De luchtkwaliteit in de binnenstad van Arnhem schommelt nog steeds rond de grenswaarde (wet Milieubeheer) op de centrumring. Dit moet beter. Sinds 1 januari 2022 geldt voor vrachtwagens een strenge milieuzone. In het verlengde hiervan hebben we in 2022 een start gemaakt met de voorbereidingen van de zero-emissie-zone voor de binnenstad van Arnhem.

Om de dierenverblijven van het Dierentehuis Arnhem en omstreken weer te laten voldoen aan de huidige eisen, heeft het Dierentehuis een lening nodig om nieuwbouw te realiseren. De gemeentegarantie die hiervoor nodig was hebben we eind 2022 verstrekt. De nieuwbouw wordt waarschijnlijk in 2024 in gebruik genomen.

Fiets en openbaar vervoer
Het gedeelte Hugo de Grootstraat is als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem - Dieren aangelegd. De laatste Arnhemse delen van deze route zijn nu in voorbereiding en worden naar verwachting medio 2023 aangelegd. Ook hebben we een aantal projecten voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV uitgevoerd, waaronder de HOV-Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en HOV Hollandweg-Metamorfoseallee.

In het kader van een betere bereikbaarheid van werklocaties is in 2022 de HOV-verbinding bij Industriepark Kleefse Waard (IPKW) gerealiseerd waarmee de bereikbaarheid met openbaar vervoer van IPKW en Het Broek is verbeterd. Tevens is bij Gelderse Poort de pilot met deelfietsen van start gegaan.

Ondernemers en binnenstad
Het herstel na de coronacrisis, de nieuwe energiecrisis en de krapte op de arbeidsmarkt trekken een zware wissel op de Arnhemse ondernemers. We versterken onze positie als aantrekkelijke stad in en voor de regio door onder meer een afwisselend en duurzaam toeristisch aanbod en gerichte citymarketing richting bedrijven en studenten. In 2022 kozen we voor festivals en (beeldbepalende) evenementen die passen bij Arnhem zoals State of Fashion, Bridge to Liberation en het WK Volleybal voor vrouwen.

De energiecrisis heeft in het tweede deel van het jaar ook de ondernemers, inwoners en instellingen in de binnenstad voor nieuwe uitdagingen gesteld. De binnenstad-challenge (speelroute voor meer sport en spel in de binnenstad) met als opvolging de speelplaats op het Bartokpark, is uitgevoerd. Aansluitend daarop is de Visie op Buitenspelen opgesteld die voor de komende jaren handvatten geeft om spelen in de binnenstad te bevorderen. Deze activiteiten dragen bij aan het duurzame en gastvrije onthaal, net als de realisatie van koele routes.

Kansrijk

Onze ambitie is een Arnhem waar iedereen gelijke kansen krijgt om zich te ontwikkelen en mee te doen in de maatschappij. Hiervoor is een stevige sociale basis nodig, waarbij we prioriteit geven aan preventief jeugdbeleid en ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen.

Jeugd en onderwijs
In 2022 kwamen zowel vanuit het onderwijs als de peuteropvang steeds meer signalen dat kinderen instromen

met een achterstand. Samen met het personeelstekort bij de sector kinderopvang zorgde dit voor een druk op personeel en kwaliteit van het aanbod. Om het personeelstekort niet verder te laten oplopen, hebben we de Arnhemse vereisten voor kwalificaties van medewerkers van voorschoolse en vroegschoolse Educatie (VVE) binnen de landelijke vereisten verlaagd.

De toename van kinderen met een ondersteuningsvraag leidt ook tot langere wachtlijsten bij de jeugdhulp voor onderzoek en/ of behandelgroepen. Deze kinderen bleven hierdoor langer op de reguliere opvang in afwachting van een beter passende plek.
Op een aantal scholen van het voortgezet onderwijs hebben we voorlichting gegeven over seksuele intimidatie. Tevens zijn in 2022 regelmatig gastlessen georganiseerd op scholen, is poster- en campagnemateriaal gemaakt, en is een training ontwikkeld voor professionals om hen meer inzicht te geven in de problematiek en hen handelingsperspectief te bieden.

Conform de verwachtingen was het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV) in 2021 licht toegenomen. Vanwege Covid-19 was er onderwijs op afstand en daardoor minder toezicht op de jongeren. Ook het schooljaar 2021-2022 was nog niet geheel “normaal". De verwachting is dan ook dat het aantal voortijdig schoolverlaters nog licht gaat stijgen. Om de aantallen terug te dringen, hebben we de subsidieregeling voortijdig schoolverlaten. In 2022 is vrijwel het gehele budget gebruikt, onder meer voor de inzet van jongerenwerkers op scholen en het inzetten van begeleiding binnen school (We Restart).

Arnhem-Oost
In 2022 stond de Uitvoeringsagenda Arnhem-Oost centraal. Het was een eerste stap om het programma Arnhem-Oost van langetermijnperspectief naar praktische uitvoering te brengen. De Uitvoeringsagenda Arnhem-Oost 2022 beschrijft prioriteiten per wijk, geeft focus aan voor de korte en lange termijn, maar legt ook onderzoeksvragen bloot.

Er is afgelopen periode hard gewerkt aan de opgaven in de wijken. Er is al volop beweging: anders doen, extra investeren, meer mogelijk maken en het bieden van de nodige ondersteuning. Bepaalde acties uit de uitvoeringsagenda zijn dan ook al uitgevoerd en afgerond en sommige acties lopen nog. Successen die geboekt zijn onder andere; Arnhem is koploper met het Volkshuisvestingsfonds, de visie en aanpak binnen de Pedagogische Wijk is doorontwikkeld en verrijkt en de eerste stappen naar een zeer innovatieve schuldenaanpak zijn gemaakt.

Niet alleen Arnhem-Oost heeft zich ontwikkeld, ook het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) is een volgende fase ingegaan. Het kabinet heeft in juli 2022 een nieuwe aanpak leefbaarheid en veiligheid in wijken aangekondigd. Er wordt vanuit verschillende ministeries geïnvesteerd om de stapeling van problemen aan te pakken. Deze problematiek wil het kabinet samen met gemeenten, hun lokale partners en bewoners aanpakken. Het Rijk vroeg de gemeente Arnhem om de aanpak Arnhem-Oost door te ontwikkelen naar het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Een aantal zaken waarin voorzien moet worden zijn:

- Een alliantie die zich verbonden heeft aan de ER doelstellingen;
- Bij de gemeente of alliantie commitment voor een langjarige aanpak van 15-20 jaar;
- Aanwezigheid van een gebiedsplan;
- Prioritering focusgebied vanuit de gemeente;
- Een publiek-private alliantie;
- Een programmabureau dat optreedt namens de alliantie.

Bovenstaande zaken dienen ingeregeld te zijn voor de zomer 2023. Dat is de reden dat Van de Bunt adviseurs, onder leiding van Lodewijk Asscher, in 2022 een advies heeft uitgebracht over hoe dit het beste te organiseren.

Veilige en gezonde buurt
De aanpak van radicalisering in Arnhem hebben we onverminderd voortgezet. In de tien wijkveiligheidsoverleggen worden met de wijkprofessionals de leefbaarheids- en veiligheidsproblemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd om vervolgens een aanpak vorm te geven. Doordat we eind 2022 nieuwe capaciteit voor wijkveiligheid hebben aangetrokken, kan deze aanpak worden versterkt.

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Ook willen we een inclusieve stad zijn waarin alle inwoners, ook die met een anders werkend lichaam of chronische ziekte, zo zelfstandig mogelijk

kunnen leven en meedoen. In 2022 zijn de pilots voor jeugdzorg (in Malburgen en Schuytgraaf) en Wmo (in Spijkerkwartier en Kronenburg) voortgezet. Ook hebben we de aanpak, waarin wijkcoaches zelf begeleiding bieden, doorontwikkeld. Daarnaast wordt in complexe (veelal multiprobleem)situaties samen met het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) de doorbraakmethode toegepast.

Bestaanszekerheid
In het afgelopen jaar hebben hoge (energie)kosten gezorgd voor extra geldzorgen bij veel Arnhemmers. Deze bestaanszekerheidscrisis is nog niet opgelost. Daarom hebben we in het afgelopen jaar extra ingezet op het zoveel mogelijk voorkomen van armoede en schulden en willen we onze inwoners met geldzorgen zo vroeg mogelijk adequate hulp bieden. Zij die net buiten de regels en voorwaarden vielen hebben we zoveel mogelijk met maatwerk geholpen.

In 2022 hebben we de Arnhemse aanpak energiecrisis uitgevoerd. Deze aanpak richt zich op het ondersteunen van Arnhemse inwoners en bedrijven en het op peil houden van voorzieningen in de stad. Dit heeft geresulteerd in diverse acties en het vormgeven van nieuwe regelingen zoals een noodfonds voor ondernemers, maatwerk voor inwoners waarvoor de energietoeslag niet beschikbaar is, een extra Arnhemse wintertoeslag, verruiming van de Gelrepas en extra subsidies voor maatschappelijke instellingen.

Verbonden

We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en waar eenieder zijn, haar of hun identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In 2022 hadden we dan ook bijzondere aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme. Bijvoorbeeld door het opstellen van het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem', met daarin diverse acties die we samen met de stad hebben opgepakt. De Keti Koti viering en herdenking is in 2022 groter gevierd dan voorheen en Erfgoed Gelderland is in opdracht van de gemeenteraad gestart met het onderzoek ‘Sporen van slavernijverleden in Arnhem’. Ook hing in november de ‘Pride Photo Exhibition’ in de stad; een tentoonstelling die de dialoog over seksuele en gendervrijheid stimuleert.

We hebben verschillende acties opgestart of verder in gang gezet om de gemeentelijke organisatie diverser en inclusiever te maken. Zo is het wervings- en selectieproces verder doorontwikkeld om de beste kandidaten aan te trekken en in te laten stromen. We hanteren nu standaard de methodiek inclusief werven en selecteren en werven competentiegericht, waarbij we continu aandacht hebben voor aanwezige (onbewuste) vooroordelen.

Participatie
Arnhemmers zijn voor onze gemeente waardevolle deskundigen als het gaat om hun eigen leefomgeving. Burgerparticipatie is daarom een belangrijk onderdeel van de manier waarop we werken. In dat kader heeft het college in 2022 het Arnhems Stappenplan Participatie vastgesteld, dat als leidraad dient voor de manier waarop we onze inwoners betrekken bij beleid en uitvoering.

In september 2022 is Loket Zuid heropend. Sindsdien kunnen Arnhemmers op deze locatie weer terecht voor het aanvragen en ophalen van verschillende producten zoals een paspoort of rijbewijs. Ook is er een informatiebalie geopend, waar inwoners spontaan kunnen binnenlopen met vragen.

Gastvrije stad
Arnhem wil een veilige haven zijn voor mensen die gevlucht zijn van huis en haard. Daarom zorgen we voor goede opvang en algemene voorzieningen zoals onderwijs. In 2022 hebben we voor ontheemden uit Oekraïne 540 opvangplekken gerealiseerd. Daarnaast hebben we in samenwerking met het COA 636 extra plekken gerealiseerd voor de opvang van overige vluchtelingen. In totaal ving Arnhem eind 2022 ongeveer 1800 vluchtelingen op.
In het tweede kwartaal van 2022 zijn we gestart met het aanbieden van taalles voor Oekraïense ontheemden. Deze taallessen zijn succesvol gebleken en worden in 2023 gecontinueerd.

Cultuur
Op cultureel gebied zijn eveneens belangrijke stappen gezet in het versterken en behouden van onze positie als cultuur- en creatieve stad. Zo is Museum Arnhem heropend en heeft het college een ontwerpteam voor het Stadstheater Arnhem geselecteerd. De website www.buitenkunstarnhem.nl is online gegaan om de al bestaande kunst in de openbare ruimte meer zichtbaar te maken. Via QR-codes bij de kunstwerken kunnen voorbijgangers deze webpagina bezoeken.

Financieel resultaat

We sluiten het jaar 2022 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van € 51,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2022 € 21,5 miljoen onttrokken aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo € 49,5 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2022 uit op € 23,8 miljoen.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen. Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 2,3. De ratio is hoger dan de weerstandsfactor van 1,4 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het tot stand komen van de weerstandsfactor en de ontwikkeling van de totale financiële positie wordt nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2022 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2022 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S)
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan' zijn de verantwoording op de doelen en op de inspanningen opgenomen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).

Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Elf paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote.
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Dit geldt vanaf de jaarrekening 2022 en deze paragraaf is dan ook toegevoegd:
11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.
In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken
De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:
- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2022 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In 2022 is de sinds 2017 ingezette wijkaanpak gecontinueerd. Samen met (en door inbreng van) inwoners en professionals is het afgelopen jaar gewerkt aan de belangrijkste doelen in de verschillende gebieden. De teams Leefomgeving hebben hierin een belangrijke positie om deze doelstellingen te realiseren. In 2022 is gewerkt aan de doorontwikkeling van wijkprogrammering. Dit moet uiteindelijk leiden tot goede en realistische doelstellingen per wijk/gebied en instrumenten om deze doelstellingen daadwerkelijk naar realisatie te brengen. Deze doorontwikkeling gaat in 2023 verder zal uiteindelijk vertaald worden naar de doelen in de meerjarenbegroting.

Bij de realisatie van doelstellingen in de wijk zijn in veel gevallen maatschappelijke partners (zoals welzijns- en zorgpartners) nodig. Bij de realisatie van een aantal doelen werden in 2022 regelmatig capaciteitsproblemen geconstateerd. De krapte op de arbeidsmarkt blijft ook deze maatschappelijke partners niet bespaard en zorgt er regelmatig voor dat deze partners de gewenste inzet niet konden uitvoeren. Dit speelde in alle gebieden in 2022 een rol.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van inwoners wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Doorontwikkeling van wijksturing
In oktober 2022 is het evaluatierapport van Van Wijken Weten en het rapport van de rekenkamercommissie over wijksturing in de gemeenteraad behandeld. De gemeenteraad heeft uitgebreid kennis genomen van de conclusies en aanbevelingen uit beide rapporten en heeft besloten om over te gaan tot het opstellen van een nieuwe Koersnota inclusief een implementatieplan. De genoemde aanbevelingen worden meegenomen in het proces om tot een nieuwe Koersnota te komen. Het college en de gemeenteraad hebben geconstateerd dat Arnhem met de wijkaanpak iets bijzonders in handen heeft, wat fantastisch kan worden. Daar is een volgende stap voor nodig. Uitgangspunt voor de nieuwe Koersnota is dan ook de huidige wijkaanpak bestendigen en verder doorontwikkelen. De nieuwe Koersnota zal medio 2023 in concept gereed zijn en vervolgens het bestuurlijk proces richting de gemeenteraad in gaan.

Leefbare wijken en Stadsvernieuwing
In 2022 is de door de gemeente, maatschappelijke partners en bewoners gewerkt volgens een integrale aanpak voor leefbaarheid en stadsvernieuwing in wijken waarbij de leefbaarheid onder druk staat. Dit geldt niet alleen voor de wijken vallend onder de Arnhem Oost aanpak, maar ook in een aantal andere wijken in Arnhem waar leefbaarheidssignalen spelen. In de bovengenoemde Koersnota zal het doorontwikkelen van een integrale aanpak op leefbaarheid een belangrijk aandachtspunt zijn.

Ontmoeten en verbinden
In 2022 zijn diverse ontmoetingsplekken in de wijk ondersteund (zowel financieel als op organisatorisch vlak) om ontmoeting tussen inwoners, inwoners en maatschappelijke partners en inwoners en lokale overheid mogelijk te maken. Dat deze ontmoetingsplekken regelmatig tegen bestuurlijke, financiële en beheersmatige problemen aan lopen, is in 2022 duidelijk geworden in de opgestelde Buurthuizenvisie. In maart 2022 is een convenant ondertekend door de samenwerkende buurthuizen in Arnhem en de gemeente Arnhem. In dit convenant is afgesproken dat na de ondertekening beide partijen in co-creatie aan de slag gaan met het ontwikkelen van een buurthuizenvisie. Deze Buurthuizenvisie is vervolgens ontwikkeld door het samenwerkingsverband van Arnhemse Buurthuizen, in samenspraak met de gemeente Arnhem. Deze visie is in oktober 2022 opgeleverd en aangeboden aan het college. Een aantal conclusies en aanbevelingen uit deze visie zullen worden meegenomen in het nieuwe integrale accommodatiebeleid (dat in 2023 wordt ontwikkeld) en het vrijwilligersbeleid.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
In 2022 is een grote stap gezet om de invloed en betrokkenheid van inwoners bij ontwikkelingen te vergroten. Het Arnhemse stappenplan burgerparticipatie is vastgesteld en kan worden ingezet bij iedere participatieproces binnen de gemeentelijke organisatie. Begin 2023 worden de medewerkers van de gemeente Arnhem verder getraind op de inzet van het Arnhemse stappenplan.

Op het vergroten van de invloed en betrokkenheid van bewoners wordt gedurende het jaar continu ingezet door de Teams Leefomgeving. Dit bijvoorbeeld bij het ophalen van signalen voor het wijkprogramma als bij de uitvoering van het wijkprogramma. Bij activiteiten op het gebied van openbare ruimte, veiligheid maar sociale initiatieven worden betrokkenheid van bewoners gestimuleerd.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
In oktober 2022 is het evaluatierapport van Van Wijken Weten en het rapport van de rekenkamercommissie over wijksturing behandeld. Zoals hierboven vermeld, heeft de gemeenteraad besloten om over te gaan tot het opstellen van een nieuwe Koersnota inclusief een implementatieplan. Deze Koersnota heeft opnieuw tot doel om de invloed en betrokkenheid van inwoners te vergroten. De nieuwe Koersnota zal in het eerste half jaar van 2023 worden samengesteld door een interactief proces met inwoners, maatschappelijke partners en ook de gemeenteraad.

Arnhemse Leefbare Wijken Monitor
Zoals hierboven benoemd, worden per gebied doelen geformuleerd om samen met inwoners en maatschappelijke partners aan te werken. Per wijk worden verschillende interventies ingezet om input op te halen voor het samenstellen van deze doelen, onder andere wijkgesprekken, enquêtes en netwerkbijeenkomsten met maatschappelijke partners. Daarnaast is ook de inzet van data over de verschillende wijken van groot belang. Een belangrijk onderzoeks- en monitoringsinstrument hiervoor is de tweejaarlijkse stadsenquête Arnhemse Leefbare Wijken. Deze is afgelopen najaar opnieuw afgenomen en de resultaten zijn vanaf november 2022 online beschikbaar gekomen.

Integraal werken aan wijkopgaves
De uitkomsten van de Arnhemse Leefbare Wijken Monitor laten des te duidelijker zien dat wijkopgaves integraal en preventief moeten worden opgepakt, zowel fysiek als sociaal. Om dit goed vorm te geven is in 2022 gewerkt aan een verbeteradvies voor het werken met wijkprogrammering. In dit advies worden handvatten gegeven om:
- Een goede analyse te maken van de belangrijkste ontwikkelingen en beleidskaders in een wijk;
- Het betrekken van stedelijk beleid bij de wijkspecifieke opgaves;
- Goede en realistische doelstellingen vast te stellen voor een wijk;
- Focus te houden op deze doelen en hier ook op te sturen met een integrale blik;
- Deze doelstellingen uit te werken naar uitvoeringsmaatregelen.

In 2023 wordt dit advies meegenomen in de ontwikkeling van de nieuwe Koersnota Van Wijken Weten die uiteindelijk wijksturing en integraal werken op een hoger niveau moet brengen.

Toelichting financiële afwijkingen

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		11.866	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	7.900	V	Huishoudelijke ondersteuning	I	AR
Jeugdzorg	Gezondheid	2.100	V	Jeugdzorg	I	AR
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	1.200	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk	I	AR
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	750	V	Beschermd wonen	I	BR
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	550	V	Doelgroepenvervoer	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	367	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	354	V	Programma groot onderhoud Groen en Spelen	I	BR
Welzijn	Meedoen	346	V	Opvoeden en opgroeien	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	335	V	Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	304	V	Programma groot onderhoud Wegen	I	BR
Welzijn	Meedoen	220	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	130	V	Schulddienstverlening	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-690	N	Re-integratiebudget	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-2.000	N	Armoederegelingen en Energietoeslag	I	BR
Baten		-367	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-367	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC	I	AR
Toevoegingen aan reserves		1.269	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	2.300	V	Energiearmoedefonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-371	N	Programma groot onderhoud Groen en Spelen	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-660	N	Programma groot onderhoud Wegen	I	BR

Onttrekkingen aan reserves		373	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	356	V	Programma groot onderhoud Wegen	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	17	V	Programma groot onderhoud Groen en Spelen	I	BR

Sociale wijkteams

Op het totale beleidsveld Zorg is een voordeel van € 4,2 miljoen gerealiseerd. Dit is verdeeld in een nadeel op het stedelijke programma S07 Zorg van ca. € 8,3 miljoen (inclusief reservemutaties) en een voordeel van ca. € 12,5 miljoen op wijken. Hieronder worden de belangrijkste afwijkingen gemeld.

Huishoudelijke ondersteuning
Tegenover het voordeel van circa € 7,9 miljoen staat er een nadeel van € 7,1 miljoen op programma S07 Zorg. Totaal voordeel voor huishoudelijke ondersteuning is circa € 800.000. Door de vergrijzing is rekening gehouden met structureel oplopende kosten. Deze verwachte stijging is deels zichtbaar in 2022. Door krapte op de arbeidsmarkt kunnen zorgaanbieders de toenemende vraag naar huishoudelijke ondersteuning onvoldoende leveren. Daardoor is er in 2022 een voordeel ontstaan. We vinden het belangrijk dat de meest kwetsbare Arnhemmers toch huishoudelijke ondersteuning ontvangen. Daarom prioriteren de Sociale wijkteams de toewijzing van zorg op basis van de zwaarte van de zorgvraag van inwoners. Hierover is de gemeenteraad in een eerder stadium geïnformeerd.

Jeugdzorg
Tegenover het voordeel van € 2,1 miljoen staat er een nadeel van € 2,3 miljoen op programma S07 Zorg. Totaal nadeel voor de jeugdzorg is € 200.000. Vanaf september 2021 is een stijging van de kosten te zien en deze stijging lijkt door te zetten. Eveneens zien we dat de kosten procentueel gezien meer toenemen dan het aantal jeugdigen dat zorg ontvangt. Dit betekent dat kinderen langer in behandeling zijn dan wel intensiever behandeld en begeleid worden. Los van deze ontwikkelingen is het aantal kinderen in jeugdzorg verblijf (onder andere pleegzorg en gezinshuizen) dat door de gemeente Arnhem gefinancierd wordt per 1 januari 2022 toegenomen als gevolg van de wettelijke aanpassing in het woonplaatsbeginsel. Het woonplaatsbeginsel wil zeggen dat voor de financiering van de jeugdzorg gekeken wordt naar de woonplaats van de jeugdige zelf vóór aanvang van de jeugdhulp. Voor Arnhem betekende dat een toename, deze toename lijkt structureel te zijn.

WMO (groeps)begeleiding en activerend werk
Tegenover het voordeel van € 1,2 miljoen staat er een nadeel van circa € 700.000 op programma S07 Zorg. Totaal voordeel voor WMO is € 500.000. De daling van kosten heeft voornamelijk betrekking op de Persoonsgebonden budgetten (PGB's) die aan het dalen zijn, onder andere omdat de stichting Sociale wijkteams Arnhem scherper zijn op de toekenning van PGB's.

Doelgroepenvervoer
Van het voordeel van circa € 1 miljoen wordt circa € 450.000 vermeld op programma S07 Zorg en circa € 550.000 op de wijkprogramma's. In 2020 is een nieuwe verordening leerlingenvervoer aangenomen
en zijn nieuwe beleidsregels Wmo en Jeugdwet vastgesteld. Deze beleidsregels helpen de wijkcoaches bij het inzetten van passende, efficiënte en effectieve zorg en voorkomen dat teveel zorg wordt toegewezen. Inmiddels is zichtbaar dat het gebruik van het vraagafhankelijk vervoer structureel lager is dan voor de uitbraak van corona en in combinatie met de beleidsregels en verordening heeft dit tot een positief resultaat in 2022 geleid.

Beschermd wonen
Het voordeel bij beschermd wonen is € 8,0 miljoen, waarvan € 750.000 op de wijken wordt vermeld en € 7,25 miljoen bij programma S07 Zorg. De lasten in 2022 zijn lager dan begroot, doordat vanaf 2021 de Wet Langdurige Zorg (Wlz) is opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek. Een aanzienlijk deel van de inwoners die een toewijzing Beschermd Wonen hadden, is doorgestroomd naar de Wlz. Voor de zorg die inwoners

ontvangen heeft deze overgang geen gevolgen, zij blijven de benodigde zorg houden. Naar verwachting verdwijnt dit voordeel bij de invoering van het objectief verdeelmodel. In de septembercirculaire 2021 heeft het Rijk aangegeven met welk bedrag de integratie-uitkering Beschermd Wonen verlaagd werd. De lasten zijn in 2021 door de uitstroom van cliënten harder gedaald dan de uitname van het budget. Dit effect werkt door in 2022. Bij turap-2 is voorgesteld om dit voordeel aan de Bestemmingsreserve (BR) Wmo & Jeugdzorg toe te voegen.

Teams Leefomgeving

Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en Regionaal meld- en coördinatiefunctie (RMC) voortijdig schoolverlaten
Jaarlijks krijgt de gemeente Arnhem een Rijksuitkering voor de regionale aanpak van RMC en VSV. De onderbesteding wordt grotendeels verklaard, doordat de ondersteuning en begeleiding vanuit het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) in de regio minder noodzakelijk is door de goede positie van kwetsbare jongeren op de arbeidsmarkt.
In 2023 wordt wel verder onderzocht wat het RBL voor deze jongeren in kwetsbare positie kan betekenen. De uitkomst wordt medio 2023 verwacht. De resterende baten zijn gereserveerd op de balans conform BBV-voorschriften. Dit heeft geleid tot een voordeel aan de lastenkant en een nadeel op de baten van € 367.000. Per saldo is het effect neutraal.

Stedelijk groen en Spelen
Een deel van het jaarprogramma groot onderhoud spelen en groen is niet gerealiseerd (€ 354.000). De onderbesteding betreft nagenoeg alle wijken. De niet bestede middelen worden verrekend met de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Opvoeden en opgroeien
Dit is een incidenteel voordeel van € 346.000 dat voornamelijk is ontstaan door de subsidie-afrekeningen 2021. Een aantal subsidiepartijen heeft in 2021 niet alle gesubsidieerde activiteiten kunnen uitvoeren, onder andere vanwege corona. Er is een deel van de subsidie teruggevorderd.

Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)
De afwijking op stad en wijk zijn tegengesteld even hoog (€ 335.000) en vallen tegen elkaar weg. Per saldo neutraal. Zie programma S04 Onderwijs.

Wegen
Een deel van het jaarprogramma groot onderhoud wegen is niet gerealiseerd (€ 304.000). Daarnaast is ten opzichte van het oorspronkelijke jaarplan bij de uitvoering geschoven tussen wijken. Daardoor zijn bij sommige wijken voordelen ontstaan en bij andere wijken nadelen. De niet bestede middelen worden verrekend met de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA)
Dit is een incidenteel voordeel van € 220.000 dat betrekking heeft op de subsidie-afrekening 2021. Stichting Welzijn Ouderen Arnhem heeft in 2021 niet alle gesubsidieerde activiteiten kunnen uitvoeren vanwege corona, waardoor een incidenteel voordeel is ontstaan van € 220.000.

Schulddienstverlening
Er zijn minder inwoners die gebruik hebben gemaakt van schulddienstverlening dan we hadden begroot. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 130.000.

Re-integratiebudget
Het tekort van € 690.000 op het re-integratiebudget komt door intensivering van de inzet van Werk en Inkomen. Meer mensen participeren en zijn aan het werk, onder andere met jobcoaching, loonkostensubsidie en het project Bemiddelen aan de Poort. Ook afspraken met Scalabor, loonwaardemetingen en Beschut werk vallen onder het re-integratiebudget. Tegenover het nadeel op re-integratie staat een voordeel op de middelen die van het Rijk via het gemeentefonds zijn ontvangen voor inzet van SW-medewerkers. De vrijval van deze middelen is in 2022 niet volledig benodigd voor beschut werk. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 600.000 op programma S00 Bestuur, Dienstverlening en Financiën.

Armoederegelingen en Energietoeslag
Van een aantal regelingen is minder gebruik gemaakt, zoals Collectieve Aanvullende Zorgverzekering (CAZ), Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en Kansrijk Opgroeien. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 500.000. Bij de Gelrepas zijn een aantal regelingen toegevoegd waarvan meer gebruik is gemaakt dan verwacht, zoals Kledingtegoed en Schoolspullentegoed voor Kinderen. Daarnaast hebben we in crisistijd (eind 2022) het tegoed op de Gelrepas verder verruimd. Dit heeft geleid tot een nadeel van € 800.000.

De regeling van de Energietoeslag is eveneens verruimd. Ook gezinnen met kinderen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum en studenten, die aan de voorwaarden voldoen, mogen gebruik maken van de regeling. Daarnaast is er een hogere toeslag toegekend dan de landelijke richtlijn, is een maatwerkvoorziening ingesteld en extra capaciteit ingehuurd voor het afhandelen van aanvragen en uitkeren van de toeslag. De kosten zijn daardoor hoger dan de ontvangen rijksmiddelen. Dit heeft een nadelig effect van € 1,7 miljoen.

Energiearmoedefonds
Een deel van het Energiearmoedefonds is dit jaar al besteed aan Energietoeslag en ter dekking van een aantal crisismaatregelen, zoals extra tegoeden op de Gelrepas, een extra Arnhemse wintertoeslag en bijdragen voor externe partijen in de stad. Hierdoor wordt er in 2022 € 2,3 miljoen minder toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

In de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek hebben we de ontmoetingsplekken en laagdrempelige voorzieningen voor bewoners versterkt.

Inspanningen 2022

Uit het budget Ontmoeting en Verbinden zijn meerdere initiatieven ondersteund waaronder de verbouwingen van wijkcentrum Symfonie en buurthuis de Lommerd. Door de verbouwingen zijn de voorzieningen beter toegankelijk en voor meerdere doeleinden bruikbaar.

Versterken van sociale cohesie

De sociale cohesie in het gebied is versterkt door te investeren in goed functionerende wijkorganisaties en een goed wijknetwerk. Vanuit een goede sociale basis in de wijk kan de sociale samenhang verder worden versterkt.

Inspanningen 2022

We hebben ingezet om ontmoeting mogelijk te maken. Naast De Lommerd en de Symfonie is de Stadskeuken in het Centrum een goede voorziening om elkaar te kunnen ontmoeten. Ook zijn buurtinitiatieven, waar ingezet werd op ontmoeting en sociale binding, ondersteund. Voorbeelden zijn opschoondagen, vergroeningsacties en bijeenkomsten om samen te eten.

Meer (financiële) zelfredzaamheid

We hebben ervoor gezorgd dat (financiële) hulp laagdrempelig toegankelijk is.

Inspanningen 2022

Op stedelijk niveau is er een loket (Goed geregeld) ingericht en ook op wijkniveau wordt er in de Symfonie na de verbouwing meer samengewerkt. Alle betrokken partijen (Sociaal wijkteam, Werk en Inkomen, Rijnstad en team Leefomgeving) werken samen bij het informatiepunt in de Symfonie. Op deze manier is de drempel lager en worden mensen meteen goed geholpen.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De algemene voorzieningen in de wijk zijn in kaart gebracht en waar nodig versterkt. De voorzieningen dragen bij aan de kansengelijkheid in de wijk.

Inspanningen 2022

Wijkorganisaties gericht op kansengelijkheid zoals Broek Omhoog, De Blauwe Tomaat, De Kansen en Stichting Raak zijn inmiddels duurzaam aanwezig in de wijk. De Blauwe Wijkeconomie zorgt via het programma Spijkerenergie voor extra aandacht voor energiearmoede.

Minder onderwijsterugval

Kinderen hebben via programma's op de basisscholen en via naschools en buitenschools aanbod meer ontplooiingskansen gekregen om zich verder te kunnen ontwikkelen.

Inspanningen 2022

Het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande leerlijn Hugo de Grootschool en Paulusschool en Fridayschool) is gecontinueerd.

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

Samen met het Sportbedrijf is ingezet op een passend aanbod in de wijk.

Inspanningen 2022

Er is door het Sportbedrijf een plan opgesteld, waar uitvoering aan wordt gegeven. Zo was bijvoorbeeld de schaatsbaan op Thialf voor kinderen van de basisscholen een succes. Om ouderen in Coehoorn en Spoorhoek te bereiken is een beweegcoach van het Sportbedrijf en de SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem) ingezet.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Door programma's op scholen, Thialf en in de wijkcentra is ingezet op een gezonde leefstijl. Het aantal kinderen met overgewicht blijft hoog en daarom is dit een blijvend aandachtspunt.

Inspanningen 2022

JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) en GO (Gezond Onderweg) zijn ingezet. Met de programma's worden kinderen met overgewicht gecoacht binnen hun eigen omgeving naar een gezondere leefstijl.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is veel vergroend of daar zijn plannen voor in ontwikkeling. Bewonersinitiatieven dragen bij aan dit doel.

Inspanningen 2022

In het Arnhemse Broek en Centrum zijn wijkgroenagenda's opgesteld om de wijken verder te vergroenen.
Het Buurtgroenbedrijf Spijkerkwartier levert een belangrijke bijdrage in het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek op dit thema. De buurtconciërges die vanuit Broek Omhoog werken, zorgen voor een schone en hele omgeving. De inzet van de buurtconciërges is van een tijdelijk project omgezet in een reguliere aanpak.
Er zijn ook diverse werkgroepen die zich met vergroenen en het schoonhouden van de wijk bezighouden.

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Grote en kleine projecten hebben bijgedragen om de wijk meer klimaatbestendig te krijgen. Via het project Groot Onderhoud Spijkerkwartier zijn maatregelen uitgevoerd. En er zijn diverse groeninitiatieven gerealiseerd.

Inspanningen 2022

De wijk is meer klimaatbestendig. De onderdoorgang vanaf de Spijkerstraat naar de Lauwersgracht is gereed. Hierdoor kan het water van het noordelijk deel sneller worden afgevoerd. Dit is een belangrijke ingreep om toekomstige wateroverlast te voorkomen. Er zijn ook ondergrondse waterreservoirs aangelegd. Tevens zijn in de wijken veel tegels gewipt en zijn er diverse vergroeningsacties waar veel bewoners bij betrokken zijn.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

Er is meer aandacht gekomen voor energietransitie door de stijgende energielasten. Woningcorporaties, ondernemers, inwoners en wijkorganisaties werken samen aan de energietransitie.

Inspanningen 2022

De gemeente zet onder andere in op energiecoaches die bewoners helpen met het verlagen van de energiekosten. Het buurtbaanbureau (onderdeel van De Blauwe Wijkeconomie) werft deze mensen in de wijk. Via een klussendienst zijn kleine en middelgrote maatregelen uitgevoerd om energie te besparen.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Bij de kansen die zich voordoen op het gebied van transformatie of nieuwbouw van woningen hebben we ingezet op de diversiteit van de woningvoorraad. Ook de regels van het facetplan Woningsplitsing en Verkamering hebben een gunstig effect op de diversiteit van de woningvoorraad. Zo wordt er in het Spijkerkwartier geen omgevingsvergunning verleend als er binnen een straal van 50 meter al een ander verkamerd pand aanwezig is.

Inspanningen 2022

Bij grote nieuwbouwplannen (zoals Rietgrachtstraat en Thorbeckestraat) zijn levensloopbestendig wonen en huizen voor gezinnen in de planvorming meegenomen.
Het nieuwe facetplan heeft een rem gezet op de verkamering van panden in het gebied. Bij overtredingen is gehandhaafd.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

Aan de samenwerking is op meerdere plekken gewerkt in het Spijkerkwartier en het Centrum.

Inspanningen 2022

In de Steenstraat en omgeving is samen met de ondernemersverenging (VOS) ingezet op het verbeteren van de straat. Op meerdere punten zijn resultaten geboekt. Het actieprogramma Schoon, heel veilig wordt voortgezet in 2023.
Ook wordt er samengewerkt om de wijkgroenagenda's vorm te geven.

Goed functionerende wijkorganisaties

In CSA zijn er meerdere wijkorganisaties actief (Broek Omhoog, Buurtgroenbedrijf, De Blauwe Wijkeconomie, Blauwe Tomaat, Stadskeuken). Tussen de wijkorganisaties zijn ook verbindingen gelegd. Ze dragen bij aan de doelstellingen meedoen/activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

Inspanningen 2022

De Blauwe Wijkeconomie (DBWE) is een belangrijke uitvalsbasis voor diverse initiatieven in de wijk. Verschillende afdelingen binnen de gemeente, zoals Wijkonderhoud, Ontwerp en het team Leefomgeving werken samen met het Buurtgroenbedrijf. Hierdoor hebben ze een groot aantal groeninitiatieven in het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek gerealiseerd.

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied blijft leefbaarheid en veiligheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Door middel van gerichte acties rekenen we af met verloedering en overlast in de wijk.

Inspanningen 2022

Met het actieprogramma Schoon Heel en Veilig Steenstraat en omgeving is in het gebied ingezet op een integrale aanpak. Fysieke maatregelen (verkeer/vergroening), aanpak ondermijning, cameratoezicht, handhavingsacties en aanpak van gribusplekken zijn onderdeel hier van. De aanpak van graffiti is in 2022 ook opgepakt. Zo is er begonnen met de schoonmaak van graffiti in de Steenstraat en omgeving, waarbij ook in de toekomst nieuw aangebrachte graffiti wordt verwijderd.

In het Overleg Zorg en Overlast (OZO) worden de personen met overlastgevend gedrag besproken en er wordt een passende aanpak op georganiseerd. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de personen die op straat voor ernstige overlast zorgen. Door onder andere de inzet van straatcoaches (voor de dak- en thuislozen) is er gerichte aandacht voor deze groep.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.118	30.614	31.385	29.362	2.023
Baten	8.492	10.482	10.615	10.718	103
Saldo lasten en baten	***-16.626***	***-20.132***	***-20.771***	***-18.645***	***2.126***
Toevoegingen aan reserves	1.514	826	1.812	1.948	-136
Onttrekkingen aan reserves	602	187	1.163	1.280	117
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-911***	***-639***	***-649***	***-668***	***-19***
Gerealiseerd resultaat	**-17.537**	**-20.770**	**-21.420**	**-19.312**	**2.108**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		1.964	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		725	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		660	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		580	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		175	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		50	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	130	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	77	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	24	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	18	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	18	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	31	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR

Onderwijs	Kansengelijkheid	-35	N	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-189	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-300	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-77	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-77	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		191	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	345	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-24	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-130	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

Meer mensen kennen de buurthuizen en maken er gebruik van.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving faciliteert alle buurthuizen in de wijk. In de wijken Klarendal en Sint Marten Sonsbeek hebben we bewonersondersteuning de opdracht gegeven om met een plan te komen hoe we activiteiten die in de buurthuizen georganiseerd worden beter bekendmaken zodat meer inwoners er gebruik van maken. We zijn gestart in Klarendal / Sint Marten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

De netwerkpartners in de wijken kennen elkaar en weten elkaar te vinden.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving organiseert periodiek een sociale tafel. Vanuit dit overleg is een gebiedsagenda armoede, schulden en participatie ontwikkeld. Dit is een integraal plan opgesteld met het Sociale wijkteam Arnhem en gebiedsteam Werk en Inkomen. Aan het overleg nemen Rijnstad en Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) vanaf het najaar 2022 ook deel. Op de agenda staat het onderwerp 'samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen' permanent op de agenda.
Naast het Sociale Wijkteam, is ook het gebiedsteam Werk & Inkomen op verzoek van het team Leefomgeving in de wijk gaan werken.

Het team Leefomgeving heeft het initiatief genomen de verschillende wijkinitiatieven van Sint Marten Sonsbeek en Klarendal bij elkaar te brengen. De organisatoren van de verschillende wijkinitiatieven zijn bij elkaar op bezoek geweest ('kijkje in de keuken') en hebben eendrachtig samengewerkt naar een brede activiteit in december onder de naam 'warme winterroute'. De activiteiten voor 2023 zijn gebundeld in een speciaal boekje dat bij alle inwoners van deze twee wijken wordt bezorgd.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

We faciliteren de buurthuizen na de doorstart na corona.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving onderhoudt nauw contact met de buurthuizen. We hebben hen gestimuleerd mee te doen met het proces Arnhemse Buurthuizen Visie. De visie is gebaseerd op cocreatie, een vorm van samenwerken waarbij alle deelnemers (buurthuizen, bewoners, gemeente en andere maatschappelijke partners) invloed hebben op het proces en op het resultaat daarvan. De visie is door de gezamenlijke buurthuizen in oktober 2022 aangeboden aan het college van B&W en aan de gemeenteraad.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

Meer kinderen uit de doelgroep hebben (sociale) activiteiten naast school.

Inspanningen 2022

Team leefomgeving financiert de huiswerkclub, een gezamenlijk initiatief van basisschool Kunstrijk, Sportbedrijf, Sociale wijkteam en Rijnstad. De huiswerkclub is gericht op kinderen van 4-12 jaar. Team Leefomgeving is gestart met een stuurgroep om ook op strategisch niveau met de partners beter in te kunnen spelen op (stedelijke en landelijke) ontwikkelingen zoals de pedagogische wijk binnen de Arnhem-Oost aanpak.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Meer gezinnen met een bijstandsuitkering maken gebruik van alle voorzieningen die er zijn voor de kinderen.

Inspanningen 2022

Team leefomgeving heeft opdracht gegeven aan Sociale wijkteam Arnhem en gebiedsteam Werk en Inkomen om voor gezinnen met kinderen een integraal plan op te stellen.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

Kinderen in de wijk Klarendal die dat nodig hebben krijgen een naschools programma aangeboden via de huiswerkclub.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving financiert de huiswerkclub, een gezamenlijk initiatief van basisschool Kunstrijk, Sportbedrijf, Sociale wijkteam en Rijnstad. De huiswerkclub is gericht op kinderen van 4-12 jaar. We zijn gestart met een stuurgroep om ook op strategisch niveau met de partners beter in te kunnen spelen op (stedelijke en landelijke) ontwikkelingen zoals de pedagogische wijk binnen de Arnhem-Oost aanpak.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

Bij herinrichtingen in de openbare ruimte willen we dat inwoners tijdig kunnen participeren.

Inspanningen 2022

Dit jaar hebben we met name gewerkt aan de (her)inrichting van het Graaf Ottoplein en Rosorum. Beide projecten lopen nog door in 2023. Ook zijn we gestart met een ontwerp voor vergroening en herininrichting van het Peterplein in Klarendal waarbij omwonenden intensief zijn bevraagd over hun ideeën en wensen.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

Bewoners ervaren minder overlast van gebruik en verkoop van drugs op straat.

Inspanningen 2022

Met diverse partners werken we intensief samen binnen het wijkveiligheidsoverleg. Vanuit aanpak Steenstraat Hommelseweg is een aparte aanpak voor de Hommelseweg en Sonsbeeksingel voorbereid.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	28.383	29.295	32.676	31.402	1.274
Baten	1.941	1.792	1.871	1.906	35
Saldo lasten en baten	***-26.442***	***-27.503***	***-30.805***	***-29.497***	***1.309***
Toevoegingen aan reserves	229	102	747	512	235
Onttrekkingen aan reserves	513	50	519	894	375
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***283***	***-52***	***-229***	***381***	***610***
Gerealiseerd resultaat	**-26.158**	**-27.555**	**-31.034**	**-29.115**	**1.919**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		1.308	V			
Sociale wijkteams						
Jeugdzorg		630	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		535	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		525	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		170	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		40	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	37	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	37	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	34	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	16	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	14	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-31	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	-132	N	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR

Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-260	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-307	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Baten		-37	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-37	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		265	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	299	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-34	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		307	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	307	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Recent is in Plattenburg een ontmoetingsplek gerealiseerd voor de inwoners van Velperweg e.o. Hierdoor is het aantal ontmoetingsplekken in Noord-oost qua spreiding op orde.

Voor jongeren 12+ in gebied Geitenkamp is besloten om niet verder te gaan met Rijnstad als aanbieder van het jongerenwerk. Voor 2023 komt er een nieuwe aanbieder. De inzet is om de Sperwer als locatie hiervoor te behouden.

Voor jongeren 12+ in Alteveer/Cranevelt wordt een mobiele ontmoetingsplek (MOP) gerealiseerd (2023) in samenwerking met Rijnstad en het Sportbedrijf.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van initiatieven zoals hierboven genoemd, is een jaarlijks terugkerend proces middels gebruikersoverleggen, die wij bijwonen. Hierin wordt gekeken naar behoefte, bezetting en exploitatie.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

In de Vlindertuin zijn nieuwe ateliers gecreëerd. Hiervoor worden sociaal ondernemers en kunstenaars geworven, de werving van sociaal ondernemers vraagt nog extra aandacht. Het lukt de huidige beheerder (SLAK) onvoldoende om sociaal ondernemers te vinden en te binden aan de Vlindertuin waardoor participatie van inwoners onvoldoende van de grond komt. Ook heeft de huidige beheerder aangegeven de exploitatie niet rond te krijgen. Naar bovenstaande is onderzoek uitgevoerd. In 2023 wordt bepaald hoe verder wordt gegaan. De gebiedsagenda met het Sociaal wijkteam en Werk en Inkomen is opgesteld. De uitvoering vraagt aandacht, maar dit zien we met vertrouwen tegemoet nu de teams weer compleet zijn (van beide organisaties).

Inspanningen 2022

- Er is ingezet op het versterken van de identiteit van de Vlindertuin, door middel van inzet van een projectleider die samen met de Vlindertuinders een visie heeft opgesteld wat de gezamenlijke meerwaarde is voor de wijk (gezamenlijke website, meerdere open dagen voor de wijk etc.). Wijkprogrammering Vlindertuin vraagt aandacht.
- De gebiedsagenda is opgesteld, waarin gezamenlijke doelen en acties zijn bepaald.
- De tweede training Eigen-Wijs is niet doorgegaan in verband met te weinig aanmeldingen. Voor komende jaar wordt een samenwerking aangegaan met het gebied Noord-West, we hopen dat dit meer deelnemers gaat opleveren.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

Mobility mentoring is gestart in de Geitenkamp. Door het grote succes wordt deze methodiek niet alleen meer in Geitenkamp ingezet, maar is deze nu stedelijk geborgd.

Inspanningen 2022

De pilot Social Coin is uitgevoerd en er is geconcludeerd dat het te arbeidsintensief is ten opzichte van het aantal aanmeldingen.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

Het uitvoeringsprogramma verlengde leertijd is in uitvoering. In samenwerking met Rijnstad, Sportbedrijf, Rozet en de Witte Vlinder wordt het naschools programma uitgevoerd met sport, muziek en cultuur.

VGGM bezoekt na 18 maanden gezinnen, waarbij er een goed beeld is van de thuissituatie. Daarbij wordt gestimuleerd tijdens de bezoeken, om meer gebruik te maken van voorschoolse voorzieningen.

In samenwerking met het Sportbedrijf is op de Rommelkist een pedagogisch medewerker aangesteld. Deze zorgt voor een veiliger speelklimaat in en rondom de Rommelkist en draagt zorg voor traint ook andere collega's in de wijk op dit onderwerp.

Inspanningen 2022

Jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien is in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam gerealiseerd. Dit coördineert het Team Leefomgeving en dit stemt gezamenlijk af wat er wordt aangevraagd.

Op de Rommelkist is vanaf 1 januari 2022 een pedagogisch medewerker aangetrokken als eerste stap om het pedagogisch klimaat op de Rommelkist te vergroten, meer vrijwilligers aan de Rommelkist te verbinden en de Rommelkist toegankelijker en aantrekkelijker te maken voor een grotere doelgroep. Dit wordt uitgevoerd door Sportbedrijf. Het team Leefomgeving is opdrachtgever.

Noord-Oost Academy is gestopt wegens te weinig animo vanuit de vijf scholen in het gebied (dit was een initiatief vanuit de scholen). Vanuit het team Leefomgeving is besloten hier geen verdere inspanning op uit te voeren en de focus te verleggen naar kansrijkere projecten/uitdagingen.

Met de (18 maanden) huisbezoeken van VGGM wordt achter de voordeur veel gezien en gehoord. Of dit leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk is nog onvoldoende in beeld. De insteek is om hierdoor ook te stimuleren om meer gebruik te maken van voorschoolse voorzieningen. Dit heeft geleid tot de aanvraag van een extra speelmorgen.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Vanuit de WUR en HAN is er onderzoek gedaan naar kansen om deze uitdaging aan te pakken. We ondersteunen en adviseren hierin. Er is een onderzoek uitgevoerd en een document aangeleverd wat inzicht geeft in waar de winst in de wijk ligt. Hier is een methodiek voor bepaald.

Inspanningen 2022

Er zijn twee watertappunten gerealiseerd. Het derde kon niet worden gerealiseerd op de geplande locatie in verband met hoogteverschillen.
Het experimenteren met gezondheidschecks loopt. Dit onderzoek is wel afhankelijk van de beschikbaarheid van studenten die dit uitvoeren. Het programma 2Diabeat loopt. Het onderzoek door de WUR naar vergroening wijk en gezondheid is afgerond. De eindpresentatie vindt plaats in maart 2023.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

De rioolvervanging in Geitenkamp is zo goed als afgerond. Acties vanuit het team Leefomgeving zijn gerealiseerd.
Mede door de inzet van schatgravers hebben we tijdens het openliggen van de straten veel bewoners kunnen spreken. Dit hebben we meegenomen in de aanpak voor energiemaatregelen, vergroenen van de tuinen en het terugbrengen van de ligusterhagen. In september 2023 wordt een afsluitend feest georganiseerd.

Inspanningen 2022

In samenwerking met de corporaties hebben we de inwoners enthousiast gemaakt om de boomspiegels te verfraaien en zelf te onderhouden, de tuinen te vergroenen en zelf ligusterhagen terug te plaatsen. Bij woonmutaties worden meteen nieuwe hagen geplaatst in afstemming met de corporatie.

Voor het regenreservoir wordt nog een geschikte locatie gezocht, maar het is al wel gereed om te plaatsen.

Minder wateroverlast

In het icoonproject Beekdal zal in 2023 aandacht zijn voor de waterberging in Beekdal. Daarnaast wordt in de plannen voor herinrichting Velperweg rekening gehouden met de waterbeheersing.

De rol van het team Leefomgeving zit vooral in het participatietraject. Er is nauw contact met de bewoners via een projectgroep bestaande uit bewoners en professionals. De projectleider van deze ontwikkeling neemt hierdoor de geluiden van de bewoners mee.

Inspanningen 2022

In samenwerking met de initiatiefgroep Beek op de Paasberg is een bevindingenrapportage opgeleverd.

Een schoner Geitenkamp

De opschoondagen in samenwerking met bewoners, corporaties en gemeente zijn een succes en zullen jaarlijks terugkeren. Dit project wordt getrokken door de bewoners zelf. Wij zorgen voor de contacten, faciliteren de containers en de afstemming met de wijk.

De wijkconciërges dragen ook bij aan een schonere Geitenkamp. Zij maken meldingen en ruimen waar het kan zelf op. Wijkconciërges bieden ook hand en spandiensten aan bij mensen die hulpbehoevend zijn.

De problematiek rondom de containers en het dumpen van grofvuil wordt stedelijk opgepakt in samenwerking met de werkgroep Afval.

Inspanningen 2022

De acties rondom een schonere Geitenkamp worden niet meer wijkgericht opgepakt, besloten is om dit met een stedelijke klantborgdgroep op te pakken. Team Leefomgeving is hierin vertegenwoordigd.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

Veel van de zorgen worden door het team Leefomgeving intern onder de aandacht gebracht. De acties en reacties worden tijdens bewonersoverleggen teruggekoppeld. In het Wijkprogramma 2023 worden de zorgen en de acties erop opgenomen.

Wat veel invloed heeft op de huidige leefbaarheid van de wijk Plattenburg is de toepassing van de Wet voorkeursrecht gemeenten op de Schaapsdrift. Dit vraagt veel extra tijd en aandacht. Het team Leefomgeving stelt zich luisterend op en probeert hierin de participatierichtlijnen te volgen.

We kunnen concluderen dat de interventies vanuit welzijn die veelal plaatsvinden op de Geitenkamp, ook in Plattenburg meer nodig worden. We zijn bezig met de realisatie.

Inspanningen 2022

Met inwoners van Plattenburg wordt periodiek bekeken en besproken welke acties er nodig zijn om de leefbaarheid te vergroten. De komst van initiatief Moes in de wijk en van de wijkconciërges is hier een voorbeeld van. Het team Leefomgeving begeleidt in de participatie en in de verbinding tussen bewonersbijeenkomsten en kernorganisatie. Inmiddels is de wijkwethouder bij de verschillende wijken langs geweest en heeft een goed beeld kunnen krijgen van de diversiteit in wijken.

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Op meerdere fronten zetten wij in op het verhogen van de vitaliteit van de Geitenkamp. Zowel op individueel niveau als op wijkniveau. Bijvoorbeeld:

- Door de instroom van nieuwe huurders via corporaties te reguleren proberen we invloed uit te oefenen op de leefbaarheid van de hotspots.
- De HAN en Rijn IJssel starten een onderzoek naar de belangrijkste handvatten en knoppen voor de wijk de Geitenkamp om de vitaliteit van inwoners in deze wijk te bevorderen.
- Het taalhuis is gerealiseerd.
- Het gezondheidshuis is gerealiseerd.
- Samen met bewoners is besloten om een beweegtuin te realiseren in de wijk de Geitenkamp. Deze wordt in 2023 verder uitgewerkt en mogelijk gerealiseerd.
- Er is een nieuw ontwerp voor de Rommelkist om de speelplek aantrekkelijker en toegankelijker te maken en om meer uitdaging voor kinderen in de leeftijd bovenbouw basisschool te creëren.

Inspanningen 2022

In de hotspotgebieden van de Geitenkamp wordt de instroom van nieuwe inwoners gereguleerd (door Vivare, VHV en Portaal). We zien dat dit een positief effect heeft in de meeste straten. Er zijn minder meldingen van woonoverlast.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Een eerste noodzakelijke stap in het bruisender maken van het marktplein is het vergroten van de huidige supermarkt. De eigenaar van het pand, Vivare (voor de aangrenzende panden) en de Coöp hebben gezamenlijk een ruimtestudie uitgevoerd, dat heeft geresulteerd in een ontwerp dat aan het college zou worden voorgelegd. De eigenaar van de supermarkt heeft het pand verkocht. In overleg met de nieuwe eigenaar wordt nu onderzocht hoe het ingezette traject kan worden gecontinueerd.
Voor het marktplein is een nieuw ontwerp gemaakt, meer groen, betere op- en afrit, meer standplaatsen voor marktkramen. De uitvoering vindt plaatst in 2023 als het riool hier wordt vervangen.

Inspanningen 2022

De ruimtestudie om de supermarkt te vergroten is gerealiseerd. Onderdeel hiervan is de inzet om ook ruimte te creëren voor een drogist.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

De parkeerdrukte voor Alteveer/Cranevelt is nog niet opgepakt en we zijn in afwachting van het nieuwe parkeerbeleid. De verwachting van het nieuwe beleid is tweede kwartaal 2023.

De verkeersremmende maatregelen voor Bronbeeklaan en Monnikensteeg hebben een positief effect.

De herinrichting van de Velperweg wordt momenteel samen met de bewoners bepaald.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving- Noord-Oost blijft aandacht vragen voor realisatie van het nieuwe parkeerbeleid. Bewoners van Alteveer-Cranevelt maken zich zorgen over hun leefomgeving en zolang het nieuwe parkeerbeleid er niet is, worden geen maatregelen in de wijk uitgevoerd.

De verkeersremmende maatregelen op de Bronbeeklaan en Monnikensteeg zijn gemonitord. Op de Bronbeeklaan zijn oversteekplaatsen gerealiseerd en op de Monnikensteeg zijn drempels en een fietsstrook aangelegd. De kruising Monnikensteeg – Weg achter het bos vraagt nog aandacht. De intentie is om hier een rotonde aan te leggen.

Voor de herinrichting Velperweg loopt een burgerparticipatieproces. Er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd waarbij om- en aanwonenden, binnen de gestelde kaders, zijn uitgenodigd om mee te praten en aan te geven wat de wensen/behoeften zijn.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast van jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. De overlast beperkt zich tot bepaalde hotspots in de wijk en vindt met name plaats in de periode november-december. De groep die overlast veroorzaakt is beperkt en is in beeld. Met de betrokken partners is een plan opgesteld. Een tiental jongeren heeft een brief ontvangen van de burgemeester en zij zijn met hun ouders op gesprek geweest (wijkagent + bestuursadviseur veiligheid). De jaarwisseling is relatief rustig verlopen. Preventief optreden werkt. Ook het plaatsen van camera's in deze periode helpt.
In november heeft de gemeente besloten om te stoppen met Rijnstad als aanbieder van het jongerenwerk. In 2023 wordt bepaald wie de nieuwe aanbieder wordt. Of de huidige locatie (de Sperwer) kan worden behouden voor deze functie is nog onbekend. Om te beoordelen wat jongeren nodig hebben in de wijk en hoe het huidige jongerencentrum toegankelijker en aantrekkelijk kan worden voor een bredere doelgroep, is een traject gestart met Schakel025. In eerste instantie met Rijnstad, maar zij hebben zich teruggetrokken. Het traject richt zich niet meer op de locatie de Sperwer.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg met partners in de wijk, die op straat actief zijn. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

De persoonsgerichte aanpak is tijdelijk 'on hold'. Het convenant om informatiedeling mogelijk te maken is nog niet gerealiseerd. Verwachting is dat dit in 2023 wordt gerealiseerd.

Er wordt blijvend ingezet op vermindering van jeugdoverlast in samenwerking met de wijkpartners. In de periode voor de kerst is aan een aantal jongeren een brief uitgereikt om ervoor te zorgen dat de jaarwisseling rustig verloopt. Het veiligheidsoverleg draagt fors bij aan de terugname van meldingen en het korte schakelen levert efficiëntere aanpakken op in de wijk.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.377	23.949	25.942	24.559	1.383
Baten	1.618	1.650	1.758	1.721	-37
Saldo lasten en baten	***-19.759***	***-22.299***	***-24.185***	***-22.839***	***1.346***
Toevoegingen aan reserves	209	72	604	523	81
Onttrekkingen aan reserves	633	31	495	559	64
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***425***	***-41***	***-109***	***36***	***145***
Gerealiseerd resultaat	**-19.334**	**-22.340**	**-24.294**	**-22.803**	**1.491**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		1.323	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.060	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		175	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		240	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		0		Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-175	N	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR

Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	108	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	40	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	37	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	35	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	35	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	31	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	14	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-77	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-200	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-40	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-40	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		78	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	230	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-108	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-44	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		9	V			
Sociale wijkteams						
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	9	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Teams Leefomgeving						

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

We blijven investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling op de Oosthof, Overkant, MFC, in de buitenruimte en ook elders waar de energie zit.

We werken samen met wijkpartijen om fysieke en sociale interventies aan elkaar te koppelen.

Inspanningen 2022

In de buurt PIII zijn buurttuintjes ontwikkeld en nog in aanleg.
Door actieve integrale samenwerking met Vivare, het Sociaal wijkteam, team Leefomgeving en de afdeling Werk en Inkomen hebben wij 104 woningen bezocht om behoeften op te halen en interventies te plegen waar nodig.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Samen met Stichting Pas zien we mogelijkheden om alle Presikhaafse kinderen naar de vroeg- en voorschoolse educatie te sturen om te voorkomen dat kinderen met een sociale en taalachterstand op de basisschool starten.

Inspanningen 2022

Samen met Stichting Pas hebben we een goed beeld van de behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Door het wegvallen van Goed Geregeld op het MFC missen we een laagdrempelige vorm van ondersteuning bij financiële problemen.

We zetten in op een laagdrempelige inloop met verschillende disciplines (zoals Werk en Inkomen, Sociaal wijkteam en sociaal raadslieden) die outreachend en integraal werken.

Inspanningen 2022

We zoeken naar geschikte locaties. We hebben onze jongerenwerkers gevraagd om in te zetten op financieel bewustzijn.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Door het programma van Rijnstad Sportbedrijf PU worden speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken beter benut. Het park Presikhaaf wordt beter gebruikt door verschillende sportbedrijfjes. We zien hier een positief effect van corona; mensen bewegen zich meer naar buiten.

Inspanningen 2022

- We hebben verschillende watertappunten aangelegd.
- Sportpark Elsweide is opengesteld voor kinderen uit de wijk waardoor er meer speelruimte voor ze is gekomen.
- Naast sportpark Over Het Lange Water is het aanleggen van een goede voorziening voor kinderen en jongeren voorbereid.
- Speelplek Molecatenstraat is samen met bewoners ontwikkeld en interessanter gemaakt voor kinderen.
- Het speel- en beweegprogramma is geïntensiveerd. Op grotere speelplekken zijn watertappunten gerealiseerd. Jongeren- en kinderwerk zetten actief in op een gezonde leefstijl.
- Het MFC heeft de speelplaats aangepakt zodat kinderen fijn kunnen bewegen en spelen en ouders langer blijven ‘plakken’. Hierdoor leren ouders elkaar beter kennen en ontstaat er een breder netwerk om het kind.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Corona heeft er toe geleid dat er een broze sociale structuur is overgebleven.
Er zijn veel verschillende culturen in Presikhaaf die elkaar graag binnen de eigen kring willen ontmoeten.

Inspanningen 2022

Ontmoetingsplekken zijn waar het nodig was uitgebreid en versterkt.
Er is actief ingezet op het vergroten van het netwerk van individuele bewoners door bijvoorbeeld het renovatieproject in de buurt P1, wijkdiners van welzijnspartner Vitanos en het pleinfeest bij het Multifunctionele centrum.
De wijkwebsite is opgezet door het wijkplatform. Dit geeft een uitgebreid overzicht van wat er allemaal aan aanbod is in de wijk.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We hebben geïnvesteerd in het netwerk en op de verschillende speelplekken. Ouderbetrokkenheid blijft op de agenda van de sociale tafel.

We zetten actief in op ouderbewustzijn bij kinderen van -10 maanden tot 4 jaar om te voorkomen dat kinderen met een achterstand op de basisschool starten.

Inspanningen 2022

Initiatieven als Kansenmaker en Presikhaaf University dragen actief bij aan bewustwording van identiteit.

We hebben actief ingezet op programmering bij de speel- en ontmoetingsplekken en we hebben onze wijkprofessionals de opdracht gegeven bij iedere kinderactiviteit bewust ouderschap te ontwikkelen. Hierdoor liggen we op koers.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

De pilot mediawijsheid loopt en krijgt steeds meer aandacht bij zowel ouders als kinderen.

Initiatieven als de Kansenmakers, Sportbedrijf, Rijnstad, Bieb3000 (collectief Koppig) en Presikhaaf University dragen ieder hun steentje bij aan de ontwikkeling van een positief zelfbeeld door verschillende interventies te plegen op het gebied van sport, huiswerkbegeleiding en creativiteit.

Inspanningen 2022

De pilot mediawijsheid loopt. De ervaringen van kinderen en jongeren met wat hun verschillende achtergronden betekenen zijn gedeeld met elkaar en de wijk waardoor zij meer zicht hebben gekregen op hun identiteit.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Er zijn meerdere bijeenkomsten tussen jongeren en professionals geweest om behoeften op te halen en wederzijds te spiegelen.

Daarnaast zijn er meerdere projecten geweest waar we bewust de inspraak van kinderen en jongeren hebben meegenomen in het ontwerp, plan van aanpak en/of visie (inrichting speeltuin, wijksafari jeugd, meidengroepen, inspraak jeugd ontwikkelperspectief PIII). Dit draagt bij aan zelfbewustzijn en het ontwikkelen van je identiteit.

Inspanningen 2022

Verschillende wijkpartijen (Presikhaaf University, cultuurmakelaar, Rijnstad, Pactum, straatcoaches) kennen de behoeften van de verschillende specifieke jongeren en hebben hun programma hierop aangepast.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

Samen met wijkprofessionals hebben we een beter beeld van de overlast. Daarnaast wordt er actief ingezet op communicatie over de vraag waar, hoe en wanneer overlast te melden. We zien hierdoor een toename van het aantal Fixi-meldingen.

Door beter zicht op het type overlast, vinden er gerichtere interventies plaats. Terugkoppeling richting bewoners na een gedane melding is cruciaal om het gevoel van invloed op de leefomgeving van bewoners te stimuleren.

Inspanningen 2022

De professionals werken heel goed samen op het thema wijkveiligheid. Er is nog geen wijkveiligheidsagenda opgesteld samen met bewoners omdat bewoners aangeven weinig vertrouwen in de overheid te hebben. We zien deze agenda als een middel om de veiligheid en leefbaarheid te vergroten. Dit middel geven wij een andere vorm door de professionals in de wijk zo goed mogelijk te faciliteren. Tijdens de wijkveiligheidsoverleggen met de samenwerkingspartners worden trends, ontwikkelingen en vindplaatsen besproken om zo gericht interventies te kunnen inzetten.

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

We werken aan een duurzaam mobiliteitsplan. Onderdeel van dat plan is een wegenstructuurplan. In dat plan maken we keuzes over maximumsnelheden van wegen (met bijbehorende inrichting).

Inspanningen 2022

We hebben in het kader van het op te stellen mobiliteitsplan geagendeerd dat langzaam verkeer meer ruimte krijgt in Presikhaaf. De Keulse Slag (30 km/u) is afgewaardeerd. Bij het project zijn versmallingen aangelegd waardoor de gemiddelde snelheid verlaagd is.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Het aantal bewoners dat zich actief inzet op het leefbaar houden van de wijk met betrekking tot zwerfafval blijft redelijk stabiel. Dit zou meer mogen worden.

Coöperaties en team Leefomgeving slaan de handen ineen om opruimacties te organiseren.

Inspanningen 2022

De aanpak zwerfafval heeft continue aandacht. We zetten in op de betrokkenheid van bewoners. We hebben gezien dat in P1 de betrokkenheid hierbij aanzienlijk is.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.142	23.749	27.125	26.248	877
Baten	2.285	2.051	2.210	2.164	-46
Saldo lasten en baten	***-18.857***	***-21.698***	***-24.915***	***-24.084***	***831***
Toevoegingen aan reserves	392	95	781	539	242
Onttrekkingen aan reserves	196	10	589	620	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-195***	***-85***	***-192***	***81***	***273***
Gerealiseerd resultaat	**-19.052**	**-21.783**	**-25.107**	**-24.003**	**1.104**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		894	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.380	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		30	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		0		WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-50	N	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
Jeugdzorg		-310	N	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	77	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	59	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	47	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	37	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	22	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	17	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-49	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-86	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-280	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR

Baten		-59	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-59	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		275	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	322	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-47	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		49	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	49	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

We bouwen aan netwerken die zich gezamenlijk en in samenhang inzetten voor de bewoners. Voorbeeld hiervan is buurthuiskamer de Duiventil en met het Huis voor de Wijk is een toekomstscenario ontwikkeld (met als onderdeel het buurtbaanbureau). Ook het jongerencentrum de Fresh ontwikkelt zich, door inzet van vrijwilligers, als breder buurthuis voor de wijk. In Immerloo is in “de Plint’ van de flat aan het Brandenburgseplein een huiskamer ontstaan die ook grotendeels op vrijwilligers draait. Ter ondersteuning van de vrijwilligers is een extra participatiemedewerker aangetrokken.

Inspanningen 2022

In de wijk hebben we met een aantal partners een afspraak over Call2Action, dit houdt in dat bij signalering van een probleem door bewoners dit besproken wordt en er warme overdracht plaatsvindt naar de partij die samen met de bewoner hiermee aan de slag kan. Dit is vastgelegd in een procedure. De afspraak loopt nu tussen de jeugdpartners, Sociaal wijkteam en Werk en inkomen. Verdere uitrol naar meerdere partijen vindt 2023 plaats.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

In Malburgen hebben Goed Geregeld Arnhem, Werk en Inkomen en het Sociaal wijkteam zich verenigd in een gezamenlijk inloopspreekuur met korte lijnen om de ondersteuning te bieden die nodig is.
In 2022 is een aanpak voor Immerloo Schuldenvrij opgezet waarbij bewoners met schulden worden geholpen maar waarbij ook voorwaarden worden gesteld aan hun ontwikkeling (zelfredzaam worden).

Inspanningen 2022

Goed Geregeld Arnhem is gestart en heeft op twee plekken in de wijk spreekuren samen met Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam. Bij het spreekuur in buurthuis de Fresh is ook het taalhuis aangesloten.
Verder zijn de signalen vanuit de achter-de-voordeur-aanpak Immerloo opgepakt en is deze aanpak voortgezet in Immerloo.
Het buurtbaanbureau (onderdeel van het Huis voor de Wijk) is opgezet en start februari 2023 met ongeveer 80 deelnemers. Daarnaast zijn vanuit het handelingskader negen energiecoaches opgeleid en aan de slag om Malburgers te ondersteunen in de energietransitie.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

We hebben in het kader van armoedebestrijding opdracht gegeven aan Ruimtekoers om voor bewoners met een migratieachtergrond een creatief programma te ontwikkelen met als resultaat dat de doelgroep beter de weg weet te vinden naar het hulp- en informatieaanbod.

Inspanningen 2022

Na corona is veel aandacht besteed aan het opnieuw opstarten van de programmering binnen de buurthuizen, maar ook aan de financiële impact van corona op de buurthuizen. Buurthuiskamer de Duiventil is verzelfstandigd maar ondersteuning is nog noodzakelijk. In de Plint van het Brandenburgseplein is door vrijwilligers een inlooppunt georganiseerd voor bewoners van Immerloo.
Om de vrijwilligers te ondersteunen en de betrokkenheid van bewoners te vergroten, is een extra participatiemedewerker aangetrokken.
Op de Bakenhof hebben de sportverenigingen zich verenigd achter een aantal gezamenlijke doelstellingen: een opener uitstraling van het sportpark, vergroten van de zichtbaarheid van het sportpark, verbetering en vergroening van de entree en meer in verbinding met de wijk. Hiervoor zijn plannen ontwikkeld die in 2023 tot uitvoering moeten komen.
Een belangrijke spil in het wijkdeel Noord-Oost is de muziekvereniging DWS (Door Wilskracht Sterk). Daarom is met hen gekeken naar vervangende huisvesting (noodzakelijk door nieuwbouwplannen) in combinatie met hun ambitie om van meerwaarde voor de wijkgemeenschap te zijn.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

In de wijk zijn verschillende partijen actief voor de kinderen en jongeren. Om de krachten daarin te bundelen heeft het team Leefomgeving een jeugdtafel (welzijnspartners) en een
onderwijstafel (directeuren primair onderwijs) opgericht zodat partijen vanuit dezelfde doelstellingen werken, aanvullend op elkaar werken en samenwerken (bijvoorbeeld in de doorgaande lijn van kindwerk jongerenwerk en integratie van kind- en jongerenwerk binnen de naschoolse programma's). Op alle scholen met veel kinderen met onderwijsachterstanden, heeft met ondersteuning vanuit het team Leefomgeving een naschools programma gedraaid vanuit kansrijk opgroeien.
Verder is specifiek ingezet op de doelgroep 0-4 jaar omdat veel kinderen met een achterstand in het primair onderwijs starten. Dit heeft geleid tot een integraal plan voor intensivering van de aandacht voor deze groep waaronder extra consultatiebureau-uren in Malburgen-west en een extra huisbezoek.

Inspanningen 2022

Met de jeugdpartners is gewerkt aan een integrale programmering zodat er inzicht is in wat voor activiteiten alle partijen ondernemen en wanneer, en waar dit aan bijdraagt. Daarmee zijn dubbelingen in de programmering voorkomen en werd ook duidelijk waar extra inzet nodig is. Dit betrof vooral uitbreiding van het kinderwerk in Malburgen-West en Zuid-Oost. Dit is per 2023 gerealiseerd.
Alle jeugdpartners zetten actief in op ouderbetrokkenheid bij de activiteiten. Per leeftijdsgroep krijgt dit op een andere wijze vorm.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

In alle buurthuizen/multifunctionele centra binnen de wijk zijn activiteiten waar Malburgers met een migratieachtergrond zich welkom voelen. Daar is aandacht voor eventuele taalachterstanden en zijn activiteiten voor Malburgers met een migratieachtergrond.
De deelname van Malburgers met een migratieachtergrond aan de wijkplatforms en wijkbeheergroepen blijft achter en is een blijvend punt van aandacht. Samen met maatschappelijke partners in de wijk wordt de deelname gestimuleerd.

Inspanningen 2022

In samenwerking met City@home hebben we gezorgd voor activiteiten waarbij vrouwen met een migratieachtergrond elkaar ontmoeten en tegelijk met taal oefenen.
Op diverse andere plekken sluit het Taalhuis aan bij activiteiten om te kijken wat zij voor de bewoners kunnen betekenen.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

We hebben de doelstelling toegespitst op jongeren. Dit jaar heeft de voorbereiding plaatsgevonden voor het uitvoeren van gezondheidschecks onder jongeren om de bewustwording rond het thema gezondheid te vergroten en met de doelgroep interventies te ontwikkelen.
Met Formupgrade is de samenwerking voortgezet voor het stimuleren van een gezonde leefstijl onder volwassenen in Malburgen.

Inspanningen 2022

- In de Dragonstraat is met bewoners een plan voor sport- en beweegaanleidingen ontwikkeld.
- De groene route is grotendeels gerealiseerd maar kan nog meer worden uitgenut als wandel- en beweegroute.
- Over gezonde voeding is nog geen afspraak gemaakt met de buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk. Wel is bijgedragen aan het mogelijk maken van een gezond ontbijt op de Olympus.
- Met de ontwikkelingen op de Bakenhof beogen we ook het bewegen in de wijk te stimuleren.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

In de wijkplatforms, in de wijkbeheergroepen en in de wijkkrant/wijkwebsite is aandacht besteed aan de meerwaarde van melden. Met meer fysieke aanwezigheid in de wijk van handhavende partijen zoals boa's, straatcoaches en wijkconciërges wordt beoogd het veiligheidsgevoel te bevorderen. Daarnaast zijn er nieuwe samenwerkingen (waaronder met ROC Rijn IJssel)
Met de wijkbeheergroepen wordt periodiek eventuele overlast in hun omgeving besproken.

Inspanningen 2022

In de wijkplatforms en de wijkbeheergroepen wordt het onderwerp veiligheid op de agenda gezet als rondom dit onderwerp zaken spelen die de bewoners aan willen kaarten. Een paar eruit springende overlastgevende plekken zijn Immerloo pleinen, Drieslag en het Olympusgebied. Met partijen is hier extra inzet op gepleegd.
In Malburgen-West is er in samenwerking met bewoners een verkeersonderzoek uitgevoerd en is een plan met maatregelen opgesteld. Dit wordt in het eerste kwartaal van 2023 aan de raad aangeboden.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

Er is een regulier wijkveiligheidsoverleg. Vanuit hier worden er verschillende interventies gepleegd. Met betrekking tot jeugdoverlast zien we een dalende trend ten opzichte van vorig jaar. Voor drugsoverlast zien we een licht dalende trend in de meldingen over de afgelopen maanden.
In samenwerking met de winkeliers van winkelcentrum De Drieslag en de politie wordt gewerkt aan het verminderen van de overlast op De Drieslag. De bezetting van de politiewijkpost op De Drieslag is uitgebreid
Bij de jeugdpartners maakt het omgaan met verleidingen die het criminele circuit biedt, deel uit van de programma's. Dezelfde jeugdwerkers werken ook mee aan de naschoolse programma's op de basisscholen om zo de verbinding tussen school, straat en thuis te kunnen leggen.

Inspanningen 2022

In het wijkveiligheidsoverleg worden elke maand de cijfers geanalyseerd met betrekking tot drugs- en jeugdoverlast, overlastgevende personen, verkeersoverlast en verloedering (politiegegevens en fixi-meldingen). Op basis van deze gegeven worden afspraken gemaakt over aanpak en inzet van politie en handhavende en toezichthoudende partijen. Ook het jongerenwerk is hier op aangesloten om jeugdoverlast te voorkomen.
Er is een goede samenwerking tussen de verschillende partijen en de lijnen zijn kort.
Met betrekking tot jeugdoverlast zie we een dalende trend ten opzichte van vorig jaar. Voor de drugsoverlast zien we een licht-dalende trend in de meldingen over de afgelopen maanden.
De drugsoverlast concentreert zich rond De Drieslag. Vanuit alle partijen is hier veel aandacht voor.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

We hebben ons dit jaar geconcentreerd op winkelcentrum De Drieslag. Dat heeft geresulteerd in een pakket met maatregelen die uitgevoerd moeten worden en een projectleider die een langetermijnvisie gaat formuleren. De raad heeft hiervoor geld beschikbaar gesteld.

Inspanningen 2022

Op de Drieslag is een politiepost gerealiseerd van waaruit de handhavende partijen samenwerken en waar bewoners makkelijk binnen kunnen lopen voor meldingen of advies.
Samen met de ondernemers en handhavende partijen is gekeken welke maatregelen nodig zijn om de uitstraling en de veiligheid rondom het winkelcentrum te verbeteren. Het gaat dan onder andere om het verwijderen van de pergola, het vergroenen van het huidige winkelcentrum, nemen van verkeersbesluiten, verbeteren van de verlichting, en een winkelcentrumverbod voor wie dit nodig is. Uitvoering van de maatregelen vindt plaats in 2023.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	30.466	36.318	39.938	37.870	2.069
Baten	3.856	3.977	4.180	4.196	16
Saldo lasten en baten	***-26.610***	***-32.342***	***-35.758***	***-33.673***	***2.085***
Toevoegingen aan reserves	422	197	1.340	1.030	310
Onttrekkingen aan reserves	352	123	995	1.010	15
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-70***	***-74***	***-345***	***-20***	***326***
Gerealiseerd resultaat	**-26.679**	**-32.415**	**-36.103**	**-33.693**	**2.411**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten		1.933	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.830	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		640	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		150	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-155	N	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
Jeugdzorg		-660	N	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	289	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	125	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	83	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	73	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	55	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	25	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	23	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-85	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR

Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-460	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-55	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-55	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		331	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	529	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-73	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-125	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Schuytgraaf, Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Aan de sociale tafel en in de eenzaamheidscoalitie Elderveld wordt besproken hoe partners hun aanbod op elkaar af kunnen stemmen en breed bekend kunnen maken. Bewonersondersteuning vervult hier een verbindende rol en ondersteunt bewonersinitiatieven indien dit nodig is.
Op verschillende plekken in de wijken wordt gewerkt aan het realiseren van ontmoetingsvoorzieningen.

Inspanningen 2022

- Er vindt regelmatig een bijeenkomst van de sociale tafel plaats. Aan de sociale tafel wordt besproken hoe activiteiten op elkaar afgestemd worden en breed bekend gemaakt worden.
- Bewonersactiviteiten worden waar nodig ondersteund, bijvoorbeeld door het inzetten van een bewonersondersteuner en ouderenwerker in Elderveld.
- De Eenzaamheidscoalitie heeft een aantal acties uitgezet, die bijdragen aan het verminderen van een gevoel van eenzaamheid onder ouderen in Elderveld. Tevens zijn acties uitgezet waardoor ook zorgprofessionals beter op het netvlies hebben naar welke activiteiten en voorzieningen in de wijk eenzame ouderen kunnen worden doorverwezen. Een positieve ontwikkeling is dat partijen binnen het netwerk elkaar goed gevonden hebben, waardoor er geen aparte overlegstructuur meer nodig is.
- Op basis van het wijkprogramma is gewerkt aan:
    - het realiseren van concrete ontmoetingsvoorzieningen bij het sportpark Schuytgraaf (binnenruimte jongeren), een raadsvoorstel is in voorbereiding;
    - het archeologisch veld bij de Omnibus (sport- en speelveld); het concept ontwerp is gereed, waar nog afstemming over plaatsvindt.
- Het braakliggend terrein rondom de basisscholen in Elderveld (inrichting openbare ruimte met ruimte voor ontmoeting, sport & bewegen en kunst & cultuur); er ligt een schetsontwerp. Dit zal gefaseerd uitgevoerd worden. Bewonersondersteuning is actief.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Er is samen met het gebiedsteam Werk en Inkomen en het Sociaal wijkteam geïnvesteerd in het in beeld krijgen van verschillende doelgroepen en problematieken en het maken van afspraken. Samen met Volkshuisvesting is een achter-de-voordeur-project gestart in Elderveld.

Inspanningen 2022

Het Goed Geregeld Arnhem-loket voor (financiële) vragen en advies is gestart in Elderveld en breed in de wijk bekend gemaakt. Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en bewonersondersteuning zijn hier goed op aangesloten. Over de start de van het goed geregeld-loket is breed gecommuniceerd in de wijk.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Het 10-puntenplan 'oud worden in Elderveld' is gereed en de actiepunten zijn afgestemd met wijkpartners. Zo is er bijvoorbeeld al gesproken met woningcorporaties over ouderen met een verhuiswens van eengezinswoning naar kleinere woning en zijn een aantal ouderen al verhuisd. Er is gekeken naar mogelijkheden om de openbare ruimte (op termijn) geschikter te maken voor de ouderen-doelgroep.

Inspanningen 2022

Op het gebied van welzijn, zorg, openbare ruimte en wonen zijn kortetermijnacties door wijkpartners en gemeentelijke afdelingen opgepakt. Zo is bijvoorbeeld de oversteek naar winkelcentrum Elderhof aangepast en worden periodiek overzichten verspreid van het activiteitenaanbod.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Er worden ontmoetingsactiviteiten met en voor ouders georganiseerd. Zij worden betrokken bij activiteiten voor hun kinderen en er wordt actief ingezet op het bekend maken van plekken waar ouders informatie en advies kunnen krijgen.

Inspanningen 2022

- In Schuytgraaf is er een speelmorgen en in Elderveld is er in september 2022 ook een speelmorgen gestart.
- In het netwerk jeugd Schuytgraaf is de focus eerst gelegd op het doorontwikkelen van naschools en vrijetijdsaanbod in plaats van op het bevragen van ouders. In Elderveld zijn verkennende gesprekken gevoerd met professionals, is de medezeggenschapsraad van de school aangesloten en zijn wensen van ouders op een partneravond in kaart gebracht.
- Samenwerking met ouders is in alle subsidiebeschikkingen opgenomen.
- Op 6 van de 8 basisscholen in het gebied (inclusief Rivers international school) draait een naschools programma kansrijk opgroeien of is er een pilot geweest of gestart. Met 5 scholen wordt het programma voortgezet of verder ontwikkeld vanuit de pilot.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Door het inzetten van KIES-trainingen, coaching en begeleiding vanuit de POH jeugd, sociale wijkcoaches of ingekochte zorg worden ouders, kinderen en jongeren begeleid. Daarnaast is er aandacht voor weerbaarheid en omgang met social media in het aanbod van vrijetijdsactiviteiten en in het naschoolse aanbod.

Inspanningen 2022

Het netwerk van jeugdprofessionals en andere betrokkenen rondom jeugd loopt goed en wordt steeds verder uitgebreid. Aanbod wordt steeds meer op elkaar afgestemd en op elkaar aangesloten. In Elderveld is in een wat kleiner verband vanuit een van de 2 basisscholen met een netwerk gestart en gewerkt aan een gezamenlijke visie op kansengelijkheid. Ook zijn eerste stappen gezet in het afstemmen van het aanbod en het invullen van geconstateerde hiaten.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewonersvragen en -initiatieven worden waar nodig opgepakt en ondersteund. Met bewoners wordt regelmatig geschouwd hoe de openbare ruimte erbij ligt en of deze nog aan de wensen voldoet. Het afgelopen jaar heeft met name in Elderveld regelmatig een schouw plaatsgevonden.

Inspanningen 2022

- De fysieke tafel en schouwen worden regelmatig georganiseerd. Ondersteuning van bewonersinitiatieven vindt indien nodig plaats.
- De Briellehof en Kaaghof zijn vergroend met een groene gevel en een plantsoen met bomen en struiken. De kapschuur Schuytgraaf is gereed en kan gebruikt gaan worden door de Hoogstambrigade.
- De groenvisie voor Elderveld is gereed.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

In het wijkveiligheidsoverleg worden acties afgesproken en gemonitord, ook aan de fysieke tafel en met woningcorporaties worden afspraken gemaakt. In Elderveld zijn veel vrijwilligers actief die onder andere Elderveld Schoon-opruimacties organiseren. Jeugdoverlast blijft een belangrijk punt van aandacht en in de vuurwerkperiode zijn er behoorlijke vernielingen geweest en is extra inzet op straat ingezet.

Inspanningen 2022

- Bij het wijkveiligheidsoverleg wordt gewerkt met een actielijst die steeds terugkomt op de agenda om de voortgang te monitoren.
- Bij het wijkveiligheidsoverleg is gestart met het werken met een rapportage, waarin de hotspots en belangrijkste meldingscategorieën worden besproken. Indien het bijvoorbeeld zwerfafval betreft wordt dit ook opgepakt met de collega's van openbare ruimte. De aannemer dagelijks onderhoud rapporteert ook met betrekking tot zwerfafval en hotspots.
- Adviezen zijn gegeven rondom de breng- en haalconstructie rondom de basisscholen in Elderveld en er zijn gesprekken gepland rondom de breng- en haalconstructie bij MFC de Salamander.
- Een groengroep van bewoners is aan de slag gegaan met het uitvoeren van kortetermijnacties uit de groenvisie Elderveld. Adviezen over mogelijkheden om Elderveld te verjongen, prettig oud te kunnen worden, ontmoeting te stimuleren en ingrepen om de sleetsheid van Elderveld aan te pakken zijn gegeven bij het opstellen van de startnotitie Ontwikkelperspectief Elderveld.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners worden soms meldingsmoe en vragen vaak professionals om andere bewoners aan te spreken. Ook omdat het gesprek met buurtbewoners vaak moeizaam verloopt. Dit geldt vaak voor de hotspots in de wijken, op veel andere plekken loopt het goed. Er is onvrede over de vele wisselingen van wijkagenten in Elderveld.

Inspanningen 2022

Professionals zijn actief op social media en communiceren actief over meldingsmogelijkheden en in gesprekken ook over opties met betrekking tot bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen met betrekking tot woonoverlast worden in en vanuit het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald. Vooral bij particulier woningbezit zijn er soms weinig instrumenten om overlastmeldingen op te lossen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.155	23.854	26.037	24.970	1.067
Baten	2.812	2.571	2.666	2.683	16
Saldo lasten en baten	***-20.343***	***-21.283***	***-23.371***	***-22.287***	***1.084***
Toevoegingen aan reserves	658	292	653	674	-21
Onttrekkingen aan reserves	707	180	882	727	-155
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***49***	***-112***	***229***	***53***	***-177***
Gerealiseerd resultaat	**-20.294**	**-21.396**	**-23.142**	**-22.235**	**907**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		769	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		600	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		470	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		130	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		85	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		-460	N	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Welzijn	Meedoen	71	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	52	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	45	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	38	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	29	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	26	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	13	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-140	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-190	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-29	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-29	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		56	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	161	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-45	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-60	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR

Onttrekkingen aan reserves		8	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	8	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR

De Laar, Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

Er staat inmiddels een beter netwerk van laagdrempelige ontmoetingslocaties. Doordat deze randvoorwaardelijke basis beter staat kan nu actiever en effectiever ingezet worden op het ondersteunen en uitbreiden van het wijknetwerk.

Inspanningen 2022

- Ontmoetingslocatie De Laarhof is geopend in april 2022 en begint een succesvol onderdeel binnen een netwerk van ontmoetingslocaties te worden. Er wordt actief gewerkt aan de verbetering van de samenwerking rondom boerderij De Kroon. Het Rozetje in de scholen aan de Brabantweg is in mei 2022 geopend en wordt zeer gewaardeerd. Vanuit deze basis wordt met bewoners ingezet op een meer samenhangend en behoeftegericht programma van activiteiten.
- Er loopt een succesvol participatieproces om samen met bewoners het groene terrein rondom sporthal De Laar aan de Brabantweg te transformeren in een aantrekkelijk en verbindend groen wijkpark.
- Samen met bewoners zijn buurtspeellocaties aangepast en verbonden.
- Het opbouwwerk heeft haar netwerk in de wijk uitgebouwd en werkt met de nieuw aangestelde sociaal beheerder van locatie De Laarhof. Hierbij versterken zij elkaar.
- Het gezamenlijk met het Sociaal wijkteam inzetten op het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen is nog niet gerealiseerd.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

De samenwerking op wijkniveau tussen de partners verloopt effectiever waarbij de gezamenlijke huisvesting zeer helpend is gebleken.

Inspanningen 2022

- De basis is gelegd voor de samenwerking op wijkniveau tussen de partners.
- Vanuit de partners wordt er bij nader inzien geen meerwaarde gezien in het opzetten van wijkspreekuren voor alleen Werk en Inkomen en het Sociaal wijkteam.
- Er bleek geen noodzaak voor het benoemen van specifieke gebiedsdoelstellingen rondom financiën en (arbeids)participatie. In plaats daarvan is ingezet op het versterken van de onderlinge samenwerking binnen de basisdienstverlening.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

Hoewel partijen elkaar weten te vinden is de inhoudelijke samenwerking tussen het Sociale wijkteam en Werk en Inkomen met andere wijkpartners niet volwaardig van de grond gekomen. De verwachting is dat hier in 2023 weer vooruitgang op wordt geboekt.

Inspanningen 2022

- Het project buurtschakels is onvoldoende van de grond gekomen. Samen met het Sociaal wijkteam zijn er aanpassingen gedaan in de aanpak. Medio 2023 zal het project een doorstart maken onder de naam “Elden & De Laar voor Elkaar”.
- Er zijn geen nieuwe samenwerkingen met wijkpartners gestart rondom het verbeteren van kansen in de eigen omgeving. Bestaande samenwerkingen zijn gecontinueerd.

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Alle programma's Kansrijk Opgroeien zijn gecontinueerd.
De doorgaande lijnen zijn vormgegeven door extra inzet op leeftijd 10-14 jaar en de opstart van Kansrijke start gericht op de doelgroep -9 maanden tot 4 jaar.
De buurtsportcoach is aangesteld en biedt meerwaarde in het netwerk rondom jeugd.

Inspanningen 2022

- De coördinatoren in het Kidzonly-programma zijn gekoppeld aan de wijkpartners, Rozet, Sportbedrijf en Rijnstad om een compleet programma aan te bieden.
- Afstemming tussen de verschillende partners is in reguliere (jeugd)overleggen en bij activiteiten geborgd.
- De buurtsportcoach heeft een stevige rol ingenomen en is niet meer weg te denken uit de wijk.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Er is in brede samenwerking met bewoners en werkgroepen op verschillende plekken in de wijk gewerkt aan het verbeteren van buurt- en speellocaties waarbij ontmoeten een belangrijke rol heeft.

Inspanningen 2022

- Er is samen met de partners op een aantal plekken met succes ingezet op het tegengaan van overlast en verloedering.
- Mede door de inzet van de buurtsportcoach zijn extra inwoners gestimuleerd tot bewegen.
- In samenwerking met de stadsdeelmanager zijn buurtadoptieprojecten in de openbare ruimte actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Ernstige (jeugd)overlast is terug gedrongen. We trekken intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Met ondernemers van Winkelcentrum Oostburgwal zijn acties besproken en ingezet om overlast te verminderen. De vorming van een ondernemersoverleg is geïnitieerd.

Er wordt veel werk gemaakt van de benoeming en aanpak van zogenaamde hotspots (verloederde/sleetse plekken). Hier is een intensieve samenwerking tussen corporaties en gemeente en partners op het gebied van Veiligheid en overlast (Overleg Zorg en Overlast (OZO), wijkagent, Handhaving).

Inspanningen 2022

- De BuurtWhatsApp-Preventiegroepen zijn waar nodig ondersteund door wijkagent en wijkmanager. Het aantal groepen is uitgebreid.
- Via intensieve samenwerking met partners rondom jeugd hebben we gestage vorderingen gemaakt richting preventie. De koers is ingezet om meer maatwerk op Jongerenwerk te realiseren.
- Er is actief met verschillende bewoners(groepen) samengewerkt rondom het aanpakken van verkeersknelpunten in de wijk.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.264	17.219	18.805	18.172	632
Baten	1.377	1.280	1.354	1.326	-27
Saldo lasten en baten	***-14.887***	***-15.939***	***-17.451***	***-16.846***	***605***
Toevoegingen aan reserves	142	61	436	444	-9
Onttrekkingen aan reserves	315	65	327	361	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***173***	***4***	***-109***	***-83***	***26***
Gerealiseerd resultaat	**-14.713**	**-15.935**	**-17.560**	**-16.930**	**631**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		619	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		550	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		110	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		40	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		-45	N	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-250	N	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	146	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	74	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	37	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	25	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	25	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	23	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	16	V	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	8	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR

Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-140	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-37	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-37	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		-10	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	161	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-25	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-146	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

Wijkplan Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

In 2022 zijn er meerdere ontwikkelingen geweest op het gebied van ontmoeten. Deze ontwikkelingen zijn verdeeld over het gebied waardoor een meer gebalanceerd aanbod ontstaat.

Inspanningen 2022

Eind dit jaar heeft een netwerkbijeenkomst Ontmoeten in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg plaatsgevonden. Deze is tot stand gekomen in samenwerking met meerdere partijen uit de wijk die activiteiten ontplooien op dit gebied, en is bezocht door meerdere partijen uit de wijk. In 2023 zal hier vervolg aan gegeven worden.

- De Fontein (ontmoetingsplek aan het Croydonplein) wordt doorontwikkeld. De programmering voor deze ontmoetingsplek voldoet op dit moment aan de vraag, maar kan nog verder uitgebreid worden. De locatie is met uitzondering van zaterdag nagenoeg iedere dag open.
- De ontmoetingsruimte in de Rijnlandflat wordt geëxploiteerd door Altermind. Hiermee zijn we in gesprek hoe we de locatie zo optimaal mogelijk kunnen inzetten. Het Sociaal wijkteam heeft hier een tijdje een inloopspreekuur gehad.
- Voor ontmoeten voor jongeren is de locatie de Kemphaan aangetrokken en succesvol in gebruik genomen. In dit proces zijn zowel jongeren als ouderen betrokken geweest.
- De koffieochtend bij de ESA is overgenomen door een vrijwilliger met op de achtergrond ondersteuning van Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA).
- De SWOA ondersteunt ook het initiatief Max Mobiel, dit maakt het voor bewoners makkelijker om zich in de wijk te bewegen. Dit initiatief wordt door Wereldhave, The Point en Presikhaaf University mogelijk gemaakt.

- The Point is gestart in het winkelcentrum Kronenburg. Zij geven jongeren de mogelijkheid om vaardigheden te ontwikkelen Ze bieden hiervoor structuur en trainingen.
- De contacten met diverse partners (bijvoorbeeld ICC Nour Al Houda, COA, Wijk- en Sportcentrum Rijkerswoerd en het Wijkcentrum Vredenburcht) zijn geïntensiveerd.
- De moskee - Nour Al Houda - heeft de opdracht gekregen en aanvaard om een ontmoetingsplek voor jongeren te realiseren.
- Aan de Stadslandbouw is opdracht verleend om het plan om een ontmoetingsplek te realiseren verder uit te werken.
- Rumah Baru heeft met ondersteuning van het team Leefomgeving subsidie weten te krijgen voor hun maandelijkse ontmoeting. Zij kunnen nu voor drie jaar een locatie huren voor hun activiteit.
- We zijn in gesprek met de Jacobiberg om mogelijkheden voor een laagdrempelige ontmoetingsplek in het gebied te onderzoeken.

Meer ommetjes

Voor iedere wijk gelden andere wensen ten aanzien van ommetjes. Voor iedere wijk wordt er daarom ook gekeken naar maatwerk.
In het ontwikkelperspectief Kronenburg wordt gekeken naar de looproutes in de wijk.

Inspanningen 2022

De partners in de wijk zijn gestimuleerd om gezamenlijk een programma te ontwikkelen in de openbare ruimte.

Rozet heeft in samenwerking met het platform Rijkerswoerd een boekje met kunstroutes uitgebracht. Deze routes kunnen zowel gefietst als gelopen worden.
In Vredenburg is er behoefte aan bankjes om met name voor ouderen de afstanden behapbaar te houden. Een plan hiervoor moet door de bewoners van Vredenburg nog worden aangeleverd.
In Kronenburg wordt de inrichting van de openbare ruimte meegenomen in het ontwikkelperspectief.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Jeugd in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg heeft de mogelijkheid gekregen om zich persoonlijk te ontwikkelen op het vlak van cultuur, sport, zelfstandigheid en weerbaarheid. De jeugd staat steviger in de schoenen en is beter voorbereid op volgende stappen in hun leven.

Inspanningen 2022

Binnen het programma Kansrijk Opgroeien is er met de scholen gewerkt aan naschoolse programma's op het gebied van sport, cultuur, weerbaarheid, ontwikkeling et cetera. Inmiddels zijn daar bijna alle basisscholen uit het gebied bij aangesloten. In aansluiting daarop heeft er tijdelijk een schaatsbaan in de wijk gestaan, The Big Draw in Kronenburg, social mediatraining, Vitesse Hattrick, Run4Fun en het vakantiekamp hebben plaatsgevonden.
Via de scholen is voor individuele kinderen budget beschikbaar gesteld voor kleding, schoeisel, persoonlijke hygiëne en is sinterklaasviering voor kinderen in armoede mogelijk gemaakt.
Een beurs voor tweedehands schoolspullen, sportartikelen en buitenspeelartikelen heeft plaatsgevonden.
Voor de kinderen van het voortgezet onderwijs is via PowerPlug Academy de mogelijkheid geboden voor huiswerkbegeleiding, persoonlijke ontwikkeling en loopbaanonderzoek.
Vanuit Rijnstad en The Point worden jongeren vaardigheden aangeleerd om zich in de huidige maatschappij te redden. Powerplug en Rijnstad zijn in contact gebracht met Prospect4Cash. Deze partij helpt jongeren aan werk en begeleidt ze daar langdurig in.
Het netwerk voor opvoedondersteuning wordt in kaart gebracht en zal in 2023 afgerond worden. Dit zal gedeeld worden met de scholen.

Het project Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is afgerond en krijgt een vervolg in de opvoedondersteuning plan Nieuw-Zuid.

De regisseurs van Werk en Inkomen hebben op woensdagochtend een locatie in de Fontein tot hun beschikking en op donderdag bij het Sociaal wijkteam. Mogelijkheden tot uitbreiding worden nog onderzocht.

Er is extra inzet geweest op de jonge-moedergroep. Dit heeft plaatsgevonden in de vorm van een verdiepende training op het gebied van opvoedondersteuning.

Naast het programma voor de jeugd hebben wij in 2022 een opdracht verstrekt voor kansengelijkheid voor volwassenen. Hier wordt met name ingezet op kansengelijkheid voor (allochtone) vrouwen.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Met bewoners en professionals is gesproken over de mogelijkheden om de wijk te vergroenen. Daar waar mogelijk is er ook al uitvoering aan gegeven. Daarbij zijn het tegengaan van wateroverlast en hittestress belangrijke onderwerpen.

Inspanningen 2022

In het gebied zijn talrijke projecten uitgevoerd binnen dit thema. Uitgevoerde projecten:
Vredenburg

- Heiligerleeplaats is in samenwerking met bewoners gerealiseerd. Verharding is vervangen door groen en de inrichting is verbeterd.
- Adorppad, de gesprekken met bewoners zijn gestart, met als doel het plein te verbeteren. Minder steen, meer groen is de insteek.
- Bronsveenhof, de gesprekken met bewoners zijn gestart, met als doel het plein te verbeteren. Minder steen, meer groen is de insteek.
- Groningerpark is uitgebreid. Het versteende plein van de scholen is met de nieuwbouw verkleind. Het overgebleven gedeelte is vergroend en samengevoegd met het achterliggende Groningerpark. Hierdoor is een mooiere speelruimte voor de jeugd ontstaan.

Kronenburg

- Schepen te Boeckoppad, de verruiming van de boomspiegels is in de hele straat gerealiseerd.
- De Groene Driehoek (tussen Madser en Bibliotheek) is in samenwerking met bewoners gerealiseerd en zal in 2023 feestelijk geopend worden en van een naam worden voorzien.
- Allerlei kleine vergroeningsprojecten in het gebied tussen de busbaan en de Huissensedijk zijn in ontwikkeling.

Rijkerswoerd

- Achter de Coulissen is een groot stuk verharding weggehaald en vergroend.
- Er is een bewonerswerkgroep actief op dit thema die nauw samenwerkt met de gemeente
- In een groot stuk weide aan de Mooieweg worden bomen geplant.
- Aan de Willem Dreessingel is groen verfraaid met een natuurspeelplek.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Dit onderwerp blijft voor bewoners onverminderd belangrijk. Helaas zien we dat sommige bewoners er voor kiezen hun huisraad naast containers te zetten. Ook verwaarloosde achtertuinen vormen regelmatig een ergernis bij bewoners in de wijk. Hierin kunnen wij alleen een adviserende rol spelen. Wij kunnen bewoners niet dwingen hun tuinen aan te pakken.

Inspanningen 2022

In Kronenburg wordt de openbare ruimte grondig aangepakt als onderdeel van het ontwikkelperspectief Kronenburg.
In Kronenburg is gewerkt aan een pilot voor meer bewustwording over overlast (onder andere van ratten), deze loopt door in 2023.

In Rijkerswoerd is de bewonerswerkgroep Openbare Ruimte en Groen actief die een document heeft gemaakt met zeer veel kansrijke plekken. Hier moet prioritering nog op plaatsvinden.

in Vredenburg zijn we momenteel bezig om rond de straten Loppersumhof en Stedumhof de leefomgeving te verbeteren. Dit houdt een verbetering in van het groen maar ook wordt samen met Portaal actie ondernomen om deze buurt te verbeteren.

Betere balans in het speelaanbod

Spelen is een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van kinderen. Op dit moment concentreren we ons op de speelplekken die onderhoud nodig hebben of waar bewoners zelf initiatief nemen en aangeven dat ze graag verandering willen.
Daarnaast houden we bij het aanpassen of aanleggen van speelplekken rekening met inclusief spelen.

Inspanningen 2022

In samenwerking met het Sportbedrijf, maar ook met input van Rijnstad, is gekeken naar de ontwikkeling van het sportaanbod. Denk bijvoorbeeld aan het pimpen van helmen om het belang van veilig sporten te benadrukken.

Los van de fysieke plekken kijken we ook naar het aanbod op de verschillende speellocaties. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van de spelcontainers, Run4Fun en het programma op de skatebaan.

Rijkerswoerd
- Er is, samen met inbreng van ouders en kinderen, een speelplek vernieuwd aan het Renate Rubinsteinpad.

Vredenburg
- Adorppad en Bronsveenhof: er is ter plaatse een uitvraag geweest en momenteel wordt er gewerkt aan de hand van input door ouders, bewoners en kinderen aan het verbeteren van deze speelplek.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Samen met de bewoners wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om parkeerkrapte en -overlast aan te pakken. De uitdaging is om een balans te vinden tussen de verschillende ambities (vergroening) en belangen (parkeerbehoefte).

Inspanningen 2022

Naar aanleiding van een parkeeronderzoek in Rijkerswoerd is gebleken dat in bepaalde gebieden de parkeerdruk hoog is (soms meer dan 100%). Aan de hand hiervan is er getoetst of er mogelijkheden zijn om parkeerplekken te realiseren zonder af te doen aan het groen.
Hierbij wordt gekeken naar mogelijkheden voor laadpalen en alternatieve mobiliteitsvormen (bijvoorbeeld e-Hub). Er zijn afspraken gemaakt met Handhaving en Toezicht om parkeeroverlast aan te pakken.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

In de wijk Rijkerswoerd is een werkgroep Hondenbezit geformeerd die zich met dit onderwerp bezig houdt. In goed overleg zijn hier in 2022 stappen gezet om overlast van honden tegen te gaan in de wijk. Met de resultaten van deze werkgroep kunnen we ook kijken of dit toepasbaar is in de andere wijken.

Op het vlak van afval is er contact gezocht met een wijkpartner om de mogelijkheden tot het reduceren van zwerfafval te bespreken.

Inspanningen 2022

Via diverse sporen zijn de mogelijkheden tot extra handhaving in de wijk onderzocht. Dit heeft vooralsnog niet geleid tot de invulling van deze wens. We blijven zoeken naar mogelijkheden om hier invulling aan te geven

In 2022 zijn depodog-uitgiftepunten (kleine kastjes waarin hondenpoepzakjes zitten) gekocht. Deze zullen door de werkgroep in 2023 in de wijk worden opgehangen. Zij nemen ook de verantwoordelijkheid om te zorgen dat ze gevuld blijven. De werkgroep is in 2022 druk bezig geweest om een plan voor de wijk te maken.

Met betrekking tot afval zijn er afspraken gemaakt met de reclassering om plekken waar veel zwerfafval aanwezig is schoon te maken. Dit gebeurt naast het reguliere onderhoud.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

In Rijkerswoerd hebben bewoners een werkgroep Duurzaamheid gestart, zij bekijken samen hoe ze hier invulling aan gaan geven.

Samen met bewoners en organisaties uit de wijk zijn wij continu bezig hoe we thema’s zoals energie(verbruik), klimaatadaptie en duurzaamheid agenderen en verder brengen. Vanuit team Leefomgeving hebben wij hierin een verbindende en faciliterende rol.

Inspanningen 2022

We ondersteunen en waar mogelijk faciliteren (bewoners)initiatieven op het gebied van energie(verbruik), klimaatadaptie en duurzaamheid.
De werkgroep Duurzaamheid in Rijkerswoerd heeft een warmtescanwandeling georganiseerd. De mogelijkheid om een warmtescan van een woning uit te voeren is ook gedeeld aan andere bewoners in het platformoverleg. Deze mogelijkheid is ook in het platformoverleg aangekaart. Op basis van de scan kunnen bewoners bekijken welke maatregelen in hun huis effectief zijn. Daarnaast zijn zij ook deelvervoer aan het onderzoeken.

We stimuleren de samenwerking tussen organisaties, partners en wijklocaties (zoals Arnhem Aan, de moskee en het buurtcentrum de Fontein) om blijvend aandacht te houden voor de thema's.

Veiligheid

Minder overlast

Via diverse sporen zijn de mogelijkheden tot inzet van extra handhaving onderzocht. Dit heeft tot op heden nog niet tot het gewenste resultaat geleid. Voor de reguliere handhaving is een proces tot stand gekomen om beter richting te geven aan de prioriteiten van de handhavers, in de vorm van een jaarplanning. Deze planning wordt in het veiligheidsoverleg besproken. Hierbij worden ook de reeds bekende activiteiten zoveel mogelijk aan het begin van het jaar gedeeld.

Inspanningen 2022

Na intensief contact met de buurtbewoners zijn er aanpassingen gedaan aan de playground. Sinds die tijd hebben wij geen meldingen van overlast meer ontvangen.
Er zijn borden met spelregels aangebracht, de hekken zijn voorzien van rubbers waardoor de geluidsoverlast verminderd is. Handhaving heeft deze plek intensief meegenomen in hun rondes.
Een overlastgevende klimboom is, na alle andere mogelijkheden onderzocht te hebben, weggehaald.

De Mobiele ontmoetingsplek (MOP) geeft ook geen aanleiding tot extra inzet van handhavers. Hij is met de jaarwisseling blijven staan en dat heeft niet tot overlast geleid.

Na aanvankelijk veel overlastklachten te hebben ontvangen over de skatebaan, is het ook hier na intensieve inzet van ambulant jongerenwerk, politie en straathoekwerk rustig geworden.
In het wijkveiligheidsoverleg brengen we via de Radar Sonar (programma vanuit afdeling Veiligheid) risicovolle locaties in beeld. In datzelfde overleg bespreken we de inzet daar op.

De samenwerkende netwerkpartners hebben voor de vakantieperiodes activiteitenprogramma's samengesteld. Hierbij is specifieke aandacht geweest voor de jaarwisseling.

In 2022 heeft de politie spreekuur gehouden in de Fontein (ontmoetingsruimte Kronenburg). Ook is door Portaal de mogelijkheid gecreëerd om vanuit een pand in Vredenburg, gesitueerd in een problematische omgeving, werkzaamheden uit te voeren.

Meer verkeersveiligheid

Veiligheid in de wijk is heel belangrijk. In Rijkerswoerd is een werkgroep actief die dit onderwerp in kaart brengt en met team Leefomgeving bespreekt.
Oversteekplaatsen zijn niet de enige optie (en creëren schijnveiligheid) om een straat veiliger te maken. Er is en wordt blijvend breder gekeken naar mogelijkheden om de Marga Klompélaan veiliger te maken.

Inspanningen 2022

Het aanbrengen van de oversteekplaatsen blijkt op de Marga Klompélaan niet de oplossing voor de ervaren onveiligheid te zijn. Dit is met de bewoners besproken.
We kijken verder naar mogelijkheden om de veiligheid te verhogen. Hierbij valt onder andere te denken aan het periodiek plaatsen van matrixborden. Vooralsnog is er nog geen extra handhavingscapaciteit beschikbaar om de onveiligheid te kunnen bestrijden.

In 2022 zijn de voorbereidingen gestart voor de aanpassing van de Groningensingel en de Kruisstraat (RijnWaalpad). De uitvoering van beide projecten zal in 2023 plaatsvinden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.316	27.403	29.142	26.044	3.097
Baten	1.257	1.136	1.214	1.282	68
Saldo lasten en baten	***-22.058***	***-26.267***	***-27.928***	***-24.763***	***3.165***
Toevoegingen aan reserves	328	64	643	557	86
Onttrekkingen aan reserves	470	22	577	558	-18
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***142***	***-43***	***-66***	***2***	***68***
Gerealiseerd resultaat	**-21.916**	**-26.309**	**-27.994**	**-24.761**	**3.233**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		3.056	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.365	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		1.180	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		260	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		180	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		40	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	106	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	64	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	52	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	33	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	30	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	21	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	-7	N	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-48	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-220	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR

Baten		-33	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-33	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		83	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	253	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-64	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-106	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Zie voor de toelichting de inspanningen 'Rekenkamer' en 'College'.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De rekenkamer heeft in 2022 de onderzoeken naar onderwijshuisvesting en daklozenbeleid afgerond. Het betrof tweemaal een rekenkamerbrief. De rekenkamerbrief 'Een leefwereld van verschil. Een onderzoek naar het daklozenbeleid' is niet geagendeerd door de raad. Het onderzoek naar onderwijshuisvesting is in een informatieve politieke avond eind 2022 behandeld door de raad. De rekenkamer heeft tijdens deze bijeenkomst het onderzoek toegelicht. Er was een zevental schoolbesturen aanwezig om met raadsleden in gesprek te gaan over het onderzoek. Het vervolg van het politieke proces vindt plaats in 2023. Tenslotte heeft de raad in het najaar van 2022 het rekenkameronderzoek naar Van Wijken Weten uit 2021 behandeld.

Naast bovengenoemde onderzoeken voerde de rekenkamer ook twee vooronderzoeken uit. Dit was ten eerste een uitgebreid vooronderzoek naar armoede, waarbij de rekenkamer onder andere uitvoerige gesprekken heeft gevoerd met klanten van de Voedselbank. De beschouwingen uit het vooronderzoek zijn gedeeld met de raadsfracties in twee sessies. Het vooronderzoek diende als basis voor het hoofdonderzoek naar bestaanszekerheid. Het hoofdonderzoek (bestaanszekerheid) is eind 2022 opgestart. Ook voerde de rekenkamer een vooronderzoek uit naar grondbeleid. De raad nam in juni 2022 de motie 'meer grip gereedschapskist grondbeleid en stedelijke ontwikkeling' aan. Deze motie kent een overlap met het voorgenomen onderzoek. Daarom besloot de rekenkamer dit onderzoek voor nu 'on hold' te zetten.

Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen koos de rekenkamer ervoor om na de verkiezingen een groot deel van de fracties te spreken over het onderzoeksprogramma 2023-2024. Tevens verzorgde de rekenkamer een onderdeel van het startprogramma voor de nieuwe raad in april.

In 2022 heeft de rekenkamer afscheid genomen van rekenkamerlid Hans Verdellen. Samen met een afvaardiging van de auditcommissie is een nieuw lid geworven: Samet Kaymak. De huidige voorzitter Arie Teeuw en zittend lid Lydia Zwier-Kentie zijn door de raad herbenoemd voor een periode van zes jaar.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Speciaal voor projectontwikkelaars en inwoners die willen gaan(ver)bouwen is een handreiking ontwikkeld: betrek de buurt bij uw bouwplannen. Er is uitvoering gegeven aan het plan van aanpak kinderburgemeester en begin november is de eerste Arnhemse kinderburgemeester benoemd. De kinderburgemeester wordt aangesteld voor één schooljaar.
De pilot digitale wijkpanels loopt. De eerste enquête voor De Laar is uitgezet. Er is ook een start gemaakt met de voorbereiding van een burgerberaad. Het opstellen van de inspiratiegids wordt hierdoor verschoven. Om helder te maken hoe we samenwerken, zal een digitaal handvat worden gemaakt om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

College: Eenduidige werkwijze leveren

De ambities op burgerparticipatie zijn groot, zoals opgenomen in het actieprogramma van burgerparticipatie ‘Samen maken we Arnhem’. Het Arnhems Stappenplan Participatie is in 2022 vastgesteld door het college. Er wordt intern gewerkt met dit beleidskader bij nieuw beleid en projecten om zo meer inwoners te betrekken. Het beleidskader is een hulpmiddel om het participatieproces in te richten en te werken aan verwachtingsmanagement. Om burgerparticipatie verder in te bedden in de organisatie, worden er vanaf begin 2023 trainingen gegeven om te werken met het stappenplan.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem heeft in 2022 doorgewerkt aan de samenwerking in externe netwerken en de Groene Metropoolregio. In de Groene Metropoolregio werkte Arnhem zoals voorgenomen mee aan alle opgaven uit de regionale agenda.

De bestuurswisseling leidde ertoe dat posities vanuit het college in de netwerken opnieuw zijn belegd. In het Algemeen Bestuur (AB) en de bestuurlijke teams van de GMR is Arnhem opnieuw goed vertegenwoordigd. De portefeuillehouder mobiliteit is voorzitter van de opgave Verbonden regio. Ook in de andere opgaven nemen de Arnhemse bestuurders deel aan de bestuurlijke overleggen. In de VNG heeft Arnhem zijn positie versterkt door onder meer deelname aan verschillende bestuurlijke VNG-commissies. Arnhem werkt ook verder door aan het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW), samen met The Economic Board, bedrijfsleven en maatschappelijke partners.

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

Arnhem heeft in 2022 samen met de Groene Metropoolregio mede uitvoering gegeven aan de opgaven in de regionale agenda en de hiermee samenhangende lobbyagenda. Op de verschillende onderdelen van de regionale agenda is veel werk verricht en bereikt. De GMR communiceert stelselmatig over de resultaten en successen via de kwartaalberichten.

Mede dankzij de inspanningen van de Groene Metropoolregio heeft het Rijk Arnhem-Oost aangewezen als grootschalig woningbouwgebied. Hiermee kunnen we als gemeente ook aanspraak maken op middelen vanuit Den Haag om te investeren in een leefbare omgeving, betere bereikbaarheid en duurzame economie. Hierdoor kunnen woningbouwprojecten versneld worden uitgevoerd.

In het BO MIRT (Meerjarig Investeringsprogramma Ruimte en Infrastructuur) in november zijn er verstedelijkingsafspraken gemaakt met regio Foodvalley, het Rijk en provincies Gelderland en Utrecht. Een mooie mijlpaal in het proces van de Verstedelijkingsstrategie. Daarin is onder meer financiering afgesproken voor een aantal grote woningbouwlocaties zoals in Arnhem-Oost, Wijchen-West en Nijmegen. Daarnaast zijn er diverse mobiliteitsprojecten afgesproken, gericht op de (ontsluiting van) grootschalige woningbouwgebieden Arnhem-Oost en Nijmegen Stationsgebied/Kanaalzone.
Tot slot zijn er ook afspraken gemaakt over MIRT-onderzoeken om samen met Rijk en provincie diverse belangrijke corridors te onderzoeken zoals de corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens (A12) en de vrije kruising Arnhem Oost en inpassing in spoorzone Arnhem Oost en afspraken gericht op het verder brengen van de randvoorwaarden van de bouwstenen economie en leefomgeving; bijvoorbeeld de uitwerking van het groenblauw raamwerk.

Via de opgave Verbonden regio is in 2022 verder gewerkt aan een veelheid aan dossiers en lobbytrajecten, onder andere over de genoemde corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens (UAD, voorheen A12) en de vrijespoorkruising in Arnhem Oost. Op het gebied van duurzame mobiliteit is het uitvoeringsprogramma deelmobiliteit vastgesteld. Mede op basis hiervan is in het BO MIRT van november door het ministerie van I en W een bedrag van € 500.000 toegezegd voor de investering in deelmobiliteitshubs in deze regio. Deze worden de komende drie jaar uitgerold.

In het laatste kwartaal is de rapportage ‘Stadrandhubs Arnhem’, uitwerking van de (concept)visie Hubs made in [Arnhem], door de GMR bestuurlijk vastgesteld. Advies uit het rapport is om allereerst in te zetten op de locaties Waterberg en Arnhem-Zuid. De gemeente Arnhem brengt de bevindingen uit de regionale rapportage binnenkort naar het college. De visie Hubs made in [Arnhem] zal samen met de uitwerking stadsrandhubs Arnhem als bouwsteen opgenomen worden in het Duurzame Mobiliteitsplan van Arnhem, dat eind 2023 door de raad vastgesteld zal worden (voorafgegaan door een participatietraject). In het Duurzame Mobiliteitsplan zullen de vervolgstappen (prioritering en financiering) van de diverse hubs in Arnhem worden aangegeven.

Binnen de opgave productieve regio is samen met The Economic Board, de provincie en werkgevers gewerkt aan een regionale arbeidsmarktagenda. Deze moet gaan zorgen voor een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De agenda wordt uitgewerkt in een ‘Human Capital Akkoord’, een meerjarig programma met concrete activiteiten. Najaar 2022 is hier een start mee gemaakt.

Voor vergroening van werklocaties hebben we concrete afspraken gemaakt met de provincie. Deze moeten bijdragen aan vermindering van hittestress en wateroverlast en aan vasthouden van water, bevorderen van de biodiversiteit en moeten bijdragen aan de gezondheid en het werkplezier van werknemers. Per januari 2023 kan gestart worden met een pilot om tot en met 2030 zo’n 500 ondernemers en/of vastgoedeigenaren, met een totaal van 1.000 in 2040 als stip op de horizon, te stimuleren hun perceel te vergroenen.

Binnen de opgaven circulaire regio is de circulaire impactladder ontwikkeld, een maatstaf om de circulariteit van nieuwbouwwoningen te kunnen beoordelen en te bepalen in hoeverre de doelen in de woondeal 2.0 gehaald worden: 25% circulair bouwen in 2025, 50% in 2030 en 100% in 2050. In december is een start gemaakt met het

doormeten van tien geselecteerde woningbouwprojecten. De overige volgen in de eerste helft van 2023. Op basis hiervan wordt bekeken hoe de impactladder verder wordt ingezet als monitoringsinstrument.

Er is gestart met de bouw van een platform en netwerk Duurzaam Inkopen voor inkopers om circulair en toekomstbestendig in te kopen. Het gaat om bedrijfskleding, catering, kantoorinrichting, bouw, kantoorartikelen, groenvoorziening en ICT.

Er is een onderzoek uitgevoerd door Royal Haskoning DHV voor het sluiten van de kringloop van enkele belangrijke productgroepen. De meest kansrijke stromen die hier uit zijn gekomen zijn zonnepanelen en zorgafval. Op dit moment wordt uitgezocht wat ervoor nodig is om regionale ketens te gaan sluiten voor deze afvalstromen en wat de rol van de GMR hierin is.

Verder is volgens de opdracht vanuit het Rijk gewerkt aan de voorbereiding voor de Regionale Energiestrategie 2.0. Onder meer is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) afgerond en vrijgegeven voor reacties. Deze reacties worden verwerkt in de definitieve versie van de NRD.

In november is in het kader van de Community of Practice van de RES een bijeenkomst gehouden over de voortgang van de Proeftuin Aardgasvrije Wijken en de Wijken van de Toekomst. Vanuit de ervaringen van de gemeenten Nijmegen, Lingewaard, Druten en Arnhem is geconstateerd dat het vervolg op deze pilotfase een flinke inspanning van de gemeenten vraagt. Daarbij zijn het organiseren van voldoende capaciteit en het organiseren van participatie met aandacht voor gedragsverandering belangrijke punten.

De bestuurders van de cultuurregio 025 hebben in goede onderlinge samenwerking kaders vastgesteld voor de uitvoering van het transformatievoorstel cultuur. Ook is een inventarisatie uitgevoerd naar natuur, landschap en water in de regio, het zogenaamde groenblauw raamwerk. Dit is een belangrijke bouwsteen voor het Verstedelijkingsakkoord waar vanuit de opgave groene groeiregio aan wordt gewerkt.

In het derde en vierde kwartaal is door de GMR samen met The Economic Board en de provincie Gelderland gewerkt aan een voorstel voor een Regio Deal met het Rijk. Het voorstel diende als een voorselectie om met het Rijk in gesprek te komen over het sluiten van een Regio Deal om de brede welvaart te verbeteren. In november is de aanvraag voor de Regio Deal Groene groei ingediend bij het Rijk. Het Kabinet heeft op 17 februari 2023 besloten om op basis van de ingediende aanvraag een Regio Deal te willen sluiten met de regio Arnhem-Nijmegen. Hiervoor is 15 miljoen euro beschikbaar gesteld. De Regio Deal wordt in het voorjaar van 2023 uitgewerkt en met projecten voorzien op de thema's zorg, wonen, duurzaamheid, economie en arbeidsmarkt, grensoverschrijdende samenwerking. De verwachting is dat de Regio Deal met het Rijk rond de zomer van 2023 getekend kan worden.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio en in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Via deelname in verschillende werkgroepen en commissies van de VNG en de G40 heeft Arnhem in 2023 ambtelijk en bestuurlijk bijgedragen aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Na de gemeenteraadsverkiezingen zijn de VNG-commissies opnieuw bemenst. Onze inzet was daarbij gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging. Deze inzet is gehonoreerd doordat wethouders Van de Geijn en Smeulders benoemd zijn in de VNG-commissies Informatiesamenleving respectievelijk Financiën.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

Arnhem heeft in 2022 doorgewerkt aan het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking. Via de Euregio Rijn-Waal en door samen te werken met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden. In dit stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn en drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging, kennisdeling en projectontwikkeling. In 2022 hebben deze steden samen verkend op welke onderwerpen, die aansluiten bij de Strategische Agenda 2025+ van de Euregio Rijn-Waal (november 2020), verder samen kan worden gewerkt.
Medio 2022 startte de nieuwe programmaperiode van het Interreg VIA-programma, waarvoor de Euregio het regionale programmamanagement verzorgt. De Euregio helpt initiatiefnemers met het indienen van projectvoorstellen, die voor deze Europese subsidie in aanmerking komen.
Om het netwerk met Duitse partners te versterken is onder andere een samenwerking opgezet met de Duits Nederlandse Businessclub Gelderland (DNBC). Samen met DNBC werd in mei 2022 een groep ondernemers uit Duisburg ontvangen. Voor hen werd een programma georganiseerd rondom het thema waterstof. Duisburg Business Innovation (DBI) heeft ons uitgenodigd voor een tegenbezoek naar Duisburg (gepland februari 2023) waarvoor een ‘Letter of Intent’ in de maak is tussen de beide steden en The Economic Board regio Arnhem Nijmegen en DBI. De samenwerkingsrelatie moet concrete samenwerkingsprojecten gaan opleveren.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

In september 2022 is Loket Zuid heropend. Sindsdien kunnen Arnhemmers op deze locatie weer terecht voor het aanvragen en ophalen van verschillende producten zoals een paspoort of rijbewijs. In aanvulling op de dienstverlening is er een informatiebalie geopend. Bij deze informatiebalie kunnen inwoners zonder afspraak terecht voor het afhalen van eerder aangevraagde documenten. Ook kunnen zij hier spontaan binnenlopen met vragen. Medewerkers van de informatiebalie verstrekken informatie over de gemeentelijke producten en verwijzen waar nodig door naar andere organisaties.

De heropening van Loket Zuid heeft langer geduurd dan gewenst, mede als gevolg van een krappe bezetting op de afdeling Burgerzaken en een toename van werkzaamheden. Zo zijn er in 2022 33% meer eerste inschrijvingen in de Basisregistratie Personen (BRP) geweest. Voor een groot deel gaat het hier om inschrijvingen van vluchtelingen uit Oekraïne. Maar er is ook een toename geweest van eerste inschrijvingen van statushouders en migranten. In 2022 zijn 18.500 reisdocumenten aangevraagd, 4.000 meer dan in 2022. En het aantal huwelijken is gestegen met 20%. Verder is in 2022 veel aandacht uitgegaan naar voorbereiding op nieuwe en veranderende wetgeving, zoals rondom de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit, erkenning en gezag van ouders en de Kieswet.

De toegenomen vraag heeft tot gevolg gehad dat er soms langere wachttijden waren of dat werkzaamheden werden uitgesteld. Dit geldt bijvoorbeeld voor adresonderzoeken, naturalisaties en het kunnen doen van een melding voor een huwelijk.

Ondanks de druk op de afdeling Burgerzaken, voldoen we aan de kwaliteitsnormen van het Rijk. We scoren wel iets lager dan voorgaande jaren. Dit kunnen we verklaren doordat we kritischer hebben gekeken naar de eigen werkwijze. De verbeterpunten die daarbij naar voren zijn gekomen zijn eenvoudig op te lossen.

Digitaliseren van het klantproces

In 2022 is vooral achter de schermen hard gewerkt aan de digitalisering van de dienstverlening. Verschillende systemen hebben een update gehad en er zijn voorbereidingen getroffen voor de overstap naar een nieuw, gemeentebreed, zaaksysteem. Aan dit nieuwe systeem zijn de uitrol van e-diensten en het klanttevredenheidsonderzoek gekoppeld. De uitvoering daarvan vindt plaats in 2023.
De doorontwikkeling op digitalisering, en het grote aantal technische storingen, heeft veel tijd en aandacht gevraagd. Hierdoor zijn 'klantreizen' nog niet in beeld gebracht. Dit wordt in 2023 alsnog opgepakt binnen de doorontwikkeling van de afdeling Burgerzaken.
In 2022 zijn de gemeenteraadsverkiezingen georganiseerd. Deze zijn goed en zonder noemenswaardige incidenten verlopen. Er zijn verschillende maatregelen genomen om de verkiezingen voor iedereen toegankelijk te maken. Er zijn voorzieningen getroffen voor bijvoorbeeld stemmers die minder mobiel zijn, of een visuele of auditieve beperking hebben. Hier hebben we positieve reacties op ontvangen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Klanttevredenheid					
Eenheid: Cijfer					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf 2022 voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					**100,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 100% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking.					
Opkomst verkiezingen Tweede kamer				**73,6**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.					
Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	**49,6**				**46,5**
Eenheid: Percentage					
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.					
Opkomst verkiezingen Provinciale Staten		**50,7**			
Eenheid: Percentage					
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.					

Opkomst verkiezingen Europees Parlement	**39,2**
Eenheid:	Percentage
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.
Opkomst verkiezingen Waterschappen	**45,5**
Eenheid:	Percentage
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Woonlasten éénpersoonshuishouden	**695,0**	**700,0**	**707,0**	**694,0**	**876,0**
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
Woonlasten meerpersoonshuishouden	**759,0**	**763,0**	**750,0**	**711,0**	**949,0**
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
WOZ-waarde woningen	**187,0**	**204,0**	**217,0**	**239,0**	**265,0**
Eenheid:	De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.				
Bron:	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken				
Formatie ambtelijk apparaat	**5,9**	**5,8**	**5,8**	**6,1**	**6,1**
Eenheid:	Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Bezetting ambtelijk apparaat	**5,8**	**5,7**	**5,9**	**6,1**	**6,3**
Eenheid:	Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				
Apparaatskosten per inwoner	**646,0**	**490,0**	**490,0**	**406,0**	**421,0**
Eenheid:	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	**13,0**	**21,0**	**17,0**	**22,7**	**19,5**
Eenheid:	Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Overhead % van totale lasten	**7,0**	**5,0**	**9,5**	**9,0**	**8,9**
Eenheid:	Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Echt contact met de gemeente (21A59)

De tekst zoals is voorgesteld in het amendement is overgenomen in de Begroting 2022.

Samen werken aan een mooier Arnhem (21A61)

De samenwerking – ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid – tussen college en raad is belangrijk voor het vertrouwen in de Arnhemse politiek. De controlerende en kaderstellende rol vereist een goed, tijdige en volledige informatievoorziening aan de raad. Het college staat hier voor. Naar aanleiding van het feitenrelaas van onderzoekbureau Strated consultancy zijn er aanbevelingen gedaan om de informatievoorziening te verbeteren. Naar aanleiding hiervan zijn onder andere de formats voor de raadsbrieven en raadsbesluiten aangepast. Met deze wijziging willen wij de informatievoorziening verbreden en versterken.

Samenspraak met de stad (21M212)

Deze motie is afgedaan door een raadsbrief van de raadswerkgroep.

Kosteloze naamsverandering van nakomelingen van tot slaaf gemaakte mensen (21M218)
We werken aan de uitvoering van de motie. Hiervoor kijken we onder andere naar de ontwikkelingen en aanpak bij andere gemeenten en het Rijk.

Meer gemeentelijke prikborden in Arnhemse wijken (21M232)
Zoals in de motie is verzocht, is het college in overleg getreden met partners en organisaties in wijken over de invoering van gemeentelijke prikborden. Uit de opgehaalde informatie is gebleken dat partners en organisaties in de wijken niet enthousiast zijn over het idee. Het college heeft de raad hierover via een raadsbrief geïnformeerd.

Stijging bouwkosten volledig opnemen in begroting (21M247)
De actuele stijging bouwkosten is verwerkt in de Begroting 2023.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	96.891	88.886	89.073	92.278	-3.205
Baten	511.617	521.831	571.771	587.497	15.726
Saldo lasten en baten	***414.726***	***432.945***	***482.699***	***495.219***	***12.521***
Toevoegingen aan reserves	42.181	19.864	34.017	52.002	-17.985
Onttrekkingen aan reserves	27.972	23.028	35.896	43.521	7.625
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-14.209***	***3.165***	***1.879***	***-8.481***	***-10.360***
Gerealiseerd resultaat	**400.518**	**436.110**	**484.578**	**486.738**	**2.161**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	9.115	V			
Financiën	8.528	V	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	1.038	V	Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	I	AR
Financiën	836	V	Vlottende en vaste financiering	I	AR
Financiën	806	V	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	793	V	Nominale loonontwikkeling	I	AR
Financiën	754	V	Gemeentefonds	I	BR
Bedrijfsvoering en PenO	640	V	Beheer vastgoed planmatig onderhoud (zie ook toevoegingen)	I	BR
College	480	V	Vrijval voorziening wethouders	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	392	V	Beheer vastgoed onderhoud Koningstraat 38	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	384	V	Uitstroom trainees	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	250	V	Beheer vastgoed verduurzaming (zie ook baten)	S	AR
Bedrijfsvoering en PenO	176	V	Beheer wagenpark	I	AR
Financiën	-236	N	Naheffing BTW en BCF	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-325	N	Resultaat op personeel bedrijsvoering	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-700	N	Maat- en meerwerk gemeentebrede projecten	I	AR
Publieke dienstverlening	-860	N	Burgerzaken	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-1.013	N	Dotatie voorziening spaarverlof	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-1.400	N	Aanvullende prijscompensatie 2022 de Connectie	I	AR
Financiën	-1.428	N	Resultaat OZB	I	AR

Baten	5.792	V			
Financiën	6.610	V	Gemeentefonds	I	AR
Publieke dienstverlening	550	V	Burgerzaken	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	350	V	Resultaat op personeel bedrijfsvoering	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-250	N	Beheer vastgoed verduurzaming (zie ook lasten)	S	AR
Financiën	-278	N	Vlottende en vaste financiering	I	AR
Digitalisering en automatisering	-350	N	Interne doorbelastingen en niet gerealiseerde opbrengsten	I	AR
Financiën	-361	N	Resultaat OZB	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-479	N	Contributiemarge rendabele uren	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-10.728	N			
Bedrijfsvoering en PenO	-640	N	Beheer vastgoed planmatig onderhoud (zie ook lasten)	I	BR
Financiën	-754	N	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	-806	N	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	-8.528	N	Gemeentefonds	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2022 niet meer in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2022 (met een bijstelling van de begroting in Turap-2). Uit de september- en decembercirculaire 2022 ontstaan de volgende effecten:

- Nieuwe middelen zijn toegevoegd aan het gemeentefonds in de vorm van decentralisatie-uitkeringen en taakmutaties voor het uitvoeren van diverse taken van in totaal ruim € 10 miljoen. Een groot deel hiervan is in de decembercirculaire bekend gemaakt. Hiervan wordt voorgesteld deze over te hevelen naar de programma's waarbinnen deze taken worden uitgevoerd ter dekking van de kosten vanaf 2023 (zie ook de toevoegingen aan reserves).
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2022 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 3,5 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven te worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,5 miljoen. Hierin zijn bijvoorbeeld middelen opgenomen voor inkomstenderving covid over 2021.
- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 0,9 miljoen. Hiervan wordt € 6 ton veroorzaakt door compensatie voor loon/prijsontwikkelingen bij de sociale werkvoorziening (Wsw); het nadeel op programma Wijken algemeen moet hiermee in samenhang worden bezien.
- Over de oudere jaren (2020 en 2021) zijn afrekeningen ontvangen naar aanleiding van aanpassingen in maatstaven en uitkeringsfactor. Dit leidt tot een nadeel van ruim € 0,2 miljoen.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
In 2022 is er geen beroep gedaan op de posten onvoorzien en strikt onvermijdbaar. Per saldo levert dit een voordeel op van € 1,0 miljoen.

Vlottende en vaste financiering
Vlottende financiering
Het resultaat op de vlottende financiering van € 534.000 wordt verklaard doordat de gemeente Arnhem in 2022 hier zo goed als geen gebruik van heeft gemaakt. Op de lasten is een voordeel behaald van € 570.000 omdat de begrote kosten niet zijn gemaakt. De baten geven een klein nadeel van € 36.000 omdat ook geen kasgeldleningen zijn verstrekt.

Vaste financiering
In de vaste financiering is een voordeel gerealiseerd ten opzichte van de begroting van € 45.000. Enerzijds is in de lasten (met daaraan gekoppeld de interne doorberekeningen in de vorm van omslagrente) een voordeel opgetreden van € 266.000 omdat veel minder nieuwe leningen zijn aangetrokken dan begroot en dus minder rentekosten zijn gemaakt (voordeel € 1,735 miljoen) en minder omslagrente is doorberekend omdat in 2021 minder is geïnvesteerd dan was begroot (nadeel € 1,469 miljoen), anderzijds zijn de baten in de vorm van ontvangen rente over verstrekte leningen achtergebleven voor € 221.000 omdat in 2021 en 2022 leningen zijn afgelost.

Nominale looncompensatie
Doordat de totale loonsom in 2022 lager is uitgevallen dan waar in de berekening van de loonontwikkeling mee rekening werd gehouden, is de loonontwikkeling € 0,8 miljoen lager uitgevallen.

Beheer vastgoed verhoging budget planmatig onderhoud
In de begroting 2022 is in dit programma rekening gehouden met een structurele jaarlijkse last van € 640.000 voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. De besteding van dit budget vindt planmatig plaats. Dit betekent dat besteding in andere jaren en/of binnen andere begrotingsprogramma's plaatsvindt. Het desbetreffende budget wordt daartoe toegevoegd aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Vrijval voorziening pensioen wethouders
Eind 2022 stond de voorziening pensioen wethouders te hoog. Na berekening om tot het doelvermogen te komen op 31 december 2022 heeft per saldo een vrijval plaatsgevonden van € 0,48 miljoen.

Beheer vastgoed onderhoud Koningstraat 38 (stadhuis)
Voor de Koningstraat 38 wordt terughoudend omgegaan met het planmatig onderhoud, omdat er nog onduidelijkheid is omtrent de huisvesting van de ambtelijke organisatie en een mogelijke verbouwing hiervoor van het stadhuis. Daarom wordt alleen het noodzakelijke onderhoud uitgevoerd en blijft er ten opzichte van het geplande onderhoud volgens het meerjaren onderhoudsplan een voordeel over van € 392.000.

Uitstroom trainees
De afdeling Personeel en Organisatie heeft een structureel budget voor het aanbieden van traineeships binnen de gemeente. Gedurende 2022 is een aantal trainees uitgestroomd. Enerzijds doordat het contract medio 2022 afliep en anderzijds doordat trainees, binnen en buiten de gemeente Arnhem, een vaste baan hebben gevonden. Dit resulteerde in een incidenteel voordeel op het budget van € 0,38 miljoen.

Beheer vastgoed verduurzaming
In de begroting is een bedrag geraamd van € 250.000 (lasten) voor uitvoering van kleinere duurzaamheidsmaatregelen aan de panden in gebruik door de gemeentelijke organisatie. Dit budget is specifiek bedoeld voor maatregelen die zich door energiebesparing volledig terugverdienen. Daarom wordt voor deze maatregelen tevens een opbrengst van € 250.000 geraamd (baten).

Beheer wagenpark
Het beheer van het wagenpark valt € 176.000 goedkoper uit dan is begroot. Dit komt vooral door het achterblijven van onderhoud, minder inzet chauffeursdiensten en huur van voertuigen.

Naheffing BTW en BCF
In de afgelopen periode heeft de Belastingdienst een boekenonderzoek uitgevoerd met betrekking tot BTW en het BTW Compensatie Fonds (BCF). Het onderzoek richtte zich op de aangiften omzetbelasting van de gemeente en de opgaaf BTW Compensatie Fonds in 2020. Zoals te doen gebruikelijk, bepaalt de Belastingdienst op basis van de uitkomsten van het onderzoek of ook andere jaren worden betrokken. Het onderzoek heeft geleid tot een naheffing van € 227.000 over de belastingjaren 2017 tot en met 2022. Eventuele belastingrente moet hierover nog worden berekend en afgedragen. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt een nadere toelichting gegeven.

Resultaat op personeel afdelingen bedrijfsvoering
Het saldo op vast personeel en inhuur laat op de lasten een nadeel zien van € 0,33 miljoen. Hier staat tegenover dat door detacheringen aan externe partijen voor € 0,35 miljoen voordeel is behaald op personeel. Per saldo is dit nagenoeg nihil.

De Connectie
Het nadelig resultaat wordt enerzijds veroorzaakt door afgesloten maat- en meerwerkovereenkomsten, die betrekking hebben op gemeentebrede opdrachten, ondersteuning en projecten (€ 0,7 miljoen). Anderzijds wordt de Connectie, conform begrotingsafspraken, door de deelnemende gemeenten gecompenseerd voor de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen via de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie. In maart 2022 zijn de materiële budgetten geïndexeerd met 4,1%. Echter, de raming van het CPB bedroeg in augustus 2022 11,4%. Het verschil (7,3%-punt) is in de tweede helft van 2022 in rekening gebracht bij de deelnemende gemeenten. Aangezien De Connectie veelal werkt met langjarige contracten, zal dit bedrag in 2022 niet geheel nodig zijn voor de meerkosten als gevolg van de huidige prijsontwikkelingen. Daarentegen is de verwachting dat, zodra de lopende contracten zijn uitgediend, deze een substantiële prijsverhoging zullen laten zien bij hercontractering. Het bestuur van de Connectie is voornemens om bij de jaarrekening een bestemmingsreserve te vormen om hier op te kunnen anticiperen

Burgerzaken
Er zijn hogere baten gerealiseerd (€ 550.000), waarvan € 448.000 aan meeropbrengst van gemeenteleges is toe te rekenen. Daar tegenover staat een lastentoename van € 860.000 die als volgt is opgebouwd:
- € 105.000 meer af te dragen rijksleges (in verband met de hogere baten);
- € 113.000 inzet vast personeel voor Oekraïne (baten zijn verantwoord op programma S08 Welzijn en inclusie);
- € 620.000 meer inhuur, die gedeeltelijk toe te rekenen valt aan de meeropbrengst gemeenteleges. Circa € 300.000 van deze inhuur wordt veroorzaakt doordat burgerzaken werkzaamheden verricht die niet gedekt kunnen worden uit de gemeenteleges.

Dotatie voorziening spaarverlof
Medewerkers kunnen sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden). Dit leidt gemeentebreed tot een incidenteel nadeel van € 2,0 miljoen, waarvan € 1,0 miljoen binnen programma S00 kan worden verklaard. Ook binnen de andere begrotingsprogramma's leidt dit tot een nadelig resultaat. Daar waar dit heeft geleid tot een substantiële afwijking is hiervoor een toelichting opgenomen in het desbetreffende programma.

Resultaat OZB
De opbrengsten uit OZB zijn € 361.000 lager uitgevallen dan begroot. Bij de niet-woningen heeft de WOZ-waarde zich negatiever ontwikkeld dan waarmee bij de tariefberekening rekening is gehouden. De minderopbrengsten die hierdoor zijn ontstaan, worden echter ruimschoots gecompenseerd door meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021, bij zowel woningen als niet-woningen. Dat er per saldo toch een negatief resultaat is gerealiseerd, is te verklaren door een vanaf de begroting 2011 opgenomen structureel begrote meeropbrengst van € 860.000, die losstaat van de jaarlijkse tariefberekening. Over sommige jaren wordt deze begrote meeropbrengst daadwerkelijk volledig gerealiseerd. Over andere jaren, waaronder ook 2022, is dat niet het geval. De kosten voor verminderingen vallen € 1,4 miljoen hoger uit dan begroot. Deze afwijking is voornamelijk te verklaren door:
- De achterstand in bezwaarafhandeling is in 2022 ingehaald. Het financieel effect van een ingediend (gegrond) bezwaar op een aanslag uit 2020 of 2021 landt hierdoor in 2022.
- Er is in 2022 relatief veel opgelegd over oudere jaren, waardoor ook relatief veel WOZ-waardes van 2020 en 2021 nog zijn verlaagd. De financiële effecten hiervan landen in 2022.

We zien daarnaast een toename in het aantal ingediende bezwaren.

Toevoegingen aan reserves

<u>Gemeentefonds</u>
In 2022 hebben zestien niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van in totaal € 10.087.543. Verdeeld over de BR Taakmutaties GF/overloop van € 754.000, de BR Energiearmoedefonds van € 8.528.000 en de BR Inburgering, integratie en asiel van € 806.000.

1. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen ter dekking van de kosten van studenten die een beroep doen op de individuele bijzondere bijstand als gevolg van de stijgende energieprijzen. Deze middelen worden vanaf 2023 ingezet en om die reden gereserveerd in de BR Energiearmoedefonds.
2. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen voor de kosten die gemeenten maken voor opvangcentra. In het faciliteitenbesluit is geregeld dat de gemeenten die een opvangcentrum voor asielzoekers hebben, uitkeringen krijgen vanuit een decentralisatie-uitkering. Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
3. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid voor zogenaamde stedelijke vernieuwingsgebieden. Gebieden waar een individuele sectorale aanpak ontoereikend is en een aanvullende integrale aanpak vanuit onderwijs, arbeidsmarkt, wonen en veiligheid en gezondheid nodig is. Arnhem maakt hiervoor kosten en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop voor dekking van de inzet in 2023.
4. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van een kansrijke start. De extra impulsgelden worden ingezet om in 2023 uitvoering te geven aan deze uitvoeringsagenda Kansrijke Start 2023 en om die reden gereserveerd in de BR Taakmutaties GF/overloop.
5. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd in het kader van dekking van de kosten van gemeenten met overige onderdak voorzieningen (Bed, bad en brood). Besteding van deze middelen vindt in 2023 plaats en het budget wordt om die reden gereserveerd in de BR Inburgering, integratie en asiel.
6. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen in het kader van Dichterbij dan je denkt. In de arbeidsmarktregio worden plannen ontwikkeld om de krappe arbeidsmarkt te benutten, deze middelen zijn dan ook wenselijk voor de arbeidsmarktregio Midden Gelderland. Op dit moment zijn de plannen nog in ontwikkelingsfase dus naar verwachting zullen deze middelen in 2023 besteed worden. Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat Arnhem en de regiogemeenten hieruit in 2023 de kosten kunnen dekken.
7. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd in het kader van het versterken van de sociale basis. Dit bevordert de vitaliteit en gezondheid van ouderen, waardoor zij beter, langer en meer kunnen participeren in de samenleving. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
8. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd ter dekking van de meerkosten in het sociaal domein voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. De kosten worden in 2023 gemaakt en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
9. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd ter dekking voor de kosten van het verstrekken van de energietoeslag. De kosten worden in 2023 gemaakt en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Energiearmoedefonds.
10. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd ter dekking voor de kosten van het verstrekken van extra bijzondere bijstand in het kader van de gestegen energiekosten. De kosten worden in 2023 gemaakt en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Energiearmoedefonds.
11. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen opgenomen in het kader van Breed Offensief. Dit wetsontwerp Breed offensief beoogt processen te stroomlijnen en te harmoniseren om meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te krijgen. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
12. In de decembercirculaire 2022 worden aan gemeenten middelen toegekend voor dekking van de extra uitvoeringskosten voor de relatief hoge instroom in het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz), als gevolg van het stopzetten van de Tozo (Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers) en de vereenvoudiging van het Bbz. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
13. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van de toegankelijkheid van verkiezingen. Iedere kiesgerechtigde in Nederland dient met in achtneming van de waarborging voor verkiezingen, zo zelfstandig mogelijk een stem te kunnen uitbrengen. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
14. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen voor de kosten van maatschappelijke begeleiding. Besteding van deze middelen vindt plaats in 2023, om die reden vindt de dotatie aan de BR Inburgering, integratie en asiel plaats.
15. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van de kosten voor verlengde pleegzorg van alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Besteding van de middelen vindt in 2023 plaats en om die reden wordt dit budget gereserveerd in de BR Inburgering, integratie en asiel.
16. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen voor integratie. Als gevolg van een hogere instroom van inburgeraars is afgesproken het budget voor de inburgering op te hogen. Hiermee worden gemeenten in

staat gesteld alle inburgeraars passende ondersteuning te bieden. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
DataLand
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal;
- Croydon en Gera (partnersteden).

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- Nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Criminaliteit maakt geen kans

De ambitie om het aantal delicten terug te brengen tot een niveau dat hoort bij steden met een omvang van 100.000 - 300.000 inwoners wordt nog niet gehaald. 2022 lijkt een bestendiging te laten zien van de eerder genoemde daling in absolute zin: rond de 65 misdrijven per 1000 inwoners in plaats van het eerdere getal van 73. Hiermee staat het cijfer van Arnhem niet langer dichterbij een gemeente van 300.000+ dan bij een gemeente van 100.00 - 300.000 inwoners, maar staat er precies tussenin. Het is te vroeg om te spreken van een trend. Daarbij geldt dat het cijfer nog altijd fors hoger is dan het gemiddelde van een stad met de omvang van Arnhem. (Let op: op moment van schrijven was het aantal misdrijven in Arnhem tot aan november 2022 bekend, en was het gemiddelde voor 100.000 - 300.000 en 300.000+ gemeenten tot aan september 2022.)
Het terugdringen van de criminaliteit is ook in 2022 prioriteit geweest, waarbij we met de veiligheidspartners nauw samenwerken, in de driehoek en daarbuiten. Het gebrek aan zittingscapaciteit bij de rechtbank Gelderland is hierbij een aandachtspunt.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

De prioritering van high impact crimes is gehandhaafd. Overlast van personen met verward gedrag en jeugdoverlast vragen veel van de inzet. De beperkte handhavingscapaciteit is knelpunt gebleven, hoewel de versterking van de capaciteit de komende jaren goede vooruitzichten geeft. De camera's in de Steenstraat en de Hommelseweg en Hommelstraat zijn geplaatst en zullen naar verwachting bijdragen aan een veiliger openbare ruimte.

Misdaad mag niet lonen

Er zijn in 2022 4 vergunningen ingetrokken of geweigerd op grond van de Wet Bibob. In 36 gevallen is aanvullend onderzoek verricht door het Bibob-team. Tevens zijn 105 ondernemers gescreend in het kader van de horeca- en exploitatievergunningen. Er zijn 110 Bibob-onderzoeken uitgevoerd inzake horeca, vastgoedtransacties, omgevingsvergunningen en exploitatievergunningen. De acties uit het meerjarenplan voor de aanpak van ondermijning worden uitgevoerd. Door data-analyse wordt slimmer gebruik gemaakt van de beschikbare data en kan beter worden geprioriteerd. De voorbereiding voor een digitaal informatieknooppunt zijn onverminderd voortgezet. Er zijn op honderden locaties controles uitgevoerd. Eind 2022 heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid voor de periode 2022-2025 € 1 miljoen per jaar beschikbaar gesteld voor het plan van aanpak inzake Preventie met Gezag (voortzetting van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit). Dit bedrag is lager dan wat we hebben verzocht, hetgeen leidt tot een herprioritering van de activiteiten. Vooralsnog schatten we in dat de uitvoering van onze opgave in het algemeen op koers blijft. Het plan van aanpak mensenhandel is in 2022 afgerond en begin 2023 verzonden aan de raad. Het (landelijke) experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich helaas nog steeds in de opstartfase. Ons lokale beleid richt zich onverminderd op handhaving.

Online criminaliteit voorkomen

In 2022 zijn inspanningen geleverd met het Youth Cyber Team, dat bestaat uit 20 jongeren uit Presikhaaf en Malburgen die door training bewust bekwaam zijn gemaakt op de thema's sextorting, sexting, online normen en waarden, geweld online & exposen, fake news en easy money. Deze rolmodellen uit de wijk dragen hun kennis en kunde over aan andere jongeren, professionals en leraren in de wijk. Door de campagne joinhackshield zijn kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar door een game bewust gemaakt van de gevaren van digitale criminaliteit op het internet. Vanwege rapportages over de groei van online criminaliteit en overlast in Arnhem willen wij in 2023 de ambitie en inspanningen op het gebied van online criminaliteit een impuls geven.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal overvallen	**1,0**	**0,9**	**0,7**	**0,5**	**0,4**
Eenheid: Overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Misdrijven per 10.000 inwoners	**674,6**	**731,7**	**693,3**	**649,9**	**654,4**
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	**1,8**	**3,0**	**2,5**	**1,8**	**1,6**
Eenheid: Straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	**10,8**	**15,5**	**15,0**	**14,8**	**15,9**
Eenheid: Aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Politieregistraties overlast jeugd	**31,1**	**42,8**	**100,7**	**99,1**	**56,7**
Eenheid: Politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Verwijzingen Halt	**11,0**	**10,0**	**13,0**	**8,0**	
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Politieregistraties overlast door verwarde personen	**89,4**	**102,2**	**111,9**	**138,1**	**132,3**
Eenheid: Politieregistraties overlast door verwarde personen per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Crisisbeheersing op orde

Er is in 2022 onverminderd aandacht geweest voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. De crisisorganisatie staat paraat. Deze heeft goed werk verricht bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen in Arnhem. De gemeenteraad heeft incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld om de druk op de beperkte capaciteit die de gemeente heeft ter coördinatie van een goed en ordelijk verloop van evenementen, demonstraties en manifestaties op te vangen. Deze druk komt vanwege de toename van het aantal demonstraties en het hogere risico op geweld daarbij.

Ten aanzien van het betaald voetbal zijn in het afgelopen jaar de nodige veiligheidsmaatregelen getroffen ter voorkoming van ongeregeldheden in Arnhem, die extra middelen hebben gevraagd. Er is een gerichte aanpak ingezet op de harde kern supporters, die zich misdroegen rond de wedstrijden van Vitesse. Dit heeft geleid tot een daadwerkelijke vermindering van het aantal incidenten.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De voorbereiding op de Omgevingswet op basis van de Visie Veilige en Gezonde Leefomgeving, die wij onder leiding van de VGGM met andere partners uitvoeren, zijn onverminderd voortgezet. Dit betreft het opstellen van omgevingsvisies en -plannen. Het programma Veilige en Gezonde Leefomgeving, gericht op het verbeteren van de samenwerking tussen brandweer, GGD en GHOR ten behoeve van de integrale advisering ten aanzien van omgevingsvisies, -plannen en ruimtelijke initiatieven is beëindigd en de advisering wordt voortgezet in de lijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

In de wijkveiligheidsoverleggen worden de problemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd en wordt een aanpak vormgegeven. Eind 2022 is nieuwe capaciteit geworven, die wordt ingezet om de aanpak te versterken. De personen met verward gedrag en de jeugdoverlast blijven veel aandacht vragen. Inmiddels is duidelijk dat het ministerie van Justitie en Veiligheid voor de periode 2022-2025 zo'n € 1,6 miljoen per jaar beschikbaar heeft gesteld voor het plan van aanpak inzake Preventie met Gezag (voortzetting van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit). Hiermee kan het volledige programma worden uitgevoerd.

Steun bij aanpak woonoverlast

In 2022 is aan 318 van de 339 meldingen inzake woonoverlast opvolging gegeven. Er staan nog 21 zaken open. Er zijn geen gedragsaanwijzingen opgelegd. Wel is 7 keer een eerste kennisgeving afgegeven, hetgeen betekent dat overlastgevers per brief worden gewaarschuwd. Nog steeds zet het grote aantal gevallen de schaarse capaciteit van de gemeente onder druk en vraagt met name het opbouwen van een dossier om te kunnen komen tot een gedragsaanwijzing om meer capaciteit dan nu voorhanden is. De door de raad bekrachtigde versterking voor de aanpak van woonoverlast voor de komende jaren is cruciaal om in 2023 te kunnen doen wat nodig is.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Het meldpunt voor seksuele intimidatie heeft in 2022 24 meldingen binnen gekregen van seksuele intimidatie. We hebben voorlichting gegeven over seksuele intimidatie op een aantal scholen van het voortgezet onderwijs in Arnhem. Dankzij de versterking die de raad heeft zeker gesteld voor de komende jaren zal dit worden verbreed naar een uitgebreider voorlichtingsprogramma, zodat een brede range van Arnhemse jeugd door gerichte voorlichting weerbaar gemaakt wordt tegen seksuele intimidatie. Tevens zijn in 2022 regelmatig gastlessen georganiseerd op scholen, is een training ontwikkeld voor professionals om hen meer inzicht te geven in de problematiek en hen handelingsperspectief te bieden en is poster- en campagnemateriaal gemaakt. Ook hebben we samen met Moviera, Vizier en politie straatacties uitgevoerd, waarbij omstanders leren te zien wat seksuele intimidatie is en hoe ze kunnen helpen.
De aanpak van radicalisering in Arnhem is onverminderd voortgezet. Met name de groei van anti-democratische c.q. anti-institutionele radicalisering vraagt om nieuwe prioriteiten, nieuwe expertise, partners en aanpak. In 2022 hadden we 24 casussen van radicalisering van personen die in Arnhem en omringende gemeenten wonen.
In 2022 zijn 38 tijdelijke huisverboden uitgevaardigd, om geweld in een afhankelijkheidsrelatie tegen te kunnen gaan. In 9 gevallen is na een risico-inventarisatie besloten om geen huisverbod op te leggen.
Jeugdcriminaliteit is een prioriteit gebleven in de lokale driehoek. In het Veiligheidshuis is onverminderd gewerkt aan de persoonsgerichte aanpak van onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime-delicten. Het gaat om 46 casussen in 2022. Beleidsmatig hebben we gewerkt aan het nauwer op elkaar aansluiten van organisaties uit de zorg en de veiligheid.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In de tien wijkveiligheidsoverleggen worden met de wijkprofessionals de leefbaarheids- en veiligheidsproblemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd en wordt een aanpak vormgegeven. Door het aantrekken van nieuwe capaciteit voor wijkveiligheid eind 2022 kan de aanpak worden versterkt. Zo is een projectleider aangesteld voor een persoonsgerichte aanpak. De wijkpost Veilig Malburgen in winkelcentrum Drieslag heeft ervoor gezorgd dat de veiligheidsprofessionals aanspreekbaar zijn en zichtbaar werken aan de veiligheid van de omgeving. De radar/sonar-methodiek geeft een actueel geografisch beeld van de voornaamste vormen van overlast in de wijken, waardoor gerichte interventies mogelijk worden gemaakt. Voor de wijken in Arnhem-Oost heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid eind 2022 voor de periode 2022-2025 zo'n € 1,6 miljoen per jaar ter beschikking gesteld in het kader van de aanpak Preventie met Gezag (een voortzetting van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Criminaliteit). Dit rijksgeld kan samen met onze eigen financiering van € 750.000 per jaar per direct ten goede komen aan de aanpak van de leefbaarheid en veiligheid in Arnhem-Oost. Het door de raad gevraagde brede actieplan voor het tegengaan van overlast zal begin 2023 met de raad worden gedeeld. Hetzelfde geldt voor de evaluatie van het project Steenstraat. Ten aanzien van de wijkveiligheid is de beperkte handhavingscapaciteit waarover we de beschikking hebben nog steeds een aandachtspunt, hoewel de door de raad bekrachtigde versterkingen voor de komende jaren alsmede de aangenomen motie van de raad inzake het garanderen van een zeker niveau van straatcapaciteit goede vooruitzichten scheppen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% Onveiligheidsgevoel algemeen		37		36	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt		29		28	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
Tijdelijk huisverbod	28	27	28	22	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Diefstal uit woning	**2,5**	**2,9**	**2,2**	**1,8**	**1,7**
Eenheid: Aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	**4,7**	**5,7**	**4,8**	**4,4**	**5,0**
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	**8,2**	**7,6**	**7,1**	**6,6**	**6,7**
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron: CBS					
Vernieling	**5,7**	**6,8**	**7,4**	**6,6**	**6,3**
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron: CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	**0,8**	**0,7**	**0,6**		
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen					
Bron: CBS					

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Niet van toepassing.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	20.254	19.380	22.619	22.864	-245
Baten	4.368	2.494	4.817	5.142	325
Saldo lasten en baten	***-15.886***	***-16.886***	***-17.802***	***-17.722***	***80***
Toevoegingen aan reserves	151	71	753	805	-52
Onttrekkingen aan reserves	706	343	1.086	1.086	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***554***	***272***	***333***	***281***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-15.332**	**-16.613**	**-17.469**	**-17.441**	**28**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	-231	N			
Openbare orde en veiligheid	-231	N	Openbare orde en veiligheid	I	AR
Baten	206	V			
Openbare orde en veiligheid	338	V	Brandbestrijding en bevolkingszorg	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-132	N	Vergunningen horeca en evementen	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	0				

Openbare orde en veiligheid
Binnen Openbare orde en veiligheid is een nadeel op de lasten ontstaan van € 356.792. Dit nadeel wordt veroorzaakt door hogere uitgaven aan maatregelen en interventies uit hoofde van de aanpak 'breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit'. Daarnaast zijn er uit hoofde van de coronapandemie in de eerste helft van 2022 nog kosten gemaakt die niet zijn begroot. Deze lasten zijn onder andere veroorzaakt doordat uitvoering is gegeven aan het coronabeleid op diverse terreinen, waaronder bijvoorbeeld handhaving & ondersteuning en inzet van stewards in het horecagebied.
Hier staan kleine voordelen op andere onderdelen tegenover waardoor het totale nadeel van veiligheid uitkomt op € 230.583.

Brandbestrijding en bevolkingszorg
Over het jaar 2021 is in 2022 een terugbetaling ontvangen van VGGM van in totaal € 338.484. Dit betreft enerzijds een voordelig resultaat van € 325.207 en anderzijds een voordeel van € 13.277 uit hoofde van de afrekening piketinzet. Dit voordelige resultaat wordt veroorzaakt door lagere vrijwilligerskosten met name door het opschorten van oefeningen door de coronapandemie, een voordeel op de lasten van Logistiek & Beheer onder andere door uitstel van investeringen en niet volledige vervanging van voertuigen en voordeel op de opleidingskosten door geannuleerde studies en cursussen wegens de coronapandemie.
.
Vergunningen horeca en evenementen
De coronamaatregelen in het eerste deel van 2022 hebben een nadelig effect gehad op de legesopbrengsten. Ten opzichte van de begrote situatie bedraagt de opbrengstderving € 132.000.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid is en blijft belangrijk. Voor inwoners én voor bezoekers en voor alle vormen van vervoer: te voet, met de (deel)fiets, het openbaar vervoer, of met de (deel)auto. We zien echter ook dat mobiliteit tot leefbaarheidsproblemen leidt. We zetten dan ook vol in op duurzame mobiliteit om onze stad goed bereikbaar, maar ook leefbaar te maken.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

De koers van de afgelopen jaren is doorgezet. We blijven met name openbaar vervoer en fietsprojecten verkennen en voorbereiden. Steeds meer projecten gaan ook richting de uitvoeringsfase of zijn in uitvoering. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. Naast de provincie wordt hierbij ook het Rijk steeds meer een partner. Mooi succes daarbij is de subsidie van het Rijk die wij, in het kader van de versnelling van woningbouw, voor onder andere voor fiets- en HOV-projecten hebben gekregen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Het gedeelte Hugo de Grootstraat is als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem - Dieren aangelegd. De laatste Arnhemse delen van deze route zijn nu in voorbereiding en worden naar verwachting medio 2023 aangelegd. Ook zijn de projecten HOV-Westervoortsedijk, HOV IJssellaan, HOV Hollandweg-Metamorfoseallee, SFR Oude Zevenaarseweg en de veilige fietskruising Rijkerswoerdsestraat uitgevoerd. Projecten die steeds dichter bij de uitvoering komen zijn onder andere Bussenplein Kronenburg, de Renaissance van de Velperweg, snelfietsroute Arnhem – Wageningen, bushalte Rijnstraat, Trolley 2.0 naar Wageningen en Hub Rozet.

We hebben de bestemmingsreserve Bereikbaarheid ingezet voor de gemeentelijke bijdrage aan fietsprojecten en andere emissievrije verkeersprojecten (motie 20M248 voorrang voor fiets en ander emissievrijverkeer en de motie 21M21 budget voor accentnota fiets). Hierdoor hebben we extra projecten in voorbereiding genomen. Belangrijkste daarvan zijn het verbeterplan RijnWaalpad, fietsroute Grote Griet en de stadsfietsroute Arnhem Noord-Alteveer. Ook doen we, in overleg met beheer, investeringen om de klinkerverharding op belangrijke fietspaden te vervangen door asfalt, zoals aan de Utrechtseweg, de Velperweg en de Hollandweg.
We maken vorderingen met onze verkenningen naar de Rijnkruisingen. Dit doen we mede als onderdeel van de nieuw aan te leggen snelfietsroute VeluweWaalpad.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aandeel fiets in modal spit	**26,0**	**21,0**	**25,0**	**25,0**	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	**9,0**	**7,0**	**5,0**	**3,0**	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

We zetten in op een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, fiets). Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

We hebben grote stappen gezet met het opstellen van een eigen visie op mobiliteitshubs. Dit beleidskader geeft een beschrijving van wat mobiliteitshubs zijn (en hoe ze daarin verschillen met transferia), de functie ervan in het mobiliteitssysteem en waar deze mobiliteitshubs in Arnhem een zinvolle plek hebben. Dit in samenhang met, en als onderdeel van, onze mobiliteitsvisie die in voorbereiding is.
Vooruitlopend op dit beleid (voor hubs en Mobiliteitsvisie Arnhem) hebben we subsidie van het Rijk gekregen voor de hublocaties Gelredome en Station Presikhaaf.
Daarnaast heeft de GMR in 2021 een strategische visie opgesteld 'Mobiliteitshubs in de GMR, naar een regionaal netwerk van hubs'. In 2022 zijn voor onder andere Nijmegen, Arnhem en Zevenaar, uitwerkingen van deze regionale hub-visie gemaakt. Deze uitwerking 'Verkenning regionale stadsrandhubs Arnhem' is in 2022 gemaakt voor de Arnhemse stadsrandhubs: Gelredome, Waterberg, IPKW en (later toegevoegd) Station Arnhem Zuid. De uitwerking is gemaakt in opdracht van de GMR, maar samen met Arnhem en de provincie Gelderland. De 'Verkenning regionale stadsrandhubs Arnhem' is op 23 november 2022 geaccordeerd door het Bestuurlijk Platform Verbonden Regio.

Effectindicator		2018	2019	2020	2021	2022
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding		**0**	**0**	**2**	**2**	**4**
Eenheid:	Aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron:	Gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Eenheid:	aantal hubs gerealiseerd					
Bron:	Gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Eenheid:	Aantal gebruikers per jaar					
Bron:	Gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We zijn nog steeds via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) betrokken bij de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de langere termijn (2040).

Tijdens het bestuurlijk overleg MIRT van 10 november hebben we de volgende afspraken gemaakt met het Rijk (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Binnenlandse zaken) over de verstedelijkingsafspraken NOVEX gebied Spoorzone Arnhem Oost:

- het Rijk en de regio starten een MIRT-onderzoek 'inpassing vrije kruising in het NOVEX gebied Spoorzone Arnhem-Oost'.
- het Rijk en de regio spreken samen af het proces te starten om te komen tot een MIRT-onderzoek. In dit onderzoek wordt al uitgegaan van één keer per uur een ICE naar Frankfurt (is nu nog één keer per 2 uur). Over onder andere de snelheid op de corridor en een eventuele ICE via Arnhem/Duisburg naar Berlijn zal een definitief MIRT-onderzoek uitsluitsel moeten geven.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

Ook het afgelopen jaar hebben we een lobby uitgevoerd (deels via de GMR) bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) voor:

- Meer spoorcapaciteit (met name Utrecht - Arnhem - Duitsland).
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op termijn een mogelijke snelle ICE-verbinding naar Berlijn, via Arnhem/Duisburg (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Een oplossing voor de spoorknoop Arnhem Oost (een “vrije kruising” die de stedelijke ontwikkeling aan die kant van de stad niet in de weg zit (of zelfs faciliteert).
- En voeren we een lobby tegen een noordelijke aftakking van de Betuweroute via Arnhem (IJssellijn), Zutphen en/of Deventer naar Duitsland (Bad Bentheim).

Een deel van deze lobby heeft tot hiervoor genoemde afspraken in het bestuurlijk overleg (BO) MIRT geleid.

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

We werken er aan dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben.

Uitvoeren automaatregelenpakket

We onderzoeken welke (dynamisch verkeersmanagement-) maatregelen er mogelijk zijn om Arnhem minder interessant te maken voor het doorgaand verkeer. Dit is een lastige opgave, aangezien we het bestemmingsverkeer niet willen raken met de maatregelen om doorgaand verkeer te beperken. Dit vertraagt de voortgang. Echt principiële keuzes kunnen ook pas worden gemaakt op basis van het duurzaam mobiliteitsplan waar we nu aan werken.

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet van het parkeerbeleid van de gemeente wordt naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

In de Begroting 2023 zijn een aantal duidelijke parkeerambities neergelegd voor de stad. Deze ambities vormen de basis voor nieuw parkeerbeleid. Omdat deze ambities zoveel richting geven is er niet eerst een aparte parkeervisie nodig, maar gaan we direct aan parkeerbeleid werken. Dat beleid ontwikkelen we in nauwe samenhang met en volgend op het duurzame mobiliteitsplan.

Verbeteren verkeersveiligheid

We zetten in om het verkeerveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer te verhogen.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We zijn onze top 10 verkeersonveilige knelpunten aan het analyseren om te bezien of daar verbetermogelijkheden zijn. Parallel daaraan werken we aan het verbeteren van de verkeersveiligheid op locaties die vorig jaar of recentelijk in beeld zijn gekomen. Voorbeelden daarvan zijn de oversteek bij basisschool Confetti in Schuytgraaf en de kruising RijnWaalpad - Rijkerswoerdsestraat. Via de provincie en het Rijk hebben we subsidie gekregen om verschillende verkeersveiligheidsknelpunten aan te pakken, namelijk: de oversteek bij basisschool Confetti in Schuytgraaf. de Groningensingel en de Van Muijlwijkstraat. Deze projecten zijn momenteel in voorbereiding.
Daarnaast werken we structureel met basisscholen aan de aanleg van schoolzones en het verbeteren van de verkeerseducatie.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal verkeersongevallen	**1.172**	**1.120**	**811**	**893**	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland					
Aantal aangepakte knelpunten	**1**	**2**	**1**	**4**	**2**
Eenheid: Aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: Gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

Tijdens de voorbereiding om tot implementatie van de taxiverordening te komen hebben wij samen met de Stichting Keurmerk Taxi Arnhem (SKTA) geconstateerd dat implementatie van de taxiverordening momenteel niet realistisch is. Dor beperkingen in de infrastructuur zijn wij niet in staat om, met name rondom de Korenmarkt en het Gelredome, een situatie te creëren die een implementatie van de taxiverordening mogelijk maakt die draagvlak heeft en handhaafbaar is. We hebben daarom samen met SKTA geconcludeerd dat we moeten wachten op landelijke regelgeving waar alle taxi's (zowel opstapmarkt als belmarkt) onder vallen. Wij wachten daarom de landelijke ontwikkelingen vanuit het Rijk af, die het mogelijk moeten gaan maken om regels op te stellen voor de volledige taxibranche. Zodra deze regelgeving op orde is gaan wij weer verder met de implementatie van de taxiverordening. Wij blijven met SKTA in contact. Enerzijds om via hen in contact te blijven met de chauffeurs, anderzijds om in gesprek te blijven over zaken die we wel kunnen verbeteren. Eén van de onderwerpen daarbij zal de verduurzaming van de taxi's zijn. Verder blijven wij ons inzetten om te controleren dat de Arnhemse taxi's zich houden aan de regels van de Wegenverkeerswet. Onze taxi's blijven immers een belangrijk visitekaartje voor onze gastvrije stad.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

Zie de toelichting hierboven bij 'Beter en schoner taxivervoer'.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal kwaliteitstaxi's	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Eenheid: Aantal taxi's

Bron: Aantal vergunningen

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Stimuleer het OV (21M228)

Het college informeert jaarlijks de gemeenteraad over het openbaar vervoer door toezending van het vervoerplan voor het volgende jaar. Het vervoerplan van 2023 zal na het zomerreces aan de raad toegestuurd worden met een raadsbrief. Daarnaast heeft het college in haar akkoord opgenomen om voor Gelrepashouders een OV-rit van 1 euro te maken. Het college is nu bezig met de operationele uitwerking ervan. Het college is aanvullend bezig om door middel van diverse infrastructuurprojecten de doorstroming van het OV en de bereikbaarheid met het OV van de stad te verbeteren. Dit kan goed door rijbanen om te zetten in busstroken.
Via de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen heeft het college haar zorgen geuit over de provinciale financiering van het OV door Provinciale Staten.

Vervoersarmoede onderzoeken in Arnhem (21M251)

Het beantwoorden van de motie ‘vervoersarmoede onderzoeken in Arnhem’ is complex, doordat het over zeer gedifferentieerde en gevarieerde informatie over de Arnhemse huishoudens gaat. Er is geïnventariseerd waar en hoe deze informatie kan worden achterhaald en samengevoegd. Hierna kan worden begonnen met het daadwerkelijk achterhalen en bundelen van deze informatie.
We gaan concreet aan de slag met de aanpak van vervoerarmoede. We gaan inwoners met een laag inkomen een zeer voordelig jaarabonnement (busvoordeelabonnement) aan te bieden. Dit abonnement biedt bijna-gratis openbaar vervoer binnen de gemeentegrenzen op werkdagen vanaf 09.00 uur en in het weekend en op feestdagen de gehele dag.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	20.751	22.911	23.731	21.574	2.157
Baten	6.339	7.663	7.725	7.263	-463
Saldo lasten en baten	***-14.412***	***-15.248***	***-16.006***	***-14.311***	***1.694***
Toevoegingen aan reserves	7.423	6.837	7.936	8.936	-1.001
Onttrekkingen aan reserves	7.711	8.106	8.935	8.121	-814
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***287***	***1.269***	***999***	***-816***	***-1.815***
Gerealiseerd resultaat	**-14.124**	**-13.979**	**-15.007**	**-15.127**	**-120**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	2.012	V			
Mobiliteit	676	V	Parkeerexploitatie - onderhoud parkeergarages en overige beheerkosten	I	BR
Mobiliteit	457	V	Onderhoud panden mobiliteit (excl. parkeergarages)	I	AR
Mobiliteit	350	V	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Mobiliteit	348	V	Voorbereidingskosten projecten mobiliteit	I	BR
Mobiliteit	294	V	Programma Buiten Gewoon Beter	I	BR
Mobiliteit	-113	N	Transferhal openbaar vervoer	S	AR

Baten	-553	N			
Mobiliteit	-553	N	Parkeerexploitatie - opbrengsten	I	BR
Toevoegingen aan reserves	-881	N			
Mobiliteit	-140	N	Transferhal openbaar vervoer	I	BR
Mobiliteit	-191	N	Parkeerexploitatie, jaarresultaat	I	BR
Mobiliteit	-550	N	Programma Groot Onderhoud Openbare Ruimte incl. project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-840	N			
Mobiliteit	-294	N	Programma Buiten Gewoon Beter	I	BR
Mobiliteit	-168	N	Openbaar Vervoer Arnhem	I	BR
Mobiliteit	-182	N	Bereikbaarheid binnenstad	I	BR
Mobiliteit	-196	N	Verkeer	I	BR

Parkeerexploitatie - beheerkosten inclusief onderhoud parkeergarages
Het onderhoud op de parkeergarages valt € 0,4 miljoen lager uit dan is begroot. Dit komt enerzijds doordat er minder storingen zijn geweest en anderzijds door terughoudend beleid in het planmatig onderhoud voor de parkeergarage Rozet met het oog op de toekomstige mogelijke grote renovatie van deze garage.
Daarnaast is een voordeel gerealiseerd op de algemene beheerkosten (€ 0,3 miljoen). Onderzocht wordt in hoeverre hier sprake is van een structurele kostenverlaging.
Het totale voordeel wordt verrekend met de bestemmingsreserve Bereikbaarheidsfonds.

Onderhoud panden mobiliteit (exclusief parkeergarages)
Op een aantal panden in gebruik voor mobiliteit is € 0,5 miljoen minder uitgegeven aan onderhoud. Hiervoor zijn de volgende verklaringen aan te voeren: minder storingsonderhoud, niet op de markt kunnen zetten van opdrachten en in één geval een terughoudend beleid om planmatig onderhoud uit te voeren in afwachting van een grootschalige renovatie van het betreffende pand. Van het totale voordeel wordt € 140.000 verrekend met de bestemmingsreserve onderhoud Transferhal openbaar vervoer.

Project Gebiedsexploitatie Kronenburg
Binnen de Begroting 2022 zijn middelen gereserveerd om een deel van de sterke prijsstijging van het binnenkort op te starten project Kronenburg op te kunnen vangen. Vanuit het programma Mobiliteit gaat het om een bedrag van € 0,3 miljoen. Vanuit het programma Wonen en leefomgeving wordt nog eens € 1,1 miljoen bijgedragen. In totaal wordt € 1,4 miljoen gereserveerd (conform Raadsbesluit 15 februari 2023). De middelen zijn in afwachting van de start van het project Kronenburg toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Voorbereidingskosten projecten mobiliteit
Er is een onderbesteding ontstaan op het budget doordat de voorbereiding van enkele projecten is vertraagd. Het gaat dan met name om de projecten Snelfietsroute (SFR) Schuytgraaf en SFR Arnhem Noord. Daarnaast is het project SFR Arnhem Huissen in eerste instantie vanuit de regio opgepakt. Verwachting is wel dat deze projecten in 2023 alsnog in voorbereiding gaan (bij ons) en deze budgetten dan alsnog nodig zijn.

Programma Buiten Gewoon Beter
Een deel van de jaarprogramma Buiten Gewoon Beter is niet gerealiseerd (€ 0,3 miljoen). Door toevoeging aan de bestemmingsreserve 'Buiten Gewoon Beter' worden deze middelen gereserveerd voor de uitvoering in 2023.

Transferhal openbaar vervoer
De VVE-bijdrage aan NS Stations bv voor het gezamenlijk beheer van dit pand, valt € 113.000 hoger uit dan begroot. Dit komt hoofdzakelijk door hogere kosten voor gezamenlijke schoonmaak en energie.

Parkeerexploitatie - opbrengsten
De coronamaatregelen in de maanden januari en februari 2022 hebben een nadelig effect gehad op de ontvangen parkeergelden. Ten opzichte van de normale situatie bedraagt de berekende opbrengstderving € 0,5 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk en duurzaam economisch klimaat. Een duurzame economie die we verder willen uitbouwen en versterken.

Het afgelopen jaar heeft de Arnhemse economie te maken gehad met de effecten van de coronacrisis en de energiecrisis, maar hebben er ook vernieuwende, creatieve en duurzame ontwikkelingen plaats gevonden die de economie versterken. Op de crises is ingespeeld door de gerichte dienstverlening aan ondernemers van het jaar ervoor te continueren. In het kader van de energiecrisis is daarnaast een noodfonds opgericht en zijn ondernemers direct geholpen in het nemen van energiemaatregelen en verduurzamen van hun onderneming. Dit laatste sluit ook aan op de ontwikkelingen die in het energiecluster plaats vinden, waar ondernemers, kennisinstellingen en overheid samen werken aan de energietransitie. Verder is onder andere met De Arnhemse aanpak van krapte op de arbeidsmarkt, het masterplan Airborne Region, green deals op de bedrijventerreinen en de start van de transitiemanager binnenstad, een stevige impuls gegeven aan de duurzame economie van Arnhem.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal banen	**855,5**	**857,7**	**846,7**	**853,1**	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar.					
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	**141,6**	**145,8**	**154,3**	**159,8**	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

Door middelen van het creëren van energieke coalities (samenwerking van onderwijs-overheid-ondernemers) dragen we bij aan het versterken van het ondernemersklimaat. Ondernemerschap en ondernemers zijn van belangrijke waarde voor onze stad. Zij zorgen voor werkgelegenheid en innovatie. Onze accountmanagers hebben daarbij een proactieve rol voor bestaande en nieuwe bedrijven in de stad, door het actief participeren bij ondernemersnetwerken, bezoeken van evenementen en bedrijfsbezoeken.

Afgelopen jaar is de ondernemersdienstverlening, op basis van opgehaalde wensen en behoeften van ondernemers en ondernemersnetwerken, verder geprofessionaliseerd. In 2023 zal dit verder ontwikkeld en geïmplementeerd worden in concrete ambities en doelstellingen.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit een één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. Dit betekent onder andere dat de ondernemersdesk verder geoptimaliseerd is in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers heeft opgepakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder is uitgebouwd.
Op basis van gesprekken met ondernemers en ondernemersnetwerken zijn de wensen en behoeften van ondernemers op het gebied van gemeentelijke dienstverlening opgehaald. Deze input is meegenomen in de visie op ondernemersdienstverlening en wordt komend jaar vertaalt in concrete ambities en doelstellingen.
De nieuwsbrief voor ondernemers is gelanceerd. De website van de gemeente is verder uitgebreid met informatie van en voor ondernemers.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

De MKB SMART Together Deal is gecontinueerd.
Het project ‘De Digtale Werkplaats Arnhem Nijmegen (DWAN)’, waar studenten van MBO-HBO en WO in multidisciplinaire teams werken aan opdrachten onder begeleiding van professionals op het gebied van digitalisering, is succesvol uitgevoerd en zal de komende jaren onder leiding van de HAN worden voortgezet.
De startclub Arnhem heeft zijn netwerk van starters en startups verder uitgebreid, het aantal starters dat begeleid wordt door de startclub is maandelijks toegenomen. Starters wisten de startclub steeds beter te vinden en ook heeft de startclub meer professionele coaches aan zich weten te verbinden.
Er is eerste verkenning gedaan voor het opzetten van een incubator programma, in 2023 zal dit verder getoetst worden bij de kennisinstellingen.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Doordat onze accountmanagers zichtbaar zijn in de stad geweest in de stad hebben we een groot netwerk gecreëerd en zijn we zichtbaar voor de ondernemers. We zijn afgelopen jaar op verschillende momenten met ondernemers in contact geweest om met elkaar te praten over stadsbrede vraagstukken. Zo hebben we het Ondernemers Kontact Arnhem (OKA-netwerk) veelvuldig bezocht waarmee we zichtbaar en vindbaar waren als gemeente voor de ondernemers in de stad.
Voor het Directie Netwerk Arnhem (DNA), wat bestaat uit directeuren en bestuurders uit de top 50 grootste bedrijven uit Arnhem, hebben we interactieve sessies georganiseerd met thema's die leven in de stad; energie, human capital en ‘profileren’ van Arnhem als aantrekkelijke stad. Het themagericht werken met het DNA netwerk wordt komend jaar verder gecontinueerd.
Aan de economische agenda en de daarbij behorende uitvoeringsagenda 2022 is afgelopen jaar uitvoering gegeven door met verschillende energieke coalities de daarin benoemde projecten op te pakken.
Daarnaast hebben we, in samenwerking met partijen uit de stad, ‘De dag van de ondernemer’ georganiseerd waarbij ondernemers in het zonnetje gezet zijn, we voor hen relevante sprekers hebben uitgenodigd en werktafels hebben ingericht om gericht te netwerken met elkaar. Ook hebben er verschillende ondernemersbijeenkomsten in de wijken plaatsgevonden, deze worden voortgezet in 2023. Hiermee positioneren we ons als gemeente Arnhem dichterbij de ondernemer.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Accountmanagers en accounthouders hebben een rode loper uitgelegd voor nieuwe bedrijven die interesse hadden om zich te vestigen in Arnhem. Het ging daarbij om gerichte acquisitie op bedrijven in de energiesector, maar ook in andere sectoren die gericht zijn op groei en werkgelegenheid in de stad. Het gedachtegoed ondernemersdienstverlening heeft ervoor gezorgd dat de accountmanager het aanspreekpunt is voor bedrijven, waarbij altijd het uitgangspunt is dienstverlenend te zijn. De accountmanagers hebben een actieve rol aangenomen in het contact met bedrijven, gedurende de coronacrisis evenals de energiecrisis. Netwerken en evenementen zijn proactief bezocht door onze accounthouders en signalen worden gericht neergelegd bij de acquisiteur.
In samenwerking met partners in de stad is de HANNOVER Messe (grote industriebeurs) bezocht. De nieuwste kennis is opgedaan die vertaald wordt naar kansen in de Arnhemse economie.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Er is een start gemaakt bij het opstarten van hoe de MKB-toets uit te voeren, wat onderdeel is van ondernemersdienstverlening. De MKB-toets zal als instrument kunnen dienen om tot een betere dienstverlening te komen. Er is reeds een selectie gemaakt van ondernemers en ondernemersverenigingen die uitgenodigd worden deel te nemen aan deze MKB-toets. Hierbij is rekening gehouden met verschillende typen (MKB) ondernemers uit verschillende branches. Tevens zijn de eerste voorbereidingen getroffen voor het ondernemerspanel en de ondernemersenquête.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Snelgroeiende bedrijven	**18,5**	**17,2**	**14,3**		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen, 2020 is voorlopig
Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Samen met stakeholders in de stad werkt de gemeente aan toekomstbestendige werklocaties. In 2022 is de Visie Werklocaties Arnhem 2040 door het college vastgesteld. Deze visie is in 2022 opgesteld in afstemming met stakeholders uit de stad en geeft een beeld van hoe wij de werklocaties in Arnhem zien naar de toekomst toe. Ook heeft het college de Kantorennota 2022-2030 vastgesteld. Deze is ook door samenwerking met stakeholders in de stad tot stand gekomen.

Op de diverse werklocaties in de stad werken we aan het verbeteren van het vestigingsklimaat. Dit gebeurt op basis van zowel collectieve projecten als individuele initiatieven. Ook zijn we in 2022 gestart met een overleg Werklocaties Arnhem, waarbij we met de diverse vertegenwoordigers in gesprek zijn over kansen en ontwikkelingen op de werklocaties. Dit overleg is tot stand gekomen naar aanleiding van de uitvoeringsagenda 2022 van de Economische Agenda.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

In 2022 is de Visie Werklocaties Arnhem 2040 vastgesteld door het college en aangeboden aan de gemeenteraad. Deze visie hanteert werkmilieus waarmee duidelijk wordt waar we welke werkgelegenheid in de toekomst willen en kunnen huisvesten. Ook is de Kantorennota 2022-2030 in 2022 vastgesteld door het college en aangeboden aan de gemeenteraad. Deze nota schetst welke plekken en locaties in de stad toekomstbestendig zijn voor kantoorfuncties en welke locaties minder courant zijn. Tevens is in februari 2022 het implementatieplan Nieuwe Haven door het college vastgesteld. Hierin zijn korte, middellange en lange-termijn acties beschreven welke bijdragen aan het verder ontwikkelen van de Nieuwe Haven naar een haven met de focus op 'Maritiem en energie'.
In het eerste kwartaal van 2023 zal gestart worden met het opstellen van een ambitiedocument voor bedrijventerrein Het Broek. Gemeente en StAB zijn gezamenlijk opdrachtgever voor deze opdracht.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

In 2022 is de HOV-verbinding bij IPKW gerealiseerd waarmee de OV-bereikbaarheid van IPKW en Het Broek verbeterd is. Tevens is bij Gelderse Poort de pilot met deelfietsen van start gegaan.
Het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de diverse werklocaties is in regionaal verband opgepakt en loopt nog. In het overleg Werklocaties is bereikbaarheid en verbinding tussen de werklocaties ook een terugkerend onderwerp.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

In de regio zijn er meer tijdelijke internationale werknemers (arbeidsmigranten) werkzaam dan dat er gehuisvest zijn. De opgave van de regio is om dit beter in balans te krijgen. In 2022 zijn voorbereidingen getroffen om te komen tot een beleidskader, dat als toetsingskader kan dienen voor initiatieven voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Er is tevens uitgezocht wat het belang is van arbeidsmigranten voor het Arnhemse bedrijfsleven.

Het onderzoek naar woonbehoeften voor werknemers in de energiesector, inclusief expats en studenten, staat gepland voor 2023. Door gebrek aan capaciteit is het niet gelukt dit onderzoek in 2022 op te starten.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Het herstel na de coronacrisis, de nieuwe energiecrisis en de krapte op de arbeidsmarkt trekken een zware wissel op de Arnhemse ondernemers. Door gerichte citymarketing richting bedrijven en studenten, door een afwisselend en duurzaam toeristisch aanbod, door festivals en evenementen die passen bij Arnhem en door de grote stappen die gezet worden om de binnenstad te transformeren naar 'a place to meet' versterkt Arnhem haar positie als aantrekkelijke stad in en voor de regio.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

In de binnenstad van Arnhem is in 2022 hard gewerkt aan het herstel na de recente coronacrisis en de transformatie naar place to meet is verder gecontinueerd. De energiecrisis heeft in het tweede deel van het jaar de ondernemers, inwoners en instellingen in de binnenstad voor nieuwe uitdagingen gesteld.
De uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad is in samenwerking met Platform Binnenstad Arnhem verder opgepakt met als resultaten het aanstellen van een verbinder (direct aanspreekpunt voor de binnenstadondernemers), het beschilderen van elektriciteitskastjes en de opdracht voor de realisatie van twee muurschilderingen. De binnenstad-challenge (speelroute voor meer sport en spel in de binnenstad) met als opvolging de speelplaats op het Bartokpark is uitgevoerd. Aansluitend daarop is de Visie op Buitenspelen opgesteld die voor de komende jaren handvatten geeft om spelen in de binnenstad te bevorderen. Deze activiteiten dragen bij aan het duurzame en gastvrije onthaal, net als de realisatie van koele routes in de binnenstad.
Het door het college vastgestelde concept-omgevingsplan voor de binnenstad biedt kaders om de transformatie te versterken; een compacter winkelhart en meer mogelijkheden voor wonen, werken en maatschappelijke functies daaromheen. In september is een transitiemanager binnenstad gestart die transformatie van deelgebieden en vastgoed en de daarmee verbonden openbare ruimte gaat aanjagen en ondersteunen. De BIZ

binnenstad (bedrijveninvesteringszone), waartoe initiatief genomen is door VECA, is helaas niet in werking getreden doordat niet aan de wettelijke draagvlakeisen is voldaan. De opkomstdrempel van 50% is weliswaar gehaald, maar het aantal voorstemmers is onvoldoende.
Tot slot is binnen de Groene Metropoolregio samengewerkt aan de analyse en het toekomstbeeld van de bruisende binnensteden en krachtige kernen. Dit wordt in 2023 afgerond.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

De stichting Citymarketing positioneert Arnhem als innovatieve stad op het gebied van energie en duurzame mode. Via zowel www.ditisarnhem.nl als www.citymarketingarnhem.nl (in 2022 ontwikkeld) deelt Citymarketing Arnhem informatie en inspiratie over het gezamenlijk verder versterken van het merk Arnhem, inclusief de rol van de belangrijke elementen groen, creatief en vrij. Tijdens de vele gesprekken in de stad met organisaties en bedrijven wordt gewezen op de waarden groen, creatief en vrij, met als doel daar gezamenlijk goed invulling aan te geven.
Na enkele jaren vrijwel zonder evenementen en festivals, hebben Arnhemmers en regionale, nationale en internationale bezoekers kunnen genieten van (beeldbepalende) evenementen. De Arnhemse modemaand in juni heeft met State of Fashion en het jaarlijkse Fashion & Design Festival veel bezoekers naar de (binnen)stad getrokken. Op tal van locaties werd een divers programma aangeboden met een hoofdtentoonstelling van State of Fashion in de Eusebiuskerk. Centraal stonden de mogelijkheden om de mode-industrie duurzamer en zorgzamer te maken. Dit heeft ook geleid tot lovende recensies en artikelen in kranten en tijdschriften in binnen- én buitenland. Innovate is uitgegroeid tot een van de toonaangevende innovatieplatforms van Nederland. Dit jaar heeft het jaarlijkse festival weer grotendeels live plaats kunnen vinden. Innovate geeft innovatie, wetenschap en technologie een podium.
De Bridge to Liberation was na twee jaar digitaal weer live terug op de kade. De eerste stappen met de regio, provincie en andere stakeholders richting het Kroonjaar zijn gezet. De Vector of Memory is geplaatst op het Jacob Groenewoudplantsoen naast de John Frostbrug. Hiermee is Arnhem nogmaals op de kaart gezet als een van de belangrijkste plekken tijdens de Operation Market Garden.
Van 23 september tot en met 2 oktober vond in GelreDome de poulefase plaats van het WK Volleybal voor vrouwen. Er zijn door 24 landenteams 39 wedstrijden in Arnhem gespeeld, waarvan vijf door het Nederlandse team. Als gevolg van de coronacrisis en de oorlog in Oekraïne heeft de organisatie moeten bezuinigen. Desondanks was het WK echt een evenement van allure. Rondom het WK vonden congressen plaats, inhoudelijke en netwerkbijeenkomsten, volleyballessen en een volleybalkamp op Valkenhuizen. Op de Markt is een King of the Court stadion neergelegd als centraal punt in de binnenstad, waar omheen sportieve, culturele en vitaliteit gerelateerde activiteiten zijn georganiseerd. De stad was oranje aangekleed, er was een WK-volleybalkrant, berichtgeving via internationale televisie, landelijke en lokale kranten en sociale media. Een 30 seconden filmpje over Arnhem is uitgezonden voor alle wedstrijden op buitenlandse commerciële zenders over de hele wereld en voorafgaand aan de wedstrijden in GelreDome.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

Het Masterplan Airborne region 2022-2030 is vastgesteld. De komende jaren zetten we in op de septembermaand, herinneringstoerisme en herinneringseducatie. Ook het regioplan Veluwe Remembers is vastgesteld. De Citystore (VVV nieuwe stijl) is geopend in de Eusebius. Binnen de Veluwe, Veluwezoom en de Groene Metropoolregio is ingezet op regionale samenwerking. Visit Arnhem Nijmegen, Citymarketing Arnhem en Platform Binnenstad Arnhem hebben samen een integraal plan voor Bestemming Arnhem gemaakt waarin meerdaags bezoek wordt gestimuleerd. Daarnaast krijgt de balans tussen natuur en leefbaarheid voor mens en dier plaats in verschillende projecten. Zo is er een maatregelenpakket gemaakt voor Schaarsbergen om de recreatiemogelijkheden beter af te stemmen op behoud van de natuur en is vanuit regiodeal Veluwe gewerkt aan een masterplan om de balans tussen recreatieve mogelijkheden, een prettig leefklimaat en het versterken van natuur te verbeteren. Met stakeholders is in beeld gebracht hoe we de Veluwe vanuit Arnhem beter bereikbaar maken.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal bezoekers binnenstad	**328**	**344**		**214**	

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000. In 2020 is door Locatus i.v.m. corona geen passantentelling uitgevoerd.

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. De energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovatie, nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid. Een sterk economisch energiecluster dat bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad regionaal, nationaal en internationaal een sterk profiel waaraan Hotspot Energy bijdraagt. Met het verstrekken van nieuwe energievouchers ter bevordering van innovatie, de opening van onderdelen van het innovatielab Connectr en de aanzuigende werking daarvan op nieuwe bedrijvigheid en de vele internationale bezoeken van het afgelopen jaar wordt het profiel van Hotspot Energy steeds sterker.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In de ontwikkeling van het Connectr innovatielab zijn mooie stappen gezet met de opening van het testcentrum van E-laad door Zijne majesteit de Koning in juni en de opening van de shared offices in november. Ook in Arnhems Buiten zit nieuwe energie door de komst van een nieuwe eigenaar. Met de partners van Kenniscampus zijn we in overleg wat betreft de ambities voor dit gebied. Deze ambities worden komend jaar uitgewerkt en in een samenwerkingsovereenkomst vastgelegd.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

We hebben in 2022 vier energievouchers uitgereikt. Eind juli is het project Enowatts dat wij ondersteunen afgerond. Daarnaast hebben we met een energieke coalitie Hyet Solar ondersteund met het verkrijgen van een REACT-EU subsidie voor de doorontwikkeling van een zonnefolie. Daarnaast hebben we in samenwerking met Connectr een digitale tool ontwikkeld om Arnhemse innovaties zichtbaar te maken voor inkopende partijen. Dit was opgenomen in de uitvoeringsagenda 2022 van de economische agenda.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

Zijne Majesteit de Koning heeft in 2022 twee keer een bezoek gebracht aan Arnhem. De eerste keer ten behoeve van de opening van het Europees testcentrum van de stichting Elaad. De tweede keer om zich te laten informeren over de Giga fuelcell fabriek die met behulp van financiering uit het Europese IPCEI gerealiseerd gaat worden in Arnhem.
Met de realisatie van het Europees testcentrum van de stichting ELaad en de opening van het shared office van Connectr zijn de eerste twee onderdelen van het innovatielab van Connectr gerealiseerd. In het shared office hebben zich nieuwe bedrijven gevestigd die bijdragen aan een dynamisch en groeiend energiecluster.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

We hebben Arnhem laten zien als Hotspot Energy. In mei zijn we aanwezig geweest op de World Hydrogen Days. Daarbij heeft een aantal Arnhemse bedrijven op de beurs gestaan op de stands van RVO en OostNL. Een Canadese delegatie heeft aansluitend een bezoek gebracht aan IPKW. In samenwerking met een energieke coalitie van Citymarketing Arnhem en The Economic Board hebben wij gezamenlijk met bedrijven en kennisinstellingen uit het regionale energiecluster op de Hannover Messe gestaan. Een delegatie uit Duisburg (Noordrijn-Westfalen) heeft op uitnodiging van de Duits-Nederlandse Businessclub Gelderland een bezoek aan IPKW en de Eusebiuskerk gebracht met als thema waterstof. De aftrap van de Duits-Nederlandse journalisten uitwisseling heeft in Arnhem plaatsgevonden. Hierbij was één dag ingevuld met energie. Ook hebben delegaties uit diverse landen een bezoek gebracht aan Arnhem waarbij de stad op de kaart is gezet als Hotspot Energy.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

De regionale Human Capital Agenda, een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid waarin energie één van de speerpunten is, is afgerond. Van daaruit zijn we gaan participeren in de werktafel leven lang ontwikkelen energy. Vanuit de Human Capital lijn van Connectr is een energieke coalitie van Connectr, HAN, Kiemt, IPKW, OostNL in samenwerking met de provincie en gemeente bezig met de voorbereiding van de praktijkopleiding Plug & Play ten behoeve van het opleiden van mensen voor installatie en onderhoud van laadinfrastructuur.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Banen in de EMT sector	**7,8**	**7,9**	**8,0**	**8,8**	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid.

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

In 2022 is de Arnhemse aanpak van krapte op de arbeidsmarkt vastgesteld door het college en aangeboden aan de gemeenteraad. De bijbehorende uitvoeringsagenda is gericht op een aantal speerpunten; Leven lang ontwikkelen, aantrekken en behoud van talent, en onbenut arbeidspotentieel. Voor ieder speerpunt zijn diverse bestaande en potentieel nieuwe projecten benoemd die in 2023 uitgevoerd gaan worden.

Arnhem studiestad (onderdeel van City Deal Kennismaken) is één van deze projecten waar we een succesvolle co-creatie realiseren met alle onderwijsinstellingen. Voor deze City Deal Kennismaken is al een subsidie aangevraagd om op te kunnen schalen in kwaliteit en kwantiteit. De Arnhemse leeragenda (waar studenten in de Arnhemse wijken werken aan maatschappelijke initiatieven) staat daarin centraal. Deze samenwerking wordt in 2023 voortgezet. Ook zijn we met onderwijsinstellingen in gesprek over ondernemerschap, de woonopgave en andere vraagstukken die bijdrage aan het behoud van talent in de stad.

Daarnaast zijn we in het tweede kwartaal van 2022 gestart met het aanbieden van taalles voor Oekraïnse ontheemden. Enerzijds om deze doelgroep te ondersteunen in het participeren in de samenleving en anderzijds om perspectief op werk te bieden. Deze taallessen zijn succesvol gebleken en worden in 2023 gecontinueerd.

Het aantrekken en binden van studenten

Met het netwerk Arnhem studiestad hebben we een hebben we ambities en doelen geherformuleerd welke we hebben vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Binnen het samenwerkingsverband van Arnhem Studiestad zijn vier kernwaardes benoemd; samen leren, profileren, signaleren en adresseren, faciliteren en verbinden.
De diverse werkgroepen zijn ingericht met verschillende partners in de stad. Deze werkgroepen dragen bij aan het uitdragen van de kernwaarden, selecteren en werken aan projecten in de stad die bijdragen aan het aantrekken en behoud van talent. De werkgroep marketing en branding heeft gezorgd voor de totstandkoming van een strategisch marketingplan, dat zal bijdragen aan de zichtbaarheid van Arnhem Studiestad, en Arnhem online nog professioneler op de kaart zet als studentenstad. City Marketing Arnhem is hier nauw bij betrokken. Tevens is er veel contact met de HAN om de strategische keuzes die zij maken rondom het vestigen van opleidingen in Arnhem te bespreken, zodat Arnhem hierop kan anticiperen, en we nog beter voorbereid zijn op de komst van talent.

De samenwerkingsovereenkomst is getekend door de leden van de stuurgroep. De regiegroep heeft de eerste stappen gezet in het verder professionaliseren van Arnhem Studiestad.
In de regionale Human Capital agenda participeren wij als gemeente Arnhem binnen de werktafel aantrekken en behoud van talent. Dit doen we om ook regionaal samenwerking op te zoeken, gezamenlijk projecten op te zetten en te versterken, alles met als doel om talent in de regio te behouden en te verbinden aan mooie regionale bedrijven.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

Door actief te participeren bij het tot stand brengen van de Human Capital agenda, inclusief het selecteren van innovatieve projecten, dragen we bij aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt. Binnen de regionale Human Capital agendazijn drie speerpunten benoemd:

- Leven Lang ontwikkelen;
- Aantrekken en behoud van talent;
- Onbenut arbeidspotentieel.

Deze zijn gericht op de focussectoren Energie, Health en Hightech.
Het initiatief Tech Gelderland wordt gecontinueerd, evenals de landelijke techniek dag en is gericht op meer mensen enthousiasmeren om te gaan werken in de techniek. De contacten met SEECE zijn geïntensiveerd, waarin we samenwerken met partners aan duurzame, betrouwbare en betaalbare elektrische energievoorziening.

Tech Gelderland heeft succesvolle resultaten geboekt en wordt gecontinueerd. Evenals de landelijke techniekdag welke in mei 2022 is georganiseerd was succesvol, ook dit initiatief wordt gecontinueerd. Actief wordt geparticipeerd in het samenwerkingsverband van SEECE. Dit initiatief jaagt noodzakelijke innovaties aan en zorgt voor voldoende arbeidscapaciteit.
Bovenstaande projecten zijn verbonden met een initiatief genaamd 'House of IT'. Tevens heeft een eerste verkenning plaatsgevonden om ook hybride leeromgevingen te ontwikkeling met ondernemers uit de nieuwe haven en onderwijsinstelling HAN en Rijn IJssel.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

De regionale Human Capital agenda, een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid waarin energie één van de speerpunten is, is afgerond. Vanuit de Human Capital lijn van Connectr is een energieke coalitie van Connectr, HAN, Kiemt, IPKW, Oost NL in samenwerking met de provincie en de gemeente bezig met de voorbereiding van de praktijkopleiding Plug in & Play ten behoeve van het opleiden van mensen voor installatie en onderhoud laadinfrastructuur.

Tevens participeren we als gemeente Arnhem actief in de werkgroep; Aantrekken en behoud van talent. Deze werkgroep maakt onderdeel uit van de regionale Human Capital agenda waar in tripple helix verband projecten geïnitieerd, verbonden en ontwikkeld worden, alle met één gemeenschappelijk doel; het behoud van talent in de regio om de uitdagingen op de arbeidsmarkt aan te gaan. Specifiek in de sectore; Energy, Health en HighTech.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	**23.817**	**23.941**	**24.068**	**23.480**	**21.767**

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Demografische druk	**58,3**	**58,1**	**58,0**	**57,5**	**57,6**
Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).					
Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek					
Functiemenging	**58,5**	**58,5**	**58,2**	**58,3**	
Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).					
Bron: PWE					

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Extra budget 2022 Bridge to Liberation-experience (21A62)

Om het tekort op de begroting 2022 voor de Bridge to Liberation-experience op te lossen, hogen we de subsidie voor de Bridge to Liberation-experience in 2022 incidenteel op met €100.000 vanuit de algemene reserve en verlagen we de subsidie in 2025 incidenteel met €100.000 ten gunste van de algemene reserve. Hiermee blijft het totale subsidiebedrag over vier jaren in deze begroting gelijk.

Ruimte voor multiculturele festivals in het evenementenprogramma (21M220)

De wethouder heeft in de nieuwsbrief Cultuur en Evenementen een oproep aan Arnhemse culturele organisaties gedaan om gezamenlijk een multicultureel festival te organiseren. Culturele organisaties die al multiculturele festivals organiseren hebben een e-mail ontvangen om aan te moedigen, met een verwijzing naar de subsidieregeling.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	6.616	7.032	8.273	8.082	191
Baten	1.033	998	1.191	1.239	48
Saldo lasten en baten	***-5.584***	***-6.034***	***-7.082***	***-6.844***	***238***
Toevoegingen aan reserves	1.407	170	170	358	-188
Onttrekkingen aan reserves	208	700	700	713	13
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.199***	***530***	***530***	***355***	***-175***
Gerealiseerd resultaat	**-6.783**	**-5.504**	**-6.552**	**-6.488**	**64**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	175	V			
Evenementen	125	V	Sfeerbepalende evenementen	I	BR
Evenementen	50	V	Evenementen overig	I	BR
Baten	0				
Toevoegingen aan reserves	187	V			
Evenementen	187	V	Dotatie bestemmingsreserve Evenementen		
Onttrekkingen aan reserves	0				

Evenementen
Binnen de subsidieregeling Producten, Evenementen en Festivals zijn er minder aanvragen dan begroot (€ 125.000) en vanuit Sport is een bijdrage (€ 50.000) geleverd voor een toevoeging aan de bestemmingsreserve Evenementen voor toekomstige sport evenementen.

Dotatie bestemmingsreserve Evenementen
Over het jaar 2022 is binnen het product Evenementen een positief resultaat gerealiseerd. Een deel hiervan wordt gestort in de bestemmingsreserve.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airborne Region;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;

- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem;
- Gelrestad Sport;
- Groene Metropoolregio (GMR).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem;
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021);
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1);
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1);
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem.

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. De school is daarmee ook het middelpunt van de wijk en een belangrijke schakel in het kansrijk opgroeien van kinderen. Vandaar dat we al extra inzetten op kansrijk opgroeien van -9 maanden tot en met een leven lang leren. Met een passende opleiding krijgen jongeren betere kansen om zich te ontwikkelen. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Een goede startpositie op school

De doelstelling ligt op koers. Er zijn wel extra uitdagingen door personeelstekorten in de kinderopvang en steeds meer zichtbaar wordende effecten van corona op kinderen.

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het primair onderwijs in 2017 en het Jaarprogramma 2021-2022 zijn diverse huisvestingsprojecten opgestart. De projecten bevinden zich in verschillende fasen.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Het bereik van VVE-peuters monitoren we ieder kwartaal. Na een terugval in bereik in 2021 als gevolg van corona, is het bereik in 2022 hersteld tot 89%. We zetten in op het verder verhogen van het bereik in 2023.
Er zijn zowel vanuit het onderwijs als de peuteropvang ook steeds meer signalen dat kinderen instromen met een achterstand. Scholen geven aan dat opvallend veel vierjarigen instromen met een achterstand in taal en in sociaalemotionele ontwikkeling. Bij de peuteropvang is hetzelfde beeld te zien; tweejarigen starten met een forse achterstand in taal en ontwikkeling. Ook ziet de peuteropvang dat er steeds meer kinderen zijn met een extra ondersteuningsvraag. Samen met het personeelstekort bij de sector kinderopvang zorgde dit in 2022 voor een druk op personeel en kwaliteit van het aanbod. We hebben de Arnhemse vereisten voor kwalificaties van VVE-medewerkers verlaagd, om het personeelstekort niet verder te laten oplopen. De vereisten passen nog wel binnen de landelijke vereisten.

De toename van kinderen met een ondersteuningsvraag leidt ook tot langere wachtlijsten bij de jeugdhulp voor onderzoek en/ of behandelgroepen. Deze kinderen blijven zo langer op de reguliere opvang in afwachting van een beter passende plek.
Op alle peuteropvanglocaties werken we al een aantal jaar vanuit de visie van Passende (inclusieve) Kinderopvang. Een voorliggend team vanuit de jeugdhulp wordt bijvoorbeeld ingezet om kinderen op de reguliere opvang, dicht bij hun thuisomgeving een passend aanbod te kunnen bieden. Dit team is in 2022 fors uitgebreid. Vanuit de gemeente zijn op alle locaties extra pedagogische medewerkers bekostigd om de complexiteit op de groepen voor de pedagogisch medewerkers behapbaar te houden.

Op de VVE-locaties is in 2022 een aantal andere ontwikkelingen in gang gezet. Zo is de warme overdracht vanuit de jeugdgezondheidszorg naar de peuteropvang ingevoerd en is gestart met Thuis in Taal. Op de VVE-locaties wordt met een intensief VVE-aanbod gewerkt aan taalontwikkeling. Thuis in Taal is een aanpak die deze rijke taalomgeving uitbreidt naar de thuisomgeving.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Samen met ketenpartners wordt onderzocht wat er nodig is op het snijvlak van onderwijs en zorg om tot betere maatwerkoplossingen te komen. De samenwerking tussen ketenpartners dient geoptimaliseerd te worden om ervoor te zorgen dat er voor ieder kind een passende plek is. Hierover zijn bestuurlijke afspraken gemaakt en gaan we leren van goede voorbeelden in het land.
Eind 2022 is het stedelijk team onderwijs van het Sociale wijkteam gestart. We verwachten dat dit een bijdrage levert aan de aansluiting onderwijs-jeugdhulp. Daarnaast zijn we in 2022 begonnen met het plan van aanpak voor onderwijs en begeleiding aan hoogbegaafde kinderen. Ten slotte is er in 2022 gestart met een project op Lichtenbeek waar gekeken wordt hoe onderwijs en jeugdhulp beter op elkaar aan kunnen sluiten.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De vernieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen 'De Krakeling'), Ibn-i Sina en Parkschool is dit jaar gestart. Volgens planning worden de schoolgebouwen voor de zomervakantie 2023 opgeleverd.

In het voortgezet onderwijs zijn de voorbereidingen voor nieuwbouw voor GSG Guido aan de Grensweg gestart. Voor het (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (V)SO zijn de bouwprojecten voor vier scholen van De Onderwijsspecialisten afgelopen jaar afgerond met de oplevering van de nieuwbouw voor het Prisma College. Vernieuwing voor het (V)SO van Kentalis aan de Hommelseweg is in voorbereiding.

Daarnaast is onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen, en voor de Multifunctionele centra (MFC's) door de gemeente, uitvoering gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de Specifieke Uitkering Ventilatie Scholen (SUVIS). Voor een tweetal scholen zijn deze werkzaamheden in 2022 zo goed als afgerond. De haalbaarheid van de uitvoering van de overige projecten staat wel onder druk. Er is op dit moment onvoldoende capaciteit in de markt aanwezig om de werkzaamheden op korte termijn uit te kunnen voeren

Verder is de nota 'Op weg naar een Integraal Huisvestingsplan voor het voortgezet onderwijs in Arnhem' vastgesteld. Hiermee heeft de raad ook kennisgenomen van de benodigde financiële middelen (€ 94 miljoen t/m 2032 en € 170 miljoen t/m 2050) die voor de huisvesting van het Voortgezet onderwijs nodig zijn. De ambitie is om uiteindelijk te komen tot één integraal beleidsrijk huisvestingsplan voor het primair onderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs. De verwachting is dat dit medio 2023 gereed is.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht.	**97**	**86**	**92**	**86**	**87**

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

Er is zicht op welke inspanningen werken en welke niet werken. Daardoor kunnen de beschikbare middelen efficiënter en doelmatiger worden ingezet. Dit gebeurt in overleg met partners waarbij er kwalitatieve afspraken worden gemaakt. Het percentage is het afgelopen jaar ongeveer gelijk gebleven. Dat is gezien de effecten van corona een goed resultaat.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

Arnhem heeft een subsidieregeling voortijdig schoolverlaten. In deze regeling wordt vooral het onderwijs aangemoedigd om extra acties in te zetten op het gebied van VSV. Daarnaast kunnen ook onderwijsgerelateerde organisaties meedoen, mits zij een goede samenwerking hebben met het onderwijs. In 2022 is vrijwel het gehele budget ingezet om VSV aan te pakken. Dit gaat bijvoorbeeld om inzet van jongerenwerkers op scholen, de inzet van begeleiding binnen school (We Restart), de Wijkaanpak van Rijn IJssel in samenwerking met Wereldhave, Presikhaaf University en AM Support en School's cool.
Daarnaast wordt ook ingezet op structurele samenwerking met het Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre (RBL), de VGGM en het samenwerkingsverband De verbinding.

Het aantal voortijdig schoolverlaters is in 2021 licht toegenomen. Dit was ook in lijn der verwachting. Vanwege Covid-19 was er minder toezicht op de jongeren. Het onderwijs was op afstand. Ook het schooljaar 2021-2022 was nog niet geheel "normaal". De verwachting dat het aantal voortijdig schoolverlaters nog licht gaat stijgen, blijft daarom. Dit wordt echter pas in maart 2023 duidelijk wanneer de nieuwe cijfers beschikbaar komen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	**2,9**	**2,8**	**2,5**	**2,6**	

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen

Bron: DUO (Verplichte BBV-indicator)

Voortijdige schoolverlaters VO	**1,0**	**0,8**	**0,6**	**0,8**	

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO

Bron: DUO

Voortijdige schoolverlaters MBO	7,2	7,2	6,4	6,9

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO

Bron: DUO

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

Er wordt op dit moment samen met de ketenpartners ingezet op het verbeteren van het proces. Dit om ervoor te zorgen dat een kind bij de overgang tussen onderwijs en jeugdzorg meteen op de juiste plek terecht komt. In dit proces is het onder andere helpend dat er een stad-stedelijk team komt per 1 september.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Om te komen tot een betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV, heeft Arnhem aangegeven twee keer per jaar een bijeenkomst te faciliteren waar partners elkaar ontmoeten, leren van elkaar wat ze doen en samen zoeken naar samenwerking. Begin 2022 kon de bijeenkomst niet doorgaan vanwege corona. De netwerkbijeenkomst in september is niet doorgegaan op verzoek van de scholen omdat dat de opstartmaand is van het nieuwe schooljaar. In het voorjaar van 2023 zal een nieuwe bijeenkomst worden gepland.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

Het team Voortijdig Schoolverlaten van het regionaal bureau leerlingzaken zet hier specifiek op in en begeleidt jongeren actief. Daarnaast werkt de gemeente nauw samen met RijnIJssel in de nieuwe lesmethode Kansrijk. Kansrijk biedt de mogelijkheden om al lerende te komen tot een passende beroepskeuze. Dit voorkomt uitval.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

Er is een kopgroep Aanpak jeugdwerkloosheid opgericht die kijkt welke initiatieven ondersteund kunnen worden om jongeren te helpen (duurzaam) aan het werk te gaan. In deze kopgroep zit een brede samenwerking van gemeente Arnhem, RMC, de onderwijsspecialisten en MBO Rijn IJssel. Vanuit deze groep werd in 2022 de inspiratiedag jeugd georganiseerd in Burgers' Zoo.
Voorbeelden van acties en initiatieven die in 2022 bekostigd zijn vanuit dit plan zijn:

- Busses voor jobs;
- Opleiden van jongeren bij Mantel fietstechniek;
- Onderzoekspilot transitiecoach;
- Jongeren in beeld (van 23 tot 27 jaar).

Voor Arnhemse jongeren is er verschillende inzet mogelijk om de stap naar de arbeidsmarkt te verbeteren, zo:

- was er voor jongeren van het praktijkonderwijs en voortgezet onderwijs ondersteuning mogelijk vanuit de combinatiefunctionaris;
- is er voor jongeren die uitstromen van mbo-entree en niveau-2 ondersteuning mogelijk vanuit het Schakelpunt onderwijs-werk, ingezet vanuit het regionaal VSV-programma en ondergebracht bij het RBL;
- zijn de consulenten VSV van het Regionaal bureau leerlingzaken (RBL) getraind in de ondersteuning van jongeren die aan het werk willen gaan. Jongeren die voortijdig uitvallen op school kunnen nu dus ook met deze vraag bij de consulenten van het RBL terecht;
- zijn er nauwe contacten met het MBO waar ook steeds meer gedaan wordt voor de jongeren die gediplomeerd uitstromen naar werk. Wanneer er meer ondersteuning nodig is, wordt er contact gezocht met het Schakelpunt;
- belangrijke samenwerkingspartners zijn de afdeling Werk en Inkomen van de gemeente en het Werkgever Servicepunt Midden-Gelre.

Minder schoolverzuim en minder thuiszitters (amendement 21A57 Doelstelling thuiszitters en schoolverzuim)

Tijdens de coronaperiode is door het Regionaal bureau leerlingzaken sterk ingezet op het proces. Hierdoor zijn kinderen snel in beeld. Concreet betekent dit dat we de landelijke streefnormen behalen.

Samen verzuim en thuiszitten tegengaan

De kerntaak van het Regionaal bureau leerlingzaken is het acteren op schoolverzuim van 5- tot 23-jarigen zonder startkwalificatie en het tegengaan van thuiszitten en voortijdige schooluitval. Verzuim of uitval is echter vaak het topje van de ijsberg. Daarom kan dit niet succesvol zijn zonder een goede samenwerking met scholen, gemeente en andere belangrijke samenwerkingspartners.

In schooljaar 2021-2022 zag het RBL het aantal verzuimende leerlingen weer stijgen. Vaak betekent een toename van het verzuim dat er beter geregistreerd en gemeld wordt. Het overgrote deel van deze leerlingen blijft gewoon op school en dus kan er, samen met scholen en andere samenwerkingspartners, (preventief) ingezet worden op het verder voorkomen van uitval of thuiszitten. Dit doen zij aan de hand van de methodische aanpak schoolverzuim.
In 2021-2022 waren er minder thuiszittende leerlingen. Het aantal ging omlaag van 133 naar 90. Dit kwam met name doordat er minder kinderen en jongeren waren zonder schoolinschrijving.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Absoluut verzuim	**1,1**	**1,8**	**3,1**	**2,0**	
Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.					
Bron: Ingrado					
Relatief verzuim	**29,0**	**32,0**	**30,0**	**31,0**	
Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.					
Bron: Ingrado					

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Doelstellingen thuiszitters en schoolverzuim (21A57)
De doelstelling is conform het amendement toegevoegd in de Begroting 2022.

Onderwijs terugval (21A67)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Meetbare doelen preventie (21M221)
De voorgestelde cijfers zijn conform het amendement opgenomen in de Begroting 2022.

Leefwerelden verbinden (21M249)
Deze motie zal onderdeel uitmaken van de gesprekken met het onderwijs over kansengelijkheid. Het project vriendschapsscholen wordt onder andere geagendeerd voor het maatschappelijke educatieve agenda Arnhem (MEAA) overleg begin oktober.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.757	19.603	21.257	23.516	-2.260
Baten	2.847	2.490	4.753	4.845	92
Saldo lasten en baten	***-16.911***	***-17.113***	***-16.504***	***-18.671***	***-2.168***
Toevoegingen aan reserves	8.698	8.960	9.783	9.767	17
Onttrekkingen aan reserves	7.570	7.766	7.932	9.885	1.953
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.128***	***-1.194***	***-1.851***	***118***	***1.969***
Gerealiseerd resultaat	**-18.039**	**-18.307**	**-18.355**	**-18.553**	**-198**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	-2.339	N			
Onderwijs	218	V	Volwasseneneducatie (VE)	I	AR
Onderwijs	-437	N	Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)	I	AR
Onderwijs	-2.120	N	Onderwijshuisvesting	I	BR
Baten	-116	N			
Onderwijs	102	V	OAB - Nationaal programma onderwijs (NPO) middelen	I	AR
Onderwijs	-218	N	Volwasseneneducatie (VE)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	2.120	V			
Onderwijs	2.120	V	Onderwijshuisvesting	I	BR

Volwasseneneducatie (VE)
In 2022 zijn niet alle Rijksmiddelen (vanuit specifieke Rijksuitkering - WEB middelen) aangewend, omdat pas laat in het jaar (vierde kwartaal) extra Rijksmiddelen zijn toegekend en ontvangen voor de intensivering van het programma. De resterende baten zijn gereserveerd op de balans conform de BBV voorschriften. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant en een nadeel op de baten van €218.000. Per saldo is dit effect dus neutraal.

Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)
Een deel van de OAB kosten is stedelijk geboekt terwijl de begroting over de wijken is verdeeld. Dit leidt tot een stedelijk nadeel van € 335.000 en een voordeel van € 335.000 op het wijkprogramma (zie ook bij wijken algemeen). Bovendien is bij het nationaal programma onderwijs (NPO) sprake van voorfinanciering, leidend tot een nadeel van € 102.000 aan de lastenkant en een voordeel van €102.000 op de baten. Per saldo is dit effect dus neutraal.

Onderwijshuisvesting
In 2022 zijn er diverse panden gesloopt ten behoeve van nieuwe schoolgebouwen. Bij desinvesteringen wordt de resterende boekwaarde volledig in het boekjaar afgeschreven. De besparing van de kapitaallasten als gevolg van de desinvesteringen zullen beschikbaar blijven voor toekomstige uitgaven onderwijshuisvesting.
Deze effecten worden verwerkt in de BR onderwijs.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026;
- Programma Volwasseneneducatie & aanpak Laaggeletterdheid (2021-2024);
- Vaardig Arnhem (2021-2022).

Cultuur

Arnhem bruist van creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en het kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Herstel corona en komst energiecrisis

De (naijl)effecten van de coronacrisis, zoals herstel van het publieksbereik (en -inkomsten) en de gevolgen voor de werkgelegenheid en inkomenspositie van werknemers en zzp-ers, zijn ingrijpend. Voor noodzakelijk herstel en transitie van de sector is tijd, geld en ruimte nodig, ook om te voorkomen dat er alsnog gaten in de cultuursector worden geslagen en dat de vernieuwing die tot stand is gekomen verloren gaat. We volgen de ontwikkelingen, kijken met onze resterende coronabudgetten waar en wat er nodig is en trekken hierbij gezamenlijk op met Rijk, provincie en regio. Nu eind 2022 nieuwe lockdowns en dergelijke zijn uitgebleven, bereiken ons ook steeds meer positieve geluiden over herstellende bezoekerscijfers tot het niveau van 2019, al geldt dit niet voor elke discipline. Met name voor klassieke muziek geldt dat het publiek nog maar mondjesmaat terugkeert. Opvallend is dat in de podiumkunsten mensen breken met de gewoonte om via een abonnement lang vooruit kaartjes te kopen; meestal worden kaartjes kort tevoren aangeschaft.

De cultuursector heeft, net als de rest van de maatschappij, te kampen met stijgende lasten van energie, huur, personeel en materiaal. Om maatschappelijke organisaties te ondersteunen met betrekking tot de gestegen energiekosten is een tijdelijke subsidieregeling energiecompensatie maatschappelijke organisaties ingesteld die begin maart 2023 open gaat. Deze is specifiek bedoeld voor onder andere sportverenigingen, buurthuizen, kleine culturele instellingen en amateurkunstverenigingen. Daarvoor wordt de bijdrage van de provincie Gelderland uit het zogenaamde Winterfonds ingezet. Voor culturele instellingen die een begrotingssubsidie ontvangen wordt gekeken naar maatwerk. Hierbij wordt onder andere afgestemd met ondersteuningsmaatregelen die het Rijk onderneemt.

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Op het gebied van cultuureducatie is ingezet op het inhalen van achterstanden door corona en wordt volop uitvoering gegeven aan de programma's Cultuureducatie met Kwaliteit, Meer Muziek in de klas en dergelijke. Het platform Amateurkunst Aanbieders Arnhem heeft met het aanstellen van een coördinator verdere stappen gezet in de belangenbehartiging van de breedtekunst.

Cultuur is van en voor iedereen

In 2023 loopt het convenant Cultuureducatie dat onderwijsinstellingen, cultuurinstellingen en de gemeente in 2015 voor acht jaar met elkaar afgesloten hebben af. Onderdeel van het convenant is onder meer het Pr8cultuurprogramma, waarbij leerlingen in het basisonderwijs gedurende hun schoolcarrière in ieder geval kennis maken met acht cultuurinstellingen in Arnhem en omgeving. Dezelfde partijen zijn in 2022 begonnen met de voorbereidingen van een nieuw convenant dat in 2023 moet worden afgesloten. Hierin zullen doelstellingen worden geactualiseerd, bijvoorbeeld door uitbreiding naar het Voortgezet Onderwijs te onderzoeken.

Het platform Amateurkunst Aanbieders Arnhem heeft met het aanstellen van een coördinator verdere stappen gezet in de belangenbehartiging van de breedtekunst. Wij trekken samen op met het platform om onder meer de huisvestingsproblematiek van amateurkunstaanbieders in kaart te brengen en zo mogelijk te verhelpen.

Versterken lokale media

De pilot Mediafonds loopt op koers. De raad is hierover in het najaar met een brief geïnformeerd. In het eerste half jaar van 2023 vindt een evaluatie plaats; lessen worden meegenomen naar het vervolg. Streekomroep Midden Gelderland (RTV Connect) is bezig met een professionaliseringsslag en heeft in 2021 en 2022 extra middelen ontvangen. Die zijn nodig om van extra betekenis te zijn. Ook het Rijk zet in op verdere professionalisering van lokale omroepen en heeft hiervoor in 2022 middelen beschikbaar gesteld en dat geldt ook voor 2023 e.v.. Kwaliteitsverbetering en samenwerking is één van de speerpunten in het rijksbeleid richting een nieuw bestel lokale publieke omroep in 2025. Dat proces volgen we actief. In de Begroting zijn zowel voor het Mediafonds als RTV Connect structurele middelen opgenomen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Waardering aanbod culturele voorzieningen		**41,0**		**41,0**	

Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten.

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Versterking van de culturele infrastructuur

We blijven het makersklimaat in de stad op allerlei manieren stimuleren. Wat door allerlei oorzaken ingewikkeld is, is het realiseren van extra m2 permanente atelierruimte voor kunstenaars en creatieve ondernemers. Dat ligt niet op koers. We zijn bezig met een strategie om extra m2 wel te realiseren. Daarvan maakt ook de inzet van andere dan de huidige instrumenten onderdeel uit.

Stimulering van het makersklimaat

Schakel 025 is het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk. De activiteiten van Schakel025 waaronder de uitvoering van de regeling Stroomversneller heeft een extra impuls gekregen door een extra bijdrage uit de coronamiddelen van het Rijk. Hierdoor zijn makers extra ondersteund. De nauwe samenwerking met Cultuur Academy in Nijmegen leidt tot een fusie per 1 februari 2023. Hierdoor is er voor Arnhemse en Nijmeegse cultuurprofessionals één organisatie voor kennis, trainingen, projecten en fondsen. Op verzoek van de Groene Metropoolregio voert Schakel025 een behoefteonderzoek uit onder de cultuurprofessionals in de regiogemeenten naar de leerwensen. Daarbij wordt ook gekeken naar wat de regio te bieden heeft. Gelijktijdig wordt al een aanbod aan de regio aangeboden.

Met het vaststellen van het Kader Beeldende Kunst in de Openbare ruimte en het plan Kunst in Uitvoering is er onder andere extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten waarmee wordt bijgedragen aan versterking van het makersklimaat. Zo hebben twee recent afgestudeerde kunstenaars in de binnenstad kunstwerken in combinatie met groen gerealiseerd in het kader van de motie Merlijn Schrijvers, en hebben 10 ontwerpers in de kwartieren van de binnenstad een serie op elektriciteitskastjes gemaakt. Daarnaast is in 2022 de website www.buitenkunstarnhem.nl online gegaan om de kunst die er al is in de openbare ruimte van Arnhem meer zichtbaar te maken. Via QR-codes bij de kunstwerken komt men bij de webpagina uit. Hier heeft Arnhems collectief Wildgewelf een kunstpodcast voor ontwikkeld in opdracht van de gemeente.

In 2022 heeft een tweede geslaagde editie van State of Fashion plaatsgevonden waarbij goed is samengewerkt met het Fashion en Design Festival, de andere Modepartners 025, Platform Binnenstad Arnhem en Citymarketing Arnhem. Dat heeft gezorgd voor veel extra bezoekers aan de binnenstad. De marketing stond voor het eerst in het teken van Juni Modemaand en is minder gericht op de individuele events. Dit is duidelijker voor de bezoeker en krijgt een vervolg in 2023.

Bij Sonsbeek zijn we in het najaar overvallen door de aankondiging van het curatorenteam om ontslag te nemen. Wij waren al in gesprek met het bestuur over de aanloop naar een nieuwe editie in 2024 en de toekomstbestendigheid van zowel Sonsbeek als State of Fashion. En hebben daarbij geconstateerd dat het voor ons noodzakelijk is onafhankelijk advies in te winnen. Dit wordt onder andere ingegeven door vragen en zorgen over de governance, inhoud, organisatie, financiën en betrokkenheid strategische partners. BMC is gevraagd om te adviseren. Dat gebeurt in twee fasen. Over de uitkomsten van het onderzoek naar de haalbaarheid van een Sonsbeek-editie in 2024 bent u op 1 november geïnformeerd. Daaruit is gebleken dat 2025 meer realistisch is. Wij informeren u uiterlijk in april over het onderzoek naar hoe de organisatie van stichting Sonsbeek en State of Fashion toekomstbestendig kan worden neergezet. De uitkomst hiervan kan mogelijk gevolgen hebben voor de huidige subsidie(relatie).
Bij de aanvraag 2023 heeft de stichting ons geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van de codes Cultural Governance, Inclusie en Diversiteit en Fair Practise en welke stappen gezet zijn en worden gezet om de toepassing van deze codes te verbeteren. Hierover blijven we met de stichting in gesprek.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

In het 'Plan van aanpak Huisvesting creatieve en culturele sector 2021 - 2024' wordt de nadruk gelegd op vastgoed in het bezit van de gemeente, en dan met name onderwijsgebouwen. We zien een stagnering ontstaan, onder meer door woningbouwopgaven en de oorlog in Oekraïne en de daarmee gepaarde vluchtelingenopvang. Zo kon bijvoorbeeld de Doorwerthlaan (1.917m2) in Presikhaaf, waar afgelopen jaar de haalbaarheid is onderzocht en waarbij zowel de wijk als de culturele sector betrokken was, niet doorgaan.

Op de subsidieregeling 'Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen' is meerdere malen een beroep gedaan. Het doel hiervan is het realiseren van nieuwe ateliers, expositieruimtes en/of werkruimtes voor creatieven door het subsidiëren van kosten voor planvorming en/of haalbaarheidsonderzoek van een creatief bedrijfsverzamelgebouw. Dat heeft nog niet geleid tot extra m2 huisvesting. We zijn bezig met een strategie om de extra m2 wel te realiseren. Daarvan maakt ook de inzet van andere dan de huidige instrumenten onderdeel uit.

De toekomstige huisvesting van Popcentrum Jacobiberg aan de Groningensingel in Arnhem-Zuid wordt op haalbaarheid onderzocht (circa 4.200 m2). NEXIT Architecten heeft als eerste schets een visieplan voor de Jacobiberg op deze locatie ontworpen. Een eerste planning laat realisatie zien in 2026. Er is vanaf 2023 budget gereserveerd voor zowel de tijdelijke huisvesting (mocht Jacobiberg in de tussentijd zijn locatie moeten verlaten op de HES) als de toekomstige huisvesting van de Jacobiberg in Arnhem-Zuid.

Samen met de gemeente Nijmegen is opdracht gegeven voor een benchmarkonderzoek naar SLAK met als doel inzicht te verkrijgen in hoe de bedrijfsvoering van SLAK zich verhoudt tot vergelijkbare atelierorganisaties in Nederland. Hiermee wordt een scherper beeld verkregen van wat mag en kan worden verwacht van SLAK als atelierorganisatie en de eigen rol van gemeenten daarin. De rapportage is begin 2023 gereed en over de resultaten en het vervolgproces zijn we in gesprek met SLAK.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Met de heropening van Museum Arnhem, de besluitvorming over de vernieuwing van het Stadstheater en versteviging van de regionale samenwerking in de Cultuurregio 025 zijn goede stappen gezet in het versterken en behouden van onze positie als cultuur- en creatieve stad.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Museum Arnhem is in mei dit jaar heropend. Het vernieuwde gebouw, de beeldentuin en tentoonstellingen en activiteiten van het museum worden goed ontvangen door de bezoeker. Het museum heeft aan het eind van het jaar meer dan 100.000 bezoekers getrokken.

Er is in oktober een investeringsbesluit van € 73 miljoen genomen over de volledige vernieuwing van het Stadstheater. Ontwerpteams zijn via een aanbestedingsprocedure uitgenodigd hun visie op het nieuwe Stadstheater te geven. In december is het ontwerpteam van Braaksma & Roos, Civic en Arub als winnaar uit de selectie gekomen. In 2023 zal dit team beginnen aan het Voorlopig Ontwerp en vindt de aanbesteding voor de aannemer plaats. In het laatste kwartaal van 2023 zal het Stadstheater zijn deuren sluiten voor de verbouwing. Voor de huisvesting van Oostpool en Introdans is € 250.000 per jaar beschikbaar gesteld gedurende een periode van 40 jaar. In december heeft Provinciale Staten besloten om naast de al eerder gereserveerde € 2 miljoen voor huisvesting Oostpool en Introdans nog eens € 3 miljoen beschikbaar te stellen uit de begroting, waarbij de intentie is uitgesproken om in een volgende coalitieperiode nog eens € 5 miljoen beschikbaar te stellen. Begin 2023 hebben de Staten voorgesteld de volledige € 10 miljoen nog voor de provinciale verkiezingen in maart te reserveren. Beide huisvestingstrajecten worden in nauwe samenhang bekeken.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De Cultuurregio 025 heeft een stevige positie gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio' van de GMR. Op basis van het Transformatievoorstel cultuurregio 025 is een uitvoeringsplan opgesteld met de regiogemeenten. Belangrijk uitgangspunt is duurzame structuurversterking van de hele culturele keten in de hele regio. Dat betekent dat de acties een regio-breed en blijvend effect moeten hebben op de keten van top- en middensegment, cultuureducatie, kunstvakonderwijs en amateurkunst. Zo is er een traject gestart gericht op vernieuwing van het publieksbereik van de culturele sector, wordt er een behoefteonderzoek gedaan naar de scholingsbehoefte van cultuurprofessionals in de regio en wordt bekeken wat er nodig is voor centraal punt voor vrijwilligers en organisaties in de cultuur- en erfgoedsector. De provincie Gelderland draagt € 1,3 miljoen bij. De gemeente Arnhem is penvoerder namens de GMR omdat deze geen subsidies kan verstrekken.
Met de andere landelijke cultuurregio’s en het ministerie van OCW zijn eerste stappen gezet om gezamenlijk na te denken over een passend vervolg voor de ontwikkeling van de cultuurregio’s en de (programmatische) samenwerking met het ministerie van OCW daarbij.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Behoud van erfgoedwaarden met als doel deze in goede staat en op een zorgvuldige wijze door te geven aan volgende generaties, deze te benutten als één van de dragers van ruimtelijke kwaliteit en om met behulp van erfgoedwaarden het unieke verhaal van de stad te vertellen.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Het beschermen en herbestemmen van cultuurhistorisch erfgoed betreft doorlopend werk. Noemenswaardig zijn:

- De plaatsingsprocedure voor 16 gemeentelijke monumenten in Elden die in september 2022 is gestart.
- Het opstellen van een visie op Religieus Erfgoed. In 2022 heeft een uitgebreide inventarisatie plaatsgevonden. Alle 42 gebedshuizen zijn onderworpen aan een cultuurhistorisch onderzoek. Eigenaren zijn geconsulteerd via een interview of enquête. Daarnaast hebben er verschillende bijeenkomsten plaatsgevonden. De inventarisatiefase Toekomstverkenning Religieus Erfgoed is afgerond. In 2023 wordt de toekomstverkenning uitgewerkt tot een actieplan.
- Het versnellen en versoepelen van verduurzaming van erfgoed. Begin 2022 is een startnotitie vastgesteld over dit onderwerp. Conform deze startnotitie hebben met de verschillende doelgroepen (soorten eigenaren) bijeenkomsten plaatsgevonden waarbij kansen/ knelpunten/ uitdagingen zijn opgehaald. Naar aanleiding hiervan is in het najaar van 2022 een actieplan opgesteld en is budget vrijgemaakt voor de uitvoering van het actieplan in 2023. Vanwege de urgentie is in de tweede helft van 2022 al één van de acties opgestart: een pilot voor de toepassing van zonnepanelen in het zicht op rode daken.
- Er is gestart met het laten ontwikkelen van een nieuwe cultuurhistorische waardenkaart; de gereedgekomen nieuwe archeologische verwachtingskaart gaat hier een onderdeel van uitmaken. De kaartbeelden tonen het in Arnhem aanwezige erfgoed in al zijn facetten, zowel ondergronds als bovengronds.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Veel van de beschikbare capaciteit en middelen is besteed aan bescherming van erfgoed (monumentenzorg), een activiteit die op zichzelf ook bijdraagt aan zichtbaarheid en beleefbaarheid van erfgoed. Noemenswaardige acties zijn verder het plaatsen van extra informatie bij het Romeinse fort in Meinerswijk, het met kennis en vondstmateriaal van het archeologiedepot bijdragen aan de permanente tentoonstelling over het Gelderse verleden in de Eusebiuskerk, het in samenwerking met het Stadsgilde ontwikkelen van wandelgidsen voor de historische kelders en Meinerswijk, het terughalen van het 'moordkruis' van Doesburg naar Arnhem, het bijdragen aan de restauratie van de Cuyperskamer in de Eusebiuskerk, het behoud van het Van Vulpenorgel in de voormalige Diaconessenkerk en leveren van archeologisch materiaal voor de vondst van de maand, te zien in Rozet en de Arnhemse Koerier. Het terughalen van het moordkruis is verricht op initiatief van en met medewerking van inwoners van Klingelbeek. Het moordkruis is daar ooit in de 16e eeuw opgericht. Als vanzelfsprekend is ook de organisatie van de Open MonumentenDag ondersteund en zijn tijdens dit weekeinde rondleidingen door het stadhuis gegeven.

Omdat veel van de capaciteit en middelen is besteed aan de bescherming van erfgoed, konden niet alle kansen op het gebied van zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed worden benut. Dit onderwerp zal onderdeel gaan uitmaken van de in 2023 op te stellen nieuwe beleidsnota voor erfgoed.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

De monumentenregistratie in Planon is omgezet naar registratie via een GIS (Geografische Informatie Systeem)-database. Waar voorheen de locaties van monumenten op kaartbeelden samenviel met punten, zijn nu gedetailleerde en nauwkeurig begrensde vlakken zichtbaar. Naast een eenvoudiger systeem voor de monumentenregistratie bestaat op deze wijze ook een kaartbeeld dat al is toegesneden op de werkwijze van de Omgevingswet. Begin 2023 wordt het nieuwe registratiesysteem geïmplementeerd. Noemenwaardig met betrekking tot de ontsluiting van kennis over erfgoed zijn voorts het boek in de Arnhemse MonumentenReeks over het Romeinse verleden van Meinerswijk en het gereedkomen van het historische onderzoek voor het publieksboek over de archeologische vondsten in de zuidelijke binnenstad. Ook zijn lezingen gegeven in kader van de ArcheoAcademy, is vanuit de gemeente deelgenomen aan de ArcheoHotspot (inhoudelijke begeleiding vrijwilligers) en zijn in het archeologiedepot verschillende rondleidingen georganiseerd.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

Het monitoringsonderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Meinerswijk bleek niet nodig. Inrichtingswerkzaamheden leidden tot een gedeeltelijke opgraving; de afzonderlijke graven bleken goed bewaard te zijn gebleven. Tot nu toe zijn er 22 geborgen, met veel grafgiften. Het archeologiedepot is met hulp van vrijwilligers verhuisd naar de nieuwe locatie in Museum Arnhem. De gemeentelijke archeologiecollectie is daarbij uitgebreid door de overdracht van (Arnhems) vondstmateriaal dat zich nog in de collectie van Museum Arnhem bevond. Er is met twee partijen gesproken over de implementatie van een nieuwe applicatie voor depotregistratie; dit proces is nog lopend. Bij verschillende archeologische projecten is een regierol aangenomen. Hierbij kan worden gedacht aan de opgravingen ter hoogte van Coberco en het al genoemde grafveldonderzoek in Schuytgraaf. Andere projecten zijn het archeologische onderzoek in relatie tot de projecten Nijmeegseweg en Kronenburg.

Regioadvisering archeologie

Door het vertrek van de regio-archeoloog is een nieuwe kandidaat voor deze functie geworven. Tussentijds hebben archeologen van de gemeente Arnhem de regio geadviseerd.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Niet van toepassing.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	34.508	34.680	36.228	36.171	57
Baten	6.485	6.496	7.524	8.059	535
Saldo lasten en baten	***-28.023***	***-28.185***	***-28.704***	***-28.112***	***592***
Toevoegingen aan reserves	4.765	1.377	4.495	4.282	213
Onttrekkingen aan reserves	1.871	1.018	5.015	4.886	-128
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.894***	***-359***	***520***	***605***	***85***
Gerealiseerd resultaat	**-30.917**	**-28.543**	**-28.185**	**-27.508**	**677**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	199	V			
Cultuur	301	V	Beheer panden in gebruik voor cultuur (zie ook baten)	I	AR
Erfgoed	128	V	Beheer panden in gebruik voor erfgoed (zie ook toevoegingen)	I	BR
Cultuur	-230	N	Cultuurbeleid	I	AR
Baten	535	V			
Cultuur	535	V	Beheer panden in gebruik voor cultuur (zie ook lasten)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	-128	N			
Cultuur	-128	N	Beheer panden in gebruik voor erfgoed (zie ook lasten)	I	BR

Beheer panden in gebruik voor cultuur
Op het beheer van de gemeentelijke panden in gebruik bij de culturele sector, is in 2022 een incidenteel voordeel ten opzichte van de begroting ontstaan van in totaal € 836.000. Dit voordeel werd onder andere veroorzaakt doordat onderhoudswerkzaamheden zijn doorgeschoven en door een voordeel op de onroerend zaakbelasting op een na 1 januari 2022 in gebruik genomen pand. Daarnaast werden in de begroting de inkomsten uit servicekosten en huren voor het jaar 2022 te laag geraamd. En tot slot kon een deel van de voorziening voor dubieuze debiteuren vrijvallen omdat het risico dat corona zou leiden tot oninbaarheid van huur blijkt mee te vallen.

Beheer panden in gebruik voor erfgoed
Op een aantal panden in en om het Sonsbeekpark kon een deel van het planmatig onderhoud niet worden uitgevoerd. Dit onderhoud is doorgeschoven naar 2023. Tegenover het voordeel op de lasten van € 128.000 staat daarom een gelijk nadeel op de onttrekkingen.

Cultuurbeleid
Binnen Cultuurbeleid vallen de uitgaven hoger uit. Dit heeft onder andere te maken met hogere uitgaven met betrekking tot Corona, extra subsidies (o.a. aan Jacobiberg, streekomroep midden Gelderland, Galerie der Tone en stichting schakel 025) en een niet begrote subsidie van € 100.000 in het kader van Impuls Jongerencultuur.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Cultuur
De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.
Erfgoed
Provincie Gelderland, provinciale en lokale erfgoedinstellingen of verenigingen en regiogemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’ 2021;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Kadernota Beeldende Kunst in de Openbare ruimte 2022;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, Transformatievoorstel Cultuurregio 025;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

Door de hoge inflatie en stijgende energieprijzen is de bestaanszekerheid in 2022 bij steeds meer Arnhemse huishoudens onder druk komen te staan. In oktober 2022 is de raad geïnformeerd over de Arnhemse aanpak energiecrisis. Deze aanpak richt zich op het ondersteunen van Arnhemse inwoners en bedrijven en het op peil houden van voorzieningen in de stad. Dit heeft geresulteerd in diverse acties en het vormgeven van nieuwe regelingen zoals een noodfonds voor ondernemers, maatwerk voor inwoners waarvoor de energietoeslag niet beschikbaar is, een extra Arnhemse wintertoeslag, verruiming van de Gelrepas en extra subsidies voor maatschappelijke instellingen. Daarnaast voeren we in Arnhem ook de rijksregeling Energietoeslag uit en zijn er verschillende projecten in de stad rond energie en duurzaamheid.

In deze tijd van stijgende (energie)lasten hebben we daarnaast ingezet op het voorkomen van schulden en op het zo snel mogelijk hulp bieden aan inwoners met (beginnende) geldzorgen. We hebben stevig gestuurd op het verbeteren van de dienstverlening door PLANgroep en zijn tegelijkertijd gestart met een onderzoek om taken rondom vroegsignalering en schulddienstverlening door de gemeente zelf te laten uitvoeren. Ook hebben we gericht ingezet op ondersteuning van gedupeerden van de Kinderopvangtoeslagschandaal. Zij kregen ondersteuning op meerdere vraagstukken die bij hen leefden, waarvan geldproblemen in veel gevallen een belangrijk issue is en zal blijven.

Naast aandacht voor bestaanszekerheid hebben we ook ingezet op een belangrijke motor voor een zeker bestaan: werk. In vergelijking met andere grote gemeenten heeft Arnhem goed gepresteerd in het verlagen van het aantal inwoners in de bijstand. Ook het percentage inwoners dat duurzaam uit de uitkering blijft ligt in 2022 hoog, namelijk op 95%. Dit betekent dat de inwoners die vanuit de bijstand werk vonden niet weer binnen een jaar opnieuw instroomden in de uitkering. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst in de vorm van een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk, zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. De arbeidsmarkt was in 2022 krap, dit heeft bijgedragen aan de omvang van het bestand. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van kansen voor onze inwoners. Daarom ondersteunen we hen lokaal en regionaal bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Deze krappe arbeidsmarkt biedt kansen om verdere stappen te maken richting een nog inclusievere arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100,0	101,5	98,4	91,6
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	67,8	67,6	69,0	68,3	71,3
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					
Personen met een bijstandsuitkering	801,1	768,0	842,7	797,4	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Er wordt op een goede manier samengewerkt tussen gemeente en onderwijspartners in de overgang van school naar werk. De regionale aanpak jeugdwerkloosheid is in uitvoering. Het Regionaal Mobiliteitsteam biedt net als de gemeente dienstverlening die gericht is op preventie van werkloosheid.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

Binnen het cluster Werk en Inkomen zijn afspraken over de inzet bij de overgang van school naar werk voor jongeren vanuit het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs. Binnen de regionale aanpak jeugdwerkloosheid zijn er verschillende projecten in uitvoering. Er zijn maatwerktrajecten ontwikkeld bij verschillende werkgevers voor jongeren waarbij leren en werken wordt gecombineerd. Daarnaast is er extra aandacht en langdurige begeleiding rondom de transitiemomenten van school naar werk en van werk naar werk voor jongeren in een kwetsbare positie. Verder worden er matchingstafels georganiseerd waarbij jongeren die de school verlaten en werkgevers aan elkaar worden verbonden. Er is een goede samenwerking gaande tussen de ketenpartners in de arbeidsmarktregio waarbij het belang voor de jongere voorop staat.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

Momenteel zitten we volop in de uitvoering van de nieuwe Wet inburgering, welke per 1 januari 2022 van kracht is geworden. De uitvoering van de wet is belegd bij Bureau Nieuwkomers (onderdeel van het cluster Werk en Inkomen). In het begin waren er enkele beleidskeuzes die nog door de ministerie moesten worden gemaakt, zoals voor de Leerbaarheidstoets. Daarom zijn we op enkele onderdelen, onder andere de Leefbaarheidstoets, iets later gestart.

Voor onze oudkomers zetten wij de incheckmethode in om de uitgangspositie te bepalen op de participatieladder. Hierdoor kunnen wij aan hen een passend aanbod doen op het gebied van participatie en/of hulpverlening. Momenteel zitten we in de implementatiefase van deze methode en worden alle regisseurs statushouders binnen Werk en Inkomen opgeleid om hiermee te kunnen werken.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

UWV, Sociale Verzekeringsbank (SVB) en Justitie blijven voor ons belangrijke vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. Daarom blijven we samenwerken in het kader van het wegnemen van belemmeringen zoals schulden, verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod en de toeleiding naar werk. Zo hebben de medewerkers van UWV een training gehad over het signaleren en bespreekbaar maken van geldzorgen en te adviseren over het gemeentelijke aanbod.

Het UWV is een belangrijke samenwerkingspartner in de arbeidsmarktregio. We werken intensief samen met het UWV voor een groep jongeren in kwetsbare positie met kortdurende WW en organiseren gezamenlijke kennisbijeenkomsten voor professionals over onder andere de banenafspraak en het doelgroepenregister, inzet loonkostensubsidie en beoordeling WAJONG.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Percentage werkloze jongeren	**3,0**	**3,0**	**3,0**	**3,0**	**3,0**
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					
Instroompercentage bijstand		**2,4**	**2,0**	**2,0**	**2,2**
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Werk met ondersteuning van loonkostensubsidie			**183**	**274**	**373**
Eenheid: Aantal inwoners dat werkt met loonkostensubsidie					
Bron: Administratie Werk en Inkomen					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en, indien hun situatie er om vraagt, perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk.

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Met de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en de gebiedsgerichte teams van Werk en Inkomen hebben we gewerkt aan de realisatie van zes gebiedsagenda's voor 2023. De inhoud van de agenda is gericht op de inhoudelijke problematiek van dit gebied rondom de aanpak van armoede, schulden en participatie. De sociale tafels worden benut om de maatschappelijke partners hierin te betrekken en gezamenlijke focus te creëren.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk			**8,5**	**6,9**	**7,7**

Eenheid: Percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: Administratie Werk en Inkomen

Perspectief bieden

De afgelopen periode is een grote krapte op de arbeidsmarkt ontstaan. Desondanks zijn er nog teveel mensen die er niet tussen komen en onnodig langs de kant staan. In deze veranderende omstandigheden zijn we samen met onze ketenpartners creatief op zoek naar de mogelijkheden en het benutten van kansen. We bieden Arnhemmers steeds meer perspectief door hen te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren. We doen dit door aanbodgericht te bemiddelen en door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk. Maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden via initiatieven als de Arnhemse Werkbrigade, zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen en mensen werkfit blijven.

Tijdens de coronacrisis zijn de inspanningen voor jongeren in kwetsbare posities geïntensiveerd. De samenwerking met ketenpartners is versterkt omdat de urgentie toenam. We hebben jongeren steeds beter vroeg in beeld en kunnen een sluitende route naar werk of vervolgopleiding ondersteunen en monitoren. We monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We werken intensief samen met het UWV voor een groep jongeren in kwetsbare positie met kortdurende WW. We pakken de jongeren preventief op en begeleiden hen naar werk. Daarnaast richten diverse projecten vanuit het werkinvesteringsfonds zich specifiek op jongeren.

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 zagen we na het vervallen van de coronamaatregelen en lockdowns de arbeidsmarkt behoorlijk aantrekken. Werkgelegenheid nam toe en daarmee ook de tekorten op personeel. Dit vraagt ook van de ketenpartners om een andere aanpak en strategie. De krapte op de arbeidsmarkt vraagt om een andere inzet van de instrumenten en meer maatwerk. Het Regionaal Mobiliteitsteam is opgezet en ondersteunt inwoners naar werk. Tegelijkertijd zien we dat werkgevers eerder bereid zijn om kansen te bieden aan doelgroepen die meer begeleiding en ondersteuning nodig hebben en open staan voor baancreatie. Samen met regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) hebben we ingezet op acties om de inzet van bestaande instrumenten te optimaliseren en maatwerk te kunnen bieden aan onze inwoners. Dit doen we door inzet van loonkostensubsidie en beschut werk, daar waar het passend is. We zetten in op kennisontwikkeling bij inwoners en nazorg om duurzame plaatsing en stabiliteit te borgen. Daarnaast kijken we ook naar mogelijkheden om aansluiting te vinden bij het gebiedsgericht werken door het ontwikkelen van basisbanen en ontwikkeltrajecten in de wijken.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Vanuit het cluster Werk en Inkomen werkten we in 2022 samen met onze ketenpartners aan verbetering van samenwerking binnen de keten. Hierdoor zijn we steeds beter in staat om regie te voeren op de keten. Dit doen we door informatie, ervaringen en kennis uit te wisselen over de verschillende trajecten. Door dit te doen faciliteren we, ook bij de ketenpartners, toeleiding naar trajecten voor de inwoner die passend is bij de individuele behoefte en ontwikkelmogelijkheden. In veel gevallen is dit maatwerk. We blijven inzetten op samen beslissen en zelfsturing bij het zetten van stappen op de participatieladder, op deze manier zijn we beter in staat om samen met de inwoner te beslissen welke route het meest passend is. Dit kan betekenen ontwikkeling naar werk, maar ook ontwikkeling naar maatschappelijke participatie.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Uitstroompercentage algemene bijstand	**2,0**	**2,6**	**2,0**	**2,4**	**2,7**

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

We blijven Arnhemse organisaties stimuleren om met diversiteit en inclusie aan de slag te gaan of waar dat al gebeurt te blijven doen. Vanuit programma Inclusie faciliteren we het Arnhems diversiteitswerk ‘Diversiteitsreis’. In dit netwerk wisselen organisaties kennis en ervaring uit op het gebied van diversiteit en inclusie. Vanuit het cluster Werk en Inkomen en samen met onze ketenpartners stimuleren we werkgevers om Participatiewet-instrumenten in te zetten om inwoners die al wat langer aan de kant staan mee te laten doen. We werken hierbij intensief samen met het Werkgevers Service Punt Midden Gelderland en Scalabor.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Het inclusief werkgeversnetwerk Midden-Gelderland Samen voor een Baan is een initiatief van de stichting Inclusief Midden-Gelderland, Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland, het UWV en Scalabor. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk. In 2022 organiseerde het netwerk diverse bijeenkomsten en kennislunches, verspreidde het nieuwsbrieven en publiceerde het een nieuwe uitgave van het magazine 'Inclusief'.

Herijking Social Return On Investment-aanpak (SROI)

In 2022 is het regionaal steunpunt social return via een pilot van start gegaan. De adviseurs vanuit het steunpunt ontzorgen de gemeenten in Midden Gelderland bij de uitvoering van de social returnverplichting zoals opgenomen in de gemeentelijke opdrachten. Op basis van de ervaringen van de pilot is besloten om door te gaan met het steunpunt. Het steunpunt wordt ondergebracht bij het WerkgeversServicePunt binnen de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein. Binnen de eigen organisatie blijven we het toepassen van social return stimuleren.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn, door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan. Zie voor de toelichting het programma Welzijn en Inclusie bij de inspanning 'Inclusieve organisatie'.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component					
Eenheid: Percentage					
Bron: Inkoopadministratie, indicator in ontwikkeling					

Samen sterk

Om de haalbaarheid en realiseerbaarheid van onze lokale doelen en ambities te vergroten, werken we samen. Dit doen we regionaal en waar nodig (boven)regionaal op thema’s die invloed hebben op het arbeidsmarktbeleid. Samenwerkingspartners zijn andere programma’s binnen de gemeente, werkgevers, werknemers, de provincie, onderwijs en regiogemeenten.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensieve samenwerking regionaal en bovenregionaal op het arbeidsmarktbeleid. Vanuit de Groene Metropool regio en The Economic Board is in 2022 een Human Capital Agenda opgesteld. Door te werken vanuit deze gezamenlijke agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Het doel is om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt waarbij vraag en aanbod goed op elkaar aansluit, zodat we de (economische) potentie van deze regio ten volle benutten. Binnen Arnhem concretiseren we dit in de Arnhemse Aanpak Krapte die in december 2022 door het college is vastgesteld.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De ambities van de gemeente Arnhem voor de stad zijn groot. We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering. Met onze netwerkpartners werken we in de arbeidsmarktregio samen op basis van een strategische agenda. Het afgelopen half jaar zijn er op verschillende onderdelen positieve resultaten geboekt.

Het regionaal mobiliteitsteam wordt, dankzij diverse voorlichtingssessies, steeds beter gevonden door inwoners en partners. Bij de provincie is in het kader van het Gelrepact een subsidie-aanvraag voor drie projecten ingediend. Eén van de aanvragen betreft een project om praktijkleren voor jongeren zonder startkwalificaties te stimuleren. Daarnaast zijn er een aantal kennisbijeenkomsten voor professionals in de regio georganiseerd. Op deze manier stimuleren we gezamenlijke kennisontwikkeling en het gebruik maken van elkaars kennis en expertise in de arbeidsmarktregio.

Door capaciteitsproblemen zijn enkele projecten niet volledig, moeilijk of niet van de grond gekomen en benutten we nog niet alle gerealiseerde middelen. De partners uit het Regionaal Werkbedrijf hebben afgesproken om in 2023 de strategische agenda te gaan herijken. Hierbij wordt gekeken naar de ambitie en de scope maar ook wat naar wat er nodig is om de agenda goed te kunnen uitvoeren.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Armoede en schulden voorkomen

In het afgelopen jaar hebben hoge (energie)kosten gezorgd voor veel extra geldzorgen. Deze bestaanszekerheidscrisis zal niet snel zijn opgelost en vraagt (onder andere) ook om een landelijke stijging van lonen en uitkeringen. Daarom hebben we in het afgelopen jaar extra ingezet op het zoveel mogelijk voorkomen van armoede en schulden en willen we onze inwoners met geldzorgen zo vroeg mogelijk adequate hulp bieden.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

Met het rapport duurzame aanpak van Kinderarmoede hebben we de activiteiten van kansrijk opgroeien geëvalueerd. De teams Leefomgeving hebben op basis van deze evaluatie hun kansrijk opgroei-programma bijgeschaafd met een diverser aanbod, waarbij kinderen activiteiten aangeboden krijgen die hun vaardigheden versterken. Daarnaast bleek dat er nog onvoldoende aanbod was voor 0 – 4 jarigen. Terwijl dit een cruciale periode is voor het aanleren van vaardigheden voor de rest van hun leven. Het aanbod voor deze leeftijdscategorie is in ontwikkeling. Verder is nog meer de samenwerking gezocht met 'kansrijke start'. Individuele samenwerking met organisaties om ouders sneller te bereiken en op weg te helpen wordt opgestart.

Vanuit het manifest kansrijk opgroeien, dat onder andere scholen en maatschappelijke organisaties geschreven hebben en aangeboden aan de gemeente, worden bijeenkomsten voor onder andere raadsleden georganiseerd om de verbinding tussen gemeente, maatschappelijke organisaties en scholen te verbeteren om armoede onder kinderen terug te dringen. Vanuit het beleidsterrein armoede wordt hier actief aan deelgenomen.

In 2022 is er samen met de cultuurorganisaties vanuit de Arnhem-Oost aanpak gestart met een inventarisatie om te kijken op welke manier we kansengelijkheid onder jongeren kunnen bewerkstelligen. De aansluiting bij de Arnhem-Oost aanpak en de pedagogische wijk wordt nog verder geconcretiseerd.
Met Stichting Leergeld ontwikkelen we een pilot om de ouders van kinderen met een goede begeleiding over te dragen naar de officiële hulpverlenende instanties. Dit doen we om naast materiële hulpverlening ook op een andere manier aan hun bestaanszekerheid te werken.

In 2021 is de nieuwe Gelrepas ingevoerd. Kinderen van 4 tot 18 jaar kregen een persoonlijk tegoed waarmee zij diverse activiteiten kunnen ondernemen. In 2022 is ook aan de kinderen van 0 tot 4 jaar een tegoed toegekend. Daarnaast biedt de Gelrepas in 2022 ook een tegoed voor schoolspullen en (sport)kleding voor kinderen. De ouders van deze kinderen hebben gebruik gemaakt van diverse activiteiten. Ook is kledingtegoed dat op de passen gezet is, veelvuldig gebruikt.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Op 1 augustus 2021 is de wetgeving over de vrijwillige ouderbijdrage aangescherpt. Kern van de wijziging: alle leerlingen moeten mee kunnen doen met activiteiten die de school organiseert, ook als ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet betalen. Scholen worden verplicht dit expliciet te vermelden in de schoolgids en het schoolplan. Dat betekent dat de kosten die ouders echt moeten maken zich beperken tot de zogenaamde categorie 2 kosten: kosten voor voorgeschreven persoonsgebonden materiaal dat langer dan een jaar mee gaat (bijvoorbeeld een atlas, een woordenboek, een agenda, een rekenmachine, schriften maar ook praktijkkleding). Mede naar aanleiding hiervan is de schoolkostenregeling die Arnhem had, gewijzigd. Vanaf het schooljaar 2022-2023 komt de gemeente ouders expliciet tegemoet in deze categorie 2 kosten via de Gelrepas. Kinderen en jongeren met een Gelrepas hebben op hun pas een apart persoonlijk schoolspullentegoed. Dit tegoed kunnen zij inzetten veelal bij de school of bij winkels die schoolspullen verkopen. Als onderdeel van de crisisaanpak bestaanszekerheid/ energiearmoede is dit tegoed eind vorig jaar verhoogd.

Doorgaande lijn preventief aanbod

Rijnstad werkt aan de preventieopdracht om financiële kennis en vaardigheden onder jongeren en organisaties te vergroten. Met als doel organisaties vaardig te maken in het signaleren van geldproblemen bij jongeren/gezinnen, het informeren over mogelijkheden voor hulp bij deze problemen en doorverwijzen naar de juiste partij in Arnhem. En voor de jongeren dat geldzorgen worden voorkomen. In 2022 zijn er acht trainingen Alert op Geldzorgen gegeven aan diverse organisaties in de stad om meer inzicht te krijgen in het signaleren van geldzorgen. Daarnaast zijn er vier nieuwsbrieven met thema's over financiën onder een groot aantal ketenpartners verspreid. Ook is in 2022 de Week van het Geld georganiseerd onder de scholen, waaraan drie scholen mee hebben gedaan. Naast gastlessen van de politie en burgemeester heeft ook influencer Défano Holwijn zijn bijdrage geleverd. Er is ook een 'schatkist' binnen het jeugdwerk van Rijnstad gelanceerd met daarin tools voor jeugdwerkers om geldzaken onder kinderen uit groep 4 t/m 8 bespreekbaar te maken. Daarnaast wordt door Rijnstad actief een overzicht van financieel preventieve activiteiten onder ketenpartners beheerd.

Bij de overgang van 18- naar 18+ verandert er veel in het (financiële) leven van een jongere. Om jongeren hier zo goed mogelijk op voor te bereiden is de lessenreeks 'Hoe word je rijk' van Money Start ingekocht en gegeven op zeven Arnhemse scholen in 2022. Het afgelopen jaar zijn circa 176 lessen gegeven aan leerlingen van het middelbare onderwijs, mbo-onderwijs en ISK. Deze lessen leren jongeren over de onderwerpen waarop zij, volgens een analyse met schuldhulpverleners, veelal schulden maken. De financiële vorming richt zich op wat de jongere moet regelen om niet in de schulden te komen na de 18e verjaardag. Het heeft als doel geldzorgen en schulden te voorkomen en zet in op een financieel gezonde toekomst. Voor het geven van de lessen zijn drie lokale professionals uit het Arnhemse werkveld getraind om de lessen uit te voeren. Daarnaast zijn ook twee lokale ervaringsdeskundige 'peer educators' opgeleid, die door hun levensverhaal te vertellen als rolmodel voor de klas staan en vragen kunnen beantwoorden. Ook wordt er samengewerkt met organisatie Opr€cht, door jongeren tijdens de les te vertellen over de mogelijkheden qua hulp bij schulden en het uitdelen van een flyer.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**5.200**	**5.000**	**5.100**	**4.700**	
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**3.000**	**3.000**	**3.000**	**3.000**	
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

Vanaf 2022 hebben we een vernieuwde structurele werkwijze voor vroegsignalering. Daarbij ondernemen we actie op alle signalen over betalingsachterstanden die we ontvangen van schuldeisers inzake energie, zorg, water en huur. Daarnaast neemt Arnhem deel aan een aantal landelijke experimenten inzake vroegsignalering zoals het signaleren van betalingsachterstanden bij hypotheekverstrekkers. We benaderen inwoners hierbij op de meest passende wijze (huisbezoek, telefonische benadering of via e-mail/brief). Daarnaast zetten we in op signalen vanuit de CAK-lijsten (zorgkostenachterstanden) en via aanwezigheid bij rolzittingen van de rechtbank en spreekuren op het Rijn IJssel. Via het cluster Werk en Inkomen hebben we eveneens inwoners met geldzorgen pro-actief benaderd. Inmiddels heeft Werk en Inkomen voor deze inwoners zelf een werkwijze ontwikkeld, waarmee zij veel inwoners bereiken.

Inzet inkomensondersteuning

In 2022 hebben we het mogelijk gemaakt dat kinderen met een Gelrepas in de leeftijd van 4 t/m 17 jaar een (sport)kledingtegoed kunnen aanvragen bij Stichting Leergeld dat als apart tegoed op de Gelrepas staat. Dit tegoed kan worden verzilverd bij diverse winkels. Eind 2022 is dit tegoed verhoogd naar aanleiding van de crisisaanpak bestaanszekerheid/energiearmoede. Ook is eind 2022 een tegoed beschikbaar gesteld voor de kinderen van 0 t/m 3 jaar. Daarnaast zijn ook de Gelrepastegoeden voor schoolspullen en peuteropvang verhoogd.

In 2022 is de Gelrepas geëvalueerd. Gekeken is naar de ervaringen van pashouders, van aanbieders van activiteiten en van enkele intermediairs. De evaluatie is in de afrondende fase. Het college gaat de raad in 2023 informeren over de uitkomsten en de adviezen voor verdere versterking van de Gelrepas naar aanleiding van deze evaluatie.

In 2022 is de vergroening van de bijzondere bijstand voorbereid. Dat betekent dat vanuit de bijzondere bijstand voor witgoed in het vervolg energiezuinig witgoed wordt vergoed.

Inzet energiearmoede

In 2022 is namens het Rijk de eenmalige Energietoeslag 2022 uitgevoerd. Aan nagenoeg de hele doelgroep van circa 15.000 Arnhemse huishoudens is de Energietoeslag van € 1.300 uitgekeerd. Deze is in het najaar 2022 verhoogd met € 250 per huishouden in het kader van de crisisaanpak bestaanszekerheid/energiearmoede. In november 2022 heeft het college besloten ook aan uitwonende Arnhemse studenten met een laag inkomen de energietoeslag open te stellen.

Naast de energietoeslag heeft het college een maatwerkvoorziening voor energiekosten opengesteld. Deze is bedoeld voor huishoudens die geen recht hebben op de eenmalige Energietoeslag 2022 maar wel in financiële problemen komen als gevolg van de hoge energiekosten. Ook huishoudens die ondanks de ontvangen energietoeslag alsnog financiële problemen ondervinden, kunnen hier een beroep op doen. Goed Geregeld Arnhem van Rijnstad voert de maatwerkvoorziening energiekosten uit.

Beter benutten van vindplaatsen

In het afgelopen jaar hebben we extra ingezet om onze inwoners met geldzorgen te vinden en hen zo snel mogelijk adequate hulp te bieden. Wij richtten ons hierbij zowel rechtstreeks op inwoners met geldzorgen als op onze ketenpartners om hen te informeren over ons hulpaanbod. Met bijvoorbeeld flyers die huis aan huis verspreid werden, met de Bespaarkrant, en met uitgebreide informatie via onze eigen mediakanalen. En daarnaast werken we met zoveel mogelijk ketenpartners samen om via hen onze inwoners te bereiken. We organiseerden meerdere bijeenkomsten voor ketenpartners om bij hen signalen over geldzorgen op te halen. Wij informeerden hen ook over de maatregelen (gericht op inkomensondersteuning en energiebesparing en verduurzaming) die de gemeente in het kader van de crisisaanpak bestaanszekerheid genomen heeft.
We blijven daarnaast aangesloten op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en zorgen ervoor dat het Goed Geregeld Arnhem Loket van Rijnstad nog beter bereikbaar is voor inwoners met financiële vragen en het aanvragen van bijvoorbeeld het Maatwerkbudget.

Huisvesting armoede-initiatieven

We zien de meerwaarde voor gezamenlijke huisvesting van partijen die zich inzetten voor huishoudens met een laag inkomen (zoals de Voedselbank, de Kledingbank, 2Switch, de Speelstoet, Spullenbanken). Helaas is hier dit jaar nog geen passende locatie voor gevonden. De middelen die hiertoe zijn bestemd in de begroting blijven beschikbaar. De gemeente blijft zich inzetten om maatschappelijke partners te ondersteunen bij het vinden van passende huisvesting.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen		**20,0**		**14,0**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken		**58,0**		**67,0**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering		**72,0**	**59,0**	**68,0**	**74,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

Perspectief bieden bij geldzorgen blijft meer dan ooit belangrijk. Daarbij zetten we in op het doorbreken van (langdurige) armoede, en op adequate hulp bij schulden. Rondom armoede zetten we zowel in op het verbeteren van de (toegang tot) inkomensregelingen, als op het toegang geven tot hulpbronnen zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk. Voor kinderen die in armoede leven dragen we er zorg voor dat enerzijds hun ouders in hun bestaanszekerheid worden ondersteund, anderzijds dat zij hun vaardigheden op diverse terreinen ontwikkelen. Een belangrijke focus ligt op de allerkleinsten: 0 – 4 jaar. Rondom de schuldenaanpak hebben we nieuwe afspraken met de uitvoering gemaakt waardoor mensen met schulden sneller en beter geholpen worden. Daarnaast onderzoeken we welke taken we binnen de vroegsignalering en schulddienstverlening beter in eigen beheer kunnen gaan uitvoeren.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

Met de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en de gebiedsgerichte teams van Werk en Inkomen hebben we gewerkt aan de realisatie van zes gebiedsagenda’s voor 2023. De inhoud van de agenda gericht is op de inhoudelijke problematiek van dit gebied rondom de aanpak van armoede, schulden en participatie. De sociale tafels worden benut om de maatschappelijke partners hierin te betrekken en gezamenlijke focus te creëren.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

We hebben een start gemaakt met een traject gericht op het optimaliseren van onze inzet als het gaat om inkomensondersteuning (meer bereik en gebruik, vereenvoudigen van de toegang, waar nodig meer effect op bestaanszekerheid). Hiertoe is een analyse gedaan naar de huidige situatie om inzicht te krijgen in het bereik, de toegankelijkheid en de effectiviteit van onze regelingen. Onderdeel van deze analyse is de Minimaeffectrapportage 2022 (Nibud), In maart 2023 wordt deze analyse wederom geactualiseerd omdat de situatie op dit moment continu verandert. Daarnaast is het CBS gevraagd het bereik en het gebruik van onze regelingen in beeld te brengen. Tenslotte is een onderzoek gestart naar de ervaringen van zowel de doelgroep als naar onze uitvoering van de regelingen. De totale analyse is in de afrondende fase. Mede op basis van deze analyse wordt in 2023 een plan opgesteld voor het versterken van ons vangnet, zodat onze inkomensondersteuning gericht is op perspectief en activering. Hierin zal expliciet aandacht zijn voor de ‘werkende armen’ (ook conform motie 20M344).

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

De aanpak mobility mentoring is doorontwikkeld naar een structurele werkwijze. De mobility mentoren zijn gepositioneerd bij de wijkteams. Omdat veel inwoners te maken hebben met financiële stress wordt naast mobility mentoring ook stresssensitief werken geïmplementeerd, bij de wijkteams en bij Werk en Inkomen. Door middel van het project ‘versterken stress-sensitieve dienstverlening’ is vanaf juli 2022 de doorontwikkeling van de huidige dienstverlening van Werk en Inkomen en de Sociale wijkteams voorbereid met onder andere een meting in hoeverre er nu al stress-sensitief gewerkt wordt. De uitkomsten van de meting worden gebruikt voor eventuele aanvullende opleidingen/instrumentaria.

Problematische schulden aanpakken

De problemen in de uitvoering van schulddienstverlening zijn aangepakt en er zijn nieuwe afspraken gemaakt voor een dienstverlening waarin stresssensitief werken en aansluiten bij het 'doen-vermogen' van de inwoner centraal staat en maatwerk mogelijk is. Daarnaast is eind 2022 het onderzoek gestart om taken rondom vroegsignalering en schulddienstverlening weer door de gemeente zelf te gaan uitvoeren. In dit onderzoek worden ook belangrijk landelijke ontwikkelingen in schulddienstverlening meegenomen. Ook zijn er stappen gezet in de aanpak in Arnhem-Oost om mensen met schulden op een innovatieve manier te helpen. Over deze aanpak zal in 2023 besluitvorming plaatsvinden.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal inwoners met financiële vragen		**1.346**	**849**	**785**	**700**
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening		**382**	**922**	**879**	**440**
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling			**36.000**	**25.600**	**36.300**
Eenheid: Schuld in euro's					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling			**13**	**12**	**14**
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Er zijn diverse instrumenten ontwikkeld en beschikbaar om duurzame uitstroom van onze inwoners te realiseren. De gebiedsteams Werk en Inkomen bieden ondersteuning bij de uitstroom naar betaald werk. Arnhem is trots op het hoge aantal personen dat duurzaam uitstroomt naar betaald werk. Personen die uitstromen bieden wij een nazorgtraject aan wat inhoudt dat onze inwoners zich altijd kunnen melden bij vragen. Ook wanneer zij geen bijstandsuitkering ontvangen. Dit traject richt zich op inkomensstabiliteit en bestaanszekerheid. Ook bieden we nazorg na een schulphulptraject via de Sociale wijkteams en blijft het mogelijk voor inwoners om gebruik te maken van Budget Ondersteuning op Maat (BooM).

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

Om duurzame uitstroom uit de bijstand te realiseren, laten wij zoals gezegd de inwoner niet los bij de stap naar betaald werk. In 2022 hebben we ingezet op doorontwikkeling van de nazorg. We kijken hierbij naar ondersteuning van de inwoner op maat. We doen dit door de inzet van WerkLoont waarmee duidelijkheid wordt geboden in het financieel effect dat mogelijk optreedt. Indien nodig wordt tijdelijk ondersteuning op maat aangeboden waarmee de stap naar betaald werk wordt vergemakkelijkt en nadelige inkomenseffecten zoveel mogelijk worden opgevangen.
Wij volgen de landelijke ontwikkelingen om het proces van verrekenen van inkomsten te verbeteren. Wij onderhouden nauwe contacten met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het inlichtingenbureau.

Nazorg na een schuldhulptraject

Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Nazorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij schakelen steunstructuur in (familie, vrienden en ketenpartners) als dat nodig is. We hebben in de nieuwe afspraken rondom schulddienstverlening een doorontwikkeling van de nazorg meegenomen. Daarnaast blijft het voor inwoners zonder schulden met een laag inkomen mogelijk om gebruik te maken van Budget Ondersteuning op Maat (BooM).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening		**180**	**333**	**385**	**398**
Eenheid: Aantal per jaar					
Bron: PLANgroep					

Slim monitoren en sturen

We hebben een monitor en ingebedde werkwijze in de organisatie die sturingsvragen van beleid, politiek en uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen kan beantwoorden. Een belangrijk punt was dat we meer inzicht wilden in de mogelijkheden van de inwoners in de bijstand. Daarnaast hebben we in 2022 meer informatie ontsloten over onze inkomensregelingen.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

De monitor is ingericht, een vast team van data-analisten en ontwikkelaars werkt wekelijks samen met beleid en uitvoering om steeds breder informatie te ontsluiten. Voor de regisseurs van het cluster Werk en Inkomen is er inmiddels ook een persoonlijk dashboard dat de eigen caseload en inspanningen daarop visualiseert. Zo'n dashboard is er ook per gebiedsteam. Dit ondersteunt de vertaling van de bestuurlijke doelen naar de uitvoering.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Op belangrijke indicatoren zoals gerealiseerde uitstroom naar werk, duurzame uitstroom of aantal inwoners dat werkt met ondersteuning zoals loonkostensubsidie, is stuurinformatie ontwikkeld. De belangrijkste indicatoren worden toegevoegd aan de Begroting of zijn terug te zien in de bestuursrapportage.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Lopende re-integratievoorzieningen	**71,9**	**75,9**	**73,6**		
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: BS- Participatiewet (verplichte BBV-indicator)					
Kinderen in uitkeringsgezin	**11,0**	**11,0**	**10,0**	**10,0**	
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel (verplichte BBV-indicator)					

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Maak 'Goed Geregeld' nog beter vindbaar (21M233)
Deze motie is actief uitgewerkt in onze voorlichtingscampagnes en in ons voorlichtingsmateriaal.

Te lage bijstand jongeren herstellen (21M241)
Er is een grondige analyse gedaan op de uitvoerbaarheid van de motie en dit jaar komen we met een voorstel bij de gemeenteraad.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	184.837	166.425	172.698	169.591	3.107
Baten	130.643	114.104	120.283	114.865	-5.418
Saldo lasten en baten	***-54.194***	***-52.320***	***-52.416***	***-54.726***	***-2.311***
Toevoegingen aan reserves	4.288	554	4.234	4.543	-310
Onttrekkingen aan reserves	10.118	1.516	6.994	6.994	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***5.830***	***962***	***2.761***	***2.451***	***-310***
Gerealiseerd resultaat	**-48.364**	**-51.358**	**-49.655**	**-52.275**	**-2.620**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	3.254	V			
Werk en Inkomen	4.385	V	Gebundelde uitkeringen BUIG (zie ook baten)	I	AR
Werk en Inkomen	150	V	Budgetten arbeidsmarktregio (zie ook baten en reserve)	I	AR
Werk en Inkomen	107	V	Impuls integraal werken (zie ook toevoeging reserve)	I	BR
Werk en Inkomen	-260	N	Budget sociale werkvoorziening (SW)	I	AR
Schulddienstverlening	-260	N	Extra inzet o.a. projectleiders, communicatieadviseur	I	AR
Schulddienstverlening	-418	N	Hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag	I	AR
Werk en Inkomen	-450	N	Voorziening spaarverlof & bovenwettelijk verlof	I	AR
Baten	-5.720	N			
Schulddienstverlening	504	V	Rijksvergoeding hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag	I	AR
Werk en Inkomen	-30	N	Budgetten arbeidsmarktregio (zie ook lasten en reserve)	I	AR
Werk en Inkomen	-6.194	N	Gebundelde uitkeringen BUIG (zie ook lasten)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-227	N			
Werk en Inkomen	-107	N	Impuls integraal werken (zie ook lasten)	I	BR
Werk en Inkomen	-120	N	Budgetten arbeidsmarktregio (zie ook lasten en baten)	I	AR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Gebundelde uitkering (BUIG)
De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door conform vastgestelde methodiek de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Het daadwerkelijke tekort is uitgekomen op € 5,0 miljoen. Dat is € 1,8 miljoen nadeliger dan begroot. Ruim € 1,0 miljoen van dit verschil heeft te maken met de inzet van loonkostensubsidie (LKS). Door de nieuwe systematiek die sinds dit jaar geldt, wordt het budget voor LKS gebaseerd op de realisatie van het voorafgaande jaar, in 2023 verwachten we daarom een hoger budget. De landelijke ontwikkeling, op basis van de landelijke realisatiecijfers over 2022, wordt in de loop van 2023 bekend (mei/juni). Dan kan het resultaat over 2022 vergeleken worden met de landelijke lijn.

Budgetten arbeidsmarktregio
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het Rijk voor participatie met een specifiek bestedingsdoel. Over de inzet van de middelen vindt regionale afstemming plaats, dit gebeurt via het Regionaal Werkbedrijf. Nu bij de jaarrekening maken we de balans op van alle projecten en bijbehorende middelen. Een deel van de middelen, € 3.285.000 hevelen we over naar 2023, overeenkomstig de nota budgetoverhevelingen en conform de regionale aanpak jeugdwerkloosheid. Daarnaast is in 2022 een voordeel op de lasten ontstaan van in totaal € 150.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door minder uitgaven voor diverse subsidies zoals Werken aan Werk, anderzijds door minder uitgaven voor onlangs nieuw opgestarte projecten zoals 'Dichterbij dan je denkt'. Hier staat een hogere toevoeging aan de reserves tegenover. Per saldo is het effect nihil.

Impuls integraal werken
Door het Rijk is in 2022 € 510.000 en in 2023 € 40.000 voor 3 jaar beschikbaar gesteld. Met deze middelen kan een impuls gegeven worden aan het verbeteren van de integrale dienstverlening en de aanpak van meervoudige problematiek binnen het sociaal domein. Afgelopen jaar is een deel van dit budget ingezet voor versterken van de samenwerking in de wijken tussen de teams Leefomgeving, de Sociale wijkteams en de gebiedsteams Werk en Inkomen. Er wordt € 457.000 overgeheveld naar 2023. Dat is € 107.000 meer dan bij de nota budgetoverheveling was verwacht. Het budget zal worden besteed aan de verdere ontwikkeling van de gebiedsagenda's en de voorbereiding voor het wetsvoorstel Wet aanpak meervoudige problematiek Sociaal domein (WAMS).

Budget sociale werkvoorziening
De lasten voor uitvoering van de wet Sociale Werkvoorziening (SW) zijn binnen het programma Participatie € 260.000 hoger uitgekomen dan was begroot. Bij de septembercirculaire is het SW-budget vanuit het rijk bijgesteld. Hierdoor is een voordeel ontstaan binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën van € 200.000. Per saldo is het effect gemeentebreed € 60.000 nadelig.

Extra inzet capaciteit (Schulddienstverlening) en hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag
Er is extra capaciteit ingezet voor projectmanagement, -ondersteuning en communicatie. Voor het ondersteunen van gedupeerden van de Kinderopvangtoeslag zijn kosten gemaakt voor een projectleider, meldpunt en directe hulp. Deze kosten worden vergoed door het Rijk.

Voorziening spaarverlof en bovenwettelijk verlof
Medewerkers kunnen sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (BBV). Dit leidt binnen programma S06 tot een overschrijding van € 450.000.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;

- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet altijd of volledig kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken, formeel en informeel, zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van voor corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	**835**	**887**	**847**	**713**	**723**

Eenheid: Gemiddelde zorgkosten in euro per inwoner

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker is geworden wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zorgaanbieders zijn via de inkoop en met hogere kwaliteitseisen opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te verlenen. Binnen deze nieuwe kaders werken Sociale wijkteams en aanbieders samen om passende zorg te verlenen, waardoor kwetsbare inwoners ondersteund worden om zo zelfstandig en zo thuis mogelijk te kunnen leven. Vanuit de inwonerservaringsonderzoeken blijkt dat deze zorg helpt om inwoners zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren en dat de ingezette zorg goed gewaardeerd wordt.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

Bij de inzet van passende zorg wordt beter gekeken of deze er toe leidt dat de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en beleidsregels staat deze aanpak centraal. Er zijn pilots gestart waarbij de Sociale wijkteams zelf meer begeleiding bieden. Hierdoor wordt deze begeleiding niet versnipperd over verschillende aanbieders. De gedachte hierachter is dat wijkcoaches meer kennis hebben van de sociale netwerken en algemene voorzieningen in de eigen wijk en de inwoner direct kunnen helpen, zonder hiervoor een aanbieder in te schakelen. In 2022 zijn de pilots in Malburgen en Schuytgraaf voor de jeugdzorg en in Spijkerkwartier en Kronenburg voor de Wmo voortgezet. In 2023 zullen deze pilots worden geëvalueerd waarna wordt besloten over de voortgang.

Daarnaast wordt in complexe (veelal multiprobleem-)situaties samen met het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) de doorbraakmethode toegepast. Waar nodig wordt via onorthodoxe maatwerkoplossingen ervoor gezorgd dat inwoners weer stappen kunnen zetten in hun ontwikkeling. We doen ervaring op met deze aanpak en hebben inmiddels veel inwoners geholpen. De kennis over de doorbraakmethode wordt door het IPW overgebracht naar onze Sociale wijkteams. Een speciaal team wijkcoaches zal vanaf 2023 deze doorbraakmethode gaan uitvoeren.

Ook hebben we dit jaar Arnhemmers ondersteund die door fysieke beperkingen hinder ondervonden in het leiden van een zelfstandig leven. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een hulpmiddel, een aanpassing aan hun woning of het bieden van ondersteuning/advisering aan inwoners die willen doorstromen naar een andere woning die beter past bij hun (fysieke) gezondheid.

We versterken de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn in 2020 ingevoerd en zijn in 2022 geëvalueerd. Begin 2023 wordt de raad hierover geïnformeerd. Sociale wijkteams gebruiken deze beleidsregels om te bepalen welke zorg passend is voor inwoners. Ook zijn nieuwe aanbestedingseisen opgesteld voor aanbieders over de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg. In periodieke contractgesprekken wordt besproken welke verbeteringen aanbieders hierin kunnen aanbrengen. Wij voeren deze gesprekken samen met de regionale inkooporganisatie. De Sociale wijkteams worden ondersteund in de zorgtoewijzing. Door gezamenlijk te kijken naar ontwikkelingen in de zorg, via een verbeterde Zorgmonitor, kunnen patronen en trends worden herkend. Deze Zorgmonitor vormt de basis voor de periodieke bestuursrapportage.

In 2022 hebben de Sociale wijkteams in afstemming met de gemeente Arnhem een aanpassing van de organisatie doorgevoerd. Naast Sociale wijkteams met generalistische wijkcoaches zijn stadsteams ingesteld. De coaches in deze stadsteams werken aan de uitvoering en toewijzing van een aantal specifieke zorgtaken. Er zijn stadsteams op het gebied van Wonen-rollen-vervoer-huishoudelijke ondersteuning, onderwijs; veiligheid en beschermd wonen. Daarnaast is de aansturing van de Sociale wijkteams vereenvoudigd door het aanstellen van één directeur/bestuurder die leiding geeft aan een aantal teamleiders.

We sturen op kwaliteit en resultaat

Per 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan. Daarbij zijn alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen met als gevolg dat het aantal gecontracteerde aanbieders sterk is verminderd. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen verduidelijkt en aangescherpt. Via periodieke contractgesprekken monitoren we of aanbieders hieraan voldoen en zo nodig spreken we hen hierop aan. We blijven kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uitvoeren, zowel door de VGGM (kwaliteit) als door onze afdeling Handhaving. Daarbij werken we niet alleen signaalgestuurd, maar voeren we ook steekproefsgewijze controles uit en analyses van de jaarrekeningen en andere financiële gegevens. In de raadsbrief van 9 november 2021 is uitgebreid gerapporteerd over het intensiveren van het toezicht op de kwaliteit en rechtmatigheid van de Wmo- en jeugdzorg. In de bestuursrapportage is informatie te vinden over de uitgevoerde kwaliteits- en rechtmatigheidsonderzoeken en het totale bedrag aan onrechtmatig gedeclareerde zorg dat wordt teruggevorderd bij aanbieders.

Naar aanleiding van de evaluatie PGB-beleid (Persoonsgebonden budget) hebben we enkele aanbevelingen doorgevoerd. Zo hebben we de communicatie rondom PGB voor de inwoner duidelijker en begrijpelijker gemaakt door deze op een centrale plek op de website van de Sociale wijkteams beschikbaar te maken. Het Sociaal wijkteam informeert actief de inwoner over cliëntondersteuning door Per Saldo of Zorgbelang. Daarnaast wordt de informatie over PGB ook schriftelijk beschikbaar gesteld. De lokale toegang wordt uitgerust met relevante handreikingen en richtlijnen met betrekking tot PGB. Een andere uitwerking van deze evaluatie is de structurele monitoring van ervaringen van inwoners bij PGB. PGB is een onderdeel van het jaarlijkse inwonerervaringsonderzoek. De aanbevelingen ten aanzien van de beleidsregels PGB op informele zorg zijn onderzocht en daar waar wenselijk zijn betere handvatten ontwikkeld.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Gemeente en Sociale wijkteams werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) en bekijken of er aanleiding is om maatregelen te nemen. Daarbij wordt ook gekeken naar ontwikkelingen en resultaten in de wijk en de stad.
In 2022 zijn de beleidsregels geëvalueerd en is vanuit verschillende perspectieven bekeken of passende zorg wordt ingezet. Ook is het inwonerservaringsonderzoek uitgevoerd. Begin 2023 wordt de raad over deze onderzoeken geïnformeerd.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

Het ontschotten van zorgsystemen en het verkrijgen van toereikende rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en de G40. In 2020 bleek uit onderzoek van het AEF dat de rijksmiddelen voor jeugdzorg tekortschoten en gemeenten structureel extra middelen zouden moeten krijgen om de jeugdzorg goed uit te kunnen voeren. Dit werd bevestigd door een bindende uitspraak van een commissie van wijzen die hiervoor door het Rijk en de VNG is ingesteld.
Op basis daarvan heeft het Rijk voor de jaren 2021, 2022 en 2023 inmiddels extra middelen toegekend en voor latere jaren wordt verwacht dat het nieuwe kabinet nog extra middelen beschikbaar zal stellen. Ondertussen is in het kader van de hervomingsagenda door het Rijk en VNG gewerkt aan het ontwerpen en toetsen van mogelijk kostenbesparende maatregelen in de jeugdzorg. De rijksmiddelen zullen daarop in de komende jaren worden aangepast.

Het zorglandschap is nog steeds versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet Langdurige Zorg, waarbij in de jeugdzorg een discussie gaande is over verdere regionalisering van een deel van de taken. Via het ontwikkelen van een Norm voor opdrachtgeverschap zijn we bezig om tot een werkbare aanpak te komen. Inmiddels is de Regiovisie samenwerking en opdrachtgeverschap Jeugd, Wmo en Beschermd wonen in Centraal-Gelderland vastgesteld.
Het nieuwe verdeelmodel voor beschermd wonen is opnieuw met een jaar uitgesteld. Het wetsvoorstel woonplaatsbeginsel (en de daarmee gepaard gaande financiële doordecentralisatie) wordt momenteel door het Rijk voorbereid en het streven is om met ingang van 1 januari 2024 te starten met de invoering van het nieuwe verdeelmodel. De verwachting is dat met de meicirculaire 2023 de financiële effecten voor alle gemeenten zichtbaar worden.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning			**79,0**	**73,0**	**82,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis	**40,0**	**41,0**	**47,0**	**50,0**	**51,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch	**49,0**	**44,0**	**31,0**	**29,0**	**32,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	**11,0**	**15,0**	**22,0**	**21,0**	**17,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	**81,0**	**84,0**	**65,0**	**43,0**	**34,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	**19,0**	**16,0**	**35,0**	**57,0**	**66,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samengewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom naar een vorm van betaald werk. Met de introductie van de basisbanen is er een extra mogelijkheid gekomen om de stap van activerend werk naar betaald werk te maken. Bij de inwoners waarbij doorstroom of uitstroom niet mogelijk is gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie: meedoen naar vermogen. Er is voldoende passend aanbod.

Een rendementsmeting Activerend Werk (AW) laat zien dat deelnemers van een traject Activerend Werk (zowel nieuwe als die al bezig waren met Activerend Werk) in één jaar tijd gemiddeld 1, 2 trede zijn gestegen op de participatieladder. En van deze groep is 16% begeleid naar een vorm van betaald werk. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk aan het dalen. Gezien de huidige krappe arbeidsmarkt zijn er meer kansen op betaald werk. Er wordt actief ingezet om inwoners vanuit Activerend Werktrajecten door te laten stromen naar een vorm van betaald werk. Hiervoor wordt intensief samen gewerkt met diverse organisaties in de participatieketen. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt op het grensvlak Onderwijs en Activerend werk om kwetsbare jongeren de juiste ondersteuning te bieden in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement	**49,0**	**45,0**	**42,0**	**51,0**	**55,0**

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

- We hebben afspraken over de inzet van Jeugdhulp Binnen Onderwijs (JBO). Deze afspraken zijn opgesteld in afstemming met de Samenwerkingsverbanden voor Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs. We onderzoeken of het nodig is om hierover beleidsregels voor de Sociale wijkteams op te stellen.
- We zijn een regionaal project gestart om de inzet van jeugdhulp op Lichtenbeek (speciaal onderwijs) op een andere manier te organiseren. Door de hoeveelheid individuele hulp per leerling is het te druk in de klas. Het doel van het project is om de inzet van JBO efficiënter en effectiever te organiseren, zodat kinderen zich beter kunnen ontwikkelen.
- Mede naar aanleiding van agenderingsverzoeken over hoogbegaafdheid onderzoeken we of meer/ander aanbod nodig is voor hoogbegaafde kinderen. Dit doen we in nauwe samenwerking met het onderwijs.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, of bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, dan zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg in.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

- Sinds de lancering van het Digitaal Scheidingsloket op 1 maart 2021 hebben 277 inwoners en professionals in de regio Centraal Gelderland eens of vaker contact gehad met het loket om vragen te stellen of hulp te krijgen. Door vroegtijdig informatie en hulp te bieden proberen we om complexe scheidingen (en daarmee inzet van jeugdbescherming of andere vormen van jeugdzorg) te voorkomen.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen. De evaluatie over kalenderjaar 2021 laat zien dat door de inzet van VAV bij 16 gezinnen zwaardere vormen van zorg en uithuisplaatsingen worden voorkomen. Naast de mooie maatschappelijke resultaten brengt dit een financiële besparing van €382.320 met zich mee in kalenderjaar 2021. Om die reden wordt team VAV uitgebreid met 4 fte zodat in totaal 25 gezinnen kunnen worden geholpen.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. We boeken resultaat met de maatregelen die de inzet van jeugdbescherming en verblijf moeten voorkomen. Het verbeteren en versnellen van het veiligheidsnetwerk vergt een lange adem. We hebben in het afgelopen half jaar stappen gezet in de samenwerking tussen de jeugdbescherming en de lokale toegang.
- We versnellen en verbeteren het veiligheidsnetwerk: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen. De afspraken vanuit de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming zijn op 1 april 2022 doorgevoerd, waardoor de samenwerking een nieuwe impuls heeft gekregen. Een projectleider is gestart om een toekomsttuin voor kind- en gezinsbescherming in de regio voor te bereiden. Daarnaast hebben we aan Veilig Thuis de opdracht gegeven om de naamsbekendheid en het imago van Veilig Thuis te verbeteren, zodat professionals en inwoners beter de routes begrijpen en weten wat ze van Veilig Thuis mogen verwachten bij een adviesvraag of melding.
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een onveilige situatie. Het Regionaal Expert Team (RET) ondersteunt bij het bepalen en tijdig inzetten van passende jeugdhulp en het aanbieden van ambulante alternatieven voor verblijf. Met dit regionale overleg doen we er alles aan om uithuisplaatsing te voorkomen en zetten we in op betere uitstroom uit de jeugdzorg. In de eerste helft 2022 zijn in het RET 49 jeugdigen besproken, waarvan 19 uit Arnhem. Voor deze jeugdigen is een verklarende analyse gemaakt, multidisciplinair overleg georganiseerd, procesregie gevoerd en passende zorg georganiseerd Daarnaast helpt het RET verwijzers vanuit Sociale wijkteams en jeugdbescherming om de juiste stappen naar tijdig passende hulp te kunnen zetten. Om sneller een passende verblijfsplek voor jeugdigen te organiseren wordt in 2023 de 'Samenwerkende Voordeuren' opgezet waarbij een jeugdige op één plek wordt aangemeld waarna in samenwerking met het RET en zorgaanbieders een verblijfsplek wordt gerealiseerd. Deze ontwikkeling sluit aan bij de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming en het RET.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten gezinsvormen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf. In samenwerking met de pleegzorgaanbieders en Steunouder Arnhem is een regionaal campagneplan opgesteld dat in 2022 is uitgevoerd. Met als doel het werven van meer pleegouders en steunouders, zodat kinderen in onveiligheid zo thuis mogelijk kunnen opgroeien.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

In 2022 waren onze prioriteiten: 1) meer inzetten op vroegsignalering, 2) Huiselijk geweld duurzaam stoppen en oplossen, en 3) aandacht voor specifieke doelgroepen. Dit zijn ook onze prioriteiten in 2023. We hebben vorig jaar ingezet op:

- Preventie door middel van webinars, trainingen, leersessies en netwerkbijeenkomsten over alle thema's huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM).
- Daarnaast hebben we een start gemaakt met de ontwikkeling jeugd & gezinsbescherming met onze collega's jeugd en de regiogemeenten.
- We hebben extra aandacht besteed aan de bijzondere doelgroepen zoals; ouderen onder andere op de landelijke dag tegen ouderenmishandeling en slachtoffers eergerelateerd geweld en schadelijke traditionele praktijken (door middel van leertafels).
- In de week tegen kindermishandeling hebben we aan alle primair onderwijsscholen in Arnhem een toolbox HGKM uitgereikt. Hierin zitten lessen waarin op laagdrempelige wijze HGKM besproken kan worden.
- MDA++ (Multidisciplinaire Aanpak) is verder doorontwikkeld en is daarmee nog meer maatwerk, passend bij de cliënt/ doelgroep geworden.
- We sluiten actief aan bij de ontwikkeling Drakentemmers, trauma en hechtingsbehandeling voor personen en kinderen die te maken hebben gehad met HGKM.
- En we hebben bijgedragen aan de doorontwikkeling van het regionaal netwerk Zorg en straf.

We hebben de samenwerking met Veilig Thuis, Moviera en het Sociaal wijkteam en onze regiogemeenten versterkt en hebben een bijdrage geleverd aan het versterken van de ketensamenwerking rondom de aanpak HGKM.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen	**401**	**427**	**395**	**382**	**453**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf	**571**	**610**	**563**	**512**	**608**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

- In het afgelopen jaar zijn veel inspanningen geleverd om kinderen zo dichtbij huis mogelijk ondersteuning te bieden als zij vastlopen in hun ontwikkeling.
- In de wijken Malburgen en Schuytgraaf bieden wijkcoaches in een pilot zelf begeleiding aan gezinnen en kinderen. Hierdoor organiseren we de hulp dichtbij in de omgeving van het gezin. Uit de eerste resultaten van deze pilot is gebleken dat gemiddeld 15% van de kinderen en hun ouders begeleid worden door de wijkcoach. In het eerste kwartaal van 2023 beslist het college over het al dan niet voorzetten van de werkwijze uit deze pilot.
- Het aantal huisartspraktijken dat samenwerkt met een Praktijkondersteuner Jeugd is inmiddels uitgebreid tot 12 groepspraktijken met 30 praktijkhouders. 27 procent van de kinderen die bij de Praktijkondersteuner kwam werd verwezen naar specialistische zorg. De rest van de kinderen (73 procent) is geholpen door de praktijkondersteuner of is doorverwezen naar een algemene voorziening.
- De zorgaccounthouder is in februari 2022 gestart met als doel bemiddelen bij de zorgvraag van kinderen op de wachtlijst (behandeling/GGZ), zodat zij sneller kunnen starten met hun zorgtraject. Vanaf februari 2022 is in ongeveer 30 casussen bemiddeld. In veel casussen hebben wij een alternatief aanbod beschikbaar waar geen wachtlijst is of waar de wachtlijst korter is. Daarnaast gaat de zorgaccounthouder zich ook richten op bemiddelingsvragen omtrent uitstroom bij de aanbieders. Door uitstroom uit behandeling te realiseren, ontstaat plek om kinderen die op de wachtlijst staan te helpen. De zorgaccounthouder heeft vanaf februari 2022 tot en met december 2022 80 aanvragen om bemiddeling in behandeling genomen. Bemiddelingen waren vrijwel in alle gevallen succesvol: er kon een alternatief worden aangeboden met een kortere wachttijd en in een groot aantal bemiddelingen kon een lichtere vorm van behandeling worden ingezet bij alternatieve aanbieders. Dit heeft tot gevolg dat kinderen die direct hulp nodig hebben deze ook kunnen ontvangen. In 80% van de aanvragen is het kind gestart bij een alternatieve aanbieder. In de overige gevallen geven ouders vaak de voorkeur aan een grotere aanbieder (met een langere wachtlijst).
- In februari 2022 hebben we samen met vier zorgaanbieders bijeenkomsten ontwikkeld voor ouders en hun kinderen die op de wachtlijst staan. Tot op heden zijn er nog geen aanmeldingen. Eén aanbieder biedt deze groepsbijeenkomsten standaard aan bij de aanmelding van de jeugdigen.
- Samen met de wijkteams hebben we een aantal acties ondernomen met als doel inzet van de juiste wet (Jeugdwet, Verlengde Jeugdwet of Wet Langdurige Zorg). We hebben ruim 40 casussen onder de loep genomen waar bij 20 casussen bleek dat een andere wet toegepast moest worden. Verder hebben we ingezet op deskundigheidsbevordering van de Sociale wijkteams over inzet van de Jeugdwet.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

Wij zijn nog niet gestart met wijknetwerken van wijkgerichte jeugdhulpaanbieders. Bij de evaluatie van de pilot begeleiden door wijkcoaches zelf kijken we of en hoe we deze netwerken vorm kunnen gaan geven. Wel verwachten wij van de jeugdhulpaanbieders dat zij de wijken kennen en samenwerken met professionals in de wijken.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing	**5.048**	**5.339**	**5.148**	**5.030**	**5.224**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing	**467**	**678**	**608**	**526**	**515**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA	**90**	**105**	**117**	**113**	**113**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar	**115**	**123**	**131**	**122**	**119**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen	**132**	**156**	**162**	**146**	**146**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost	**124**	**138**	**136**	**124**	**129**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West	**139**	**172**	**179**	**152**	**143**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf	**105**	**104**	**121**	**113**	**119**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld	**142**	**154**	**159**	**143**	**147**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR	**138**	**151**	**148**	**121**	**132**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf	**1.071**	**1.013**	**960**	**605**	**452**
Eenheid: Aantal. NB. m.i.v. 2021 is een groot aantal inwoners vanuit Beschermd Wonen overgeheveld naar de Wet langdurige zorg.					
Bron: Gemeente Arnhem					

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

Zie de toelichting bij de inspanning hieronder 'We koppelen zorg(behoeften) aan wonen'.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

In nauwe samenwerking met vier woningbouwcorporaties stromen iedere maand cliënten uit naar een zelfstandige woning. Deze zogenaamde convenantroute is speciaal bedoeld voor cliënten in beschermd wonen of de maatschappelijke opvang, die klaar zijn voor een volgende stap, maar via de reguliere routes niet aan een woning kunnen komen.
In 2022 zijn 59 aanvragen behandeld:

- 40 akkoord;
- 15 afgewezen;
- 1 door zorgorganisatie ingetrokken;
- 3 aangehouden voor een later moment.

De druk op de convenantroute is verder toegenomen doordat cliënten die vanuit intramurale zorg uit wensen te stromen moeilijk via de reguliere routes aan een woning kunnen komen. Naast de aanvragen vanuit beschermd wonen ontvangen we ook aanvragen vanuit de WLZ, ouder-kindhuizen en de instellingen voor jeugdzorg. Vooral deze laatste groep zorgt voor complexe aanvragen omdat er te weinig geschikte woningen zijn. De vraag naar kamerwoningen en goedkope eenpersoonswoningen (zoals studio's) is veel groter dan het aanbod.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

Bij het meldpunt woonoverlast kan ook zorggerelateerde overlast worden gemeld. Als er meldingen zijn, worden deze met de betreffende zorgaanbieder besproken om passende maatregelen te treffen.
In 2020 is het casusoverleg 'complexe casuïstiek beschermd wonen' gestart en is een werkwijze afgesproken. Naast de primaire bedoeling, het invullen van de zorg voor mensen met een intensieve en complexe zorgvraag, heeft het meerwaarde voor aanbieders, doordat zij meer onderling afstemmen.
Regelmatig vindt afstemming over zorgoverlast plaats tussen de gemeente, het Zorgkantoor en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Hierbij worden signalen van zorgoverlast gedeeld met het verzoek deze op te pakken om maatregelen te laten treffen.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

De gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland, inclusief Arnhem, sturen samen de Inkooporganisatie op deze transformatie, waarbij een belangrijke ontwikkelopdracht bij de gecontracteerde zorgaanbieders ligt. De eerste slag hierin is gemaakt met de nieuwe inkoopronde die is ingegaan op 1-7-2020. Met de recente contractverlenging van de aanbieders voor beschermd wonen is een tweede slag gemaakt door diverse verbeteringen in de producten door te voeren. Daarnaast werkt iedere gemeente aan de lokale basisinfrastructuur, zorgt voor voldoende geschikte woningen om de doorstroom mogelijk te maken en stimuleert wooninnovatie: voldoende diversiteit aan woonvoorzieningen die niet locatie-gebonden zijn (wonen-zorg losgekoppeld). In de praktijk is het 'omklappen' van woningen nog niet altijd mogelijk en moet de inwoner bij afschaling verhuizen. Voldoende geschikte woningen en een gevarieerd aanbod in Arnhem en de regio zijn hiervoor noodzakelijk. Dit blijft een belangrijk aandachts- en ontwikkelpunt de komende jaren en is een belangrijk onderdeel van de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

De Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) biedt verspreid over de stad de voorziening ‘buurtcirkels’ aan. Hier kunnen zorgcliënten elkaar ontmoeten en elkaar ondersteunen in de problemen waar zij in het dagelijks leven tegenaan lopen. De gesprekken vinden plaats onder supervisie van een zorgprofessional. Door de buurtcirkels wordt de zelf- en samenredzaamheid vergroot en wordt bijgedragen aan een verantwoorde afschaling van zorg met een verkleinde kans op terugval. In 2022/2023 zetten we in op een doorontwikkeling van de buurtcirkels door samenwerking met partijen in de welzijnssector te verstevigen.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Vanaf 1-1-2022 is gestart met de inhoudelijke doordecentralisatie van Beschermd Wonen. Dit houdt in dat alle gemeenten zich volledig gaan inzetten om voor hun eigen inwoners beschermd wonen te bieden. Hiervoor worden regionale samenwerkingsafspraken gemaakt. Deze afspraken zijn onder andere vastgelegd in de Kadernota (de vervolgkoers op het Transformatieplan). Daarnaast wordt gewerkt aan een regionaal en lokale uitvoeringsplannen.
De financiële doordecentralisatie is echter opnieuw uitgesteld. De verwachting is dat deze met ingang van 1-1-2024 plaatsvindt (invoering van het woonplaatsbeginsel en objectief verdeelmodel). Vanaf dat moment zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor de eigen inwoners die (nieuw) willen instromen in beschermd wonen en ontvangt elke gemeente de bijbehorende middelen.
Deze verdeling van middelen vindt geleidelijk plaats. Als centrumgemeente Arnhem ontvangen wij nu nog alle middelen maar dat wordt straks verdeeld over de regiogemeenten. Bovendien gaat dat met gepaard met een vermindering van het huidig budget. De financiële afspraken met de regiogemeenten voor de komende jaren moeten nog worden gemaakt. Er wordt toegewerkt naar een convenant waarin afspraken worden vastgelegd over de financiën, de regionale besluitvorming hierover, de toegang, contractering, toezicht, de lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken. Hiermee geven we invulling aan de van rijkswege vastgelegde Norm voor Opdrachtgeverschap voor Beschermd Wonen.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2021 is bemoeizorg in de gemeente Arnhem uitgebreid. Naast de al bestaande mogelijkheden die de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) biedt voor (dreigend) dak- en thuislozen, zijn het Leger des Heils en Siza gestart met bemoeizorg voor een bredere doelgroep. We zijn aan het onderzoeken of we deze vormen van bemoeizorg kunnen samenvoegen tot een breed bemoeizorgteam. De pilot 'Welkom in je wijk!' is afgerond. De bewustwordingsbijeenkomsten van deze pilot, hadden tot doel stigma van onbegrepen gedrag tegen te gaan en buurtbewoners meer begrip voor psychische kwetsbaarheden te geven. Er zijn weinig mensen bereikt met deze bewustwordingsbijeenkomsten, wellicht mede door de coronacrisis.
De pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' is in oktober 2021 van start gegaan. De partners hebben met elkaar afgesproken gedurende 2022 deze pilot door te laten lopen. Eind 2022 is een evaluatie geweest. Daaruit blijkt dat er nauwelijks gebruik is gemaakt van het noodbed. In 2023 wordt met de partners onderzocht of de pilot in gewijzigde vorm voortgezet kan worden.
Onze bestuurders hebben op landelijk niveau aandacht gevraagd voor de uitvoeringsproblemen die we tegen komen in de Wet zorg en dwang. Met onze partners voeren we overleg om op lokaal en regionaal niveau tot verbeteringen te komen in de uitvoering van deze wet.
Met politie, VGGM, Sociaal wijkteam en de Overlast en Zorgoverleg-coördinatoren en IrisZorg werken we preventiever, door politiemeldingen over verward gedrag (waarbij geen strafbare feiten zijn gepleegd) te laten landen in het sociaal domein. Doordat de meldingen bekend zijn bij zorgpartners, kan zorg worden geïntensiveerd. Waar geen zorg wordt geboden kan onderzocht worden of hier een vraag om ondersteuning ligt.

Er zijn in Arnhem diverse aanpakken en interventies om de problematieken rond onbegrepen gedrag aan te pakken. Ondanks de inspanningen blijven de aantallen meldingen hoog en staat in sommige wijken mede door overlast de leefbaarheid onder druk. Om deze reden hebben we adviesbureau IN-Sync gevraagd om samen met betrokken partijen te komen tot een Interventieplan Onbegrepen Gedrag.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	**870,0**	**780,0**	**820,0**	**840,0**	**740,0**
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	**12,8**	**12,9**	**12,2**	**12,1**	**11,6**
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	**0,8**	**0,7**	**0,6**	**0,5**	**0,5**
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar)					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	**1,2**	**1,4**	**1,3**	**1,1**	**1,3**
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Onderstaand figuur hoort bij bovenstaande inspanning 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

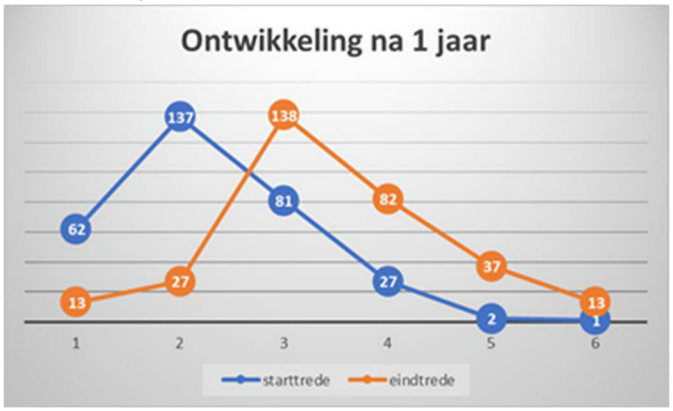

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022
Voer de wens van de raad uit en onderzoek hoe we de markt uit de zorg kunnen halen (21M253)
De raadsbrief en het onderzoek zijn verstrekt aan de raad.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	59.433	58.550	76.610	63.584	13.026
Baten	5.831	4.940	17.493	5.290	-12.203
Saldo lasten en baten	***-53.603***	***-53.610***	***-59.117***	***-58.293***	***823***
Toevoegingen aan reserves	6.280	12.530	13.088	21.275	-8.187
Onttrekkingen aan reserves	2.627	354	893	828	-66
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.653***	***-12.177***	***-12.195***	***-20.448***	***-8.253***
Gerealiseerd resultaat	**-57.256**	**-65.786**	**-71.311**	**-78.741**	**-7.430**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	12.230	V			
Jeugdzorg	14.180	V	Specifieke uitkering transitie Jeugdzorgplus en Drie Milieu voorzieningen	I	AR
WMO en sociale wijkteams	4.350	V	Beschermd wonen	I	BR
WMO en sociale wijkteams	2.900	V	Ambulantisering Geestelijke Gezondheidzorg	I	BR
WMO en sociale wijkteams	750	V	Parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag (POK)	I	AR
WMO en sociale wijkteams	150	V	Doelgroepenvervoer	I	AR
WMO en sociale wijkteams	-700	N	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk	I	AR
Jeugdzorg	-2.300	N	Jeugdzorg	I	AR
WMO en sociale wijkteams	-7.100	N	Huishoudelijke ondersteuning	I	AR
Baten	-12.585	N			
WMO en sociale wijkteams	670	V	Terugvordering zorgaanbieders	I	AR
WMO en sociale wijkteams	625	V	Eigen bijdrage	I	AR
WMO en sociale wijkteams	300	V	Doelgroepenvervoer	I	AR
Jeugdzorg	-14.180	N	Specifieke uitkering transitie Jeugdzorgplus en Drie Milieu voorzieningen	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-8.000	N			
WMO en sociale wijkteams	-2.900	N	Ambulantisering Geestelijke Gezondheidzorg	I	BR
WMO en sociale wijkteams	-5.100	N	Beschermd wonen	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Op het totale beleidsveld Zorg is een voordeel van € 4,2 miljoen gerealiseerd. Dit is verdeeld in een nadeel op het stedelijke programma S07 Zorg van ca. € 8,3 miljoen (inclusief reservemutaties) en een voordeel van ca. € 12,5 miljoen op wijken. Hieronder worden de belangrijkste afwijkingen gemeld.

Lasten

Specifieke uitkering transitie jeugdzorgplus en drie milieuvoorzieningen
Vanuit het Rijk is een specifieke uitkering toegekend om de transitie van jeugdzorgplus en drie milieuvoorzieningen te realiseren. Een groot deel van deze middelen zijn niet besteed in 2022 en worden via een balanspost gereserveerd voor toekomstige uitgaven.

Beschermd wonen
Het voordeel bij beschermd wonen is € 5,1 miljoen, waarvan € 4,35 miljoen bij programma S07 Zorg en € 750.000 op de wijken wordt vermeld. De lasten in 2022 zijn lager dan begroot, doordat vanaf 2021 de Wet Langdurige Zorg (Wlz) is opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek. Een aanzienlijk deel van de inwoners die een toewijzing Beschermd Wonen hadden, is doorgestroomd naar de Wlz. Voor de zorg die inwoners ontvangen heeft deze overgang geen gevolgen, zij blijven de benodigde zorg houden. Naar verwachting verdwijnt dit voordeel bij de invoering van het objectief verdeelmodel. In de septembercirculaire 2021 heeft het Rijk aangegeven met welk bedrag de Integratieuitkering Beschermd Wonen verlaagd werd. De lasten zijn in 2021 door de uitstroom van cliënten harder gedaald dan de uitname van het budget. Dit effect werkt door in 2022. Bij turap-2 is voorgesteld om dit voordeel aan de Bestemmingsreserve (BR) Wmo & Jeugdzorg toe te voegen.

Ambulantisering geestelijke gezondheidszorg (GGZ)
Het voordeel bij ambulantisering GGZ is € 2,9 miljoen. In samenspraak met de regio worden plannen gemaakt om te komen tot een transformatie van beschermd wonen naar beschermd thuis. Het kost meer tijd om de lokale voorzieningen beschermd thuis vanuit de ambulantiseringsmiddelen op te zetten. Hiervoor worden de middelen toegevoegd aan de bestemmingsreserve WMO en Jeugdzorg.

Parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag (POK)
We hebben vanuit het Rijk middelen gekregen van POK om de dienstverlening te verbeteren. Deze middelen zijn in de decembercirculaire 2021 toegekend. In 2022 is zowel het budget voor 2021 als 2022 opgenomen in de begroting. Op dit moment blijkt dat een deel van deze middelen voor 2022 niet nodig waren. Dit resulteert in een voordeel van circa € 750.000. De middelen die structureel in de begroting zijn verwerkt, zijn toegewezen aan bepaalde projecten, waardoor dit voordeel incidenteel is.

Doelgroepenvervoer
Van het voordeel van circa € 1 miljoen wordt circa € 450.000 (baten en lasten gesaldeerd) vermeld op programma S07 Zorg en circa € 550.000 op de wijkprogramma's. In 2020 zijn de nieuwe beleidsregels Wmo en Jeugdwet vastgesteld en is een nieuwe verordening leerlingenvervoer aangenomen. Inmiddels is zichtbaar dat het gebruik van het vraagafhankelijk vervoer structureel lager is dan voor de uitbraak van corona en in combinatie met de beleidsregels en verordening heeft dit tot een positief resultaat in 2022 geleid.

WMO (groeps)begeleiding en activerend werk
Tegenover het nadeel van circa € 700.000 staat er een voordeel van € 1,2 miljoen op de wijkprogramma's. Totaal voordeel voor WMO is € 500.000. De daling van kosten heeft voornamelijk betrekking op de Persoonsgebonden budgetten (PGB's) die aan het dalen zijn. Eén van deze oorzaken is dat de stichting Sociale wijkteams Arnhem scherper is op de toekenning van PGB's. Dat wil zeggen dat gerichter gekeken wordt of iemand in staat is de zorg of ondersteuning zelf te regelen. Zo niet, dan is zorg in natura een beter passende zorgvorm.

Jeugdzorg
Tegenover het nadeel van € 2,3 miljoen staat er een voordeel van € 2,1 miljoen op de wijkprogramma's. Totaal nadeel voor de jeugdzorg is € 200.000. Vanaf september 2021 is een stijging van de kosten te zien en deze stijging lijkt door te zetten. Eveneens zien we dat de kosten procentueel gezien meer toenemen dan het aantal jeugdigen dat zorg ontvangt. Dit betekent dat kinderen langer in behandeling zijn dan wel intensiever behandeld en begeleid worden. Los van deze ontwikkelingen is het aantal kinderen in jeugdzorg verblijf (onder andere pleegzorg en gezinshuizen) dat door de gemeente Arnhem gefinancierd wordt per 1 januari 2022 toegenomen als gevolg van de wettelijke aanpassing in het woonplaatsbeginsel. Het woonplaatsbeginsel wil zeggen dat voor de financiering van de jeugdzorg gekeken wordt naar de woonplaats van de jeugdige zelf vóór aanvang van de jeugdhulp. Deze toename lijkt structureel te zijn.

Huishoudelijke ondersteuning
Tegenover het nadeel van circa € 7,1 miljoen staat er een voordeel van € 7,9 miljoen op de wijkprogramma's. Totaal voordeel voor huishoudelijke ondersteuning is circa € 800.000. De verwachte stijging door de vergrijzing is deels zichtbaar in 2022. Omdat door de krapte op de arbeidsmarkt de zorgaanbieders de toenemende vraag naar huishoudelijke ondersteuning niet kunnen leveren, is er in 2022 een voordeel ontstaan.

Baten

Terugvordering zorgaanbieders
Naar aanleiding van rechtmatigheidsonderzoeken zijn zorggelden teruggevorderd. Dit betreft circa € 670.000.

Eigen bijdrage
Totaal voordeel is € 625.000. Er is meer zorg ingezet, daardoor zijn ook meer eigen bijdragen ontvangen.

Doelgroepenvervoer
Zie toelichting lasten.

Specifieke uitkering transitie jeugdzorgplus en drie milieuvoorzieningen
Zie toelichting hierboven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg;
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders
- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging';
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg;
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;

- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg (november 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen we de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jongerenwerk en jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief en zetten we stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Er is een herijking welzijn geweest waar de kadernota ‘Samen werken aan een sterke sociale basis’ uit voortgevloeid is. De uitwerking op de thema’s verbinden en ontmoeten, opgroeien en opvoeden en zelf- en samenredzaamheid is ten dele uitgevoerd. We zijn hiervoor onder andere in continu gesprek met de belangrijkste subsidieontvangers over hun inspanningen in relatie tot gemeentelijke doelstellingen.

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

Opvoeden en opgroeien

In het Jeugdbeleidsplan 2021-2025 is uitgesproken dat Arnhemse kinderen dezelfde kansen hebben op persoonlijke ontwikkeling, op een stabiele basis en om in veiligheid en vrijheid te kunnen leven. Wij geven op verschillende manieren invulling aan deze doelstellingen. Via de Pedagogische Wijkenaanpak (die wordt ondergebracht in Arnhem-Oost) werkt iedereen in een wijk samen om kinderen in een goede en veilige omgeving de optimale opvoeding te bieden. We zorgen ervoor dat de jeugd die opgroeit in Arnhemse achterstandswijken een kans heeft hun talenten te ontwikkelen. Dit doen we door te investeren in de optimale toeleiding naar de kinderopvang, de ‘rijke schooldag’, jongerenwerk (op school, straat en ook online) en door te voorzien in werkgelegenheid voor kansarme jeugd.

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Met het aanbod gezinsprogramma's (Homestart, Spel aan Huis, Speelmorgens) worden ouders met jonge kinderen ondersteund bij vragen over opvoeden en de (taal)ontwikkeling van hun kind. Dit aanbod is van belang voor vroegsignalering en preventie en leidt toe naar het aanbod peuteropvang dat voor alle kinderen vanaf 2 jaar beschikbaar is. De kernteams van Veilig In en Om School (VIOS) bestaan uit partners die actief zijn op school en in de wijk. Denk daarbij aan mentoren, wijkagenten, jongerenwerkers etc. Deze manier van werken zorgt ervoor dat professionals korte lijnen hebben, de informatievoorziening zo actueel en nauwkeurig mogelijk is en signalen vroegtijdig worden opgepakt. Ook buiten de school werken jeugd- en jongerenwerk, sport en jeugd(gezondheids)zorg steeds beter samen, we voorzien hierin door netwerkbijeenkomsten op te zetten.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

We vinden het belangrijk om passende ondersteuning te leveren aan onze inwoners, zo licht en dichtbij mogelijk. Daarvoor (door)ontwikkelen we aanbod in het kader van afschalen of het voorkomen van zwaardere zorg. Daar speelt vroegsignalering en doorverwijzing een belangrijk rol in. Hierin trekken we samen op met het programma Zorg Dichterbij, dit doen we via diverse projecten en pilots die zijn gestart en worden doorontwikkeld, zoals Welzijn op recept. In 2023 werken Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Rijnstad toe naar een stedelijke dekking van deze pilot. Het doel is om psychosociale problemen op te pakken en het voorkomen van inzet van een psycholoog of huisarts, doordat de inwoner door een welzijnsprofessional wordt begeleid naar een passende oplossing in het voorliggende veld.

Maatschappelijke verbindingen

In het voorjaar van 2022 is het convenant met de samenwerkende buurthuizen afgesloten. Op basis van dit convenant is vervolgens in cocreatie door de buurthuizen en de gemeente gezamenlijk gewerkt aan een buurthuizenvisie. Deze visie ‘Buurthuizen, Arnhems Goud!’ is in het najaar van 2022 aangeboden aan de wethouder. De gesignaleerde knelpunten vragen om een gezamenlijke verdere uitwerking in 2023 om de buurthuizen in Arnhem een duurzame toekomst te geven. Ook zijn de subsidies in het kader van Ontmoeten en Verbinden in 2022 doorgezet, waardoor diverse buurthuizen en ontmoetingsplekken in Arnhem financieel ondersteund worden. Door deze financiële steun wordt ontmoeting in de wijk mogelijk gemaakt.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In 2020 is gestart met de netwerkaanpak eenzaamheid in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.
Het eindrapport van de wijkmakers in Malburgen en Elderveld (coalitie eenzaamheid) is in het voorjaar 2022 afgerond. In 2023 verwachten we hiervan een doorontwikkeling richting andere wijken, inclusief een borging in Malburgen en Elderveld. Stichting Welzijn Ouderen Arnhem en Rijnstad vervullen hierbij een trekkersrol.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Kengetal sociale cohesie		5,7		5,8	
Eenheid:	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Actief als vrijwilligers		33,0		28,0	
Eenheid:	% inwoners dat actief is als vrijwilliger				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Kengetal emotioneel eenzaam		2,8		2,8	
Eenheid:	Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Kengetal sociaal eenzaam		2,6		2,7	
Eenheid:	Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27,0		27,0	
Eenheid:	% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22,0		23,0	
Eenheid:	% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Zelf- en samenredzaamheid

De Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) heeft in 2022 verdere uitwerking gegeven aan de gebiedsteams. Deze benadering ondersteunen wij omdat dit de herkenbaarheid versterkt voor de bewoners. SWOA heeft ingezet op thema's zoals inclusie en diversiteit. Dit doet zij onder andere door cultuursensitief te werken in wijken en dienstverlening. Een voorbeeld hiervan is de pilot kleurrijk Ontmoeten. Hierdoor gaat bij aanmelding van Arnhemse inwoners met een andere culturele achtergrond bij het kennismakingsgesprek iemand mee met dezelfde culturele achtergrond om de rol van vertaler en verbinder op zich te nemen. De pilot is afgerond en inmiddels is dit ingebed in de reguliere werkwijze. SWOA heeft regelmatig contact met ‘Bureau Nieuwkomers’, waarin ze aansluiten bij 'Pip-coaches' om inwoners makkelijker te kunnen laten doorstromen naar het voorliggend veld.

SWOA initieert ontmoetingen voor specifieke doelgroepen. Met het azc en het COC is zij in gesprek om LHBTI+ maatjes in te zetten om statushouders en LHBTIQ+ maatjes in de toekomst te koppelen om hen weg te wijzen in de sociale kaart van de LHBTIQ+-wereld.

Het uitgangspunt 'Iedereen is welkom' resulteert in dwarsverbindingen waar wijkgericht werken op kan voortbouwen.

Ondersteuning mantelzorgers

Wij constateren met genoegen dat de stichting Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) zich steeds meer als expertisecentrum Mantelzorg ontwikkelt: het bereik bij andere professionele organisaties is vergroot en MVT biedt meer collectieve ondersteuning in plaats van individuele ondersteuning.

De resultaten van het Mantelzorgonderzoek (naar aanleiding van een motie hierover medio 2021) zijn eind 2022 aan het college en de raad aangeboden. Op 1 maart 2023 zijn rondetafelgesprekken georganiseerd met diverse mantelzorgers en raadsleden. Ook worden de onderzoeksresultaten besproken met enkele deelnemers van het Mantelzorgakkoord 2019 (in 2023). Doel hiervan is te komen tot een uitvoeringsagenda 2023.

Ter waardering van de inzet van de mantelzorgers is ook in 2022 het mantelzorgcompliment uitgegeven. Dit kan worden aangevraagd door de mantelzorgontvanger. Men kan kiezen uit een bedrag van € 150 of de ’dit is Arnhempas' ter waarde van € 175. In 2022 zijn 3730 complimenten aangevraagd. Een stijging van 329 stuks ten opzichte van 2021.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Mantelzorg		**15,0**		**14,0**	

Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Duurzame inburgering

Zodra een statushouder aan de gemeente Arnhem wordt toegewezen, krijgt deze statushouder een regisseur Inburgering toegewezen. Er wordt, vaak al in het AZC, een brede intake afgenomen op 13 leefgebieden. Hierdoor krijgen wij een goed beeld van de statushouder en wordt er samen met de statushouder een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) opgesteld. Aan de hand van dit plan wordt de best passende leerroute, zorg en ondersteuning ingezet. Hiernaast zetten wij in om ons netwerk rondom (laagdrempelige) maatschappelijk begeleiding te verstevigen en uit te breiden zodat de statushouder zich snel thuis voelt en meedoet in onze stad.

Nieuwkomers doen mee

De aanbesteding voor de nieuwe wet inburgering heeft geleid tot trajecten waarbij taal en participatie centraal staan. Onder participatie vallen meerdere onderdelen zoals het opdoen van werk-/leerervaring en leren participeren (zelfredzaamheid) in de Nederlandse maatschappij. Wij merken dat de taalaanbieders nog veel aan het ontwikkelen zijn qua participatie. Samen met taalaanbieders verkennen wij hoe dit aanbod kan worden uitgebreid, bijvoorbeeld met werkgevers. Vóór de koppeling met gemeente Arnhem heeft COA de wettelijke taak voor de voorinburgering. Hiermee hebben wij afspraken gemaakt. Nadat de nieuwkomer is gekoppeld aan gemeente Arnhem nemen wij de regie over en is de regisseur inburgering het aanspreekpunt.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Nieuwkomers staan centraal in de gemeentelijke aanpak. De regisseurs Inburgering spreken zelf meerdere talen en zijn vaak ervaringsdeskundigen. Zij fungeren als cultuurtolken. Via een cultuursensitieve benadering wordt er, samen met de nieuwkomer, een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) opgesteld. Samen beslissen is hierin van belang. De keten is inzichtelijk voor de nieuwkomers, waardoor zij de weg sneller weten te vinden in de Nederlandse samenleving. Momenteel worden gesprekken gevoerd om de keten uit te breiden op leefdomeinen daar waar uitbreiding nodig is, zoals sport, gezondheid en economie.

Een passend vangnet

Wij streven er naar dat niemand op straat hoeft te slapen of in een onveilige thuissituatie hoeft te leven. Preventie en nazorg hebben structureel de aandacht. Hierop wordt structureel ingezet door onder meer het intensiveren van de ketensamenwerking, de inzet van ervaringsdeskundigen en het bieden van (ambulante) begeleiding voor iedereen die opvang behoeft.
Voor de resultaten op de inzet van de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen, zie hieronder de inspanning 'Aanpak terugdringing dakloosheid'.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Het actieprogramma is per 1 januari 2022 beëindigd. De uitgangspunten en opbrengsten zijn ondergebracht bij Een (t)huis, een toekomst. Arnhem was een van de 14 pilotgemeentes, zie de inspanning 'Aanpak terugdringing dakloosheid'.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

In 2022 waren onze prioriteiten: 1) meer inzetten op vroegsignalering, 2) Huiselijk geweld duurzaam stoppen en oplossen, en 3) aandacht voor specifieke doelgroepen. Dit zijn ook onze prioriteiten in 2023. We hebben vorig jaar ingezet op:

- Preventie door middel van webinars, trainingen, leersessies en netwerkbijeenkomsten over alle thema's huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM).
- Daarnaast hebben we een start gemaakt met de ontwikkeling jeugd & gezinsbescherming met onze collega's jeugd en de regiogemeenten.
- We hebben extra aandacht besteed aan de bijzondere doelgroepen zoals; ouderen onder andere op de landelijke dag tegen ouderenmishandeling en slachtoffers eergerelateerd geweld en schadelijke traditionele praktijken (door middel van leertafels).
- In de week tegen kindermishandeling hebben we aan alle primair onderwijsscholen in Arnhem een toolbox HGKM uitgereikt. Hierin zitten lessen waarin op laagdrempelige wijze HGKM besproken kan worden.
- MDA++ (Multidisciplinaire Aanpak) is verder doorontwikkeld en is daarmee nog meer maatwerk, passend bij de cliënt/ doelgroep geworden.
- We sluiten actief aan bij de ontwikkeling Drakentemmers, trauma en hechtingsbehandeling voor personen en kinderen die te maken hebben gehad met HGKM.
- En we hebben bijgedragen aan de doorontwikkeling van het regionaal netwerk Zorg en straf.

We hebben de samenwerking met Veilig Thuis, Moviera en het Sociaal wijkteam en onze regiogemeenten versterkt en hebben een bijdrage geleverd aan het versterken van de ketensamenwerking rondom de aanpak HGKM.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

De uitdagingen waarvoor de opvang zich gesteld zag door de voortdurende coronapandemie heeft geleid tot kortere lijnen en een nog betere samenwerking tussen alle betrokken partijen. Met het daklozenloket is deze ketensamenwerking verder geïntensiveerd. Professionals treffen elkaar en leren elkaar beter kennen, waarmee het integraal werken nog meer bevorderd wordt. De gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van een passend vangnet wordt sterk gevoeld en uitgedragen.

Aanpak terugdringing dakloosheid

Ingezet is op het terugdringen van dakloosheid langs de drie sporen:

- Preventie (het voorkomen van dakloosheid)

Het daklozenloket wordt na een succesvolle pilotperiode structureel gecontinueerd. Hiermee wordt onder meer blijvend ingezet op het voorkomen van dakloosheid. Daarnaast is ingezet op het maximaal benutten van de regelruimte, waaronder het niet meer toepassen van de kostendelersnorm in de Participatiewet, het inzetten op vroegsignalering en het voorkomen van huisuitzettingen.

- Vernieuwing en afbouw van de opvang: corona is versneller geweest van slaapzalen naar één- of tweepersoonskamers.

De vernieuwing van de opvang is reeds gerealiseerd. De afbouw van de capaciteit heeft nog niet kunnen plaatsvinden. De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

1. onvoldoende woonplekken beschikbaar door krapte op de woningmarkt;
2. de toename in de instroom van de Maatschappelijke opvang als gevolg van de coronacrisis en de wooncrisis.

Als gevolg van deze ontwikkelingen is de druk op de opvangcapaciteit in het afgelopen jaar toegenomen, hierdoor is er sprake van een tijdelijke uitbreiding van de opvang. Immers, het streven is 'Niemand verblijft onvrijwillig op straat'.

- Zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding)

In de Arnhemse herstelagenda na corona (2020) is de beweging van opvang naar wonen ingezet, vanuit de gedachte: herstel begint met een (t)huis. De beweging van opvang naar wonen is in 2021 verbonden met de brede gemeentelijke huisvestingsopgave 'Voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen'. Met de woningcorporaties is het afgelopen jaar gewerkt aan projecten voor uitstroom uit de Maatschappelijke Opvang. Via een aantal projecten zijn jongeren en volwassenen uit de opvang uitgestroomd naar zelfstandig wonen met begeleiding. Deze beweging wordt voortgezet en geïntensiveerd.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal dak- en thuislozen					
Eenheid: Aantal					
Bron: Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.					

Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)	
Eenheid:	Aantal dagen
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Duur van opvang (zowel direct als langdurig)	
Eenheid:	Aantal dagen
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Mate van terugval	
Eenheid:	Percentage
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang	
Eenheid:	Aantal
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Inclusief Arnhem

Sinds 2020 werken we bij het programma Inclusief Arnhem met vijf focuspunten:

- voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme;
- positie inwoners met een beperking versterken;
- diversiteit in organisaties;
- inclusieve gemeentelijke organisatie;
- inclusieve gemeentelijke communicatie.

Op alle vijf focuspunten hebben we diverse inspanningen verricht. Alle geplande activiteiten-inspanningen zijn uitgevoerd. Eén activiteit loopt nog iets langer door. Het gaat om het uitvoeringsplan voor de inclusieve gemeentelijke communicatie (eerste helft van 2023 in plaats van eind 2022). Zie voor een uitgebreid verslag van de inspanningen de tekst bij het betreffende focuspunt.

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Het Actieplan ‘Vrij zijn in Arnhem’ is begin 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. Aan de hand van dit plan is het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' opgesteld. Hierin beschrijven we de acties die we oppakken in de periode 2022 – 2023 en de bijbehorende resultaten. De acties hebben als doel, om samen met de stad te strijden tegen discriminatie en racisme en dit te voorkomen. Het is een integraal plan met een gezamenlijke verantwoordelijkheid die diverse (levens)domeinen aangaat, zoals wijken, sport, wonen, onderwijs, economie en evenementen. Met het uitvoeringsplan geven we uitvoering aan de motie ‘Vrij zijn in Arnhem is niet vrijblijvend’ (21M295). Hierbij werken we nauw samen met de antidiscriminatievoorziening Vizier. Het uitvoeringsplan ‘Vrij zijn in Arnhem’ is in oktober 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. Er gebeurt al veel op dit vlak in de stad door diverse organisaties en de gemeente. Dat gaan we een verdere impuls geven, aanjagen en versterken met het Uitvoeringsplan. In 2022 is onder andere het volgende opgepakt:

- Keti Koti-viering en herdenking is in 2022 groter gevierd.
- Start van een initiatiefgroep ter voorbereiding van het realiseren van een monument voor het herdenken van de afschaffing van de Slavernij (motie 21M293).
- In september is in opdracht van de gemeente gestart met het onderzoek ‘Sporen van slavernijverleden in Arnhem’ door Erfgoed Gelderland. Dit wordt in september 2023 afgerond.
- Een stadsgesprek met inwoners over discriminatie, diversiteit en inclusie in samenwerking met Vizier.
- De ontwikkeling en voorbereiding van de campagne voor het vergroten van de meldingsbereidheid. De campagne is afgetrapt op 1 februari 2023.
- Indifferent heeft haar activiteiten bij VO-scholen aanzienlijk vergroot en daarmee het netwerk van Indifferent-jongeren versterkt. Daarnaast heeft deze organisatie geïnvesteerd in professionalisering en uitbreiding van (trainings)capaciteit.
- Er is een verkenning gedaan hoe we wijkprofessionals gaan trainen op meer bewustwording van onbewuste vooroordelen. De trainingen voor medewerkers van de teams Leefomgeving, Sociale wijkteams en boa’s staan in 2023 gepland.
- Handhaving is een verkenning gestart naar inclusieve boa-uniformen (motie 21M298).

Bestendigen regenboogaanpak

De Regenboogagenda 2020-2022 is in 2022 afgelopen. Hiervoor is in het najaar van 2022 het regenboogoverleg in het leven geroepen. Het doel van dit overleg is om de samenwerking tussen de partners die zich met LHBTIQ+ thematiek bezighouden, te versterken. Daarnaast wordt dit overleg gebruikt om de Regenboogagenda te herijken. De inbreng en inzet van deze partners is van groot belang voor deze agenda. We sturen aan op een grotere rol van de partners bij de uitvoering en coördinatie ervan. De gemeente behoudt echter de regie en verantwoordelijkheid. In de eerste helft van 2023 gaan we met partners uit de stad de Regenboogagenda evalueren en herijken.

Met Indifferent zijn er gesprekken gevoerd over de uitdagingen die ze tegenkomen bij het uitbreiden van hun netwerken. De oplossingen die er gevonden zijn liggen vooral in het loslaten van de strenge eisen die ze zelf hanteren voor de netwerken en meer flexibel om te gaan met de behoeften en wensen van de verschillende scholen. Het bijstellen van gestelde ambities en tempo is onderdeel van gesprek voor de aanpak in 2023. Samen met partners COC, Indifferent en Vizier zijn er diverse activiteiten uitgevoerd tijdens Diversity week en specifiek in het teken van Coming out day. Zo is er met alle partners een Pride walk georganiseerd tijdens Coming Out Day en hebben de partners in eigen kringen activiteiten georganiseerd.

In november 2022 heeft de gemeente de ‘Pride Photo Exhibition’ tentoongesteld in de stad. Deze tentoonstelling stimuleert met haar visuele verhalen over seksuele en genderdiversiteit de dialoog over seksuele en gendervrijheid. Gedurende de tentoonstelling zijn er vanuit indifferent en COC verschillende activiteiten georganiseerd op scholen.

Als uitvoering van de afgedane motie 20M268 'Homogenezing in kaart brengen en actief tegengaan’ hebben we verkennende gesprekken gevoerd, zowel intern als extern, om het verbindende thema inclusie met elkaar te bespreken. We willen een open, eerlijk en constructief gesprek voeren met alle geloofsgemeenschappen, waarin gevoeligheden op een juiste manier ter tafel komen.

Positie inwoners met een beperking versterken

In 2022 hebben we mede op basis van de Arnhemse inclusie-agenda en het VN-verdrag Handicap 2021-2024 het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap opgesteld. Met als doel verder te werken aan het uitvoeren van het VN-verdrag Handicap, om zo de positie van Arnhemmers met een beperking te verbeteren. Het uitvoeringsplan is opgesteld vanuit een integrale gedachte en in overleg met verschillende gemeentelijke afdelingen/beleidsterreinen, zoals de afdeling Openbare Ruimte en het beleidsterrein Onderwijs. Daarnaast hebben zowel een klankbordgroep bestaande uit betrokkenen als de belangenplatforms Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) en Bijzonder in Arnhem feedback gegeven op de inhoud van het plan. In het plan staan per thema onze ambitie en bijbehorende acties opgenomen.

Tijdens het opstellen van het plan en na de vaststelling ervan door het college hebben we gewerkt aan de uitvoering van het plan. Zo hebben we het afgelopen jaar bijvoorbeeld de volgende acties ondernomen:

- In de Week van Toegankelijkheid (3 t/m 7 oktober 2022) hebben we samen met de belangenplatforms Apcg en Bijzonder in Arnhem een activiteit georganiseerd voor ambtenaren in het sociaal domein om bewustwording over sociale toegankelijkheid te vergroten. We bekeken een veelzeggende documentaire over de emancipatiebeweging van mensen met een beperking in de VS en voerden hierover een gesprek met ervaringsdeskundigen.
- We hebben een startbijeenkomst georganiseerd gericht op sport- en spelorganisatoren over het belang van inclusief spelen en hoe je dit mogelijk kan maken. Ervaringsdeskundigen hadden in het programma een centrale rol.
- We hebben verder gewerkt aan het vergroten van de aantallen en verbeteren van de spreiding van semiopenbare toiletten in de stad.
- Er is een onderzoek gestart naar de woonbehoefte van inwoners die gebruik maken van een rolstoel en het woonaanbod aan geschikte woningen.

Diversiteit in organisaties

Er is een Arnhems diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’ dat wij faciliteren. Daar nemen nu veertien organisaties aan deel. Hier wisselen we kennis en ervaringen uit op het gebied van diversiteit en inclusie (D&I). Het gaat om: Rabobank, Volkshuisvesting, HAN, Dirkzwager, Rozet, Politie Gelderland-Midden, Flores Onderwijs, Provincie Gelderland, Rechtbank Gelderland, Scalabor, gemeente Arnhem en in 2022 hebben Musis en Stadstheater Arnhem, Rijnstad en Focus Filmtheater zich aangesloten. Ook zijn partners met kennis en expertise uit de stad betrokken: Presikhaaf University, AM-Supportteam, Empowering Nisa, Stichting Sancofa en Arnhem Divers&Jong. Dit jaar hebben we ook onze verbonden partijen en subsidiepartners over het netwerk geïnformeerd; zij kunnen er ook aan deelnemen.

Naast twee bijeenkomsten en een masterclass (Unlocking the code) is er een expertpool aan het netwerk gekoppeld die ingezet kan worden om de individuele organisaties concreet te helpen met specifieke diversiteit- en inclusievraagstukken.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In 2021 heeft de gemeente Arnhem in de bestuursopdracht ‘Een diverse en inclusieve organisatie’ de ambitie opgenomen dat we in 2026 een inclusieve en diverse organisatie willen zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Om dit te realiseren is in maart 2022 het uitvoeringsplan ‘Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie’ vastgesteld. Dit plan geeft met diverse acties uitvoering aan de bestuursopdracht en daarmee ook aan focuspunt 4 van het uitvoeringsplan ‘Inclusief Arnhem’ voor de periode 2022-2023, met lange termijn ambities tot 2026.

In 2022 zijn verschillende acties verder in gang gezet of opgestart die bijdragen aan het diverser en inclusiever maken van de organisatie. Om de beste kandidaten aan te trekken en in te laten stromen is het wervings- en selectieproces verder doorontwikkeld. Voor het aantrekken zetten we bredere kanalen en ons netwerk in de stad meer in om een diverse groep kandidaten te bereiken. Daarnaast is de methodiek inclusief werven en selecteren gestandaardiseerd in het wervings- en selectieproces. We werven competentiegericht, waarbij we continu aandacht hebben voor aanwezige (onbewuste) vooroordelen. We houden uitdrukkelijk rekening met de gewenste diversiteit in de samenstelling van onze organisatie. We omarmen een diversiteit van (aanvullende) competenties en streven naar een zo oordeelvrij mogelijk proces.

Door middel van een mix aan activiteiten hebben we gewerkt aan het vergroten van de bewustwording onder medewerkers over thema’s als discriminatie, toegankelijkheid, LHBTIQ+, inclusie en diversiteit. Denk aan de Diversiteitsweek met lezingen, bijeenkomsten, een medewerkersfeest in het teken van diverse religieuze feestdagen en workshops. Ook zijn er trainingen bij diverse afdelingen gegeven om medewerkers kennis te laten maken met onbewuste vooroordelen. Alle clusters hebben een ‘eigen’ clusterplan Inclusieve en Diverse Organisatie opgesteld. Deze plannen zijn een eerste basis met acties en aandachtspunten, die elk cluster gaat uitvoeren. Daarnaast is het proces van de inrichting van de gemeentepool in gang gezet, om te voorzien in een groot deel van onze wervingsbehoefte, ook voor specifieke doelgroepen.

Ook in 2022 hebben we de barometer Culturele Diversiteit van het CBS ingezet om jaarlijks te monitoren welke voortgang we boeken met ons beleid om medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond op verschillende niveaus in te laten stromen en te behouden. In het medewerkersonderzoek hebben we vragen opgenomen om de ervaren mate van inclusie onder medewerkers te meten.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente willen we dat onze communicatie toegankelijk, begrijpelijk en inclusief is. We investeren daarin langs drie lijnen: schrijven in begrijpelijke taal, toegankelijke gemeentelijke websites en communicatie waarin ook Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking zich herkennen en erkend voelen.

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
2022 was het tweede jaar van het project Direct Duidelijk. De ambitie van dit project is dat het geschreven taalgebruik van de gemeente Arnhem begrijpelijk is en geen onnodige drempels opwerpt. Via drie pijlers werken we aan dit doel:

1. Training & Communicatie - In 2022 zijn zo’n 90 collega’s getraind in het schrijven op B1-niveau, met name collega’s van afdelingen met veel klantcontact. Twee collega’s volgden daarnaast ook de training ‘Coaching van Schrijven op B1-niveau’.
2. Feedback doelgroepen - In het Lezerspanel geven Arnhemmers op vrijwillige basis feedback op teksten van de gemeente. Dat gebeurde tussen oktober 2021 en september 2022 40 keer. Daarnaast vroegen we via het Taalhuis ook nog advies aan ex-laaggeletterden.
3. Herschrijven en hulpmiddelen - Daarnaast ondersteunden we individuele collega’s en afdelingen bij het herschrijven van brieven. In 2022 was dat onder meer voor de afdeling Belastingen, het team van Veiligheid en de brieven over re-integratie van het cluster Werk en Inkomen. In 2022 deden we ook een eerste test met een beeldbrief, probeerden we de digitale taal-tool Textmetrics uit en verwezen we regelmatig naar gratis taaladvies van landelijke organisaties.

Verder verbeteren toegankelijkheid websites
2022 is benut om te inventariseren welke websites en apps onder verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. Deze websites/apps zijn vervolgens onafhankelijk onderzocht conform de wettelijke verplichting (Tijdelijk Besluit Digitale Toegankelijkheid). De onderzoeken geven de eigenaren en beheerders van het middel inzicht in de stand van zaken en ze vormen de basis voor de toegankelijkheidsverklaringen (www.toegankelijkheidsverklaring.nl/register). Het komende jaar wordt benut om het onderwerp breed te borgen in de organisatie.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We lieten het Verwey-Jonker Instituut onderzoeken wat inclusieve communicatie is, hoe inclusief onze communicatie is naar Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTQI+ identiteit en een beperking, wat we al goed doen, wat beter kan en hoe we dat kunnen doen. Het onderzoek werd halverwege dit jaar opgeleverd. Conclusie: De gemeentelijke publiekscommunicatie laat aanzetten zien van inclusieve communicatie. De

buitenwereld merkt dat en ziet dat we lerend zijn. Maar er is nog veel ruimte voor verbetering. De tweede helft van 2022 is benut om de aangereikte kennis en inzichten te bespreken met de gemeentelijke communicatieprofessionals, externe communicatiepartners en vertegenwoordigers van de drie sociale groepen. Doel: bewustwording en kennisdeling én met elkaar verkennen hoe de verworven inzichten naar de praktijk kunnen worden vertaald. In plaats van eind 2022 werken we voorgaande nu in de eerste helft van 2023 uit in een uitvoeringsplan.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Niet van toepassing.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.673	23.794	38.449	37.900	550
Baten	1.437	872	12.407	13.831	1.424
Saldo lasten en baten	***-22.236***	***-22.922***	***-26.042***	***-24.069***	***1.973***
Toevoegingen aan reserves	4.211	0	2.582	3.406	-824
Onttrekkingen aan reserves	827	200	2.272	2.015	-257
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.384***	***200***	***-310***	***-1.391***	***-1.080***
Gerealiseerd resultaat	**-25.620**	**-22.722**	**-26.352**	**-25.459**	**893**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	717	V			
Welzijn	644	V	Vrouwenopvang en huiselijk geweld	I	BR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	416	V	Trajecten inburgering (specifieke Rijksuitkering)	I	AR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	266	V	Bureau nieuwkomers (zie ook toevoeging/onttrekking reserves)	I	BR
Welzijn	240	V	Rijnstad verbouwing De Madser	I	AR
Welzijn	220	V	Blokhuismiddelen	I	AR
Welzijn	-400	N	Maatschappelijk opvang corona meerkosten	I	AR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-669	N	Opvang ontheemden uit Oekraïne	I	AR
Baten	1.274	V			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	1.468	V	Opvang ontheemden uit Oekraïne	I	AR
Welzijn	222	V	Maatschappelijke opvang OGGZ verslavingszorg		
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-416	N	Trajecten inburgering (specifieke Rijksuitkering)		

Toevoegingen aan reserves	-769	N			
Welzijn	-644	N	Vrouwenopvang en huiselijk geweld	I	BR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-125	N	Bureau nieuwkomers (zie ook lasten)	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-131	N			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-131	N	Bureau nieuwkomers (zie ook lasten)	I	BR

Inclusie & Diversiteit
het programma Inclusie & Diversiteit is binnen budget gebleven.

Vrouwenopvang en huiselijk geweld
Het regioplan en lokale plan zijn conform afspraak uitgevoerd in 2022, dit heeft minder gekost dan was begroot. Het voordeel zal conform besluitvorming van de raad worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar.

Trajecten Inburgering
In 2022 zijn niet alle Rijksmiddelen (specifieke uitkering voor de nieuwe wet inburgering) aangewend. Dit komt omdat de deelname aan de taaltrajecten pas later dan gepland in 2022 op gang is gekomen. De resterende baten zijn gereserveerd op de balans conform BBV-voorschriften. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant en een nadeel op de baten van € 416.000. Per saldo is dit effect dus neutraal.

Bureau Nieuwkomers
In 2022 zijn er minder kosten gemaakt dan vooraf was begroot (€ 266.000). In 2022 zit de inrichting van inburgering nog in de opbouwfase. De salariskosten zijn lager, met name omdat de regisseurs gedurende het jaar lager in het functiegebouw instromen. Daarnaast is er minder doorbelast vanuit bedrijfsbureau (administratie, advies en monitoring). Tenslotte konden de tolkkosten bij de SPUK regeling opgevoerd worden. De tolkkosten waren begroot bij bureau Nieuwkomers. Het saldo wat resteert wordt verrekend met de bestemmingsreserve. De verwachting is dat deze extra middelen in 2023 nodig zijn vanwege de verdubbeling van de taakstelling opvang nieuwkomers.

Rijnstad
Dit is een incidenteel voordeel van € 240.000. Dit betreft de overheveling van het budget van 2021 naar 2022 voor de verbouwing van het jongerencentrum De Madser. Deze verbouwing heeft nog niet plaatsgevonden.

Blokhuismiddelen
Blokhuismiddelen zijn coronamiddelen die ingezet worden om activiteiten te organiseren voor onder andere jongeren en ouderen. Deze middelen zijn vanuit 2021 overgeheveld naar 2022. Begin 2022 konden activiteiten vanwege coronamaatregelen niet worden georganiseerd, waardoor de middelen niet volledig zijn besteed.

Maatschappelijk opvang
Totaal nadeel lasten is circa € 400.000. Dit betreft de coronameerkosten die aan partijen zijn betaald vanwege de geldende coronamaatregelen begin 2022. Daar staat een voordeel aan de batenkant tegenover in verband met de middelen die de gemeente Arnhem in de decembercirculaire 2022 middelen toegekend heeft gekregen (€ 222.000).

Opvang ontheemden uit Oekraïne
Zowel de lasten als de baten voor de opvang ontheemden uit Oekraïne zijn hoger dan begroot. Het voordeel op de baten is groter dan het nadeel op de lasten. Dit komt omdat er bij de Turap 2 2022 voorzichtigheidshalve rekening is gehouden met een mogelijk financieel nadeel vanwege de onzekerheid over de rijksvergoeding. Uiteindelijk zijn de baten en lasten gelijk aan elkaar, wat betekent dat de rijksvergoeding de gemaakte lasten van 2022 volledig dekt.

Met wie werken we samen

Partners

Welzijn

- VGGM;
- Veilig Thuis;
- COA;
- Sociale wijkteams;
- Woningcorporaties.

Inclusie

- Vizier;
- Arnhem platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg);
- Bijzonder in Arnhem;
- InDifferent;
- COC;
- Stichting Comité 30 juni-1 juli Arnhem.

De klankbordgroepen in het kader van de Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en het actieplan Vrij zijn in Arnhem zijn vanuit hun betrokken- en ervaringsdeskundigheid belangrijke partners als het gaat om meedenken en prioritering.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem;
- Actieplan Vrij zijn in Arnhem;
- Uitvoeringsplan Vrij zijn in Arnhem;
- Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap;
- Uitvoeringsplan VN-Verdrag handicap;
- Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse gemeentelijke organisatie 2022-2023;
- Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen 2021-2025;
- Sociaal domein in beweging: Visie op het sociaal domein in Arnhem 2021.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, te bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Gezonde levensstijl

Het aantal leefstijltrajecten is uitgebreid. JOGG is uitgebreid naar meer wijken. Er zijn extra buurtsportcoaches aangesteld (onder andere in De Laar) en vanuit de GIDS-middelen zijn we aanjager van verschillende (preventieve) initiatieven. De inzet op 'Kansrijke Start' wordt voortgezet. Zowel aan de 'software' kant (stimulering) als aan de 'hardware' kant (beweegvoorzieningen) blijven we ontwikkelen. Zo wordt de skatevoorziening bij Rosorum vernieuwd, zijn we bezig met een nieuwe inrichting van 't Lange Water en zijn er extra watertappunten gerealiseerd.

De eerste stappen zijn gezet op een aanpak betreffende de mentale gezondheid van onze inwoners (vooral gericht op jongeren). De partners die het preventieakkoord ‘Een leven lang Gezond & Fit in Arnhem’ ondertekend hebben, zoals VGGM, Sportbedrijf Arnhem, IrisZorg, Menzis en het ziekenhuis Rijnstate, werken nog steeds samen aan de een gezonde leefstijl voor alle Arnhemmers. Samen met de partners hebben wij in oktober een succesvolle gezondheidsmaand georganiseerd. Het bereik van de campagne was groot en de gezondheidsmaand heeft geleid tot een verbetering in de samenwerking tussen partners uit de nulde en eerstelijnszorg. Tijdens de gezondheidsmaand is ook een pilot voor een gezondheidsplein in ziekenhuis Rijnstate gestart. Op basis van de positieve resultaten tijdens de pilotfase wordt het gezondheidsplein in 2023 voortgezet en doorontwikkeld. De GGD staat in 2022 nog steeds onder druk met betrekking tot personele bezetting en extra taken die uitgevoerd moeten worden (Oekraïne en corona). We zorgen ervoor dat het effect hiervan op de publieke gezondheidszorg minimaal is. Nadere informatie over ontwikkelingen rondom de VGGM vindt u in de paragraaf verbonden partijen.

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We hebben in 2022 vooral ingezet op het verbeteren van de samenwerking tussen het medische en sociale domein en het toewerken naar een uitvoeringsagenda Kansrijke Start 2023. In een aantal netwerkbijeenkomsten met de geboortezorg, het sociale domein, de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en de gemeente zijn de belangrijkste thema’s opgehaald waar we in 2023 met elkaar aan willen (blijven) werken, onder andere het samenwerken in de keten, het signaleren van kwetsbaarheid, het ontwikkelen van een multidisciplinair overleg (MDO) en het beter voorbereiden van aanstaande ouders op de zwangerschap en het ouderschap. De netwerkbijeenkomsten zijn waardevolle momenten voor professionals om elkaar beter te leren kennen. Elkaar kennen is een belangrijke voorwaarde om goed met elkaar samen te werken en de zorg rondom ‘kwetsbare’ gezinnen goed te organiseren. Om Kansrijke Start na 2022 te borgen is naast de uitvoeringsagenda ook een intentieverklaring opgesteld, die begin maart 2023 door organisaties uit het sociale domein, de GGD/JGZ en de gemeente wordt ondertekend. Hiermee spreken deze partijen de intentie uit om inzet te plegen om (ongeboren) kinderen een kansrijke start te bieden door de zorg voor (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie gezamenlijk en zo goed mogelijk te organiseren. De aansluiting bij de wijken heeft ertoe geleid dat een aantal ambities van Kansrijke Start zijn meegenomen in de uitwerking van de pedagogische wijk, onder andere de pilot Bewust Ouderschap (laagdrempelige groepsgewijze opvoedondersteuning voor ouders met een kindje van 0 tot 2 jaar), de 18-maanden-huisbezoeken door de JGZ en een extra consultatiebureau in MFC De Spil.
Ondanks de in juli 2022 getroffen tijdelijke afschalingsmaatregelen in de JGZ, een belangrijke samenwerkingspartner in Kansrijke Start, is de focus van de JGZ blijvend gericht geweest op de meest kwetsbare kinderen en hun ouders. In 2022 is gestart met een regionaal traject om te kijken naar de basistaken van de JGZ. In 2023 worden hierover besluiten voorgelegd aan de colleges en aan de raden. Ook wordt naar de bedrijfsvoering van VGGM gekeken.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! draait volledig in de vijf Arnhem-Oost wijken. Steeds meer kinderen nemen deel aan dit programma en worden samen met het gezin begeleid naar een gezondere leefstijl. Het streven is dat er in 2023 minimaal 15 kinderen per wijk deelnemen aan GO!.

Het programma JOGG draait op volle toeren. De JOGG-aanpak is uitgebreid naar de wijk Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg. Steeds meer sportkantines worden gezond en er zijn 20 extra watertappunten gerealiseerd bij scholen en sport- en speelplekken. In het kader van de JOGG-aanpak worden alle basisscholen in de Arnhem-Oost wijken voorzien van schoolfruit voor alle leerlingen. Het steven voor 2023 is dat er bij alle scholen, die een rijke schooldag aanbieden, voedingseducatie in combinatie met bewegen bekend is.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

In 2022 hebben wij een aantal mooie resultaten behaald. In samenwerking met de Arnhemse tennisverenigingen en Sportbedrijf Arnhem hebben wij ingezet op padel in Arnhem. Inmiddels zijn er al zeven extra banen opgeleverd en ontdekken veel Arnhemmers deze populaire sport. In 2023 zullen nog een aantal banen worden opgeleverd zodat padel voor iedereen in Arnhem toegankelijk is. Daarnaast blijven wij inzetten op urban sport en bereiken wij hier vooral jongeren mee. In 2022 is een mooi nieuw skatepark bij Rosorum opgeleverd. Ook zijn wij op meerdere plekken in de stad bezig met het ontwerpen dan wel realiseren van groene, en urban beweegplekken voor jonge en oud. Voorbeelden hiervan zijn rondom Sportpark ’t Lange Water, het skatepark bij de Blauwe Golven en Park Presikhaaf.
Het beweegconcept 2+1+2 op de Arnhemse scholen blijft effectief om kinderen meer in en rond school te laten bewegen. Om kinderen ook na school (en in verenigingsverband) te laten bewegen is in 2022 gestart met het Sportwijs-programma waarbij leerlingen van de basisscholen naar Papendal gaan om kennis te maken met het topsportbestaan maar ook met Arnhemse sportverenigingen en verschillende sporten.
Wij blijven daarnaast inzetten op het vergroten van het gebruik van de Arnhemse sportparken. Dit heeft bijvoorbeeld bij Sportpark de Bakenhof geleidt tot het organiseren van een sportdag op het sportpark voor basisschoolleerlingen. Ook is voor het sportpark een nieuw ontwerp gemaakt om het park aantrekkelijker te maken voor de buurt. Ook bij Sportpark de Paasberg en Sportpark ’t Lange Water zijn mooie stappen gezet in het kader van de sportpark aanpak en het Sportakkoord om deze parken beter te gebruiken en beter aan te sluiten op de behoefte van de buurt.
Voor ouderen is het aanbod op niveau gehouden, er zijn weer meer wandelgroepen opgericht en verschillende interventies lopen door, zoals soople (cursus om weer te starten met bewegen) en valpreventie.
Andere behaalde successen van 2022 op dit vlak zijn de landelijke afsluiting van de Nationale Diabetes Challenge in Arnhem, een succesvolle beweeg- en gezondheidsmaand waardoor veel Arnhemmers zijn bereikt, en ‘uitverkochte’ Gezondheidschecks in Elderveld.

Wel blijft de status ‘gedeeltelijk op koers’. Wij zetten al mooie stappen, maar zien nog steeds een nasleep van corona en worden geconfronteerd met nieuwe uitdagingen zoals de inflatie en vergrijzing waardoor Arnhemmers mogelijk minder bewegen.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

Wij zetten goede stappen richting een rookvrije generatie. Scholen en sportverenigingen zijn rookvrij en de speeltuinen in Arnhem zijn aangeduid als rookvrije zone. Inmiddels zijn ook alle bushaltes in Arnhem aangeduid als rookvrije zone.

Met het preventieakkoord blijven we aandacht vragen voor een rookvrije generatie en stoppen met roken. Dit akkoord fungeert tevens als een convenant Rookvrij en resulteerde in een gezamenlijke aanpak Stoppen met Roken. Onder andere Menzis, Rijnstate, VGGM, OnzeHuisartsen en de gemeente Arnhem werken hierbij samen om Arnhemmers te stimuleren en te ondersteunen bij het stoppen met roken.

Alcoholgebruik en mentale gezondheid bij onder andere jongeren zijn ook belangrijke thema’s in het preventieakkoord. Daarnaast is er samen met de scholen, IrisZorg en veel andere partijen een aanpak tegen drugsgebruik- en criminaliteit op school opgestart. Aanvullend hierop streven we ernaar om in 2023 het programma Helder op School op alle middelbare scholen in Arnhem te implementeren.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen			**54,0**		
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken			**21,0**		
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					

% voldoet aan alcoholrichtlijn				**43,0**	
Eenheid:	Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				
% kinderen eet minstens elke dag fruit					**84,0**
Eenheid:	Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet				
Bron:	Kindmonitor GGD				
% lid van sportvereniging		**20,0**	**19,5**	**19,3**	
Eenheid:	Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging				
Bron:	Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).				
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				**80,0**	
Eenheid:	Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				
Waardering sportvoorziening			**61,0**		**64,0**
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering speelvoorzieningen kinderen			**60,0**		**62,0**
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering voorzieningen om te bewegen			**73,0**		**74,0**
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Niet sporters				**46,9**	
Eenheid:	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)				

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Discriminatie in de sport overal tegengaan (21M223)

Intussen is de pilot bij drie voetbalverenigingen afgerond en worden de ‘lessons learned’ gepresenteerd aan een breder publiek van verenigingen bij een ‘sportcafé‘ in oktober. Op basis van de resultaten van de pilots en de reacties van andere sportaanbieders kijken wij welke acties wij verder samen met sportaanbieders op kunnen pakken. Eén van de resultaten is een stappenplan voor sportaanbieders om discriminatie tegen te gaan.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.188	22.326	25.928	25.265	663
Baten	5.296	3.076	6.131	5.589	-542
Saldo lasten en baten	***-17.893***	***-19.251***	***-19.797***	***-19.676***	***121***
Toevoegingen aan reserves	548	470	783	773	10
Onttrekkingen aan reserves	457	343	983	983	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-90***	***-126***	***200***	***210***	***10***
Gerealiseerd resultaat	**-17.983**	**-19.377**	**-19.597**	**-19.465**	**131**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	693	V			
Sport	1.248	V	SPUK Sport (kostprijsverhogende BTW)	I	AR
Sport	-187	N	SPUK IJsbanen en zwembaden	I	AR
Sport	-368	N	Beheer panden in gebruik bij sport (zie ook baten)	I	AR
Baten	-665	N			
Sport	367	V	Beheer panden in gebruik bij sport (zie ook lasten)	I	AR
Sport	187	V	SPUK IJsbanen en zwembaden	I	AR
Sport	-1.219	N	SPUK Sport (kostprijsverhogende BTW)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	0				

SPUK Sport
Sinds 2019 is de BTW op sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld: Spuk-Sportstimulering, waarmee de lasten gecompenseerd kunnen worden. Voor 2022 is er een hoger bedrag begroot dan er werkelijk is ontvangen. Dit komt doordat het totaalbedrag van alle aanvragen hoger is dan het uitkeringsplafond. Onze aanvraag is voor 73,63% geaccepteerd. Daarnaast zijn er minder uitgaven gerealiseerd dan verwacht en moet er over 2022 een bedrag worden terug betaald.

SPUK IJsbanen en zwembaden
In 2022 is er een compensatieregelingen (SPUK) geweest voor het effect van de coronamaatregelen op ijsbanen en zwembaden. Voor de zwembaden Valkenhuizen en De Grote Koppel is een aanvraag ingediend en compensatie toegekend. Deze middelen zijn uitbetaald aan Sportbedrijf Arnhem.

Beheer panden in gebruik bij sport
De kosten voor onderhoud van de gemeentelijke panden in gebruik voor sportactiviteiten waren hoger dan begroot. Dit betrof vooral onvoorziene werkzaamheden die plotseling nodig waren of die naar voren kwamen bij het reguliere planmatig onderhoud. Daarnaast ontstond een voordeel omdat op grond van de SPUK-regeling voor sport een subsidie werd ontvangen voor de kostprijsverhogende btw. Daarnaast werden in de begroting de servicekosten (zowel de lasten als de baten) en de huren voor het jaar 2022 te laag geraamd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;

- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en door het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

In mei 2022 is de motie Klimaatnoodtoestand (22M08) aangenomen, waarin onder ander is gevraagd om 'de klimaatrekening' in het Jaarverslag op te nemen. Hieronder staan bij de doelstellingen en de indicatoren van dit programma opgenomen welke CO2 reductie we in 2022 hebben behaald. In de monitor Nemia is hier meer informatie over te vinden (in april 2022 wordt deze geactualiseerd). Ook is hieronder aangegeven welke financiële middelen we vanuit het Rijk hebben ontvangen. Concluderend kunnen we zeggen dat we redelijk op koers liggen om de doelen die we gesteld hebben voor 2030 te behalen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De grote opgave voor de bestaande woningen is isoleren. Om daarmee de CO2-uitstoot te verlagen, maar meer dan ooit ook om daarmee de energiekosten enigszins te verlagen. In 2022 hebben we daaraan gewerkt in de zogenaamde kansrijke wijken (combinatie van isolatie en aardgasvrij), en stadsbreed door middel van communicatie en doelgroepgerichte acties en instrumenten voor particuliere eigenaren, huurders en woningcorporaties. De meest recente data over CO2 uitstoot dateren uit 2021. Eind 2021 was de CO2 uitstoot voor de gebouwde omgeving 56 kT lager dan in peiljaar 2017. Dit betekent dat we redelijk op koers liggen om het doel van 2030 te bereiken. Welk deel hiervan een gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van programma-inspanningen is niet te achterhalen. Eind 2020 was de CO2-reductie groter dan eind 2021. Dit is vermoedelijk het gevolg van de coronacrisis.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

Dit is onderdeel van de inspanning om voor 2030 6.500 bestaande woningen aardgasvrij te maken in de gebouwde omgeving. Een belangrijk deel van het uitvoeringsplan per wijk of buurt is de betaalbaarheid voor de bewoners. Hiervoor is financiering van de onrendabele top nodig. Vooralsnog is deze alleen te verkrijgen via de Proeftuin subsidies of bijdragen en aanvulling vanuit het klimaatfonds. Voor circa 1.300 woningen is op dit moment een subsidie/bijdrage ontvangen.

Proeftuin Kronenburg (Smart Polder): voor de eerste 386 appartementen is eind april 2021 een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen partijen. In het derde kwartaal van 2022 is er door de corporaties ruim voldoende draagvlak verkregen onder de huurders. De wettelijke 70% is meer dan gehaald. De particuliere woningeigenaren binnen een VVE hebben ook ingestemd met het verwijderen van de rookgasafvoer. Zij zullen hun woning ook zonder aardgas gaan verwarmen. Aansluiten op het warmtenet is hierbij vrijwillig. Hiervoor hoeft geen uitvoeringsplan opgesteld te worden.

Proeftuin Elderveld-Noord: Door de gestegen loon- en materiaalprijzen laat een samenwerkingsovereenkomst met de professionele partijen wat langer op zich wachten dan gepland. Ook particuliere woningeigenaren zijn benaderd om mee te liften op de verduurzamingsplannen van de corporaties. Er wordt parallel gewerkt aan het uitvoeringsplan, dat naar verwachting eind 2023 gereed is.

Hoogkamp: het bedachte buurtenergiesysteem voor deze wijk, bestaande uit een collectieve warmtepomp en een warmtenet heeft een grote onrendabele top, waarvoor nog geen financiering is. Een proeftuin-bijdrage van het Rijk is afgewezen. Gezien de stijgende gasprijzen, wetgeving, de complexiteit van de aanleg van warmtenetten en de lange adem die nodig is alvorens in uitvoering te kunnen gaan, wordt nu door Hoogkamp-energie vol ingezet op isolatie. De overstap naar aardgasvrij door middel van een hybride warmtepomp komt hiermee dichterbij.

Plattenburg: Voor Plattenburg zijn een drietal scenario's om van het aardgas af te gaan onderzocht door middel van restwarmte vanuit het naastgelegen datacenter en de aanleg van een warmtenet. Het derde scenario lijkt

met inzet van subsidie als enige financieel kansrijk, echter dit kan niet op korte termijn. Op dit moment onderzoeken wij de mogelijkheden om te versnellen.

Vijf all-electric buurten: In deze buurten gaan wij bewoners stimuleren om waar het moment daar is vrijwillig de overstap te maken naar een individuele all-electric oplossing. In 2022 is gewerkt aan een aanbod aan bewoners waarin we onder meer gaan ondersteunen in de advisering.

Voor de kansrijke buurt Immerloo (flats Volkshuisvesting en Vivare) zal geen uitvoeringsplan worden opgesteld. Deze woningen worden al aardgasvrij verwarmd en de overstap naar aardgasvrij koken en warm tapwater is ook uitgevoerd.

Malburgen-Oost: Vattenfall heeft voor het aardgasvrij maken van Malburgen-Oost € 25 miljoen subsidie ontvangen vanuit het Nationaal Groeifonds. Met dit bedrag komt een zeer betaalbare overstap naar aardgasvrij verwarmen voor circa 3500 huishoudens dichtbij. We zijn samen met Vattenfall, Volkshuisvesting en Vivare aan het onderzoeken of we hier ook qua duurzaamheid van de bron (AVR) en qua governance uit kunnen komen.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over energiegebruik dateren uit 2021. Eind 2021 was er 39 TJ minder energieverbruik in de gebouwde omgeving dan in peiljaar 2017. Dit is 0,8%. Het energiegebruik in 2021 is ook hoger dan in 2020 en 2019. Deels is dit te verklaren door de groei van de stad. Het doel van 30% is echter nog niet in zicht.

Energiebesparing bereiken we door isolatie van alle woningen. In 2022 hebben de woningcorporaties hun bezit verder verduurzaamd. Het aantal woningen wordt gerapporteerd in de rapportage over de prestatieafspraken. Particuliere woningeigenaren en Vve's hebben we ondersteund met advies en procesbegeleiding. Particuliere eigenaren kunnen gebruik maken van de Toekomstbestendig wonen lening. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Duurzame wijkinitiatieven ondersteunen we via het Aanjaagfonds.
In de zogenaamde ‘kansrijke wijken’ werkten wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitie gereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Zie de inspanning '6.500 woningen aardgasvrij'.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

Eind 2022 lagen er naar schatting 159.000 zonnepanelen op woningen en publieke gebouwen. Voor bedrijven en instellingen is een aparte doelstelling geformuleerd. Hiermee is het doel van 2023 (150.000 zonnepanelen) al bereikt. We verwachten dat het doel van 2030 (250.000 zonnepanelen) ook wordt gehaald.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Sinds 2018 (startjaar monitoring Liander) zijn er 790 bestaande woningen/kleinverbruik-aansluitingen aardgasvrij gemaakt. Het aandeel hiervan in 2022 is 364 bestaande woningen/kleinverbruik-aansluitingen. Naar verwachting komen daar in 2023 circa 200-400 woningen bij omdat een deel van de flats en woningen in Immerloo en t Duifje volledig van het aardgas af gaan. Met nog een aantal particulieren die individueel de overstap gaan maken verwachten we dat eind 2023 circa 1.250 bestaande woningen aardgasvrij zijn, in plaats van 1.500 die wij ons als tussendoel gesteld hebben. De opschaling in aantallen woningen na 2023 tot 2030 in o.a. de wijken Kronenburg en Elderveld-Noord is, gezien stijgende materiaal- en arbeidskosten, lastiger dan voorzien.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Tot eind 2022 hebben ruim 1.100 huishoudens zich aangemeld voor hulp door een energiecoach. Energiecoaches hebben in Malburgen bij circa 850 huishoudens deur-aan-der aangebeld; hiervan hebben er 250 gebruik gemaakt van het aanbod van de energiecoach. Rijnstad heeft 200 huishoudens geactiveerd om zelf of samen met hun medebewoners in actie te komen om minder energie te verbruiken. In het Spijkerkwartier is het Buurtklusbedrijf opgericht. In samenwerking met de gemeente en Volkshuisvesting worden binnenkort de eerste 200 woningen door klussers bezocht om maatregelen te installeren. Er wordt gewerkt aan het opzetten van klusteams in de andere focuswijken en de oprichting van een stadsbreed klusteam.

De doelstellingen van de Arnhemse aanpak energiearmoede voor het tweede stookseizoen (2022-2023) zijn al ruim gehaald. In de brief van april 2022 heeft het college extra doelstellingen gesteld voor de periode tot mei 2023. Op basis daarvan zijn veel extra acties in gang gezet. Dit levert goede resultaten op, maar het is niet zeker of we de doelstellingen al in mei 2023 zullen halen. Het college zal de raad binnenkort informeren over de voortgang en de aanpak voor 2023 en 2024.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

Op initiatief van de gemeente zijn de volgende (Arnhemse) innovaties getest en gerealiseerd in Arnhem/Arnhemse wijken:

- oplaadpunten voor auto's aan lantaarnpalen in Schuytgraaf, ontwikkeld in Arnhem;
- een batterijopslag met energiemanagementsysteem (EMS) op Koningspleij noord, dat aangesloten is op het zonneveld, en weer gekoppeld aan autolaadpunten in de stad;
- mobiele generatoren op zonne-energie, ontwikkeld in Arnhem, bij GWW-projecten en evenementen;
- zonnefolie van een Arnhems bedrijf op gemeentelijk vastgoed;
- een Arnhemse innovatie op het gebied van aquathermie, in de plannen voor de toekomstig aardgasvrije wijk Kronenburg (project Smart Polder).

Naast de gemeente hebben andere Arnhemse partijen ook Arnhemse innovaties getest en toegepast. Bijvoorbeeld op Industriepark Kleefse waard zijn een innovatief laadplein met een beperkt formaat van de laadpalen en slimme aansturing ervan, een laadpaal met oplaadmogelijkheden voor vrachtwagens en een waterstoftankstation waar lokaal waterstof wordt gemaakt met Arnhemse technieken gerealiseerd.

Daarnaast lopen diverse onderzoeken op de toepassing van innovaties, bijvoorbeeld restwarmte uit een datacenter, een buurtenergiesysteem, batterij-opslagsystemen en gekleurde zonnepanelen. Hierbij werken we samen met ConnectR.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	**330**	**307**	**272**	**285**	
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	**11**	**34**	**69**	**56**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over CO2 reductie dateren uit 2021. Eind 2021 was de CO2 uitstoot voor bedrijven en industrie 67 kT lager dan in peiljaar 2017. Dit betekent dat het doel van 2030 al is bereikt. Welk deel hiervan het gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van onze inspanningen is niet te achterhalen.

We stimuleerden bedrijven om energie te besparen, zonnepanelen op dak te realiseren via een gebiedsgerichte en sectorgerichte aanpak op werklocaties. Met kantorenpark Gelderse Poort hebben we een Green deal gesloten. We zien dat kantoren gevestigd op Gelderse Poort naar aanleiding daarvan hun energielabel verbeterd hebben. Ook hebben we ons ingezet om kantoren te laten voldoen aan de energielabelverplichting die in 2023 ingaat. In het kader van de energiecrisisaanpak zijn we gestart met de ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om'.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

We hebben de website Arnhem Aan voor ondernemers gevuld met actuele informatie. We hebben vijf maatwerkgesprekken gevoerd met ondernemers. We hebben twee zakelijke energycafés gehouden, één voor de doelgroep kantoren en één voor de creatieve sector. Daarnaast hebben we tijdens een bijeenkomst van de horeca toelichting gegeven over verduurzamen.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over energiegebruik dateren uit 2021. Eind 2021 was er 258 TJ minder energieverbruik bij bedrijven en industrie dan in peiljaar 2017. Dit is circa 12%. Wat de invloed van de coronacrisis hierin is, is niet in te schatten, en ook niet of het gebruik na 2021 weer is gestegen. Met 12% liggen we op koers voor het doel van 15% in 2030.

We hebben begin 2022 alle adressen die nog niet voldoen aan het verplichte energielabel C voor kantoren een brief gestuurd. Hierop hebben we met 75 kantooreigenaren / gebruikers contact gehad. Ook hebben we een zakelijk Energycafé georganiseerd over dit onderwerp. Hierbij waren ongeveer 30 ondernemers aanwezig. Hier hebben we ook de green deal Gelderse Poort ondertekend waarin afspraken staan over de verduurzaming van de kantoren op kantorenpark Gelderse Poort. Vanwege de energiecrisis zijn we in december gestart met ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om'. Hierbij ondersteunen we bedrijven bij de verschillende stappen bij het besparen van energie.

Er zijn in 2022 100 energiecontroles en 80 hercontroles door de ODRA uitgevoerd. Ook is er voor 8 energiescans subsidie verstrekt in 2022. De subsidieregeling is per 31 december 2022 gesloten.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

Eind 2022 lagen er 53.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken. Hiermee liggen we op koers voor het doel van 2030. Een aantal kantoren op de Gelderse Poort is als onderdeel van de Green deal aan het onderzoeken of zij zonnepanelen op hun daken of een zonnecarport op hun parkeerplaats kunnen realiseren. Daarnaast zijn we gestart in samenwerking met een ondernemer en de StAB met een gebiedsgerichte aanpak via een green deal voor onder meer zon op dak op bedrijventerrein IJsseloord I. Ook hebben bedrijven zon-op-dak-projecten gerealiseerd. Een aantal van dergelijke goede voorbeelden hebben wij tijdens de actieweek 'Arnhem Aan de zon' in het zonnetje gezet.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Er zijn nog geen bedrijven aardgasvrij gemaakt. Bedrijven die in wijken liggen die, conform de Transitievisie Warmte, aardgasvrij worden, worden daarin meegenomen. Een voorbeeld hiervan is Kronenburg Smart Polder.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2-uitstoot bedrijven en industrie	**193**	**178**	**139**	**143**	
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2-reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	**18**	**33**	**73**	**68**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over CO2 uitstoot zijn van 2020. Sinds referentiejaar 2017 is 55 kT CO2 gereduceerd. Welk deel hiervan een gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van programma-inspanningen is niet te achterhalen. Een deel van deze grote daling is vermoedelijk het gevolg van de coronacrisis. Het is aannemelijk dat de CO2 uitstoot van verkeer en vervoer na 2020 weer is toegenomen. De data hiervan zijn echter nog niet beschikbaar.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 is slechts op kleine schaal gewerkt aan het verminderen van autogebruik bij bedrijven. Alleen bedrijventerrein Gelderse Poort is voorzien van een e-hub. In het kader van het regionale programma Slim en Schoon onderweg werken we samen zes onderwijsinstellingen (HAN, Hogeschool van Hall Larenstein, Yuverta, RijnIJssel, ArtEZ en het Astrum College), twee vervoerders (NS en Connexxion) en gemeente Rheden aan duurzamere bereikbaarheid (door onder andere een modal shift) van de campus. In 2023 wordt een coördinator aangesteld, die samen met mobiliteitsmakelaars van de regio, bedrijven gaat faciliteren. Dit is ook in het kader van het regionale Slim en Schoon onderweg programma, waardoor er vanuit dat programma ook geld en capaciteit (mobiliteitsmakelaars) beschikbaar is.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 is het aantal deelauto's licht gegroeid, mede door aanvragen vanuit verschillende wijken. Het juridisch kader is nog niet klaar. Daar wordt in 2023 aan gewerkt. Free floating deelscooters en fietsen is door de uitspraken in de raad niet meer aan de orde. Ons deelmobiliteit beleid heeft een sterke link met het op te stellen duurzaam mobiliteitsplan. Zo vormen de hubs die daar een onderdeel van vormen belangrijke locaties om deelvervoer te plaatsen, en dragen lagere parkeernormen en een grote gebied met parkeerregulering eraan bij dat er meer behoefte is aan deelmobiliteit. Tegelijkertijd is deelmobiliteit ook een voorwaarde om lagere parkeernormen te kunnen toepassen.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2022 zijn twee aanbestedingen uitgevoerd, zodat we in 2023 aan de slag kunnen met laadpleinen. Dit geeft een versnelling van de uitrol van laadinfrastructuur. Er zijn in 2022 een flink aantal snellaadpunten gerealiseerd in Arnhem. Hiermee komt het totaal op 48 snellaadpunten.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

In 2022 is een projectleider aangesteld. Deze is aan de slag gegaan met flankerend beleid. Er zijn middelen vrijgemaakt voor het realiseren van de zero emissie zone.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

Behalve de taxi's die voor het doelgroepenvervoer gebruikt worden, zijn er nog geen eisen gesteld aan de taxi-branche.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

Aanbieders van doelgroepenvervoer hebben de plicht om in 2023 met een plan te komen hoe zero emissie in 2030 wordt bereikt. In 2022 zijn gesprekken geweest met de aanbieders. De gemeente ontzorgt hen voor wat betreft de laadinfrastructuur.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

Inkoop en gebruik zero emissie voertuigen door de gemeente zelf is opgenomen in het Klimaatplan. We introduceren in 2023 een groeiplan naar 100 % zero emissie in 2030 uitvoering van onze eigen (infra)projecten voor via aanbesteding in lijn met de landelijke Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen.

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

De concessie is verlengd tot 2026. Wij blijven voor een nieuwe concessie sturen op een zero emissie concessie, met door inzet van trolley 2.0 bussen.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 hebben we geen inspanning hoeven leveren voor de groei van het aantal personenwagens dat in Arnhem komt tanken. Die groei was autonoom en de doelstelling is gehaald.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2-uitstoot verkeer en vervoer	**381**	**379**	**323**	**331**	
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2-reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	**3**	**1**	**55**		
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens en 18 MWp opgesteld vermogen aan zonnevelden. Eind 2022 zijn er 4 windmolens gerealiseerd, en 15,2 MWp zonneveld. met nog 6 MWp in voorbereiding.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens gerealiseerd. De 4 windmolens van Koningspleij-noord zijn gebouwd. Drie ervan hebben al een jaar gedraaid en de vierde is eind 2022 met de testfase begonnen. Door het besluit van Gedeputeerde Staten 'Geen windparken in Natura2000 gebied Veluwe en beperkt in zone van 1-8 km eromheen' (december 2022) en een nieuwe provinciale windvisie die in voorbereiding is, is het op dit moment niet mogelijk om in Arnhem een vijfde windturbine te ontwikkelen aan de Drielse Dijk, zoals beoogd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030. De provincie onderzoekt of door maatregelen, zoals zwarte wieken en stilstandvoorzieningen, meer ruimte komt voor windmolens. Als dit geen ruimte oplevert in Arnhem, betekent het dat circa 10% (3,3 kT CO2-reductie) van de doelstelling van grootschalige opwek (34 kT CO2) niet gerealiseerd kan worden.

Het alsnog realiseren van dit deel van de CO2-reductiedoelstelling door andere energieopwekmaatregelen voor 2030, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van (nog) meer zonnevelden, is niet zonder meer haalbaar. Er is op dit moment namelijk al een disbalans op het elektriciteitsnet doordat er meer zonne-energie dan windenergie wordt opgewekt. Dit alles maakt dat we als Arnhem voor het behalen van onze doelstellingen voor grootschalige opwek afhankelijker zijn van de regio dan voor dit besluit.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022 zijn er 2 gerealiseerde zonnevelden: bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Waterschap Rivierenland aan de Drielsedijk (1,4 hectare, 7.200 zonnepanelen, 2,2 MWp) en op Koningspleij noord (8,5 ha, 34.000 panelen, 13 MWp). Opgeteld ruim 15 MWp. Een vergunning en SDE-subsidie voor een zonnepark op de bult IJsseloord 2 zijn verleend. De businesscase moet nog sluitend gemaakt worden (4 ha, 6 MWp). De haalbaarheid van een locatie voor een zonneveld in de omgeving van vliegbasis Deelen is verder onderzocht. Gezien de vele belangen die in het gebied spelen, is hierover nog geen besluit genomen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	**11**	**13**	**16**	**20**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit t.o.v. 2017	**4**	**5**	**9**	**13**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Met de communicatiecampagne Arnhem Aan en het energieloket bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers. Mede door de hoge energieprijzen zijn veel inwoners en bedrijven in 2022 aan de slag gegaan met energiebesparing en duurzame opwek. Hierbij zijn zij geholpen door diverse doelgroepgerichte inspanningen, acties en instrumenten vanuit het programma New energy made in Arnhem, waaronder Energieloket Arnhem, Energiecoaches, Energiebank, Wijkklusteams, Duurzaamheidslening en Arnhem zet de knop om (bedrijven).

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

In 2022 zijn twee stadsbrede communicatiecampagnes gehouden: Arnhem aan de zon (over zonnepanelen) in het voorjaar en Arnhem aan de slag (over isolatie) in het najaar. Deze acties hebben veel publiciteit gegenereerd en veel bezoekers naar de website Arnhem Aan getrokken.
Op de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek zijn communicatie- en bewustwordingsacties uitgevoerd onder de vlag van Arnhem Aan.

- Gebouwde omgeving: Veel communicatie over werven en aanvragen energiecoaches energiearmoede en subsidieregelingen Arnhem oost.
- Bedrijven en industrie: Actie winkeldeuren sluiten en Arnhem zet de knop om - uitdelen meetapparatuur en energiescans.
- Grootschalige opwek: Het energypark en informatiecentrum (wind en zon) Koningspleij noord is in juni 2022 formeel geopend. Het informatiecentrum heeft al vele bezoekers gehad: scholen, overheden, bedrijven en geïnteresseerden.
- Duurzame mobiliteit: Filmpje Europees project Clean mobile energy en in december heeft Arnhem het eindevent georganiseerd van dit project. Verder is de zonnecarport met laadpalen bij winkelcentrum Presikhaaf in het nieuws geweest.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan	**9.459**	**12.802**	**15.369**	**14.106**	**22.611**

Eenheid: Aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Hernieuwbare elektriciteit	**3,0**	**4,0**	**6,0**		

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Energiecoaches proactief inzetten tegen energiearmoede (21M248)

Als onderdeel van de aanpak energiearmoede worden huishoudens proactief benaderd. In onder andere de wijken Geitenkamp en het Spijkerkwartier worden inwoners proactief benaderd door regelmatig aanwezig te zijn op straat, door aan te sluiten bij wijkactiviteiten en door samen op te trekken met de woningcorporaties bij huis-aan-huis benaderen van inwoners. Er worden mini-workshops gegeven in de buurthuizen. In het deelproject Energiecoach Malburgen worden huishoudens huis-aan-huis benaderd. De energiecoaches bellen aan, gaan in gesprek en bieden energie-coaching aan. De proactieve benadering is een integraal onderdeel van de aanpak energiearmoede.

Extra inzet tegengaan energiearmoede (21M256)

In de brief aan de raad van 19 april 2022 hebben we de raad geïnformeerd over de benutting van het extra budget dat we van het Rijk hebben ontvangen voor de aanpak energiearmoede. We hebben in de brief aangegeven dat we daarmee de motie als afgedaan beschouwen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	4.528	5.387	10.903	5.912	4.991
Baten	1.728	232	6.042	1.224	-4.818
Saldo lasten en baten	***-2.799***	***-5.155***	***-4.861***	***-4.688***	***173***
Toevoegingen aan reserves	635	0	6.343	7.103	-760
Onttrekkingen aan reserves	543	3.114	6.696	6.743	47
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-92***	***3.114***	***353***	***-360***	***-713***
Gerealiseerd resultaat	**-2.891**	**-2.041**	**-4.508**	**-5.049**	**-541**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	5.108	V			
Duurzaamheid incl energietransitie	2.500	V	Smart polder, zie ook lasten	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	1.508	V	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	1.100	V	Energie armoede, zie ook de baten	I	BR
Baten	-4.848	N			
Duurzaamheid incl energietransitie	-1.100	N	Energie armoede, zie ook lasten	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-1.248	N	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-2.500	N	Smart polder, zie ook baten	I	BR
Toevoegingen aan reserves	-364	N			
Duurzaamheid incl energietransitie	-364	N	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	104	V			
Duurzaamheid incl energietransitie	104	V	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR

Subsidie energiearmoede en smart polder
De subsidie voor energiearmoede is voor een deel als lasten begroot in 2022, hiertegen over is deze subsidie ook als baten begroot. Per saldo heeft dit geen financieel resultaat opgeleverd. De niet bestede subsidie is beschikbaar voor de komende periode.
De subsidie voor smartpolder is zowel in de lasten als in de baten begroot. Omdat dit project vertraging heeft opgelopen wordt de niet bestede subsidie vanaf 2023 ingezet.

Vertraging uitvoering verduurzaming woningen Arnhem-Oost
De uitvoering van de verduurzaming van woningen in het kader van het project Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost gaat langzamer dan verwacht. Hierdoor is € 1.508.000 minder besteed dan begroot. Door de vertraging is er echter minder subsidie gebruikt, zijn er minder eigen bijdragen van de woningeigenaren ontvangen én is er minder cofinanciering aangewend. Dit resulteert in lagere dekking (baten) dan begroot van € 1.248.000 (nadeel). Doordat de hiervoor beschreven voordelen en nadelen zijn gecompenseerd in de reserves is het resultaat van de vertraging financieel neutraal.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0;
- Transitievisie warmte (2022);
- Criteria voor de locatiekeuze van zonnevelden (2016);
- Uitvoeringskader elektrisch laden in Arnhem;
- Beleidskader deelvervoer.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 januari 2024) veranderen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Arnhem geeft richting

Deze doelstelling is op koers. Zie de toelichting bij de inspanning hieronder 'Doorwerking Omgevingsvisie'.

Doorwerking omgevingsvisie

Het voorontwerp van de omgevingsvisie is op inhoud al door de vorige raad vastgesteld. De ontwerp-omgevingsvisie is in november 2022 door het college vastgesteld. Naar verwachting wordt in het tweede kwartaal 2023 de definitieve visie ter besluitvorming aan de raad aangeboden. De omgevingsvisie zet de eerste stap in de toekomstige ontwikkeling van de stad. De volgende stap is het uitvoeren van de visie, zodat we straks ook echt kunnen genieten van een gezonde, leefbare, duurzame en mooiere stad. Hiervoor werken we de ambities uit de visie verder uit in verschillende beleidsuitwerkingen en gebiedsvisies. Hierin geven we concrete kaders aan over de manier waarop we onze stad gaan ontwikkelen en welke instrumenten we daarvoor in gaan zetten. Voor de onderdelen mobiliteit en wonen en voor een aantal gebiedsuitwerkingen zijn inmiddels de startnotities ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.

Arnhem is fysiek op orde

De gemeentelijke inspanningen lopen op koers. Zie voor de toelichting de inspanning 'toewerken naar integraal omgevingsplan' hieronder.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

Ook in 2023 gaan we verder met het terugbrengen van het aantal beheergerichte plannen en bereiden we deze plannen voor op de nieuwe technische standaarden die straks gelden onder de Omgevingswet. We verwachten eind 2023 de basis voor het grootste deel op orde te hebben zodat we daarna themagewijs het omgevingsplan verder kunnen aanvullen met regels uit onze verordeningen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs aan de verbetering van de dienstverlening aan inwoners en bedrijven als het gaat om het toetsen en vergunnen van hun ruimtelijke initiatief. Dit doen we enerzijds door het inrichten van een digitaal loket waarin alle relevante informatie over de fysieke leefomgeving goed vindbaar, betrouwbaar en volledig is. Anderzijds door het doorontwikkelen van het initiatievenberaad in zogenaamde initiatief- en omgevingstafels waarin initiatieven op integrale wijze getoetst en vergund kunnen worden. We werken hierin nauw samen met de ODRA en de inspanningen liggen op koers.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

Inmiddels is de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet verschoven naar 1 januari 2024. De reden is dat de minister wil dat de Omgevingswet op een verantwoorde manier wordt ingevoerd. Door het uitstel is er meer tijd is om goed te oefenen met de nieuwe ICT-systemen (Digitaal Stelsel Omgevingswet DSO). Het goed kunnen werken met de digitale systemen van het Rijk is essentieel voor onze dienstverlening. Op dit moment is nog onzeker hoe het DSO gaat functioneren. Arnhem is in ieder geval klaar om aan te sluiten op het DSO. Vanwege de onduidelijkheid over het digitaal stelsel kunnen we niet uitsluiten dat de digitale dienstverlening na 1 januari 2024 verslechterd. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen zorgen we voor actuele informatie op de websites van de gemeente en ODRA en zorgen we voor meer capaciteit bij het klantcontact.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Zie de toelichtingen bij de hieronder benoemde inspanningen.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De milieuzone geldt per 1-1-2022 voor vrachtwagens emissieklasse 6, alle andere worden geweerd. In het verlengde hiervan is in 2022 een start gemaakt met de voorbereidingen van de zero-emissie-zone voor de binnenstad van Arnhem (per 1-1-2026). De luchtkwaliteit in de binnenstad van Arnhem schommelt nog steeds rond de grenswaarde (wet Milieubeheer) op de centrumring. De inspanningen zijn er nu op gericht om de oude WHO-normen voor fijnstof (PM10 en PM2,5) te halen.
Een belangrijke maatregel in 2022 was de sloopregeling voor brommers en snorfietsen. Deze regeling was erg populair en wordt voortgezet tot september 2023.

We gaan door op de huidige lijn wat betreft het voorkomen van hinder door houtstook, door middel van voorlichting en informatie.
Het burgermeetnet verbinden we aan het landelijke project van het RIVM: Samen meten. Binnen het landelijke Schone Lucht Akkoord zijn we actief deelnemer binnen de themagroep Mobiele Werktuigen, de themagroep particuliere Houtstook en de themagroep Participatie en Citizen science.

Voor een toelichting op de onderdelen energie en klimaat zie het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. Halverwege 2022 zijn er nog 13 locaties, voornamelijk ter plaatse van (voormalige) bedrijven, waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht. Vanwege de actuele loodproblematiek is in 2019 gestart met de sanering van tuinen waar al een gezondheidsrisico bekend was, dit is in 2021 afgerond. Begin 2021 is gestart met de vervolgfase: door middel van nieuw onderzoek brengen we de verontreinigingssituatie in beeld van tuinen in het Spijkerkwartier, St. Marten en een deel van het Arnhemse Broek. Dit project loopt door tot in 2023-2024. In tuinen met lood zullen de actuele risico's worden weggenomen (naar schatting 30-50 tuinen).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van risicovolle activiteiten. Indien nodig wordt afgestemd met de VGGM/brandweer als onderdeel van de verantwoording van de risico's.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 is op 25 januari 2022 vastgesteld. Op basis hiervan zijn de Utrechtsestraat, Voetiuslaan, IJssellaan, Volkerakstraat, Thomas a Kempislaan, St. Laurentiuslaan en de Koppelstraat voorzien van stil asfalt. Hierdoor zal het aantal geluidgehinderden langs gemeentelijke wegen afnemen.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het milieutoezicht bij bedrijven wordt uitgevoerd volgens de geactualiseerde toezichtstrategie 2022-2025.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Omgevingswet en burgerparticipatie (21A54)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Ontwerpprincipes verstedelijking meenemen (21A60)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Complete procesplanning voor woningbouwplannen: doorloop versnellen (21M224)
De motie 21M224 (Complete procesplanning voor woningbouwplannen: doorloop versnellen) is op 14 juni met een raadsbrief afgedaan.

Duurzaamheid zichtbaar maken (21M227)
Afgesproken is 'Duurzaamheid zichtbaar maken' als integraal onderdeel van de verduurzamingsaanpak mee te nemen. Voor de projectmatige uitvoering van de verduurzaming zijn in deze Begroting extra middelen opgenomen. Dit is nodig om gemeentelijke ambities in het juiste tempo uit te kunnen voeren (enkel maatregelen meenemen in het planmatig onderhoud zorgt voor een veel te lange doorlooptijd). Het zichtbaar maken van de verduurzaming zal in het project meegenomen worden als integraal onderdeel. Op verschillende plaatsen is gecommuniceerd over maatregelen die tot nu toe zijn doorgevoerd (zoals bijvoorbeeld over het vervangen van de verlichting in de parkeergarage Musis voor LED-verlichting).

Leegstand inzichtelijk (21M257)
Afgesproken is eens in het half jaar een lijst met leegstaande panden aan de raad te verschaffen. Dit is nog niet gebeurd, aangezien op dit moment er geen leegstand van panden is.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.030	38.631	44.817	25.993	18.823
Baten	46.480	33.889	42.083	16.572	-25.511
Saldo lasten en baten	***2.451***	***-4.742***	***-2.734***	***-9.421***	***-6.687***
Toevoegingen aan reserves	8.753	176	7.274	5.107	2.167
Onttrekkingen aan reserves	5.878	90	3.595	7.309	3.714
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.875***	***-86***	***-3.679***	***2.202***	***5.880***
Gerealiseerd resultaat	**-425**	**-4.829**	**-6.413**	**-7.220**	**-807**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	18.440	V			
Grondzaken	16.133	V	Fasering projecten grondexploitatie	I	AR
Grondzaken	4.483	V	Fasering projecten ruimtelijke ontwikkeling en anterieure overeenkomsten	I	AR
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	1.489	V	Flexwonen doelgroepen	I	AR
Water, milieu en luchtkwaliteit	-390	N	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR
ODRA, vergunning en handhaving	-168	N	ODRA	I	AR
Grondzaken	-3.107	N	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Baten	-25.759	N			
ODRA, vergunning en handhaving	-521	N	ODRA	I	AR
Water, milieu en luchtkwaliteit	-1.004	N	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	-1.499	N	Flexwonen doelgroepen	I	AR
Grondzaken	-1.979	N	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Grondzaken	-4.593	N	Fasering projecten ruimtelijke ontwikkeling en anterieure overeenkomsten	I	AR
Grondzaken	-16.163	N	Fasering projecten grondexploitatie	I	AR
Toevoegingen aan reserves	2.785	V			
Grondzaken	1.723	V	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Water, milieu en luchtkwaliteit	1.062	V	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	3.695	V			
Grondzaken	3.363	V	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Water, milieu en luchtkwaliteit	332	V	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2022. Het saldo van de lasten en baten 2022 op deze projecten wordt als onderhanden werk opgenomen op de balans, waardoor er geen resultaat ontstaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten valt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling en anterieure overeenkomsten
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2022. Het saldo van de lasten en baten 2022 op de projecten wordt als onderhanden werk opgenomen op de balans waardoor er per saldo geen resultaat ontstaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten valt weg tegen het nadeel op de baten.

Flexwonen doelgroepen
Het budget is bedoeld om spoedzoekers tijdelijk te huisvesten op het Merwedeterrein/ onderdeel Spoorzone Oost. In verband met de stijgende bouwkosten en de complexiteit om verplaatsbare woningen te realiseren lopen we vertraging op. Dit maakt dat we bedragen in 2022 hebben uitgeven aan plankosten, maar nog niet aan uitvoeringskosten (onder andere bouw- en woonrijp maken van de grond). We zijn nog volop met het project, ook in afstemming met het Rijk, bezig en hopen in 2023 de bedragen uit te geven aan het bouw- en woonrijp maken. Dit geeft zowel een voordeel op de lasten als een nadeel op de baten die tegen elkaar wegvallen.

Woonwagenlocatie Bethaniëstraat: grondwal en uitbreiding
In 2022 is gestart met de voorbereiding van de verwijdering van de grondwal. In het overleg met bewoners en andere stakeholders in de wijk is besloten om te onderzoeken of een gelijktijdige herinrichting, met extra standplaatsen, mogelijk is. Hiervoor is in 2022 een nieuw inrichtingsplan gemaakt. Om die reden zijn voor uitvoering van de sanering aan de grondwal nog geen kosten in 2022 en zal dit in 2023 plaatsvinden. De subsidie dat vanuit het rijk is ontvangen is in 2022 niet besteed en geeft daarom een hoge afwijking in de baten. Daar tegenover staat een lagere toevoeging aan de reserve van het wel ontvangen maar niet bestede deel van het subsidiebedrag ter hoogte van € 762.000.

De overige afwijking van € 300.000 heeft betrekking op de woonwagenlocaties en valt weg tegen een even groot voordeel op S12. Per saldo is de afwijking 0”.

ODRA
Het totaal aantal verstrekte WABO vergunningen in 2022 is vergelijkbaar aan 2021 alleen zijn er in 2022 minder vergunningen verleend voor projecten met een hogere bouwsom. De realisatie van de baten valt daarmee € 0,5 miljoen lager uit dan begroot terwijl de werkzaamheden hiervoor arbeidsintensiever zijn, met als gevolg hogere lasten ad. € 168.000.

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 2.245.000 nadelig (verschil tussen geboekte lasten en baten). In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 2.841.000. Het resultaat is daarmee € 5.086.000 nadeliger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 3.107.000 op de lasten en een nadeel van € 1.979.000 op de baten.

Het totale resultaat op de geboekte bedragen, ad € 2.245.000, kan als volgt worden gespecificeerd:

a. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	€ 1.299.000 V		
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€ 1.285.000 V	
c. beheer strategische posities		€ 120.000 V	
d. overige kosten	-/-	€ 193.000 N	
e. kosten uit voorstudies	-/	€ 1.296.000 N	
f. terugboeken tussentijdse winstneming op 3 projecten	-/-	€ 3.460.000 N	

subtotaal	-/-	**€ 2.245.000 N**

In de begroting werd rekening gehouden met:

a. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen		€ 1.723.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€ 1.168.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€ 100.000 N
f. tussentijdse winstneming		€ 50.000 V
subtotaal		**€ 2.841.000 V**
Het verschil ten opzichte van de begroting bedraagt	-/-	**€ 5.086.000 N**

Het terugboeken van eerder genomen winsten wordt veroorzaakt door gestegen kosten voor bouwrijp maken en de neerwaartse druk op de grondprijzen onder andere door de gestegen hypotheekrente. De kosten voor voorstudies zijn hoger dan begroot. Dit komt door het grote aantal lopende voorstudies (6) en de complexiteit ervan. Het grootste aandeel in deze kosten neemt het plan gebiedsexploitatie Kronenburg in. Doordat de besluitvorming hierover in 2023 heeft plaatsgevonden worden de voorstudie kosten van € 720.000 conform de BBV richtlijnen direct ten laste van het resultaat genomen. Tot slot valt het voordeel uit de mutaties voorzieningen € 424.000 lager uit dan begroot.

Het nadelig resultaat van € 5.086.000 wordt als volgt verrekend met de BR Grondexploitatie:

a. niet uitvoeren van een geraamde dotatie aan de BR Grondexploitatie	€ 1.723.000 V
b. onttrekking aan de BR Grondexploitatie	€ 3.363.000 V

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Provincie Gelderland;
- Regiogemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;

- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname ook bij aan klimaatadaptatie.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

Beschikbare en betaalbare woningen

Onze ambitie is dat er voldoende woningen zijn voor alle Arnhemmers. Hoewel er de afgelopen jaren al flink wat woningen bijkwamen, zijn we er nog niet. Om ons doel te halen, zouden er eigenlijk jaarlijks minimaal 800 tot 1.000 woningen bij moeten komen en evenveel woningvergunningen moeten worden verleend. Ook zou een groot deel van de woningtoevoegingen moeten bestaan uit sociale en betaalbare woningen. Uit de meest recente cijfers blijkt echter dat we dat in 2022 niet hebben gehaald.

In 2022 werden minder vergunningen afgegeven voor nieuwe woningen en minder woningen gebouwd dan de jaren daarvoor. In 2022 werden zo'n 700 woningen opgeleverd. In 2021 waren dat er nog meer dan 1200. Deze gegevens zijn zorgelijk, omdat we hierdoor de woningtekorten dit jaar niet inlopen en de betaalbare woningcrisis beperkt verhelpen. Dit is overigens niet alleen in Arnhem het geval, maar in heel Nederland. De gestegen bouwkosten, de hogere rente en belemmeringen zoals hoge personeelskosten en onderzoek naar stikstofdepositie spelen hierin een rol. In 2022 zijn een aantal activiteiten uitgevoerd, die kunnen helpen dit tij te keren:

- Om voldoende woningen te realiseren is samenwerking met onze partners van groot belang. Met woningcorporaties en marktpartijen in de woningbouw hebben we de handen ineen geslagen om aan de slag te gaan met het bouwen van voldoende woningen en om de woningbouw te versnellen. Met deze partijen tekenden we in februari 2022 een Stadsakkoord, waarin is afgesproken op welke wijze we dat gezamenlijk doen. Het akkoord is door ruim 25 partijen ondertekend.
- Om beter te kunnen sturen op de bouw van betaalbare woningen kennen we sinds 2022 een doelgroepenverordening. Hierdoor kunnen we in bestemmingsplannen (afdwingbare) afspraken opnemen over betaalbare woningbouw. Door deze doelgroepenverordening lukt het bij nieuwe plannen beter om te komen tot optimalere woningbouwprogramma's. Dit instrument blijkt noodzakelijk; in onze harde plannen zitten op dit moment nog teveel dure (huur)woningen, waardoor extra sturing bij de zachte plannen benodigd is.
- Met het invoeren van de opkoopbescherming worden sinds begin dit jaar goedkope koopwoningen beschermd, zodat de voorraad goedkope koopwoningen bereikbaar blijft voor starters en mensen met een kleinere portemonnee.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

Tussen 2018 en 2021 werden in Arnhem relatief veel woningen opgeleverd. Jaarlijks was er sprake van meer dan 1000 woningtoevoegingen. Kwantitatief liepen we daardoor voor op onze opgave. Kijkende naar de woningbouwcijfers over 2022 zien we een beperkte vooruitgang: Het aantal verleende vergunningen lag dit jaar lager dan voorheen en er werden minder woningen gerealiseerd dan voorgaande jaren. Ook de cijfers over de segmenten waarin woningen de afgelopen jaren zijn opgeleverd stemmen nog niet tevreden. De afgelopen jaren zien we dat vooral het vrije huursegment hard groeide. Deze cijfers tonen de noodzaak aan om binnen projecten nadrukkelijker te sturen op het woonprogramma en hier afdwingbare afspraken over te maken. Waar er jaren terug in beperkte mate op deze manier werd gestuurd, zullen de komende periode vaker plannen 'hard' worden of gerealiseerd worden waarin meer sociale huur- en betaalbare (koop)woningen zijn opgenomen. Dat is overigens helaas nog niet voor alle plannen het geval waarvoor de gemeenteraad een uitgewerkt plan kunt verwachten. Voor sommige plannen zijn bijvoorbeeld al kaders vastgesteld voordat we hogere eisen stelden aan betaalbaarheid. Dat tij willen we keren: in november 2022 stelden we de gemeenteraad via een raadsbrief bij de Voortgangsrapportage Arnhem Biedt Woonruimte op de hoogte van vier actielijnen om te komen tot voldoende (betaalbare) woningen.

Belangrijk aspect is dat we zien dat de differentiatie van wijken moeizaam van de grond komt. Corporaties hebben met name posities in de kwetsbare wijken en in veerkrachtige wijken komen beperkt ontwikkellocaties vrij. Er zijn maar weinig toevoegingen van woningen voor lage inkomens in wijken met mensen met relatief hoge inkomens.

Doorstroming bevorderen

Voor doorstroming in het corporatiebezit heeft de gemeente in samenwerking met de provincie en de drie grote corporaties een verhuiscoach aangesteld. De verhuiscoach voert momenteel de eerste gesprekken met (senioren) inwoners van onze stad. De verhuiscoach begeleidt deze (potentiële) groep verhuizende senioren nu al naar een (nieuwe) woning. In 2022 heeft de eerste verhuizing plaatsgevonden van een corporatiehuurder naar een (sociale) huurwoning.

Een belangrijk middel om doorstroming te bevorderen is om woningen te bouwen die aansluiten bij de woonwensen van senioren. Onze aanname is dat als we deze doorstroomkansen weten te benutten, er veel woningen vrij kunnen komen met relatief lage prijzen. In nieuwbouwprojecten geven we in toenemende mate ruimte voor woonvormen voor senioren, waarbij we het van belang vinden dat mensen in de eigen wijk kunnen doorstromen, dichtbij bekende voorzieningen. In 2022 hebben we de gemeenteraad een Woon-Zorg-Nota aangeboden, deze nota gaat in op verschillende uitdagingen om doorstroming te bevorderen.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

Arnhem wil een inclusieve stad zijn. Die ambitie wordt breed gedragen. Arnhemmers hebben recht op een veilig thuis in een prettige wijk met perspectief om zich te ontwikkelen. Arnhem voelt zich ervoor verantwoordelijk dat elke inwoner geschikte huisvesting heeft (of deze binnen een acceptabele termijn kan vinden) in een prettige leefomgeving met voldoende (zorg)voorzieningen. Ten behoeve van deze opgave is aan de gemeenteraad eind 2022 een woon-zorg-nota aangeboden.

Om de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen te vergroten, geven we uitvoering aan een aantal afspraken. Ook dit jaar reserveren we weer 120 sociale huurwoningen voor personen die uitstromen uit instellingen en opvang. Daarnaast voldeden we ook in het jaar 2022 weer aan onze taakstelling voor het huisvesten van statushouders.

Omdat er een grote groep 'spoedzoekers' blijft die nu vaak tussen wal en schip valt, is aan de gemeenteraad een flexwoningplan aangeboden. Intentie is om op het Merwedetterrein op de korte termijn 150 woningen te realiseren voor mensen met een urgente woonvraag. Vijftig woningen zijn bedoeld voor statushouders.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Om mensen zelf te laten beslissen hoe zij hun woon- en leefomgeving vormgeven, willen we meer ruimte maken voor collectieve wooninitiatieven en zelfbouwmogelijkheden. In 2022 is door de gemeenteraad het bestemmingsplan voor Gaardenhage vastgesteld. In dit plan is ruimte voor een CPO-ontwikkeling en worden 12 kleine kavels beschikbaar gesteld voor zelfbouw. Momenteel wordt binnen enkele concrete 'zachte' projecten bekeken óf en hoe we CPO-projecten mogelijk kunnen maken, hierbij bekijken we ook hoe we collectieve wooninitiatieven door middel van informatieavonden en via beleid en ruimtelijk instrumentarium kunnen stimuleren. Bij project 'Coehoorn' worden de verdere voorbereidingen getroffen om een 'cohousing'-project te realiseren.

In 2022 is een startnotitie voor een nieuwe Woonvisie aan de gemeenteraad aangebode. In deze visie willen we plannen om coöperatieve woonvormen te stimuleren verder concretiseren.

Om te voorzien in de grote vraag naar woningen, zetten we in Arnhem ook in op de bouw van flexwoningen. Op dit moment lopen gesprekken voor de realisatie van flexibele woonvormen op het Merwedeterrein en worden andere locaties verkend. Voor het Merwedeterrein is een substantiële subsidie van het Rijk beschikbaar gesteld.

Uitbreiden woonwagenlocaties

Voor woonwagenbewoners staat het leven in een woonwagen voor veel meer dan een woonplek alleen. Het gaat om cultuur, traditie en een lange geschiedenis. Ook gaat het over toekomst: voor woonwagenbewoners is het van groot belang dat het leven in een woonwagen kan worden voortgezet door de kinderen en kleinkinderen, zodat de woonwagencultuur behouden kan blijven.
In 2022 zijn nadere regels voor de toewijzing van woonwagenstandplaatsen vastgesteld. Dat is van belang, omdat een groot deel van de bestaande algemene en gemeentelijke regels
voor toewijzing van standplaatsen/woonwagens niet aansloten bij de wensen van woonwagenbewoners. Hierdoor zijn regels aangepast op de specifieke situatie van woonwagenbewoners.

Om in Arnhem het aantal woonwagenplaatsen uit te breiden, zijn op meerdere locaties in 2022 projecten opgestart. Bij locatie ‘Gelderse Rooslaan’ is een pilotproject opgestart om te komen tot vier extra standplaatsen. Bij locatie Bethaniënstraat is een nieuw inrichtingsplan gemaakt om te komen tot extra standplaatsen. In 2022 is een eerste schetsplan voorgelegd aan de bewoners. Het ontwerp is overwegend positief ontvangen. De komende tijd wordt een aangepaste versie op basis van de feedback van de bewoners weer voorgelegd.

Huisvesting arbeidsmigranten

Het organiseren van goede en veilige huisvesting voor arbeidsmigranten is een taak van veel partijen zoals gemeenten, provincies, werkgevers en huisvesters. Omdat arbeidsmigranten veelal niet gebonden zijn aan een specifieke plek, maar wonen en werken over gemeentegrenzen heen, pakken we dit thema in de regio op. Vanuit de regio is in 2022 een handreiking opgesteld. Hieraan wordt verder uitvoering gegeven in samenwerking met bedrijfsleven en de regiogemeenten.
Om in Arnhem goede en veilige woonplekken voor arbeidsmigranten te kunnen faciliteren, zijn in 2022 voorbereidingen getroffen om een lokaal beleidskader op te stellen. Over dit kader informeren we de gemeenteraad nader in 2023. In de regio voeren wij tevens, via de Groene Metropoolregio, gesprekken over een regionaal kader.

In de tussentijd is door het ‘facetbestemmingsplan verkamering en woningsplitsing’ al geregeld dat panden niet meer verkamerd kunnen worden ten behoeve van het kortdurende verblijf van internationale werknemers. Op die wijze proberen we te voorkomen dat in woonwijken verschillende bewoners samenwonen met zeer conflicterende woon- en leefritmes.

Studentenhuisvesting en starters

In 2022 hebben wij ons samen met onze partners ingezet voor voldoende studentenkamers in de stad. In 2022 heeft de SSH& zich ingezet voor het verduurzamen /verbeteren van de woningvoorraad. Bovendien heeft de SSH& een tweetal locaties toegevoegd aan hun vastgoedportefeuille Op basis van het Kences onderzoek naar de kamermarkt voor studenten was ook in 2022 onze kamermarkt kwantitatief in evenwicht. Wel zijn wij samen met de onderwijsinstellingen, de SSH& en de studentenbelangenorganisatie een traject ingegaan om discriminatie/ uitsluiting van (internationale) studenten tegen te gaan. Hierbij focussen wij ons op discriminatie/uitsluiting op de Arnhemse kamermarkt.

Doelgroepenverordening

Een doelgroepenverordening is door de gemeenteraad in februari 2022 vastgesteld. Hierdoor kan de gemeente via bestemmingsplannen betaalbare woningbouw afdwingen. Het instrument dient vooral als 'stok achter de deur' om in de voorbereidende fase van woningbouwontwikkeling tot het gewenste woningbouwprogramma te komen, in overeenstemming met het Arnhemse vastgestelde beleid.

Beleid op splitsen en verkameren

In het Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing zijn zes acties opgenomen. Al deze acties zijn uitgevoerd of in uitvoering genomen. Zo is er een facetbestemmingsplan vastgesteld waarin regels over nieuwe verkameringen en splitsingen zijn verankerd. Daarnaast zijn regels over het beheer van kamerverhuurbedrijven opgenomen in de APV. Ook werken we samen met huurders, verhuurders en de omgevingsdienst aan een aanpak ‘goed verhuurderschap’. We merken dat vanuit het Rijk steeds meer instrumenten en mogelijkheden ter beschikking worden gesteld om te sturen op de woningvoorraad en malafide verhuurderschap. De komende jaren zullen we deze nieuwe instrumenten afwegen tegen bestaand instrumentarium en de bestaande inzet.

Discriminatie op de woningmarkt

In Arnhem vormt discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem. In het uitvoeringsplan van ‘Vrij zijn in Arnhem’ hebben we de gemeenteraad in oktober 2022 op de hoogte gebracht van acties vanuit het ‘domein wonen’ om discriminatie op de woningmarkt aan te pakken. Deze acties zijn in 2022 opgestart. Eerder in 2022 publiceerden we het onderzoek naar discriminatie op de woningmarkt.

Zoals ook beschreven bij “studentenhuisvesting en starters” zijn wij als gemeente een traject ingegaan om discriminatie/uitsluiting op de kamermarkt aan te pakken. Dit doen we zodat ook onze studentenkamermarkt inclusief en bereikbaar is voor iedereen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Woningvoorraad	**74.416**	**75.632**	**76.727**	**77.839**	**79.065**
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	**11**	**9**	**12**	**6**	**7**
Eenheid: Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	**551**	**561**	**297**	**937**	**211**
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen	**6**	**16**	**16**	**8**	
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	**44**	**44**	**44**	**43**	**43**
Eenheid: % koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	**36**	**36**	**36**	**35**	**35**
Eenheid: % corporatiewoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	**19**	**20**	**20**	**21**	**22**
Eenheid: % woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	**1.327**	**1.204**	**872**		
Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar					
Bron: ODRA/CBS					

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Mede door de energiecrisis zijn we in 2022 genoodzaakt om stappen te zetten om energiearmoede te voorkomen en om woningen te verduurzamen. Met woningcorporaties maken we prestatieafspraken over verduurzaming van het bezit. Over onze overige inzet is meer informatie te vinden onder het programma Klimaat en energie.

In 2022 is aan de gemeenteraad een woon-zorg-nota aangeboden. Deze nota biedt aanknopingspunten om de Arnhemse woningvoorraad de komende jaren geschikter te maken voor mensen in alle levensfases. We willen hier nadrukkelijker op sturen.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

De wetgever heeft via het Bouwbesluit geregeld dat alle nieuwbouwwoningen tot op zekere hoogte levensloopbestendig moeten zijn.
Conform de Arnhemse Woonprincipes houden we rekening met levensloopgeschikt wonen in onze gemeente. In de sociale huursector kennen we duidelijke normen over wanneer een woning wordt aangemerkt als ‘levensloopgeschikt’ of ‘rolstoeltoegankelijk’. Met corporaties en huurdersorganisaties bekijken we continue hoe we een geschikte match kunnen maken tussen woningen en mensen in verschillende levensfases.

Doorstroming in de verhuisketen voor senioren blijft wel een aandachtspunt. Een verhuiscoach is sinds kort actief in onze gemeente om deze doorstroming teweeg te brengen. Het toevoegen van voldoende levensloopgeschikte betaalbare (huur)woningen voor senioren inwoners vergt extra aandacht. Er zijn wel steeds meer projecten in voorbereiding, waarbij we inzetten op woningen voor senioren. Hierbij bestuderen we ook of de hele omgeving geschikt is voor rolstoel en/of rollator.

Daarbij voeren wij met de corporaties en huurdersorganisaties gesprekken over flexibiliteit binnen het woningaanbod van levensloopgeschikt wonen. Door inventief naar ons aanbod corporatiewoningen te kijken zijn mogelijk meer woningen in te zetten als levensloopgeschikt ('light').

In 2022 is aan de gemeenteraad een Woon-Zorg-Nota aangeboden. Dit kader biedt handvatten om meer geschikte woningen voor alle levensfasen in Arnhem te realiseren.

Gezond binnenklimaat

Het aanpakken van vocht en schimmel heeft voor ons prioriteit. Omdat we zelf niet de eigenaar zijn van woningen in onze stad, stimuleren we woningcorporaties en verhuurders om een gezond binnenklimaat te realiseren. Waar mogelijk, maken we hierover harde afspraken.

Om huurders met vocht- en schimmelproblemen te helpen, hebben we een stappenplan gepubliceerd op onze website. Huurders kunnen met hun klachten terecht bij het Huurdershuis. Het Huurdershuis ontvangt een gemeentelijke subsidie voor de ondersteuning en advisering van huurders. Mede door het stappenplan hebben zich in 2022 een recordaantal huurders gemeld bij het Huurdershuis.

We hebben de gemeenteraad per raadsbrief geïnformeerd over onze acties ter bevordering van een gezond binnenklimaat. De inzet van een onafhankelijke vocht- en schimmelexpert is hiervan een belangrijk onderdeel. Afspraken over deze expert en over gezond wonen zijn vastgelegd in de prestatieafspraken.

Handhaving minimale woonkwaliteit (amendement 21A58 Minimale woonkwaliteit in begroting)

Aan de ODRA is de opdracht gegeven om nadrukkelijker toe te zien op de woonkwaliteit en regels uit het Bouwbesluit bij bestaande woningen. Omdat in de meeste gevallen de kwaliteit van een woning niet dusdanig slecht is dat de ODRA überhaupt de bevoegdheid heeft om in te grijpen, verkennen we hoe we het mogelijk kunnen maken op een gemakkelijke manier melding te doen, waarbij niet te veel beslag wordt gelegd op de capaciteit van de ODRA. Op de website van Arnhem hebben we daarom al wel stappenplannen gepubliceerd over waar bewoners terecht kunnen bij (bijvoorbeeld) problemen met ongezonde woningen of slecht onderhouden woningen.

Woningen verduurzamen

De transitievisie warmte is in 2021 opgesteld in samenwerking met de corporaties en begin 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De renovaties die door de corporaties worden uitgevoerd leiden tot betere energiekwaliteit van de woningen. Dit wordt na afloop van het jaar gemonitord. De urgentie om woningen te verduurzamen wordt steeds hoger, door de enorme stijging van de gasprijzen. Daarom hebben de corporaties en de gemeente in mei 2022 afgesproken om een versnellingsplan verduurzamen bestaande woningen te ontwikkelen. De uitvoering van het project verbeteren particuliere woningen ArnhemOost (gefinancierd vanuit het Volkshuisvestingsfonds) is gestart met een collectieve en een individuele aanpak (SEWA-regeling).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Rapportcijfer woning		**7,7**		**7,7**	

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Prestatieafspraken met corporaties
Uit de samenwerkingservaring met corporaties en zorgpartijen blijkt dat de vitaliteit en leefbaarheid van wooncomplexen in belangrijke mate wordt bepaald door een goede mix van bewoners. Met corporaties werken wij verder samen aan de toepassing van de vrije toewijzingsruimte als de situatie in een wijk of buurt daar aanleiding toe geeft. Vrije toewijzingsruimte is essentieel voor goede leefbaarheid. Hiermee kunnen wooncomplexen en de leefomgeving waarbij de leefbaarheid onder druk staat, weer vitaal worden gemaakt.

In 2022 hebben we de gemeenteraad raad een woon-zorg-nota aangeboden dat nader ingaat op de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen en het vitaal houden van wijken.

Sturing op ruimtelijke plannen
Bij ruimtelijke initiatieven wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de veerkracht van een wijk. Bij ontwikkelperspectieven die we opstellen voor wijken in kwetsbare gebieden staat het woningbouwprogramma mede in dienst van het verbeteren van de leefbaarheid in wijken. Dat is bijvoorbeeld het geval in Presikhaaf-3.

Aanpak goed verhuurderschap
Zie inspanning ‘goed verhuurderschap’

Uitvoering Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing
Door het verkameringsbeleid zorgen we dat voorkomen wordt dat hierdoor extra druk op de leefbaarheid ontstaat. We maximeren bijvoorbeeld het aantal personen dat in een woning mag wonen. Zie verder de inspanning ‘beleid op splitsen en verkameren’.

Goed verhuurderschap

In Arnhem willen we de positie van huurders versterken. In 2022 klopte een recordaantal van 1200 Arnhemmers aan bij het Huurdershuis met een woon- of huurkwestie. In 2022 hebben we het Huurdershuis incidenteel extra middelen gegeven om huurders beter bij te staan bij hun kwesties met verhuurders. Per 2023 verdubbelen we de subsidie aan het Huurdershuis.

In 2022 zijn voorbereidingen getroffen voor de invoering van verhuurdersvergunningen in Arnhem. Door het invoeren van een vergunningstelsel waarbij voorwaarden worden gesteld aan verhuur, kunnen excessen worden voorkomen. De exploitatie van panden waarin excessen veelvuldig plaatsvinden kan worden verboden.

Opkoopbescherming

In 2022 was Arnhem één van de eerste gemeenten die de opkoopbescherming invoerde. Doel van de maatregel is het beschermen van koopwoningen in het goedkope en middeldure segment tegen opkoopgedrag door particuliere investeerders, die de woning niet gebruiken om zelf te bewonen, maar om rendement te behalen. Daardoor beschermen we in Arnhem goedkopere koopwoningen, zodat ook starters en mensen met een kleinere portemonnee kans maken op een dergelijke woning.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Leefbaarheid in eigen buurt		**7,2**		**7,2**	
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Woonomgeving		**7,4**		**7,4**	
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Arnhem-Oost

Doelen Arnhem-Oost

Zie voor de toelichting hieronder de inspanning 'vier ontwikkellijnen' en de toelichting binnen diverse andere programma's.

Vier ontwikkellijnen

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Afgelopen jaar is uitvoering gegeven aan de uitvoeringsagenda Arnhem-Oost. Voor het komende jaar wordt deze agenda verder doorontwikkeld: er komen meer integrale aanpakken gericht op veiligheid, buurtleefbaarheid en onderwijs en zorg in de Arnhem-Oost-wijken. De raad zal hier in het eerste kwartaal over worden geïnformeerd met een raadsbrief. Komend jaar staat in het teken van het bouwen en ontwikkelen van een extern programmabureau. Hiervoor is een kwartiermaker aangetrokken.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Naar een klimaatadaptieve stad

In 2022 is er verder gewerkt aan het klimaatbestendig maken van de stad. Veel onderhoudsmaatregelen zijn gecombineerd met het aanbrengen van extra groen en bomen, o.a. in de omgeving van het Willemsplein en in de Steenstraat. Ook is de waterberging vergroot bij diverse projecten. Een voorbeeld hiervan is een nieuwe overstort bij het Spijkerkwartier, waardoor de kans op wateroverlast in deze wijk aanzienlijk is verkleind. Ook zijn er diverse acties geweest om bewoners te stimuleren om maatregelen op hun eigen terrein te nemen, zoals het 'NK tegelwippen'. Ook is de eerste fase van de 'groene route Malburgen' uitgevoerd. De uitvoeringsagenda klimaatadaptatie vormt bij dit alles de leidraad voor de planning en prioritering van maatregelen.

Stimuleren en faciliteren

Er wordt veel gebruik gemaakt van de (uitgebreide) subsidiemogelijkheden door bewoners en bedrijven. Initiatiefnemers worden ondersteund met kennis en een financiële bijdrage wanneer ze hun eigen terrein vergroenen of geschikt maken voor infiltratie van hemelwater.

Klimaattoets

De voorbereidingen voor het opzetten van de klimaattoets lopen. Een eerste operationele versie verwachten we voorjaar 2023.

Gebiedsgerichte maatregelen

Op diverse plekken in Arnhem worden projecten uitgevoerd waarmee de klimaatbestendigheid wordt vergroot. Ook wordt er gewerkt aan plannen voor toekomstige projecten waarmee we Arnhem meer klimaatadaptief maken.

Minder verharding

Er is inmiddels een monitoringssysteem in ontwikkeling waarmee we kunnen volgen hoe de hoeveelheid verharding zich in Arnhem ontwikkelt. Met ingang van 2023 kunnen we hiermee volgen in welke mate de hoeveelheid verharding vermindert als gevolg van diverse maatregelen.

Arnhem als koploper

De samenwerking met de onderwijsinstellingen levert ons bruikbare resultaten zoals bijvoorbeeld de studie 'Arnhem 2120' en de Arnhemse hittekaart die in het najaar 2022 is geactualiseerd. Deze helpt ons om het beleid aan te scherpen en daarmee effectiever te maken.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Vergroening/ verstening van tuinen					

Eenheid: Percentage

Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf 2022 voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).

Arnhems groen versterken

Op diverse fronten werken we aan de versterking van het Arnhemse groen, zo is in 2022 uitvoering gegeven aan de motie om 10.000 extra bomen te planten. Meer voorbeelden staan in de toelichting hieronder. De groenvisie vormt daarbij onze leidraad.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen natuurinclusieve landbouw, waar mogelijk biologisch

Voor de agrarische gronden (in en rond de stadsparken, het buitengebied van Arnhem Noord en rond de uiterwaarden van de Rijn en IJssel) die reeds in beheer zijn van gemeente Arnhem, geldt natuurinclusief/ natuurvolgend beheer. Daar waar wij de grond niet in eigen beheer hebben, maken we afspraken met pachters over natuurinclusief beheer van deze gronden. Onder begeleiding van adviesbureaus Eelerwouden en Land&Co worden samen met de betrokken pachters actief stappen gezet ten behoeve van natuurinclusieve landbouw en agrarische natuur- en landschapsbeheer. Hoewel deze transitie een proces van een lange adem is, lopen we op schema.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Het aanplanten van extra bomen en bos loopt voorspoedig. Op diverse hittegebieden in de stad zijn extra bomen geplant zoals bijvoorbeeld aan de Jansbuitensingel, Jansbinnensingel, het Jansplein en in de Steenstraat. Het wijkklimaatbosje in Presikhaaf is aangeplant samen met schoolkinderen uit de wijk. Het verzorgen van de groeiplaatsen van oudere park- en stadsbomen loopt conform planning. We betrekken het Boom Kwaliteitsteam Arnhem en de Arnhemse Bomenbond om te komen tot een beheerplan voor de Beukenlaan. Het streven 10.000 extra bomen te planten in het plantseizoen 2022-2023 is gelukt en gereed.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

In 2022 zijn extra medewerkers in dienst getreden zodat er volop gewerkt kan worden aan het uitvoeren van noodzakelijke kwaliteitsverbeteringen. We werken aan betere bosbodems waar water wordt vastgehouden, stikstof wordt gebufferd en er voldoende licht op de bodems komt om een kruiden- en struiklaag van diverse soorten te ontwikkelen. In het najaar van 2022 zijn soorten met rijker strooisel (loofsoorten) aangeplant in Sonsbeek en Kemperheide. Op de Koningsheide zijn bosranden aangelegd, zijn op diverse plekken stukken dood stamhout neergelegd en zijn enkele poelen hersteld en nieuwe aangelegd.
Onze boswachters hebben een Instagramaccount zodat ook via de social media er ruime aandacht is voor wat er zich afspeelt in onze bossen en parken.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

Bij nieuwbouwwoningen is het natuurinclusief bouwen een verplichting in de bestemmingsplannen. Een mooi voorbeeld zijn de woningen voor veld 23 in Schuytgraaf waarbij bewoners, architect en gemeente samen invulling geven aan het natuurinclusief bouwen. De doorontwikkeling van het puntensysteem staat voor 2023 op de planning, in combinatie met de klimaatadaptatietoets.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

De monitoring is opgestart en loopt conform afspraken. De eerste resultaten en een daarop gebaseerd ontwikkeladvies hebben we in 2022 ontvangen voor de gebieden Kemperheide, Malburgen, Klarendal en het bronbos in park Zijpendaal. Met het advies zijn we aan de slag gegaan, waaronder het verfijnen van het ecologisch maaibeheer en de aanplant van bosranden.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting van ons groen

Het verbeteren van natuurlijkvriendelijk beheer en inrichting van ons groen is een continue en doorlopend proces. Ecologische inrichting en beheer is en blijft ons uitgangspunt. Een recente uitbreiding van ons ecologisch maaibeheer is dat we in de parken en bossen vanaf het voorjaar 2022 in principe niet onder kroonprojecties (boomkronen) maaien. Hierdoor wordt onder andere in de actieve wortelzone meer vocht vast gehouden. Dit leidt tot betere bodems met meer biodiversiteit zowel boven- als ondergronds. Bij de stadsbomen is dat voor het aankomend groeiseizoen in voorbereiding.
Verder laten we het dode hout achter in de bossen en leggen we samen met vrijwilligers in plantsoenen takkenrillen aan waar allerlei soorten (kleine zoogdieren, insecten, amfibieën en vogels) bij gebaat zijn.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

EIS kenniscentrum insecten heeft een algehele analyse gemaakt van historische gegevens van wilde bijen in de gemeente Arnhem. Daarnaast heeft EIS veldonderzoek gedaan binnen de gebieden Koningsheide / De Waterberg, Meinerswijk en park Immerloo / Huissensedijk. De resultaten zijn in concept gereed.
Verder heeft EIS een advies gegeven hoe om te gaan met de balans tussen de honingbij en de wilde bijen, in bijzonder de concurrentie gevoelige wilde-bijen-soorten. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken. In 2023 volgt een nieuwe monitoringsronde in drie andere gebieden.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. Sinds 2021 stellen we samen met bewoners wijkgroenagenda's op. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals woningcorporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. In de wijken Arnhemse Broek, Elderveld, Sint Marten & Sonsbeek, Klarendal, Alteveer / Cranevelt en het Centrum zijn al wijkgroenagenda's opgesteld. We zijn nu gezamenlijk met bewoners bezig om alle hierin genoemde maatregelen uit te voeren. In 2023 volgen nog 3-4 wijken. Idealiter zijn in 2026 voor alle Arnhemse wijken wijkgroenagenda's opgesteld.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 zijn we ook gestart met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We hebben onze webpagina Dierenwelzijn aangevuld met meer informatie over aanschaffen en verzorgen van (huis)dieren. We hebben nog geen maatregelen genomen om verzorgers te ondersteunen die daartoe niet (meer) in staat zijn.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We hebben de (veel bezochte) dierenwelzijnspagina van de gemeente aangevuld met informatie over wat er komt kijken bij het hebben van een huisdier, mogelijkheden voor tijdelijke hulp bij verzorging en bijdrage in dierenartskosten en het belang van chippen en registreren van huisdieren. Het Dierentehuis Arnhem e.o. is zeer zorgvuldig bij het plaatsen van zwerfdieren bij een nieuw thuis.

Helpen van ouderen, zorgbehoevenden en minima die niet (meer) goed kunnen zorgen voor hun huisdieren

We hebben inmiddels de Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten gecontinueerd. Als er voldoende capaciteit is gaan we ook netwerken voor opvang van huisdieren bekend maken bij Arnhemmers.

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Het zoeken van een oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels loopt. Bestuurlijke voorstellen hiertoe zijn gepland in de eerste helft van 2023. De informatie over honden op onze internetpagina is aangepast.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. wil nieuwbouw plegen waardoor de dierenverblijven weer voldoen aan de huidige eisen. Het Dierentehuis heeft hiervoor een lening nodig. Een voorwaarde voor de lening is een gemeentegarantie. Wij hebben deze eind 2022 verstrekt. De nieuwbouw wordt waarschijnlijk in 2024 in gebruik genomen.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

In Arnhem staat dierenwelzijn voorop bij het tegengaan van gevaar en schade door dieren voor mensen.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

De actie richting de provincie over zwerfkatten is gepland in 2023. Voor preventieve plaagdierbeheersing hebben we inmiddels een contract met een professionele plaagdierbeheerser.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

De overlegcyclus met de Hengelsport Federatie Midden-Gelderland moet nog gestart worden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Reductie hoeveelheid restafval

Sinds het stoppen met DIFTAR is de hoeveelheid restafval per inwoner weer toegenomen. Dit lag in de lijn der verwachting. In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers door de raad vastgesteld. De hierin opgenomen maatregelen moeten weer gaan leiden tot een reductie van de hoeveelheid restafval.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

In juni 2022 is de Afvalkoers 2022-2026 Arnhem Schoner door de raad vastgesteld. Hierin is ook uitgewerkt hoe we invulling geven aan participatie op dit onderwerp.
De raad is geïnformeerd over de mogelijkheden voor andere differentiëring voor de toerekening van de afvalstoffenheffing op basis van de grootte van een huishouden. Bij de behandeling van de Begroting 2023 en de verordening van de afvalstoffenheffing 2023 zijn echter geen voorstellen gedaan om tot een andere verdeling te komen. De onderverdeling naar één- en meerpersoonshuishouden is gehandhaafd.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Omvang huishoudelijk afval	**209,5**	**200,7**	**165,2**	**160,4**	

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Minimale woonkwaliteit in begroting (21A58)
Op de website van de gemeente is de pagina Gezond wonen - Gemeente Arnhem toegevoegd.

Laat alle kinderen spelen (21M215)
In de vastgestelde Begroting 2023 zijn plannen opgenomen om in de komende vier jaar in elke wijk een inclusieve speelplek te realiseren. Dit komt neer op 6 speelplaatsen per jaar. Hierbij maken we gebruik van de ervaringen die zijn opgedaan met de in 2022 uitgevoerde pilot. In de begroting is hiervoor voor de komende 4 jaar een budget van 125.000 euro per jaar opgenomen.

Het plaatsen van een kerstboom op het Audrey Hepburnplein (21M242)
De plaats voor de kerstboom op het Audrey Hepburnplein is in overleg bepaald. De benodigde ondergrondse voorziening zijn aangelegd. De kerstboom is na sinterklaas in december 2022 geplaatst.

Arnhem plant minimaal 10.000 bomen (21M255)
De motie is afgehandeld. Het college plant tussen boomfeestdag 2021 en boomfeestdag 2022 10.000 extra bomen en houtige gewassen aan. Een mooie start is gemaakt tijdens boomfeestdag op 10-11-2021 met het aanplanten van een kinderklimaatbosje in Presikhaaf. De eerste 2.500 bomen zijn hier aangeplant. In het voorjaar van 2022 zijn ruim 1.500 bomen gratis uitgedeeld aan bewoners en in de Steenstraat, aan de Jansbuitensingel, Zijpendaalseweg en Johan de Wittlaan zijn tientallen extra bomen aangeplant. Een aantal keren per jaar wordt via www.arnhem.nl/bomen 10.000 nieuwe bomen in Arnhem - Gemeente Arnhem de actuele stand van zaken doorgegeven met een infographic ‘bomenteller Arnhem’. Het aantal van 10.000 extra bomen is inmiddels gerealiseerd.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	38.256	41.026	41.929	37.711	4.218
Baten	40.985	40.965	43.420	43.483	63
Saldo lasten en baten	***2.729***	***-61***	***1.490***	***5.772***	***4.282***
Toevoegingen aan reserves	1.856	4.039	5.652	8.680	-3.028
Onttrekkingen aan reserves	2.026	5.554	7.013	6.214	-799
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***170***	***1.516***	***1.361***	***-2.466***	***-3.827***
Gerealiseerd resultaat	**2.899**	**1.454**	**2.851**	**3.306**	**455**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	3.761	V			
Wonen	1.155	V	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	706	V	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Afval	701	V	Afvalinzameling en verwerking	I	AR
Wonen	441	V	Voldoende woningen	I	AR
Natuur en stadsparken	392	V	Water: baggerwerkzaamheden	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	368	V	Uitvoering vergroening Arnhem-Oost	I	BR
Openbare ruimte	350	V	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Openbare ruimte	254	V	Riolering beheersysteem voor kolken en lijngoten	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	226	V	Programma Groenfonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	195	V	Programma groot onderhoud Groen	I	BR
Openbare ruimte	-288	N	Kabels en leidingen	I	AR
Natuur en stadsparken	-739	N	Beleidscapaciteit	I	AR
Baten	270	V			
Afval	769	V	Afvalstoffenheffing	I	AR
Openbare ruimte	407	V	Kabels en leidingen	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-237	N	Uitvoering vergroening Arnhem-Oost	I	BR
Wonen	-328	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR
Openbare ruimte	-341	N	Rioolheffing	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2.818	N			
Groen en klimaatadaptie in de stad	-103	N	Programma Groenfonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-114	N	Programma groot onderhoud Groen	I	BR
Natuur en stadsparken	-333	N	Programma groot onderhoud Water	I	BR
Openbare ruimte	-350	N	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Wonen	-362	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR

Groen en klimaatadaptie in de stad	-706	N	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Wonen	-850	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-808	N			
Groen en klimaatadaptie in de stad	-132	N	Programma Groenfonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-159	N	Programma groot onderhoud Groen	I	BR
Natuur en stadsparken	-517	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR

Beleidsontwikkeling wonen
In maart 2022 is de uitvoeringsagenda Arnhem-Oost door het college vastgesteld. Het was een eerste stap om het programma Arnhem-Oost-aanpak van langetermijnperspectief naar praktische uitvoering te brengen. De raad heeft in de meerjarenbegroting dan ook meerjarig budget voor de Arnhem-Oost aanpak gereserveerd. Veel initiatieven zijn in 2022 al concreet opgestart. Hiervoor is in 2022 al deels (co)financiering gevraagd vanuit het Arnhem Oost budget. 2023 staat in het teken van verdere doorvertaling van het programma en de daarbij horende korte en lange termijn investeringen in de wijken. De niet bestede middelen in 2022 zijn daarom ook de komende jaren nodig om alle doelen te bereiken en worden dan ook verrekend met de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve Volkshuisvesting. Er is uiteindelijk € 825.000 aan niet bestede middelen verrekend.

De overige afwijking heeft met name betrekking op woonwagenlocaties en valt voor € 300.000 weg tegen een even groot nadeel op S11. Per saldo is de afwijking 0”.

Project Gebiedsexploitatie Kronenburg
Binnen de Begroting 2022 zijn middelen gereserveerd om een deel van de sterke prijsstijging van het binnenkort op te starten project Kronenburg op te kunnen vangen. Vanuit het programma Wonen en leefomgeving gaat het om een bedrag van € 1,1 miljoen (€ 706.000 Groen en € 350.000 Openbare ruimte). Vanuit het programma Bereikbaarheid wordt nog eens € 0,3 miljoen bijgedragen. In totaal wordt € 1,4 miljoen gereserveerd (conform Raadsbesluit 15 februari 2023). De middelen zijn in afwachting van de start van het project Kronenburg toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Afvalinzameling en afvalverwerking
In september 2022 is ad-hoc een traject gestart om de kwaliteit van het ingezamelde PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) te verbeteren. Door het succes van het project zijn de verwerkingskosten afgenomen. Daarnaast hebben we minder grofvuil en oud papier ingezameld dan geraamd op basis van de coronajaren 2020 en 2021. In 2022 was er minder tuinafval door het droge jaar. Hierdoor is er minder GFT ingezameld dan begroot. Totaal telt dit op tot minder inzamel- en verwerkingskosten van € 0,7 miljoen.

Voldoende woningen
Het budget van lokale woonmiddelen is gedurende een paar jaar gebruikt om initiatieven die te maken hadden met de Woondeal te financieren. De afgelopen jaren zijn hier bijvoorbeeld gebiedsstudies uit gefinancierd. In 2022 is dit budget niet nodig geweest. Daarnaast hebben we in 2022 minder capaciteit in kunnen zetten voor het realiseren van de doelen voor de woonvisie. Hierdoor zijn de lasten lager uitgevallen dan begroot.

Water: baggerwerkzaamheden
Voor het jaar 2022 werden incidentele middelen gereserveerd voor baggerwerkzaamheden van watergangen en vijvers (afvoer- en verwerkingskosten als gevolg van ontvangstplicht). Deze werken zijn door diverse oorzaken vertraagd, de verwachting is dat deze komende periode uitgevoerd gaan worden. De middelen worden tot die tijd gereserveerd in de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud openbare ruimte'.

Vertraging uitvoering vergroening openbare ruimte Arnhem-Oost
De uitvoering van de vergroening van de openbare ruimte in het kader van het project Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost gaat langzamer dan verwacht. Hierdoor blijven de uitgaven achter (€ 368.000), maar zijn er ook lagere baten uit de subsidie van het Rijk en hoeft minder cofinanciering te worden aangewend (€ - 237.000).

Riolering beheersysteem voor kolken en lijngoten
In 2019 is besloten tot de aanschaf van een beheersysteem kolken en lijngoten. De implementatie van het beheersysteem is met vertraging eind 2022 afgerond. Door de vertraging zijn de inventarisatiewerkzaamheden om de database van het beheersysteem te vullen, doorgeschoven naar 2023. Het financieel effect hiervan is € 0,15 miljoen. Ook is mede daardoor in 2022 tijdelijk minder kolkonderhoud uitgevoerd (€ 0,1 miljoen).

Groenfonds
Een deel van de aanpak 'versterking parken' en 'versterken groenagenda' loopt door naar 2023. Door verrekening met de bestemmingsreserve Groenfonds blijven de middelen voor deze doelen beschikbaar.

Jaarprogramma Groen
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen en bomen is niet gerealiseerd (€ 0,2 miljoen). Door toevoeging aan de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud openbare ruimte' worden deze middelen gereserveerd voor de uitvoering in 2023.

Kabels en Leidingen
In 2022 zijn extra toezicht- en herstelwerkzaamheden uitgevoerd voor € 0,3 miljoen, waarvan de kosten volledig zijn afgedekt door bijdragen van derden. Daarnaast heeft de aanleg van glasvezel dit jaar tot een incidenteel voordeel van € 0,1 miljoen op legesopbrengsten geleid.

Beleidscapaciteit
In 2021 en 2022 zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld om de onevenwichtigheid tussen formatie en de daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR) op te lossen. In de begroting 2022 zijn deze middelen administratief verdeeld over de begrotingsprogramma's (S00 t/m S12). Uit een analyse bij de jaarrekening is gebleken dat er op dit programma meer beleidscapaciteit is ingezet dan begroot. Dit heeft tot een nadeel op dit begrotingsprogramma geleid. Daar staat echter tegenover dat er op andere begrotingsprogramma's minder is ingezet dan begroot. Per saldo is de totaal ingezette beleidscapaciteit in evenwicht met de in de begroting opgenomen loonsom.

Afvalstoffenheffing
De opbrengsten uit afvalstoffenheffing vallen € 769.000 hoger uit dan begroot. Deze meeropbrengsten zijn het gevolg van een groter aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden, meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2021 en van (administratieve) dubbeling in de opbrengsten doordat aanslagen opnieuw worden opgelegd in verband met verhuizingen. Voor een meer uitgebreide toelichting op de lokale heffingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen in dit jaarverslag.

Rioolheffing
De opbrengsten uit rioolheffing vallen € 341.000 lager uit dan begroot. Deze minderopbrengsten zijn voornamelijk te verklaren door leegstand. Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd. De minderopbrengsten door leegstand worden deels gecompenseerd met meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021. Voor een meer uitgebreide toelichting op de lokale heffingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen in dit jaarverslag.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.
- Afvalkoers 2022-2026 Arnhem Schoner

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit
11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen en retributies.
Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de onroerendezaakbelasting (OZB), parkeerbelasting en toeristenbelasting.
Retributies vallen uiteen in bestemmingsheffingen, leges en rechten. Bij bestemmingsheffingen zijn de opbrengsten bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsheffingen. Bij leges en rechten wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld.

Uitgangspunten van beleid

OZB en rioolheffing: Lastenverdeling naar draagkracht
De onroerende-zaakbelasting (OZB) en rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, des te hoger de te betalen belasting.

OZB: Geen lastenstijging
De OZB-lasten 2022 waren (gemiddeld) gelijk aan de lasten van 2021.
Voor de OZB geldt dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum. De WOZ-waarde is een zo goed mogelijke schatting van de mogelijke verkoopprijs op de waardepeildatum (voor 2022 was dat 1 januari 2021). Om te voorkomen dat de opbrengsten OZB te hoog of te laag worden, wordt de gemiddelde waardeontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. De werkelijke waardeontwikkeling van een individueel object kan afwijken van de gemiddelde waardeontwikkeling, met als gevolg dat de individuele lastenontwikkeling ook afwijkt van de gemiddelde lastenontwikkeling.

Rioolheffing: Kostendekkende tarieven
Het uitgangspunt bij de tarieven van de rioolheffing is volledige kostendekkendheid, oftewel de opbrengsten uit rioolheffing zijn gelijk aan de kosten van het beheer en onderhoud van riolering. Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn. De gerealiseerde mate van kostendekkendheid kan afwijken van wat geraamd werd, doordat de kosten of opbrengsten hoger of lager uitvallen dan begroot. Voor 2022 geldt dat de gerealiseerde opbrengsten niet volledig kostendekkend zijn. Voor een verdere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing (en afvalstoffenheffing) wordt verwezen naar het onderdeel 'Kostendekkendheid heffingen' in deze paragraaf.

Afvalstoffenheffing: De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt. Daarom werken we bij de afvalstoffenheffing met twee tarieven, één voor eenpersoonshuishoudens en één voor meerpersoonshuishoudens.

Leges: Stijging tarieven met (alleen) rijksleges
De tarieven voor paspoorten en Nederlandse identiteitskaarten zijn verhoogd met de stijging van de af te dragen rijksleges. Voor de overige leges geldt dat er geen rijksleges van toepassing zijn of dat de rijksleges voor 2022 niet zijn gestegen. De tarieven van deze leges waren in 2022 gelijk aan de tarieven van 2021.

Parkeerbelasting en toeristenbelasting: Geen stijging van tarieven
De parkeertarieven en de tarieven van de toeristenbelasting waren in 2022 gelijk aan de tarieven van 2021.

Belangrijke ontwikkelingen

Bedrijveninvesteringszones
Een bedrijveninvesteringszone (BIZ) betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers en/of vastgoedeigenaren samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. Het initiatief tot invoering ligt bij de ondernemers/eigenaren. De activiteiten in de BIZ zijn een aanvulling op die van de gemeente. De gemeente int van de ondernemer/eigenaar in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. Een BIZ kan pas worden ingevoerd nadat de gemeenteraad hiervoor een verordening heeft vastgesteld en uit een draagvlakmeting blijkt dat er voldoende draagvlak is onder ondernemers/eigenaren in de BIZ. De wettelijke eisen voor de draagvlakmeting zijn:

- Minimaal de helft van de stemgerechtigden heeft een geldige stem uitgebracht (opkomstdrempel);

- Van de stemmers is minimaal tweederde voor het instellen van de BIZ;
- De som van de WOZ-waarden van de voorstemmers is hoger dan de som van de WOZ-waarden van de tegenstemmers.

In 2022 waren er twee BIZ-zen in voorbereiding:

1. BIZ Korenkwartier (ondernemers)
Voornemen was om deze BIZ per 2022 in te voeren. De uitkomsten van de draagvlakmeting die in maart 2022 heeft plaatsgevonden voldoen echter niet aan de wettelijke eisen, aangezien er niet door minimaal de helft van de stemgerechtigden een geldige stem is uitgebracht. In januari en februari 2023 heeft er een hernieuwde draagvlakmeting plaatsgevonden. Bij deze tweede draagvlakmeting is de opkomstdrempel gehaald en is ook voldaan aan de twee andere wettelijke eisen. Met deze positieve uitslag van de draagvlakmeting wordt de BIZ Korenkwartier met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 ingevoerd.

2. BIZ Binnenstad (eigenaren)
Op 19 oktober heeft de raad de verordening voor de Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Binnenstad vastgesteld. Het was de intentie om deze BIZ voor vastgoedeigenaren in het winkelgebied per 1 januari 2023 in te voeren. In december 2022 hebben de vastgoedeigenaren hun stem uit kunnen brengen voor of tegen het invoeren van de BIZ. De opkomstdrempel is gehaald, evenals de eis van de WOZ-waarden. Het aantal voorstemmers is echter onvoldoende. De BIZ Binnenstad zal dan ook niet worden ingevoerd per 1 januari 2023. De initiatiefnemer VECA (Vereniging van Eigenaren Citycenter Arnhem) denkt na over een vervolg, waarbij een BIZ voor een kleiner projectgebied een denkrichting is. Dit zal op zijn vroegst 2024 worden.

Uitstel van betaling gemeentelijke belastingen coronacrisis
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit heeft het college aan hen ook in 2022 de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Het uitstel liep tot 1 september 2022, met daarna een betalingsregeling van zes maandelijkse termijnen tot 1 maart 2023. Begin maart 2023 zijn vrijwel alle (98%) vorderingen waarvoor uitstel werd verleend (in totaal circa € 550.000) alsnog betaald. Voor de niet nagekomen regelingen is het invorderingstraject opgestart.

Uitstel van betaling gemeentelijke belastingen energiecrisis
De sterk gestegen energiekosten raken ondernemers en maatschappelijke organisaties in de stad. Het betalen van de energierekening is voor velen van hen een steeds groter probleem en dit leidt tot zorgen en onzekerheid over het voortbestaan van hun onderneming / organisatie. Om de druk op de liquiditeit van ondernemers en maatschappelijke organisaties te beperken heeft het college in november 2022 besloten hen de mogelijkheid te bieden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. De mogelijkheid tot uitstel geldt voor ondernemers en maatschappelijke organisaties die gebruiker zijn van een bedrijfspand. Zij kunnen uitstel van betalen aanvragen voor de in 2022 opgelegde en nog (deels) openstaande aanslagen OZB en rioolheffing en de in januari, februari en maart 2023 nog op te leggen aanslagen OZB en rioolheffing. De termijn van uitstel loopt tot 1 september 2023, met daarna een betalingsregeling van zes maanden. In de periode van november 2022 tot en met februari 2023 is er voor een bedrag van € 75.000 uitstel verleend.

Ontwikkeling gemeentelijk belastinggebied
In het Regeerakkoord heeft het kabinet met ingang van 2026 een nieuwe financieringssystematiek voor gemeenten aangekondigd. Deze nieuwe financieringssystematiek moet zorgen voor een meer stabiele financiering voor gemeenten en ruimte geven voor het maken van autonome keuzes op lokaal niveau.
Bij de herziening wordt ook de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied betrokken. Hoe dat zal worden ingevuld is ten tijde van het opstellen van dit jaarverslag nog onzeker. Hetzelfde geldt voor de vraag of de ingangsdatum 2026 gehaald zal gaan worden. De minister van Binnenlandse Zaken heeft aangegeven voor de meicirculaire 2023 hierover meer helderheid te geven.

Opbrengsten van de lokale heffingen

Opbrengsten lokale heffingen	Realisatie 2021	Begroting 2022 def	Realisatie 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000				
Belastingen				
Onroerende-zaakbelasting (OZB)	56.306	56.403	56.041	-361
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-2.263	-1.450	-2.878	-1.428
Parkeerbelasting	6.926	9.043	9.141	98
Toeristenbelasting	476	525	838	313
Subtotaal	**61.445**	**64.520**	**63.142**	**-1.378**
Heffingen				
Afvalstoffenheffing	18.319	19.941	20.710	769
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-322	-400	-678	-278
Rioolheffing	16.815	17.148	16.807	-341
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-337	-250	-436	-186
Subtotaal	**34.476**	**36.439**	**36.403**	**-36**
Leges				
Algemene dienstverlening				
Leges burgerlijke stand	2.316	2.114	2.562	448
Parkeren	68	94	54	-40
Overig APV	112	97	128	31
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning				
Leges huisvesting en Wabo	4.256	4.037	3.421	-616
Kabels/leidingen	353	350	425	75
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn				
Drank- en horeca	100	191	87	-104
Evenementen	17	130	78	-52
Prostitutiebedrijven	0	7	2	-5
Winkeltijden	0	0	0	0
Subtotaal	**7.222**	**7.020**	**6.757**	**-263**
Rechten				
Scheepvaartrechten	512	536	344	-192
Reinigingsrechten	50	53	48	-5
Subtotaal	**562**	**589**	**392**	**-197**
Totaal	**103.704**	**108.569**	**106.694**	**-1.875**

OZB

De opbrengsten uit OZB zijn € 361.000 lager uitgevallen dan begroot. Bij de niet-woningen heeft de WOZ-waarde zich negatiever ontwikkeld dan waarmee bij de tariefberekening rekening is gehouden. De minderopbrengsten die hierdoor zijn ontstaan, worden echter ruimschoots gecompenseerd door meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021, bij zowel woningen als niet-woningen. Dat er per saldo toch een negatief resultaat is gerealiseerd, is te verklaren door een bij de begroting 2011 opgenomen structureel begrote meeropbrengst van € 860.000, die losstaat van de jaarlijkse tariefberekening. Over sommige jaren wordt deze begrote meeropbrengst daadwerkelijk volledig gerealiseerd. Over andere jaren, waaronder ook 2022, is dat niet het geval.
Het bedrag aan verminderingen valt € 1,4 miljoen hoger uit dan begroot. Deze afwijking is voornamelijk te verklaren door:

- De achterstand in bezwaarafhandeling is in 2022 ingehaald. Het financieel effect van een ingediend (gegrond) bezwaar op een aanslag uit 2020 of 2021 landt hierdoor in 2022.
- Er is in 2022 relatief veel opgelegd over oudere jaren, waardoor ook relatief veel WOZ-waardes van 2020 en 2021 nog zijn verlaagd. De financiële effecten hiervan landen in 2022.

We zien daarnaast een toename in het aantal ingediende bezwaren.

Parkeerbelasting
De realisatie valt € 0,1 mln. lager uit dan begroot. Dit is een combinatie van lagere inkomsten de eerste twee maanden van het jaar door coronamaatregelen en hogere inkomsten doordat er meer naheffingsaanslagen zijn opgelegd.

Toeristenbelasting
De opbrengsten uit toeristenbelasting zijn € 313.000 hoger uitgevallen dan begroot, te verklaren door meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021.

Afvalstoffenheffing
De opbrengsten uit afvalstoffenheffing zijn € 769.000 hoger uitgevallen dan begroot. Deze meeropbrengsten zijn het gevolg van:

- Een groter aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden;
- Meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2021;
- Meer verminderingen van aanslagen. Verminderingen worden voornamelijk toegekend naar aanleiding van verhuizingen, bijvoorbeeld wanneer een gezin verhuist naar een andere gemeente. Dit gezin krijgt dan een vermindering van de aanslag voor die maanden van 2022 dat het niet meer in Arnhem woonde. Een nieuwe bewoner krijgt vervolgens een aanslag voor de resterende maanden van het jaar. De betreffende maanden zitten hierdoor dubbel in de opbrengsten. De afwijkingen in de opbrengsten en kosten voor verminderingen moeten bij de afvalstoffenheffing daarom ook in samenhang worden gezien.

Rioolheffing
De opbrengsten uit rioolheffing zijn € 341.000 lager uitgevallen dan begroot. Deze minderopbrengsten zijn voornamelijk te verklaren door leegstand. Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd. De minderopbrengsten door leegstand worden deels gecompenseerd met meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021.

Leges burgerlijke stand
De opbrengsten uit leges burgerzaken zijn € 448.000 hoger uitgevallen dan begroot. Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door hogere opbrengsten van leges voor paspoorten en naturalisaties. Van deze meeropbrengsten betreft een deel rijksleges die moeten worden afgedragen aan het Rijk.

Leges huisvesting en Wabo
De opbrengsten uit leges huisvesting en Wabo zijn € 616.000 lager uitgevallen dan begroot. Het totaal aantal verstrekte vergunningen in 2022 is vergelijkbaar aan 2021. Er zijn in 2022 alleen minder vergunningen verleend voor projecten met een hogere bouwsom.

Kwijtschelding

Kwijtschelding	Realisatie 2021	Begroting 2022 def	Realisatie 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB	2.022	2.405	2.067	338
Totaal	**2.022**	**2.405**	**2.067**	**338**

Particulieren en kleine zelfstandigen komen in aanmerking voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen als het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Ook wordt gekeken naar het vermogen van de inwoner, onder andere de vrij te laten financiële middelen. Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Het budget voor kwijtschelding is de afgelopen jaren verhoogd door een kostenstijging van afvalinzameling en het invoeren en afschaffen van Diftar. Het benodigde budget is te hoog ingeschat waardoor er in 2022 een voordeel is ontstaan.

Arnhem heeft de beleidsvrijheid die er tot nu toe was voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen steeds zo ruim mogelijk ingevuld. In september 2022 is bekend geworden dat de beleidsvrijheid wordt verruimd met de

mogelijkheid van het ophogen van het bedrag aan vrij te laten financiële middelen. Ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag lag een raadsvoorstel voor dat voorzag in het met terugwerkende kracht per 1 januari 2022 toepassen van deze verruiming. Hierdoor komen meer inwoners in aanmerking voor (gedeeltelijke) kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen.

Kostendekkendheid heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert. Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn. Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten moeten zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Rioolheffing

Zowel de opbrengsten uit rioolheffing als de aan de rioolheffing toe te rekenen kosten zijn lager uitgevallen dan (primitief) begroot. De minderopbrengsten van € 0,34 miljoen zijn voornamelijk te verklaren door leegstand. Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd.
Het € 0,21 miljoen lagere kostenniveau is te verklaren door minder kapitaallasten dan begroot in verband met minder activeringen eind 2021 en een lager dan begroot bedrag aan toegekende kwijtschelding. De lagere kosten voor kapitaallasten en kwijtschelding worden deels gecompenseerd met hoger uitgevallen kosten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar.

De rioolheffing was in 2022 niet volledig kostendekkend. Dit tekort op het product riolering van € 0,18 miljoen wordt gedekt uit de voorziening rioolheffing die bij de jaarrekening 2021 is gevormd, omdat de opbrengsten uit rioolheffing toen juist hoger waren dan de kosten voor het product riolering.

Kostendekkenheid rioolheffing	Begroting 2022 primitief	Jaarrekening 2022
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.542	14.370
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.542*	*14.370*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	1.013	1.013
BTW	1.642	1.607
Totale kosten	**17.197**	**16.990**
Opbrengst rioolheffing	17.148	16.807
Dekkingspercentage	**100%**	**99%**

Afvalstoffenheffing

De opbrengsten uit afvalstoffenheffing zijn € 0,86 miljoen hoger uitgevallen dan (primitief) begroot. Deze meeropbrengsten zijn het gevolg van een groter aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden, van meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2021 en van

(administratieve) dubbeling in de opbrengsten doordat aanslagen opnieuw worden opgelegd in verband met verhuizingen. De kosten voor verminderingen zijn hierdoor ook hoger.

De aan de afvalstoffenheffing toe te rekenen netto kosten zijn € 1,6 miljoen lager uitgevallen dan (primitief) begroot. Dit lagere kostenniveau is te verklaren door minder inzamel- en verwerkingskosten dan geraamd voor PBD, grofvuil, oud papier en GFT en een lager dan begroot bedrag aan toegekende kwijtschelding. Door een hoge papierprijs zijn er ook meer baten uit inzamelen en verwerken van oud papier dan verwacht werd.
De lagere inzamel- en verwerkingskosten en kosten voor kwijtschelding en de hogere inkomsten uit oud papier worden deels gecompenseerd met hoger uitgevallen kosten voor verminderingen.

Doordat de opbrengsten hoger zijn uitgevallen dan begroot en de kosten juist lager, is de gerealiseerde kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing met 94% aanzienlijk hoger dan de 84% die werd verwacht.

Kostendekkenheid afvalstoffenheffing	Begroting 2022 primitief	Jaarrekening 2022
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	21.250	20.515
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-1.539	-2.107
Netto kosten taakvelden	*19.711*	*18.408*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	689	689
BTW	3.339	3.033
Totale kosten	**23.739**	**22.130**
Opbrengst afvalstoffenheffing	19.853	20.710
Dekkingspercentage	**84%**	**94%**

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze jaarstukken, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst volgt een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf. Aansluitend volgt een toelichting op:

- de uitkomsten van de financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die, na afloop van het jaar, terugkijkt op zijn of haar eigen financiële positie: Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht? Moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik in de toekomst wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente na het jaar 2022 geen of weinig schulden en een redelijk goed gevulde ‘bankrekening’ (algemene reserve)? Waren de buffers voor risico’s hoger dan de risico’s die zich voor hebben gedaan? Waren de baten even hoog of hoger dan de lasten? Als het antwoord op al die vragen positief is dan staat de gemeente Arnhem er in financiële zin goed voor.
Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we beoordelen hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.

2022 was het jaar dat de samenleving weer open ging na de diverse coronamaatregelen die tot in het voorjaar duurden en waarvan de laatsten pas onlangs zijn beëindigd. De Russische inval in Oekraïne bracht daarna grote onzekerheid. De gemeente sprong bij met de crisisopvang van vluchtelingen. Net als in de coronacrisis heeft de Rijksoverheid met diverse compensaties de grootste financiële nadelen gecompenseerd. De energiecrisis die als gevolg van het conflict in Oekraïne is ontstaan zorgt echter weer voor grote onzekerheid. De prijsstijgingen houden langer aan dan het CPB in eerste instantie had geraamd, waardoor de onzekerheid rond de ramingen voor de toekomst nog zeker niet terug is op het niveau van voor de coronacrisis.

Over het jaar 2022 is een positief saldo van inkomsten en uitgaven gerealiseerd en bedraagt het voordelig jaarresultaat € 23,8 miljoen na mutaties in de reserves. Het financieel voordelig jaarresultaat heeft positief doorgewerkt op de drie niveaus van robuustheid aan de hand waarvan is te beoordelen hoe de gemeente er voor staat.

1. In de begroting 2022 werd voor 2022 nog een onttrekking aan de algemene reserve begroot. Vanaf 2023 is de begroting wel structureel in evenwicht waarmee de begroting voldoende robuust was. In de realisatie over 2022 zijn de baten hoger dan de lasten, wat resulteert in het voordelige jaarresultaat.
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd. Ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Bij het opstellen van de begroting werd voor 2022 uitgegaan van een weerstandsfactor van 1,4. De weerstandsfactor bij de jaarrekening is 2,3. Deze hogere weerstandsfactor ontstaat vooral doordat de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico’s) hoger is. Verderop in deze paragraaf wordt dit toegelicht.
3. De mate van robuustheid van de balans: Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De financiële kengetallen hebben zich in 2022 in positieve richting ontwikkeld. Met name de solvabiliteit is aanzienlijk hoger dan voorgaande jaren. Dit is het gevolg van meerdere incidentele meevallers die leiden tot een hogere algemene reserve. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verderop in deze paragraaf toegelicht.

Samenvattend is te zeggen dat de financiële positie van de gemeente in 2022 robuuster is geworden op basis van het beeld uit de drie niveaus van robuustheid.

Uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal:

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV laten over de afgelopen jaren het volgende beeld zien:

1A. Netto schuldquote	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	86%	84%	78%	72%	95%	66%

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	76%	75%	71%	66%	88%	61%

2. Solvabiliteitsratio	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	16%	17%	19%	22%	16%	29%

2A. Weerstandsfactor	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	1,4	1,2	1,0	1,9	1,4	2,3

3. Kengetal grondexploitatie	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	7%	7%	5%	6%	6%	5%

4. Structurele exploitatieruimte	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	-2%	1%	2%	8%	-4%	15%

5. Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	100%	104%	102%	102%	94%	100%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.272	€ 4.174	€ 3.098
b	Schuldevolutie	-8%	4%	-13%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,37%	1,56%	1,20%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	96%	94%	96%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Weerstandsfactor	1,9	1,4	2,3
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten		rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,34%	0,21%	0,21%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	1,73%	2,06%	1,72%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is het belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:
- De structurele lasten zijn in 2022 gedekt met structurele inkomsten, zoals het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien.
- De Arnhemse begroting was minder afhankelijk van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald dan bij de begroting 2022 werd verwacht. Een kanttekening hierbij is wel dat de BR Grondexploitaties niet toereikend is om alle risico's van het grondbedrijf te dekken. De resterende risico's kunnen echter volledig met de algemene reserve worden afgedekt.
- De Begroting 2023, zoals vastgesteld door de raad, laat ook een meerjarig sluitend financieel beeld zien. Zoals in de Begroting 2023 beschreven, kent dit beeld wel diverse onzekerheden.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:
- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). Dankzij incidentele meevallers wordt er bij de jaarrekening per saldo aan de algemene reserve toegevoegd in plaats van onttrokken zoals begroot. Hierdoor komt de weerstandscapaciteit uit op 2,3. Dit is ruim boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld.

Robuustheid van de balans:
- De solvabiliteit van onze gemeente komt in de jaarrekening uit op 29%. Dit is daarmee ruim boven de meest risicovolle categorie volgens de indeling die de provincie Gelderland hanteert. Naast de positieve invloed door de jaarlijkse overhevelingen van het ene begrotingsjaar naar het volgende jaar via de bestemmingsreserve taakmutaties die het kengetal positief beïnvloeden, dragen ook de incidentele meevallers bij aan de groei van het eigen vermogen. De jaarrekening laat daarmee een positief beeld van de solvabiliteit zien. Daarmee is er voldoende eigen vermogen dat de komende jaren ingezet kan worden als incidentele dekking.
- De cijfers van het grondbedrijf zijn relevant voor de beoordeling van de solvabiliteit. De balans van de gemeente Arnhem wordt, in vergelijking met andere gemeenten, minder beïnvloed door de resultaten van het grondbedrijf. Dit komt mede door de verliezen die na de economische crisis van 2008 - 2013 zijn genomen. Vanuit de verstedelijkingsopgave zullen de komende jaren diverse grondexploitaties worden gestart, zoals Kronenburg, Nijmeegseweg en Spoorzone Oost. Daarvoor zullen wellicht extra risicobuffers worden opgenomen.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2022 verbeterd. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Als gevolg van vooruitbetalingen van het Rijk en doordat reeds bij een lage rentestand leningen waren aangetrokken, waren er in 2022 voldoende liquide middelen beschikbaar en hoefde er om die reden minder geleend te worden.

In de onderstaande tabel worden de financiële kengetallen te vergeleken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën.
Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de jaarrekening 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2023.

Kengetal	Gelders gemiddelde 2023	Waarde Arnhem Jaarrekening 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	64%	66%	<90%	90-130%	>130%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	57%	61%	<90%	90-130%	>130%
3. Solvabiliteitsratio	31%	29%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	8%	5%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	1,50%	15%	Begr en MJR	Begr of MJR	Begr en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	-0,06%		> 0%	> 0%	< 0%
6. Belastingcapaciteit	100%	100%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	2,7	2,3	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Jaartal	Weerstandsfactor		Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening	primitieve begroting	rekening
2016		1,4	12%	15%
2017	1,3	2,1	10%	16%
2018	2,0	1,4	12%	16%
2019	1,6	1,2	14%	17%
2020	1,0	1,0	15%	19%
2021	1,0	1,9	12%	22%
2022	1,4	2,3	16%	29%
2023	1,4		18%	

Uitgangspunten van beleid

In 2020 zijn de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen door de raad vastgesteld. Deze spelregels en uitgangspunten maken onderdeel uit van de beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota 12 mei 2020, zaaknummer 466760). In aansluiting op deze nota is er in 2021 ook nog een raadsinformatiebrief verschenen hoe om te gaan met grote risicovolle projecten en op welke wijze de raad hierover wordt geïnformeerd. De criteria waaraan een project moet voldoen om als ‘groot risicovol’ te bestempelen zijn tevens in deze brief opgenomen.

Op basis van de laatste afspraken zijn de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement geactualiseerd en ter vaststelling aan de raad voorgelegd. Een deel hiervan zal net als de regels omtrent ‘grote risicovolle projecten’ in de aangepaste financiële verordening worden opgenomen.

Ten opzichte van de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen zoals deze in 2020 zijn vastgesteld zijn de volgende uitgangspunten vervallen c.q. toegevoegd:

- Vervallen is het volgende uitgangspunt: de gemeente heeft een extra buffer voor niet voorspelbare gebeurtenissen in de vorm van een bestemmingsreserve Solvabiliteit .
- Toegevoegd is het uitgangspunt: de gemeente streeft naar een solvabiliteit van 14% en hanteert daarbij 10% als ondergrens.

De geactualiseerde uitgangspunten zullen voor de komende jaren richtinggevend zijn hoe om te gaan met risico’s en financiële buffers.

Weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit en de daarmee samenhangende weerstandsfactor:

- de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie zijn opnieuw beoordeeld, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- de omvang van de reserves, waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen, is bepaald;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

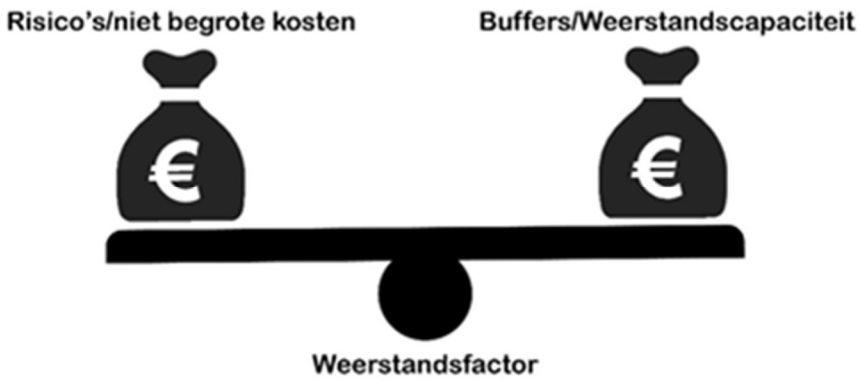

Afbeelding van een weegschaal ter illustratie van de weerstandsfactor, met aan de ene kant risico's en aan de andere kant de buffers

Hoe hoger de weerstandsfactor is, hoe beter de gemeente in staat is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als de risico's zich voordoen. De afspraken over de hoogte van de weerstandsfactor liggen vast in de financiële verordening: 'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid'.
Binnen de gemeente Arnhem kijken we niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Zo is in het nieuwe coalitieakkoord ook afgesproken dat de gemeente streeft naar een solvabiliteit van 14% met een ondergrens van 10%.
Wanneer er bijvoorbeeld sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid, heeft dit namelijk ook een ander effect bijvoorbeeld op de solvabiliteit: het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

Het totaalbeeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Begroting 2023	JV 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	34.146	33.425	21.727	23.620
2. Corona risico's	2.987	1.609	671	345
3. Risico opvang vluchtelingen Oekraïne			1.806	1.556
Gemeentebrede risico's totaal	**37.133**	**35.034**	**24.203**	**25.521**
4. Risico's grondexploitatie	13.406	17.428	17.428	18.274
Totaal	**50.539**	**52.462**	**41.631**	**43.795**
Beschikbare weerstandscapaciteit				
1. Algemene reserve	51.600	79.618	37.936	81.963
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.509	19.171	20.933	15.809
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	889	1.039	1.039
Totaal	**69.148**	**99.678**	**59.907**	**98.810**
Weerstandsfactor	**1,4**	**1,9**	**1,4**	**2,3**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,0	**18.609**	**47.216**	**18.276**	**55.015**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,4	**-1.606**	**26.231**	**1.624**	**37.497**

We vergelijken de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	**Betekenis**
A	**>2**	**Uitstekend**
B	**1,4 < x < 2,0**	**Ruim voldoende**
C	**1,0 < x < 1,4**	**Voldoende**
D	**0,8 < x < 1,0**	**Matig**
E	**0,6 < x < 0,8**	**Onvoldoende**
F	**< 0,6**	**Ruim onvoldoende**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 2,3 en bevindt zich in categorie A 'uitstekend'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de financiële verordening boven de 1,4 uitkomen, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 in de komende jaren ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat dit in samenhang bezien moet worden met de ontwikkeling van de begroting en meerjarenraming: als deze geen structureel sluitend beeld laten zien, dan is het niet gepast om incidentele ruimte in te zetten.
Een belangrijke kanttekening hierbij is wel dat het voorspellen van risico’s en de ontwikkeling daarvan een onzekere aangelegenheid is. We zien een aantal ontwikkelingen die gaan zorgen voor een stijging van het risicoprofiel. Zo zullen bijvoorbeeld risicobuffers opgenomen moeten worden voor nieuwe grondexploitaties, zoals Kronenburg, Nijmeegse weg en Spoorzone Oost. Dit zal er naar verwachting voor zorgen dat de totale omvang van het risicoprofiel groter wordt. Daardoor zal de weerstandsfactor dalen. Ook economische ontwikkelingen, waaronder een stijgende rente kunnen een extra risico vormen. Het hiervoor aanhouden van noodzakelijke risicobuffers zal kunnen leiden tot een lagere weerstandsfactor. Ten slotte kunnen recente ontwikkelingen rond Oekraïne nieuwe risico’s met zich mee brengen.

De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan en de financiële effecten in te schatten wanneer ze zich voor doen. Daarbij wordt voor de begrotingsrisico's gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg, wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen doorgerekend. De statistische berekeningen die daarvoor worden gemaakt, zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van risico's is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker is op zijn plaats. Daarnaast is het van belang om, zoals reeds is aangegeven, de financiële kengetallen in onderlinge samenhang te bezien en niet uit te gaan van één enkel kengetal als de weerstandsfactor.
Ook bij dit jaarverslag zijn de risico's geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. Naast de gemeentebrede risico's zijn ook de risico's van het grondbedrijf meegenomen. De volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Begroting 2023	JV 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
Gemeentebrede risico's	34.146	33.425	21.727	23.620
Corona risico's	2.987	1.609	671	345
Risico opvang vluchtelingen Oekraïne			1.806	1.556
1. Gemeentebrede risico's totaal	**37.133**	**35.034**	**24.203**	**25.521**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	11.763	15.519	15.519	16.289
Strategisch bezit (mva)	1.533	1.813	1.813	1.873
Anterieure overeenkomsten	110	96	96	112
2. Risico's grondexploitatie	**13.406**	**17.428**	**17.428**	**18.274**
Totaal	**50.539**	**52.462**	**41.631**	**43.795**

Onderstaand worden de onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

1. Gemeentebrede risico's

De actualisatie van de gemeentebrede risico's voor de jaarrekening 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de Begroting 2023 het volgende beeld op:

- het totale gemeentebrede risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 112 risico's, terwijl het risicoprofiel bij de begroting 2023 bestond uit 97 risico's;
- er zijn 30 nieuwe risico's, 15 risico's zijn vervallen en 11 risico's zijn gewijzigd;
- het aantal coronarisico's is afgenomen van 8 risico's bij de begroting tot 3 risico's bij deze jaarrekening;
- er zijn 77 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen.

Een overzicht van grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de totale gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 1,3 miljoen toegenomen ten opzichte van de vorige actualisatie bij de Begroting 2023. Ten opzichte van het risicoprofiel bij de Begroting 2022 is er sprake van een sterke daling van de risico's. Dit komt met name doordat een aantal grote risico's zoals voor Herijking gemeentefonds/nieuw verdeelmodel Beschermd Wonen als risico zijn vervallen en opgenomen zijn in de Begroting.

De stijging bij dit jaarverslag is per saldo vooral veroorzaakt door een aantal belangrijke stijgers en dalers met een grote financiële impact:

Stijgers:

- *Tariefstijgingen in de Zorg (wmo en jeugdzorg)*
  Er is sprake van personeelstekorten waardoor salarissen in de zorg kunnen stijgen, daarnaast wordt vanaf medio 2024 opnieuw zorg ingekocht, wat ertoe kan leiden dat de zorgtarieven moeten worden verhoogd. Hiervoor is een nieuw risico is opgenomen met een kans van 80% en een financieel maximum van € 3 miljoen.
- *Flexwoningen Merwedeterrein*
  Een nieuw risico is opgenomen voor de kans dat op geen van de potentiële vervolglocaties in Arnhem herplaatsing van de flexwoningen Merwedeterrein mogelijk is. Het risico is opgenomen met een kleine kans van 10%, en met een maximum financiële impact van € 10 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG), maximaal eigen risico*
  Het risico is doorgerekend en naar boven bijgesteld. De kans van het risico is op 70% gebleven. Het financieel maximum is verhoogd van € 7,3 miljoen naar € 8,7 miljoen.
- *De Connectie*
  Het risico Bedrijfsvoering is komen te vervallen en samengevoegd met dit risico voor De Connectie.
- *Zorgpartijen in financiële problemen*
  Het financieel maximum van het risico is opgehoogd naar € 2 miljoen, dit was € 1 miljoen, de kans is 90% gebleven.

Dalers:

- *Bedrijfsvoering*
  Het risico is komen te vervallen en is samengevoegd met het risico De Connectie. Specifieke bedrijfsvoerings risico's worden opgenomen bij de betreffende clusters.
- *Compensatie stijgende energielasten*
  Het financieel maximum van het risico is verlaagd naar € 1 miljoen, dit was € 2,5 miljoen, de kans van het risico is 90% gebleven.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg

Naast risico's met een mogelijk financieel gevolg zijn er ook 35 risico's zonder financieel gevolg in het risicoprofiel opgenomen. Daarvan zijn er 15 nieuw. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen. Bij de voorbereiding van de begroting 2024 zal worden nagegaan of het noodzakelijk is om deze te kwantificeren.

In het risicoprofiel is ook een aantal risico's opgenomen die vanwege het vertrouwelijke karakter (onderhandelingspositie, concurrentieverhouding, etc.) niet in deze paragraaf worden beschreven.

2. Grondexploitatie risico's

Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de opstelling van Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2022 die tegelijk met deze jaarrekening is gemaakt. Het geactualiseerde risicoprofiel is meegenomen in dit jaarverslag.
In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Op basis van dit onderscheid is de opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen berekend. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een berekening uit te voeren op basis van een "slecht- weer" scenario waarbij als basis uitgangspunten wordt uitgegaan van: 3 jaar vertraging, waarde daling van 15% en 10% lagere kosten.
De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een door de gemeente Arnhem opgestelde checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant. De risico's van strategisch bezit (mva) de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd.

De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn €0,8 miljoen hoger dan vorig jaar.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico's, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario's van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen, zal worden besproken bij de Perspectiefnota.

Conclusie risicoprofiel

Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel voor de gemeentebrede en grondexploitatierisico's, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de begroting 2023, met € 2,2 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In dit onderdeel van de paragraaf is een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Begroting 2023	JV 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	59.320	44.067	75.634	79.591
+ Toevoegingen	10.780	32.671	0	15.836
- Onttrekkingen	-18.499	-18.469	-37.698	-37.331
- Resultaat	0	21.349	0	23.866
1. Algemene reserve per 31-12	**51.600**	**79.618**	**37.936**	**81.963**
BR Grondexploitatie	14.747	17.671	19.171	14.309
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	262	0	262	0
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.509**	**19.171**	**20.933**	**15.809**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**889**	**1.039**	**1.039**
Totaal	**69.148**	**99.678**	**59.907**	**98.810**

1. Algemene reserve

In de Begroting 2022 die op 10 november 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld, is op basis van de prognose van het rekeningresultaat over 2021 een stand van de algemene reserve van € 51,6 miljoen opgenomen. Deze prognose is met nog een aantal aanvullende wijzigingen in de Turap-2 2021 verwerkt. Samen met de wijzigingen uit Verzamelbesluit-3 2021 was op 31 december 2021 de begrote stand van de algemene reserve ultimo 2022 € 50,8 miljoen. Na toevoeging van het resultaat 2021 van € 21,3 miljoen bedraagt te begrote eindstand € 72,1 miljoen. Met de resultaatbestemming 2021 wordt er in 2021 weer 14,6 miljoen aan de algemene reserve onttrokken in 2022. Samen met een aantal andere wijzigingen komt de eindstand van de algemene reserve in de begroting op 31 december 2022 uit op € 58,1 miljoen. Wanneer het resultaat over 2022 van € 23,9 miljoen daaraan wordt toegevoegd bedraagt de stand van de algemene reserve in de jaarrekening 2022 € 82,0 miljoen.

Stand Begroting 2022	€ 51,6	miljoen
Turap-2 2021 en Verzamelbesluit-3 2021	-€ 0,8	miljoen
Begrote stand 31 december 2021	€ 50,8	miljoen
Resultaat 2021	€ 21,3	miljoen
Resultaatbestemming 2021	-€ 14,6	miljoen
Overige begrotingswijzigingen	€ 0,6	miljoen
Begrote stand 31 december 2022	€ 58,1	miljoen
Resultaat 2022	€ 23,9	miljoen
Stand Jaarrekening 2022	€ 82,0	miljoen

2. Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. Dit jaar is €3,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve grondexploitatie door zowel de hard stijgende kosten van materialen, arbeid en energie als de eerste tekenen van afvlakkende woningprijzen. De benodigde weerstandscapaciteit voor de risico's grondexploitatie is daarnaast toegenomen en bedraagt €18,3 miljoen. Door deze ontwikkelingen zijn de bestemmingsreserves grondexploitatie van €15,8 miljoen niet toereikend voor het afdekken van de risico's in de grex. Voor €2,5 miljoen wordt een beslag gelegd op de algemene middelen.

3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar is in 2022 voor €1,0 miljoen ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie beschikbare weerstandscapaciteit

Zoals toegelicht is de totale beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de vorige stand bij de begroting 2023 met €38,9 miljoen gestegen.

Belangrijkste risico's

In onderstaande afbeelding worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel samengevat weergegeven:

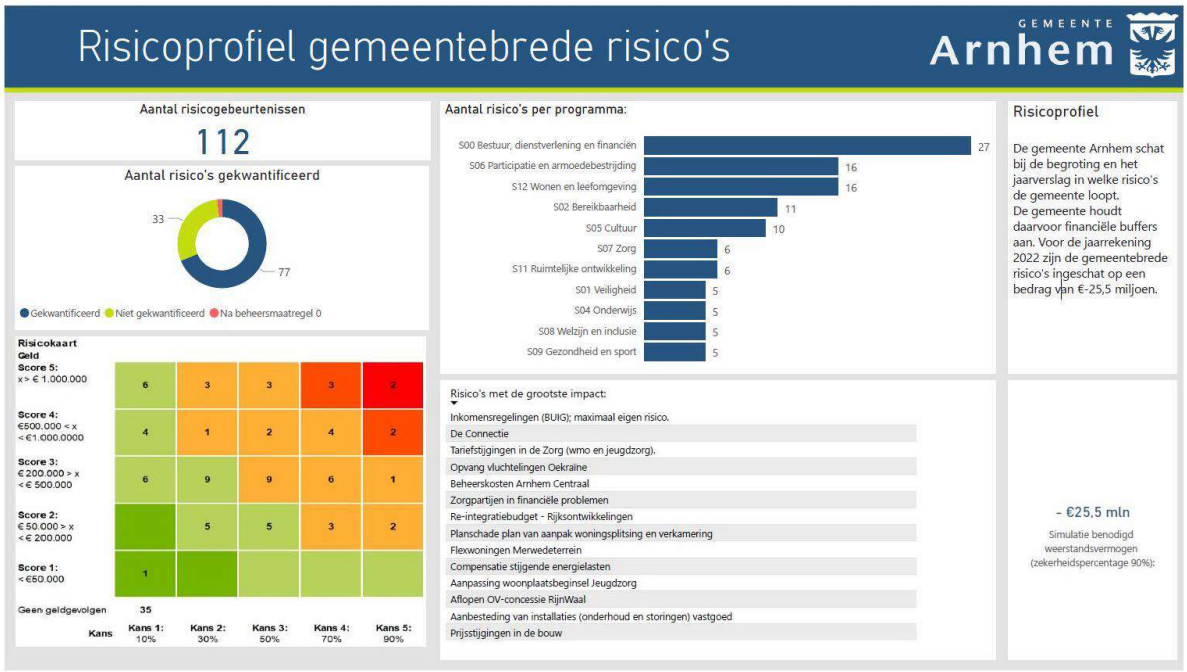

Hieronder worden de belangrijkste gemeentebrede risico's (met hoogste invloed% en risicoscore) in de Top 15 toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 25,5 miljoen voor het gemeentebrede risicoprofiel.

Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma en portefeuilleonderdeel:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2023
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Bedrijfsvoering						
De Connectie	4	5	€ 3.650.000	20	8,9%	Gewijzigd+

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
-Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur, informatieveiligheid en privacy leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000);
-Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000);
-Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (niet gekwantificeerd);
- Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 3.000.000);
-Het risico bestaat dat als de kwaliteit van de uitvoering daalt, dit onvoldoende tijdig wordt gesignaleerd met mogelijke financiële consequenties (meerkosten als gevolg van maat- en meerwerk) tot gevolg.

S02 Bereikbaarheid						
Mobiliteit						
Aflopen OV-concessie RijnWaal	2	5	€ 1.300.000	10	2,1%	Ongewijzigd

Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-december 2024 en december 2024-juni 2026 werkt de provincie met een noodconcessie. De jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie is tijdens de noodconcessies gecontinueerd. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf juni 2026 zullen in 2023/2024 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.

S06 Participatie en armoedebestrijding						
Werk en Inkomen						
Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico	4	5	€ 8.700.000	20	16,4%	Gewijzigd+

Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG € 10,4 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie rekening te houden met een tekort van € 1,7 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 8,7 miljoen is opgenomen.

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen	4	5	€ 2.000.000	20	3,8%	Ongewijzigd

Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijks ontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
We zijn bezig met een intensivering op beschut werk, maar gaan het aantal volgens de behoefteraming van het rijk (201 beschutte werkplekken) voorlopig niet halen. Op basis van deze behoefteraming 2022 bedraagt het maximale financiële risico circa € 2,1 miljoen. Vanaf 2023 hebben we hier (deels) middelen voor gereserveerd.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. De omvang van het dekkingstekort bij basisbanen is vergelijkbaar met beschut werk. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.
- De vertaling van HUG naar inzicht in kans op werk en het traject wat daarbij hoort ontbreekt nog. Door monitoring komt steeds meer zicht op nieuwe instroom, maar van het totale bestand ontbreekt nog een groot deel aan inzicht. Het risico op het maken van een goede prognose van zowel kosten als resultaat (op uitstroom) blijft hierdoor lastig.

Armoedebeleid						
Compensatie stijgende energielasten	5	4	€ 1.000.000	20	2,4%	Gewijzigd-

Door de stijgende energielasten kunnen inwoners in de financiële problemen komen. In 2023 wordt er wederom energietoeslag verstrekt, we ontvangen hiervoor middelen van het rijk. In Arnhem hanteren we hiervoor ruimere regels dan het rijk, de extra kosten dekken we uit incidentele middelen. In 2023 worden studenten uitgesloten, zij worden doorverwezen naar bijzondere bijstand. Als we hier onvoldoende compensatie voor ontvangen, dan leidt dat tot een overschrijding van het budget Bijzondere Bijstand.

S07 Zorg						
WMO en sociale wijkteams en Jeugd /Jeugdzorg						
Tariefstijgingen in de Zorg (wmo en jeugdzorg)	5	5	€ 3.000.000	25	6,5%	Nieuw

Gemeenten zijn verplicht reële tarieven voor wmo en jeugdzorgvoorzieningen te hanteren. Daarnaast moeten we 'concurreren' met zorg die wordt geleverd uit andere wetten en vergoedingen die daarin worden gehanteerd (o.a. Wet Langdurige Zorg), en is er sprake van personeelstekorten waardoor salarissen in de zorg kunnen stijgen. Ook wordt vanaf medio 2024 opnieuw zorg ingekocht, wat een natuurlijk moment is om de tarieven te herbepalen. Dit kan ertoe leiden dat we de zorgtarieven moeten verhogen.

WMO en sociale wijkteams						
Zorgpartijen in financiële problemen	5	5	€ 2.000.000	25	3,9%	Gewijzigd+

Steeds meer (landelijke opererende) zorg- en jeugdzorginstellingen, waaronder de instellingen voor jeugdbescherming, zijn of onvoldoende in staat om mee te bewegen met de transformatie of raken door andere oorzaken in de financiële problemen en gaan in het uiterste geval failliet. Het gevolg daarvan is dat de zorg en/of bescherming aan de cliënten die onder behandeling en/of toezicht staan, niet voldoende gegarandeerd of gecontinueerd kan worden. Gelet op de zorgplicht die de gemeente heeft kan zij gedwongen zijn de zorgaanbieder bij te staan om zo de zorg te kunnen continueren. Omdat het meestal grote externe partijen met veel cliënten betreft, kan ook de druk om de overeengekomen zorgtarieven met deze partijen te verhogen, groter worden.

Jeugd /Jeugdzorg						
Aanpassing woonplaatsbeginsel Jeugdzorg	3	5	€ 1.600.000	15	2,2%	Ongewijzigd

Uit een analyse van overdragen jeugdzorgcliënten tussen Arnhem en andere gemeenten als gevolg van de wettelijke aanpassing in het woonplaatsbeginsel Jeugdwet, blijkt dat de kosten van Arnhem hoger uitvallen dan eerder in de initiële begroting 2022 is opgenomen. In het kader van de turap-2 2022 en de begroting 2023 is hiervoor incidenteel voor de jaren 2022 en 2023 extra budget uitgetrokken. Evenwel blijken uit de analyse ook nog aflopende zorgtoewijzingen van andere gemeenten ter waarde van € 1,6 miljoen voor te komen die niet bij Arnhem in rekening zijn gebracht.
Ook bestaat nog het risico dat de simulatiebestanden van het CBS op basis waarvan de gemeenten vorig jaar financieel zijn gecompenseerd door het Rijk, op onvolledige gegevens van zorgaanbieders gebaseerd zijn en het financiële effect op de kosten ook om die reden hoger uitvallen dan in de initiële Begroting 2022 is voorzien.

S08 Welzijn en inclusie						
Asiel, Vluchtelingen en inburgering						
Opvang vluchtelingen Oekraïne	2	5	€ 7.700.000	10	5,2%	Gewijzigd-

De oorlog in Oekraïne heeft geleid tot een grote vluchtelingenstroom, ook in Nederland. In Arnhem worden tot nu toe ruim 500 vluchtelingen opgevangen door de gemeente op cruiseschepen en in noodopvang in een voormalige school en tijdelijke woonunits. Daarnaast bieden particulieren nog opvang aan ca. 270 mensen in Arnhem. Het rijk stelt tijdelijk een normbedrag beschikbaar ter dekking van de dagelijkse kosten die de gemeente maakt i.v.m. de opvang. Dit bedrag is per 15 oktober 2022 verlaagd van € 100 naar € 83 per opvangplek per dag. Het risico bestaat dat de opvang langer duurt of de gemeentelijke kosten hoger zijn dan waarin de tijdelijke regeling voorziet. Het rijk heeft wel aangegeven dat gemeenten de werkelijke kosten vergoed krijgen als in betekenende mate afgeweken wordt van het normbedrag. Daarnaast bestaat het risico dat al aangegane verplichtingen niet vergoed worden na aflopen van de regeling.
De meer indirecte gevolgen van de oorlog, zoals het macro-economisch effect en lange termijn effecten van de vluchtelingenstroom binnen Europa zijn niet nader gekwantificeerd.
Het bedrag is berekend o.b.v. 4 maanden doorbetalen opvang: € 5,3 miljoen + 50% van € 4,8 miljoen

S12 Wonen en leefomgeving						
Openbare ruimte						
Beheerskosten Arnhem Centraal	3	5	€ 3.000.000	15	4,1%	Ongewijzigd

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton.
Aannemer is intussen gedagvaard. Een 'overzichtelijke' lekkage in de fietsenstalling is voor rekening van de gemeente verholpen. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente valt. Dit ondanks dat ProRail en NS-stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

Wonen						
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering	3	5	€ 2.700.000	15	3,7%	Ongewijzigd

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

Flexwoningen Merwedeterrein	1	5	€ 10.000.000	5	2,7%	Nieuw

De corporaties en de gemeente hebben in de intentieovereenkomst afspraken gemaakt waardoor over tien jaar naar verwachting een locatie wordt aangewezen waar de woningen permanent naartoe worden verplaatst. Indien na 10 jaar, na inspanning van de corporaties en gemeente, onverhoopt toch geen vervolglocatie(s) is gevonden, wordt indien en voor zover mogelijk aanspraak gemaakt op de Herplaatsingsgarantie van het Rijk. Bij het nemen van het besluit door de corporaties om te investeren in de bouw van deze woningen hebben zij voldoende zekerheid nodig over een minimale duur dat de woningen geëxploiteerd kunnen worden. De gemeente zegt daarom in de intentieovereenkomst toe dat op minimaal één van de mogelijke vervangende locaties herplaatsing mogelijk wordt gemaakt. Als dit, tegen de verwachting in en ondanks inspanningen van alle partijen, niet lukt, dan is de gemeente aansprakelijk voor de schade die de corporaties dan lijden. Het gaat daarbij om de investeringskosten van de woningen voor zover nog niet terugverdiend uit de verhuur en verkoop aan derden. Indien de corporaties geen of niet voldoende inspanning hebben geleverd voor het vinden van eigen locaties, dan dragen de corporaties 50% van dit risico. De kans is zeer klein dat het risico zich voordoet, maar het heeft wel een grote omvang (tot ca. €10 miljoen).

Aanbesteding van installaties (onderhoud en storingen) vastgoed	4	4	€ 1.000.000	16	1,9%	Nieuw

Het risico dat de kosten voor de aanbesteding van installaties (onderhoud en storingen) in de praktijk veel hoger uitvallen dan voorzien. Dit wordt vooral veroorzaakt omdat we de gegevens/data van gebouwen onvoldoende inzichtelijk hebben. Daarbij is er aanbesteed op basis van kengetallen en niet op daadwerkelijk aanwezige aantallen (die niet beschikbaar zijn). De extra kosten kunnen daardoor veel hoger uitvallen dan de €10 miljoen die hiervoor is voorzien (begroot).

Prijsstijgingen in de bouw	4	4	€ 1.000.000	16	1,9%	Gewijzigd-

In de begroting wordt een reële inschatting gemaakt van de te verwachte kostenstijgingen, maar afgelopen periode heeft uitgewezen dat deze veelal te laag werden ingeschat. Als gevolg van de sterke prijsstijgingen in de bouw de afgelopen periode, zijn aannemers/uitvoerders niet (meer) bereid om het risico van prijsstijgingen te dragen. Uitvoering van projecten en werken dreigt daarmee stil te vallen. Daarnaast is er overspannenheid op de bouwmarkt met als gevolg personeelstekort en moeizame leveranties van materialen. Door de hogere loonkosten die worden doorberekend en de uitloop van projecten als gevolg van vertraagde leveranties ontstaat ook een deel van de huidige meerkosten. Door het opnemen van de ‘risicoregeling indexering prijsstijgingen bouw’ in de contracten wordt het prijsrisico verlegd van de aannemer naar de gemeente. Hiermee ontstaat het risico dat bestaande budgetten niet meer toereikend zijn omdat aanbestede werken niet prijsvast zijn.

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen (assets) die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft het groen, de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de trolleyinfrastructuur, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water, de bossen en parken en de speeltoestellen. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed.
Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijk deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot) onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van deze paragraaf is per onderdeel weergegeven hoe de begroting en uitgaven in 2022 zich tot elkaar verhouden.

De kapitaalgoederen maken een goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

Asset	**Areaal (afgerond)**
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	Circa 50.000 individuele bomen en bomen in structuur waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen
Openbare verlichting (OVL)	31.000 lichtmasten 33.000 armaturen 930 km OVL-netwerk
Civieltechnische kunstwerken	301 bruggen en viaducten 23 tunnels 417 grond-werende constructies 395 trappen 2,4 km stalen damwanden
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten
Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	388 speellocaties met 1682 speeltoestellen 130 sportlocaties met 306 sporttoestellen

Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers: 125 glas 325 papier 325 PBD (plastic, blik, drankenkartons) 1300 Restafval Minicontainers aan huis: 141.000 (GFT, PBD, papier)

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de openbare ruimte kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waardegestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2022 - 2026: een toekomst bestendig Arnhem, een levendige groene creatieve en kunstzinnige stad. Een stad waar mens en dier prettig wonen in leefbare wijken.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals onder meer bepaald in genoemd coalitieakkoord en door de raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen. De provincie ziet daar in haar toezichthoudende rol ook op toe.
Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. De ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven wordt in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. Door te sturen op samenloop werken we zo efficiënt mogelijk en door werkzaamheden te combineren proberen we de overlast zo minimaal mogelijk te houden.

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kerningrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geven we aan wat we in Arnhem nastreven met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De in de Begroting opgenomen basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op het gewenste niveau is. In deze systematiek wordt met behulp van beeldmeetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteitsniveaus er voor de openbare ruimte in Arnhem als basis worden gehanteerd. Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij de opgave is om de stad met zo weinig mogelijk middelen schoon heel en veilig te houden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speel-voorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeer-regelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeers-voorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
** Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.*

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en de geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen. De bestemmingsreserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk de fluctuaties in jaarlijkse uitgaven, die hierdoor kunnen ontstaan, op te vangen.

We willen Arnhem radicaal vergroenen. Dit vraagt om een kwalitatieve en kwantitatieve impuls in onze groenstructuur, groene wijken en bomen maar ook het verminderen van het verharde oppervlak. Dit heeft ook consequenties voor onze beheeropgave. Wat aangelegd wordt moet immers ook onderhouden worden. We gaan de komende periode daarom de gevolgen hiervan voor de onderhoudsopgave breder bekijken en nader uitwerken.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving. De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven.
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid.
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf Lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden, dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities met betrekking tot klimaatadaptatie (bv 10% minder verharding) en duurzaamheid.

Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)
2022	49,09	29,32	9,05	7,56	4,98	95,02 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit ten opzichte van 2020 zichtbaar. Het is gelukt om de kwaliteit te handhaven en zelfs te verbeteren. Daar waar we in 2020 nog ruim 7% onvoldoende scoren, zitten we nu op net geen 5%. Hiermee voldoen we aan de richtlijn die in de wegbeheersystematiek is vastgelegd voor het aantal percentages 'onvoldoende' (tussen 1-5%).
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

Planning en realisatie

Voor 2022 stond onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen: Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /Oude Zevenaarseweg, Van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.
Door vertraging in de planuitwerking zijn de werkzaamheden aan de Velperweg, Hommelseweg en de Van Muijlwijkstraat naar achteren geschoven. In plaats daarvan is groot onderhoud uitgevoerd aan de Nijmeegseweg, het Stationsplein en de Utrechtseweg ter hoogte van het Museum.
Er is een snelfietsroute aangelegd op de Oude Zevenaarseweg en de Hugo de Grootstraat. Ook op de Westervoortsedijk zijn de fietsvoorzieningen verbeterd.

In het kader van het verbeteren van de toegankelijkheid voor mindervaliden op de hooflooproutes is een start gemaakt in Malburgen. Daar waar sprake is van herinrichting van de openbare ruimte is er aandacht voor toegankelijkheid.

Openbare Verlichting

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten.

Planning en realisatie

De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023. Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten.
In 2022 hebben we circa 1500 armaturen in het kader van deze versnelling vervangen door LED. Deze versnelde LED-vervanging loopt nog door in 2023. Dan zal tweederde van de openbare verlichting voorzien zijn van LED-armaturen. Met de reguliere vervangingsopgave zal het laatste deel vervangen worden door LED waardoor we in 2030 geheel op LED-armaturen overgegaan zullen zijn.

Verkeersregelinstallaties (VRI)

Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:

- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning en realisatie
Voor 2022 stond vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat / Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg / De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos. Al deze vervangingen zijn gerealiseerd.

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de meerjaren investeringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Trolley
Het trolleynetwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaar vervoer in Arnhem. De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur.

Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (circa 10 jaar). De huidige concessie liep tot december 2022 en wordt vervolgd met een overbruggingsconcessie tot medio 2026. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van de gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en de gemeente Arnhem. Het betreft een overeenkomst, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning en realisatie
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe (circa 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg. Deze was gepland in 2022/23 maar is ondertussen uitgesteld naar 2023/2024. De verwachte investering hiervoor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 en is al opgenomen in de Begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe (deze stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw). De kosten hiervan worden geraamd op circa € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige Begroting zijn (afgezien van de hierboven genoemde € 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. Er is een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij is dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken met de provincie in relatie tot de OV-concessie. Aangezien deze nieuwe concessie pas in 2026 in zal gaan, zullen met de provincie afspraken gemaakt moeten worden hoe de kosten van noodzakelijke investeringen die nodig zijn voor 2026 gedekt kunnen worden.

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen.

Planning en realisatie
De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar. In 2022 is zoals gepland, naast wat enkele kleine zaken, met name onderhoud aan de John Frostbrug uitgevoerd.

In de Begroting was de volgende kanttekening opgenomen:
Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa € 900.000. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investeringsplanning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het

soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

In overleg met de buurgemeenten en de provincie is besloten om het bovengenoemde viaduct te gaan vervangen (naar verwachting in 2024/2025). De hiervoor benodigde investeringen zullen worden opgenomen in de Meerjarige Investeringsplanning.

Riolering

Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrijvervalriolering met bijbehorende putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.

Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrijvervalriolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar). Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangopgave aan komt.

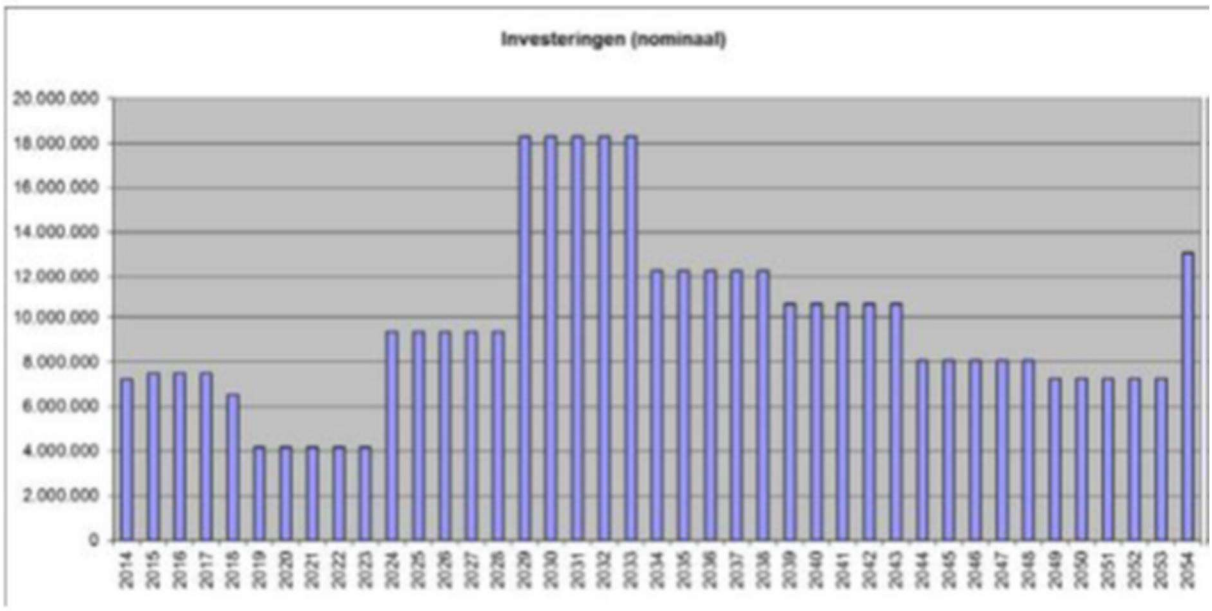

Planning en realisatie

Voor 2022 stonden de volgende grote rioolvervanging projecten op de planning: Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Bij al deze projecten vraag de voorbereiding meer tijd waardoor de uitvoering vertraagd is. Hierdoor waren de rioolinvesteringen in 2022 lager dan begroot.

Bij de reeds lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt is wel goede voortgang geboekt in de uitvoering.

Water

Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven,

haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd.
Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.

Planning en realisatie

Het voornemen was om in de periode 2022-2023 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren. Het baggeren van Onderlangs dat al langer op de planning staat, heeft vertraging opgelopen door de Pfas (poly fluor alkyl stoffen)-problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib door chemische stoffen). Vervolgens heeft discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven verdere vertraging opgeleverd. Per 1 juli 2022 is er een nieuwe wet in werking getreden. Het gaat daarbij om het verbeteren van de huurbescherming voor huurders van ligplaatsen voor woonboten. De huurbescherming wordt gelijkgetrokken met die van de huur van woningen. In de huurbeschermingswet is opgenomen dat de verhuurder (in dit geval het Rijksvastgoedbedrijf) ervoor moet zorgen dat het gehuurde functioneel blijft. Wij wachten op dit moment af welke stappen het Rijksvastgoedbedrijf in deze gaat nemen. Dit geldt ook voor de locatie de Praets. Daarnaast zal de Rosandepolder nog worden aangepakt.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Aan de fonteinen op het Gele Rijdersplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd in de onderhoudbudgetten, gezien de geplande herinrichting van deze locaties.
In het project Blauwe golven is de vervanging van de hier aanwezige fontein voorzien. Deze zal in 2023 worden gerealiseerd. De renovatie van de AKU-fontein zal worden meegenomen in het project Gele Rijdersplein.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat voor mens en dier (denk ook aan biodiversiteit) vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in het programma Wonen en leefomgeving.
Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

We hebben de afgelopen jaren te maken gehad met extreme droogte. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden en aanpassingen in het sortiment.
De gevolgen van de hoge stikstofdepositie worden ook zichtbaar in de stedelijke plantsoenen. Het leidt onder andere tot een toename van de braam. Woekerende bramen leiden plaatselijk tot overlast en vragen extra beheermaatregelen.
Een aantal invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop en de reuzenberenklauw komen ook voor, met name in het wijkgroen. De huidige aanpak leidt tot vermindering van de overlast door deze soorten. De reuzenbalsemien is succesvol bestreden.

Planning en realisatie

Naast het reguliere onderhoud stonden de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek. Dit is gerealiseerd.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject. Dit project heeft vertraging opgelopen.
- In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress. Dit heeft met name plaatsgevonden op de Ring van Schuytgraaf, in de groenstroken van Rijkerswoerd en Rosorum.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen, zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst. De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning en realisatie

De jaarlijks inspectie van de speeltoestellen heeft plaatsgevonden en het noodzakelijk onderhoud is uitgevoerd. Eventuele mankementen zijn opgelost, wat inhoudt dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B-kwaliteit.

In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 grote (groene) speel- en ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden. In 2022 is in dat kader de speelplek Rosorum (Heijenoord/ Lombok) aangepakt.
Hiermee zijn nu 5 grote (groene) speel- en ontmoetingsruimtes verbeterd.
Daarnaast is een pilot gestart (bij Boerderij De Kroon in de Laar) om ervaring op te doen om speelplekken meer toegankelijk te maken. Dit krijgt de komende jaren op meer plekken navolging.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaatadaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waarbij bomen een onderdeel van de oplossing kunnen zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:
- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa;
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen;
- Arnhem wil bomen beter beschermen;
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden.

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.

Tijdens de Boom Veiligheid Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1-op-1 terug te leiden naar de CROW-beeldkwaliteitscatalogus.

Nieuw aangeplante stadsbomen worden per 2021 opgenomen op de balans en deze bomen worden afgeschreven in 50 jaar. In 2022 heeft er geen kap plaatsgevonden van bomen die een waarde op de balans hebben, afboeking van bomen is dan ook niet aan de orde.

Planning en realisatie

In 2022 zouden volgens planning bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen. Dit is gerealiseerd bij 46 buitengewone bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur is onder andere gerealiseerd bij de Jansbuitensingel, het Jansplein, het Gelredome (elzenlaan), en langs de Zypendaalseweg.
Het reguliere onderhoud is volgens planning uitgevoerd.

De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zijn uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen zijn opgepakt binnen de gestelde termijnen. Van de beoordeelde bomen is er bij 3 % sprake van achterstallig onderhoud.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen zijn uitgevoerd en waar nodig zijn bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar. De volgende projecten stonden hiervoor in 2022 op de planning:

- Revitalisering parkbos; is gerealiseerd.
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs; is doorgeschoven naar 2023.
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken; dit is onder andere gerealiseerd op het Graaf Ottoplein en het Johan Combeplein en rond de Eusebiuskerk en aan de Jansbuitensingel.
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken; gerealiseerd in Sacre Coeur, park Klarenbeek en Sonsbeek.
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen; is gerealiseerd bij 46 bomen.
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat; is gerealiseerd.
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg; is uitgesteld door vertraging van het project.
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel bij verbeteren fietspaden; is gerealiseerd.
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen; is uitgevoerd.

Parken en bossen

Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen, de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.
In de bossen en parken bevinden zich verschillende elementen die elders in deze paragraaf apart zijn toegelicht zoals: bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Toch staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor bossen en parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Ook biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners. Specifieke ambities met betrekking tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma Wonen en leefomgeving.

Planning en realisatie

In 2022 is, zoals gepland, extra ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit (zie ook het onderdeel bomen).

Het was de bedoeling om in 2022 voor een aantal parken een nieuwe beheervisies op te stellen. Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem is dit bijna gereed, voor park Angerenstein is dit nog niet opgepakt en voor Park Klarenbeek is dit opgestart maar nog niet gereed.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. In juni 2022 is het nieuwe afvalbeleid vastgesteld.
Omgekeerd Inzamelen blijft het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw met behulp van minicontainers aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van collectieve ondergrondse containers voor restafval, PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) en papier en bovengronds GFT (groente-, fruit- en tuinafval) in de stad aanwezig. Voor de inzameling van grofvuil zijn er twee afvalbrengstations en in het stationsgebied werken we met een ondergronds afvaltransport systeem (OAT). Hieronder wordt op de verschillende onderdelen nader ingegaan.

Ondergrondse inzamelvoorzieningen
De eerste ondergrondse containers zijn in de jaren negentig geplaatst. Het overgrote deel van het containerbestand is geplaatst in de periode van de introductie van omgekeerd inzamelen: 2015-2019. In totaal staan er ruim 2000 ondergrondse containers in de stad: ongeveer 1300 voor restafval, 325 voor PBD, 325 voor papier, 125 voor glas. De financiële afschrijvingstermijn die gehanteerd wordt is 10 jaar. De technische levensduur ligt in praktijk aanmerkelijk hoger. Een deel van het areaal is al aanzienlijk ouder dan 10 jaar. Naast deze financiële afweging om een container te vervangen zijn aspecten van veiligheid, functionaliteit en esthetiek van de container van belang.
Het huidige afvalcontainer areaal wordt, met ingang van een nieuw contract voor onderhoud en levering per 1 januari 2023, gekeurd volgens TUV-normen. Deze veiligheidskeuring is nieuw en maakte geen deel uit van het vorige bestek. De verwachting is dat naar aanleiding van de keuring een groot aantal containers in 2023 nog vervangen moet worden vanwege veiligheid. Reparatie is in veel gevallen niet geoorloofd. Deze vervanging leidt tot noodzakelijke extra investeringen in 2023 en volgende jaren. Door de gestegen grondstofprijzen verwachten we de komende jaren substantiële kostenstijging voor nieuwe containers.

Minicontainers
De vervanging en uitbreiding van minicontainers die op grondgebonden locaties worden gebruikt, is opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de inzamelaar. De aanschafkosten voor nieuwe containers is opgenomen in de exploitatie. Voor de komende jaren wordt voor deze inzamelmiddelen geen grote uitbreiding van het onderhoudsbudget voorzien.

Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT)
In het stationsgebied is het Ondergronds Afval Transportsysteem operationeel. Het onderhoud aan deze installaties is meerjarig belegd bij de bouwer van het systeem. Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem is voorzien in de Meerjaren investeringsraming.

Planning en realisatie
Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen is planmatig uitgevoerd. Ten aanzien van de geplande investeringen kan het volgende worden opgemerkt.

GFE-containers
In de diftar-periode zijn ruim 300 bovengrondse containers voor de inzameling van groente, fruit en etensresten (GFE) op hoogbouwlocaties geplaatst. Om op alle hoogbouwlocaties een GF(e) container te plaatsen is een investeringsbudget van € 1,4 miljoen gereserveerd. Naar aanleiding van vragen over de optimale toegankelijkheid door de APCG (Arnhems Platform voor Chronisch zieken en Gehandicapten) wordt er momenteel een proef uitgevoerd met een lagere en beter toegankelijke container. In afwachting van de resultaten hiervan wordt de plaatsing van deze containers in 2023 verder opgepakt.

Afvalbrengstation (ABS)
Er is bij de besluitvorming rond Diftar in 2017 een investeringsbudget van € 1,5 miljoen geraamd voor aanpassingen aan de ABS-en ten behoeve van het wegen en betalen van afvalstromen. Dit budget is tot op heden nog niet besteed en zou in de toekomst eventueel benut kunnen worden ten behoeve van aankoop van het terrein in Noord of voor noodzakelijke investering op een nieuwe locatie. Zodra hierover meer duidelijkheid ontstaat, zal een raadsvoorstel worden voorgelegd. Vooralsnog wordt dit investeringsbudget doorgeschoven naar 2024.

Vastgoed
Actuele kaders
- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie
De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie.

Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning en realisatie

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting.
In de periode 2021-2024 was gemiddeld € 6,5 miljoen geraamd voor planmatig en storingsonderhoud in de exploitatie.
Voor 2022 tot 2025 wordt er gemiddeld € 3,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud. Daarnaast is er een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de Begroting opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten deels worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Resultaat 2022

Exploitatie

In 2022 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 39,8 miljoen, waarvan € 20,8 miljoen aan kapitaallasten en € 19,1 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is aanhuur: deze bedroeg ruim € 3,9 miljoen. De (verhuur) inkomsten bedroegen € 19,8 miljoen.

Onderhoud

De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2022 € 5,3 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,5. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreffen planmatig onderhoud werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2022. Bijvoorbeeld:

- Onderhoud aan het Stadhuis/Duivelshuis in afwachting van te maken keuzes rond eigen huisvesting.
- Onderhoud Willemstunnel parkeergarage AC en parkeergarage Langstraat 10.
- En in mindere mate enkele MFC's waar diverse maatregelen als bijvoorbeeld toegangs- en toezichtmaatregelen zijn doorgeschoven als gevolg van beschikbare capaciteit.

Investeringen

Voor 2022 was een krediet geraamd van € 6,5 miljoen. Er is voor € 2,5 miljoen aan investeringen gerealiseerd. De belangrijkste investering betrof het parkeergarage Willemstunnel Arnhem Centraal waar diverse installaties zijn onderhouden en vervangen. Plaatsen van zonwering aan MFC Pallas Atheneplein en de verbouwing van "De Vlindertuin" aan de Sperwerstraat.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 3,8 miljoen doorgeschoven naar 2023. Daarvan zijn een aantal werkzaamheden reeds gestart. Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

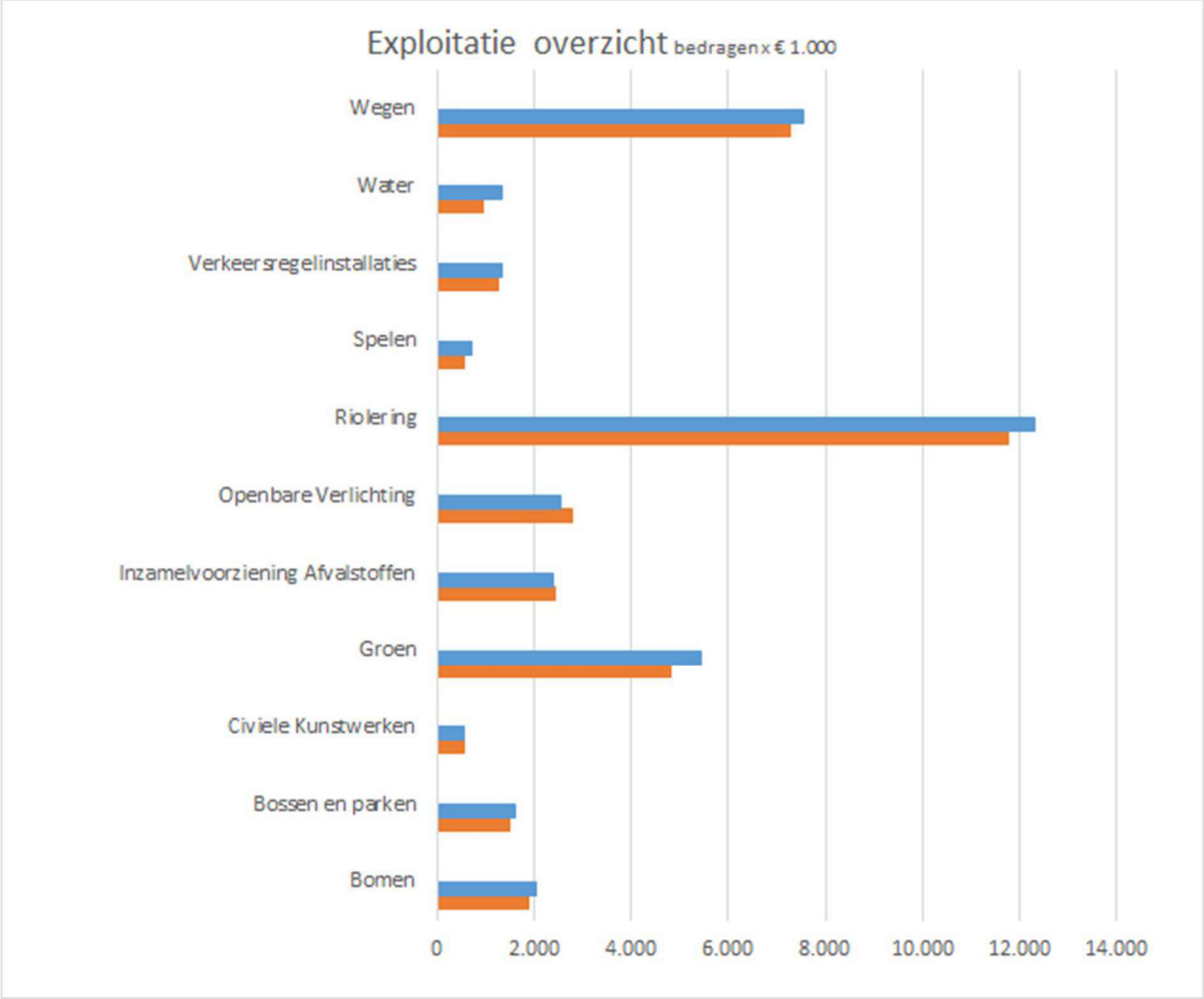

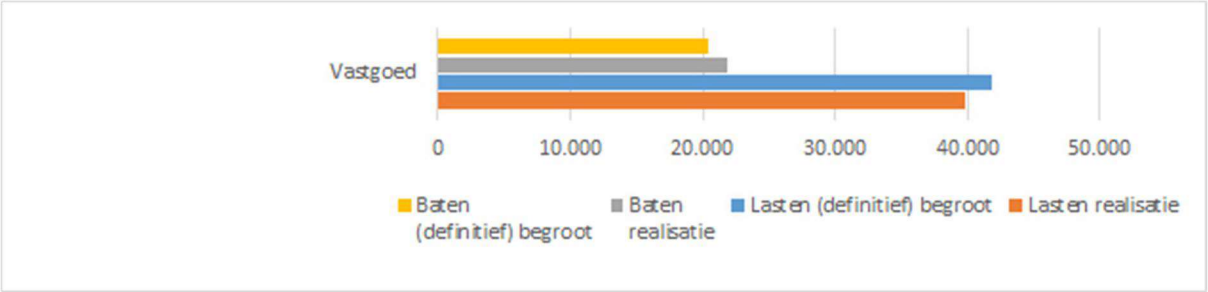

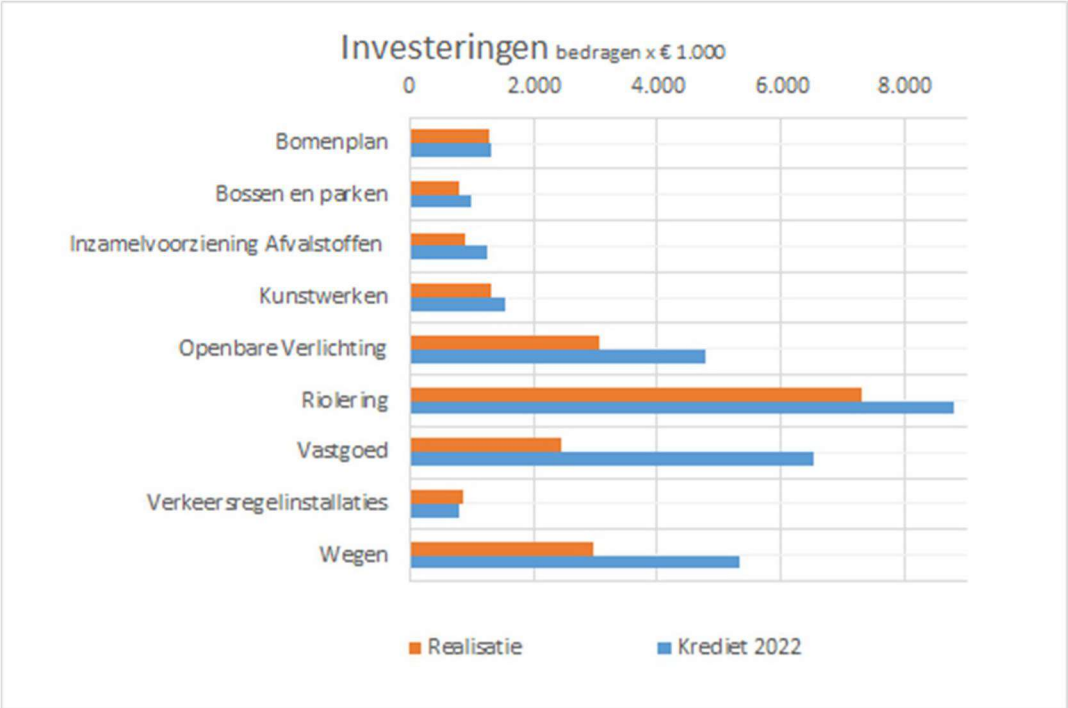

Uitsplitsing investeringen

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de Begroting, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2022 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2022 zijn slechts twee nieuwe vaste leningen aangetrokken van elk € 15 miljoen, gezamenlijk € 30 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2022

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2022 respectievelijk € 203,206 miljoen en € 74,735 miljoen.

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	Volume	Rente
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	9.486	0
- Voorzieningen: 2%	65.249	1.305
Subtotaal voorzieningen	74.735	1.305
Reserves:		
- Rente : 0%	184.421	0
- Rente : 1,4 %	18.785	263
Subtotaal reserves	203.206	263
Totaal	**277.941**	**1.568**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2022

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Vermeerdering	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	621.546	30.000	-133.421	518.125
Totaal leningen O/G	**621.546**	**30.000**	**-133.421**	**518.125**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	42.748		-8.544	34.204
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**42.758**	**0**	**-8.545**	**34.213**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.
In 2022 heeft de gemeente Arnhem eenmalig, in juni, gebruik gemaakt van financiering met kasgeldleningen. De gemeente heeft, afgezien van die periode in 2022, het hele jaar over ruim voldoende liquide middelen beschikt.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.
Het begrotingstotaal voor 2022 bedroeg bij vaststelling van de Begroting 2022 - 2025 door de gemeenteraad € 761 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2022 bedroeg dus € 64,7 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde € 10,5 miljoen. Dit relatief hoge toegestane positieve banksaldo is in de praktijk door de banken teniet gedaan door hun besluit om over hoge positieve banksaldi de negatieve rente, die de ECB bij hen in rekening bracht, door te berekenen aan rekeninghouders. De rente bij het schatkistbankieren was namelijk vastgelegd op 0%, dus was bij de negatieve rente van de banken voor de gemeente schatkistbankieren voordeliger.
De drempel wordt afgezet tegen het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Gezien de genoemde ruime liquiditeit van de gemeente Arnhem gedurende het jaar 2022, heeft de gemeente in 2022 actief gebankierd bij de schatkist. De genoemde drempelwaarden voor schatkistbankieren zijn in 2022 in geen van de kwartalen overschreden.
Nu de periode van negatieve rente van de ECB achter ons ligt en de banken weer rente vergoeden over positieve saldi is de noodzaak om actief te schatkistbankieren veel kleiner geworden, zeker gezien de hoge drempel van € 10,5 miljoen. In 2023 kan de gemeente op dit gebied een meer afwachtende houding aannemen.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2022 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2022 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 133,4 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente €87,5 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 124,9 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn nieuwe leningen aangetrokken voor in totaal € 30 miljoen. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering gecorrigeerd voor nieuwe uitzettingen, wanneer die lager is.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 30 miljoen, het bedrag van de nieuwe leningen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 761 miljoen: € 152,2 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30 miljoen is dus ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2022 bedroeg de omslagrente 1,4%.
De rente op de kapitaalmarkt is de afgelopen jaren sterk gedaald, maar heeft in 2022 weer een stijgende lijn ingezet. Desondanks is de rentestand nog steeds erg laag, wat betekent dat de omslagrente in de komende jaren betrekkelijk laag moet blijven doordat relatief dure leningen (rente tot 3,2%) zullen worden afgelost en met goedkopere leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.
Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. De gemeente Arnhem beschouwt rentefluctuaties als een normaal bedrijfsvoeringsrisico, dat geen speciale positie vraagt

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw speelt de gemeente al jaren geen actieve rol meer. Deze rol is overgenomen door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), dat goedkope leningen door corporaties garandeert.
Per 31/12/2022 bedraagt de schuld van één corporatie aan de gemeente Arnhem nog maar € 8.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van leningen voor sociale woningbouw volledig is verdwenen.
De gemeente is achtervang voor door het WSW gewaarborgde leningen, maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie ('aan de voorkant') beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2022 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	1.950	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	1.132	V
Totaal Resultaat		**3.082**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2022 van € 2,503 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 579.000. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	579	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	0	V
Totaal Resultaat		**579**	**V**

Het resultaat op de financiering wordt voor € 534.000 verklaard door de vlottende financiering. Zoals hiervoor aangegeven heeft de gemeente Arnhem in 2022 zo goed als geen gebruik gemaakt van vlottende financiering. De hiervoor begrote kosten zijn niet gebruikt aangezien de aangetrokken kasgeldleningen nog een negatieve rente hadden.
In de vaste financiering is een voordeel gerealiseerd ten opzichte van de begroting van € 45.000. Enerzijds is een voordeel opgetreden omdat veel minder nieuwe leningen zijn aangetrokken dan begroot en dus minder rentekosten zijn gemaakt, maar anderzijds zijn ook de baten in de vorm van omslagrente achtergebleven bij de begroting omdat in 2021 minder is geïnvesteerd dan begroot.

De economie en ontwikkelingen in de rente

In de zomer van 2021 is de inflatie, die daarvoor jaren lang rond de 0% had geschommeld, begonnen te stijgen van inmiddels 2% naar meer dan 14% in september 2022. De inflatie is daarna gedaald naar een niveau van rond de 10% in februari 2023. Afgezet tegen de streefinflatie van de ECB van 2% is de huidige inflatie erg hoog. Om de inflatie te beteugelen heeft de ECB als belangrijkste instrument het middel van de rente.
De ECB heeft de rente, die sinds 2014 negatief was, in juli 2022 verhoogd naar 0%. Op dit moment bedraagt de rente na een aantal verdere verhogingen 2,5 % en aangekondigd is dat deze nog in 2023 verder verhoogd zal worden.
De algemene consensus is dat het effect van een verhoging van de rente pas na plusminus 18 maanden zichtbaar is in een afvlakken van de inflatie. En aangezien de inflatie inmiddels aan het dalen is, wil de ECB niet veroorzaken dat over genoemde 18 maanden de inflatie te ver onder de door hen gewenste 2% zakt. Verwacht mag dus worden dat na de aangekondigde verhogingen gedurende langere tijd de rente van de ECB stabiel zal blijven.
Deze verwachting wordt ondersteund door de ontwikkeling van de rente voor leningen met lange looptijden. De rente voor deze leningen, waarop de maatregelen van de ECB maar weinig invloed hebben, zijn substantieel lager dan de kortere rentes, wat de verwachting van de markt weerspiegelt dat op langere termijn de ECB-rente weer naar beneden zal gaan.
De gemeente is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren. De huidige (nog steeds lage) rente houden we lang in de boeken door leningen met lange looptijden af te sluiten. Dit heeft als bijkomend voordeel dat de door de gemeente te betalen rentekosten zich stabiel ontwikkelen en zich geen grote schommelingen zullen voordoen.

In meerjarig kader is met een verdere geleidelijke stijging van de rente rekening gehouden. Op dat punt wordt dus op voorhand een (onverwacht) negatieve ontwikkeling het hoofd geboden. Desondanks is het voor de financieringsfunctie belangrijk om alert te blijven op verdere ontwikkelingen. Markten, dus ook de geld- en kapitaalmarkt, blijven een zekere mate van onvoorspelbaarheid houden.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

Organisatie ontwikkeling; Lekker Werken Aan de Ambities van Arnhem

In 2022 is de organisatie gestart met het programma 'Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem'. Het traject sluit aan bij de filosofie die we vier jaar geleden hebben beschreven onder de titel ‘Zo werken we in Arnhem’. 'Lekker Werken aan de ambities van Arnhem' moet zorgen voor een werkklimaat waarin de organisatie op een goede en prettige manier aan de ambities van de stad kan werken, in een werkomgeving die ervoor zorgt dat dat effectief en efficiënt kan. Een organisatie waarin medewerkers zich veilig voelen, waarin werkdruk beheersbaar is en waarin de juiste resultaten voor stad en bestuur worden geleverd.

Een belangrijk en omvangrijk programma, dat door en met de organisatie is opgepakt. Hiertoe zijn op een gestructureerde wijze gesprekken gevoerd met medewerkers en management uit alle organisatieonderdelen om verbeterpunten op te halen. Tijdens deze fase is ook het medewerkersonderzoek (MO) uitgevoerd. Het MO vormt een belangrijke bron om inzicht te krijgen in hoe medewerkers in de organisatie staan. De resultaten van het MO kwamen in grote mate overeen met de informatie die is opgehaald tijdens de organisatiebrede gesprekken. Op basis van alle input is bepaald waar de grootste urgentie zit om onze medewerkers en management te ondersteunen. Dit heeft geleid tot veertien organisatie inspanningen, die op korte termijn bijdragen aan het werkklimaat en de werkomgeving. Het gaat om bijvoorbeeld heldere besluitvormings- en escalatielijnen, een herijking van de organisatievisie, een leiderschapstraject, een introductieprogramma (onboarding) en ondersteuning op de meest kritieke processen. De uitvoering hiervan zal voor een belangrijk deel in 2023 plaatsvinden. Daarnaast vindt per cluster een vertaling plaats, op basis van de resultaten van het MO en de gesprekken met management en medewerkers, zodat ook in de clusters de benodigde en meest effectieve acties opgepakt worden.

Personeel en organisatie

In een krappe arbeidsmarkt streven we naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid.

Als werkgever willen wij natuurlijk de beste kandidaat voor onze organisatie, om ook de beste prestaties te kunnen leveren. Daarvoor is het niet alleen belangrijk te kijken naar de vaardigheden, maar kijken wij primair naar de competenties alsook de diversiteit. Met een diverse organisatie zijn wij beter in staat de ambities te realiseren. Hier is onze hele wervingsstrategie, alsmede ons selectiebeleid op aangepast.. Werven zonder (onbewuste) vooroordelen betekent voor ons competentiegericht werven én selecteren, en meer focus op individuele kwaliteiten en ontwikkelbaarheid. We omarmen een diversiteit van (aanvullende) competenties en streven naar een zo oordeelvrij mogelijk proces. De recruiters blijven gedurende het proces betrokken bij iedere stap: adviserend en sturend wanneer noodzakelijk.

Het voorgaande geldt overeenkomstig voor inhuur van personeel. Bij het inhuurproces maken we gebruik van de gemeentebrede Inhuurbalie, waarbij de inhuur van personeel gecentraliseerd is. De Inhuurbalie ziet toe op de rechtmatigheid en doelmatigheid van inhuur. Tevens zetten de inhuurspecialisten en recruiters inhuur zich in om dit proces inclusiever te maken.
Concreet zijn de volgende acties opgepakt:

- bij de vaste en nieuwe raamcontractpartijen maken wij afspraken en zien wij erop toe dat er inclusief wordt geworven;
- waar de recruiters van gemeente Arnhem verbeteringen hebben doorgevoerd/doorvoeren, streven wij ernaar deze ook voor de Inhuurbalie door te voeren;
- met de afdeling Inkoop wordt bekeken of er een sociale toets kan worden opgenomen in de algemene voorwaarden van de gemeente Arnhem.

We zien de huidige arbeidsmarkt steeds krapper worden. Huidige cijfers laten zien dat we meer vacatures hebben dan werkzoekenden. Dit is landelijk de trend. Dit betekent dat we ons meer en anders moeten profileren dan voorheen. De komende periode zullen we meer gaan investeren in het benaderen van de arbeidsmarkt. Ook gaan we een start maken met de gemeentepool. Dit is een eigen initiatief om, deels boven formatief, nieuwe

collega’s aan te stellen die we intern gaan opleiden en begeleiden naar toekomstige vacatures. Zo kunnen we vroegtijdig mensen opleiden naar functies die bijvoorbeeld lastig te vervullen zijn. De nieuwe collega’s voor de gemeentepool worden op competenties geworven en zullen afkomstig zijn uit diverse doelgroepen.

Naast het inzetten op een goede werving is het binden van medewerkers een belangrijke opgave. Daartoe zetten wij in op een goede en inclusieve ‘onboarding’ van medewerkers. Onboarding is het instroomproces waarbij nieuwe medewerkers kennismaken met je organisatie, deze start met het (mondeling) akkoord van de nieuwe medewerker en eindigt na 100 dagen na indiensttreding. Gedurende deze periode wordt op organisatie- en clusterniveau een introductie verzorgd. De nieuwe medewerker krijgt gedurende deze periode een buddy, wordt een inwerkplan opgesteld en zal de nieuwe medewerker een aantal verplichte trainingen volgen. Op deze manier heten wij de nieuwe medewerker welkom, leert de nieuwe medewerker het DNA van organisatie kennen en beschikt die over de juiste tools om verder te kunnen.

Belangrijk voor het verbinden van medewerkers aan onze organisatie is leren van het feit waarom medewerkers de organisatie verlaten. Daartoe zijn er met ingang van 2022 vrijwillige uitdiensttredingsgesprekken gevoerd.

Leren en ontwikkelen is een permanente opgave van iedere medewerker. Of het nu om het volgen van een inhoudelijke opleiding gaat, een leiderschapsprogramma of een competentie gerichte training, onder de noemer 'Jezelf ontwikkelen, dat is ook Lekker werken aan de ambities in Arnhem!' zetten wij in op een continu proces leren en ontwikkelen. Daarvoor is in 2022 het leerplein uitgerold, via dit digitale leerplein kunnen trainingen gevolgd worden, staan instructies en worden events georganiseerd.

Het hybride werken is inmiddels gewoongoed. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken is niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Er is continu gewerkt aan het verbeteren en innoveren van processen om de dienstverlening aan inwoners en ondernemers te verbeteren. Zo zijn er diverse voorbereidingen getroffen om processen en producten van Burgerzaken en Werk & Inkomen digitaal te gaan aanbieden, welke begin 2023 beschikbaar zullen komen. Bij deze dienstverlening hebben we rekening gehouden met de digitale toegankelijkheid en hebben we ingespeeld op actuele ontwikkelingen zoals de inkomensondersteuning in coronatijd en de dienstverlening aan Oekraïense vluchtelingen.
Een kernapplicatie die onze dienstverlening door middel van zaakgericht werken ondersteunt, is aanbesteed en de implementatie ervan loopt tot net over de jaargrens.
Een online makelpunt voor sociaal maatschappelijk vastgoed en een website met alle kunstwerken in de openbare ruimte zijn gerealiseerd.
De Omgevingswet is wederom uitgesteld. De voorbereiding van het Digitaal Stelsel Omgevingswet is voltooid en zodra de Omgevingswet in werking treedt, kan Arnhem volgens de op dat moment geldende normen aansluiten.
Aan de preservering en toegankelijkheid van de analoge informatie wordt steevast gewerkt en maakt dat we over enkele jaren de achterstand van decennia hebben ingehaald. Hierbij wordt geprioriteerd naar opvraagfrequentie dat wil zeggen; archieven die het meest worden geraadpleegd door burgers, bedrijven of onze eigen interne organisatie krijgen voorrang. Het structureel borgen van het archiveren/bewaren van onze analoge en digitale informatie vraagt nog de nodige acties en aan een meerjarig plan daartoe wordt nog gewerkt.
Regionaal is er gestuurd op samenwerking en is er al sprake van een gemeenschappelijk regionale informatiestrategie. Vanuit deze strategie wordt naar vermogen gezocht naar harmonisatie van de applicatielandschappen en de vorming van een centraal opdrachtgeverschap voor de regio. Hierbij zijn er beperkingen door de verschillende inzichten, de veelheid aan veranderingen en projecten en de krapte op de arbeidsmarkt bij het doorvoeren van veranderingen.

Informatiegestuurde organisatie

Informatiegestuurd werken is in 2022 verder versterkt onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. We hebben gewerkt aan een Arnhems dataplatform, oftewel de 'centrale waarheid'. Voor verschillende beleidsterreinen worden data nu in dit platform gestandaardiseerd en geautomatiseerd opgeslagen. Op basis van het dataplatform zijn meerdere beleids- en uitvoeringsmonitors (door)ontwikkeld, bijvoorbeeld op het gebied van werk en inkomen, veiligheid, wonen en zorg. Om de data en monitors goed te kunnen benutten, hebben we 'analyseteams' opgericht, met onder andere data-ontwikkelaars en data-analisten. De maatschappelijke opgaven en effecten van

beleid zijn zo inzichtelijker en meer stuurbaar geworden. Dit draagt ook bij aan het beter kunnen formuleren van meetbare doelen, zoals de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277 vraagt.

Met de HAN hebben we een driejarig convenant ondertekend om samen kennis te ontwikkelen en kennis te delen die de gemeente Arnhem nu en in de toekomst nodig heeft voor digitale innovatie en transformatie. Deze kennis biedt in de samenwerking (driehoek: studenten, docenten en onderzoekers) op hun beurt de mogelijkheid om onderwijs en onderzoeksdoelen van de gemeente te realiseren. De partijen willen met de samenwerking tussen het werkveld (de gemeente), het onderwijs en onderzoek versterken. We willen hiermee de ontwikkeling van onze huidige en toekomstige professionals stimuleren om beter voorbereid te zijn op veranderingen en digitale innovaties in de beroepspraktijk. De samenwerking richt zich op drie thema's: informatiegestuurd werken, 3D-visualisaties/mixed reality van de openbare ruimte en inclusieve digitale dienstverlening.

Modernisering werkplek
Alle medewerkers van de gemeente beschikken over een laptop en een smartphone van de gemeente waarmee maximaal plaatsonafhankelijk kan worden gewerkt. Alleen voor specifieke functies (bijvoorbeeld balies) zijn nog vaste voorzieningen beschikbaar en de voorbereidingen voor het ontmantelen van de vaste telefonie is in volle gang. Voor alle medewerkers zijn er adequate voorzieningen beschikbaar gemaakt waarmee er een thuiswerkplek gerealiseerd kan worden welke gelijkwaardig is aan die op het kantoor.

De mogelijkheden om online te kunnen (samen)werken zijn uitgebreid maar vraagt nog wel de nodige aandacht en sturing op het gebruik ervan. De digitale samenwerking met externe partijen en de adoptie van de beschikbare clouddiensten door gebruikers zijn nog onvoldoende gerealiseerd.

Regionaal zijn de werkplekken van Arnhem, Renkum, Rheden en De Connectie geharmoniseerd. Het overzetten van alle applicaties van de vier organisaties naar een gemeenschappelijke ICT-omgeving heeft veel aandacht en capaciteit gevraagd in 2022. Mede door een veelheid aan bijkomende verstoringen zijn lopende veranderprojecten vertraagd. Achterstanden die in 2023 weer ingehaald moeten worden. De nieuwe ICT-omgeving (die begin 2023 wordt afgerond) biedt een nieuwe basis van waaruit verdere innovaties en harmonisaties kunnen plaatsvinden. In 2022 zijn de eerste stappen gezet in het ontwerp van de werkplek van de toekomst, waarbij de stap naar de cloud verstevigd wordt en de gebruiker nog beter plaats en tijdonafhankelijk zal kunnen werken.

Informatieveiligheid, privacy & auditing
In 2022 zijn de thema's informatieveiligheid en privacy veel op de bestuurlijke tafel geweest. Er is een extern onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken waaruit duidelijk bleek dat er grote stappen gezet moeten worden, zoals uit de ENSIA-evaluatie 2021 ook is gebleken. Er zijn middelen begroot om de basis op orde te maken en vanaf 2023 zal de organisatie de nodige verbeteringen gaan doorvoeren.

De eerste stappen in het verbetertraject zijn al gestart. Dit zal in 2023 nog doorlopen. Het verwerkingsregister is geheel opnieuw opgezet, waarbij het proces van continue verbetering en aanpassing van dit register wordt meegenomen. Ook is de procedure omtrent het melden en behandelen van datalekken/beveiligingsincidenten onder de loep genomen, waarbij in het bijzonder aandacht is besteed aan een nieuw datalekkenregister. Tevens is gestart met het ontwerpen van het gegevensbeschermingseffectbeoordeling (DPIA) proces. De eerste beoordeling zijn al als pilot gestart. Daarnaast is er aandacht voor een op te zetten algoritmeregister. Dit traject is eind 2022 gestart en zal nader worden gefinaliseerd in 2023.

In september is er een grootschalige themaweek geweest: de Week van de Digitale Weerbaarheid. Er zijn ongeveer 20 activiteiten geweest waar medewerkers aan hebben kunnen deelnemen, variërend van een workshop Word een hacker, waarbij door de ogen van een hacker is gekeken naar hoe je om zou moeten gaan met informatiebeveiliging, tot een lezing van Daniël Verlaan over de duistere kant van het internet. Van een lezing van het Nederlands Forensisch Incident Response (NFIR) over de hack bij Hof van Twente tot een workshop data-ethiek over het ethisch omgaan met gegevens. Deze week is veel bezocht en medewerkers gaven aan dat zij nieuwe inzichten hebben verkregen die hen gaat helpen nog zorgvuldiger om te gaan met de gegevens van onze inwoners.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control heeft in 2022 verder gewerkt aan de inhaalslag in het financieel beleidskader. Eén van de laatste stappen hierin betreft de actualisatie van de financiële verordening; deze was eind 2022 nagenoeg gereed en is begin 2023 aan de raad voorgelegd.

Daarnaast zijn verdere stappen gezet in de verfijning en aanscherping van de accounting manual en het periodiek afsluiten (soft close) van de administratie.

De boardletter 2022 van onze accountant gaf een positief beeld: de hiervoor beschreven stappen hebben geleid tot het oplossen van een aantal bevindingen van de accountant uit het verleden. Daarnaast heeft de interimcontrole, net zoals in 2021, niet geleid tot nieuwe bevindingen. Tegelijkertijd bevestigt de accountant in de boardletter dat op een aantal terreinen, zoals structuur en inrichting van de budget- en verantwoordingscyclus, nog verdere verbetering mogelijk is. Dit is de uitdaging voor 2023.

Op fiscaal gebied was in 2022 sprake van een boekenonderzoek BTW en BTW Compensatiefonds (BCF). Dit onderzoek wordt naar verwachting begin 2023 afgerond. Inhoudelijke bevindingen uit het onderzoek zijn reeds verwerkt in een nieuw Tax Control Framework (TCF). Dit TCF is een stelsel van controle- en beheersingsmaatregelen met betrekking tot de fiscale regimes rond Loonheffing, BTW/BCF en Vennootschapsbelasting (VPB). Dit stelsel is getoetst door en afgestemd met vertegenwoordigers van de Belastingdienst in het licht van een nieuw convenant Horizontaal Toezicht dat eind 2022 met de Belastingdienst is gesloten voor de periode 2023-2025.

Auditing en Risicomanagement
In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico voor de gemeente Arnhem. In deze paragraaf gaan we in op de manier waarop in 2022 stappen zijn gezet om risicomanagement verder te verbeteren. In dit jaar zijn twee onafhankelijke risicoanalyses uitgevoerd in het kader van de regeling ‘grote risicovolle projecten’. Het gaat om de projecten ‘Ontwikkelperspectief Kronenburg’ en ‘Vernieuwing Stadstheater’. Voor beide projecten zijn vervolgafspraken gemaakt voor het verdere risicomanagementproces. Gemeentebreed is er ook speciale aandacht voor risico’s die samenhangen met de oorlog in Oekraïne en de risico’s en impact, voor zover nog van toepassing, van corona. Om het risicobewustzijn binnen de gemeentelijke organisatie te vergroten zijn er dit jaar ook weer interne trainingen voor risicomanagement verzorgd voor projectleiders en andere medewerkers. Er is hiervoor een nieuwe handreiking ontwikkeld om risicomanagement uit te voeren en de formats voor de verschillende projectfasen zijn aangepast. Daarnaast zijn er verschillende risicosessies gefaciliteerd waaronder die van energiearmoede, flexwonen Merwedeterrein en Renaissance Velperweg.
Voor het ‘projectmatig werken’ binnen de gemeente Arnhem zijn aanbevelingen gedaan om dit doeltreffender en doelmatiger uit te voeren. Hoewel dit onderzoek aan de criteria voldoet van artikel 213A onderzoeken uit de Gemeentewet, is deze niet als zodanig aangemerkt. In de raadsbrief ‘aanpak 213a onderzoeken’ is aangegeven dat het college voornemens is om deze onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid in 2023 te starten en hierop terug te blikken voor het eerst in het jaarverslag 2023. De afspraken hierover zijn in de nieuwe verordening Financieel beheer en beleid opgenomen.

Aan de doorontwikkeling van risicomanagement is de afgelopen jaren binnen de gemeentelijke organisatie hard doorgewerkt. De manier waarop de gemeente Arnhem risicomanagement uitvoert is de afgelopen jaren al een aantal jaren doorgelicht. Uit een extern onderzoek uit 2022 waarin de risicovolwassenheid van risicomanagement is vergeleken met andere gemeentelijke organisaties scoort Arnhem (zeer) goed.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 7 december jl. heeft de gemeenteraad het Intern Controleplan 2022 (IC-plan) vastgesteld. Hiermee wordt sturing gegeven aan de uitvoering van de interne controles over boekjaar 2022. In dit IC-plan wordt rekening gehouden met de rechtmatigheidsverantwoording die het college van B&W vanaf 2023 gaat afgeven.

Net als voorgaand jaar, is in 2022 'proefgedraaid' met de rechtmatigheidsverantwoording. Dit betekent dat de interne audits zijn uitgevoerd alsof in 2022 al een rechtmatigheidsverantwoording door het college afgegeven had moeten worden. Op deze wijze is en zo goed mogelijke voorbereiding op de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording getroffen.

Met de uitgevoerde audits in 2022 zijn op twee onderwerpen afwijkingen geconstateerd:

Naleven Europese aanbestedingsregels
Bij de uitgevoerde audits die toezien op het naleven van de Europese aanbestedingsregelgeving zijn twee financiële onrechtmatigheden geconstateerd:

1) Installatietechnisch onderhoud: in deze casus zijn contracten verlengd terwijl binnen de raamovereenkomst hier geen ruimte meer voor aanwezig was. De verlengingen moet daarom worden gezien als nieuwe overeenkomsten die, gelet op de omvang, Europees aanbestedingsplichtig zijn. De totale onrechtmatige lasten in 2022 die hiermee gemoeid zijn bedragen € 1,2 miljoen. Er is een nieuwe Europese aanbestedingsprocedure gestart, welke eind 2022 is afgerond. Per 01-01-2023 is een nieuwe raamoverkomst ingegaan, waardoor de lasten vanaf dat moment weer rechtmatig zijn.
2) Inhuur/advies: in 2022 zijn bij een overeenkomst meer kosten voor gemaakt waardoor de Europese aanbestedingsdrempel bij deze overeenkomst is overschreden. Voorafgaand, bij het aangaan van de opdracht, is geen inschatting gemaakt van de te verwachte omzet en is de overeenkomst zonder Europese aanbesteding aangegaan. Achteraf blijkt dat de kosten de drempel hebben overschreden en omdat kan niet worden aangetoond dat de initiële inkoopbehoefte lager was, zijn de kosten in 2022 ad €455k onrechtmatig. Het contract is medio 2022 beëindigd.

PGB bestedingen
Daarnaast is een deel van de PGB-lasten (Persoonsgebonden budget) als onrechtmatig aangemerkt, omdat niet voldoende zekerheid te verkrijgen is over de geleverde prestaties die aan deze bestedingen ten grondslag liggen. De voorgenoemde fouten en onzekerheden zijn ook in het accountantsoordeel meegewogen.

Deze fouten en onzekerheden blijven onder de in het Intern Contole-plan (IC-plan) benoemde controletoleranties.

Naheffing BTW en BCF
Op fiscaal gebied was in 2022 sprake van een boekenonderzoek BTW en BTW Compensatiefonds (BCF). Als gemeente brengen we over geleverde prestaties BTW in rekening die we afdragen aan de Belastingdienst. Tegelijkertijd betaalt de gemeente BTW aan leveranciers e.d.; deze mag de gemeente hiervan (onder bepaalde voorwaarden) aftrekken. Daarnaast is sprake van een BTW compensatiefonds waaruit gemeenten en provincies onder bepaalde voorwaarden worden gecompenseerd voor de door hen betaalde BTW. Dit fonds houdt verband met het feit dat gemeenten en provincies, in tegenstelling tot niet-overheidslichamen, BTW niet (volledig) kunnen terugvorderen bij de Belastingdienst. Hierdoor worden activiteiten van de gemeente waarbij gebruik wordt gemaakt van extern ingekochte goederen of diensten duurder. Intern uitvoeren zou daarentegen goedkoper zijn. Om de marktverstorende werking hiervan te voorkomen, is in 2003 de Wet op het BTW-compensatiefonds ingevoerd. Dit fonds voorziet in een compensatie van niet-aftrekbare BTW op ingekochte goederen of diensten. De gemeente Arnhem draagt jaarlijks circa € 11 miljoen aan ontvangen BTW af aan de Belastingdienst waarvan zij circa € 5,5 miljoen aan betaalde BTW kan aftrekken waardoor per saldo circa € 5,5 miljoen aan BTW wordt betaald. Vanuit het BTW Compensatiefonds ontvangt de gemeente jaarlijks tussen € 30 en € 36 miljoen.

Het boekenonderzoek richtte zich op de BTW-aangiften en de opgaaf BTW Compensatie Fonds van de gemeente in het belastingjaar 2020. Afhankelijk van de uitkomsten van een dergelijk onderzoek, trekt de Belastingdienst deze door naar eerdere en/of latere belastingjaren. In een eindrapportage heeft de Belastingdienst de uitkomsten van het onderzoek vertaald naar een naheffing exclusief belastingrente van € 227.000 over de belastingjaren 2017 tot en met 2022. Gelet op de aard en omvang van de bevindingen, mede in relatie tot het feit dat in de bewuste belastingjaren in totaliteit door de gemeente bijna € 32 miljoen aan BTW werd afgedragen en over deze periode in het BTW Compensatie Fonds € 205 miljoen werd verwerkt, heeft de gemeente ervoor gekozen geen bezwaar te maken, met uitzondering van een btw-discussie die nog landelijk bij gemeenten speelt zodat de rechten van de gemeente zijn veiliggesteld. De naheffing is verwerkt in de jaarrekening 2022.

De inhoudelijke bevindingen uit het onderzoek zijn reeds verwerkt in een nieuw Tax Control Framework (TCF). Dit TCF is een stelsel van controle- en beheersingsmaatregelen met betrekking tot de fiscale regimes rond Loonheffing, BTW/BCF en Vennootschapsbelasting (VPB). Dit stelsel is getoetst door en afgestemd met vertegenwoordigers van de Belastingdienst in het licht van een nieuw convenant Horizontaal Toezicht dat eind 2022 met de Belastingdienst is gesloten voor de periode 2023-2025.

Juridische zaken
Juridische zaken heeft de organisatie en het bestuur op diverse terreinen van advies voorzien. Het onderwerp veiligheid blijft onverminderd veel aandacht vragen. Met de groei van het aantal vraagstukken is het de kunst om de juridische kwaliteit hierop mee te laten ademen.

Lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen en aanbesteden
Er vindt momenteel een project plaats omtrent de doorontwikkeling van het inkoopproces. Doel hiervan is om een geaccepteerde en hanteerbare werkwijze te ontwikkelen die er toe bijdraagt dat de resultaten op lokaal, sociaal en circulair/duurzaam inkopen geoptimaliseerd worden. We willen meer circulariteit en energie- en klimaatneutraliteit in onze inkoop en aanbestedingen. We willen lokale ondernemers een eerlijke kans geven om diensten en producten te leveren. En we stimuleren opdrachtnemers om meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen, door resultaten op dit gebied op te nemen in het aanbestedingscontract. Daarmee wordt bijgedragen aan de gestelde maatschappelijke ambities van de gemeente.
Ook ontstaat eerder inzicht in toekomstige inkooptrajecten; zodoende kan er gestuurd worden op de maatschappelijke thema's. Dit heeft als bijkomend voordeel dat door dit eerdere inzicht ook (financiële) rechtmatigheidsrisico's eerder in beeld komen en beperkt kunnen worden.

Communicatie

Als gemeente willen we dat onze communicatie toegankelijk, begrijpelijk en inclusief is. We investeren daarin langs drie lijnen: Schrijven in begrijpelijke taal, toegankelijke gemeentelijke websites en communicatie waarin Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking zich herkennen en erkend voelen.

Begrijpelijke taal
In 2021 en 2022 zijn zo'n 200 collega's getraind in het Schrijven op B1-niveau, waarvan 23 ook de training Coaching van Schrijven op B1-niveau volgden. Zij zijn in staat hun directe collega's te begeleiden in het duidelijk schrijven.

Toegankelijke websites
Op dit moment worden 25 websites/apps van of namens de gemeente Arnhem onafhankelijk getoetst. Aan de hand van de toets heeft de beheerder van een website of app enkele maanden om verbeteringen door te voeren. Hierna volgt de definitieve afronding van de toegankelijkheidstoets en de publicatie van de toegankelijkheidsverklaring. Verder zijn samenwerkingspartners die met regelmaat content produceren voor op gemeentelijke websites aangeschreven om hen te attenderen op de verplichtingen die vanuit digitale toegankelijkheid ook voor deze organisaties gelden. Er is een plan gemaakt om digitale toegankelijkheid structureel te borgen en is een eerste training digitale toegankelijkheid gegeven. Het project loopt tot en met het tweede kwartaal 2023.

Herkennen en erkend voelen
We lieten het Verwey-Jonker Instituut onderzoeken wat inclusieve communicatie is, hoe inclusief onze communicatie is naar Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTQI+ identiteit en een beperking, wat we al goed doen, wat beter kan en hoe we dat kunnen doen. Het onderzoek is afgerond en aangeboden aan de raad. De conclusie is dat onze (publieks)communicatie aanzetten laat zien van inclusieve communicatie. De buitenwereld merkt dat en ziet dat we lerend zijn. Maar duidelijk is ook dat er nog veel verbeterd kan worden.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2020	Realisatie Bezetting 2021	Begroting Formatie 2022	Realisatie Bezetting 2022
Bestuur	46	46	47	47
Aantal FTE Raad	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	8	8
Personeel	949	997	1.010	1.036
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	997	1.010	1.036
Totaal aantal FTE gemeente Arnhem	**995**	**1.043**	**1.057**	**1.083**

Verloop formatie

Personeelskosten/inhuur ambtelijke organisatie	Realisatie 2021	Begroting 2022	Realisatie 2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie	***997***	***1.010***	***1.036***	***-26***
Personeel	78.170	85.759	85.985	-226
Inhuur gedekt uit loonsom	4.014	4.263	3.923	340
Totaal loonsom	**82.184**	**90.022**	**89.908**	**114**
Inhuur gedekt uit overige middelen	18.917	15.995	16.959	-964
Totaal inhuur uit overige middelen	**18.917**	**15.995**	**16.959**	**-964**
Voormalig personeel	897	663	434	229
Dekking uit voorziening	-347	-196	-165	-31
Totaal voormalig personeel	**550**	**467**	**269**	**198**
Saldo personeelsbudget	**101.651**	**106.484**	**107.136**	**-652**

Voorziening spaarverlof
Medewerkers kunnen sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden). Dit leidt gemeentebreed tot een nadeel van € 2,0 miljoen.

Inhuur externen	2019	2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000				
Begroot	11.409	11.320	19.823	20.258
Realisatie	14.303	14.963	22.931	20.882
Afwijking	**-2.894**	**-3.644**	**-3.108**	**-624**

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem
In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governancecode en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen
Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling
Lokale overheden werken steeds meer en intensiever met elkaar samen. Dat gebeurt op verschillende niveaus en op verschillende manieren. De Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) maakt (publiekrechtelijke) samenwerking mogelijk tussen provincies, gemeenten en waterschappen.
Per 1 juli 2022 is een wijziging van de Wgr in werking getreden. Deze wijziging is erop gericht de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De komende tijd wordt bezien wat de gevolgen van de wijzigingen in de Wgr zijn voor de Arnhemse kadernota en de inbedding van de verbonden partijen in de P&C-cyclus.

Diversiteit en inclusiviteit
De verbonden partijen vragen we mee te bouwen aan een inclusieve en diverse stad. Dat kunnen ze doen door te kijken naar de samenstelling van hun personeelsbestand, de dienstverlening en de bedrijfsvoering. In 2022 hebben we ze gevraagd aan te geven wat ze al doen, welke ervaringen ze hebben, wat ze nog meer willen bereiken en wat ze daarvoor willen gaan doen. Op basis van de reacties stellen we nog vast wat aanvullend nodig is. We stimuleren de verbonden partijen sowieso gebruik te maken van ons aanbod. Ze kunnen deelnemen aan het diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’. Dit netwerk bestaat al uit veertien organisaties: Rabobank, Volkshuisvesting, HAN, Dirkzwager, Rozet, Politie Gelderland-Midden, Flores Onderwijs, Provincie Gelderland,

Rechtbank Gelderland, Musis en Stadstheater Arnhem, Scalabor, Focus Filmtheater, Rijnstad en gemeente Arnhem. Ook bieden we ze een verdiepend gesprek aan, waarin we ingaan op wat inclusie en diversiteit inhoudt en hoe je er als organisatie aan kunt werken. De gemeente werkt begin 2023 proces en planning uit voor het maken van afspraken met de verbonden partijen, maar ook met de subsidie- en inkooprelaties.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om evenveel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

Bij de Begroting 2022 zijn onderstaande partijen als meest risicovol aangemerkt:
- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem);
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden).

Voor deze partijen wordt in het hierna volgend overzicht de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen
De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen).

Overzicht Verbonden partijen

In onderstaand overzicht is aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2022. Voor de partijen die bij de Begroting 2022 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem;
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

In het jaarverslag 2021 is aangegeven dat de (voormalige) verbonden partij DataLand per 1 januari 2022 haar activiteiten heeft beëindigd en dat de verwachting was dat na de liquidatie van DataLand (31 maart 2022) de gemeente een groot gedeelte van haar inleg (circa € 10.000) uitgekeerd zou krijgen. In 2022 is inderdaad de volledige inleg terugontvangen.

Scalabor B.V.

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW) detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Scalaobr B.V. is ook onze partner in het toeleiden en creëren van beschutte werkplekken.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	7.843.214
	Per 31-12-2022	€	9.999.999
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	5.556.885
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 zagen wij: • dat er nieuwe (financiële) afspraken gemaakt zijn rondom het aanwijsbesluit voor de SW-medewerkers die vanaf 2023 ingaan; • een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); • door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; • landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; • de invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. In 2023 en verder vragen deze ontwikkelingen ook onze aandacht.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Sportbedrijf Arnhem

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.680.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	20.620.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	17.969.698
Ontwikkelingen	Het Sportbedrijf heeft te maken met een begrotingstekort op basis van de huidige activiteiten, veroorzaakt door de hoge inflatie en energiekosten. Dit is reeds door middel van een raadsbrief gecommuniceerd. We zijn als gemeente in overleg met het Sportbedrijf hoe het begrotingstekort te overbruggen, zonder ingrijpende maatregelen te nemen.		
Risicoprofiel	Middel		

Beheersstrategie

Sturing
Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het Sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg.
De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem wordt steeds professioneler. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf loopt steeds beter, waarmee goed invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarmee we verder gaan in 2023. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het Sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten en in de volgende jaren is dit verbeterd. We denken hier nog steeds verbeteringen in door te kunnen voeren. Met name het inzicht en de sturing op de verschillende accommodaties, afzet tegen het gebruik kan beter.

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht. Voor 2021 is voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Het ziet er naar uit dat het Sportbedrijf in 2022 een resultaat gaat behalen van omstreeks € 0,9 miljoen. Dit is grotendeels te verklaren door incidentele steun vanuit het Rijk in verband met de coronacrisis. Dit wordt grotendeels aangewend om het in verband met stijgende energieprijzen verwachte tekort van 2023 deels mee op te vangen.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd.

Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 5 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2023 en verder.
Voorbeelden van inhoudelijke onderwerpen die gezamenlijk worden opgepakt zijn: verenigingsondersteuning, de bezetting van accommodaties en ontwikkeling van een positief sportklimaat.
We verwachten deze ontwikkeling met het MT van het Sportbedrijf in 2023 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Bank Nederlandse Gemeenten

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	5.062.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	143.995.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch (voorzitter) en de wethouder Economische Zaken Nermina Kundić hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de Groene Metropoolregio wordt 1 euro per inwoner doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	119.965
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	146.418
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	162.477

Ontwikkelingen

The Economic Board heeft zich in 2022 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. The Economic Board is een van de partners in de regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene Metropoolregio. The Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.

Om de blijvende tekorten op de arbeidsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen tegen te gaan, heeft de The Economic Board samen met de Groene Metropoolregio en Provincie Gelderland ingezet op een breed gedragen Human Capital Agenda (HCA), die ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden moet helpen met het arbeidsmarktvraagstuk. April 2022 hebben de Board, GMR en provincie ingestemd met de koers en speerpunten van deze agenda. De Human Capital Agenda wil onder meer talent aantrekken en behouden, en onbenut arbeidspotentieel activeren. Er wordt toegewerkt naar een Human Capital Akkoord met concrete projecten die zich richten op: van opleiding naar werk; van werk naar werk en van werkloos naar werk.

In 2022 is vanuit The Economic Board gewerkt aan een werkplan Lifeport Circular Lab. Dit is gericht op het delen en borgen van kennis en kunde op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie in de regio. Deelnemers zijn The Economic Board, Groene Metropoolregio, Radboud Universiteit, Wageningen Universiteit, HAN, Hogeschool Van Hall Larenstein, Kiemt, RvN@ en de gemeenten Arnhem en Nijmegen. Deze ‘kennisagenda’ is in de praktijk gestart met kennistafels over complexe vraagstukken, zoals Koel Netwerk in Arnhem en een kennistafels bij ROC Nijmegen rondom bouwlogistiek en klimaatadaptatie.

Ook is in 2022 samen met de Groene Metropoolregio en de provincie Gelderland gewerkt aan een bid voor de Regio Deal Groene Groei. De aanvraag voor de regiodeal is medio november ingediend. Ter versterking van de economische clusters en het aantrekken van nieuwe innovatieve bedrijvigheid en kennis, richt The Economic Board zich ook op profileren van de regio in binnen- en buitenland. Zo heeft The Economic Board tijdens de Hannover Messe in juni 2022 de regio samen met Arnhem gepresenteerd als dé Energy hotspot in Europa.

Risicoprofiel Middel

Beheersstrategie Niet van toepassing.

BVO De Connectie

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	-78.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	17.627.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	32.442.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’. Hoewel in de afgelopen jaren op een aantal terreinen progressie is gemaakt, is tegelijkertijd op een aantal terreinen sprake van noodzaak tot verbetering.
Deze noodzaak is door het bestuur van De Connectie vertaald naar een bestuursopdracht. Daarbij gaat het om nieuwe afspraken met betrekking tot de wijze van organiseren van de samenwerking (governance), een duidelijke toekomstvisie omtrent de positie van De Connectie op langere termijn (groeiambitie) en het financieel perspectief van De Connectie in relatie tot de financiële positie van de eigenaar-gemeenten. Na het vaststellen van de bestuursopdracht is door De Connectie en de gemeenten samen gewerkt aan de doorontwikkeling van de samenwerking. De eerste resultaten van de uitwerking van de bestuursopdracht zijn opgenomen in de tussenrapportage “Versterken in verbinden”. Daarnaast is dit jaar voor het eerst een aparte perspectiefbrief aangeboden. Met dit instrument wordt beoogd om de begroting van De Connectie meer volgend te laten zijn aan het perspectief dat de gemeenten hierop hebben.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting van De Connectie een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico’s te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.
Ten aanzien van de risico’s is de dreiging op het gebied van Informatieveiligheid en privacy toegenomen. Om opgewassen te zijn tegen bedreigingen enerzijds en om anderzijds te kunnen voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) zal blijvend geïnvesteerd moeten worden om een passend niveau wat betreft informatieveiligheid en privacy te bereiken.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het bestuur.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.
Eigen vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022 € 10.607.584
	Per 31-12-2022 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022 €
Ontwikkelingen	In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer. In 2020 en 2021 heeft corona effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. De gedachte was dat het vervoer weer zou aantrekken naar het niveau van voor corona, maar deze ontwikkeling blijft uit. Het lijkt dat het 'nieuwe normaal' minder inzet vraagt. In 2022 is het gebruik dan ook minder dan oorspronkelijk begroot geweest en sluiten we af met een positief resultaat.
Risicoprofiel	Middel
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid. De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering beter zichtbaar worden. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer is in zowel 2021 als 2022 verder vervolg gegeven De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. We zijn voornemens om informatie over het doelgroepenvervoer te verwerken in PowerBI zodat het onderdeel kan gaan uitmaken van de bestuursrapportage. In 2022 is gewerkt aan het opnemen van informatie over regiotaxi in PowerBI. Qua IT heeft dat meer voeten in aarde en kost meer tijd dan vooraf ingeschat. Dit geldt nog meer voor het opnemen van informatie over het routegebonden vervoer omdat de aangeleverde informatie niet uniform is tussen de vervoerders.

Euregio Rijn-Waal

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking. De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland. De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregioraad zitten namens de gemeente Arnhem wethouder Maurits van de Geijn en de raadsleden Alwin van Engelenburg, Niels Scholten en Yildirim Usta.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.750.313
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	3.337.597
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	27.800
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Medio 2022 is het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 van start gegaan, waarvoor de Euregio het regionale programmamanagement verzorgt. In samenwerking met de Groene Metropoolregio worden in dit kader nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Binnen de Euregio neemt Arnhem samen met Düsseldorf, Duisburg, Moers, Ede, Apeldoorn en Nijmegen deel aan het zogenaamde 100.000plus-netwerk.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Elst
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropoolregio met wethouder Nermina Kundić als zijn plaatsvervanger. Wethouder Nermina Kundić is voorzitter van het bestuurlijk team Verbonden regio. Maurits van de Geijn, Marco van der Wel en Cathelijne Bouwkamp nemen deel aan de bestuurlijke teams voor respectievelijk de opgaven Productieve regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling. Dit betreft de basiskosten. Daar komen jaarlijks de middelen bij voor de uitvoering van de regionale agenda. Het bedrag van € 1.107.261 dat is opgenomen als gerealiseerde bijdrage Arnhem is opgebouwd uit € 420.000 voor basiskosten en € 687.261 voor kosten uitvoering regionale agenda.
Eigen vermogen	Per 01-01-2022 € 331.012
	Per 31-12-2022 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022 € 1.364.396
	Per 31-12-2022 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022 € 1.107.261
Ontwikkelingen	In de Groene Metropoolregio werken de colleges van de achttien regiogemeenten samen aan de volgende ambitie: • Samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. • Zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. • Hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. In deze agenda zijn vijf opgaven zijn geformuleerd: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. In 2022 is een update van de regionale agenda 2023-2024 vastgesteld. Arnhem heeft in 2022 samen met de Groene Metropoolregio mede uitvoering gegeven aan de opgaven in de regionale agenda en de hiermee samenhangende lobbyagenda. Dankzij de inspanningen van de Groene Metropoolregio heeft het Rijk Arnhem-Oost aangewezen als grootschalig woningbouwgebied. Hiermee kunnen we als de gemeente ook aanspraak maken op middelen vanuit Den Haag om te investeren in een leefbare omgeving, betere bereikbaarheid en duurzame economie. Vanuit de regionale agenda is daarnaast onder andere samen met de Economic Board, de provincie en werkgevers gewerkt aan een regionale arbeidsmarktagenda, die moet gaan zorgen voor een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Volgens de opdracht vanuit het Rijk is gewerkt aan de voorbereiding voor de Regionale Energiestrategie 2.0. De bestuurders van de cultuurregio 025 hebben in goede onderlinge samenwerking kaders vastgesteld voor de uitvoering van het transformatievoorstel cultuur. Ook is een inventarisatie uitgevoerd naar natuur, landschap en water in de regio, het zogenaamde groen-blauwraamwerk. Dit is een belangrijke bouwsteen voor het Verstedelijkingsakkoord waar vanuit de opgave groene groeiregio aan wordt gewerkt. In 2022 is doorgewerkt aan de verstedelijkingsstrategie, in het najaar zijn de gebiedsuitwerkingen aan de gemeenteraden aangeboden. Op de valreep van 2022 is de Woondeal 2.0 regio Arnhem-Nijmegen, als samenwerkingsagenda voor de woningbouwopgave in de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, ter vaststelling naar de regiogemeenten gestuurd. In 2022 is door het Algemeen Bestuur van de regio de meerjarige regionale agenda 2023-2024 vastgesteld, waar inmiddels zeventien gemeenten op hebben ingetekend.

Risicoprofiel	Middel
Beheersstrategie	De bijdrage aan de Groene Metropoolregio valt uiteen in de basiskosten (faciliteren bestuur en regiobureau) en de kosten voor de uitvoering van de opgaven. Over de basiskosten in eind 2020 door de gemeenteraad besloten (€2,50 per inwoner). 2022 was het eerste jaar dat de GMR (opgericht in 2021) werkte met een regionale agenda. De agenda bevatte vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten is in het najaar van 2021 gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') aan de verschillende opgaven en daarmee over het mede dragen van de gezamenlijke kosten. De raad heeft de extra benodigde middelen hiervoor vrijgemaakt bij de begrotingsbehandeling in november 2021 en via het raadsvoorstel Intekenen op de opgaven regionale agenda 2022. Deze zijn langjarig in de begroting opgenomen. Hierdoor kon de gemeente Arnhem in 2022 aan alle opgaven van de GMR meedoen. De verwachting is dat in de komende jaren alleen sprake zal zijn van indexering, tenzij zich nieuwe opgaven aandienen. Eventuele verhoging van de kosten van de regionale agenda in de jaren na 2022 worden altijd gemotiveerd aan de gemeenteraad voorgelegd.

Lingezegen

Lingezegen			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	5.418.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	268.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	247.608
Ontwikkelingen	De komende jaren werkt de parkorganisatie aan een stevige, relevante positie in de regio en ontwikkelt ze haar identiteit tot een herkenbaar merk Park Lingezegen. Een sterk en betrokken actief netwerk wordt uitgebouwd, waarbij er nauw wordt samengewerkt met regionale stakeholders (de deelnemende gemeenten, provincie, Groene Metropoolregio) en betrokken lokale ondernemers en vrijwilligers. In het park krijgen in 2023 de Herenboeren een plek en worden drie klompenpaden gerealiseerd.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is door elf gemeenten in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit een beheerorganisatie en vijf modules, te weten: Inkoop specialistische zorg, Werkgeversservicepunt, Regionaal Bureau Leerlingzaken, Werkgeverschap SW-medewerkers en Contractmanagement Inburgering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder Paul Smeulders is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders Mark Lauriks (Participatie), Marco van der Wel (Inkoop zorg) en Nermina Kundić (onderwijs).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	699.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	4.512.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	27.704.000
Ontwikkelingen	In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. Daardoor kon de MGR per 1 januari 2022 starten met de nieuwe module Contractmanagement Inburgering. Ook wordt onderzocht of de MGR de activiteiten van het regionaal SROI-steunpunt (Social Return On Investment) op zich kan nemen. De MGR voert de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma uit.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.014.500
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	6.446.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	6.248.203
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: zowel de Omgevingswet als de Wet kwaliteitsborging bouw gaan in per 2024. Beiden hebben invloed op de werkprocessen van vergunningverlening en toezicht bij ODRA. Een deel van het bouwtoezicht zal voortaan door de markt worden uitgevoerd. Beide wetten vereisen het inregelen van nieuwe werkprocessen. De landelijke evaluatie van Omgevingsdiensten door de commissie Van Aartsen heeft een aantal maatregelen opgeleverd, waaronder het ‘robuuster’ maken van kleinere omgevingsdiensten. Mogelijk resulteert dit voor ODRA in een fusie of intensieve samenwerking met andere diensten. De krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat ODRA relatief veel capaciteit moet inhuren en inmiddels structureel beginnende werknemers zelf opleidt.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zullen invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. Echter, ook na afloop van de coronacrisis is er nog steeds sprake van veel dynamiek en onzekerheid. De stikstofregelgeving, schaarste aan bouwmaterialen en aan personeel zorgen er voor dat het moeilijk is om goede prognoses te maken. De verwachting is evenwel dat de woningopgave voor flink meer bouwactiviteiten in Arnhem zal leiden. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, indien nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders Bob Roelofs en Maurits van de Geijn maken deel uit van het bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	254.043
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	20.329.852
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	1.123.333
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten. Het ministerie heeft hierbij wel financiële ondersteuning toegezegd, waarmee het Gelders Archief naar verwachting voor vijf jaar de externe kosten kan dekken. Voor de bijkomende kosten heeft het Gelders Archief in 2021 een dotatie gedaan aan de voorziening e-depot. Deze is gedekt uit het resultaat 2021 en een bijdrage uit het eigen vermogen.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport			
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.			
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.			
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch en wethouder Maurits van de Geijn maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.			
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd.			
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	9.615.000	
	Per 31-12-2022	€		
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	63.229.000	
	Per 31-12-2022	€		
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€		
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	17.402.000	

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2022 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie gehad. De aanpak van de coronapandemie heeft meerjarige effecten op de dienstverlening van VGGM. De projectorganisatie Covid wordt in 2023 afgebouwd. Aandacht gaat uit naar structurele versterking van infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

In 2022 heeft de GGD extra activiteiten uitgevoerd in verband met de zorg voor vluchtelingen uit Oekraïne. De GGD voert voor deze doelgroep de taken voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) uit, het rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek.

Medio 2022 heeft de GGD aangegeven dat de dienstverlening voor de JGZ niet langer kon worden gewaarborgd. In verband met de onverwacht hoge druk op het personeel van de JGZ. Deze druk werd veroorzaakt door huidige krapte op de arbeidsmarkt, een toegenomen zorgvraag onder andere ten gevolge van corona, een toename van het aantal vluchtelingen en een hoger dan gebruikelijk ziekteverzuim.
Vanwege deze hoge druk was het niet meer mogelijk voor de GGD alle taken met betrekking tot de JGZ volledig uit te voeren waardoor de GGD in juli 2022 maatregelen heeft genomen en een aantal taken tijdelijk is afgeschaald. In opdracht van het bestuurlijk overleg publieke gezondheid wordt gewerkt aan een advies over ‘toekomstbestendige JGZ’. Preventie en gezondheidsbevordering worden steeds belangrijker. Ook in 2022 zagen wij de gevolgen en nasleep van de covid-pandemie. Daarom is de regionale werkgroep ‘Gezondheidsbevordering’ opgezet om de taken van de GGD op dit vlak te herijken en bestendigen. Hierin nemen wij de nieuwe ambities uit het landelijk Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) mee.

Brandweer / Crisisbeheersing
Voor zowel de brandweer als de ambulancezorg speelt de verhuizing van de 112-meldkamer naar haar nieuwe locatie in Apeldoorn, in maart 2023. Deze nieuwe meldkamer is een samenvoeging van de meldkamers van vijf veiligheidsregio’s in Oost-Nederland en is daarmee één van de grootste meldkamers van Nederland.

De hedendaagse crises zoals die zich in de afgelopen jaren openbaarden kenmerken zich in langdurigheid en noodzaak tot bovenregionale afstemming. VGGM zal daarom vanaf 2023 de bestaande crisisorganisatie ontwikkelen tot een meer robuuste netwerkorganisatie met een eigen ontkleurde positie in de organisatie. In relatie tot deze versterking en aparte positionering van de crisisbeheersing is het nodig de regionale brandweerorganisatie te herijken.

In het tweede kwartaal van 2023 gaan de burgemeesters met de raden in gesprek over de uitgangspunten van het regionaal dekkingsplan. In het huidige (verouderde) dekkingsplan wordt uitgegaan van een objectgerichte benadering waarbij de opkomsttijd van de 1e tankautospuit bij brand wordt vastgelegd. Voor de actualisatie van het dekkingsplan wordt een nieuwe (landelijk vastgestelde) methodiek toegepast die uitgaat van een gebiedsgerichte benadering waarbij ook andere criteria zoals slagkracht, beschikbaarheid en werkdruk van brandweerposten worden meegewogen.

Beter bedrijfsvoeren
Door de toenemende samenwerking van gemeenten is door VGGM veel energie gestoken in het in beheer nemen van aanvullende taken. Door de aandacht op uitbreiding van taken heeft VGGM zich beperkt ontwikkeld op de verschillende bedrijfsvoering gebieden. Dit blijkt ook uit diverse rapportages. Hierdoor ontstaat het risico dat de organisatie onvoldoende in staat is om zich aan te passen bij toekomstige ontwikkelingen. In 2023 zal het bestuur nader stilstaan bij de toekomstige ambitie van de organisatie en bijbehorende inrichting van management en ondersteunende functies.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2023 op de volgende risico's:

- De meerjarige effecten van de coronavirus op de reguliere dienstverlening. Op dit moment worden onderkend preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie.
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd.
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder een krappe arbeidsmarkt, vergrijzing en vitaliteit.
- Sterk toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke ontwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICT-budgetten.
- Door grote druk op (gemeentelijke) financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico's van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde 'kans x effect'-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico's te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks vijf keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C-cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld. Daarnaast is de wethouder publieke gezondheid deelnemer van de begeleidingscommissie programma Beter Bedrijfsvoeren.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Recreatieschap Overbetuwe	
Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren de portefeuillehouder toerisme en recreatie en raadslid Lea Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022 €
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang.
Risicoprofiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt.

Algemeen

Waar de vastgoedmarkt voorgaande jaren nog positief gestemd was, zien we in 2022 een duidelijke kentering. Zowel de hard stijgende kosten van materialen, arbeid en energie als de eerste tekenen van afvlakkende woningprijzen hebben een financieel effect op (toekomstige) ontwikkelingen. Voor de huidige vastgestelde grondexploitaties betekent dit dat het moeilijker wordt om binnen de bestaande financiële kaders te blijven. Winsten in projecten vallen lager uit dan voorheen vastgesteld. En er moeten in situaties (extra) voorzieningen worden getroffen.
In eerdere rapportages is geconstateerd dat Arnhem na 2025 geen eigen grondexploitaties meer heeft en volledig afhankelijk is van initiatieven van private ontwikkelaars. Echter sinds afgelopen jaar zien we hier duidelijke verandering in. Om de grote woningbouwopgave van de stad en de overige beleidsdoelen te halen wordt actiever regie gevoerd op de gebiedsontwikkeling, zoals in Kronenburg en Spoorzone Oost. Het Rijk onderschrijft het belang van deze binnenstedelijke ontwikkelingen en stelt noodzakelijke subsidies beschikbaar. De grootste uitdaging voor de komende jaren zal zijn om deze ontwikkelingen met betaalbare woningbouw, het realiseren van werklocaties en mobiliteits- en duurzaamheidsopgaven ook financieel haalbaar te maken. Naast subsidies zullen ook eigen middelen ingezet moeten worden om de ruimtelijke opgaven van de stad mogelijk te maken.

Ontwikkeling grondbedrijf 2022 en vooruitblik komende jaren

De opgaven in Arnhem zijn groot. Met name de ruimtelijke kwaliteit, gezonde leefomgeving (waaronder vergroening), economische vitaliteit, woningbouw en -transformatie, bereikbaarheid, schone mobiliteit en energietransitie staat hoog op de agenda. De gemeente Arnhem kiest in de Omgevingsvisie 2040 voor een actieve gemeentelijke rol om deze opgaven te realiseren. In hoofdstuk 8 van de Omgevingsvisie staat:

“De opgave in het fysiek domein is groot. Van klimaatverandering en vergroening tot de woningbouwopgave en van bereikbaarheid tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijvigheid. De omvang en complexiteit van de opgaven vraagt om een actieve regierol van de gemeente.”

Om deze regierol te kunnen uitvoeren, is een daarbij passend en actiever grondbeleid noodzakelijk inclusief een afwegingskader. Dit vraagt om een actualisatie van de uitvoeringskaders van het Arnhemse grondbeleid en daarbij passende spelregels. In het tweede kwartaal van 2023 wordt een aangepast grondbeleid aan de raad aangeboden passend bij de huidige opgaven.

Grondbeleid is een middel om als gemeente de ruimtelijke opgaven te realiseren. Het staat daarmee ten dienste van de verschillende ruimtelijke beleidsdoelen, variërend van een faciliterende rol waarin de gemeente uitsluitend planologische medewerking verleent en haar eigen kosten verhaalt op initiatiefnemers, tot een actieve rol waarin de gemeente zelf risicodragend locaties aankoopt en tot ontwikkeling brengt. Vanwege de omvang van de ruimtelijke opgaven als onderdeel van de Omgevingsvisie en de daarbij gewenste regie, kiest de gemeente voor een actiever grondbeleid dan in de afgelopen jaren is toegepast.

Strategische aankopen

Arnhem kan een (strategische) positie innemen op de grondmarkt of in een toekomstige ontwikkeling voordat een planologische beslissing of ander ruimtelijk bestuurlijk besluit is genomen. De aankoop wordt gedaan met een concreet doel of eindresultaat, waarbij de gemeente de realisatie van de gemeentelijke ambities wil bereiken door middel van een actieve rol.
Bij het doen van strategische aankopen is een snelheid van handelen vereist. Door vooraf een financieel kader vast te stellen, kan snel worden gehandeld. Voor strategische aankopen wordt daarom door de gemeenteraad jaarlijks een kaderstellend bedrag vastgesteld voor het doen van strategische aankopen.
De totale boekwaarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Het voornemen is om dit in het nieuwe grondbeleid te verhogen naar € 100 miljoen, passend bij de ambities van de stad. De totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2022: € 18,7 miljoen. Deze boekwaarde gaat naar projecten zodra hiervoor een grondexploitatie wordt vastgesteld door de gemeenteraad.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De krapte op de Nederlandse woningmarkt is van structurele aard. In de afgelopen jaren is de woningmarkt gekenmerkt door forse prijsstijgingen, beperkt aanbod en hoge percentages overbiedingen op te koop staande

woningen. Sinds medio 2022 zijn de eerste signalen van een afkoelende woningmarkt zichtbaar. Het aantal biedingen en bezichtigingen per woning loopt terug en de verkoopprijzen van woningen zijn in het derde kwartaal van 2022 gemiddeld gedaald. De kentering op de woningmarkt is het gevolg van de hogere hypotheekrente, stijgende energieprijzen en de economische onzekerheid.

De tekenen van een afkoelende woningmarkt zijn ook in Arnhem zichtbaar. Na jaren van stijgende woningprijzen laat het vierde kwartaal 2022 ook in Arnhem een daling van de gemiddelde woningprijs zien. Het aantal transacties in Arnhem is echter in het derde kwartaal uitgekomen op het laagste aantal sinds 2014. Op jaarbasis is in Arnhem sprake van een daling van de gemiddelde verkoopprijs met 4,4%. Nieuwbouwwoningen of recent gerealiseerde woningen blijven daarbij zeer in trek vanwege de gunstige energie labels. Tevens laat het aanbod te koop staande woningen in het derde kwartaal ten opzichte van het tweede kwartaal een stijging zien van 26%. Op jaarbasis bedraagt deze stijging 95%. De verwachting is dat de woningmarkt in 2023 verder gaat afkoelen, maar dat er altijd nog sprake is van krapte. Het is dan ook van groot belang dat in Arnhem de woningvoorraad wordt aangevuld met nieuwe woningbouwprojecten en bestaande woningbouwprojecten versneld worden gerealiseerd.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Jaarresultaat grondbedrijf 2022

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2022) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor de grondwaarde van woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een gelijke prijs in 2023 en 1% stijging in 2024 en 2025. Voor de overige opbrengstcategorieën worden iets hogere percentages aangehouden, variërend van ook 0% voor maatschappelijk, 1% voor winkels en 2% voor kantoren en bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2025 tussen de 1% en 4%. Vanaf 2026 worden kostenstijgingen verwacht van 2%.

De werkelijke rente over de boekwaarde van de grondexploitaties per 1-1-2022 bedraagt 1,23%. Dit wijkt enigszins af van de gehanteerde 1,4% in de grondexploitaties. Dit betekent dat er voor de projecten met een batig saldo minder renteopbrengsten zijn gemaakt dan van tevoren ingeschat. Voor projecten met hogere lasten dan baten leidt dit er juist toe dat de rentelasten minder hoog zijn dan begroot.

Voor 2023 wordt de interne rekenrente gebaseerd op de omslagrente binnen de gemeente Arnhem. Dit is 1,4% en dit percentage zal gehanteerd worden in de herzieningen van de grondexploitaties naar het prijspeil 1-1-2023. Voor Schuytgraaf is sprake van projectfinanciering en bedraagt de rekenrente 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf

Over 2022 is er een negatief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 2,2 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Reslutaat afgesloten projecten

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Totaal
Terugboeken winstneming vastgestelde grondexploitaties	-	-3.460	-3.460
Voorziening van vastgestelde grondexploitaties	-1.108	2.407	1.299
Strategisch beziet (MVA)	-543	663	120
Voorstudies	-1.318	22	-1.296
Algemene kosten grondexploitaties	-193	-	-193
Resultaat erfpachten	-368	1.652	1.284
Totaal resultaat grondbedrijf voor bestemming	**-3.530**	**1.284**	**-2.246**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Terugboeken winstneming vastgestelde grondexploitaties

Voorgaande jaren zijn van diverse projecten winsten genomen in het Grondbedrijf. Van Kleefse Waard, Schuytgraaf en Zuidelijke Binnenstad moet een deel van genomen winsten worden teruggeboekt. In totaal levert dit circa € 3,5 miljoen aan nadelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden gedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen. De voorzieningen van Gaardenhage (als gevolg van gewijzigde grex) € 1,363 miljoen en Arnhem Centraal (als gevolg van hogere renteopbrengsten t.o.v. kostentoename) zijn € 0,684 miljoen is afgenomen. Daartegenover staat dat de voorziening van Nieuwe Kade Kwartier van € 0,103 miljoen, Presikhaaf RIJC-West van € 0,122 miljoen, Presikhaaf Oost € 0,226 miljoen en Oude Veerweg/Kleefse Waard met € 0,297 miljoen zijn toegenomen.

- Strategisch bezit

De beheerlasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren.

- Voorstudies en algemene kosten grondexploitatie

In 2022 betrof het resultaat voor deze categorieën bijna 1,5 miljoen, waarvan ruim 1,3 miljoen ten behoeve van voorstudies. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Afgelopen jaar zijn voor onder andere voor Nijmeegseweg, Hobbit, Station Zuid en Groningensingel Lorentz voorstudie kosten gemaakt. Maar met name ook voor het ontwikkelperspectief Kronenburg, welke in het resultaat van 2022 zijn afgeboekt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2022 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,3 miljoen positief.

Samenvattend: Het grondbedrijf heeft over 2022 een negatief resultaat behaald van € 2,2 miljoen (vóór resultaatsbestemming). Door de stijging van het totaal van nog te realiseren kosten (bouw- en woonrijp, maar ook plankosten) en de neerwaartse druk op grondprijzen (gestegen hypotheekrente en hogere bouwkosten) kunnen lagere resultaten worden gerealiseerd. Dit heeft tot gevolg dat, op basis van regelgeving, in totaal € 3,5 miljoen van eerder verplicht genomen winsten teruggeboekt moet worden. Hiervan heeft € 2,8 miljoen betrekking op de grondexploitatie Schuytgraaf.
Daarnaast zijn de kosten voor voorstudies hoger dan begroot. Dit door het groot aantal lopende voorstudies en de complexiteit hiervan. Tot slot valt het voordeel uit de mutaties voorzieningen € 424.000 lager uit dan begroot.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2022) komt naar voren dat in 2022 duidelijk minder (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. Dit

in tegenstelling tot voorgaande jaren. In totaal is er voor circa € 12,1 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 7,3 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf stijgt daardoor licht van -€ 47,1 miljoen naar -€ 49 miljoen (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa inclusief de genomen verliesvoorzieningen).

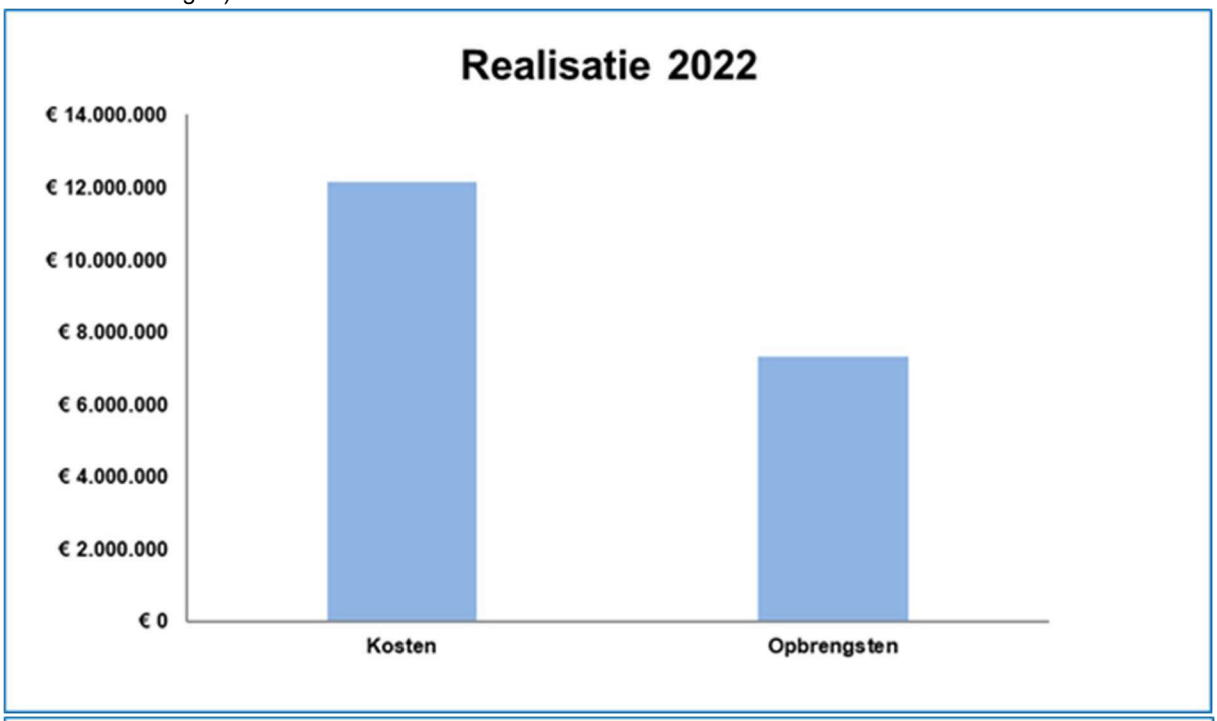

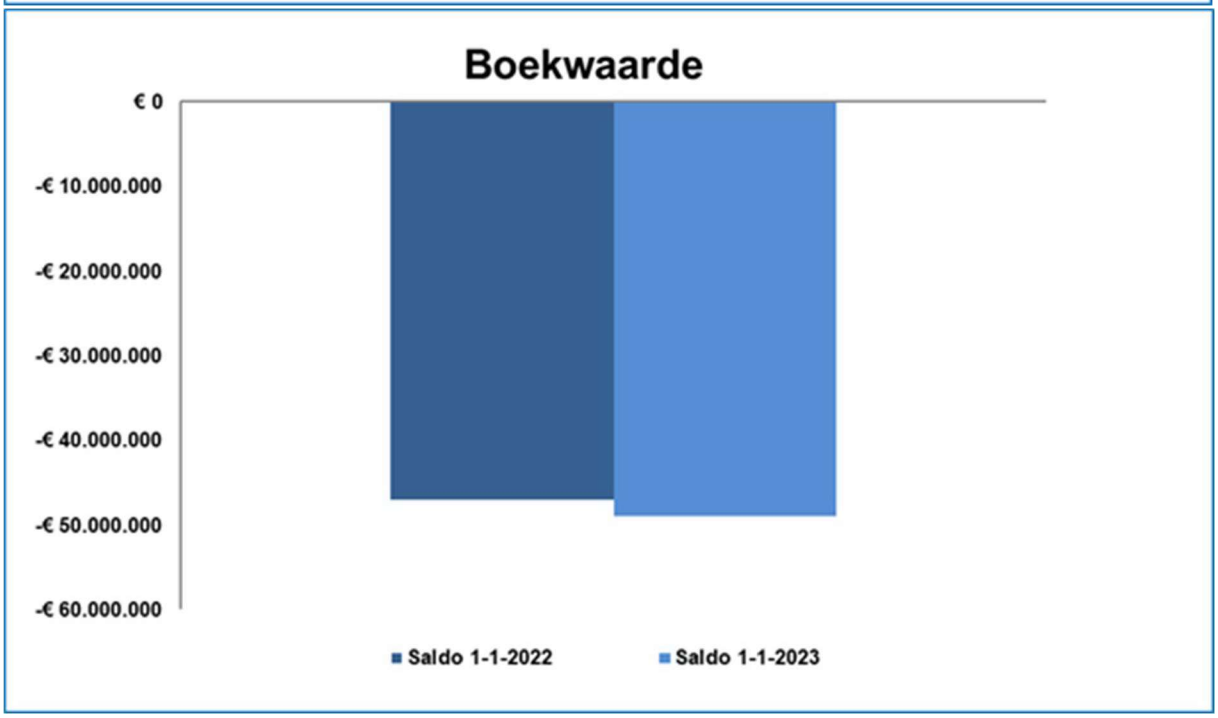

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 53 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 93 miljoen aan opbrengsten binnen.

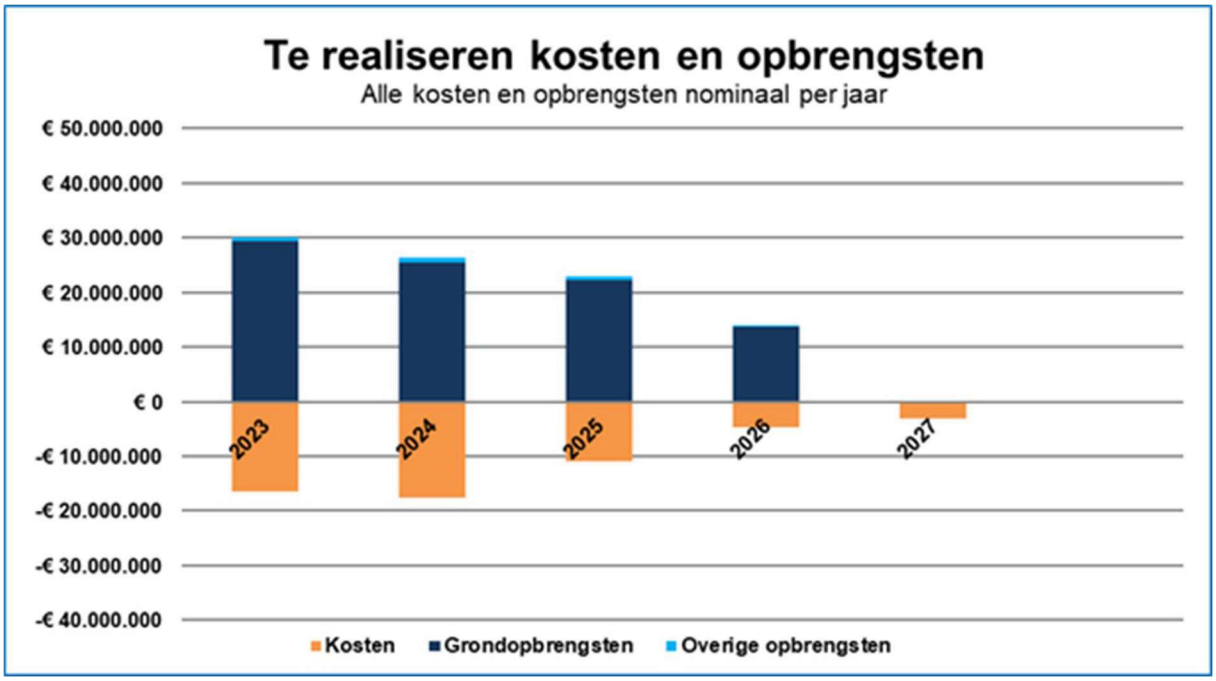

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2022 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2022 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 18,7 miljoen, ten opzichte van € 18,1 miljoen in 2021. Dit is het gevolg van het in exploitatie nemen van Gaarden I en de aankopen Schaapsdrift. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 6,1 miljoen betreft het panden. Deze panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Afgelopen jaar hebben onder andere aankopen in Schaapsdrift plaats gevonden. Naast de gebouwen heeft de gemeente ook voor circa € 12,6 miljoen aan strategische gronden in bezit.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2022 zijn er geen grondexploitaties afgesloten en is er één grondexploitatie geopend (Hobbit). Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2023 circa € 95,4 miljoen (gelijk aan 2021). Ondanks dat de winstneming steeds als 'kostenpost' wordt opgenomen, loopt de boekwaarde afgelopen jaren terug. Dit is het gevolg van aflopende projecten. Het totaal van de reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf bedraagt circa € 65,1 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 52,8 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2021 € 60,4 miljoen) en voor circa € 93,3 miljoen aan totale opbrengsten (in 2021 € 99 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2023 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 7,4 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	205.400	2.200	207.600
Civiele kosten	167.200	33.500	200.700
Overige kosten	31.300	5.700	37.000
Plankosten + VTU	143.200	11.400	154.600
Winstneming	27.600	-	27.600
Totale kosten	**574.700**	**52.800**	**680.300**
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	371.000	90.900	461.900
Subsidies/bijdragen	154.800	2.400	157.200
Voorziening Grondbedrijf	-	-	-
Totale opbrengsten	**525.800**	**93.300**	**619.100**
Rente / kosten - opbrengsten stijging	46.500	14.000	60.500
Resultaat op eindwaarde	**-95.400**	**26.500**	**-68.900**
Resultaat op contante waarde 31/12/2022			**-57.700**
Voorziening grondbedrijf			**65.100**
Saldo			**7.400**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.
Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen voorzien. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf, Presikhaaf-oost, Presikhaaf RIJC West en Gaardenhage. Voor de langere termijn wordt er gewerkt aan Kronenburg en Spoorzone om hier woningbouw mogelijk te maken.

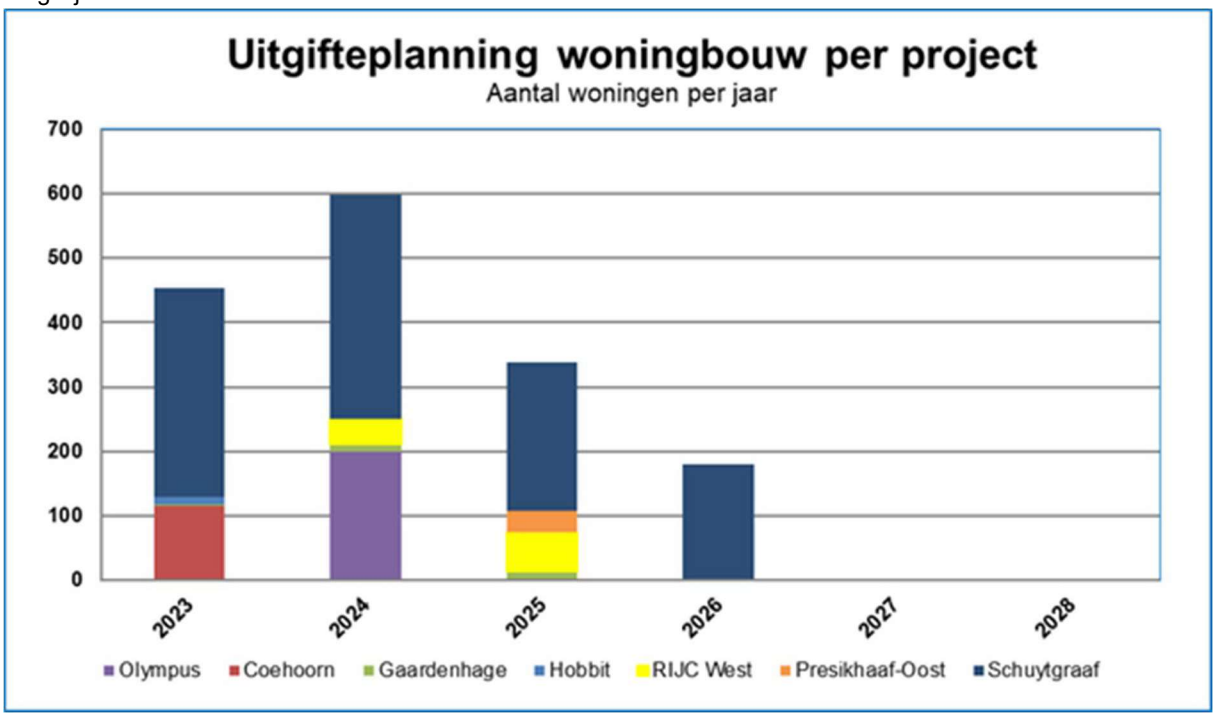

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt dat na 2025, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg / Kleefse Waard, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

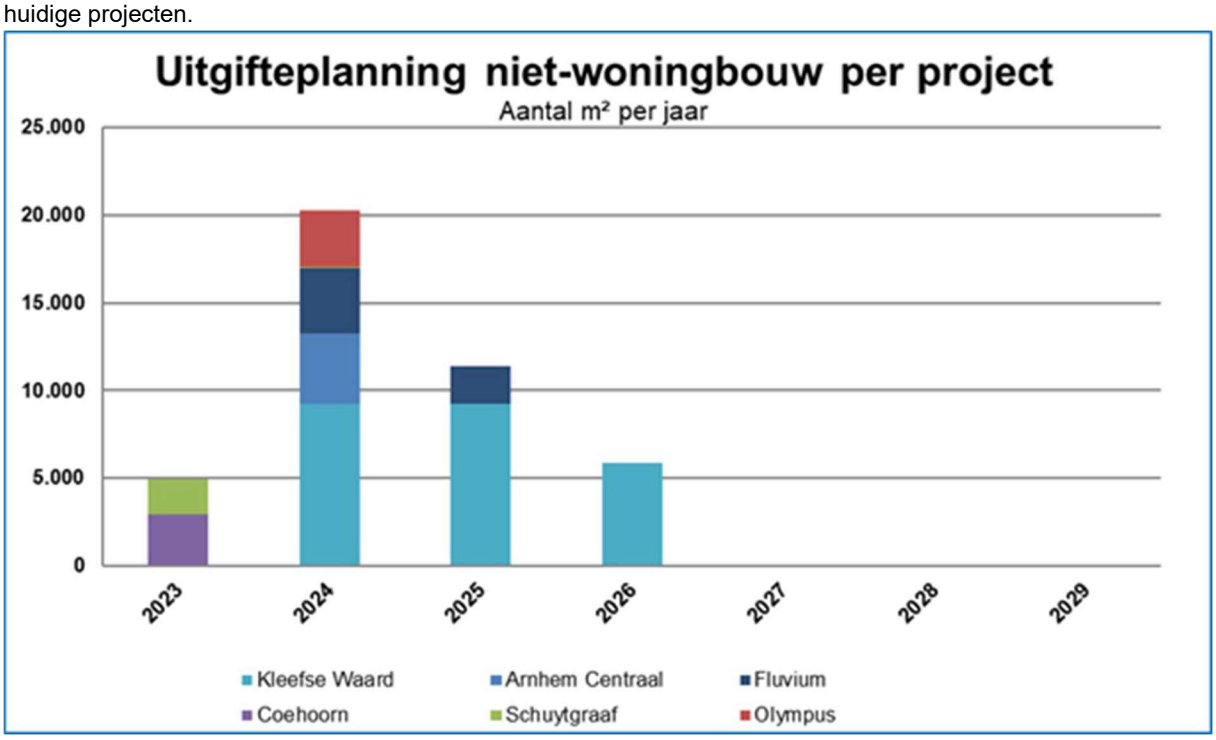

Reserves en begroting

Het grondbedrijf was de afgelopen jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. Als gevolg van de verschillende ontwikkelingen is dat dit jaar niet het geval. Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf, bestaande uit de bestemmingsreserves strategische posities, voorstudies en grondexploitatie, is niet toereikend voor het afdekken van de risico's en resultaat grondbedrijf. Er wordt hiernaast een beroep gedaan op de algemene reserve.

Naast de bestemmingsreserves is er een winstpotentie van circa € 7,4 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is licht gedaald ten opzichte van vorig jaar (€ 8 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt vanuit het voorzichtigheidsprincipe niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemminsreserve na jaarresultaat

Bedragen x € 1.000

	Saldo per 31/12/2021	Resultaat 2022	Saldo per 31/12/2022
BR strategische posities	1.500		1.500
BR voorstudies	-		-
BR grondexploitatie	17.671	-3.362	14.309
Totaal	**19.171**	**-3.362**	**15.809**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar gedaald naar €14,3 miljoen. Dit is met name het gevolg van het terugboeken van eerder genomen winst op diverse projecten. In 2022 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de voorstudies. De bestemmingsreserve voorstudies bedroeg en bedraagt €0. Deze ontwikkeling, onvoldoende budget ten behoeve van voorstudies, doet zich voor doordat er diverse projecten in voorbereiding zijn maar nog niet concreet een exploitatie is als gevolg van de verstedelijkingsopgave. Met het aangepaste grondbeleid, welke in het tweede kwartaal van 2023 aan de raad wordt aangeboden om vast te stellen, worden verschuivingen voorgesteld voor de inzet van de instrumenten van het grondbeleid die beter passen bij de opgave waar we voor staan. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2022 geen mutaties.

In onderstaande tabel is het jaarresultaat en de begroting van het Grondbedrijf voor 2022 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 2,8 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2022

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Saldo
Totaal resultaat grondbedrijf	-3.530	1.285	-2.245
Begroot resultaat grondbedrijf	-423	3.264	2.841
Afwijking werkelijk resultaat tov begroting	-3.107	-1.979	-5.086
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex			1.723
Totaal te bestemmen resultaat			**-3.362**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf en de begroting is circa € 5,1 miljoen. In het totale begrote bedrag is € 1,7 miljoen bestemd (een begrote winst-uitname en af te sluiten projecten) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te onttrekken uit de bestemmingsreserve grondexploitatie uit op € 3,4 miljoen.
Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijk scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programmarisico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Weerstandsvermogen

De methode om het weerstandsvermogen FJP 2022 te berekenen is hetzelfde als in voorgaande jaren. In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Op basis van dit onderscheid is de opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen berekend:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slechtweer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
    1. 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval,
    2. een waardedaling van 15% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
    3. 10% lagere kosten in verband met marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden.

In 2021 is bij de scenario's nog rekening gehouden een daling van de opbrengsten van 20%. Een deel van dit risico is in 2022 opgetreden en verwerkt doordat geen/beperkte prijsstijging in de grondexploitaties opgenomen. Dit is gebaseerd op grondprijsonderzoek en advies over te hanteren parameters.
Aangezien de economische situatie onzeker is door nog stijgende rente en stijgende kosten en dit impact kan hebben op de vastgoedmarkt is in de scenario's nog rekening gehouden met een daling van 15%.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een checklist van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook opgenomen risico's die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten.
   Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's middels kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.

De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2022.

Het risico op het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf

Bedragen x € 1.000

	FJP 2020	FJP 2021	FJP 2022
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.140	14.810	14.140
Project specifieke risico's	13.000	8.339	9.123
Strategisch bezit (mva)	1.533	1.813	1.873
Anterieure overeenkomsten	110	96	112
Totaal risico's	19.783	25.058	25.248
Af: zelfdragend risico vermogen pos. Grex	-6.377	-7.630	-6.974
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	13.406	17.428	18.274
BR grondexploitatie (=max 110% van weerstandscapaciteit)	**14.747**	**19.171**	**15.809**

Bovengenoemd risico geldt ook voor projecten met een positief resultaat. Voor deze grondexploitaties leidt een tegenvaller niet (direct) tot een afboeking of een treffen van een voorziening. Indien dit wordt meegewogen bedraagt het risico € 18.274.000.
Mede als gevolg van bovengenoemde effecten beschikt het grondbedrijf over onvoldoende reserve om de actuele inschatting van risico's te dragen. Er is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag onttrokken van de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie van € 3,4 miljoen.
De BR voor het afdekken van de risico's in de grex bedraagt € 15.809.000 (BR grondexploitatie, BR Voorstudie en BR Strategische posities) en is daarmee niet toereikend om de risico's te dekken. Voor € 2.465.000 wordt beslag gelegd op de algemene reserve.

Scenario's

Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 18,3 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario's.
In onderstaande tabel zijn de extreme scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2022, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,4 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000

Scenario's grondbedrijf	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP	Basis	0,0	4,3
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-1,9	2,4
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-10,3	-6,0
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-38,1	-33,8

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Voor de duidelijkheid; dit betreffen scenario's om het resultaat van uiterste situaties weer te geven. Dit is een bandbreedte waarop diverse scenario's zich kunnen voordoen, slechts voor beeldvorming wat een situatie met het resultaat zou kunnen doen. Waarbij het laatste scenario slechts theoretisch is welke zich in de praktijk niet zal voordoen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert tegelijk met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte.
De kortste afschrijvingstermijn, die de gemeente Arnhem hanteert, is vijf jaar en dat betekent dat iedere investering minimaal vijf jaar budgettaire gevolgen heeft voor de begroting en realisatie in de vorm van kapitaallasten (rente en afschrijving).
Daarnaast is het zo dat veel grote investeringsprojecten (denk bijvoorbeeld aan nieuw- en/of verbouw) niet binnen één kalenderjaar afgerond kunnen worden. Ook de uitvoering van investeringen kan meerjarig een beslag leggen op beschikbare budgetten.
Beide aspecten van investeringen zijn voldoende reden om de realisatie van investering afzonderlijk te presenteren in het jaarverslag.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Act. begr.2022	Onderh. act. 2021	Best. 2022	Act. 2022 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2022
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	47	215	0	0	262
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	3.260	35	717	717	2.543	36
		Overige ICT	E	1.000	347	-1	0	1.000	346
				4.260	**429**	**932**	**717**	**3.543**	**644**
S01	**Veiligheid**	Openbare orde en veiligheid	E	220	0	0	0	220	0
		Overige Brandbestrijding	E	0	0	0	0	0	0
				220	**0**	**0**	**0**	**220**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	3.132	334	1.177	773	2.359	738
		Verkeersregelinstallaties	M	814	0	2.711	856	-42	1.856
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	10.796	538	34	99	10.698	473
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	5.317	2	2.982	2.984	2.333	0
		Openbare verlichting Overige	M	4.769	92	2.958	3.050	1.718	0
		Kunstwerken	M	1.549	668	1.317	1.317	232	668
		Parkeerexploitatie	E	2.252	652	1.028	968	1.284	712
				28.628	**2.286**	**12.207**	**10.046**	**18.582**	**4.446**
S03	**Economie**	Aantrekkelijke stad	E	**250**	**83**	**152**	**0**	**250**	**235**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	5.770	0	0	0	5.770	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	683	277	431	364	319	344
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.905	17.505	15.885	10.297	16.608	23.093
		Natuur milieu educatie	E	75	0	74	74	1	0
				33.434	**17.782**	**16.390**	**10.735**	**22.699**	**23.437**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	590	30	1.318	31	558	1.318
		Museum Arnhem	E	0	0	454	453	-453	0
		Erfgoed en welstand	E	0	0	0	0	0	0
		Erfgoed archeologische beeldkwaliteit	E	60	40	20	20	40	40
		Stadstheater	E	0	667	-667	0	0	0

				650	**738**	**1.125**	**505**	**145**	**1.358**
S06	**Zorg**	Asiel en vluchtelingenzaken	E	**0**	**0**	**5.346**	**5.345**	**-5.346**	**1**
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Binnensport en huisvesting	E	2.902	17	4.305	0	2.902	4.322
		Overige algemene publieke gezondheidszrg	E	482	120	358	464	17	14
		Overige Buitensport	E	920	87	564	0	920	651
		Zwembad Valkenhuizen	E	1.258	314	58	0	1.258	372
				5.562	**538**	**5.286**	**464**	**5.097**	**5.360**
S10	**Klimaat, energie en mlieu**	Waterbuffer Valkenhuizen	E	300	0	0	0	300	0
		Klimaatfonds	E	265	0	0	0	265	0
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	192	154	-139	0	192	15
				757	**154**	**-139**	**0**	**757**	**15**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Parken & bossen	E	990	0	796	796	194	0
		Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	597	197	62	0	597	258
		Overige Afval	E	54	9	-9	0	54	0
		Afvalbeheer	E	1.248	23	8.259	948	300	7.334
		GRP	E	8.794	123	7.166	7.289	1.505	0
		Regionale samenwerking wonen	E	0	11	-11	0	0	0
		Bomenplan	E	1.302	18	1.515	1.514	-212	18
		Vastgoed stedelijk groen	E	50	0	0	0	50	0
				13.034	**381**	**17.777**	**10.546**	**2.488**	**7.611**
Totaal				**86.794**	**22.390**	**59.075**	**38.358**	**48.435**	**43.107**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 86,8 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2022 € 38,4 miljoen is geactiveerd, 44% (Ter vergelijking, in 2021 69%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 48,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3,5 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 18,6 miljoen), S04 Onderwijs (€ 22,7 miljoen) en S09 Gezondheid en Sport (€ 5,0 miljoen).

Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog niet gerealiseerd zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag € 43,1 miljoen worden in 2022 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren (ter vergelijking in 2021: € 22,4 miljoen). Dit is een normaal verschijnsel bij grote infrastructurele projecten.

Onderuitputting kapitaallasten

Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2023 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten. Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting van €0,9 miljoen worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering op deze regel vormen kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden verrekend met de bestemmingsreserve "kapitaallasten onderwijs": realisaties worden daaruit gedekt en onderuitputtingen worden aan de reserve toegevoegd.
De verwerking in begroting 2023 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Nadere toelichting op de investeringen

Programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Op dit programma zijn duurzaamheidsinvesteringen, investeringen in machines en inrichting van kantoorhuisvesting en het wagenpark begroot. Deze zullen niet in 2022 tot uitvoering komen c.q. geleverd worden. Het gaat om een totaal begroot bedrag van € 3,5 miljoen. Voor € 2,5 miljoen betreft het kredieten voor de kantoorhuisvesting. Hier wordt zeer terughoudend mee omgegaan in afwachting van de huisvestingsplannen en het niet-uitgevoerde krediet wordt doorgeschoven naar 2023

Programma S02 Bereikbaarheid

Van de kredieten op het gebied van Bereikbaarheid is € 18,6 nog onderhanden. Deze onderuitputting zal vanaf 2023 worden geactiveerd. Het betreft onder andere het project Blauwe Golven.

Programma S04 Onderwijs

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 22,7 miljoen zal (conform planning) in 2023 en/of 2024 worden geactiveerd. Ten laste van deze onderuitputting en van het MIP 2023 en 2024 komen de reeds gemaakte en als OHA verantwoorde kosten van € 23,4 miljoen. De grootste investeringen die niet volledig uitgegeven gaan worden betreft de nieuwbouw voor de Parkschool en islamitische basisschool ibn-i Sina die niet volledig in 2022 opgeleverd worden. Daarnaast zijn er ook nog onderhanden bestedingen die betrekking hebben op de ventilatie van bestaande scholen. Tot slot is de Sporthal Middachtensingel een in het oog springende investering met een functie binnen het programma onderwijs, die hieronder nader wordt toegelicht.

Sporthal Middachtensingel

In de tweede helft van 2022 is gestart met de bouw van sporthal Middachtensingel. Het gebouw komt in de vastgoedportefeuille van de gemeente; Sportbedrijf Arnhem exploiteert de hal. Belangrijkste gebruikers overdag worden de leerlingen van VSO Mariëndael, Ibn-ISina en de Parkschool. In de avonden en weekenden verhuurt het sportbedrijf de hal aan verenigingen, voor zowel trainingen als wedstrijden. Derhalve wordt ook geïnvesteerd in een tribune en kantinevoorzieningen. Voor de realisatie is in het kader van circulariteit gebruik gemaakt van oude kanaalplaat vloeren uit het provinciehuis, iets wat nog niet eerder in Arnhem is vertoond. In de marktsituatie zoals deze in 2022 was, is het niet mogelijk gebleken vaste prijsafspraken te maken. Zodoende is opdracht verstrekt met afspraak over verrekening van prijsstijgingen van de hoofdopdracht conform de BDB-index en deels verrekening van veranderende materiaalkosten van o.a. staal en hout. De prijsstijgingen zijn tot op zekere hoogte voorzien in het projectbudget, vooralsnog is het de verwachting dat het project binnen de gestelde financiële kaders afgerond kan worden. De oplevering voor de sporthal staat voor de uitvoerende partijen gepland op augustus 2023, dit staat onder druk in verband met krapte op de arbeidsmarkt en van materialen.

Programma S05 Cultuur

Museum Arnhem

In mei 2022 is Museum Arnhem na een grootschalige renovatie weer voor het publiek geopend. Zoals eerder gemeld in de Begroting 2023 zijn als gevolg van onder andere hogere bouwkosten, onvoorziene werkzaamheden bij de restauratie van het rijksmonumentale deel en de langere bouwtijd de bouwkosten uiteindelijk € 550.000 hoger uitgekomen, deze kosten zijn in 2022 geactiveerd waarmee ook financieel gezien het project vernieuwing museum Arnhem is afgerond.

Stadstheater

In februari 2022 heeft de raad ingestemd met het voorstel om de grote en kleine zaal van het Stadstheater te vernieuwen. Op 19 oktober 2022 heeft de raad vervolgens ingestemd met verstrekken van een investeringskrediet voor de volledige vernieuwing van het Stadstheater. Eind 2022 is een ontwerpteam geselecteerd op basis van hun ingediende ontwerpvisie. De planning is dat in september 2023 het Stadstheater sluit om na de verbouwing in 2027 weer de deuren van het vernieuwde theater te openen.

Programma S06 Zorg

De onderuitputting van € 5,3 miljoen wordt veroorzaakt door de met spoed gerealiseerde investeringen als gevolg van de vluchtelingencrisis. De raad is hierover geïnformeerd, maar het krediet kon niet meer in de 2022 begroting worden verwerkt. Het betreft de investeringen in de Doorwerthlaan (verbouwing en portocabins).

Programma S09 Gezondheid en sport

Zwembad Valkenhuizen

In 2021 is fase 1 van het zwembad Valkenhuizen (nieuwbouw) afgerond, opgeleverd en geactiveerd. Na de ingebruikname is gebleken dat de klimaatinstallatie niet afdoende is, hier is in 2022 uitgebreid onderzoek naar gedaan en een beeld van de benodigde aanpassingen ontstaan. Dit wordt in 2023 verder opgepakt. Zodra duidelijk is wat hiervan de (financiële) consequenties zijn, zal de raad hierover geïnformeerd worden. De planning voor fase 2 was dat deze in 2022 afgerond zou worden, deze fase bestaat uit het slopen van het oude bad en herstellen buitenterrein. Door krapte op de arbeidsmarkt en nader technisch onderzoek naar het regenwaterdepot in het oude bad is deze fase nog niet afgerond. Inmiddels is de ombouw van het waterdepot in uitvoering en wordt aansluitend in 2023 het buitenterrein gerealiseerd. De prijsstijgingen in de afgelopen periode hebben ook effect op fase 2, de effecten hiervan zullen begin 2023 duidelijk zijn en in de hiervoor gebruikelijke rapportages gemeld worden.

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de door de gemeenteraad vastgestelde beleidsdoelen van de gemeente.
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2022.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016 zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken burgers of organisaties. Bij veel subsidieregelingen wordt er door het college een subsidieplafond bepaald; dit is het maximale bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak beschikbaar is voor subsidieverstrekking op grond van de betreffende regeling.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één organisatie is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan uitvoeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting Definitief 2022	Rekening 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Subsidieregeling	**14.069**	**13.052**	**1.017**
Begroting	**81.458**	**81.106**	**352**
Incidenteel	**5.989**	**10.156**	**-4.168**
Afwikkeling voorgaande jaren	**0**	**-671**	**671**
Gerealiseerd resultaat	**101.515**	**103.643**	**-2.128**

In bovenstaande tabel is de subsidieverstrekking 2022 per grondslag weergegeven.
In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2022 is in totaal voor € 103,6 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan ruim € 81 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Bij de incidentele subsidieverstrekking is het budget met € 4,2 miljoen overschreden. Dit betekent niet dat er voor de subsidieverstrekking geen dekking was. Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze vooraf lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Incidentele subsidies die gedurende het jaar worden verstrekt, worden veelal gedekt uit regulier programmabudget; de begroting wordt hierbij niet altijd omgezet van programmabudget naar subsidiebudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
In 2022 zijn onder andere incidentele subsidies verstrekt voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen, voor de integrale aanpak zwerfjongeren en voor de organisatie van het WK Volleybal.

Het bedrag bij afwikkeling voorgaande jaren betreft (gesaldeerde) verrekeningen naar aanleiding van subsidievaststellingen over dossiers uit eerdere jaren. Uit de verantwoording van de subsidieontvanger kan blijken dat er meer of minder activiteiten zijn uitgevoerd dan werd verwacht, of dat er meer of minder middelen nodig waren dan werd verwacht voor het uitvoeren van de activiteiten. De subsidie wordt dan hoger of lager vastgesteld dan het bedrag dat eerder voorlopig was toegekend en uitbetaald.

Voor een verdere toelichting op de verstrekte subsidies met de grondslag subsidieregeling en begroting, wordt verwezen naar de volgende onderdelen in deze paragraaf.

Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies van dit jaarverslag. Tevens is er op het open data portaal van de gemeente een subsidieregister beschikbaar met een ruwe dump van de data over de subsidieverstrekking 2022. Deze data zijn een verbijzondering van de gegevens zoals opgenomen in de jaarstukken.

Subsidieregelingen

Op grond van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016 zijn er in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld.
In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2022 subsidie aan te vragen was.

Bij een aantal regelingen heeft er een overschrijding van het begrote budget plaatsgevonden. Ook in die gevallen is het verstrekte subsidiebedrag wel binnen het door het college vastgestelde subsidieplafond gebleven. De overschrijding van de begroting is te verklaren door:

- Voor sommige regelingen is een jaaroverstijgend subsidieplafond vastgesteld, voor de gehele looptijd van de regeling. Het subsidieplafond wordt dan in de begroting verdeeld over meerdere jaren, maar loopt niet altijd (precies) gelijk aan de subsidieverstrekking op grond van de betreffende regeling. Dit is het geval bij de regelingen Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen, Culturele festivals en publieksevenementen - Covid 19, Energiescan bedrijven, Initiatieven klimaatadaptatie, Transitie cultuur en Arnhemse makers en culturele organisaties - Covid 19.
- Het beschikbare budget / het vastgestelde subsidieplafond is in de begroting niet volledig aangemerkt als subsidiebudget, waardoor het in onderstaande tabel niet als zodanig gepresenteerd wordt. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget. Dit geldt voor de regelingen Amateurkunst, Wijkinitiatieven en Voorschools aanbod. Bij de subsidieregeling Voorschools aanbod is er geen subsidieplafond van toepassing, maar wordt de subsidieverstrekking gebaseerd op het aantal kinderen dat gebruikmaakt van voorschools aanbod.

	Begroting Definitief 2022	Rekening 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Reg Aanjaagfonds	**175**	**34**	**141**
Reg Aanpak voortijdig schoolverlaten	**937**	**860**	**77**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**161**	**-6**
Reg Burgerkracht	**175**	**131**	**44**
Reg Circulaire initiatieven	**100**	**25**	**75**
Reg Collectieve aanpak particuliere woningen Arnhem-Oost (SEWA)	**262**	**17**	**245**
Reg Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen	**50**	**53**	**-3**
Reg Culturele festivals en publiekevenementen – Covid-19	**0**	**14**	**-14**
Reg Duurzame projecten	**285**	**285**	**0**
Reg Eetbare stad	**25**	**14**	**11**
Reg Elektrische brommers snorfietsen en fietsen	**203**	**135**	**67**
Reg Energiescan Bedrijven	**0**	**2**	**-2**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**180**	**289**	**-109**
Reg Nationaal Programma Onderwijs 2022 t/m Juli 2023	**2.564**	**1.935**	**628**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**310**	**290**	**20**
Reg Preventie Huiselijk geweld en kindermishandeling	**150**	**150**	**0**
Reg Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1, Publieksevenementen	**284**	**159**	**125**
Reg Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2, Culturele projecten	**253**	**252**	**1**
Reg Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke projecten	**700**	**700**	**0**
Reg Scouting	**27**	**27**	**0**
Reg Sport	**37**	**29**	**8**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**390**	**328**	**62**
Reg Transitie Cultuur en Arnhemse makers en culturele organisaties - Covid-19	**880**	**894**	**-14**
Reg Voorschools aanbod	**4.502**	**4.666**	**-164**
Reg Werkinvesteringsfonds	**766**	**736**	**31**
Reg Wijkinitiatieven	**658**	**865**	**-208**
Gerealiseerd resultaat	**14.069**	**13.052**	**1.017**

Begrotingssubsidies

Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat met het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is een grondslag voor subsidieverstrekking verkregen. Binnen het maximale bedrag mag het college besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.

Bij het opstellen van de primitieve begroting is niet altijd al bekend door welke organisaties en voor welk bedrag er begrotingssubsidie aangevraagd en toegekend gaat worden. En ook na de initiële subsidiebeschikking worden soms extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd. Als ophogen van het maximale bedrag aan begrotingssubsidie wenselijk is, wordt dit gedurende het jaar bij een verzamelbesluit aan de raad voorgelegd.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de begrote en gerealiseerde begrotingssubsidies over 2022.

Bij een aantal organisaties is het toegekende bedrag aan begrotingssubsidie hoger dan begroot. Bij deze organisaties is aan het einde van het jaar (aanvullende) subsidie toegekend, waardoor het niet meer mogelijk was om ophoging van het maximale bedrag aan begrotingssubsidie aan de raad voor te leggen. De middelen waren wel beschikbaar als regulier programmabudget, maar zijn in de begroting niet aangemerkt als budget voor begrotingssubsidie.

In de lijst is ook de ontvanger 'Subsidies alg' opgenomen. Deze fictieve ontvanger wordt in de financiële administratie gebruikt voor budget dat nog niet voor een specifieke organisatie bestemd is.

	Begroting Primitief 2022	Begroting Definitief 2022	Rekening 2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	**125**	**128**	**128**	**0**
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	**6**	**6**	**0**	**6**
Arnhemse Sport Federatie	**12**	**22**	**22**	**0**
Bijzonder in Arnhem	**0**	**2**	**2**	**0**
Centrum voor Activerend Werk	**137**	**310**	**310**	**0**
Coöperatie Dorpsplatform Elden U.A	**0**	**0**	**6**	**-6**
Courage Events	**0**	**30**	**30**	**0**
De Helling Exp.Werkplaats	**91**	**92**	**92**	**0**
De Nieuwe Oost	**85**	**85**	**85**	**0**
De Onderwijsspecialisten	**122**	**0**	**0**	**0**
De Opgroeiwinkel	**11**	**0**	**0**	**0**
Diverzo, COC Midden-Gelderland	**11**	**11**	**11**	**0**
Dorpsraad Schaarsbergen	**0**	**5**	**5**	**0**
Elderveld Wijkplatform	**0**	**17**	**17**	**0**
Expertise Centrum Samenleving	**0**	**20**	**0**	**20**
Groepspraktijk van Verloskundigen	**0**	**18**	**18**	**0**
Indigo	**135**	**14**	**0**	**14**
IVIO-Opleidingen	**179**	**179**	**179**	**0**
KIES voor de kinderen	**0**	**31**	**31**	**0**
Kluppluz BV	**282**	**341**	**341**	**0**
Leger des Heils Gelderland	**492**	**497**	**493**	**4**
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	**35**	**26**	**26**	**0**
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	**382**	**431**	**431**	**0**
MEE Gelderse Poort	**139**	**139**	**140**	**-1**
Pactum	**1.728**	**1.722**	**1.577**	**145**
Pro Persona Arnhem	**31**	**182**	**165**	**17**
Recreatieve Vereniging Craneveer	**0**	**0**	**8**	**-8**
Reg Opleids.centr Graafschap College	**41**	**41**	**41**	**0**
REIJE Energiediensten BV	**0**	**80**	**80**	**0**
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	**280**	**280**	**235**	**45**
Rijn Ijssel Roc	**967**	**922**	**922**	**0**
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	**11**	**11**	**11**	**0**
Scalabor	**203**	**170**	**108**	**62**
SIMON scholen	**59**	**74**	**74**	**0**
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	**33**	**34**	**34**	**0**
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.634**	**17.396**	**17.970**	**-573**
St Jonge Alleenstaande moeders	**0**	**56**	**55**	**0**
ST Toneelgroep Oostpool	**69**	**69**	**69**	**0**
St Vrienden van de Ernemse Optog	**0**	**5**	**0**	**5**
St. 2GetThere Arnhem	**366**	**0**	**0**	**0**
St. Airborne Museum	**254**	**254**	**253**	**1**
St. Airborne Region	**0**	**80**	**73**	**8**
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	**10**	**0**	**0**	**0**
St. BBA	**104**	**104**	**100**	**4**
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	**52**	**52**	**50**	**2**

St. Bewoners Spijkerkwartier	0	38	38	0
St. Bewoners Vredenburg	0	0	18	-18
St. Bewonersplatform Rijkerswoerd	0	0	34	-34
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	149	167	164	3
St. Bridge to Liberation	0	410	410	0
St. Buddy to Buddy Nederland	0	55	0	55
St. CASA	21	21	21	0
St. Catharina	1	0	0	0
St. Citymarketing Arnhem	330	330	325	5
St. Culturele Evenementen Arnhem	36	36	34	3
St. De Innovatiefabriek Arnhem	50	50	50	0
St. De Instap	44	241	241	0
St. De Klup	16	16	16	0
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	419	391	391	0
St. Eusebius	294	335	335	0
St. Fashion Festival Arnhem	50	50	50	0
St. Flores Onderwijs	727	744	744	0
St. Focus Filmtheater	707	643	641	2
St. Gym & Turnen Arnhem	119	123	128	-6
St. Halt, team Gelderland	21	21	21	0
St. Het Droombankje	0	283	283	0
St. Het Huis van Puck	218	218	217	1
St. Het Huurdershuis	0	0	0	0
St. Humanitas	51	51	12	39
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	29	29	29	1
St. Introdans	120	120	118	2
St. IrisZorg	4.733	4.836	4.836	0
St. Jacobiberg	229	228	215	14
St. Jeugdland	66	69	69	0
St. KAB Posttheater	203	203	203	0
St. Koningsdag Arnhem	0	10	10	0
St. Kruispunt	211	236	234	2
St. Leergeld Arnhem	320	81	81	0
St. Luxor Live	420	416	416	0
St. Moviera	3.460	3.460	3.426	34
St. Museum Arnhem	3.594	4.343	4.301	42
St. Musis en Stadstheater	7.277	7.224	7.224	0
St. Natuurcentrum Arnhem	1.990	1.990	1.983	7
St. Omars Gym	23	23	0	23
St. Ome Joop's Tour	22	22	22	0
St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380	380	0
St. Ontwerp Platform Arnhem	0	20	20	0
St. Pas	2.157	2.188	2.252	-64
St. Peutercentra Arnhem	1.425	154	154	0
St. Phion	70	70	70	0
St. Platform Binnenstad Arnhem	52	52	245	-193
St. PRAGO	101	101	101	0
St. Present	0	21	21	0
St. Productiehuis Plaatsmaken	187	192	192	0
St. Rijnstad	8.134	8.846	8.700	146
St. Rijnstate Ziekenhuis	53	117	117	0
St. Rozet	8.938	9.106	8.880	226
St. School's cool Arnhem	1	0	0	0
St. Sinterklaasintocht Arnhem	3	3	3	0

St. SLAK	206	206	206	0
St. Sonsbeek & State of Fashion	433	433	433	0
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	509	516	516	0
St. Stoelenproject De Duif	229	234	232	2
St. Streekomroep Middel Gelderland	131	131	131	0
St. VanHarte	9	9	0	9
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	2.967	2.967	2.885	81
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	19	22	22	1
St. Vitale Verbindingen	180	180	178	2
St. Vitesse Betrokken	59	81	72	9
St. Vluchtelingenwerk Nederland	0	498	498	0
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	294	0	0	0
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	2	2	2	0
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.159	2.163	2.163	0
St. Wonen in Kronenburg Appelgaard	0	12	12	0
St. Zwembad Klarenbeek	330	321	305	16
Stichting Buddy to Buddy Arnhem	0	0	55	-55
Stichting HAN Hydromotive	0	10	10	0
Stichting Het Huurdershuis	52	52	50	2
Stichting Schakel025	126	127	126	0
Subsidies Alg	310	184	0	184
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	356	356	308	48
Vereniging Hoogstede-Klingelbeek	0	3	3	0
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	0	22	22	0
VGGM	1	0	0	0
VMBO 'T Venster	10	0	0	0
Voedselbank Arnhem	30	30	0	30
Vrijwilligersgala On Ganse	0	18	18	0
Wijkv. Penseelstreek Hoogkamp	0	0	10	-10
Wijkvereniging Angerenstein	0	4	4	0
Wijkvereniging Burgemeesterskwartier	0	7	7	0
Wijkvereniging De Oostelaar	0	15	15	0
Wijkvereniging Elderveld	16	16	15	1
Wijkvereniging Molenbeke	0	2	2	0
Wijkvereniging Paasberg Wellenstein	0	2	2	0
Wijkvereniging Schuytgraaf	16	18	18	0
Wijkvereniging Transvaal	0	0	2	-2
Youth for Christ Nederland	84	85	85	0
Zorgbelang Inclusief	233	36	36	0
Gerealiseerd resultaat	79.301	81.458	81.106	352

Ontwikkelingen

Kostenstijgingen bij subsidiepartners

De sterk gestegen kosten raken ook onze subsidiepartners. De loon- en prijsontwikkeling voor 2022 is hoger uitgevallen dan waar in de Begroting 2022 bij de indexatie van subsidiebudgetten rekening mee is gehouden. Om ervoor te zorgen dat onze subsidiepartners hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners is bij de Begroting 2023 besloten om over 2022 een aanvullende compensatie toe te kennen. Deze aanvullende compensatie wordt toegekend in 2023 en is vooralsnog incidenteel. Daarnaast geldt een structurele compensatie voor de verwachte loon- en prijsstijgingen in 2023. Bij de Perspectiefnota 2024-2027 wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn voor toekennen van een structurele aanvullende compensatie om de gestegen kosten van subsidiepartners op te kunnen vangen.

Voor kleinere maatschappelijke organisaties in de stad die geen begrotingssubsidie ontvangen is een subsidieregeling ingesteld voor ondersteuning bij het betalen van de energierekening. Organisaties die voldoen

aan de voorwaarden kunnen voor de periode van 1 oktober 2022 tot 31 december 2023 compensatie op hun energiekosten aanvragen.

Nieuwe wijze subsidiëring sociale basis
Om te zorgen dat we ook in de toekomst de goede dingen kunnen doen voor de Arnhemmers, hebben we de afgelopen jaren gewerkt aan een nieuwe visie op het sociaal domein en de sociale basis. We zijn bezig met het implementeren van deze visie. Daarvoor is het belangrijk om de manier waarop de gemeente werkt met subsidies aan te laten sluiten op wat we breder in het sociaal domein en specifiek in de sociale basis willen bereiken. We werken daarom hard aan het versterken van onze subsidieorganisatie en proces zodat we initiatieven die een bijdrage leveren aan onze sociale basis beter kunnen monitoren en beoordelen. Naar verwachting kan het voorstel hiervoor in het voorjaar van 2023 aan het college worden voorgelegd. Na de bespreking en besluitvorming gaan we aan de slag om deze werkwijze te implementeren. Gedurende dit proces zal ook duidelijk worden wat de impact is op bestaande subsidies. We bekijken welke onderdelen van de nieuwe aanpak al verwerkt kunnen worden in lopende subsidieafspraken.

Algemene subsidieverordening Arnhem
Op 17 februari 2022 heeft de gemeenteraad een gewijzigde Algemene subsidieverordening (ASV) vastgesteld. In deze verordening zijn algemene regels opgenomen die in Arnhem gelden voor het aanvragen en toekennen van subsidie. Een aantal beleidsinhoudelijke ontwikkelingen omtrent onder meer inclusie en diversiteit, wijkgericht werken, duurzaamheid en een gezonde leefomgeving waren nog niet geregeld in de ASV. Met de gewijzigde ASV krijgt het college de mogelijkheid om aan deze aspecten voorwaarden te stellen bij subsidieverstrekking voor activiteiten. Ook wordt met de gewijzigde ASV tegemoetgekomen aan de wens vanuit de uitvoeringspraktijk om de regellast voor de verantwoording te verminderen, door het bedrag waarboven een controleverklaring van de accountant verplicht is te verhogen (van € 50.000 naar € 100.000).
Tijdens de raadsbehandeling is door de portefeuillehouder Financiën de toezegging gedaan dat er jaarlijks steekproeven gehouden worden, om zo het toegenomen risico op onrechtmatigheid te verminderen.
Aan deze toezegging is met ingang van 2022 invulling gegeven door jaarlijks willekeurig een dossier te trekken uit de groep die voor de wijziging van de ASV wel een controleverklaring aan moest leveren. De organisatie die uit de steekproef komt dient alsnog een controleverklaring te kunnen overleggen. We vergoeden de kosten van de controleverklaring.

Gevolgen coronacrisis
Tijdens de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel subsidiepartners zijn die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. We zijn coulant omgegaan met subsidieverstrekking om de gevolgen van de coronamaatregelen voor deze organisaties zoveel als mogelijk te verzachten. Subsidiepartners hebben de ruimte gekregen om de ontvangen subsidie anders in te zetten dan waarvoor deze in eerste instantie was aangevraagd, of om ontvangen subsidie door te schuiven naar een volgend jaar. We blijven de gevolgen van corona monitoren en kijken wat nodig is voor de partijen in de stad.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Terugblik ambtelijke integriteit 2022

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

I*ntegriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes*

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau. Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductie nieuwe medewerkers en ambtseedbijeenkomst

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiebijeenkomst, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar de ambtseedbijenkomst.
Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Raadszaal, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Na de coronaperiode, waarin dit format was aangepast naar een livestream-teams-event vanuit de Raadszaal, hebben in 2022 vier bijeenkomsten weer ‘live’ plaatsgevonden. De inhoud van de bijeenkomst wordt in 2023 aangepast en ingepast aan het hieronder beschreven onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers, zodat een aaneensluitend en logisch totaalprogramma ontstaat.

Bewustwording Integriteit 'van sollicitatie tot exitgesprek'
Voor de introductie van nieuwe medewerkers is een projectgroep opgericht om dit proces verder (inclusief) vorm te geven en in te richten. Een goed introductieproces begint al voor de indiensttreding. Het proces op dit moment is niet eenduidig en uniform. Afhankelijk van de afdeling waar een medewerker komt, vindt wel of geen introductie plaats. Gemeentebreed gaan we naar een passend introductieproces, waarin alle aspecten worden meegenomen en dat voor iedereen passend is. Denk hierbij aan het inwerken op functie, systemen en team, maar ook aan het aanbieden in verschillende vormen (digitaal, op papier en fysiek). Dit alles met als doel dat nieuwe collega's zich al welkom voelen voordat ze in dienst treden, zodat ze zich snel onderdeel voelen van de totale organisatie.
In 2022 is een pre- en introductieprogramma voor nieuwe medewerkers ontwikkeld, welke in 2023 gefaseerd wordt uitrolt en waarbinnen het thema integriteit als vast onderdeel is opgenomen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing
De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers heeft geleid tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Online personeelsbijeenkomsten
In 2022 hebben een vijftal online personeelsbijeenkomsten plaatsgevonden. In iedere uitzending is aandacht besteed aan het onderwerp 'Lekker werken aan de Ambities van Arnhem' waarin o.a. door de gemeentesecretaris is gesproken over het belang van een open organisatiecultuur en een veilige respectvolle samenwerking. Ook aan de orde kwamen thema's als digitale weerbaarheid het medewerkersonderzoek en de rol van de vertrouwenspersonen.

Regeling melden vermoeden misstand
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand, oftewel 'de klokkenluidersregeling'). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De 'Regeling melden vermoeden misstand' is in 2021 aangevuld en gepubliceerd op overheid.nl (de 'wettenbank'). Ook op de gemeentelijke website is een verwijzing naar- en een korte uitleg over deze regeling opgenomen (onder 'Organisatie', 'Visie op personeel').

De gemeente kent twee vertrouwenspersonen integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken en eventueel ook vertrouwelijk een melding van een integriteitsschending kunnen doen. Het is belangrijk dat deze interne vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit, en heeft tevens voor de organisatie een signaleringsfunctie in algemene zin met betrekking tot

In 2022 hebben medewerkers een tiental keer een gesprek gevoerd met een vertrouwenspersoon integriteit. Deze gesprekken hebben niet tot een melding van de integriteitsschending door deze medewerkers geleid. Wel verwees de vertrouwenspersoon in een aantal gevallen een medewerker naar een andere functionaris binnen de organisatie, bij wie de medewerker met zijn/haar vraag of probleem voor ondersteuning terecht zou kunnen.

Onderzoeken op basis van het onderzoeksprotocol
Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.

In het verslagjaar 2022 hebben vijf onderzoeken plaatsgevonden op basis van het Onderzoeksprotocol. Daarvan is één keer vast komen te staan dat er sprake was van een integriteitsschending, waarbij een 'enige en laatste waarschuwingsbrief' is gestuurd en tevens als maatregel is opgelegd dat de werknemer minimaal één jaar geen

hogere inschaling krijgt. Twee onderzoeken lopen nog. In twee gevallen is vastgesteld dat er geen sprake was van een integriteitsschending.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Op verzoek van het management, is door het Bureau Governance & Integrity een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie) opgesteld. Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vonden een aantal gesprekken plaats om een vollediger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. In de loop van 2023 worden de resultaten van deze systeemanalyse samen met de reactie van het college aangeboden aan de raad.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover transparant te zijn en verantwoording af te leggen.

De wetgever heeft met diverse wet- en regelgeving kaders gesteld aan het handelen van de politiek en het bestuur. In gedragscodes wordt deze regelgeving vertaald in praktische regels voor de diverse gremia.

De gemeenteraad en het college van B&W hebben afgelopen jaar in gezamenlijk proces, begeleid door het bureau Governance & Integrity, hun gedragscodes geactualiseerd en vastgesteld. De raad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester hebben ieder een eigen gedragscode. De gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

Naast de regels is het van belang om met elkaar in gesprek te blijven over de dilemma’s die men tegenkomt in de uitvoering hun verantwoordelijkheid. Door een veilig klimaat te creëren om dilemma’s te bespreken kan men elkaar helpen om het goed te doen.

College van burgemeester en wethouders
- De leden van het college hadden in totaal 58 nevenfuncties, waarvan 53 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2022 géén geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem.

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Dit geldt vanaf de jaarrekening 2022. In deze paragraaf wordt hierop teruggeblikt.

Juridische zaken

In 2022 is de Wet open overheid (Woo) ingevoerd, voor wat betreft de passieve informatieplicht. De actieve informatieplicht zal de komende jaren stapsgewijs in werking treden. Woo-verzoeken worden nu verplicht gepubliceerd op internet. Hier hadden we met de afhandeling van de Wob-verzoeken al ervaring mee opgedaan. We hebben het proces verbeterd met het aanstellen van contactpersonen. Het blijft een arbeidsintensief proces voor de gehele organisatie.

Informatie en automatisering

Onze opzet is om zoveel mogelijk informatie met de stad te delen daarmee nieuwe toepassingen te laten ontstaan, bestuurlijke transparantie te vergroten en tot betere besluitvorming te komen. Vanuit deze opzet hebben we dit jaar vooruitlopend op de Wet open overheid (Woo) onze Wob-verzoeken actief openbaar gemaakt door deze op ons opendata website te publiceren. Het proces van publiceren van Wob/Woo- verzoeken is ingericht met een ondersteuningsteam om het proces effectiever te laten verlopen. Verder zijn er dit jaar twee Woo-contactpersonen aangesteld, hebben we extra datasets gepubliceerd en zijn er activiteiten uitgevoerd ter voorbereiding van de Woo door onder andere de achterliggende techniek van de website te verbeteren én datasets te publiceren.

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting
2. Balans en de toelichting
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Overzicht baten en lasten per programma

Omschrijving		Begroot 2022 Prim			Begroot 2022 Def			Rekening 2022			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Lasten/baten											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	88,9	521,8	432,9	89,1	571,8	482,7	92,3	587,5	495,2	12,5
S01	Veiligheid	19,4	2,5	-16,9	22,6	4,8	-17,8	22,9	5,1	-17,7	0,1
S02	Bereikbaarheid	22,9	7,7	-15,2	23,7	7,7	-16,0	21,6	7,3	-14,3	1,7
S03	Economie	7,0	1,0	-6,0	8,3	1,2	-7,1	8,1	1,2	-6,8	0,2
S04	Onderwijs	19,6	2,5	-17,1	21,3	4,8	-16,5	23,5	4,8	-18,7	-2,2
S05	Cultuur	34,7	6,5	-28,2	36,2	7,5	-28,7	36,2	8,1	-28,1	0,6
S06	Participatie en armoedebestrijding	166,4	114,1	-52,3	172,7	120,3	-52,4	169,6	114,9	-54,7	-2,3
S07	Zorg	58,5	4,9	-53,6	76,6	17,5	-59,1	63,6	5,3	-58,3	0,8
S08	Welzijn en inclusie	23,8	0,9	-22,9	38,4	12,4	-26,0	37,9	13,8	-24,1	2,0
S09	Gezondheid en sport	22,3	3,1	-19,3	25,9	6,1	-19,8	25,3	5,6	-19,7	0,1
S10	Klimaat, energie en milieu	5,4	0,2	-5,2	10,9	6,0	-4,9	5,9	1,2	-4,7	0,2
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	38,6	33,9	-4,7	44,8	42,1	-2,7	26,0	16,6	-9,4	-6,7
S12	Wonen en leefomgeving	41,0	41,0	-0,1	41,9	43,4	1,5	37,7	43,5	5,8	4,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**548,6**	**740,0**	**191,4**	**612,5**	**845,6**	**233,1**	**570,4**	**814,9**	**244,5**	**11,3**
GEB1	CSA	30,6	10,5	-20,1	31,4	10,6	-20,8	29,4	10,7	-18,7	2,1
GEB2	Noordwest	29,3	1,8	-27,5	32,7	1,9	-30,8	31,4	1,9	-29,5	1,3
GEB3	Noordoost	23,9	1,6	-22,3	25,9	1,8	-24,2	24,5	1,7	-22,8	1,3
GEB4	Presikhaaf	23,7	2,0	-21,7	27,1	2,2	-24,9	26,2	2,2	-24,1	0,8
GEB5	Malburgen	36,3	4,0	-32,3	39,9	4,2	-35,8	37,9	4,2	-33,7	2,1
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23,8	2,6	-21,3	26,0	2,7	-23,4	25,0	2,7	-22,3	1,1
GEB7	De Laar/Elden	17,2	1,3	-15,9	18,8	1,4	-17,4	18,2	1,3	-16,8	0,6
GEB8	RKV	27,4	1,1	-26,3	29,1	1,2	-27,9	26,0	1,3	-24,8	3,2
Subtotaal Wijk programma's		**212,3**	**24,9**	**-187,4**	**231,0**	**25,8**	**-205,1**	**218,6**	**25,9**	**-192,7**	**12,5**
Toevoegingen/onttrekkingen aan reserve											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	19,9	23,0	3,2	34,0	35,9	1,9	52,0	43,5	-8,5	-10,4
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	0,8	1,1	0,3	0,8	1,1	0,3	-0,1
S02	Bereikbaarheid	6,8	8,1	1,3	7,9	8,9	1,0	8,9	8,1	-0,8	-1,8
S03	Economie	0,2	0,7	0,5	0,2	0,7	0,5	0,4	0,7	0,4	-0,2
S04	Onderwijs	9,0	7,8	-1,2	9,8	7,9	-1,9	9,8	9,9	0,1	2,0
S05	Cultuur	1,4	1,0	-0,4	4,5	5,0	0,5	4,3	4,9	0,6	0,1
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,6	1,5	1,0	4,2	7,0	2,8	4,5	7,0	2,5	-0,3
S07	Zorg	12,5	0,4	-12,2	13,1	0,9	-12,2	21,3	0,8	-20,4	-8,3
S08	Welzijn en inclusie	0,0	0,2	0,2	2,6	2,3	-0,3	3,4	2,0	-1,4	-1,1
S09	Gezondheid en sport	0,5	0,3	-0,1	0,8	1,0	0,2	0,8	1,0	0,2	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	6,3	6,7	0,4	7,1	6,7	-0,4	-0,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,2	0,1	-0,1	7,3	3,6	-3,7	5,1	7,3	2,2	5,9
S12	Wonen en leefomgeving	4,0	5,6	1,5	5,7	7,0	1,4	8,7	6,2	-2,5	-3,8
Subtotaal Stedelijke programma's		**55,0**	**52,1**	**-2,9**	**97,1**	**88,0**	**-9,1**	**127,0**	**99,3**	**-27,7**	**-18,6**
GEB1	CSA	0,8	0,2	-0,6	1,8	1,2	-0,6	1,9	1,3	-0,7	0,0
GEB2	Noordwest	0,1	0,0	0,0	0,7	0,5	-0,2	0,5	0,9	0,4	0,6
GEB3	Noordoost	0,1	0,0	0,0	0,6	0,5	-0,1	0,5	0,5	0,0	0,1
GEB4	Presikhaaf	0,1	0,0	-0,1	0,8	0,6	-0,2	0,5	0,6	0,1	0,3
GEB5	Malburgen	0,2	0,1	-0,1	1,3	1,0	-0,4	1,0	1,0	0,0	0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,3	0,2	-0,1	0,7	0,9	0,2	0,7	0,7	0,0	-0,2
GEB7	De Laar/Elden	0,1	0,1	0,0	0,4	0,3	-0,1	0,4	0,4	-0,1	0,0
GEB8	RKV	0,1	0,0	0,0	0,6	0,6	-0,1	0,6	0,6	0,0	0,1
Subtotaal Wijk programma's		**1,7**	**0,7**	**-1,0**	**7,0**	**5,5**	**-1,5**	**6,2**	**6,0**	**-0,2**	**1,2**
Totaal		**817,7**	**817,7**	**0,0**	**947,6**	**965,0**	**17,4**	**922,3**	**946,1**	**23,8**	**6,4**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2022 start			Begroot 2022 definitief			Rekening 2022			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Bedragen x € 1.000.000											
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	0,0	58,6	58,6	0,0	58,6	58,6	0,0	58,6	58,6	0,0
S00	Algemene uitkeringen	0,0	449,2	449,2	0,0	504,6	504,6	0,0	521,6	521,6	17,0
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,0	1,0	0,0	1,1	1,1	0,0	0,9	0,9	-0,2
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	11,7	11,7	0,0	6,3	6,3	0,0	5,3	5,3	-1,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**0,0**	**521,8**	**521,8**	**0,0**	**571,7**	**571,7**	**0,0**	**587,5**	**587,5**	**15,8**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	68,0	0,0	-68,0	67,6	0,0	-67,6	71,2	0,0	-71,2	-3,6
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,2	0,0	-0,2	0,4
S00	Overig	20,3	0,0	-20,3	20,9	0,0	-20,9	20,9	0,0	-20,9	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**88,9**	**521,8**	**432,9**	**89,1**	**571,7**	**482,6**	**92,3**	**587,5**	**495,2**	**12,6**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Totaal saldo lasten en baten

In 2022 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 51,8 miljoen (2021: € 44,1 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 28,0 miljoen (2021: € 22,8 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert ten opzichte van de begroting een voordelig resultaat van € 23,8 miljoen (2021: € 21,3 miljoen). Dit resultaat wordt verrekend met de algemene reserve.

	2022			2021		
	Begroting	Rekening	Afwijking	Begroting	Rekening	Afwijking
Bedragen x € 1.000						
Middelen						
Saldo lasten en baten	***27.941***	***51.823***	***23.882***	***9.471***	***44.135***	***34.664***
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10.569***	***-27.957***	***-17.387***	***-9.471***	***-22.786***	***-13.315***
Gerealiseerd resultaat	**17.371**	**23.866**	**6.495**			**21.349**

Specificatie voor en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2022 Def			Rekening 2022			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Lasten/baten										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	89,1	571,8	482,7	92,3	587,5	495,2	-3,2	15,7	12,5
S01	Veiligheid	22,6	4,8	-17,8	22,9	5,1	-17,7	-0,2	0,3	0,1
S02	Bereikbaarheid	23,7	7,7	-16,0	21,6	7,3	-14,3	2,2	-0,5	1,7
S03	Economie	8,3	1,2	-7,1	8,1	1,2	-6,8	0,2	0,0	0,2
S04	Onderwijs	21,3	4,8	-16,5	23,5	4,8	-18,7	-2,3	0,1	-2,2
S05	Cultuur	36,2	7,5	-28,7	36,2	8,1	-28,1	0,1	0,5	0,6
S06	Participatie en armoedebestrijding	172,7	120,3	-52,4	169,6	114,9	-54,7	3,1	-5,4	-2,3
S07	Zorg	76,6	17,5	-59,1	63,6	5,3	-58,3	13,0	-12,2	0,8
S08	Welzijn en inclusie	38,4	12,4	-26,0	37,9	13,8	-24,1	0,5	1,4	2,0
S09	Gezondheid en sport	25,9	6,1	-19,8	25,3	5,6	-19,7	0,7	-0,5	0,1
S10	Klimaat, energie en milieu	10,9	6,0	-4,9	5,9	1,2	-4,7	5,0	-4,8	0,2
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	44,8	42,1	-2,7	26,0	16,6	-9,4	18,8	-25,5	-6,7
S12	Wonen en leefomgeving	41,9	43,4	1,5	37,7	43,5	5,8	4,2	0,1	4,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**612,5**	**845,6**	**233,1**	**570,4**	**814,9**	**244,5**	**42,1**	**-30,7**	**11,3**
GEB1	CSA	31,4	10,6	-20,8	29,4	10,7	-18,7	2,0	0,1	2,1
GEB2	Noordwest	32,7	1,9	-30,8	31,4	1,9	-29,5	1,3	0,0	1,3
GEB3	Noordoost	25,9	1,8	-24,2	24,5	1,7	-22,8	1,4	0,0	1,3
GEB4	Presikhaaf	27,1	2,2	-24,9	26,2	2,2	-24,1	0,9	-0,1	0,8
GEB5	Malburgen	39,9	4,2	-35,8	37,9	4,2	-33,7	2,1	0,0	2,1
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	26,0	2,7	-23,4	25,0	2,7	-22,3	1,1	0,0	1,1
GEB7	De Laar/Elden	18,8	1,4	-17,4	18,2	1,3	-16,8	0,6	0,0	0,6
GEB8	RKV	29,1	1,2	-27,9	26,0	1,3	-24,8	3,1	0,1	3,2
Subtotaal Wijk programma's		**231,0**	**25,8**	**-205,1**	**218,6**	**25,9**	**-192,7**	**12,4**	**0,1**	**12,5**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	34,0	35,9	1,9	52,0	43,5	-8,5	-18,0	-7,6	10,4
S01	Veiligheid	0,8	1,1	0,3	0,8	1,1	0,3	-0,1	0,0	0,1
S02	Bereikbaarheid	7,9	8,9	1,0	8,9	8,1	-0,8	-1,0	0,8	1,8
S03	Economie	0,2	0,7	0,5	0,4	0,7	0,4	-0,2	0,0	0,2
S04	Onderwijs	9,8	7,9	-1,9	9,8	9,9	0,1	0,0	-2,0	-2,0
S05	Cultuur	4,5	5,0	0,5	4,3	4,9	0,6	0,2	0,1	-0,1
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,2	7,0	2,8	4,5	7,0	2,5	-0,3	0,0	0,3
S07	Zorg	13,1	0,9	-12,2	21,3	0,8	-20,4	-8,2	0,1	8,3
S08	Welzijn en inclusie	2,6	2,3	-0,3	3,4	2,0	-1,4	-0,8	0,3	1,1
S09	Gezondheid en sport	0,8	1,0	0,2	0,8	1,0	0,2	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	6,3	6,7	0,4	7,1	6,7	-0,4	-0,8	0,0	0,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7,3	3,6	-3,7	5,1	7,3	2,2	2,2	-3,7	-5,9
S12	Wonen en leefomgeving	5,7	7,0	1,4	8,7	6,2	-2,5	-3,0	0,8	3,8
Subtotaal Stedelijke programma's		**97,1**	**88,0**	**-9,1**	**127,0**	**99,3**	**-27,7**	**-29,9**	**-11,3**	**18,6**
GEB1	CSA	1,8	1,2	-0,6	1,9	1,3	-0,7	-0,1	-0,1	0,0
GEB2	Noordwest	0,7	0,5	-0,2	0,5	0,9	0,4	0,2	-0,4	-0,6
GEB3	Noordoost	0,6	0,5	-0,1	0,5	0,5	0,0	0,1	-0,1	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,8	0,6	-0,2	0,5	0,6	0,1	0,2	0,0	-0,3
GEB5	Malburgen	1,3	1,0	-0,4	1,0	1,0	0,0	0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,7	0,9	0,2	0,7	0,7	0,0	0,0	0,2	0,2
GEB7	De Laar/Elden	0,4	0,3	-0,1	0,4	0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0
GEB8	RKV	0,6	0,6	-0,1	0,6	0,6	0,0	0,1	0,0	-0,1
Subtotaal Wijk programma's		**7,0**	**5,5**	**-1,5**	**6,2**	**6,0**	**-0,2**	**0,8**	**-0,4**	**-1,2**
Totaal		**947,6**	**965,0**	**17,4**	**922,3**	**946,1**	**23,8**	**25,3**	**-18,9**	**6,4**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2022 definitief			Rekening 2022			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000.000										
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:										
S00	Lokale heffingen	0,0	58,6	58,6	0,0	58,6	58,6	0,0	0,0	0,0
S00	Algemene uitkeringen	0,0	504,6	504,6	0,0	521,6	521,6	0,0	17,0	17,0
S00	Dividend	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	0,0	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,1	1,1	0,0	0,9	0,9	0,0	-0,2	-0,2
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	6,3	6,3	0,0	5,3	5,3	0,0	-1,0	-1,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**0,0**	**571,7**	**571,7**	**0,0**	**587,5**	**587,5**	**0,0**	**15,8**	**15,8**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	67,6	0,0	-67,6	71,2	0,0	-71,2	3,6	0,0	-3,6
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,2	0,0	-0,2	-0,4	0,0	0,4
S00	Overig	20,9	0,0	-20,9	20,9	0,0	-20,9	0,0	0,0	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**89,1**	**571,7**	**482,6**	**92,3**	**587,5**	**495,2**	**3,2**	**15,8**	**12,6**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2022 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt:

Progr.	Omschrijving	Begroot 2022		Rekening 2022	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	14.419	15.836	15.836	-
Div.	Gemeentefonds	-	23.889	22.224	1.665
Div.	Bedrijfsvoering	1.722	1.316	1.316	-0
S00	Solvabiliteit	-	11.972	11.972	0
S00	Post onvoorzien	272	272	4	268
S02	Bereikbaarheid	6.848	7.107	7.375	-268
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	504	720	4.054	-3.334
S03	Evenementen	170	170	358	-188
S04	Onderwijs	8.768	9.393	9.393	-0
S05	Cultureel vastgoed	231	731	731	0
S05/S07	Volkshuisvestingsfonds Arnhem Oost	-	6.084	6.580	-496
S07	WMO en jeugdzorg	5.611	11.811	19.798	-7.987
S07	Jeugdfonds	6.591	6.591	6.591	0
S07	Transformatiebudget zorg	328	328	328	-
S11	Plankosten stedelijke ontwikkeling	-	250	624	-374
S11	Grondexploitatie	170	7.323	5.600	1.723
S12	Groenfonds	-	28	131	-103
S12	Volkshuisvesting	-	43	850	-807
Div.	Vastgoed	3.553	3.275	3.916	-641
	Totaal incidentele lasten	**49.187**	**107.139**	**117.679**	**-10.540**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2022		Rekening 2022	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	22.239	37.331	37.331	-
Div.	Gemeentefonds	-	17.713	18.045	332
Div.	Bedrijfsvoering	1.597	2.457	2.457	-
S00	ICT	15	14	14	-
S02	Bereikbaarheid	6.696	7.885	7.291	-594
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.499	1.599	1.742	143
S02	Buitengewoon beter	900	400	101	-299
S02	Zuidelijke Binnenstad	3.000	3.000	3.000	-
S03	Evenementen	400	400	400	-
S04	Onderwijs	7.674	7.814	7.814	0
S05	Cultureel vastgoed	261	261	261	0
S07	WMO en jeugdzorg	325	325	288	-37
S07	Transformatiebudget zorg	229	229	-	-229
S08	Inburgering, integratie en asiel	-	219	159	-60
S10	Klimaat en energie	99	364	389	25
S11	Duurzaamheidsleningen	16	16	66	50
S12	Groenfonds	280	386	254	-132
S12	Volkshuisvesting	188	517	173	-344
Div.	Duurzaam Arnhem	3.000	3.500	3.305	-195
Div.	Vastgoed	2.615	4.737	4.214	-523
	Totaal incidentele baten	**51.033**	**89.167**	**87.304**	**-1.863**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2022		Rekening 2022	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**49.187**	**107.139**	**117.679**	**-10.540**
	Totaal incidentele baten	**51.033**	**89.167**	**87.304**	**-1.863**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**1.846**	**-17.972**	**-30.376**	**-12.404**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd.

Omschrijving	Begroot 2022		Rekening 2022	Afwijking	V / N
	Primitief	Definitief			
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	272	0	273	V
Strikt onvermijdbaar	767	767	0	767	V
Totaal	**1.039**	**1.039**	**0**	**1.039**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2022 vanaf de vaststelling van de Begroting 2022.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2022			Reserves 2022		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000, positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	10-11-2021	Ontwerp Begroting 2022	-761.032	764.989	3.957	56.757	-52.800	-
Geamendeerde MJPB 2022-2025			**-761.032**	**764.989**	**3.957**	**56.757**	**-52.800**	**-**
22-000	Div.	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk Begroting 2022	-22.682	5.951	-16.731	1.034	-17.765	-
21-012	19-1-2022	Kostenneutraal investeren padelbanen	-	-	-	-	-	-
22-001	2-2-2022	Revitalisering PG Rozet	-	-	-	-	-	-
22-002	16-2-2022	Aankoop bosperceel Koningsheide	-	-	-	-	-	-
22-003	16-2-2022	Grondexploitatie de Hobbit	-79	79	-	-	-	-
22-004	20-7-2022	Grondexploitatie Gaardenhaage	-1.573	3.297	1.723	1.723	-	-
22-005	28-9-2022	Fietsparkeerplan	-65	-	-65	-	-65	-
22-006	29-6-2022	Turap-1 2022	3.568	7.687	11.255	-	-	11.255
22-007	29-6-2022	Resultaatbestemming 2021	-2.800	-	-2.800	11.800	-14.600	-
22-008	9-11-2022	Turap-2 2022	-35.378	40.879	5.501	575	-1.190	6.116
22-009	21-12-2022	Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost	1.038	1.782	2.819	6.084	-3.265	-
22-010	18-5-2022	Verzamelbesluit-1 2022	-11.520	10.554	-966	1.474	-2.440	-
22-011	21-12-2022	Budgetoverheveling 2022-2023	21.221	1.497	22.719	22.719	-	-
22-020	20-7-2022	Verzamelbesluit-2 2022	-22.348	21.680	-668	435	-1.103	-
22-030	21-12-2022	Verzamelbesluit-3 2022	-11.919	13.116	1.197	1.526	-329	-
Begroot 2022 Definitief			**-843.569**	**871.511**	**27.941**	**104.127**	**-93.557**	**17.371**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve Begroting 2022 en de rekening 2022.

Omschrijving		Begroot 2022 Def Lasten	Rekening 2022 Lasten	Afwijking
Lasten/baten				
Bedragen x € 1.000.000				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	89,1	92,3	-3,2
S01	Veiligheid	22,6	22,9	-0,2
S02	Bereikbaarheid	23,7	21,6	2,2
S03	Economie	8,3	8,1	0,2
S04	Onderwijs	21,3	23,5	-2,3
S05	Cultuur	36,2	36,2	0,1
S06	Participatie en armoedebestrijding	172,7	169,6	3,1
S07	Zorg	76,6	63,6	13,0
S08	Welzijn en inclusie	38,4	37,9	0,5
S09	Gezondheid en sport	25,9	25,3	0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	10,9	5,9	5,0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	44,8	26,0	18,8
S12	Wonen en leefomgeving	41,9	37,7	4,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**612,5**	**570,4**	**42,1**
GEB1	CSA	31,4	29,4	2,0
GEB2	Noordwest	32,7	31,4	1,3
GEB3	Noordoost	25,9	24,5	1,4
GEB4	Presikhaaf	27,1	26,2	0,9
GEB5	Malburgen	39,9	37,9	2,1
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	26,0	25,0	1,1
GEB7	De Laar/Elden	18,8	18,2	0,6
GEB8	RKV	29,1	26,0	3,1
Subtotaal Wijk programma's		**231,0**	**218,6**	**12,4**
Totaal		**843,5**	**789,0**	**54,5**

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.

De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst:
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten:
    - S00: de hogere lasten worden meer dan gecompenseerd door hogere baten op financiën en bedrijfsvoering;
    - S01: de hogere lasten worden nagenoeg geheel gecompenseerd door hogere baten op openbare orde en veiligheid.
2. Passend binnen bestaand beleid:
    - S04: de hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor onderwijshuisvesting passend binnen het bestaande beleid (sloop van panden ten behoeve van nieuwe schoolgebouwen).
3. Open einde regeling:
    - NVT
4. Overig:
    - NVT

Wet Normering Topinkomens

Bezoldiging topfunctionarissen

WNT-verantwoording 2022 Gemeente Arnhem

De WNT is van toepassing op Gemeente Arnhem. Het voor Gemeente Arnhem toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000,- (het algemeen bezoldigingsmaximum).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2022 **bedragen x € 1**	**JH de Baas**	**J.G.M. Kersten**	**-**	**-**
Functiegegevens	**Gemeentesecretaris**	**Griffier**	**-**	**-**
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/6-31/12	1/1 – 31/12	-	-
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,8889	1	-	-
Dienstbetrekking?	ja	ja	-	-
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	77.532	127.042	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	11.974	22.026	-	-
Subtotaal	*89.507*	*149.067*	-	-
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	112.571	216.000	-	-
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	-	-
Bezoldiging	89.507	149.067	-	-
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. N.v.t.	N.v.t. N.v.t.	- -	- -
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	-	-

Gegevens 2021 **bedragen x € 1**	**N.v.t.**	**J.G.M. Kersten**	**R.J.M. van Wuijtswinkel**	**P.J. Altena**
Functiegegevens	**n.v.t.**	**Griffier**	**Gemeentesecretaris**	**Gemeentesecretaris**
Aanvang en einde functievervulling in 2020	-	1/1 – 31-12	1/1 – 31/7	25/1 – 31/7
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	-	1	1	1
Dienstbetrekking?	-	ja	ja	ja
	-			
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	117.619	94.446	75.407
Beloningen betaalbaar op termijn	-	21.543	13.157	11.152
Subtotaal	-	*139.162*	*107.603*	*86.560*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	-	209.000	121.392	107.649
Bezoldiging	-	139.162	107.603	86.560

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

bedragen x € 1	J.H. de Baas	
Functiegegevens	**Gemeentesecretaris**	
Kalenderjaar	**2022**	**2021**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	1/1-30/5	15/6 – 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	5	7
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	660	744
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 206	€ 199
Maxima op basis van de normbedragen per maand	108.500	187.200
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	284.016	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?1	Ja	Ja
Bezoldiging in de betreffende periode	99.000	111.600
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12 1	210.600	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	
Bezoldiging	**210.600**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Balans en de toelichting

Activa	31-12-2022	31-12-2021	Passiva	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.205**	**10.522**	**Eigen vermogen**	**276.378**	**224.554**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.205	10.522	Algemene Reserve	58.096	58.242
			Bestemmingsreserves	194.416	144.963
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	23.866	21.349
Materiële vaste activa	**756.266**	**727.983**	**Voorzieningen**	**11.187**	**9.486**
Investeringen met een economisch nut	489.316	472.776	Voorzieningen ter egalisering van kosten	1.565	1.048
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.868	166.804	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	9.622	8.438
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	85.061	73.372			
In erfpacht	15.021	15.031			
Financiële vaste activa	**49.339**	**61.425**	**Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**521.406**	**625.025**
Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	Obligatieleningen	61.500	0
Leningen	8	10	Onderhandse leningen	456.625	621.546
Overige langlopende leningen	38.661	47.823	Waarborgsommen	226	203
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	5.928	8.850	Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	3.055	3.276
Totaal vaste activa	**815.810**	**799.930**	**Totaal vaste passiva**	**808.971**	**859.065**

Activa	31-12-2022	31-12-2021	Passiva	31-12-2022	31-12-2021
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**25.731**	**23.697**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**12.062**	**19.181**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	25.405	23.371	Overige kasgeldleningen	0	3.275
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	11.805	15.649
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**56.454**	**97.595**	**Overlopende passiva**	**150.157**	**126.458**
Vorderingen op openbare lichamen	1.715	499	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	21.126	14.816
Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	53.798	44.307

Rekening-courantverhouding met het Rijk	35.590	74.222	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	75.233	67.335
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0			
Overige vorderingen	19.149	22.874			
Liquide middelen	**535**	**327**			
Banksaldi	466	228			
Kassaldi	69	99			
Overlopende activa	**72.661**	**83.155**			
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel	12.201	15.659			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	60.460	67.496			
Totaal vlottende activa	**155.381**	**204.774**	**Totaal vlottende passiva**	**162.219**	**145.639**
Totaal generaal	**971.191**	**1.004.704**	**Totaal generaal**	**971.190**	**1.004.704**
				1	

De naam van de post Nog te ontvangen erfpacht canon op de balans (2021: € 8,9 miljoen) is aangepast in 'Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer' conform de richtlijnen van de BBV.

De posten 'Obligo's' (2021: € 0,4 miljoen) en 'Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht' (2021: € 2,8 miljoen) zijn op de balans samengevoegd (2021: € 3,3 miljoen) en de naam daarvan is aangepast in 'Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer' conform de richtlijnen van de BBV.

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico’s die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend

betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.
Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis mede-overheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€ 100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€ 150 mln.), afvalinzameling (€ 32 mln.), zwembaden en ijsbanen (€ 100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (€ 60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties*	40
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Semi – permanente gebouwen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Lage Kade	60
Bomen	50
Rioleringen	40
Verkeersinfrastructuur	30
Openbare verlichting: kabels	25
Bouwkundige voorzieningen	20
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Sport grasvelden	15
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Parkeermaatregelen	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Vrachtauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Zonnepanelen	25
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Parkeerapparatuur	10
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Gereedschappen	5

Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Toegankelijke toiletten	10
Speelvoorziening	10

* Voor een beperkte categorie oudere schoolgebouwen wordt een afwijkende (langere) afschrijvingstermijn gebruikt. Dit betreft schoolgebouwen die eind jaren '70 zijn overgegaan van het Rijk naar de gemeente; destijds zijn de afschrijvingstermijnen die het Rijk hanteerde overgenomen.

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.

Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen).

Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa

Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2021	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2022
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.522	0	0	-317	0	10.205
Totaal	**10.522**	**0**	**0**	**-317**	**0**	**10.205**

Materiële vaste activa

Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	489.316	472.776
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.868	166.804
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	85.061	73.372
In erfpacht	15.021	15.031
Totaal	**756.266**	**727.983**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2021	Verloop						31-12-2022
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	69.347	1.838	744	-1.234	0	0	0	70.695
Bedrijfsgebouwen	380.998	0	32.125	-2.185	-14.568	-14	0	396.356
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	4.980	0	821	0	-326	0	0	5.475
Machines, apparaten en installaties	4.945	0	464	0	-1.134	0	0	4.275
Vervoersmiddelen	383	0	313	0	-114	0	0	582
Overige materiële vaste activa	12.123	98	1.210	-28	-1.470	0	0	11.933
Totaal	**472.776**	**1.936**	**35.677**	**-3.447**	**-17.612**	**-14**	**0**	**489.316**

De belangrijkste activeringen in 2022 betreffen :

- Nieuwbouw Prisma speciaal onderwijs (€ 10,3 miljoen),
- Doorwerthlaan portocabins en verbouwing (€ 5,3 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa naar de stand van 31-12-2022 betreffen vooral lopende investeringen in het onderwijs ter waarde van € 20,7 miljoen, waaronder de nieuwbouw De Parkschool en IBN-I Sina (€ 8,2 miljoen) en overige onderwijshuisvesting. Daarnaast zijn er ook onderhanden investeringen met de aankoop van portocabins in Schuytgraaf voor de Oekraïne opvang (€ 3,8 miljoen).

Investeringen economisch nut met heffing

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2021	Verloop						31-12-2022
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	160.375	0	6.774	0	-5.516	-37	0	161.596
Overige materiële vaste activa	6.429	0	0	0	-1.157	0	0	5.272
Totaal	**166.804**	**0**	**6.774**	**0**	**-6.673**	**-37**	**0**	**166.868**

De belangrijkste activeringen in 2022 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (in totaal € 6,8 miljoen inclusief reeds onderhanden activa vanuit de beginbalans).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2021	Verloop					31-12-2022
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	45.328	0	0	-15	-2.736	0	42.577
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	28.044	-98	16.624	0	-1.241	-845	42.484
Totaal	**73.372**	**-98**	**16.624**	**-15**	**-3.977**	**-845**	**85.061**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren.

De belangrijkste activeringen in 2022 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur en bewegwijzering (€ 5,2 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 3,0 miljoen),
- Bomenplan (€ 1,2 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2021	Verloop						31-12-2022
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	15.031	0	0	-10	0	0	0	15.021
Totaal	**15.031**	**0**	**0**	**-10**	**0**	**0**	**0**	**15.021**

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiele vaste activa

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubricering	Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000					
Kapitaalverstrekkingen	4.742	0	0	0	4.742
Leningen	10	0	0	-2	8
Overige langlopende leningen	47.823	0	1.082	-10.244	38.661
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	8.850	0	0	-2.922	5.928
Totaal	**61.425**	**0**	**1.082**	**-13.168**	**49.339**

Specificatie kapitaalverstrekkingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	8	10
Totaal	**8**	**10**

Specificatie overige leningen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	8.970	11.197
Sportbedrijf Arnhem B.V.	7.696	8.939
Stichting MSA	4.315	5.209
Stichting DrieGasthuizenGroep	1.298	3.180
Gelderse Hogeschool	1.280	2.534
OK 72	2.014	2.014
Moscowa	1.806	1.956
Stichting Oostpool	1.527	1.621
Kunstbedrijf	1.092	1.488
Stichting Eusebius	1.293	1.363
Focus	576	607
Kredietbank Nederland	500	500
Luxor	416	485
Rozet	323	405
Zwembad Klarenbeek	274	312
Overige instellingen	823	938
Leenbijstand BUIG	5.665	6.344
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.209	-1.269
Totaal	**38.659**	**47.823**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Nog te ontvangen erfpacht canon	5.928	8.850
Totaal	**5.928**	**8.850**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	25.405	23.371
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**25.731**	**23.697**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	95.457	95.070
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-65.252	-65.249
Overig onderhanden werk	-4.800	-6.450
Voorzieningen verliezen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**25.405**	**23.371**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2021	Verloop				31-12-2022
		Herrubr.	Kosten	Opbrengsten	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	95.070	-1.319	14.719	-13.014	0	95.457
Overig onderhanden werk	-6.450	282	2.378	-1.010	0	-4.800
Totaal	**88.620**	**-1.037**	**17.098**	**-14.023**	**0**	**90.657**

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2021	Verloop					31-12-2022
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	26.948	-50	-2.790	9.753	-6.424	-118	27.319
Arnhem Centraal	55.472	0	0	1.200	0	0	56.672
Koningspley	1.923	0	-40	119	-12	0	1.990
Presikhaaf	7.023	-1.269	0	210	-43	0	5.921
De Hobbit	0	0	0	25	0	0	24
De Maten	6.392	0	0	1.425	-1.640	0	6.177
Saksen Weimar	0	0	0	18	-3	0	15
Centrum Zuid	299	0	0	544	0	0	843
Oostelijk Centrum Gebied	728	0	0	337	-179	0	887
Zuidelijke binnenstad fase 1	-5.361	0	-630	651	-300	0	-5.640
ZB Coehoorn Noord	1.646	0	0	418	-833	0	1.232
Overige	0	0	0	18	0	0	18
Totaal	**95.069**	**-1.319**	**-3.460**	**14.719**	**-9.435**	**-118**	**95.457**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2021	Verloop				31-12-2022
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	799	0	118	-24	0	894
Malburgen	-6.032	-200	874	-334	0	-5.691
Zuidelijke binnenstad	113	0	2	0	0	115
Presikhaaf	161	0	5	0	0	166
Korenkwartier	-1.513	0	211	-112	0	-1.415
Overig	22	482	1.169	-541	0	1.132
Totaal	**-6.450**	**282**	**2.378**	**-1.011**	**0**	**-4.800**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	205	2	208
Civiele kosten	153	32	185
Overige kosten	73	7	80
Plankosten en VTU	143	11	155
Totaal kosten	***575***	***53***	***628***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	371	91	462
Overige opbrengsten	112	2	114
Subsidies / bijdragen	43	6	49
Totaal opbrengsten	***526***	***99***	***624***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	46	8	54
Voorziening Grondbedrijf			-65
Resultaat (op eindwaarde)			**62**
Resultaat op contante waarde per 31-12-2022			**58**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	1.715	499
Rekening-courantverhouding met het Rijk	35.590	74.222
Overige vorderingen	19.149	22.874
Totaal	**56.454**	**97.595**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	1.715	499
Totaal	**1.715**	**499**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	35.590	74.222
Totaal	**35.590**	**74.222**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	4.362	9.440
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-411	-411
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	9.678	10.077
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-4.392	-4.564
Debiteuren privaatrechtelijk	8.959	8.111
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-343	-1.128
Overige vorderingen	1.296	1.349
Totaal	**19.149**	**22.874**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	466	228
Kassaldi	69	99
Totaal	**535**	**327**

Gemiddeld saldo banken per kwartaal

Kwartaal	Drempelbedrag 2022	Realisatie 2022	Over- / onderschrijding 2022
Bedragen x € 1.000			
1e kwartaal	10.522	9.844	-678
2e kwartaal	10.522	10.103	-419
3e kwartaal	10.522	10.174	-348
4e kwartaal	10.522	10.244	-278

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel	**12.201**	**15.659**
Vooruitbetaalde bedragen	4.759	28.353
Nog te ontvangen bedragen	19.526	3.175
BCF	35.183	34.988
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	992	980
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	**60.460**	**67.496**
Totaal	**72.661**	**83.155**

Verloopstaat overige nog te ontvangen bedragen

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000				
Vooruitbetaalde bedragen	28.353	112.025	-135.619	4.759
Nog te ontvangen bedragen	3.175	19.526	-3.175	19.526
BCF	34.988	35.183	-34.988	35.183
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	980	992	-980	992
Totaal	**67.496**	**167.726**	**-174.762**	**60.460**

Verloopstaat Europese en Nederlandse overheidslichamen

Verloopoverzicht de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel.

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000				
Europese overheidslichamen	196	147	-196	147
Het Rijk	9.906	10.220	-9.906	10.220
Overige Nederlandse overheidslichamen	5.557	1.834	-5.557	1.834
Totaal	**15.659**	**12.201**	**-15.659**	**12.201**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	58.096	58.242
Bestemmingsreserves	194.416	144.963
Gerealiseerd resultaat boekjaar	23.866	21.349
Totaal	**276.378**	**224.554**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	51.824	44.134
Solvabiliteit	28,46%	22,35%

Verloopstaat eigen vermogen

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 31-12-2021	**58.242**	**144.964**	**203.206**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	21.349	0	21.349
Saldo 01-01-2022	**79.591**	**144.964**	**224.555**
Gerealiseerde toevoegingen	15.836	117.428	133.264
Gerealiseerde onttrekkingen	-37.331	-67.976	-105.307
Saldo 31-12-2022	**58.096**	**194.416**	**252.511**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	23.866	0	23.866
Saldo 01-01-2023	**81.962**	**194.416**	**276.378**

Bestemmingsreserves (BR)

Doelstelling per bestemmingsreserve.	
Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Risico en beheer Arnhem Centraal (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).
Naam	**BR Energiearmoedefonds (S00;GEB1;GEB2;GEB3;GEB4;GEB5;GEB6;GEB7;GEB8)**
Doel	Deze reserve dient om Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen inkomensondersteuning te verlenen, in de vorm van een wintertoeslag.
Naam	**BR Wijkfondsen (S00;GEB1;GEB2;GEB3;GEB4;GEB5;GEB6;GEB7;GEB8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00;S01;S02;S04;S05;S06;S07;S08;S09;S10;S11;S12)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Vastgoed (S00;S01;S02;S04;S05;S09;S11;S12)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00;S02;S09;S10;S12)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg (S00;S02;S10;S11;S12)**
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Kronenburg, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investeringen in de openbare ruimte: dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten; - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve; - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00;S06)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S00;S06;GEB2;GEB3;GEB4;GEB5;GEB7;GEB8)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S00;S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.
Naam	**BR Burgerparticipatie (S00;S08)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)
Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S00;S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.
Naam	**BR Grondexploitatie (S00;S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.
Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02;S10;S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.
Naam	**BR Bereikbaarheidsfonds (S02;S12)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.
Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.
Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.
Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.
Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.
Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06;S12)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.
Naam	**BR Transformatie Zorgbudgetten (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.
Naam	**BR Jeugdfonds (S07)**
Doel	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.
Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.
Naam	**BR Burgerberaden (S08)**
Doel	Het burgerberaad is een groep willekeurig gelote burgers die de gemeente adviseert. Loting zorgt voor een representatieve vertegenwoordiging van inwoners. Voor het organiseren van een aantal burgerberaden gedurende de raadsperiode 2022-2026 is € 600.000 aan deze BR toegevoegd.
Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S10)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.
Naam	**BR Klimaat en Energie (S10)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.
Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S10;S12)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.
Naam	**BR Volkshuisvesting Totaal (S10;S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.
Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.
Naam	**BR Stadsontwikkelingsfonds (S11)**
Doel	Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte. Positieve resultaten van het grondbedrijf die vrij beschikbaar zijn nadat de reserves grondexploitatie conform de nota grondbeleid op het vereiste niveau zijn gebracht, worden toegevoegd aan de reserve Stadsontwikkelfonds. Bijdragen van projectontwikkelaars voor de realisatie van bovenwijkse voorzieningen worden ook toegevoegd aan deze reserve.
Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.
Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverendfonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.
Naam	**BR Plankosten stedelijke ontwikkeling (S11)**
Doel	Het egaliseren van fluctuaties in het uitgavenpatroon van het budget voor plankosten stedelijke ontwikkeling.
Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantingplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.
Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.
Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S12)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.
Naam	**BR Arnhem Oost (S12)**
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van uitvoeringsplannen in het kader van de Arnhem-Oost aanpak.
Naam	**BR Klimaatadaptatiefonds (S12)**
Doel	Deze reserve kan worden ingezet als dekking voor maatregelen voor klimaatadaptatie zoals het verminderen van verhardingen en het ontstenen van de openbare ruimte.

Verloopstaat bestemmingsreserves

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:

- Bereikbaarheid;
- Onderwijs;
- Cultureel vastgoed;
- GRP-dekking kapitaallasten;
- ICT;
- Kapitaallasten

Prog.	Omschrijving	31-12-2021	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2022
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	213	0	0	213
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	1.655	13	-101	1.567
S02	Bereikbaarheid	4.729	7.375	-7.291	4.813
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	5.524	4.054	-1.742	7.836
S03	Sociaal Economisch Fonds	618	0	-13	605
S03	Evenementen	744	358	-400	702
S04	Onderwijs	25.379	9.476	-9.767	25.088
S05	Cultureel Vastgoed	7.685	731	-261	8.154
S12	Groenfonds	657	131	-254	534
S06	Participatie	39	0	0	39
Div.	Wijkfondsen	344	34	-249	129
S08	Beschermd en Weerbaar	3.362	644	0	4.006
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	286	240	-153	372
S06	Werk-Investeringsfonds	1.099	0	-1.100	0
S08	Inburgering, integratie en asiel	2.193	985	-159	3.019
S07	WMO, Jeugdzorg	6.415	19.798	-288	25.924
S07	Transformatie Zorgbudget	648	328	0	976
S11	Klimaat en energie	1.844	72	-389	1.527
S11	Duurzaamheidsleningen	405	0	-66	340
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680
S11	Duurzaam Arnhem	8.973	124	-3.367	5.730
S11	Omgevingslawaai	406	0	-13	393
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	17.671	5.600	-3.362	19.909
S11	Voorstudies	0	0	0	0
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S11	Zuidelijke Binnenstad	6.405	0	-3.000	3.405
S12	Volkshuisvesting	553	7.430	-277	7.706
S12	Stimulering woningbouw	0	0	0	0
S12	Startersleningen	1.575	99	-17	1.657
S1	Vastgoed	3.011	4.168	-4.233	2.945
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	18.354	22.224	-18.045	22.533
S00	Bedrijfsvoering	1.551	1.316	-2.457	410
S00	Solvabiliteit	7.532	11.972	0	19.504
S00	ICT	15	0	-14	1
S00	Kapitaallasten	9.195	4.475	-10.857	2.813
Div	Burgerparticipatie	202	38	-29	211
S11	Plankosten stedelijke ontwikkeling	0	624	-72	552

S00	Energiearmoedefonds	0	8.528	0	8.528
S07	Jeugdfonds	0	6.591	0	6.591
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**144.964**	**117.428**	**-67.976**	**194.416**
	Algemene reserve	58.242	15.836	-37.331	36.747
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**58.242**	**15.836**	**-37.331**	**36.747**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**203.206**	**133.254**	**-105.307**	**231.152**

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Verminderingen	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen ter egalisering van kosten:				
Rioolheffing	1.048	700	-183	1.565
Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's:				
Pensioen wethouders	7.639	0	-590	7.049
Personele risico's	350	-140	-101	109
Kunstbedrijf	193	0	-76	117
Spaarverlof	256	2.091	0	2.347
Totaal	**9.486**	**2.651**	**-950**	**11.187**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

De stijging in de voorziening wordt veroorzaakt doordat alle medewerkers sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren kunnen sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden).

Voorziening rioolheffing
De voorziening rioolheffing is opgebouwd uit twee componenten:

- Een bedrag van € 0,7 miljoen voor toekomstige vervangingsinvesteringen, bedoeld om een forse stijging van kapitaallasten en hiermee een tariefstijging in de toekomst af te vlakken. Voor de vorming van deze voorziening is een spaarelement opgenomen in het tarief van de rioolheffing (BBV artikel 44 lid 1d);
- Een bedrag van € 0,87 miljoen aan 'beklemde middelen van derden'. Bij de jaarrekening 2021 is op grond van BBV artikel 44 lid 2 een voorziening van € 1,05 miljoen gevormd, omdat de opbrengsten uit rioolheffing in 2021 hoger waren dan de kosten van het product riolering. De middelen uit deze

voorziening worden aangewend voor toekomstige kosten van het product riolering die niet gedekt kunnen worden uit de opbrengsten rioolheffing. De rioolheffing was in 2022 niet volledig kostendekkend. Dit tekort op het product riolering van € 0,18 miljoen wordt gedekt uit de voorziening rioolheffing.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd > 1jr

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Obligatieleningen	**61.500**	**0**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	261.625	556.546
Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	65.000	65.000
Openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	130.000	0
Onderhandse leningen	**456.625**	**621.546**
Waarborgsommen	**226**	**203**
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	**3.055**	**3.276**
Totaal	**521.406**	**625.025**

De posten 'Obligo's' (2021: € 0,4 miljoen) en 'Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht' (2021: € 2,8 miljoen) zijn op de balans samengevoegd (2021: € 3,3 miljoen) en de naam daarvan is aangepast in 'Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer' conform de richtlijnen van de BBV.

De totale rentelast voor het jaar 2022 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 9,2 miljoen (2021: 11,6 miljoen)

Specificatie obligatieleningen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubricering	Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000					
Wallich & Matthes	0	25.000	0	0	25.000
AFS	0	36.500	0	0	36.500
Totaal	**0**	**61.500**	**0**	**0**	**61.500**

Vanuit de post Onderhandse leningen een bedrag van € 61,5 miljoen geherrubriceerd naar de post Obligatieleningen. Het betreft afgesloten obligatieleningen bij Wallich Matthes en AFS die we met ingang van 2022 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubricering	Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000					
BNG	330.738	-45.000	30.000	-100.764	214.974
Provincie Noord-Brabant	120.000	-120.000	0	0	0
Provincie Limburg	10.000	-10.000	0	0	0
AFS	16.500	-16.500	0	0	0
Nederlandse Waterschapsbank	46.559	0	0	-48	46.511
Triodos Bank	30.000	0	0	-30.000	0
Overig	2.749	-2.500	0	-109	140
Totaal	**556.546**	**-194.000**	**30.000**	**-130.921**	**261.625**

Binnen de Onderhande leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen een bedrag van € 194 miljoen geherrubriceerd, waarvan € 61,5 miljoen naar de post Obligatieleningen (zie hierboven toegelicht) en € 132,5 miljoen geherrubriceerd naar de post ‘Openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden’. Het betreft afgesloten onderhandse leningen bij provincies die we met ingang van 2022 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

Specificatie onderhandse openbare lichamen als bedoeld in art 1

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
Gemeente Huizen	2.500	0	-2.500	0
Totaal	**132.500**	**0**	**-2.500**	**130.000**

Specificatie vooruitontvangen bedragen > 1 jr

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.843	0	-91	2.752
Obligo’s aan het rijk	433	0	-130	303
Totaal	**3.276**	**0**	**-221**	**3.055**

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd < 1jr

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	**0**	**0**
Overige kasgeldleningen	**0**	**3.275**
Banksaldi (schuld)	**257**	**257**
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.268	8.819
Schulden aan derden	2.537	6.830
Overige schulden	**11.805**	**15.649**
Totaal	**12.062**	**19.181**

Specificatie banksaldi

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie schulden aan publiekrechterlijke lichamen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	3.401	3.376
Loonheffing salarissen	5.741	5.316
Vennootschapsbelasting	126	127
Totaal	**9.268**	**8.819**

Specificatie schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	1.387	3.861
Diverse schulden	1.150	2.969
Totaal	**2.537**	**6.830**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	21.126	14.816
Verplichtingen	53.798	44.307
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	123	0
Het Rijk	74.653	66.533
Overige Nederlandse overheidslichamen	457	802
Totaal	**150.157**	**126.458**

Specificatie overige vooruitontvangen bedragen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.422	5.116
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	14.306	7.320
Overige vooruitontvangen bedragen	2.398	2.380
Totaal	**21.126**	**14.816**

Specificatie verplichtingen

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	13.483	15.565
Rente leningen	5.634	7.489
Nog te betalen aan De Connectie	3.115	1.351
BTW verplichtingen	854	566
Nog te betalen subsidies	6.217	2.082
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	122	173
Diversen	24.373	17.081
Totaal	**53.798**	**44.307**

Verloopstaat van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
Europese overheidslichamen	0	123	0	123
Het Rijk	66.533	8.485	-365	74.653
Overige Nederlandse overheidslichamen	802	0	-345	457
Totaal	**67.335**	**8.608**	**-710**	**75.233**

Verloopoverzicht de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen bedragen per uitkering

Omschrijving	31-12-2021	Ontvangen subsidies	Uitgaven	31-12-2022
Bedragen x € 1.000				
SISA C47	25.412	0	267	25.145
SISA H20	11.729	0	153	11.576
SISA C9	8.333	0	0	8.333
SISA C30	6.078	0	56	6.022
SISA C55	0	4.747	0	4.747
SISA H10	3.284	0	300	2.984
SISA G4	0	2.354	0	2.354
SISA C31	1.748	0	170	1.578
SISA D8	1.125	0	88	1.037
SISA A17	0	1.000	0	1.000
SISA H4	0	710	0	710
SISA E58	606	0	69	537
SISA D12	257	204	0	461
SISA G10	0	416	0	416
SISA D10	105	235	0	340
SISA D21	0	310	0	310
SISA C56	210	0	0	210
SISA D11	180	0	17	163
SISA H8	244	0	93	151
SISA E3	0	70	0	70
SISA C56	115	0	87	28
Overige Rijk	7.909	0	848	7.061
Totaal	**67.335**	**10.046**	**2.148**	**75.233**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	3.822	5.674
Verplichtingen huurovereenkomsten	9.808	12.576
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.942	62.135
Totaal toekomstige verplichtingen	**85.572**	**80.385**

Specificatie personele verplichtingen

Omschrijving	31-12-2022		31-12-2021	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	85	3.822	128	5.674
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		0		0

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	4.138	5.418
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	3.817	5.000
Mr. E.N. vaN Kleffenstraat 12	Project De Wing	1-4-2021	31-3-2026	452	559
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	345	432
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	233	300
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2028	222	51
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen	1-5-2022	31-12-2024	132	0
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	126	197
Croydonplein 384-386	St. Woonzorg Nederland	1-1-2022	31-10-2026	87	0
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	67	94
Middelgraaflaan 8	A.E. Siebbeles	1-10-2021	30-9-2026	61	70
Steenstraat 66	I.H.S. Jacobs-Velthuizen	1-1-2022	31-12-2024	29	0
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2023	12	12
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2023	9	8
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	8	7
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	8	7
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
De Wiltstraat 6	Stichting Rijnstad	1-6-2020	31-12-2023	4	27
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2023	1	1
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	30-4-2022	0	273
Hazenkamp 66	Brassa BV	1-2-2015	31-7-2022	0	32
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2022	0	31
Totaal				**9.808**	**12.576**

Specificatie toekomstige verplichtingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000					
PreZero Nederland Holding BV	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	34.650	32.450
Attero BV	Afvalverwerking	januari-20	december-24	10.500	12.600
Tonny van Elferen Groen-, Grond- & Infratechniek BV	Wegenbouw	januari-23	december-26	10.000	0
P1 Holding BV	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-24	6.062	9.059
Dostal Wegenbouw BV	Wegenbouw	juli-20	december-26	5.425	4.750
Van der Horst Bouw en Onderhoud BV	Sporthal Middachtensingel	juni-22	december-23	5.305	0
NTP BV	Wegenbouw	juli-21	juli-22	0	3.276
Totaal				**71.942**	**62.135**

Garantiestellingen

Garantiestellingen	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	937.060	897.081
Garanties uit borgstellingen	25.710	26.656
Totaal garantiestellingen	**962.770**	**923.737**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	937.015	897.081
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	45	45
Totaal		**937.060**	**897.126**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Sinds de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming geven de banken geen informatie meer aan de gemeente over de omvang. Het risico voor de gemeente hier is effectief beperkt door de grote stijging van de woningprijzen.

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegebesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000					
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	12.349	12.683
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	12.000	12.500
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	839	866
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	217	250
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	50	52
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	47	50
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	40	47
St.Sportpark de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	23	28
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	0	25
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	0	10
Totaal				**25.710**	**26.656**

Overige Niet uit balans blijkende verplichtingen

Bekend is dat in het station Arnhem Centraal het dak op bepaalde plekken lekt. Een definitief schaderapport hierover is nog niet ontvangen, waardoor de gevolgen van de lekkage op dit moment nog niet bekend zijn. Een mogelijke uitkomst van het rapport kan zijn dat de betoncontructie mogelijk sneller aan vervanging toe is en daarmee sneller moet worden afgeschreven. Voor het verhelpen van de lekkages zelf lijken de kosten beperkt te zijn.
Omdat de omvang van de kosten nog niet betrouwbaar te schatten is, is het nog niet mogelijk om de financiële impact in de jaarcijfers te verwerken.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen voor de jaarrekening 2022 relevante gebeurtenissen voorgedaan.

Bijlage met het overzicht van de taakvelden

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def				
	Omschrijving	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen											
Bedragen x € 1.000											
T01	Bestuur	7.593	1.562	0	21	-6.011	5.922	91	5.171	116	-5.810
T02	Burgerzaken	6.551	2.127	0	599	-3.826	6.554	2.114	7.379	2.706	-4.191
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	780	0	0	-1.224	1.794	794	1.520	537	-1.001
T04	Overhead	70.151	4.715	655	1.228	-64.862	69.715	4.461	72.918	3.402	-64.848
T05	Treasury	-3.197	2.390	0	0	5.587	-235	2.268	-1.071	2.010	2.503
T061	OZB Woningen	3.985	28.016	0	0	24.031	3.985	27.697	2.802	26.857	23.712
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	0	0	28.706	0	28.706	2.710	29.184	28.706
T064	Belastingen overig	5	381	0	0	376	5	381	422	606	376
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	453.138	0	0	453.138	0	504.635	0	521.534	504.710
T08	Overige baten en lasten	2.759	0	19.209	21.340	-628	2.150	607	1.465	543	-255
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	-600	600	0	197	0	-600
T11	Crisisbeheersing en brandweer	13.664	1.256	71	43	-12.436	13.610	1.276	13.539	1.679	-12.346
T12	Openbare orde en veiligheid	7.388	1.278	0	300	-5.810	10.597	3.541	10.921	3.470	-6.710
T21	Verkeer en vervoer	25.191	606	4.276	6.510	-22.351	25.505	662	23.967	1.441	-23.778
T22	Parkeren	10.493	15.452	6.812	4.921	3.068	10.216	15.441	9.487	14.932	4.125
T24	Economische havens en waterwegen	1.076	913	0	0	-163	1.017	913	1.080	896	-103
T25	Openbaar vervoer	893	1.314	0	25	446	1.542	1.314	1.012	1.308	-23
T31	Economische ontwikkeling	3.498	137	0	300	-3.062	4.833	217	4.254	95	-4.315
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	739	44	0	0	-695	451	44	582	22	-407
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.794	817	170	400	-1.747	2.990	930	3.247	1.121	-1.830
T42	Onderwijshuisvesting	19.258	4.307	9.434	8.020	-16.364	18.516	4.267	20.561	4.500	-15.466
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	17.906	9.657	63	21	-8.290	21.152	12.745	20.584	12.407	-8.609
T51	Sportbeleid en activering	17.866	0	0	85	-17.781	20.830	2.592	19.792	1.653	-18.153
T52	Sportaccommodaties	4.090	4.727	650	392	380	4.750	4.951	5.294	5.466	678
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	19.698	5.820	1.140	771	-14.247	19.849	6.645	19.985	7.320	-12.896
T54	Musea	4.954	118	0	0	-4.836	5.705	273	5.748	212	-5.433
T55	Cultureel erfgoed	1.254	558	237	198	-735	1.878	606	1.874	532	-1.111
T56	Media	9.302	0	0	50	-9.252	9.461	0	9.276	0	-9.411
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	12.944	692	0	1.135	-11.117	15.414	1.131	13.539	621	-12.650
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	21.934	142	0	471	-21.321	35.450	10.589	34.034	12.236	-23.458
T62	Wijkteams	16.798	0	0	0	-16.798	16.798	0	16.911	0	-16.798
T63	Inkomensregelingen	139.020	114.526	0	0	-24.494	162.189	112.750	159.967	106.569	-51.545
T64	Begeleide participatie	36.982	0	0	0	-36.982	37.079	859	37.173	826	-36.524
T65	Arbeidsparticipatie	17.446	46	554	1.516	-16.437	26.926	8.046	26.955	7.778	-15.751
T66	Maatwerkvoorziening WMO	5.641	50	0	0	-5.591	6.148	50	5.951	28	-6.098
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	50.196	3.965	0	0	-46.231	47.624	1.188	48.213	4.166	-45.720
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	56.951	7	12.530	99	-69.375	75.192	15.019	59.839	757	-72.744
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	59.730	1.665	0	0	-58.066	52.997	2.374	43.991	2.037	-52.306
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	5.790	0	0	0	-5.790	5.828	0	5.621	235	-5.828
T71	Volksgezondheid	7.416	622	188	80	-6.902	7.589	884	7.334	851	-6.955
T72	Riolering	13.222	17.148	545	850	4.231	12.515	17.148	12.239	16.807	4.934
T73	Afval	18.966	21.392	0	0	2.426	18.793	22.104	18.273	22.865	2.821
T74	Milieubeheer	8.418	1.693	1	3.180	-3.547	14.044	8.844	9.054	2.993	-6.008
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	0	0	-32	48	16	61	43	-32
T81	Ruimtelijke ordening	3.142	0	0	0	-3.142	5.151	1.669	3.389	530	-3.615
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	28.800	29.727	170	21	778	32.461	35.008	14.738	12.274	940
T83	Wonen en bouwen	7.071	4.476	50	226	-2.419	7.930	5.656	7.074	4.725	-2.808
Totaal Stad en Wijk		**761.032**	**764.987**	**56.755**	**52.801**	**0**	**843.567**	**871.508**	**789.071**	**840.894**	**17.371**

	Omschrijving	Rekening 2022 Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen						
Bedragen x € 1.000						
T01	Bestuur	5.171	116	0	21	5.034
T02	Burgerzaken	7.379	2.706	750	999	4.425
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.520	537	0	0	982
T04	Overhead	72.918	3.402	924	1.096	69.344
T05	Treasury	-1.071	2.010	0	0	-3.082
T061	OZB Woningen	2.802	26.857	0	0	-24.055
T062	OZB Niet-Woningen	2.710	29.184	0	0	-26.474
T064	Belastingen overig	422	606	0	0	-184
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	521.534	10.088	75	-511.522
T08	Overige baten en lasten	1.465	543	40.480	41.529	-128
T09	Vennootschapsbelasting VpB	197	0	0	0	197
T11	Crisisbeheersing en brandweer	13.539	1.679	73	60	11.873
T12	Openbare orde en veiligheid	10.921	3.470	732	1.025	7.158
T21	Verkeer en vervoer	23.967	1.441	6.950	6.463	23.013
T22	Parkeren	9.487	14.932	7.111	5.490	-3.825
T24	Economische havens en waterwegen	1.080	896	0	0	184
T25	Openbaar vervoer	1.012	1.308	669	386	-12
T31	Economische ontwikkeling	4.254	95	0	313	3.846
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	582	22	0	0	560
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	3.247	1.121	358	400	2.083
T42	Onderwijshuisvesting	20.561	4.500	10.086	10.329	15.819
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	20.584	12.407	174	73	8.278
T51	Sportbeleid en activering	19.792	1.653	0	85	18.053
T52	Sportaccommodaties	5.294	5.466	673	1.115	-613
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	19.985	7.320	3.377	3.919	12.123
T54	Musea	5.748	212	0	0	5.537
T55	Cultureel erfgoed	1.874	532	904	918	1.328
T56	Media	9.276	0	0	50	9.226
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	13.539	621	1.828	1.427	13.318
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	34.034	12.236	572	2.169	20.202
T62	Wijkteams	16.911	0	0	0	16.911
T63	Inkomensregelingen	159.967	106.569	3.022	3.160	53.260
T64	Begeleide participatie	37.173	826	3.285	2.861	36.772
T65	Arbeidsparticipatie	26.955	7.778	1.190	3.880	16.488
T66	Maatwerkvoorziening WMO	5.951	28	0	0	5.923
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	48.213	4.166	201	716	43.531
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	59.839	757	12.910	339	71.653
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	43.991	2.037	10.962	650	52.266
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	5.621	235	0	0	5.386
T71	Volksgezondheid	7.334	851	534	252	6.764
T72	Riolering	12.239	16.807	599	700	-4.668
T73	Afval	18.273	22.865	490	0	-4.101
T74	Milieubeheer	9.054	2.993	10.469	10.191	6.339
T75	Begraafplaatsen en crematoria	61	43	0	0	18
T81	Ruimtelijke ordening	3.389	530	767	254	3.373
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	14.738	12.274	-114	3.362	-1.012
T83	Wonen en bouwen	7.074	4.725	3.199	1.002	4.546
Totaal Stad en Wijk		**789.071**	**840.894**	**133.264**	**105.307**	**-23.866**

Omschrijving	Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen															
Bedragen x € 1.000															
S00 Bestuur, dienstverlening en financien	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**89.073**	**571.771**	**89.073**	**571.771**	**484.578**	**92.278**	**587.497**	**52.002**	**43.521**	**486.738**
T01 Bestuur	7.593	1.562	0	21	-6.011	5.922	91	5.922	91	-5.810	5.171	116	0	21	-5.034
T02 Burgerzaken	6.551	2.127	0	599	-3.826	6.554	2.114	6.554	2.114	-4.191	7.379	2.706	750	999	-4.425
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	780	0	0	-1.224	1.794	794	1.794	794	-1.001	1.517	537	0	0	-980
T04 Overhead	67.992	4.715	655	1.228	-62.704	67.557	4.461	67.557	4.461	-62.690	71.187	3.402	924	1.096	-67.613
T05 Treasury	-3.197	2.390	0	0	5.587	-235	2.268	-235	2.268	2.503	-1.071	2.010	0	0	3.082
T061 OZB Woningen	3.985	28.016	0	0	24.031	3.985	27.697	3.985	27.697	23.712	2.802	26.857	0	0	24.055
T062 OZB Niet-Woningen	0	28.706	0	0	28.706	0	28.706	0	28.706	28.706	2.710	29.184	0	0	26.474
T064 Belastingen overig	5	381	0	0	376	5	381	5	381	376	422	606	0	0	184
T07 Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	453.138	0	0	453.138	0	504.635	0	504.635	504.710	0	521.534	10.088	75	511.522
T08 Overige baten en lasten	2.759	0	19.209	21.165	-803	2.150	607	2.150	607	-430	1.465	543	40.240	41.289	128
T09 Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	-600	600	0	600	0	-600	197	0	0	0	-197
T61 Samenkracht en burgerparticipattie	541	0	0	16	-525	689	0	689	0	-673	500	0	0	41	-458
T74 Milieubeheer	51	17	0	0	-34	51	17	51	17	-34	0	0	0	0	0
S01 Veiligheid	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**22.619**	**4.817**	**22.619**	**4.817**	**-17.469**	**22.864**	**5.142**	**805**	**1.086**	**-17.441**
T11 Crisisbeheersing en brandweer	13.664	1.256	71	43	-12.436	13.610	1.276	13.610	1.276	-12.346	13.532	1.672	73	60	-11.872
T12 Openbare orde en veiligheid	5.715	1.238	0	300	-4.178	9.010	3.541	9.010	3.541	-5.123	9.332	3.470	732	1.025	-5.569
S02 Bereikbaarheid	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**23.731**	**7.725**	**23.731**	**7.725**	**-15.007**	**21.574**	**7.263**	**8.936**	**8.121**	**-15.127**
T21 Verkeer en vervoer	14.715	45	826	3.160	-12.336	15.116	101	15.116	101	-13.409	14.196	216	2.036	2.757	-13.259
T22 Parkeren	7.304	6.304	6.010	4.921	-2.089	7.073	6.310	7.073	6.310	-1.574	6.365	5.739	6.232	4.978	-1.881
T25 Openbaar vervoer	893	1.314	0	25	446	1.542	1.314	1.542	1.314	-23	1.012	1.308	669	386	12
S03 Economie	**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**8.273**	**1.191**	**8.273**	**1.191**	**-6.552**	**8.082**	**1.239**	**358**	**713**	**-6.488**
T31 Economische ontwikkeling	3.498	137	0	300	-3.062	4.833	217	4.833	217	-4.315	4.254	95	0	313	-3.846
T33 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	739	44	0	0	-695	451	44	451	44	-407	582	22	0	0	-560
T34 Economische promotie (Arnhem promo)	2.794	817	170	400	-1.747	2.990	930	2.990	930	-1.830	3.247	1.121	358	400	-2.083
S04 Onderwijs	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**21.257**	**4.753**	**21.257**	**4.753**	**-18.355**	**23.516**	**4.845**	**9.767**	**9.885**	**-18.553**
T42 Onderwijshuisvesting	13.611	704	8.898	7.745	-14.060	12.570	590	12.570	590	-13.630	14.511	741	9.593	9.812	-13.551
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.992	1.786	63	21	-4.247	8.687	4.163	8.687	4.163	-4.725	9.005	4.104	174	73	-5.002
S05 Cultuur	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**36.228**	**7.524**	**36.228**	**7.524**	**-28.185**	**36.171**	**8.059**	**4.282**	**4.886**	**-27.508**
T53 Cultuurpresentatie, -prod en -part	19.543	5.820	1.140	771	-14.092	19.694	6.645	19.694	6.645	-12.740	19.824	7.320	3.377	3.919	-11.962
T54 Musea	4.954	118	0	0	-4.836	5.705	273	5.705	273	-5.433	5.748	212	0	0	-5.537
T55 Cultureel erfgoed	1.254	558	237	198	-735	1.878	606	1.878	606	-1.111	1.873	527	904	918	-1.333
T56 Media	8.930	0	0	50	-8.880	8.951	0	8.951	0	-8.901	8.726	0	0	50	-8.676
S06 Participatie en armoedebestrijding	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**172.698**	**120.283**	**172.698**	**120.283**	**-49.655**	**169.591**	**114.865**	**4.543**	**6.994**	**-52.275**
T63 Inkomensregelingen	126.784	114.058	0	0	-12.726	126.053	112.183	126.053	112.183	-13.715	122.095	106.193	247	320	-15.829
T64 Begeleide participatie	29.392	0	0	0	-29.392	31.114	859	31.114	859	-30.558	31.219	826	3.285	2.861	-30.818
T65 Arbeidsparticipatie	6.071	46	554	1.516	-5.062	15.087	6.920	15.087	6.920	-5.257	15.151	7.022	1.011	3.814	-5.327

T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.178	0	0	0	-4.178	445	320	445	320	-125	1.126	824	0	0	-301
Totaal S00 t/m S06		**358.917**	**656.076**	**37.833**	**42.478**	**301.805**	**373.880**	**718.065**	**373.880**	**718.065**	**349.356**	**374.077**	**728.909**	**80.692**	**75.206**	**349.347**

Omschrijving	Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten															
Bedragen x € 1.000															
S07 Zorg	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**76.610**	**17.493**	**76.610**	**17.493**	**-71.311**	**63.584**	**5.290**	**21.275**	**828**	**-78.741**
T61 Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	0	0	255	-7.628	5.892	0	5.892	0	-5.815	4.758	36	178	189	-4.710
T62 Wijkteams	16.746	0	0	0	-16.746	16.746	0	16.746	0	-16.746	16.888	0	0	0	-16.888
T64 Begeleide participatie	192	0	0	0	-192	192	0	192	0	-192	385	0	0	0	-385
T66 Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	50	0	0	1.165	847	50	847	50	-797	522	28	0	0	-494
T671 Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	3.965	0	0	1.577	3.632	865	3.632	865	-2.227	10.078	3.289	201	540	-6.450
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	7	12.530	99	-24.028	27.202	15.019	27.202	15.019	-24.994	16.224	757	12.910	99	-28.278
T681 Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	918	0	0	-17.991	20.150	1.559	20.150	1.559	-18.591	12.095	945	7.986	0	-19.137
T682 Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	-1.943	1.949	0	1.949	0	-1.949	2.633	235	0	0	-2.398
S08 Welzijn en inclusie	**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**38.449**	**12.407**	**38.449**	**12.407**	**-26.352**	**37.900**	**13.831**	**3.406**	**2.015**	**-25.459**
T61 Samenkracht en burgerparticipattie	3.564	125	0	200	-3.240	16.179	10.566	16.179	10.566	-4.701	16.807	12.128	250	1.059	-3.870
T65 Arbeidsparticipatie	1.292	0	0	0	-1.292	2.473	1.026	2.473	1.026	-1.227	1.744	611	179	66	-1.247
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	2	0	0	0	-2	242	0	242	0	-2	0	0	0	240	240
T681 Geëscaleerde zorg volwassenen	18.936	747	0	0	-18.189	19.555	815	19.555	815	-20.422	19.348	1.092	2.976	650	-20.582
S09 Gezondheid en sport	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**25.928**	**6.131**	**25.928**	**6.131**	**-19.597**	**25.265**	**5.589**	**773**	**983**	**-19.465**
T51 Sportbeleid en activering	12.643	0	0	85	-12.559	15.583	2.592	15.583	2.592	-12.906	14.572	1.653	0	85	-12.833
T52 Sportaccommodaties	2.721	2.905	391	223	15	3.355	3.109	3.355	3.109	160	3.729	3.468	367	773	145
T71 Volksgezondheid	6.913	154	79	36	-6.802	6.942	414	6.942	414	-6.819	6.904	425	406	125	-6.759
T75 Begraafplaatsen en crematoria	48	16	0	0	-32	48	16	48	16	-32	61	43	0	0	-18
S10 Klimaat, energie en milieu	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**10.903**	**6.042**	**10.903**	**6.042**	**-4.508**	**5.912**	**1.224**	**7.103**	**6.743**	**-5.049**
T74 Milieubeheer	5.387	232	0	3.114	-2.041	10.903	6.042	10.903	6.042	-4.508	5.912	1.224	7.103	6.743	-5.049
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**44.817**	**42.083**	**44.817**	**42.083**	**-6.413**	**25.993**	**16.572**	**5.107**	**7.309**	**-7.220**
T74 Milieubeheer	2.585	0	0	62	-2.522	2.942	1.350	2.942	1.350	-2.755	2.930	218	3.364	3.445	-2.631
T81 Ruimtelijke ordening	3.142	0	0	0	-3.142	5.151	1.669	5.151	1.669	-3.615	3.365	530	767	254	-3.348
T82 Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	28.800	29.727	170	21	778	32.461	35.008	32.461	35.008	940	14.738	12.274	-114	3.362	1.012
T83 Wonen en bouwen	4.104	4.162	6	6	58	4.263	4.056	4.263	4.056	-984	4.962	3.551	1.090	248	-2.253
S12 Wonen en leefomgeving	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**41.929**	**43.420**	**41.929**	**43.420**	**2.851**	**37.711**	**43.483**	**8.680**	**6.214**	**3.306**
T21 Verkeer en vervoer	2.053	506	3.450	3.350	-1.647	1.955	527	1.955	527	-1.754	1.622	1.119	4.025	3.350	-1.177
T24 Economische havens en waterwegen	1.076	913	0	0	-163	1.017	913	1.017	913	-103	1.080	896	0	0	-184
T57 Openb groen en (openlucht) recreatie	9.213	692	0	1.135	-7.386	10.713	1.128	10.713	1.128	-7.953	9.115	622	1.457	1.410	-8.540
T72 Riolering	13.222	17.148	545	850	4.231	12.515	17.148	12.515	17.148	4.934	12.239	16.807	599	700	4.668
T73 Afval	12.495	21.392	0	0	8.897	12.062	22.104	12.062	22.104	9.552	11.542	22.865	490	0	10.832
T83 Wonen en bouwen	2.967	314	43	219	-2.477	3.667	1.600	3.667	1.600	-1.824	2.112	1.175	2.109	754	-2.293
Totaal S07 t/m S12	**189.714**	**83.972**	**17.215**	**9.655**	**-113.301**	**238.637**	**127.576**	**238.637**	**127.576**	**-125.330**	**196.365**	**85.990**	**46.344**	**24.092**	**-132.628**
Totaal	**548.631**	**740.049**	**55.047**	**52.134**	**188.504**	**612.516**	**845.641**	**612.516**	**845.641**	**224.026**	**570.442**	**814.899**	**127.036**	**99.298**	**216.718**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB1 CSA		**30.614**	**10.482**	**826**	**187**	**-20.770**	**31.385**	**10.615**	**31.385**	**10.615**	**-21.420**	**29.362**	**10.718**	**1.948**	**1.280**	**-19.312**
T04	Overhead	256	0	0	0	-256	256	0	256	0	-256	191	0	0	0	-191
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	175	175	0	0	0	0	175	0	0	240	240	0
T12	Openbare orde en veiligheid	135	5	0	0	-130	122	0	122	0	-122	123	0	0	0	-123
T21	Verkeer en vervoer	1.665	38	0	0	-1.628	1.934	35	1.934	35	-2.115	1.894	104	360	0	-2.150
T22	Parkeren	3.145	9.143	802	0	5.196	3.112	9.131	3.112	9.131	5.730	3.091	9.193	879	512	5.736
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	877	0	0	-496	1.482	985	1.482	985	-497	1.401	916	0	0	-485
T51	Sportbeleid en activering	417	0	0	0	-417	417	0	417	0	-417	412	0	0	0	-412
T52	Sportaccommodaties	66	53	19	6	-26	59	61	59	61	-2	101	86	22	19	-18
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	0	0	0	-58	44	0	44	0	-44	38	0	0	0	-38
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	339	0	0	0	-339	666	0	666	0	-666	549	0	24	0	-573
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.203	2	0	0	-1.200	1.474	2	1.474	2	-1.466	1.384	2	0	59	-1.324
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.777	77	0	0	-1.700	5.347	92	5.347	92	-5.599	5.625	61	416	420	-5.560
T64	Begeleide participatie	1.022	0	0	0	-1.022	831	0	831	0	-831	938	0	0	0	-938
T65	Arbeidsparticipatie	1.714	0	0	0	-1.714	1.656	17	1.656	17	-1.639	1.846	25	0	0	-1.821
T66	Maatwerkvoorziening WMO	725	0	0	0	-725	537	0	537	0	-537	543	0	0	0	-543
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	0	0	0	-6.847	6.585	0	6.585	0	-6.559	5.381	8	0	25	-5.348
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	0	0	0	-3.891	4.073	0	4.073	0	-4.073	3.219	0	0	0	-3.219
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	0	0	0	-4.812	1.574	0	1.574	0	-1.574	1.397	0	0	0	-1.397
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	305	0	0	0	-305	308	0	308	0	-308	270	0	0	0	-270
T71	Volksgezondheid	14	27	4	3	11	16	29	16	29	10	18	19	5	3	-3
T73	Afval	745	0	0	0	-745	801	0	801	0	-801	801	0	0	0	-801
T74	Milieubeheer	51	261	1	3	211	22	262	22	262	242	69	303	1	3	236
Totaal GEB1		**30.614**	**10.482**	**826**	**187**	**-20.770**	**31.385**	**10.615**	**31.385**	**10.615**	**-21.420**	**29.362**	**10.718**	**1.948**	**1.280**	**-19.312**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB2	**Noordwest**	**29.295**	**1.792**	**102**	**50**	**-27.555**	**32.676**	**1.871**	**32.676**	**1.871**	**-31.034**	**31.402**	**1.906**	**512**	**894**	**-29.115**
T04	Overhead	269	0	0	0	-269	269	0	269	0	-269	203	0	0	0	-203
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	1.204	3	0	0	-1.201	1.145	0	1.145	0	-1.145	1.432	0	0	307	-1.125
T22	Parkeren	3	1	0	0	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	822	531	57	19	-329	778	539	778	539	-210	834	575	50	75	-234
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.201	634	0	0	-567	1.218	697	1.218	697	-521	1.297	667	0	0	-630
T51	Sportbeleid en activering	1.078	0	0	0	-1.078	1.078	0	1.078	0	-1.078	1.078	0	0	0	-1.078
T52	Sportaccommodaties	133	252	41	30	108	144	256	144	256	128	146	271	33	49	140
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	29	0	0	0	-29	40	0	40	0	-40	49	0	0	0	-49
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	386	0	0	0	-386	451	0	451	0	-451	396	0	34	0	-430
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.551	2	0	0	-1.549	1.926	7	1.926	7	-1.912	2.005	1	30	75	-1.960
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.573	64	0	0	-1.509	4.682	77	4.682	77	-4.904	4.868	51	361	364	-4.813
T64	Begeleide participatie	884	0	0	0	-884	704	0	704	0	-704	823	0	0	0	-823
T65	Arbeidsparticipatie	1.412	0	0	0	-1.412	1.339	14	1.339	14	-1.325	1.371	20	0	0	-1.350
T66	Maatwerkvoorziening WMO	764	0	0	0	-764	575	0	575	0	-575	591	0	0	0	-591
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.091	0	0	0	-6.091	5.913	0	5.913	0	-5.892	5.362	6	0	21	-5.335
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	7.327	0	0	0	-7.327	7.875	0	7.875	0	-7.875	7.121	0	0	0	-7.121
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	2.406	0	0	0	-2.406	2.365	0	2.365	0	-2.365	1.840	0	0	0	-1.840
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	703	0	0	0	-703	709	0	709	0	-709	533	0	0	0	-533
T71	Volksgezondheid	17	21	4	2	2	20	24	20	24	2	8	23	4	3	14
T73	Afval	1.124	0	0	0	-1.124	1.151	0	1.151	0	-1.151	1.151	0	0	0	-1.151
T74	Milieubeheer	46	278	0	0	231	16	256	16	256	240	16	292	0	0	276
Totaal GEB 2		**29.295**	**1.792**	**102**	**50**	**-27.555**	**32.676**	**1.871**	**32.676**	**1.871**	**-31.034**	**31.402**	**1.906**	**512**	**894**	**-29.115**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB3	**Noordoost**	**23.949**	**1.650**	**72**	**31**	**-22.340**	**25.942**	**1.758**	**25.942**	**1.758**	**-24.294**	**24.559**	**1.721**	**523**	**559**	**-22.803**
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T04	Overhead	238	0	0	0	-238	238	0	238	0	-238	185	0	0	0	-185
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	960	3	0	0	-958	917	0	917	0	-917	822	2	108	0	-928
T22	Parkeren	2	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	108	97	0	0	-11	113	102	113	102	-12	192	107	0	20	-65
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.194	713	0	0	-481	1.215	783	1.215	783	-432	1.130	751	0	0	-380
T51	Sportbeleid en activering	1.031	0	0	0	-1.031	1.065	0	1.065	0	-1.065	1.065	0	0	0	-1.065
T52	Sportaccommodaties	204	390	30	13	169	200	395	200	395	198	217	421	40	44	208
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	2	0	0	0	-2	8	0	8	0	-8	8	0	0	0	-8
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	417	0	0	0	-417	469	0	469	0	-469	425	-1	44	9	-460
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.344	2	0	0	-1.342	1.704	2	1.704	2	-1.695	1.598	3	0	84	-1.511
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.222	47	0	0	-1.176	3.634	57	3.634	57	-3.767	3.829	38	277	320	-3.749
T64	Begeleide participatie	985	0	0	0	-985	737	0	737	0	-737	619	0	0	0	-619
T65	Arbeidsparticipatie	1.008	0	0	0	-1.008	871	10	871	10	-861	949	15	0	0	-934
T66	Maatwerkvoorziening WMO	1.193	0	0	0	-1.193	1.044	0	1.044	0	-1.044	1.078	0	0	0	-1.078
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.954	0	0	0	-4.954	4.951	0	4.951	0	-4.931	4.499	8	0	19	-4.471
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	4.673	0	0	0	-4.673	4.866	0	4.866	0	-4.866	4.466	0	0	0	-4.466
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	2.691	0	0	0	-2.691	2.094	0	2.094	0	-2.094	1.847	0	0	0	-1.847
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	292	0	0	0	-292	295	0	295	0	-295	219	0	0	0	-219
T71	Volksgezondheid	253	222	41	18	-54	331	240	331	240	-39	209	220	54	63	20
T73	Afval	860	0	0	0	-860	899	0	899	0	-899	899	0	0	0	-899
T74	Milieubeheer	45	171	0	0	126	16	168	16	168	152	25	158	0	0	133
Totaal GEB 3		**23.949**	**1.650**	**72**	**31**	**-22.340**	**25.942**	**1.758**	**25.942**	**1.758**	**-24.294**	**24.559**	**1.721**	**523**	**559**	**-22.803**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB4	**Presikhaaf**	**23.749**	**2.051**	**95**	**10**	**-21.783**	**27.125**	**2.210**	**27.125**	**2.210**	**-25.107**	**26.248**	**2.164**	**539**	**620**	**-24.003**
T04	Overhead	222	0	0	0	-222	222	0	222	0	-222	186	0	0	0	-186
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	1.097	3	0	0	-1.095	1.033	0	1.033	0	-1.033	1.120	0	0	49	-1.071
T22	Parkeren	1	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	734	569	70	2	-233	829	589	829	589	-146	875	614	79	48	-293
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.567	1.119	0	0	-448	1.794	1.225	1.794	1.225	-569	1.630	1.179	0	0	-451
T51	Sportbeleid en activering	581	0	0	0	-581	577	0	577	0	-577	577	0	0	0	-577
T52	Sportaccommodaties	35	100	0	0	66	28	102	28	102	74	21	89	0	0	68
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	24	0	0	0	-24	22	0	22	0	-22	23	0	0	0	-23
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	451	0	0	0	-451	520	0	520	0	-520	483	0	47	0	-530
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.331	2	0	0	-1.329	1.718	2	1.718	2	-1.709	1.631	0	4	82	-1.553
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.723	65	0	0	-1.657	5.059	79	5.059	79	-5.301	5.273	53	388	392	-5.216
T64	Begeleide participatie	980	0	0	0	-980	755	0	755	0	-755	688	0	0	0	-688
T65	Arbeidsparticipatie	1.412	0	0	0	-1.412	1.253	14	1.253	14	-1.239	1.339	20	0	0	-1.319
T66	Maatwerkvoorziening WMO	757	0	0	0	-757	567	0	567	0	-567	581	0	0	0	-581
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	5.438	0	0	0	-5.438	5.583	0	5.583	0	-5.560	4.580	7	0	23	-4.550
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	3.951	0	0	0	-3.951	4.108	0	4.108	0	-4.108	4.295	0	0	0	-4.295
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	1.972	0	0	0	-1.972	1.547	0	1.547	0	-1.547	1.606	0	0	0	-1.606
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	467	0	0	0	-467	471	0	471	0	-471	304	0	0	0	-304
T71	Volksgezondheid	70	62	25	8	-25	87	70	87	70	-12	83	69	21	27	-9
T73	Afval	620	0	0	0	-620	660	0	660	0	-660	660	0	0	0	-660
T74	Milieubeheer	43	125	0	0	81	14	128	14	128	114	15	133	0	0	118
T75	Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal GEB 4		**23.749**	**2.051**	**95**	**10**	**-21.783**	**27.125**	**2.210**	**27.125**	**2.210**	**-25.107**	**26.248**	**2.164**	**539**	**620**	**-24.003**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB5	**Malburgen**	**36.318**	**3.977**	**197**	**123**	**-32.415**	**39.938**	**4.180**	**39.938**	**4.180**	**-36.103**	**37.870**	**4.196**	**1.030**	**1.010**	**-33.693**
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	-2
T04	Overhead	312	0	0	0	-312	311	0	311	0	-311	254	0	0	0	-254
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	964	3	0	0	-961	928	0	928	0	-928	774	0	125	0	-899
T22	Parkeren	2	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	1.161	925	169	113	-292	1.290	943	1.290	943	-222	1.264	934	156	211	-276
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.116	2.502	0	0	-614	3.255	2.678	3.255	2.678	-577	2.850	2.653	0	0	-196
T51	Sportbeleid en activering	413	0	0	0	-413	407	0	407	0	-407	385	0	0	0	-385
T52	Sportaccommodaties	81	165	9	4	79	70	167	70	167	93	68	179	15	11	107
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	26	0	0	0	-26	24	0	24	0	-24	26	0	0	0	-26
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	473	0	0	0	-473	601	0	601	0	-601	598	0	73	0	-671
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.385	2	0	0	-1.383	1.691	2	1.691	2	-1.640	1.607	67	0	107	-1.433
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	2.841	100	0	0	-2.741	8.344	123	8.344	123	-8.750	8.761	82	638	644	-8.673
T64	Begeleide participatie	1.109	0	0	0	-1.109	896	0	896	0	-896	741	0	0	0	-741
T65	Arbeidsparticipatie	2.117	0	0	0	-2.117	1.990	21	1.990	21	-1.969	2.076	31	0	0	-2.045
T66	Maatwerkvoorziening WMO	1.253	0	0	0	-1.253	1.091	0	1.091	0	-1.091	1.121	0	0	0	-1.121
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	7.249	0	0	0	-7.249	7.592	1	7.592	1	-7.560	5.697	9	0	32	-5.656
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	6.634	0	0	0	-6.634	6.946	0	6.946	0	-6.946	7.136	0	0	0	-7.136
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	4.892	0	0	0	-4.892	2.202	0	2.202	0	-2.202	2.366	0	0	0	-2.366
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	846	0	0	0	-846	853	0	853	0	-853	707	0	0	0	-707
T71	Volksgezondheid	113	95	19	6	-30	117	62	117	62	-71	74	62	23	6	-28
T73	Afval	1.020	0	0	0	-1.020	1.041	0	1.041	0	-1.041	1.041	0	0	0	-1.041
T74	Milieubeheer	40	180	0	0	140	11	183	11	183	172	19	180	0	0	161
T81	Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	0	0	0	-25
Totaal GEB 5		**36.318**	**3.977**	**197**	**123**	**-32.415**	**39.938**	**4.180**	**39.938**	**4.180**	**-36.103**	**37.870**	**4.196**	**1.030**	**1.010**	**-33.693**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB6	**Schuytgraaf/Elderveld**	**23.854**	**2.571**	**292**	**180**	**-21.396**	**26.037**	**2.666**	**26.037**	**2.666**	**-23.142**	**24.970**	**2.683**	**674**	**727**	**-22.235**
T04	Overhead	273	0	0	0	-273	273	0	273	0	-273	207	0	0	0	-207
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	757	3	0	0	-755	751	0	751	0	-751	697	0	45	0	-742
T22	Parkeren	26	1	0	0	-25	24	0	24	0	-24	24	0	0	0	-24
T42	Onderwijshuisvesting	2.823	1.482	240	142	-1.439	2.936	1.504	2.936	1.504	-1.247	2.884	1.530	208	163	-1.399
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	704	0	0	-562	1.259	765	1.259	765	-494	1.189	743	0	0	-445
T51	Sportbeleid en activering	567	0	0	0	-567	567	0	567	0	-567	567	0	0	0	-567
T52	Sportaccommodaties	306	235	52	38	-85	288	237	288	237	-38	307	235	56	69	-59
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	0	0	0	-11	12	0	12	0	-12	8	0	0	0	-8
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	603	0	0	0	-603	729	4	729	4	-726	645	0	60	8	-697
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.007	2	0	0	-1.005	1.360	2	1.360	2	-1.184	1.115	0	111	273	-953
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	883	29	0	0	-854	2.549	36	2.549	36	-2.674	2.686	24	194	196	-2.660
T64	Begeleide participatie	557	0	0	0	-557	422	0	422	0	-422	472	0	0	0	-472
T65	Arbeidsparticipatie	605	0	0	0	-605	579	6	579	6	-573	769	9	0	0	-761
T66	Maatwerkvoorziening WMO	664	0	0	0	-664	470	0	470	0	-470	478	0	0	0	-478
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	0	0	0	-3.551	3.571	0	3.571	0	-3.553	3.681	5	0	18	-3.659
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	0	0	0	-7.128	7.550	0	7.550	0	-7.550	6.826	0	0	0	-6.826
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	0	0	0	-1.293	1.137	0	1.137	0	-1.137	1.051	0	0	0	-1.051
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	534	0	0	0	-534	539	0	539	0	-539	350	0	0	0	-350
T71	Volksgezondheid	3	0	0	0	-3	24	1	24	1	-23	20	0	0	0	-20
T73	Afval	660	0	0	0	-660	692	0	692	0	-692	692	0	0	0	-692
T74	Milieubeheer	65	110	0	0	46	28	111	28	111	83	22	137	0	0	114
Totaal GEB 6		**23.854**	**2.571**	**292**	**180**	**-21.396**	**26.037**	**2.666**	**26.037**	**2.666**	**-23.142**	**24.970**	**2.683**	**674**	**727**	**-22.235**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB7	**De Laar/Elden**	**17.219**	**1.280**	**61**	**65**	**-15.935**	**18.805**	**1.354**	**18.805**	**1.354**	**-17.560**	**18.172**	**1.326**	**444**	**361**	**-16.930**
T04	Overhead	237	0	0	0	-237	237	0	237	0	-237	204	0	0	0	-204
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	220	0	220	0	-220	222	0	0	0	-222
T21	Verkeer en vervoer	755	3	0	0	-753	756	0	756	0	-756	595	0	146	0	-741
T22	Parkeren	1	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.162	744	0	0	-418	1.193	813	1.193	813	-380	1.069	784	0	0	-284
T51	Sportbeleid en activering	282	0	0	0	-282	282	0	282	0	-282	282	0	0	0	-282
T52	Sportaccommodaties	198	348	44	58	164	219	345	219	345	155	289	379	59	88	118
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	7	0	0	0	-7	4	0	4	0	-4	4	0	0	0	-4
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	5
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	431	0	0	0	-431	551	0	551	0	-551	594	0	25	0	-619
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	914	2	0	0	-912	1.123	2	1.123	2	-1.114	1.069	0	0	41	-1.027
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	872	33	0	0	-839	2.561	40	2.561	40	-2.682	2.658	26	194	196	-2.630
T64	Begeleide participatie	802	0	0	0	-802	650	0	650	0	-650	609	0	0	0	-609
T65	Arbeidsparticipatie	706	0	0	0	-706	680	7	680	7	-673	664	10	0	0	-654
T66	Maatwerkvoorziening WMO	592	0	0	0	-592	393	0	393	0	-393	398	0	0	0	-398
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.519	0	0	0	-3.519	3.461	0	3.461	0	-3.450	3.127	3	0	11	-3.113
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	4.732	0	0	0	-4.732	4.995	0	4.995	0	-4.995	4.766	0	0	0	-4.766
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	758	0	0	0	-758	412	0	412	0	-412	664	0	0	0	-664
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	310	0	0	0	-310	312	0	312	0	-312	252	0	0	0	-252
T71	Volksgezondheid	23	41	17	7	9	41	42	41	42	6	-6	9	20	25	20
T73	Afval	604	0	0	0	-604	631	0	631	0	-631	631	0	0	0	-631
T74	Milieubeheer	42	104	0	0	62	13	105	13	105	92	9	109	0	0	99
Totaal GEB 7		**17.219**	**1.280**	**61**	**65**	**-15.935**	**18.805**	**1.354**	**18.805**	**1.354**	**-17.560**	**18.172**	**1.326**	**444**	**361**	**-16.930**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB8 RKV		**27.403**	**1.136**	**64**	**22**	**-26.309**	**29.142**	**1.214**	**29.142**	**1.214**	**-27.994**	**26.044**	**1.282**	**557**	**558**	**-24.761**
T04	Overhead	352	0	0	0	-352	352	0	352	0	-352	301	0	0	0	-301
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	6	0	0	0
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	1.020	3	0	0	-1.018	969	0	969	0	-969	814	0	106	0	-920
T22	Parkeren	9	1	0	0	-8	7	0	7	0	-7	7	0	0	0	-7
T42	Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	-1
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.036	578	0	0	-458	1.049	636	1.049	636	-414	1.013	609	0	0	-405
T51	Sportbeleid en activering	854	0	0	0	-854	854	0	854	0	-854	854	0	0	0	-854
T52	Sportaccommodaties	347	279	64	22	-111	388	279	388	279	-92	416	339	81	64	-95
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	2	0	2	0	-2	6	0	0	0	-6
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	631	0	0	0	-631	715	0	715	0	-715	734	0	64	0	-798
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.212	2	0	0	-1.210	1.692	2	1.692	2	-1.548	1.560	0	0	158	-1.401
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.344	51	0	0	-1.293	3.961	62	3.961	62	-4.152	4.174	41	305	308	-4.130
T64	Begeleide participatie	1.059	0	0	0	-1.059	778	0	778	0	-778	678	0	0	0	-678
T65	Arbeidsparticipatie	1.109	0	0	0	-1.109	998	11	998	11	-987	1.046	16	0	0	-1.030
T66	Maatwerkvoorziening WMO	807	0	0	0	-807	625	0	625	0	-625	640	0	0	0	-640
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	5.980	0	0	0	-5.980	5.891	1	5.891	1	-5.862	4.682	7	0	28	-4.647
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	7.008	0	0	0	-7.008	7.335	0	7.335	0	-7.335	5.787	0	0	0	-5.787
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	3.062	0	0	0	-3.062	1.962	0	1.962	0	-1.962	1.777	0	0	0	-1.777
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	389	0	0	0	-389	392	0	392	0	-392	354	0	0	0	-354
T71	Volksgezondheid	9	0	0	0	-9	11	2	11	2	-9	22	23	0	0	1
T73	Afval	838	0	0	0	-838	855	0	855	0	-855	855	0	0	0	-855
T74	Milieubeheer	63	216	0	0	154	27	221	27	221	194	37	240	0	0	203
Totaal GEB 8		**27.403**	**1.136**	**64**	**22**	**-26.309**	**29.142**	**1.214**	**29.142**	**1.214**	**-27.994**	**26.044**	**1.282**	**557**	**558**	**-24.761**
Totaal WIJK		**212.402**	**24.938**	**1.708**	**667**	**-188.504**	**231.051**	**25.867**	**231.051**	**25.867**	**-206.655**	**218.629**	**25.995**	**6.228**	**6.009**	**-192.852**
Totaal		**761.032**	**764.987**	**56.755**	**52.801**	**0**	**843.567**	**871.508**	**843.567**	**871.508**	**17.371**	**789.071**	**840.894**	**133.264**	**105.307**	**23.866**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 9-3-2023

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1 Indicator: A5I02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R Indicator: A5I03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R Indicator: A5I04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en	Ja	129.800	129.800	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	10	1232.327	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	10	162.494	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	11.460	11.460	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	10	1141.820	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en	Ja	10	10	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I08*				
				Ja	Ja				

JenV	A6	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6101*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6102*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6103*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6104*	
			11.113.017	12.065.127	1405.128	Ja	
			Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6105*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6106*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning - Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6107*		
		1	Jeugd en Jongerenwerk 3.0	Ja			
		2	Stichting Arnhemse Straatcoaches	Ja			
		3	Preventief Interventie Team	Ja			
		4	Prospect4Cash	Ja			
		5	Informatieknooppunt Risicojeugd	Ja			
		6	Ingrijpen en Aanpakken	Ja			

JenV	A9	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2021** Gemeenten	Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A9101*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A9102*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A9103*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A9104*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A9105*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A9106*
		1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering, (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering naar	Ja	10	15.938	Nee	
		2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	10	1232.500	Nee	
		3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke	Ja	10	185.500	Nee	
		4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die direct betrokken zijn bij de lokale integrale aanpak;	Ja	10	163.633	Nee	

			5	Preventie-activiteiten voor radicaliserende personen en de directe omgeving;	Ja	10	10	Nee	
			6	Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering;	Ja	10	1150.000	Nee	
			7	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.	Ja	10	10	Nee	
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A3/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A3/08*				
				Ja	Ja				
JenV	**A10**	**Regeling financiële impuls huisvesting grote gezinnen vergunninghouders** Gemeenten		Besteding aan beleidsdoelstelling (jaar T)? *Aard controle R Indicator: A10/01*	Cumulatieve besteding aan beleidsdoelstelling (t/m jaar T) *Aard controle R Indicator: A10/02*	Huisvesting gerealiseerd in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A10/03*	Toelichting als bij één van de vorige indicatoren "nee" is ingevuld *Aard controle n. v. t. Indicator: A10/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A10/05*	
				10	10	Nee	project niet gestart/geen uitstel	Ja	
JenV	**A13**	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Gemeenten		Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde *Aard controle R Indicator: A13/01*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A13/02*	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R Indicator: A13/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 *Aard controle R Indicator: A13/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A13/05*	
				1116.828	Ja	10	1116.828	Ja	
JenV	**A14**	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n. v. t. Indicator: A14/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1 Indicator: A14/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R Indicator: A14/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R Indicator: A14/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n. v. t. Indicator: A14/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n. v. t. Indicator: A14/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering, (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering naar	Ja	135.750	135.750	Nee	
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	1363.249	1363.249	Nee	

			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke	Ja	178.564	178.564	Nee	
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die direct betrokken zijn bij de lokale integrale aanpak;	Ja	113.264	113.264	Nee	
			5	Preventie-activiteiten voor radicaliserende personen en de directe omgeving;	Ja	155.000	155.000	Nee	
			6	Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering;	Ja	1117.905	1117.905	Nee	
			7	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.	Ja	10	10	Nee	
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A14/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A14/08*				
				Ja	Ja				
JenV	**A16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten		Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022 *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
				16.902.000	13.431.220	1701.748	10	10	1833.648
				Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/11*	
				10	1255.360	112.123.976	112.123.976	Nee	

JenV	**A17**	**Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A17/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: A17/02*	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: A17/03*	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: A17/04*		
			10	10	Nee	project start in 2023		
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2/06*
			34	664	9	337	Nee	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2/07*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2/09*			
			Nee	1305.887,00	1653.701,00			
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/10*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*
			1655.316	11.704.503	158.404	1158.541	10	10
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2/26*	
							11.019.607	

BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 3** Gemeenten	Projectnaamnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/02*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/03*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/04*	Toelichting afwijkingen in faseringen (indicatoren 02 en 04) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/06*
			1 2021-0000089872	Ja	0	Nee	Reeds gestart met het voorbereiden van de werkzaamheden, eerder dan geraamd.	1845.872
			Kopie projectnaam/ nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/07*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/09*	Toelichting afwijking(en) prijscategorieën woningen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/11*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/12*
			1 2021-0000089872	10	Ja		0	Nee
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) vanaf verantwoordingsjaar 2020 tot *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/05*	
			1 164.654	1526.408	Ja	Ja		
BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C11/03*			
			1100.084	1210.975	Nee			
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/06*
			-155.577	10	0	0	Ja	N.v.t. nog niet in uitvoering
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/07*					
			Nee					

BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C3101*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controlen n. v. t.* *Indicator: C3102*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3103*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3104*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3105*	
			1174.057	1245.438	10		Nee	

BZK	C32	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3201*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C3202*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3203*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) *Aard controle DZ* *Indicator: C3204*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3205*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3206*
		1	SUVIS21-00905013	10	10	Ja		Nee
		2	SUVIS21-01084667	10	10	Ja		Nee
		3	SUVIS21-01084655	10	14.098	Ja		Nee
		4	SUVIS21-00904254	10	10	Ja		Nee
		5	SUVIS21-00903693	10	10	Ja		Nee
		6	SUVIS21-00904515	10	10	Ja		Nee
		7	SUVIS21-00904523	10	10	Ja		Nee
		8	SUVIS21-01058158	10	10	Ja		Nee
		9	SUVIS21-01006240	10	197.724	Ja		Nee
		10	SUVIS21-01038143	10	10	Nee	onderzoek/verzoek uitstel loopt	Nee
		11	SUVIS21-00903705	10	10	Ja		Nee
		12	SUVIS21-01139208	10	1599	Ja		Nee
		13	SUVIS21-01139674	10	1599	Ja		Nee
		14	SUVIS21-01139689	10	1599	Ja		Nee
		15	SUVIS21-01139767	10	1599	Ja		Nee
		16	SUVIS21-01139776	10	1599	Ja		Nee
		17	SUVIS21-01139781	10	1599	Ja		Nee
		18	SUVIS21-01139943	10	1599	Ja		Nee
		19	SUVIS21-01139966	10	1599	Ja		Nee
		20	SUVIS21-01140037	10	1599	Ja		Nee
		21	SUVIS21-01140053	10	1599	Ja		Nee
		22	SUVIS21-01140124	10	13.255	Ja		Nee
		23	SUVIS21-01140132	10	13.255	Ja		Nee
		24	SUVIS21-01187525	10	1599	Ja		Nee
		25	SUVIS21-01187533	10	1599	Ja		Nee
		26	SUVIS21-01187539	10	1599	Ja		Nee
		27	SUVIS21-01187545	10	1599	Ja		Nee
		28	SUVIS21-01188970	10	1599	Ja		Nee
		29	SUVIS21-01188978	10	1599	Ja		Nee
		30	SUVIS21-01188984	10	1599	Ja		Nee
		31	SUVIS21-03064282	10	10	Ja		Nee
		32	SUVIS21-03064374	10	10	Ja		Nee
		33	SUVIS21-03064362	10	10	Ja		Nee
			Kopie Beschikkingsnummer/Naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3207*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N. v. t.) *Aard controle DZ* *Indicator: C3208*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C3209*			

			1	SUVIS21-00905013	N.v.t.			
			2	SUVIS21-01084667	N.v.t.			
			3	SUVIS21-01084655	N.v.t.			
			4	SUVIS21-00904254	N.v.t.			
			5	SUVIS21-00903693	N.v.t.			
			6	SUVIS21-00904515	N.v.t.			
			7	SUVIS21-00904523	N.v.t.			
			8	SUVIS21-01058158	N.v.t.			
			9	SUVIS21-01006240	N.v.t.			
			10	SUVIS21-01038143	N.v.t.			
			11	SUVIS21-00903705	N.v.t.			
			12	SUVIS21-01139208	N.v.t.			
			13	SUVIS21-01139674	N.v.t.			
			14	SUVIS21-01139689	N.v.t.			
			15	SUVIS21-01139767	N.v.t.			
			16	SUVIS21-01139776	N.v.t.			
			17	SUVIS21-01139781	N.v.t.			
			18	SUVIS21-01139943	N.v.t.			
			19	SUVIS21-01139966	N.v.t.			
			20	SUVIS21-01140037	N.v.t.			
			21	SUVIS21-01140053	N.v.t.			
			22	SUVIS21-01140124	N.v.t.			
			23	SUVIS21-01140132	N.v.t.			
			24	SUVIS21-01187525	N.v.t.			
			25	SUVIS21-01187533	N.v.t.			
			26	SUVIS21-01187539	N.v.t.			
			27	SUVIS21-01187545	N.v.t.			
			28	SUVIS21-01188970	N.v.t.			
			29	SUVIS21-01188978	N.v.t.			
			30	SUVIS21-01188984	N.v.t.			
			31	SUVIS21-03064282	N.v.t.			
			32	SUVIS21-03064374	N.v.t.			
			33	SUVIS21-03064362	N.v.t.			
BZK	**C41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B101*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: C41B102*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B103*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C41B104*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B105*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B106*
			1	030005 Provincie Gelderland	1212.021	1212.021	1212.022	1	1
				Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B107*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B108*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B109*			
			1	030005 Provincie Gelderland	0	Nee			

BZK	**C43**	**Regeling reductie energiegebruik woningen** Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43101*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43102*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43103*	Aantal bereikte woningen *Aard controle D1* *Indicator: C43104*	Toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43105*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43106*
			RREW2020-00452328/ C43	1 330.378	1 653.341	8.483	In totaal zijn 8483 huishoudens bereikt met de volgende middelen: Arnhem Aan bon (4175), Arnhem Aan tas (2500), Energiecoach (600), Woonwensenscan (330), project minima Malburgen (600) en via acties	Ja
			Totaal aantal bereikte huurwoningen *Aard controle D1* *Indicator: C43107*	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43108*				
			6.547	Ja				
BZK	**C47**	**Volkshuisvesting** Gemeenten	Deelplannaam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47101*	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47102*	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47103*	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47104*	Besteding (jaar T) - per deelplan Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: C47105*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C47106*
		1	Arnhem-Oost	10	10	0	1 274.131	1 332.103
			Kopie deelplannaam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47107*	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: C47108*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C47109*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan *Aard controle R* *Indicator: C47110*		
		1	*Arnhem-Oost*	1 10.000	1 10.000	1 117.485		
			Zelfstandige uitvoering *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47111*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47112*				
			Ja	Nee				

BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			274	1175.306	1175.306	5	19.227	19.227
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning -bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			804	1218.241	1218.241			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			1.666	1.475	815	0	804	38
BZK	**C56**	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/06*
		1	*RHA2021-02276361*	*Uitbreiding Woonwagenlocaties Arnhem*	187.730	187.730	0	0
		2	*RHA2021-02276353*	*Flexwonen Arnhem*	10	10	0	0
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/07*	Opbrengsten jaar T *Aard controle R* *Indicator: C56/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C56/09*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C56/10*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/11*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/12*
		1	*Uitbreiding Woonwagenlocaties Arnhem*	10	10	Ja	Ja	Ja
		2	*Flexwonen Arnhem*	10	10	Ja	Nee	Ja

			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/13*	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/14*				
			Nee	n.v.t.				
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*				
			12.078	Nee				
BZK	**C85**	**Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen** Gemeenten	Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/01*	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/02*	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project - inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project - inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/05*	
			1 flexwoningen Arnhem	0	0	10	10	
			Kopie projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/06*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/08*			
			1 *flexwoningen Arnhem*	Ja	Nee			
BZK	**V3**	**Verzameluitkering**	Besteding aan het brede beleidsdoel van het ministerie van BZK ter hoogte van het beschikte bedrag (Ja/Nee)? *Aard controle D1* *Indicator: V3/01*					
			Nee					

OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	
			14.584.720	12.193.134	1520.982	-1239.668	11.364.826	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*	In 2022 opgebouw de reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/10*	
		1						
OCW	D10	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW] *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) Bij lagere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/05*	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1) Bij hogere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/06*
			11.734.717	1104.519	11.839.236	11.499.705	1339.531	10
OCW	D11	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contact gemeente *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*			
			117.358	117.358	Nee			
OCW	D12	**Regionale meld- en coördinatiefunctie** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*			
			1855.236	1112.391	Nee			
OCW	D12A	**Regionaal programma voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*	
			1371.000	10	1371.000	1373	Nee	

OCW	D14	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14|01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14|02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14|03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14|04*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14|05*	
			11.935.157	10	1303.475	10	1628.459	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D14|06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14|07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D14|08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14|09*		
		1						
OCW	D19	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19|01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D19|02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D19|03*			
			121.417	121.471	Nee			
OCW	D21	**Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur**	Naam instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D21|01*	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21|02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21|03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D21|04*	Eventuele toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D21|05*	
		1	St. Soulcypher	10	10	Nee	Hiphophub	
		2	St Generale Oost	10	10	Nee	Jongerenateliers	
		3	St Rozet	10	10	Nee	Graffiti vrijplaats	
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3|01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3|02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3|03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3|04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3|05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3|06*

			1	BSW22/00316	10	10	10	10	10
			2	IenW/BSK-2020/16764	10	10	10	10	10
			3	IenW/BSK-2021/14778	10	10	10	10	10
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/12*
			1	*BSW22/00316*	10	10	10		Nee
			2	*IenW/BSK-2020/16764*	19.600	32.795	10		Ja
			3	*IenW/BSK-2021/14778*	10	10	10		Nee
IenW	**E20**	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten		Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/04*		
				16.370	908.866	454.433	Nee		
				Naam/nummer per maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/08*		
			1	115 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom | aantal in st	Nee	2	in 2021 gedaan.		
			2	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Nee	0			
			3	110 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur-zone | aantal in st	Nee	0			
			4	112 Inrichten van een schoolzone door snelheidsbeïnvloedende maatregelen | aantal in st	Nee	0			
			5	113 Saneren van langsparkeren of parkeerstroken langs de	Ja	1			
			6	207 Aanleg van een vrijliggend fiets-/bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in meters	Nee	0			

		7	215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom [aantal in st	Nee	0			
IenW	**E44**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E44/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/02*	Besteding (jaar T) ten laste van cofinancieringen *Aard controle R* *Indicator: E44/03*	Besteding (t/m jaar T) cofinancieringen cumulatief *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/05*	
			10	10	10	10	Nee	
			Naam/nummer maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/06*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/07*				
		1	maatregelen zijn nog niet gestart	Nee				
			Zelfstandige uitvoering *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/08*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/09*				
			Nee					
IenW	**E50**	**Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E50/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E50/02*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E50/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E50/04*		
			146.432	146.432	Ja	Nee		

IenW	**E53**	**Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord**	Beschikkingsnummer / naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E53I02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I03*	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I04*	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I05*	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I06*
		1	SPUKSLA-21-01876674	10	10	1-10-2022	30-9-2023	Nee
		2	SPUKSLA-21-02261480	1174.243	1174.243	8-2-2022	23-5-2022	Ja
			Kopie beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I07*	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I08*				
		1	SPUKSLA-21-01876674	2022				
		2	SPUKSLA-21-02261480	2022				
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53I09*					
			Nee					
IenW	**E58**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58I01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E58I02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58I03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58I04*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E58I05*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58I06*
		1	5000005023	169.501	169.501	Ja	10	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58I07*					
			Nee					

IenW	E83	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022**	Projectnaam / nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E83\02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E83\04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\05*	
		1	5000005458	156.428	Ja	10	156.428	
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\06*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\07*	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\08*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\09*		
		1	5000005458	Ja		Nee		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83\10*					
			Nee					
IenW	E84	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84\01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84\02*	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84\03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84\04*		
			10	10	10	Nee		
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84\05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84\06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84\07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84\08*		
		1	317 Vervangen verharding fietspad\aantal in Meters	Nee	0			
		2	337 Aanleg van een fietsstraat op een 30 km/h weg\aantal in Meters	Nee	0			

SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2101*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2102*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2103*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2104*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2105*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2106*
			1101.453.891	12.237.806	14.434.608	140.930	1244.787	11.203
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz** *Aard controle R* *Indicator: G2107*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz** *Aard controle R* *Indicator: G2108*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2109*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2110*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2111*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2112*
			1946.873	144.430	1596	13.318.239	10	124.656
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2113*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2114*				
			16.704	Ja				
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3101*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3102*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3103*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3104*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3105*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3106*
			181.196	127.402	1107.308	10	10	10

				BBZ vóór 2020 - levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 - kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 - levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 - kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: G3/11*	
				1712	15.242	10	10	Ja	
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op		Welke regeling betreft het? *Aard controle n. v. t. Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	14.579	10	1104.198	17.454	1271
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	10	10	147.462	1225.196	15.975
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	19.674	10	187.416	180.592	1681
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	116.660	10	15.508	14.292	10
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	111.123	10	121.092	15.116	10
			6	Totaal	142.036	10	1265.676	1322.650	16.927
				Kopie regeling *Aard controle n. v. t. Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n. v. t. Indicator: G4/10*		
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6	Totaal	0	0			

				Kopie regeling Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) Aard controle R Indicator: G4/12	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing Aard controle R Indicator: G4/13	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig Aard controle R Indicator: G4/14	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) Aard controle R Indicator: G4/15
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
			6	Totaal	10	10	10	10
				Kopie regeling Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G4/17	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle D2 Indicator: G4/18	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G4/19	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	11.712	1690	10	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	10	10	110.192	
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	10	10	10	
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	10	10	10	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	10	10	10	
			6	Totaal	1.712	690	10.192	
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Besteding (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/01	Baten (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/02	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03		
				1610.640	10	Ja		

SZW	G12	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/04*			
			12.280	10	Ja			
SZW	G13	**Onderwijsroute 2022_ deel gemeente** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			10	10	10	10	Ja	
VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*			
			24	22	1.749.434			
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			13.813.028	13.072.087				
			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
		1	Exploitatie Vastgoed Sport	182.866	10	182.866	10	
		2	Exploitatie Sportbedrijf	11.145.648	10	10	11.145.648	
		3	Investeringen Sportbedrijf	1.572.976	10	10	1.572.976	
		4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	1.535.150	10	10	1.535.150	
		5	Investeringen SBR-Sport	1.382.843	1.382.843	10	10	
		6	Investeringen Vastgoed-Sport	1.146.760	1.146.760	10	10	
		7	Investeringen SBR-Sporthallen	1.205.844	1.205.844	10	10	

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7I02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H7I03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I04*	Toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I05*	
		1	SPUK GHNT MDA++ 2.0 Regio Arnhem 2020 - 2021/ 330820	135.234	184.444	Ja		
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I07*				
			Ja	Ja				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7BI02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7BI03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H7BI04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI05*	Toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI06*
		1	SPUK GHNT Versterken lokale teams en samenwerking Veilig Thuis 2020 - 2021/ 330836	060200 Gemeente Apeldoorn	10	10	Ja	
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI07*					
			Ja					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**		Beschikkingsnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/06*
			1	1034127	1340.569	10	1236.423	10	1333.542
			2	1042031	1150.866	10	10	10	10
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/08*				
			1	1034127	Ja				
			2	1042031	Nee				
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**		Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/06*
				Ja	Ja	Ja		10	10
				Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/12*
				10	1147.529	16.092	16.092	10	10
				Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/17*	
				1300.000	1300.000	10	10	Nee	
VWS	H12	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**		Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H12/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H12/03*			
				1160.000	Ja	Nee			

VWS	**H14B**	**SPUK expertisecentra jeugdhulp** SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H14B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14B/03*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14B/04*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14B/05*	
			1	060268 Gemeente Nijmegen	10	10	Nee	Vermoedelijk Nijmegen. Er is (nog) geen beschikking of bedrag ontvangen.	
VWS	**H20**	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021**		Betreft naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/01*	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/02*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/03*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/04*	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/05*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 in lid *Aard controle R* *Indicator: H20/06*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	Ja	Ja	Ja		10
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. 5 lid *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H20/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/12*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	10	188.438	106.241	157.701	157.701
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/13*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H20/14*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/15*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H20/16*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/17*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H20/18*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	10	10	10	10	10

			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/19*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/20*	Activiteit Ombouw separeerruimten gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/21*	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer beschikt over een separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/22*	Besteding realisatie activiteit ombouw separeerruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/23*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/24*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	10	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.				
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/25*	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/26*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/27*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/28*		
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging					
				Eindverantwoording (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/29*					
				Nee					
VWS	**H22**	**Regeling specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022** Gemeenten		Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H22/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H22/02*	Gerealiseerde activiteit aanstellen regionaal projectleider voor het uitvoeren van activiteiten in het kader van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' in het jaar 2022? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/03*	Toelichting (Toelichting verplicht indien bij H22/03 "Nee" is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/04*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/06*
				175.000	175.000	Ja		Ja	Ja

VWS	H25	**Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**						
			Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/01*	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/02*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend* *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/03*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend* *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/04*	Eindverantwoording *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/05*	
		1	*SPUK/UZ21-22183*	-1 186.608	1 186.608	1 186.608	Ja	
			Naam locatie *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/06*	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022? *Aard controle R* *Indicator: H25/07*	Totale toezegging per locatie *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/08*	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/09*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/10*	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/11*
		1	*De Grote Koppel*	*Nov + dec 2021*	122.751	122.751	122.751	122.751
		2	*Valkenhuizen*	*Nov + dec 2021*	1 101.232	1 101.232	1 101.232	1 101.232
		3	*De Grote Koppel*	*44562*	10	10	10	10
		4	*Valkenhuizen*	*44562*	162.625	162.625	162.625	162.625

Deel 4 Bijlagen

Afkortingenlijst

A.
Apcg – Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BIO – Baseline informatiebeveiliging Overheid
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BooM - Budget ondersteuning op Maat
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CAZ - Collectieve aanvullende zorgverzekering
COA - Centraal Orgaan opvang asielzoekers
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DSO – Digitaal Stelsel Omgevingswet
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGD – Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GMR - Groene Metropoolregio
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HGKM - Huiselijk geweld en kindermishandeling
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW – Industriepark Kleefse Waard

J.
JBO - Jeugdhulp Binnen Onderwijs
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MIRT - Meerjarig investeringsprogramma Ruimte en Infrastructuur
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NRW - Noordrijn-Westfalen
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overleg Zorg en Overlast

P.
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PIP - Persoonlijk inburgeringsplan
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
POH – Praktijkondersteuner jeugd
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RES – Regionale energiestrategie
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur

ROC – Regionaal opleidingscentrum

S.
SFR - snelfietsroute
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SKTA - Stichting Keurmerk Taxi Arnhem
SVB - Sociale Verzekeringsbank
SVO – Stedelijk Verhuur Overleg
SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TEB – The Economic Board
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VE - Volwasseneducatie
VHL – Van Hall Larenstein
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAW – Wet Aanpak Woonoverlast
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.
Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten

De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges

Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)

In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten

Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.

Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.
Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.
Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.
Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.
Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.
Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Foto voorkant Jaarstukken: Skatebaan Rosorum Amsterdamseweg

Jaarstukken 2022

Jaarstukken 2022

GEMEENTE Arnhem

Geamendeerde Jaarstukken 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen ... 1
- 2022, een samenvatting ... 2
- Leeswijzer ... 7

Deel 2 Jaarverslag ... 9

Wijken ... 10
- Wijken algemeen ... 11
- Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 17
- Noordwest ... 22
- Noordoost ... 26
- Presikhaaf ... 32
- Malburgen ... 37
- Schuytgraaf, Elderveld ... 42
- De Laar, Elden ... 47
- Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 51

Stad ... 58
- Bestuur, dienstverlening en financiën ... 59
- Veiligheid ... 70
- Bereikbaarheid ... 75
- Economie ... 81
- Onderwijs ... 90
- Cultuur ... 96
- Participatie en armoedebestrijding ... 102
- Zorg ... 114
- Welzijn en inclusie ... 127
- Gezondheid en sport ... 137
- Klimaat en energie ... 142
- Ruimtelijke ontwikkeling ... 151
- Wonen en leefomgeving ... 157

Paragrafen ... 171
- Lokale heffingen ... 172
- Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 178
- Onderhoud kapitaalgoederen ... 178
- Financiering ... 206
- Bedrijfsvoering ... 211
- Verbonden partijen ... 218
- Grondbeleid ... 238
- Investeringen ... 247
- Subsidies ... 251
- Integriteit ... 258

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid 261
Deel 3 Jaarrekening 262
Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar 263
Incidentele baten en lasten 266
Balans en de toelichting 272
Bijlage met het overzicht van de taakvelden 302
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 315
Deel 4 Bijlagen 342
Afkortingenlijst 343
Begrippenlijst 346

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2022, een samenvatting

Voor u ligt het jaarverslag van de gemeente Arnhem over het jaar 2022. In dit verslag vindt u een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen, projecten en uitdagingen van onze gemeente in het afgelopen jaar.

2022 was een jaar waarin de gevolgen van de oorlog in Oekraïne bij iedereen thuis voelbaar waren, we te maken kregen met de energiecrisis en waarin de nasleep van de coronapandemie voor onze inwoners en ondernemers opnieuw zwaar was. Deze bijzondere omstandigheden vroegen om bijzondere maatregelen. Daarom hebben we het afgelopen jaar de winterregeling ingezet om de huishoudens die dat het hardst nodig hadden extra energietoeslag te geven. Daarnaast hebben we een noodfonds in het leven geroepen voor mkb-ondernemers die door de hoge energielasten kampten met grote geldzorgen.

2022 was ook het jaar van gemeenteraadsverkiezingen en een jaar waarin we koers hebben gezet naar een duurzaam, groen, kansrijk en verbonden Arnhem.

In dit verslag leest u over onze inspanningen op het gebied van onder meer vergroening en verduurzaming, wonen, bestaanszekerheid, inclusie, cultuur en de projecten die wij afgelopen jaar in de openbare ruimte hebben uitgevoerd.

Duurzaam

Arnhem is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar onze inwoners fijn en betaalbaar moeten kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie, zijn uitdagingen waar onze stad voor staat.

We hebben de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. In de aanloop daarnaartoe hebben we in 2022 onder meer twee zonnevelden gerealiseerd. Bij het uitvoeren van onze ambitie spelen bewustwording en gedrag een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met het besparen van energie en het opwekken van hernieuwbare energie. Inmiddels hebben zich ruim 1100 huishoudens bij de Energiebank regio gemeld voor intensieve begeleiding door een energiecoach. Ook is in het Spijkerkwartier het Buurtklusbedrijf opgericht, dat in samenwerking met de gemeente en Volkshuisvesting huizen gaat bezoeken om maatregelen te installeren.

Met een gebiedsgerichte en sectorgerichte aanpak op werklocaties stimuleerden we bedrijven om energie te besparen. Met kantorenpark Gelderse Poort hebben we een Green deal gesloten en we zien dat kantoren die hier ‘gevestigd zijn hun energielabel hebben verbeterd. In het kader van de energiecrisisaanpak zijn we gestart met de ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om'.

Ruimtelijke ontwikkeling
De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in ons land. Daarom hebben Rijk, provincie en onze regio een woondeal gesloten met als doel de woningmarkt op een duurzame en circulaire manier structureel te verbeteren. Hierbij worden we helaas geconfronteerd met gestegen bouwkosten, hogere rente en belemmeringen zoals hoge personeelskosten en onderzoek naar stikstofdepositie. In februari 2022 tekenden we mede daarom een Stadsakkoord met woningcorporaties en marktpartijen waarbij we hebben afgesproken voldoende woningen te bouwen en de woningbouw te versnellen.

Andere sturingsmiddelen voor de woningmarkt die in het afgelopen jaar zijn vastgesteld, zijn de doelgroepenverordening, de Woon-Zorg-Nota en de opkoopbescherming. In het kader van de doorstroming hebben we samen met de provincie en de drie grote corporaties een verhuiscoach aangesteld. Daarnaast hebben we een startnotitie voor een nieuwe Woonvisie aan de gemeenteraad aangeboden.

Afval
Sinds het stoppen met Diftar is de hoeveelheid restafval per inwoner weer toegenomen. Dit lag in de lijn der verwachting. In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers door de gemeenteraad vastgesteld waarna de uitvoering hiervan is gestart. De opgenomen maatregelen moeten weer gaan leiden tot het reduceren van de hoeveelheid restafval.

Groen

Om de schone, groene, klimaatbestendige stad te worden die we willen zijn hebben we in 2022 een start gemaakt met onze ambitie om Arnhem radicaal te vergroenen en aangenamer te maken voor mens en dier. Zo hebben we extra bomen en bos aangeplant op diverse hittegebieden in de stad, waaronder de Jansbuitensingel, Jansbinnensingel, het Jansplein en in de Steenstraat. In Presikhaaf is samen met schoolkinderen uit de wijk een klein klimaatbos aangeplant. In combinatie met rioolvernieuwingen zijn maatregelen getroffen om wateroverlast door wolkbreuken te verminderen, o.a. in het Spijkerkwartier. We hebben een start gemaakt met de vergroening van de Van Muijlwijkstraat: een toonaangevend project waarbij een grote hoeveelheid verharding wordt omgevormd in groen. Daarbij worden ook veel bomen geplant waardoor de straat een koele en groene route gaat vormen in plaats van de stenige hitteplek die het nu is. We werken ook verder aan de wijkgroenagenda's; inmiddels zijn wijkgroenagenda's opgesteld voor de wijken Arnhemse Broek, Elderveld, Sint Marten & Sonsbeek, Klarendal, Alteveer/ Cranevelt en het Centrum. Ook de uitvoering van de voorgestelde vergroeningsmaatregelen is gestart, vaak met actieve medewerking van de bewoners.

Het afgelopen jaar hebben we grote stappen gezet met het ecologisch beheer in de wijken en bossen en parken met als doel de biodiversiteit te vergroten en onze stad klimaatbestendiger te maken.

De luchtkwaliteit in de binnenstad van Arnhem schommelt nog steeds rond de grenswaarde (wet Milieubeheer) op de centrumring. Dit moet beter. Sinds 1 januari 2022 geldt voor vrachtwagens een strenge milieuzone. In het verlengde hiervan hebben we in 2022 een start gemaakt met de voorbereidingen van de zero-emissie-zone voor de binnenstad van Arnhem.

Om de dierenverblijven van het Dierentehuis Arnhem en omstreken weer te laten voldoen aan de huidige eisen, heeft het Dierentehuis een lening nodig om nieuwbouw te realiseren. De gemeentegarantie die hiervoor nodig was hebben we eind 2022 verstrekt. De nieuwbouw wordt waarschijnlijk in 2024 in gebruik genomen.

Fiets en openbaar vervoer
Het gedeelte Hugo de Grootstraat is als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem - Dieren aangelegd. De laatste Arnhemse delen van deze route zijn nu in voorbereiding en worden naar verwachting medio 2023 aangelegd. Ook hebben we een aantal projecten voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV uitgevoerd, waaronder de HOV-Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en HOV Hollandweg-Metamorfoseallee.

In het kader van een betere bereikbaarheid van werklocaties is in 2022 de HOV-verbinding bij Industriepark Kleefse Waard (IPKW) gerealiseerd waarmee de bereikbaarheid met openbaar vervoer van IPKW en Het Broek is verbeterd. Tevens is bij Gelderse Poort de pilot met deelfietsen van start gegaan.

Ondernemers en binnenstad
Het herstel na de coronacrisis, de nieuwe energiecrisis en de krapte op de arbeidsmarkt trekken een zware wissel op de Arnhemse ondernemers. We versterken onze positie als aantrekkelijke stad in en voor de regio door onder meer een afwisselend en duurzaam toeristisch aanbod en gerichte citymarketing richting bedrijven en studenten. In 2022 kozen we voor festivals en (beeldbepalende) evenementen die passen bij Arnhem zoals State of Fashion, Bridge to Liberation en het WK Volleybal voor vrouwen.

De energiecrisis heeft in het tweede deel van het jaar ook de ondernemers, inwoners en instellingen in de binnenstad voor nieuwe uitdagingen gesteld. De binnenstad-challenge (speelroute voor meer sport en spel in de binnenstad) met als opvolging de speelplaats op het Bartokpark, is uitgevoerd. Aansluitend daarop is de Visie op Buitenspelen opgesteld die voor de komende jaren handvatten geeft om spelen in de binnenstad te bevorderen. Deze activiteiten dragen bij aan het duurzame en gastvrije onthaal, net als de realisatie van koele routes.

Kansrijk

Onze ambitie is een Arnhem waar iedereen gelijke kansen krijgt om zich te ontwikkelen en mee te doen in de maatschappij. Hiervoor is een stevige sociale basis nodig, waarbij we prioriteit geven aan preventief jeugdbeleid en ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen.

Jeugd en onderwijs
In 2022 kwamen zowel vanuit het onderwijs als de peuteropvang steeds meer signalen dat kinderen instromen

met een achterstand. Samen met het personeelstekort bij de sector kinderopvang zorgde dit voor een druk op personeel en kwaliteit van het aanbod. Om het personeelstekort niet verder te laten oplopen, hebben we de Arnhemse vereisten voor kwalificaties van medewerkers van voorschoolse en vroegschoolse Educatie (VVE) binnen de landelijke vereisten verlaagd.

De toename van kinderen met een ondersteuningsvraag leidt ook tot langere wachtlijsten bij de jeugdhulp voor onderzoek en/ of behandelgroepen. Deze kinderen bleven hierdoor langer op de reguliere opvang in afwachting van een beter passende plek.
Op een aantal scholen van het voortgezet onderwijs hebben we voorlichting gegeven over seksuele intimidatie. Tevens zijn in 2022 regelmatig gastlessen georganiseerd op scholen, is poster- en campagnemateriaal gemaakt, en is een training ontwikkeld voor professionals om hen meer inzicht te geven in de problematiek en hen handelingsperspectief te bieden.

Conform de verwachtingen was het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV) in 2021 licht toegenomen. Vanwege Covid-19 was er onderwijs op afstand en daardoor minder toezicht op de jongeren. Ook het schooljaar 2021-2022 was nog niet geheel “normaal". De verwachting is dan ook dat het aantal voortijdig schoolverlaters nog licht gaat stijgen. Om de aantallen terug te dringen, hebben we de subsidieregeling voortijdig schoolverlaten. In 2022 is vrijwel het gehele budget gebruikt, onder meer voor de inzet van jongerenwerkers op scholen en het inzetten van begeleiding binnen school (We Restart).

Arnhem-Oost
In 2022 stond de Uitvoeringsagenda Arnhem-Oost centraal. Het was een eerste stap om het programma Arnhem-Oost van langetermijnperspectief naar praktische uitvoering te brengen. De Uitvoeringsagenda Arnhem-Oost 2022 beschrijft prioriteiten per wijk, geeft focus aan voor de korte en lange termijn, maar legt ook onderzoeksvragen bloot.

Er is afgelopen periode hard gewerkt aan de opgaven in de wijken. Er is al volop beweging: anders doen, extra investeren, meer mogelijk maken en het bieden van de nodige ondersteuning. Bepaalde acties uit de uitvoeringsagenda zijn dan ook al uitgevoerd en afgerond en sommige acties lopen nog. Successen die geboekt zijn onder andere; Arnhem is koploper met het Volkshuisvestingsfonds, de visie en aanpak binnen de Pedagogische Wijk is doorontwikkeld en verrijkt en de eerste stappen naar een zeer innovatieve schuldenaanpak zijn gemaakt.

Niet alleen Arnhem-Oost heeft zich ontwikkeld, ook het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) is een volgende fase ingegaan. Het kabinet heeft in juli 2022 een nieuwe aanpak leefbaarheid en veiligheid in wijken aangekondigd. Er wordt vanuit verschillende ministeries geïnvesteerd om de stapeling van problemen aan te pakken. Deze problematiek wil het kabinet samen met gemeenten, hun lokale partners en bewoners aanpakken. Het Rijk vroeg de gemeente Arnhem om de aanpak Arnhem-Oost door te ontwikkelen naar het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Een aantal zaken waarin voorzien moet worden zijn:

- Een alliantie die zich verbonden heeft aan de ER doelstellingen;
- Bij de gemeente of alliantie commitment voor een langjarige aanpak van 15-20 jaar;
- Aanwezigheid van een gebiedsplan;
- Prioritering focusgebied vanuit de gemeente;
- Een publiek-private alliantie;
- Een programmabureau dat optreedt namens de alliantie.

Bovenstaande zaken dienen ingeregeld te zijn voor de zomer 2023. Dat is de reden dat Van de Bunt adviseurs, onder leiding van Lodewijk Asscher, in 2022 een advies heeft uitgebracht over hoe dit het beste te organiseren.

Veilige en gezonde buurt
De aanpak van radicalisering in Arnhem hebben we onverminderd voortgezet. In de tien wijkveiligheidsoverleggen worden met de wijkprofessionals de leefbaarheids- en veiligheidsproblemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd om vervolgens een aanpak vorm te geven. Doordat we eind 2022 nieuwe capaciteit voor wijkveiligheid hebben aangetrokken, kan deze aanpak worden versterkt.

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Ook willen we een inclusieve stad zijn waarin alle inwoners, ook die met een anders werkend lichaam of chronische ziekte, zo zelfstandig mogelijk

kunnen leven en meedoen. In 2022 zijn de pilots voor jeugdzorg (in Malburgen en Schuytgraaf) en Wmo (in Spijkerkwartier en Kronenburg) voortgezet. Ook hebben we de aanpak, waarin wijkcoaches zelf begeleiding bieden, doorontwikkeld. Daarnaast wordt in complexe (veelal multiprobleem)situaties samen met het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) de doorbraakmethode toegepast.

Bestaanszekerheid
In het afgelopen jaar hebben hoge (energie)kosten gezorgd voor extra geldzorgen bij veel Arnhemmers. Deze bestaanszekerheidscrisis is nog niet opgelost. Daarom hebben we in het afgelopen jaar extra ingezet op het zoveel mogelijk voorkomen van armoede en schulden en willen we onze inwoners met geldzorgen zo vroeg mogelijk adequate hulp bieden. Zij die net buiten de regels en voorwaarden vielen hebben we zoveel mogelijk met maatwerk geholpen.

In 2022 hebben we de Arnhemse aanpak energiecrisis uitgevoerd. Deze aanpak richt zich op het ondersteunen van Arnhemse inwoners en bedrijven en het op peil houden van voorzieningen in de stad. Dit heeft geresulteerd in diverse acties en het vormgeven van nieuwe regelingen zoals een noodfonds voor ondernemers, maatwerk voor inwoners waarvoor de energietoeslag niet beschikbaar is, een extra Arnhemse wintertoeslag, verruiming van de Gelrepas en extra subsidies voor maatschappelijke instellingen.

Verbonden

We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en waar eenieder zijn, haar of hun identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In 2022 hadden we dan ook bijzondere aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme. Bijvoorbeeld door het opstellen van het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem', met daarin diverse acties die we samen met de stad hebben opgepakt. De Keti Koti viering en herdenking is in 2022 groter gevierd dan voorheen en Erfgoed Gelderland is in opdracht van de gemeenteraad gestart met het onderzoek ‘Sporen van slavernijverleden in Arnhem’. Ook hing in november de ‘Pride Photo Exhibition’ in de stad; een tentoonstelling die de dialoog over seksuele en gendervrijheid stimuleert.

We hebben verschillende acties opgestart of verder in gang gezet om de gemeentelijke organisatie diverser en inclusiever te maken. Zo is het wervings- en selectieproces verder doorontwikkeld om de beste kandidaten aan te trekken en in te laten stromen. We hanteren nu standaard de methodiek inclusief werven en selecteren en werven competentiegericht, waarbij we continu aandacht hebben voor aanwezige (onbewuste) vooroordelen.

Participatie
Arnhemmers zijn voor onze gemeente waardevolle deskundigen als het gaat om hun eigen leefomgeving. Burgerparticipatie is daarom een belangrijk onderdeel van de manier waarop we werken. In dat kader heeft het college in 2022 het Arnhems Stappenplan Participatie vastgesteld, dat als leidraad dient voor de manier waarop we onze inwoners betrekken bij beleid en uitvoering.

In september 2022 is Loket Zuid heropend. Sindsdien kunnen Arnhemmers op deze locatie weer terecht voor het aanvragen en ophalen van verschillende producten zoals een paspoort of rijbewijs. Ook is er een informatiebalie geopend, waar inwoners spontaan kunnen binnenlopen met vragen.

Gastvrije stad
Arnhem wil een veilige haven zijn voor mensen die gevlucht zijn van huis en haard. Daarom zorgen we voor goede opvang en algemene voorzieningen zoals onderwijs. In 2022 hebben we voor ontheemden uit Oekraïne 540 opvangplekken gerealiseerd. Daarnaast hebben we in samenwerking met het COA 636 extra plekken gerealiseerd voor de opvang van overige vluchtelingen. In totaal ving Arnhem eind 2022 ongeveer 1800 vluchtelingen op.
In het tweede kwartaal van 2022 zijn we gestart met het aanbieden van taalles voor Oekraïense ontheemden. Deze taallessen zijn succesvol gebleken en worden in 2023 gecontinueerd.

Cultuur
Op cultureel gebied zijn eveneens belangrijke stappen gezet in het versterken en behouden van onze positie als cultuur- en creatieve stad. Zo is Museum Arnhem heropend en heeft het college een ontwerpteam voor het Stadstheater Arnhem geselecteerd. De website www.buitenkunstarnhem.nl is online gegaan om de al bestaande kunst in de openbare ruimte meer zichtbaar te maken. Via QR-codes bij de kunstwerken kunnen voorbijgangers deze webpagina bezoeken.

Financieel resultaat

We sluiten het jaar 2022 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van € 51,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2022 € 21,5 miljoen onttrokken aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo € 49,5 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2022 uit op € 23,8 miljoen.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen. Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 2,3. De ratio is hoger dan de weerstandsfactor van 1,4 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het tot stand komen van de weerstandsfactor en de ontwikkeling van de totale financiële positie wordt nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2022 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2022 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S)
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan' zijn de verantwoording op de doelen en op de inspanningen opgenomen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).

Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Elf paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote.
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Dit geldt vanaf de jaarrekening 2022 en deze paragraaf is dan ook toegevoegd:
11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.
In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2022 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In 2022 is de sinds 2017 ingezette wijkaanpak gecontinueerd. Samen met (en door inbreng van) inwoners en professionals is het afgelopen jaar gewerkt aan de belangrijkste doelen in de verschillende gebieden. De teams Leefomgeving hebben hierin een belangrijke positie om deze doelstellingen te realiseren. In 2022 is gewerkt aan de doorontwikkeling van wijkprogrammering. Dit moet uiteindelijk leiden tot goede en realistische doelstellingen per wijk/gebied en instrumenten om deze doelstellingen daadwerkelijk naar realisatie te brengen. Deze doorontwikkeling gaat in 2023 verder zal uiteindelijk vertaald worden naar de doelen in de meerjarenbegroting.

Bij de realisatie van doelstellingen in de wijk zijn in veel gevallen maatschappelijke partners (zoals welzijns- en zorgpartners) nodig. Bij de realisatie van een aantal doelen werden in 2022 regelmatig capaciteitsproblemen geconstateerd. De krapte op de arbeidsmarkt blijft ook deze maatschappelijke partners niet bespaard en zorgt er regelmatig voor dat deze partners de gewenste inzet niet konden uitvoeren. Dit speelde in alle gebieden in 2022 een rol.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van inwoners wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Doorontwikkeling van wijksturing
In oktober 2022 is het evaluatierapport van Van Wijken Weten en het rapport van de rekenkamercommissie over wijksturing in de gemeenteraad behandeld. De gemeenteraad heeft uitgebreid kennis genomen van de conclusies en aanbevelingen uit beide rapporten en heeft besloten om over te gaan tot het opstellen van een nieuwe Koersnota inclusief een implementatieplan. De genoemde aanbevelingen worden meegenomen in het proces om tot een nieuwe Koersnota te komen. Het college en de gemeenteraad hebben geconstateerd dat Arnhem met de wijkaanpak iets bijzonders in handen heeft, wat fantastisch kan worden. Daar is een volgende stap voor nodig. Uitgangspunt voor de nieuwe Koersnota is dan ook de huidige wijkaanpak bestendigen en verder doorontwikkelen. De nieuwe Koersnota zal medio 2023 in concept gereed zijn en vervolgens het bestuurlijk proces richting de gemeenteraad in gaan.

Leefbare wijken en Stadsvernieuwing
In 2022 is de door de gemeente, maatschappelijke partners en bewoners gewerkt volgens een integrale aanpak voor leefbaarheid en stadsvernieuwing in wijken waarbij de leefbaarheid onder druk staat. Dit geldt niet alleen voor de wijken vallend onder de Arnhem Oost aanpak, maar ook in een aantal andere wijken in Arnhem waar leefbaarheidssignalen spelen. In de bovengenoemde Koersnota zal het doorontwikkelen van een integrale aanpak op leefbaarheid een belangrijk aandachtspunt zijn.

Ontmoeten en verbinden
In 2022 zijn diverse ontmoetingsplekken in de wijk ondersteund (zowel financieel als op organisatorisch vlak) om ontmoeting tussen inwoners, inwoners en maatschappelijke partners en inwoners en lokale overheid mogelijk te maken. Dat deze ontmoetingsplekken regelmatig tegen bestuurlijke, financiële en beheersmatige problemen aan lopen, is in 2022 duidelijk geworden in de opgestelde Buurthuizenvisie. In maart 2022 is een convenant ondertekend door de samenwerkende buurthuizen in Arnhem en de gemeente Arnhem. In dit convenant is afgesproken dat na de ondertekening beide partijen in co-creatie aan de slag gaan met het ontwikkelen van een buurthuizenvisie. Deze Buurthuizenvisie is vervolgens ontwikkeld door het samenwerkingsverband van Arnhemse Buurthuizen, in samenspraak met de gemeente Arnhem. Deze visie is in oktober 2022 opgeleverd en aangeboden aan het college. Een aantal conclusies en aanbevelingen uit deze visie zullen worden meegenomen in het nieuwe integrale accommodatiebeleid (dat in 2023 wordt ontwikkeld) en het vrijwilligersbeleid.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
In 2022 is een grote stap gezet om de invloed en betrokkenheid van inwoners bij ontwikkelingen te vergroten. Het Arnhemse stappenplan burgerparticipatie is vastgesteld en kan worden ingezet bij iedere participatieproces binnen de gemeentelijke organisatie. Begin 2023 worden de medewerkers van de gemeente Arnhem verder getraind op de inzet van het Arnhemse stappenplan.

Op het vergroten van de invloed en betrokkenheid van bewoners wordt gedurende het jaar continu ingezet door de Teams Leefomgeving. Dit bijvoorbeeld bij het ophalen van signalen voor het wijkprogramma als bij de uitvoering van het wijkprogramma. Bij activiteiten op het gebied van openbare ruimte, veiligheid maar sociale initiatieven worden betrokkenheid van bewoners gestimuleerd.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
In oktober 2022 is het evaluatierapport van Van Wijken Weten en het rapport van de rekenkamercommissie over wijksturing behandeld. Zoals hierboven vermeld, heeft de gemeenteraad besloten om over te gaan tot het opstellen van een nieuwe Koersnota inclusief een implementatieplan. Deze Koersnota heeft opnieuw tot doel om de invloed en betrokkenheid van inwoners te vergroten. De nieuwe Koersnota zal in het eerste half jaar van 2023 worden samengesteld door een interactief proces met inwoners, maatschappelijke partners en ook de gemeenteraad.

Arnhemse Leefbare Wijken Monitor
Zoals hierboven benoemd, worden per gebied doelen geformuleerd om samen met inwoners en maatschappelijke partners aan te werken. Per wijk worden verschillende interventies ingezet om input op te halen voor het samenstellen van deze doelen, onder andere wijkgesprekken, enquêtes en netwerkbijeenkomsten met maatschappelijke partners. Daarnaast is ook de inzet van data over de verschillende wijken van groot belang. Een belangrijk onderzoeks- en monitoringsinstrument hiervoor is de tweejaarlijkse stadsenquête Arnhemse Leefbare Wijken. Deze is afgelopen najaar opnieuw afgenomen en de resultaten zijn vanaf november 2022 online beschikbaar gekomen.

Integraal werken aan wijkopgaves
De uitkomsten van de Arnhemse Leefbare Wijken Monitor laten des te duidelijker zien dat wijkopgaves integraal en preventief moeten worden opgepakt, zowel fysiek als sociaal. Om dit goed vorm te geven is in 2022 gewerkt aan een verbeteradvies voor het werken met wijkprogrammering. In dit advies worden handvatten gegeven om:
- Een goede analyse te maken van de belangrijkste ontwikkelingen en beleidskaders in een wijk;
- Het betrekken van stedelijk beleid bij de wijkspecifieke opgaves;
- Goede en realistische doelstellingen vast te stellen voor een wijk;
- Focus te houden op deze doelen en hier ook op te sturen met een integrale blik;
- Deze doelstellingen uit te werken naar uitvoeringsmaatregelen.

In 2023 wordt dit advies meegenomen in de ontwikkeling van de nieuwe Koersnota Van Wijken Weten die uiteindelijk wijksturing en integraal werken op een hoger niveau moet brengen.

Toelichting financiële afwijkingen

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		11.866	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	7.900	V	Huishoudelijke ondersteuning	I	AR
Jeugdzorg	Gezondheid	2.100	V	Jeugdzorg	I	AR
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	1.200	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk	I	AR
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	750	V	Beschermd wonen	I	BR
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	550	V	Doelgroepenvervoer	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	367	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	354	V	Programma groot onderhoud Groen en Spelen	I	BR
Welzijn	Meedoen	346	V	Opvoeden en opgroeien	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	335	V	Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	304	V	Programma groot onderhoud Wegen	I	BR
Welzijn	Meedoen	220	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	130	V	Schulddienstverlening	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-690	N	Re-integratiebudget	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-2.000	N	Armoederegelingen en Energietoeslag	I	BR
Baten		-367	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-367	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC	I	AR
Toevoegingen aan reserves		1.269	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	2.300	V	Energiearmoedefonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-371	N	Programma groot onderhoud Groen en Spelen	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-660	N	Programma groot onderhoud Wegen	I	BR

Onttrekkingen aan reserves		373	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	356	V	Programma groot onderhoud Wegen	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	17	V	Programma groot onderhoud Groen en Spelen	I	BR

Sociale wijkteams

Op het totale beleidsveld Zorg is een voordeel van € 4,2 miljoen gerealiseerd. Dit is verdeeld in een nadeel op het stedelijke programma S07 Zorg van ca. € 8,3 miljoen (inclusief reservemutaties) en een voordeel van ca. € 12,5 miljoen op wijken. Hieronder worden de belangrijkste afwijkingen gemeld.

Huishoudelijke ondersteuning
Tegenover het voordeel van circa € 7,9 miljoen staat er een nadeel van € 7,1 miljoen op programma S07 Zorg. Totaal voordeel voor huishoudelijke ondersteuning is circa € 800.000. Door de vergrijzing is rekening gehouden met structureel oplopende kosten. Deze verwachte stijging is deels zichtbaar in 2022. Door krapte op de arbeidsmarkt kunnen zorgaanbieders de toenemende vraag naar huishoudelijke ondersteuning onvoldoende leveren. Daardoor is er in 2022 een voordeel ontstaan. We vinden het belangrijk dat de meest kwetsbare Arnhemmers toch huishoudelijke ondersteuning ontvangen. Daarom prioriteren de Sociale wijkteams de toewijzing van zorg op basis van de zwaarte van de zorgvraag van inwoners. Hierover is de gemeenteraad in een eerder stadium geïnformeerd.

Jeugdzorg
Tegenover het voordeel van € 2,1 miljoen staat er een nadeel van € 2,3 miljoen op programma S07 Zorg. Totaal nadeel voor de jeugdzorg is € 200.000. Vanaf september 2021 is een stijging van de kosten te zien en deze stijging lijkt door te zetten. Eveneens zien we dat de kosten procentueel gezien meer toenemen dan het aantal jeugdigen dat zorg ontvangt. Dit betekent dat kinderen langer in behandeling zijn dan wel intensiever behandeld en begeleid worden. Los van deze ontwikkelingen is het aantal kinderen in jeugdzorg verblijf (onder andere pleegzorg en gezinshuizen) dat door de gemeente Arnhem gefinancierd wordt per 1 januari 2022 toegenomen als gevolg van de wettelijke aanpassing in het woonplaatsbeginsel. Het woonplaatsbeginsel wil zeggen dat voor de financiering van de jeugdzorg gekeken wordt naar de woonplaats van de jeugdige zelf vóór aanvang van de jeugdhulp. Voor Arnhem betekende dat een toename, deze toename lijkt structureel te zijn.

WMO (groeps)begeleiding en activerend werk
Tegenover het voordeel van € 1,2 miljoen staat er een nadeel van circa € 700.000 op programma S07 Zorg. Totaal voordeel voor WMO is € 500.000. De daling van kosten heeft voornamelijk betrekking op de Persoonsgebonden budgetten (PGB's) die aan het dalen zijn, onder andere omdat de stichting Sociale wijkteams Arnhem scherper zijn op de toekenning van PGB's.

Doelgroepenvervoer
Van het voordeel van circa € 1 miljoen wordt circa € 450.000 vermeld op programma S07 Zorg en circa € 550.000 op de wijkprogramma's. In 2020 is een nieuwe verordening leerlingenvervoer aangenomen
en zijn nieuwe beleidsregels Wmo en Jeugdwet vastgesteld. Deze beleidsregels helpen de wijkcoaches bij het inzetten van passende, efficiënte en effectieve zorg en voorkomen dat teveel zorg wordt toegewezen. Inmiddels is zichtbaar dat het gebruik van het vraagafhankelijk vervoer structureel lager is dan voor de uitbraak van corona en in combinatie met de beleidsregels en verordening heeft dit tot een positief resultaat in 2022 geleid.

Beschermd wonen
Het voordeel bij beschermd wonen is € 8,0 miljoen, waarvan € 750.000 op de wijken wordt vermeld en € 7,25 miljoen bij programma S07 Zorg. De lasten in 2022 zijn lager dan begroot, doordat vanaf 2021 de Wet Langdurige Zorg (Wlz) is opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek. Een aanzienlijk deel van de inwoners die een toewijzing Beschermd Wonen hadden, is doorgestroomd naar de Wlz. Voor de zorg die inwoners

ontvangen heeft deze overgang geen gevolgen, zij blijven de benodigde zorg houden. Naar verwachting verdwijnt dit voordeel bij de invoering van het objectief verdeelmodel. In de septembercirculaire 2021 heeft het Rijk aangegeven met welk bedrag de integratie-uitkering Beschermd Wonen verlaagd werd. De lasten zijn in 2021 door de uitstroom van cliënten harder gedaald dan de uitname van het budget. Dit effect werkt door in 2022. Bij turap-2 is voorgesteld om dit voordeel aan de Bestemmingsreserve (BR) Wmo & Jeugdzorg toe te voegen.

Teams Leefomgeving

Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en Regionaal meld- en coördinatiefunctie (RMC) voortijdig schoolverlaten
Jaarlijks krijgt de gemeente Arnhem een Rijksuitkering voor de regionale aanpak van RMC en VSV. De onderbesteding wordt grotendeels verklaard, doordat de ondersteuning en begeleiding vanuit het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) in de regio minder noodzakelijk is door de goede positie van kwetsbare jongeren op de arbeidsmarkt.
In 2023 wordt wel verder onderzocht wat het RBL voor deze jongeren in kwetsbare positie kan betekenen. De uitkomst wordt medio 2023 verwacht. De resterende baten zijn gereserveerd op de balans conform BBV-voorschriften. Dit heeft geleid tot een voordeel aan de lastenkant en een nadeel op de baten van € 367.000. Per saldo is het effect neutraal.

Stedelijk groen en Spelen
Een deel van het jaarprogramma groot onderhoud spelen en groen is niet gerealiseerd (€ 354.000). De onderbesteding betreft nagenoeg alle wijken. De niet bestede middelen worden verrekend met de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Opvoeden en opgroeien
Dit is een incidenteel voordeel van € 346.000 dat voornamelijk is ontstaan door de subsidie-afrekeningen 2021. Een aantal subsidiepartijen heeft in 2021 niet alle gesubsidieerde activiteiten kunnen uitvoeren, onder andere vanwege corona. Er is een deel van de subsidie teruggevorderd.

Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)
De afwijking op stad en wijk zijn tegengesteld even hoog (€ 335.000) en vallen tegen elkaar weg. Per saldo neutraal. Zie programma S04 Onderwijs.

Wegen
Een deel van het jaarprogramma groot onderhoud wegen is niet gerealiseerd (€ 304.000). Daarnaast is ten opzichte van het oorspronkelijke jaarplan bij de uitvoering geschoven tussen wijken. Daardoor zijn bij sommige wijken voordelen ontstaan en bij andere wijken nadelen. De niet bestede middelen worden verrekend met de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA)
Dit is een incidenteel voordeel van € 220.000 dat betrekking heeft op de subsidie-afrekening 2021. Stichting Welzijn Ouderen Arnhem heeft in 2021 niet alle gesubsidieerde activiteiten kunnen uitvoeren vanwege corona, waardoor een incidenteel voordeel is ontstaan van € 220.000.

Schulddienstverlening
Er zijn minder inwoners die gebruik hebben gemaakt van schulddienstverlening dan we hadden begroot. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 130.000.

Re-integratiebudget
Het tekort van € 690.000 op het re-integratiebudget komt door intensivering van de inzet van Werk en Inkomen. Meer mensen participeren en zijn aan het werk, onder andere met jobcoaching, loonkostensubsidie en het project Bemiddelen aan de Poort. Ook afspraken met Scalabor, loonwaardemetingen en Beschut werk vallen onder het re-integratiebudget. Tegenover het nadeel op re-integratie staat een voordeel op de middelen die van het Rijk via het gemeentefonds zijn ontvangen voor inzet van SW-medewerkers. De vrijval van deze middelen is in 2022 niet volledig benodigd voor beschut werk. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 600.000 op programma S00 Bestuur, Dienstverlening en Financiën.

Armoederegelingen en Energietoeslag
Van een aantal regelingen is minder gebruik gemaakt, zoals Collectieve Aanvullende Zorgverzekering (CAZ), Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en Kansrijk Opgroeien. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 500.000. Bij de Gelrepas zijn een aantal regelingen toegevoegd waarvan meer gebruik is gemaakt dan verwacht, zoals Kledingtegoed en Schoolspullentegoed voor Kinderen. Daarnaast hebben we in crisistijd (eind 2022) het tegoed op de Gelrepas verder verruimd. Dit heeft geleid tot een nadeel van € 800.000.

De regeling van de Energietoeslag is eveneens verruimd. Ook gezinnen met kinderen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum en studenten, die aan de voorwaarden voldoen, mogen gebruik maken van de regeling. Daarnaast is er een hogere toeslag toegekend dan de landelijke richtlijn, is een maatwerkvoorziening ingesteld en extra capaciteit ingehuurd voor het afhandelen van aanvragen en uitkeren van de toeslag. De kosten zijn daardoor hoger dan de ontvangen rijksmiddelen. Dit heeft een nadelig effect van € 1,7 miljoen.

Energiearmoedefonds
Een deel van het Energiearmoedefonds is dit jaar al besteed aan Energietoeslag en ter dekking van een aantal crisismaatregelen, zoals extra tegoeden op de Gelrepas, een extra Arnhemse wintertoeslag en bijdragen voor externe partijen in de stad. Hierdoor wordt er in 2022 € 2,3 miljoen minder toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

In de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek hebben we de ontmoetingsplekken en laagdrempelige voorzieningen voor bewoners versterkt.

Inspanningen 2022

Uit het budget Ontmoeting en Verbinden zijn meerdere initiatieven ondersteund waaronder de verbouwingen van wijkcentrum Symfonie en buurthuis de Lommerd. Door de verbouwingen zijn de voorzieningen beter toegankelijk en voor meerdere doeleinden bruikbaar.

Versterken van sociale cohesie

De sociale cohesie in het gebied is versterkt door te investeren in goed functionerende wijkorganisaties en een goed wijknetwerk. Vanuit een goede sociale basis in de wijk kan de sociale samenhang verder worden versterkt.

Inspanningen 2022

We hebben ingezet om ontmoeting mogelijk te maken. Naast De Lommerd en de Symfonie is de Stadskeuken in het Centrum een goede voorziening om elkaar te kunnen ontmoeten. Ook zijn buurtinitiatieven, waar ingezet werd op ontmoeting en sociale binding, ondersteund. Voorbeelden zijn opschoondagen, vergroeningsacties en bijeenkomsten om samen te eten.

Meer (financiële) zelfredzaamheid

We hebben ervoor gezorgd dat (financiële) hulp laagdrempelig toegankelijk is.

Inspanningen 2022

Op stedelijk niveau is er een loket (Goed geregeld) ingericht en ook op wijkniveau wordt er in de Symfonie na de verbouwing meer samengewerkt. Alle betrokken partijen (Sociaal wijkteam, Werk en Inkomen, Rijnstad en team Leefomgeving) werken samen bij het informatiepunt in de Symfonie. Op deze manier is de drempel lager en worden mensen meteen goed geholpen.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De algemene voorzieningen in de wijk zijn in kaart gebracht en waar nodig versterkt. De voorzieningen dragen bij aan de kansengelijkheid in de wijk.

Inspanningen 2022

Wijkorganisaties gericht op kansengelijkheid zoals Broek Omhoog, De Blauwe Tomaat, De Kansen en Stichting Raak zijn inmiddels duurzaam aanwezig in de wijk. De Blauwe Wijkeconomie zorgt via het programma Spijkerenergie voor extra aandacht voor energiearmoede.

Minder onderwijsterugval

Kinderen hebben via programma's op de basisscholen en via naschools en buitenschools aanbod meer ontplooiingskansen gekregen om zich verder te kunnen ontwikkelen.

Inspanningen 2022

Het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande leerlijn Hugo de Grootschool en Paulusschool en Fridayschool) is gecontinueerd.

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

Samen met het Sportbedrijf is ingezet op een passend aanbod in de wijk.

Inspanningen 2022

Er is door het Sportbedrijf een plan opgesteld, waar uitvoering aan wordt gegeven. Zo was bijvoorbeeld de schaatsbaan op Thialf voor kinderen van de basisscholen een succes. Om ouderen in Coehoorn en Spoorhoek te bereiken is een beweegcoach van het Sportbedrijf en de SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem) ingezet.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Door programma's op scholen, Thialf en in de wijkcentra is ingezet op een gezonde leefstijl. Het aantal kinderen met overgewicht blijft hoog en daarom is dit een blijvend aandachtspunt.

Inspanningen 2022

JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) en GO (Gezond Onderweg) zijn ingezet. Met de programma's worden kinderen met overgewicht gecoacht binnen hun eigen omgeving naar een gezondere leefstijl.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is veel vergroend of daar zijn plannen voor in ontwikkeling. Bewonersinitiatieven dragen bij aan dit doel.

Inspanningen 2022

In het Arnhemse Broek en Centrum zijn wijkgroenagenda's opgesteld om de wijken verder te vergroenen.
Het Buurtgroenbedrijf Spijkerkwartier levert een belangrijke bijdrage in het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek op dit thema. De buurtconciërges die vanuit Broek Omhoog werken, zorgen voor een schone en hele omgeving. De inzet van de buurtconciërges is van een tijdelijk project omgezet in een reguliere aanpak.
Er zijn ook diverse werkgroepen die zich met vergroenen en het schoonhouden van de wijk bezighouden.

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Grote en kleine projecten hebben bijgedragen om de wijk meer klimaatbestendig te krijgen. Via het project Groot Onderhoud Spijkerkwartier zijn maatregelen uitgevoerd. En er zijn diverse groeninitiatieven gerealiseerd.

Inspanningen 2022

De wijk is meer klimaatbestendig. De onderdoorgang vanaf de Spijkerstraat naar de Lauwersgracht is gereed. Hierdoor kan het water van het noordelijk deel sneller worden afgevoerd. Dit is een belangrijke ingreep om toekomstige wateroverlast te voorkomen. Er zijn ook ondergrondse waterreservoirs aangelegd. Tevens zijn in de wijken veel tegels gewipt en zijn er diverse vergroeningsacties waar veel bewoners bij betrokken zijn.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

Er is meer aandacht gekomen voor energietransitie door de stijgende energielasten. Woningcorporaties, ondernemers, inwoners en wijkorganisaties werken samen aan de energietransitie.

Inspanningen 2022

De gemeente zet onder andere in op energiecoaches die bewoners helpen met het verlagen van de energiekosten. Het buurtbaanbureau (onderdeel van De Blauwe Wijkeconomie) werft deze mensen in de wijk. Via een klussendienst zijn kleine en middelgrote maatregelen uitgevoerd om energie te besparen.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Bij de kansen die zich voordoen op het gebied van transformatie of nieuwbouw van woningen hebben we ingezet op de diversiteit van de woningvoorraad. Ook de regels van het facetplan Woningsplitsing en Verkamering hebben een gunstig effect op de diversiteit van de woningvoorraad. Zo wordt er in het Spijkerkwartier geen omgevingsvergunning verleend als er binnen een straal van 50 meter al een ander verkamerd pand aanwezig is.

Inspanningen 2022

Bij grote nieuwbouwplannen (zoals Rietgrachtstraat en Thorbeckestraat) zijn levensloopbestendig wonen en huizen voor gezinnen in de planvorming meegenomen.
Het nieuwe facetplan heeft een rem gezet op de verkamering van panden in het gebied. Bij overtredingen is gehandhaafd.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

Aan de samenwerking is op meerdere plekken gewerkt in het Spijkerkwartier en het Centrum.

Inspanningen 2022

In de Steenstraat en omgeving is samen met de ondernemersverenging (VOS) ingezet op het verbeteren van de straat. Op meerdere punten zijn resultaten geboekt. Het actieprogramma Schoon, heel veilig wordt voortgezet in 2023.
Ook wordt er samengewerkt om de wijkgroenagenda's vorm te geven.

Goed functionerende wijkorganisaties

In CSA zijn er meerdere wijkorganisaties actief (Broek Omhoog, Buurtgroenbedrijf, De Blauwe Wijkeconomie, Blauwe Tomaat, Stadskeuken). Tussen de wijkorganisaties zijn ook verbindingen gelegd. Ze dragen bij aan de doelstellingen meedoen/activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

Inspanningen 2022

De Blauwe Wijkeconomie (DBWE) is een belangrijke uitvalsbasis voor diverse initiatieven in de wijk. Verschillende afdelingen binnen de gemeente, zoals Wijkonderhoud, Ontwerp en het team Leefomgeving werken samen met het Buurtgroenbedrijf. Hierdoor hebben ze een groot aantal groeninitiatieven in het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek gerealiseerd.

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied blijft leefbaarheid en veiligheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Door middel van gerichte acties rekenen we af met verloedering en overlast in de wijk.

Inspanningen 2022

Met het actieprogramma Schoon Heel en Veilig Steenstraat en omgeving is in het gebied ingezet op een integrale aanpak. Fysieke maatregelen (verkeer/vergroening), aanpak ondermijning, cameratoezicht, handhavingsacties en aanpak van gribusplekken zijn onderdeel hier van. De aanpak van graffiti is in 2022 ook opgepakt. Zo is er begonnen met de schoonmaak van graffiti in de Steenstraat en omgeving, waarbij ook in de toekomst nieuw aangebrachte graffiti wordt verwijderd.

In het Overleg Zorg en Overlast (OZO) worden de personen met overlastgevend gedrag besproken en er wordt een passende aanpak op georganiseerd. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de personen die op straat voor ernstige overlast zorgen. Door onder andere de inzet van straatcoaches (voor de dak- en thuislozen) is er gerichte aandacht voor deze groep.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.118	30.614	31.385	29.362	2.023
Baten	8.492	10.482	10.615	10.718	103
Saldo lasten en baten	***-16.626***	***-20.132***	***-20.771***	***-18.645***	***2.126***
Toevoegingen aan reserves	1.514	826	1.812	1.948	-136
Onttrekkingen aan reserves	602	187	1.163	1.280	117
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-911***	***-639***	***-649***	***-668***	***-19***
Gerealiseerd resultaat	**-17.537**	**-20.770**	**-21.420**	**-19.312**	**2.108**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten		1.964	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		725	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		660	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		580	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		175	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		50	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	130	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	77	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	24	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	18	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	18	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	31	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR

Onderwijs	Kansengelijkheid	-35	N	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-189	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-300	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-77	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-77	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		191	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	345	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-24	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-130	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

Meer mensen kennen de buurthuizen en maken er gebruik van.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving faciliteert alle buurthuizen in de wijk. In de wijken Klarendal en Sint Marten Sonsbeek hebben we bewonersondersteuning de opdracht gegeven om met een plan te komen hoe we activiteiten die in de buurthuizen georganiseerd worden beter bekendmaken zodat meer inwoners er gebruik van maken. We zijn gestart in Klarendal / Sint Marten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

De netwerkpartners in de wijken kennen elkaar en weten elkaar te vinden.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving organiseert periodiek een sociale tafel. Vanuit dit overleg is een gebiedsagenda armoede, schulden en participatie ontwikkeld. Dit is een integraal plan opgesteld met het Sociale wijkteam Arnhem en gebiedsteam Werk en Inkomen. Aan het overleg nemen Rijnstad en Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) vanaf het najaar 2022 ook deel. Op de agenda staat het onderwerp 'samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen' permanent op de agenda.
Naast het Sociale Wijkteam, is ook het gebiedsteam Werk & Inkomen op verzoek van het team Leefomgeving in de wijk gaan werken.

Het team Leefomgeving heeft het initiatief genomen de verschillende wijkinitiatieven van Sint Marten Sonsbeek en Klarendal bij elkaar te brengen. De organisatoren van de verschillende wijkinitiatieven zijn bij elkaar op bezoek geweest ('kijkje in de keuken') en hebben eendrachtig samengewerkt naar een brede activiteit in december onder de naam 'warme winterroute'. De activiteiten voor 2023 zijn gebundeld in een speciaal boekje dat bij alle inwoners van deze twee wijken wordt bezorgd.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

We faciliteren de buurthuizen na de doorstart na corona.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving onderhoudt nauw contact met de buurthuizen. We hebben hen gestimuleerd mee te doen met het proces Arnhemse Buurthuizen Visie. De visie is gebaseerd op cocreatie, een vorm van samenwerken waarbij alle deelnemers (buurthuizen, bewoners, gemeente en andere maatschappelijke partners) invloed hebben op het proces en op het resultaat daarvan. De visie is door de gezamenlijke buurthuizen in oktober 2022 aangeboden aan het college van B&W en aan de gemeenteraad.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

Meer kinderen uit de doelgroep hebben (sociale) activiteiten naast school.

Inspanningen 2022

Team leefomgeving financiert de huiswerkclub, een gezamenlijk initiatief van basisschool Kunstrijk, Sportbedrijf, Sociale wijkteam en Rijnstad. De huiswerkclub is gericht op kinderen van 4-12 jaar. Team Leefomgeving is gestart met een stuurgroep om ook op strategisch niveau met de partners beter in te kunnen spelen op (stedelijke en landelijke) ontwikkelingen zoals de pedagogische wijk binnen de Arnhem-Oost aanpak.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Meer gezinnen met een bijstandsuitkering maken gebruik van alle voorzieningen die er zijn voor de kinderen.

Inspanningen 2022

Team leefomgeving heeft opdracht gegeven aan Sociale wijkteam Arnhem en gebiedsteam Werk en Inkomen om voor gezinnen met kinderen een integraal plan op te stellen.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

Kinderen in de wijk Klarendal die dat nodig hebben krijgen een naschools programma aangeboden via de huiswerkclub.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving financiert de huiswerkclub, een gezamenlijk initiatief van basisschool Kunstrijk, Sportbedrijf, Sociale wijkteam en Rijnstad. De huiswerkclub is gericht op kinderen van 4-12 jaar. We zijn gestart met een stuurgroep om ook op strategisch niveau met de partners beter in te kunnen spelen op (stedelijke en landelijke) ontwikkelingen zoals de pedagogische wijk binnen de Arnhem-Oost aanpak.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

Bij herinrichtingen in de openbare ruimte willen we dat inwoners tijdig kunnen participeren.

Inspanningen 2022

Dit jaar hebben we met name gewerkt aan de (her)inrichting van het Graaf Ottoplein en Rosorum. Beide projecten lopen nog door in 2023. Ook zijn we gestart met een ontwerp voor vergroening en herininrichting van het Peterplein in Klarendal waarbij omwonenden intensief zijn bevraagd over hun ideeën en wensen.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

Bewoners ervaren minder overlast van gebruik en verkoop van drugs op straat.

Inspanningen 2022

Met diverse partners werken we intensief samen binnen het wijkveiligheidsoverleg. Vanuit aanpak Steenstraat Hommelseweg is een aparte aanpak voor de Hommelseweg en Sonsbeeksingel voorbereid.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	28.383	29.295	32.676	31.402	1.274
Baten	1.941	1.792	1.871	1.906	35
Saldo lasten en baten	***-26.442***	***-27.503***	***-30.805***	***-29.497***	***1.309***
Toevoegingen aan reserves	229	102	747	512	235
Onttrekkingen aan reserves	513	50	519	894	375
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***283***	***-52***	***-229***	***381***	***610***
Gerealiseerd resultaat	**-26.158**	**-27.555**	**-31.034**	**-29.115**	**1.919**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		1.308	V			
Sociale wijkteams						
Jeugdzorg		630	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		535	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		525	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		170	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		40	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	37	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	37	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	34	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	16	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	14	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-31	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	-132	N	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR

Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-260	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-307	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Baten		-37	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-37	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		265	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	299	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-34	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		307	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	307	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Recent is in Plattenburg een ontmoetingsplek gerealiseerd voor de inwoners van Velperweg e.o. Hierdoor is het aantal ontmoetingsplekken in Noord-oost qua spreiding op orde.

Voor jongeren 12+ in gebied Geitenkamp is besloten om niet verder te gaan met Rijnstad als aanbieder van het jongerenwerk. Voor 2023 komt er een nieuwe aanbieder. De inzet is om de Sperwer als locatie hiervoor te behouden.

Voor jongeren 12+ in Alteveer/Cranevelt wordt een mobiele ontmoetingsplek (MOP) gerealiseerd (2023) in samenwerking met Rijnstad en het Sportbedrijf.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van initiatieven zoals hierboven genoemd, is een jaarlijks terugkerend proces middels gebruikersoverleggen, die wij bijwonen. Hierin wordt gekeken naar behoefte, bezetting en exploitatie.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

In de Vlindertuin zijn nieuwe ateliers gecreëerd. Hiervoor worden sociaal ondernemers en kunstenaars geworven, de werving van sociaal ondernemers vraagt nog extra aandacht. Het lukt de huidige beheerder (SLAK) onvoldoende om sociaal ondernemers te vinden en te binden aan de Vlindertuin waardoor participatie van inwoners onvoldoende van de grond komt. Ook heeft de huidige beheerder aangegeven de exploitatie niet rond te krijgen. Naar bovenstaande is onderzoek uitgevoerd. In 2023 wordt bepaald hoe verder wordt gegaan. De gebiedsagenda met het Sociaal wijkteam en Werk en Inkomen is opgesteld. De uitvoering vraagt aandacht, maar dit zien we met vertrouwen tegemoet nu de teams weer compleet zijn (van beide organisaties).

Inspanningen 2022

- Er is ingezet op het versterken van de identiteit van de Vlindertuin, door middel van inzet van een projectleider die samen met de Vlindertuinders een visie heeft opgesteld wat de gezamenlijke meerwaarde is voor de wijk (gezamenlijke website, meerdere open dagen voor de wijk etc.). Wijkprogrammering Vlindertuin vraagt aandacht.
- De gebiedsagenda is opgesteld, waarin gezamenlijke doelen en acties zijn bepaald.
- De tweede training Eigen-Wijs is niet doorgegaan in verband met te weinig aanmeldingen. Voor komende jaar wordt een samenwerking aangegaan met het gebied Noord-West, we hopen dat dit meer deelnemers gaat opleveren.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

Mobility mentoring is gestart in de Geitenkamp. Door het grote succes wordt deze methodiek niet alleen meer in Geitenkamp ingezet, maar is deze nu stedelijk geborgd.

Inspanningen 2022

De pilot Social Coin is uitgevoerd en er is geconcludeerd dat het te arbeidsintensief is ten opzichte van het aantal aanmeldingen.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

Het uitvoeringsprogramma verlengde leertijd is in uitvoering. In samenwerking met Rijnstad, Sportbedrijf, Rozet en de Witte Vlinder wordt het naschools programma uitgevoerd met sport, muziek en cultuur.

VGGM bezoekt na 18 maanden gezinnen, waarbij er een goed beeld is van de thuissituatie. Daarbij wordt gestimuleerd tijdens de bezoeken, om meer gebruik te maken van voorschoolse voorzieningen.

In samenwerking met het Sportbedrijf is op de Rommelkist een pedagogisch medewerker aangesteld. Deze zorgt voor een veiliger speelklimaat in en rondom de Rommelkist en draagt zorg voor traint ook andere collega's in de wijk op dit onderwerp.

Inspanningen 2022

Jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien is in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam gerealiseerd. Dit coördineert het Team Leefomgeving en dit stemt gezamenlijk af wat er wordt aangevraagd.

Op de Rommelkist is vanaf 1 januari 2022 een pedagogisch medewerker aangetrokken als eerste stap om het pedagogisch klimaat op de Rommelkist te vergroten, meer vrijwilligers aan de Rommelkist te verbinden en de Rommelkist toegankelijker en aantrekkelijker te maken voor een grotere doelgroep. Dit wordt uitgevoerd door Sportbedrijf. Het team Leefomgeving is opdrachtgever.

Noord-Oost Academy is gestopt wegens te weinig animo vanuit de vijf scholen in het gebied (dit was een initiatief vanuit de scholen). Vanuit het team Leefomgeving is besloten hier geen verdere inspanning op uit te voeren en de focus te verleggen naar kansrijkere projecten/uitdagingen.

Met de (18 maanden) huisbezoeken van VGGM wordt achter de voordeur veel gezien en gehoord. Of dit leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk is nog onvoldoende in beeld. De insteek is om hierdoor ook te stimuleren om meer gebruik te maken van voorschoolse voorzieningen. Dit heeft geleid tot de aanvraag van een extra speelmorgen.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Vanuit de WUR en HAN is er onderzoek gedaan naar kansen om deze uitdaging aan te pakken. We ondersteunen en adviseren hierin. Er is een onderzoek uitgevoerd en een document aangeleverd wat inzicht geeft in waar de winst in de wijk ligt. Hier is een methodiek voor bepaald.

Inspanningen 2022

Er zijn twee watertappunten gerealiseerd. Het derde kon niet worden gerealiseerd op de geplande locatie in verband met hoogteverschillen.
Het experimenteren met gezondheidschecks loopt. Dit onderzoek is wel afhankelijk van de beschikbaarheid van studenten die dit uitvoeren. Het programma 2Diabeat loopt. Het onderzoek door de WUR naar vergroening wijk en gezondheid is afgerond. De eindpresentatie vindt plaats in maart 2023.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

De rioolvervanging in Geitenkamp is zo goed als afgerond. Acties vanuit het team Leefomgeving zijn gerealiseerd.
Mede door de inzet van schatgravers hebben we tijdens het openliggen van de straten veel bewoners kunnen spreken. Dit hebben we meegenomen in de aanpak voor energiemaatregelen, vergroenen van de tuinen en het terugbrengen van de ligusterhagen. In september 2023 wordt een afsluitend feest georganiseerd.

Inspanningen 2022

In samenwerking met de corporaties hebben we de inwoners enthousiast gemaakt om de boomspiegels te verfraaien en zelf te onderhouden, de tuinen te vergroenen en zelf ligusterhagen terug te plaatsen. Bij woonmutaties worden meteen nieuwe hagen geplaatst in afstemming met de corporatie.

Voor het regenreservoir wordt nog een geschikte locatie gezocht, maar het is al wel gereed om te plaatsen.

Minder wateroverlast

In het icoonproject Beekdal zal in 2023 aandacht zijn voor de waterberging in Beekdal. Daarnaast wordt in de plannen voor herinrichting Velperweg rekening gehouden met de waterbeheersing.

De rol van het team Leefomgeving zit vooral in het participatietraject. Er is nauw contact met de bewoners via een projectgroep bestaande uit bewoners en professionals. De projectleider van deze ontwikkeling neemt hierdoor de geluiden van de bewoners mee.

Inspanningen 2022

In samenwerking met de initiatiefgroep Beek op de Paasberg is een bevindingenrapportage opgeleverd.

Een schoner Geitenkamp

De opschoondagen in samenwerking met bewoners, corporaties en gemeente zijn een succes en zullen jaarlijks terugkeren. Dit project wordt getrokken door de bewoners zelf. Wij zorgen voor de contacten, faciliteren de containers en de afstemming met de wijk.

De wijkconciërges dragen ook bij aan een schonere Geitenkamp. Zij maken meldingen en ruimen waar het kan zelf op. Wijkconciërges bieden ook hand en spandiensten aan bij mensen die hulpbehoevend zijn.

De problematiek rondom de containers en het dumpen van grofvuil wordt stedelijk opgepakt in samenwerking met de werkgroep Afval.

Inspanningen 2022

De acties rondom een schonere Geitenkamp worden niet meer wijkgericht opgepakt, besloten is om dit met een stedelijke klantborgdgroep op te pakken. Team Leefomgeving is hierin vertegenwoordigd.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

Veel van de zorgen worden door het team Leefomgeving intern onder de aandacht gebracht. De acties en reacties worden tijdens bewonersoverleggen teruggekoppeld. In het Wijkprogramma 2023 worden de zorgen en de acties erop opgenomen.

Wat veel invloed heeft op de huidige leefbaarheid van de wijk Plattenburg is de toepassing van de Wet voorkeursrecht gemeenten op de Schaapsdrift. Dit vraagt veel extra tijd en aandacht. Het team Leefomgeving stelt zich luisterend op en probeert hierin de participatierichtlijnen te volgen.

We kunnen concluderen dat de interventies vanuit welzijn die veelal plaatsvinden op de Geitenkamp, ook in Plattenburg meer nodig worden. We zijn bezig met de realisatie.

Inspanningen 2022

Met inwoners van Plattenburg wordt periodiek bekeken en besproken welke acties er nodig zijn om de leefbaarheid te vergroten. De komst van initiatief Moes in de wijk en van de wijkconciërges is hier een voorbeeld van. Het team Leefomgeving begeleidt in de participatie en in de verbinding tussen bewonersbijeenkomsten en kernorganisatie. Inmiddels is de wijkwethouder bij de verschillende wijken langs geweest en heeft een goed beeld kunnen krijgen van de diversiteit in wijken.

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Op meerdere fronten zetten wij in op het verhogen van de vitaliteit van de Geitenkamp. Zowel op individueel niveau als op wijkniveau. Bijvoorbeeld:

- Door de instroom van nieuwe huurders via corporaties te reguleren proberen we invloed uit te oefenen op de leefbaarheid van de hotspots.
- De HAN en Rijn IJssel starten een onderzoek naar de belangrijkste handvatten en knoppen voor de wijk de Geitenkamp om de vitaliteit van inwoners in deze wijk te bevorderen.
- Het taalhuis is gerealiseerd.
- Het gezondheidshuis is gerealiseerd.
- Samen met bewoners is besloten om een beweegtuin te realiseren in de wijk de Geitenkamp. Deze wordt in 2023 verder uitgewerkt en mogelijk gerealiseerd.
- Er is een nieuw ontwerp voor de Rommelkist om de speelplek aantrekkelijker en toegankelijker te maken en om meer uitdaging voor kinderen in de leeftijd bovenbouw basisschool te creëren.

Inspanningen 2022

In de hotspotgebieden van de Geitenkamp wordt de instroom van nieuwe inwoners gereguleerd (door Vivare, VHV en Portaal). We zien dat dit een positief effect heeft in de meeste straten. Er zijn minder meldingen van woonoverlast.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Een eerste noodzakelijke stap in het bruisender maken van het marktplein is het vergroten van de huidige supermarkt. De eigenaar van het pand, Vivare (voor de aangrenzende panden) en de Coöp hebben gezamenlijk een ruimtestudie uitgevoerd, dat heeft geresulteerd in een ontwerp dat aan het college zou worden voorgelegd. De eigenaar van de supermarkt heeft het pand verkocht. In overleg met de nieuwe eigenaar wordt nu onderzocht hoe het ingezette traject kan worden gecontinueerd.
Voor het marktplein is een nieuw ontwerp gemaakt, meer groen, betere op- en afrit, meer standplaatsen voor marktkramen. De uitvoering vindt plaatst in 2023 als het riool hier wordt vervangen.

Inspanningen 2022

De ruimtestudie om de supermarkt te vergroten is gerealiseerd. Onderdeel hiervan is de inzet om ook ruimte te creëren voor een drogist.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

De parkeerdrukte voor Alteveer/Cranevelt is nog niet opgepakt en we zijn in afwachting van het nieuwe parkeerbeleid. De verwachting van het nieuwe beleid is tweede kwartaal 2023.

De verkeersremmende maatregelen voor Bronbeeklaan en Monnikensteeg hebben een positief effect.

De herinrichting van de Velperweg wordt momenteel samen met de bewoners bepaald.

Inspanningen 2022

Het team Leefomgeving- Noord-Oost blijft aandacht vragen voor realisatie van het nieuwe parkeerbeleid. Bewoners van Alteveer-Cranevelt maken zich zorgen over hun leefomgeving en zolang het nieuwe parkeerbeleid er niet is, worden geen maatregelen in de wijk uitgevoerd.

De verkeersremmende maatregelen op de Bronbeeklaan en Monnikensteeg zijn gemonitord. Op de Bronbeeklaan zijn oversteekplaatsen gerealiseerd en op de Monnikensteeg zijn drempels en een fietsstrook aangelegd. De kruising Monnikensteeg – Weg achter het bos vraagt nog aandacht. De intentie is om hier een rotonde aan te leggen.

Voor de herinrichting Velperweg loopt een burgerparticipatieproces. Er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd waarbij om- en aanwonenden, binnen de gestelde kaders, zijn uitgenodigd om mee te praten en aan te geven wat de wensen/behoeften zijn.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast van jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. De overlast beperkt zich tot bepaalde hotspots in de wijk en vindt met name plaats in de periode november-december. De groep die overlast veroorzaakt is beperkt en is in beeld. Met de betrokken partners is een plan opgesteld. Een tiental jongeren heeft een brief ontvangen van de burgemeester en zij zijn met hun ouders op gesprek geweest (wijkagent + bestuursadviseur veiligheid). De jaarwisseling is relatief rustig verlopen. Preventief optreden werkt. Ook het plaatsen van camera's in deze periode helpt.
In november heeft de gemeente besloten om te stoppen met Rijnstad als aanbieder van het jongerenwerk. In 2023 wordt bepaald wie de nieuwe aanbieder wordt. Of de huidige locatie (de Sperwer) kan worden behouden voor deze functie is nog onbekend. Om te beoordelen wat jongeren nodig hebben in de wijk en hoe het huidige jongerencentrum toegankelijker en aantrekkelijk kan worden voor een bredere doelgroep, is een traject gestart met Schakel025. In eerste instantie met Rijnstad, maar zij hebben zich teruggetrokken. Het traject richt zich niet meer op de locatie de Sperwer.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg met partners in de wijk, die op straat actief zijn. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

De persoonsgerichte aanpak is tijdelijk 'on hold'. Het convenant om informatiedeling mogelijk te maken is nog niet gerealiseerd. Verwachting is dat dit in 2023 wordt gerealiseerd.

Er wordt blijvend ingezet op vermindering van jeugdoverlast in samenwerking met de wijkpartners. In de periode voor de kerst is aan een aantal jongeren een brief uitgereikt om ervoor te zorgen dat de jaarwisseling rustig verloopt. Het veiligheidsoverleg draagt fors bij aan de terugname van meldingen en het korte schakelen levert efficiëntere aanpakken op in de wijk.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.377	23.949	25.942	24.559	1.383
Baten	1.618	1.650	1.758	1.721	-37
Saldo lasten en baten	***-19.759***	***-22.299***	***-24.185***	***-22.839***	***1.346***
Toevoegingen aan reserves	209	72	604	523	81
Onttrekkingen aan reserves	633	31	495	559	64
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***425***	***-41***	***-109***	***36***	***145***
Gerealiseerd resultaat	**-19.334**	**-22.340**	**-24.294**	**-22.803**	**1.491**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten		1.323	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.060	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		175	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		240	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		0		Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-175	N	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR

Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	108	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	40	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	37	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	35	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	35	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	31	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	14	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-77	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-200	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-40	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-40	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		78	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	230	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-108	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-44	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		9	V			
Sociale wijkteams						
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	9	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Teams Leefomgeving						

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

We blijven investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling op de Oosthof, Overkant, MFC, in de buitenruimte en ook elders waar de energie zit.

We werken samen met wijkpartijen om fysieke en sociale interventies aan elkaar te koppelen.

Inspanningen 2022

In de buurt PIII zijn buurttuintjes ontwikkeld en nog in aanleg.
Door actieve integrale samenwerking met Vivare, het Sociaal wijkteam, team Leefomgeving en de afdeling Werk en Inkomen hebben wij 104 woningen bezocht om behoeften op te halen en interventies te plegen waar nodig.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Samen met Stichting Pas zien we mogelijkheden om alle Presikhaafse kinderen naar de vroeg- en voorschoolse educatie te sturen om te voorkomen dat kinderen met een sociale en taalachterstand op de basisschool starten.

Inspanningen 2022

Samen met Stichting Pas hebben we een goed beeld van de behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Door het wegvallen van Goed Geregeld op het MFC missen we een laagdrempelige vorm van ondersteuning bij financiële problemen.

We zetten in op een laagdrempelige inloop met verschillende disciplines (zoals Werk en Inkomen, Sociaal wijkteam en sociaal raadslieden) die outreachend en integraal werken.

Inspanningen 2022

We zoeken naar geschikte locaties. We hebben onze jongerenwerkers gevraagd om in te zetten op financieel bewustzijn.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Door het programma van Rijnstad Sportbedrijf PU worden speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken beter benut. Het park Presikhaaf wordt beter gebruikt door verschillende sportbedrijfjes. We zien hier een positief effect van corona; mensen bewegen zich meer naar buiten.

Inspanningen 2022

- We hebben verschillende watertappunten aangelegd.
- Sportpark Elsweide is opengesteld voor kinderen uit de wijk waardoor er meer speelruimte voor ze is gekomen.
- Naast sportpark Over Het Lange Water is het aanleggen van een goede voorziening voor kinderen en jongeren voorbereid.
- Speelplek Molecatenstraat is samen met bewoners ontwikkeld en interessanter gemaakt voor kinderen.
- Het speel- en beweegprogramma is geïntensiveerd. Op grotere speelplekken zijn watertappunten gerealiseerd. Jongeren- en kinderwerk zetten actief in op een gezonde leefstijl.
- Het MFC heeft de speelplaats aangepakt zodat kinderen fijn kunnen bewegen en spelen en ouders langer blijven ‘plakken’. Hierdoor leren ouders elkaar beter kennen en ontstaat er een breder netwerk om het kind.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Corona heeft er toe geleid dat er een broze sociale structuur is overgebleven.
Er zijn veel verschillende culturen in Presikhaaf die elkaar graag binnen de eigen kring willen ontmoeten.

Inspanningen 2022

Ontmoetingsplekken zijn waar het nodig was uitgebreid en versterkt.
Er is actief ingezet op het vergroten van het netwerk van individuele bewoners door bijvoorbeeld het renovatieproject in de buurt P1, wijkdiners van welzijnspartner Vitanos en het pleinfeest bij het Multifunctionele centrum.
De wijkwebsite is opgezet door het wijkplatform. Dit geeft een uitgebreid overzicht van wat er allemaal aan aanbod is in de wijk.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We hebben geïnvesteerd in het netwerk en op de verschillende speelplekken. Ouderbetrokkenheid blijft op de agenda van de sociale tafel.

We zetten actief in op ouderbewustzijn bij kinderen van -10 maanden tot 4 jaar om te voorkomen dat kinderen met een achterstand op de basisschool starten.

Inspanningen 2022

Initiatieven als Kansenmaker en Presikhaaf University dragen actief bij aan bewustwording van identiteit.

We hebben actief ingezet op programmering bij de speel- en ontmoetingsplekken en we hebben onze wijkprofessionals de opdracht gegeven bij iedere kinderactiviteit bewust ouderschap te ontwikkelen. Hierdoor liggen we op koers.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

De pilot mediawijsheid loopt en krijgt steeds meer aandacht bij zowel ouders als kinderen.

Initiatieven als de Kansenmakers, Sportbedrijf, Rijnstad, Bieb3000 (collectief Koppig) en Presikhaaf University dragen ieder hun steentje bij aan de ontwikkeling van een positief zelfbeeld door verschillende interventies te plegen op het gebied van sport, huiswerkbegeleiding en creativiteit.

Inspanningen 2022

De pilot mediawijsheid loopt. De ervaringen van kinderen en jongeren met wat hun verschillende achtergronden betekenen zijn gedeeld met elkaar en de wijk waardoor zij meer zicht hebben gekregen op hun identiteit.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Er zijn meerdere bijeenkomsten tussen jongeren en professionals geweest om behoeften op te halen en wederzijds te spiegelen.

Daarnaast zijn er meerdere projecten geweest waar we bewust de inspraak van kinderen en jongeren hebben meegenomen in het ontwerp, plan van aanpak en/of visie (inrichting speeltuin, wijksafari jeugd, meidengroepen, inspraak jeugd ontwikkelperspectief PIII). Dit draagt bij aan zelfbewustzijn en het ontwikkelen van je identiteit.

Inspanningen 2022

Verschillende wijkpartijen (Presikhaaf University, cultuurmakelaar, Rijnstad, Pactum, straatcoaches) kennen de behoeften van de verschillende specifieke jongeren en hebben hun programma hierop aangepast.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

Samen met wijkprofessionals hebben we een beter beeld van de overlast. Daarnaast wordt er actief ingezet op communicatie over de vraag waar, hoe en wanneer overlast te melden. We zien hierdoor een toename van het aantal Fixi-meldingen.

Door beter zicht op het type overlast, vinden er gerichtere interventies plaats. Terugkoppeling richting bewoners na een gedane melding is cruciaal om het gevoel van invloed op de leefomgeving van bewoners te stimuleren.

Inspanningen 2022

De professionals werken heel goed samen op het thema wijkveiligheid. Er is nog geen wijkveiligheidsagenda opgesteld samen met bewoners omdat bewoners aangeven weinig vertrouwen in de overheid te hebben. We zien deze agenda als een middel om de veiligheid en leefbaarheid te vergroten. Dit middel geven wij een andere vorm door de professionals in de wijk zo goed mogelijk te faciliteren. Tijdens de wijkveiligheidsoverleggen met de samenwerkingspartners worden trends, ontwikkelingen en vindplaatsen besproken om zo gericht interventies te kunnen inzetten.

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

We werken aan een duurzaam mobiliteitsplan. Onderdeel van dat plan is een wegenstructuurplan. In dat plan maken we keuzes over maximumsnelheden van wegen (met bijbehorende inrichting).

Inspanningen 2022

We hebben in het kader van het op te stellen mobiliteitsplan geagendeerd dat langzaam verkeer meer ruimte krijgt in Presikhaaf. De Keulse Slag (30 km/u) is afgewaardeerd. Bij het project zijn versmallingen aangelegd waardoor de gemiddelde snelheid verlaagd is.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Het aantal bewoners dat zich actief inzet op het leefbaar houden van de wijk met betrekking tot zwerfafval blijft redelijk stabiel. Dit zou meer mogen worden.

Coöperaties en team Leefomgeving slaan de handen ineen om opruimacties te organiseren.

Inspanningen 2022

De aanpak zwerfafval heeft continue aandacht. We zetten in op de betrokkenheid van bewoners. We hebben gezien dat in P1 de betrokkenheid hierbij aanzienlijk is.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.142	23.749	27.125	26.248	877
Baten	2.285	2.051	2.210	2.164	-46
Saldo lasten en baten	***-18.857***	***-21.698***	***-24.915***	***-24.084***	***831***
Toevoegingen aan reserves	392	95	781	539	242
Onttrekkingen aan reserves	196	10	589	620	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-195***	***-85***	***-192***	***81***	***273***
Gerealiseerd resultaat	**-19.052**	**-21.783**	**-25.107**	**-24.003**	**1.104**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		894	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.380	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		30	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		0		WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-50	N	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
Jeugdzorg		-310	N	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	77	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	59	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	47	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	37	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	22	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	17	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-49	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-86	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-280	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR

Baten		-59	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-59	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		275	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	322	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-47	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		49	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	49	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

We bouwen aan netwerken die zich gezamenlijk en in samenhang inzetten voor de bewoners. Voorbeeld hiervan is buurthuiskamer de Duiventil en met het Huis voor de Wijk is een toekomstscenario ontwikkeld (met als onderdeel het buurtbaanbureau). Ook het jongerencentrum de Fresh ontwikkelt zich, door inzet van vrijwilligers, als breder buurthuis voor de wijk. In Immerloo is in “de Plint’ van de flat aan het Brandenburgseplein een huiskamer ontstaan die ook grotendeels op vrijwilligers draait. Ter ondersteuning van de vrijwilligers is een extra participatiemedewerker aangetrokken.

Inspanningen 2022

In de wijk hebben we met een aantal partners een afspraak over Call2Action, dit houdt in dat bij signalering van een probleem door bewoners dit besproken wordt en er warme overdracht plaatsvindt naar de partij die samen met de bewoner hiermee aan de slag kan. Dit is vastgelegd in een procedure. De afspraak loopt nu tussen de jeugdpartners, Sociaal wijkteam en Werk en inkomen. Verdere uitrol naar meerdere partijen vindt 2023 plaats.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

In Malburgen hebben Goed Geregeld Arnhem, Werk en Inkomen en het Sociaal wijkteam zich verenigd in een gezamenlijk inloopspreekuur met korte lijnen om de ondersteuning te bieden die nodig is.
In 2022 is een aanpak voor Immerloo Schuldenvrij opgezet waarbij bewoners met schulden worden geholpen maar waarbij ook voorwaarden worden gesteld aan hun ontwikkeling (zelfredzaam worden).

Inspanningen 2022

Goed Geregeld Arnhem is gestart en heeft op twee plekken in de wijk spreekuren samen met Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam. Bij het spreekuur in buurthuis de Fresh is ook het taalhuis aangesloten.
Verder zijn de signalen vanuit de achter-de-voordeur-aanpak Immerloo opgepakt en is deze aanpak voortgezet in Immerloo.
Het buurtbaanbureau (onderdeel van het Huis voor de Wijk) is opgezet en start februari 2023 met ongeveer 80 deelnemers. Daarnaast zijn vanuit het handelingskader negen energiecoaches opgeleid en aan de slag om Malburgers te ondersteunen in de energietransitie.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

We hebben in het kader van armoedebestrijding opdracht gegeven aan Ruimtekoers om voor bewoners met een migratieachtergrond een creatief programma te ontwikkelen met als resultaat dat de doelgroep beter de weg weet te vinden naar het hulp- en informatieaanbod.

Inspanningen 2022

Na corona is veel aandacht besteed aan het opnieuw opstarten van de programmering binnen de buurthuizen, maar ook aan de financiële impact van corona op de buurthuizen. Buurthuiskamer de Duiventil is verzelfstandigd maar ondersteuning is nog noodzakelijk. In de Plint van het Brandenburgseplein is door vrijwilligers een inlooppunt georganiseerd voor bewoners van Immerloo.
Om de vrijwilligers te ondersteunen en de betrokkenheid van bewoners te vergroten, is een extra participatiemedewerker aangetrokken.
Op de Bakenhof hebben de sportverenigingen zich verenigd achter een aantal gezamenlijke doelstellingen: een opener uitstraling van het sportpark, vergroten van de zichtbaarheid van het sportpark, verbetering en vergroening van de entree en meer in verbinding met de wijk. Hiervoor zijn plannen ontwikkeld die in 2023 tot uitvoering moeten komen.
Een belangrijke spil in het wijkdeel Noord-Oost is de muziekvereniging DWS (Door Wilskracht Sterk). Daarom is met hen gekeken naar vervangende huisvesting (noodzakelijk door nieuwbouwplannen) in combinatie met hun ambitie om van meerwaarde voor de wijkgemeenschap te zijn.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

In de wijk zijn verschillende partijen actief voor de kinderen en jongeren. Om de krachten daarin te bundelen heeft het team Leefomgeving een jeugdtafel (welzijnspartners) en een
onderwijstafel (directeuren primair onderwijs) opgericht zodat partijen vanuit dezelfde doelstellingen werken, aanvullend op elkaar werken en samenwerken (bijvoorbeeld in de doorgaande lijn van kindwerk jongerenwerk en integratie van kind- en jongerenwerk binnen de naschoolse programma's). Op alle scholen met veel kinderen met onderwijsachterstanden, heeft met ondersteuning vanuit het team Leefomgeving een naschools programma gedraaid vanuit kansrijk opgroeien.
Verder is specifiek ingezet op de doelgroep 0-4 jaar omdat veel kinderen met een achterstand in het primair onderwijs starten. Dit heeft geleid tot een integraal plan voor intensivering van de aandacht voor deze groep waaronder extra consultatiebureau-uren in Malburgen-west en een extra huisbezoek.

Inspanningen 2022

Met de jeugdpartners is gewerkt aan een integrale programmering zodat er inzicht is in wat voor activiteiten alle partijen ondernemen en wanneer, en waar dit aan bijdraagt. Daarmee zijn dubbelingen in de programmering voorkomen en werd ook duidelijk waar extra inzet nodig is. Dit betrof vooral uitbreiding van het kinderwerk in Malburgen-West en Zuid-Oost. Dit is per 2023 gerealiseerd.
Alle jeugdpartners zetten actief in op ouderbetrokkenheid bij de activiteiten. Per leeftijdsgroep krijgt dit op een andere wijze vorm.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

In alle buurthuizen/multifunctionele centra binnen de wijk zijn activiteiten waar Malburgers met een migratieachtergrond zich welkom voelen. Daar is aandacht voor eventuele taalachterstanden en zijn activiteiten voor Malburgers met een migratieachtergrond.
De deelname van Malburgers met een migratieachtergrond aan de wijkplatforms en wijkbeheergroepen blijft achter en is een blijvend punt van aandacht. Samen met maatschappelijke partners in de wijk wordt de deelname gestimuleerd.

Inspanningen 2022

In samenwerking met City@home hebben we gezorgd voor activiteiten waarbij vrouwen met een migratieachtergrond elkaar ontmoeten en tegelijk met taal oefenen.
Op diverse andere plekken sluit het Taalhuis aan bij activiteiten om te kijken wat zij voor de bewoners kunnen betekenen.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

We hebben de doelstelling toegespitst op jongeren. Dit jaar heeft de voorbereiding plaatsgevonden voor het uitvoeren van gezondheidschecks onder jongeren om de bewustwording rond het thema gezondheid te vergroten en met de doelgroep interventies te ontwikkelen.
Met Formupgrade is de samenwerking voortgezet voor het stimuleren van een gezonde leefstijl onder volwassenen in Malburgen.

Inspanningen 2022

- In de Dragonstraat is met bewoners een plan voor sport- en beweegaanleidingen ontwikkeld.
- De groene route is grotendeels gerealiseerd maar kan nog meer worden uitgenut als wandel- en beweegroute.
- Over gezonde voeding is nog geen afspraak gemaakt met de buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk. Wel is bijgedragen aan het mogelijk maken van een gezond ontbijt op de Olympus.
- Met de ontwikkelingen op de Bakenhof beogen we ook het bewegen in de wijk te stimuleren.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

In de wijkplatforms, in de wijkbeheergroepen en in de wijkkrant/wijkwebsite is aandacht besteed aan de meerwaarde van melden. Met meer fysieke aanwezigheid in de wijk van handhavende partijen zoals boa's, straatcoaches en wijkconciërges wordt beoogd het veiligheidsgevoel te bevorderen. Daarnaast zijn er nieuwe samenwerkingen (waaronder met ROC Rijn IJssel)
Met de wijkbeheergroepen wordt periodiek eventuele overlast in hun omgeving besproken.

Inspanningen 2022

In de wijkplatforms en de wijkbeheergroepen wordt het onderwerp veiligheid op de agenda gezet als rondom dit onderwerp zaken spelen die de bewoners aan willen kaarten. Een paar eruit springende overlastgevende plekken zijn Immerloo pleinen, Drieslag en het Olympusgebied. Met partijen is hier extra inzet op gepleegd.
In Malburgen-West is er in samenwerking met bewoners een verkeersonderzoek uitgevoerd en is een plan met maatregelen opgesteld. Dit wordt in het eerste kwartaal van 2023 aan de raad aangeboden.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

Er is een regulier wijkveiligheidsoverleg. Vanuit hier worden er verschillende interventies gepleegd. Met betrekking tot jeugdoverlast zien we een dalende trend ten opzichte van vorig jaar. Voor drugsoverlast zien we een licht dalende trend in de meldingen over de afgelopen maanden.
In samenwerking met de winkeliers van winkelcentrum De Drieslag en de politie wordt gewerkt aan het verminderen van de overlast op De Drieslag. De bezetting van de politiewijkpost op De Drieslag is uitgebreid
Bij de jeugdpartners maakt het omgaan met verleidingen die het criminele circuit biedt, deel uit van de programma's. Dezelfde jeugdwerkers werken ook mee aan de naschoolse programma's op de basisscholen om zo de verbinding tussen school, straat en thuis te kunnen leggen.

Inspanningen 2022

In het wijkveiligheidsoverleg worden elke maand de cijfers geanalyseerd met betrekking tot drugs- en jeugdoverlast, overlastgevende personen, verkeersoverlast en verloedering (politiegegevens en fixi-meldingen). Op basis van deze gegeven worden afspraken gemaakt over aanpak en inzet van politie en handhavende en toezichthoudende partijen. Ook het jongerenwerk is hier op aangesloten om jeugdoverlast te voorkomen.
Er is een goede samenwerking tussen de verschillende partijen en de lijnen zijn kort.
Met betrekking tot jeugdoverlast zie we een dalende trend ten opzichte van vorig jaar. Voor de drugsoverlast zien we een licht-dalende trend in de meldingen over de afgelopen maanden.
De drugsoverlast concentreert zich rond De Drieslag. Vanuit alle partijen is hier veel aandacht voor.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

We hebben ons dit jaar geconcentreerd op winkelcentrum De Drieslag. Dat heeft geresulteerd in een pakket met maatregelen die uitgevoerd moeten worden en een projectleider die een langetermijnvisie gaat formuleren. De raad heeft hiervoor geld beschikbaar gesteld.

Inspanningen 2022

Op de Drieslag is een politiepost gerealiseerd van waaruit de handhavende partijen samenwerken en waar bewoners makkelijk binnen kunnen lopen voor meldingen of advies.
Samen met de ondernemers en handhavende partijen is gekeken welke maatregelen nodig zijn om de uitstraling en de veiligheid rondom het winkelcentrum te verbeteren. Het gaat dan onder andere om het verwijderen van de pergola, het vergroenen van het huidige winkelcentrum, nemen van verkeersbesluiten, verbeteren van de verlichting, en een winkelcentrumverbod voor wie dit nodig is. Uitvoering van de maatregelen vindt plaats in 2023.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	30.466	36.318	39.938	37.870	2.069
Baten	3.856	3.977	4.180	4.196	16
Saldo lasten en baten	***-26.610***	***-32.342***	***-35.758***	***-33.673***	***2.085***
Toevoegingen aan reserves	422	197	1.340	1.030	310
Onttrekkingen aan reserves	352	123	995	1.010	15
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-70***	***-74***	***-345***	***-20***	***326***
Gerealiseerd resultaat	**-26.679**	**-32.415**	**-36.103**	**-33.693**	**2.411**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		1.933	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.830	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		640	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		150	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-155	N	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
Jeugdzorg		-660	N	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	289	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	125	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	83	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	73	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	55	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	25	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	23	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-85	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR

Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-460	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-55	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-55	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		331	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	529	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-73	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-125	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Schuytgraaf, Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Aan de sociale tafel en in de eenzaamheidscoalitie Elderveld wordt besproken hoe partners hun aanbod op elkaar af kunnen stemmen en breed bekend kunnen maken. Bewonersondersteuning vervult hier een verbindende rol en ondersteunt bewonersinitiatieven indien dit nodig is.
Op verschillende plekken in de wijken wordt gewerkt aan het realiseren van ontmoetingsvoorzieningen.

Inspanningen 2022

- Er vindt regelmatig een bijeenkomst van de sociale tafel plaats. Aan de sociale tafel wordt besproken hoe activiteiten op elkaar afgestemd worden en breed bekend gemaakt worden.
- Bewonersactiviteiten worden waar nodig ondersteund, bijvoorbeeld door het inzetten van een bewonersondersteuner en ouderenwerker in Elderveld.
- De Eenzaamheidscoalitie heeft een aantal acties uitgezet, die bijdragen aan het verminderen van een gevoel van eenzaamheid onder ouderen in Elderveld. Tevens zijn acties uitgezet waardoor ook zorgprofessionals beter op het netvlies hebben naar welke activiteiten en voorzieningen in de wijk eenzame ouderen kunnen worden doorverwezen. Een positieve ontwikkeling is dat partijen binnen het netwerk elkaar goed gevonden hebben, waardoor er geen aparte overlegstructuur meer nodig is.
- Op basis van het wijkprogramma is gewerkt aan:
    - het realiseren van concrete ontmoetingsvoorzieningen bij het sportpark Schuytgraaf (binnenruimte jongeren), een raadsvoorstel is in voorbereiding;
    - het archeologisch veld bij de Omnibus (sport- en speelveld); het concept ontwerp is gereed, waar nog afstemming over plaatsvindt.
- Het braakliggend terrein rondom de basisscholen in Elderveld (inrichting openbare ruimte met ruimte voor ontmoeting, sport & bewegen en kunst & cultuur); er ligt een schetsontwerp. Dit zal gefaseerd uitgevoerd worden. Bewonersondersteuning is actief.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Er is samen met het gebiedsteam Werk en Inkomen en het Sociaal wijkteam geïnvesteerd in het in beeld krijgen van verschillende doelgroepen en problematieken en het maken van afspraken. Samen met Volkshuisvesting is een achter-de-voordeur-project gestart in Elderveld.

Inspanningen 2022

Het Goed Geregeld Arnhem-loket voor (financiële) vragen en advies is gestart in Elderveld en breed in de wijk bekend gemaakt. Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en bewonersondersteuning zijn hier goed op aangesloten. Over de start de van het goed geregeld-loket is breed gecommuniceerd in de wijk.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Het 10-puntenplan 'oud worden in Elderveld' is gereed en de actiepunten zijn afgestemd met wijkpartners. Zo is er bijvoorbeeld al gesproken met woningcorporaties over ouderen met een verhuiswens van eengezinswoning naar kleinere woning en zijn een aantal ouderen al verhuisd. Er is gekeken naar mogelijkheden om de openbare ruimte (op termijn) geschikter te maken voor de ouderen-doelgroep.

Inspanningen 2022

Op het gebied van welzijn, zorg, openbare ruimte en wonen zijn kortetermijnacties door wijkpartners en gemeentelijke afdelingen opgepakt. Zo is bijvoorbeeld de oversteek naar winkelcentrum Elderhof aangepast en worden periodiek overzichten verspreid van het activiteitenaanbod.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Er worden ontmoetingsactiviteiten met en voor ouders georganiseerd. Zij worden betrokken bij activiteiten voor hun kinderen en er wordt actief ingezet op het bekend maken van plekken waar ouders informatie en advies kunnen krijgen.

Inspanningen 2022

- In Schuytgraaf is er een speelmorgen en in Elderveld is er in september 2022 ook een speelmorgen gestart.
- In het netwerk jeugd Schuytgraaf is de focus eerst gelegd op het doorontwikkelen van naschools en vrijetijdsaanbod in plaats van op het bevragen van ouders. In Elderveld zijn verkennende gesprekken gevoerd met professionals, is de medezeggenschapsraad van de school aangesloten en zijn wensen van ouders op een partneravond in kaart gebracht.
- Samenwerking met ouders is in alle subsidiebeschikkingen opgenomen.
- Op 6 van de 8 basisscholen in het gebied (inclusief Rivers international school) draait een naschools programma kansrijk opgroeien of is er een pilot geweest of gestart. Met 5 scholen wordt het programma voortgezet of verder ontwikkeld vanuit de pilot.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Door het inzetten van KIES-trainingen, coaching en begeleiding vanuit de POH jeugd, sociale wijkcoaches of ingekochte zorg worden ouders, kinderen en jongeren begeleid. Daarnaast is er aandacht voor weerbaarheid en omgang met social media in het aanbod van vrijetijdsactiviteiten en in het naschoolse aanbod.

Inspanningen 2022

Het netwerk van jeugdprofessionals en andere betrokkenen rondom jeugd loopt goed en wordt steeds verder uitgebreid. Aanbod wordt steeds meer op elkaar afgestemd en op elkaar aangesloten. In Elderveld is in een wat kleiner verband vanuit een van de 2 basisscholen met een netwerk gestart en gewerkt aan een gezamenlijke visie op kansengelijkheid. Ook zijn eerste stappen gezet in het afstemmen van het aanbod en het invullen van geconstateerde hiaten.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewonersvragen en -initiatieven worden waar nodig opgepakt en ondersteund. Met bewoners wordt regelmatig geschouwd hoe de openbare ruimte erbij ligt en of deze nog aan de wensen voldoet. Het afgelopen jaar heeft met name in Elderveld regelmatig een schouw plaatsgevonden.

Inspanningen 2022

- De fysieke tafel en schouwen worden regelmatig georganiseerd. Ondersteuning van bewonersinitiatieven vindt indien nodig plaats.
- De Briellehof en Kaaghof zijn vergroend met een groene gevel en een plantsoen met bomen en struiken. De kapschuur Schuytgraaf is gereed en kan gebruikt gaan worden door de Hoogstambrigade.
- De groenvisie voor Elderveld is gereed.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

In het wijkveiligheidsoverleg worden acties afgesproken en gemonitord, ook aan de fysieke tafel en met woningcorporaties worden afspraken gemaakt. In Elderveld zijn veel vrijwilligers actief die onder andere Elderveld Schoon-opruimacties organiseren. Jeugdoverlast blijft een belangrijk punt van aandacht en in de vuurwerkperiode zijn er behoorlijke vernielingen geweest en is extra inzet op straat ingezet.

Inspanningen 2022

- Bij het wijkveiligheidsoverleg wordt gewerkt met een actielijst die steeds terugkomt op de agenda om de voortgang te monitoren.
- Bij het wijkveiligheidsoverleg is gestart met het werken met een rapportage, waarin de hotspots en belangrijkste meldingscategorieën worden besproken. Indien het bijvoorbeeld zwerfafval betreft wordt dit ook opgepakt met de collega's van openbare ruimte. De aannemer dagelijks onderhoud rapporteert ook met betrekking tot zwerfafval en hotspots.
- Adviezen zijn gegeven rondom de breng- en haalconstructie rondom de basisscholen in Elderveld en er zijn gesprekken gepland rondom de breng- en haalconstructie bij MFC de Salamander.
- Een groengroep van bewoners is aan de slag gegaan met het uitvoeren van kortetermijnacties uit de groenvisie Elderveld. Adviezen over mogelijkheden om Elderveld te verjongen, prettig oud te kunnen worden, ontmoeting te stimuleren en ingrepen om de sleetsheid van Elderveld aan te pakken zijn gegeven bij het opstellen van de startnotitie Ontwikkelperspectief Elderveld.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners worden soms meldingsmoe en vragen vaak professionals om andere bewoners aan te spreken. Ook omdat het gesprek met buurtbewoners vaak moeizaam verloopt. Dit geldt vaak voor de hotspots in de wijken, op veel andere plekken loopt het goed. Er is onvrede over de vele wisselingen van wijkagenten in Elderveld.

Inspanningen 2022

Professionals zijn actief op social media en communiceren actief over meldingsmogelijkheden en in gesprekken ook over opties met betrekking tot bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen met betrekking tot woonoverlast worden in en vanuit het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald. Vooral bij particulier woningbezit zijn er soms weinig instrumenten om overlastmeldingen op te lossen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.155	23.854	26.037	24.970	1.067
Baten	2.812	2.571	2.666	2.683	16
Saldo lasten en baten	***-20.343***	***-21.283***	***-23.371***	***-22.287***	***1.084***
Toevoegingen aan reserves	658	292	653	674	-21
Onttrekkingen aan reserves	707	180	882	727	-155
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***49***	***-112***	***229***	***53***	***-177***
Gerealiseerd resultaat	**-20.294**	**-21.396**	**-23.142**	**-22.235**	**907**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		769	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		600	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		470	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		130	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		85	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		-460	N	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Welzijn	Meedoen	71	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	52	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	45	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	38	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	29	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	26	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	13	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-140	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-190	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-29	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-29	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		56	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	161	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-45	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-60	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR

Onttrekkingen aan reserves		8	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	8	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR

De Laar, Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

Er staat inmiddels een beter netwerk van laagdrempelige ontmoetingslocaties. Doordat deze randvoorwaardelijke basis beter staat kan nu actiever en effectiever ingezet worden op het ondersteunen en uitbreiden van het wijknetwerk.

Inspanningen 2022

- Ontmoetingslocatie De Laarhof is geopend in april 2022 en begint een succesvol onderdeel binnen een netwerk van ontmoetingslocaties te worden. Er wordt actief gewerkt aan de verbetering van de samenwerking rondom boerderij De Kroon. Het Rozetje in de scholen aan de Brabantweg is in mei 2022 geopend en wordt zeer gewaardeerd. Vanuit deze basis wordt met bewoners ingezet op een meer samenhangend en behoeftegericht programma van activiteiten.
- Er loopt een succesvol participatieproces om samen met bewoners het groene terrein rondom sporthal De Laar aan de Brabantweg te transformeren in een aantrekkelijk en verbindend groen wijkpark.
- Samen met bewoners zijn buurtspeellocaties aangepast en verbonden.
- Het opbouwwerk heeft haar netwerk in de wijk uitgebouwd en werkt met de nieuw aangestelde sociaal beheerder van locatie De Laarhof. Hierbij versterken zij elkaar.
- Het gezamenlijk met het Sociaal wijkteam inzetten op het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen is nog niet gerealiseerd.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

De samenwerking op wijkniveau tussen de partners verloopt effectiever waarbij de gezamenlijke huisvesting zeer helpend is gebleken.

Inspanningen 2022

- De basis is gelegd voor de samenwerking op wijkniveau tussen de partners.
- Vanuit de partners wordt er bij nader inzien geen meerwaarde gezien in het opzetten van wijkspreekuren voor alleen Werk en Inkomen en het Sociaal wijkteam.
- Er bleek geen noodzaak voor het benoemen van specifieke gebiedsdoelstellingen rondom financiën en (arbeids)participatie. In plaats daarvan is ingezet op het versterken van de onderlinge samenwerking binnen de basisdienstverlening.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

Hoewel partijen elkaar weten te vinden is de inhoudelijke samenwerking tussen het Sociale wijkteam en Werk en Inkomen met andere wijkpartners niet volwaardig van de grond gekomen. De verwachting is dat hier in 2023 weer vooruitgang op wordt geboekt.

Inspanningen 2022

- Het project buurtschakels is onvoldoende van de grond gekomen. Samen met het Sociaal wijkteam zijn er aanpassingen gedaan in de aanpak. Medio 2023 zal het project een doorstart maken onder de naam “Elden & De Laar voor Elkaar”.
- Er zijn geen nieuwe samenwerkingen met wijkpartners gestart rondom het verbeteren van kansen in de eigen omgeving. Bestaande samenwerkingen zijn gecontinueerd.

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Alle programma's Kansrijk Opgroeien zijn gecontinueerd.
De doorgaande lijnen zijn vormgegeven door extra inzet op leeftijd 10-14 jaar en de opstart van Kansrijke start gericht op de doelgroep -9 maanden tot 4 jaar.
De buurtsportcoach is aangesteld en biedt meerwaarde in het netwerk rondom jeugd.

Inspanningen 2022

- De coördinatoren in het Kidzonly-programma zijn gekoppeld aan de wijkpartners, Rozet, Sportbedrijf en Rijnstad om een compleet programma aan te bieden.
- Afstemming tussen de verschillende partners is in reguliere (jeugd)overleggen en bij activiteiten geborgd.
- De buurtsportcoach heeft een stevige rol ingenomen en is niet meer weg te denken uit de wijk.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Er is in brede samenwerking met bewoners en werkgroepen op verschillende plekken in de wijk gewerkt aan het verbeteren van buurt- en speellocaties waarbij ontmoeten een belangrijke rol heeft.

Inspanningen 2022

- Er is samen met de partners op een aantal plekken met succes ingezet op het tegengaan van overlast en verloedering.
- Mede door de inzet van de buurtsportcoach zijn extra inwoners gestimuleerd tot bewegen.
- In samenwerking met de stadsdeelmanager zijn buurtadoptieprojecten in de openbare ruimte actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Ernstige (jeugd)overlast is terug gedrongen. We trekken intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Met ondernemers van Winkelcentrum Oostburgwal zijn acties besproken en ingezet om overlast te verminderen. De vorming van een ondernemersoverleg is geïnitieerd.

Er wordt veel werk gemaakt van de benoeming en aanpak van zogenaamde hotspots (verloederde/sleetse plekken). Hier is een intensieve samenwerking tussen corporaties en gemeente en partners op het gebied van Veiligheid en overlast (Overleg Zorg en Overlast (OZO), wijkagent, Handhaving).

Inspanningen 2022

- De BuurtWhatsApp-Preventiegroepen zijn waar nodig ondersteund door wijkagent en wijkmanager. Het aantal groepen is uitgebreid.
- Via intensieve samenwerking met partners rondom jeugd hebben we gestage vorderingen gemaakt richting preventie. De koers is ingezet om meer maatwerk op Jongerenwerk te realiseren.
- Er is actief met verschillende bewoners(groepen) samengewerkt rondom het aanpakken van verkeersknelpunten in de wijk.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.264	17.219	18.805	18.172	632
Baten	1.377	1.280	1.354	1.326	-27
Saldo lasten en baten	***-14.887***	***-15.939***	***-17.451***	***-16.846***	***605***
Toevoegingen aan reserves	142	61	436	444	-9
Onttrekkingen aan reserves	315	65	327	361	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***173***	***4***	***-109***	***-83***	***26***
Gerealiseerd resultaat	**-14.713**	**-15.935**	**-17.560**	**-16.930**	**631**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		619	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		550	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		110	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		40	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		-45	N	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		-250	N	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	146	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	74	V	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	37	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	25	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	25	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	23	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	16	V	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	8	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR

Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-140	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR
Baten		-37	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-37	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		-10	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	161	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-25	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-146	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

Wijkplan Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

In 2022 zijn er meerdere ontwikkelingen geweest op het gebied van ontmoeten. Deze ontwikkelingen zijn verdeeld over het gebied waardoor een meer gebalanceerd aanbod ontstaat.

Inspanningen 2022

Eind dit jaar heeft een netwerkbijeenkomst Ontmoeten in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg plaatsgevonden. Deze is tot stand gekomen in samenwerking met meerdere partijen uit de wijk die activiteiten ontplooien op dit gebied, en is bezocht door meerdere partijen uit de wijk. In 2023 zal hier vervolg aan gegeven worden.

- De Fontein (ontmoetingsplek aan het Croydonplein) wordt doorontwikkeld. De programmering voor deze ontmoetingsplek voldoet op dit moment aan de vraag, maar kan nog verder uitgebreid worden. De locatie is met uitzondering van zaterdag nagenoeg iedere dag open.
- De ontmoetingsruimte in de Rijnlandflat wordt geëxploiteerd door Altermind. Hiermee zijn we in gesprek hoe we de locatie zo optimaal mogelijk kunnen inzetten. Het Sociaal wijkteam heeft hier een tijdje een inloopspreekuur gehad.
- Voor ontmoeten voor jongeren is de locatie de Kemphaan aangetrokken en succesvol in gebruik genomen. In dit proces zijn zowel jongeren als ouderen betrokken geweest.
- De koffieochtend bij de ESA is overgenomen door een vrijwilliger met op de achtergrond ondersteuning van Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA).
- De SWOA ondersteunt ook het initiatief Max Mobiel, dit maakt het voor bewoners makkelijker om zich in de wijk te bewegen. Dit initiatief wordt door Wereldhave, The Point en Presikhaaf University mogelijk gemaakt.

- The Point is gestart in het winkelcentrum Kronenburg. Zij geven jongeren de mogelijkheid om vaardigheden te ontwikkelen Ze bieden hiervoor structuur en trainingen.
- De contacten met diverse partners (bijvoorbeeld ICC Nour Al Houda, COA, Wijk- en Sportcentrum Rijkerswoerd en het Wijkcentrum Vredenburcht) zijn geïntensiveerd.
- De moskee - Nour Al Houda - heeft de opdracht gekregen en aanvaard om een ontmoetingsplek voor jongeren te realiseren.
- Aan de Stadslandbouw is opdracht verleend om het plan om een ontmoetingsplek te realiseren verder uit te werken.
- Rumah Baru heeft met ondersteuning van het team Leefomgeving subsidie weten te krijgen voor hun maandelijkse ontmoeting. Zij kunnen nu voor drie jaar een locatie huren voor hun activiteit.
- We zijn in gesprek met de Jacobiberg om mogelijkheden voor een laagdrempelige ontmoetingsplek in het gebied te onderzoeken.

Meer ommetjes

Voor iedere wijk gelden andere wensen ten aanzien van ommetjes. Voor iedere wijk wordt er daarom ook gekeken naar maatwerk.
In het ontwikkelperspectief Kronenburg wordt gekeken naar de looproutes in de wijk.

Inspanningen 2022

De partners in de wijk zijn gestimuleerd om gezamenlijk een programma te ontwikkelen in de openbare ruimte.

Rozet heeft in samenwerking met het platform Rijkerswoerd een boekje met kunstroutes uitgebracht. Deze routes kunnen zowel gefietst als gelopen worden.
In Vredenburg is er behoefte aan bankjes om met name voor ouderen de afstanden behapbaar te houden. Een plan hiervoor moet door de bewoners van Vredenburg nog worden aangeleverd.
In Kronenburg wordt de inrichting van de openbare ruimte meegenomen in het ontwikkelperspectief.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Jeugd in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg heeft de mogelijkheid gekregen om zich persoonlijk te ontwikkelen op het vlak van cultuur, sport, zelfstandigheid en weerbaarheid. De jeugd staat steviger in de schoenen en is beter voorbereid op volgende stappen in hun leven.

Inspanningen 2022

Binnen het programma Kansrijk Opgroeien is er met de scholen gewerkt aan naschoolse programma's op het gebied van sport, cultuur, weerbaarheid, ontwikkeling et cetera. Inmiddels zijn daar bijna alle basisscholen uit het gebied bij aangesloten. In aansluiting daarop heeft er tijdelijk een schaatsbaan in de wijk gestaan, The Big Draw in Kronenburg, social mediatraining, Vitesse Hattrick, Run4Fun en het vakantiekamp hebben plaatsgevonden.
Via de scholen is voor individuele kinderen budget beschikbaar gesteld voor kleding, schoeisel, persoonlijke hygiëne en is sinterklaasviering voor kinderen in armoede mogelijk gemaakt.
Een beurs voor tweedehands schoolspullen, sportartikelen en buitenspeelartikelen heeft plaatsgevonden.
Voor de kinderen van het voortgezet onderwijs is via PowerPlug Academy de mogelijkheid geboden voor huiswerkbegeleiding, persoonlijke ontwikkeling en loopbaanonderzoek.
Vanuit Rijnstad en The Point worden jongeren vaardigheden aangeleerd om zich in de huidige maatschappij te redden. Powerplug en Rijnstad zijn in contact gebracht met Prospect4Cash. Deze partij helpt jongeren aan werk en begeleidt ze daar langdurig in.
Het netwerk voor opvoedondersteuning wordt in kaart gebracht en zal in 2023 afgerond worden. Dit zal gedeeld worden met de scholen.

Het project Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is afgerond en krijgt een vervolg in de opvoedondersteuning plan Nieuw-Zuid.

De regisseurs van Werk en Inkomen hebben op woensdagochtend een locatie in de Fontein tot hun beschikking en op donderdag bij het Sociaal wijkteam. Mogelijkheden tot uitbreiding worden nog onderzocht.

Er is extra inzet geweest op de jonge-moedergroep. Dit heeft plaatsgevonden in de vorm van een verdiepende training op het gebied van opvoedondersteuning.

Naast het programma voor de jeugd hebben wij in 2022 een opdracht verstrekt voor kansengelijkheid voor volwassenen. Hier wordt met name ingezet op kansengelijkheid voor (allochtone) vrouwen.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Met bewoners en professionals is gesproken over de mogelijkheden om de wijk te vergroenen. Daar waar mogelijk is er ook al uitvoering aan gegeven. Daarbij zijn het tegengaan van wateroverlast en hittestress belangrijke onderwerpen.

Inspanningen 2022

In het gebied zijn talrijke projecten uitgevoerd binnen dit thema. Uitgevoerde projecten:
Vredenburg

- Heiligerleeplaats is in samenwerking met bewoners gerealiseerd. Verharding is vervangen door groen en de inrichting is verbeterd.
- Adorppad, de gesprekken met bewoners zijn gestart, met als doel het plein te verbeteren. Minder steen, meer groen is de insteek.
- Bronsveenhof, de gesprekken met bewoners zijn gestart, met als doel het plein te verbeteren. Minder steen, meer groen is de insteek.
- Groningerpark is uitgebreid. Het versteende plein van de scholen is met de nieuwbouw verkleind. Het overgebleven gedeelte is vergroend en samengevoegd met het achterliggende Groningerpark. Hierdoor is een mooiere speelruimte voor de jeugd ontstaan.

Kronenburg

- Schepen te Boeckoppad, de verruiming van de boomspiegels is in de hele straat gerealiseerd.
- De Groene Driehoek (tussen Madser en Bibliotheek) is in samenwerking met bewoners gerealiseerd en zal in 2023 feestelijk geopend worden en van een naam worden voorzien.
- Allerlei kleine vergroeningsprojecten in het gebied tussen de busbaan en de Huissensedijk zijn in ontwikkeling.

Rijkerswoerd

- Achter de Coulissen is een groot stuk verharding weggehaald en vergroend.
- Er is een bewonerswerkgroep actief op dit thema die nauw samenwerkt met de gemeente
- In een groot stuk weide aan de Mooieweg worden bomen geplant.
- Aan de Willem Dreessingel is groen verfraaid met een natuurspeelplek.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Dit onderwerp blijft voor bewoners onverminderd belangrijk. Helaas zien we dat sommige bewoners er voor kiezen hun huisraad naast containers te zetten. Ook verwaarloosde achtertuinen vormen regelmatig een ergernis bij bewoners in de wijk. Hierin kunnen wij alleen een adviserende rol spelen. Wij kunnen bewoners niet dwingen hun tuinen aan te pakken.

Inspanningen 2022

In Kronenburg wordt de openbare ruimte grondig aangepakt als onderdeel van het ontwikkelperspectief Kronenburg.
In Kronenburg is gewerkt aan een pilot voor meer bewustwording over overlast (onder andere van ratten), deze loopt door in 2023.

In Rijkerswoerd is de bewonerswerkgroep Openbare Ruimte en Groen actief die een document heeft gemaakt met zeer veel kansrijke plekken. Hier moet prioritering nog op plaatsvinden.

in Vredenburg zijn we momenteel bezig om rond de straten Loppersumhof en Stedumhof de leefomgeving te verbeteren. Dit houdt een verbetering in van het groen maar ook wordt samen met Portaal actie ondernomen om deze buurt te verbeteren.

Betere balans in het speelaanbod

Spelen is een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van kinderen. Op dit moment concentreren we ons op de speelplekken die onderhoud nodig hebben of waar bewoners zelf initiatief nemen en aangeven dat ze graag verandering willen.
Daarnaast houden we bij het aanpassen of aanleggen van speelplekken rekening met inclusief spelen.

Inspanningen 2022

In samenwerking met het Sportbedrijf, maar ook met input van Rijnstad, is gekeken naar de ontwikkeling van het sportaanbod. Denk bijvoorbeeld aan het pimpen van helmen om het belang van veilig sporten te benadrukken.

Los van de fysieke plekken kijken we ook naar het aanbod op de verschillende speellocaties. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van de spelcontainers, Run4Fun en het programma op de skatebaan.

Rijkerswoerd
- Er is, samen met inbreng van ouders en kinderen, een speelplek vernieuwd aan het Renate Rubinsteinpad.

Vredenburg
- Adorppad en Bronsveenhof: er is ter plaatse een uitvraag geweest en momenteel wordt er gewerkt aan de hand van input door ouders, bewoners en kinderen aan het verbeteren van deze speelplek.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Samen met de bewoners wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om parkeerkrapte en -overlast aan te pakken. De uitdaging is om een balans te vinden tussen de verschillende ambities (vergroening) en belangen (parkeerbehoefte).

Inspanningen 2022

Naar aanleiding van een parkeeronderzoek in Rijkerswoerd is gebleken dat in bepaalde gebieden de parkeerdruk hoog is (soms meer dan 100%). Aan de hand hiervan is er getoetst of er mogelijkheden zijn om parkeerplekken te realiseren zonder af te doen aan het groen.
Hierbij wordt gekeken naar mogelijkheden voor laadpalen en alternatieve mobiliteitsvormen (bijvoorbeeld e-Hub). Er zijn afspraken gemaakt met Handhaving en Toezicht om parkeeroverlast aan te pakken.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

In de wijk Rijkerswoerd is een werkgroep Hondenbezit geformeerd die zich met dit onderwerp bezig houdt. In goed overleg zijn hier in 2022 stappen gezet om overlast van honden tegen te gaan in de wijk. Met de resultaten van deze werkgroep kunnen we ook kijken of dit toepasbaar is in de andere wijken.

Op het vlak van afval is er contact gezocht met een wijkpartner om de mogelijkheden tot het reduceren van zwerfafval te bespreken.

Inspanningen 2022

Via diverse sporen zijn de mogelijkheden tot extra handhaving in de wijk onderzocht. Dit heeft vooralsnog niet geleid tot de invulling van deze wens. We blijven zoeken naar mogelijkheden om hier invulling aan te geven

In 2022 zijn depodog-uitgiftepunten (kleine kastjes waarin hondenpoepzakjes zitten) gekocht. Deze zullen door de werkgroep in 2023 in de wijk worden opgehangen. Zij nemen ook de verantwoordelijkheid om te zorgen dat ze gevuld blijven. De werkgroep is in 2022 druk bezig geweest om een plan voor de wijk te maken.

Met betrekking tot afval zijn er afspraken gemaakt met de reclassering om plekken waar veel zwerfafval aanwezig is schoon te maken. Dit gebeurt naast het reguliere onderhoud.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

In Rijkerswoerd hebben bewoners een werkgroep Duurzaamheid gestart, zij bekijken samen hoe ze hier invulling aan gaan geven.

Samen met bewoners en organisaties uit de wijk zijn wij continu bezig hoe we thema’s zoals energie(verbruik), klimaatadaptie en duurzaamheid agenderen en verder brengen. Vanuit team Leefomgeving hebben wij hierin een verbindende en faciliterende rol.

Inspanningen 2022

We ondersteunen en waar mogelijk faciliteren (bewoners)initiatieven op het gebied van energie(verbruik), klimaatadaptie en duurzaamheid.
De werkgroep Duurzaamheid in Rijkerswoerd heeft een warmtescanwandeling georganiseerd. De mogelijkheid om een warmtescan van een woning uit te voeren is ook gedeeld aan andere bewoners in het platformoverleg. Deze mogelijkheid is ook in het platformoverleg aangekaart. Op basis van de scan kunnen bewoners bekijken welke maatregelen in hun huis effectief zijn. Daarnaast zijn zij ook deelvervoer aan het onderzoeken.

We stimuleren de samenwerking tussen organisaties, partners en wijklocaties (zoals Arnhem Aan, de moskee en het buurtcentrum de Fontein) om blijvend aandacht te houden voor de thema's.

Veiligheid

Minder overlast

Via diverse sporen zijn de mogelijkheden tot inzet van extra handhaving onderzocht. Dit heeft tot op heden nog niet tot het gewenste resultaat geleid. Voor de reguliere handhaving is een proces tot stand gekomen om beter richting te geven aan de prioriteiten van de handhavers, in de vorm van een jaarplanning. Deze planning wordt in het veiligheidsoverleg besproken. Hierbij worden ook de reeds bekende activiteiten zoveel mogelijk aan het begin van het jaar gedeeld.

Inspanningen 2022

Na intensief contact met de buurtbewoners zijn er aanpassingen gedaan aan de playground. Sinds die tijd hebben wij geen meldingen van overlast meer ontvangen.
Er zijn borden met spelregels aangebracht, de hekken zijn voorzien van rubbers waardoor de geluidsoverlast verminderd is. Handhaving heeft deze plek intensief meegenomen in hun rondes.
Een overlastgevende klimboom is, na alle andere mogelijkheden onderzocht te hebben, weggehaald.

De Mobiele ontmoetingsplek (MOP) geeft ook geen aanleiding tot extra inzet van handhavers. Hij is met de jaarwisseling blijven staan en dat heeft niet tot overlast geleid.

Na aanvankelijk veel overlastklachten te hebben ontvangen over de skatebaan, is het ook hier na intensieve inzet van ambulant jongerenwerk, politie en straathoekwerk rustig geworden.
In het wijkveiligheidsoverleg brengen we via de Radar Sonar (programma vanuit afdeling Veiligheid) risicovolle locaties in beeld. In datzelfde overleg bespreken we de inzet daar op.

De samenwerkende netwerkpartners hebben voor de vakantieperiodes activiteitenprogramma's samengesteld. Hierbij is specifieke aandacht geweest voor de jaarwisseling.

In 2022 heeft de politie spreekuur gehouden in de Fontein (ontmoetingsruimte Kronenburg). Ook is door Portaal de mogelijkheid gecreëerd om vanuit een pand in Vredenburg, gesitueerd in een problematische omgeving, werkzaamheden uit te voeren.

Meer verkeersveiligheid

Veiligheid in de wijk is heel belangrijk. In Rijkerswoerd is een werkgroep actief die dit onderwerp in kaart brengt en met team Leefomgeving bespreekt.
Oversteekplaatsen zijn niet de enige optie (en creëren schijnveiligheid) om een straat veiliger te maken. Er is en wordt blijvend breder gekeken naar mogelijkheden om de Marga Klompélaan veiliger te maken.

Inspanningen 2022

Het aanbrengen van de oversteekplaatsen blijkt op de Marga Klompélaan niet de oplossing voor de ervaren onveiligheid te zijn. Dit is met de bewoners besproken.
We kijken verder naar mogelijkheden om de veiligheid te verhogen. Hierbij valt onder andere te denken aan het periodiek plaatsen van matrixborden. Vooralsnog is er nog geen extra handhavingscapaciteit beschikbaar om de onveiligheid te kunnen bestrijden.

In 2022 zijn de voorbereidingen gestart voor de aanpassing van de Groningensingel en de Kruisstraat (RijnWaalpad). De uitvoering van beide projecten zal in 2023 plaatsvinden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.316	27.403	29.142	26.044	3.097
Baten	1.257	1.136	1.214	1.282	68
Saldo lasten en baten	***-22.058***	***-26.267***	***-27.928***	***-24.763***	***3.165***
Toevoegingen aan reserves	328	64	643	557	86
Onttrekkingen aan reserves	470	22	577	558	-18
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***142***	***-43***	***-66***	***2***	***68***
Gerealiseerd resultaat	**-21.916**	**-26.309**	**-27.994**	**-24.761**	**3.233**

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		3.056	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams		1.365	V	Huishoudelijke ondersteuning (zie wijken algemeen)	I	AR
Jeugdzorg		1.180	V	Jeugdzorg (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		260	V	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk (zie wijken algemeen)	I	AR
WMO en sociale wijkteams		180	V	Beschermd wonen (zie wijken algemeen)	I	BR
WMO en sociale wijkteams		40	V	Doelgroepenvervoer (zie wijken algemeen)	I	AR
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	106	V	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	64	V	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Welzijn	Meedoen	52	V	Opvoeden en opgroeien (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	33	V	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Welzijn	Meedoen	30	V	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (zie wijken algemeen)	I	AR
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	21	V	Schulddienstverlening (zie wijken algemeen)	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	-7	N	Onderwijs achterstandenbeleid - OAB (zie wijken algemeen)	I	AR
Werk en Inkomen	Kansengelijkheid	-48	N	Re-integratiebudget (zie wijken algemeen)	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	-220	N	Armoederegelingen en Energietoeslag (zie wijken algemeen)	I	AR

Baten		-33	N			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Onderwijs	Kansengelijkheid	-33	N	Regionale aanpak Voortijdig schoolverlaten (VSV) en RMC (zie wijken algemeen)	I	AR
Toevoegingen aan reserves		83	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	253	V	Energiearmoedefonds (zie wijken algemeen)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-64	N	Programma onderhoud Groen en Spelen (zie wijken algemeen)	I	BR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-106	N	Programma groot onderhoud Wegen (zie wijken algemeen)	I	BR
Onttrekkingen aan reserves		0				
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Zie voor de toelichting de inspanningen 'Rekenkamer' en 'College'.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De rekenkamer heeft in 2022 de onderzoeken naar onderwijshuisvesting en daklozenbeleid afgerond. Het betrof tweemaal een rekenkamerbrief. De rekenkamerbrief 'Een leefwereld van verschil. Een onderzoek naar het daklozenbeleid' is niet geagendeerd door de raad. Het onderzoek naar onderwijshuisvesting is in een informatieve politieke avond eind 2022 behandeld door de raad. De rekenkamer heeft tijdens deze bijeenkomst het onderzoek toegelicht. Er was een zevental schoolbesturen aanwezig om met raadsleden in gesprek te gaan over het onderzoek. Het vervolg van het politieke proces vindt plaats in 2023. Tenslotte heeft de raad in het najaar van 2022 het rekenkameronderzoek naar Van Wijken Weten uit 2021 behandeld.

Naast bovengenoemde onderzoeken voerde de rekenkamer ook twee vooronderzoeken uit. Dit was ten eerste een uitgebreid vooronderzoek naar armoede, waarbij de rekenkamer onder andere uitvoerige gesprekken heeft gevoerd met klanten van de Voedselbank. De beschouwingen uit het vooronderzoek zijn gedeeld met de raadsfracties in twee sessies. Het vooronderzoek diende als basis voor het hoofdonderzoek naar bestaanszekerheid. Het hoofdonderzoek (bestaanszekerheid) is eind 2022 opgestart. Ook voerde de rekenkamer een vooronderzoek uit naar grondbeleid. De raad nam in juni 2022 de motie 'meer grip gereedschapskist grondbeleid en stedelijke ontwikkeling' aan. Deze motie kent een overlap met het voorgenomen onderzoek. Daarom besloot de rekenkamer dit onderzoek voor nu 'on hold' te zetten.

Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen koos de rekenkamer ervoor om na de verkiezingen een groot deel van de fracties te spreken over het onderzoeksprogramma 2023-2024. Tevens verzorgde de rekenkamer een onderdeel van het startprogramma voor de nieuwe raad in april.

In 2022 heeft de rekenkamer afscheid genomen van rekenkamerlid Hans Verdellen. Samen met een afvaardiging van de auditcommissie is een nieuw lid geworven: Samet Kaymak. De huidige voorzitter Arie Teeuw en zittend lid Lydia Zwier-Kentie zijn door de raad herbenoemd voor een periode van zes jaar.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Speciaal voor projectontwikkelaars en inwoners die willen gaan(ver)bouwen is een handreiking ontwikkeld: betrek de buurt bij uw bouwplannen. Er is uitvoering gegeven aan het plan van aanpak kinderburgemeester en begin november is de eerste Arnhemse kinderburgemeester benoemd. De kinderburgemeester wordt aangesteld voor één schooljaar.
De pilot digitale wijkpanels loopt. De eerste enquête voor De Laar is uitgezet. Er is ook een start gemaakt met de voorbereiding van een burgerberaad. Het opstellen van de inspiratiegids wordt hierdoor verschoven. Om helder te maken hoe we samenwerken, zal een digitaal handvat worden gemaakt om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

College: Eenduidige werkwijze leveren

De ambities op burgerparticipatie zijn groot, zoals opgenomen in het actieprogramma van burgerparticipatie ‘Samen maken we Arnhem’. Het Arnhems Stappenplan Participatie is in 2022 vastgesteld door het college. Er wordt intern gewerkt met dit beleidskader bij nieuw beleid en projecten om zo meer inwoners te betrekken. Het beleidskader is een hulpmiddel om het participatieproces in te richten en te werken aan verwachtingsmanagement. Om burgerparticipatie verder in te bedden in de organisatie, worden er vanaf begin 2023 trainingen gegeven om te werken met het stappenplan.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem heeft in 2022 doorgewerkt aan de samenwerking in externe netwerken en de Groene Metropoolregio. In de Groene Metropoolregio werkte Arnhem zoals voorgenomen mee aan alle opgaven uit de regionale agenda.

De bestuurswisseling leidde ertoe dat posities vanuit het college in de netwerken opnieuw zijn belegd. In het Algemeen Bestuur (AB) en de bestuurlijke teams van de GMR is Arnhem opnieuw goed vertegenwoordigd. De portefeuillehouder mobiliteit is voorzitter van de opgave Verbonden regio. Ook in de andere opgaven nemen de Arnhemse bestuurders deel aan de bestuurlijke overleggen. In de VNG heeft Arnhem zijn positie versterkt door onder meer deelname aan verschillende bestuurlijke VNG-commissies. Arnhem werkt ook verder door aan het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW), samen met The Economic Board, bedrijfsleven en maatschappelijke partners.

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

Arnhem heeft in 2022 samen met de Groene Metropoolregio mede uitvoering gegeven aan de opgaven in de regionale agenda en de hiermee samenhangende lobbyagenda. Op de verschillende onderdelen van de regionale agenda is veel werk verricht en bereikt. De GMR communiceert stelselmatig over de resultaten en successen via de kwartaalberichten.

Mede dankzij de inspanningen van de Groene Metropoolregio heeft het Rijk Arnhem-Oost aangewezen als grootschalig woningbouwgebied. Hiermee kunnen we als gemeente ook aanspraak maken op middelen vanuit Den Haag om te investeren in een leefbare omgeving, betere bereikbaarheid en duurzame economie. Hierdoor kunnen woningbouwprojecten versneld worden uitgevoerd.

In het BO MIRT (Meerjarig Investeringsprogramma Ruimte en Infrastructuur) in november zijn er verstedelijkingsafspraken gemaakt met regio Foodvalley, het Rijk en provincies Gelderland en Utrecht. Een mooie mijlpaal in het proces van de Verstedelijkingsstrategie. Daarin is onder meer financiering afgesproken voor een aantal grote woningbouwlocaties zoals in Arnhem-Oost, Wijchen-West en Nijmegen. Daarnaast zijn er diverse mobiliteitsprojecten afgesproken, gericht op de (ontsluiting van) grootschalige woningbouwgebieden Arnhem-Oost en Nijmegen Stationsgebied/Kanaalzone.
Tot slot zijn er ook afspraken gemaakt over MIRT-onderzoeken om samen met Rijk en provincie diverse belangrijke corridors te onderzoeken zoals de corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens (A12) en de vrije kruising Arnhem Oost en inpassing in spoorzone Arnhem Oost en afspraken gericht op het verder brengen van de randvoorwaarden van de bouwstenen economie en leefomgeving; bijvoorbeeld de uitwerking van het groenblauw raamwerk.

Via de opgave Verbonden regio is in 2022 verder gewerkt aan een veelheid aan dossiers en lobbytrajecten, onder andere over de genoemde corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens (UAD, voorheen A12) en de vrijespoorkruising in Arnhem Oost. Op het gebied van duurzame mobiliteit is het uitvoeringsprogramma deelmobiliteit vastgesteld. Mede op basis hiervan is in het BO MIRT van november door het ministerie van I en W een bedrag van € 500.000 toegezegd voor de investering in deelmobiliteitshubs in deze regio. Deze worden de komende drie jaar uitgerold.

In het laatste kwartaal is de rapportage ‘Stadrandhubs Arnhem’, uitwerking van de (concept)visie Hubs made in [Arnhem], door de GMR bestuurlijk vastgesteld. Advies uit het rapport is om allereerst in te zetten op de locaties Waterberg en Arnhem-Zuid. De gemeente Arnhem brengt de bevindingen uit de regionale rapportage binnenkort naar het college. De visie Hubs made in [Arnhem] zal samen met de uitwerking stadsrandhubs Arnhem als bouwsteen opgenomen worden in het Duurzame Mobiliteitsplan van Arnhem, dat eind 2023 door de raad vastgesteld zal worden (voorafgegaan door een participatietraject). In het Duurzame Mobiliteitsplan zullen de vervolgstappen (prioritering en financiering) van de diverse hubs in Arnhem worden aangegeven.

Binnen de opgave productieve regio is samen met The Economic Board, de provincie en werkgevers gewerkt aan een regionale arbeidsmarktagenda. Deze moet gaan zorgen voor een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De agenda wordt uitgewerkt in een ‘Human Capital Akkoord’, een meerjarig programma met concrete activiteiten. Najaar 2022 is hier een start mee gemaakt.

Voor vergroening van werklocaties hebben we concrete afspraken gemaakt met de provincie. Deze moeten bijdragen aan vermindering van hittestress en wateroverlast en aan vasthouden van water, bevorderen van de biodiversiteit en moeten bijdragen aan de gezondheid en het werkplezier van werknemers. Per januari 2023 kan gestart worden met een pilot om tot en met 2030 zo’n 500 ondernemers en/of vastgoedeigenaren, met een totaal van 1.000 in 2040 als stip op de horizon, te stimuleren hun perceel te vergroenen.

Binnen de opgaven circulaire regio is de circulaire impactladder ontwikkeld, een maatstaf om de circulariteit van nieuwbouwwoningen te kunnen beoordelen en te bepalen in hoeverre de doelen in de woondeal 2.0 gehaald worden: 25% circulair bouwen in 2025, 50% in 2030 en 100% in 2050. In december is een start gemaakt met het

doormeten van tien geselecteerde woningbouwprojecten. De overige volgen in de eerste helft van 2023. Op basis hiervan wordt bekeken hoe de impactladder verder wordt ingezet als monitoringsinstrument.

Er is gestart met de bouw van een platform en netwerk Duurzaam Inkopen voor inkopers om circulair en toekomstbestendig in te kopen. Het gaat om bedrijfskleding, catering, kantoorinrichting, bouw, kantoorartikelen, groenvoorziening en ICT.

Er is een onderzoek uitgevoerd door Royal Haskoning DHV voor het sluiten van de kringloop van enkele belangrijke productgroepen. De meest kansrijke stromen die hier uit zijn gekomen zijn zonnepanelen en zorgafval. Op dit moment wordt uitgezocht wat ervoor nodig is om regionale ketens te gaan sluiten voor deze afvalstromen en wat de rol van de GMR hierin is.

Verder is volgens de opdracht vanuit het Rijk gewerkt aan de voorbereiding voor de Regionale Energiestrategie 2.0. Onder meer is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) afgerond en vrijgegeven voor reacties. Deze reacties worden verwerkt in de definitieve versie van de NRD.

In november is in het kader van de Community of Practice van de RES een bijeenkomst gehouden over de voortgang van de Proeftuin Aardgasvrije Wijken en de Wijken van de Toekomst. Vanuit de ervaringen van de gemeenten Nijmegen, Lingewaard, Druten en Arnhem is geconstateerd dat het vervolg op deze pilotfase een flinke inspanning van de gemeenten vraagt. Daarbij zijn het organiseren van voldoende capaciteit en het organiseren van participatie met aandacht voor gedragsverandering belangrijke punten.

De bestuurders van de cultuurregio 025 hebben in goede onderlinge samenwerking kaders vastgesteld voor de uitvoering van het transformatievoorstel cultuur. Ook is een inventarisatie uitgevoerd naar natuur, landschap en water in de regio, het zogenaamde groenblauw raamwerk. Dit is een belangrijke bouwsteen voor het Verstedelijkingsakkoord waar vanuit de opgave groene groeiregio aan wordt gewerkt.

In het derde en vierde kwartaal is door de GMR samen met The Economic Board en de provincie Gelderland gewerkt aan een voorstel voor een Regio Deal met het Rijk. Het voorstel diende als een voorselectie om met het Rijk in gesprek te komen over het sluiten van een Regio Deal om de brede welvaart te verbeteren. In november is de aanvraag voor de Regio Deal Groene groei ingediend bij het Rijk. Het Kabinet heeft op 17 februari 2023 besloten om op basis van de ingediende aanvraag een Regio Deal te willen sluiten met de regio Arnhem-Nijmegen. HIervoor is 15 miljoen euro beschikbaar gesteld. De Regio Deal wordt in het voorjaar van 2023 uitgewerkt en met projecten voorzien op de thema's zorg, wonen, duurzaamheid, economie en arbeidsmarkt, grensoverschrijdende samenwerking. De verwachting is dat de Regio Deal met het Rijk rond de zomer van 2023 getekend kan worden.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio en in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Via deelname in verschillende werkgroepen en commissies van de VNG en de G40 heeft Arnhem in 2023 ambtelijk en bestuurlijk bijgedragen aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Na de gemeenteraadsverkiezingen zijn de VNG-commissies opnieuw bemenst. Onze inzet was daarbij gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging. Deze inzet is gehonoreerd doordat wethouders Van de Geijn en Smeulders benoemd zijn in de VNG-commissies Informatiesamenleving respectievelijk Financiën.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

Arnhem heeft in 2022 doorgewerkt aan het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking. Via de Euregio Rijn-Waal en door samen te werken met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden. In dit stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn en drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging, kennisdeling en projectontwikkeling. In 2022 hebben deze steden samen verkend op welke onderwerpen, die aansluiten bij de Strategische Agenda 2025+ van de Euregio Rijn-Waal (november 2020), verder samen kan worden gewerkt.
Medio 2022 startte de nieuwe programmaperiode van het Interreg VIA-programma, waarvoor de Euregio het regionale programmamanagement verzorgt. De Euregio helpt initiatiefnemers met het indienen van projectvoorstellen, die voor deze Europese subsidie in aanmerking komen.
Om het netwerk met Duitse partners te versterken is onder andere een samenwerking opgezet met de Duits Nederlandse Businessclub Gelderland (DNBC). Samen met DNBC werd in mei 2022 een groep ondernemers uit Duisburg ontvangen. Voor hen werd een programma georganiseerd rondom het thema waterstof. Duisburg Business Innovation (DBI) heeft ons uitgenodigd voor een tegenbezoek naar Duisburg (gepland februari 2023) waarvoor een ‘Letter of Intent’ in de maak is tussen de beide steden en The Economic Board regio Arnhem Nijmegen en DBI. De samenwerkingsrelatie moet concrete samenwerkingsprojecten gaan opleveren.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

In september 2022 is Loket Zuid heropend. Sindsdien kunnen Arnhemmers op deze locatie weer terecht voor het aanvragen en ophalen van verschillende producten zoals een paspoort of rijbewijs. In aanvulling op de dienstverlening is er een informatiebalie geopend. Bij deze informatiebalie kunnen inwoners zonder afspraak terecht voor het afhalen van eerder aangevraagde documenten. Ook kunnen zij hier spontaan binnenlopen met vragen. Medewerkers van de informatiebalie verstrekken informatie over de gemeentelijke producten en verwijzen waar nodig door naar andere organisaties.

De heropening van Loket Zuid heeft langer geduurd dan gewenst, mede als gevolg van een krappe bezetting op de afdeling Burgerzaken en een toename van werkzaamheden. Zo zijn er in 2022 33% meer eerste inschrijvingen in de Basisregistratie Personen (BRP) geweest. Voor een groot deel gaat het hier om inschrijvingen van vluchtelingen uit Oekraïne. Maar er is ook een toename geweest van eerste inschrijvingen van statushouders en migranten. In 2022 zijn 18.500 reisdocumenten aangevraagd, 4.000 meer dan in 2022. En het aantal huwelijken is gestegen met 20%. Verder is in 2022 veel aandacht uitgegaan naar voorbereiding op nieuwe en veranderende wetgeving, zoals rondom de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit, erkenning en gezag van ouders en de Kieswet.

De toegenomen vraag heeft tot gevolg gehad dat er soms langere wachttijden waren of dat werkzaamheden werden uitgesteld. Dit geldt bijvoorbeeld voor adresonderzoeken, naturalisaties en het kunnen doen van een melding voor een huwelijk.

Ondanks de druk op de afdeling Burgerzaken, voldoen we aan de kwaliteitsnormen van het Rijk. We scoren wel iets lager dan voorgaande jaren. Dit kunnen we verklaren doordat we kritischer hebben gekeken naar de eigen werkwijze. De verbeterpunten die daarbij naar voren zijn gekomen zijn eenvoudig op te lossen.

Digitaliseren van het klantproces

In 2022 is vooral achter de schermen hard gewerkt aan de digitalisering van de dienstverlening. Verschillende systemen hebben een update gehad en er zijn voorbereidingen getroffen voor de overstap naar een nieuw, gemeentebreed, zaaksysteem. Aan dit nieuwe systeem zijn de uitrol van e-diensten en het klanttevredenheidsonderzoek gekoppeld. De uitvoering daarvan vindt plaats in 2023.
De doorontwikkeling op digitalisering, en het grote aantal technische storingen, heeft veel tijd en aandacht gevraagd. Hierdoor zijn 'klantreizen' nog niet in beeld gebracht. Dit wordt in 2023 alsnog opgepakt binnen de doorontwikkeling van de afdeling Burgerzaken.
In 2022 zijn de gemeenteraadsverkiezingen georganiseerd. Deze zijn goed en zonder noemenswaardige incidenten verlopen. Er zijn verschillende maatregelen genomen om de verkiezingen voor iedereen toegankelijk te maken. Er zijn voorzieningen getroffen voor bijvoorbeeld stemmers die minder mobiel zijn, of een visuele of auditieve beperking hebben. Hier hebben we positieve reacties op ontvangen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Klanttevredenheid					
Eenheid: Cijfer					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf 2022 voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					**100,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 100% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking.					
Opkomst verkiezingen Tweede kamer				**73,6**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.					
Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	**49,6**				**46,5**
Eenheid: Percentage					
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.					
Opkomst verkiezingen Provinciale Staten		**50,7**			
Eenheid: Percentage					
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.					

Opkomst verkiezingen Europees Parlement		**39,2**
Eenheid:	Percentage	
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.	
Opkomst verkiezingen Waterschappen		**45,5**
Eenheid:	Percentage	
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.	

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Woonlasten éénpersoonshuishouden	**695,0**	**700,0**	**707,0**	**694,0**	**876,0**
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
Woonlasten meerpersoonshuishouden	**759,0**	**763,0**	**750,0**	**711,0**	**949,0**
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
WOZ-waarde woningen	**187,0**	**204,0**	**217,0**	**239,0**	**265,0**
Eenheid:	De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.				
Bron:	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken				
Formatie ambtelijk apparaat	**5,9**	**5,8**	**5,8**	**6,1**	**6,1**
Eenheid:	Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Bezetting ambtelijk apparaat	**5,8**	**5,7**	**5,9**	**6,1**	**6,3**
Eenheid:	Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				
Apparaatskosten per inwoner	**646,0**	**490,0**	**490,0**	**406,0**	**421,0**
Eenheid:	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	**13,0**	**21,0**	**17,0**	**22,7**	**19,5**
Eenheid:	Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Overhead % van totale lasten	**7,0**	**5,0**	**9,5**	**9,0**	**8,9**
Eenheid:	Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Echt contact met de gemeente (21A59)

De tekst zoals is voorgesteld in het amendement is overgenomen in de Begroting 2022.

Samen werken aan een mooier Arnhem (21A61)

De samenwerking – ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid – tussen college en raad is belangrijk voor het vertrouwen in de Arnhemse politiek. De controlerende en kaderstellende rol vereist een goed, tijdige en volledige informatievoorziening aan de raad. Het college staat hier voor. Naar aanleiding van het feitenrelaas van onderzoekbureau Strated consultancy zijn er aanbevelingen gedaan om de informatievoorziening te verbeteren. Naar aanleiding hiervan zijn onder andere de formats voor de raadsbrieven en raadsbesluiten aangepast. Met deze wijziging willen wij de informatievoorziening verbreden en versterken.

Samenspraak met de stad (21M212)

Deze motie is afgedaan door een raadsbrief van de raadswerkgroep.

Kosteloze naamsverandering van nakomelingen van tot slaaf gemaakte mensen (21M218)
We werken aan de uitvoering van de motie. Hiervoor kijken we onder andere naar de ontwikkelingen en aanpak bij andere gemeenten en het Rijk.

Meer gemeentelijke prikborden in Arnhemse wijken (21M232)
Zoals in de motie is verzocht, is het college in overleg getreden met partners en organisaties in wijken over de invoering van gemeentelijke prikborden. Uit de opgehaalde informatie is gebleken dat partners en organisaties in de wijken niet enthousiast zijn over het idee. Het college heeft de raad hierover via een raadsbrief geïnformeerd.

Stijging bouwkosten volledig opnemen in begroting (21M247)
De actuele stijging bouwkosten is verwerkt in de Begroting 2023.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	96.891	88.886	89.073	92.278	-3.205
Baten	511.617	521.831	571.771	587.497	15.726
Saldo lasten en baten	***414.726***	***432.945***	***482.699***	***495.219***	***12.521***
Toevoegingen aan reserves	42.181	19.864	34.017	52.002	-17.985
Onttrekkingen aan reserves	27.972	23.028	35.896	43.521	7.625
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-14.209***	***3.165***	***1.879***	***-8.481***	***-10.360***
Gerealiseerd resultaat	**400.518**	**436.110**	**484.578**	**486.738**	**2.161**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	9.115	V			
Financiën	8.528	V	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	1.038	V	Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	I	AR
Financiën	836	V	Vlottende en vaste financiering	I	AR
Financiën	806	V	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	793	V	Nominale loonontwikkeling	I	AR
Financiën	754	V	Gemeentefonds	I	BR
Bedrijfsvoering en PenO	640	V	Beheer vastgoed planmatig onderhoud (zie ook toevoegingen)	I	BR
College	480	V	Vrijval voorziening wethouders	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	392	V	Beheer vastgoed onderhoud Koningstraat 38	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	384	V	Uitstroom trainees	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	250	V	Beheer vastgoed verduurzaming (zie ook baten)	S	AR
Bedrijfsvoering en PenO	176	V	Beheer wagenpark	I	AR
Financiën	-236	N	Naheffing BTW en BCF	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-325	N	Resultaat op personeel bedrijsvoering	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-700	N	Maat- en meerwerk gemeentebrede projecten	I	AR
Publieke dienstverlening	-860	N	Burgerzaken	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-1.013	N	Dotatie voorziening spaarverlof	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-1.400	N	Aanvullende prijscompensatie 2022 de Connectie	I	AR
Financiën	-1.428	N	Resultaat OZB	I	AR

Baten	5.792	V			
Financiën	6.610	V	Gemeentefonds	I	AR
Publieke dienstverlening	550	V	Burgerzaken	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	350	V	Resultaat op personeel bedrijfsvoering	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-250	N	Beheer vastgoed verduurzaming (zie ook lasten)	S	AR
Financiën	-278	N	Vlottende en vaste financiering	I	AR
Digitalisering en automatisering	-350	N	Interne doorbelastingen en niet gerealiseerde opbrengsten	I	AR
Financiën	-361	N	Resultaat OZB	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-479	N	Contributiemarge rendabele uren	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-10.728	N			
Bedrijfsvoering en PenO	-640	N	Beheer vastgoed planmatig onderhoud (zie ook lasten)	I	BR
Financiën	-754	N	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	-806	N	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	-8.528	N	Gemeentefonds	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2022 niet meer in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2022 (met een bijstelling van de begroting in Turap-2). Uit de september- en decembercirculaire 2022 ontstaan de volgende effecten:

- Nieuwe middelen zijn toegevoegd aan het gemeentefonds in de vorm van decentralisatie-uitkeringen en taakmutaties voor het uitvoeren van diverse taken van in totaal ruim € 10 miljoen. Een groot deel hiervan is in de decembercirculaire bekend gemaakt. Hiervan wordt voorgesteld deze over te hevelen naar de programma's waarbinnen deze taken worden uitgevoerd ter dekking van de kosten vanaf 2023 (zie ook de toevoegingen aan reserves).
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2022 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 3,5 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven te worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,5 miljoen. Hierin zijn bijvoorbeeld middelen opgenomen voor inkomstenderving covid over 2021.
- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 0,9 miljoen. Hiervan wordt € 6 ton veroorzaakt door compensatie voor loon/prijsontwikkelingen bij de sociale werkvoorziening (Wsw); het nadeel op programma Wijken algemeen moet hiermee in samenhang worden bezien.
- Over de oudere jaren (2020 en 2021) zijn afrekeningen ontvangen naar aanleiding van aanpassingen in maatstaven en uitkeringsfactor. Dit leidt tot een nadeel van ruim € 0,2 miljoen.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
In 2022 is er geen beroep gedaan op de posten onvoorzien en strikt onvermijdbaar. Per saldo levert dit een voordeel op van € 1,0 miljoen.

Vlottende en vaste financiering
Vlottende financiering
Het resultaat op de vlottende financiering van € 534.000 wordt verklaard doordat de gemeente Arnhem in 2022 hier zo goed als geen gebruik van heeft gemaakt. Op de lasten is een voordeel behaald van € 570.000 omdat de begrote kosten niet zijn gemaakt. De baten geven een klein nadeel van € 36.000 omdat ook geen kasgeldleningen zijn verstrekt.

Vaste financiering
In de vaste financiering is een voordeel gerealiseerd ten opzichte van de begroting van € 45.000. Enerzijds is in de lasten (met daaraan gekoppeld de interne doorberekeningen in de vorm van omslagrente) een voordeel opgetreden van € 266.000 omdat veel minder nieuwe leningen zijn aangetrokken dan begroot en dus minder rentekosten zijn gemaakt (voordeel € 1,735 miljoen) en minder omslagrente is doorberekend omdat in 2021 minder is geïnvesteerd dan was begroot (nadeel € 1,469 miljoen), anderzijds zijn de baten in de vorm van ontvangen rente over verstrekte leningen achtergebleven voor € 221.000 omdat in 2021 en 2022 leningen zijn afgelost.

Nominale looncompensatie
Doordat de totale loonsom in 2022 lager is uitgevallen dan waar in de berekening van de loonontwikkeling mee rekening werd gehouden, is de loonontwikkeling € 0,8 miljoen lager uitgevallen.

Beheer vastgoed verhoging budget planmatig onderhoud
In de begroting 2022 is in dit programma rekening gehouden met een structurele jaarlijkse last van € 640.000 voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. De besteding van dit budget vindt planmatig plaats. Dit betekent dat besteding in andere jaren en/of binnen andere begrotingsprogramma's plaatsvindt. Het desbetreffende budget wordt daartoe toegevoegd aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Vrijval voorziening pensioen wethouders
Eind 2022 stond de voorziening pensioen wethouders te hoog. Na berekening om tot het doelvermogen te komen op 31 december 2022 heeft per saldo een vrijval plaatsgevonden van € 0,48 miljoen.

Beheer vastgoed onderhoud Koningstraat 38 (stadhuis)
Voor de Koningstraat 38 wordt terughoudend omgegaan met het planmatig onderhoud, omdat er nog onduidelijkheid is omtrent de huisvesting van de ambtelijke organisatie en een mogelijke verbouwing hiervoor van het stadhuis. Daarom wordt alleen het noodzakelijke onderhoud uitgevoerd en blijft er ten opzichte van het geplande onderhoud volgens het meerjaren onderhoudsplan een voordeel over van € 392.000.

Uitstroom trainees
De afdeling Personeel en Organisatie heeft een structureel budget voor het aanbieden van traineeships binnen de gemeente. Gedurende 2022 is een aantal trainees uitgestroomd. Enerzijds doordat het contract medio 2022 afliep en anderzijds doordat trainees, binnen en buiten de gemeente Arnhem, een vaste baan hebben gevonden. Dit resulteerde in een incidenteel voordeel op het budget van € 0,38 miljoen.

Beheer vastgoed verduurzaming
In de begroting is een bedrag geraamd van € 250.000 (lasten) voor uitvoering van kleinere duurzaamheidsmaatregelen aan de panden in gebruik door de gemeentelijke organisatie. Dit budget is specifiek bedoeld voor maatregelen die zich door energiebesparing volledig terugverdienen. Daarom wordt voor deze maatregelen tevens een opbrengst van € 250.000 geraamd (baten).

Beheer wagenpark
Het beheer van het wagenpark valt € 176.000 goedkoper uit dan is begroot. Dit komt vooral door het achterblijven van onderhoud, minder inzet chauffeursdiensten en huur van voertuigen.

Naheffing BTW en BCF
In de afgelopen periode heeft de Belastingdienst een boekenonderzoek uitgevoerd met betrekking tot BTW en het BTW Compensatie Fonds (BCF). Het onderzoek richtte zich op de aangiften omzetbelasting van de gemeente en de opgaaf BTW Compensatie Fonds in 2020. Zoals te doen gebruikelijk, bepaalt de Belastingdienst op basis van de uitkomsten van het onderzoek of ook andere jaren worden betrokken. Het onderzoek heeft geleid tot een naheffing van € 227.000 over de belastingjaren 2017 tot en met 2022. Eventuele belastingrente moet hierover nog worden berekend en afgedragen. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt een nadere toelichting gegeven.

Resultaat op personeel afdelingen bedrijfsvoering
Het saldo op vast personeel en inhuur laat op de lasten een nadeel zien van € 0,33 miljoen. Hier staat tegenover dat door detacheringen aan externe partijen voor € 0,35 miljoen voordeel is behaald op personeel. Per saldo is dit nagenoeg nihil.

De Connectie
Het nadelig resultaat wordt enerzijds veroorzaakt door afgesloten maat- en meerwerkovereenkomsten, die betrekking hebben op gemeentebrede opdrachten, ondersteuning en projecten (€ 0,7 miljoen). Anderzijds wordt de Connectie, conform begrotingsafspraken, door de deelnemende gemeenten gecompenseerd voor de effecten van (autonome) prijsontwikkelingen via de prijsindexatie voor de materiële overheidsconsumptie. In maart 2022 zijn de materiële budgetten geïndexeerd met 4,1%. Echter, de raming van het CPB bedroeg in augustus 2022 11,4%. Het verschil (7,3%-punt) is in de tweede helft van 2022 in rekening gebracht bij de deelnemende gemeenten. Aangezien De Connectie veelal werkt met langjarige contracten, zal dit bedrag in 2022 niet geheel nodig zijn voor de meerkosten als gevolg van de huidige prijsontwikkelingen. Daarentegen is de verwachting dat, zodra de lopende contracten zijn uitgediend, deze een substantiële prijsverhoging zullen laten zien bij hercontractering. Het bestuur van de Connectie is voornemens om bij de jaarrekening een bestemmingsreserve te vormen om hier op te kunnen anticiperen

Burgerzaken
Er zijn hogere baten gerealiseerd (€ 550.000), waarvan € 448.000 aan meeropbrengst van gemeenteleges is toe te rekenen. Daar tegenover staat een lastentoename van € 860.000 die als volgt is opgebouwd:
- € 105.000 meer af te dragen rijksleges (in verband met de hogere baten);
- € 113.000 inzet vast personeel voor Oekraïne (baten zijn verantwoord op programma S08 Welzijn en inclusie);
- € 620.000 meer inhuur, die gedeeltelijk toe te rekenen valt aan de meeropbrengst gemeenteleges. Circa € 300.000 van deze inhuur wordt veroorzaakt doordat burgerzaken werkzaamheden verricht die niet gedekt kunnen worden uit de gemeenteleges.

Dotatie voorziening spaarverlof
Medewerkers kunnen sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden). Dit leidt gemeentebreed tot een incidenteel nadeel van € 2,0 miljoen, waarvan € 1,0 miljoen binnen programma S00 kan worden verklaard. Ook binnen de andere begrotingsprogramma's leidt dit tot een nadelig resultaat. Daar waar dit heeft geleid tot een substantiële afwijking is hiervoor een toelichting opgenomen in het desbetreffende programma.

Resultaat OZB
De opbrengsten uit OZB zijn € 361.000 lager uitgevallen dan begroot. Bij de niet-woningen heeft de WOZ-waarde zich negatiever ontwikkeld dan waarmee bij de tariefberekening rekening is gehouden. De minderopbrengsten die hierdoor zijn ontstaan, worden echter ruimschoots gecompenseerd door meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021, bij zowel woningen als niet-woningen. Dat er per saldo toch een negatief resultaat is gerealiseerd, is te verklaren door een vanaf de begroting 2011 opgenomen structureel begrote meeropbrengst van € 860.000, die losstaat van de jaarlijkse tariefberekening. Over sommige jaren wordt deze begrote meeropbrengst daadwerkelijk volledig gerealiseerd. Over andere jaren, waaronder ook 2022, is dat niet het geval. De kosten voor verminderingen vallen € 1,4 miljoen hoger uit dan begroot. Deze afwijking is voornamelijk te verklaren door:
- De achterstand in bezwaarafhandeling is in 2022 ingehaald. Het financieel effect van een ingediend (gegrond) bezwaar op een aanslag uit 2020 of 2021 landt hierdoor in 2022.
- Er is in 2022 relatief veel opgelegd over oudere jaren, waardoor ook relatief veel WOZ-waardes van 2020 en 2021 nog zijn verlaagd. De financiële effecten hiervan landen in 2022.

We zien daarnaast een toename in het aantal ingediende bezwaren.

Toevoegingen aan reserves

<u>Gemeentefonds</u>
In 2022 hebben zestien niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van in totaal € 10.087.543. Verdeeld over de BR Taakmutaties GF/overloop van € 754.000, de BR Energiearmoedefonds van € 8.528.000 en de BR Inburgering, integratie en asiel van € 806.000.

1. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen ter dekking van de kosten van studenten die een beroep doen op de individuele bijzondere bijstand als gevolg van de stijgende energieprijzen. Deze middelen worden vanaf 2023 ingezet en om die reden gereserveerd in de BR Energiearmoedefonds.
2. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen voor de kosten die gemeenten maken voor opvangcentra. In het faciliteitenbesluit is geregeld dat de gemeenten die een opvangcentrum voor asielzoekers hebben, uitkeringen krijgen vanuit een decentralisatie-uitkering. Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
3. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid voor zogenaamde stedelijke vernieuwingsgebieden. Gebieden waar een individuele sectorale aanpak ontoereikend is en een aanvullende integrale aanpak vanuit onderwijs, arbeidsmarkt, wonen en veiligheid en gezondheid nodig is. Arnhem maakt hiervoor kosten en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop voor dekking van de inzet in 2023.
4. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van een kansrijke start. De extra impulsgelden worden ingezet om in 2023 uitvoering te geven aan deze uitvoeringsagenda Kansrijke Start 2023 en om die reden gereserveerd in de BR Taakmutaties GF/overloop.
5. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd in het kader van dekking van de kosten van gemeenten met overige onderdak voorzieningen (Bed, bad en brood). Besteding van deze middelen vindt in 2023 plaats en het budget wordt om die reden gereserveerd in de BR Inburgering, integratie en asiel.
6. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen in het kader van Dichterbij dan je denkt. In de arbeidsmarktregio worden plannen ontwikkeld om de krappe arbeidsmarkt te benutten, deze middelen zijn dan ook wenselijk voor de arbeidsmarktregio Midden Gelderland. Op dit moment zijn de plannen nog in ontwikkelingsfase dus naar verwachting zullen deze middelen in 2023 besteed worden. Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat Arnhem en de regiogemeenten hieruit in 2023 de kosten kunnen dekken.
7. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd in het kader van het versterken van de sociale basis. Dit bevordert de vitaliteit en gezondheid van ouderen, waardoor zij beter, langer en meer kunnen participeren in de samenleving. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
8. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd ter dekking van de meerkosten in het sociaal domein voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. De kosten worden in 2023 gemaakt en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
9. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd ter dekking voor de kosten van het verstrekken van de energietoeslag. De kosten worden in 2023 gemaakt en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Energiearmoedefonds.
10. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen toegevoegd ter dekking voor de kosten van het verstrekken van extra bijzondere bijstand in het kader van de gestegen energiekosten. De kosten worden in 2023 gemaakt en om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Energiearmoedefonds.
11. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen opgenomen in het kader van Breed Offensief. Dit wetsontwerp Breed offensief beoogt processen te stroomlijnen en te harmoniseren om meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te krijgen. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
12. In de decembercirculaire 2022 worden aan gemeenten middelen toegekend voor dekking van de extra uitvoeringskosten voor de relatief hoge instroom in het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz), als gevolg van het stopzetten van de Tozo (Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers) en de vereenvoudiging van het Bbz. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
13. In de decembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van de toegankelijkheid van verkiezingen. Iedere kiesgerechtigde in Nederland dient met in achtneming van de waarborging voor verkiezingen, zo zelfstandig mogelijk een stem te kunnen uitbrengen. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
14. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen voor de kosten van maatschappelijke begeleiding. Besteding van deze middelen vindt plaats in 2023, om die reden vindt de dotatie aan de BR Inburgering, integratie en asiel plaats.
15. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen in het kader van de kosten voor verlengde pleegzorg van alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Besteding van de middelen vindt in 2023 plaats en om die reden wordt dit budget gereserveerd in de BR Inburgering, integratie en asiel.
16. In de septembercirculaire 2022 zijn middelen ontvangen voor integratie. Als gevolg van een hogere instroom van inburgeraars is afgesproken het budget voor de inburgering op te hogen. Hiermee worden gemeenten in

staat gesteld alle inburgeraars passende ondersteuning te bieden. Ter dekking van de kosten in 2023 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
DataLand
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal;
- Croydon en Gera (partnersteden).

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- Nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Criminaliteit maakt geen kans

De ambitie om het aantal delicten terug te brengen tot een niveau dat hoort bij steden met een omvang van 100.000 - 300.000 inwoners wordt nog niet gehaald. 2022 lijkt een bestendiging te laten zien van de eerder genoemde daling in absolute zin: rond de 65 misdrijven per 1000 inwoners in plaats van het eerdere getal van 73. Hiermee staat het cijfer van Arnhem niet langer dichterbij een gemeente van 300.000+ dan bij een gemeente van 100.00 - 300.000 inwoners, maar staat er precies tussenin. Het is te vroeg om te spreken van een trend. Daarbij geldt dat het cijfer nog altijd fors hoger is dan het gemiddelde van een stad met de omvang van Arnhem. (Let op: op moment van schrijven was het aantal misdrijven in Arnhem tot aan november 2022 bekend, en was het gemiddelde voor 100.000 - 300.000 en 300.000+ gemeenten tot aan september 2022.)
Het terugdringen van de criminaliteit is ook in 2022 prioriteit geweest, waarbij we met de veiligheidspartners nauw samenwerken, in de driehoek en daarbuiten. Het gebrek aan zittingscapaciteit bij de rechtbank Gelderland is hierbij een aandachtspunt.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

De prioritering van high impact crimes is gehandhaafd. Overlast van personen met verward gedrag en jeugdoverlast vragen veel van de inzet. De beperkte handhavingscapaciteit is knelpunt gebleven, hoewel de versterking van de capaciteit de komende jaren goede vooruitzichten geeft. De camera's in de Steenstraat en de Hommelseweg en Hommelstraat zijn geplaatst en zullen naar verwachting bijdragen aan een veiliger openbare ruimte.

Misdaad mag niet lonen

Er zijn in 2022 4 vergunningen ingetrokken of geweigerd op grond van de Wet Bibob. In 36 gevallen is aanvullend onderzoek verricht door het Bibob-team. Tevens zijn 105 ondernemers gescreend in het kader van de horeca- en exploitatievergunningen. Er zijn 110 Bibob-onderzoeken uitgevoerd inzake horeca, vastgoedtransacties, omgevingsvergunningen en exploitatievergunningen. De acties uit het meerjarenplan voor de aanpak van ondermijning worden uitgevoerd. Door data-analyse wordt slimmer gebruik gemaakt van de beschikbare data en kan beter worden geprioriteerd. De voorbereiding voor een digitaal informatieknooppunt zijn onverminderd voortgezet. Er zijn op honderden locaties controles uitgevoerd. Eind 2022 heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid voor de periode 2022-2025 € 1 miljoen per jaar beschikbaar gesteld voor het plan van aanpak inzake Preventie met Gezag (voortzetting van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit). Dit bedrag is lager dan wat we hebben verzocht, hetgeen leidt tot een herprioritering van de activiteiten. Vooralsnog schatten we in dat de uitvoering van onze opgave in het algemeen op koers blijft. Het plan van aanpak mensenhandel is in 2022 afgerond en begin 2023 verzonden aan de raad. Het (landelijke) experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich helaas nog steeds in de opstartfase. Ons lokale beleid richt zich onverminderd op handhaving.

Online criminaliteit voorkomen

In 2022 zijn inspanningen geleverd met het Youth Cyber Team, dat bestaat uit 20 jongeren uit Presikhaaf en Malburgen die door training bewust bekwaam zijn gemaakt op de thema's sextorting, sexting, online normen en waarden, geweld online & exposen, fake news en easy money. Deze rolmodellen uit de wijk dragen hun kennis en kunde over aan andere jongeren, professionals en leraren in de wijk. Door de campagne joinhackshield zijn kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar door een game bewust gemaakt van de gevaren van digitale criminaliteit op het internet. Vanwege rapportages over de groei van online criminaliteit en overlast in Arnhem willen wij in 2023 de ambitie en inspanningen op het gebied van online criminaliteit een impuls geven.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal overvallen	**1,0**	**0,9**	**0,7**	**0,5**	**0,4**
Eenheid: Overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Misdrijven per 10.000 inwoners	**674,6**	**731,7**	**693,3**	**649,9**	**654,4**
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	**1,8**	**3,0**	**2,5**	**1,8**	**1,6**
Eenheid: Straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	**10,8**	**15,5**	**15,0**	**14,8**	**15,9**
Eenheid: Aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Politieregistraties overlast jeugd	**31,1**	**42,8**	**100,7**	**99,1**	**56,7**
Eenheid: Politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Verwijzingen Halt	**11,0**	**10,0**	**13,0**	**8,0**	
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar					
Bron: Waarstaatjegemeente					
Politieregistraties overlast door verwarde personen	**89,4**	**102,2**	**111,9**	**138,1**	**132,3**
Eenheid: Politieregistraties overlast door verwarde personen per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Crisisbeheersing op orde

Er is in 2022 onverminderd aandacht geweest voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. De crisisorganisatie staat paraat. Deze heeft goed werk verricht bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen in Arnhem. De gemeenteraad heeft incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld om de druk op de beperkte capaciteit die de gemeente heeft ter coördinatie van een goed en ordelijk verloop van evenementen, demonstraties en manifestaties op te vangen. Deze druk komt vanwege de toename van het aantal demonstraties en het hogere risico op geweld daarbij.

Ten aanzien van het betaald voetbal zijn in het afgelopen jaar de nodige veiligheidsmaatregelen getroffen ter voorkoming van ongeregeldheden in Arnhem, die extra middelen hebben gevraagd. Er is een gerichte aanpak ingezet op de harde kern supporters, die zich misdroegen rond de wedstrijden van Vitesse. Dit heeft geleid tot een daadwerkelijke vermindering van het aantal incidenten.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De voorbereiding op de Omgevingswet op basis van de Visie Veilige en Gezonde Leefomgeving, die wij onder leiding van de VGGM met andere partners uitvoeren, zijn onverminderd voortgezet. Dit betreft het opstellen van omgevingsvisies en -plannen. Het programma Veilige en Gezonde Leefomgeving, gericht op het verbeteren van de samenwerking tussen brandweer, GGD en GHOR ten behoeve van de integrale advisering ten aanzien van omgevingsvisies, -plannen en ruimtelijke initiatieven is beëindigd en de advisering wordt voortgezet in de lijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

In de wijkveiligheidsoverleggen worden de problemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd en wordt een aanpak vormgegeven. Eind 2022 is nieuwe capaciteit geworven, die wordt ingezet om de aanpak te versterken. De personen met verward gedrag en de jeugdoverlast blijven veel aandacht vragen. Inmiddels is duidelijk dat het ministerie van Justitie en Veiligheid voor de periode 2022-2025 zo'n € 1,6 miljoen per jaar beschikbaar heeft gesteld voor het plan van aanpak inzake Preventie met Gezag (voortzetting van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit). Hiermee kan het volledige programma worden uitgevoerd.

Steun bij aanpak woonoverlast

In 2022 is aan 318 van de 339 meldingen inzake woonoverlast opvolging gegeven. Er staan nog 21 zaken open. Er zijn geen gedragsaanwijzingen opgelegd. Wel is 7 keer een eerste kennisgeving afgegeven, hetgeen betekent dat overlastgevers per brief worden gewaarschuwd. Nog steeds zet het grote aantal gevallen de schaarse capaciteit van de gemeente onder druk en vraagt met name het opbouwen van een dossier om te kunnen komen tot een gedragsaanwijzing om meer capaciteit dan nu voorhanden is. De door de raad bekrachtigde versterking voor de aanpak van woonoverlast voor de komende jaren is cruciaal om in 2023 te kunnen doen wat nodig is.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Het meldpunt voor seksuele intimidatie heeft in 2022 24 meldingen binnen gekregen van seksuele intimidatie. We hebben voorlichting gegeven over seksuele intimidatie op een aantal scholen van het voortgezet onderwijs in Arnhem. Dankzij de versterking die de raad heeft zeker gesteld voor de komende jaren zal dit worden verbreed naar een uitgebreider voorlichtingsprogramma, zodat een brede range van Arnhemse jeugd door gerichte voorlichting weerbaar gemaakt wordt tegen seksuele intimidatie. Tevens zijn in 2022 regelmatig gastlessen georganiseerd op scholen, is een training ontwikkeld voor professionals om hen meer inzicht te geven in de problematiek en hen handelingsperspectief te bieden en is poster- en campagnemateriaal gemaakt. Ook hebben we samen met Moviera, Vizier en politie straatacties uitgevoerd, waarbij omstanders leren te zien wat seksuele intimidatie is en hoe ze kunnen helpen.
De aanpak van radicalisering in Arnhem is onverminderd voortgezet. Met name de groei van anti-democratische c.q. anti-institutionele radicalisering vraagt om nieuwe prioriteiten, nieuwe expertise, partners en aanpak. In 2022 hadden we 24 casussen van radicalisering van personen die in Arnhem en omringende gemeenten wonen.
In 2022 zijn 38 tijdelijke huisverboden uitgevaardigd, om geweld in een afhankelijkheidsrelatie tegen te kunnen gaan. In 9 gevallen is na een risico-inventarisatie besloten om geen huisverbod op te leggen.
Jeugdcriminaliteit is een prioriteit gebleven in de lokale driehoek. In het Veiligheidshuis is onverminderd gewerkt aan de persoonsgerichte aanpak van onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime-delicten. Het gaat om 46 casussen in 2022. Beleidsmatig hebben we gewerkt aan het nauwer op elkaar aansluiten van organisaties uit de zorg en de veiligheid.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In de tien wijkveiligheidsoverleggen worden met de wijkprofessionals de leefbaarheids- en veiligheidsproblemen in de Arnhemse wijken geïnventariseerd en wordt een aanpak vormgegeven. Door het aantrekken van nieuwe capaciteit voor wijkveiligheid eind 2022 kan de aanpak worden versterkt. Zo is een projectleider aangesteld voor een persoonsgerichte aanpak. De wijkpost Veilig Malburgen in winkelcentrum Drieslag heeft ervoor gezorgd dat de veiligheidsprofessionals aanspreekbaar zijn en zichtbaar werken aan de veiligheid van de omgeving. De radar/sonar-methodiek geeft een actueel geografisch beeld van de voornaamste vormen van overlast in de wijken, waardoor gerichte interventies mogelijk worden gemaakt. Voor de wijken in Arnhem-Oost heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid eind 2022 voor de periode 2022-2025 zo'n € 1,6 miljoen per jaar ter beschikking gesteld in het kader van de aanpak Preventie met Gezag (een voortzetting van het Breed Offensief Tegen Georganiseerde Criminaliteit). Dit rijksgeld kan samen met onze eigen financiering van € 750.000 per jaar per direct ten goede komen aan de aanpak van de leefbaarheid en veiligheid in Arnhem-Oost. Het door de raad gevraagde brede actieplan voor het tegengaan van overlast zal begin 2023 met de raad worden gedeeld. Hetzelfde geldt voor de evaluatie van het project Steenstraat. Ten aanzien van de wijkveiligheid is de beperkte handhavingscapaciteit waarover we de beschikking hebben nog steeds een aandachtspunt, hoewel de door de raad bekrachtigde versterkingen voor de komende jaren alsmede de aangenomen motie van de raad inzake het garanderen van een zeker niveau van straatcapaciteit goede vooruitzichten scheppen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% Onveiligheidsgevoel algemeen		**37**		**36**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt		**29**		**28**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
Tijdelijk huisverbod	**28**	**27**	**28**	**22**	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Diefstal uit woning	**2,5**	**2,9**	**2,2**	**1,8**	**1,7**
Eenheid: Aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	**4,7**	**5,7**	**4,8**	**4,4**	**5,0**
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	**8,2**	**7,6**	**7,1**	**6,6**	**6,7**
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron: CBS					
Vernieling	**5,7**	**6,8**	**7,4**	**6,6**	**6,3**
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron: CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	**0,8**	**0,7**	**0,6**		
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen					
Bron: CBS					

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Niet van toepassing.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	20.254	19.380	22.619	22.864	-245
Baten	4.368	2.494	4.817	5.142	325
Saldo lasten en baten	***-15.886***	***-16.886***	***-17.802***	***-17.722***	***80***
Toevoegingen aan reserves	151	71	753	805	-52
Onttrekkingen aan reserves	706	343	1.086	1.086	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***554***	***272***	***333***	***281***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-15.332**	**-16.613**	**-17.469**	**-17.441**	**28**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	-231	N			
Openbare orde en veiligheid	-231	N	Openbare orde en veiligheid	I	AR
Baten	206	V			
Openbare orde en veiligheid	338	V	Brandbestrijding en bevolkingszorg	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-132	N	Vergunningen horeca en evementen	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	0				

Openbare orde en veiligheid
Binnen Openbare orde en veiligheid is een nadeel op de lasten ontstaan van € 356.792. Dit nadeel wordt veroorzaakt door hogere uitgaven aan maatregelen en interventies uit hoofde van de aanpak 'breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit'. Daarnaast zijn er uit hoofde van de coronapandemie in de eerste helft van 2022 nog kosten gemaakt die niet zijn begroot. Deze lasten zijn onder andere veroorzaakt doordat uitvoering is gegeven aan het coronabeleid op diverse terreinen, waaronder bijvoorbeeld handhaving & ondersteuning en inzet van stewards in het horecagebied.
Hier staan kleine voordelen op andere onderdelen tegenover waardoor het totale nadeel van veiligheid uitkomt op € 230.583.

Brandbestrijding en bevolkingszorg
Over het jaar 2021 is in 2022 een terugbetaling ontvangen van VGGM van in totaal € 338.484. Dit betreft enerzijds een voordelig resultaat van € 325.207 en anderzijds een voordeel van € 13.277 uit hoofde van de afrekening piketinzet. Dit voordelige resultaat wordt veroorzaakt door lagere vrijwilligerskosten met name door het opschorten van oefeningen door de coronapandemie, een voordeel op de lasten van Logistiek & Beheer onder andere door uitstel van investeringen en niet volledige vervanging van voertuigen en voordeel op de opleidingskosten door geannuleerde studies en cursussen wegens de coronapandemie.
.
Vergunningen horeca en evenementen
De coronamaatregelen in het eerste deel van 2022 hebben een nadelig effect gehad op de legesopbrengsten. Ten opzichte van de begrote situatie bedraagt de opbrengstderving € 132.000.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid is en blijft belangrijk. Voor inwoners én voor bezoekers en voor alle vormen van vervoer: te voet, met de (deel)fiets, het openbaar vervoer, of met de (deel)auto. We zien echter ook dat mobiliteit tot leefbaarheidsproblemen leidt. We zetten dan ook vol in op duurzame mobiliteit om onze stad goed bereikbaar, maar ook leefbaar te maken.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

De koers van de afgelopen jaren is doorgezet. We blijven met name openbaar vervoer en fietsprojecten verkennen en voorbereiden. Steeds meer projecten gaan ook richting de uitvoeringsfase of zijn in uitvoering. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. Naast de provincie wordt hierbij ook het Rijk steeds meer een partner. Mooi succes daarbij is de subsidie van het Rijk die wij, in het kader van de versnelling van woningbouw, voor onder andere voor fiets- en HOV-projecten hebben gekregen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Het gedeelte Hugo de Grootstraat is als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem - Dieren aangelegd. De laatste Arnhemse delen van deze route zijn nu in voorbereiding en worden naar verwachting medio 2023 aangelegd. Ook zijn de projecten HOV-Westervoortsedijk, HOV IJssellaan, HOV Hollandweg-Metamorfoseallee, SFR Oude Zevenaarseweg en de veilige fietskruising Rijkerswoerdsestraat uitgevoerd. Projecten die steeds dichter bij de uitvoering komen zijn onder andere Bussenplein Kronenburg, de Renaissance van de Velperweg, snelfietsroute Arnhem – Wageningen, bushalte Rijnstraat, Trolley 2.0 naar Wageningen en Hub Rozet.

We hebben de bestemmingsreserve Bereikbaarheid ingezet voor de gemeentelijke bijdrage aan fietsprojecten en andere emissievrije verkeersprojecten (motie 20M248 voorrang voor fiets en ander emissievrijverkeer en de motie 21M21 budget voor accentnota fiets). Hierdoor hebben we extra projecten in voorbereiding genomen. Belangrijkste daarvan zijn het verbeterplan RijnWaalpad, fietsroute Grote Griet en de stadsfietsroute Arnhem Noord-Alteveer. Ook doen we, in overleg met beheer, investeringen om de klinkerverharding op belangrijke fietspaden te vervangen door asfalt, zoals aan de Utrechtseweg, de Velperweg en de Hollandweg.
We maken vorderingen met onze verkenningen naar de Rijnkruisingen. Dit doen we mede als onderdeel van de nieuw aan te leggen snelfietsroute VeluweWaalpad.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aandeel fiets in modal spit	**26,0**	**21,0**	**25,0**	**25,0**	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	**9,0**	**7,0**	**5,0**	**3,0**	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

We zetten in op een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, fiets). Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

We hebben grote stappen gezet met het opstellen van een eigen visie op mobiliteitshubs. Dit beleidskader geeft een beschrijving van wat mobiliteitshubs zijn (en hoe ze daarin verschillen met transferia), de functie ervan in het mobiliteitssysteem en waar deze mobiliteitshubs in Arnhem een zinvolle plek hebben. Dit in samenhang met, en als onderdeel van, onze mobiliteitsvisie die in voorbereiding is.
Vooruitlopend op dit beleid (voor hubs en Mobiliteitsvisie Arnhem) hebben we subsidie van het Rijk gekregen voor de hublocaties Gelredome en Station Presikhaaf.
Daarnaast heeft de GMR in 2021 een strategische visie opgesteld 'Mobiliteitshubs in de GMR, naar een regionaal netwerk van hubs'. In 2022 zijn voor onder andere Nijmegen, Arnhem en Zevenaar, uitwerkingen van deze regionale hub-visie gemaakt. Deze uitwerking 'Verkenning regionale stadsrandhubs Arnhem' is in 2022 gemaakt voor de Arnhemse stadsrandhubs: Gelredome, Waterberg, IPKW en (later toegevoegd) Station Arnhem Zuid. De uitwerking is gemaakt in opdracht van de GMR, maar samen met Arnhem en de provincie Gelderland. De 'Verkenning regionale stadsrandhubs Arnhem' is op 23 november 2022 geaccordeerd door het Bestuurlijk Platform Verbonden Regio.

Effectindicator		2018	2019	2020	2021	2022
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding		**0**	**0**	**2**	**2**	**4**
Eenheid:	Aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron:	Gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Eenheid:	aantal hubs gerealiseerd					
Bron:	Gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Eenheid:	Aantal gebruikers per jaar					
Bron:	Gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We zijn nog steeds via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) betrokken bij de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de langere termijn (2040).

Tijdens het bestuurlijk overleg MIRT van 10 november hebben we de volgende afspraken gemaakt met het Rijk (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Binnenlandse zaken) over de verstedelijkingsafspraken NOVEX gebied Spoorzone Arnhem Oost:

- het Rijk en de regio starten een MIRT-onderzoek 'inpassing vrije kruising in het NOVEX gebied Spoorzone Arnhem-Oost'.
- het Rijk en de regio spreken samen af het proces te starten om te komen tot een MIRT-onderzoek. In dit onderzoek wordt al uitgegaan van één keer per uur een ICE naar Frankfurt (is nu nog één keer per 2 uur). Over onder andere de snelheid op de corridor en een eventuele ICE via Arnhem/Duisburg naar Berlijn zal een definitief MIRT-onderzoek uitsluitsel moeten geven.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

Ook het afgelopen jaar hebben we een lobby uitgevoerd (deels via de GMR) bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) voor:

- Meer spoorcapaciteit (met name Utrecht - Arnhem - Duitsland).
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op termijn een mogelijke snelle ICE-verbinding naar Berlijn, via Arnhem/Duisburg (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Een oplossing voor de spoorknoop Arnhem Oost (een “vrije kruising” die de stedelijke ontwikkeling aan die kant van de stad niet in de weg zit (of zelfs faciliteert).
- En voeren we een lobby tegen een noordelijke aftakking van de Betuweroute via Arnhem (IJssellijn), Zutphen en/of Deventer naar Duitsland (Bad Bentheim).

Een deel van deze lobby heeft tot hiervoor genoemde afspraken in het bestuurlijk overleg (BO) MIRT geleid.

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

We werken er aan dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben.

Uitvoeren automaatregelenpakket

We onderzoeken welke (dynamisch verkeersmanagement-) maatregelen er mogelijk zijn om Arnhem minder interessant te maken voor het doorgaand verkeer. Dit is een lastige opgave, aangezien we het bestemmingsverkeer niet willen raken met de maatregelen om doorgaand verkeer te beperken. Dit vertraagt de voortgang. Echt principiële keuzes kunnen ook pas worden gemaakt op basis van het duurzaam mobiliteitsplan waar we nu aan werken.

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet van het parkeerbeleid van de gemeente wordt naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

In de Begroting 2023 zijn een aantal duidelijke parkeerambities neergelegd voor de stad. Deze ambities vormen de basis voor nieuw parkeerbeleid. Omdat deze ambities zoveel richting geven is er niet eerst een aparte parkeervisie nodig, maar gaan we direct aan parkeerbeleid werken. Dat beleid ontwikkelen we in nauwe samenhang met en volgend op het duurzame mobiliteitsplan.

Verbeteren verkeersveiligheid

We zetten in om het verkeerveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer te verhogen.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We zijn onze top 10 verkeersonveilige knelpunten aan het analyseren om te bezien of daar verbetermogelijkheden zijn. Parallel daaraan werken we aan het verbeteren van de verkeersveiligheid op locaties die vorig jaar of recentelijk in beeld zijn gekomen. Voorbeelden daarvan zijn de oversteek bij basisschool Confetti in Schuytgraaf en de kruising RijnWaalpad - Rijkerswoerdsestraat. Via de provincie en het Rijk hebben we subsidie gekregen om verschillende verkeersveiligheidsknelpunten aan te pakken, namelijk: de oversteek bij basisschool Confetti in Schuytgraaf. de Groningensingel en de Van Muijlwijkstraat. Deze projecten zijn momenteel in voorbereiding.
Daarnaast werken we structureel met basisscholen aan de aanleg van schoolzones en het verbeteren van de verkeerseducatie.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal verkeersongevallen	**1.172**	**1.120**	**811**	**893**	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland					
Aantal aangepakte knelpunten	**1**	**2**	**1**	**4**	**2**
Eenheid: Aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: Gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

Tijdens de voorbereiding om tot implementatie van de taxiverordening te komen hebben wij samen met de Stichting Keurmerk Taxi Arnhem (SKTA) geconstateerd dat implementatie van de taxiverordening momenteel niet realistisch is. Dor beperkingen in de infrastructuur zijn wij niet in staat om, met name rondom de Korenmarkt en het Gelredome, een situatie te creëren die een implementatie van de taxiverordening mogelijk maakt die draagvlak heeft en handhaafbaar is. We hebben daarom samen met SKTA geconcludeerd dat we moeten wachten op landelijke regelgeving waar alle taxi's (zowel opstapmarkt als belmarkt) onder vallen. Wij wachten daarom de landelijke ontwikkelingen vanuit het Rijk af, die het mogelijk moeten gaan maken om regels op te stellen voor de volledige taxibranche. Zodra deze regelgeving op orde is gaan wij weer verder met de implementatie van de taxiverordening. Wij blijven met SKTA in contact. Enerzijds om via hen in contact te blijven met de chauffeurs, anderzijds om in gesprek te blijven over zaken die we wel kunnen verbeteren. Eén van de onderwerpen daarbij zal de verduurzaming van de taxi's zijn. Verder blijven wij ons inzetten om te controleren dat de Arnhemse taxi's zich houden aan de regels van de Wegenverkeerswet. Onze taxi's blijven immers een belangrijk visitekaartje voor onze gastvrije stad.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

Zie de toelichting hierboven bij 'Beter en schoner taxivervoer'.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal kwaliteitstaxi's	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Eenheid: Aantal taxi's

Bron: Aantal vergunningen

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Stimuleer het OV (21M228)

Het college informeert jaarlijks de gemeenteraad over het openbaar vervoer door toezending van het vervoerplan voor het volgende jaar. Het vervoerplan van 2023 zal na het zomerreces aan de raad toegestuurd worden met een raadsbrief. Daarnaast heeft het college in haar akkoord opgenomen om voor Gelrepashouders een OV-rit van 1 euro te maken. Het college is nu bezig met de operationele uitwerking ervan. Het college is aanvullend bezig om door middel van diverse infrastructuurprojecten de doorstroming van het OV en de bereikbaarheid met het OV van de stad te verbeteren. Dit kan goed door rijbanen om te zetten in busstroken.
Via de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen heeft het college haar zorgen geuit over de provinciale financiering van het OV door Provinciale Staten.

Vervoersarmoede onderzoeken in Arnhem (21M251)

Het beantwoorden van de motie ‘vervoersarmoede onderzoeken in Arnhem’ is complex, doordat het over zeer gedifferentieerde en gevarieerde informatie over de Arnhemse huishoudens gaat. Er is geïnventariseerd waar en hoe deze informatie kan worden achterhaald en samengevoegd. Hierna kan worden begonnen met het daadwerkelijk achterhalen en bundelen van deze informatie.
We gaan concreet aan de slag met de aanpak van vervoerarmoede. We gaan inwoners met een laag inkomen een zeer voordelig jaarabonnement (busvoordeelabonnement) aan te bieden. Dit abonnement biedt bijna-gratis openbaar vervoer binnen de gemeentegrenzen op werkdagen vanaf 09.00 uur en in het weekend en op feestdagen de gehele dag.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	20.751	22.911	23.731	21.574	2.157
Baten	6.339	7.663	7.725	7.263	-463
Saldo lasten en baten	***-14.412***	***-15.248***	***-16.006***	***-14.311***	***1.694***
Toevoegingen aan reserves	7.423	6.837	7.936	8.936	-1.001
Onttrekkingen aan reserves	7.711	8.106	8.935	8.121	-814
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***287***	***1.269***	***999***	***-816***	***-1.815***
Gerealiseerd resultaat	**-14.124**	**-13.979**	**-15.007**	**-15.127**	**-120**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	2.012	V			
Mobiliteit	676	V	Parkeerexploitatie - onderhoud parkeergarages en overige beheerkosten	I	BR
Mobiliteit	457	V	Onderhoud panden mobiliteit (excl. parkeergarages)	I	AR
Mobiliteit	350	V	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Mobiliteit	348	V	Voorbereidingskosten projecten mobiliteit	I	BR
Mobiliteit	294	V	Programma Buiten Gewoon Beter	I	BR
Mobiliteit	-113	N	Transferhal openbaar vervoer	S	AR

Baten	-553	N			
Mobiliteit	-553	N	Parkeerexploitatie - opbrengsten	I	BR
Toevoegingen aan reserves	-881	N			
Mobiliteit	-140	N	Transferhal openbaar vervoer	I	BR
Mobiliteit	-191	N	Parkeerexploitatie, jaarresultaat	I	BR
Mobiliteit	-550	N	Programma Groot Onderhoud Openbare Ruimte incl. project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-840	N			
Mobiliteit	-294	N	Programma Buiten Gewoon Beter	I	BR
Mobiliteit	-168	N	Openbaar Vervoer Arnhem	I	BR
Mobiliteit	-182	N	Bereikbaarheid binnenstad	I	BR
Mobiliteit	-196	N	Verkeer	I	BR

Parkeerexploitatie - beheerkosten inclusief onderhoud parkeergarages
Het onderhoud op de parkeergarages valt € 0,4 miljoen lager uit dan is begroot. Dit komt enerzijds doordat er minder storingen zijn geweest en anderzijds door terughoudend beleid in het planmatig onderhoud voor de parkeergarage Rozet met het oog op de toekomstige mogelijke grote renovatie van deze garage.
Daarnaast is een voordeel gerealiseerd op de algemene beheerkosten (€ 0,3 miljoen). Onderzocht wordt in hoeverre hier sprake is van een structurele kostenverlaging.
Het totale voordeel wordt verrekend met de bestemmingsreserve Bereikbaarheidsfonds.

Onderhoud panden mobiliteit (exclusief parkeergarages)
Op een aantal panden in gebruik voor mobiliteit is € 0,5 miljoen minder uitgegeven aan onderhoud. Hiervoor zijn de volgende verklaringen aan te voeren: minder storingsonderhoud, niet op de markt kunnen zetten van opdrachten en in één geval een terughoudend beleid om planmatig onderhoud uit te voeren in afwachting van een grootschalige renovatie van het betreffende pand. Van het totale voordeel wordt € 140.000 verrekend met de bestemmingsreserve onderhoud Transferhal openbaar vervoer.

Project Gebiedsexploitatie Kronenburg
Binnen de Begroting 2022 zijn middelen gereserveerd om een deel van de sterke prijsstijging van het binnenkort op te starten project Kronenburg op te kunnen vangen. Vanuit het programma Mobiliteit gaat het om een bedrag van € 0,3 miljoen. Vanuit het programma Wonen en leefomgeving wordt nog eens € 1,1 miljoen bijgedragen. In totaal wordt € 1,4 miljoen gereserveerd (conform Raadsbesluit 15 februari 2023). De middelen zijn in afwachting van de start van het project Kronenburg toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Voorbereidingskosten projecten mobiliteit
Er is een onderbesteding ontstaan op het budget doordat de voorbereiding van enkele projecten is vertraagd. Het gaat dan met name om de projecten Snelfietsroute (SFR) Schuytgraaf en SFR Arnhem Noord. Daarnaast is het project SFR Arnhem Huissen in eerste instantie vanuit de regio opgepakt. Verwachting is wel dat deze projecten in 2023 alsnog in voorbereiding gaan (bij ons) en deze budgetten dan alsnog nodig zijn.

Programma Buiten Gewoon Beter
Een deel van de jaarprogramma Buiten Gewoon Beter is niet gerealiseerd (€ 0,3 miljoen). Door toevoeging aan de bestemmingsreserve 'Buiten Gewoon Beter' worden deze middelen gereserveerd voor de uitvoering in 2023.

Transferhal openbaar vervoer
De VVE-bijdrage aan NS Stations bv voor het gezamenlijk beheer van dit pand, valt € 113.000 hoger uit dan begroot. Dit komt hoofdzakelijk door hogere kosten voor gezamenlijke schoonmaak en energie.

Parkeerexploitatie - opbrengsten
De coronamaatregelen in de maanden januari en februari 2022 hebben een nadelig effect gehad op de ontvangen parkeergelden. Ten opzichte van de normale situatie bedraagt de berekende opbrengstderving € 0,5 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk en duurzaam economisch klimaat. Een duurzame economie die we verder willen uitbouwen en versterken.

Het afgelopen jaar heeft de Arnhemse economie te maken gehad met de effecten van de coronacrisis en de energiecrisis, maar hebben er ook vernieuwende, creatieve en duurzame ontwikkelingen plaats gevonden die de economie versterken. Op de crises is ingespeeld door de gerichte dienstverlening aan ondernemers van het jaar ervoor te continueren. In het kader van de energiecrisis is daarnaast een noodfonds opgericht en zijn ondernemers direct geholpen in het nemen van energiemaatregelen en verduurzamen van hun onderneming. Dit laatste sluit ook aan op de ontwikkelingen die in het energiecluster plaats vinden, waar ondernemers, kennisinstellingen en overheid samen werken aan de energietransitie. Verder is onder andere met De Arnhemse aanpak van krapte op de arbeidsmarkt, het masterplan Airborne Region, green deals op de bedrijventerreinen en de start van de transitiemanager binnenstad, een stevige impuls gegeven aan de duurzame economie van Arnhem.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal banen	**855,5**	**857,7**	**846,7**	**853,1**	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar.					
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	**141,6**	**145,8**	**154,3**	**159,8**	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

Door middelen van het creëren van energieke coalities (samenwerking van onderwijs-overheid-ondernemers) dragen we bij aan het versterken van het ondernemersklimaat. Ondernemerschap en ondernemers zijn van belangrijke waarde voor onze stad. Zij zorgen voor werkgelegenheid en innovatie. Onze accountmanagers hebben daarbij een proactieve rol voor bestaande en nieuwe bedrijven in de stad, door het actief participeren bij ondernemersnetwerken, bezoeken van evenementen en bedrijfsbezoeken.

Afgelopen jaar is de ondernemersdienstverlening, op basis van opgehaalde wensen en behoeften van ondernemers en ondernemersnetwerken, verder geprofessionaliseerd. In 2023 zal dit verder ontwikkeld en geïmplementeerd worden in concrete ambities en doelstellingen.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit een één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. Dit betekent onder andere dat de ondernemersdesk verder geoptimaliseerd is in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers heeft opgepakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder is uitgebouwd.
Op basis van gesprekken met ondernemers en ondernemersnetwerken zijn de wensen en behoeften van ondernemers op het gebied van gemeentelijke dienstverlening opgehaald. Deze input is meegenomen in de visie op ondernemersdienstverlening en wordt komend jaar vertaalt in concrete ambities en doelstellingen.
De nieuwsbrief voor ondernemers is gelanceerd. De website van de gemeente is verder uitgebreid met informatie van en voor ondernemers.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

De MKB SMART Together Deal is gecontinueerd.
Het project ‘De Digtale Werkplaats Arnhem Nijmegen (DWAN)’, waar studenten van MBO-HBO en WO in multidisciplinaire teams werken aan opdrachten onder begeleiding van professionals op het gebied van digitalisering, is succesvol uitgevoerd en zal de komende jaren onder leiding van de HAN worden voortgezet.
De startclub Arnhem heeft zijn netwerk van starters en startups verder uitgebreid, het aantal starters dat begeleid wordt door de startclub is maandelijks toegenomen. Starters wisten de startclub steeds beter te vinden en ook heeft de startclub meer professionele coaches aan zich weten te verbinden.
Er is eerste verkenning gedaan voor het opzetten van een incubator programma, in 2023 zal dit verder getoetst worden bij de kennisinstellingen.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Doordat onze accountmanagers zichtbaar zijn in de stad geweest in de stad hebben we een groot netwerk gecreëerd en zijn we zichtbaar voor de ondernemers. We zijn afgelopen jaar op verschillende momenten met ondernemers in contact geweest om met elkaar te praten over stadsbrede vraagstukken. Zo hebben we het Ondernemers Kontact Arnhem (OKA-netwerk) veelvuldig bezocht waarmee we zichtbaar en vindbaar waren als gemeente voor de ondernemers in de stad.
Voor het Directie Netwerk Arnhem (DNA), wat bestaat uit directeuren en bestuurders uit de top 50 grootste bedrijven uit Arnhem, hebben we interactieve sessies georganiseerd met thema's die leven in de stad; energie, human capital en ‘profileren’ van Arnhem als aantrekkelijke stad. Het themagericht werken met het DNA netwerk wordt komend jaar verder gecontinueerd.
Aan de economische agenda en de daarbij behorende uitvoeringsagenda 2022 is afgelopen jaar uitvoering gegeven door met verschillende energieke coalities de daarin benoemde projecten op te pakken.
Daarnaast hebben we, in samenwerking met partijen uit de stad, ‘De dag van de ondernemer’ georganiseerd waarbij ondernemers in het zonnetje gezet zijn, we voor hen relevante sprekers hebben uitgenodigd en werktafels hebben ingericht om gericht te netwerken met elkaar. Ook hebben er verschillende ondernemersbijeenkomsten in de wijken plaatsgevonden, deze worden voortgezet in 2023. Hiermee positioneren we ons als gemeente Arnhem dichterbij de ondernemer.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Accountmanagers en accounthouders hebben een rode loper uitgelegd voor nieuwe bedrijven die interesse hadden om zich te vestigen in Arnhem. Het ging daarbij om gerichte acquisitie op bedrijven in de energiesector, maar ook in andere sectoren die gericht zijn op groei en werkgelegenheid in de stad. Het gedachtegoed ondernemersdienstverlening heeft ervoor gezorgd dat de accountmanager het aanspreekpunt is voor bedrijven, waarbij altijd het uitgangspunt is dienstverlenend te zijn. De accountmanagers hebben een actieve rol aangenomen in het contact met bedrijven, gedurende de coronacrisis evenals de energiecrisis. Netwerken en evenementen zijn proactief bezocht door onze accounthouders en signalen worden gericht neergelegd bij de acquisiteur.
In samenwerking met partners in de stad is de HANNOVER Messe (grote industriebeurs) bezocht. De nieuwste kennis is opgedaan die vertaald wordt naar kansen in de Arnhemse economie.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Er is een start gemaakt bij het opstarten van hoe de MKB-toets uit te voeren, wat onderdeel is van ondernemersdienstverlening. De MKB-toets zal als instrument kunnen dienen om tot een betere dienstverlening te komen. Er is reeds een selectie gemaakt van ondernemers en ondernemersverenigingen die uitgenodigd worden deel te nemen aan deze MKB-toets. Hierbij is rekening gehouden met verschillende typen (MKB) ondernemers uit verschillende branches. Tevens zijn de eerste voorbereidingen getroffen voor het ondernemerspanel en de ondernemersenquête.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Snelgroeiende bedrijven	**18,5**	**17,2**	**14,3**		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen, 2020 is voorlopig
Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Samen met stakeholders in de stad werkt de gemeente aan toekomstbestendige werklocaties. In 2022 is de Visie Werklocaties Arnhem 2040 door het college vastgesteld. Deze visie is in 2022 opgesteld in afstemming met stakeholders uit de stad en geeft een beeld van hoe wij de werklocaties in Arnhem zien naar de toekomst toe. Ook heeft het college de Kantorennota 2022-2030 vastgesteld. Deze is ook door samenwerking met stakeholders in de stad tot stand gekomen.

Op de diverse werklocaties in de stad werken we aan het verbeteren van het vestigingsklimaat. Dit gebeurt op basis van zowel collectieve projecten als individuele initiatieven. Ook zijn we in 2022 gestart met een overleg Werklocaties Arnhem, waarbij we met de diverse vertegenwoordigers in gesprek zijn over kansen en ontwikkelingen op de werklocaties. Dit overleg is tot stand gekomen naar aanleiding van de uitvoeringsagenda 2022 van de Economische Agenda.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

In 2022 is de Visie Werklocaties Arnhem 2040 vastgesteld door het college en aangeboden aan de gemeenteraad. Deze visie hanteert werkmilieus waarmee duidelijk wordt waar we welke werkgelegenheid in de toekomst willen en kunnen huisvesten. Ook is de Kantorennota 2022-2030 in 2022 vastgesteld door het college en aangeboden aan de gemeenteraad. Deze nota schetst welke plekken en locaties in de stad toekomstbestendig zijn voor kantoorfuncties en welke locaties minder courant zijn. Tevens is in februari 2022 het implementatieplan Nieuwe Haven door het college vastgesteld. Hierin zijn korte, middellange en lange-termijn acties beschreven welke bijdragen aan het verder ontwikkelen van de Nieuwe Haven naar een haven met de focus op 'Maritiem en energie'.
In het eerste kwartaal van 2023 zal gestart worden met het opstellen van een ambitiedocument voor bedrijventerrein Het Broek. Gemeente en StAB zijn gezamenlijk opdrachtgever voor deze opdracht.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

In 2022 is de HOV-verbinding bij IPKW gerealiseerd waarmee de OV-bereikbaarheid van IPKW en Het Broek verbeterd is. Tevens is bij Gelderse Poort de pilot met deelfietsen van start gegaan.
Het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de diverse werklocaties is in regionaal verband opgepakt en loopt nog. In het overleg Werklocaties is bereikbaarheid en verbinding tussen de werklocaties ook een terugkerend onderwerp.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

In de regio zijn er meer tijdelijke internationale werknemers (arbeidsmigranten) werkzaam dan dat er gehuisvest zijn. De opgave van de regio is om dit beter in balans te krijgen. In 2022 zijn voorbereidingen getroffen om te komen tot een beleidskader, dat als toetsingskader kan dienen voor initiatieven voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Er is tevens uitgezocht wat het belang is van arbeidsmigranten voor het Arnhemse bedrijfsleven.

Het onderzoek naar woonbehoeften voor werknemers in de energiesector, inclusief expats en studenten, staat gepland voor 2023. Door gebrek aan capaciteit is het niet gelukt dit onderzoek in 2022 op te starten.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Het herstel na de coronacrisis, de nieuwe energiecrisis en de krapte op de arbeidsmarkt trekken een zware wissel op de Arnhemse ondernemers. Door gerichte citymarketing richting bedrijven en studenten, door een afwisselend en duurzaam toeristisch aanbod, door festivals en evenementen die passen bij Arnhem en door de grote stappen die gezet worden om de binnenstad te transformeren naar 'a place to meet' versterkt Arnhem haar positie als aantrekkelijke stad in en voor de regio.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

In de binnenstad van Arnhem is in 2022 hard gewerkt aan het herstel na de recente coronacrisis en de transformatie naar place to meet is verder gecontinueerd. De energiecrisis heeft in het tweede deel van het jaar de ondernemers, inwoners en instellingen in de binnenstad voor nieuwe uitdagingen gesteld.
De uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad is in samenwerking met Platform Binnenstad Arnhem verder opgepakt met als resultaten het aanstellen van een verbinder (direct aanspreekpunt voor de binnenstadondernemers), het beschilderen van elektriciteitskastjes en de opdracht voor de realisatie van twee muurschilderingen. De binnenstad-challenge (speelroute voor meer sport en spel in de binnenstad) met als opvolging de speelplaats op het Bartokpark is uitgevoerd. Aansluitend daarop is de Visie op Buitenspelen opgesteld die voor de komende jaren handvatten geeft om spelen in de binnenstad te bevorderen. Deze activiteiten dragen bij aan het duurzame en gastvrije onthaal, net als de realisatie van koele routes in de binnenstad.
Het door het college vastgestelde concept-omgevingsplan voor de binnenstad biedt kaders om de transformatie te versterken; een compacter winkelhart en meer mogelijkheden voor wonen, werken en maatschappelijke functies daaromheen. In september is een transitiemanager binnenstad gestart die transformatie van deelgebieden en vastgoed en de daarmee verbonden openbare ruimte gaat aanjagen en ondersteunen. De BIZ

binnenstad (bedrijveninvesteringszone), waartoe initiatief genomen is door VECA, is helaas niet in werking getreden doordat niet aan de wettelijke draagvlakeisen is voldaan. De opkomstdrempel van 50% is weliswaar gehaald, maar het aantal voorstemmers is onvoldoende.
Tot slot is binnen de Groene Metropoolregio samengewerkt aan de analyse en het toekomstbeeld van de bruisende binnensteden en krachtige kernen. Dit wordt in 2023 afgerond.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

De stichting Citymarketing positioneert Arnhem als innovatieve stad op het gebied van energie en duurzame mode. Via zowel www.ditisarnhem.nl als www.citymarketingarnhem.nl (in 2022 ontwikkeld) deelt Citymarketing Arnhem informatie en inspiratie over het gezamenlijk verder versterken van het merk Arnhem, inclusief de rol van de belangrijke elementen groen, creatief en vrij. Tijdens de vele gesprekken in de stad met organisaties en bedrijven wordt gewezen op de waarden groen, creatief en vrij, met als doel daar gezamenlijk goed invulling aan te geven.
Na enkele jaren vrijwel zonder evenementen en festivals, hebben Arnhemmers en regionale, nationale en internationale bezoekers kunnen genieten van (beeldbepalende) evenementen. De Arnhemse modemaand in juni heeft met State of Fashion en het jaarlijkse Fashion & Design Festival veel bezoekers naar de (binnen)stad getrokken. Op tal van locaties werd een divers programma aangeboden met een hoofdtentoonstelling van State of Fashion in de Eusebiuskerk. Centraal stonden de mogelijkheden om de mode-industrie duurzamer en zorgzamer te maken. Dit heeft ook geleid tot lovende recensies en artikelen in kranten en tijdschriften in binnen- én buitenland. Innovate is uitgegroeid tot een van de toonaangevende innovatieplatforms van Nederland. Dit jaar heeft het jaarlijkse festival weer grotendeels live plaats kunnen vinden. Innovate geeft innovatie, wetenschap en technologie een podium.
De Bridge to Liberation was na twee jaar digitaal weer live terug op de kade. De eerste stappen met de regio, provincie en andere stakeholders richting het Kroonjaar zijn gezet. De Vector of Memory is geplaatst op het Jacob Groenewoudplantsoen naast de John Frostbrug. Hiermee is Arnhem nogmaals op de kaart gezet als een van de belangrijkste plekken tijdens de Operation Market Garden.
Van 23 september tot en met 2 oktober vond in GelreDome de poulefase plaats van het WK Volleybal voor vrouwen. Er zijn door 24 landenteams 39 wedstrijden in Arnhem gespeeld, waarvan vijf door het Nederlandse team. Als gevolg van de coronacrisis en de oorlog in Oekraïne heeft de organisatie moeten bezuinigen. Desondanks was het WK echt een evenement van allure. Rondom het WK vonden congressen plaats, inhoudelijke en netwerkbijeenkomsten, volleyballessen en een volleybalkamp op Valkenhuizen. Op de Markt is een King of the Court stadion neergelegd als centraal punt in de binnenstad, waar omheen sportieve, culturele en vitaliteit gerelateerde activiteiten zijn georganiseerd. De stad was oranje aangekleed, er was een WK-volleybalkrant, berichtgeving via internationale televisie, landelijke en lokale kranten en sociale media. Een 30 seconden filmpje over Arnhem is uitgezonden voor alle wedstrijden op buitenlandse commerciële zenders over de hele wereld en voorafgaand aan de wedstrijden in GelreDome.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

Het Masterplan Airborne region 2022-2030 is vastgesteld. De komende jaren zetten we in op de septembermaand, herinneringstoerisme en herinneringseducatie. Ook het regioplan Veluwe Remembers is vastgesteld. De Citystore (VVV nieuwe stijl) is geopend in de Eusebius. Binnen de Veluwe, Veluwezoom en de Groene Metropoolregio is ingezet op regionale samenwerking. Visit Arnhem Nijmegen, Citymarketing Arnhem en Platform Binnenstad Arnhem hebben samen een integraal plan voor Bestemming Arnhem gemaakt waarin meerdaags bezoek wordt gestimuleerd. Daarnaast krijgt de balans tussen natuur en leefbaarheid voor mens en dier plaats in verschillende projecten. Zo is er een maatregelenpakket gemaakt voor Schaarsbergen om de recreatiemogelijkheden beter af te stemmen op behoud van de natuur en is vanuit regiodeal Veluwe gewerkt aan een masterplan om de balans tussen recreatieve mogelijkheden, een prettig leefklimaat en het versterken van natuur te verbeteren. Met stakeholders is in beeld gebracht hoe we de Veluwe vanuit Arnhem beter bereikbaar maken.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal bezoekers binnenstad	**328**	**344**		**214**	

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000. In 2020 is door Locatus i.v.m. corona geen passantentelling uitgevoerd.

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. De energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovatie, nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid. Een sterk economisch energiecluster dat bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad regionaal, nationaal en internationaal een sterk profiel waaraan Hotspot Energy bijdraagt. Met het verstrekken van nieuwe energievouchers ter bevordering van innovatie, de opening van onderdelen van het innovatielab Connectr en de aanzuigende werking daarvan op nieuwe bedrijvigheid en de vele internationale bezoeken van het afgelopen jaar wordt het profiel van Hotspot Energy steeds sterker.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In de ontwikkeling van het Connectr innovatielab zijn mooie stappen gezet met de opening van het testcentrum van E-laad door Zijne majesteit de Koning in juni en de opening van de shared offices in november. Ook in Arnhems Buiten zit nieuwe energie door de komst van een nieuwe eigenaar. Met de partners van Kenniscampus zijn we in overleg wat betreft de ambities voor dit gebied. Deze ambities worden komend jaar uitgewerkt en in een samenwerkingsovereenkomst vastgelegd.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

We hebben in 2022 vier energievouchers uitgereikt. Eind juli is het project Enowatts dat wij ondersteunen afgerond. Daarnaast hebben we met een energieke coalitie Hyet Solar ondersteund met het verkrijgen van een REACT-EU subsidie voor de doorontwikkeling van een zonnefolie. Daarnaast hebben we in samenwerking met Connectr een digitale tool ontwikkeld om Arnhemse innovaties zichtbaar te maken voor inkopende partijen. Dit was opgenomen in de uitvoeringsagenda 2022 van de economische agenda.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

Zijne Majesteit de Koning heeft in 2022 twee keer een bezoek gebracht aan Arnhem. De eerste keer ten behoeve van de opening van het Europees testcentrum van de stichting Elaad. De tweede keer om zich te laten informeren over de Giga fuelcell fabriek die met behulp van financiering uit het Europese IPCEI gerealiseerd gaat worden in Arnhem.
Met de realisatie van het Europees testcentrum van de stichting ELaad en de opening van het shared office van Connectr zijn de eerste twee onderdelen van het innovatielab van Connectr gerealiseerd. In het shared office hebben zich nieuwe bedrijven gevestigd die bijdragen aan een dynamisch en groeiend energiecluster.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

We hebben Arnhem laten zien als Hotspot Energy. In mei zijn we aanwezig geweest op de World Hydrogen Days. Daarbij heeft een aantal Arnhemse bedrijven op de beurs gestaan op de stands van RVO en OostNL. Een Canadese delegatie heeft aansluitend een bezoek gebracht aan IPKW. In samenwerking met een energieke coalitie van Citymarketing Arnhem en The Economic Board hebben wij gezamenlijk met bedrijven en kennisinstellingen uit het regionale energiecluster op de Hannover Messe gestaan. Een delegatie uit Duisburg (Noordrijn-Westfalen) heeft op uitnodiging van de Duits-Nederlandse Businessclub Gelderland een bezoek aan IPKW en de Eusebiuskerk gebracht met als thema waterstof. De aftrap van de Duits-Nederlandse journalisten uitwisseling heeft in Arnhem plaatsgevonden. Hierbij was één dag ingevuld met energie. Ook hebben delegaties uit diverse landen een bezoek gebracht aan Arnhem waarbij de stad op de kaart is gezet als Hotspot Energy.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

De regionale Human Capital Agenda, een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid waarin energie één van de speerpunten is, is afgerond. Van daaruit zijn we gaan participeren in de werktafel leven lang ontwikkelen energy. Vanuit de Human Capital lijn van Connectr is een energieke coalitie van Connectr, HAN, Kiemt, IPKW, OostNL in samenwerking met de provincie en gemeente bezig met de voorbereiding van de praktijkopleiding Plug & Play ten behoeve van het opleiden van mensen voor installatie en onderhoud van laadinfrastructuur.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Banen in de EMT sector	**7,8**	**7,9**	**8,0**	**8,8**	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid.

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

In 2022 is de Arnhemse aanpak van krapte op de arbeidsmarkt vastgesteld door het college en aangeboden aan de gemeenteraad. De bijbehorende uitvoeringsagenda is gericht op een aantal speerpunten; Leven lang ontwikkelen, aantrekken en behoud van talent, en onbenut arbeidspotentieel. Voor ieder speerpunt zijn diverse bestaande en potentieel nieuwe projecten benoemd die in 2023 uitgevoerd gaan worden.

Arnhem studiestad (onderdeel van City Deal Kennismaken) is één van deze projecten waar we een succesvolle co-creatie realiseren met alle onderwijsinstellingen. Voor deze City Deal Kennismaken is al een subsidie aangevraagd om op te kunnen schalen in kwaliteit en kwantiteit. De Arnhemse leeragenda (waar studenten in de Arnhemse wijken werken aan maatschappelijke initiatieven) staat daarin centraal. Deze samenwerking wordt in 2023 voortgezet. Ook zijn we met onderwijsinstellingen in gesprek over ondernemerschap, de woonopgave en andere vraagstukken die bijdrage aan het behoud van talent in de stad.

Daarnaast zijn we in het tweede kwartaal van 2022 gestart met het aanbieden van taalles voor Oekraïnse ontheemden. Enerzijds om deze doelgroep te ondersteunen in het participeren in de samenleving en anderzijds om perspectief op werk te bieden. Deze taallessen zijn succesvol gebleken en worden in 2023 gecontinueerd.

Het aantrekken en binden van studenten

Met het netwerk Arnhem studiestad hebben we een hebben we ambities en doelen geherformuleerd welke we hebben vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Binnen het samenwerkingsverband van Arnhem Studiestad zijn vier kernwaardes benoemd; samen leren, profileren, signaleren en adresseren, faciliteren en verbinden.
De diverse werkgroepen zijn ingericht met verschillende partners in de stad. Deze werkgroepen dragen bij aan het uitdragen van de kernwaarden, selecteren en werken aan projecten in de stad die bijdragen aan het aantrekken en behoud van talent. De werkgroep marketing en branding heeft gezorgd voor de totstandkoming van een strategisch marketingplan, dat zal bijdragen aan de zichtbaarheid van Arnhem Studiestad, en Arnhem online nog professioneler op de kaart zet als studentenstad. City Marketing Arnhem is hier nauw bij betrokken. Tevens is er veel contact met de HAN om de strategische keuzes die zij maken rondom het vestigen van opleidingen in Arnhem te bespreken, zodat Arnhem hierop kan anticiperen, en we nog beter voorbereid zijn op de komst van talent.

De samenwerkingsovereenkomst is getekend door de leden van de stuurgroep. De regiegroep heeft de eerste stappen gezet in het verder professionaliseren van Arnhem Studiestad.
In de regionale Human Capital agenda participeren wij als gemeente Arnhem binnen de werktafel aantrekken en behoud van talent. Dit doen we om ook regionaal samenwerking op te zoeken, gezamenlijk projecten op te zetten en te versterken, alles met als doel om talent in de regio te behouden en te verbinden aan mooie regionale bedrijven.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

Door actief te participeren bij het tot stand brengen van de Human Capital agenda, inclusief het selecteren van innovatieve projecten, dragen we bij aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt. Binnen de regionale Human Capital agendazijn drie speerpunten benoemd:

- Leven Lang ontwikkelen;
- Aantrekken en behoud van talent;
- Onbenut arbeidspotentieel.

Deze zijn gericht op de focussectoren Energie, Health en Hightech.
Het initiatief Tech Gelderland wordt gecontinueerd, evenals de landelijke techniek dag en is gericht op meer mensen enthousiasmeren om te gaan werken in de techniek. De contacten met SEECE zijn geïntensiveerd, waarin we samenwerken met partners aan duurzame, betrouwbare en betaalbare elektrische energievoorziening.

Tech Gelderland heeft succesvolle resultaten geboekt en wordt gecontinueerd. Evenals de landelijke techniekdag welke in mei 2022 is georganiseerd was succesvol, ook dit initiatief wordt gecontinueerd. Actief wordt geparticipeerd in het samenwerkingsverband van SEECE. Dit initiatief jaagt noodzakelijke innovaties aan en zorgt voor voldoende arbeidscapaciteit.
Bovenstaande projecten zijn verbonden met een initiatief genaamd ’House of IT’. Tevens heeft een eerste verkenning plaatsgevonden om ook hybride leeromgevingen te ontwikkeling met ondernemers uit de nieuwe haven en onderwijsinstelling HAN en Rijn IJssel.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

De regionale Human Capital agenda, een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid waarin energie één van de speerpunten is, is afgerond. Vanuit de Human Capital lijn van Connectr is een energieke coalitie van Connectr, HAN, Kiemt, IPKW, Oost NL in samenwerking met de provincie en de gemeente bezig met de voorbereiding van de praktijkopleiding Plug in & Play ten behoeve van het opleiden van mensen voor installatie en onderhoud laadinfrastructuur.

Tevens participeren we als gemeente Arnhem actief in de werkgroep; Aantrekken en behoud van talent. Deze werkgroep maakt onderdeel uit van de regionale Human Capital agenda waar in tripple helix verband projecten geïnitieerd, verbonden en ontwikkeld worden, alle met één gemeenschappelijk doel; het behoud van talent in de regio om de uitdagingen op de arbeidsmarkt aan te gaan. Specifiek in de sectore; Energy, Health en HighTech.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	**23.817**	**23.941**	**24.068**	**23.480**	**21.767**

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Demografische druk	**58,3**	**58,1**	**58,0**	**57,5**	**57,6**
Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).					
Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek					
Functiemenging	**58,5**	**58,5**	**58,2**	**58,3**	
Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).					
Bron: PWE					

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Extra budget 2022 Bridge to Liberation-experience (21A62)

Om het tekort op de begroting 2022 voor de Bridge to Liberation-experience op te lossen, hogen we de subsidie voor de Bridge to Liberation-experience in 2022 incidenteel op met €100.000 vanuit de algemene reserve en verlagen we de subsidie in 2025 incidenteel met €100.000 ten gunste van de algemene reserve. Hiermee blijft het totale subsidiebedrag over vier jaren in deze begroting gelijk.

Ruimte voor multiculturele festivals in het evenementenprogramma (21M220)

De wethouder heeft in de nieuwsbrief Cultuur en Evenementen een oproep aan Arnhemse culturele organisaties gedaan om gezamenlijk een multicultureel festival te organiseren. Culturele organisaties die al multiculturele festivals organiseren hebben een e-mail ontvangen om aan te moedigen, met een verwijzing naar de subsidieregeling.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	6.616	7.032	8.273	8.082	191
Baten	1.033	998	1.191	1.239	48
Saldo lasten en baten	***-5.584***	***-6.034***	***-7.082***	***-6.844***	***238***
Toevoegingen aan reserves	1.407	170	170	358	-188
Onttrekkingen aan reserves	208	700	700	713	13
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.199***	***530***	***530***	***355***	***-175***
Gerealiseerd resultaat	**-6.783**	**-5.504**	**-6.552**	**-6.488**	**64**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	175	V			
Evenementen	125	V	Sfeerbepalende evenementen	I	BR
Evenementen	50	V	Evenementen overig	I	BR
Baten	0				
Toevoegingen aan reserves	187	V			
Evenementen	187	V	Dotatie bestemmingsreserve Evenementen		
Onttrekkingen aan reserves	0				

Evenementen
Binnen de subsidieregeling Producten, Evenementen en Festivals zijn er minder aanvragen dan begroot (€ 125.000) en vanuit Sport is een bijdrage (€ 50.000) geleverd voor een toevoeging aan de bestemmingsreserve Evenementen voor toekomstige sport evenementen.

Dotatie bestemmingsreserve Evenementen
Over het jaar 2022 is binnen het product Evenementen een positief resultaat gerealiseerd. Een deel hiervan wordt gestort in de bestemmingsreserve.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airborne Region;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;

- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem;
- Gelrestad Sport;
- Groene Metropoolregio (GMR).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem;
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021);
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1);
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1);
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem.

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. De school is daarmee ook het middelpunt van de wijk en een belangrijke schakel in het kansrijk opgroeien van kinderen. Vandaar dat we al extra inzetten op kansrijk opgroeien van -9 maanden tot en met een leven lang leren. Met een passende opleiding krijgen jongeren betere kansen om zich te ontwikkelen. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Een goede startpositie op school

De doelstelling ligt op koers. Er zijn wel extra uitdagingen door personeelstekorten in de kinderopvang en steeds meer zichtbaar wordende effecten van corona op kinderen.

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het primair onderwijs in 2017 en het Jaarprogramma 2021-2022 zijn diverse huisvestingsprojecten opgestart. De projecten bevinden zich in verschillende fasen.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Het bereik van VVE-peuters monitoren we ieder kwartaal. Na een terugval in bereik in 2021 als gevolg van corona, is het bereik in 2022 hersteld tot 89%. We zetten in op het verder verhogen van het bereik in 2023.
Er zijn zowel vanuit het onderwijs als de peuteropvang ook steeds meer signalen dat kinderen instromen met een achterstand. Scholen geven aan dat opvallend veel vierjarigen instromen met een achterstand in taal en in sociaalemotionele ontwikkeling. Bij de peuteropvang is hetzelfde beeld te zien; tweejarigen starten met een forse achterstand in taal en ontwikkeling. Ook ziet de peuteropvang dat er steeds meer kinderen zijn met een extra ondersteuningsvraag. Samen met het personeelstekort bij de sector kinderopvang zorgde dit in 2022 voor een druk op personeel en kwaliteit van het aanbod. We hebben de Arnhemse vereisten voor kwalificaties van VVE-medewerkers verlaagd, om het personeelstekort niet verder te laten oplopen. De vereisten passen nog wel binnen de landelijke vereisten.

De toename van kinderen met een ondersteuningsvraag leidt ook tot langere wachtlijsten bij de jeugdhulp voor onderzoek en/ of behandelgroepen. Deze kinderen blijven zo langer op de reguliere opvang in afwachting van een beter passende plek.
Op alle peuteropvanglocaties werken we al een aantal jaar vanuit de visie van Passende (inclusieve) Kinderopvang. Een voorliggend team vanuit de jeugdhulp wordt bijvoorbeeld ingezet om kinderen op de reguliere opvang, dicht bij hun thuisomgeving een passend aanbod te kunnen bieden. Dit team is in 2022 fors uitgebreid. Vanuit de gemeente zijn op alle locaties extra pedagogische medewerkers bekostigd om de complexiteit op de groepen voor de pedagogisch medewerkers behapbaar te houden.

Op de VVE-locaties is in 2022 een aantal andere ontwikkelingen in gang gezet. Zo is de warme overdracht vanuit de jeugdgezondheidszorg naar de peuteropvang ingevoerd en is gestart met Thuis in Taal. Op de VVE-locaties wordt met een intensief VVE-aanbod gewerkt aan taalontwikkeling. Thuis in Taal is een aanpak die deze rijke taalomgeving uitbreidt naar de thuisomgeving.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Samen met ketenpartners wordt onderzocht wat er nodig is op het snijvlak van onderwijs en zorg om tot betere maatwerkoplossingen te komen. De samenwerking tussen ketenpartners dient geoptimaliseerd te worden om ervoor te zorgen dat er voor ieder kind een passende plek is. Hierover zijn bestuurlijke afspraken gemaakt en gaan we leren van goede voorbeelden in het land.
Eind 2022 is het stedelijk team onderwijs van het Sociale wijkteam gestart. We verwachten dat dit een bijdrage levert aan de aansluiting onderwijs-jeugdhulp. Daarnaast zijn we in 2022 begonnen met het plan van aanpak voor onderwijs en begeleiding aan hoogbegaafde kinderen. Ten slotte is er in 2022 gestart met een project op Lichtenbeek waar gekeken wordt hoe onderwijs en jeugdhulp beter op elkaar aan kunnen sluiten.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De vernieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen 'De Krakeling'), Ibn-i Sina en Parkschool is dit jaar gestart. Volgens planning worden de schoolgebouwen voor de zomervakantie 2023 opgeleverd.

In het voortgezet onderwijs zijn de voorbereidingen voor nieuwbouw voor GSG Guido aan de Grensweg gestart. Voor het (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (V)SO zijn de bouwprojecten voor vier scholen van De Onderwijsspecialisten afgelopen jaar afgerond met de oplevering van de nieuwbouw voor het Prisma College. Vernieuwing voor het (V)SO van Kentalis aan de Hommelseweg is in voorbereiding.

Daarnaast is onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen, en voor de Multifunctionele centra (MFC's) door de gemeente, uitvoering gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de Specifieke Uitkering Ventilatie Scholen (SUVIS). Voor een tweetal scholen zijn deze werkzaamheden in 2022 zo goed als afgerond. De haalbaarheid van de uitvoering van de overige projecten staat wel onder druk. Er is op dit moment onvoldoende capaciteit in de markt aanwezig om de werkzaamheden op korte termijn uit te kunnen voeren

Verder is de nota 'Op weg naar een Integraal Huisvestingsplan voor het voortgezet onderwijs in Arnhem' vastgesteld. Hiermee heeft de raad ook kennisgenomen van de benodigde financiële middelen (€ 94 miljoen t/m 2032 en € 170 miljoen t/m 2050) die voor de huisvesting van het Voortgezet onderwijs nodig zijn. De ambitie is om uiteindelijk te komen tot één integraal beleidsrijk huisvestingsplan voor het primair onderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs. De verwachting is dat dit medio 2023 gereed is.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht.	**97**	**86**	**92**	**86**	**87**

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

Er is zicht op welke inspanningen werken en welke niet werken. Daardoor kunnen de beschikbare middelen efficiënter en doelmatiger worden ingezet. Dit gebeurt in overleg met partners waarbij er kwalitatieve afspraken worden gemaakt. Het percentage is het afgelopen jaar ongeveer gelijk gebleven. Dat is gezien de effecten van corona een goed resultaat.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

Arnhem heeft een subsidieregeling voortijdig schoolverlaten. In deze regeling wordt vooral het onderwijs aangemoedigd om extra acties in te zetten op het gebied van VSV. Daarnaast kunnen ook onderwijsgerelateerde organisaties meedoen, mits zij een goede samenwerking hebben met het onderwijs. In 2022 is vrijwel het gehele budget ingezet om VSV aan te pakken. Dit gaat bijvoorbeeld om inzet van jongerenwerkers op scholen, de inzet van begeleiding binnen school (We Restart), de Wijkaanpak van Rijn IJssel in samenwerking met Wereldhave, Presikhaaf University en AM Support en School's cool.
Daarnaast wordt ook ingezet op structurele samenwerking met het Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre (RBL), de VGGM en het samenwerkingsverband De verbinding.

Het aantal voortijdig schoolverlaters is in 2021 licht toegenomen. Dit was ook in lijn der verwachting. Vanwege Covid-19 was er minder toezicht op de jongeren. Het onderwijs was op afstand. Ook het schooljaar 2021-2022 was nog niet geheel "normaal". De verwachting dat het aantal voortijdig schoolverlaters nog licht gaat stijgen, blijft daarom. Dit wordt echter pas in maart 2023 duidelijk wanneer de nieuwe cijfers beschikbaar komen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	**2,9**	**2,8**	**2,5**	**2,6**	

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen

Bron: DUO (Verplichte BBV-indicator)

Voortijdige schoolverlaters VO	**1,0**	**0,8**	**0,6**	**0,8**	

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO

Bron: DUO

Voortijdige schoolverlaters MBO	**7,2**	**7,2**	**6,4**	**6,9**

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO

Bron: DUO

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

Er wordt op dit moment samen met de ketenpartners ingezet op het verbeteren van het proces. Dit om ervoor te zorgen dat een kind bij de overgang tussen onderwijs en jeugdzorg meteen op de juiste plek terecht komt. In dit proces is het onder andere helpend dat er een stad-stedelijk team komt per 1 september.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Om te komen tot een betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV, heeft Arnhem aangegeven twee keer per jaar een bijeenkomst te faciliteren waar partners elkaar ontmoeten, leren van elkaar wat ze doen en samen zoeken naar samenwerking. Begin 2022 kon de bijeenkomst niet doorgaan vanwege corona. De netwerkbijeenkomst in september is niet doorgegaan op verzoek van de scholen omdat dat de opstartmaand is van het nieuwe schooljaar. In het voorjaar van 2023 zal een nieuwe bijeenkomst worden gepland.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

Het team Voortijdig Schoolverlaten van het regionaal bureau leerlingzaken zet hier specifiek op in en begeleidt jongeren actief. Daarnaast werkt de gemeente nauw samen met RijnIJssel in de nieuwe lesmethode Kansrijk. Kansrijk biedt de mogelijkheden om al lerende te komen tot een passende beroepskeuze. Dit voorkomt uitval.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

Er is een kopgroep Aanpak jeugdwerkloosheid opgericht die kijkt welke initiatieven ondersteund kunnen worden om jongeren te helpen (duurzaam) aan het werk te gaan. In deze kopgroep zit een brede samenwerking van gemeente Arnhem, RMC, de onderwijsspecialisten en MBO Rijn IJssel. Vanuit deze groep werd in 2022 de inspiratiedag jeugd georganiseerd in Burgers' Zoo.
Voorbeelden van acties en initiatieven die in 2022 bekostigd zijn vanuit dit plan zijn:

- Busses voor jobs;
- Opleiden van jongeren bij Mantel fietstechniek;
- Onderzoekspilot transitiecoach;
- Jongeren in beeld (van 23 tot 27 jaar).

Voor Arnhemse jongeren is er verschillende inzet mogelijk om de stap naar de arbeidsmarkt te verbeteren, zo:

- was er voor jongeren van het praktijkonderwijs en voortgezet onderwijs ondersteuning mogelijk vanuit de combinatiefunctionaris;
- is er voor jongeren die uitstromen van mbo-entree en niveau-2 ondersteuning mogelijk vanuit het Schakelpunt onderwijs-werk, ingezet vanuit het regionaal VSV-programma en ondergebracht bij het RBL;
- zijn de consulenten VSV van het Regionaal bureau leerlingzaken (RBL) getraind in de ondersteuning van jongeren die aan het werk willen gaan. Jongeren die voortijdig uitvallen op school kunnen nu dus ook met deze vraag bij de consulenten van het RBL terecht;
- zijn er nauwe contacten met het MBO waar ook steeds meer gedaan wordt voor de jongeren die gediplomeerd uitstromen naar werk. Wanneer er meer ondersteuning nodig is, wordt er contact gezocht met het Schakelpunt;
- belangrijke samenwerkingspartners zijn de afdeling Werk en Inkomen van de gemeente en het Werkgever Servicepunt Midden-Gelre.

Minder schoolverzuim en minder thuiszitters (amendement 21A57 Doelstelling thuiszitters en schoolverzuim)

Tijdens de coronaperiode is door het Regionaal bureau leerlingzaken sterk ingezet op het proces. Hierdoor zijn kinderen snel in beeld. Concreet betekent dit dat we de landelijke streefnormen behalen.

Samen verzuim en thuiszitten tegengaan

De kerntaak van het Regionaal bureau leerlingzaken is het acteren op schoolverzuim van 5- tot 23-jarigen zonder startkwalificatie en het tegengaan van thuiszitten en voortijdige schooluitval. Verzuim of uitval is echter vaak het topje van de ijsberg. Daarom kan dit niet succesvol zijn zonder een goede samenwerking met scholen, gemeente en andere belangrijke samenwerkingspartners.

In schooljaar 2021-2022 zag het RBL het aantal verzuimende leerlingen weer stijgen. Vaak betekent een toename van het verzuim dat er beter geregistreerd en gemeld wordt. Het overgrote deel van deze leerlingen blijft gewoon op school en dus kan er, samen met scholen en andere samenwerkingspartners, (preventief) ingezet worden op het verder voorkomen van uitval of thuiszitten. Dit doen zij aan de hand van de methodische aanpak schoolverzuim.
In 2021-2022 waren er minder thuiszittende leerlingen. Het aantal ging omlaag van 133 naar 90. Dit kwam met name doordat er minder kinderen en jongeren waren zonder schoolinschrijving.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Absoluut verzuim	**1,1**	**1,8**	**3,1**	**2,0**	

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	**29,0**	**32,0**	**30,0**	**31,0**	

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".
Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Doelstellingen thuiszitters en schoolverzuim (21A57)
De doelstelling is conform het amendement toegevoegd in de Begroting 2022.

Onderwijs terugval (21A67)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Meetbare doelen preventie (21M221)
De voorgestelde cijfers zijn conform het amendement opgenomen in de Begroting 2022.

Leefwerelden verbinden (21M249)
Deze motie zal onderdeel uitmaken van de gesprekken met het onderwijs over kansengelijkheid. Het project vriendschapsscholen wordt onder andere geagendeerd voor het maatschappelijke educatieve agenda Arnhem (MEAA) overleg begin oktober.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.757	19.603	21.257	23.516	-2.260
Baten	2.847	2.490	4.753	4.845	92
Saldo lasten en baten	***-16.911***	***-17.113***	***-16.504***	***-18.671***	***-2.168***
Toevoegingen aan reserves	8.698	8.960	9.783	9.767	17
Onttrekkingen aan reserves	7.570	7.766	7.932	9.885	1.953
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.128***	***-1.194***	***-1.851***	***118***	***1.969***
Gerealiseerd resultaat	**-18.039**	**-18.307**	**-18.355**	**-18.553**	**-198**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	-2.339	N			
Onderwijs	218	V	Volwasseneneducatie (VE)	I	AR
Onderwijs	-437	N	Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)	I	AR
Onderwijs	-2.120	N	Onderwijshuisvesting	I	BR
Baten	-116	N			
Onderwijs	102	V	OAB - Nationaal programma onderwijs (NPO) middelen	I	AR
Onderwijs	-218	N	Volwasseneneducatie (VE)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	2.120	V			
Onderwijs	2.120	V	Onderwijshuisvesting	I	BR

Volwasseneneducatie (VE)
In 2022 zijn niet alle Rijksmiddelen (vanuit specifieke Rijksuitkering - WEB middelen) aangewend, omdat pas laat in het jaar (vierde kwartaal) extra Rijksmiddelen zijn toegekend en ontvangen voor de intensivering van het programma. De resterende baten zijn gereserveerd op de balans conform de BBV voorschriften. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant en een nadeel op de baten van €218.000. Per saldo is dit effect dus neutraal.

Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)
Een deel van de OAB kosten is stedelijk geboekt terwijl de begroting over de wijken is verdeeld. Dit leidt tot een stedelijk nadeel van € 335.000 en een voordeel van € 335.000 op het wijkprogramma (zie ook bij wijken algemeen). Bovendien is bij het nationaal programma onderwijs (NPO) sprake van voorfinanciering, leidend tot een nadeel van € 102.000 aan de lastenkant en een voordeel van €102.000 op de baten. Per saldo is dit effect dus neutraal.

Onderwijshuisvesting
In 2022 zijn er diverse panden gesloopt ten behoeve van nieuwe schoolgebouwen. Bij desinvesteringen wordt de resterende boekwaarde volledig in het boekjaar afgeschreven. De besparing van de kapitaallasten als gevolg van de desinvesteringen zullen beschikbaar blijven voor toekomstige uitgaven onderwijshuisvesting.
Deze effecten worden verwerkt in de BR onderwijs.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026;
- Programma Volwasseneneducatie & aanpak Laaggeletterdheid (2021-2024);
- Vaardig Arnhem (2021-2022).

Cultuur

Arnhem bruist van creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en het kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Herstel corona en komst energiecrisis

De (naijl)effecten van de coronacrisis, zoals herstel van het publieksbereik (en -inkomsten) en de gevolgen voor de werkgelegenheid en inkomenspositie van werknemers en zzp-ers, zijn ingrijpend. Voor noodzakelijk herstel en transitie van de sector is tijd, geld en ruimte nodig, ook om te voorkomen dat er alsnog gaten in de cultuursector worden geslagen en dat de vernieuwing die tot stand is gekomen verloren gaat. We volgen de ontwikkelingen, kijken met onze resterende coronabudgetten waar en wat er nodig is en trekken hierbij gezamenlijk op met Rijk, provincie en regio. Nu eind 2022 nieuwe lockdowns en dergelijke zijn uitgebleven, bereiken ons ook steeds meer positieve geluiden over herstellende bezoekerscijfers tot het niveau van 2019, al geldt dit niet voor elke discipline. Met name voor klassieke muziek geldt dat het publiek nog maar mondjesmaat terugkeert. Opvallend is dat in de podiumkunsten mensen breken met de gewoonte om via een abonnement lang vooruit kaartjes te kopen; meestal worden kaartjes kort tevoren aangeschaft.

De cultuursector heeft, net als de rest van de maatschappij, te kampen met stijgende lasten van energie, huur, personeel en materiaal. Om maatschappelijke organisaties te ondersteunen met betrekking tot de gestegen energiekosten is een tijdelijke subsidieregeling energiecompensatie maatschappelijke organisaties ingesteld die begin maart 2023 open gaat. Deze is specifiek bedoeld voor onder andere sportverenigingen, buurthuizen, kleine culturele instellingen en amateurkunstverenigingen. Daarvoor wordt de bijdrage van de provincie Gelderland uit het zogenaamde Winterfonds ingezet. Voor culturele instellingen die een begrotingssubsidie ontvangen wordt gekeken naar maatwerk. Hierbij wordt onder andere afgestemd met ondersteuningsmaatregelen die het Rijk onderneemt.

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Op het gebied van cultuureducatie is ingezet op het inhalen van achterstanden door corona en wordt volop uitvoering gegeven aan de programma's Cultuureducatie met Kwaliteit, Meer Muziek in de klas en dergelijke. Het platform Amateurkunst Aanbieders Arnhem heeft met het aanstellen van een coördinator verdere stappen gezet in de belangenbehartiging van de breedtekunst.

Cultuur is van en voor iedereen

In 2023 loopt het convenant Cultuureducatie dat onderwijsinstellingen, cultuurinstellingen en de gemeente in 2015 voor acht jaar met elkaar afgesloten hebben af. Onderdeel van het convenant is onder meer het Pr8cultuurprogramma, waarbij leerlingen in het basisonderwijs gedurende hun schoolcarrière in ieder geval kennis maken met acht cultuurinstellingen in Arnhem en omgeving. Dezelfde partijen zijn in 2022 begonnen met de voorbereidingen van een nieuw convenant dat in 2023 moet worden afgesloten. Hierin zullen doelstellingen worden geactualiseerd, bijvoorbeeld door uitbreiding naar het Voortgezet Onderwijs te onderzoeken.

Het platform Amateurkunst Aanbieders Arnhem heeft met het aanstellen van een coördinator verdere stappen gezet in de belangenbehartiging van de breedtekunst. Wij trekken samen op met het platform om onder meer de huisvestingsproblematiek van amateurkunstaanbieders in kaart te brengen en zo mogelijk te verhelpen.

Versterken lokale media

De pilot Mediafonds loopt op koers. De raad is hierover in het najaar met een brief geïnformeerd. In het eerste half jaar van 2023 vindt een evaluatie plaats; lessen worden meegenomen naar het vervolg. Streekomroep Midden Gelderland (RTV Connect) is bezig met een professionaliseringsslag en heeft in 2021 en 2022 extra middelen ontvangen. Die zijn nodig om van extra betekenis te zijn. Ook het Rijk zet in op verdere professionalisering van lokale omroepen en heeft hiervoor in 2022 middelen beschikbaar gesteld en dat geldt ook voor 2023 e.v.. Kwaliteitsverbetering en samenwerking is één van de speerpunten in het rijksbeleid richting een nieuw bestel lokale publieke omroep in 2025. Dat proces volgen we actief. In de Begroting zijn zowel voor het Mediafonds als RTV Connect structurele middelen opgenomen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Waardering aanbod culturele voorzieningen		**41,0**		**41,0**	

Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten.

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Versterking van de culturele infrastructuur

We blijven het makersklimaat in de stad op allerlei manieren stimuleren. Wat door allerlei oorzaken ingewikkeld is, is het realiseren van extra m2 permanente atelierruimte voor kunstenaars en creatieve ondernemers. Dat ligt niet op koers. We zijn bezig met een strategie om extra m2 wel te realiseren. Daarvan maakt ook de inzet van andere dan de huidige instrumenten onderdeel uit.

Stimulering van het makersklimaat

Schakel 025 is het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk. De activiteiten van Schakel025 waaronder de uitvoering van de regeling Stroomversneller heeft een extra impuls gekregen door een extra bijdrage uit de coronamiddelen van het Rijk. Hierdoor zijn makers extra ondersteund. De nauwe samenwerking met Cultuur Academy in Nijmegen leidt tot een fusie per 1 februari 2023. Hierdoor is er voor Arnhemse en Nijmeegse cultuurprofessionals één organisatie voor kennis, trainingen, projecten en fondsen. Op verzoek van de Groene Metropoolregio voert Schakel025 een behoefteonderzoek uit onder de cultuurprofessionals in de regiogemeenten naar de leerwensen. Daarbij wordt ook gekeken naar wat de regio te bieden heeft. Gelijktijdig wordt al een aanbod aan de regio aangeboden.

Met het vaststellen van het Kader Beeldende Kunst in de Openbare ruimte en het plan Kunst in Uitvoering is er onder andere extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten waarmee wordt bijgedragen aan versterking van het makersklimaat. Zo hebben twee recent afgestudeerde kunstenaars in de binnenstad kunstwerken in combinatie met groen gerealiseerd in het kader van de motie Merlijn Schrijvers, en hebben 10 ontwerpers in de kwartieren van de binnenstad een serie op elektriciteitskastjes gemaakt. Daarnaast is in 2022 de website www.buitenkunstarnhem.nl online gegaan om de kunst die er al is in de openbare ruimte van Arnhem meer zichtbaar te maken. Via QR-codes bij de kunstwerken komt men bij de webpagina uit. Hier heeft Arnhems collectief Wildgewelf een kunstpodcast voor ontwikkeld in opdracht van de gemeente.

In 2022 heeft een tweede geslaagde editie van State of Fashion plaatsgevonden waarbij goed is samengewerkt met het Fashion en Design Festival, de andere Modepartners 025, Platform Binnenstad Arnhem en Citymarketing Arnhem. Dat heeft gezorgd voor veel extra bezoekers aan de binnenstad. De marketing stond voor het eerst in het teken van Juni Modemaand en is minder gericht op de individuele events. Dit is duidelijker voor de bezoeker en krijgt een vervolg in 2023.

Bij Sonsbeek zijn we in het najaar overvallen door de aankondiging van het curatorenteam om ontslag te nemen. Wij waren al in gesprek met het bestuur over de aanloop naar een nieuwe editie in 2024 en de toekomstbestendigheid van zowel Sonsbeek als State of Fashion. En hebben daarbij geconstateerd dat het voor ons noodzakelijk is onafhankelijk advies in te winnen. Dit wordt onder andere ingegeven door vragen en zorgen over de governance, inhoud, organisatie, financiën en betrokkenheid strategische partners. BMC is gevraagd om te adviseren. Dat gebeurt in twee fasen. Over de uitkomsten van het onderzoek naar de haalbaarheid van een Sonsbeek-editie in 2024 bent u op 1 november geïnformeerd. Daaruit is gebleken dat 2025 meer realistisch is. Wij informeren u uiterlijk in april over het onderzoek naar hoe de organisatie van stichting Sonsbeek en State of Fashion toekomstbestendig kan worden neergezet. De uitkomst hiervan kan mogelijk gevolgen hebben voor de huidige subsidie(relatie).
Bij de aanvraag 2023 heeft de stichting ons geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van de codes Cultural Governance, Inclusie en Diversiteit en Fair Practise en welke stappen gezet zijn en worden gezet om de toepassing van deze codes te verbeteren. Hierover blijven we met de stichting in gesprek.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

In het 'Plan van aanpak Huisvesting creatieve en culturele sector 2021 - 2024' wordt de nadruk gelegd op vastgoed in het bezit van de gemeente, en dan met name onderwijsgebouwen. We zien een stagnering ontstaan, onder meer door woningbouwopgaven en de oorlog in Oekraïne en de daarmee gepaarde vluchtelingenopvang. Zo kon bijvoorbeeld de Doorwerthlaan (1.917m2) in Presikhaaf, waar afgelopen jaar de haalbaarheid is onderzocht en waarbij zowel de wijk als de culturele sector betrokken was, niet doorgaan.

Op de subsidieregeling 'Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen' is meerdere malen een beroep gedaan. Het doel hiervan is het realiseren van nieuwe ateliers, expositieruimtes en/of werkruimtes voor creatieven door het subsidiëren van kosten voor planvorming en/of haalbaarheidsonderzoek van een creatief bedrijfsverzamelgebouw. Dat heeft nog niet geleid tot extra m2 huisvesting. We zijn bezig met een strategie om de extra m2 wel te realiseren. Daarvan maakt ook de inzet van andere dan de huidige instrumenten onderdeel uit.

De toekomstige huisvesting van Popcentrum Jacobiberg aan de Groningensingel in Arnhem-Zuid wordt op haalbaarheid onderzocht (circa 4.200 m2). NEXIT Architecten heeft als eerste schets een visieplan voor de Jacobiberg op deze locatie ontworpen. Een eerste planning laat realisatie zien in 2026. Er is vanaf 2023 budget gereserveerd voor zowel de tijdelijke huisvesting (mocht Jacobiberg in de tussentijd zijn locatie moeten verlaten op de HES) als de toekomstige huisvesting van de Jacobiberg in Arnhem-Zuid.

Samen met de gemeente Nijmegen is opdracht gegeven voor een benchmarkonderzoek naar SLAK met als doel inzicht te verkrijgen in hoe de bedrijfsvoering van SLAK zich verhoudt tot vergelijkbare atelierorganisaties in Nederland. Hiermee wordt een scherper beeld verkregen van wat mag en kan worden verwacht van SLAK als atelierorganisatie en de eigen rol van gemeenten daarin. De rapportage is begin 2023 gereed en over de resultaten en het vervolgproces zijn we in gesprek met SLAK.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Met de heropening van Museum Arnhem, de besluitvorming over de vernieuwing van het Stadstheater en versteviging van de regionale samenwerking in de Cultuurregio 025 zijn goede stappen gezet in het versterken en behouden van onze positie als cultuur- en creatieve stad.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Museum Arnhem is in mei dit jaar heropend. Het vernieuwde gebouw, de beeldentuin en tentoonstellingen en activiteiten van het museum worden goed ontvangen door de bezoeker. Het museum heeft aan het eind van het jaar meer dan 100.000 bezoekers getrokken.

Er is in oktober een investeringsbesluit van € 73 miljoen genomen over de volledige vernieuwing van het Stadstheater. Ontwerpteams zijn via een aanbestedingsprocedure uitgenodigd hun visie op het nieuwe Stadstheater te geven. In december is het ontwerpteam van Braaksma & Roos, Civic en Arub als winnaar uit de selectie gekomen. In 2023 zal dit team beginnen aan het Voorlopig Ontwerp en vindt de aanbesteding voor de aannemer plaats. In het laatste kwartaal van 2023 zal het Stadstheater zijn deuren sluiten voor de verbouwing. Voor de huisvesting van Oostpool en Introdans is € 250.000 per jaar beschikbaar gesteld gedurende een periode van 40 jaar. In december heeft Provinciale Staten besloten om naast de al eerder gereserveerde € 2 miljoen voor huisvesting Oostpool en Introdans nog eens € 3 miljoen beschikbaar te stellen uit de begroting, waarbij de intentie is uitgesproken om in een volgende coalitieperiode nog eens € 5 miljoen beschikbaar te stellen. Begin 2023 hebben de Staten voorgesteld de volledige € 10 miljoen nog voor de provinciale verkiezingen in maart te reserveren. Beide huisvestingstrajecten worden in nauwe samenhang bekeken.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De Cultuurregio 025 heeft een stevige positie gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio' van de GMR. Op basis van het Transformatievoorstel cultuurregio 025 is een uitvoeringsplan opgesteld met de regiogemeenten. Belangrijk uitgangspunt is duurzame structuurversterking van de hele culturele keten in de hele regio. Dat betekent dat de acties een regio-breed en blijvend effect moeten hebben op de keten van top- en middensegment, cultuureducatie, kunstvakonderwijs en amateurkunst. Zo is er een traject gestart gericht op vernieuwing van het publieksbereik van de culturele sector, wordt er een behoefteonderzoek gedaan naar de scholingsbehoefte van cultuurprofessionals in de regio en wordt bekeken wat er nodig is voor centraal punt voor vrijwilligers en organisaties in de cultuur- en erfgoedsector. De provincie Gelderland draagt € 1,3 miljoen bij. De gemeente Arnhem is penvoerder namens de GMR omdat deze geen subsidies kan verstrekken.
Met de andere landelijke cultuurregio’s en het ministerie van OCW zijn eerste stappen gezet om gezamenlijk na te denken over een passend vervolg voor de ontwikkeling van de cultuurregio’s en de (programmatische) samenwerking met het ministerie van OCW daarbij.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Behoud van erfgoedwaarden met als doel deze in goede staat en op een zorgvuldige wijze door te geven aan volgende generaties, deze te benutten als één van de dragers van ruimtelijke kwaliteit en om met behulp van erfgoedwaarden het unieke verhaal van de stad te vertellen.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Het beschermen en herbestemmen van cultuurhistorisch erfgoed betreft doorlopend werk. Noemenswaardig zijn:

- De plaatsingsprocedure voor 16 gemeentelijke monumenten in Elden die in september 2022 is gestart.
- Het opstellen van een visie op Religieus Erfgoed. In 2022 heeft een uitgebreide inventarisatie plaatsgevonden. Alle 42 gebedshuizen zijn onderworpen aan een cultuurhistorisch onderzoek. Eigenaren zijn geconsulteerd via een interview of enquête. Daarnaast hebben er verschillende bijeenkomsten plaatsgevonden. De inventarisatiefase Toekomstverkenning Religieus Erfgoed is afgerond. In 2023 wordt de toekomstverkenning uitgewerkt tot een actieplan.
- Het versnellen en versoepelen van verduurzaming van erfgoed. Begin 2022 is een startnotitie vastgesteld over dit onderwerp. Conform deze startnotitie hebben met de verschillende doelgroepen (soorten eigenaren) bijeenkomsten plaatsgevonden waarbij kansen/ knelpunten/ uitdagingen zijn opgehaald. Naar aanleiding hiervan is in het najaar van 2022 een actieplan opgesteld en is budget vrijgemaakt voor de uitvoering van het actieplan in 2023. Vanwege de urgentie is in de tweede helft van 2022 al één van de acties opgestart: een pilot voor de toepassing van zonnepanelen in het zicht op rode daken.
- Er is gestart met het laten ontwikkelen van een nieuwe cultuurhistorische waardenkaart; de gereedgekomen nieuwe archeologische verwachtingskaart gaat hier een onderdeel van uitmaken. De kaartbeelden tonen het in Arnhem aanwezige erfgoed in al zijn facetten, zowel ondergronds als bovengronds.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Veel van de beschikbare capaciteit en middelen is besteed aan bescherming van erfgoed (monumentenzorg), een activiteit die op zichzelf ook bijdraagt aan zichtbaarheid en beleefbaarheid van erfgoed. Noemenswaardige acties zijn verder het plaatsen van extra informatie bij het Romeinse fort in Meinerswijk, het met kennis en vondstmateriaal van het archeologiedepot bijdragen aan de permanente tentoonstelling over het Gelderse verleden in de Eusebiuskerk, het in samenwerking met het Stadsgilde ontwikkelen van wandelgidsen voor de historische kelders en Meinerswijk, het terughalen van het 'moordkruis' van Doesburg naar Arnhem, het bijdragen aan de restauratie van de Cuyperskamer in de Eusebiuskerk, het behoud van het Van Vulpenorgel in de voormalige Diaconessenkerk en leveren van archeologisch materiaal voor de vondst van de maand, te zien in Rozet en de Arnhemse Koerier. Het terughalen van het moordkruis is verricht op initiatief van en met medewerking van inwoners van Klingelbeek. Het moordkruis is daar ooit in de 16e eeuw opgericht. Als vanzelfsprekend is ook de organisatie van de Open MonumentenDag ondersteund en zijn tijdens dit weekeinde rondleidingen door het stadhuis gegeven.

Omdat veel van de capaciteit en middelen is besteed aan de bescherming van erfgoed, konden niet alle kansen op het gebied van zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed worden benut. Dit onderwerp zal onderdeel gaan uitmaken van de in 2023 op te stellen nieuwe beleidsnota voor erfgoed.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

De monumentenregistratie in Planon is omgezet naar registratie via een GIS (Geografische Informatie Systeem)-database. Waar voorheen de locaties van monumenten op kaartbeelden samenviel met punten, zijn nu gedetailleerde en nauwkeurig begrensde vlakken zichtbaar. Naast een eenvoudiger systeem voor de monumentenregistratie bestaat op deze wijze ook een kaartbeeld dat al is toegesneden op de werkwijze van de Omgevingswet. Begin 2023 wordt het nieuwe registratiesysteem geïmplementeerd. Noemenwaardig met betrekking tot de ontsluiting van kennis over erfgoed zijn voorts het boek in de Arnhemse MonumentenReeks over het Romeinse verleden van Meinerswijk en het gereedkomen van het historische onderzoek voor het publieksboek over de archeologische vondsten in de zuidelijke binnenstad. Ook zijn lezingen gegeven in kader van de ArcheoAcademy, is vanuit de gemeente deelgenomen aan de ArcheoHotspot (inhoudelijke begeleiding vrijwilligers) en zijn in het archeologiedepot verschillende rondleidingen georganiseerd.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

Het monitoringsonderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Meinerswijk bleek niet nodig. Inrichtingswerkzaamheden leidden tot een gedeeltelijke opgraving; de afzonderlijke graven bleken goed bewaard te zijn gebleven. Tot nu toe zijn er 22 geborgen, met veel grafgiften. Het archeologiedepot is met hulp van vrijwilligers verhuisd naar de nieuwe locatie in Museum Arnhem. De gemeentelijke archeologiecollectie is daarbij uitgebreid door de overdracht van (Arnhems) vondstmateriaal dat zich nog in de collectie van Museum Arnhem bevond. Er is met twee partijen gesproken over de implementatie van een nieuwe applicatie voor depotregistratie; dit proces is nog lopend. Bij verschillende archeologische projecten is een regierol aangenomen. Hierbij kan worden gedacht aan de opgravingen ter hoogte van Coberco en het al genoemde grafveldonderzoek in Schuytgraaf. Andere projecten zijn het archeologische onderzoek in relatie tot de projecten Nijmeegseweg en Kronenburg.

Regioadvisering archeologie

Door het vertrek van de regio-archeoloog is een nieuwe kandidaat voor deze functie geworven. Tussentijds hebben archeologen van de gemeente Arnhem de regio geadviseerd.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Niet van toepassing.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	34.508	34.680	36.228	36.171	57
Baten	6.485	6.496	7.524	8.059	535
Saldo lasten en baten	***-28.023***	***-28.185***	***-28.704***	***-28.112***	***592***
Toevoegingen aan reserves	4.765	1.377	4.495	4.282	213
Onttrekkingen aan reserves	1.871	1.018	5.015	4.886	-128
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.894***	***-359***	***520***	***605***	***85***
Gerealiseerd resultaat	**-30.917**	**-28.543**	**-28.185**	**-27.508**	**677**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	199	V			
Cultuur	301	V	Beheer panden in gebruik voor cultuur (zie ook baten)	I	AR
Erfgoed	128	V	Beheer panden in gebruik voor erfgoed (zie ook toevoegingen)	I	BR
Cultuur	-230	N	Cultuurbeleid	I	AR
Baten	535	V			
Cultuur	535	V	Beheer panden in gebruik voor cultuur (zie ook lasten)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	-128	N			
Cultuur	-128	N	Beheer panden in gebruik voor erfgoed (zie ook lasten)	I	BR

Beheer panden in gebruik voor cultuur
Op het beheer van de gemeentelijke panden in gebruik bij de culturele sector, is in 2022 een incidenteel voordeel ten opzichte van de begroting ontstaan van in totaal € 836.000. Dit voordeel werd onder andere veroorzaakt doordat onderhoudswerkzaamheden zijn doorgeschoven en door een voordeel op de onroerend zaakbelasting op een na 1 januari 2022 in gebruik genomen pand. Daarnaast werden in de begroting de inkomsten uit servicekosten en huren voor het jaar 2022 te laag geraamd. En tot slot kon een deel van de voorziening voor dubieuze debiteuren vrijvallen omdat het risico dat corona zou leiden tot oninbaarheid van huur blijkt mee te vallen.

Beheer panden in gebruik voor erfgoed
Op een aantal panden in en om het Sonsbeekpark kon een deel van het planmatig onderhoud niet worden uitgevoerd. Dit onderhoud is doorgeschoven naar 2023. Tegenover het voordeel op de lasten van € 128.000 staat daarom een gelijk nadeel op de onttrekkingen.

Cultuurbeleid
Binnen Cultuurbeleid vallen de uitgaven hoger uit. Dit heeft onder andere te maken met hogere uitgaven met betrekking tot Corona, extra subsidies (o.a. aan Jacobiberg, streekomroep midden Gelderland, Galerie der Tone en stichting schakel 025) en een niet begrote subsidie van € 100.000 in het kader van Impuls Jongerencultuur.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Cultuur
De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.
Erfgoed
Provincie Gelderland, provinciale en lokale erfgoedinstellingen of verenigingen en regiogemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’ 2021;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Kadernota Beeldende Kunst in de Openbare ruimte 2022;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, Transformatievoorstel Cultuurregio 025;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

Door de hoge inflatie en stijgende energieprijzen is de bestaanszekerheid in 2022 bij steeds meer Arnhemse huishoudens onder druk komen te staan. In oktober 2022 is de raad geïnformeerd over de Arnhemse aanpak energiecrisis. Deze aanpak richt zich op het ondersteunen van Arnhemse inwoners en bedrijven en het op peil houden van voorzieningen in de stad. Dit heeft geresulteerd in diverse acties en het vormgeven van nieuwe regelingen zoals een noodfonds voor ondernemers, maatwerk voor inwoners waarvoor de energietoeslag niet beschikbaar is, een extra Arnhemse wintertoeslag, verruiming van de Gelrepas en extra subsidies voor maatschappelijke instellingen. Daarnaast voeren we in Arnhem ook de rijksregeling Energietoeslag uit en zijn er verschillende projecten in de stad rond energie en duurzaamheid.

In deze tijd van stijgende (energie)lasten hebben we daarnaast ingezet op het voorkomen van schulden en op het zo snel mogelijk hulp bieden aan inwoners met (beginnende) geldzorgen. We hebben stevig gestuurd op het verbeteren van de dienstverlening door PLANgroep en zijn tegelijkertijd gestart met een onderzoek om taken rondom vroegsignalering en schulddienstverlening door de gemeente zelf te laten uitvoeren. Ook hebben we gericht ingezet op ondersteuning van gedupeerden van de Kinderopvangtoeslagschandaal. Zij kregen ondersteuning op meerdere vraagstukken die bij hen leefden, waarvan geldproblemen in veel gevallen een belangrijk issue is en zal blijven.

Naast aandacht voor bestaanszekerheid hebben we ook ingezet op een belangrijke motor voor een zeker bestaan: werk. In vergelijking met andere grote gemeenten heeft Arnhem goed gepresteerd in het verlagen van het aantal inwoners in de bijstand. Ook het percentage inwoners dat duurzaam uit de uitkering blijft ligt in 2022 hoog, namelijk op 95%. Dit betekent dat de inwoners die vanuit de bijstand werk vonden niet weer binnen een jaar opnieuw instroomden in de uitkering. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst in de vorm van een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk, zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. De arbeidsmarkt was in 2022 krap, dit heeft bijgedragen aan de omvang van het bestand. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van kansen voor onze inwoners. Daarom ondersteunen we hen lokaal en regionaal bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Deze krappe arbeidsmarkt biedt kansen om verdere stappen te maken richting een nog inclusievere arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100,0	101,5	98,4	91,6
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	67,8	67,6	69,0	68,3	71,3
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					
Personen met een bijstandsuitkering	801,1	768,0	842,7	797,4	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Er wordt op een goede manier samengewerkt tussen gemeente en onderwijspartners in de overgang van school naar werk. De regionale aanpak jeugdwerkloosheid is in uitvoering. Het Regionaal Mobiliteitsteam biedt net als de gemeente dienstverlening die gericht is op preventie van werkloosheid.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

Binnen het cluster Werk en Inkomen zijn afspraken over de inzet bij de overgang van school naar werk voor jongeren vanuit het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs. Binnen de regionale aanpak jeugdwerkloosheid zijn er verschillende projecten in uitvoering. Er zijn maatwerktrajecten ontwikkeld bij verschillende werkgevers voor jongeren waarbij leren en werken wordt gecombineerd. Daarnaast is er extra aandacht en langdurige begeleiding rondom de transitiemomenten van school naar werk en van werk naar werk voor jongeren in een kwetsbare positie. Verder worden er matchingstafels georganiseerd waarbij jongeren die de school verlaten en werkgevers aan elkaar worden verbonden. Er is een goede samenwerking gaande tussen de ketenpartners in de arbeidsmarktregio waarbij het belang voor de jongere voorop staat.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

Momenteel zitten we volop in de uitvoering van de nieuwe Wet inburgering, welke per 1 januari 2022 van kracht is geworden. De uitvoering van de wet is belegd bij Bureau Nieuwkomers (onderdeel van het cluster Werk en Inkomen). In het begin waren er enkele beleidskeuzes die nog door de ministerie moesten worden gemaakt, zoals voor de Leerbaarheidstoets. Daarom zijn we op enkele onderdelen, onder andere de Leefbaarheidstoets, iets later gestart.

Voor onze oudkomers zetten wij de incheckmethode in om de uitgangspositie te bepalen op de participatieladder. Hierdoor kunnen wij aan hen een passend aanbod doen op het gebied van participatie en/of hulpverlening. Momenteel zitten we in de implementatiefase van deze methode en worden alle regisseurs statushouders binnen Werk en Inkomen opgeleid om hiermee te kunnen werken.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

UWV, Sociale Verzekeringsbank (SVB) en Justitie blijven voor ons belangrijke vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. Daarom blijven we samenwerken in het kader van het wegnemen van belemmeringen zoals schulden, verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod en de toeleiding naar werk. Zo hebben de medewerkers van UWV een training gehad over het signaleren en bespreekbaar maken van geldzorgen en te adviseren over het gemeentelijke aanbod.

Het UWV is een belangrijke samenwerkingspartner in de arbeidsmarktregio. We werken intensief samen met het UWV voor een groep jongeren in kwetsbare positie met kortdurende WW en organiseren gezamenlijke kennisbijeenkomsten voor professionals over onder andere de banenafspraak en het doelgroepenregister, inzet loonkostensubsidie en beoordeling WAJONG.

Effectindicator		2018	2019	2020	2021	2022
Percentage werkloze jongeren		**3,0**	**3,0**	**3,0**	**3,0**	**3,0**
Eenheid:	Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron:	CBS (verplichte BBV-indicator)					
Instroompercentage bijstand			**2,4**	**2,0**	**2,0**	**2,2**
Eenheid:	Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron:	Divosa					
Werk met ondersteuning van loonkostensubsidie				**183**	**274**	**373**
Eenheid:	Aantal inwoners dat werkt met loonkostensubsidie					
Bron:	Administratie Werk en Inkomen					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en, indien hun situatie er om vraagt, perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk.

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Met de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en de gebiedsgerichte teams van Werk en Inkomen hebben we gewerkt aan de realisatie van zes gebiedsagenda's voor 2023. De inhoud van de agenda is gericht op de inhoudelijke problematiek van dit gebied rondom de aanpak van armoede, schulden en participatie. De sociale tafels worden benut om de maatschappelijke partners hierin te betrekken en gezamenlijke focus te creëren.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk			**8,5**	**6,9**	**7,7**

Eenheid: Percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: Administratie Werk en Inkomen

Perspectief bieden

De afgelopen periode is een grote krapte op de arbeidsmarkt ontstaan. Desondanks zijn er nog teveel mensen die er niet tussen komen en onnodig langs de kant staan. In deze veranderende omstandigheden zijn we samen met onze ketenpartners creatief op zoek naar de mogelijkheden en het benutten van kansen. We bieden Arnhemmers steeds meer perspectief door hen te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren. We doen dit door aanbodgericht te bemiddelen en door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk. Maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden via initiatieven als de Arnhemse Werkbrigade, zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen en mensen werkfit blijven.

Tijdens de coronacrisis zijn de inspanningen voor jongeren in kwetsbare posities geïntensiveerd. De samenwerking met ketenpartners is versterkt omdat de urgentie toenam. We hebben jongeren steeds beter vroeg in beeld en kunnen een sluitende route naar werk of vervolgopleiding ondersteunen en monitoren. We monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We werken intensief samen met het UWV voor een groep jongeren in kwetsbare positie met kortdurende WW. We pakken de jongeren preventief op en begeleiden hen naar werk. Daarnaast richten diverse projecten vanuit het werkinvesteringsfonds zich specifiek op jongeren.

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 zagen we na het vervallen van de coronamaatregelen en lockdowns de arbeidsmarkt behoorlijk aantrekken. Werkgelegenheid nam toe en daarmee ook de tekorten op personeel. Dit vraagt ook van de ketenpartners om een andere aanpak en strategie. De krapte op de arbeidsmarkt vraagt om een andere inzet van de instrumenten en meer maatwerk. Het Regionaal Mobiliteitsteam is opgezet en ondersteunt inwoners naar werk. Tegelijkertijd zien we dat werkgevers eerder bereid zijn om kansen te bieden aan doelgroepen die meer begeleiding en ondersteuning nodig hebben en open staan voor baancreatie. Samen met regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) hebben we ingezet op acties om de inzet van bestaande instrumenten te optimaliseren en maatwerk te kunnen bieden aan onze inwoners. Dit doen we door inzet van loonkostensubsidie en beschut werk, daar waar het passend is. We zetten in op kennisontwikkeling bij inwoners en nazorg om duurzame plaatsing en stabiliteit te borgen. Daarnaast kijken we ook naar mogelijkheden om aansluiting te vinden bij het gebiedsgericht werken door het ontwikkelen van basisbanen en ontwikkeltrajecten in de wijken.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Vanuit het cluster Werk en Inkomen werkten we in 2022 samen met onze ketenpartners aan verbetering van samenwerking binnen de keten. Hierdoor zijn we steeds beter in staat om regie te voeren op de keten. Dit doen we door informatie, ervaringen en kennis uit te wisselen over de verschillende trajecten. Door dit te doen faciliteren we, ook bij de ketenpartners, toeleiding naar trajecten voor de inwoner die passend is bij de individuele behoefte en ontwikkelmogelijkheden. In veel gevallen is dit maatwerk. We blijven inzetten op samen beslissen en zelfsturing bij het zetten van stappen op de participatieladder, op deze manier zijn we beter in staat om samen met de inwoner te beslissen welke route het meest passend is. Dit kan betekenen ontwikkeling naar werk, maar ook ontwikkeling naar maatschappelijke participatie.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Uitstroompercentage algemene bijstand	**2,0**	**2,6**	**2,0**	**2,4**	**2,7**

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

We blijven Arnhemse organisaties stimuleren om met diversiteit en inclusie aan de slag te gaan of waar dat al gebeurt te blijven doen. Vanuit programma Inclusie faciliteren we het Arnhems diversiteitswerk ‘Diversiteitsreis’. In dit netwerk wisselen organisaties kennis en ervaring uit op het gebied van diversiteit en inclusie. Vanuit het cluster Werk en Inkomen en samen met onze ketenpartners stimuleren we werkgevers om Participatiewet-instrumenten in te zetten om inwoners die al wat langer aan de kant staan mee te laten doen. We werken hierbij intensief samen met het Werkgevers Service Punt Midden Gelderland en Scalabor.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Het inclusief werkgeversnetwerk Midden-Gelderland Samen voor een Baan is een initiatief van de stichting Inclusief Midden-Gelderland, Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland, het UWV en Scalabor. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk. In 2022 organiseerde het netwerk diverse bijeenkomsten en kennislunches, verspreidde het nieuwsbrieven en publiceerde het een nieuwe uitgave van het magazine 'Inclusief'.

Herijking Social Return On Investment-aanpak (SROI)

In 2022 is het regionaal steunpunt social return via een pilot van start gegaan. De adviseurs vanuit het steunpunt ontzorgen de gemeenten in Midden Gelderland bij de uitvoering van de social returnverplichting zoals opgenomen in de gemeentelijke opdrachten. Op basis van de ervaringen van de pilot is besloten om door te gaan met het steunpunt. Het steunpunt wordt ondergebracht bij het WerkgeversServicePunt binnen de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein. Binnen de eigen organisatie blijven we het toepassen van social return stimuleren.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn, door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan. Zie voor de toelichting het programma Welzijn en Inclusie bij de inspanning 'Inclusieve organisatie'.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component					
Eenheid: Percentage					
Bron: Inkoopadministratie, indicator in ontwikkeling					

Samen sterk

Om de haalbaarheid en realiseerbaarheid van onze lokale doelen en ambities te vergroten, werken we samen. Dit doen we regionaal en waar nodig (boven)regionaal op thema’s die invloed hebben op het arbeidsmarktbeleid. Samenwerkingspartners zijn andere programma’s binnen de gemeente, werkgevers, werknemers, de provincie, onderwijs en regiogemeenten.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensieve samenwerking regionaal en bovenregionaal op het arbeidsmarktbeleid. Vanuit de Groene Metropool regio en The Economic Board is in 2022 een Human Capital Agenda opgesteld. Door te werken vanuit deze gezamenlijke agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Het doel is om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt waarbij vraag en aanbod goed op elkaar aansluit, zodat we de (economische) potentie van deze regio ten volle benutten. Binnen Arnhem concretiseren we dit in de Arnhemse Aanpak Krapte die in december 2022 door het college is vastgesteld.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De ambities van de gemeente Arnhem voor de stad zijn groot. We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering. Met onze netwerkpartners werken we in de arbeidsmarktregio samen op basis van een strategische agenda. Het afgelopen half jaar zijn er op verschillende onderdelen positieve resultaten geboekt.

Het regionaal mobiliteitsteam wordt, dankzij diverse voorlichtingssessies, steeds beter gevonden door inwoners en partners. Bij de provincie is in het kader van het Gelrepact een subsidie-aanvraag voor drie projecten ingediend. Eén van de aanvragen betreft een project om praktijkleren voor jongeren zonder startkwalificaties te stimuleren. Daarnaast zijn er een aantal kennisbijeenkomsten voor professionals in de regio georganiseerd. Op deze manier stimuleren we gezamenlijke kennisontwikkeling en het gebruik maken van elkaars kennis en expertise in de arbeidsmarktregio.

Door capaciteitsproblemen zijn enkele projecten niet volledig, moeilijk of niet van de grond gekomen en benutten we nog niet alle gerealiseerde middelen. De partners uit het Regionaal Werkbedrijf hebben afgesproken om in 2023 de strategische agenda te gaan herijken. Hierbij wordt gekeken naar de ambitie en de scope maar ook wat naar wat er nodig is om de agenda goed te kunnen uitvoeren.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Armoede en schulden voorkomen

In het afgelopen jaar hebben hoge (energie)kosten gezorgd voor veel extra geldzorgen. Deze bestaanszekerheidscrisis zal niet snel zijn opgelost en vraagt (onder andere) ook om een landelijke stijging van lonen en uitkeringen. Daarom hebben we in het afgelopen jaar extra ingezet op het zoveel mogelijk voorkomen van armoede en schulden en willen we onze inwoners met geldzorgen zo vroeg mogelijk adequate hulp bieden.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

Met het rapport duurzame aanpak van Kinderarmoede hebben we de activiteiten van kansrijk opgroeien geëvalueerd. De teams Leefomgeving hebben op basis van deze evaluatie hun kansrijk opgroei-programma bijgeschaafd met een diverser aanbod, waarbij kinderen activiteiten aangeboden krijgen die hun vaardigheden versterken. Daarnaast bleek dat er nog onvoldoende aanbod was voor 0 – 4 jarigen. Terwijl dit een cruciale periode is voor het aanleren van vaardigheden voor de rest van hun leven. Het aanbod voor deze leeftijdscategorie is in ontwikkeling. Verder is nog meer de samenwerking gezocht met 'kansrijke start'. Individuele samenwerking met organisaties om ouders sneller te bereiken en op weg te helpen wordt opgestart.

Vanuit het manifest kansrijk opgroeien, dat onder andere scholen en maatschappelijke organisaties geschreven hebben en aangeboden aan de gemeente, worden bijeenkomsten voor onder andere raadsleden georganiseerd om de verbinding tussen gemeente, maatschappelijke organisaties en scholen te verbeteren om armoede onder kinderen terug te dringen. Vanuit het beleidsterrein armoede wordt hier actief aan deelgenomen.

In 2022 is er samen met de cultuurorganisaties vanuit de Arnhem-Oost aanpak gestart met een inventarisatie om te kijken op welke manier we kansengelijkheid onder jongeren kunnen bewerkstelligen. De aansluiting bij de Arnhem-Oost aanpak en de pedagogische wijk wordt nog verder geconcretiseerd.
Met Stichting Leergeld ontwikkelen we een pilot om de ouders van kinderen met een goede begeleiding over te dragen naar de officiële hulpverlenende instanties. Dit doen we om naast materiële hulpverlening ook op een andere manier aan hun bestaanszekerheid te werken.

In 2021 is de nieuwe Gelrepas ingevoerd. Kinderen van 4 tot 18 jaar kregen een persoonlijk tegoed waarmee zij diverse activiteiten kunnen ondernemen. In 2022 is ook aan de kinderen van 0 tot 4 jaar een tegoed toegekend. Daarnaast biedt de Gelrepas in 2022 ook een tegoed voor schoolspullen en (sport)kleding voor kinderen. De ouders van deze kinderen hebben gebruik gemaakt van diverse activiteiten. Ook is kledingtegoed dat op de passen gezet is, veelvuldig gebruikt.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Op 1 augustus 2021 is de wetgeving over de vrijwillige ouderbijdrage aangescherpt. Kern van de wijziging: alle leerlingen moeten mee kunnen doen met activiteiten die de school organiseert, ook als ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet betalen. Scholen worden verplicht dit expliciet te vermelden in de schoolgids en het schoolplan. Dat betekent dat de kosten die ouders echt moeten maken zich beperken tot de zogenaamde categorie 2 kosten: kosten voor voorgeschreven persoonsgebonden materiaal dat langer dan een jaar mee gaat (bijvoorbeeld een atlas, een woordenboek, een agenda, een rekenmachine, schriften maar ook praktijkkleding). Mede naar aanleiding hiervan is de schoolkostenregeling die Arnhem had, gewijzigd. Vanaf het schooljaar 2022-2023 komt de gemeente ouders expliciet tegemoet in deze categorie 2 kosten via de Gelrepas. Kinderen en jongeren met een Gelrepas hebben op hun pas een apart persoonlijk schoolspullentegoed. Dit tegoed kunnen zij inzetten veelal bij de school of bij winkels die schoolspullen verkopen. Als onderdeel van de crisisaanpak bestaanszekerheid/ energiearmoede is dit tegoed eind vorig jaar verhoogd.

Doorgaande lijn preventief aanbod

Rijnstad werkt aan de preventieopdracht om financiële kennis en vaardigheden onder jongeren en organisaties te vergroten. Met als doel organisaties vaardig te maken in het signaleren van geldproblemen bij jongeren/gezinnen, het informeren over mogelijkheden voor hulp bij deze problemen en doorverwijzen naar de juiste partij in Arnhem. En voor de jongeren dat geldzorgen worden voorkomen. In 2022 zijn er acht trainingen Alert op Geldzorgen gegeven aan diverse organisaties in de stad om meer inzicht te krijgen in het signaleren van geldzorgen. Daarnaast zijn er vier nieuwsbrieven met thema's over financiën onder een groot aantal ketenpartners verspreid. Ook is in 2022 de Week van het Geld georganiseerd onder de scholen, waaraan drie scholen mee hebben gedaan. Naast gastlessen van de politie en burgemeester heeft ook influencer Défano Holwijn zijn bijdrage geleverd. Er is ook een 'schatkist' binnen het jeugdwerk van Rijnstad gelanceerd met daarin tools voor jeugdwerkers om geldzaken onder kinderen uit groep 4 t/m 8 bespreekbaar te maken. Daarnaast wordt door Rijnstad actief een overzicht van financieel preventieve activiteiten onder ketenpartners beheerd.

Bij de overgang van 18- naar 18+ verandert er veel in het (financiële) leven van een jongere. Om jongeren hier zo goed mogelijk op voor te bereiden is de lessenreeks 'Hoe word je rijk' van Money Start ingekocht en gegeven op zeven Arnhemse scholen in 2022. Het afgelopen jaar zijn circa 176 lessen gegeven aan leerlingen van het middelbare onderwijs, mbo-onderwijs en ISK. Deze lessen leren jongeren over de onderwerpen waarop zij, volgens een analyse met schuldhulpverleners, veelal schulden maken. De financiële vorming richt zich op wat de jongere moet regelen om niet in de schulden te komen na de 18e verjaardag. Het heeft als doel geldzorgen en schulden te voorkomen en zet in op een financieel gezonde toekomst. Voor het geven van de lessen zijn drie lokale professionals uit het Arnhemse werkveld getraind om de lessen uit te voeren. Daarnaast zijn ook twee lokale ervaringsdeskundige 'peer educators' opgeleid, die door hun levensverhaal te vertellen als rolmodel voor de klas staan en vragen kunnen beantwoorden. Ook wordt er samengewerkt met organisatie Opr€cht, door jongeren tijdens de les te vertellen over de mogelijkheden qua hulp bij schulden en het uitdelen van een flyer.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**5.200**	**5.000**	**5.100**	**4.700**	
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**3.000**	**3.000**	**3.000**	**3.000**	
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

Vanaf 2022 hebben we een vernieuwde structurele werkwijze voor vroegsignalering. Daarbij ondernemen we actie op alle signalen over betalingsachterstanden die we ontvangen van schuldeisers inzake energie, zorg, water en huur. Daarnaast neemt Arnhem deel aan een aantal landelijke experimenten inzake vroegsignalering zoals het signaleren van betalingsachterstanden bij hypotheekverstrekkers. We benaderen inwoners hierbij op de meest passende wijze (huisbezoek, telefonische benadering of via e-mail/brief). Daarnaast zetten we in op signalen vanuit de CAK-lijsten (zorgkostenachterstanden) en via aanwezigheid bij rolzittingen van de rechtbank en spreekuren op het Rijn IJssel. Via het cluster Werk en Inkomen hebben we eveneens inwoners met geldzorgen pro-actief benaderd. Inmiddels heeft Werk en Inkomen voor deze inwoners zelf een werkwijze ontwikkeld, waarmee zij veel inwoners bereiken.

Inzet inkomensondersteuning

In 2022 hebben we het mogelijk gemaakt dat kinderen met een Gelrepas in de leeftijd van 4 t/m 17 jaar een (sport)kledingtegoed kunnen aanvragen bij Stichting Leergeld dat als apart tegoed op de Gelrepas staat. Dit tegoed kan worden verzilverd bij diverse winkels. Eind 2022 is dit tegoed verhoogd naar aanleiding van de crisisaanpak bestaanszekerheid/energiearmoede. Ook is eind 2022 een tegoed beschikbaar gesteld voor de kinderen van 0 t/m 3 jaar. Daarnaast zijn ook de Gelrepastegoeden voor schoolspullen en peuteropvang verhoogd.

In 2022 is de Gelrepas geëvalueerd. Gekeken is naar de ervaringen van pashouders, van aanbieders van activiteiten en van enkele intermediairs. De evaluatie is in de afrondende fase. Het college gaat de raad in 2023 informeren over de uitkomsten en de adviezen voor verdere versterking van de Gelrepas naar aanleiding van deze evaluatie.

In 2022 is de vergroening van de bijzondere bijstand voorbereid. Dat betekent dat vanuit de bijzondere bijstand voor witgoed in het vervolg energiezuinig witgoed wordt vergoed.

Inzet energiearmoede

In 2022 is namens het Rijk de eenmalige Energietoeslag 2022 uitgevoerd. Aan nagenoeg de hele doelgroep van circa 15.000 Arnhemse huishoudens is de Energietoeslag van € 1.300 uitgekeerd. Deze is in het najaar 2022 verhoogd met € 250 per huishouden in het kader van de crisisaanpak bestaanszekerheid/energiearmoede. In november 2022 heeft het college besloten ook aan uitwonende Arnhemse studenten met een laag inkomen de energietoeslag open te stellen.

Naast de energietoeslag heeft het college een maatwerkvoorziening voor energiekosten opengesteld. Deze is bedoeld voor huishoudens die geen recht hebben op de eenmalige Energietoeslag 2022 maar wel in financiële problemen komen als gevolg van de hoge energiekosten. Ook huishoudens die ondanks de ontvangen energietoeslag alsnog financiële problemen ondervinden, kunnen hier een beroep op doen. Goed Geregeld Arnhem van Rijnstad voert de maatwerkvoorziening energiekosten uit.

Beter benutten van vindplaatsen

In het afgelopen jaar hebben we extra ingezet om onze inwoners met geldzorgen te vinden en hen zo snel mogelijk adequate hulp te bieden. Wij richtten ons hierbij zowel rechtstreeks op inwoners met geldzorgen als op onze ketenpartners om hen te informeren over ons hulpaanbod. Met bijvoorbeeld flyers die huis aan huis verspreid werden, met de Bespaarkrant, en met uitgebreide informatie via onze eigen mediakanalen. En daarnaast werken we met zoveel mogelijk ketenpartners samen om via hen onze inwoners te bereiken. We organiseerden meerdere bijeenkomsten voor ketenpartners om bij hen signalen over geldzorgen op te halen. Wij informeerden hen ook over de maatregelen (gericht op inkomensondersteuning en energiebesparing en verduurzaming) die de gemeente in het kader van de crisisaanpak bestaanszekerheid genomen heeft.
We blijven daarnaast aangesloten op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en zorgen ervoor dat het Goed Geregeld Arnhem Loket van Rijnstad nog beter bereikbaar is voor inwoners met financiële vragen en het aanvragen van bijvoorbeeld het Maatwerkbudget.

Huisvesting armoede-initiatieven

We zien de meerwaarde voor gezamenlijke huisvesting van partijen die zich inzetten voor huishoudens met een laag inkomen (zoals de Voedselbank, de Kledingbank, 2Switch, de Speelstoet, Spullenbanken). Helaas is hier dit jaar nog geen passende locatie voor gevonden. De middelen die hiertoe zijn bestemd in de begroting blijven beschikbaar. De gemeente blijft zich inzetten om maatschappelijke partners te ondersteunen bij het vinden van passende huisvesting.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen		**20,0**		**14,0**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken		**58,0**		**67,0**	
Eenheid: Percentage					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering		**72,0**	**59,0**	**68,0**	**74,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

Perspectief bieden bij geldzorgen blijft meer dan ooit belangrijk. Daarbij zetten we in op het doorbreken van (langdurige) armoede, en op adequate hulp bij schulden. Rondom armoede zetten we zowel in op het verbeteren van de (toegang tot) inkomensregelingen, als op het toegang geven tot hulpbronnen zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk. Voor kinderen die in armoede leven dragen we er zorg voor dat enerzijds hun ouders in hun bestaanszekerheid worden ondersteund, anderzijds dat zij hun vaardigheden op diverse terreinen ontwikkelen. Een belangrijke focus ligt op de allerkleinsten: 0 – 4 jaar. Rondom de schuldenaanpak hebben we nieuwe afspraken met de uitvoering gemaakt waardoor mensen met schulden sneller en beter geholpen worden. Daarnaast onderzoeken we welke taken we binnen de vroegsignalering en schulddienstverlening beter in eigen beheer kunnen gaan uitvoeren.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

Met de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en de gebiedsgerichte teams van Werk en Inkomen hebben we gewerkt aan de realisatie van zes gebiedsagenda's voor 2023. De inhoud van de agenda gericht is op de inhoudelijke problematiek van dit gebied rondom de aanpak van armoede, schulden en participatie. De sociale tafels worden benut om de maatschappelijke partners hierin te betrekken en gezamenlijke focus te creëren.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

We hebben een start gemaakt met een traject gericht op het optimaliseren van onze inzet als het gaat om inkomensondersteuning (meer bereik en gebruik, vereenvoudigen van de toegang, waar nodig meer effect op bestaanszekerheid). Hiertoe is een analyse gedaan naar de huidige situatie om inzicht te krijgen in het bereik, de toegankelijkheid en de effectiviteit van onze regelingen. Onderdeel van deze analyse is de Minimaeffectrapportage 2022 (Nibud), In maart 2023 wordt deze analyse wederom geactualiseerd omdat de situatie op dit moment continu verandert. Daarnaast is het CBS gevraagd het bereik en het gebruik van onze regelingen in beeld te brengen. Tenslotte is een onderzoek gestart naar de ervaringen van zowel de doelgroep als naar onze uitvoering van de regelingen. De totale analyse is in de afrondende fase. Mede op basis van deze analyse wordt in 2023 een plan opgesteld voor het versterken van ons vangnet, zodat onze inkomensondersteuning gericht is op perspectief en activering. Hierin zal expliciet aandacht zijn voor de ‘werkende armen’ (ook conform motie 20M344).

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

De aanpak mobility mentoring is doorontwikkeld naar een structurele werkwijze. De mobility mentoren zijn gepositioneerd bij de wijkteams. Omdat veel inwoners te maken hebben met financiële stress wordt naast mobility mentoring ook stresssensitief werken geïmplementeerd, bij de wijkteams en bij Werk en Inkomen. Door middel van het project ‘versterken stress-sensitieve dienstverlening’ is vanaf juli 2022 de doorontwikkeling van de huidige dienstverlening van Werk en Inkomen en de Sociale wijkteams voorbereid met onder andere een meting in hoeverre er nu al stress-sensitief gewerkt wordt. De uitkomsten van de meting worden gebruikt voor eventuele aanvullende opleidingen/instrumentaria.

Problematische schulden aanpakken

De problemen in de uitvoering van schulddienstverlening zijn aangepakt en er zijn nieuwe afspraken gemaakt voor een dienstverlening waarin stresssensitief werken en aansluiten bij het 'doen-vermogen' van de inwoner centraal staat en maatwerk mogelijk is. Daarnaast is eind 2022 het onderzoek gestart om taken rondom vroegsignalering en schulddienstverlening weer door de gemeente zelf te gaan uitvoeren. In dit onderzoek worden ook belangrijk landelijke ontwikkelingen in schulddienstverlening meegenomen. Ook zijn er stappen gezet in de aanpak in Arnhem-Oost om mensen met schulden op een innovatieve manier te helpen. Over deze aanpak zal in 2023 besluitvorming plaatsvinden.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal inwoners met financiële vragen		**1.346**	**849**	**785**	**700**
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening		**382**	**922**	**879**	**440**
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling			**36.000**	**25.600**	**36.300**
Eenheid: Schuld in euro's					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling			**13**	**12**	**14**
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Er zijn diverse instrumenten ontwikkeld en beschikbaar om duurzame uitstroom van onze inwoners te realiseren. De gebiedsteams Werk en Inkomen bieden ondersteuning bij de uitstroom naar betaald werk. Arnhem is trots op het hoge aantal personen dat duurzaam uitstroomt naar betaald werk. Personen die uitstromen bieden wij een nazorgtraject aan wat inhoudt dat onze inwoners zich altijd kunnen melden bij vragen. Ook wanneer zij geen bijstandsuitkering ontvangen. Dit traject richt zich op inkomensstabiliteit en bestaanszekerheid. Ook bieden we nazorg na een schulphulptraject via de Sociale wijkteams en blijft het mogelijk voor inwoners om gebruik te maken van Budget Ondersteuning op Maat (BooM).

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

Om duurzame uitstroom uit de bijstand te realiseren, laten wij zoals gezegd de inwoner niet los bij de stap naar betaald werk. In 2022 hebben we ingezet op doorontwikkeling van de nazorg. We kijken hierbij naar ondersteuning van de inwoner op maat. We doen dit door de inzet van WerkLoont waarmee duidelijkheid wordt geboden in het financieel effect dat mogelijk optreedt. Indien nodig wordt tijdelijk ondersteuning op maat aangeboden waarmee de stap naar betaald werk wordt vergemakkelijkt en nadelige inkomenseffecten zoveel mogelijk worden opgevangen.
Wij volgen de landelijke ontwikkelingen om het proces van verrekenen van inkomsten te verbeteren. Wij onderhouden nauwe contacten met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het inlichtingenbureau.

Nazorg na een schuldhulptraject

Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Nazorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij schakelen steunstructuur in (familie, vrienden en ketenpartners) als dat nodig is. We hebben in de nieuwe afspraken rondom schulddienstverlening een doorontwikkeling van de nazorg meegenomen. Daarnaast blijft het voor inwoners zonder schulden met een laag inkomen mogelijk om gebruik te maken van Budget Ondersteuning op Maat (BooM).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening		**180**	**333**	**385**	**398**

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

We hebben een monitor en ingebedde werkwijze in de organisatie die sturingsvragen van beleid, politiek en uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen kan beantwoorden. Een belangrijk punt was dat we meer inzicht wilden in de mogelijkheden van de inwoners in de bijstand. Daarnaast hebben we in 2022 meer informatie ontsloten over onze inkomensregelingen.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

De monitor is ingericht, een vast team van data-analisten en ontwikkelaars werkt wekelijks samen met beleid en uitvoering om steeds breder informatie te ontsluiten. Voor de regisseurs van het cluster Werk en Inkomen is er inmiddels ook een persoonlijk dashboard dat de eigen caseload en inspanningen daarop visualiseert. Zo'n dashboard is er ook per gebiedsteam. Dit ondersteunt de vertaling van de bestuurlijke doelen naar de uitvoering.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Op belangrijke indicatoren zoals gerealiseerde uitstroom naar werk, duurzame uitstroom of aantal inwoners dat werkt met ondersteuning zoals loonkostensubsidie, is stuurinformatie ontwikkeld. De belangrijkste indicatoren worden toegevoegd aan de Begroting of zijn terug te zien in de bestuursrapportage.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Lopende re-integratievoorzieningen	**71,9**	**75,9**	**73,6**		

Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar

Bron: BS- Participatiewet (verplichte BBV-indicator)

Kinderen in uitkeringsgezin	**11,0**	**11,0**	**10,0**	**10,0**

Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel (verplichte BBV-indicator)

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Maak 'Goed Geregeld' nog beter vindbaar (21M233)

Deze motie is actief uitgewerkt in onze voorlichtingscampagnes en in ons voorlichtingsmateriaal.

Te lage bijstand jongeren herstellen (21M241)

Er is een grondige analyse gedaan op de uitvoerbaarheid van de motie en dit jaar komen we met een voorstel bij de gemeenteraad.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	184.837	166.425	172.698	169.591	3.107
Baten	130.643	114.104	120.283	114.865	-5.418
Saldo lasten en baten	***-54.194***	***-52.320***	***-52.416***	***-54.726***	***-2.311***
Toevoegingen aan reserves	4.288	554	4.234	4.543	-310
Onttrekkingen aan reserves	10.118	1.516	6.994	6.994	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***5.830***	***962***	***2.761***	***2.451***	***-310***
Gerealiseerd resultaat	**-48.364**	**-51.358**	**-49.655**	**-52.275**	**-2.620**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	3.254	V			
Werk en Inkomen	4.385	V	Gebundelde uitkeringen BUIG (zie ook baten)	I	AR
Werk en Inkomen	150	V	Budgetten arbeidsmarktregio (zie ook baten en reserve)	I	AR
Werk en Inkomen	107	V	Impuls integraal werken (zie ook toevoeging reserve)	I	BR
Werk en Inkomen	-260	N	Budget sociale werkvoorziening (SW)	I	AR
Schulddienstverlening	-260	N	Extra inzet o.a. projectleiders, communicatieadviseur	I	AR
Schulddienstverlening	-418	N	Hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag	I	AR
Werk en Inkomen	-450	N	Voorziening spaarverlof & bovenwettelijk verlof	I	AR
Baten	-5.720	N			
Schulddienstverlening	504	V	Rijksvergoeding hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag	I	AR
Werk en Inkomen	-30	N	Budgetten arbeidsmarktregio (zie ook lasten en reserve)	I	AR
Werk en Inkomen	-6.194	N	Gebundelde uitkeringen BUIG (zie ook lasten)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-227	N			
Werk en Inkomen	-107	N	Impuls integraal werken (zie ook lasten)	I	BR
Werk en Inkomen	-120	N	Budgetten arbeidsmarktregio (zie ook lasten en baten)	I	AR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Gebundelde uitkering (BUIG)
De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door conform vastgestelde methodiek de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Het daadwerkelijke tekort is uitgekomen op € 5,0 miljoen. Dat is € 1,8 miljoen nadeliger dan begroot. Ruim € 1,0 miljoen van dit verschil heeft te maken met de inzet van loonkostensubsidie (LKS). Door de nieuwe systematiek die sinds dit jaar geldt, wordt het budget voor LKS gebaseerd op de realisatie van het voorafgaande jaar, in 2023 verwachten we daarom een hoger budget. De landelijke ontwikkeling, op basis van de landelijke realisatiecijfers over 2022, wordt in de loop van 2023 bekend (mei/juni). Dan kan het resultaat over 2022 vergeleken worden met de landelijke lijn.

Budgetten arbeidsmarktregio
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het Rijk voor participatie met een specifiek bestedingsdoel. Over de inzet van de middelen vindt regionale afstemming plaats, dit gebeurt via het Regionaal Werkbedrijf. Nu bij de jaarrekening maken we de balans op van alle projecten en bijbehorende middelen. Een deel van de middelen, € 3.285.000 hevelen we over naar 2023, overeenkomstig de nota budgetoverhevelingen en conform de regionale aanpak jeugdwerkloosheid. Daarnaast is in 2022 een voordeel op de lasten ontstaan van in totaal € 150.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door minder uitgaven voor diverse subsidies zoals Werken aan Werk, anderzijds door minder uitgaven voor onlangs nieuw opgestarte projecten zoals 'Dichterbij dan je denkt'. Hier staat een hogere toevoeging aan de reserves tegenover. Per saldo is het effect nihil.

Impuls integraal werken
Door het Rijk is in 2022 € 510.000 en in 2023 € 40.000 voor 3 jaar beschikbaar gesteld. Met deze middelen kan een impuls gegeven worden aan het verbeteren van de integrale dienstverlening en de aanpak van meervoudige problematiek binnen het sociaal domein. Afgelopen jaar is een deel van dit budget ingezet voor versterken van de samenwerking in de wijken tussen de teams Leefomgeving, de Sociale wijkteams en de gebiedsteams Werk en Inkomen. Er wordt € 457.000 overgeheveld naar 2023. Dat is € 107.000 meer dan bij de nota budgetoverheveling was verwacht. Het budget zal worden besteed aan de verdere ontwikkeling van de gebiedsagenda's en de voorbereiding voor het wetsvoorstel Wet aanpak meervoudige problematiek Sociaal domein (WAMS).

Budget sociale werkvoorziening
De lasten voor uitvoering van de wet Sociale Werkvoorziening (SW) zijn binnen het programma Participatie € 260.000 hoger uitgekomen dan was begroot. Bij de septembercirculaire is het SW-budget vanuit het rijk bijgesteld. Hierdoor is een voordeel ontstaan binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën van € 200.000. Per saldo is het effect gemeentebreed € 60.000 nadelig.

Extra inzet capaciteit (Schulddienstverlening) en hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag
Er is extra capaciteit ingezet voor projectmanagement, -ondersteuning en communicatie. Voor het ondersteunen van gedupeerden van de Kinderopvangtoeslag zijn kosten gemaakt voor een projectleider, meldpunt en directe hulp. Deze kosten worden vergoed door het Rijk.

Voorziening spaarverlof en bovenwettelijk verlof
Medewerkers kunnen sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (BBV). Dit leidt binnen programma S06 tot een overschrijding van € 450.000.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;

- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet altijd of volledig kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken, formeel en informeel, zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van voor corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	835	887	847	713	723

Eenheid: Gemiddelde zorgkosten in euro per inwoner

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker is geworden wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zorgaanbieders zijn via de inkoop en met hogere kwaliteitseisen opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te verlenen. Binnen deze nieuwe kaders werken Sociale wijkteams en aanbieders samen om passende zorg te verlenen, waardoor kwetsbare inwoners ondersteund worden om zo zelfstandig en zo thuis mogelijk te kunnen leven. Vanuit de inwonerservaringsonderzoeken blijkt dat deze zorg helpt om inwoners zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren en dat de ingezette zorg goed gewaardeerd wordt.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

Bij de inzet van passende zorg wordt beter gekeken of deze er toe leidt dat de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en beleidsregels staat deze aanpak centraal. Er zijn pilots gestart waarbij de Sociale wijkteams zelf meer begeleiding bieden. Hierdoor wordt deze begeleiding niet versnipperd over verschillende aanbieders. De gedachte hierachter is dat wijkcoaches meer kennis hebben van de sociale netwerken en algemene voorzieningen in de eigen wijk en de inwoner direct kunnen helpen, zonder hiervoor een aanbieder in te schakelen. In 2022 zijn de pilots in Malburgen en Schuytgraaf voor de jeugdzorg en in Spijkerkwartier en Kronenburg voor de Wmo voortgezet. In 2023 zullen deze pilots worden geëvalueerd waarna wordt besloten over de voortgang.

Daarnaast wordt in complexe (veelal multiprobleem-)situaties samen met het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) de doorbraakmethode toegepast. Waar nodig wordt via onorthodoxe maatwerkoplossingen ervoor gezorgd dat inwoners weer stappen kunnen zetten in hun ontwikkeling. We doen ervaring op met deze aanpak en hebben inmiddels veel inwoners geholpen. De kennis over de doorbraakmethode wordt door het IPW overgebracht naar onze Sociale wijkteams. Een speciaal team wijkcoaches zal vanaf 2023 deze doorbraakmethode gaan uitvoeren.

Ook hebben we dit jaar Arnhemmers ondersteund die door fysieke beperkingen hinder ondervonden in het leiden van een zelfstandig leven. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een hulpmiddel, een aanpassing aan hun woning of het bieden van ondersteuning/advisering aan inwoners die willen doorstromen naar een andere woning die beter past bij hun (fysieke) gezondheid.

We versterken de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn in 2020 ingevoerd en zijn in 2022 geëvalueerd. Begin 2023 wordt de raad hierover geïnformeerd. Sociale wijkteams gebruiken deze beleidsregels om te bepalen welke zorg passend is voor inwoners. Ook zijn nieuwe aanbestedingseisen opgesteld voor aanbieders over de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg. In periodieke contractgesprekken wordt besproken welke verbeteringen aanbieders hierin kunnen aanbrengen. Wij voeren deze gesprekken samen met de regionale inkooporganisatie. De Sociale wijkteams worden ondersteund in de zorgtoewijzing. Door gezamenlijk te kijken naar ontwikkelingen in de zorg, via een verbeterde Zorgmonitor, kunnen patronen en trends worden herkend. Deze Zorgmonitor vormt de basis voor de periodieke bestuursrapportage.

In 2022 hebben de Sociale wijkteams in afstemming met de gemeente Arnhem een aanpassing van de organisatie doorgevoerd. Naast Sociale wijkteams met generalistische wijkcoaches zijn stadsteams ingesteld. De coaches in deze stadsteams werken aan de uitvoering en toewijzing van een aantal specifieke zorgtaken. Er zijn stadsteams op het gebied van Wonen-rollen-vervoer-huishoudelijke ondersteuning, onderwijs; veiligheid en beschermd wonen. Daarnaast is de aansturing van de Sociale wijkteams vereenvoudigd door het aanstellen van één directeur/bestuurder die leiding geeft aan een aantal teamleiders.

We sturen op kwaliteit en resultaat

Per 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan. Daarbij zijn alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen met als gevolg dat het aantal gecontracteerde aanbieders sterk is verminderd. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen verduidelijkt en aangescherpt. Via periodieke contractgesprekken monitoren we of aanbieders hieraan voldoen en zo nodig spreken we hen hierop aan. We blijven kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uitvoeren, zowel door de VGGM (kwaliteit) als door onze afdeling Handhaving. Daarbij werken we niet alleen signaalgestuurd, maar voeren we ook steekproefsgewijze controles uit en analyses van de jaarrekeningen en andere financiële gegevens. In de raadsbrief van 9 november 2021 is uitgebreid gerapporteerd over het intensiveren van het toezicht op de kwaliteit en rechtmatigheid van de Wmo- en jeugdzorg. In de bestuursrapportage is informatie te vinden over de uitgevoerde kwaliteits- en rechtmatigheidsonderzoeken en het totale bedrag aan onrechtmatig gedeclareerde zorg dat wordt teruggevorderd bij aanbieders.

Naar aanleiding van de evaluatie PGB-beleid (Persoonsgebonden budget) hebben we enkele aanbevelingen doorgevoerd. Zo hebben we de communicatie rondom PGB voor de inwoner duidelijker en begrijpelijker gemaakt door deze op een centrale plek op de website van de Sociale wijkteams beschikbaar te maken. Het Sociaal wijkteam informeert actief de inwoner over cliëntondersteuning door Per Saldo of Zorgbelang. Daarnaast wordt de informatie over PGB ook schriftelijk beschikbaar gesteld. De lokale toegang wordt uitgerust met relevante handreikingen en richtlijnen met betrekking tot PGB. Een andere uitwerking van deze evaluatie is de structurele monitoring van ervaringen van inwoners bij PGB. PGB is een onderdeel van het jaarlijkse inwonerervaringsonderzoek. De aanbevelingen ten aanzien van de beleidsregels PGB op informele zorg zijn onderzocht en daar waar wenselijk zijn betere handvatten ontwikkeld.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Gemeente en Sociale wijkteams werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) en bekijken of er aanleiding is om maatregelen te nemen. Daarbij wordt ook gekeken naar ontwikkelingen en resultaten in de wijk en de stad.
In 2022 zijn de beleidsregels geëvalueerd en is vanuit verschillende perspectieven bekeken of passende zorg wordt ingezet. Ook is het inwonerservaringsonderzoek uitgevoerd. Begin 2023 wordt de raad over deze onderzoeken geïnformeerd.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

Het ontschotten van zorgsystemen en het verkrijgen van toereikende rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en de G40. In 2020 bleek uit onderzoek van het AEF dat de rijksmiddelen voor jeugdzorg tekortschoten en gemeenten structureel extra middelen zouden moeten krijgen om de jeugdzorg goed uit te kunnen voeren. Dit werd bevestigd door een bindende uitspraak van een commissie van wijzen die hiervoor door het Rijk en de VNG is ingesteld.
Op basis daarvan heeft het Rijk voor de jaren 2021, 2022 en 2023 inmiddels extra middelen toegekend en voor latere jaren wordt verwacht dat het nieuwe kabinet nog extra middelen beschikbaar zal stellen. Ondertussen is in het kader van de hervomingsagenda door het Rijk en VNG gewerkt aan het ontwerpen en toetsen van mogelijk kostenbesparende maatregelen in de jeugdzorg. De rijksmiddelen zullen daarop in de komende jaren worden aangepast.

Het zorglandschap is nog steeds versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet Langdurige Zorg, waarbij in de jeugdzorg een discussie gaande is over verdere regionalisering van een deel van de taken. Via het ontwikkelen van een Norm voor opdrachtgeverschap zijn we bezig om tot een werkbare aanpak te komen. Inmiddels is de Regiovisie samenwerking en opdrachtgeverschap Jeugd, Wmo en Beschermd wonen in Centraal-Gelderland vastgesteld.
Het nieuwe verdeelmodel voor beschermd wonen is opnieuw met een jaar uitgesteld. Het wetsvoorstel woonplaatsbeginsel (en de daarmee gepaard gaande financiële doordecentralisatie) wordt momenteel door het Rijk voorbereid en het streven is om met ingang van 1 januari 2024 te starten met de invoering van het nieuwe verdeelmodel. De verwachting is dat met de meicirculaire 2023 de financiële effecten voor alle gemeenten zichtbaar worden.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning			**79,0**	**73,0**	**82,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis	**40,0**	**41,0**	**47,0**	**50,0**	**51,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch	**49,0**	**44,0**	**31,0**	**29,0**	**32,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	**11,0**	**15,0**	**22,0**	**21,0**	**17,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	**81,0**	**84,0**	**65,0**	**43,0**	**34,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	**19,0**	**16,0**	**35,0**	**57,0**	**66,0**
Eenheid: Percentage					
Bron: Gemeente Arnhem					

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samengewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom naar een vorm van betaald werk. Met de introductie van de basisbanen is er een extra mogelijkheid gekomen om de stap van activerend werk naar betaald werk te maken. Bij de inwoners waarbij doorstroom of uitstroom niet mogelijk is gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie: meedoen naar vermogen. Er is voldoende passend aanbod.

Een rendementsmeting Activerend Werk (AW) laat zien dat deelnemers van een traject Activerend Werk (zowel nieuwe als die al bezig waren met Activerend Werk) in één jaar tijd gemiddeld 1, 2 trede zijn gestegen op de participatieladder. En van deze groep is 16% begeleid naar een vorm van betaald werk. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk aan het dalen. Gezien de huidige krappe arbeidsmarkt zijn er meer kansen op betaald werk. Er wordt actief ingezet om inwoners vanuit Activerend Werktrajecten door te laten stromen naar een vorm van betaald werk. Hiervoor wordt intensief samen gewerkt met diverse organisaties in de participatieketen. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt op het grensvlak Onderwijs en Activerend werk om kwetsbare jongeren de juiste ondersteuning te bieden in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement	**49,0**	**45,0**	**42,0**	**51,0**	**55,0**

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

- We hebben afspraken over de inzet van Jeugdhulp Binnen Onderwijs (JBO). Deze afspraken zijn opgesteld in afstemming met de Samenwerkingsverbanden voor Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs. We onderzoeken of het nodig is om hierover beleidsregels voor de Sociale wijkteams op te stellen.
- We zijn een regionaal project gestart om de inzet van jeugdhulp op Lichtenbeek (speciaal onderwijs) op een andere manier te organiseren. Door de hoeveelheid individuele hulp per leerling is het te druk in de klas. Het doel van het project is om de inzet van JBO efficiënter en effectiever te organiseren, zodat kinderen zich beter kunnen ontwikkelen.
- Mede naar aanleiding van agenderingsverzoeken over hoogbegaafdheid onderzoeken we of meer/ander aanbod nodig is voor hoogbegaafde kinderen. Dit doen we in nauwe samenwerking met het onderwijs.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, of bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, dan zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg in.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

- Sinds de lancering van het Digitaal Scheidingsloket op 1 maart 2021 hebben 277 inwoners en professionals in de regio Centraal Gelderland eens of vaker contact gehad met het loket om vragen te stellen of hulp te krijgen. Door vroegtijdig informatie en hulp te bieden proberen we om complexe scheidingen (en daarmee inzet van jeugdbescherming of andere vormen van jeugdzorg) te voorkomen.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen. De evaluatie over kalenderjaar 2021 laat zien dat door de inzet van VAV bij 16 gezinnen zwaardere vormen van zorg en uithuisplaatsingen worden voorkomen. Naast de mooie maatschappelijke resultaten brengt dit een financiële besparing van €382.320 met zich mee in kalenderjaar 2021. Om die reden wordt team VAV uitgebreid met 4 fte zodat in totaal 25 gezinnen kunnen worden geholpen.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. We boeken resultaat met de maatregelen die de inzet van jeugdbescherming en verblijf moeten voorkomen. Het verbeteren en versnellen van het veiligheidsnetwerk vergt een lange adem. We hebben in het afgelopen half jaar stappen gezet in de samenwerking tussen de jeugdbescherming en de lokale toegang.
- We versnellen en verbeteren het veiligheidsnetwerk: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen. De afspraken vanuit de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming zijn op 1 april 2022 doorgevoerd, waardoor de samenwerking een nieuwe impuls heeft gekregen. Een projectleider is gestart om een toekomsttuin voor kind- en gezinsbescherming in de regio voor te bereiden. Daarnaast hebben we aan Veilig Thuis de opdracht gegeven om de naamsbekendheid en het imago van Veilig Thuis te verbeteren, zodat professionals en inwoners beter de routes begrijpen en weten wat ze van Veilig Thuis mogen verwachten bij een adviesvraag of melding.
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een onveilige situatie. Het Regionaal Expert Team (RET) ondersteunt bij het bepalen en tijdig inzetten van passende jeugdhulp en het aanbieden van ambulante alternatieven voor verblijf. Met dit regionale overleg doen we er alles aan om uithuisplaatsing te voorkomen en zetten we in op betere uitstroom uit de jeugdzorg. In de eerste helft 2022 zijn in het RET 49 jeugdigen besproken, waarvan 19 uit Arnhem. Voor deze jeugdigen is een verklarende analyse gemaakt, multidisciplinair overleg georganiseerd, procesregie gevoerd en passende zorg georganiseerd Daarnaast helpt het RET verwijzers vanuit Sociale wijkteams en jeugdbescherming om de juiste stappen naar tijdig passende hulp te kunnen zetten. Om sneller een passende verblijfsplek voor jeugdigen te organiseren wordt in 2023 de 'Samenwerkende Voordeuren' opgezet waarbij een jeugdige op één plek wordt aangemeld waarna in samenwerking met het RET en zorgaanbieders een verblijfsplek wordt gerealiseerd. Deze ontwikkeling sluit aan bij de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming en het RET.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten gezinsvormen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf. In samenwerking met de pleegzorgaanbieders en Steunouder Arnhem is een regionaal campagneplan opgesteld dat in 2022 is uitgevoerd. Met als doel het werven van meer pleegouders en steunouders, zodat kinderen in onveiligheid zo thuis mogelijk kunnen opgroeien.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

In 2022 waren onze prioriteiten: 1) meer inzetten op vroegsignalering, 2) Huiselijk geweld duurzaam stoppen en oplossen, en 3) aandacht voor specifieke doelgroepen. Dit zijn ook onze prioriteiten in 2023. We hebben vorig jaar ingezet op:

- Preventie door middel van webinars, trainingen, leersessies en netwerkbijeenkomsten over alle thema's huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM).
- Daarnaast hebben we een start gemaakt met de ontwikkeling jeugd & gezinsbescherming met onze collega's jeugd en de regiogemeenten.
- We hebben extra aandacht besteed aan de bijzondere doelgroepen zoals; ouderen onder andere op de landelijke dag tegen ouderenmishandeling en slachtoffers eergerelateerd geweld en schadelijke traditionele praktijken (door middel van leertafels).
- In de week tegen kindermishandeling hebben we aan alle primair onderwijsscholen in Arnhem een toolbox HGKM uitgereikt. Hierin zitten lessen waarin op laagdrempelige wijze HGKM besproken kan worden.
- MDA++ (Multidisciplinaire Aanpak) is verder doorontwikkeld en is daarmee nog meer maatwerk, passend bij de cliënt/ doelgroep geworden.
- We sluiten actief aan bij de ontwikkeling Drakentemmers, trauma en hechtingsbehandeling voor personen en kinderen die te maken hebben gehad met HGKM.
- En we hebben bijgedragen aan de doorontwikkeling van het regionaal netwerk Zorg en straf.

We hebben de samenwerking met Veilig Thuis, Moviera en het Sociaal wijkteam en onze regiogemeenten versterkt en hebben een bijdrage geleverd aan het versterken van de ketensamenwerking rondom de aanpak HGKM.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen	**401**	**427**	**395**	**382**	**453**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf	**571**	**610**	**563**	**512**	**608**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

- In het afgelopen jaar zijn veel inspanningen geleverd om kinderen zo dichtbij huis mogelijk ondersteuning te bieden als zij vastlopen in hun ontwikkeling.
- In de wijken Malburgen en Schuytgraaf bieden wijkcoaches in een pilot zelf begeleiding aan gezinnen en kinderen. Hierdoor organiseren we de hulp dichtbij in de omgeving van het gezin. Uit de eerste resultaten van deze pilot is gebleken dat gemiddeld 15% van de kinderen en hun ouders begeleid worden door de wijkcoach. In het eerste kwartaal van 2023 beslist het college over het al dan niet voorzetten van de werkwijze uit deze pilot.
- Het aantal huisartspraktijken dat samenwerkt met een Praktijkondersteuner Jeugd is inmiddels uitgebreid tot 12 groepspraktijken met 30 praktijkhouders. 27 procent van de kinderen die bij de Praktijkondersteuner kwam werd verwezen naar specialistische zorg. De rest van de kinderen (73 procent) is geholpen door de praktijkondersteuner of is doorverwezen naar een algemene voorziening.
- De zorgaccounthouder is in februari 2022 gestart met als doel bemiddelen bij de zorgvraag van kinderen op de wachtlijst (behandeling/GGZ), zodat zij sneller kunnen starten met hun zorgtraject. Vanaf februari 2022 is in ongeveer 30 casussen bemiddeld. In veel casussen hebben wij een alternatief aanbod beschikbaar waar geen wachtlijst is of waar de wachtlijst korter is. Daarnaast gaat de zorgaccounthouder zich ook richten op bemiddelingsvragen omtrent uitstroom bij de aanbieders. Door uitstroom uit behandeling te realiseren, ontstaat plek om kinderen die op de wachtlijst staan te helpen. De zorgaccounthouder heeft vanaf februari 2022 tot en met december 2022 80 aanvragen om bemiddeling in behandeling genomen. Bemiddelingen waren vrijwel in alle gevallen succesvol: er kon een alternatief worden aangeboden met een kortere wachttijd en in een groot aantal bemiddelingen kon een lichtere vorm van behandeling worden ingezet bij alternatieve aanbieders. Dit heeft tot gevolg dat kinderen die direct hulp nodig hebben deze ook kunnen ontvangen. In 80% van de aanvragen is het kind gestart bij een alternatieve aanbieder. In de overige gevallen geven ouders vaak de voorkeur aan een grotere aanbieder (met een langere wachtlijst).
- In februari 2022 hebben we samen met vier zorgaanbieders bijeenkomsten ontwikkeld voor ouders en hun kinderen die op de wachtlijst staan. Tot op heden zijn er nog geen aanmeldingen. Eén aanbieder biedt deze groepsbijeenkomsten standaard aan bij de aanmelding van de jeugdigen.
- Samen met de wijkteams hebben we een aantal acties ondernomen met als doel inzet van de juiste wet (Jeugdwet, Verlengde Jeugdwet of Wet Langdurige Zorg). We hebben ruim 40 casussen onder de loep genomen waar bij 20 casussen bleek dat een andere wet toegepast moest worden. Verder hebben we ingezet op deskundigheidsbevordering van de Sociale wijkteams over inzet van de Jeugdwet.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

Wij zijn nog niet gestart met wijknetwerken van wijkgerichte jeugdhulpaanbieders. Bij de evaluatie van de pilot begeleiden door wijkcoaches zelf kijken we of en hoe we deze netwerken vorm kunnen gaan geven. Wel verwachten wij van de jeugdhulpaanbieders dat zij de wijken kennen en samenwerken met professionals in de wijken.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing	**5.048**	**5.339**	**5.148**	**5.030**	**5.224**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing	**467**	**678**	**608**	**526**	**515**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA	**90**	**105**	**117**	**113**	**113**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar	**115**	**123**	**131**	**122**	**119**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen	**132**	**156**	**162**	**146**	**146**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost	**124**	**138**	**136**	**124**	**129**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West	**139**	**172**	**179**	**152**	**143**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf	**105**	**104**	**121**	**113**	**119**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld	**142**	**154**	**159**	**143**	**147**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR	**138**	**151**	**148**	**121**	**132**
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Effectindicator	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf	**1.071**	**1.013**	**960**	**605**	**452**
Eenheid: Aantal. NB. m.i.v. 2021 is een groot aantal inwoners vanuit Beschermd Wonen overgeheveld naar de Wet langdurige zorg.					
Bron: Gemeente Arnhem					

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

Zie de toelichting bij de inspanning hieronder 'We koppelen zorg(behoeften) aan wonen'.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

In nauwe samenwerking met vier woningbouwcorporaties stromen iedere maand cliënten uit naar een zelfstandige woning. Deze zogenaamde convenantroute is speciaal bedoeld voor cliënten in beschermd wonen of de maatschappelijke opvang, die klaar zijn voor een volgende stap, maar via de reguliere routes niet aan een woning kunnen komen.
In 2022 zijn 59 aanvragen behandeld:

- 40 akkoord;
- 15 afgewezen;
- 1 door zorgorganisatie ingetrokken;
- 3 aangehouden voor een later moment.

De druk op de convenantroute is verder toegenomen doordat cliënten die vanuit intramurale zorg uit wensen te stromen moeilijk via de reguliere routes aan een woning kunnen komen. Naast de aanvragen vanuit beschermd wonen ontvangen we ook aanvragen vanuit de WLZ, ouder-kindhuizen en de instellingen voor jeugdzorg. Vooral deze laatste groep zorgt voor complexe aanvragen omdat er te weinig geschikte woningen zijn. De vraag naar kamerwoningen en goedkope eenpersoonswoningen (zoals studio's) is veel groter dan het aanbod.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

Bij het meldpunt woonoverlast kan ook zorggerelateerde overlast worden gemeld. Als er meldingen zijn, worden deze met de betreffende zorgaanbieder besproken om passende maatregelen te treffen.
In 2020 is het casusoverleg 'complexe casuïstiek beschermd wonen' gestart en is een werkwijze afgesproken. Naast de primaire bedoeling, het invullen van de zorg voor mensen met een intensieve en complexe zorgvraag, heeft het meerwaarde voor aanbieders, doordat zij meer onderling afstemmen.
Regelmatig vindt afstemming over zorgoverlast plaats tussen de gemeente, het Zorgkantoor en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Hierbij worden signalen van zorgoverlast gedeeld met het verzoek deze op te pakken om maatregelen te laten treffen.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

De gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland, inclusief Arnhem, sturen samen de Inkooporganisatie op deze transformatie, waarbij een belangrijke ontwikkelopdracht bij de gecontracteerde zorgaanbieders ligt. De eerste slag hierin is gemaakt met de nieuwe inkoopronde die is ingegaan op 1-7-2020. Met de recente contractverlenging van de aanbieders voor beschermd wonen is een tweede slag gemaakt door diverse verbeteringen in de producten door te voeren. Daarnaast werkt iedere gemeente aan de lokale basisinfrastructuur, zorgt voor voldoende geschikte woningen om de doorstroom mogelijk te maken en stimuleert wooninnovatie: voldoende diversiteit aan woonvoorzieningen die niet locatie-gebonden zijn (wonen-zorg losgekoppeld). In de praktijk is het 'omklappen' van woningen nog niet altijd mogelijk en moet de inwoner bij afschaling verhuizen. Voldoende geschikte woningen en een gevarieerd aanbod in Arnhem en de regio zijn hiervoor noodzakelijk. Dit blijft een belangrijk aandachts- en ontwikkelpunt de komende jaren en is een belangrijk onderdeel van de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

De Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) biedt verspreid over de stad de voorziening ‘buurtcirkels’ aan. Hier kunnen zorgcliënten elkaar ontmoeten en elkaar ondersteunen in de problemen waar zij in het dagelijks leven tegenaan lopen. De gesprekken vinden plaats onder supervisie van een zorgprofessional. Door de buurtcirkels wordt de zelf- en samenredzaamheid vergroot en wordt bijgedragen aan een verantwoorde afschaling van zorg met een verkleinde kans op terugval. In 2022/2023 zetten we in op een doorontwikkeling van de buurtcirkels door samenwerking met partijen in de welzijnssector te verstevigen.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Vanaf 1-1-2022 is gestart met de inhoudelijke doordecentralisatie van Beschermd Wonen. Dit houdt in dat alle gemeenten zich volledig gaan inzetten om voor hun eigen inwoners beschermd wonen te bieden. Hiervoor worden regionale samenwerkingsafspraken gemaakt. Deze afspraken zijn onder andere vastgelegd in de Kadernota (de vervolgkoers op het Transformatieplan). Daarnaast wordt gewerkt aan een regionaal en lokale uitvoeringsplannen.
De financiële doordecentralisatie is echter opnieuw uitgesteld. De verwachting is dat deze met ingang van 1-1-2024 plaatsvindt (invoering van het woonplaatsbeginsel en objectief verdeelmodel). Vanaf dat moment zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor de eigen inwoners die (nieuw) willen instromen in beschermd wonen en ontvangt elke gemeente de bijbehorende middelen.
Deze verdeling van middelen vindt geleidelijk plaats. Als centrumgemeente Arnhem ontvangen wij nu nog alle middelen maar dat wordt straks verdeeld over de regiogemeenten. Bovendien gaat dat met gepaard met een vermindering van het huidig budget. De financiële afspraken met de regiogemeenten voor de komende jaren moeten nog worden gemaakt. Er wordt toegewerkt naar een convenant waarin afspraken worden vastgelegd over de financiën, de regionale besluitvorming hierover, de toegang, contractering, toezicht, de lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken. Hiermee geven we invulling aan de van rijkswege vastgelegde Norm voor Opdrachtgeverschap voor Beschermd Wonen.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2021 is bemoeizorg in de gemeente Arnhem uitgebreid. Naast de al bestaande mogelijkheden die de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) biedt voor (dreigend) dak- en thuislozen, zijn het Leger des Heils en Siza gestart met bemoeizorg voor een bredere doelgroep. We zijn aan het onderzoeken of we deze vormen van bemoeizorg kunnen samenvoegen tot een breed bemoeizorgteam. De pilot 'Welkom in je wijk!' is afgerond. De bewustwordingsbijeenkomsten van deze pilot, hadden tot doel stigma van onbegrepen gedrag tegen te gaan en buurtbewoners meer begrip voor psychische kwetsbaarheden te geven. Er zijn weinig mensen bereikt met deze bewustwordingsbijeenkomsten, wellicht mede door de coronacrisis.
De pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' is in oktober 2021 van start gegaan. De partners hebben met elkaar afgesproken gedurende 2022 deze pilot door te laten lopen. Eind 2022 is een evaluatie geweest. Daaruit blijkt dat er nauwelijks gebruik is gemaakt van het noodbed. In 2023 wordt met de partners onderzocht of de pilot in gewijzigde vorm voortgezet kan worden.
Onze bestuurders hebben op landelijk niveau aandacht gevraagd voor de uitvoeringsproblemen die we tegen komen in de Wet zorg en dwang. Met onze partners voeren we overleg om op lokaal en regionaal niveau tot verbeteringen te komen in de uitvoering van deze wet.
Met politie, VGGM, Sociaal wijkteam en de Overlast en Zorgoverleg-coördinatoren en IrisZorg werken we preventiever, door politiemeldingen over verward gedrag (waarbij geen strafbare feiten zijn gepleegd) te laten landen in het sociaal domein. Doordat de meldingen bekend zijn bij zorgpartners, kan zorg worden geïntensiveerd. Waar geen zorg wordt geboden kan onderzocht worden of hier een vraag om ondersteuning ligt.

Er zijn in Arnhem diverse aanpakken en interventies om de problematieken rond onbegrepen gedrag aan te pakken. Ondanks de inspanningen blijven de aantallen meldingen hoog en staat in sommige wijken mede door overlast de leefbaarheid onder druk. Om deze reden hebben we adviesbureau IN-Sync gevraagd om samen met betrokken partijen te komen tot een Interventieplan Onbegrepen Gedrag.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	**870,0**	**780,0**	**820,0**	**840,0**	**740,0**
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	**12,8**	**12,9**	**12,2**	**12,1**	**11,6**
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	**0,8**	**0,7**	**0,6**	**0,5**	**0,5**
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar)					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	**1,2**	**1,4**	**1,3**	**1,1**	**1,3**
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Onderstaand figuur hoort bij bovenstaande inspanning 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022
Voer de wens van de raad uit en onderzoek hoe we de markt uit de zorg kunnen halen (21M253)
De raadsbrief en het onderzoek zijn verstrekt aan de raad.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	59.433	58.550	76.610	63.584	13.026
Baten	5.831	4.940	17.493	5.290	-12.203
Saldo lasten en baten	***-53.603***	***-53.610***	***-59.117***	***-58.293***	***823***
Toevoegingen aan reserves	6.280	12.530	13.088	21.275	-8.187
Onttrekkingen aan reserves	2.627	354	893	828	-66
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.653***	***-12.177***	***-12.195***	***-20.448***	***-8.253***
Gerealiseerd resultaat	**-57.256**	**-65.786**	**-71.311**	**-78.741**	**-7.430**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	12.230	V			
Jeugdzorg	14.180	V	Specifieke uitkering transitie Jeugdzorgplus en Drie Milieu voorzieningen	I	AR
WMO en sociale wijkteams	4.350	V	Beschermd wonen	I	BR
WMO en sociale wijkteams	2.900	V	Ambulantisering Geestelijke Gezondheidzorg	I	BR
WMO en sociale wijkteams	750	V	Parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag (POK)	I	AR
WMO en sociale wijkteams	150	V	Doelgroepenvervoer	I	AR
WMO en sociale wijkteams	-700	N	WMO (groeps)begeleiding en activerend werk	I	AR
Jeugdzorg	-2.300	N	Jeugdzorg	I	AR
WMO en sociale wijkteams	-7.100	N	Huishoudelijke ondersteuning	I	AR
Baten	-12.585	N			
WMO en sociale wijkteams	670	V	Terugvordering zorgaanbieders	I	AR
WMO en sociale wijkteams	625	V	Eigen bijdrage	I	AR
WMO en sociale wijkteams	300	V	Doelgroepenvervoer	I	AR
Jeugdzorg	-14.180	N	Specifieke uitkering transitie Jeugdzorgplus en Drie Milieu voorzieningen	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-8.000	N			
WMO en sociale wijkteams	-2.900	N	Ambulantisering Geestelijke Gezondheidzorg	I	BR
WMO en sociale wijkteams	-5.100	N	Beschermd wonen	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Op het totale beleidsveld Zorg is een voordeel van € 4,2 miljoen gerealiseerd. Dit is verdeeld in een nadeel op het stedelijke programma S07 Zorg van ca. € 8,3 miljoen (inclusief reservemutaties) en een voordeel van ca. € 12,5 miljoen op wijken. Hieronder worden de belangrijkste afwijkingen gemeld.

Lasten

Specifieke uitkering transitie jeugdzorgplus en drie milieuvoorzieningen
Vanuit het Rijk is een specifieke uitkering toegekend om de transitie van jeugdzorgplus en drie milieuvoorzieningen te realiseren. Een groot deel van deze middelen zijn niet besteed in 2022 en worden via een balanspost gereserveerd voor toekomstige uitgaven.

Beschermd wonen
Het voordeel bij beschermd wonen is € 5,1 miljoen, waarvan € 4,35 miljoen bij programma S07 Zorg en € 750.000 op de wijken wordt vermeld. De lasten in 2022 zijn lager dan begroot, doordat vanaf 2021 de Wet Langdurige Zorg (Wlz) is opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek. Een aanzienlijk deel van de inwoners die een toewijzing Beschermd Wonen hadden, is doorgestroomd naar de Wlz. Voor de zorg die inwoners ontvangen heeft deze overgang geen gevolgen, zij blijven de benodigde zorg houden. Naar verwachting verdwijnt dit voordeel bij de invoering van het objectief verdeelmodel. In de septembercirculaire 2021 heeft het Rijk aangegeven met welk bedrag de Integratieuitkering Beschermd Wonen verlaagd werd. De lasten zijn in 2021 door de uitstroom van cliënten harder gedaald dan de uitname van het budget. Dit effect werkt door in 2022. Bij turap-2 is voorgesteld om dit voordeel aan de Bestemmingsreserve (BR) Wmo & Jeugdzorg toe te voegen.

Ambulantisering geestelijke gezondheidszorg (GGZ)
Het voordeel bij ambulantisering GGZ is € 2,9 miljoen. In samenspraak met de regio worden plannen gemaakt om te komen tot een transformatie van beschermd wonen naar beschermd thuis. Het kost meer tijd om de lokale voorzieningen beschermd thuis vanuit de ambulantiseringsmiddelen op te zetten. Hiervoor worden de middelen toegevoegd aan de bestemmingsreserve WMO en Jeugdzorg.

Parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag (POK)
We hebben vanuit het Rijk middelen gekregen van POK om de dienstverlening te verbeteren. Deze middelen zijn in de decembercirculaire 2021 toegekend. In 2022 is zowel het budget voor 2021 als 2022 opgenomen in de begroting. Op dit moment blijkt dat een deel van deze middelen voor 2022 niet nodig waren. Dit resulteert in een voordeel van circa € 750.000. De middelen die structureel in de begroting zijn verwerkt, zijn toegewezen aan bepaalde projecten, waardoor dit voordeel incidenteel is.

Doelgroepenvervoer
Van het voordeel van circa € 1 miljoen wordt circa € 450.000 (baten en lasten gesaldeerd) vermeld op programma S07 Zorg en circa € 550.000 op de wijkprogramma’s. In 2020 zijn de nieuwe beleidsregels Wmo en Jeugdwet vastgesteld en is een nieuwe verordening leerlingenvervoer aangenomen. Inmiddels is zichtbaar dat het gebruik van het vraagafhankelijk vervoer structureel lager is dan voor de uitbraak van corona en in combinatie met de beleidsregels en verordening heeft dit tot een positief resultaat in 2022 geleid.

WMO (groeps)begeleiding en activerend werk
Tegenover het nadeel van circa € 700.000 staat er een voordeel van € 1,2 miljoen op de wijkprogramma's. Totaal voordeel voor WMO is € 500.000. De daling van kosten heeft voornamelijk betrekking op de Persoonsgebonden budgetten (PGB’s) die aan het dalen zijn. Eén van deze oorzaken is dat de stichting Sociale wijkteams Arnhem scherper is op de toekenning van PGB’s. Dat wil zeggen dat gerichter gekeken wordt of iemand in staat is de zorg of ondersteuning zelf te regelen. Zo niet, dan is zorg in natura een beter passende zorgvorm.

Jeugdzorg
Tegenover het nadeel van € 2,3 miljoen staat er een voordeel van € 2,1 miljoen op de wijkprogramma's. Totaal nadeel voor de jeugdzorg is € 200.000. Vanaf september 2021 is een stijging van de kosten te zien en deze stijging lijkt door te zetten. Eveneens zien we dat de kosten procentueel gezien meer toenemen dan het aantal jeugdigen dat zorg ontvangt. Dit betekent dat kinderen langer in behandeling zijn dan wel intensiever behandeld en begeleid worden. Los van deze ontwikkelingen is het aantal kinderen in jeugdzorg verblijf (onder andere pleegzorg en gezinshuizen) dat door de gemeente Arnhem gefinancierd wordt per 1 januari 2022 toegenomen als gevolg van de wettelijke aanpassing in het woonplaatsbeginsel. Het woonplaatsbeginsel wil zeggen dat voor de financiering van de jeugdzorg gekeken wordt naar de woonplaats van de jeugdige zelf vóór aanvang van de jeugdhulp. Deze toename lijkt structureel te zijn.

Huishoudelijke ondersteuning
Tegenover het nadeel van circa € 7,1 miljoen staat er een voordeel van € 7,9 miljoen op de wijkprogramma's. Totaal voordeel voor huishoudelijke ondersteuning is circa € 800.000. De verwachte stijging door de vergrijzing is deels zichtbaar in 2022. Omdat door de krapte op de arbeidsmarkt de zorgaanbieders de toenemende vraag naar huishoudelijke ondersteuning niet kunnen leveren, is er in 2022 een voordeel ontstaan.

Baten

Terugvordering zorgaanbieders
Naar aanleiding van rechtmatigheidsonderzoeken zijn zorggelden teruggevorderd. Dit betreft circa € 670.000.

Eigen bijdrage
Totaal voordeel is € 625.000. Er is meer zorg ingezet, daardoor zijn ook meer eigen bijdragen ontvangen.

Doelgroepenvervoer
Zie toelichting lasten.

Specifieke uitkering transitie jeugdzorgplus en drie milieuvoorzieningen
Zie toelichting hierboven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg;
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders
- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging';
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg;
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;

- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg (november 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen we de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jongerenwerk en jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief en zetten we stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Er is een herijking welzijn geweest waar de kadernota ‘Samen werken aan een sterke sociale basis’ uit voortgevloeid is. De uitwerking op de thema’s verbinden en ontmoeten, opgroeien en opvoeden en zelf- en samenredzaamheid is ten dele uitgevoerd. We zijn hiervoor onder andere in continu gesprek met de belangrijkste subsidieontvangers over hun inspanningen in relatie tot gemeentelijke doelstellingen.

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

Opvoeden en opgroeien

In het Jeugdbeleidsplan 2021-2025 is uitgesproken dat Arnhemse kinderen dezelfde kansen hebben op persoonlijke ontwikkeling, op een stabiele basis en om in veiligheid en vrijheid te kunnen leven. Wij geven op verschillende manieren invulling aan deze doelstellingen. Via de Pedagogische Wijkenaanpak (die wordt ondergebracht in Arnhem-Oost) werkt iedereen in een wijk samen om kinderen in een goede en veilige omgeving de optimale opvoeding te bieden. We zorgen ervoor dat de jeugd die opgroeit in Arnhemse achterstandswijken een kans heeft hun talenten te ontwikkelen. Dit doen we door te investeren in de optimale toeleiding naar de kinderopvang, de ‘rijke schooldag’, jongerenwerk (op school, straat en ook online) en door te voorzien in werkgelegenheid voor kansarme jeugd.

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Met het aanbod gezinsprogramma's (Homestart, Spel aan Huis, Speelmorgens) worden ouders met jonge kinderen ondersteund bij vragen over opvoeden en de (taal)ontwikkeling van hun kind. Dit aanbod is van belang voor vroegsignalering en preventie en leidt toe naar het aanbod peuteropvang dat voor alle kinderen vanaf 2 jaar beschikbaar is. De kernteams van Veilig In en Om School (VIOS) bestaan uit partners die actief zijn op school en in de wijk. Denk daarbij aan mentoren, wijkagenten, jongerenwerkers etc. Deze manier van werken zorgt ervoor dat professionals korte lijnen hebben, de informatievoorziening zo actueel en nauwkeurig mogelijk is en signalen vroegtijdig worden opgepakt. Ook buiten de school werken jeugd- en jongerenwerk, sport en jeugd(gezondheids)zorg steeds beter samen, we voorzien hierin door netwerkbijeenkomsten op te zetten.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

We vinden het belangrijk om passende ondersteuning te leveren aan onze inwoners, zo licht en dichtbij mogelijk. Daarvoor (door)ontwikkelen we aanbod in het kader van afschalen of het voorkomen van zwaardere zorg. Daar speelt vroegsignalering en doorverwijzing een belangrijk rol in. Hierin trekken we samen op met het programma Zorg Dichterbij, dit doen we via diverse projecten en pilots die zijn gestart en worden doorontwikkeld, zoals Welzijn op recept. In 2023 werken Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Rijnstad toe naar een stedelijke dekking van deze pilot. Het doel is om psychosociale problemen op te pakken en het voorkomen van inzet van een psycholoog of huisarts, doordat de inwoner door een welzijnsprofessional wordt begeleid naar een passende oplossing in het voorliggende veld.

Maatschappelijke verbindingen

In het voorjaar van 2022 is het convenant met de samenwerkende buurthuizen afgesloten. Op basis van dit convenant is vervolgens in cocreatie door de buurthuizen en de gemeente gezamenlijk gewerkt aan een buurthuizenvisie. Deze visie ‘Buurthuizen, Arnhems Goud!’ is in het najaar van 2022 aangeboden aan de wethouder. De gesignaleerde knelpunten vragen om een gezamenlijke verdere uitwerking in 2023 om de buurthuizen in Arnhem een duurzame toekomst te geven. Ook zijn de subsidies in het kader van Ontmoeten en Verbinden in 2022 doorgezet, waardoor diverse buurthuizen en ontmoetingsplekken in Arnhem financieel ondersteund worden. Door deze financiële steun wordt ontmoeting in de wijk mogelijk gemaakt.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In 2020 is gestart met de netwerkaanpak eenzaamheid in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.
Het eindrapport van de wijkmakers in Malburgen en Elderveld (coalitie eenzaamheid) is in het voorjaar 2022 afgerond. In 2023 verwachten we hiervan een doorontwikkeling richting andere wijken, inclusief een borging in Malburgen en Elderveld. Stichting Welzijn Ouderen Arnhem en Rijnstad vervullen hierbij een trekkersrol.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Kengetal sociale cohesie		**5,7**		**5,8**	
Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
Actief als vrijwilligers		**33,0**		**28,0**	
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
Kengetal emotioneel eenzaam		**2,8**		**2,8**	
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren.					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
Kengetal sociaal eenzaam		**2,6**		**2,7**	
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		**27,0**		**27,0**	
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		**22,0**		**23,0**	
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren					
Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)					

Zelf- en samenredzaamheid

De Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) heeft in 2022 verdere uitwerking gegeven aan de gebiedsteams. Deze benadering ondersteunen wij omdat dit de herkenbaarheid versterkt voor de bewoners. SWOA heeft ingezet op thema's zoals inclusie en diversiteit. Dit doet zij onder andere door cultuursensitief te werken in wijken en dienstverlening. Een voorbeeld hiervan is de pilot kleurrijk Ontmoeten. Hierdoor gaat bij aanmelding van Arnhemse inwoners met een andere culturele achtergrond bij het kennismakingsgesprek iemand mee met dezelfde culturele achtergrond om de rol van vertaler en verbinder op zich te nemen. De pilot is afgerond en inmiddels is dit ingebed in de reguliere werkwijze. SWOA heeft regelmatig contact met ‘Bureau Nieuwkomers’, waarin ze aansluiten bij 'Pip-coaches' om inwoners makkelijker te kunnen laten doorstromen naar het voorliggend veld.

SWOA initieert ontmoetingen voor specifieke doelgroepen. Met het azc en het COC is zij in gesprek om LHBTI+ maatjes in te zetten om statushouders en LHBTIQ+ maatjes in de toekomst te koppelen om hen weg te wijzen in de sociale kaart van de LHBTIQ+-wereld.

Het uitgangspunt 'Iedereen is welkom' resulteert in dwarsverbindingen waar wijkgericht werken op kan voortbouwen.

Ondersteuning mantelzorgers

Wij constateren met genoegen dat de stichting Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) zich steeds meer als expertisecentrum Mantelzorg ontwikkelt: het bereik bij andere professionele organisaties is vergroot en MVT biedt meer collectieve ondersteuning in plaats van individuele ondersteuning.

De resultaten van het Mantelzorgonderzoek (naar aanleiding van een motie hierover medio 2021) zijn eind 2022 aan het college en de raad aangeboden. Op 1 maart 2023 zijn rondetafelgesprekken georganiseerd met diverse mantelzorgers en raadsleden. Ook worden de onderzoeksresultaten besproken met enkele deelnemers van het Mantelzorgakkoord 2019 (in 2023). Doel hiervan is te komen tot een uitvoeringsagenda 2023.

Ter waardering van de inzet van de mantelzorgers is ook in 2022 het mantelzorgcompliment uitgegeven. Dit kan worden aangevraagd door de mantelzorgontvanger. Men kan kiezen uit een bedrag van € 150 of de ’dit is Arnhempas' ter waarde van € 175. In 2022 zijn 3730 complimenten aangevraagd. Een stijging van 329 stuks ten opzichte van 2021.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Mantelzorg		**15,0**		**14,0**	

Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Duurzame inburgering

Zodra een statushouder aan de gemeente Arnhem wordt toegewezen, krijgt deze statushouder een regisseur Inburgering toegewezen. Er wordt, vaak al in het AZC, een brede intake afgenomen op 13 leefgebieden. Hierdoor krijgen wij een goed beeld van de statushouder en wordt er samen met de statushouder een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) opgesteld. Aan de hand van dit plan wordt de best passende leerroute, zorg en ondersteuning ingezet. Hiernaast zetten wij in om ons netwerk rondom (laagdrempelige) maatschappelijk begeleiding te verstevigen en uit te breiden zodat de statushouder zich snel thuis voelt en meedoet in onze stad.

Nieuwkomers doen mee

De aanbesteding voor de nieuwe wet inburgering heeft geleid tot trajecten waarbij taal en participatie centraal staan. Onder participatie vallen meerdere onderdelen zoals het opdoen van werk-/leerervaring en leren participeren (zelfredzaamheid) in de Nederlandse maatschappij. Wij merken dat de taalaanbieders nog veel aan het ontwikkelen zijn qua participatie. Samen met taalaanbieders verkennen wij hoe dit aanbod kan worden uitgebreid, bijvoorbeeld met werkgevers. Vóór de koppeling met gemeente Arnhem heeft COA de wettelijke taak voor de voorinburgering. Hiermee hebben wij afspraken gemaakt. Nadat de nieuwkomer is gekoppeld aan gemeente Arnhem nemen wij de regie over en is de regisseur inburgering het aanspreekpunt.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Nieuwkomers staan centraal in de gemeentelijke aanpak. De regisseurs Inburgering spreken zelf meerdere talen en zijn vaak ervaringsdeskundigen. Zij fungeren als cultuurtolken. Via een cultuursensitieve benadering wordt er, samen met de nieuwkomer, een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) opgesteld. Samen beslissen is hierin van belang. De keten is inzichtelijk voor de nieuwkomers, waardoor zij de weg sneller weten te vinden in de Nederlandse samenleving. Momenteel worden gesprekken gevoerd om de keten uit te breiden op leefdomeinen daar waar uitbreiding nodig is, zoals sport, gezondheid en economie.

Een passend vangnet

Wij streven er naar dat niemand op straat hoeft te slapen of in een onveilige thuissituatie hoeft te leven. Preventie en nazorg hebben structureel de aandacht. Hierop wordt structureel ingezet door onder meer het intensiveren van de ketensamenwerking, de inzet van ervaringsdeskundigen en het bieden van (ambulante) begeleiding voor iedereen die opvang behoeft.
Voor de resultaten op de inzet van de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen, zie hieronder de inspanning 'Aanpak terugdringing dakloosheid'.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Het actieprogramma is per 1 januari 2022 beëindigd. De uitgangspunten en opbrengsten zijn ondergebracht bij Een (t)huis, een toekomst. Arnhem was een van de 14 pilotgemeentes, zie de inspanning 'Aanpak terugdringing dakloosheid'.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

In 2022 waren onze prioriteiten: 1) meer inzetten op vroegsignalering, 2) Huiselijk geweld duurzaam stoppen en oplossen, en 3) aandacht voor specifieke doelgroepen. Dit zijn ook onze prioriteiten in 2023. We hebben vorig jaar ingezet op:

- Preventie door middel van webinars, trainingen, leersessies en netwerkbijeenkomsten over alle thema's huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM).
- Daarnaast hebben we een start gemaakt met de ontwikkeling jeugd & gezinsbescherming met onze collega's jeugd en de regiogemeenten.
- We hebben extra aandacht besteed aan de bijzondere doelgroepen zoals; ouderen onder andere op de landelijke dag tegen ouderenmishandeling en slachtoffers eergerelateerd geweld en schadelijke traditionele praktijken (door middel van leertafels).
- In de week tegen kindermishandeling hebben we aan alle primair onderwijsscholen in Arnhem een toolbox HGKM uitgereikt. Hierin zitten lessen waarin op laagdrempelige wijze HGKM besproken kan worden.
- MDA++ (Multidisciplinaire Aanpak) is verder doorontwikkeld en is daarmee nog meer maatwerk, passend bij de cliënt/ doelgroep geworden.
- We sluiten actief aan bij de ontwikkeling Drakentemmers, trauma en hechtingsbehandeling voor personen en kinderen die te maken hebben gehad met HGKM.
- En we hebben bijgedragen aan de doorontwikkeling van het regionaal netwerk Zorg en straf.

We hebben de samenwerking met Veilig Thuis, Moviera en het Sociaal wijkteam en onze regiogemeenten versterkt en hebben een bijdrage geleverd aan het versterken van de ketensamenwerking rondom de aanpak HGKM.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

De uitdagingen waarvoor de opvang zich gesteld zag door de voortdurende coronapandemie heeft geleid tot kortere lijnen en een nog betere samenwerking tussen alle betrokken partijen. Met het daklozenloket is deze ketensamenwerking verder geïntensiveerd. Professionals treffen elkaar en leren elkaar beter kennen, waarmee het integraal werken nog meer bevorderd wordt. De gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van een passend vangnet wordt sterk gevoeld en uitgedragen.

Aanpak terugdringing dakloosheid

Ingezet is op het terugdringen van dakloosheid langs de drie sporen:

- Preventie (het voorkomen van dakloosheid)

Het daklozenloket wordt na een succesvolle pilotperiode structureel gecontinueerd. Hiermee wordt onder meer blijvend ingezet op het voorkomen van dakloosheid. Daarnaast is ingezet op het maximaal benutten van de regelruimte, waaronder het niet meer toepassen van de kostendelersnorm in de Participatiewet, het inzetten op vroegsignalering en het voorkomen van huisuitzettingen.

- Vernieuwing en afbouw van de opvang: corona is versneller geweest van slaapzalen naar één- of tweepersoonskamers.

De vernieuwing van de opvang is reeds gerealiseerd. De afbouw van de capaciteit heeft nog niet kunnen plaatsvinden. De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

1. onvoldoende woonplekken beschikbaar door krapte op de woningmarkt;
2. de toename in de instroom van de Maatschappelijke opvang als gevolg van de coronacrisis en de wooncrisis.

Als gevolg van deze ontwikkelingen is de druk op de opvangcapaciteit in het afgelopen jaar toegenomen, hierdoor is er sprake van een tijdelijke uitbreiding van de opvang. Immers, het streven is 'Niemand verblijft onvrijwillig op straat'.

- Zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding)

In de Arnhemse herstelagenda na corona (2020) is de beweging van opvang naar wonen ingezet, vanuit de gedachte: herstel begint met een (t)huis. De beweging van opvang naar wonen is in 2021 verbonden met de brede gemeentelijke huisvestingsopgave 'Voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen'. Met de woningcorporaties is het afgelopen jaar gewerkt aan projecten voor uitstroom uit de Maatschappelijke Opvang. Via een aantal projecten zijn jongeren en volwassenen uit de opvang uitgestroomd naar zelfstandig wonen met begeleiding. Deze beweging wordt voortgezet en geïntensiveerd.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal dak- en thuislozen					

Eenheid: Aantal

Bron: Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)	
Eenheid:	Aantal dagen
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Duur van opvang (zowel direct als langdurig)	
Eenheid:	Aantal dagen
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Mate van terugval	
Eenheid:	Percentage
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang	
Eenheid:	Aantal
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Inclusief Arnhem

Sinds 2020 werken we bij het programma Inclusief Arnhem met vijf focuspunten:

- voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme;
- positie inwoners met een beperking versterken;
- diversiteit in organisaties;
- inclusieve gemeentelijke organisatie;
- inclusieve gemeentelijke communicatie.

Op alle vijf focuspunten hebben we diverse inspanningen verricht. Alle geplande activiteiten-inspanningen zijn uitgevoerd. Eén activiteit loopt nog iets langer door. Het gaat om het uitvoeringsplan voor de inclusieve gemeentelijke communicatie (eerste helft van 2023 in plaats van eind 2022). Zie voor een uitgebreid verslag van de inspanningen de tekst bij het betreffende focuspunt.

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Het Actieplan ‘Vrij zijn in Arnhem’ is begin 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. Aan de hand van dit plan is het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' opgesteld. Hierin beschrijven we de acties die we oppakken in de periode 2022 – 2023 en de bijbehorende resultaten. De acties hebben als doel, om samen met de stad te strijden tegen discriminatie en racisme en dit te voorkomen. Het is een integraal plan met een gezamenlijke verantwoordelijkheid die diverse (levens)domeinen aangaat, zoals wijken, sport, wonen, onderwijs, economie en evenementen. Met het uitvoeringsplan geven we uitvoering aan de motie ‘Vrij zijn in Arnhem is niet vrijblijvend’ (21M295). Hierbij werken we nauw samen met de antidiscriminatievoorziening Vizier. Het uitvoeringsplan ‘Vrij zijn in Arnhem’ is in oktober 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. Er gebeurt al veel op dit vlak in de stad door diverse organisaties en de gemeente. Dat gaan we een verdere impuls geven, aanjagen en versterken met het Uitvoeringsplan. In 2022 is onder andere het volgende opgepakt:

- Keti Koti-viering en herdenking is in 2022 groter gevierd.
- Start van een initiatiefgroep ter voorbereiding van het realiseren van een monument voor het herdenken van de afschaffing van de Slavernij (motie 21M293).
- In september is in opdracht van de gemeente gestart met het onderzoek ‘Sporen van slavernijverleden in Arnhem’ door Erfgoed Gelderland. Dit wordt in september 2023 afgerond.
- Een stadsgesprek met inwoners over discriminatie, diversiteit en inclusie in samenwerking met Vizier.
- De ontwikkeling en voorbereiding van de campagne voor het vergroten van de meldingsbereidheid. De campagne is afgetrapt op 1 februari 2023.
- Indifferent heeft haar activiteiten bij VO-scholen aanzienlijk vergroot en daarmee het netwerk van Indifferent-jongeren versterkt. Daarnaast heeft deze organisatie geïnvesteerd in professionalisering en uitbreiding van (trainings)capaciteit.
- Er is een verkenning gedaan hoe we wijkprofessionals gaan trainen op meer bewustwording van onbewuste vooroordelen. De trainingen voor medewerkers van de teams Leefomgeving, Sociale wijkteams en boa’s staan in 2023 gepland.
- Handhaving is een verkenning gestart naar inclusieve boa-uniformen (motie 21M298).

Bestendigen regenboogaanpak

De Regenboogagenda 2020-2022 is in 2022 afgelopen. Hiervoor is in het najaar van 2022 het regenboogoverleg in het leven geroepen. Het doel van dit overleg is om de samenwerking tussen de partners die zich met LHBTIQ+ thematiek bezighouden, te versterken. Daarnaast wordt dit overleg gebruikt om de Regenboogagenda te herijken. De inbreng en inzet van deze partners is van groot belang voor deze agenda. We sturen aan op een grotere rol van de partners bij de uitvoering en coördinatie ervan. De gemeente behoudt echter de regie en verantwoordelijkheid. In de eerste helft van 2023 gaan we met partners uit de stad de Regenboogagenda evalueren en herijken.

Met Indifferent zijn er gesprekken gevoerd over de uitdagingen die ze tegenkomen bij het uitbreiden van hun netwerken. De oplossingen die er gevonden zijn liggen vooral in het loslaten van de strenge eisen die ze zelf hanteren voor de netwerken en meer flexibel om te gaan met de behoeften en wensen van de verschillende scholen. Het bijstellen van gestelde ambities en tempo is onderdeel van gesprek voor de aanpak in 2023. Samen met partners COC, Indifferent en Vizier zijn er diverse activiteiten uitgevoerd tijdens Diversity week en specifiek in het teken van Coming out day. Zo is er met alle partners een Pride walk georganiseerd tijdens Coming Out Day en hebben de partners in eigen kringen activiteiten georganiseerd.

In november 2022 heeft de gemeente de ‘Pride Photo Exhibition’ tentoongesteld in de stad. Deze tentoonstelling stimuleert met haar visuele verhalen over seksuele en genderdiversiteit de dialoog over seksuele en gendervrijheid. Gedurende de tentoonstelling zijn er vanuit indifferent en COC verschillende activiteiten georganiseerd op scholen.

Als uitvoering van de afgedane motie 20M268 'Homogenezing in kaart brengen en actief tegengaan’ hebben we verkennende gesprekken gevoerd, zowel intern als extern, om het verbindende thema inclusie met elkaar te bespreken. We willen een open, eerlijk en constructief gesprek voeren met alle geloofsgemeenschappen, waarin gevoeligheden op een juiste manier ter tafel komen.

Positie inwoners met een beperking versterken

In 2022 hebben we mede op basis van de Arnhemse inclusie-agenda en het VN-verdrag Handicap 2021-2024 het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap opgesteld. Met als doel verder te werken aan het uitvoeren van het VN-verdrag Handicap, om zo de positie van Arnhemmers met een beperking te verbeteren. Het uitvoeringsplan is opgesteld vanuit een integrale gedachte en in overleg met verschillende gemeentelijke afdelingen/beleidsterreinen, zoals de afdeling Openbare Ruimte en het beleidsterrein Onderwijs. Daarnaast hebben zowel een klankbordgroep bestaande uit betrokkenen als de belangenplatforms Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) en Bijzonder in Arnhem feedback gegeven op de inhoud van het plan. In het plan staan per thema onze ambitie en bijbehorende acties opgenomen.

Tijdens het opstellen van het plan en na de vaststelling ervan door het college hebben we gewerkt aan de uitvoering van het plan. Zo hebben we het afgelopen jaar bijvoorbeeld de volgende acties ondernomen:

- In de Week van Toegankelijkheid (3 t/m 7 oktober 2022) hebben we samen met de belangenplatforms Apcg en Bijzonder in Arnhem een activiteit georganiseerd voor ambtenaren in het sociaal domein om bewustwording over sociale toegankelijkheid te vergroten. We bekeken een veelzeggende documentaire over de emancipatiebeweging van mensen met een beperking in de VS en voerden hierover een gesprek met ervaringsdeskundigen.
- We hebben een startbijeenkomst georganiseerd gericht op sport- en spelorganisatoren over het belang van inclusief spelen en hoe je dit mogelijk kan maken. Ervaringsdeskundigen hadden in het programma een centrale rol.
- We hebben verder gewerkt aan het vergroten van de aantallen en verbeteren van de spreiding van semiopenbare toiletten in de stad.
- Er is een onderzoek gestart naar de woonbehoefte van inwoners die gebruik maken van een rolstoel en het woonaanbod aan geschikte woningen.

Diversiteit in organisaties

Er is een Arnhems diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’ dat wij faciliteren. Daar nemen nu veertien organisaties aan deel. Hier wisselen we kennis en ervaringen uit op het gebied van diversiteit en inclusie (D&I). Het gaat om: Rabobank, Volkshuisvesting, HAN, Dirkzwager, Rozet, Politie Gelderland-Midden, Flores Onderwijs, Provincie Gelderland, Rechtbank Gelderland, Scalabor, gemeente Arnhem en in 2022 hebben Musis en Stadstheater Arnhem, Rijnstad en Focus Filmtheater zich aangesloten. Ook zijn partners met kennis en expertise uit de stad betrokken: Presikhaaf University, AM-Supportteam, Empowering Nisa, Stichting Sancofa en Arnhem Divers&Jong. Dit jaar hebben we ook onze verbonden partijen en subsidiepartners over het netwerk geïnformeerd; zij kunnen er ook aan deelnemen.

Naast twee bijeenkomsten en een masterclass (Unlocking the code) is er een expertpool aan het netwerk gekoppeld die ingezet kan worden om de individuele organisaties concreet te helpen met specifieke diversiteit- en inclusievraagstukken.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In 2021 heeft de gemeente Arnhem in de bestuursopdracht ‘Een diverse en inclusieve organisatie’ de ambitie opgenomen dat we in 2026 een inclusieve en diverse organisatie willen zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Om dit te realiseren is in maart 2022 het uitvoeringsplan ‘Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie’ vastgesteld. Dit plan geeft met diverse acties uitvoering aan de bestuursopdracht en daarmee ook aan focuspunt 4 van het uitvoeringsplan ‘Inclusief Arnhem’ voor de periode 2022-2023, met lange termijn ambities tot 2026.

In 2022 zijn verschillende acties verder in gang gezet of opgestart die bijdragen aan het diverser en inclusiever maken van de organisatie. Om de beste kandidaten aan te trekken en in te laten stromen is het wervings- en selectieproces verder doorontwikkeld. Voor het aantrekken zetten we bredere kanalen en ons netwerk in de stad meer in om een diverse groep kandidaten te bereiken. Daarnaast is de methodiek inclusief werven en selecteren gestandaardiseerd in het wervings- en selectieproces. We werven competentiegericht, waarbij we continu aandacht hebben voor aanwezige (onbewuste) vooroordelen. We houden uitdrukkelijk rekening met de gewenste diversiteit in de samenstelling van onze organisatie. We omarmen een diversiteit van (aanvullende) competenties en streven naar een zo oordeelvrij mogelijk proces.

Door middel van een mix aan activiteiten hebben we gewerkt aan het vergroten van de bewustwording onder medewerkers over thema’s als discriminatie, toegankelijkheid, LHBTIQ+, inclusie en diversiteit. Denk aan de Diversiteitsweek met lezingen, bijeenkomsten, een medewerkersfeest in het teken van diverse religieuze feestdagen en workshops. Ook zijn er trainingen bij diverse afdelingen gegeven om medewerkers kennis te laten maken met onbewuste vooroordelen. Alle clusters hebben een ‘eigen’ clusterplan Inclusieve en Diverse Organisatie opgesteld. Deze plannen zijn een eerste basis met acties en aandachtspunten, die elk cluster gaat uitvoeren. Daarnaast is het proces van de inrichting van de gemeentepool in gang gezet, om te voorzien in een groot deel van onze wervingsbehoefte, ook voor specifieke doelgroepen.

Ook in 2022 hebben we de barometer Culturele Diversiteit van het CBS ingezet om jaarlijks te monitoren welke voortgang we boeken met ons beleid om medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond op verschillende niveaus in te laten stromen en te behouden. In het medewerkersonderzoek hebben we vragen opgenomen om de ervaren mate van inclusie onder medewerkers te meten.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente willen we dat onze communicatie toegankelijk, begrijpelijk en inclusief is. We investeren daarin langs drie lijnen: schrijven in begrijpelijke taal, toegankelijke gemeentelijke websites en communicatie waarin ook Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking zich herkennen en erkend voelen.

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
2022 was het tweede jaar van het project Direct Duidelijk. De ambitie van dit project is dat het geschreven taalgebruik van de gemeente Arnhem begrijpelijk is en geen onnodige drempels opwerpt. Via drie pijlers werken we aan dit doel:

1. Training & Communicatie - In 2022 zijn zo’n 90 collega’s getraind in het schrijven op B1-niveau, met name collega’s van afdelingen met veel klantcontact. Twee collega’s volgden daarnaast ook de training ‘Coaching van Schrijven op B1-niveau’.
2. Feedback doelgroepen - In het Lezerspanel geven Arnhemmers op vrijwillige basis feedback op teksten van de gemeente. Dat gebeurde tussen oktober 2021 en september 2022 40 keer. Daarnaast vroegen we via het Taalhuis ook nog advies aan ex-laaggeletterden.
3. Herschrijven en hulpmiddelen - Daarnaast ondersteunden we individuele collega’s en afdelingen bij het herschrijven van brieven. In 2022 was dat onder meer voor de afdeling Belastingen, het team van Veiligheid en de brieven over re-integratie van het cluster Werk en Inkomen. In 2022 deden we ook een eerste test met een beeldbrief, probeerden we de digitale taal-tool Textmetrics uit en verwezen we regelmatig naar gratis taaladvies van landelijke organisaties.

Verder verbeteren toegankelijkheid websites
2022 is benut om te inventariseren welke websites en apps onder verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. Deze websites/apps zijn vervolgens onafhankelijk onderzocht conform de wettelijke verplichting (Tijdelijk Besluit Digitale Toegankelijkheid). De onderzoeken geven de eigenaren en beheerders van het middel inzicht in de stand van zaken en ze vormen de basis voor de toegankelijkheidsverklaringen (www.toegankelijkheidsverklaring.nl/register). Het komende jaar wordt benut om het onderwerp breed te borgen in de organisatie.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We lieten het Verwey-Jonker Instituut onderzoeken wat inclusieve communicatie is, hoe inclusief onze communicatie is naar Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTQI+ identiteit en een beperking, wat we al goed doen, wat beter kan en hoe we dat kunnen doen. Het onderzoek werd halverwege dit jaar opgeleverd. Conclusie: De gemeentelijke publiekscommunicatie laat aanzetten zien van inclusieve communicatie. De

buitenwereld merkt dat en ziet dat we lerend zijn. Maar er is nog veel ruimte voor verbetering. De tweede helft van 2022 is benut om de aangereikte kennis en inzichten te bespreken met de gemeentelijke communicatieprofessionals, externe communicatiepartners en vertegenwoordigers van de drie sociale groepen. Doel: bewustwording en kennisdeling én met elkaar verkennen hoe de verworven inzichten naar de praktijk kunnen worden vertaald. In plaats van eind 2022 werken we voorgaande nu in de eerste helft van 2023 uit in een uitvoeringsplan.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Niet van toepassing.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.673	23.794	38.449	37.900	550
Baten	1.437	872	12.407	13.831	1.424
Saldo lasten en baten	***-22.236***	***-22.922***	***-26.042***	***-24.069***	***1.973***
Toevoegingen aan reserves	4.211	0	2.582	3.406	-824
Onttrekkingen aan reserves	827	200	2.272	2.015	-257
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.384***	***200***	***-310***	***-1.391***	***-1.080***
Gerealiseerd resultaat	**-25.620**	**-22.722**	**-26.352**	**-25.459**	**893**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	717	V			
Welzijn	644	V	Vrouwenopvang en huiselijk geweld	I	BR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	416	V	Trajecten inburgering (specifieke Rijksuitkering)	I	AR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	266	V	Bureau nieuwkomers (zie ook toevoeging/onttrekking reserves)	I	BR
Welzijn	240	V	Rijnstad verbouwing De Madser	I	AR
Welzijn	220	V	Blokhuismiddelen	I	AR
Welzijn	-400	N	Maatschappelijk opvang corona meerkosten	I	AR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-669	N	Opvang ontheemden uit Oekraïne	I	AR
Baten	1.274	V			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	1.468	V	Opvang ontheemden uit Oekraïne	I	AR
Welzijn	222	V	Maatschappelijke opvang OGGZ verslavingszorg		
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-416	N	Trajecten inburgering (specifieke Rijksuitkering)		

Toevoegingen aan reserves	-769	N			
Welzijn	-644	N	Vrouwenopvang en huiselijk geweld	I	BR
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-125	N	Bureau nieuwkomers (zie ook lasten)	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-131	N			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-131	N	Bureau nieuwkomers (zie ook lasten)	I	BR

Inclusie & Diversiteit
het programma Inclusie & Diversiteit is binnen budget gebleven.

Vrouwenopvang en huiselijk geweld
Het regioplan en lokale plan zijn conform afspraak uitgevoerd in 2022, dit heeft minder gekost dan was begroot. Het voordeel zal conform besluitvorming van de raad worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar.

Trajecten Inburgering
In 2022 zijn niet alle Rijksmiddelen (specifieke uitkering voor de nieuwe wet inburgering) aangewend. Dit komt omdat de deelname aan de taaltrajecten pas later dan gepland in 2022 op gang is gekomen. De resterende baten zijn gereserveerd op de balans conform BBV-voorschriften. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant en een nadeel op de baten van € 416.000. Per saldo is dit effect dus neutraal.

Bureau Nieuwkomers
In 2022 zijn er minder kosten gemaakt dan vooraf was begroot (€ 266.000). In 2022 zit de inrichting van inburgering nog in de opbouwfase. De salariskosten zijn lager, met name omdat de regisseurs gedurende het jaar lager in het functiegebouw instromen. Daarnaast is er minder doorbelast vanuit bedrijfsbureau (administratie, advies en monitoring). Tenslotte konden de tolkkosten bij de SPUK regeling opgevoerd worden. De tolkkosten waren begroot bij bureau Nieuwkomers. Het saldo wat resteert wordt verrekend met de bestemmingsreserve. De verwachting is dat deze extra middelen in 2023 nodig zijn vanwege de verdubbeling van de taakstelling opvang nieuwkomers.

Rijnstad
Dit is een incidenteel voordeel van € 240.000. Dit betreft de overheveling van het budget van 2021 naar 2022 voor de verbouwing van het jongerencentrum De Madser. Deze verbouwing heeft nog niet plaatsgevonden.

Blokhuismiddelen
Blokhuismiddelen zijn coronamiddelen die ingezet worden om activiteiten te organiseren voor onder andere jongeren en ouderen. Deze middelen zijn vanuit 2021 overgeheveld naar 2022. Begin 2022 konden activiteiten vanwege coronamaatregelen niet worden georganiseerd, waardoor de middelen niet volledig zijn besteed.

Maatschappelijk opvang
Totaal nadeel lasten is circa € 400.000. Dit betreft de coronameerkosten die aan partijen zijn betaald vanwege de geldende coronamaatregelen begin 2022. Daar staat een voordeel aan de batenkant tegenover in verband met de middelen die de gemeente Arnhem in de decembercirculaire 2022 middelen toegekend heeft gekregen (€ 222.000).

Opvang ontheemden uit Oekraïne
Zowel de lasten als de baten voor de opvang ontheemden uit Oekraïne zijn hoger dan begroot. Het voordeel op de baten is groter dan het nadeel op de lasten. Dit komt omdat er bij de Turap 2 2022 voorzichtigheidshalve rekening is gehouden met een mogelijk financieel nadeel vanwege de onzekerheid over de rijksvergoeding. Uiteindelijk zijn de baten en lasten gelijk aan elkaar, wat betekent dat de rijksvergoeding de gemaakte lasten van 2022 volledig dekt.

Met wie werken we samen

Partners

Welzijn

- VGGM;
- Veilig Thuis;
- COA;
- Sociale wijkteams;
- Woningcorporaties.

Inclusie

- Vizier;
- Arnhem platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg);
- Bijzonder in Arnhem;
- InDifferent;
- COC;
- Stichting Comité 30 juni-1 juli Arnhem.

De klankbordgroepen in het kader van de Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en het actieplan Vrij zijn in Arnhem zijn vanuit hun betrokken- en ervaringsdeskundigheid belangrijke partners als het gaat om meedenken en prioritering.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem;
- Actieplan Vrij zijn in Arnhem;
- Uitvoeringsplan Vrij zijn in Arnhem;
- Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap;
- Uitvoeringsplan VN-Verdrag handicap;
- Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse gemeentelijke organisatie 2022-2023;
- Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen 2021-2025;
- Sociaal domein in beweging: Visie op het sociaal domein in Arnhem 2021.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, te bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Gezonde levensstijl

Het aantal leefstijltrajecten is uitgebreid. JOGG is uitgebreid naar meer wijken. Er zijn extra buurtsportcoaches aangesteld (onder andere in De Laar) en vanuit de GIDS-middelen zijn we aanjager van verschillende (preventieve) initiatieven. De inzet op 'Kansrijke Start' wordt voortgezet. Zowel aan de 'software' kant (stimulering) als aan de 'hardware' kant (beweegvoorzieningen) blijven we ontwikkelen. Zo wordt de skatevoorziening bij Rosorum vernieuwd, zijn we bezig met een nieuwe inrichting van 't Lange Water en zijn er extra watertappunten gerealiseerd.

De eerste stappen zijn gezet op een aanpak betreffende de mentale gezondheid van onze inwoners (vooral gericht op jongeren). De partners die het preventieakkoord ‘Een leven lang Gezond & Fit in Arnhem’ ondertekend hebben, zoals VGGM, Sportbedrijf Arnhem, IrisZorg, Menzis en het ziekenhuis Rijnstate, werken nog steeds samen aan de een gezonde leefstijl voor alle Arnhemmers. Samen met de partners hebben wij in oktober een succesvolle gezondheidsmaand georganiseerd. Het bereik van de campagne was groot en de gezondheidsmaand heeft geleid tot een verbetering in de samenwerking tussen partners uit de nulde en eerstelijnszorg. Tijdens de gezondheidsmaand is ook een pilot voor een gezondheidsplein in ziekenhuis Rijnstate gestart. Op basis van de positieve resultaten tijdens de pilotfase wordt het gezondheidsplein in 2023 voortgezet en doorontwikkeld. De GGD staat in 2022 nog steeds onder druk met betrekking tot personele bezetting en extra taken die uitgevoerd moeten worden (Oekraïne en corona). We zorgen ervoor dat het effect hiervan op de publieke gezondheidszorg minimaal is. Nadere informatie over ontwikkelingen rondom de VGGM vindt u in de paragraaf verbonden partijen.

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We hebben in 2022 vooral ingezet op het verbeteren van de samenwerking tussen het medische en sociale domein en het toewerken naar een uitvoeringsagenda Kansrijke Start 2023. In een aantal netwerkbijeenkomsten met de geboortezorg, het sociale domein, de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en de gemeente zijn de belangrijkste thema’s opgehaald waar we in 2023 met elkaar aan willen (blijven) werken, onder andere het samenwerken in de keten, het signaleren van kwetsbaarheid, het ontwikkelen van een multidisciplinair overleg (MDO) en het beter voorbereiden van aanstaande ouders op de zwangerschap en het ouderschap. De netwerkbijeenkomsten zijn waardevolle momenten voor professionals om elkaar beter te leren kennen. Elkaar kennen is een belangrijke voorwaarde om goed met elkaar samen te werken en de zorg rondom ‘kwetsbare’ gezinnen goed te organiseren. Om Kansrijke Start na 2022 te borgen is naast de uitvoeringsagenda ook een intentieverklaring opgesteld, die begin maart 2023 door organisaties uit het sociale domein, de GGD/JGZ en de gemeente wordt ondertekend. Hiermee spreken deze partijen de intentie uit om inzet te plegen om (ongeboren) kinderen een kansrijke start te bieden door de zorg voor (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie gezamenlijk en zo goed mogelijk te organiseren. De aansluiting bij de wijken heeft ertoe geleid dat een aantal ambities van Kansrijke Start zijn meegenomen in de uitwerking van de pedagogische wijk, onder andere de pilot Bewust Ouderschap (laagdrempelige groepsgewijze opvoedondersteuning voor ouders met een kindje van 0 tot 2 jaar), de 18-maanden-huisbezoeken door de JGZ en een extra consultatiebureau in MFC De Spil.
Ondanks de in juli 2022 getroffen tijdelijke afschalingsmaatregelen in de JGZ, een belangrijke samenwerkingspartner in Kansrijke Start, is de focus van de JGZ blijvend gericht geweest op de meest kwetsbare kinderen en hun ouders. In 2022 is gestart met een regionaal traject om te kijken naar de basistaken van de JGZ. In 2023 worden hierover besluiten voorgelegd aan de colleges en aan de raden. Ook wordt naar de bedrijfsvoering van VGGM gekeken.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! draait volledig in de vijf Arnhem-Oost wijken. Steeds meer kinderen nemen deel aan dit programma en worden samen met het gezin begeleid naar een gezondere leefstijl. Het streven is dat er in 2023 minimaal 15 kinderen per wijk deelnemen aan GO!.

Het programma JOGG draait op volle toeren. De JOGG-aanpak is uitgebreid naar de wijk Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg. Steeds meer sportkantines worden gezond en er zijn 20 extra watertappunten gerealiseerd bij scholen en sport- en speelplekken. In het kader van de JOGG-aanpak worden alle basisscholen in de Arnhem-Oost wijken voorzien van schoolfruit voor alle leerlingen. Het steven voor 2023 is dat er bij alle scholen, die een rijke schooldag aanbieden, voedingseducatie in combinatie met bewegen bekend is.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

In 2022 hebben wij een aantal mooie resultaten behaald. In samenwerking met de Arnhemse tennisverenigingen en Sportbedrijf Arnhem hebben wij ingezet op padel in Arnhem. Inmiddels zijn er al zeven extra banen opgeleverd en ontdekken veel Arnhemmers deze populaire sport. In 2023 zullen nog een aantal banen worden opgeleverd zodat padel voor iedereen in Arnhem toegankelijk is. Daarnaast blijven wij inzetten op urban sport en bereiken wij hier vooral jongeren mee. In 2022 is een mooi nieuw skatepark bij Rosorum opgeleverd. Ook zijn wij op meerdere plekken in de stad bezig met het ontwerpen dan wel realiseren van groene, en urban beweegplekken voor jonge en oud. Voorbeelden hiervan zijn rondom Sportpark ’t Lange Water, het skatepark bij de Blauwe Golven en Park Presikhaaf.
Het beweegconcept 2+1+2 op de Arnhemse scholen blijft effectief om kinderen meer in en rond school te laten bewegen. Om kinderen ook na school (en in verenigingsverband) te laten bewegen is in 2022 gestart met het Sportwijs-programma waarbij leerlingen van de basisscholen naar Papendal gaan om kennis te maken met het topsportbestaan maar ook met Arnhemse sportverenigingen en verschillende sporten.
Wij blijven daarnaast inzetten op het vergroten van het gebruik van de Arnhemse sportparken. Dit heeft bijvoorbeeld bij Sportpark de Bakenhof geleidt tot het organiseren van een sportdag op het sportpark voor basisschoolleerlingen. Ook is voor het sportpark een nieuw ontwerp gemaakt om het park aantrekkelijker te maken voor de buurt. Ook bij Sportpark de Paasberg en Sportpark ’t Lange Water zijn mooie stappen gezet in het kader van de sportpark aanpak en het Sportakkoord om deze parken beter te gebruiken en beter aan te sluiten op de behoefte van de buurt.
Voor ouderen is het aanbod op niveau gehouden, er zijn weer meer wandelgroepen opgericht en verschillende interventies lopen door, zoals soople (cursus om weer te starten met bewegen) en valpreventie.
Andere behaalde successen van 2022 op dit vlak zijn de landelijke afsluiting van de Nationale Diabetes Challenge in Arnhem, een succesvolle beweeg- en gezondheidsmaand waardoor veel Arnhemmers zijn bereikt, en ‘uitverkochte’ Gezondheidschecks in Elderveld.

Wel blijft de status ‘gedeeltelijk op koers’. Wij zetten al mooie stappen, maar zien nog steeds een nasleep van corona en worden geconfronteerd met nieuwe uitdagingen zoals de inflatie en vergrijzing waardoor Arnhemmers mogelijk minder bewegen.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

Wij zetten goede stappen richting een rookvrije generatie. Scholen en sportverenigingen zijn rookvrij en de speeltuinen in Arnhem zijn aangeduid als rookvrije zone. Inmiddels zijn ook alle bushaltes in Arnhem aangeduid als rookvrije zone.

Met het preventieakkoord blijven we aandacht vragen voor een rookvrije generatie en stoppen met roken. Dit akkoord fungeert tevens als een convenant Rookvrij en resulteerde in een gezamenlijke aanpak Stoppen met Roken. Onder andere Menzis, Rijnstate, VGGM, OnzeHuisartsen en de gemeente Arnhem werken hierbij samen om Arnhemmers te stimuleren en te ondersteunen bij het stoppen met roken.

Alcoholgebruik en mentale gezondheid bij onder andere jongeren zijn ook belangrijke thema’s in het preventieakkoord. Daarnaast is er samen met de scholen, IrisZorg en veel andere partijen een aanpak tegen drugsgebruik- en criminaliteit op school opgestart. Aanvullend hierop streven we ernaar om in 2023 het programma Helder op School op alle middelbare scholen in Arnhem te implementeren.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen			**54,0**		
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken			**21,0**		
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					

% voldoet aan alcoholrichtlijn				**43,0**	
Eenheid:	Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				
% kinderen eet minstens elke dag fruit					**84,0**
Eenheid:	Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet				
Bron:	Kindmonitor GGD				
% lid van sportvereniging	**20,0**	**19,5**	**19,3**		
Eenheid:	Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging				
Bron:	Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).				
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				**80,0**	
Eenheid:	Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				
Waardering sportvoorziening		**61,0**			**64,0**
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering speelvoorzieningen kinderen		**60,0**			**62,0**
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering voorzieningen om te bewegen		**73,0**			**74,0**
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Niet sporters				**46,9**	
Eenheid:	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)				

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Discriminatie in de sport overal tegengaan (21M223)

Intussen is de pilot bij drie voetbalverenigingen afgerond en worden de ‘lessons learned’ gepresenteerd aan een breder publiek van verenigingen bij een ‘sportcafé‘ in oktober. Op basis van de resultaten van de pilots en de reacties van andere sportaanbieders kijken wij welke acties wij verder samen met sportaanbieders op kunnen pakken. Eén van de resultaten is een stappenplan voor sportaanbieders om discriminatie tegen te gaan.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.188	22.326	25.928	25.265	663
Baten	5.296	3.076	6.131	5.589	-542
Saldo lasten en baten	***-17.893***	***-19.251***	***-19.797***	***-19.676***	***121***
Toevoegingen aan reserves	548	470	783	773	10
Onttrekkingen aan reserves	457	343	983	983	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-90***	***-126***	***200***	***210***	***10***
Gerealiseerd resultaat	**-17.983**	**-19.377**	**-19.597**	**-19.465**	**131**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	693	V			
Sport	1.248	V	SPUK Sport (kostprijsverhogende BTW)	I	AR
Sport	-187	N	SPUK IJsbanen en zwembaden	I	AR
Sport	-368	N	Beheer panden in gebruik bij sport (zie ook baten)	I	AR
Baten	-665	N			
Sport	367	V	Beheer panden in gebruik bij sport (zie ook lasten)	I	AR
Sport	187	V	SPUK IJsbanen en zwembaden	I	AR
Sport	-1.219	N	SPUK Sport (kostprijsverhogende BTW)	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	0				

SPUK Sport
Sinds 2019 is de BTW op sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld: Spuk-Sportstimulering, waarmee de lasten gecompenseerd kunnen worden. Voor 2022 is er een hoger bedrag begroot dan er werkelijk is ontvangen. Dit komt doordat het totaalbedrag van alle aanvragen hoger is dan het uitkeringsplafond. Onze aanvraag is voor 73,63% geaccepteerd. Daarnaast zijn er minder uitgaven gerealiseerd dan verwacht en moet er over 2022 een bedrag worden terug betaald.

SPUK IJsbanen en zwembaden
In 2022 is er een compensatieregelingen (SPUK) geweest voor het effect van de coronamaatregelen op ijsbanen en zwembaden. Voor de zwembaden Valkenhuizen en De Grote Koppel is een aanvraag ingediend en compensatie toegekend. Deze middelen zijn uitbetaald aan Sportbedrijf Arnhem.

Beheer panden in gebruik bij sport
De kosten voor onderhoud van de gemeentelijke panden in gebruik voor sportactiviteiten waren hoger dan begroot. Dit betrof vooral onvoorziene werkzaamheden die plotseling nodig waren of die naar voren kwamen bij het reguliere planmatig onderhoud. Daarnaast ontstond een voordeel omdat op grond van de SPUK-regeling voor sport een subsidie werd ontvangen voor de kostprijsverhogende btw. Daarnaast werden in de begroting de servicekosten (zowel de lasten als de baten) en de huren voor het jaar 2022 te laag geraamd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;

- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en door het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

In mei 2022 is de motie Klimaatnoodtoestand (22M08) aangenomen, waarin onder ander is gevraagd om 'de klimaatrekening' in het Jaarverslag op te nemen. Hieronder staan bij de doelstellingen en de indicatoren van dit programma opgenomen welke CO2 reductie we in 2022 hebben behaald. In de monitor Nemia is hier meer informatie over te vinden (in april 2022 wordt deze geactualiseerd). Ook is hieronder aangegeven welke financiële middelen we vanuit het Rijk hebben ontvangen. Concluderend kunnen we zeggen dat we redelijk op koers liggen om de doelen die we gesteld hebben voor 2030 te behalen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De grote opgave voor de bestaande woningen is isoleren. Om daarmee de CO2-uitstoot te verlagen, maar meer dan ooit ook om daarmee de energiekosten enigszins te verlagen. In 2022 hebben we daaraan gewerkt in de zogenaamde kansrijke wijken (combinatie van isolatie en aardgasvrij), en stadsbreed door middel van communicatie en doelgroepgerichte acties en instrumenten voor particuliere eigenaren, huurders en woningcorporaties. De meest recente data over CO2 uitstoot dateren uit 2021. Eind 2021 was de CO2 uitstoot voor de gebouwde omgeving 56 kT lager dan in peiljaar 2017. Dit betekent dat we redelijk op koers liggen om het doel van 2030 te bereiken. Welk deel hiervan een gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van programma-inspanningen is niet te achterhalen. Eind 2020 was de CO2-reductie groter dan eind 2021. Dit is vermoedelijk het gevolg van de coronacrisis.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

Dit is onderdeel van de inspanning om voor 2030 6.500 bestaande woningen aardgasvrij te maken in de gebouwde omgeving. Een belangrijk deel van het uitvoeringsplan per wijk of buurt is de betaalbaarheid voor de bewoners. Hiervoor is financiering van de onrendabele top nodig. Vooralsnog is deze alleen te verkrijgen via de Proeftuin subsidies of bijdragen en aanvulling vanuit het klimaatfonds. Voor circa 1.300 woningen is op dit moment een subsidie/bijdrage ontvangen.

Proeftuin Kronenburg (Smart Polder): voor de eerste 386 appartementen is eind april 2021 een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen partijen. In het derde kwartaal van 2022 is er door de corporaties ruim voldoende draagvlak verkregen onder de huurders. De wettelijke 70% is meer dan gehaald. De particuliere woningeigenaren binnen een VVE hebben ook ingestemd met het verwijderen van de rookgasafvoer. Zij zullen hun woning ook zonder aardgas gaan verwarmen. Aansluiten op het warmtenet is hierbij vrijwillig. Hiervoor hoeft geen uitvoeringsplan opgesteld te worden.

Proeftuin Elderveld-Noord: Door de gestegen loon- en materiaalprijzen laat een samenwerkingsovereenkomst met de professionele partijen wat langer op zich wachten dan gepland. Ook particuliere woningeigenaren zijn benaderd om mee te liften op de verduurzamingsplannen van de corporaties. Er wordt parallel gewerkt aan het uitvoeringsplan, dat naar verwachting eind 2023 gereed is.

Hoogkamp: het bedachte buurtenergiesysteem voor deze wijk, bestaande uit een collectieve warmtepomp en een warmtenet heeft een grote onrendabele top, waarvoor nog geen financiering is. Een proeftuin-bijdrage van het Rijk is afgewezen. Gezien de stijgende gasprijzen, wetgeving, de complexiteit van de aanleg van warmtenetten en de lange adem die nodig is alvorens in uitvoering te kunnen gaan, wordt nu door Hoogkamp-energie vol ingezet op isolatie. De overstap naar aardgasvrij door middel van een hybride warmtepomp komt hiermee dichterbij.

Plattenburg: Voor Plattenburg zijn een drietal scenario's om van het aardgas af te gaan onderzocht door middel van restwarmte vanuit het naastgelegen datacenter en de aanleg van een warmtenet. Het derde scenario lijkt

met inzet van subsidie als enige financieel kansrijk, echter dit kan niet op korte termijn. Op dit moment onderzoeken wij de mogelijkheden om te versnellen.

Vijf all-electric buurten: In deze buurten gaan wij bewoners stimuleren om waar het moment daar is vrijwillig de overstap te maken naar een individuele all-electric oplossing. In 2022 is gewerkt aan een aanbod aan bewoners waarin we onder meer gaan ondersteunen in de advisering.

Voor de kansrijke buurt Immerloo (flats Volkshuisvesting en Vivare) zal geen uitvoeringsplan worden opgesteld. Deze woningen worden al aardgasvrij verwarmd en de overstap naar aardgasvrij koken en warm tapwater is ook uitgevoerd.

Malburgen-Oost: Vattenfall heeft voor het aardgasvrij maken van Malburgen-Oost € 25 miljoen subsidie ontvangen vanuit het Nationaal Groeifonds. Met dit bedrag komt een zeer betaalbare overstap naar aardgasvrij verwarmen voor circa 3500 huishoudens dichtbij. We zijn samen met Vattenfall, Volkshuisvesting en Vivare aan het onderzoeken of we hier ook qua duurzaamheid van de bron (AVR) en qua governance uit kunnen komen.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over energiegebruik dateren uit 2021. Eind 2021 was er 39 TJ minder energieverbruik in de gebouwde omgeving dan in peiljaar 2017. Dit is 0,8%. Het energiegebruik in 2021 is ook hoger dan in 2020 en 2019. Deels is dit te verklaren door de groei van de stad. Het doel van 30% is echter nog niet in zicht.

Energiebesparing bereiken we door isolatie van alle woningen. In 2022 hebben de woningcorporaties hun bezit verder verduurzaamd. Het aantal woningen wordt gerapporteerd in de rapportage over de prestatieafspraken. Particuliere woningeigenaren en Vve's hebben we ondersteund met advies en procesbegeleiding. Particuliere eigenaren kunnen gebruik maken van de Toekomstbestendig wonen lening. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Duurzame wijkinitiatieven ondersteunen we via het Aanjaagfonds.
In de zogenaamde ‘kansrijke wijken’ werkten wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitie gereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Zie de inspanning '6.500 woningen aardgasvrij'.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

Eind 2022 lagen er naar schatting 159.000 zonnepanelen op woningen en publieke gebouwen. Voor bedrijven en instellingen is een aparte doelstelling geformuleerd. Hiermee is het doel van 2023 (150.000 zonnepanelen) al bereikt. We verwachten dat het doel van 2030 (250.000 zonnepanelen) ook wordt gehaald.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Sinds 2018 (startjaar monitoring Liander) zijn er 790 bestaande woningen/kleinverbruik-aansluitingen aardgasvrij gemaakt. Het aandeel hiervan in 2022 is 364 bestaande woningen/kleinverbruik-aansluitingen. Naar verwachting komen daar in 2023 circa 200-400 woningen bij omdat een deel van de flats en woningen in Immerloo en t Duifje volledig van het aardgas af gaan. Met nog een aantal particulieren die individueel de overstap gaan maken verwachten we dat eind 2023 circa 1.250 bestaande woningen aardgasvrij zijn, in plaats van 1.500 die wij ons als tussendoel gesteld hebben. De opschaling in aantallen woningen na 2023 tot 2030 in o.a. de wijken Kronenburg en Elderveld-Noord is, gezien stijgende materiaal- en arbeidskosten, lastiger dan voorzien.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Tot eind 2022 hebben ruim 1.100 huishoudens zich aangemeld voor hulp door een energiecoach. Energiecoaches hebben in Malburgen bij circa 850 huishoudens deur-aan-der aangebeld; hiervan hebben er 250 gebruik gemaakt van het aanbod van de energiecoach. Rijnstad heeft 200 huishoudens geactiveerd om zelf of samen met hun medebewoners in actie te komen om minder energie te verbruiken. In het Spijkerkwartier is het Buurtklusbedrijf opgericht. In samenwerking met de gemeente en Volkshuisvesting worden binnenkort de eerste 200 woningen door klussers bezocht om maatregelen te installeren. Er wordt gewerkt aan het opzetten van klusteams in de andere focuswijken en de oprichting van een stadsbreed klusteam.

De doelstellingen van de Arnhemse aanpak energiearmoede voor het tweede stookseizoen (2022-2023) zijn al ruim gehaald. In de brief van april 2022 heeft het college extra doelstellingen gesteld voor de periode tot mei 2023. Op basis daarvan zijn veel extra acties in gang gezet. Dit levert goede resultaten op, maar het is niet zeker of we de doelstellingen al in mei 2023 zullen halen. Het college zal de raad binnenkort informeren over de voortgang en de aanpak voor 2023 en 2024.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

Op initiatief van de gemeente zijn de volgende (Arnhemse) innovaties getest en gerealiseerd in Arnhem/Arnhemse wijken:

- oplaadpunten voor auto's aan lantaarnpalen in Schuytgraaf, ontwikkeld in Arnhem;
- een batterijopslag met energiemanagementsysteem (EMS) op Koningspleij noord, dat aangesloten is op het zonneveld, en weer gekoppeld aan autolaadpunten in de stad;
- mobiele generatoren op zonne-energie, ontwikkeld in Arnhem, bij GWW-projecten en evenementen;
- zonnefolie van een Arnhems bedrijf op gemeentelijk vastgoed;
- een Arnhemse innovatie op het gebied van aquathermie, in de plannen voor de toekomstig aardgasvrije wijk Kronenburg (project Smart Polder).

Naast de gemeente hebben andere Arnhemse partijen ook Arnhemse innovaties getest en toegepast. Bijvoorbeeld op Industriepark Kleefse waard zijn een innovatief laadplein met een beperkt formaat van de laadpalen en slimme aansturing ervan, een laadpaal met oplaadmogelijkheden voor vrachtwagens en een waterstoftankstation waar lokaal waterstof wordt gemaakt met Arnhemse technieken gerealiseerd.

Daarnaast lopen diverse onderzoeken op de toepassing van innovaties, bijvoorbeeld restwarmte uit een datacenter, een buurtenergiesysteem, batterij-opslagsystemen en gekleurde zonnepanelen. Hierbij werken we samen met ConnectR.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	**330**	**307**	**272**	**285**	
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	**11**	**34**	**69**	**56**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over CO2 reductie dateren uit 2021. Eind 2021 was de CO2 uitstoot voor bedrijven en industrie 67 kT lager dan in peiljaar 2017. Dit betekent dat het doel van 2030 al is bereikt. Welk deel hiervan het gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van onze inspanningen is niet te achterhalen.

We stimuleerden bedrijven om energie te besparen, zonnepanelen op dak te realiseren via een gebiedsgerichte en sectorgerichte aanpak op werklocaties. Met kantorenpark Gelderse Poort hebben we een Green deal gesloten. We zien dat kantoren gevestigd op Gelderse Poort naar aanleiding daarvan hun energielabel verbeterd hebben. Ook hebben we ons ingezet om kantoren te laten voldoen aan de energielabelverplichting die in 2023 ingaat. In het kader van de energiecrisisaanpak zijn we gestart met de ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om'.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

We hebben de website Arnhem Aan voor ondernemers gevuld met actuele informatie. We hebben vijf maatwerkgesprekken gevoerd met ondernemers. We hebben twee zakelijke energycafés gehouden, één voor de doelgroep kantoren en één voor de creatieve sector. Daarnaast hebben we tijdens een bijeenkomst van de horeca toelichting gegeven over verduurzamen.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over energiegebruik dateren uit 2021. Eind 2021 was er 258 TJ minder energieverbruik bij bedrijven en industrie dan in peiljaar 2017. Dit is circa 12%. Wat de invloed van de coronacrisis hierin is, is niet in te schatten, en ook niet of het gebruik na 2021 weer is gestegen. Met 12% liggen we op koers voor het doel van 15% in 2030.

We hebben begin 2022 alle adressen die nog niet voldoen aan het verplichte energielabel C voor kantoren een brief gestuurd. Hierop hebben we met 75 kantooreigenaren / gebruikers contact gehad. Ook hebben we een zakelijk Energycafé georganiseerd over dit onderwerp. Hierbij waren ongeveer 30 ondernemers aanwezig. Hier hebben we ook de green deal Gelderse Poort ondertekend waarin afspraken staan over de verduurzaming van de kantoren op kantorenpark Gelderse Poort. Vanwege de energiecrisis zijn we in december gestart met ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om'. Hierbij ondersteunen we bedrijven bij de verschillende stappen bij het besparen van energie.

Er zijn in 2022 100 energiecontroles en 80 hercontroles door de ODRA uitgevoerd. Ook is er voor 8 energiescans subsidie verstrekt in 2022. De subsidieregeling is per 31 december 2022 gesloten.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

Eind 2022 lagen er 53.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken. Hiermee liggen we op koers voor het doel van 2030. Een aantal kantoren op de Gelderse Poort is als onderdeel van de Green deal aan het onderzoeken of zij zonnepanelen op hun daken of een zonnecarport op hun parkeerplaats kunnen realiseren. Daarnaast zijn we gestart in samenwerking met een ondernemer en de StAB met een gebiedsgerichte aanpak via een green deal voor onder meer zon op dak op bedrijventerrein IJsseloord I. Ook hebben bedrijven zon-op-dak-projecten gerealiseerd. Een aantal van dergelijke goede voorbeelden hebben wij tijdens de actieweek 'Arnhem Aan de zon' in het zonnetje gezet.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Er zijn nog geen bedrijven aardgasvrij gemaakt. Bedrijven die in wijken liggen die, conform de Transitievisie Warmte, aardgasvrij worden, worden daarin meegenomen. Een voorbeeld hiervan is Kronenburg Smart Polder.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2-uitstoot bedrijven en industrie	**193**	**178**	**139**	**143**	
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2-reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	**18**	**33**	**73**	**68**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030 ten opzichte van 2017

De meest recente data over CO2 uitstoot zijn van 2020. Sinds referentiejaar 2017 is 55 kT CO2 gereduceerd. Welk deel hiervan een gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van programma-inspanningen is niet te achterhalen. Een deel van deze grote daling is vermoedelijk het gevolg van de coronacrisis. Het is aannemelijk dat de CO2 uitstoot van verkeer en vervoer na 2020 weer is toegenomen. De data hiervan zijn echter nog niet beschikbaar.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 is slechts op kleine schaal gewerkt aan het verminderen van autogebruik bij bedrijven. Alleen bedrijventerrein Gelderse Poort is voorzien van een e-hub. In het kader van het regionale programma Slim en Schoon onderweg werken we samen zes onderwijsinstellingen (HAN, Hogeschool van Hall Larenstein, Yuverta, RijnIJssel, ArtEZ en het Astrum College), twee vervoerders (NS en Connexxion) en gemeente Rheden aan duurzamere bereikbaarheid (door onder andere een modal shift) van de campus. In 2023 wordt een coördinator aangesteld, die samen met mobiliteitsmakelaars van de regio, bedrijven gaat faciliteren. Dit is ook in het kader van het regionale Slim en Schoon onderweg programma, waardoor er vanuit dat programma ook geld en capaciteit (mobiliteitsmakelaars) beschikbaar is.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 is het aantal deelauto's licht gegroeid, mede door aanvragen vanuit verschillende wijken. Het juridisch kader is nog niet klaar. Daar wordt in 2023 aan gewerkt. Free floating deelscooters en fietsen is door de uitspraken in de raad niet meer aan de orde. Ons deelmobiliteit beleid heeft een sterke link met het op te stellen duurzaam mobiliteitsplan. Zo vormen de hubs die daar een onderdeel van vormen belangrijke locaties om deelvervoer te plaatsen, en dragen lagere parkeernormen en een grote gebied met parkeerregulering eraan bij dat er meer behoefte is aan deelmobiliteit. Tegelijkertijd is deelmobiliteit ook een voorwaarde om lagere parkeernormen te kunnen toepassen.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2022 zijn twee aanbestedingen uitgevoerd, zodat we in 2023 aan de slag kunnen met laadpleinen. Dit geeft een versnelling van de uitrol van laadinfrastructuur. Er zijn in 2022 een flink aantal snellaadpunten gerealiseerd in Arnhem. Hiermee komt het totaal op 48 snellaadpunten.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

In 2022 is een projectleider aangesteld. Deze is aan de slag gegaan met flankerend beleid. Er zijn middelen vrijgemaakt voor het realiseren van de zero emissie zone.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

Behalve de taxi's die voor het doelgroepenvervoer gebruikt worden, zijn er nog geen eisen gesteld aan de taxi-branche.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

Aanbieders van doelgroepenvervoer hebben de plicht om in 2023 met een plan te komen hoe zero emissie in 2030 wordt bereikt. In 2022 zijn gesprekken geweest met de aanbieders. De gemeente ontzorgt hen voor wat betreft de laadinfrastructuur.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

Inkoop en gebruik zero emissie voertuigen door de gemeente zelf is opgenomen in het Klimaatplan. We introduceren in 2023 een groeiplan naar 100 % zero emissie in 2030 uitvoering van onze eigen (infra)projecten voor via aanbesteding in lijn met de landelijke Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen.

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

De concessie is verlengd tot 2026. Wij blijven voor een nieuwe concessie sturen op een zero emissie concessie, met door inzet van trolley 2.0 bussen.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 hebben we geen inspanning hoeven leveren voor de groei van het aantal personenwagens dat in Arnhem komt tanken. Die groei was autonoom en de doelstelling is gehaald.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
CO2-uitstoot verkeer en vervoer	**381**	**379**	**323**	**331**	
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
CO2-reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	**3**	**1**	**55**		
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens en 18 MWp opgesteld vermogen aan zonnevelden. Eind 2022 zijn er 4 windmolens gerealiseerd, en 15,2 MWp zonneveld. met nog 6 MWp in voorbereiding.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens gerealiseerd. De 4 windmolens van Koningspleij-noord zijn gebouwd. Drie ervan hebben al een jaar gedraaid en de vierde is eind 2022 met de testfase begonnen. Door het besluit van Gedeputeerde Staten 'Geen windparken in Natura2000 gebied Veluwe en beperkt in zone van 1-8 km eromheen' (december 2022) en een nieuwe provinciale windvisie die in voorbereiding is, is het op dit moment niet mogelijk om in Arnhem een vijfde windturbine te ontwikkelen aan de Drielse Dijk, zoals beoogd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030. De provincie onderzoekt of door maatregelen, zoals zwarte wieken en stilstandvoorzieningen, meer ruimte komt voor windmolens. Als dit geen ruimte oplevert in Arnhem, betekent het dat circa 10% (3,3 kT CO2-reductie) van de doelstelling van grootschalige opwek (34 kT CO2) niet gerealiseerd kan worden.

Het alsnog realiseren van dit deel van de CO2-reductiedoelstelling door andere energieopwekmaatregelen voor 2030, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van (nog) meer zonnevelden, is niet zonder meer haalbaar. Er is op dit moment namelijk al een disbalans op het elektriciteitsnet doordat er meer zonne-energie dan windenergie wordt opgewekt. Dit alles maakt dat we als Arnhem voor het behalen van onze doelstellingen voor grootschalige opwek afhankelijker zijn van de regio dan voor dit besluit.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022 zijn er 2 gerealiseerde zonnevelden: bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Waterschap Rivierenland aan de Drielsedijk (1,4 hectare, 7.200 zonnepanelen, 2,2 MWp) en op Koningspleij noord (8,5 ha, 34.000 panelen, 13 MWp). Opgeteld ruim 15 MWp. Een vergunning en SDE-subsidie voor een zonnepark op de bult IJsseloord 2 zijn verleend. De businesscase moet nog sluitend gemaakt worden (4 ha, 6 MWp). De haalbaarheid van een locatie voor een zonneveld in de omgeving van vliegbasis Deelen is verder onderzocht. Gezien de vele belangen die in het gebied spelen, is hierover nog geen besluit genomen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	**11**	**13**	**16**	**20**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit t.o.v. 2017	**4**	**5**	**9**	**13**	
Eenheid: Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Met de communicatiecampagne Arnhem Aan en het energieloket bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers. Mede door de hoge energieprijzen zijn veel inwoners en bedrijven in 2022 aan de slag gegaan met energiebesparing en duurzame opwek. Hierbij zijn zij geholpen door diverse doelgroepgerichte inspanningen, acties en instrumenten vanuit het programma New energy made in Arnhem, waaronder Energieloket Arnhem, Energiecoaches, Energiebank, Wijkklusteams, Duurzaamheidslening en Arnhem zet de knop om (bedrijven).

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

In 2022 zijn twee stadsbrede communicatiecampagnes gehouden: Arnhem aan de zon (over zonnepanelen) in het voorjaar en Arnhem aan de slag (over isolatie) in het najaar. Deze acties hebben veel publiciteit gegenereerd en veel bezoekers naar de website Arnhem Aan getrokken.
Op de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek zijn communicatie- en bewustwordingsacties uitgevoerd onder de vlag van Arnhem Aan.

- Gebouwde omgeving: Veel communicatie over werven en aanvragen energiecoaches energiearmoede en subsidieregelingen Arnhem oost.
- Bedrijven en industrie: Actie winkeldeuren sluiten en Arnhem zet de knop om - uitdelen meetapparatuur en energiescans.
- Grootschalige opwek: Het energypark en informatiecentrum (wind en zon) Koningspleij noord is in juni 2022 formeel geopend. Het informatiecentrum heeft al vele bezoekers gehad: scholen, overheden, bedrijven en geïnteresseerden.
- Duurzame mobiliteit: Filmpje Europees project Clean mobile energy en in december heeft Arnhem het eindevent georganiseerd van dit project. Verder is de zonnecarport met laadpalen bij winkelcentrum Presikhaaf in het nieuws geweest.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan	**9.459**	**12.802**	**15.369**	**14.106**	**22.611**

Eenheid: Aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Hernieuwbare elektriciteit	**3,0**	**4,0**	**6,0**		

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Energiecoaches proactief inzetten tegen energiearmoede (21M248)

Als onderdeel van de aanpak energiearmoede worden huishoudens proactief benaderd. In onder andere de wijken Geitenkamp en het Spijkerkwartier worden inwoners proactief benaderd door regelmatig aanwezig te zijn op straat, door aan te sluiten bij wijkactiviteiten en door samen op te trekken met de woningcorporaties bij huis-aan-huis benaderen van inwoners. Er worden mini-workshops gegeven in de buurthuizen. In het deelproject Energiecoach Malburgen worden huishoudens huis-aan-huis benaderd. De energiecoaches bellen aan, gaan in gesprek en bieden energie-coaching aan. De proactieve benadering is een integraal onderdeel van de aanpak energiearmoede.

Extra inzet tegengaan energiearmoede (21M256)

In de brief aan de raad van 19 april 2022 hebben we de raad geïnformeerd over de benutting van het extra budget dat we van het Rijk hebben ontvangen voor de aanpak energiearmoede. We hebben in de brief aangegeven dat we daarmee de motie als afgedaan beschouwen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	4.528	5.387	10.903	5.912	4.991
Baten	1.728	232	6.042	1.224	-4.818
Saldo lasten en baten	***-2.799***	***-5.155***	***-4.861***	***-4.688***	***173***
Toevoegingen aan reserves	635	0	6.343	7.103	-760
Onttrekkingen aan reserves	543	3.114	6.696	6.743	47
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-92***	***3.114***	***353***	***-360***	***-713***
Gerealiseerd resultaat	**-2.891**	**-2.041**	**-4.508**	**-5.049**	**-541**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	5.108	V			
Duurzaamheid incl energietransitie	2.500	V	Smart polder, zie ook lasten	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	1.508	V	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	1.100	V	Energie armoede, zie ook de baten	I	BR
Baten	-4.848	N			
Duurzaamheid incl energietransitie	-1.100	N	Energie armoede, zie ook lasten	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-1.248	N	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-2.500	N	Smart polder, zie ook baten	I	BR
Toevoegingen aan reserves	-364	N			
Duurzaamheid incl energietransitie	-364	N	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	104	V			
Duurzaamheid incl energietransitie	104	V	Vertraging uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR

Subsidie energiearmoede en smart polder
De subsidie voor energiearmoede is voor een deel als lasten begroot in 2022, hiertegen over is deze subsidie ook als baten begroot. Per saldo heeft dit geen financieel resultaat opgeleverd. De niet bestede subsidie is beschikbaar voor de komende periode.
De subsidie voor smartpolder is zowel in de lasten als in de baten begroot. Omdat dit project vertraging heeft opgelopen wordt de niet bestede subsidie vanaf 2023 ingezet.

Vertraging uitvoering verduurzaming woningen Arnhem-Oost
De uitvoering van de verduurzaming van woningen in het kader van het project Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost gaat langzamer dan verwacht. Hierdoor is € 1.508.000 minder besteed dan begroot. Door de vertraging is er echter minder subsidie gebruikt, zijn er minder eigen bijdragen van de woningeigenaren ontvangen én is er minder cofinanciering aangewend. Dit resulteert in lagere dekking (baten) dan begroot van € 1.248.000 (nadeel). Doordat de hiervoor beschreven voordelen en nadelen zijn gecompenseerd in de reserves is het resultaat van de vertraging financieel neutraal.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0;
- Transitievisie warmte (2022);
- Criteria voor de locatiekeuze van zonnevelden (2016);
- Uitvoeringskader elektrisch laden in Arnhem;
- Beleidskader deelvervoer.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 januari 2024) veranderen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Arnhem geeft richting

Deze doelstelling is op koers. Zie de toelichting bij de inspanning hieronder 'Doorwerking Omgevingsvisie'.

Doorwerking omgevingsvisie

Het voorontwerp van de omgevingsvisie is op inhoud al door de vorige raad vastgesteld. De ontwerp-omgevingsvisie is in november 2022 door het college vastgesteld. Naar verwachting wordt in het tweede kwartaal 2023 de definitieve visie ter besluitvorming aan de raad aangeboden. De omgevingsvisie zet de eerste stap in de toekomstige ontwikkeling van de stad. De volgende stap is het uitvoeren van de visie, zodat we straks ook echt kunnen genieten van een gezonde, leefbare, duurzame en mooiere stad. Hiervoor werken we de ambities uit de visie verder uit in verschillende beleidsuitwerkingen en gebiedsvisies. Hierin geven we concrete kaders aan over de manier waarop we onze stad gaan ontwikkelen en welke instrumenten we daarvoor in gaan zetten. Voor de onderdelen mobiliteit en wonen en voor een aantal gebiedsuitwerkingen zijn inmiddels de startnotities ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.

Arnhem is fysiek op orde

De gemeentelijke inspanningen lopen op koers. Zie voor de toelichting de inspanning 'toewerken naar integraal omgevingsplan' hieronder.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

Ook in 2023 gaan we verder met het terugbrengen van het aantal beheergerichte plannen en bereiden we deze plannen voor op de nieuwe technische standaarden die straks gelden onder de Omgevingswet. We verwachten eind 2023 de basis voor het grootste deel op orde te hebben zodat we daarna themagewijs het omgevingsplan verder kunnen aanvullen met regels uit onze verordeningen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs aan de verbetering van de dienstverlening aan inwoners en bedrijven als het gaat om het toetsen en vergunnen van hun ruimtelijke initiatief. Dit doen we enerzijds door het inrichten van een digitaal loket waarin alle relevante informatie over de fysieke leefomgeving goed vindbaar, betrouwbaar en volledig is. Anderzijds door het doorontwikkelen van het initiatievenberaad in zogenaamde initiatief- en omgevingstafels waarin initiatieven op integrale wijze getoetst en vergund kunnen worden. We werken hierin nauw samen met de ODRA en de inspanningen liggen op koers.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

Inmiddels is de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet verschoven naar 1 januari 2024. De reden is dat de minister wil dat de Omgevingswet op een verantwoorde manier wordt ingevoerd. Door het uitstel is er meer tijd is om goed te oefenen met de nieuwe ICT-systemen (Digitaal Stelsel Omgevingswet DSO). Het goed kunnen werken met de digitale systemen van het Rijk is essentieel voor onze dienstverlening. Op dit moment is nog onzeker hoe het DSO gaat functioneren. Arnhem is in ieder geval klaar om aan te sluiten op het DSO. Vanwege de onduidelijkheid over het digitaal stelsel kunnen we niet uitsluiten dat de digitale dienstverlening na 1 januari 2024 verslechterd. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen zorgen we voor actuele informatie op de websites van de gemeente en ODRA en zorgen we voor meer capaciteit bij het klantcontact.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Zie de toelichtingen bij de hieronder benoemde inspanningen.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De milieuzone geldt per 1-1-2022 voor vrachtwagens emissieklasse 6, alle andere worden geweerd. In het verlengde hiervan is in 2022 een start gemaakt met de voorbereidingen van de zero-emissie-zone voor de binnenstad van Arnhem (per 1-1-2026). De luchtkwaliteit in de binnenstad van Arnhem schommelt nog steeds rond de grenswaarde (wet Milieubeheer) op de centrumring. De inspanningen zijn er nu op gericht om de oude WHO-normen voor fijnstof (PM10 en PM2,5) te halen.
Een belangrijke maatregel in 2022 was de sloopregeling voor brommers en snorfietsen. Deze regeling was erg populair en wordt voortgezet tot september 2023.

We gaan door op de huidige lijn wat betreft het voorkomen van hinder door houtstook, door middel van voorlichting en informatie.
Het burgermeetnet verbinden we aan het landelijke project van het RIVM: Samen meten. Binnen het landelijke Schone Lucht Akkoord zijn we actief deelnemer binnen de themagroep Mobiele Werktuigen, de themagroep particuliere Houtstook en de themagroep Participatie en Citizen science.

Voor een toelichting op de onderdelen energie en klimaat zie het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. Halverwege 2022 zijn er nog 13 locaties, voornamelijk ter plaatse van (voormalige) bedrijven, waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht. Vanwege de actuele loodproblematiek is in 2019 gestart met de sanering van tuinen waar al een gezondheidsrisico bekend was, dit is in 2021 afgerond. Begin 2021 is gestart met de vervolgfase: door middel van nieuw onderzoek brengen we de verontreinigingssituatie in beeld van tuinen in het Spijkerkwartier, St. Marten en een deel van het Arnhemse Broek. Dit project loopt door tot in 2023-2024. In tuinen met lood zullen de actuele risico's worden weggenomen (naar schatting 30-50 tuinen).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van risicovolle activiteiten. Indien nodig wordt afgestemd met de VGGM/brandweer als onderdeel van de verantwoording van de risico's.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 is op 25 januari 2022 vastgesteld. Op basis hiervan zijn de Utrechtsestraat, Voetiuslaan, IJssellaan, Volkerakstraat, Thomas a Kempislaan, St. Laurentiuslaan en de Koppelstraat voorzien van stil asfalt. Hierdoor zal het aantal geluidgehinderden langs gemeentelijke wegen afnemen.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het milieutoezicht bij bedrijven wordt uitgevoerd volgens de geactualiseerde toezichtstrategie 2022-2025.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Omgevingswet en burgerparticipatie (21A54)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Ontwerpprincipes verstedelijking meenemen (21A60)
De tekst is conform het amendement aangepast in de Begroting 2022.

Complete procesplanning voor woningbouwplannen: doorloop versnellen (21M224)
De motie 21M224 (Complete procesplanning voor woningbouwplannen: doorloop versnellen) is op 14 juni met een raadsbrief afgedaan.

Duurzaamheid zichtbaar maken (21M227)
Afgesproken is 'Duurzaamheid zichtbaar maken' als integraal onderdeel van de verduurzamingsaanpak mee te nemen. Voor de projectmatige uitvoering van de verduurzaming zijn in deze Begroting extra middelen opgenomen. Dit is nodig om gemeentelijke ambities in het juiste tempo uit te kunnen voeren (enkel maatregelen meenemen in het planmatig onderhoud zorgt voor een veel te lange doorlooptijd). Het zichtbaar maken van de verduurzaming zal in het project meegenomen worden als integraal onderdeel. Op verschillende plaatsen is gecommuniceerd over maatregelen die tot nu toe zijn doorgevoerd (zoals bijvoorbeeld over het vervangen van de verlichting in de parkeergarage Musis voor LED-verlichting).

Leegstand inzichtelijk (21M257)
Afgesproken is eens in het half jaar een lijst met leegstaande panden aan de raad te verschaffen. Dit is nog niet gebeurd, aangezien op dit moment er geen leegstand van panden is.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.030	38.631	44.817	25.993	18.823
Baten	46.480	33.889	42.083	16.572	-25.511
Saldo lasten en baten	***2.451***	***-4.742***	***-2.734***	***-9.421***	***-6.687***
Toevoegingen aan reserves	8.753	176	7.274	5.107	2.167
Onttrekkingen aan reserves	5.878	90	3.595	7.309	3.714
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.875***	***-86***	***-3.679***	***2.202***	***5.880***
Gerealiseerd resultaat	**-425**	**-4.829**	**-6.413**	**-7.220**	**-807**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	18.440	V			
Grondzaken	16.133	V	Fasering projecten grondexploitatie	I	AR
Grondzaken	4.483	V	Fasering projecten ruimtelijke ontwikkeling en anterieure overeenkomsten	I	AR
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	1.489	V	Flexwonen doelgroepen	I	AR
Water, milieu en luchtkwaliteit	-390	N	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR
ODRA, vergunning en handhaving	-168	N	ODRA	I	AR
Grondzaken	-3.107	N	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Baten	-25.759	N			
ODRA, vergunning en handhaving	-521	N	ODRA	I	AR
Water, milieu en luchtkwaliteit	-1.004	N	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	-1.499	N	Flexwonen doelgroepen	I	AR
Grondzaken	-1.979	N	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Grondzaken	-4.593	N	Fasering projecten ruimtelijke ontwikkeling en anterieure overeenkomsten	I	AR
Grondzaken	-16.163	N	Fasering projecten grondexploitatie	I	AR
Toevoegingen aan reserves	2.785	V			
Grondzaken	1.723	V	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Water, milieu en luchtkwaliteit	1.062	V	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	3.695	V			
Grondzaken	3.363	V	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Water, milieu en luchtkwaliteit	332	V	Woonwagenlocatie Bethanienstraat: grondwal en uitbreiding	I	BR

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2022. Het saldo van de lasten en baten 2022 op deze projecten wordt als onderhanden werk opgenomen op de balans, waardoor er geen resultaat ontstaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten valt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling en anterieure overeenkomsten
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2022. Het saldo van de lasten en baten 2022 op de projecten wordt als onderhanden werk opgenomen op de balans waardoor er per saldo geen resultaat ontstaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten valt weg tegen het nadeel op de baten.

Flexwonen doelgroepen
Het budget is bedoeld om spoedzoekers tijdelijk te huisvesten op het Merwedeterrein/ onderdeel Spoorzone Oost. In verband met de stijgende bouwkosten en de complexiteit om verplaatsbare woningen te realiseren lopen we vertraging op. Dit maakt dat we bedragen in 2022 hebben uitgeven aan plankosten, maar nog niet aan uitvoeringskosten (onder andere bouw- en woonrijp maken van de grond). We zijn nog volop met het project, ook in afstemming met het Rijk, bezig en hopen in 2023 de bedragen uit te geven aan het bouw- en woonrijp maken. Dit geeft zowel een voordeel op de lasten als een nadeel op de baten die tegen elkaar wegvallen.

Woonwagenlocatie Bethaniëstraat: grondwal en uitbreiding
In 2022 is gestart met de voorbereiding van de verwijdering van de grondwal. In het overleg met bewoners en andere stakeholders in de wijk is besloten om te onderzoeken of een gelijktijdige herinrichting, met extra standplaatsen, mogelijk is. Hiervoor is in 2022 een nieuw inrichtingsplan gemaakt. Om die reden zijn voor uitvoering van de sanering aan de grondwal nog geen kosten in 2022 en zal dit in 2023 plaatsvinden. De subsidie dat vanuit het rijk is ontvangen is in 2022 niet besteed en geeft daarom een hoge afwijking in de baten. Daar tegenover staat een lagere toevoeging aan de reserve van het wel ontvangen maar niet bestede deel van het subsidiebedrag ter hoogte van € 762.000.

De overige afwijking van € 300.000 heeft betrekking op de woonwagenlocaties en valt weg tegen een even groot voordeel op S12. Per saldo is de afwijking 0”.

ODRA
Het totaal aantal verstrekte WABO vergunningen in 2022 is vergelijkbaar aan 2021 alleen zijn er in 2022 minder vergunningen verleend voor projecten met een hogere bouwsom. De realisatie van de baten valt daarmee € 0,5 miljoen lager uit dan begroot terwijl de werkzaamheden hiervoor arbeidsintensiever zijn, met als gevolg hogere lasten ad. € 168.000.

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 2.245.000 nadelig (verschil tussen geboekte lasten en baten). In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 2.841.000. Het resultaat is daarmee € 5.086.000 nadeliger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 3.107.000 op de lasten en een nadeel van € 1.979.000 op de baten.

Het totale resultaat op de geboekte bedragen, ad € 2.245.000, kan als volgt worden gespecificeerd:

a. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	€ 1.299.000 V	
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€ 1.285.000 V
c. beheer strategische posities		€ 120.000 V
d. overige kosten	-/-	€ 193.000 N
e. kosten uit voorstudies	-/	€ 1.296.000 N
f. terugboeken tussentijdse winstneming op 3 projecten	-/-	€ 3.460.000 N

subtotaal	-/-	**€ 2.245.000 N**

In de begroting werd rekening gehouden met:

a. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen		€ 1.723.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€ 1.168.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€ 100.000 N
f. tussentijdse winstneming		€ 50.000 V
subtotaal		**€ 2.841.000 V**

Het verschil ten opzichte van de begroting bedraagt	-/-	**€ 5.086.000 N**

Het terugboeken van eerder genomen winsten wordt veroorzaakt door gestegen kosten voor bouwrijp maken en de neerwaartse druk op de grondprijzen onder andere door de gestegen hypotheekrente. De kosten voor voorstudies zijn hoger dan begroot. Dit komt door het grote aantal lopende voorstudies (6) en de complexiteit ervan. Het grootste aandeel in deze kosten neemt het plan gebiedsexploitatie Kronenburg in. Doordat de besluitvorming hierover in 2023 heeft plaatsgevonden worden de voorstudie kosten van € 720.000 conform de BBV richtlijnen direct ten laste van het resultaat genomen. Tot slot valt het voordeel uit de mutaties voorzieningen € 424.000 lager uit dan begroot.

Het nadelig resultaat van € 5.086.000 wordt als volgt verrekend met de BR Grondexploitatie:

a. niet uitvoeren van een geraamde dotatie aan de BR Grondexploitatie	€ 1.723.000 V
b. onttrekking aan de BR Grondexploitatie	€ 3.363.000 V

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Provincie Gelderland;
- Regiogemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;

- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname ook bij aan klimaatadaptatie.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

Beschikbare en betaalbare woningen

Onze ambitie is dat er voldoende woningen zijn voor alle Arnhemmers. Hoewel er de afgelopen jaren al flink wat woningen bijkwamen, zijn we er nog niet. Om ons doel te halen, zouden er eigenlijk jaarlijks minimaal 800 tot 1.000 woningen bij moeten komen en evenveel woningvergunningen moeten worden verleend. Ook zou een groot deel van de woningtoevoegingen moeten bestaan uit sociale en betaalbare woningen. Uit de meest recente cijfers blijkt echter dat we dat in 2022 niet hebben gehaald.

In 2022 werden minder vergunningen afgegeven voor nieuwe woningen en minder woningen gebouwd dan de jaren daarvoor. In 2022 werden zo'n 700 woningen opgeleverd. In 2021 waren dat er nog meer dan 1200. Deze gegevens zijn zorgelijk, omdat we hierdoor de woningtekorten dit jaar niet inlopen en de betaalbare woningcrisis beperkt verhelpen. Dit is overigens niet alleen in Arnhem het geval, maar in heel Nederland. De gestegen bouwkosten, de hogere rente en belemmeringen zoals hoge personeelskosten en onderzoek naar stikstofdepositie spelen hierin een rol. In 2022 zijn een aantal activiteiten uitgevoerd, die kunnen helpen dit tij te keren:

- Om voldoende woningen te realiseren is samenwerking met onze partners van groot belang. Met woningcorporaties en marktpartijen in de woningbouw hebben we de handen ineen geslagen om aan de slag te gaan met het bouwen van voldoende woningen en om de woningbouw te versnellen. Met deze partijen tekenden we in februari 2022 een Stadsakkoord, waarin is afgesproken op welke wijze we dat gezamenlijk doen. Het akkoord is door ruim 25 partijen ondertekend.
- Om beter te kunnen sturen op de bouw van betaalbare woningen kennen we sinds 2022 een doelgroepenverordening. Hierdoor kunnen we in bestemmingsplannen (afdwingbare) afspraken opnemen over betaalbare woningbouw. Door deze doelgroepenverordening lukt het bij nieuwe plannen beter om te komen tot optimalere woningbouwprogramma's. Dit instrument blijkt noodzakelijk; in onze harde plannen zitten op dit moment nog teveel dure (huur)woningen, waardoor extra sturing bij de zachte plannen benodigd is.
- Met het invoeren van de opkoopbescherming worden sinds begin dit jaar goedkope koopwoningen beschermd, zodat de voorraad goedkope koopwoningen bereikbaar blijft voor starters en mensen met een kleinere portemonnee.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

Tussen 2018 en 2021 werden in Arnhem relatief veel woningen opgeleverd. Jaarlijks was er sprake van meer dan 1000 woningtoevoegingen. Kwantitatief liepen we daardoor voor op onze opgave. Kijkende naar de woningbouwcijfers over 2022 zien we een beperkte vooruitgang: Het aantal verleende vergunningen lag dit jaar lager dan voorheen en er werden minder woningen gerealiseerd dan voorgaande jaren. Ook de cijfers over de segmenten waarin woningen de afgelopen jaren zijn opgeleverd stemmen nog niet tevreden. De afgelopen jaren zien we dat vooral het vrije huursegment hard groeide. Deze cijfers tonen de noodzaak aan om binnen projecten nadrukkelijker te sturen op het woonprogramma en hier afdwingbare afspraken over te maken. Waar er jaren terug in beperkte mate op deze manier werd gestuurd, zullen de komende periode vaker plannen 'hard' worden of gerealiseerd worden waarin meer sociale huur- en betaalbare (koop)woningen zijn opgenomen. Dat is overigens helaas nog niet voor alle plannen het geval waarvoor de gemeenteraad een uitgewerkt plan kunt verwachten. Voor sommige plannen zijn bijvoorbeeld al kaders vastgesteld voordat we hogere eisen stelden aan betaalbaarheid. Dat tij willen we keren: in november 2022 stelden we de gemeenteraad via een raadsbrief bij de Voortgangsrapportage Arnhem Biedt Woonruimte op de hoogte van vier actielijnen om te komen tot voldoende (betaalbare) woningen.

Belangrijk aspect is dat we zien dat de differentiatie van wijken moeizaam van de grond komt. Corporaties hebben met name posities in de kwetsbare wijken en in veerkrachtige wijken komen beperkt ontwikkellocaties vrij. Er zijn maar weinig toevoegingen van woningen voor lage inkomens in wijken met mensen met relatief hoge inkomens.

Doorstroming bevorderen

Voor doorstroming in het corporatiebezit heeft de gemeente in samenwerking met de provincie en de drie grote corporaties een verhuiscoach aangesteld. De verhuiscoach voert momenteel de eerste gesprekken met (senioren) inwoners van onze stad. De verhuiscoach begeleidt deze (potentiële) groep verhuizende senioren nu al naar een (nieuwe) woning. In 2022 heeft de eerste verhuizing plaatsgevonden van een corporatiehuurder naar een (sociale) huurwoning.

Een belangrijk middel om doorstroming te bevorderen is om woningen te bouwen die aansluiten bij de woonwensen van senioren. Onze aanname is dat als we deze doorstroomkansen weten te benutten, er veel woningen vrij kunnen komen met relatief lage prijzen. In nieuwbouwprojecten geven we in toenemende mate ruimte voor woonvormen voor senioren, waarbij we het van belang vinden dat mensen in de eigen wijk kunnen doorstromen, dichtbij bekende voorzieningen. In 2022 hebben we de gemeenteraad een Woon-Zorg-Nota aangeboden, deze nota gaat in op verschillende uitdagingen om doorstroming te bevorderen.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

Arnhem wil een inclusieve stad zijn. Die ambitie wordt breed gedragen. Arnhemmers hebben recht op een veilig thuis in een prettige wijk met perspectief om zich te ontwikkelen. Arnhem voelt zich ervoor verantwoordelijk dat elke inwoner geschikte huisvesting heeft (of deze binnen een acceptabele termijn kan vinden) in een prettige leefomgeving met voldoende (zorg)voorzieningen. Ten behoeve van deze opgave is aan de gemeenteraad eind 2022 een woon-zorg-nota aangeboden.

Om de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen te vergroten, geven we uitvoering aan een aantal afspraken. Ook dit jaar reserveren we weer 120 sociale huurwoningen voor personen die uitstromen uit instellingen en opvang. Daarnaast voldeden we ook in het jaar 2022 weer aan onze taakstelling voor het huisvesten van statushouders.

Omdat er een grote groep 'spoedzoekers' blijft die nu vaak tussen wal en schip valt, is aan de gemeenteraad een flexwoningplan aangeboden. Intentie is om op het Merwedetterrein op de korte termijn 150 woningen te realiseren voor mensen met een urgente woonvraag. Vijftig woningen zijn bedoeld voor statushouders.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Om mensen zelf te laten beslissen hoe zij hun woon- en leefomgeving vormgeven, willen we meer ruimte maken voor collectieve wooninitiatieven en zelfbouwmogelijkheden. In 2022 is door de gemeenteraad het bestemmingsplan voor Gaardenhage vastgesteld. In dit plan is ruimte voor een CPO-ontwikkeling en worden 12 kleine kavels beschikbaar gesteld voor zelfbouw. Momenteel wordt binnen enkele concrete 'zachte' projecten bekeken óf en hoe we CPO-projecten mogelijk kunnen maken, hierbij bekijken we ook hoe we collectieve wooninitiatieven door middel van informatieavonden en via beleid en ruimtelijk instrumentarium kunnen stimuleren. Bij project 'Coehoorn' worden de verdere voorbereidingen getroffen om een 'cohousing'-project te realiseren.

In 2022 is een startnotitie voor een nieuwe Woonvisie aan de gemeenteraad aangebode. In deze visie willen we plannen om coöperatieve woonvormen te stimuleren verder concretiseren.

Om te voorzien in de grote vraag naar woningen, zetten we in Arnhem ook in op de bouw van flexwoningen. Op dit moment lopen gesprekken voor de realisatie van flexibele woonvormen op het Merwedeterrein en worden andere locaties verkend. Voor het Merwedeterrein is een substantiële subsidie van het Rijk beschikbaar gesteld.

Uitbreiden woonwagenlocaties

Voor woonwagenbewoners staat het leven in een woonwagen voor veel meer dan een woonplek alleen. Het gaat om cultuur, traditie en een lange geschiedenis. Ook gaat het over toekomst: voor woonwagenbewoners is het van groot belang dat het leven in een woonwagen kan worden voortgezet door de kinderen en kleinkinderen, zodat de woonwagencultuur behouden kan blijven.
In 2022 zijn nadere regels voor de toewijzing van woonwagenstandplaatsen vastgesteld. Dat is van belang, omdat een groot deel van de bestaande algemene en gemeentelijke regels
voor toewijzing van standplaatsen/woonwagens niet aansloten bij de wensen van woonwagenbewoners. Hierdoor zijn regels aangepast op de specifieke situatie van woonwagenbewoners.

Er zijn nog geen extra standplaatsen gerealiseerd. Wel zijn er op meerdere locaties projecten opgestart om het aantal woonwagenplaatsen uit te breiden (amendement 23A19 Eerlijk over uitbreiding woonwagenlocaties). Om in Arnhem het aantal woonwagenplaatsen uit te breiden, zijn op meerdere locaties in 2022 projecten opgestart. Bij locatie 'Gelderse Rooslaan' is een pilotproject opgestart om te komen tot vier extra standplaatsen. Bij locatie Bethaniënstraat is een nieuw inrichtingsplan gemaakt om te komen tot extra standplaatsen. In 2022 is een eerste schetsplan voorgelegd aan de bewoners. Het ontwerp is overwegend positief ontvangen. De komende tijd wordt een aangepaste versie op basis van de feedback van de bewoners weer voorgelegd.

Huisvesting arbeidsmigranten

Het organiseren van goede en veilige huisvesting voor arbeidsmigranten is een taak van veel partijen zoals gemeenten, provincies, werkgevers en huisvesters. Omdat arbeidsmigranten veelal niet gebonden zijn aan een specifieke plek, maar wonen en werken over gemeentegrenzen heen, pakken we dit thema in de regio op. Vanuit de regio is in 2022 een handreiking opgesteld. Hieraan wordt verder uitvoering gegeven in samenwerking met bedrijfsleven en de regiogemeenten.
Om in Arnhem goede en veilige woonplekken voor arbeidsmigranten te kunnen faciliteren, zijn in 2022 voorbereidingen getroffen om een lokaal beleidskader op te stellen. Over dit kader informeren we de gemeenteraad nader in 2023. In de regio voeren wij tevens, via de Groene Metropoolregio, gesprekken over een regionaal kader.

In de tussentijd is door het 'facetbestemmingsplan verkamering en woningsplitsing' al geregeld dat panden niet meer verkamerd kunnen worden ten behoeve van het kortdurende verblijf van internationale werknemers. Op die wijze proberen we te voorkomen dat in woonwijken verschillende bewoners samenwonen met zeer conflicterende woon- en leefritmes.

Studentenhuisvesting en starters

In 2022 hebben wij ons samen met onze partners ingezet voor voldoende studentenkamers in de stad. In 2022 heeft de SSH& zich ingezet voor het verduurzamen /verbeteren van de woningvoorraad. Bovendien heeft de SSH& een tweetal locaties toegevoegd aan hun vastgoedportefeuille Op basis van het Kences onderzoek naar de kamermarkt voor studenten was ook in 2022 onze kamermarkt kwantitatief in evenwicht. Wel zijn wij samen met de onderwijsinstellingen, de SSH& en de studentenbelangenorganisatie een traject ingegaan om discriminatie/ uitsluiting van (internationale) studenten tegen te gaan. Hierbij focussen wij ons op discriminatie/uitsluiting op de Arnhemse kamermarkt.

Doelgroepenverordening

Een doelgroepenverordening is door de gemeenteraad in februari 2022 vastgesteld. Hierdoor kan de gemeente via bestemmingsplannen betaalbare woningbouw afdwingen. Het instrument dient vooral als 'stok achter de deur' om in de voorbereidende fase van woningbouwontwikkeling tot het gewenste woningbouwprogramma te komen, in overeenstemming met het Arnhemse vastgestelde beleid.

Beleid op splitsen en verkameren

In het Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing zijn zes acties opgenomen. Al deze acties zijn uitgevoerd of in uitvoering genomen. Zo is er een facetbestemmingsplan vastgesteld waarin regels over nieuwe verkameringen en splitsingen zijn verankerd. Daarnaast zijn regels over het beheer van kamerverhuurbedrijven opgenomen in de APV. Ook werken we samen met huurders, verhuurders en de omgevingsdienst aan een aanpak 'goed verhuurderschap'. We merken dat vanuit het Rijk steeds meer instrumenten en mogelijkheden ter beschikking worden gesteld om te sturen op de woningvoorraad en malafide verhuurderschap. De komende jaren zullen we deze nieuwe instrumenten afwegen tegen bestaand instrumentarium en de bestaande inzet.

Discriminatie op de woningmarkt

In Arnhem vormt discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem. In het uitvoeringsplan van 'Vrij zijn in Arnhem' hebben we de gemeenteraad in oktober 2022 op de hoogte gebracht van acties vanuit het 'domein wonen' om discriminatie op de woningmarkt aan te pakken. Deze acties zijn in 2022 opgestart. Eerder in 2022 publiceerden we het onderzoek naar discriminatie op de woningmarkt.

Zoals ook beschreven bij "studentenhuisvesting en starters" zijn wij als gemeente een traject ingegaan om discriminatie/uitsluiting op de kamermarkt aan te pakken. Dit doen we zodat ook onze studentenkamermarkt inclusief en bereikbaar is voor iedereen.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Woningvoorraad	**74.416**	**75.632**	**76.727**	**77.839**	**79.065**
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	**11**	**9**	**12**	**6**	**7**
Eenheid: Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	**551**	**561**	**297**	**937**	**211**
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen	**6**	**16**	**16**	**8**	
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	**44**	**44**	**44**	**43**	**43**
Eenheid: % koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	**36**	**36**	**36**	**35**	**35**
Eenheid: % corporatiewoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	**19**	**20**	**20**	**21**	**22**
Eenheid: % woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	**1.327**	**1.204**	**872**		
Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar					
Bron: ODRA/CBS					

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Mede door de energiecrisis zijn we in 2022 genoodzaakt om stappen te zetten om energiearmoede te voorkomen en om woningen te verduurzamen. Met woningcorporaties maken we prestatieafspraken over verduurzaming van het bezit. Over onze overige inzet is meer informatie te vinden onder het programma Klimaat en energie.

In 2022 is aan de gemeenteraad een woon-zorg-nota aangeboden. Deze nota biedt aanknopingspunten om de Arnhemse woningvoorraad de komende jaren geschikter te maken voor mensen in alle levensfases. We willen hier nadrukkelijker op sturen.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

De wetgever heeft via het Bouwbesluit geregeld dat alle nieuwbouwwoningen tot op zekere hoogte levensloopbestendig moeten zijn.
Conform de Arnhemse Woonprincipes houden we rekening met levensloopgeschikt wonen in onze gemeente. In de sociale huursector kennen we duidelijke normen over wanneer een woning wordt aangemerkt als 'levensloopgeschikt' of 'rolstoeltoegankelijk'. Met corporaties en huurdersorganisaties bekijken we continue hoe we een geschikte match kunnen maken tussen woningen en mensen in verschillende levensfases.

Doorstroming in de verhuisketen voor senioren blijft wel een aandachtspunt. Een verhuiscoach is sinds kort actief in onze gemeente om deze doorstroming teweeg te brengen. Het toevoegen van voldoende levensloopgeschikte betaalbare (huur)woningen voor senioren inwoners vergt extra aandacht. Er zijn wel steeds meer projecten in voorbereiding, waarbij we inzetten op woningen voor senioren. Hierbij bestuderen we ook of de hele omgeving geschikt is voor rolstoel en/of rollator.

Daarbij voeren wij met de corporaties en huurdersorganisaties gesprekken over flexibiliteit binnen het woningaanbod van levensloopgeschikt wonen. Door inventief naar ons aanbod corporatiewoningen te kijken zijn mogelijk meer woningen in te zetten als levensloopgeschikt ('light').

In 2022 is aan de gemeenteraad een Woon-Zorg-Nota aangeboden. Dit kader biedt handvatten om meer geschikte woningen voor alle levensfasen in Arnhem te realiseren.

Gezond binnenklimaat

Het aanpakken van vocht en schimmel heeft voor ons prioriteit. Omdat we zelf niet de eigenaar zijn van woningen in onze stad, stimuleren we woningcorporaties en verhuurders om een gezond binnenklimaat te realiseren. Waar mogelijk, maken we hierover harde afspraken.

Om huurders met vocht- en schimmelproblemen te helpen, hebben we een stappenplan gepubliceerd op onze website. Huurders kunnen met hun klachten terecht bij het Huurdershuis. Het Huurdershuis ontvangt een gemeentelijke subsidie voor de ondersteuning en advisering van huurders. Mede door het stappenplan hebben zich in 2022 een recordaantal huurders gemeld bij het Huurdershuis.

We hebben de gemeenteraad per raadsbrief geïnformeerd over onze acties ter bevordering van een gezond binnenklimaat. De inzet van een onafhankelijke vocht- en schimmelexpert is hiervan een belangrijk onderdeel. Afspraken over deze expert en over gezond wonen zijn vastgelegd in de prestatieafspraken.

Handhaving minimale woonkwaliteit (amendement 21A58 Minimale woonkwaliteit in begroting)

Aan de ODRA is de opdracht gegeven om nadrukkelijker toe te zien op de woonkwaliteit en regels uit het Bouwbesluit bij bestaande woningen. Omdat in de meeste gevallen de kwaliteit van een woning niet dusdanig slecht is dat de ODRA überhaupt de bevoegdheid heeft om in te grijpen, verkennen we hoe we het mogelijk kunnen maken op een gemakkelijke manier melding te doen, waarbij niet te veel beslag wordt gelegd op de capaciteit van de ODRA. Op de website van Arnhem hebben we daarom al wel stappenplannen gepubliceerd over waar bewoners terecht kunnen bij (bijvoorbeeld) problemen met ongezonde woningen of slecht onderhouden woningen.

Woningen verduurzamen

De transitievisie warmte is in 2021 opgesteld in samenwerking met de corporaties en begin 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De renovaties die door de corporaties worden uitgevoerd leiden tot betere energiekwaliteit van de woningen. Dit wordt na afloop van het jaar gemonitord. De urgentie om woningen te verduurzamen wordt steeds hoger, door de enorme stijging van de gasprijzen. Daarom hebben de corporaties en de gemeente in mei 2022 afgesproken om een versnellingsplan verduurzamen bestaande woningen te ontwikkelen. De uitvoering van het project verbeteren particuliere woningen ArnhemOost (gefinancierd vanuit het Volkshuisvestingsfonds) is gestart met een collectieve en een individuele aanpak (SEWA-regeling).

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Rapportcijfer woning		**7,7**		**7,7**	

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Prestatieafspraken met corporaties
Uit de samenwerkingservaring met corporaties en zorgpartijen blijkt dat de vitaliteit en leefbaarheid van wooncomplexen in belangrijke mate wordt bepaald door een goede mix van bewoners. Met corporaties werken wij verder samen aan de toepassing van de vrije toewijzingsruimte als de situatie in een wijk of buurt daar aanleiding toe geeft. Vrije toewijzingsruimte is essentieel voor goede leefbaarheid. Hiermee kunnen wooncomplexen en de leefomgeving waarbij de leefbaarheid onder druk staat, weer vitaal worden gemaakt.

In 2022 hebben we de gemeenteraad raad een woon-zorg-nota aangeboden dat nader ingaat op de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen en het vitaal houden van wijken.

Sturing op ruimtelijke plannen
Bij ruimtelijke initiatieven wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de veerkracht van een wijk. Bij ontwikkelperspectieven die we opstellen voor wijken in kwetsbare gebieden staat het woningbouwprogramma mede in dienst van het verbeteren van de leefbaarheid in wijken. Dat is bijvoorbeeld het geval in Presikhaaf-3.

Aanpak goed verhuurderschap
Zie inspanning ‘goed verhuurderschap’

Uitvoering Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing
Door het verkameringsbeleid zorgen we dat voorkomen wordt dat hierdoor extra druk op de leefbaarheid ontstaat. We maximeren bijvoorbeeld het aantal personen dat in een woning mag wonen. Zie verder de inspanning ‘beleid op splitsen en verkameren’.

Goed verhuurderschap

In Arnhem willen we de positie van huurders versterken. In 2022 klopte een recordaantal van 1200 Arnhemmers aan bij het Huurdershuis met een woon- of huurkwestie. In 2022 hebben we het Huurdershuis incidenteel extra middelen gegeven om huurders beter bij te staan bij hun kwesties met verhuurders. Per 2023 verdubbelen we de subsidie aan het Huurdershuis.

In 2022 zijn voorbereidingen getroffen voor de invoering van verhuurdersvergunningen in Arnhem. Door het invoeren van een vergunningstelsel waarbij voorwaarden worden gesteld aan verhuur, kunnen excessen worden voorkomen. De exploitatie van panden waarin excessen veelvuldig plaatsvinden kan worden verboden.

Opkoopbescherming

In 2022 was Arnhem één van de eerste gemeenten die de opkoopbescherming invoerde. Doel van de maatregel is het beschermen van koopwoningen in het goedkope en middeldure segment tegen opkoopgedrag door particuliere investeerders, die de woning niet gebruiken om zelf te bewonen, maar om rendement te behalen. Daardoor beschermen we in Arnhem goedkopere koopwoningen, zodat ook starters en mensen met een kleinere portemonnee kans maken op een dergelijke woning.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Leefbaarheid in eigen buurt		**7,2**		**7,2**	
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Woonomgeving		**7,4**		**7,4**	
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Arnhem-Oost

Doelen Arnhem-Oost

Zie voor de toelichting hieronder de inspanning 'vier ontwikkellijnen' en de toelichting binnen diverse andere programma's.

Vier ontwikkellijnen

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Afgelopen jaar is uitvoering gegeven aan de uitvoeringsagenda Arnhem-Oost. Voor het komende jaar wordt deze agenda verder doorontwikkeld: er komen meer integrale aanpakken gericht op veiligheid, buurtleefbaarheid en onderwijs en zorg in de Arnhem-Oost-wijken. De raad zal hier in het eerste kwartaal over worden geïnformeerd met een raadsbrief. Komend jaar staat in het teken van het bouwen en ontwikkelen van een extern programmabureau. Hiervoor is een kwartiermaker aangetrokken.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Naar een klimaatadaptieve stad

In 2022 is er verder gewerkt aan het klimaatbestendig maken van de stad. Veel onderhoudsmaatregelen zijn gecombineerd met het aanbrengen van extra groen en bomen, o.a. in de omgeving van het Willemsplein en in de Steenstraat. Ook is de waterberging vergroot bij diverse projecten. Een voorbeeld hiervan is een nieuwe overstort bij het Spijkerkwartier, waardoor de kans op wateroverlast in deze wijk aanzienlijk is verkleind. Ook zijn er diverse acties geweest om bewoners te stimuleren om maatregelen op hun eigen terrein te nemen, zoals het 'NK tegelwippen'. Ook is de eerste fase van de 'groene route Malburgen' uitgevoerd. De uitvoeringsagenda klimaatadaptatie vormt bij dit alles de leidraad voor de planning en prioritering van maatregelen.

Stimuleren en faciliteren

Er wordt veel gebruik gemaakt van de (uitgebreide) subsidiemogelijkheden door bewoners en bedrijven. Initiatiefnemers worden ondersteund met kennis en een financiële bijdrage wanneer ze hun eigen terrein vergroenen of geschikt maken voor infiltratie van hemelwater.

Klimaattoets

De voorbereidingen voor het opzetten van de klimaattoets lopen. Een eerste operationele versie verwachten we voorjaar 2023.

Gebiedsgerichte maatregelen

Op diverse plekken in Arnhem worden projecten uitgevoerd waarmee de klimaatbestendigheid wordt vergroot. Ook wordt er gewerkt aan plannen voor toekomstige projecten waarmee we Arnhem meer klimaatadaptief maken.

Minder verharding

Er is inmiddels een monitoringssysteem in ontwikkeling waarmee we kunnen volgen hoe de hoeveelheid verharding zich in Arnhem ontwikkelt. Met ingang van 2023 kunnen we hiermee volgen in welke mate de hoeveelheid verharding vermindert als gevolg van diverse maatregelen.

Arnhem als koploper

De samenwerking met de onderwijsinstellingen levert ons bruikbare resultaten zoals bijvoorbeeld de studie 'Arnhem 2120' en de Arnhemse hittekaart die in het najaar 2022 is geactualiseerd. Deze helpt ons om het beleid aan te scherpen en daarmee effectiever te maken.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Vergroening/ verstening van tuinen					

Eenheid: Percentage

Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf 2022 voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).

Arnhems groen versterken

Op diverse fronten werken we aan de versterking van het Arnhemse groen, zo is in 2022 uitvoering gegeven aan de motie om 10.000 extra bomen te planten. Meer voorbeelden staan in de toelichting hieronder. De groenvisie vormt daarbij onze leidraad.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen natuurinclusieve landbouw, waar mogelijk biologisch

Voor de agrarische gronden (in en rond de stadsparken, het buitengebied van Arnhem Noord en rond de uiterwaarden van de Rijn en IJssel) die reeds in beheer zijn van gemeente Arnhem, geldt natuurinclusief/ natuurvolgend beheer. Daar waar wij de grond niet in eigen beheer hebben, maken we afspraken met pachters over natuurinclusief beheer van deze gronden. Onder begeleiding van adviesbureaus Eelerwouden en Land&Co worden samen met de betrokken pachters actief stappen gezet ten behoeve van natuurinclusieve landbouw en agrarische natuur- en landschapsbeheer. Hoewel deze transitie een proces van een lange adem is, lopen we op schema.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Het aanplanten van extra bomen en bos loopt voorspoedig. Op diverse hittegebieden in de stad zijn extra bomen geplant zoals bijvoorbeeld aan de Jansbuitensingel, Jansbinnensingel, het Jansplein en in de Steenstraat. Het wijkklimaatbosje in Presikhaaf is aangeplant samen met schoolkinderen uit de wijk. Het verzorgen van de groeiplaatsen van oudere park- en stadsbomen loopt conform planning. We betrekken het Boom Kwaliteitsteam Arnhem en de Arnhemse Bomenbond om te komen tot een beheerplan voor de Beukenlaan. Het streven 10.000 extra bomen te planten in het plantseizoen 2022-2023 is gelukt en gereed.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

In 2022 zijn extra medewerkers in dienst getreden zodat er volop gewerkt kan worden aan het uitvoeren van noodzakelijke kwaliteitsverbeteringen. We werken aan betere bosbodems waar water wordt vastgehouden, stikstof wordt gebufferd en er voldoende licht op de bodems komt om een kruiden- en struiklaag van diverse soorten te ontwikkelen. In het najaar van 2022 zijn soorten met rijker strooisel (loofsoorten) aangeplant in Sonsbeek en Kemperheide. Op de Koningsheide zijn bosranden aangelegd, zijn op diverse plekken stukken dood stamhout neergelegd en zijn enkele poelen hersteld en nieuwe aangelegd.
Onze boswachters hebben een Instagramaccount zodat ook via de social media er ruime aandacht is voor wat er zich afspeelt in onze bossen en parken.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

Bij nieuwbouwwoningen is het natuurinclusief bouwen een verplichting in de bestemmingsplannen. Een mooi voorbeeld zijn de woningen voor veld 23 in Schuytgraaf waarbij bewoners, architect en gemeente samen invulling geven aan het natuurinclusief bouwen. De doorontwikkeling van het puntensysteem staat voor 2023 op de planning, in combinatie met de klimaatadaptatietoets.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

De monitoring is opgestart en loopt conform afspraken. De eerste resultaten en een daarop gebaseerd ontwikkeladvies hebben we in 2022 ontvangen voor de gebieden Kemperheide, Malburgen, Klarendal en het bronbos in park Zijpendaal. Met het advies zijn we aan de slag gegaan, waaronder het verfijnen van het ecologisch maaibeheer en de aanplant van bosranden.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting van ons groen

Het verbeteren van natuurlijkvriendelijk beheer en inrichting van ons groen is een continue en doorlopend proces. Ecologische inrichting en beheer is en blijft ons uitgangspunt. Een recente uitbreiding van ons ecologisch maaibeheer is dat we in de parken en bossen vanaf het voorjaar 2022 in principe niet onder kroonprojecties (boomkronen) maaien. Hierdoor wordt onder andere in de actieve wortelzone meer vocht vast gehouden. Dit leidt tot betere bodems met meer biodiversiteit zowel boven- als ondergronds. Bij de stadsbomen is dat voor het aankomend groeiseizoen in voorbereiding.
Verder laten we het dode hout achter in de bossen en leggen we samen met vrijwilligers in plantsoenen takkenrillen aan waar allerlei soorten (kleine zoogdieren, insecten, amfibieën en vogels) bij gebaat zijn.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

EIS kenniscentrum insecten heeft een algehele analyse gemaakt van historische gegevens van wilde bijen in de gemeente Arnhem. Daarnaast heeft EIS veldonderzoek gedaan binnen de gebieden Koningsheide / De Waterberg, Meinerswijk en park Immerloo / Huissensedijk. De resultaten zijn in concept gereed.
Verder heeft EIS een advies gegeven hoe om te gaan met de balans tussen de honingbij en de wilde bijen, in bijzonder de concurrentie gevoelige wilde-bijen-soorten. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken. In 2023 volgt een nieuwe monitoringsronde in drie andere gebieden.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. Sinds 2021 stellen we samen met bewoners wijkgroenagenda's op. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals woningcorporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. In de wijken Arnhemse Broek, Elderveld, Sint Marten & Sonsbeek, Klarendal, Alteveer / Cranevelt en het Centrum zijn al wijkgroenagenda's opgesteld. We zijn nu gezamenlijk met bewoners bezig om alle hierin genoemde maatregelen uit te voeren. In 2023 volgen nog 3-4 wijken. Idealiter zijn in 2026 voor alle Arnhemse wijken wijkgroenagenda's opgesteld.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 zijn we ook gestart met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We hebben onze webpagina Dierenwelzijn aangevuld met meer informatie over aanschaffen en verzorgen van (huis)dieren. We hebben nog geen maatregelen genomen om verzorgers te ondersteunen die daartoe niet (meer) in staat zijn.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We hebben de (veel bezochte) dierenwelzijnspagina van de gemeente aangevuld met informatie over wat er komt kijken bij het hebben van een huisdier, mogelijkheden voor tijdelijke hulp bij verzorging en bijdrage in dierenartskosten en het belang van chippen en registreren van huisdieren. Het Dierentehuis Arnhem e.o. is zeer zorgvuldig bij het plaatsen van zwerfdieren bij een nieuw thuis.

Helpen van ouderen, zorgbehoevenden en minima die niet (meer) goed kunnen zorgen voor hun huisdieren

We hebben inmiddels de Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten gecontinueerd. Als er voldoende capaciteit is gaan we ook netwerken voor opvang van huisdieren bekend maken bij Arnhemmers.

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Het zoeken van een oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels loopt. Bestuurlijke voorstellen hiertoe zijn gepland in de eerste helft van 2023. De informatie over honden op onze internetpagina is aangepast.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. wil nieuwbouw plegen waardoor de dierenverblijven weer voldoen aan de huidige eisen. Het Dierentehuis heeft hiervoor een lening nodig. Een voorwaarde voor de lening is een gemeentegarantie. Wij hebben deze eind 2022 verstrekt. De nieuwbouw wordt waarschijnlijk in 2024 in gebruik genomen.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

In Arnhem staat dierenwelzijn voorop bij het tegengaan van gevaar en schade door dieren voor mensen.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

De actie richting de provincie over zwerfkatten is gepland in 2023. Voor preventieve plaagdierbeheersing hebben we inmiddels een contract met een professionele plaagdierbeheerser.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

De overlegcyclus met de Hengelsport Federatie Midden-Gelderland moet nog gestart worden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Reductie hoeveelheid restafval

Sinds het stoppen met DIFTAR is de hoeveelheid restafval per inwoner weer toegenomen. Dit lag in de lijn der verwachting. In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers door de raad vastgesteld. De hierin opgenomen maatregelen moeten weer gaan leiden tot een reductie van de hoeveelheid restafval.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

In juni 2022 is de Afvalkoers 2022-2026 Arnhem Schoner door de raad vastgesteld. Hierin is ook uitgewerkt hoe we invulling geven aan participatie op dit onderwerp.
De raad is geïnformeerd over de mogelijkheden voor andere differentiëring voor de toerekening van de afvalstoffenheffing op basis van de grootte van een huishouden. Bij de behandeling van de Begroting 2023 en de verordening van de afvalstoffenheffing 2023 zijn echter geen voorstellen gedaan om tot een andere verdeling te komen. De onderverdeling naar één- en meerpersoonshuishouden is gehandhaafd.

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Omvang huishoudelijk afval	**209,5**	**200,7**	**165,2**	**160,4**	

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2022

Minimale woonkwaliteit in begroting (21A58)
Op de website van de gemeente is de pagina Gezond wonen - Gemeente Arnhem toegevoegd.

Laat alle kinderen spelen (21M215)
In de vastgestelde Begroting 2023 zijn plannen opgenomen om in de komende vier jaar in elke wijk een inclusieve speelplek te realiseren. Dit komt neer op 6 speelplaatsen per jaar. Hierbij maken we gebruik van de ervaringen die zijn opgedaan met de in 2022 uitgevoerde pilot. In de begroting is hiervoor voor de komende 4 jaar een budget van 125.000 euro per jaar opgenomen.

Het plaatsen van een kerstboom op het Audrey Hepburnplein (21M242)
De plaats voor de kerstboom op het Audrey Hepburnplein is in overleg bepaald. De benodigde ondergrondse voorziening zijn aangelegd. De kerstboom is na sinterklaas in december 2022 geplaatst.

Arnhem plant minimaal 10.000 bomen (21M255)
De motie is afgehandeld. Het college plant tussen boomfeestdag 2021 en boomfeestdag 2022 10.000 extra bomen en houtige gewassen aan. Een mooie start is gemaakt tijdens boomfeestdag op 10-11-2021 met het aanplanten van een kinderklimaatbosje in Presikhaaf. De eerste 2.500 bomen zijn hier aangeplant. In het voorjaar van 2022 zijn ruim 1.500 bomen gratis uitgedeeld aan bewoners en in de Steenstraat, aan de Jansbuitensingel, Zijpendaalseweg en Johan de Wittlaan zijn tientallen extra bomen aangeplant. Een aantal keren per jaar wordt via www.arnhem.nl/bomen 10.000 nieuwe bomen in Arnhem - Gemeente Arnhem de actuele stand van zaken doorgegeven met een infographic ‘bomenteller Arnhem’. Het aantal van 10.000 extra bomen is inmiddels gerealiseerd.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2022		Rekening	
	2021	Primitief	Definitief	2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	38.256	41.026	41.929	37.711	4.218
Baten	40.985	40.965	43.420	43.483	63
Saldo lasten en baten	***2.729***	***-61***	***1.490***	***5.772***	***4.282***
Toevoegingen aan reserves	1.856	4.039	5.652	8.680	-3.028
Onttrekkingen aan reserves	2.026	5.554	7.013	6.214	-799
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***170***	***1.516***	***1.361***	***-2.466***	***-3.827***
Gerealiseerd resultaat	**2.899**	**1.454**	**2.851**	**3.306**	**455**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de Begroting 2022 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	3.761	V			
Wonen	1.155	V	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	706	V	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Afval	701	V	Afvalinzameling en verwerking	I	AR
Wonen	441	V	Voldoende woningen	I	AR
Natuur en stadsparken	392	V	Water: baggerwerkzaamheden	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	368	V	Uitvoering vergroening Arnhem-Oost	I	BR
Openbare ruimte	350	V	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Openbare ruimte	254	V	Riolering beheersysteem voor kolken en lijngoten	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	226	V	Programma Groenfonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	195	V	Programma groot onderhoud Groen	I	BR
Openbare ruimte	-288	N	Kabels en leidingen	I	AR
Natuur en stadsparken	-739	N	Beleidscapaciteit	I	AR
Baten	270	V			
Afval	769	V	Afvalstoffenheffing	I	AR
Openbare ruimte	407	V	Kabels en leidingen	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-237	N	Uitvoering vergroening Arnhem-Oost	I	BR
Wonen	-328	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR
Openbare ruimte	-341	N	Rioolheffing	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2.818	N			
Groen en klimaatadaptie in de stad	-103	N	Programma Groenfonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-114	N	Programma groot onderhoud Groen	I	BR
Natuur en stadsparken	-333	N	Programma groot onderhoud Water	I	BR
Openbare ruimte	-350	N	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Wonen	-362	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR

Groen en klimaatadaptie in de stad	-706	N	Project Gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Wonen	-850	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-808	N			
Groen en klimaatadaptie in de stad	-132	N	Programma Groenfonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-159	N	Programma groot onderhoud Groen	I	BR
Natuur en stadsparken	-517	N	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR

Beleidsontwikkeling wonen
In maart 2022 is de uitvoeringsagenda Arnhem-Oost door het college vastgesteld. Het was een eerste stap om het programma Arnhem-Oost-aanpak van langetermijnperspectief naar praktische uitvoering te brengen. De raad heeft in de meerjarenbegroting dan ook meerjarig budget voor de Arnhem-Oost aanpak gereserveerd. Veel initiatieven zijn in 2022 al concreet opgestart. Hiervoor is in 2022 al deels (co)financiering gevraagd vanuit het Arnhem Oost budget. 2023 staat in het teken van verdere doorvertaling van het programma en de daarbij horende korte en lange termijn investeringen in de wijken. De niet bestede middelen in 2022 zijn daarom ook de komende jaren nodig om alle doelen te bereiken en worden dan ook verrekend met de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve Volkshuisvesting. Er is uiteindelijk € 825.000 aan niet bestede middelen verrekend.

De overige afwijking heeft met name betrekking op woonwagenlocaties en valt voor € 300.000 weg tegen een even groot nadeel op S11. Per saldo is de afwijking 0”.

Project Gebiedsexploitatie Kronenburg
Binnen de Begroting 2022 zijn middelen gereserveerd om een deel van de sterke prijsstijging van het binnenkort op te starten project Kronenburg op te kunnen vangen. Vanuit het programma Wonen en leefomgeving gaat het om een bedrag van € 1,1 miljoen (€ 706.000 Groen en € 350.000 Openbare ruimte). Vanuit het programma Bereikbaarheid wordt nog eens € 0,3 miljoen bijgedragen. In totaal wordt € 1,4 miljoen gereserveerd (conform Raadsbesluit 15 februari 2023). De middelen zijn in afwachting van de start van het project Kronenburg toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Afvalinzameling en afvalverwerking
In september 2022 is ad-hoc een traject gestart om de kwaliteit van het ingezamelde PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) te verbeteren. Door het succes van het project zijn de verwerkingskosten afgenomen. Daarnaast hebben we minder grofvuil en oud papier ingezameld dan geraamd op basis van de coronajaren 2020 en 2021. In 2022 was er minder tuinafval door het droge jaar. Hierdoor is er minder GFT ingezameld dan begroot. Totaal telt dit op tot minder inzamel- en verwerkingskosten van € 0,7 miljoen.

Voldoende woningen
Het budget van lokale woonmiddelen is gedurende een paar jaar gebruikt om initiatieven die te maken hadden met de Woondeal te financieren. De afgelopen jaren zijn hier bijvoorbeeld gebiedsstudies uit gefinancierd. In 2022 is dit budget niet nodig geweest. Daarnaast hebben we in 2022 minder capaciteit in kunnen zetten voor het realiseren van de doelen voor de woonvisie. Hierdoor zijn de lasten lager uitgevallen dan begroot.

Water: baggerwerkzaamheden
Voor het jaar 2022 werden incidentele middelen gereserveerd voor baggerwerkzaamheden van watergangen en vijvers (afvoer- en verwerkingskosten als gevolg van ontvangstplicht). Deze werken zijn door diverse oorzaken vertraagd, de verwachting is dat deze komende periode uitgevoerd gaan worden. De middelen worden tot die tijd gereserveerd in de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud openbare ruimte'.

Vertraging uitvoering vergroening openbare ruimte Arnhem-Oost
De uitvoering van de vergroening van de openbare ruimte in het kader van het project Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost gaat langzamer dan verwacht. Hierdoor blijven de uitgaven achter (€ 368.000), maar zijn er ook lagere baten uit de subsidie van het Rijk en hoeft minder cofinanciering te worden aangewend (€ - 237.000).

Riolering beheersysteem voor kolken en lijngoten
In 2019 is besloten tot de aanschaf van een beheersysteem kolken en lijngoten. De implementatie van het beheersysteem is met vertraging eind 2022 afgerond. Door de vertraging zijn de inventarisatiewerkzaamheden om de database van het beheersysteem te vullen, doorgeschoven naar 2023. Het financieel effect hiervan is € 0,15 miljoen. Ook is mede daardoor in 2022 tijdelijk minder kolkonderhoud uitgevoerd (€ 0,1 miljoen).

Groenfonds
Een deel van de aanpak 'versterking parken' en 'versterken groenagenda' loopt door naar 2023. Door verrekening met de bestemmingsreserve Groenfonds blijven de middelen voor deze doelen beschikbaar.

Jaarprogramma Groen
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen en bomen is niet gerealiseerd (€ 0,2 miljoen). Door toevoeging aan de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud openbare ruimte' worden deze middelen gereserveerd voor de uitvoering in 2023.

Kabels en Leidingen
In 2022 zijn extra toezicht- en herstelwerkzaamheden uitgevoerd voor € 0,3 miljoen, waarvan de kosten volledig zijn afgedekt door bijdragen van derden. Daarnaast heeft de aanleg van glasvezel dit jaar tot een incidenteel voordeel van € 0,1 miljoen op legesopbrengsten geleid.

Beleidscapaciteit
In 2021 en 2022 zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld om de onevenwichtigheid tussen formatie en de daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR) op te lossen. In de begroting 2022 zijn deze middelen administratief verdeeld over de begrotingsprogramma’s (S00 t/m S12). Uit een analyse bij de jaarrekening is gebleken dat er op dit programma meer beleidscapaciteit is ingezet dan begroot. Dit heeft tot een nadeel op dit begrotingsprogramma geleid. Daar staat echter tegenover dat er op andere begrotingsprogramma’s minder is ingezet dan begroot. Per saldo is de totaal ingezette beleidscapaciteit in evenwicht met de in de begroting opgenomen loonsom.

Afvalstoffenheffing
De opbrengsten uit afvalstoffenheffing vallen € 769.000 hoger uit dan begroot. Deze meeropbrengsten zijn het gevolg van een groter aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden, meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2021 en van (administratieve) dubbeling in de opbrengsten doordat aanslagen opnieuw worden opgelegd in verband met verhuizingen. Voor een meer uitgebreide toelichting op de lokale heffingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen in dit jaarverslag.

Rioolheffing
De opbrengsten uit rioolheffing vallen € 341.000 lager uit dan begroot. Deze minderopbrengsten zijn voornamelijk te verklaren door leegstand. Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd. De minderopbrengsten door leegstand worden deels gecompenseerd met meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021. Voor een meer uitgebreide toelichting op de lokale heffingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen in dit jaarverslag.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.
- Afvalkoers 2022-2026 Arnhem Schoner

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit
11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen en retributies.
Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de onroerendezaakbelasting (OZB), parkeerbelasting en toeristenbelasting.
Retributies vallen uiteen in bestemmingsheffingen, leges en rechten. Bij bestemmingsheffingen zijn de opbrengsten bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsheffingen. Bij leges en rechten wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld.

Uitgangspunten van beleid

OZB en rioolheffing: Lastenverdeling naar draagkracht
De onroerende-zaakbelasting (OZB) en rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, des te hoger de te betalen belasting.

OZB: Geen lastenstijging
De OZB-lasten 2022 waren (gemiddeld) gelijk aan de lasten van 2021.
Voor de OZB geldt dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum. De WOZ-waarde is een zo goed mogelijke schatting van de mogelijke verkoopprijs op de waardepeildatum (voor 2022 was dat 1 januari 2021). Om te voorkomen dat de opbrengsten OZB te hoog of te laag worden, wordt de gemiddelde waardeontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. De werkelijke waardeontwikkeling van een individueel object kan afwijken van de gemiddelde waardeontwikkeling, met als gevolg dat de individuele lastenontwikkeling ook afwijkt van de gemiddelde lastenontwikkeling.

Rioolheffing: Kostendekkende tarieven
Het uitgangspunt bij de tarieven van de rioolheffing is volledige kostendekkendheid, oftewel de opbrengsten uit rioolheffing zijn gelijk aan de kosten van het beheer en onderhoud van riolering. Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn. De gerealiseerde mate van kostendekkendheid kan afwijken van wat geraamd werd, doordat de kosten of opbrengsten hoger of lager uitvallen dan begroot. Voor 2022 geldt dat de gerealiseerde opbrengsten niet volledig kostendekkend zijn. Voor een verdere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing (en afvalstoffenheffing) wordt verwezen naar het onderdeel 'Kostendekkendheid heffingen' in deze paragraaf.

Afvalstoffenheffing: De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt. Daarom werken we bij de afvalstoffenheffing met twee tarieven, één voor eenpersoonshuishoudens en één voor meerpersoonshuishoudens.

Leges: Stijging tarieven met (alleen) rijksleges
De tarieven voor paspoorten en Nederlandse identiteitskaarten zijn verhoogd met de stijging van de af te dragen rijksleges. Voor de overige leges geldt dat er geen rijksleges van toepassing zijn of dat de rijksleges voor 2022 niet zijn gestegen. De tarieven van deze leges waren in 2022 gelijk aan de tarieven van 2021.

Parkeerbelasting en toeristenbelasting: Geen stijging van tarieven
De parkeertarieven en de tarieven van de toeristenbelasting waren in 2022 gelijk aan de tarieven van 2021.

Belangrijke ontwikkelingen

Bedrijveninvesteringszones
Een bedrijveninvesteringszone (BIZ) betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers en/of vastgoedeigenaren samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. Het initiatief tot invoering ligt bij de ondernemers/eigenaren. De activiteiten in de BIZ zijn een aanvulling op die van de gemeente. De gemeente int van de ondernemer/eigenaar in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. Een BIZ kan pas worden ingevoerd nadat de gemeenteraad hiervoor een verordening heeft vastgesteld en uit een draagvlakmeting blijkt dat er voldoende draagvlak is onder ondernemers/eigenaren in de BIZ. De wettelijke eisen voor de draagvlakmeting zijn:

- Minimaal de helft van de stemgerechtigden heeft een geldige stem uitgebracht (opkomstdrempel);

- Van de stemmers is minimaal tweederde voor het instellen van de BIZ;
- De som van de WOZ-waarden van de voorstemmers is hoger dan de som van de WOZ-waarden van de tegenstemmers.

In 2022 waren er twee BIZ-zen in voorbereiding:

1. BIZ Korenkwartier (ondernemers)
Voornemen was om deze BIZ per 2022 in te voeren. De uitkomsten van de draagvlakmeting die in maart 2022 heeft plaatsgevonden voldoen echter niet aan de wettelijke eisen, aangezien er niet door minimaal de helft van de stemgerechtigden een geldige stem is uitgebracht. In januari en februari 2023 heeft er een hernieuwde draagvlakmeting plaatsgevonden. Bij deze tweede draagvlakmeting is de opkomstdrempel gehaald en is ook voldaan aan de twee andere wettelijke eisen. Met deze positieve uitslag van de draagvlakmeting wordt de BIZ Korenkwartier met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 ingevoerd.

2. BIZ Binnenstad (eigenaren)
Op 19 oktober heeft de raad de verordening voor de Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Binnenstad vastgesteld. Het was de intentie om deze BIZ voor vastgoedeigenaren in het winkelgebied per 1 januari 2023 in te voeren. In december 2022 hebben de vastgoedeigenaren hun stem uit kunnen brengen voor of tegen het invoeren van de BIZ. De opkomstdrempel is gehaald, evenals de eis van de WOZ-waarden. Het aantal voorstemmers is echter onvoldoende. De BIZ Binnenstad zal dan ook niet worden ingevoerd per 1 januari 2023. De initiatiefnemer VECA (Vereniging van Eigenaren Citycenter Arnhem) denkt na over een vervolg, waarbij een BIZ voor een kleiner projectgebied een denkrichting is. Dit zal op zijn vroegst 2024 worden.

Uitstel van betaling gemeentelijke belastingen coronacrisis
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit heeft het college aan hen ook in 2022 de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Het uitstel liep tot 1 september 2022, met daarna een betalingsregeling van zes maandelijkse termijnen tot 1 maart 2023. Begin maart 2023 zijn vrijwel alle (98%) vorderingen waarvoor uitstel werd verleend (in totaal circa € 550.000) alsnog betaald. Voor de niet nagekomen regelingen is het invorderingstraject opgestart.

Uitstel van betaling gemeentelijke belastingen energiecrisis
De sterk gestegen energiekosten raken ondernemers en maatschappelijke organisaties in de stad. Het betalen van de energierekening is voor velen van hen een steeds groter probleem en dit leidt tot zorgen en onzekerheid over het voortbestaan van hun onderneming / organisatie. Om de druk op de liquiditeit van ondernemers en maatschappelijke organisaties te beperken heeft het college in november 2022 besloten hen de mogelijkheid te bieden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. De mogelijkheid tot uitstel geldt voor ondernemers en maatschappelijke organisaties die gebruiker zijn van een bedrijfspand. Zij kunnen uitstel van betalen aanvragen voor de in 2022 opgelegde en nog (deels) openstaande aanslagen OZB en rioolheffing en de in januari, februari en maart 2023 nog op te leggen aanslagen OZB en rioolheffing. De termijn van uitstel loopt tot 1 september 2023, met daarna een betalingsregeling van zes maanden. In de periode van november 2022 tot en met februari 2023 is er voor een bedrag van € 75.000 uitstel verleend.

Ontwikkeling gemeentelijk belastinggebied
In het Regeerakkoord heeft het kabinet met ingang van 2026 een nieuwe financieringssystematiek voor gemeenten aangekondigd. Deze nieuwe financieringssystematiek moet zorgen voor een meer stabiele financiering voor gemeenten en ruimte geven voor het maken van autonome keuzes op lokaal niveau.
Bij de herziening wordt ook de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied betrokken. Hoe dat zal worden ingevuld is ten tijde van het opstellen van dit jaarverslag nog onzeker. Hetzelfde geldt voor de vraag of de ingangsdatum 2026 gehaald zal gaan worden. De minister van Binnenlandse Zaken heeft aangegeven voor de meicirculaire 2023 hierover meer helderheid te geven.

Opbrengsten van de lokale heffingen

Opbrengsten lokale heffingen	Realisatie 2021	Begroting 2022 def	Realisatie 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000				
Belastingen				
Onroerende-zaakbelasting (OZB)	56.306	56.403	56.041	-361
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-2.263	-1.450	-2.878	-1.428
Parkeerbelasting	6.926	9.043	9.141	98
Toeristenbelasting	476	525	838	313
Subtotaal	**61.445**	**64.520**	**63.142**	**-1.378**
Heffingen				
Afvalstoffenheffing	18.319	19.941	20.710	769
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-322	-400	-678	-278
Rioolheffing	16.815	17.148	16.807	-341
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-337	-250	-436	-186
Subtotaal	**34.476**	**36.439**	**36.403**	**-36**
Leges				
Algemene dienstverlening				
Leges burgerlijke stand	2.316	2.114	2.562	448
Parkeren	68	94	54	-40
Overig APV	112	97	128	31
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning				
Leges huisvesting en Wabo	4.256	4.037	3.421	-616
Kabels/leidingen	353	350	425	75
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn				
Drank- en horeca	100	191	87	-104
Evenementen	17	130	78	-52
Prostitutiebedrijven	0	7	2	-5
Winkeltijden	0	0	0	0
Subtotaal	**7.222**	**7.020**	**6.757**	**-263**
Rechten				
Scheepvaartrechten	512	536	344	-192
Reinigingsrechten	50	53	48	-5
Subtotaal	**562**	**589**	**392**	**-197**
Totaal	**103.704**	**108.569**	**106.694**	**-1.875**

OZB
De opbrengsten uit OZB zijn € 361.000 lager uitgevallen dan begroot. Bij de niet-woningen heeft de WOZ-waarde zich negatiever ontwikkeld dan waarmee bij de tariefberekening rekening is gehouden. De minderopbrengsten die hierdoor zijn ontstaan, worden echter ruimschoots gecompenseerd door meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021, bij zowel woningen als niet-woningen. Dat er per saldo toch een negatief resultaat is gerealiseerd, is te verklaren door een bij de begroting 2011 opgenomen structureel begrote meeropbrengst van € 860.000, die losstaat van de jaarlijkse tariefberekening. Over sommige jaren wordt deze begrote meeropbrengst daadwerkelijk volledig gerealiseerd. Over andere jaren, waaronder ook 2022, is dat niet het geval.
Het bedrag aan verminderingen valt € 1,4 miljoen hoger uit dan begroot. Deze afwijking is voornamelijk te verklaren door:

- De achterstand in bezwaarafhandeling is in 2022 ingehaald. Het financieel effect van een ingediend (gegrond) bezwaar op een aanslag uit 2020 of 2021 landt hierdoor in 2022.
- Er is in 2022 relatief veel opgelegd over oudere jaren, waardoor ook relatief veel WOZ-waardes van 2020 en 2021 nog zijn verlaagd. De financiële effecten hiervan landen in 2022.

We zien daarnaast een toename in het aantal ingediende bezwaren.

Parkeerbelasting
De realisatie valt € 0,1 mln. lager uit dan begroot. Dit is een combinatie van lagere inkomsten de eerste twee maanden van het jaar door coronamaatregelen en hogere inkomsten doordat er meer naheffingsaanslagen zijn opgelegd.

Toeristenbelasting
De opbrengsten uit toeristenbelasting zijn € 313.000 hoger uitgevallen dan begroot, te verklaren door meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021.

Afvalstoffenheffing
De opbrengsten uit afvalstoffenheffing zijn € 769.000 hoger uitgevallen dan begroot. Deze meeropbrengsten zijn het gevolg van:

- Een groter aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden;
- Meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2021;
- Meer verminderingen van aanslagen. Verminderingen worden voornamelijk toegekend naar aanleiding van verhuizingen, bijvoorbeeld wanneer een gezin verhuist naar een andere gemeente. Dit gezin krijgt dan een vermindering van de aanslag voor die maanden van 2022 dat het niet meer in Arnhem woonde. Een nieuwe bewoner krijgt vervolgens een aanslag voor de resterende maanden van het jaar. De betreffende maanden zitten hierdoor dubbel in de opbrengsten. De afwijkingen in de opbrengsten en kosten voor verminderingen moeten bij de afvalstoffenheffing daarom ook in samenhang worden gezien.

Rioolheffing
De opbrengsten uit rioolheffing zijn € 341.000 lager uitgevallen dan begroot. Deze minderopbrengsten zijn voornamelijk te verklaren door leegstand. Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd. De minderopbrengsten door leegstand worden deels gecompenseerd met meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2020 en 2021.

Leges burgerlijke stand
De opbrengsten uit leges burgerzaken zijn € 448.000 hoger uitgevallen dan begroot. Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door hogere opbrengsten van leges voor paspoorten en naturalisaties. Van deze meeropbrengsten betreft een deel rijksleges die moeten worden afgedragen aan het Rijk.

Leges huisvesting en Wabo
De opbrengsten uit leges huisvesting en Wabo zijn € 616.000 lager uitgevallen dan begroot. Het totaal aantal verstrekte vergunningen in 2022 is vergelijkbaar aan 2021. Er zijn in 2022 alleen minder vergunningen verleend voor projecten met een hogere bouwsom.

Kwijtschelding

Kwijtschelding	Realisatie 2021	Begroting 2022 def	Realisatie 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB	2.022	2.405	2.067	338
Totaal	**2.022**	**2.405**	**2.067**	**338**

Particulieren en kleine zelfstandigen komen in aanmerking voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen als het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Ook wordt gekeken naar het vermogen van de inwoner, onder andere de vrij te laten financiële middelen. Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Het budget voor kwijtschelding is de afgelopen jaren verhoogd door een kostenstijging van afvalinzameling en het invoeren en afschaffen van Diftar. Het benodigde budget is te hoog ingeschat waardoor er in 2022 een voordeel is ontstaan.

Arnhem heeft de beleidsvrijheid die er tot nu toe was voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen steeds zo ruim mogelijk ingevuld. In september 2022 is bekend geworden dat de beleidsvrijheid wordt verruimd met de

mogelijkheid van het ophogen van het bedrag aan vrij te laten financiële middelen. Ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag lag een raadsvoorstel voor dat voorzag in het met terugwerkende kracht per 1 januari 2022 toepassen van deze verruiming. Hierdoor komen meer inwoners in aanmerking voor (gedeeltelijke) kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen.

Kostendekkendheid heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert. Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn. Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten moeten zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Rioolheffing

Zowel de opbrengsten uit rioolheffing als de aan de rioolheffing toe te rekenen kosten zijn lager uitgevallen dan (primitief) begroot. De minderopbrengsten van € 0,34 miljoen zijn voornamelijk te verklaren door leegstand. Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd.
Het € 0,21 miljoen lagere kostenniveau is te verklaren door minder kapitaallasten dan begroot in verband met minder activeringen eind 2021 en een lager dan begroot bedrag aan toegekende kwijtschelding. De lagere kosten voor kapitaallasten en kwijtschelding worden deels gecompenseerd met hoger uitgevallen kosten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar.

De rioolheffing was in 2022 niet volledig kostendekkend. Dit tekort op het product riolering van € 0,18 miljoen wordt gedekt uit de voorziening rioolheffing die bij de jaarrekening 2021 is gevormd, omdat de opbrengsten uit rioolheffing toen juist hoger waren dan de kosten voor het product riolering.

Kostendekkenheid rioolheffing	Begroting 2022 primitief	Jaarrekening 2022
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.542	14.370
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.542*	*14.370*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	1.013	1.013
BTW	1.642	1.607
Totale kosten	**17.197**	**16.990**
Opbrengst rioolheffing	17.148	16.807
Dekkingspercentage	**100%**	**99%**

Afvalstoffenheffing

De opbrengsten uit afvalstoffenheffing zijn € 0,86 miljoen hoger uitgevallen dan (primitief) begroot. Deze meeropbrengsten zijn het gevolg van een groter aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden, van meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2021 en van

(administratieve) dubbeling in de opbrengsten doordat aanslagen opnieuw worden opgelegd in verband met verhuizingen. De kosten voor verminderingen zijn hierdoor ook hoger.

De aan de afvalstoffenheffing toe te rekenen netto kosten zijn € 1,6 miljoen lager uitgevallen dan (primitief) begroot. Dit lagere kostenniveau is te verklaren door minder inzamel- en verwerkingskosten dan geraamd voor PBD, grofvuil, oud papier en GFT en een lager dan begroot bedrag aan toegekende kwijtschelding. Door een hoge papierprijs zijn er ook meer baten uit inzamelen en verwerken van oud papier dan verwacht werd.
De lagere inzamel- en verwerkingskosten en kosten voor kwijtschelding en de hogere inkomsten uit oud papier worden deels gecompenseerd met hoger uitgevallen kosten voor verminderingen.

Doordat de opbrengsten hoger zijn uitgevallen dan begroot en de kosten juist lager, is de gerealiseerde kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing met 94% aanzienlijk hoger dan de 84% die werd verwacht.

Kostendekkenheid afvalstoffenheffing	Begroting 2022 primitief	Jaarrekening 2022
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	21.250	20.515
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-1.539	-2.107
Netto kosten taakvelden	*19.711*	*18.408*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	689	689
BTW	3.339	3.033
Totale kosten	**23.739**	**22.130**
Opbrengst afvalstoffenheffing	19.853	20.710
Dekkingspercentage	**84%**	**94%**

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze jaarstukken, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst volgt een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf. Aansluitend volgt een toelichting op:

- de uitkomsten van de financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die, na afloop van het jaar, terugkijkt op zijn of haar eigen financiële positie: Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht? Moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik in de toekomst wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente na het jaar 2022 geen of weinig schulden en een redelijk goed gevulde ‘bankrekening’ (algemene reserve)? Waren de buffers voor risico’s hoger dan de risico’s die zich voor hebben gedaan? Waren de baten even hoog of hoger dan de lasten? Als het antwoord op al die vragen positief is dan staat de gemeente Arnhem er in financiële zin goed voor.
Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we beoordelen hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.

2022 was het jaar dat de samenleving weer open ging na de diverse coronamaatregelen die tot in het voorjaar duurden en waarvan de laatsten pas onlangs zijn beëindigd. De Russische inval in Oekraïne bracht daarna grote onzekerheid. De gemeente sprong bij met de crisisopvang van vluchtelingen. Net als in de coronacrisis heeft de Rijksoverheid met diverse compensaties de grootste financiële nadelen gecompenseerd. De energiecrisis die als gevolg van het conflict in Oekraïne is ontstaan zorgt echter weer voor grote onzekerheid. De prijsstijgingen houden langer aan dan het CPB in eerste instantie had geraamd, waardoor de onzekerheid rond de ramingen voor de toekomst nog zeker niet terug is op het niveau van voor de coronacrisis.

Over het jaar 2022 is een positief saldo van inkomsten en uitgaven gerealiseerd en bedraagt het voordelig jaarresultaat € 23,8 miljoen na mutaties in de reserves. Het financieel voordelig jaarresultaat heeft positief doorgewerkt op de drie niveaus van robuustheid aan de hand waarvan is te beoordelen hoe de gemeente er voor staat.

1. In de begroting 2022 werd voor 2022 nog een onttrekking aan de algemene reserve begroot. Vanaf 2023 is de begroting wel structureel in evenwicht waarmee de begroting voldoende robuust was. In de realisatie over 2022 zijn de baten hoger dan de lasten, wat resulteert in het voordelige jaarresultaat.
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd. Ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Bij het opstellen van de begroting werd voor 2022 uitgegaan van een weerstandsfactor van 1,4. De weerstandsfactor bij de jaarrekening is 2,3. Deze hogere weerstandsfactor ontstaat vooral doordat de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico’s) hoger is. Verderop in deze paragraaf wordt dit toegelicht.
3. De mate van robuustheid van de balans: Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De financiële kengetallen hebben zich in 2022 in positieve richting ontwikkeld. Met name de solvabiliteit is aanzienlijk hoger dan voorgaande jaren. Dit is het gevolg van meerdere incidentele meevallers die leiden tot een hogere algemene reserve. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verderop in deze paragraaf toegelicht.

Samenvattend is te zeggen dat de financiële positie van de gemeente in 2022 robuuster is geworden op basis van het beeld uit de drie niveaus van robuustheid.

Uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal:

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV laten over de afgelopen jaren het volgende beeld zien:

1A. Netto schuldquote	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	86%	84%	78%	72%	95%	66%

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	76%	75%	71%	66%	88%	61%

2. Solvabiliteitsratio	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	16%	17%	19%	22%	16%	29%

2A. Weerstandsfactor	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	1,4	1,2	1,0	1,9	1,4	2,3

3. Kengetal grondexploitatie	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	7%	7%	5%	6%	6%	5%

4. Structurele exploitatieruimte	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	-2%	1%	2%	8%	-4%	15%

5. Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2018	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
	100%	104%	102%	102%	94%	100%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.272	€ 4.174	€ 3.098
b	Schuldevolutie	-8%	4%	-13%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,37%	1,56%	1,20%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	96%	94%	96%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Weerstandsfactor	1,9	1,4	2,3
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten		rek. 2021	begr. 2022	rek. 2022
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,34%	0,21%	0,21%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	1,73%	2,06%	1,72%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is het belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:
- De structurele lasten zijn in 2022 gedekt met structurele inkomsten, zoals het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien.
- De Arnhemse begroting was minder afhankelijk van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald dan bij de begroting 2022 werd verwacht. Een kanttekening hierbij is wel dat de BR Grondexploitaties niet toereikend is om alle risico's van het grondbedrijf te dekken. De resterende risico's kunnen echter volledig met de algemene reserve worden afgedekt.
- De Begroting 2023, zoals vastgesteld door de raad, laat ook een meerjarig sluitend financieel beeld zien. Zoals in de Begroting 2023 beschreven, kent dit beeld wel diverse onzekerheden.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:
- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). Dankzij incidentele meevallers wordt er bij de jaarrekening per saldo aan de algemene reserve toegevoegd in plaats van onttrokken zoals begroot. Hierdoor komt de weerstandscapaciteit uit op 2,3. Dit is ruim boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld.

Robuustheid van de balans:
- De solvabiliteit van onze gemeente komt in de jaarrekening uit op 29%. Dit is daarmee ruim boven de meest risicovolle categorie volgens de indeling die de provincie Gelderland hanteert. Naast de positieve invloed door de jaarlijkse overhevelingen van het ene begrotingsjaar naar het volgende jaar via de bestemmingsreserve taakmutaties die het kengetal positief beïnvloeden, dragen ook de incidentele meevallers bij aan de groei van het eigen vermogen. De jaarrekening laat daarmee een positief beeld van de solvabiliteit zien. Daarmee is er voldoende eigen vermogen dat de komende jaren ingezet kan worden als incidentele dekking.
- De cijfers van het grondbedrijf zijn relevant voor de beoordeling van de solvabiliteit. De balans van de gemeente Arnhem wordt, in vergelijking met andere gemeenten, minder beïnvloed door de resultaten van het grondbedrijf. Dit komt mede door de verliezen die na de economische crisis van 2008 - 2013 zijn genomen. Vanuit de verstedelijkingsopgave zullen de komende jaren diverse grondexploitaties worden gestart, zoals Kronenburg, Nijmeegseweg en Spoorzone Oost. Daarvoor zullen wellicht extra risicobuffers worden opgenomen.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2022 verbeterd. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Als gevolg van vooruitbetalingen van het Rijk en doordat reeds bij een lage rentestand leningen waren aangetrokken, waren er in 2022 voldoende liquide middelen beschikbaar en hoefde er om die reden minder geleend te worden.

In de onderstaande tabel worden de financiële kengetallen te vergeleken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën.
Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de jaarrekening 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2023.

Kengetal	Gelders gemiddelde 2023	Waarde Arnhem Jaarrekening 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	64%	66%	<90%	90-130%	>130%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	57%	61%	<90%	90-130%	>130%
3. Solvabiliteitsratio	31%	29%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	8%	5%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	1,50%	15%	Begr en MJR	Begr of MJR	Begr en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	-0,06%		> 0%	> 0%	< 0%
6. Belastingcapaciteit	100%	100%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	2,7	2,3	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Jaartal	Weerstandsfactor		Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening	primitieve begroting	rekening
2016		1,4	12%	15%
2017	1,3	2,1	10%	16%
2018	2,0	1,4	12%	16%
2019	1,6	1,2	14%	17%
2020	1,0	1,0	15%	19%
2021	1,0	1,9	12%	22%
2022	1,4	2,3	16%	29%
2023	1,4		18%	

Uitgangspunten van beleid

In 2020 zijn de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen door de raad vastgesteld. Deze spelregels en uitgangspunten maken onderdeel uit van de beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota 12 mei 2020, zaaknummer 466760). In aansluiting op deze nota is er in 2021 ook nog een raadsinformatiebrief verschenen hoe om te gaan met grote risicovolle projecten en op welke wijze de raad hierover wordt geïnformeerd. De criteria waaraan een project moet voldoen om als ‘groot risicovol’ te bestempelen zijn tevens in deze brief opgenomen.

Op basis van de laatste afspraken zijn de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement geactualiseerd en ter vaststelling aan de raad voorgelegd. Een deel hiervan zal net als de regels omtrent ‘grote risicovolle projecten’ in de aangepaste financiële verordening worden opgenomen.

Ten opzichte van de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen zoals deze in 2020 zijn vastgesteld zijn de volgende uitgangspunten vervallen c.q. toegevoegd:

- Vervallen is het volgende uitgangspunt: de gemeente heeft een extra buffer voor niet voorspelbare gebeurtenissen in de vorm van een bestemmingsreserve Solvabiliteit .
- Toegevoegd is het uitgangspunt: de gemeente streeft naar een solvabiliteit van 14% en hanteert daarbij 10% als ondergrens.

De geactualiseerde uitgangspunten zullen voor de komende jaren richtinggevend zijn hoe om te gaan met risico’s en financiële buffers.

Weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit en de daarmee samenhangende weerstandsfactor:

- de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie zijn opnieuw beoordeeld, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- de omvang van de reserves, waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen, is bepaald;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

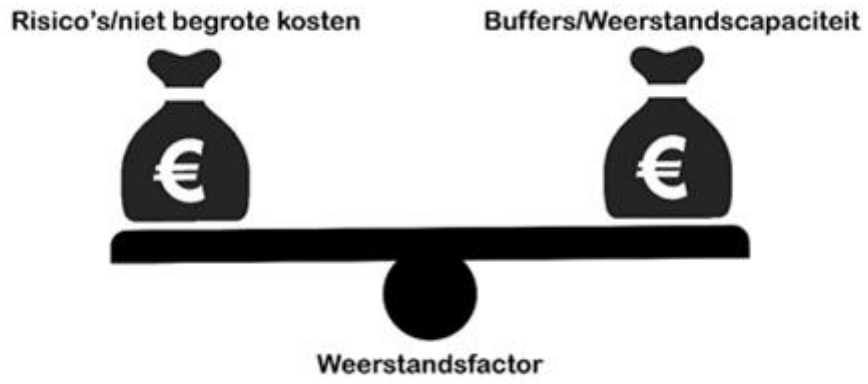

Afbeelding van een weegschaal ter illustratie van de weerstandsfactor met aan de ene kant risico's en aan de andere kant de buffers

Hoe hoger de weerstandsfactor is, hoe beter de gemeente in staat is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als de risico's zich voordoen. De afspraken over de hoogte van de weerstandsfactor liggen vast in de financiële verordening: 'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid'.
Binnen de gemeente Arnhem kijken we niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Zo is in het nieuwe coalitieakkoord ook afgesproken dat de gemeente streeft naar een solvabiliteit van 14% met een ondergrens van 10%.
Wanneer er bijvoorbeeld sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid, heeft dit namelijk ook een ander effect bijvoorbeeld op de solvabiliteit: het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

Het totaalbeeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Begroting 2023	JV 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	34.146	33.425	21.727	23.620
2. Corona risico's	2.987	1.609	671	345
3. Risico opvang vluchtelingen Oekraïne			1.806	1.556
Gemeentebrede risico's totaal	**37.133**	**35.034**	**24.203**	**25.521**
4. Risico's grondexploitatie	13.406	17.428	17.428	18.274
Totaal	**50.539**	**52.462**	**41.631**	**43.795**
Beschikbare weerstandscapaciteit				
1. Algemene reserve	51.600	79.618	37.936	81.963
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.509	19.171	20.933	15.809
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	889	1.039	1.039
Totaal	**69.148**	**99.678**	**59.907**	**98.810**
Weerstandsfactor	**1,4**	**1,9**	**1,4**	**2,3**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,0	**18.609**	**47.216**	**18.276**	**55.015**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,4	**-1.606**	**26.231**	**1.624**	**37.497**

We vergelijken de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	**Betekenis**
A	**>2**	**Uitstekend**
B	**1,4 < x < 2,0**	**Ruim voldoende**
C	**1,0 < x < 1,4**	**Voldoende**
D	**0,8 < x < 1,0**	**Matig**
E	**0,6 < x < 0,8**	**Onvoldoende**
F	**< 0,6**	**Ruim onvoldoende**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 2,3 en bevindt zich in categorie A 'uitstekend'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de financiële verordening boven de 1,4 uitkomen, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 in de komende jaren ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat dit in samenhang bezien moet worden met de ontwikkeling van de begroting en meerjarenraming: als deze geen structureel sluitend beeld laten zien, dan is het niet gepast om incidentele ruimte in te zetten.
Een belangrijke kanttekening hierbij is wel dat het voorspellen van risico’s en de ontwikkeling daarvan een onzekere aangelegenheid is. We zien een aantal ontwikkelingen die gaan zorgen voor een stijging van het risicoprofiel. Zo zullen bijvoorbeeld risicobuffers opgenomen moeten worden voor nieuwe grondexploitaties, zoals Kronenburg, Nijmeegse weg en Spoorzone Oost. Dit zal er naar verwachting voor zorgen dat de totale omvang van het risicoprofiel groter wordt. Daardoor zal de weerstandsfactor dalen. Ook economische ontwikkelingen, waaronder een stijgende rente kunnen een extra risico vormen. Het hiervoor aanhouden van noodzakelijke risicobuffers zal kunnen leiden tot een lagere weerstandsfactor. Ten slotte kunnen recente ontwikkelingen rond Oekraïne nieuwe risico’s met zich mee brengen.

De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan en de financiële effecten in te schatten wanneer ze zich voor doen. Daarbij wordt voor de begrotingsrisico's gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg, wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen doorgerekend. De statistische berekeningen die daarvoor worden gemaakt, zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van risico’s is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker is op zijn plaats. Daarnaast is het van belang om, zoals reeds is aangegeven, de financiële kengetallen in onderlinge samenhang te bezien en niet uit te gaan van één enkel kengetal als de weerstandsfactor.
Ook bij dit jaarverslag zijn de risico's geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. Naast de gemeentebrede risico’s zijn ook de risico's van het grondbedrijf meegenomen. De volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Begroting 2023	JV 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
Gemeentebrede risico's	34.146	33.425	21.727	23.620
Corona risico's	2.987	1.609	671	345
Risico opvang vluchtelingen Oekraïne			1.806	1.556
1. Gemeentebrede risico's totaal	**37.133**	**35.034**	**24.203**	**25.521**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	11.763	15.519	15.519	16.289
Strategisch bezit (mva)	1.533	1.813	1.813	1.873
Anterieure overeenkomsten	110	96	96	112
2. Risico's grondexploitatie	**13.406**	**17.428**	**17.428**	**18.274**
Totaal	**50.539**	**52.462**	**41.631**	**43.795**

Onderstaand worden de onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

1. Gemeentebrede risico's

De actualisatie van de gemeentebrede risico's voor de jaarrekening 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de Begroting 2023 het volgende beeld op:

- het totale gemeentebrede risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 112 risico's, terwijl het risicoprofiel bij de begroting 2023 bestond uit 97 risico's;
- er zijn 30 nieuwe risico's, 15 risico's zijn vervallen en 11 risico's zijn gewijzigd;
- het aantal coronarisico's is afgenomen van 8 risico's bij de begroting tot 3 risico's bij deze jaarrekening;
- er zijn 77 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen.

Een overzicht van grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de totale gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 1,3 miljoen toegenomen ten opzichte van de vorige actualisatie bij de Begroting 2023. Ten opzichte van het risicoprofiel bij de Begroting 2022 is er sprake van een sterke daling van de risico's. Dit komt met name doordat een aantal grote risico's zoals voor Herijking gemeentefonds/nieuw verdeelmodel Beschermd Wonen als risico zijn vervallen en opgenomen zijn in de Begroting.

De stijging bij dit jaarverslag is per saldo vooral veroorzaakt door een aantal belangrijke stijgers en dalers met een grote financiële impact:

Stijgers:

- *Tariefstijgingen in de Zorg (wmo en jeugdzorg)*
  Er is sprake van personeelstekorten waardoor salarissen in de zorg kunnen stijgen, daarnaast wordt vanaf medio 2024 opnieuw zorg ingekocht, wat ertoe kan leiden dat de zorgtarieven moeten worden verhoogd. Hiervoor is een nieuw risico is opgenomen met een kans van 80% en een financieel maximum van € 3 miljoen.
- *Flexwoningen Merwedeterrein*
  Een nieuw risico is opgenomen voor de kans dat op geen van de potentiële vervolglocaties in Arnhem herplaatsing van de flexwoningen Merwedeterrein mogelijk is. Het risico is opgenomen met een kleine kans van 10%, en met een maximum financiële impact van € 10 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG), maximaal eigen risico*
  Het risico is doorgerekend en naar boven bijgesteld. De kans van het risico is op 70% gebleven. Het financieel maximum is verhoogd van € 7,3 miljoen naar € 8,7 miljoen.
- *De Connectie*
  Het risico Bedrijfsvoering is komen te vervallen en samengevoegd met dit risico voor De Connectie.
- *Zorgpartijen in financiële problemen*
  Het financieel maximum van het risico is opgehoogd naar € 2 miljoen, dit was € 1 miljoen, de kans is 90% gebleven.

Dalers:

- *Bedrijfsvoering*
  Het risico is komen te vervallen en is samengevoegd met het risico De Connectie. Specifieke bedrijfsvoerings risico's worden opgenomen bij de betreffende clusters.
- *Compensatie stijgende energielasten*
  Het financieel maximum van het risico is verlaagd naar € 1 miljoen, dit was € 2,5 miljoen, de kans van het risico is 90% gebleven.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg

Naast risico's met een mogelijk financieel gevolg zijn er ook 35 risico's zonder financieel gevolg in het risicoprofiel opgenomen. Daarvan zijn er 15 nieuw. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen. Bij de voorbereiding van de begroting 2024 zal worden nagegaan of het noodzakelijk is om deze te kwantificeren.

In het risicoprofiel is ook een aantal risico's opgenomen die vanwege het vertrouwelijke karakter (onderhandelingspositie, concurrentieverhouding, etc.) niet in deze paragraaf worden beschreven.

2. Grondexploitatie risico's

Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de opstelling van Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2022 die tegelijk met deze jaarrekening is gemaakt. Het geactualiseerde risicoprofiel is meegenomen in dit jaarverslag.
In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Op basis van dit onderscheid is de opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen berekend. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een berekening uit te voeren op basis van een "slecht- weer" scenario waarbij als basis uitgangspunten wordt uitgegaan van: 3 jaar vertraging, waarde daling van 15% en 10% lagere kosten.
De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een door de gemeente Arnhem opgestelde checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant. De risico's van strategisch bezit (mva) de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd.

De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn €0,8 miljoen hoger dan vorig jaar.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico's, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario's van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen, zal worden besproken bij de Perspectiefnota.

Conclusie risicoprofiel

Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel voor de gemeentebrede en grondexploitatierisico's, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de begroting 2023, met € 2,2 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In dit onderdeel van de paragraaf is een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022	JV 2021	Begroting 2023	JV 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	59.320	44.067	75.634	79.591
+ Toevoegingen	10.780	32.671	0	15.836
- Onttrekkingen	-18.499	-18.469	-37.698	-37.331
- Resultaat	0	21.349	0	23.866
1. Algemene reserve per 31-12	**51.600**	**79.618**	**37.936**	**81.963**
BR Grondexploitatie	14.747	17.671	19.171	14.309
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	262	0	262	0
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.509**	**19.171**	**20.933**	**15.809**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**889**	**1.039**	**1.039**
Totaal	**69.148**	**99.678**	**59.907**	**98.810**

1. Algemene reserve

In de Begroting 2022 die op 10 november 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld, is op basis van de prognose van het rekeningresultaat over 2021 een stand van de algemene reserve van € 51,6 miljoen opgenomen. Deze prognose is met nog een aantal aanvullende wijzigingen in de Turap-2 2021 verwerkt. Samen met de wijzigingen uit Verzamelbesluit-3 2021 was op 31 december 2021 de begrote stand van de algemene reserve ultimo 2022 € 50,8 miljoen. Na toevoeging van het resultaat 2021 van € 21,3 miljoen bedraagt te begrote eindstand € 72,1 miljoen. Met de resultaatbestemming 2021 wordt er in 2021 weer 14,6 miljoen aan de algemene reserve onttrokken in 2022. Samen met een aantal andere wijzigingen komt de eindstand van de algemene reserve in de begroting op 31 december 2022 uit op € 58,1 miljoen. Wanneer het resultaat over 2022 van € 23,9 miljoen daaraan wordt toegevoegd bedraagt de stand van de algemene reserve in de jaarrekening 2022 € 82,0 miljoen.

Stand Begroting 2022	€ 51,6	miljoen
Turap-2 2021 en Verzamelbesluit-3 2021	-€ 0,8	miljoen
Begrote stand 31 december 2021	€ 50,8	miljoen
Resultaat 2021	€ 21,3	miljoen
Resultaatbestemming 2021	-€ 14,6	miljoen
Overige begrotingswijzigingen	€ 0,6	miljoen
Begrote stand 31 december 2022	€ 58,1	miljoen
Resultaat 2022	€ 23,9	miljoen
Stand Jaarrekening 2022	€ 82,0	miljoen

2. Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. Dit jaar is €3,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve grondexploitatie door zowel de hard stijgende kosten van materialen, arbeid en energie als de eerste tekenen van afvlakkende woningprijzen. De benodigde weerstandscapaciteit voor de risico's grondexploitatie is daarnaast toegenomen en bedraagt €18,3 miljoen. Door deze ontwikkelingen zijn de bestemmingsreserves grondexploitatie van €15,8 miljoen niet toereikend voor het afdekken van de risico's in de grex. Voor €2,5 miljoen wordt een beslag gelegd op de algemene middelen.

3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar is in 2022 voor €1,0 miljoen ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie beschikbare weerstandscapaciteit

Zoals toegelicht is de totale beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de vorige stand bij de begroting 2023 met €38,9 miljoen gestegen.

Belangrijkste risico's

In onderstaande afbeelding worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel samengevat weergegeven:

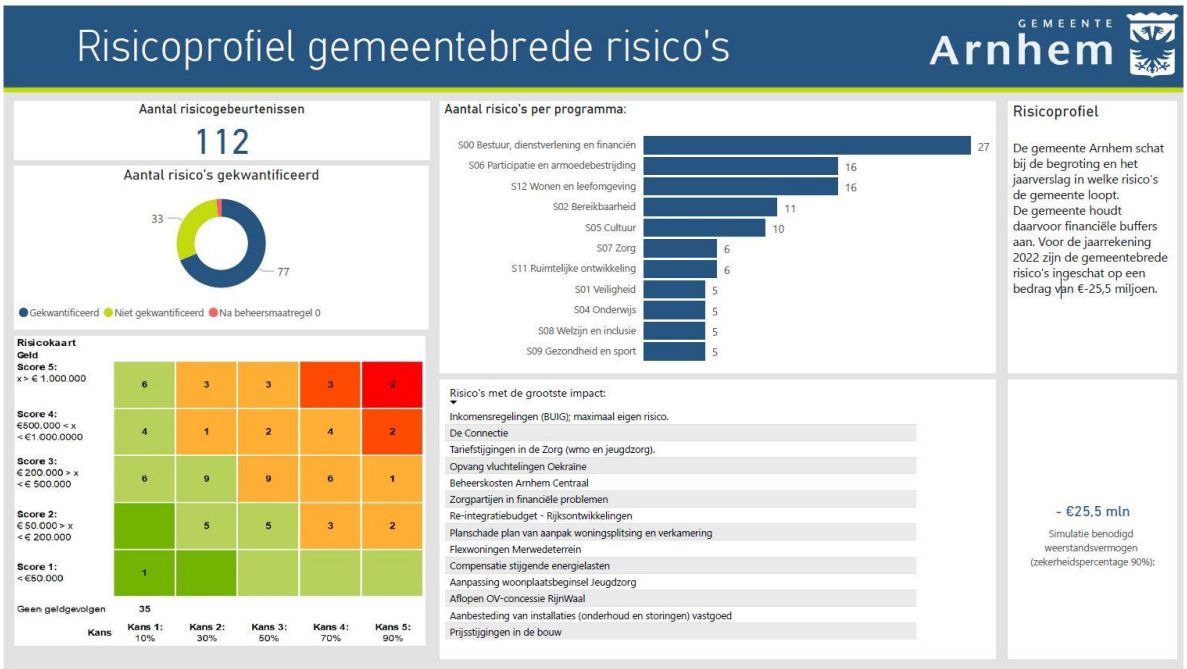

Hieronder worden de belangrijkste gemeentebrede risico's (met hoogste invloed% en risicoscore) in de Top 15 toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 25,5 miljoen voor het gemeentebrede risicoprofiel.

Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma en portefeuilleonderdeel:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2023
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Bedrijfsvoering						
De Connectie	4	5	€ 3.650.000	20	8,9%	Gewijzigd+

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
-Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur, informatieveiligheid en privacy leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000);
-Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000);
-Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (niet gekwantificeerd);
- Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 3.000.000);
-Het risico bestaat dat als de kwaliteit van de uitvoering daalt, dit onvoldoende tijdig wordt gesignaleerd met mogelijke financiële consequenties (meerkosten als gevolg van maat- en meerwerk) tot gevolg.

S02 Bereikbaarheid						
Mobiliteit						
Aflopen OV-concessie RijnWaal	2	5	€ 1.300.000	10	2,1%	Ongewijzigd

Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-december 2024 en december 2024-juni 2026 werkt de provincie met een noodconcessie. De jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie is tijdens de noodconcessies gecontinueerd. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf juni 2026 zullen in 2023/2024 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.

S06 Participatie en armoedebestrijding						
Werk en Inkomen						
Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico	4	5	€ 8.700.000	20	16,4%	Gewijzigd+

Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG € 10,4 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie rekening te houden met een tekort van € 1,7 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 8,7 miljoen is opgenomen.

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen	4	5	€ 2.000.000	20	3,8%	Ongewijzigd

Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijks ontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
We zijn bezig met een intensivering op beschut werk, maar gaan het aantal volgens de behoefteraming van het rijk (201 beschutte werkplekken) voorlopig niet halen. Op basis van deze behoefteraming 2022 bedraagt het maximale financiële risico circa € 2,1 miljoen. Vanaf 2023 hebben we hier (deels) middelen voor gereserveerd.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. De omvang van het dekkingstekort bij basisbanen is vergelijkbaar met beschut werk. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.
- De vertaling van HUG naar inzicht in kans op werk en het traject wat daarbij hoort ontbreekt nog. Door monitoring komt steeds meer zicht op nieuwe instroom, maar van het totale bestand ontbreekt nog een groot deel aan inzicht. Het risico op het maken van een goede prognose van zowel kosten als resultaat (op uitstroom) blijft hierdoor lastig.

Armoedebeleid						
Compensatie stijgende energielasten	5	4	€ 1.000.000	20	2,4%	Gewijzigd-

Door de stijgende energielasten kunnen inwoners in de financiële problemen komen. In 2023 wordt er wederom energietoeslag verstrekt, we ontvangen hiervoor middelen van het rijk. In Arnhem hanteren we hiervoor ruimere regels dan het rijk, de extra kosten dekken we uit incidentele middelen. In 2023 worden studenten uitgesloten, zij worden doorverwezen naar bijzondere bijstand. Als we hier onvoldoende compensatie voor ontvangen, dan leidt dat tot een overschrijding van het budget Bijzondere Bijstand.

S07 Zorg						
WMO en sociale wijkteams en Jeugd /Jeugdzorg						
Tariefstijgingen in de Zorg (wmo en jeugdzorg)	5	5	€ 3.000.000	25	6,5%	Nieuw

Gemeenten zijn verplicht reële tarieven voor wmo en jeugdzorgvoorzieningen te hanteren. Daarnaast moeten we 'concurreren' met zorg die wordt geleverd uit andere wetten en vergoedingen die daarin worden gehanteerd (o.a. Wet Langdurige Zorg), en is er sprake van personeelstekorten waardoor salarissen in de zorg kunnen stijgen. Ook wordt vanaf medio 2024 opnieuw zorg ingekocht, wat een natuurlijk moment is om de tarieven te herbepalen. Dit kan ertoe leiden dat we de zorgtarieven moeten verhogen.

WMO en sociale wijkteams						
Zorgpartijen in financiële problemen	5	5	€ 2.000.000	25	3,9%	Gewijzigd+

Steeds meer (landelijke opererende) zorg- en jeugdzorginstellingen, waaronder de instellingen voor jeugdbescherming, zijn of onvoldoende in staat om mee te bewegen met de transformatie of raken door andere oorzaken in de financiële problemen en gaan in het uiterste geval failliet. Het gevolg daarvan is dat de zorg en/of bescherming aan de cliënten die onder behandeling en/of toezicht staan, niet voldoende gegarandeerd of gecontinueerd kan worden. Gelet op de zorgplicht die de gemeente heeft kan zij gedwongen zijn de zorgaanbieder bij te staan om zo de zorg te kunnen continueren. Omdat het meestal grote externe partijen met veel cliënten betreft, kan ook de druk om de overeengekomen zorgtarieven met deze partijen te verhogen, groter worden.

Jeugd /Jeugdzorg						
Aanpassing woonplaatsbeginsel Jeugdzorg	3	5	€ 1.600.000	15	2,2%	Ongewijzigd

Uit een analyse van overdragen jeugdzorgcliënten tussen Arnhem en andere gemeenten als gevolg van de wettelijke aanpassing in het woonplaatsbeginsel Jeugdwet, blijkt dat de kosten van Arnhem hoger uitvallen dan eerder in de initiële begroting 2022 is opgenomen. In het kader van de turap-2 2022 en de begroting 2023 is hiervoor incidenteel voor de jaren 2022 en 2023 extra budget uitgetrokken. Evenwel blijken uit de analyse ook nog aflopende zorgtoewijzingen van andere gemeenten ter waarde van € 1,6 miljoen voor te komen die niet bij Arnhem in rekening zijn gebracht.
Ook bestaat nog het risico dat de simulatiebestanden van het CBS op basis waarvan de gemeenten vorig jaar financieel zijn gecompenseerd door het Rijk, op onvolledige gegevens van zorgaanbieders gebaseerd zijn en het financiële effect op de kosten ook om die reden hoger uitvallen dan in de initiële Begroting 2022 is voorzien.

S08 Welzijn en inclusie						
Asiel, Vluchtelingen en inburgering						
Opvang vluchtelingen Oekraïne	2	5	€ 7.700.000	10	5,2%	Gewijzigd-

De oorlog in Oekraïne heeft geleid tot een grote vluchtelingenstroom, ook in Nederland. In Arnhem worden tot nu toe ruim 500 vluchtelingen opgevangen door de gemeente op cruiseschepen en in noodopvang in een voormalige school en tijdelijke woonunits. Daarnaast bieden particulieren nog opvang aan ca. 270 mensen in Arnhem. Het rijk stelt tijdelijk een normbedrag beschikbaar ter dekking van de dagelijkse kosten die de gemeente maakt i.v.m. de opvang. Dit bedrag is per 15 oktober 2022 verlaagd van € 100 naar € 83 per opvangplek per dag. Het risico bestaat dat de opvang langer duurt of de gemeentelijke kosten hoger zijn dan waarin de tijdelijke regeling voorziet. Het rijk heeft wel aangegeven dat gemeenten de werkelijke kosten vergoed krijgen als in betekenende mate afgeweken wordt van het normbedrag. Daarnaast bestaat het risico dat al aangegane verplichtingen niet vergoed worden na aflopen van de regeling.
De meer indirecte gevolgen van de oorlog, zoals het macro-economisch effect en lange termijn effecten van de vluchtelingenstroom binnen Europa zijn niet nader gekwantificeerd.
Het bedrag is berekend o.b.v. 4 maanden doorbetalen opvang: € 5,3 miljoen + 50% van € 4,8 miljoen

S12 Wonen en leefomgeving						
Openbare ruimte						
Beheerskosten Arnhem Centraal	3	5	€ 3.000.000	15	4,1%	Ongewijzigd

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton.
Aannemer is intussen gedagvaard. Een 'overzichtelijke' lekkage in de fietsenstalling is voor rekening van de gemeente verholpen. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente valt. Dit ondanks dat ProRail en NS-stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

Wonen						
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering	3	5	€ 2.700.000	15	3,7%	Ongewijzigd

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

Flexwoningen Merwedeterrein	1	5	€ 10.000.000	5	2,7%	Nieuw

De corporaties en de gemeente hebben in de intentieovereenkomst afspraken gemaakt waardoor over tien jaar naar verwachting een locatie wordt aangewezen waar de woningen permanent naartoe worden verplaatst. Indien na 10 jaar, na inspanning van de corporaties en gemeente, onverhoopt toch geen vervolglocatie(s) is gevonden, wordt indien en voor zover mogelijk aanspraak gemaakt op de Herplaatsingsgarantie van het Rijk. Bij het nemen van het besluit door de corporaties om te investeren in de bouw van deze woningen hebben zij voldoende zekerheid nodig over een minimale duur dat de woningen geëxploiteerd kunnen worden. De gemeente zegt daarom in de intentieovereenkomst toe dat op minimaal één van de mogelijke vervangende locaties herplaatsing mogelijk wordt gemaakt. Als dit, tegen de verwachting in en ondanks inspanningen van alle partijen, niet lukt, dan is de gemeente aansprakelijk voor de schade die de corporaties dan lijden. Het gaat daarbij om de investeringskosten van de woningen voor zover nog niet terugverdiend uit de verhuur en verkoop aan derden. Indien de corporaties geen of niet voldoende inspanning hebben geleverd voor het vinden van eigen locaties, dan dragen de corporaties 50% van dit risico. De kans is zeer klein dat het risico zich voordoet, maar het heeft wel een grote omvang (tot ca. €10 miljoen).

Aanbesteding van installaties (onderhoud en storingen) vastgoed	4	4	€ 1.000.000	16	1,9%	Nieuw

Het risico dat de kosten voor de aanbesteding van installaties (onderhoud en storingen) in de praktijk veel hoger uitvallen dan voorzien. Dit wordt vooral veroorzaakt omdat we de gegevens/data van gebouwen onvoldoende inzichtelijk hebben. Daarbij is er aanbesteed op basis van kengetallen en niet op daadwerkelijk aanwezige aantallen (die niet beschikbaar zijn). De extra kosten kunnen daardoor veel hoger uitvallen dan de €10 miljoen die hiervoor is voorzien (begroot).

Prijsstijgingen in de bouw	4	4	€ 1.000.000	16	1,9%	Gewijzigd-

In de begroting wordt een reële inschatting gemaakt van de te verwachte kostenstijgingen, maar afgelopen periode heeft uitgewezen dat deze veelal te laag werden ingeschat. Als gevolg van de sterke prijsstijgingen in de bouw de afgelopen periode, zijn aannemers/uitvoerders niet (meer) bereid om het risico van prijsstijgingen te dragen. Uitvoering van projecten en werken dreigt daarmee stil te vallen. Daarnaast is er overspannenheid op de bouwmarkt met als gevolg personeelstekort en moeizame leveranties van materialen. Door de hogere loonkosten die worden doorberekend en de uitloop van projecten als gevolg van vertraagde leveranties ontstaat ook een deel van de huidige meerkosten. Door het opnemen van de ‘risicoregeling indexering prijsstijgingen bouw’ in de contracten wordt het prijsrisico verlegd van de aannemer naar de gemeente. Hiermee ontstaat het risico dat bestaande budgetten niet meer toereikend zijn omdat aanbestede werken niet prijsvast zijn.

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen (assets) die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft het groen, de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de trolleyinfrastructuur, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water, de bossen en parken en de speeltoestellen. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed.
Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijk deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot) onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van deze paragraaf is per onderdeel weergegeven hoe de begroting en uitgaven in 2022 zich tot elkaar verhouden.

De kapitaalgoederen maken een goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	Circa 50.000 individuele bomen en bomen in structuur waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen
Openbare verlichting (OVL)	31.000 lichtmasten 33.000 armaturen 930 km OVL-netwerk
Civieltechnische kunstwerken	301 bruggen en viaducten 23 tunnels 417 grond-werende constructies 395 trappen 2,4 km stalen damwanden
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten
Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	388 speellocaties met 1682 speeltoestellen 130 sportlocaties met 306 sporttoestellen

Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers: 125 glas 325 papier 325 PBD (plastic, blik, drankenkartons) 1300 Restafval Minicontainers aan huis: 141.000 (GFT, PBD, papier)

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de openbare ruimte kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waardegestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2022 - 2026: een toekomst bestendig Arnhem, een levendige groene creatieve en kunstzinnige stad. Een stad waar mens en dier prettig wonen in leefbare wijken.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals onder meer bepaald in genoemd coalitieakkoord en door de raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen. De provincie ziet daar in haar toezichthoudende rol ook op toe.
Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. De ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven wordt in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. Door te sturen op samenloop werken we zo efficiënt mogelijk en door werkzaamheden te combineren proberen we de overlast zo minimaal mogelijk te houden.

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kerningrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geven we aan wat we in Arnhem nastreven met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De in de Begroting opgenomen basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op het gewenste niveau is. In deze systematiek wordt met behulp van beeldmeetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteitsniveaus er voor de openbare ruimte in Arnhem als basis worden gehanteerd. Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij de opgave is om de stad met zo weinig mogelijk middelen schoon heel en veilig te houden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speel-voorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeer-regelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeers-voorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
** Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.*

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en de geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen. De bestemmingsreserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk de fluctuaties in jaarlijkse uitgaven, die hierdoor kunnen ontstaan, op te vangen.

We willen Arnhem radicaal vergroenen. Dit vraagt om een kwalitatieve en kwantitatieve impuls in onze groenstructuur, groene wijken en bomen maar ook het verminderen van het verharde oppervlak. Dit heeft ook consequenties voor onze beheeropgave. Wat aangelegd wordt moet immers ook onderhouden worden. We gaan de komende periode daarom de gevolgen hiervan voor de onderhoudsopgave breder bekijken en nader uitwerken.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving. De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven.
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid.
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf Lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden, dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities met betrekking tot klimaatadaptatie (bv 10% minder verharding) en duurzaamheid.

Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)
2022	49,09	29,32	9,05	7,56	4,98	95,02 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit ten opzichte van 2020 zichtbaar. Het is gelukt om de kwaliteit te handhaven en zelfs te verbeteren. Daar waar we in 2020 nog ruim 7% onvoldoende scoren, zitten we nu op net geen 5%. Hiermee voldoen we aan de richtlijn die in de wegbeheersystematiek is vastgelegd voor het aantal percentages 'onvoldoende' (tussen 1-5%).
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

Planning en realisatie

Voor 2022 stond onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen: Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /Oude Zevenaarseweg, Van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.
Door vertraging in de planuitwerking zijn de werkzaamheden aan de Velperweg, Hommelseweg en de Van Muijlwijkstraat naar achteren geschoven. In plaats daarvan is groot onderhoud uitgevoerd aan de Nijmeegseweg, het Stationsplein en de Utrechtseweg ter hoogte van het Museum.
Er is een snelfietsroute aangelegd op de Oude Zevenaarseweg en de Hugo de Grootstraat. Ook op de Westervoortsedijk zijn de fietsvoorzieningen verbeterd.

In het kader van het verbeteren van de toegankelijkheid voor mindervaliden op de hoofloooproutes is een start gemaakt in Malburgen. Daar waar sprake is van herinrichting van de openbare ruimte is er aandacht voor toegankelijkheid.

Openbare Verlichting

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten.

Planning en realisatie

De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023. Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten.
In 2022 hebben we circa 1500 armaturen in het kader van deze versnelling vervangen door LED. Deze versnelde LED-vervanging loopt nog door in 2023. Dan zal tweederde van de openbare verlichting voorzien zijn van LED-armaturen. Met de reguliere vervangingsopgave zal het laatste deel vervangen worden door LED waardoor we in 2030 geheel op LED-armaturen overgegaan zullen zijn.

Verkeersregelinstallaties (VRI)

Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:

- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning en realisatie
Voor 2022 stond vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat / Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg / De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos. Al deze vervangingen zijn gerealiseerd.

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de meerjaren investeringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Trolley
Het trolleynetwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaar vervoer in Arnhem. De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur.

Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (circa 10 jaar). De huidige concessie liep tot december 2022 en wordt vervolgd met een overbruggingsconcessie tot medio 2026. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van de gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en de gemeente Arnhem. Het betreft een overeenkomst, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning en realisatie
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe (circa 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg. Deze was gepland in 2022/23 maar is ondertussen uitgesteld naar 2023/2024. De verwachte investering hiervoor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 en is al opgenomen in de Begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe (deze stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw). De kosten hiervan worden geraamd op circa € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige Begroting zijn (afgezien van de hierboven genoemde € 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. Er is een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij is dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken met de provincie in relatie tot de OV-concessie. Aangezien deze nieuwe concessie pas in 2026 in zal gaan, zullen met de provincie afspraken gemaakt moeten worden hoe de kosten van noodzakelijke investeringen die nodig zijn voor 2026 gedekt kunnen worden.

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen.

Planning en realisatie
De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar. In 2022 is zoals gepland, naast wat enkele kleine zaken, met name onderhoud aan de John Frostbrug uitgevoerd.

In de Begroting was de volgende kanttekening opgenomen:
Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa € 900.000. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investeringsplanning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het

soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

In overleg met de buurgemeenten en de provincie is besloten om het bovengenoemde viaduct te gaan vervangen (naar verwachting in 2024/2025). De hiervoor benodigde investeringen zullen worden opgenomen in de Meerjarige Investeringsplanning.

Riolering

Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrijvervalriolering met bijbehorende putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.

Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrijvervalriolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar). Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangopgave aan komt.

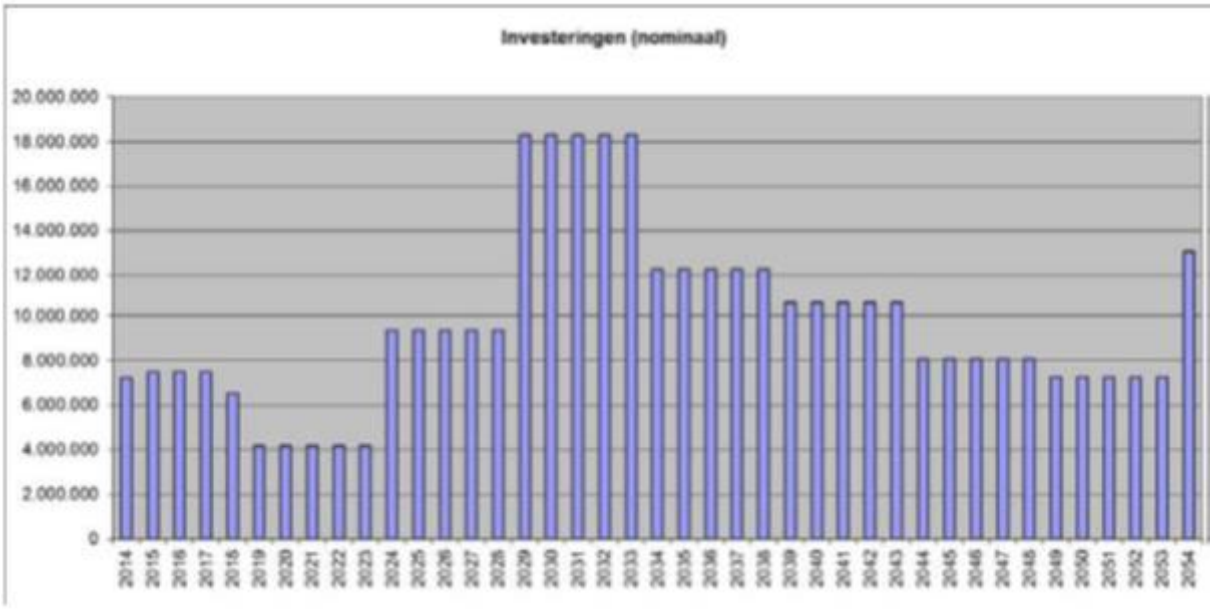

Planning en realisatie

Voor 2022 stonden de volgende grote rioolvervanging projecten op de planning: Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Bij al deze projecten vraag de voorbereiding meer tijd waardoor de uitvoering vertraagd is. Hierdoor waren de rioolinvesteringen in 2022 lager dan begroot.

Bij de reeds lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt is wel goede voortgang geboekt in de uitvoering.

Water

Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven,

haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd.
Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.

Planning en realisatie
Het voornemen was om in de periode 2022-2023 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren. Het baggeren van Onderlangs dat al langer op de planning staat, heeft vertraging opgelopen door de Pfas (poly fluor alkyl stoffen)-problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib door chemische stoffen). Vervolgens heeft discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven verdere vertraging opgeleverd. Per 1 juli 2022 is er een nieuwe wet in werking getreden. Het gaat daarbij om het verbeteren van de huurbescherming voor huurders van ligplaatsen voor woonboten. De huurbescherming wordt gelijkgetrokken met die van de huur van woningen. In de huurbeschermingswet is opgenomen dat de verhuurder (in dit geval het Rijksvastgoedbedrijf) ervoor moet zorgen dat het gehuurde functioneel blijft. Wij wachten op dit moment af welke stappen het Rijksvastgoedbedrijf in deze gaat nemen. Dit geldt ook voor de locatie de Praets. Daarnaast zal de Rosandepolder nog worden aangepakt.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Aan de fonteinen op het Gele Rijdersplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd in de onderhoudbudgetten, gezien de geplande herinrichting van deze locaties.
In het project Blauwe golven is de vervanging van de hier aanwezige fontein voorzien. Deze zal in 2023 worden gerealiseerd. De renovatie van de AKU-fontein zal worden meegenomen in het project Gele Rijdersplein.

Wijkgroen
Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat voor mens en dier (denk ook aan biodiversiteit) vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in het programma Wonen en leefomgeving.
Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

We hebben de afgelopen jaren te maken gehad met extreme droogte. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden en aanpassingen in het sortiment.
De gevolgen van de hoge stikstofdepositie worden ook zichtbaar in de stedelijke plantsoenen. Het leidt onder andere tot een toename van de braam. Woekerende bramen leiden plaatselijk tot overlast en vragen extra beheermaatregelen.
Een aantal invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop en de reuzenberenklauw komen ook voor, met name in het wijkgroen. De huidige aanpak leidt tot vermindering van de overlast door deze soorten. De reuzenbalsemien is succesvol bestreden.

Planning en realisatie
Naast het reguliere onderhoud stonden de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek. Dit is gerealiseerd.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject. Dit project heeft vertraging opgelopen.
- In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress. Dit heeft met name plaatsgevonden op de Ring van Schuytgraaf, in de groenstroken van Rijkerswoerd en Rosorum.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen, zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst. De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning en realisatie

De jaarlijks inspectie van de speeltoestellen heeft plaatsgevonden en het noodzakelijk onderhoud is uitgevoerd. Eventuele mankementen zijn opgelost, wat inhoudt dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B-kwaliteit.

In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 grote (groene) speel- en ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden. In 2022 is in dat kader de speelplek Rosorum (Heijenoord/ Lombok) aangepakt.
Hiermee zijn nu 5 grote (groene) speel- en ontmoetingsruimtes verbeterd.
Daarnaast is een pilot gestart (bij Boerderij De Kroon in de Laar) om ervaring op te doen om speelplekken meer toegankelijk te maken. Dit krijgt de komende jaren op meer plekken navolging.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaatadaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waarbij bomen een onderdeel van de oplossing kunnen zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:
- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa;
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen;
- Arnhem wil bomen beter beschermen;
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden.

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.

Tijdens de Boom Veiligheid Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1-op-1 terug te leiden naar de CROW-beeldkwaliteitscatalogus.

Nieuw aangeplante stadsbomen worden per 2021 opgenomen op de balans en deze bomen worden afgeschreven in 50 jaar. In 2022 heeft er geen kap plaatsgevonden van bomen die een waarde op de balans hebben, afboeking van bomen is dan ook niet aan de orde.

Planning en realisatie

In 2022 zouden volgens planning bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen. Dit is gerealiseerd bij 46 buitengewone bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur is onder andere gerealiseerd bij de Jansbuitensingel, het Jansplein, het Gelredome (elzenlaan), en langs de Zypendaalseweg.
Het reguliere onderhoud is volgens planning uitgevoerd.

De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zijn uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen zijn opgepakt binnen de gestelde termijnen. Van de beoordeelde bomen is er bij 3 % sprake van achterstallig onderhoud.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen zijn uitgevoerd en waar nodig zijn bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar. De volgende projecten stonden hiervoor in 2022 op de planning:

- Revitalisering parkbos; is gerealiseerd.
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs; is doorgeschoven naar 2023.
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken; dit is onder andere gerealiseerd op het Graaf Ottoplein en het Johan Combeplein en rond de Eusebiuskerk en aan de Jansbuitensingel.
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken; gerealiseerd in Sacre Coeur, park Klarenbeek en Sonsbeek.
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen; is gerealiseerd bij 46 bomen.
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat; is gerealiseerd.
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg; is uitgesteld door vertraging van het project.
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel bij verbeteren fietspaden; is gerealiseerd.
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen; is uitgevoerd.

Parken en bossen

Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen, de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.
In de bossen en parken bevinden zich verschillende elementen die elders in deze paragraaf apart zijn toegelicht zoals: bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Toch staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor bossen en parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Ook biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners. Specifieke ambities met betrekking tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma Wonen en leefomgeving.

Planning en realisatie

In 2022 is, zoals gepland, extra ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit (zie ook het onderdeel bomen).

Het was de bedoeling om in 2022 voor een aantal parken een nieuwe beheervisies op te stellen. Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem is dit bijna gereed, voor park Angerenstein is dit nog niet opgepakt en voor Park Klarenbeek is dit opgestart maar nog niet gereed.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. In juni 2022 is het nieuwe afvalbeleid vastgesteld.
Omgekeerd Inzamelen blijft het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw met behulp van minicontainers aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van collectieve ondergrondse containers voor restafval, PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) en papier en bovengronds GFT (groente-, fruit- en tuinafval) in de stad aanwezig. Voor de inzameling van grofvuil zijn er twee afvalbrengstations en in het stationsgebied werken we met een ondergronds afvaltransport systeem (OAT). Hieronder wordt op de verschillende onderdelen nader ingegaan.

Ondergrondse inzamelvoorzieningen
De eerste ondergrondse containers zijn in de jaren negentig geplaatst. Het overgrote deel van het containerbestand is geplaatst in de periode van de introductie van omgekeerd inzamelen: 2015-2019. In totaal staan er ruim 2000 ondergrondse containers in de stad: ongeveer 1300 voor restafval, 325 voor PBD, 325 voor papier, 125 voor glas. De financiële afschrijvingstermijn die gehanteerd wordt is 10 jaar. De technische levensduur ligt in praktijk aanmerkelijk hoger. Een deel van het areaal is al aanzienlijk ouder dan 10 jaar. Naast deze financiële afweging om een container te vervangen zijn aspecten van veiligheid, functionaliteit en esthetiek van de container van belang.
Het huidige afvalcontainer areaal wordt, met ingang van een nieuw contract voor onderhoud en levering per 1 januari 2023, gekeurd volgens TUV-normen. Deze veiligheidskeuring is nieuw en maakte geen deel uit van het vorige bestek. De verwachting is dat naar aanleiding van de keuring een groot aantal containers in 2023 nog vervangen moet worden vanwege veiligheid. Reparatie is in veel gevallen niet geoorloofd. Deze vervanging leidt tot noodzakelijke extra investeringen in 2023 en volgende jaren. Door de gestegen grondstofprijzen verwachten we de komende jaren substantiële kostenstijging voor nieuwe containers.

Minicontainers
De vervanging en uitbreiding van minicontainers die op grondgebonden locaties worden gebruikt, is opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de inzamelaar. De aanschafkosten voor nieuwe containers is opgenomen in de exploitatie. Voor de komende jaren wordt voor deze inzamelmiddelen geen grote uitbreiding van het onderhoudsbudget voorzien.

Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT)
In het stationsgebied is het Ondergronds Afval Transportsysteem operationeel. Het onderhoud aan deze installaties is meerjarig belegd bij de bouwer van het systeem. Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem is voorzien in de Meerjaren investeringsraming.

Planning en realisatie
Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen is planmatig uitgevoerd. Ten aanzien van de geplande investeringen kan het volgende worden opgemerkt.

GFE-containers
In de diftar-periode zijn ruim 300 bovengrondse containers voor de inzameling van groente, fruit en etensresten (GFE) op hoogbouwlocaties geplaatst. Om op alle hoogbouwlocaties een GF(e) container te plaatsen is een investeringsbudget van € 1,4 miljoen gereserveerd. Naar aanleiding van vragen over de optimale toegankelijkheid door de APCG (Arnhems Platform voor Chronisch zieken en Gehandicapten) wordt er momenteel een proef uitgevoerd met een lagere en beter toegankelijke container. In afwachting van de resultaten hiervan wordt de plaatsing van deze containers in 2023 verder opgepakt.

Afvalbrengstation (ABS)
Er is bij de besluitvorming rond Diftar in 2017 een investeringsbudget van € 1,5 miljoen geraamd voor aanpassingen aan de ABS-en ten behoeve van het wegen en betalen van afvalstromen. Dit budget is tot op heden nog niet besteed en zou in de toekomst eventueel benut kunnen worden ten behoeve van aankoop van het terrein in Noord of voor noodzakelijke investering op een nieuwe locatie. Zodra hierover meer duidelijkheid ontstaat, zal een raadsvoorstel worden voorgelegd. Vooralsnog wordt dit investeringsbudget doorgeschoven naar 2024.

Vastgoed
Actuele kaders
- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie
De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie.

Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning en realisatie

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting.
In de periode 2021-2024 was gemiddeld € 6,5 miljoen geraamd voor planmatig en storingsonderhoud in de exploitatie.
Voor 2022 tot 2025 wordt er gemiddeld € 3,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud. Daarnaast is er een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de Begroting opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten deels worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Resultaat 2022

Exploitatie

In 2022 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 39,8 miljoen, waarvan € 20,8 miljoen aan kapitaallasten en € 19,1 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is aanhuur: deze bedroeg ruim € 3,9 miljoen. De (verhuur) inkomsten bedroegen € 19,8 miljoen.

Onderhoud

De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2022 € 5,3 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,5. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreffen planmatig onderhoud werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2022. Bijvoorbeeld:

- Onderhoud aan het Stadhuis/Duivelshuis in afwachting van te maken keuzes rond eigen huisvesting.
- Onderhoud Willemstunnel parkeergarage AC en parkeergarage Langstraat 10.
- En in mindere mate enkele MFC's waar diverse maatregelen als bijvoorbeeld toegangs- en toezichtmaatregelen zijn doorgeschoven als gevolg van beschikbare capaciteit.

Investeringen

Voor 2022 was een krediet geraamd van € 6,5 miljoen. Er is voor € 2,5 miljoen aan investeringen gerealiseerd. De belangrijkste investering betrof het parkeergarage Willemstunnel Arnhem Centraal waar diverse installaties zijn onderhouden en vervangen. Plaatsen van zonwering aan MFC Pallas Atheneplein en de verbouwing van "De Vlindertuin" aan de Sperwerstraat.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 3,8 miljoen doorgeschoven naar 2023. Daarvan zijn een aantal werkzaamheden reeds gestart. Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

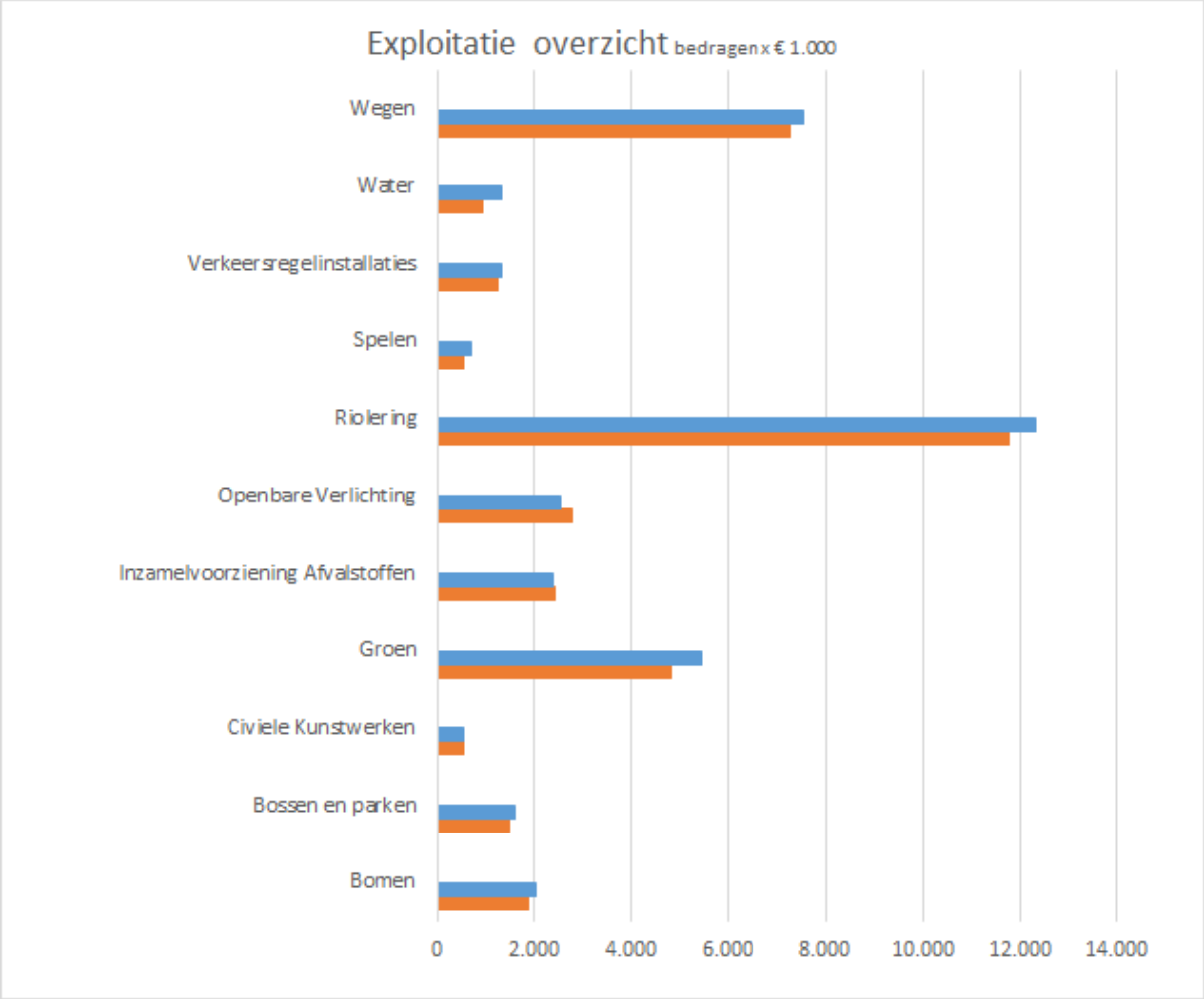

Afbeelding Exploitatie overzicht

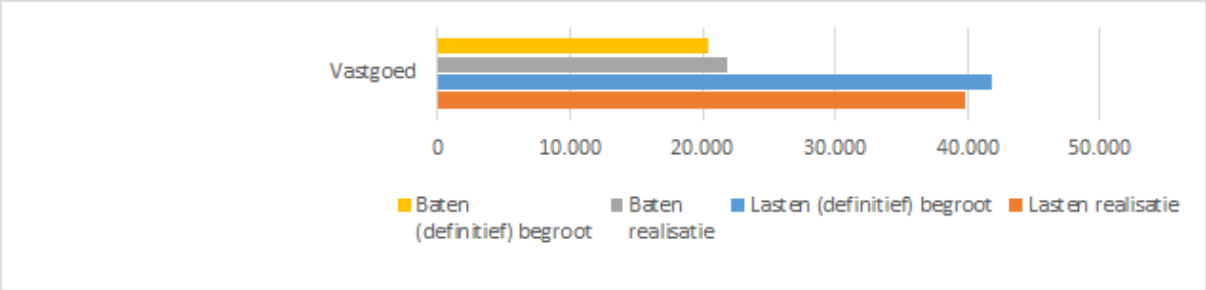

Afbeelding Vastgoed (exploitatie)

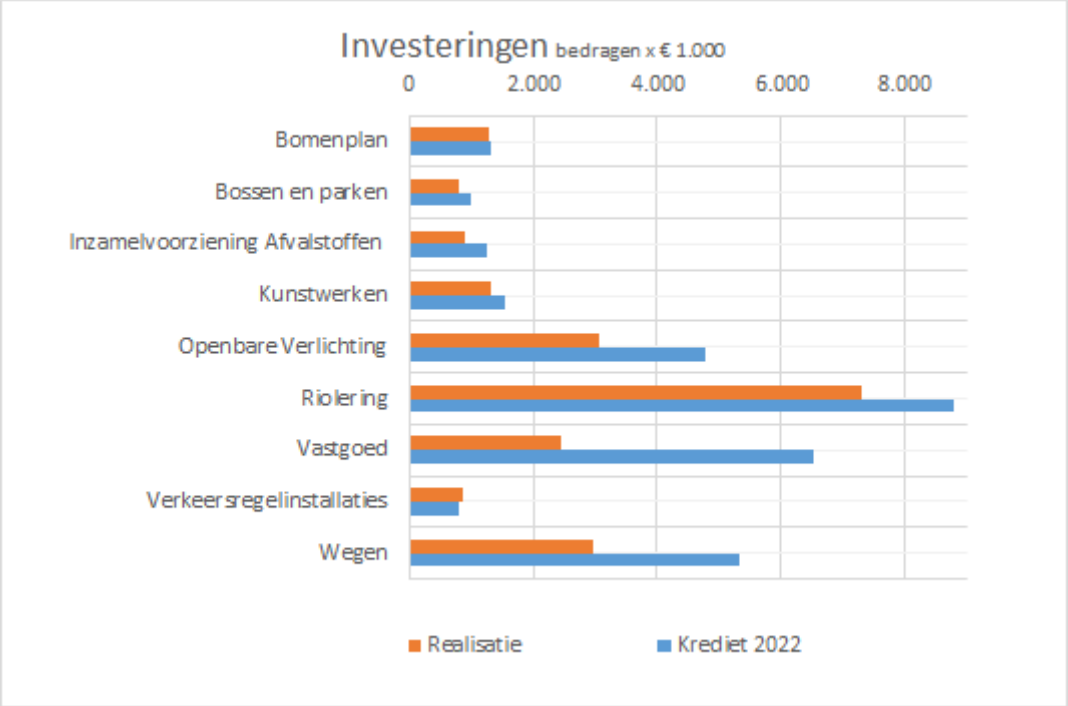

Afbeelding investeringen

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de Begroting, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2022 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2022 zijn slechts twee nieuwe vaste leningen aangetrokken van elk € 15 miljoen, gezamenlijk € 30 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2022

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2022 respectievelijk € 203,206 miljoen en € 74,735 miljoen.

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	Volume	Rente
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	9.486	0
- Voorzieningen: 2%	65.249	1.305
Subtotaal voorzieningen	74.735	1.305
Reserves:		
- Rente : 0%	184.421	0
- Rente : 1,4 %	18.785	263
Subtotaal reserves	203.206	263
Totaal	**277.941**	**1.568**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2022

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Vermeerdering	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	621.546	30.000	-133.421	518.125
Totaal leningen O/G	**621.546**	**30.000**	**-133.421**	**518.125**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	42.748		-8.544	34.204
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**42.758**	**0**	**-8.545**	**34.213**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.
In 2022 heeft de gemeente Arnhem eenmalig, in juni, gebruik gemaakt van financiering met kasgeldleningen. De gemeente heeft, afgezien van die periode in 2022, het hele jaar over ruim voldoende liquide middelen beschikt.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.
Het begrotingstotaal voor 2022 bedroeg bij vaststelling van de Begroting 2022 - 2025 door de gemeenteraad € 761 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2022 bedroeg dus € 64,7 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde € 10,5 miljoen. Dit relatief hoge toegestane positieve banksaldo is in de praktijk door de banken teniet gedaan door hun besluit om over hoge positieve banksaldi de negatieve rente, die de ECB bij hen in rekening bracht, door te berekenen aan rekeninghouders. De rente bij het schatkistbankieren was namelijk vastgelegd op 0%, dus was bij de negatieve rente van de banken voor de gemeente schatkistbankieren voordeliger.
De drempel wordt afgezet tegen het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Gezien de genoemde ruime liquiditeit van de gemeente Arnhem gedurende het jaar 2022, heeft de gemeente in 2022 actief gebankierd bij de schatkist. De genoemde drempelwaarden voor schatkistbankieren zijn in 2022 in geen van de kwartalen overschreden.
Nu de periode van negatieve rente van de ECB achter ons ligt en de banken weer rente vergoeden over positieve saldi is de noodzaak om actief te schatkistbankieren veel kleiner geworden, zeker gezien de hoge drempel van € 10,5 miljoen. In 2023 kan de gemeente op dit gebied een meer afwachtende houding aannemen.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2022 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2022 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 133,4 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente €87,5 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 124,9 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn nieuwe leningen aangetrokken voor in totaal € 30 miljoen. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering gecorrigeerd voor nieuwe uitzettingen, wanneer die lager is.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 30 miljoen, het bedrag van de nieuwe leningen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 761 miljoen: € 152,2 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30 miljoen is dus ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2022 bedroeg de omslagrente 1,4%.

De rente op de kapitaalmarkt is de afgelopen jaren sterk gedaald, maar heeft in 2022 weer een stijgende lijn ingezet. Desondanks is de rentestand nog steeds erg laag, wat betekent dat de omslagrente in de komende jaren betrekkelijk laag moet blijven doordat relatief dure leningen (rente tot 3,2%) zullen worden afgelost en met goedkopere leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. De gemeente Arnhem beschouwt rentefluctuaties als een normaal bedrijfsvoeringsrisico, dat geen speciale positie vraagt

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw speelt de gemeente al jaren geen actieve rol meer. Deze rol is overgenomen door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), dat goedkope leningen door corporaties garandeert.

Per 31/12/2022 bedraagt de schuld van één corporatie aan de gemeente Arnhem nog maar € 8.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van leningen voor sociale woningbouw volledig is verdwenen.

De gemeente is achtervang voor door het WSW gewaarborgde leningen, maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.

Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.

Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie ('aan de voorkant') beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2022 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	1.950	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	1.132	V
Totaal Resultaat		**3.082**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2022 van € 2,503 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 579.000. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	579	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	0	V
Totaal Resultaat		**579**	**V**

Het resultaat op de financiering wordt voor € 534.000 verklaard door de vlottende financiering. Zoals hiervoor aangegeven heeft de gemeente Arnhem in 2022 zo goed als geen gebruik gemaakt van vlottende financiering. De hiervoor begrote kosten zijn niet gebruikt aangezien de aangetrokken kasgeldleningen nog een negatieve rente hadden.
In de vaste financiering is een voordeel gerealiseerd ten opzichte van de begroting van € 45.000. Enerzijds is een voordeel opgetreden omdat veel minder nieuwe leningen zijn aangetrokken dan begroot en dus minder rentekosten zijn gemaakt, maar anderzijds zijn ook de baten in de vorm van omslagrente achtergebleven bij de begroting omdat in 2021 minder is geïnvesteerd dan begroot.

De economie en ontwikkelingen in de rente

In de zomer van 2021 is de inflatie, die daarvoor jaren lang rond de 0% had geschommeld, begonnen te stijgen van inmiddels 2% naar meer dan 14% in september 2022. De inflatie is daarna gedaald naar een niveau van rond de 10% in februari 2023. Afgezet tegen de streefinflatie van de ECB van 2% is de huidige inflatie erg hoog. Om de inflatie te beteugelen heeft de ECB als belangrijkste instrument het middel van de rente.
De ECB heeft de rente, die sinds 2014 negatief was, in juli 2022 verhoogd naar 0%. Op dit moment bedraagt de rente na een aantal verdere verhogingen 2,5 % en aangekondigd is dat deze nog in 2023 verder verhoogd zal worden.
De algemene consensus is dat het effect van een verhoging van de rente pas na plusminus 18 maanden zichtbaar is in een afvlakken van de inflatie. En aangezien de inflatie inmiddels aan het dalen is, wil de ECB niet veroorzaken dat over genoemde 18 maanden de inflatie te ver onder de door hen gewenste 2% zakt. Verwacht mag dus worden dat na de aangekondigde verhogingen gedurende langere tijd de rente van de ECB stabiel zal blijven.
Deze verwachting wordt ondersteund door de ontwikkeling van de rente voor leningen met lange looptijden. De rente voor deze leningen, waarop de maatregelen van de ECB maar weinig invloed hebben, zijn substantieel lager dan de kortere rentes, wat de verwachting van de markt weerspiegelt dat op langere termijn de ECB-rente weer naar beneden zal gaan.
De gemeente is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren. De huidige (nog steeds lage) rente houden we lang in de boeken door leningen met lange looptijden af te sluiten. Dit heeft als bijkomend voordeel dat de door de gemeente te betalen rentekosten zich stabiel ontwikkelen en zich geen grote schommelingen zullen voordoen.

In meerjarig kader is met een verdere geleidelijke stijging van de rente rekening gehouden. Op dat punt wordt dus op voorhand een (onverwacht) negatieve ontwikkeling het hoofd geboden. Desondanks is het voor de financieringsfunctie belangrijk om alert te blijven op verdere ontwikkelingen. Markten, dus ook de geld- en kapitaalmarkt, blijven een zekere mate van onvoorspelbaarheid houden.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

Organisatie ontwikkeling; Lekker Werken Aan de Ambities van Arnhem

In 2022 is de organisatie gestart met het programma 'Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem'. Het traject sluit aan bij de filosofie die we vier jaar geleden hebben beschreven onder de titel ‘Zo werken we in Arnhem’. 'Lekker Werken aan de ambities van Arnhem' moet zorgen voor een werkklimaat waarin de organisatie op een goede en prettige manier aan de ambities van de stad kan werken, in een werkomgeving die ervoor zorgt dat dat effectief en efficiënt kan. Een organisatie waarin medewerkers zich veilig voelen, waarin werkdruk beheersbaar is en waarin de juiste resultaten voor stad en bestuur worden geleverd.

Een belangrijk en omvangrijk programma, dat door en met de organisatie is opgepakt. Hiertoe zijn op een gestructureerde wijze gesprekken gevoerd met medewerkers en management uit alle organisatieonderdelen om verbeterpunten op te halen. Tijdens deze fase is ook het medewerkersonderzoek (MO) uitgevoerd. Het MO vormt een belangrijke bron om inzicht te krijgen in hoe medewerkers in de organisatie staan. De resultaten van het MO kwamen in grote mate overeen met de informatie die is opgehaald tijdens de organisatiebrede gesprekken. Op basis van alle input is bepaald waar de grootste urgentie zit om onze medewerkers en management te ondersteunen. Dit heeft geleid tot veertien organisatie inspanningen, die op korte termijn bijdragen aan het werkklimaat en de werkomgeving. Het gaat om bijvoorbeeld heldere besluitvormings- en escalatielijnen, een herijking van de organisatievisie, een leiderschapstraject, een introductieprogramma (onboarding) en ondersteuning op de meest kritieke processen. De uitvoering hiervan zal voor een belangrijk deel in 2023 plaatsvinden. Daarnaast vindt per cluster een vertaling plaats, op basis van de resultaten van het MO en de gesprekken met management en medewerkers, zodat ook in de clusters de benodigde en meest effectieve acties opgepakt worden.

Personeel en organisatie

In een krappe arbeidsmarkt streven we naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid.

Als werkgever willen wij natuurlijk de beste kandidaat voor onze organisatie, om ook de beste prestaties te kunnen leveren. Daarvoor is het niet alleen belangrijk te kijken naar de vaardigheden, maar kijken wij primair naar de competenties alsook de diversiteit. Met een diverse organisatie zijn wij beter in staat de ambities te realiseren. Hier is onze hele wervingsstrategie, alsmede ons selectiebeleid op aangepast.. Werven zonder (onbewuste) vooroordelen betekent voor ons competentiegericht werven én selecteren, en meer focus op individuele kwaliteiten en ontwikkelbaarheid. We omarmen een diversiteit van (aanvullende) competenties en streven naar een zo oordeelvrij mogelijk proces. De recruiters blijven gedurende het proces betrokken bij iedere stap: adviserend en sturend wanneer noodzakelijk.

Het voorgaande geldt overeenkomstig voor inhuur van personeel. Bij het inhuurproces maken we gebruik van de gemeentebrede Inhuurbalie, waarbij de inhuur van personeel gecentraliseerd is. De Inhuurbalie ziet toe op de rechtmatigheid en doelmatigheid van inhuur. Tevens zetten de inhuurspecialisten en recruiters inhuur zich in om dit proces inclusiever te maken.
Concreet zijn de volgende acties opgepakt:

- bij de vaste en nieuwe raamcontractpartijen maken wij afspraken en zien wij erop toe dat er inclusief wordt geworven;
- waar de recruiters van gemeente Arnhem verbeteringen hebben doorgevoerd/doorvoeren, streven wij ernaar deze ook voor de Inhuurbalie door te voeren;
- met de afdeling Inkoop wordt bekeken of er een sociale toets kan worden opgenomen in de algemene voorwaarden van de gemeente Arnhem.

We zien de huidige arbeidsmarkt steeds krapper worden. Huidige cijfers laten zien dat we meer vacatures hebben dan werkzoekenden. Dit is landelijk de trend. Dit betekent dat we ons meer en anders moeten profileren dan voorheen. De komende periode zullen we meer gaan investeren in het benaderen van de arbeidsmarkt. Ook gaan we een start maken met de gemeentepool. Dit is een eigen initiatief om, deels boven formatief, nieuwe

collega’s aan te stellen die we intern gaan opleiden en begeleiden naar toekomstige vacatures. Zo kunnen we vroegtijdig mensen opleiden naar functies die bijvoorbeeld lastig te vervullen zijn. De nieuwe collega’s voor de gemeentepool worden op competenties geworven en zullen afkomstig zijn uit diverse doelgroepen.

Naast het inzetten op een goede werving is het binden van medewerkers een belangrijke opgave. Daartoe zetten wij in op een goede en inclusieve ‘onboarding’ van medewerkers. Onboarding is het instroomproces waarbij nieuwe medewerkers kennismaken met je organisatie, deze start met het (mondeling) akkoord van de nieuwe medewerker en eindigt na 100 dagen na indiensttreding. Gedurende deze periode wordt op organisatie- en clusterniveau een introductie verzorgd. De nieuwe medewerker krijgt gedurende deze periode een buddy, wordt een inwerkplan opgesteld en zal de nieuwe medewerker een aantal verplichte trainingen volgen. Op deze manier heten wij de nieuwe medewerker welkom, leert de nieuwe medewerker het DNA van organisatie kennen en beschikt die over de juiste tools om verder te kunnen.

Belangrijk voor het verbinden van medewerkers aan onze organisatie is leren van het feit waarom medewerkers de organisatie verlaten. Daartoe zijn er met ingang van 2022 vrijwillige uitdiensttredingsgesprekken gevoerd.

Leren en ontwikkelen is een permanente opgave van iedere medewerker. Of het nu om het volgen van een inhoudelijke opleiding gaat, een leiderschapsprogramma of een competentie gerichte training, onder de noemer 'Jezelf ontwikkelen, dat is ook Lekker werken aan de ambities in Arnhem!' zetten wij in op een continu proces leren en ontwikkelen. Daarvoor is in 2022 het leerplein uitgerold, via dit digitale leerplein kunnen trainingen gevolgd worden, staan instructies en worden events georganiseerd.

Het hybride werken is inmiddels gewoongoed. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken is niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Er is continu gewerkt aan het verbeteren en innoveren van processen om de dienstverlening aan inwoners en ondernemers te verbeteren. Zo zijn er diverse voorbereidingen getroffen om processen en producten van Burgerzaken en Werk & Inkomen digitaal te gaan aanbieden, welke begin 2023 beschikbaar zullen komen. Bij deze dienstverlening hebben we rekening gehouden met de digitale toegankelijkheid en hebben we ingespeeld op actuele ontwikkelingen zoals de inkomensondersteuning in coronatijd en de dienstverlening aan Oekraïense vluchtelingen.
Een kernapplicatie die onze dienstverlening door middel van zaakgericht werken ondersteunt, is aanbesteed en de implementatie ervan loopt tot net over de jaargrens.
Een online makelpunt voor sociaal maatschappelijk vastgoed en een website met alle kunstwerken in de openbare ruimte zijn gerealiseerd.
De Omgevingswet is wederom uitgesteld. De voorbereiding van het Digitaal Stelsel Omgevingswet is voltooid en zodra de Omgevingswet in werking treedt, kan Arnhem volgens de op dat moment geldende normen aansluiten.
Aan de preservering en toegankelijkheid van de analoge informatie wordt steevast gewerkt en maakt dat we over enkele jaren de achterstand van decennia hebben ingehaald. Hierbij wordt geprioriteerd naar opvraagfrequentie dat wil zeggen; archieven die het meest worden geraadpleegd door burgers, bedrijven of onze eigen interne organisatie krijgen voorrang. Het structureel borgen van het archiveren/bewaren van onze analoge en digitale informatie vraagt nog de nodige acties en aan een meerjarig plan daartoe wordt nog gewerkt.
Regionaal is er gestuurd op samenwerking en is er al sprake van een gemeenschappelijk regionale informatiestrategie. Vanuit deze strategie wordt naar vermogen gezocht naar harmonisatie van de applicatielandschappen en de vorming van een centraal opdrachtgeverschap voor de regio. Hierbij zijn er beperkingen door de verschillende inzichten, de veelheid aan veranderingen en projecten en de krapte op de arbeidsmarkt bij het doorvoeren van veranderingen.

Informatiegestuurde organisatie

Informatiegestuurd werken is in 2022 verder versterkt onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. We hebben gewerkt aan een Arnhems dataplatform, oftewel de 'centrale waarheid'. Voor verschillende beleidsterreinen worden data nu in dit platform gestandaardiseerd en geautomatiseerd opgeslagen. Op basis van het dataplatform zijn meerdere beleids- en uitvoeringsmonitors (door)ontwikkeld, bijvoorbeeld op het gebied van werk en inkomen, veiligheid, wonen en zorg. Om de data en monitors goed te kunnen benutten, hebben we 'analyseteams' opgericht, met onder andere data-ontwikkelaars en data-analisten. De maatschappelijke opgaven en effecten van

beleid zijn zo inzichtelijker en meer stuurbaar geworden. Dit draagt ook bij aan het beter kunnen formuleren van meetbare doelen, zoals de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277 vraagt.

Met de HAN hebben we een driejarig convenant ondertekend om samen kennis te ontwikkelen en kennis te delen die de gemeente Arnhem nu en in de toekomst nodig heeft voor digitale innovatie en transformatie. Deze kennis biedt in de samenwerking (driehoek: studenten, docenten en onderzoekers) op hun beurt de mogelijkheid om onderwijs en onderzoeksdoelen van de gemeente te realiseren. De partijen willen met de samenwerking tussen het werkveld (de gemeente), het onderwijs en onderzoek versterken. We willen hiermee de ontwikkeling van onze huidige en toekomstige professionals stimuleren om beter voorbereid te zijn op veranderingen en digitale innovaties in de beroepspraktijk. De samenwerking richt zich op drie thema's: informatiegestuurd werken, 3D-visualisaties/mixed reality van de openbare ruimte en inclusieve digitale dienstverlening.

Modernisering werkplek
Alle medewerkers van de gemeente beschikken over een laptop en een smartphone van de gemeente waarmee maximaal plaatsonafhankelijk kan worden gewerkt. Alleen voor specifieke functies (bijvoorbeeld balies) zijn nog vaste voorzieningen beschikbaar en de voorbereidingen voor het ontmantelen van de vaste telefonie is in volle gang. Voor alle medewerkers zijn er adequate voorzieningen beschikbaar gemaakt waarmee er een thuiswerkplek gerealiseerd kan worden welke gelijkwaardig is aan die op het kantoor.

De mogelijkheden om online te kunnen (samen)werken zijn uitgebreid maar vraagt nog wel de nodige aandacht en sturing op het gebruik ervan. De digitale samenwerking met externe partijen en de adoptie van de beschikbare clouddiensten door gebruikers zijn nog onvoldoende gerealiseerd.

Regionaal zijn de werkplekken van Arnhem, Renkum, Rheden en De Connectie geharmoniseerd. Het overzetten van alle applicaties van de vier organisaties naar een gemeenschappelijke ICT-omgeving heeft veel aandacht en capaciteit gevraagd in 2022. Mede door een veelheid aan bijkomende verstoringen zijn lopende veranderprojecten vertraagd. Achterstanden die in 2023 weer ingehaald moeten worden. De nieuwe ICT-omgeving (die begin 2023 wordt afgerond) biedt een nieuwe basis van waaruit verdere innovaties en harmonisaties kunnen plaatsvinden. In 2022 zijn de eerste stappen gezet in het ontwerp van de werkplek van de toekomst, waarbij de stap naar de cloud verstevigd wordt en de gebruiker nog beter plaats en tijdonafhankelijk zal kunnen werken.

Informatieveiligheid, privacy & auditing
In 2022 zijn de thema's informatieveiligheid en privacy veel op de bestuurlijke tafel geweest. Er is een extern onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken waaruit duidelijk bleek dat er grote stappen gezet moeten worden, zoals uit de ENSIA-evaluatie 2021 ook is gebleken. Er zijn middelen begroot om de basis op orde te maken en vanaf 2023 zal de organisatie de nodige verbeteringen gaan doorvoeren.

De eerste stappen in het verbetertraject zijn al gestart. Dit zal in 2023 nog doorlopen. Het verwerkingsregister is geheel opnieuw opgezet, waarbij het proces van continue verbetering en aanpassing van dit register wordt meegenomen. Ook is de procedure omtrent het melden en behandelen van datalekken/beveiligingsincidenten onder de loep genomen, waarbij in het bijzonder aandacht is besteed aan een nieuw datalekkenregister. Tevens is gestart met het ontwerpen van het gegevensbeschermingseffectbeoordeling (DPIA) proces. De eerste beoordeling zijn al als pilot gestart. Daarnaast is er aandacht voor een op te zetten algoritmeregister. Dit traject is eind 2022 gestart en zal nader worden gefinaliseerd in 2023.

In september is er een grootschalige themaweek geweest: de Week van de Digitale Weerbaarheid. Er zijn ongeveer 20 activiteiten geweest waar medewerkers aan hebben kunnen deelnemen, variërend van een workshop Word een hacker, waarbij door de ogen van een hacker is gekeken naar hoe je om zou moeten gaan met informatiebeveiliging, tot een lezing van Daniël Verlaan over de duistere kant van het internet. Van een lezing van het Nederlands Forensisch Incident Response (NFIR) over de hack bij Hof van Twente tot een workshop data-ethiek over het ethisch omgaan met gegevens. Deze week is veel bezocht en medewerkers gaven aan dat zij nieuwe inzichten hebben verkregen die hen gaat helpen nog zorgvuldiger om te gaan met de gegevens van onze inwoners.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control heeft in 2022 verder gewerkt aan de inhaalslag in het financieel beleidskader. Eén van de laatste stappen hierin betreft de actualisatie van de financiële verordening; deze was eind 2022 nagenoeg gereed en is begin 2023 aan de raad voorgelegd.

Daarnaast zijn verdere stappen gezet in de verfijning en aanscherping van de accounting manual en het periodiek afsluiten (soft close) van de administratie.

De boardletter 2022 van onze accountant gaf een positief beeld: de hiervoor beschreven stappen hebben geleid tot het oplossen van een aantal bevindingen van de accountant uit het verleden. Daarnaast heeft de interimcontrole, net zoals in 2021, niet geleid tot nieuwe bevindingen. Tegelijkertijd bevestigt de accountant in de boardletter dat op een aantal terreinen, zoals structuur en inrichting van de budget- en verantwoordingscyclus, nog verdere verbetering mogelijk is. Dit is de uitdaging voor 2023.

Op fiscaal gebied was in 2022 sprake van een boekenonderzoek BTW en BTW Compensatiefonds (BCF). Dit onderzoek wordt naar verwachting begin 2023 afgerond. Inhoudelijke bevindingen uit het onderzoek zijn reeds verwerkt in een nieuw Tax Control Framework (TCF). Dit TCF is een stelsel van controle- en beheersingsmaatregelen met betrekking tot de fiscale regimes rond Loonheffing, BTW/BCF en Vennootschapsbelasting (VPB). Dit stelsel is getoetst door en afgestemd met vertegenwoordigers van de Belastingdienst in het licht van een nieuw convenant Horizontaal Toezicht dat eind 2022 met de Belastingdienst is gesloten voor de periode 2023-2025.

Auditing en Risicomanagement
In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico voor de gemeente Arnhem. In deze paragraaf gaan we in op de manier waarop in 2022 stappen zijn gezet om risicomanagement verder te verbeteren. In dit jaar zijn twee onafhankelijke risicoanalyses uitgevoerd in het kader van de regeling ‘grote risicovolle projecten’. Het gaat om de projecten ‘Ontwikkelperspectief Kronenburg’ en ‘Vernieuwing Stadstheater’. Voor beide projecten zijn vervolgafspraken gemaakt voor het verdere risicomanagementproces. Gemeentebreed is er ook speciale aandacht voor risico’s die samenhangen met de oorlog in Oekraïne en de risico’s en impact, voor zover nog van toepassing, van corona. Om het risicobewustzijn binnen de gemeentelijke organisatie te vergroten zijn er dit jaar ook weer interne trainingen voor risicomanagement verzorgd voor projectleiders en andere medewerkers. Er is hiervoor een nieuwe handreiking ontwikkeld om risicomanagement uit te voeren en de formats voor de verschillende projectfasen zijn aangepast. Daarnaast zijn er verschillende risicosessies gefaciliteerd waaronder die van energiearmoede, flexwonen Merwedeterrein en Renaissance Velperweg.
Voor het ‘projectmatig werken’ binnen de gemeente Arnhem zijn aanbevelingen gedaan om dit doeltreffender en doelmatiger uit te voeren. Hoewel dit onderzoek aan de criteria voldoet van artikel 213A onderzoeken uit de Gemeentewet, is deze niet als zodanig aangemerkt. In de raadsbrief ‘aanpak 213a onderzoeken’ is aangegeven dat het college voornemens is om deze onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid in 2023 te starten en hierop terug te blikken voor het eerst in het jaarverslag 2023. De afspraken hierover zijn in de nieuwe verordening Financieel beheer en beleid opgenomen.

Aan de doorontwikkeling van risicomanagement is de afgelopen jaren binnen de gemeentelijke organisatie hard doorgewerkt. De manier waarop de gemeente Arnhem risicomanagement uitvoert is de afgelopen jaren al een aantal jaren doorgelicht. Uit een extern onderzoek uit 2022 waarin de risicovolwassenheid van risicomanagement is vergeleken met andere gemeentelijke organisaties scoort Arnhem (zeer) goed.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 7 december jl. heeft de gemeenteraad het Intern Controleplan 2022 (IC-plan) vastgesteld. Hiermee wordt sturing gegeven aan de uitvoering van de interne controles over boekjaar 2022. In dit IC-plan wordt rekening gehouden met de rechtmatigheidsverantwoording die het college van B&W vanaf 2023 gaat afgeven.

Net als voorgaand jaar, is in 2022 'proefgedraaid' met de rechtmatigheidsverantwoording. Dit betekent dat de interne audits zijn uitgevoerd alsof in 2022 al een rechtmatigheidsverantwoording door het college afgegeven had moeten worden. Op deze wijze is en zo goed mogelijke voorbereiding op de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording getroffen.

Met de uitgevoerde audits in 2022 zijn op twee onderwerpen afwijkingen geconstateerd:

Naleven Europese aanbestedingsregels
Bij de uitgevoerde audits die toezien op het naleven van de Europese aanbestedingsregelgeving zijn twee financiële onrechtmatigheden geconstateerd:

1) Installatietechnisch onderhoud: in deze casus zijn contracten verlengd terwijl binnen de raamovereenkomst hier geen ruimte meer voor aanwezig was. De verlengingen moet daarom worden gezien als nieuwe overeenkomsten die, gelet op de omvang, Europees aanbestedingsplichtig zijn. De totale onrechtmatige lasten in 2022 die hiermee gemoeid zijn bedragen € 1,2 miljoen. Er is een nieuwe Europese aanbestedingsprocedure gestart, welke eind 2022 is afgerond. Per 01-01-2023 is een nieuwe raamoverkomst ingegaan, waardoor de lasten vanaf dat moment weer rechtmatig zijn.
2) Inhuur/advies: in 2022 zijn bij een overeenkomst meer kosten voor gemaakt waardoor de Europese aanbestedingsdrempel bij deze overeenkomst is overschreden. Voorafgaand, bij het aangaan van de opdracht, is geen inschatting gemaakt van de te verwachte omzet en is de overeenkomst zonder Europese aanbesteding aangegaan. Achteraf blijkt dat de kosten de drempel hebben overschreden en omdat kan niet worden aangetoond dat de initiële inkoopbehoefte lager was, zijn de kosten in 2022 ad €455k onrechtmatig. Het contract is medio 2022 beëindigd.

PGB bestedingen
Daarnaast is een deel van de PGB-lasten (Persoonsgebonden budget) als onrechtmatig aangemerkt, omdat niet voldoende zekerheid te verkrijgen is over de geleverde prestaties die aan deze bestedingen ten grondslag liggen. De voorgenoemde fouten en onzekerheden zijn ook in het accountantsoordeel meegewogen.

Deze fouten en onzekerheden blijven onder de in het Intern Contole-plan (IC-plan) benoemde controletoleranties.

Naheffing BTW en BCF
Op fiscaal gebied was in 2022 sprake van een boekenonderzoek BTW en BTW Compensatiefonds (BCF). Als gemeente brengen we over geleverde prestaties BTW in rekening die we afdragen aan de Belastingdienst. Tegelijkertijd betaalt de gemeente BTW aan leveranciers e.d.; deze mag de gemeente hiervan (onder bepaalde voorwaarden) aftrekken. Daarnaast is sprake van een BTW compensatiefonds waaruit gemeenten en provincies onder bepaalde voorwaarden worden gecompenseerd voor de door hen betaalde BTW. Dit fonds houdt verband met het feit dat gemeenten en provincies, in tegenstelling tot niet-overheidslichamen, BTW niet (volledig) kunnen terugvorderen bij de Belastingdienst. Hierdoor worden activiteiten van de gemeente waarbij gebruik wordt gemaakt van extern ingekochte goederen of diensten duurder. Intern uitvoeren zou daarentegen goedkoper zijn. Om de marktverstorende werking hiervan te voorkomen, is in 2003 de Wet op het BTW-compensatiefonds ingevoerd. Dit fonds voorziet in een compensatie van niet-aftrekbare BTW op ingekochte goederen of diensten. De gemeente Arnhem draagt jaarlijks circa € 11 miljoen aan ontvangen BTW af aan de Belastingdienst waarvan zij circa € 5,5 miljoen aan betaalde BTW kan aftrekken waardoor per saldo circa € 5,5 miljoen aan BTW wordt betaald. Vanuit het BTW Compensatiefonds ontvangt de gemeente jaarlijks tussen € 30 en € 36 miljoen.

Het boekenonderzoek richtte zich op de BTW-aangiften en de opgaaf BTW Compensatie Fonds van de gemeente in het belastingjaar 2020. Afhankelijk van de uitkomsten van een dergelijk onderzoek, trekt de Belastingdienst deze door naar eerdere en/of latere belastingjaren. In een eindrapportage heeft de Belastingdienst de uitkomsten van het onderzoek vertaald naar een naheffing exclusief belastingrente van € 227.000 over de belastingjaren 2017 tot en met 2022. Gelet op de aard en omvang van de bevindingen, mede in relatie tot het feit dat in de bewuste belastingjaren in totaliteit door de gemeente bijna € 32 miljoen aan BTW werd afgedragen en over deze periode in het BTW Compensatie Fonds € 205 miljoen werd verwerkt, heeft de gemeente ervoor gekozen geen bezwaar te maken, met uitzondering van een btw-discussie die nog landelijk bij gemeenten speelt zodat de rechten van de gemeente zijn veiliggesteld. De naheffing is verwerkt in de jaarrekening 2022.

De inhoudelijke bevindingen uit het onderzoek zijn reeds verwerkt in een nieuw Tax Control Framework (TCF). Dit TCF is een stelsel van controle- en beheersingsmaatregelen met betrekking tot de fiscale regimes rond Loonheffing, BTW/BCF en Vennootschapsbelasting (VPB). Dit stelsel is getoetst door en afgestemd met vertegenwoordigers van de Belastingdienst in het licht van een nieuw convenant Horizontaal Toezicht dat eind 2022 met de Belastingdienst is gesloten voor de periode 2023-2025.

Juridische zaken
Juridische zaken heeft de organisatie en het bestuur op diverse terreinen van advies voorzien. Het onderwerp veiligheid blijft onverminderd veel aandacht vragen. Met de groei van het aantal vraagstukken is het de kunst om de juridische kwaliteit hierop mee te laten ademen.

Lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen en aanbesteden
Er vindt momenteel een project plaats omtrent de doorontwikkeling van het inkoopproces. Doel hiervan is om een geaccepteerde en hanteerbare werkwijze te ontwikkelen die er toe bijdraagt dat de resultaten op lokaal, sociaal en circulair/duurzaam inkopen geoptimaliseerd worden. We willen meer circulariteit en energie- en klimaatneutraliteit in onze inkoop en aanbestedingen. We willen lokale ondernemers een eerlijke kans geven om diensten en producten te leveren. En we stimuleren opdrachtnemers om meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen, door resultaten op dit gebied op te nemen in het aanbestedingscontract. Daarmee wordt bijgedragen aan de gestelde maatschappelijke ambities van de gemeente.
Ook ontstaat eerder inzicht in toekomstige inkooptrajecten; zodoende kan er gestuurd worden op de maatschappelijke thema's. Dit heeft als bijkomend voordeel dat door dit eerdere inzicht ook (financiële) rechtmatigheidsrisico's eerder in beeld komen en beperkt kunnen worden.

Communicatie

Als gemeente willen we dat onze communicatie toegankelijk, begrijpelijk en inclusief is. We investeren daarin langs drie lijnen: Schrijven in begrijpelijke taal, toegankelijke gemeentelijke websites en communicatie waarin Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking zich herkennen en erkend voelen.

Begrijpelijke taal
In 2021 en 2022 zijn zo'n 200 collega's getraind in het Schrijven op B1-niveau, waarvan 23 ook de training Coaching van Schrijven op B1-niveau volgden. Zij zijn in staat hun directe collega's te begeleiden in het duidelijk schrijven.

Toegankelijke websites
Op dit moment worden 25 websites/apps van of namens de gemeente Arnhem onafhankelijk getoetst. Aan de hand van de toets heeft de beheerder van een website of app enkele maanden om verbeteringen door te voeren. Hierna volgt de definitieve afronding van de toegankelijkheidstoets en de publicatie van de toegankelijkheidsverklaring. Verder zijn samenwerkingspartners die met regelmaat content produceren voor op gemeentelijke websites aangeschreven om hen te attenderen op de verplichtingen die vanuit digitale toegankelijkheid ook voor deze organisaties gelden. Er is een plan gemaakt om digitale toegankelijkheid structureel te borgen en is een eerste training digitale toegankelijkheid gegeven. Het project loopt tot en met het tweede kwartaal 2023.

Herkennen en erkend voelen
We lieten het Verwey-Jonker Instituut onderzoeken wat inclusieve communicatie is, hoe inclusief onze communicatie is naar Arnhemmers met een migratieachtergrond, een LHBTQI+ identiteit en een beperking, wat we al goed doen, wat beter kan en hoe we dat kunnen doen. Het onderzoek is afgerond en aangeboden aan de raad. De conclusie is dat onze (publieks)communicatie aanzetten laat zien van inclusieve communicatie. De buitenwereld merkt dat en ziet dat we lerend zijn. Maar duidelijk is ook dat er nog veel verbeterd kan worden.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2020	Realisatie Bezetting 2021	Begroting Formatie 2022	Realisatie Bezetting 2022
Bestuur	46	46	47	47
Aantal FTE Raad	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	8	8
Personeel	949	997	1.010	1.036
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	997	1.010	1.036
Totaal aantal FTE gemeente Arnhem	**995**	**1.043**	**1.057**	**1.083**

Verloop formatie

Personeelskosten/inhuur ambtelijke organisatie	Realisatie 2021	Begroting 2022	Realisatie 2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie	***997***	***1.010***	***1.036***	***-26***
Personeel	78.170	85.759	85.985	-226
Inhuur gedekt uit loonsom	4.014	4.263	3.923	340
Totaal loonsom	**82.184**	**90.022**	**89.908**	**114**
Inhuur gedekt uit overige middelen	18.917	15.995	16.959	-964
Totaal inhuur uit overige middelen	**18.917**	**15.995**	**16.959**	**-964**
Voormalig personeel	897	663	434	229
Dekking uit voorziening	-347	-196	-165	-31
Totaal voormalig personeel	**550**	**467**	**269**	**198**
Saldo personeelsbudget	**101.651**	**106.484**	**107.136**	**-652**

Voorziening spaarverlof
Medewerkers kunnen sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden). Dit leidt gemeentebreed tot een nadeel van € 2,0 miljoen.

Inhuur externen	2019	2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000				
Begroot	11.409	11.320	19.823	20.258
Realisatie	14.303	14.963	22.931	20.882
Afwijking	**-2.894**	**-3.644**	**-3.108**	**-624**

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem
In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governancecode en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen
Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling
Lokale overheden werken steeds meer en intensiever met elkaar samen. Dat gebeurt op verschillende niveaus en op verschillende manieren. De Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) maakt (publiekrechtelijke) samenwerking mogelijk tussen provincies, gemeenten en waterschappen.
Per 1 juli 2022 is een wijziging van de Wgr in werking getreden. Deze wijziging is erop gericht de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De komende tijd wordt bezien wat de gevolgen van de wijzigingen in de Wgr zijn voor de Arnhemse kadernota en de inbedding van de verbonden partijen in de P&C-cyclus.

Diversiteit en inclusiviteit
De verbonden partijen vragen we mee te bouwen aan een inclusieve en diverse stad. Dat kunnen ze doen door te kijken naar de samenstelling van hun personeelsbestand, de dienstverlening en de bedrijfsvoering. In 2022 hebben we ze gevraagd aan te geven wat ze al doen, welke ervaringen ze hebben, wat ze nog meer willen bereiken en wat ze daarvoor willen gaan doen. Op basis van de reacties stellen we nog vast wat aanvullend nodig is. We stimuleren de verbonden partijen sowieso gebruik te maken van ons aanbod. Ze kunnen deelnemen aan het diversiteitsnetwerk ‘Diversiteitsreis’. Dit netwerk bestaat al uit veertien organisaties: Rabobank, Volkshuisvesting, HAN, Dirkzwager, Rozet, Politie Gelderland-Midden, Flores Onderwijs, Provincie Gelderland,

Rechtbank Gelderland, Musis en Stadstheater Arnhem, Scalabor, Focus Filmtheater, Rijnstad en gemeente Arnhem. Ook bieden we ze een verdiepend gesprek aan, waarin we ingaan op wat inclusie en diversiteit inhoudt en hoe je er als organisatie aan kunt werken. De gemeente werkt begin 2023 proces en planning uit voor het maken van afspraken met de verbonden partijen, maar ook met de subsidie- en inkooprelaties.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om evenveel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

Bij de Begroting 2022 zijn onderstaande partijen als meest risicovol aangemerkt:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem);
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden).

Voor deze partijen wordt in het hierna volgend overzicht de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen
De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen).

Overzicht Verbonden partijen

In onderstaand overzicht is aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2022. Voor de partijen die bij de Begroting 2022 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem;
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

In het jaarverslag 2021 is aangegeven dat de (voormalige) verbonden partij DataLand per 1 januari 2022 haar activiteiten heeft beëindigd en dat de verwachting was dat na de liquidatie van DataLand (31 maart 2022) de gemeente een groot gedeelte van haar inleg (circa € 10.000) uitgekeerd zou krijgen. In 2022 is inderdaad de volledige inleg terugontvangen.

Scalabor B.V.

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW) detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Scalaobr B.V. is ook onze partner in het toeleiden en creëren van beschutte werkplekken.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	7.843.214
	Per 31-12-2022	€	9.999.999
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	5.556.885
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 zagen wij: • dat er nieuwe (financiële) afspraken gemaakt zijn rondom het aanwijsbesluit voor de SW-medewerkers die vanaf 2023 ingaan; • een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); • door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; • landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; • de invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. In 2023 en verder vragen deze ontwikkelingen ook onze aandacht.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Sportbedrijf Arnhem

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.680.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	20.620.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	17.969.698
Ontwikkelingen	Het Sportbedrijf heeft te maken met een begrotingstekort op basis van de huidige activiteiten, veroorzaakt door de hoge inflatie en energiekosten. Dit is reeds door middel van een raadsbrief gecommuniceerd. We zijn als gemeente in overleg met het Sportbedrijf hoe het begrotingstekort te overbruggen, zonder ingrijpende maatregelen te nemen.		
Risicoprofiel	Middel		

Beheersstrategie

Sturing
Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het Sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg.
De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem wordt steeds professioneler. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf loopt steeds beter, waarmee goed invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarmee we verder gaan in 2023. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het Sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten en in de volgende jaren is dit verbeterd. We denken hier nog steeds verbeteringen in door te kunnen voeren. Met name het inzicht en de sturing op de verschillende accommodaties, afzet tegen het gebruik kan beter.

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht. Voor 2021 is voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Het ziet er naar uit dat het Sportbedrijf in 2022 een resultaat gaat behalen van omstreeks € 0,9 miljoen. Dit is grotendeels te verklaren door incidentele steun vanuit het Rijk in verband met de coronacrisis. Dit wordt grotendeels aangewend om het in verband met stijgende energieprijzen verwachte tekort van 2023 deels mee op te vangen.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd.

Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 5 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2023 en verder.
Voorbeelden van inhoudelijke onderwerpen die gezamenlijk worden opgepakt zijn: verenigingsondersteuning, de bezetting van accommodaties en ontwikkeling van een positief sportklimaat.
We verwachten deze ontwikkeling met het MT van het Sportbedrijf in 2023 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Bank Nederlandse Gemeenten

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	5.062.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	143.995.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch (voorzitter) en de wethouder Economische Zaken Nermina Kundić hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de Groene Metropoolregio wordt 1 euro per inwoner doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	119.965
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	146.418
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	162.477

Ontwikkelingen

The Economic Board heeft zich in 2022 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. The Economic Board is een van de partners in de regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene Metropoolregio. The Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.

Om de blijvende tekorten op de arbeidsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen tegen te gaan, heeft de The Economic Board samen met de Groene Metropoolregio en Provincie Gelderland ingezet op een breed gedragen Human Capital Agenda (HCA), die ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden moet helpen met het arbeidsmarktvraagstuk. April 2022 hebben de Board, GMR en provincie ingestemd met de koers en speerpunten van deze agenda. De Human Capital Agenda wil onder meer talent aantrekken en behouden, en onbenut arbeidspotentieel activeren. Er wordt toegewerkt naar een Human Capital Akkoord met concrete projecten die zich richten op: van opleiding naar werk; van werk naar werk en van werkloos naar werk.

In 2022 is vanuit The Economic Board gewerkt aan een werkplan Lifeport Circular Lab. Dit is gericht op het delen en borgen van kennis en kunde op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie in de regio. Deelnemers zijn The Economic Board, Groene Metropoolregio, Radboud Universiteit, Wageningen Universiteit, HAN, Hogeschool Van Hall Larenstein, Kiemt, RvN@ en de gemeenten Arnhem en Nijmegen. Deze ‘kennisagenda’ is in de praktijk gestart met kennistafels over complexe vraagstukken, zoals Koel Netwerk in Arnhem en een kennistafels bij ROC Nijmegen rondom bouwlogistiek en klimaatadaptatie.

Ook is in 2022 samen met de Groene Metropoolregio en de provincie Gelderland gewerkt aan een bid voor de Regio Deal Groene Groei. De aanvraag voor de regiodeal is medio november ingediend. Ter versterking van de economische clusters en het aantrekken van nieuwe innovatieve bedrijvigheid en kennis, richt The Economic Board zich ook op profileren van de regio in binnen- en buitenland. Zo heeft The Economic Board tijdens de Hannover Messe in juni 2022 de regio samen met Arnhem gepresenteerd als dé Energy hotspot in Europa.

Risicoprofiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

BVO De Connectie

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	-78.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	17.627.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	32.442.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’. Hoewel in de afgelopen jaren op een aantal terreinen progressie is gemaakt, is tegelijkertijd op een aantal terreinen sprake van noodzaak tot verbetering.
Deze noodzaak is door het bestuur van De Connectie vertaald naar een bestuursopdracht. Daarbij gaat het om nieuwe afspraken met betrekking tot de wijze van organiseren van de samenwerking (governance), een duidelijke toekomstvisie omtrent de positie van De Connectie op langere termijn (groeiambitie) en het financieel perspectief van De Connectie in relatie tot de financiële positie van de eigenaar-gemeenten. Na het vaststellen van de bestuursopdracht is door De Connectie en de gemeenten samen gewerkt aan de doorontwikkeling van de samenwerking. De eerste resultaten van de uitwerking van de bestuursopdracht zijn opgenomen in de tussenrapportage “Versterken in verbinden”. Daarnaast is dit jaar voor het eerst een aparte perspectiefbrief aangeboden. Met dit instrument wordt beoogd om de begroting van De Connectie meer volgend te laten zijn aan het perspectief dat de gemeenten hierop hebben.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting van De Connectie een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico’s te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.
Ten aanzien van de risico’s is de dreiging op het gebied van Informatieveiligheid en privacy toegenomen. Om opgewassen te zijn tegen bedreigingen enerzijds en om anderzijds te kunnen voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) zal blijvend geïnvesteerd moeten worden om een passend niveau wat betreft informatieveiligheid en privacy te bereiken.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het bestuur.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.
Eigen vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022 € 10.607.584
	Per 31-12-2022 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022 €
Ontwikkelingen	In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer. In 2020 en 2021 heeft corona effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. De gedachte was dat het vervoer weer zou aantrekken naar het niveau van voor corona, maar deze ontwikkeling blijft uit. Het lijkt dat het 'nieuwe normaal' minder inzet vraagt. In 2022 is het gebruik dan ook minder dan oorspronkelijk begroot geweest en sluiten we af met een positief resultaat.
Risicoprofiel	Middel
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid. De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering beter zichtbaar worden. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer is in zowel 2021 als 2022 verder vervolg gegeven De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. We zijn voornemens om informatie over het doelgroepenvervoer te verwerken in PowerBI zodat het onderdeel kan gaan uitmaken van de bestuursrapportage. In 2022 is gewerkt aan het opnemen van informatie over regiotaxi in PowerBI. Qua IT heeft dat meer voeten in aarde en kost meer tijd dan vooraf ingeschat. Dit geldt nog meer voor het opnemen van informatie over het routegebonden vervoer omdat de aangeleverde informatie niet uniform is tussen de vervoerders.

Euregio Rijn-Waal

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking. De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland. De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregioraad zitten namens de gemeente Arnhem wethouder Maurits van de Geijn en de raadsleden Alwin van Engelenburg, Niels Scholten en Yildirim Usta.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.750.313
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	3.337.597
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	27.800
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Medio 2022 is het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 van start gegaan, waarvoor de Euregio het regionale programmamanagement verzorgt. In samenwerking met de Groene Metropoolregio worden in dit kader nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Binnen de Euregio neemt Arnhem samen met Düsseldorf, Duisburg, Moers, Ede, Apeldoorn en Nijmegen deel aan het zogenaamde 100.000plus-netwerk.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Elst
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropoolregio met wethouder Nermina Kundić als zijn plaatsvervanger. Wethouder Nermina Kundić is voorzitter van het bestuurlijk team Verbonden regio. Maurits van de Geijn, Marco van der Wel en Cathelijne Bouwkamp nemen deel aan de bestuurlijke teams voor respectievelijk de opgaven Productieve regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling. Dit betreft de basiskosten. Daar komen jaarlijks de middelen bij voor de uitvoering van de regionale agenda. Het bedrag van € 1.107.261 dat is opgenomen als gerealiseerde bijdrage Arnhem is opgebouwd uit € 420.000 voor basiskosten en € 687.261 voor kosten uitvoering regionale agenda.
Eigen vermogen	Per 01-01-2022 € 331.012
	Per 31-12-2022 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022 € 1.364.396
	Per 31-12-2022 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022 € 1.107.261
Ontwikkelingen	In de Groene Metropoolregio werken de colleges van de achttien regiogemeenten samen aan de volgende ambitie: • Samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. • Zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. • Hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. In deze agenda zijn vijf opgaven zijn geformuleerd: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. In 2022 is een update van de regionale agenda 2023-2024 vastgesteld. Arnhem heeft in 2022 samen met de Groene Metropoolregio mede uitvoering gegeven aan de opgaven in de regionale agenda en de hiermee samenhangende lobbyagenda. Dankzij de inspanningen van de Groene Metropoolregio heeft het Rijk Arnhem-Oost aangewezen als grootschalig woningbouwgebied. Hiermee kunnen we als de gemeente ook aanspraak maken op middelen vanuit Den Haag om te investeren in een leefbare omgeving, betere bereikbaarheid en duurzame economie. Vanuit de regionale agenda is daarnaast onder andere samen met de Economic Board, de provincie en werkgevers gewerkt aan een regionale arbeidsmarktagenda, die moet gaan zorgen voor een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Volgens de opdracht vanuit het Rijk is gewerkt aan de voorbereiding voor de Regionale Energiestrategie 2.0. De bestuurders van de cultuurregio 025 hebben in goede onderlinge samenwerking kaders vastgesteld voor de uitvoering van het transformatievoorstel cultuur. Ook is een inventarisatie uitgevoerd naar natuur, landschap en water in de regio, het zogenaamde groen-blauwraamwerk. Dit is een belangrijke bouwsteen voor het Verstedelijkingsakkoord waar vanuit de opgave groene groeiregio aan wordt gewerkt. In 2022 is doorgewerkt aan de verstedelijkingsstrategie, in het najaar zijn de gebiedsuitwerkingen aan de gemeenteraden aangeboden. Op de valreep van 2022 is de Woondeal 2.0 regio Arnhem-Nijmegen, als samenwerkingsagenda voor de woningbouwopgave in de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, ter vaststelling naar de regiogemeenten gestuurd. In 2022 is door het Algemeen Bestuur van de regio de meerjarige regionale agenda 2023-2024 vastgesteld, waar inmiddels zeventien gemeenten op hebben ingetekend.

Risicoprofiel	Middel
Beheersstrategie	De bijdrage aan de Groene Metropoolregio valt uiteen in de basiskosten (faciliteren bestuur en regiobureau) en de kosten voor de uitvoering van de opgaven. Over de basiskosten in eind 2020 door de gemeenteraad besloten (€2,50 per inwoner). 2022 was het eerste jaar dat de GMR (opgericht in 2021) werkte met een regionale agenda. De agenda bevatte vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten is in het najaar van 2021 gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') aan de verschillende opgaven en daarmee over het mede dragen van de gezamenlijke kosten. De raad heeft de extra benodigde middelen hiervoor vrijgemaakt bij de begrotingsbehandeling in november 2021 en via het raadsvoorstel Intekenen op de opgaven regionale agenda 2022. Deze zijn langjarig in de begroting opgenomen. Hierdoor kon de gemeente Arnhem in 2022 aan alle opgaven van de GMR meedoen. De verwachting is dat in de komende jaren alleen sprake zal zijn van indexering, tenzij zich nieuwe opgaven aandienen. Eventuele verhoging van de kosten van de regionale agenda in de jaren na 2022 worden altijd gemotiveerd aan de gemeenteraad voorgelegd.

Lingezegen

Lingezegen			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	5.418.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	268.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	247.608
Ontwikkelingen	De komende jaren werkt de parkorganisatie aan een stevige, relevante positie in de regio en ontwikkelt ze haar identiteit tot een herkenbaar merk Park Lingezegen. Een sterk en betrokken actief netwerk wordt uitgebouwd, waarbij er nauw wordt samengewerkt met regionale stakeholders (de deelnemende gemeenten, provincie, Groene Metropoolregio) en betrokken lokale ondernemers en vrijwilligers. In het park krijgen in 2023 de Herenboeren een plek en worden drie klompenpaden gerealiseerd.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is door elf gemeenten in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit een beheerorganisatie en vijf modules, te weten: Inkoop specialistische zorg, Werkgeversservicepunt, Regionaal Bureau Leerlingzaken, Werkgeverschap SW-medewerkers en Contractmanagement Inburgering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder Paul Smeulders is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders Mark Lauriks (Participatie), Marco van der Wel (Inkoop zorg) en Nermina Kundić (onderwijs).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	699.000
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	4.512.000
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	27.704.000
Ontwikkelingen	In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. Daardoor kon de MGR per 1 januari 2022 starten met de nieuwe module Contractmanagement Inburgering. Ook wordt onderzocht of de MGR de activiteiten van het regionaal SROI-steunpunt (Social Return On Investment) op zich kan nemen. De MGR voert de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma uit.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling			
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.			
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.			
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur.			
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.			
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	1.014.500	
	Per 31-12-2022	€		
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	6.446.000	
	Per 31-12-2022	€		
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€		
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	6.248.203	

Ontwikkelingen

Landelijke ontwikkelingen: zowel de Omgevingswet als de Wet kwaliteitsborging bouw gaan in per 2024. Beiden hebben invloed op de werkprocessen van vergunningverlening en toezicht bij ODRA. Een deel van het bouwtoezicht zal voortaan door de markt worden uitgevoerd. Beide wetten vereisen het inregelen van nieuwe werkprocessen. De landelijke evaluatie van Omgevingsdiensten door de commissie Van Aartsen heeft een aantal maatregelen opgeleverd, waaronder het ‘robuuster’ maken van kleinere omgevingsdiensten. Mogelijk resulteert dit voor ODRA in een fusie of intensieve samenwerking met andere diensten. De krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat ODRA relatief veel capaciteit moet inhuren en inmiddels structureel beginnende werknemers zelf opleidt.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zullen invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele consequenties voor het personeelsbestand van ODRA.
De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. Echter, ook na afloop van de coronacrisis is er nog steeds sprake van veel dynamiek en onzekerheid. De stikstofregelgeving, schaarste aan bouwmaterialen en aan personeel zorgen er voor dat het moeilijk is om goede prognoses te maken. De verwachting is evenwel dat de woningopgave voor flink meer bouwactiviteiten in Arnhem zal leiden.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, indien nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders Bob Roelofs en Maurits van de Geijn maken deel uit van het bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	254.043
	Per 31-12-2022	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	20.329.852
	Per 31-12-2022	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	1.123.333
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten. Het ministerie heeft hierbij wel financiële ondersteuning toegezegd, waarmee het Gelders Archief naar verwachting voor vijf jaar de externe kosten kan dekken. Voor de bijkomende kosten heeft het Gelders Archief in 2021 een dotatie gedaan aan de voorziening e-depot. Deze is gedekt uit het resultaat 2021 en een bijdrage uit het eigen vermogen.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport			
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.			
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.			
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch en wethouder Maurits van de Geijn maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.			
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd.			
Eigen vermogen	Per 01-01-2022	€	9.615.000	
	Per 31-12-2022	€		
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022	€	63.229.000	
	Per 31-12-2022	€		
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022	€		
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022	€	17.402.000	

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2022 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie gehad. De aanpak van de coronapandemie heeft meerjarige effecten op de dienstverlening van VGGM. De projectorganisatie Covid wordt in 2023 afgebouwd. Aandacht gaat uit naar structurele versterking van infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

In 2022 heeft de GGD extra activiteiten uitgevoerd in verband met de zorg voor vluchtelingen uit Oekraïne. De GGD voert voor deze doelgroep de taken voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) uit, het rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek.

Medio 2022 heeft de GGD aangegeven dat de dienstverlening voor de JGZ niet langer kon worden gewaarborgd. In verband met de onverwacht hoge druk op het personeel van de JGZ. Deze druk werd veroorzaakt door huidige krapte op de arbeidsmarkt, een toegenomen zorgvraag onder andere ten gevolge van corona, een toename van het aantal vluchtelingen en een hoger dan gebruikelijk ziekteverzuim.
Vanwege deze hoge druk was het niet meer mogelijk voor de GGD alle taken met betrekking tot de JGZ volledig uit te voeren waardoor de GGD in juli 2022 maatregelen heeft genomen en een aantal taken tijdelijk is afgeschaald. In opdracht van het bestuurlijk overleg publieke gezondheid wordt gewerkt aan een advies over ‘toekomstbestendige JGZ’. Preventie en gezondheidsbevordering worden steeds belangrijker. Ook in 2022 zagen wij de gevolgen en nasleep van de covid-pandemie. Daarom is de regionale werkgroep ‘Gezondheidsbevordering’ opgezet om de taken van de GGD op dit vlak te herijken en bestendigen. Hierin nemen wij de nieuwe ambities uit het landelijk Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) mee.

Brandweer / Crisisbeheersing
Voor zowel de brandweer als de ambulancezorg speelt de verhuizing van de 112-meldkamer naar haar nieuwe locatie in Apeldoorn, in maart 2023. Deze nieuwe meldkamer is een samenvoeging van de meldkamers van vijf veiligheidsregio’s in Oost-Nederland en is daarmee één van de grootste meldkamers van Nederland.

De hedendaagse crises zoals die zich in de afgelopen jaren openbaarden kenmerken zich in langdurigheid en noodzaak tot bovenregionale afstemming. VGGM zal daarom vanaf 2023 de bestaande crisisorganisatie ontwikkelen tot een meer robuuste netwerkorganisatie met een eigen ontkleurde positie in de organisatie. In relatie tot deze versterking en aparte positionering van de crisisbeheersing is het nodig de regionale brandweerorganisatie te herijken.

In het tweede kwartaal van 2023 gaan de burgemeesters met de raden in gesprek over de uitgangspunten van het regionaal dekkingsplan. In het huidige (verouderde) dekkingsplan wordt uitgegaan van een objectgerichte benadering waarbij de opkomsttijd van de 1e tankautospuit bij brand wordt vastgelegd. Voor de actualisatie van het dekkingsplan wordt een nieuwe (landelijk vastgestelde) methodiek toegepast die uitgaat van een gebiedsgerichte benadering waarbij ook andere criteria zoals slagkracht, beschikbaarheid en werkdruk van brandweerposten worden meegewogen.

Beter bedrijfsvoeren
Door de toenemende samenwerking van gemeenten is door VGGM veel energie gestoken in het in beheer nemen van aanvullende taken. Door de aandacht op uitbreiding van taken heeft VGGM zich beperkt ontwikkeld op de verschillende bedrijfsvoering gebieden. Dit blijkt ook uit diverse rapportages. Hierdoor ontstaat het risico dat de organisatie onvoldoende in staat is om zich aan te passen bij toekomstige ontwikkelingen. In 2023 zal het bestuur nader stilstaan bij de toekomstige ambitie van de organisatie en bijbehorende inrichting van management en ondersteunende functies.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2023 op de volgende risico's:

- De meerjarige effecten van de coronavirus op de reguliere dienstverlening. Op dit moment worden onderkend preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie.
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd.
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder een krappe arbeidsmarkt, vergrijzing en vitaliteit.
- Sterk toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke ontwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICT-budgetten.
- Door grote druk op (gemeentelijke) financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde 'kans x effect'-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks vijf keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C-cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld. Daarnaast is de wethouder publieke gezondheid deelnemer van de begeleidingscommissie programma Beter Bedrijfsvoeren.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Recreatieschap Overbetuwe	
Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren de portefeuillehouder toerisme en recreatie en raadslid Lea Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2022 €
	Per 31-12-2022 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2022 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2022 €
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang.
Risicoprofiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt.

Algemeen

Waar de vastgoedmarkt voorgaande jaren nog positief gestemd was, zien we in 2022 een duidelijke kentering. Zowel de hard stijgende kosten van materialen, arbeid en energie als de eerste tekenen van afvlakkende woningprijzen hebben een financieel effect op (toekomstige) ontwikkelingen. Voor de huidige vastgestelde grondexploitaties betekent dit dat het moeilijker wordt om binnen de bestaande financiële kaders te blijven. Winsten in projecten vallen lager uit dan voorheen vastgesteld. En er moeten in situaties (extra) voorzieningen worden getroffen.
In eerdere rapportages is geconstateerd dat Arnhem na 2025 geen eigen grondexploitaties meer heeft en volledig afhankelijk is van initiatieven van private ontwikkelaars. Echter sinds afgelopen jaar zien we hier duidelijke verandering in. Om de grote woningbouwopgave van de stad en de overige beleidsdoelen te halen wordt actiever regie gevoerd op de gebiedsontwikkeling, zoals in Kronenburg en Spoorzone Oost. Het Rijk onderschrijft het belang van deze binnenstedelijke ontwikkelingen en stelt noodzakelijke subsidies beschikbaar. De grootste uitdaging voor de komende jaren zal zijn om deze ontwikkelingen met betaalbare woningbouw, het realiseren van werklocaties en mobiliteits- en duurzaamheidsopgaven ook financieel haalbaar te maken. Naast subsidies zullen ook eigen middelen ingezet moeten worden om de ruimtelijke opgaven van de stad mogelijk te maken.

Ontwikkeling grondbedrijf 2022 en vooruitblik komende jaren

De opgaven in Arnhem zijn groot. Met name de ruimtelijke kwaliteit, gezonde leefomgeving (waaronder vergroening), economische vitaliteit, woningbouw en -transformatie, bereikbaarheid, schone mobiliteit en energietransitie staat hoog op de agenda. De gemeente Arnhem kiest in de Omgevingsvisie 2040 voor een actieve gemeentelijke rol om deze opgaven te realiseren. In hoofdstuk 8 van de Omgevingsvisie staat:

“De opgave in het fysiek domein is groot. Van klimaatverandering en vergroening tot de woningbouwopgave en van bereikbaarheid tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijvigheid. De omvang en complexiteit van de opgaven vraagt om een actieve regierol van de gemeente.”

Om deze regierol te kunnen uitvoeren, is een daarbij passend en actiever grondbeleid noodzakelijk inclusief een afwegingskader. Dit vraagt om een actualisatie van de uitvoeringskaders van het Arnhemse grondbeleid en daarbij passende spelregels. In het tweede kwartaal van 2023 wordt een aangepast grondbeleid aan de raad aangeboden passend bij de huidige opgaven.

Grondbeleid is een middel om als gemeente de ruimtelijke opgaven te realiseren. Het staat daarmee ten dienste van de verschillende ruimtelijke beleidsdoelen, variërend van een faciliterende rol waarin de gemeente uitsluitend planologische medewerking verleent en haar eigen kosten verhaalt op initiatiefnemers, tot een actieve rol waarin de gemeente zelf risicodragend locaties aankoopt en tot ontwikkeling brengt. Vanwege de omvang van de ruimtelijke opgaven als onderdeel van de Omgevingsvisie en de daarbij gewenste regie, kiest de gemeente voor een actiever grondbeleid dan in de afgelopen jaren is toegepast.

Strategische aankopen

Arnhem kan een (strategische) positie innemen op de grondmarkt of in een toekomstige ontwikkeling voordat een planologische beslissing of ander ruimtelijk bestuurlijk besluit is genomen. De aankoop wordt gedaan met een concreet doel of eindresultaat, waarbij de gemeente de realisatie van de gemeentelijke ambities wil bereiken door middel van een actieve rol.
Bij het doen van strategische aankopen is een snelheid van handelen vereist. Door vooraf een financieel kader vast te stellen, kan snel worden gehandeld. Voor strategische aankopen wordt daarom door de gemeenteraad jaarlijks een kaderstellend bedrag vastgesteld voor het doen van strategische aankopen.
De totale boekwaarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Het voornemen is om dit in het nieuwe grondbeleid te verhogen naar € 100 miljoen, passend bij de ambities van de stad. De totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2022: € 18,7 miljoen. Deze boekwaarde gaat naar projecten zodra hiervoor een grondexploitatie wordt vastgesteld door de gemeenteraad.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De krapte op de Nederlandse woningmarkt is van structurele aard. In de afgelopen jaren is de woningmarkt gekenmerkt door forse prijsstijgingen, beperkt aanbod en hoge percentages overbiedingen op te koop staande

woningen. Sinds medio 2022 zijn de eerste signalen van een afkoelende woningmarkt zichtbaar. Het aantal biedingen en bezichtigingen per woning loopt terug en de verkoopprijzen van woningen zijn in het derde kwartaal van 2022 gemiddeld gedaald. De kentering op de woningmarkt is het gevolg van de hogere hypotheekrente, stijgende energieprijzen en de economische onzekerheid.

De tekenen van een afkoelende woningmarkt zijn ook in Arnhem zichtbaar. Na jaren van stijgende woningprijzen laat het vierde kwartaal 2022 ook in Arnhem een daling van de gemiddelde woningprijs zien. Het aantal transacties in Arnhem is echter in het derde kwartaal uitgekomen op het laagste aantal sinds 2014. Op jaarbasis is in Arnhem sprake van een daling van de gemiddelde verkoopprijs met 4,4%. Nieuwbouwwoningen of recent gerealiseerde woningen blijven daarbij zeer in trek vanwege de gunstige energie labels. Tevens laat het aanbod te koop staande woningen in het derde kwartaal ten opzichte van het tweede kwartaal een stijging zien van 26%. Op jaarbasis bedraagt deze stijging 95%. De verwachting is dat de woningmarkt in 2023 verder gaat afkoelen, maar dat er altijd nog sprake is van krapte. Het is dan ook van groot belang dat in Arnhem de woningvoorraad wordt aangevuld met nieuwe woningbouwprojecten en bestaande woningbouwprojecten versneld worden gerealiseerd.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Jaarresultaat grondbedrijf 2022

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2022) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor de grondwaarde van woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een gelijke prijs in 2023 en 1% stijging in 2024 en 2025. Voor de overige opbrengstcategorieën worden iets hogere percentages aangehouden, variërend van ook 0% voor maatschappelijk, 1% voor winkels en 2% voor kantoren en bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2025 tussen de 1% en 4%. Vanaf 2026 worden kostenstijgingen verwacht van 2%.

De werkelijke rente over de boekwaarde van de grondexploitaties per 1-1-2022 bedraagt 1,23%. Dit wijkt enigszins af van de gehanteerde 1,4% in de grondexploitaties. Dit betekent dat er voor de projecten met een batig saldo minder renteopbrengsten zijn gemaakt dan van tevoren ingeschat. Voor projecten met hogere lasten dan baten leidt dit er juist toe dat de rentelasten minder hoog zijn dan begroot.

Voor 2023 wordt de interne rekenrente gebaseerd op de omslagrente binnen de gemeente Arnhem. Dit is 1,4% en dit percentage zal gehanteerd worden in de herzieningen van de grondexploitaties naar het prijspeil 1-1-2023. Voor Schuytgraaf is sprake van projectfinanciering en bedraagt de rekenrente 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf

Over 2022 is er een negatief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 2,2 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Reslutaat afgesloten projecten

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Totaal
Terugboeken winstneming vastgestelde grondexploitaties	-	-3.460	-3.460
Voorziening van vastgestelde grondexploitaties	-1.108	2.407	1.299
Strategisch beziet (MVA)	-543	663	120
Voorstudies	-1.318	22	-1.296
Algemene kosten grondexploitaties	-193	-	-193
Resultaat erfpachten	-368	1.652	1.284
Totaal resultaat grondbedrijf voor bestemming	**-3.530**	**1.284**	**-2.246**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Terugboeken winstneming vastgestelde grondexploitaties

Voorgaande jaren zijn van diverse projecten winsten genomen in het Grondbedrijf. Van Kleefse Waard, Schuytgraaf en Zuidelijke Binnenstad moet een deel van genomen winsten worden teruggeboekt. In totaal levert dit circa € 3,5 miljoen aan nadelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden gedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen. De voorzieningen van Gaardenhage (als gevolg van gewijzigde grex) € 1,363 miljoen en Arnhem Centraal (als gevolg van hogere renteopbrengsten t.o.v. kostentoename) zijn € 0,684 miljoen is afgenomen. Daartegenover staat dat de voorziening van Nieuwe Kade Kwartier van € 0,103 miljoen, Presikhaaf RIJC-West van € 0,122 miljoen, Presikhaaf Oost € 0,226 miljoen en Oude Veerweg/Kleefse Waard met € 0,297 miljoen zijn toegenomen.

- Strategisch bezit

De beheerlasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren.

- Voorstudies en algemene kosten grondexploitatie

In 2022 betrof het resultaat voor deze categorieën bijna 1,5 miljoen, waarvan ruim 1,3 miljoen ten behoeve van voorstudies. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Afgelopen jaar zijn voor onder andere voor Nijmeegseweg, Hobbit, Station Zuid en Groningensingel Lorentz voorstudie kosten gemaakt. Maar met name ook voor het ontwikkelperspectief Kronenburg, welke in het resultaat van 2022 zijn afgeboekt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2022 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,3 miljoen positief.

Samenvattend: Het grondbedrijf heeft over 2022 een negatief resultaat behaald van € 2,2 miljoen (vóór resultaatsbestemming). Door de stijging van het totaal van nog te realiseren kosten (bouw- en woonrijp, maar ook plankosten) en de neerwaartse druk op grondprijzen (gestegen hypotheekrente en hogere bouwkosten) kunnen lagere resultaten worden gerealiseerd. Dit heeft tot gevolg dat, op basis van regelgeving, in totaal € 3,5 miljoen van eerder verplicht genomen winsten teruggeboekt moet worden. Hiervan heeft € 2,8 miljoen betrekking op de grondexploitatie Schuytgraaf.
Daarnaast zijn de kosten voor voorstudies hoger dan begroot. Dit door het groot aantal lopende voorstudies en de complexiteit hiervan. Tot slot valt het voordeel uit de mutaties voorzieningen € 424.000 lager uit dan begroot.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2022) komt naar voren dat in 2022 duidelijk minder (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. Dit

in tegenstelling tot voorgaande jaren. In totaal is er voor circa € 12,1 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 7,3 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf stijgt daardoor licht van -€ 47,1 miljoen naar -€ 49 miljoen (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa inclusief de genomen verliesvoorzieningen).

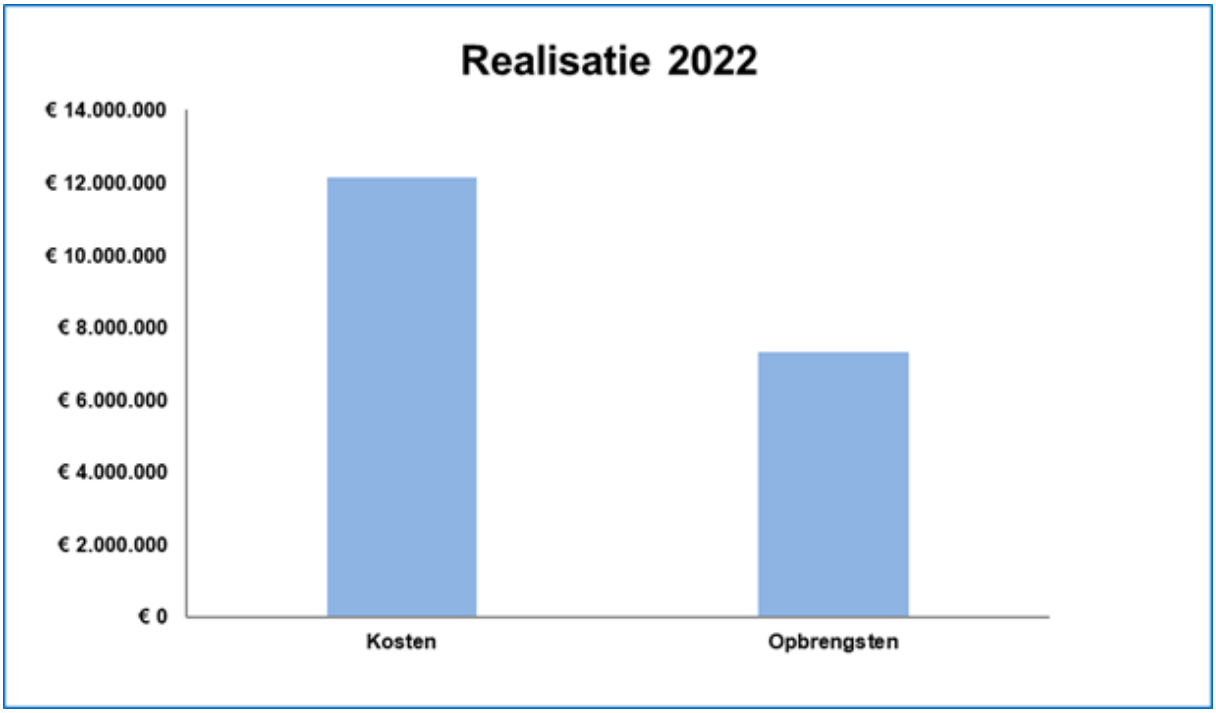

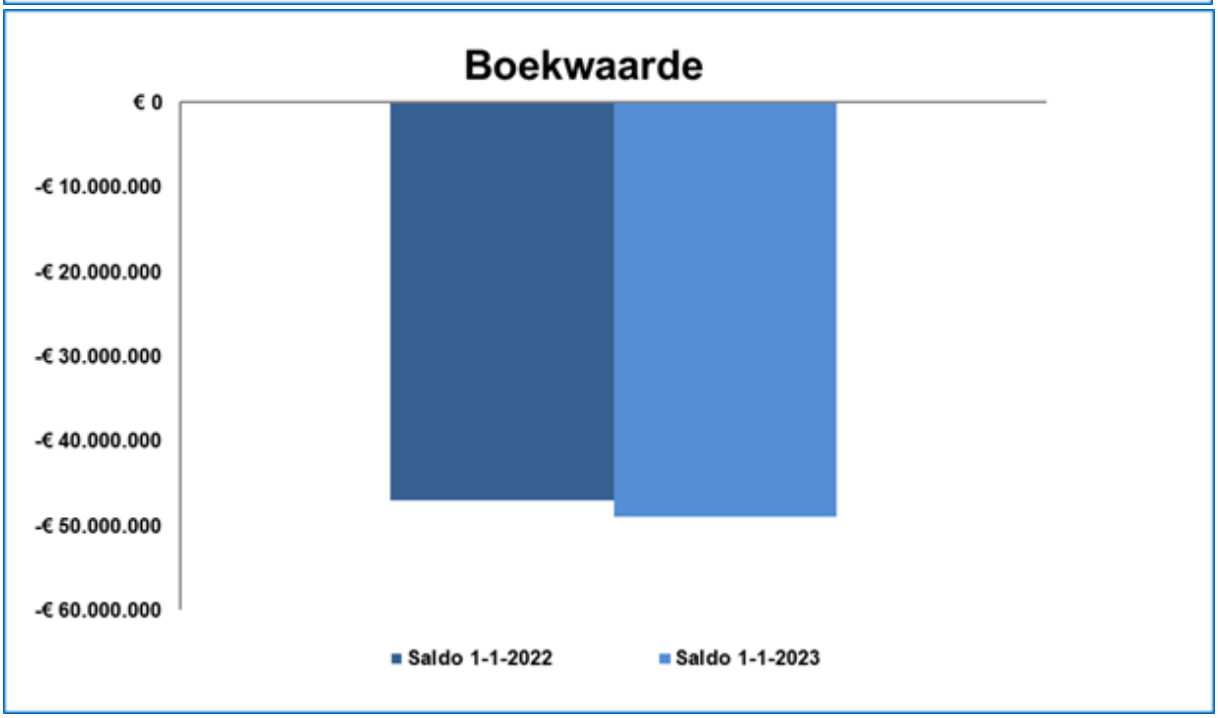

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 53 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 93 miljoen aan opbrengsten binnen.

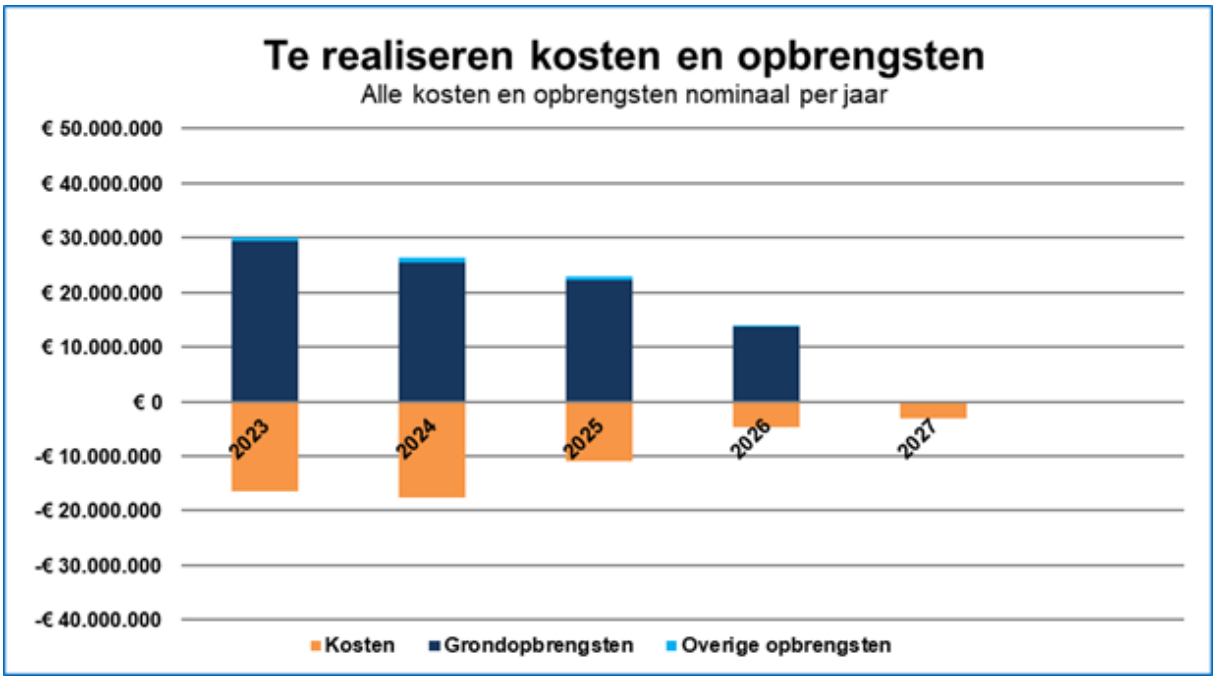

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2022 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2022 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 18,7 miljoen, ten opzichte van € 18,1 miljoen in 2021. Dit is het gevolg van het in exploitatie nemen van Gaarden I en de aankopen Schaapsdrift. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 6,1 miljoen betreft het panden. Deze panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Afgelopen jaar hebben onder andere aankopen in Schaapsdrift plaats gevonden. Naast de gebouwen heeft de gemeente ook voor circa € 12,6 miljoen aan strategische gronden in bezit.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2022 zijn er geen grondexploitaties afgesloten en is er één grondexploitatie geopend (Hobbit). Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2023 circa € 95,4 miljoen (gelijk aan 2021). Ondanks dat de winstneming steeds als 'kostenpost' wordt opgenomen, loopt de boekwaarde afgelopen jaren terug. Dit is het gevolg van aflopende projecten. Het totaal van de reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf bedraagt circa € 65,1 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 52,8 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2021 € 60,4 miljoen) en voor circa € 93,3 miljoen aan totale opbrengsten (in 2021 € 99 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2023 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 7,4 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	205.400	2.200	207.600
Civiele kosten	167.200	33.500	200.700
Overige kosten	31.300	5.700	37.000
Plankosten + VTU	143.200	11.400	154.600
Winstneming	27.600	-	27.600
Totale kosten	**574.700**	**52.800**	**680.300**
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	371.000	90.900	461.900
Subsidies/bijdragen	154.800	2.400	157.200
Voorziening Grondbedrijf	-	-	-
Totale opbrengsten	**525.800**	**93.300**	**619.100**
Rente / kosten - opbrengsten stijging	46.500	14.000	60.500
Resultaat op eindwaarde	**-95.400**	**26.500**	**-68.900**
Resultaat op contante waarde 31/12/2022			**-57.700**
Voorziening grondbedrijf			**65.100**
Saldo			**7.400**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.
Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen voorzien. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf, Presikhaaf-oost, Presikhaaf RIJC West en Gaardenhage. Voor de langere termijn wordt er gewerkt aan Kronenburg en Spoorzone om hier woningbouw mogelijk te maken.

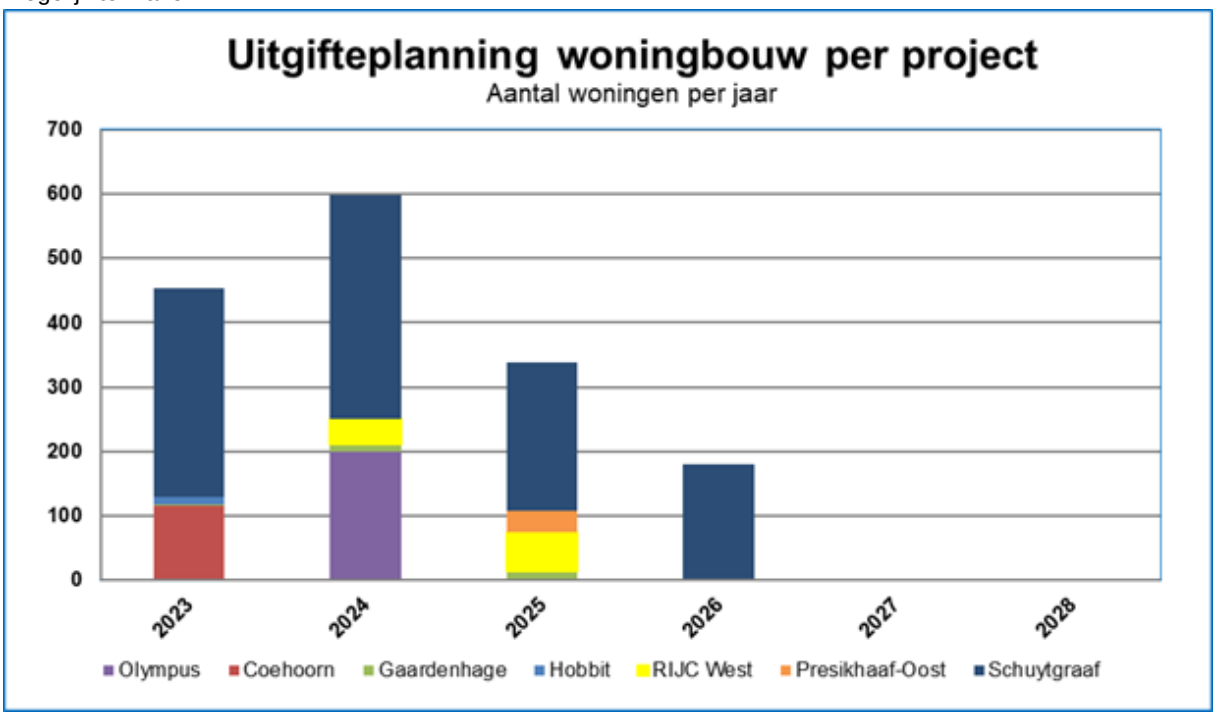

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt dat na 2025, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg / Kleefse Waard, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

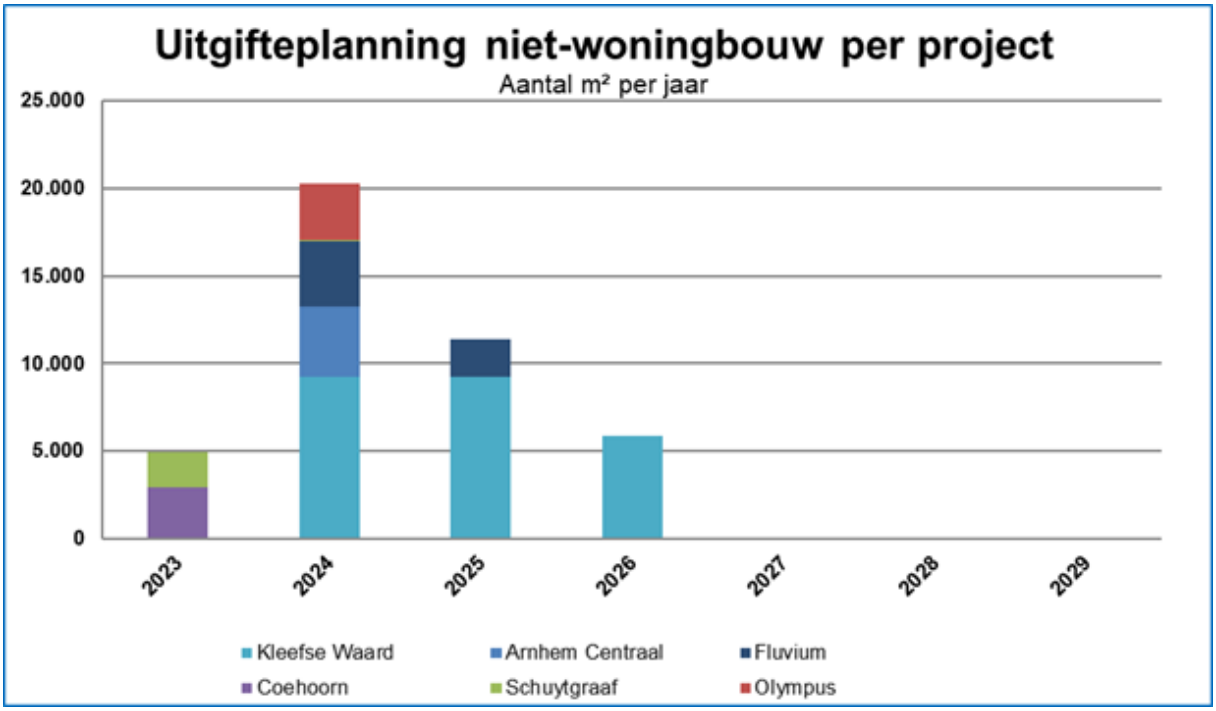

Reserves en begroting

Het grondbedrijf was de afgelopen jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. Als gevolg van de verschillende ontwikkelingen is dat dit jaar niet het geval. Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf, bestaande uit de bestemmingsreserves strategische posities, voorstudies en grondexploitatie, is niet toereikend voor het afdekken van de risico's en resultaat grondbedrijf. Er wordt hiernaast een beroep gedaan op de algemene reserve.

Naast de bestemmingsreserves is er een winstpotentie van circa € 7,4 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is licht gedaald ten opzichte van vorig jaar (€ 8 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt vanuit het voorzichtigheidsprincipe niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemminsreserve na jaarresultaat

Bedragen x € 1.000

	Saldo per 31/12/2021	Resultaat 2022	Saldo per 31/12/2022
BR strategische posities	1.500		1.500
BR voorstudies	-		-
BR grondexploitatie	17.671	-3.362	14.309
Totaal	**19.171**	**-3.362**	**15.809**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar gedaald naar €14,3 miljoen. Dit is met name het gevolg van het terugboeken van eerder genomen winst op diverse projecten. In 2022 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de voorstudies. De bestemmingsreserve voorstudies bedroeg en bedraagt €0. Deze ontwikkeling, onvoldoende budget ten behoeve van voorstudies, doet zich voor doordat er diverse projecten in voorbereiding zijn maar nog niet concreet een exploitatie is als gevolg van de verstedelijkingsopgave. Met het aangepaste grondbeleid, welke in het tweede kwartaal van 2023 aan de raad wordt aangeboden om vast te stellen, worden verschuivingen voorgesteld voor de inzet van de instrumenten van het grondbeleid die beter passen bij de opgave waar we voor staan. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2022 geen mutaties.

In onderstaande tabel is het jaarresultaat en de begroting van het Grondbedrijf voor 2022 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 2,8 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2022

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Saldo
Totaal resultaat grondbedrijf	-3.530	1.285	-2.245
Begroot resultaat grondbedrijf	-423	3.264	2.841
Afwijking werkelijk resultaat tov begroting	-3.107	-1.979	-5.086
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex			1.723
Totaal te bestemmen resultaat			**-3.362**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf en de begroting is circa € 5,1 miljoen. In het totale begrote bedrag is € 1,7 miljoen bestemd (een begrote winst-uitname en af te sluiten projecten) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te onttrekken uit de bestemmingsreserve grondexploitatie uit op € 3,4 miljoen.
Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijk scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programmarisico’s maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Weerstandsvermogen

De methode om het weerstandsvermogen FJP 2022 te berekenen is hetzelfde als in voorgaande jaren. In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Op basis van dit onderscheid is de opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen berekend:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slechtweer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
    1. 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval,
    2. een waardedaling van 15% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
    3. 10% lagere kosten in verband met marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden.

In 2021 is bij de scenario’s nog rekening gehouden een daling van de opbrengsten van 20%. Een deel van dit risico is in 2022 opgetreden en verwerkt doordat geen/beperkte prijsstijging in de grondexploitaties opgenomen. Dit is gebaseerd op grondprijsonderzoek en advies over te hanteren parameters.
Aangezien de economische situatie onzeker is door nog stijgende rente en stijgende kosten en dit impact kan hebben op de vastgoedmarkt is in de scenario’s nog rekening gehouden met een daling van 15%.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een checklist van mogelijke projectrisico’s aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het ‘Handboek Grondbeleid voor gemeenten’ van Deloitte. Hierbij zijn ook opgenomen risico's die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten.
   Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's middels kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.

De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2022.

Het risico op het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf

Bedragen x € 1.000

	FJP 2020	FJP 2021	FJP 2022
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.140	14.810	14.140
Project specifieke risico's	13.000	8.339	9.123
Strategisch bezit (mva)	1.533	1.813	1.873
Anterieure overeenkomsten	110	96	112
Totaal risico's	19.783	25.058	25.248
Af: zelfdragend risico vermogen pos. Grex	-6.377	-7.630	-6.974
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	13.406	17.428	18.274
BR grondexploitatie (=max 110% van weerstandscapaciteit)	**14.747**	**19.171**	**15.809**

Bovengenoemd risico geldt ook voor projecten met een positief resultaat. Voor deze grondexploitaties leidt een tegenvaller niet (direct) tot een afboeking of een treffen van een voorziening. Indien dit wordt meegewogen bedraagt het risico € 18.274.000.
Mede als gevolg van bovengenoemde effecten beschikt het grondbedrijf over onvoldoende reserve om de actuele inschatting van risico's te dragen. Er is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag onttrokken van de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie van € 3,4 miljoen.
De BR voor het afdekken van de risico's in de grex bedraagt € 15.809.000 (BR grondexploitatie, BR Voorstudie en BR Strategische posities) en is daarmee niet toereikend om de risico's te dekken. Voor € 2.465.000 wordt beslag gelegd op de algemene reserve.

Scenario's

Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 18,3 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario's.
In onderstaande tabel zijn de extreme scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2022, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,4 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000

Scenario's grondbedrijf	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP	Basis	0,0	4,3
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-1,9	2,4
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-10,3	-6,0
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-38,1	-33,8

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Voor de duidelijkheid; dit betreffen scenario's om het resultaat van uiterste situaties weer te geven. Dit is een bandbreedte waarop diverse scenario's zich kunnen voordoen, slechts voor beeldvorming wat een situatie met het resultaat zou kunnen doen. Waarbij het laatste scenario slechts theoretisch is welke zich in de praktijk niet zal voordoen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert tegelijk met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte.
De kortste afschrijvingstermijn, die de gemeente Arnhem hanteert, is vijf jaar en dat betekent dat iedere investering minimaal vijf jaar budgettaire gevolgen heeft voor de begroting en realisatie in de vorm van kapitaallasten (rente en afschrijving).
Daarnaast is het zo dat veel grote investeringsprojecten (denk bijvoorbeeld aan nieuw- en/of verbouw) niet binnen één kalenderjaar afgerond kunnen worden. Ook de uitvoering van investeringen kan meerjarig een beslag leggen op beschikbare budgetten.
Beide aspecten van investeringen zijn voldoende reden om de realisatie van investering afzonderlijk te presenteren in het jaarverslag.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Act. begr.2022	Onderh. act. 2021	Best. 2022	Act. 2022 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2022
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	47	215	0	0	262
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	3.260	35	717	717	2.543	36
		Overige ICT	E	1.000	347	-1	0	1.000	346
				4.260	**429**	**932**	**717**	**3.543**	**644**
S01	**Veiligheid**	Openbare orde en veiligheid	E	220	0	0	0	220	0
		Overige Brandbestrijding	E	0	0	0	0	0	0
				220	**0**	**0**	**0**	**220**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	3.132	334	1.177	773	2.359	738
		Verkeersregelinstallaties	M	814	0	2.711	856	-42	1.856
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	10.796	538	34	99	10.698	473
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	5.317	2	2.982	2.984	2.333	0
		Openbare verlichting Overige	M	4.769	92	2.958	3.050	1.718	0
		Kunstwerken	M	1.549	668	1.317	1.317	232	668
		Parkeerexploitatie	E	2.252	652	1.028	968	1.284	712
				28.628	**2.286**	**12.207**	**10.046**	**18.582**	**4.446**
S03	**Economie**	Aantrekkelijke stad	E	**250**	**83**	**152**	**0**	**250**	**235**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	5.770	0	0	0	5.770	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	683	277	431	364	319	344
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.905	17.505	15.885	10.297	16.608	23.093
		Natuur milieu educatie	E	75	0	74	74	1	0
				33.434	**17.782**	**16.390**	**10.735**	**22.699**	**23.437**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	590	30	1.318	31	558	1.318
		Museum Arnhem	E	0	0	454	453	-453	0
		Erfgoed en welstand	E	0	0	0	0	0	0
		Erfgoed archeologische beeldkwaliteit	E	60	40	20	20	40	40
		Stadstheater	E	0	667	-667	0	0	0

				650	**738**	**1.125**	**505**	**145**	**1.358**
S06	**Zorg**	Asiel en vluchtelingenzaken	E	**0**	**0**	**5.346**	**5.345**	**-5.346**	**1**
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Binnensport en huisvesting	E	2.902	17	4.305	0	2.902	4.322
		Overige algemene publieke gezondheidszrg	E	482	120	358	464	17	14
		Overige Buitensport	E	920	87	564	0	920	651
		Zwembad Valkenhuizen	E	1.258	314	58	0	1.258	372
				5.562	**538**	**5.286**	**464**	**5.097**	**5.360**
S10	**Klimaat, energie en mlieu**	Waterbuffer Valkenhuizen	E	300	0	0	0	300	0
		Klimaatfonds	E	265	0	0	0	265	0
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	192	154	-139	0	192	15
				757	**154**	**-139**	**0**	**757**	**15**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Parken & bossen	E	990	0	796	796	194	0
		Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	597	197	62	0	597	258
		Overige Afval	E	54	9	-9	0	54	0
		Afvalbeheer	E	1.248	23	8.259	948	300	7.334
		GRP	E	8.794	123	7.166	7.289	1.505	0
		Regionale samenwerking wonen	E	0	11	-11	0	0	0
		Bomenplan	E	1.302	18	1.515	1.514	-212	18
		Vastgoed stedelijk groen	E	50	0	0	0	50	0
				13.034	**381**	**17.777**	**10.546**	**2.488**	**7.611**
Totaal				**86.794**	**22.390**	**59.075**	**38.358**	**48.435**	**43.107**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 86,8 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2022 € 38,4 miljoen is geactiveerd, 44% (Ter vergelijking, in 2021 69%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 48,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3,5 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 18,6 miljoen), S04 Onderwijs (€ 22,7 miljoen) en S09 Gezondheid en Sport (€ 5,0 miljoen).

Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog niet gerealiseerd zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag € 43,1 miljoen worden in 2022 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren (ter vergelijking in 2021: € 22,4 miljoen). Dit is een normaal verschijnsel bij grote infrastructurele projecten.

Onderuitputting kapitaallasten

Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2023 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten. Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting van €0,9 miljoen worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering op deze regel vormen kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden verrekend met de bestemmingsreserve "kapitaallasten onderwijs": realisaties worden daaruit gedekt en onderuitputtingen worden aan de reserve toegevoegd.
De verwerking in begroting 2023 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Nadere toelichting op de investeringen

Programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Op dit programma zijn duurzaamheidsinvesteringen, investeringen in machines en inrichting van kantoorhuisvesting en het wagenpark begroot. Deze zullen niet in 2022 tot uitvoering komen c.q. geleverd worden. Het gaat om een totaal begroot bedrag van € 3,5 miljoen. Voor € 2,5 miljoen betreft het kredieten voor de kantoorhuisvesting. Hier wordt zeer terughoudend mee omgegaan in afwachting van de huisvestingsplannen en het niet-uitgevoerde krediet wordt doorgeschoven naar 2023

Programma S02 Bereikbaarheid

Van de kredieten op het gebied van Bereikbaarheid is € 18,6 nog onderhanden. Deze onderuitputting zal vanaf 2023 worden geactiveerd. Het betreft onder andere het project Blauwe Golven.

Programma S04 Onderwijs

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 22,7 miljoen zal (conform planning) in 2023 en/of 2024 worden geactiveerd. Ten laste van deze onderuitputting en van het MIP 2023 en 2024 komen de reeds gemaakte en als OHA verantwoorde kosten van € 23,4 miljoen. De grootste investeringen die niet volledig uitgegeven gaan worden betreft de nieuwbouw voor de Parkschool en islamitische basisschool ibn-i Sina die niet volledig in 2022 opgeleverd worden. Daarnaast zijn er ook nog onderhanden bestedingen die betrekking hebben op de ventilatie van bestaande scholen. Tot slot is de Sporthal Middachtensingel een in het oog springende investering met een functie binnen het programma onderwijs, die hieronder nader wordt toegelicht.

Sporthal Middachtensingel

In de tweede helft van 2022 is gestart met de bouw van sporthal Middachtensingel. Het gebouw komt in de vastgoedportefeuille van de gemeente; Sportbedrijf Arnhem exploiteert de hal. Belangrijkste gebruikers overdag worden de leerlingen van VSO Mariëndael, Ibn-ISina en de Parkschool. In de avonden en weekenden verhuurt het sportbedrijf de hal aan verenigingen, voor zowel trainingen als wedstrijden. Derhalve wordt ook geïnvesteerd in een tribune en kantinevoorzieningen. Voor de realisatie is in het kader van circulariteit gebruik gemaakt van oude kanaalplaat vloeren uit het provinciehuis, iets wat nog niet eerder in Arnhem is vertoond. In de marktsituatie zoals deze in 2022 was, is het niet mogelijk gebleken vaste prijsafspraken te maken. Zodoende is opdracht verstrekt met afspraak over verrekening van prijsstijgingen van de hoofdopdracht conform de BDB-index en deels verrekening van veranderende materiaalkosten van o.a. staal en hout. De prijsstijgingen zijn tot op zekere hoogte voorzien in het projectbudget, vooralsnog is het de verwachting dat het project binnen de gestelde financiële kaders afgerond kan worden. De oplevering voor de sporthal staat voor de uitvoerende partijen gepland op augustus 2023, dit staat onder druk in verband met krapte op de arbeidsmarkt en van materialen.

Programma S05 Cultuur

Museum Arnhem

In mei 2022 is Museum Arnhem na een grootschalige renovatie weer voor het publiek geopend. Zoals eerder gemeld in de Begroting 2023 zijn als gevolg van onder andere hogere bouwkosten, onvoorziene werkzaamheden bij de restauratie van het rijksmonumentale deel en de langere bouwtijd de bouwkosten uiteindelijk € 550.000 hoger uitgekomen, deze kosten zijn in 2022 geactiveerd waarmee ook financieel gezien het project vernieuwing museum Arnhem is afgerond.

Stadstheater

In februari 2022 heeft de raad ingestemd met het voorstel om de grote en kleine zaal van het Stadstheater te vernieuwen. Op 19 oktober 2022 heeft de raad vervolgens ingestemd met verstrekken van een investeringskrediet voor de volledige vernieuwing van het Stadstheater. Eind 2022 is een ontwerpteam geselecteerd op basis van hun ingediende ontwerpvisie. De planning is dat in september 2023 het Stadstheater sluit om na de verbouwing in 2027 weer de deuren van het vernieuwde theater te openen.

Programma S06 Zorg

De onderuitputting van € 5,3 miljoen wordt veroorzaakt door de met spoed gerealiseerde investeringen als gevolg van de vluchtelingencrisis. De raad is hierover geïnformeerd, maar het krediet kon niet meer in de 2022 begroting worden verwerkt. Het betreft de investeringen in de Doorwerthlaan (verbouwing en portocabins).

Programma S09 Gezondheid en sport

Zwembad Valkenhuizen

In 2021 is fase 1 van het zwembad Valkenhuizen (nieuwbouw) afgerond, opgeleverd en geactiveerd. Na de ingebruikname is gebleken dat de klimaatinstallatie niet afdoende is, hier is in 2022 uitgebreid onderzoek naar gedaan en een beeld van de benodigde aanpassingen ontstaan. Dit wordt in 2023 verder opgepakt. Zodra duidelijk is wat hiervan de (financiële) consequenties zijn, zal de raad hierover geïnformeerd worden. De planning voor fase 2 was dat deze in 2022 afgerond zou worden, deze fase bestaat uit het slopen van het oude bad en herstellen buitenterrein. Door krapte op de arbeidsmarkt en nader technisch onderzoek naar het regenwaterdepot in het oude bad is deze fase nog niet afgerond. Inmiddels is de ombouw van het waterdepot in uitvoering en wordt aansluitend in 2023 het buitenterrein gerealiseerd. De prijsstijgingen in de afgelopen periode hebben ook effect op fase 2, de effecten hiervan zullen begin 2023 duidelijk zijn en in de hiervoor gebruikelijke rapportages gemeld worden.

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de door de gemeenteraad vastgestelde beleidsdoelen van de gemeente.
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2022.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016 zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken burgers of organisaties. Bij veel subsidieregelingen wordt er door het college een subsidieplafond bepaald; dit is het maximale bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak beschikbaar is voor subsidieverstrekking op grond van de betreffende regeling.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één organisatie is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan uitvoeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting Definitief 2022	Rekening 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Subsidieregeling	**14.069**	**13.052**	**1.017**
Begroting	**81.458**	**81.106**	**352**
Incidenteel	**5.989**	**10.156**	**-4.168**
Afwikkeling voorgaande jaren	**0**	**-671**	**671**
Gerealiseerd resultaat	**101.515**	**103.643**	**-2.128**

In bovenstaande tabel is de subsidieverstrekking 2022 per grondslag weergegeven.
In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2022 is in totaal voor € 103,6 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan ruim € 81 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Bij de incidentele subsidieverstrekking is het budget met € 4,2 miljoen overschreden. Dit betekent niet dat er voor de subsidieverstrekking geen dekking was. Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze vooraf lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Incidentele subsidies die gedurende het jaar worden verstrekt, worden veelal gedekt uit regulier programmabudget; de begroting wordt hierbij niet altijd omgezet van programmabudget naar subsidiebudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
In 2022 zijn onder andere incidentele subsidies verstrekt voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen, voor de integrale aanpak zwerfjongeren en voor de organisatie van het WK Volleybal.

Het bedrag bij afwikkeling voorgaande jaren betreft (gesaldeerde) verrekeningen naar aanleiding van subsidievaststellingen over dossiers uit eerdere jaren. Uit de verantwoording van de subsidieontvanger kan blijken dat er meer of minder activiteiten zijn uitgevoerd dan werd verwacht, of dat er meer of minder middelen nodig waren dan werd verwacht voor het uitvoeren van de activiteiten. De subsidie wordt dan hoger of lager vastgesteld dan het bedrag dat eerder voorlopig was toegekend en uitbetaald.

Voor een verdere toelichting op de verstrekte subsidies met de grondslag subsidieregeling en begroting, wordt verwezen naar de volgende onderdelen in deze paragraaf.

Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies van dit jaarverslag. Tevens is er op het open data portaal van de gemeente een subsidieregister beschikbaar met een ruwe dump van de data over de subsidieverstrekking 2022. Deze data zijn een verbijzondering van de gegevens zoals opgenomen in de jaarstukken.

Subsidieregelingen

Op grond van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016 zijn er in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld.
In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2022 subsidie aan te vragen was.

Bij een aantal regelingen heeft er een overschrijding van het begrote budget plaatsgevonden. Ook in die gevallen is het verstrekte subsidiebedrag wel binnen het door het college vastgestelde subsidieplafond gebleven. De overschrijding van de begroting is te verklaren door:

- Voor sommige regelingen is een jaaroverstijgend subsidieplafond vastgesteld, voor de gehele looptijd van de regeling. Het subsidieplafond wordt dan in de begroting verdeeld over meerdere jaren, maar loopt niet altijd (precies) gelijk aan de subsidieverstrekking op grond van de betreffende regeling. Dit is het geval bij de regelingen Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen, Culturele festivals en publieksevenementen - Covid 19, Energiescan bedrijven, Initiatieven klimaatadaptatie, Transitie cultuur en Arnhemse makers en culturele organisaties - Covid 19.
- Het beschikbare budget / het vastgestelde subsidieplafond is in de begroting niet volledig aangemerkt als subsidiebudget, waardoor het in onderstaande tabel niet als zodanig gepresenteerd wordt. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget. Dit geldt voor de regelingen Amateurkunst, Wijkinitiatieven en Voorschools aanbod. Bij de subsidieregeling Voorschools aanbod is er geen subsidieplafond van toepassing, maar wordt de subsidieverstrekking gebaseerd op het aantal kinderen dat gebruikmaakt van voorschools aanbod.

	Begroting Definitief 2022	Rekening 2022	Afwijking 2022
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Reg Aanjaagfonds	**175**	**34**	**141**
Reg Aanpak voortijdig schoolverlaten	**937**	**860**	**77**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**161**	**-6**
Reg Burgerkracht	**175**	**131**	**44**
Reg Circulaire initiatieven	**100**	**25**	**75**
Reg Collectieve aanpak particuliere woningen Arnhem-Oost (SEWA)	**262**	**17**	**245**
Reg Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen	**50**	**53**	**-3**
Reg Culturele festivals en publiekevenementen – Covid-19	**0**	**14**	**-14**
Reg Duurzame projecten	**285**	**285**	**0**
Reg Eetbare stad	**25**	**14**	**11**
Reg Elektrische brommers snorfietsen en fietsen	**203**	**135**	**67**
Reg Energiescan Bedrijven	**0**	**2**	**-2**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**180**	**289**	**-109**
Reg Nationaal Programma Onderwijs 2022 t/m Juli 2023	**2.564**	**1.935**	**628**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**310**	**290**	**20**
Reg Preventie Huiselijk geweld en kindermishandeling	**150**	**150**	**0**
Reg Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1, Publieksevenementen	**284**	**159**	**125**
Reg Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2, Culturele projecten	**253**	**252**	**1**
Reg Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke projecten	**700**	**700**	**0**
Reg Scouting	**27**	**27**	**0**
Reg Sport	**37**	**29**	**8**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**390**	**328**	**62**
Reg Transitie Cultuur en Arnhemse makers en culturele organisaties - Covid-19	**880**	**894**	**-14**
Reg Voorschools aanbod	**4.502**	**4.666**	**-164**
Reg Werkinvesteringsfonds	**766**	**736**	**31**
Reg Wijkinitiatieven	**658**	**865**	**-208**
Gerealiseerd resultaat	**14.069**	**13.052**	**1.017**

Begrotingssubsidies

Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat met het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is een grondslag voor subsidieverstrekking verkregen. Binnen het maximale bedrag mag het college besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.

Bij het opstellen van de primitieve begroting is niet altijd al bekend door welke organisaties en voor welk bedrag er begrotingssubsidie aangevraagd en toegekend gaat worden. En ook na de initiële subsidiebeschikking worden soms extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd. Als ophogen van het maximale bedrag aan begrotingssubsidie wenselijk is, wordt dit gedurende het jaar bij een verzamelbesluit aan de raad voorgelegd.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de begrote en gerealiseerde begrotingssubsidies over 2022.

Bij een aantal organisaties is het toegekende bedrag aan begrotingssubsidie hoger dan begroot. Bij deze organisaties is aan het einde van het jaar (aanvullende) subsidie toegekend, waardoor het niet meer mogelijk was om ophoging van het maximale bedrag aan begrotingssubsidie aan de raad voor te leggen. De middelen waren wel beschikbaar als regulier programmabudget, maar zijn in de begroting niet aangemerkt als budget voor begrotingssubsidie.

In de lijst is ook de ontvanger 'Subsidies alg' opgenomen. Deze fictieve ontvanger wordt in de financiële administratie gebruikt voor budget dat nog niet voor een specifieke organisatie bestemd is.

	Begroting Primitief 2022	Begroting Definitief 2022	Rekening 2022	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	**125**	**128**	**128**	**0**
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	**6**	**6**	**0**	**6**
Arnhemse Sport Federatie	**12**	**22**	**22**	**0**
Bijzonder in Arnhem	**0**	**2**	**2**	**0**
Centrum voor Activerend Werk	**137**	**310**	**310**	**0**
Coöperatie Dorpsplatform Elden U.A	**0**	**0**	**6**	**-6**
Courage Events	**0**	**30**	**30**	**0**
De Helling Exp.Werkplaats	**91**	**92**	**92**	**0**
De Nieuwe Oost	**85**	**85**	**85**	**0**
De Onderwijsspecialisten	**122**	**0**	**0**	**0**
De Opgroeiwinkel	**11**	**0**	**0**	**0**
Diverzo, COC Midden-Gelderland	**11**	**11**	**11**	**0**
Dorpsraad Schaarsbergen	**0**	**5**	**5**	**0**
Elderveld Wijkplatform	**0**	**17**	**17**	**0**
Expertise Centrum Samenleving	**0**	**20**	**0**	**20**
Groepspraktijk van Verloskundigen	**0**	**18**	**18**	**0**
Indigo	**135**	**14**	**0**	**14**
IVIO-Opleidingen	**179**	**179**	**179**	**0**
KIES voor de kinderen	**0**	**31**	**31**	**0**
Kluppluz BV	**282**	**341**	**341**	**0**
Leger des Heils Gelderland	**492**	**497**	**493**	**4**
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	**35**	**26**	**26**	**0**
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	**382**	**431**	**431**	**0**
MEE Gelderse Poort	**139**	**139**	**140**	**-1**
Pactum	**1.728**	**1.722**	**1.577**	**145**
Pro Persona Arnhem	**31**	**182**	**165**	**17**
Recreatieve Vereniging Craneveer	**0**	**0**	**8**	**-8**
Reg Opleids.centr Graafschap College	**41**	**41**	**41**	**0**
REIJE Energiediensten BV	**0**	**80**	**80**	**0**
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	**280**	**280**	**235**	**45**
Rijn Ijssel Roc	**967**	**922**	**922**	**0**
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	**11**	**11**	**11**	**0**
Scalabor	**203**	**170**	**108**	**62**
SIMON scholen	**59**	**74**	**74**	**0**
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	**33**	**34**	**34**	**0**
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.634**	**17.396**	**17.970**	**-573**
St Jonge Alleenstaande moeders	**0**	**56**	**55**	**0**
ST Toneelgroep Oostpool	**69**	**69**	**69**	**0**
St Vrienden van de Ernemse Optog	**0**	**5**	**0**	**5**
St. 2GetThere Arnhem	**366**	**0**	**0**	**0**
St. Airborne Museum	**254**	**254**	**253**	**1**
St. Airborne Region	**0**	**80**	**73**	**8**
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	**10**	**0**	**0**	**0**
St. BBA	**104**	**104**	**100**	**4**
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	**52**	**52**	**50**	**2**

St. Bewoners Spijkerkwartier	0	38	38	0
St. Bewoners Vredenburg	0	0	18	-18
St. Bewonersplatform Rijkerswoerd	0	0	34	-34
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	149	167	164	3
St. Bridge to Liberation	0	410	410	0
St. Buddy to Buddy Nederland	0	55	0	55
St. CASA	21	21	21	0
St. Catharina	1	0	0	0
St. Citymarketing Arnhem	330	330	325	5
St. Culturele Evenementen Arnhem	36	36	34	3
St. De Innovatiefabriek Arnhem	50	50	50	0
St. De Instap	44	241	241	0
St. De Klup	16	16	16	0
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	419	391	391	0
St. Eusebius	294	335	335	0
St. Fashion Festival Arnhem	50	50	50	0
St. Flores Onderwijs	727	744	744	0
St. Focus Filmtheater	707	643	641	2
St. Gym & Turnen Arnhem	119	123	128	-6
St. Halt, team Gelderland	21	21	21	0
St. Het Droombankje	0	283	283	0
St. Het Huis van Puck	218	218	217	1
St. Het Huurdershuis	0	0	0	0
St. Humanitas	51	51	12	39
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	29	29	29	1
St. Introdans	120	120	118	2
St. IrisZorg	4.733	4.836	4.836	0
St. Jacobiberg	229	228	215	14
St. Jeugdland	66	69	69	0
St. KAB Posttheater	203	203	203	0
St. Koningsdag Arnhem	0	10	10	0
St. Kruispunt	211	236	234	2
St. Leergeld Arnhem	320	81	81	0
St. Luxor Live	420	416	416	0
St. Moviera	3.460	3.460	3.426	34
St. Museum Arnhem	3.594	4.343	4.301	42
St. Musis en Stadstheater	7.277	7.224	7.224	0
St. Natuurcentrum Arnhem	1.990	1.990	1.983	7
St. Omars Gym	23	23	0	23
St. Ome Joop's Tour	22	22	22	0
St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380	380	0
St. Ontwerp Platform Arnhem	0	20	20	0
St. Pas	2.157	2.188	2.252	-64
St. Peutercentra Arnhem	1.425	154	154	0
St. Phion	70	70	70	0
St. Platform Binnenstad Arnhem	52	52	245	-193
St. PRAGO	101	101	101	0
St. Present	0	21	21	0
St. Productiehuis Plaatsmaken	187	192	192	0
St. Rijnstad	8.134	8.846	8.700	146
St. Rijnstate Ziekenhuis	53	117	117	0
St. Rozet	8.938	9.106	8.880	226
St. School's cool Arnhem	1	0	0	0
St. Sinterklaasintocht Arnhem	3	3	3	0

St. SLAK	**206**	**206**	**206**	**0**
St. Sonsbeek & State of Fashion	**433**	**433**	**433**	**0**
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	**509**	**516**	**516**	**0**
St. Stoelenproject De Duif	**229**	**234**	**232**	**2**
St. Streekomroep Middel Gelderland	**131**	**131**	**131**	**0**
St. VanHarte	**9**	**9**	**0**	**9**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.967**	**2.967**	**2.885**	**81**
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	**19**	**22**	**22**	**1**
St. Vitale Verbindingen	**180**	**180**	**178**	**2**
St. Vitesse Betrokken	**59**	**81**	**72**	**9**
St. Vluchtelingenwerk Nederland	**0**	**498**	**498**	**0**
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	**294**	**0**	**0**	**0**
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	**2**	**2**	**2**	**0**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.159**	**2.163**	**2.163**	**0**
St. Wonen in Kronenburg Appelgaard	**0**	**12**	**12**	**0**
St. Zwembad Klarenbeek	**330**	**321**	**305**	**16**
Stichting Buddy to Buddy Arnhem	**0**	**0**	**55**	**-55**
Stichting HAN Hydromotive	**0**	**10**	**10**	**0**
Stichting Het Huurdershuis	**52**	**52**	**50**	**2**
Stichting Schakel025	**126**	**127**	**126**	**0**
Subsidies Alg	**310**	**184**	**0**	**184**
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	**356**	**356**	**308**	**48**
Vereniging Hoogstede-Klingelbeek	**0**	**3**	**3**	**0**
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	**0**	**22**	**22**	**0**
VGGM	**1**	**0**	**0**	**0**
VMBO 'T Venster	**10**	**0**	**0**	**0**
Voedselbank Arnhem	**30**	**30**	**0**	**30**
Vrijwilligersgala On Ganse	**0**	**18**	**18**	**0**
Wijkv. Penseelstreek Hoogkamp	**0**	**0**	**10**	**-10**
Wijkvereniging Angerenstein	**0**	**4**	**4**	**0**
Wijkvereniging Burgemeesterskwartier	**0**	**7**	**7**	**0**
Wijkvereniging De Oostelaar	**0**	**15**	**15**	**0**
Wijkvereniging Elderveld	**16**	**16**	**15**	**1**
Wijkvereniging Molenbeke	**0**	**2**	**2**	**0**
Wijkvereniging Paasberg Wellenstein	**0**	**2**	**2**	**0**
Wijkvereniging Schuytgraaf	**16**	**18**	**18**	**0**
Wijkvereniging Transvaal	**0**	**0**	**2**	**-2**
Youth for Christ Nederland	**84**	**85**	**85**	**0**
Zorgbelang Inclusief	**233**	**36**	**36**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**79.301**	**81.458**	**81.106**	**352**

Ontwikkelingen

Kostenstijgingen bij subsidiepartners

De sterk gestegen kosten raken ook onze subsidiepartners. De loon- en prijsontwikkeling voor 2022 is hoger uitgevallen dan waar in de Begroting 2022 bij de indexatie van subsidiebudgetten rekening mee is gehouden. Om ervoor te zorgen dat onze subsidiepartners hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners is bij de Begroting 2023 besloten om over 2022 een aanvullende compensatie toe te kennen. Deze aanvullende compensatie wordt toegekend in 2023 en is vooralsnog incidenteel. Daarnaast geldt een structurele compensatie voor de verwachte loon- en prijsstijgingen in 2023. Bij de Perspectiefnota 2024-2027 wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn voor toekennen van een structurele aanvullende compensatie om de gestegen kosten van subsidiepartners op te kunnen vangen.
Voor kleinere maatschappelijke organisaties in de stad die geen begrotingssubsidie ontvangen is een subsidieregeling ingesteld voor ondersteuning bij het betalen van de energierekening. Organisaties die voldoen

aan de voorwaarden kunnen voor de periode van 1 oktober 2022 tot 31 december 2023 compensatie op hun energiekosten aanvragen.

Nieuwe wijze subsidiëring sociale basis
Om te zorgen dat we ook in de toekomst de goede dingen kunnen doen voor de Arnhemmers, hebben we de afgelopen jaren gewerkt aan een nieuwe visie op het sociaal domein en de sociale basis. We zijn bezig met het implementeren van deze visie. Daarvoor is het belangrijk om de manier waarop de gemeente werkt met subsidies aan te laten sluiten op wat we breder in het sociaal domein en specifiek in de sociale basis willen bereiken. We werken daarom hard aan het versterken van onze subsidieorganisatie en proces zodat we initiatieven die een bijdrage leveren aan onze sociale basis beter kunnen monitoren en beoordelen. Naar verwachting kan het voorstel hiervoor in het voorjaar van 2023 aan het college worden voorgelegd. Na de bespreking en besluitvorming gaan we aan de slag om deze werkwijze te implementeren. Gedurende dit proces zal ook duidelijk worden wat de impact is op bestaande subsidies. We bekijken welke onderdelen van de nieuwe aanpak al verwerkt kunnen worden in lopende subsidieafspraken.

Algemene subsidieverordening Arnhem
Op 17 februari 2022 heeft de gemeenteraad een gewijzigde Algemene subsidieverordening (ASV) vastgesteld. In deze verordening zijn algemene regels opgenomen die in Arnhem gelden voor het aanvragen en toekennen van subsidie. Een aantal beleidsinhoudelijke ontwikkelingen omtrent onder meer inclusie en diversiteit, wijkgericht werken, duurzaamheid en een gezonde leefomgeving waren nog niet geregeld in de ASV. Met de gewijzigde ASV krijgt het college de mogelijkheid om aan deze aspecten voorwaarden te stellen bij subsidieverstrekking voor activiteiten. Ook wordt met de gewijzigde ASV tegemoetgekomen aan de wens vanuit de uitvoeringspraktijk om de regellast voor de verantwoording te verminderen, door het bedrag waarboven een controleverklaring van de accountant verplicht is te verhogen (van € 50.000 naar € 100.000).
Tijdens de raadsbehandeling is door de portefeuillehouder Financiën de toezegging gedaan dat er jaarlijks steekproeven gehouden worden, om zo het toegenomen risico op onrechtmatigheid te verminderen.
Aan deze toezegging is met ingang van 2022 invulling gegeven door jaarlijks willekeurig een dossier te trekken uit de groep die voor de wijziging van de ASV wel een controleverklaring aan moest leveren. De organisatie die uit de steekproef komt dient alsnog een controleverklaring te kunnen overleggen. We vergoeden de kosten van de controleverklaring.

Gevolgen coronacrisis
Tijdens de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel subsidiepartners zijn die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. We zijn coulant omgegaan met subsidieverstrekking om de gevolgen van de coronamaatregelen voor deze organisaties zoveel als mogelijk te verzachten. Subsidiepartners hebben de ruimte gekregen om de ontvangen subsidie anders in te zetten dan waarvoor deze in eerste instantie was aangevraagd, of om ontvangen subsidie door te schuiven naar een volgend jaar. We blijven de gevolgen van corona monitoren en kijken wat nodig is voor de partijen in de stad.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Terugblik ambtelijke integriteit 2022

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

I*ntegriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes*

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau. Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductie nieuwe medewerkers en ambtseedbijeenkomst

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiebijeenkomst, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar de ambtseedbijenkomst.
Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Raadszaal, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Na de coronaperiode, waarin dit format was aangepast naar een livestream-teams-event vanuit de Raadszaal, hebben in 2022 vier bijeenkomsten weer ‘live’ plaatsgevonden. De inhoud van de bijeenkomst wordt in 2023 aangepast en ingepast aan het hieronder beschreven onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers, zodat een aaneensluitend en logisch totaalprogramma ontstaat.

Bewustwording Integriteit 'van sollicitatie tot exitgesprek'
Voor de introductie van nieuwe medewerkers is een projectgroep opgericht om dit proces verder (inclusief) vorm te geven en in te richten. Een goed introductieproces begint al voor de indiensttreding. Het proces op dit moment is niet eenduidig en uniform. Afhankelijk van de afdeling waar een medewerker komt, vindt wel of geen introductie plaats. Gemeentebreed gaan we naar een passend introductieproces, waarin alle aspecten worden meegenomen en dat voor iedereen passend is. Denk hierbij aan het inwerken op functie, systemen en team, maar ook aan het aanbieden in verschillende vormen (digitaal, op papier en fysiek). Dit alles met als doel dat nieuwe collega's zich al welkom voelen voordat ze in dienst treden, zodat ze zich snel onderdeel voelen van de totale organisatie.
In 2022 is een pre- en introductieprogramma voor nieuwe medewerkers ontwikkeld, welke in 2023 gefaseerd wordt uitrolt en waarbinnen het thema integriteit als vast onderdeel is opgenomen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing
De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers heeft geleid tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Online personeelsbijeenkomsten
In 2022 hebben een vijftal online personeelsbijeenkomsten plaatsgevonden. In iedere uitzending is aandacht besteed aan het onderwerp 'Lekker werken aan de Ambities van Arnhem' waarin o.a. door de gemeentesecretaris is gesproken over het belang van een open organisatiecultuur en een veilige respectvolle samenwerking. Ook aan de orde kwamen thema's als digitale weerbaarheid het medewerkersonderzoek en de rol van de vertrouwenspersonen.

Regeling melden vermoeden misstand
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand, oftewel 'de klokkenluidersregeling'). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De 'Regeling melden vermoeden misstand' is in 2021 aangevuld en gepubliceerd op overheid.nl (de 'wettenbank'). Ook op de gemeentelijke website is een verwijzing naar- en een korte uitleg over deze regeling opgenomen (onder 'Organisatie', 'Visie op personeel').

De gemeente kent twee vertrouwenspersonen integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken en eventueel ook vertrouwelijk een melding van een integriteitsschending kunnen doen. Het is belangrijk dat deze interne vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit, en heeft tevens voor de organisatie een signaleringsfunctie in algemene zin met betrekking tot

In 2022 hebben medewerkers een tiental keer een gesprek gevoerd met een vertrouwenspersoon integriteit. Deze gesprekken hebben niet tot een melding van de integriteitsschending door deze medewerkers geleid. Wel verwees de vertrouwenspersoon in een aantal gevallen een medewerker naar een andere functionaris binnen de organisatie, bij wie de medewerker met zijn/haar vraag of probleem voor ondersteuning terecht zou kunnen.

Onderzoeken op basis van het onderzoeksprotocol
Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.

In het verslagjaar 2022 hebben vijf onderzoeken plaatsgevonden op basis van het Onderzoeksprotocol. Daarvan is één keer vast komen te staan dat er sprake was van een integriteitsschending, waarbij een 'enige en laatste waarschuwingsbrief' is gestuurd en tevens als maatregel is opgelegd dat de werknemer minimaal één jaar geen

hogere inschaling krijgt. Twee onderzoeken lopen nog. In twee gevallen is vastgesteld dat er geen sprake was van een integriteitsschending.

Onderzoek bureau Governance & Integrity

Op verzoek van het management, is door het Bureau Governance & Integrity een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie) opgesteld. Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vonden een aantal gesprekken plaats om een vollediger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. In de loop van 2023 worden de resultaten van deze systeemanalyse samen met de reactie van het college aangeboden aan de raad.

Bestuurlijk

Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover transparant te zijn en verantwoording af te leggen.

De wetgever heeft met diverse wet- en regelgeving kaders gesteld aan het handelen van de politiek en het bestuur. In gedragscodes wordt deze regelgeving vertaald in praktische regels voor de diverse gremia.

De gemeenteraad en het college van B&W hebben afgelopen jaar in gezamenlijk proces, begeleid door het bureau Governance & Integrity, hun gedragscodes geactualiseerd en vastgesteld. De raad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester hebben ieder een eigen gedragscode. De gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

Naast de regels is het van belang om met elkaar in gesprek te blijven over de dilemma’s die men tegenkomt in de uitvoering hun verantwoordelijkheid. Door een veilig klimaat te creëren om dilemma’s te bespreken kan men elkaar helpen om het goed te doen.

College van burgemeester en wethouders

- De leden van het college hadden in totaal 58 nevenfuncties, waarvan 53 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2022 géén geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem.

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Dit geldt vanaf de jaarrekening 2022. In deze paragraaf wordt hierop teruggeblikt.

Juridische zaken

In 2022 is de Wet open overheid (Woo) ingevoerd, voor wat betreft de passieve informatieplicht. De actieve informatieplicht zal de komende jaren stapsgewijs in werking treden. Woo-verzoeken worden nu verplicht gepubliceerd op internet. Hier hadden we met de afhandeling van de Wob-verzoeken al ervaring mee opgedaan. We hebben het proces verbeterd met het aanstellen van contactpersonen. Het blijft een arbeidsintensief proces voor de gehele organisatie.

Informatie en automatisering

Onze opzet is om zoveel mogelijk informatie met de stad te delen daarmee nieuwe toepassingen te laten ontstaan, bestuurlijke transparantie te vergroten en tot betere besluitvorming te komen. Vanuit deze opzet hebben we dit jaar vooruitlopend op de Wet open overheid (Woo) onze Wob-verzoeken actief openbaar gemaakt door deze op ons opendata website te publiceren. Het proces van publiceren van Wob/Woo- verzoeken is ingericht met een ondersteuningsteam om het proces effectiever te laten verlopen. Verder zijn er dit jaar twee Woo-contactpersonen aangesteld, hebben we extra datasets gepubliceerd en zijn er activiteiten uitgevoerd ter voorbereiding van de Woo door onder andere de achterliggende techniek van de website te verbeteren én datasets te publiceren.

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting
2. Balans en de toelichting
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Overzicht baten en lasten per programma

Omschrijving		Begroot 2022 Prim			Begroot 2022 Def			Rekening 2022			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Lasten/baten											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	88,9	521,8	432,9	89,1	571,8	482,7	92,3	587,5	495,2	12,5
S01	Veiligheid	19,4	2,5	-16,9	22,6	4,8	-17,8	22,9	5,1	-17,7	0,1
S02	Bereikbaarheid	22,9	7,7	-15,2	23,7	7,7	-16,0	21,6	7,3	-14,3	1,7
S03	Economie	7,0	1,0	-6,0	8,3	1,2	-7,1	8,1	1,2	-6,8	0,2
S04	Onderwijs	19,6	2,5	-17,1	21,3	4,8	-16,5	23,5	4,8	-18,7	-2,2
S05	Cultuur	34,7	6,5	-28,2	36,2	7,5	-28,7	36,2	8,1	-28,1	0,6
S06	Participatie en armoedebestrijding	166,4	114,1	-52,3	172,7	120,3	-52,4	169,6	114,9	-54,7	-2,3
S07	Zorg	58,5	4,9	-53,6	76,6	17,5	-59,1	63,6	5,3	-58,3	0,8
S08	Welzijn en inclusie	23,8	0,9	-22,9	38,4	12,4	-26,0	37,9	13,8	-24,1	2,0
S09	Gezondheid en sport	22,3	3,1	-19,3	25,9	6,1	-19,8	25,3	5,6	-19,7	0,1
S10	Klimaat, energie en milieu	5,4	0,2	-5,2	10,9	6,0	-4,9	5,9	1,2	-4,7	0,2
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	38,6	33,9	-4,7	44,8	42,1	-2,7	26,0	16,6	-9,4	-6,7
S12	Wonen en leefomgeving	41,0	41,0	-0,1	41,9	43,4	1,5	37,7	43,5	5,8	4,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**548,6**	**740,0**	**191,4**	**612,5**	**845,6**	**233,1**	**570,4**	**814,9**	**244,5**	**11,3**
GEB1	CSA	30,6	10,5	-20,1	31,4	10,6	-20,8	29,4	10,7	-18,7	2,1
GEB2	Noordwest	29,3	1,8	-27,5	32,7	1,9	-30,8	31,4	1,9	-29,5	1,3
GEB3	Noordoost	23,9	1,6	-22,3	25,9	1,8	-24,2	24,5	1,7	-22,8	1,3
GEB4	Presikhaaf	23,7	2,0	-21,7	27,1	2,2	-24,9	26,2	2,2	-24,1	0,8
GEB5	Malburgen	36,3	4,0	-32,3	39,9	4,2	-35,8	37,9	4,2	-33,7	2,1
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23,8	2,6	-21,3	26,0	2,7	-23,4	25,0	2,7	-22,3	1,1
GEB7	De Laar/Elden	17,2	1,3	-15,9	18,8	1,4	-17,4	18,2	1,3	-16,8	0,6
GEB8	RKV	27,4	1,1	-26,3	29,1	1,2	-27,9	26,0	1,3	-24,8	3,2
Subtotaal Wijk programma's		**212,3**	**24,9**	**-187,4**	**231,0**	**25,8**	**-205,1**	**218,6**	**25,9**	**-192,7**	**12,5**
Toevoegingen/onttrekkingen aan reserve											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	19,9	23,0	3,2	34,0	35,9	1,9	52,0	43,5	-8,5	-10,4
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	0,8	1,1	0,3	0,8	1,1	0,3	-0,1
S02	Bereikbaarheid	6,8	8,1	1,3	7,9	8,9	1,0	8,9	8,1	-0,8	-1,8
S03	Economie	0,2	0,7	0,5	0,2	0,7	0,5	0,4	0,7	0,4	-0,2
S04	Onderwijs	9,0	7,8	-1,2	9,8	7,9	-1,9	9,8	9,9	0,1	2,0
S05	Cultuur	1,4	1,0	-0,4	4,5	5,0	0,5	4,3	4,9	0,6	0,1
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,6	1,5	1,0	4,2	7,0	2,8	4,5	7,0	2,5	-0,3
S07	Zorg	12,5	0,4	-12,2	13,1	0,9	-12,2	21,3	0,8	-20,4	-8,3
S08	Welzijn en inclusie	0,0	0,2	0,2	2,6	2,3	-0,3	3,4	2,0	-1,4	-1,1
S09	Gezondheid en sport	0,5	0,3	-0,1	0,8	1,0	0,2	0,8	1,0	0,2	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	6,3	6,7	0,4	7,1	6,7	-0,4	-0,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,2	0,1	-0,1	7,3	3,6	-3,7	5,1	7,3	2,2	5,9
S12	Wonen en leefomgeving	4,0	5,6	1,5	5,7	7,0	1,4	8,7	6,2	-2,5	-3,8
Subtotaal Stedelijke programma's		**55,0**	**52,1**	**-2,9**	**97,1**	**88,0**	**-9,1**	**127,0**	**99,3**	**-27,7**	**-18,6**
GEB1	CSA	0,8	0,2	-0,6	1,8	1,2	-0,6	1,9	1,3	-0,7	0,0
GEB2	Noordwest	0,1	0,0	0,0	0,7	0,5	-0,2	0,5	0,9	0,4	0,6
GEB3	Noordoost	0,1	0,0	0,0	0,6	0,5	-0,1	0,5	0,5	0,0	0,1
GEB4	Presikhaaf	0,1	0,0	-0,1	0,8	0,6	-0,2	0,5	0,6	0,1	0,3
GEB5	Malburgen	0,2	0,1	-0,1	1,3	1,0	-0,4	1,0	1,0	0,0	0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,3	0,2	-0,1	0,7	0,9	0,2	0,7	0,7	0,0	-0,2
GEB7	De Laar/Elden	0,1	0,1	0,0	0,4	0,3	-0,1	0,4	0,4	-0,1	0,0
GEB8	RKV	0,1	0,0	0,0	0,6	0,6	-0,1	0,6	0,6	0,0	0,1
Subtotaal Wijk programma's		**1,7**	**0,7**	**-1,0**	**7,0**	**5,5**	**-1,5**	**6,2**	**6,0**	**-0,2**	**1,2**
Totaal		**817,7**	**817,7**	**0,0**	**947,6**	**965,0**	**17,4**	**922,3**	**946,1**	**23,8**	**6,4**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2022 start			Begroot 2022 definitief			Rekening 2022			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Bedragen x € 1.000.000											
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	0,0	58,6	58,6	0,0	58,6	58,6	0,0	58,6	58,6	0,0
S00	Algemene uitkeringen	0,0	449,2	449,2	0,0	504,6	504,6	0,0	521,6	521,6	17,0
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,0	1,0	0,0	1,1	1,1	0,0	0,9	0,9	-0,2
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	11,7	11,7	0,0	6,3	6,3	0,0	5,3	5,3	-1,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**0,0**	**521,8**	**521,8**	**0,0**	**571,7**	**571,7**	**0,0**	**587,5**	**587,5**	**15,8**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	68,0	0,0	-68,0	67,6	0,0	-67,6	71,2	0,0	-71,2	-3,6
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,2	0,0	-0,2	0,4
S00	Overig	20,3	0,0	-20,3	20,9	0,0	-20,9	20,9	0,0	-20,9	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**88,9**	**521,8**	**432,9**	**89,1**	**571,7**	**482,6**	**92,3**	**587,5**	**495,2**	**12,6**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Totaal saldo lasten en baten

In 2022 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 51,8 miljoen (2021: € 44,1 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 28,0 miljoen (2021: € 22,8 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert ten opzichte van de begroting een voordelig resultaat van € 23,8 miljoen (2021: € 21,3 miljoen). Dit resultaat wordt verrekend met de algemene reserve.

	2022			2021		
	Begroting	Rekening	Afwijking	Begroting	Rekening	Afwijking
Bedragen x € 1.000						
Middelen						
Saldo lasten en baten	***27.941***	***51.823***	***23.882***	***9.471***	***44.135***	***34.664***
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10.569***	***-27.957***	***-17.387***	***-9.471***	***-22.786***	***-13.315***
Gerealiseerd resultaat	**17.371**	**23.866**	**6.495**			**21.349**

Specificatie voor en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2022 Def			Rekening 2022			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Lasten/baten										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	89,1	571,8	482,7	92,3	587,5	495,2	-3,2	15,7	12,5
S01	Veiligheid	22,6	4,8	-17,8	22,9	5,1	-17,7	-0,2	0,3	0,1
S02	Bereikbaarheid	23,7	7,7	-16,0	21,6	7,3	-14,3	2,2	-0,5	1,7
S03	Economie	8,3	1,2	-7,1	8,1	1,2	-6,8	0,2	0,0	0,2
S04	Onderwijs	21,3	4,8	-16,5	23,5	4,8	-18,7	-2,3	0,1	-2,2
S05	Cultuur	36,2	7,5	-28,7	36,2	8,1	-28,1	0,1	0,5	0,6
S06	Participatie en armoedebestrijding	172,7	120,3	-52,4	169,6	114,9	-54,7	3,1	-5,4	-2,3
S07	Zorg	76,6	17,5	-59,1	63,6	5,3	-58,3	13,0	-12,2	0,8
S08	Welzijn en inclusie	38,4	12,4	-26,0	37,9	13,8	-24,1	0,5	1,4	2,0
S09	Gezondheid en sport	25,9	6,1	-19,8	25,3	5,6	-19,7	0,7	-0,5	0,1
S10	Klimaat, energie en milieu	10,9	6,0	-4,9	5,9	1,2	-4,7	5,0	-4,8	0,2
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	44,8	42,1	-2,7	26,0	16,6	-9,4	18,8	-25,5	-6,7
S12	Wonen en leefomgeving	41,9	43,4	1,5	37,7	43,5	5,8	4,2	0,1	4,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**612,5**	**845,6**	**233,1**	**570,4**	**814,9**	**244,5**	**42,1**	**-30,7**	**11,3**
GEB1	CSA	31,4	10,6	-20,8	29,4	10,7	-18,7	2,0	0,1	2,1
GEB2	Noordwest	32,7	1,9	-30,8	31,4	1,9	-29,5	1,3	0,0	1,3
GEB3	Noordoost	25,9	1,8	-24,2	24,5	1,7	-22,8	1,4	0,0	1,3
GEB4	Presikhaaf	27,1	2,2	-24,9	26,2	2,2	-24,1	0,9	-0,1	0,8
GEB5	Malburgen	39,9	4,2	-35,8	37,9	4,2	-33,7	2,1	0,0	2,1
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	26,0	2,7	-23,4	25,0	2,7	-22,3	1,1	0,0	1,1
GEB7	De Laar/Elden	18,8	1,4	-17,4	18,2	1,3	-16,8	0,6	0,0	0,6
GEB8	RKV	29,1	1,2	-27,9	26,0	1,3	-24,8	3,1	0,1	3,2
Subtotaal Wijk programma's		**231,0**	**25,8**	**-205,1**	**218,6**	**25,9**	**-192,7**	**12,4**	**0,1**	**12,5**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	34,0	35,9	1,9	52,0	43,5	-8,5	-18,0	-7,6	10,4
S01	Veiligheid	0,8	1,1	0,3	0,8	1,1	0,3	-0,1	0,0	0,1
S02	Bereikbaarheid	7,9	8,9	1,0	8,9	8,1	-0,8	-1,0	0,8	1,8
S03	Economie	0,2	0,7	0,5	0,4	0,7	0,4	-0,2	0,0	0,2
S04	Onderwijs	9,8	7,9	-1,9	9,8	9,9	0,1	0,0	-2,0	-2,0
S05	Cultuur	4,5	5,0	0,5	4,3	4,9	0,6	0,2	0,1	-0,1
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,2	7,0	2,8	4,5	7,0	2,5	-0,3	0,0	0,3
S07	Zorg	13,1	0,9	-12,2	21,3	0,8	-20,4	-8,2	0,1	8,3
S08	Welzijn en inclusie	2,6	2,3	-0,3	3,4	2,0	-1,4	-0,8	0,3	1,1
S09	Gezondheid en sport	0,8	1,0	0,2	0,8	1,0	0,2	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	6,3	6,7	0,4	7,1	6,7	-0,4	-0,8	0,0	0,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7,3	3,6	-3,7	5,1	7,3	2,2	2,2	-3,7	-5,9
S12	Wonen en leefomgeving	5,7	7,0	1,4	8,7	6,2	-2,5	-3,0	0,8	3,8
Subtotaal Stedelijke programma's		**97,1**	**88,0**	**-9,1**	**127,0**	**99,3**	**-27,7**	**-29,9**	**-11,3**	**18,6**
GEB1	CSA	1,8	1,2	-0,6	1,9	1,3	-0,7	-0,1	-0,1	0,0
GEB2	Noordwest	0,7	0,5	-0,2	0,5	0,9	0,4	0,2	-0,4	-0,6
GEB3	Noordoost	0,6	0,5	-0,1	0,5	0,5	0,0	0,1	-0,1	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,8	0,6	-0,2	0,5	0,6	0,1	0,2	0,0	-0,3
GEB5	Malburgen	1,3	1,0	-0,4	1,0	1,0	0,0	0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,7	0,9	0,2	0,7	0,7	0,0	0,0	0,2	0,2
GEB7	De Laar/Elden	0,4	0,3	-0,1	0,4	0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0
GEB8	RKV	0,6	0,6	-0,1	0,6	0,6	0,0	0,1	0,0	-0,1
Subtotaal Wijk programma's		**7,0**	**5,5**	**-1,5**	**6,2**	**6,0**	**-0,2**	**0,8**	**-0,4**	**-1,2**
Totaal		**947,6**	**965,0**	**17,4**	**922,3**	**946,1**	**23,8**	**25,3**	**-18,9**	**6,4**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2022 definitief			Rekening 2022			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000.000										
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:										
S00	Lokale heffingen	0,0	58,6	58,6	0,0	58,6	58,6	0,0	0,0	0,0
S00	Algemene uitkeringen	0,0	504,6	504,6	0,0	521,6	521,6	0,0	17,0	17,0
S00	Dividend	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0,0	0,0	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,1	1,1	0,0	0,9	0,9	0,0	-0,2	-0,2
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	6,3	6,3	0,0	5,3	5,3	0,0	-1,0	-1,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**0,0**	**571,7**	**571,7**	**0,0**	**587,5**	**587,5**	**0,0**	**15,8**	**15,8**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	67,6	0,0	-67,6	71,2	0,0	-71,2	3,6	0,0	-3,6
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,2	0,0	-0,2	-0,4	0,0	0,4
S00	Overig	20,9	0,0	-20,9	20,9	0,0	-20,9	0,0	0,0	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**89,1**	**571,7**	**482,6**	**92,3**	**587,5**	**495,2**	**3,2**	**15,8**	**12,6**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2022 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt:

Progr.	Omschrijving	Begroot 2022		Rekening 2022	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	14.419	15.836	15.836	-
Div.	Gemeentefonds	-	23.889	22.224	1.665
Div.	Bedrijfsvoering	1.722	1.316	1.316	-0
S00	Solvabiliteit	-	11.972	11.972	0
S00	Post onvoorzien	272	272	4	268
S02	Bereikbaarheid	6.848	7.107	7.375	-268
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	504	720	4.054	-3.334
S03	Evenementen	170	170	358	-188
S04	Onderwijs	8.768	9.393	9.393	-0
S05	Cultureel vastgoed	231	731	731	0
S05/S07	Volkshuisvestingsfonds Arnhem Oost	-	6.084	6.580	-496
S07	WMO en jeugdzorg	5.611	11.811	19.798	-7.987
S07	Jeugdfonds	6.591	6.591	6.591	0
S07	Transformatiebudget zorg	328	328	328	-
S11	Plankosten stedelijke ontwikkeling	-	250	624	-374
S11	Grondexploitatie	170	7.323	5.600	1.723
S12	Groenfonds	-	28	131	-103
S12	Volkshuisvesting	-	43	850	-807
Div.	Vastgoed	3.553	3.275	3.916	-641
	Totaal incidentele lasten	**49.187**	**107.139**	**117.679**	**-10.540**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2022		Rekening 2022	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	22.239	37.331	37.331	-
Div.	Gemeentefonds	-	17.713	18.045	332
Div.	Bedrijfsvoering	1.597	2.457	2.457	-
S00	ICT	15	14	14	-
S02	Bereikbaarheid	6.696	7.885	7.291	-594
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.499	1.599	1.742	143
S02	Buitengewoon beter	900	400	101	-299
S02	Zuidelijke Binnenstad	3.000	3.000	3.000	-
S03	Evenementen	400	400	400	-
S04	Onderwijs	7.674	7.814	7.814	0
S05	Cultureel vastgoed	261	261	261	0
S07	WMO en jeugdzorg	325	325	288	-37
S07	Transformatiebudget zorg	229	229	-	-229
S08	Inburgering, integratie en asiel	-	219	159	-60
S10	Klimaat en energie	99	364	389	25
S11	Duurzaamheidsleningen	16	16	66	50
S12	Groenfonds	280	386	254	-132
S12	Volkshuisvesting	188	517	173	-344
Div.	Duurzaam Arnhem	3.000	3.500	3.305	-195
Div.	Vastgoed	2.615	4.737	4.214	-523
	Totaal incidentele baten	**51.033**	**89.167**	**87.304**	**-1.863**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2022		Rekening 2022	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**49.187**	**107.139**	**117.679**	**-10.540**
	Totaal incidentele baten	**51.033**	**89.167**	**87.304**	**-1.863**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**1.846**	**-17.972**	**-30.376**	**-12.404**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd.

Omschrijving	Begroot 2022		Rekening 2022	Afwijking	V / N
	Primitief	Definitief			
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	272	0	273	V
Strikt onvermijdbaar	767	767	0	767	V
Totaal	**1.039**	**1.039**	**0**	**1.039**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2022 vanaf de vaststelling van de Begroting 2022.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2022			Reserves 2022		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000, positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	10-11-2021	Ontwerp Begroting 2022	-761.032	764.989	3.957	56.757	-52.800	-
Geamendeerde MJPB 2022-2025			**-761.032**	**764.989**	**3.957**	**56.757**	**-52.800**	**-**
22-000	Div.	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk Begroting 2022	-22.682	5.951	-16.731	1.034	-17.765	-
21-012	19-1-2022	Kostenneutraal investeren padelbanen	-	-	-	-	-	-
22-001	2-2-2022	Revitalisering PG Rozet	-	-	-	-	-	-
22-002	16-2-2022	Aankoop bosperceel Koningsheide	-	-	-	-	-	-
22-003	16-2-2022	Grondexploitatie de Hobbit	-79	79	-	-	-	-
22-004	20-7-2022	Grondexploitatie Gaardenhaage	-1.573	3.297	1.723	1.723	-	-
22-005	28-9-2022	Fietsparkeerplan	-65	-	-65	-	-65	-
22-006	29-6-2022	Turap-1 2022	3.568	7.687	11.255	-	-	11.255
22-007	29-6-2022	Resultaatbestemming 2021	-2.800	-	-2.800	11.800	-14.600	-
22-008	9-11-2022	Turap-2 2022	-35.378	40.879	5.501	575	-1.190	6.116
22-009	21-12-2022	Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost	1.038	1.782	2.819	6.084	-3.265	-
22-010	18-5-2022	Verzamelbesluit-1 2022	-11.520	10.554	-966	1.474	-2.440	-
22-011	21-12-2022	Budgetoverheveling 2022-2023	21.221	1.497	22.719	22.719	-	-
22-020	20-7-2022	Verzamelbesluit-2 2022	-22.348	21.680	-668	435	-1.103	-
22-030	21-12-2022	Verzamelbesluit-3 2022	-11.919	13.116	1.197	1.526	-329	-
Begroot 2022 Definitief			**-843.569**	**871.511**	**27.941**	**104.127**	**-93.557**	**17.371**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve Begroting 2022 en de rekening 2022.

Omschrijving		Begroot 2022 Def Lasten	Rekening 2022 Lasten	Afwijking
Lasten/baten				
Bedragen x € 1.000.000				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	89,1	92,3	-3,2
S01	Veiligheid	22,6	22,9	-0,2
S02	Bereikbaarheid	23,7	21,6	2,2
S03	Economie	8,3	8,1	0,2
S04	Onderwijs	21,3	23,5	-2,3
S05	Cultuur	36,2	36,2	0,1
S06	Participatie en armoedebestrijding	172,7	169,6	3,1
S07	Zorg	76,6	63,6	13,0
S08	Welzijn en inclusie	38,4	37,9	0,5
S09	Gezondheid en sport	25,9	25,3	0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	10,9	5,9	5,0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	44,8	26,0	18,8
S12	Wonen en leefomgeving	41,9	37,7	4,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**612,5**	**570,4**	**42,1**
GEB1	CSA	31,4	29,4	2,0
GEB2	Noordwest	32,7	31,4	1,3
GEB3	Noordoost	25,9	24,5	1,4
GEB4	Presikhaaf	27,1	26,2	0,9
GEB5	Malburgen	39,9	37,9	2,1
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	26,0	25,0	1,1
GEB7	De Laar/Elden	18,8	18,2	0,6
GEB8	RKV	29,1	26,0	3,1
Subtotaal Wijk programma's		**231,0**	**218,6**	**12,4**
Totaal		**843,5**	**789,0**	**54,5**

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.

De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst:
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten:
    - S00: de hogere lasten worden meer dan gecompenseerd door hogere baten op financiën en bedrijfsvoering;
    - S01: de hogere lasten worden nagenoeg geheel gecompenseerd door hogere baten op openbare orde en veiligheid.
2. Passend binnen bestaand beleid:
    - S04: de hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor onderwijshuisvesting passend binnen het bestaande beleid (sloop van panden ten behoeve van nieuwe schoolgebouwen).
3. Open einde regeling:
    - NVT
4. Overig:
    - NVT

Wet Normering Topinkomens

Bezoldiging topfunctionarissen
WNT-verantwoording 2022 Gemeente Arnhem

De WNT is van toepassing op Gemeente Arnhem. Het voor Gemeente Arnhem toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000,- (het algemeen bezoldigingsmaximum).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2022 **bedragen x € 1**	**JH de Baas**	**J.G.M. Kersten**	**-**	**-**
Functiegegevens	**Gemeentesecretaris**	**Griffier**	**-**	**-**
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/6-31/12	1/1 – 31/12	-	-
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,8889	1	-	-
Dienstbetrekking?	ja	ja	-	-
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	77.532	127.042	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	11.974	22.026	-	-
Subtotaal	*89.507*	*149.067*	-	-
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	112.571	216.000	-	-
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	-	-
Bezoldiging	89.507	149.067	-	-
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. N.v.t.	N.v.t. N.v.t.	- -	- -
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	-	-

Gegevens 2021 **bedragen x € 1**	**N.v.t.**	**J.G.M. Kersten**	**R.J.M. van Wuijtswinkel**	**P.J. Altena**
Functiegegevens	**n.v.t.**	**Griffier**	**Gemeentesecretaris**	**Gemeentesecretaris**
Aanvang en einde functievervulling in 2020	-	1/1 – 31-12	1/1 – 31/7	25/1 – 31/7
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	-	1	1	1
Dienstbetrekking?	-	ja	ja	ja
	-			
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	117.619	94.446	75.407
Beloningen betaalbaar op termijn	-	21.543	13.157	11.152
Subtotaal	-	*139.162*	*107.603*	*86.560*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	-	209.000	121.392	107.649
Bezoldiging	-	139.162	107.603	86.560

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

bedragen x € 1	J.H. de Baas	
Functiegegevens	**Gemeentesecretaris**	
Kalenderjaar	**2022**	**2021**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	1/1-30/5	15/6 – 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	5	7
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	660	744
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 206	€ 199
Maxima op basis van de normbedragen per maand	108.500	187.200
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	284.016	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?1	Ja	Ja
Bezoldiging in de betreffende periode	99.000	111.600
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12 1	210.600	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	
Bezoldiging	**210.600**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Balans en de toelichting

Activa	31-12-2022	31-12-2021	Passiva	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.205**	**10.522**	**Eigen vermogen**	**276.378**	**224.554**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.205	10.522	Algemene Reserve	58.096	58.242
			Bestemmingsreserves	194.416	144.963
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	23.866	21.349
Materiële vaste activa	**756.266**	**727.983**	**Voorzieningen**	**11.187**	**9.486**
Investeringen met een economisch nut	489.316	472.776	Voorzieningen ter egalisering van kosten	1.565	1.048
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.868	166.804	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	9.622	8.438
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	85.061	73.372			
In erfpacht	15.021	15.031			
Financiële vaste activa	**49.339**	**61.425**	**Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**521.406**	**625.025**
Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	Obligatieleningen	61.500	0
Leningen	8	10	Onderhandse leningen	456.625	621.546
Overige langlopende leningen	38.661	47.823	Waarborgsommen	226	203
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	5.928	8.850	Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	3.055	3.276
Totaal vaste activa	**815.810**	**799.930**	**Totaal vaste passiva**	**808.971**	**859.065**

Activa	31-12-2022	31-12-2021	Passiva	31-12-2022	31-12-2021
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**25.731**	**23.697**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**12.062**	**19.181**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	25.405	23.371	Overige kasgeldleningen	0	3.275
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	11.805	15.649
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**56.454**	**97.595**	**Overlopende passiva**	**150.157**	**126.458**
Vorderingen op openbare lichamen	1.715	499	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	21.126	14.816
Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	53.798	44.307

Rekening-courantverhouding met het Rijk	35.590	74.222	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	75.233	67.335
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0			
Overige vorderingen	19.149	22.874			
Liquide middelen	**535**	**327**			
Banksaldi	466	228			
Kassaldi	69	99			
Overlopende activa	**72.661**	**83.155**			
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel	12.201	15.659			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	60.460	67.496			
Totaal vlottende activa	**155.381**	**204.774**	**Totaal vlottende passiva**	**162.219**	**145.639**
Totaal generaal	**971.191**	**1.004.704**	**Totaal generaal**	**971.190**	**1.004.704**
				1	

De naam van de post Nog te ontvangen erfpacht canon op de balans (2021: € 8,9 miljoen) is aangepast in 'Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer' conform de richtlijnen van de BBV.

De posten 'Obligo's' (2021: € 0,4 miljoen) en 'Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht' (2021: € 2,8 miljoen) zijn op de balans samengevoegd (2021: € 3,3 miljoen) en de naam daarvan is aangepast in 'Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer' conform de richtlijnen van de BBV.

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico’s die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend

betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.
Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis mede-overheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€ 100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€ 150 mln.), afvalinzameling (€ 32 mln.), zwembaden en ijsbanen (€ 100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (€ 60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties*	40
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Semi – permanente gebouwen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Lage Kade	60
Bomen	50
Rioleringen	40
Verkeersinfrastructuur	30
Openbare verlichting: kabels	25
Bouwkundige voorzieningen	20
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Sport grasvelden	15
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Parkeermaatregelen	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Vrachtauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Zonnepanelen	25
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Parkeerapparatuur	10
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Gereedschappen	5

Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Toegankelijke toiletten	10
Speelvoorziening	10

* Voor een beperkte categorie oudere schoolgebouwen wordt een afwijkende (langere) afschrijvingstermijn gebruikt. Dit betreft schoolgebouwen die eind jaren '70 zijn overgegaan van het Rijk naar de gemeente; destijds zijn de afschrijvingstermijnen die het Rijk hanteerde overgenomen.

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.

Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen).

Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa

Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2021	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2022
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.522	0	0	-317	0	10.205
Totaal	**10.522**	**0**	**0**	**-317**	**0**	**10.205**

Materiële vaste activa

Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	489.316	472.776
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.868	166.804
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	85.061	73.372
In erfpacht	15.021	15.031
Totaal	**756.266**	**727.983**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2021	Verloop						31-12-2022
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	69.347	1.838	744	-1.234	0	0	0	70.695
Bedrijfsgebouwen	380.998	0	32.125	-2.185	-14.568	-14	0	396.356
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	4.980	0	821	0	-326	0	0	5.475
Machines, apparaten en installaties	4.945	0	464	0	-1.134	0	0	4.275
Vervoersmiddelen	383	0	313	0	-114	0	0	582
Overige materiële vaste activa	12.123	98	1.210	-28	-1.470	0	0	11.933
Totaal	**472.776**	**1.936**	**35.677**	**-3.447**	**-17.612**	**-14**	**0**	**489.316**

De belangrijkste activeringen in 2022 betreffen :

- Nieuwbouw Prisma speciaal onderwijs (€ 10,3 miljoen),
- Doorwerthlaan portocabins en verbouwing (€ 5,3 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa naar de stand van 31-12-2022 betreffen vooral lopende investeringen in het onderwijs ter waarde van € 20,7 miljoen, waaronder de nieuwbouw De Parkschool en IBN-I Sina (€ 8,2 miljoen) en overige onderwijshuisvesting. Daarnaast zijn er ook onderhanden investeringen met de aankoop van portocabins in Schuytgraaf voor de Oekraïne opvang (€ 3,8 miljoen).

Investeringen economisch nut met heffing

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2021	Verloop						31-12-2022
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	160.375	0	6.774	0	-5.516	-37	0	161.596
Overige materiële vaste activa	6.429	0	0	0	-1.157	0	0	5.272
Totaal	**166.804**	**0**	**6.774**	**0**	**-6.673**	**-37**	**0**	**166.868**

De belangrijkste activeringen in 2022 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (in totaal € 6,8 miljoen inclusief reeds onderhanden activa vanuit de beginbalans).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2021	Verloop					31-12-2022
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	45.328	0	0	-15	-2.736	0	42.577
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	28.044	-98	16.624	0	-1.241	-845	42.484
Totaal	**73.372**	**-98**	**16.624**	**-15**	**-3.977**	**-845**	**85.061**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren.

De belangrijkste activeringen in 2022 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur en bewegwijzering (€ 5,2 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 3,0 miljoen),
- Bomenplan (€ 1,2 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2021	Verloop						31-12-2022
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	15.031	0	0	-10	0	0	0	15.021
Totaal	**15.031**	**0**	**0**	**-10**	**0**	**0**	**0**	**15.021**

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiele vaste activa

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubricering	Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000					
Kapitaalverstrekkingen	4.742	0	0	0	4.742
Leningen	10	0	0	-2	8
Overige langlopende leningen	47.823	0	1.082	-10.244	38.661
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	8.850	0	0	-2.922	5.928
Totaal	**61.425**	**0**	**1.082**	**-13.168**	**49.339**

Specificatie kapitaalverstrekkingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	8	10
Totaal	**8**	**10**

Specificatie overige leningen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	8.970	11.197
Sportbedrijf Arnhem B.V.	7.696	8.939
Stichting MSA	4.315	5.209
Stichting DrieGasthuizenGroep	1.298	3.180
Gelderse Hogeschool	1.280	2.534
OK 72	2.014	2.014
Moscowa	1.806	1.956
Stichting Oostpool	1.527	1.621
Kunstbedrijf	1.092	1.488
Stichting Eusebius	1.293	1.363
Focus	576	607
Kredietbank Nederland	500	500
Luxor	416	485
Rozet	323	405
Zwembad Klarenbeek	274	312
Overige instellingen	823	938
Leenbijstand BUIG	5.665	6.344
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.209	-1.269
Totaal	**38.659**	**47.823**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Nog te ontvangen erfpacht canon	5.928	8.850
Totaal	**5.928**	**8.850**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	25.405	23.371
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**25.731**	**23.697**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	95.457	95.070
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-65.252	-65.249
Overig onderhanden werk	-4.800	-6.450
Voorzieningen verliezen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**25.405**	**23.371**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2021	Verloop				31-12-2022
		Herrubr.	Kosten	Opbrengsten	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	95.070	-1.319	14.719	-13.014	0	95.457
Overig onderhanden werk	-6.450	282	2.378	-1.010	0	-4.800
Totaal	**88.620**	**-1.037**	**17.098**	**-14.023**	**0**	**90.657**

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2021	Verloop					31-12-2022
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	26.948	-50	-2.790	9.753	-6.424	-118	27.319
Arnhem Centraal	55.472	0	0	1.200	0	0	56.672
Koningspley	1.923	0	-40	119	-12	0	1.990
Presikhaaf	7.023	-1.269	0	210	-43	0	5.921
De Hobbit	0	0	0	25	0	0	24
De Maten	6.392	0	0	1.425	-1.640	0	6.177
Saksen Weimar	0	0	0	18	-3	0	15
Centrum Zuid	299	0	0	544	0	0	843
Oostelijk Centrum Gebied	728	0	0	337	-179	0	887
Zuidelijke binnenstad fase 1	-5.361	0	-630	651	-300	0	-5.640
ZB Coehoorn Noord	1.646	0	0	418	-833	0	1.232
Overige	0	0	0	18	0	0	18
Totaal	**95.069**	**-1.319**	**-3.460**	**14.719**	**-9.435**	**-118**	**95.457**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2021	Verloop				31-12-2022
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	799	0	118	-24	0	894
Malburgen	-6.032	-200	874	-334	0	-5.691
Zuidelijke binnenstad	113	0	2	0	0	115
Presikhaaf	161	0	5	0	0	166
Korenkwartier	-1.513	0	211	-112	0	-1.415
Overig	22	482	1.169	-541	0	1.132
Totaal	**-6.450**	**282**	**2.378**	**-1.011**	**0**	**-4.800**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	205	2	208
Civiele kosten	153	32	185
Overige kosten	73	7	80
Plankosten en VTU	143	11	155
Totaal kosten	***575***	***53***	***628***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	371	91	462
Overige opbrengsten	112	2	114
Subsidies / bijdragen	43	6	49
Totaal opbrengsten	***526***	***99***	***624***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	46	8	54
Voorziening Grondbedrijf			-65
Resultaat (op eindwaarde)			**62**
Resultaat op contante waarde per 31-12-2022			**58**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	1.715	499
Rekening-courantverhouding met het Rijk	35.590	74.222
Overige vorderingen	19.149	22.874
Totaal	**56.454**	**97.595**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	1.715	499
Totaal	**1.715**	**499**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	35.590	74.222
Totaal	**35.590**	**74.222**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	4.362	9.440
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-411	-411
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	9.678	10.077
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-4.392	-4.564
Debiteuren privaatrechtelijk	8.959	8.111
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-343	-1.128
Overige vorderingen	1.296	1.349
Totaal	**19.149**	**22.874**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	466	228
Kassaldi	69	99
Totaal	**535**	**327**

Gemiddeld saldo banken per kwartaal

Kwartaal	Drempelbedrag 2022	Realisatie 2022	Over- / onderschrijding 2022
Bedragen x € 1.000			
1e kwartaal	10.522	9.844	-678
2e kwartaal	10.522	10.103	-419
3e kwartaal	10.522	10.174	-348
4e kwartaal	10.522	10.244	-278

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel	**12.201**	**15.659**
Vooruitbetaalde bedragen	4.759	28.353
Nog te ontvangen bedragen	19.526	3.175
BCF	35.183	34.988
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	992	980
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	**60.460**	**67.496**
Totaal	**72.661**	**83.155**

Verloopstaat overige nog te ontvangen bedragen

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000				
Vooruitbetaalde bedragen	28.353	112.025	-135.619	4.759
Nog te ontvangen bedragen	3.175	19.526	-3.175	19.526
BCF	34.988	35.183	-34.988	35.183
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	980	992	-980	992
Totaal	**67.496**	**167.726**	**-174.762**	**60.460**

Verloopstaat Europese en Nederlandse overheidslichamen

Verloopoverzicht de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel.

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000				
Europese overheidslichamen	196	147	-196	147
Het Rijk	9.906	10.220	-9.906	10.220
Overige Nederlandse overheidslichamen	5.557	1.834	-5.557	1.834
Totaal	**15.659**	**12.201**	**-15.659**	**12.201**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	58.096	58.242
Bestemmingsreserves	194.416	144.963
Gerealiseerd resultaat boekjaar	23.866	21.349
Totaal	**276.378**	**224.554**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	51.824	44.134
Solvabiliteit	28,46%	22,35%

Verloopstaat eigen vermogen

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 31-12-2021	**58.242**	**144.964**	**203.206**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	21.349	0	21.349
Saldo 01-01-2022	**79.591**	**144.964**	**224.555**
Gerealiseerde toevoegingen	15.836	117.428	133.264
Gerealiseerde onttrekkingen	-37.331	-67.976	-105.307
Saldo 31-12-2022	**58.096**	**194.416**	**252.511**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	23.866	0	23.866
Saldo 01-01-2023	**81.962**	**194.416**	**276.378**

Bestemmingsreserves (BR)

Doelstelling per bestemmingsreserve.	
Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Risico en beheer Arnhem Centraal (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).
Naam	**BR Energiearmoedefonds (S00;GEB1;GEB2;GEB3;GEB4;GEB5;GEB6;GEB7;GEB8)**
Doel	Deze reserve dient om Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen inkomensondersteuning te verlenen, in de vorm van een wintertoeslag.
Naam	**BR Wijkfondsen (S00;GEB1;GEB2;GEB3;GEB4;GEB5;GEB6;GEB7;GEB8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00;S01;S02;S04;S05;S06;S07;S08;S09;S10;S11;S12)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Vastgoed (S00;S01;S02;S04;S05;S09;S11;S12)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00;S02;S09;S10;S12)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg (S00;S02;S10;S11;S12)**
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Kronenburg, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investeringen in de openbare ruimte: dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten; - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve; - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00;S06)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S00;S06;GEB2;GEB3;GEB4;GEB5;GEB7;GEB8)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S00;S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.
Naam	**BR Burgerparticipatie (S00;S08)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)
Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S00;S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.
Naam	**BR Grondexploitatie (S00;S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.
Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02;S10;S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.
Naam	**BR Bereikbaarheidsfonds (S02;S12)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.
Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.
Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.
Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.
Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.
Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06;S12)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.
Naam	**BR Transformatie Zorgbudgetten (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.
Naam	**BR Jeugdfonds (S07)**
Doel	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.
Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.
Naam	**BR Burgerberaden (S08)**
Doel	Het burgerberaad is een groep willekeurig gelote burgers die de gemeente adviseert. Loting zorgt voor een representatieve vertegenwoordiging van inwoners. Voor het organiseren van een aantal burgerberaden gedurende de raadsperiode 2022-2026 is € 600.000 aan deze BR toegevoegd.
Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S10)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.
Naam	**BR Klimaat en Energie (S10)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.
Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S10;S12)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.
Naam	**BR Volkshuisvesting Totaal (S10;S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.
Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.
Naam	**BR Stadsontwikkelingsfonds (S11)**
Doel	Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte. Positieve resultaten van het grondbedrijf die vrij beschikbaar zijn nadat de reserves grondexploitatie conform de nota grondbeleid op het vereiste niveau zijn gebracht, worden toegevoegd aan de reserve Stadsontwikkelfonds. Bijdragen van projectontwikkelaars voor de realisatie van bovenwijkse voorzieningen worden ook toegevoegd aan deze reserve.
Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.
Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverendfonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.
Naam	**BR Plankosten stedelijke ontwikkeling (S11)**
Doel	Het egaliseren van fluctuaties in het uitgavenpatroon van het budget voor plankosten stedelijke ontwikkeling.
Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantingplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.
Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.
Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S12)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.
Naam	**BR Arnhem Oost (S12)**
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van uitvoeringsplannen in het kader van de Arnhem-Oost aanpak.
Naam	**BR Klimaatadaptatiefonds (S12)**
Doel	Deze reserve kan worden ingezet als dekking voor maatregelen voor klimaatadaptatie zoals het verminderen van verhardingen en het ontstenen van de openbare ruimte.

Verloopstaat bestemmingsreserves

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:

- Bereikbaarheid;
- Onderwijs;
- Cultureel vastgoed;
- GRP-dekking kapitaallasten;
- ICT;
- Kapitaallasten

Prog.	Omschrijving	31-12-2021	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2022
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	213	0	0	213
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	1.655	13	-101	1.567
S02	Bereikbaarheid	4.729	7.375	-7.291	4.813
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	5.524	4.054	-1.742	7.836
S03	Sociaal Economisch Fonds	618	0	-13	605
S03	Evenementen	744	358	-400	702
S04	Onderwijs	25.379	9.476	-9.767	25.088
S05	Cultureel Vastgoed	7.685	731	-261	8.154
S12	Groenfonds	657	131	-254	534
S06	Participatie	39	0	0	39
Div.	Wijkfondsen	344	34	-249	129
S08	Beschermd en Weerbaar	3.362	644	0	4.006
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	286	240	-153	372
S06	Werk-Investeringsfonds	1.099	0	-1.100	0
S08	Inburgering, integratie en asiel	2.193	985	-159	3.019
S07	WMO, Jeugdzorg	6.415	19.798	-288	25.924
S07	Transformatie Zorgbudget	648	328	0	976
S11	Klimaat en energie	1.844	72	-389	1.527
S11	Duurzaamheidsleningen	405	0	-66	340
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680
S11	Duurzaam Arnhem	8.973	124	-3.367	5.730
S11	Omgevingslawaai	406	0	-13	393
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	17.671	5.600	-3.362	19.909
S11	Voorstudies	0	0	0	0
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S11	Zuidelijke Binnenstad	6.405	0	-3.000	3.405
S12	Volkshuisvesting	553	7.430	-277	7.706
S12	Stimulering woningbouw	0	0	0	0
S12	Startersleningen	1.575	99	-17	1.657
S1	Vastgoed	3.011	4.168	-4.233	2.945
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	18.354	22.224	-18.045	22.533
S00	Bedrijfsvoering	1.551	1.316	-2.457	410
S00	Solvabiliteit	7.532	11.972	0	19.504
S00	ICT	15	0	-14	1
S00	Kapitaallasten	9.195	4.475	-10.857	2.813
Div	Burgerparticipatie	202	38	-29	211
S11	Plankosten stedelijke ontwikkeling	0	624	-72	552

S00	Energiearmoedefonds	0	8.528	0	8.528
S07	Jeugdfonds	0	6.591	0	6.591
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**144.964**	**117.428**	**-67.976**	**194.416**
	Algemene reserve	58.242	15.836	-37.331	36.747
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**58.242**	**15.836**	**-37.331**	**36.747**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**203.206**	**133.254**	**-105.307**	**231.152**

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Verminderingen	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen ter egalisering van kosten:				
Rioolheffing	1.048	700	-183	1.565
Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's:				
Pensioen wethouders	7.639	0	-590	7.049
Personele risico's	350	-140	-101	109
Kunstbedrijf	193	0	-76	117
Spaarverlof	256	2.091	0	2.347
Totaal	**9.486**	**2.651**	**-950**	**11.187**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

De stijging in de voorziening wordt veroorzaakt doordat alle medewerkers sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren kunnen sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden).

Voorziening rioolheffing
De voorziening rioolheffing is opgebouwd uit twee componenten:

- Een bedrag van € 0,7 miljoen voor toekomstige vervangingsinvesteringen, bedoeld om een forse stijging van kapitaallasten en hiermee een tariefstijging in de toekomst af te vlakken. Voor de vorming van deze voorziening is een spaarelement opgenomen in het tarief van de rioolheffing (BBV artikel 44 lid 1d);
- Een bedrag van € 0,87 miljoen aan 'beklemde middelen van derden'. Bij de jaarrekening 2021 is op grond van BBV artikel 44 lid 2 een voorziening van € 1,05 miljoen gevormd, omdat de opbrengsten uit rioolheffing in 2021 hoger waren dan de kosten van het product riolering. De middelen uit deze

voorziening worden aangewend voor toekomstige kosten van het product riolering die niet gedekt kunnen worden uit de opbrengsten rioolheffing. De rioolheffing was in 2022 niet volledig kostendekkend. Dit tekort op het product riolering van € 0,18 miljoen wordt gedekt uit de voorziening rioolheffing.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd > 1jr

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Obligatieleningen	**61.500**	**0**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	261.625	556.546
Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	65.000	65.000
Openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	130.000	0
Onderhandse leningen	**456.625**	**621.546**
Waarborgsommen	**226**	**203**
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	**3.055**	**3.276**
Totaal	**521.406**	**625.025**

De posten 'Obligo's' (2021: € 0,4 miljoen) en 'Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht' (2021: € 2,8 miljoen) zijn op de balans samengevoegd (2021: € 3,3 miljoen) en de naam daarvan is aangepast in 'Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer' conform de richtlijnen van de BBV.

De totale rentelast voor het jaar 2022 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 9,2 miljoen (2021: 11,6 miljoen)

Specificatie obligatieleningen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubricering	Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000					
Wallich & Matthes	0	25.000	0	0	25.000
AFS	0	36.500	0	0	36.500
Totaal	**0**	**61.500**	**0**	**0**	**61.500**

Vanuit de post Onderhandse leningen een bedrag van € 61,5 miljoen geherrubriceerd naar de post Obligatieleningen. Het betreft afgesloten obligatieleningen bij Wallich Matthes en AFS die we met ingang van 2022 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2021	Verloop			31-12-2022
		Herrubricering	Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000					
BNG	330.738	-45.000	30.000	-100.764	214.974
Provincie Noord-Brabant	120.000	-120.000	0	0	0
Provincie Limburg	10.000	-10.000	0	0	0
AFS	16.500	-16.500	0	0	0
Nederlandse Waterschapsbank	46.559	0	0	-48	46.511
Triodos Bank	30.000	0	0	-30.000	0
Overig	2.749	-2.500	0	-109	140
Totaal	**556.546**	**-194.000**	**30.000**	**-130.921**	**261.625**

Binnen de Onderhande leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen een bedrag van € 194 miljoen geherrubriceerd, waarvan € 61,5 miljoen naar de post Obligatieleningen (zie hierboven toegelicht) en € 132,5 miljoen geherrubriceerd naar de post ‘Openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden’. Het betreft afgesloten onderhandse leningen bij provincies die we met ingang van 2022 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

Specificatie onderhandse openbare lichamen als bedoeld in art 1

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
Gemeente Huizen	2.500	0	-2.500	0
Totaal	**132.500**	**0**	**-2.500**	**130.000**

Specificatie vooruitontvangen bedragen > 1 jr

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.843	0	-91	2.752
Obligo’s aan het rijk	433	0	-130	303
Totaal	**3.276**	**0**	**-221**	**3.055**

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd < 1jr

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	**0**	**0**
Overige kasgeldleningen	**0**	**3.275**
Banksaldi (schuld)	**257**	**257**
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.268	8.819
Schulden aan derden	2.537	6.830
Overige schulden	**11.805**	**15.649**
Totaal	**12.062**	**19.181**

Specificatie banksaldi

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie schulden aan publiekrechterlijke lichamen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	3.401	3.376
Loonheffing salarissen	5.741	5.316
Vennootschapsbelasting	126	127
Totaal	**9.268**	**8.819**

Specificatie schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	1.387	3.861
Diverse schulden	1.150	2.969
Totaal	**2.537**	**6.830**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	21.126	14.816
Verplichtingen	53.798	44.307
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	123	0
Het Rijk	74.653	66.533
Overige Nederlandse overheidslichamen	457	802
Totaal	**150.157**	**126.458**

Specificatie overige vooruitontvangen bedragen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.422	5.116
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	14.306	7.320
Overige vooruitontvangen bedragen	2.398	2.380
Totaal	**21.126**	**14.816**

Specificatie verplichtingen

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	13.483	15.565
Rente leningen	5.634	7.489
Nog te betalen aan De Connectie	3.115	1.351
BTW verplichtingen	854	566
Nog te betalen subsidies	6.217	2.082
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	122	173
Diversen	24.373	17.081
Totaal	**53.798**	**44.307**

Verloopstaat van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2021	Verloop		31-12-2022
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
Europese overheidslichamen	0	123	0	123
Het Rijk	66.533	8.485	-365	74.653
Overige Nederlandse overheidslichamen	802	0	-345	457
Totaal	**67.335**	**8.608**	**-710**	**75.233**

Verloopoverzicht de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen bedragen per uitkering

Omschrijving	31-12-2021	Ontvangen subsidies	Uitgaven	31-12-2022
Bedragen x € 1.000				
SISA C47	25.412	0	267	25.145
SISA H20	11.729	0	153	11.576
SISA C9	8.333	0	0	8.333
SISA C30	6.078	0	56	6.022
SISA C55	0	4.747	0	4.747
SISA H10	3.284	0	300	2.984
SISA G4	0	2.354	0	2.354
SISA C31	1.748	0	170	1.578
SISA D8	1.125	0	88	1.037
SISA A17	0	1.000	0	1.000
SISA H4	0	710	0	710
SISA E58	606	0	69	537
SISA D12	257	204	0	461
SISA G10	0	416	0	416
SISA D10	105	235	0	340
SISA D21	0	310	0	310
SISA C56	210	0	0	210
SISA D11	180	0	17	163
SISA H8	244	0	93	151
SISA E3	0	70	0	70
SISA C56	115	0	87	28
Overige Rijk	7.909	0	848	7.061
Totaal	**67.335**	**10.046**	**2.148**	**75.233**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	3.822	5.674
Verplichtingen huurovereenkomsten	9.808	12.576
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.942	62.135
Totaal toekomstige verplichtingen	**85.572**	**80.385**

Specificatie personele verplichtingen

Omschrijving	31-12-2022		31-12-2021	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	85	3.822	128	5.674
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		0		0

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	4.138	5.418
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	3.817	5.000
Mr. E.N. vaN Kleffenstraat 12	Project De Wing	1-4-2021	31-3-2026	452	559
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	345	432
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	233	300
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2028	222	51
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen	1-5-2022	31-12-2024	132	0
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	126	197
Croydonplein 384-386	St. Woonzorg Nederland	1-1-2022	31-10-2026	87	0
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	67	94
Middelgraaflaan 8	A.E. Siebbeles	1-10-2021	30-9-2026	61	70
Steenstraat 66	I.H.S. Jacobs-Velthuizen	1-1-2022	31-12-2024	29	0
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2023	12	12
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2023	9	8
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	8	7
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	8	7
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
De Wiltstraat 6	Stichting Rijnstad	1-6-2020	31-12-2023	4	27
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2023	1	1
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	30-4-2022	0	273
Hazenkamp 66	Brassa BV	1-2-2015	31-7-2022	0	32
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2022	0	31
Totaal				**9.808**	**12.576**

Specificatie toekomstige verplichtingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000					
PreZero Nederland Holding BV	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	34.650	32.450
Attero BV	Afvalverwerking	januari-20	december-24	10.500	12.600
Tonny van Elferen Groen-, Grond- & Infratechniek BV	Wegenbouw	januari-23	december-26	10.000	0
P1 Holding BV	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-24	6.062	9.059
Dostal Wegenbouw BV	Wegenbouw	juli-20	december-26	5.425	4.750
Van der Horst Bouw en Onderhoud BV	Sporthal Middachtensingel	juni-22	december-23	5.305	0
NTP BV	Wegenbouw	juli-21	juli-22	0	3.276
Totaal				**71.942**	**62.135**

Garantiestellingen

Garantiestellingen	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	937.060	897.081
Garanties uit borgstellingen	25.710	26.656
Totaal garantiestellingen	**962.770**	**923.737**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	937.015	897.081
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	45	45
Totaal		**937.060**	**897.126**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Sinds de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming geven de banken geen informatie meer aan de gemeente over de omvang. Het risico voor de gemeente hier is effectief beperkt door de grote stijging van de woningprijzen.

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegebesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2022	31-12-2021
Bedragen x € 1.000					
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	12.349	12.683
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	12.000	12.500
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	839	866
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	217	250
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	50	52
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	47	50
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	40	47
St.Sportpark de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	23	28
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	0	25
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	0	10
Totaal				**25.710**	**26.656**

Overige Niet uit balans blijkende verplichtingen

Bekend is dat in het station Arnhem Centraal het dak op bepaalde plekken lekt. Een definitief schaderapport hierover is nog niet ontvangen, waardoor de gevolgen van de lekkage op dit moment nog niet bekend zijn. Een mogelijke uitkomst van het rapport kan zijn dat de betoncontructie mogelijk sneller aan vervanging toe is en daarmee sneller moet worden afgeschreven. Voor het verhelpen van de lekkages zelf lijken de kosten beperkt te zijn.
Omdat de omvang van de kosten nog niet betrouwbaar te schatten is, is het nog niet mogelijk om de financiële impact in de jaarcijfers te verwerken.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen voor de jaarrekening 2022 relevante gebeurtenissen voorgedaan.

Bijlage met het overzicht van de taakvelden

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def				
	Omschrijving	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen											
Bedragen x € 1.000											
T01	Bestuur	7.593	1.562	0	21	-6.011	5.922	91	5.171	116	-5.810
T02	Burgerzaken	6.551	2.127	0	599	-3.826	6.554	2.114	7.379	2.706	-4.191
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	780	0	0	-1.224	1.794	794	1.520	537	-1.001
T04	Overhead	70.151	4.715	655	1.228	-64.862	69.715	4.461	72.918	3.402	-64.848
T05	Treasury	-3.197	2.390	0	0	5.587	-235	2.268	-1.071	2.010	2.503
T061	OZB Woningen	3.985	28.016	0	0	24.031	3.985	27.697	2.802	26.857	23.712
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	0	0	28.706	0	28.706	2.710	29.184	28.706
T064	Belastingen overig	5	381	0	0	376	5	381	422	606	376
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	453.138	0	0	453.138	0	504.635	0	521.534	504.710
T08	Overige baten en lasten	2.759	0	19.209	21.340	-628	2.150	607	1.465	543	-255
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	-600	600	0	197	0	-600
T11	Crisisbeheersing en brandweer	13.664	1.256	71	43	-12.436	13.610	1.276	13.539	1.679	-12.346
T12	Openbare orde en veiligheid	7.388	1.278	0	300	-5.810	10.597	3.541	10.921	3.470	-6.710
T21	Verkeer en vervoer	25.191	606	4.276	6.510	-22.351	25.505	662	23.967	1.441	-23.778
T22	Parkeren	10.493	15.452	6.812	4.921	3.068	10.216	15.441	9.487	14.932	4.125
T24	Economische havens en waterwegen	1.076	913	0	0	-163	1.017	913	1.080	896	-103
T25	Openbaar vervoer	893	1.314	0	25	446	1.542	1.314	1.012	1.308	-23
T31	Economische ontwikkeling	3.498	137	0	300	-3.062	4.833	217	4.254	95	-4.315
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	739	44	0	0	-695	451	44	582	22	-407
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.794	817	170	400	-1.747	2.990	930	3.247	1.121	-1.830
T42	Onderwijshuisvesting	19.258	4.307	9.434	8.020	-16.364	18.516	4.267	20.561	4.500	-15.466
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	17.906	9.657	63	21	-8.290	21.152	12.745	20.584	12.407	-8.609
T51	Sportbeleid en activering	17.866	0	0	85	-17.781	20.830	2.592	19.792	1.653	-18.153
T52	Sportaccommodaties	4.090	4.727	650	392	380	4.750	4.951	5.294	5.466	678
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	19.698	5.820	1.140	771	-14.247	19.849	6.645	19.985	7.320	-12.896
T54	Musea	4.954	118	0	0	-4.836	5.705	273	5.748	212	-5.433
T55	Cultureel erfgoed	1.254	558	237	198	-735	1.878	606	1.874	532	-1.111
T56	Media	9.302	0	0	50	-9.252	9.461	0	9.276	0	-9.411
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	12.944	692	0	1.135	-11.117	15.414	1.131	13.539	621	-12.650
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	21.934	142	0	471	-21.321	35.450	10.589	34.034	12.236	-23.458
T62	Wijkteams	16.798	0	0	0	-16.798	16.798	0	16.911	0	-16.798
T63	Inkomensregelingen	139.020	114.526	0	0	-24.494	162.189	112.750	159.967	106.569	-51.545
T64	Begeleide participatie	36.982	0	0	0	-36.982	37.079	859	37.173	826	-36.524
T65	Arbeidsparticipatie	17.446	46	554	1.516	-16.437	26.926	8.046	26.955	7.778	-15.751
T66	Maatwerkvoorziening WMO	5.641	50	0	0	-5.591	6.148	50	5.951	28	-6.098
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	50.196	3.965	0	0	-46.231	47.624	1.188	48.213	4.166	-45.720
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	56.951	7	12.530	99	-69.375	75.192	15.019	59.839	757	-72.744
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	59.730	1.665	0	0	-58.066	52.997	2.374	43.991	2.037	-52.306
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	5.790	0	0	0	-5.790	5.828	0	5.621	235	-5.828
T71	Volksgezondheid	7.416	622	188	80	-6.902	7.589	884	7.334	851	-6.955
T72	Riolering	13.222	17.148	545	850	4.231	12.515	17.148	12.239	16.807	4.934
T73	Afval	18.966	21.392	0	0	2.426	18.793	22.104	18.273	22.865	2.821
T74	Milieubeheer	8.418	1.693	1	3.180	-3.547	14.044	8.844	9.054	2.993	-6.008
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	0	0	-32	48	16	61	43	-32
T81	Ruimtelijke ordening	3.142	0	0	0	-3.142	5.151	1.669	3.389	530	-3.615
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	28.800	29.727	170	21	778	32.461	35.008	14.738	12.274	940
T83	Wonen en bouwen	7.071	4.476	50	226	-2.419	7.930	5.656	7.074	4.725	-2.808
Totaal Stad en Wijk		**761.032**	**764.987**	**56.755**	**52.801**	**0**	**843.567**	**871.508**	**789.071**	**840.894**	**17.371**

	Omschrijving	Rekening 2022 Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen						
Bedragen x € 1.000						
T01	Bestuur	5.171	116	0	21	5.034
T02	Burgerzaken	7.379	2.706	750	999	4.425
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.520	537	0	0	982
T04	Overhead	72.918	3.402	924	1.096	69.344
T05	Treasury	-1.071	2.010	0	0	-3.082
T061	OZB Woningen	2.802	26.857	0	0	-24.055
T062	OZB Niet-Woningen	2.710	29.184	0	0	-26.474
T064	Belastingen overig	422	606	0	0	-184
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	521.534	10.088	75	-511.522
T08	Overige baten en lasten	1.465	543	40.480	41.529	-128
T09	Vennootschapsbelasting VpB	197	0	0	0	197
T11	Crisisbeheersing en brandweer	13.539	1.679	73	60	11.873
T12	Openbare orde en veiligheid	10.921	3.470	732	1.025	7.158
T21	Verkeer en vervoer	23.967	1.441	6.950	6.463	23.013
T22	Parkeren	9.487	14.932	7.111	5.490	-3.825
T24	Economische havens en waterwegen	1.080	896	0	0	184
T25	Openbaar vervoer	1.012	1.308	669	386	-12
T31	Economische ontwikkeling	4.254	95	0	313	3.846
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	582	22	0	0	560
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	3.247	1.121	358	400	2.083
T42	Onderwijshuisvesting	20.561	4.500	10.086	10.329	15.819
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	20.584	12.407	174	73	8.278
T51	Sportbeleid en activering	19.792	1.653	0	85	18.053
T52	Sportaccommodaties	5.294	5.466	673	1.115	-613
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	19.985	7.320	3.377	3.919	12.123
T54	Musea	5.748	212	0	0	5.537
T55	Cultureel erfgoed	1.874	532	904	918	1.328
T56	Media	9.276	0	0	50	9.226
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	13.539	621	1.828	1.427	13.318
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	34.034	12.236	572	2.169	20.202
T62	Wijkteams	16.911	0	0	0	16.911
T63	Inkomensregelingen	159.967	106.569	3.022	3.160	53.260
T64	Begeleide participatie	37.173	826	3.285	2.861	36.772
T65	Arbeidsparticipatie	26.955	7.778	1.190	3.880	16.488
T66	Maatwerkvoorziening WMO	5.951	28	0	0	5.923
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	48.213	4.166	201	716	43.531
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	59.839	757	12.910	339	71.653
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	43.991	2.037	10.962	650	52.266
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	5.621	235	0	0	5.386
T71	Volksgezondheid	7.334	851	534	252	6.764
T72	Riolering	12.239	16.807	599	700	-4.668
T73	Afval	18.273	22.865	490	0	-4.101
T74	Milieubeheer	9.054	2.993	10.469	10.191	6.339
T75	Begraafplaatsen en crematoria	61	43	0	0	18
T81	Ruimtelijke ordening	3.389	530	767	254	3.373
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	14.738	12.274	-114	3.362	-1.012
T83	Wonen en bouwen	7.074	4.725	3.199	1.002	4.546
Totaal Stad en Wijk		**789.071**	**840.894**	**133.264**	**105.307**	**-23.866**

Omschrijving	Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen															
Bedragen x € 1.000															
S00 Bestuur, dienstverlening en financien	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**89.073**	**571.771**	**89.073**	**571.771**	**484.578**	**92.278**	**587.497**	**52.002**	**43.521**	**486.738**
T01 Bestuur	7.593	1.562	0	21	-6.011	5.922	91	5.922	91	-5.810	5.171	116	0	21	-5.034
T02 Burgerzaken	6.551	2.127	0	599	-3.826	6.554	2.114	6.554	2.114	-4.191	7.379	2.706	750	999	-4.425
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	780	0	0	-1.224	1.794	794	1.794	794	-1.001	1.517	537	0	0	-980
T04 Overhead	67.992	4.715	655	1.228	-62.704	67.557	4.461	67.557	4.461	-62.690	71.187	3.402	924	1.096	-67.613
T05 Treasury	-3.197	2.390	0	0	5.587	-235	2.268	-235	2.268	2.503	-1.071	2.010	0	0	3.082
T061 OZB Woningen	3.985	28.016	0	0	24.031	3.985	27.697	3.985	27.697	23.712	2.802	26.857	0	0	24.055
T062 OZB Niet-Woningen	0	28.706	0	0	28.706	0	28.706	0	28.706	28.706	2.710	29.184	0	0	26.474
T064 Belastingen overig	5	381	0	0	376	5	381	5	381	376	422	606	0	0	184
T07 Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	453.138	0	0	453.138	0	504.635	0	504.635	504.710	0	521.534	10.088	75	511.522
T08 Overige baten en lasten	2.759	0	19.209	21.165	-803	2.150	607	2.150	607	-430	1.465	543	40.240	41.289	128
T09 Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	-600	600	0	600	0	-600	197	0	0	0	-197
T61 Samenkracht en burgerparticipattie	541	0	0	16	-525	689	0	689	0	-673	500	0	0	41	-458
T74 Milieubeheer	51	17	0	0	-34	51	17	51	17	-34	0	0	0	0	0
S01 Veiligheid	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**22.619**	**4.817**	**22.619**	**4.817**	**-17.469**	**22.864**	**5.142**	**805**	**1.086**	**-17.441**
T11 Crisisbeheersing en brandweer	13.664	1.256	71	43	-12.436	13.610	1.276	13.610	1.276	-12.346	13.532	1.672	73	60	-11.872
T12 Openbare orde en veiligheid	5.715	1.238	0	300	-4.178	9.010	3.541	9.010	3.541	-5.123	9.332	3.470	732	1.025	-5.569
S02 Bereikbaarheid	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**23.731**	**7.725**	**23.731**	**7.725**	**-15.007**	**21.574**	**7.263**	**8.936**	**8.121**	**-15.127**
T21 Verkeer en vervoer	14.715	45	826	3.160	-12.336	15.116	101	15.116	101	-13.409	14.196	216	2.036	2.757	-13.259
T22 Parkeren	7.304	6.304	6.010	4.921	-2.089	7.073	6.310	7.073	6.310	-1.574	6.365	5.739	6.232	4.978	-1.881
T25 Openbaar vervoer	893	1.314	0	25	446	1.542	1.314	1.542	1.314	-23	1.012	1.308	669	386	12
S03 Economie	**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**8.273**	**1.191**	**8.273**	**1.191**	**-6.552**	**8.082**	**1.239**	**358**	**713**	**-6.488**
T31 Economische ontwikkeling	3.498	137	0	300	-3.062	4.833	217	4.833	217	-4.315	4.254	95	0	313	-3.846
T33 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	739	44	0	0	-695	451	44	451	44	-407	582	22	0	0	-560
T34 Economische promotie (Arnhem promo)	2.794	817	170	400	-1.747	2.990	930	2.990	930	-1.830	3.247	1.121	358	400	-2.083
S04 Onderwijs	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**21.257**	**4.753**	**21.257**	**4.753**	**-18.355**	**23.516**	**4.845**	**9.767**	**9.885**	**-18.553**
T42 Onderwijshuisvesting	13.611	704	8.898	7.745	-14.060	12.570	590	12.570	590	-13.630	14.511	741	9.593	9.812	-13.551
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.992	1.786	63	21	-4.247	8.687	4.163	8.687	4.163	-4.725	9.005	4.104	174	73	-5.002
S05 Cultuur	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**36.228**	**7.524**	**36.228**	**7.524**	**-28.185**	**36.171**	**8.059**	**4.282**	**4.886**	**-27.508**
T53 Cultuurpresentatie, -prod en -part	19.543	5.820	1.140	771	-14.092	19.694	6.645	19.694	6.645	-12.740	19.824	7.320	3.377	3.919	-11.962
T54 Musea	4.954	118	0	0	-4.836	5.705	273	5.705	273	-5.433	5.748	212	0	0	-5.537
T55 Cultureel erfgoed	1.254	558	237	198	-735	1.878	606	1.878	606	-1.111	1.873	527	904	918	-1.333
T56 Media	8.930	0	0	50	-8.880	8.951	0	8.951	0	-8.901	8.726	0	0	50	-8.676
S06 Participatie en armoedebestrijding	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**172.698**	**120.283**	**172.698**	**120.283**	**-49.655**	**169.591**	**114.865**	**4.543**	**6.994**	**-52.275**
T63 Inkomensregelingen	126.784	114.058	0	0	-12.726	126.053	112.183	126.053	112.183	-13.715	122.095	106.193	247	320	-15.829
T64 Begeleide participatie	29.392	0	0	0	-29.392	31.114	859	31.114	859	-30.558	31.219	826	3.285	2.861	-30.818
T65 Arbeidsparticipatie	6.071	46	554	1.516	-5.062	15.087	6.920	15.087	6.920	-5.257	15.151	7.022	1.011	3.814	-5.327

T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.178	0	0	0	-4.178	445	320	445	320	-125	1.126	824	0	0	-301
Totaal S00 t/m S06		**358.917**	**656.076**	**37.833**	**42.478**	**301.805**	**373.880**	**718.065**	**373.880**	**718.065**	**349.356**	**374.077**	**728.909**	**80.692**	**75.206**	**349.347**

Omschrijving	Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten															
Bedragen x € 1.000															
S07 Zorg	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**76.610**	**17.493**	**76.610**	**17.493**	**-71.311**	**63.584**	**5.290**	**21.275**	**828**	**-78.741**
T61 Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	0	0	255	-7.628	5.892	0	5.892	0	-5.815	4.758	36	178	189	-4.710
T62 Wijkteams	16.746	0	0	0	-16.746	16.746	0	16.746	0	-16.746	16.888	0	0	0	-16.888
T64 Begeleide participatie	192	0	0	0	-192	192	0	192	0	-192	385	0	0	0	-385
T66 Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	50	0	0	1.165	847	50	847	50	-797	522	28	0	0	-494
T671 Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	3.965	0	0	1.577	3.632	865	3.632	865	-2.227	10.078	3.289	201	540	-6.450
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	7	12.530	99	-24.028	27.202	15.019	27.202	15.019	-24.994	16.224	757	12.910	99	-28.278
T681 Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	918	0	0	-17.991	20.150	1.559	20.150	1.559	-18.591	12.095	945	7.986	0	-19.137
T682 Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	-1.943	1.949	0	1.949	0	-1.949	2.633	235	0	0	-2.398
S08 Welzijn en inclusie	**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**38.449**	**12.407**	**38.449**	**12.407**	**-26.352**	**37.900**	**13.831**	**3.406**	**2.015**	**-25.459**
T61 Samenkracht en burgerparticipattie	3.564	125	0	200	-3.240	16.179	10.566	16.179	10.566	-4.701	16.807	12.128	250	1.059	-3.870
T65 Arbeidsparticipatie	1.292	0	0	0	-1.292	2.473	1.026	2.473	1.026	-1.227	1.744	611	179	66	-1.247
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	2	0	0	0	-2	242	0	242	0	-2	0	0	0	240	240
T681 Geëscaleerde zorg volwassenen	18.936	747	0	0	-18.189	19.555	815	19.555	815	-20.422	19.348	1.092	2.976	650	-20.582
S09 Gezondheid en sport	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**25.928**	**6.131**	**25.928**	**6.131**	**-19.597**	**25.265**	**5.589**	**773**	**983**	**-19.465**
T51 Sportbeleid en activering	12.643	0	0	85	-12.559	15.583	2.592	15.583	2.592	-12.906	14.572	1.653	0	85	-12.833
T52 Sportaccommodaties	2.721	2.905	391	223	15	3.355	3.109	3.355	3.109	160	3.729	3.468	367	773	145
T71 Volksgezondheid	6.913	154	79	36	-6.802	6.942	414	6.942	414	-6.819	6.904	425	406	125	-6.759
T75 Begraafplaatsen en crematoria	48	16	0	0	-32	48	16	48	16	-32	61	43	0	0	-18
S10 Klimaat, energie en milieu	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**10.903**	**6.042**	**10.903**	**6.042**	**-4.508**	**5.912**	**1.224**	**7.103**	**6.743**	**-5.049**
T74 Milieubeheer	5.387	232	0	3.114	-2.041	10.903	6.042	10.903	6.042	-4.508	5.912	1.224	7.103	6.743	-5.049
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**44.817**	**42.083**	**44.817**	**42.083**	**-6.413**	**25.993**	**16.572**	**5.107**	**7.309**	**-7.220**
T74 Milieubeheer	2.585	0	0	62	-2.522	2.942	1.350	2.942	1.350	-2.755	2.930	218	3.364	3.445	-2.631
T81 Ruimtelijke ordening	3.142	0	0	0	-3.142	5.151	1.669	5.151	1.669	-3.615	3.365	530	767	254	-3.348
T82 Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	28.800	29.727	170	21	778	32.461	35.008	32.461	35.008	940	14.738	12.274	-114	3.362	1.012
T83 Wonen en bouwen	4.104	4.162	6	6	58	4.263	4.056	4.263	4.056	-984	4.962	3.551	1.090	248	-2.253
S12 Wonen en leefomgeving	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**41.929**	**43.420**	**41.929**	**43.420**	**2.851**	**37.711**	**43.483**	**8.680**	**6.214**	**3.306**
T21 Verkeer en vervoer	2.053	506	3.450	3.350	-1.647	1.955	527	1.955	527	-1.754	1.622	1.119	4.025	3.350	-1.177
T24 Economische havens en waterwegen	1.076	913	0	0	-163	1.017	913	1.017	913	-103	1.080	896	0	0	-184
T57 Openb groen en (openlucht) recreatie	9.213	692	0	1.135	-7.386	10.713	1.128	10.713	1.128	-7.953	9.115	622	1.457	1.410	-8.540
T72 Riolering	13.222	17.148	545	850	4.231	12.515	17.148	12.515	17.148	4.934	12.239	16.807	599	700	4.668
T73 Afval	12.495	21.392	0	0	8.897	12.062	22.104	12.062	22.104	9.552	11.542	22.865	490	0	10.832
T83 Wonen en bouwen	2.967	314	43	219	-2.477	3.667	1.600	3.667	1.600	-1.824	2.112	1.175	2.109	754	-2.293
Totaal S07 t/m S12	**189.714**	**83.972**	**17.215**	**9.655**	**-113.301**	**238.637**	**127.576**	**238.637**	**127.576**	**-125.330**	**196.365**	**85.990**	**46.344**	**24.092**	**-132.628**
Totaal	**548.631**	**740.049**	**55.047**	**52.134**	**188.504**	**612.516**	**845.641**	**612.516**	**845.641**	**224.026**	**570.442**	**814.899**	**127.036**	**99.298**	**216.718**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB1 CSA		**30.614**	**10.482**	**826**	**187**	**-20.770**	**31.385**	**10.615**	**31.385**	**10.615**	**-21.420**	**29.362**	**10.718**	**1.948**	**1.280**	**-19.312**
T04	Overhead	256	0	0	0	-256	256	0	256	0	-256	191	0	0	0	-191
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	175	175	0	0	0	0	175	0	0	240	240	0
T12	Openbare orde en veiligheid	135	5	0	0	-130	122	0	122	0	-122	123	0	0	0	-123
T21	Verkeer en vervoer	1.665	38	0	0	-1.628	1.934	35	1.934	35	-2.115	1.894	104	360	0	-2.150
T22	Parkeren	3.145	9.143	802	0	5.196	3.112	9.131	3.112	9.131	5.730	3.091	9.193	879	512	5.736
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	877	0	0	-496	1.482	985	1.482	985	-497	1.401	916	0	0	-485
T51	Sportbeleid en activering	417	0	0	0	-417	417	0	417	0	-417	412	0	0	0	-412
T52	Sportaccommodaties	66	53	19	6	-26	59	61	59	61	-2	101	86	22	19	-18
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	0	0	0	-58	44	0	44	0	-44	38	0	0	0	-38
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	339	0	0	0	-339	666	0	666	0	-666	549	0	24	0	-573
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.203	2	0	0	-1.200	1.474	2	1.474	2	-1.466	1.384	2	0	59	-1.324
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.777	77	0	0	-1.700	5.347	92	5.347	92	-5.599	5.625	61	416	420	-5.560
T64	Begeleide participatie	1.022	0	0	0	-1.022	831	0	831	0	-831	938	0	0	0	-938
T65	Arbeidsparticipatie	1.714	0	0	0	-1.714	1.656	17	1.656	17	-1.639	1.846	25	0	0	-1.821
T66	Maatwerkvoorziening WMO	725	0	0	0	-725	537	0	537	0	-537	543	0	0	0	-543
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	0	0	0	-6.847	6.585	0	6.585	0	-6.559	5.381	8	0	25	-5.348
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	0	0	0	-3.891	4.073	0	4.073	0	-4.073	3.219	0	0	0	-3.219
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	0	0	0	-4.812	1.574	0	1.574	0	-1.574	1.397	0	0	0	-1.397
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	305	0	0	0	-305	308	0	308	0	-308	270	0	0	0	-270
T71	Volksgezondheid	14	27	4	3	11	16	29	16	29	10	18	19	5	3	-3
T73	Afval	745	0	0	0	-745	801	0	801	0	-801	801	0	0	0	-801
T74	Milieubeheer	51	261	1	3	211	22	262	22	262	242	69	303	1	3	236
Totaal GEB1		**30.614**	**10.482**	**826**	**187**	**-20.770**	**31.385**	**10.615**	**31.385**	**10.615**	**-21.420**	**29.362**	**10.718**	**1.948**	**1.280**	**-19.312**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB2	**Noordwest**	**29.295**	**1.792**	**102**	**50**	**-27.555**	**32.676**	**1.871**	**32.676**	**1.871**	**-31.034**	**31.402**	**1.906**	**512**	**894**	**-29.115**
T04	Overhead	269	0	0	0	-269	269	0	269	0	-269	203	0	0	0	-203
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	1.204	3	0	0	-1.201	1.145	0	1.145	0	-1.145	1.432	0	0	307	-1.125
T22	Parkeren	3	1	0	0	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	822	531	57	19	-329	778	539	778	539	-210	834	575	50	75	-234
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.201	634	0	0	-567	1.218	697	1.218	697	-521	1.297	667	0	0	-630
T51	Sportbeleid en activering	1.078	0	0	0	-1.078	1.078	0	1.078	0	-1.078	1.078	0	0	0	-1.078
T52	Sportaccommodaties	133	252	41	30	108	144	256	144	256	128	146	271	33	49	140
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	29	0	0	0	-29	40	0	40	0	-40	49	0	0	0	-49
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	386	0	0	0	-386	451	0	451	0	-451	396	0	34	0	-430
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.551	2	0	0	-1.549	1.926	7	1.926	7	-1.912	2.005	1	30	75	-1.960
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.573	64	0	0	-1.509	4.682	77	4.682	77	-4.904	4.868	51	361	364	-4.813
T64	Begeleide participatie	884	0	0	0	-884	704	0	704	0	-704	823	0	0	0	-823
T65	Arbeidsparticipatie	1.412	0	0	0	-1.412	1.339	14	1.339	14	-1.325	1.371	20	0	0	-1.350
T66	Maatwerkvoorziening WMO	764	0	0	0	-764	575	0	575	0	-575	591	0	0	0	-591
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.091	0	0	0	-6.091	5.913	0	5.913	0	-5.892	5.362	6	0	21	-5.335
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	7.327	0	0	0	-7.327	7.875	0	7.875	0	-7.875	7.121	0	0	0	-7.121
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	2.406	0	0	0	-2.406	2.365	0	2.365	0	-2.365	1.840	0	0	0	-1.840
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	703	0	0	0	-703	709	0	709	0	-709	533	0	0	0	-533
T71	Volksgezondheid	17	21	4	2	2	20	24	20	24	2	8	23	4	3	14
T73	Afval	1.124	0	0	0	-1.124	1.151	0	1.151	0	-1.151	1.151	0	0	0	-1.151
T74	Milieubeheer	46	278	0	0	231	16	256	16	256	240	16	292	0	0	276
Totaal GEB 2		**29.295**	**1.792**	**102**	**50**	**-27.555**	**32.676**	**1.871**	**32.676**	**1.871**	**-31.034**	**31.402**	**1.906**	**512**	**894**	**-29.115**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB3	**Noordoost**	**23.949**	**1.650**	**72**	**31**	**-22.340**	**25.942**	**1.758**	**25.942**	**1.758**	**-24.294**	**24.559**	**1.721**	**523**	**559**	**-22.803**
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T04	Overhead	238	0	0	0	-238	238	0	238	0	-238	185	0	0	0	-185
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	960	3	0	0	-958	917	0	917	0	-917	822	2	108	0	-928
T22	Parkeren	2	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	108	97	0	0	-11	113	102	113	102	-12	192	107	0	20	-65
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.194	713	0	0	-481	1.215	783	1.215	783	-432	1.130	751	0	0	-380
T51	Sportbeleid en activering	1.031	0	0	0	-1.031	1.065	0	1.065	0	-1.065	1.065	0	0	0	-1.065
T52	Sportaccommodaties	204	390	30	13	169	200	395	200	395	198	217	421	40	44	208
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	2	0	0	0	-2	8	0	8	0	-8	8	0	0	0	-8
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	417	0	0	0	-417	469	0	469	0	-469	425	-1	44	9	-460
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.344	2	0	0	-1.342	1.704	2	1.704	2	-1.695	1.598	3	0	84	-1.511
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.222	47	0	0	-1.176	3.634	57	3.634	57	-3.767	3.829	38	277	320	-3.749
T64	Begeleide participatie	985	0	0	0	-985	737	0	737	0	-737	619	0	0	0	-619
T65	Arbeidsparticipatie	1.008	0	0	0	-1.008	871	10	871	10	-861	949	15	0	0	-934
T66	Maatwerkvoorziening WMO	1.193	0	0	0	-1.193	1.044	0	1.044	0	-1.044	1.078	0	0	0	-1.078
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.954	0	0	0	-4.954	4.951	0	4.951	0	-4.931	4.499	8	0	19	-4.471
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	4.673	0	0	0	-4.673	4.866	0	4.866	0	-4.866	4.466	0	0	0	-4.466
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	2.691	0	0	0	-2.691	2.094	0	2.094	0	-2.094	1.847	0	0	0	-1.847
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	292	0	0	0	-292	295	0	295	0	-295	219	0	0	0	-219
T71	Volksgezondheid	253	222	41	18	-54	331	240	331	240	-39	209	220	54	63	20
T73	Afval	860	0	0	0	-860	899	0	899	0	-899	899	0	0	0	-899
T74	Milieubeheer	45	171	0	0	126	16	168	16	168	152	25	158	0	0	133
Totaal GEB 3		**23.949**	**1.650**	**72**	**31**	**-22.340**	**25.942**	**1.758**	**25.942**	**1.758**	**-24.294**	**24.559**	**1.721**	**523**	**559**	**-22.803**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB4	**Presikhaaf**	**23.749**	**2.051**	**95**	**10**	**-21.783**	**27.125**	**2.210**	**27.125**	**2.210**	**-25.107**	**26.248**	**2.164**	**539**	**620**	**-24.003**
T04	Overhead	222	0	0	0	-222	222	0	222	0	-222	186	0	0	0	-186
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	1.097	3	0	0	-1.095	1.033	0	1.033	0	-1.033	1.120	0	0	49	-1.071
T22	Parkeren	1	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	734	569	70	2	-233	829	589	829	589	-146	875	614	79	48	-293
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.567	1.119	0	0	-448	1.794	1.225	1.794	1.225	-569	1.630	1.179	0	0	-451
T51	Sportbeleid en activering	581	0	0	0	-581	577	0	577	0	-577	577	0	0	0	-577
T52	Sportaccommodaties	35	100	0	0	66	28	102	28	102	74	21	89	0	0	68
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	24	0	0	0	-24	22	0	22	0	-22	23	0	0	0	-23
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	451	0	0	0	-451	520	0	520	0	-520	483	0	47	0	-530
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.331	2	0	0	-1.329	1.718	2	1.718	2	-1.709	1.631	0	4	82	-1.553
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.723	65	0	0	-1.657	5.059	79	5.059	79	-5.301	5.273	53	388	392	-5.216
T64	Begeleide participatie	980	0	0	0	-980	755	0	755	0	-755	688	0	0	0	-688
T65	Arbeidsparticipatie	1.412	0	0	0	-1.412	1.253	14	1.253	14	-1.239	1.339	20	0	0	-1.319
T66	Maatwerkvoorziening WMO	757	0	0	0	-757	567	0	567	0	-567	581	0	0	0	-581
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	5.438	0	0	0	-5.438	5.583	0	5.583	0	-5.560	4.580	7	0	23	-4.550
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	3.951	0	0	0	-3.951	4.108	0	4.108	0	-4.108	4.295	0	0	0	-4.295
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	1.972	0	0	0	-1.972	1.547	0	1.547	0	-1.547	1.606	0	0	0	-1.606
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	467	0	0	0	-467	471	0	471	0	-471	304	0	0	0	-304
T71	Volksgezondheid	70	62	25	8	-25	87	70	87	70	-12	83	69	21	27	-9
T73	Afval	620	0	0	0	-620	660	0	660	0	-660	660	0	0	0	-660
T74	Milieubeheer	43	125	0	0	81	14	128	14	128	114	15	133	0	0	118
T75	Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal GEB 4		**23.749**	**2.051**	**95**	**10**	**-21.783**	**27.125**	**2.210**	**27.125**	**2.210**	**-25.107**	**26.248**	**2.164**	**539**	**620**	**-24.003**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB5	**Malburgen**	**36.318**	**3.977**	**197**	**123**	**-32.415**	**39.938**	**4.180**	**39.938**	**4.180**	**-36.103**	**37.870**	**4.196**	**1.030**	**1.010**	**-33.693**
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	-2
T04	Overhead	312	0	0	0	-312	311	0	311	0	-311	254	0	0	0	-254
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	964	3	0	0	-961	928	0	928	0	-928	774	0	125	0	-899
T22	Parkeren	2	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	1.161	925	169	113	-292	1.290	943	1.290	943	-222	1.264	934	156	211	-276
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.116	2.502	0	0	-614	3.255	2.678	3.255	2.678	-577	2.850	2.653	0	0	-196
T51	Sportbeleid en activering	413	0	0	0	-413	407	0	407	0	-407	385	0	0	0	-385
T52	Sportaccommodaties	81	165	9	4	79	70	167	70	167	93	68	179	15	11	107
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	26	0	0	0	-26	24	0	24	0	-24	26	0	0	0	-26
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	473	0	0	0	-473	601	0	601	0	-601	598	0	73	0	-671
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.385	2	0	0	-1.383	1.691	2	1.691	2	-1.640	1.607	67	0	107	-1.433
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	2.841	100	0	0	-2.741	8.344	123	8.344	123	-8.750	8.761	82	638	644	-8.673
T64	Begeleide participatie	1.109	0	0	0	-1.109	896	0	896	0	-896	741	0	0	0	-741
T65	Arbeidsparticipatie	2.117	0	0	0	-2.117	1.990	21	1.990	21	-1.969	2.076	31	0	0	-2.045
T66	Maatwerkvoorziening WMO	1.253	0	0	0	-1.253	1.091	0	1.091	0	-1.091	1.121	0	0	0	-1.121
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	7.249	0	0	0	-7.249	7.592	1	7.592	1	-7.560	5.697	9	0	32	-5.656
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	6.634	0	0	0	-6.634	6.946	0	6.946	0	-6.946	7.136	0	0	0	-7.136
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	4.892	0	0	0	-4.892	2.202	0	2.202	0	-2.202	2.366	0	0	0	-2.366
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	846	0	0	0	-846	853	0	853	0	-853	707	0	0	0	-707
T71	Volksgezondheid	113	95	19	6	-30	117	62	117	62	-71	74	62	23	6	-28
T73	Afval	1.020	0	0	0	-1.020	1.041	0	1.041	0	-1.041	1.041	0	0	0	-1.041
T74	Milieubeheer	40	180	0	0	140	11	183	11	183	172	19	180	0	0	161
T81	Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	0	0	0	-25
Totaal GEB 5		**36.318**	**3.977**	**197**	**123**	**-32.415**	**39.938**	**4.180**	**39.938**	**4.180**	**-36.103**	**37.870**	**4.196**	**1.030**	**1.010**	**-33.693**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB6	**Schuytgraaf/Elderveld**	**23.854**	**2.571**	**292**	**180**	**-21.396**	**26.037**	**2.666**	**26.037**	**2.666**	**-23.142**	**24.970**	**2.683**	**674**	**727**	**-22.235**
T04	Overhead	273	0	0	0	-273	273	0	273	0	-273	207	0	0	0	-207
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	757	3	0	0	-755	751	0	751	0	-751	697	0	45	0	-742
T22	Parkeren	26	1	0	0	-25	24	0	24	0	-24	24	0	0	0	-24
T42	Onderwijshuisvesting	2.823	1.482	240	142	-1.439	2.936	1.504	2.936	1.504	-1.247	2.884	1.530	208	163	-1.399
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	704	0	0	-562	1.259	765	1.259	765	-494	1.189	743	0	0	-445
T51	Sportbeleid en activering	567	0	0	0	-567	567	0	567	0	-567	567	0	0	0	-567
T52	Sportaccommodaties	306	235	52	38	-85	288	237	288	237	-38	307	235	56	69	-59
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	0	0	0	-11	12	0	12	0	-12	8	0	0	0	-8
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	603	0	0	0	-603	729	4	729	4	-726	645	0	60	8	-697
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.007	2	0	0	-1.005	1.360	2	1.360	2	-1.184	1.115	0	111	273	-953
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	883	29	0	0	-854	2.549	36	2.549	36	-2.674	2.686	24	194	196	-2.660
T64	Begeleide participatie	557	0	0	0	-557	422	0	422	0	-422	472	0	0	0	-472
T65	Arbeidsparticipatie	605	0	0	0	-605	579	6	579	6	-573	769	9	0	0	-761
T66	Maatwerkvoorziening WMO	664	0	0	0	-664	470	0	470	0	-470	478	0	0	0	-478
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	0	0	0	-3.551	3.571	0	3.571	0	-3.553	3.681	5	0	18	-3.659
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	0	0	0	-7.128	7.550	0	7.550	0	-7.550	6.826	0	0	0	-6.826
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	0	0	0	-1.293	1.137	0	1.137	0	-1.137	1.051	0	0	0	-1.051
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	534	0	0	0	-534	539	0	539	0	-539	350	0	0	0	-350
T71	Volksgezondheid	3	0	0	0	-3	24	1	24	1	-23	20	0	0	0	-20
T73	Afval	660	0	0	0	-660	692	0	692	0	-692	692	0	0	0	-692
T74	Milieubeheer	65	110	0	0	46	28	111	28	111	83	22	137	0	0	114
Totaal GEB 6		**23.854**	**2.571**	**292**	**180**	**-21.396**	**26.037**	**2.666**	**26.037**	**2.666**	**-23.142**	**24.970**	**2.683**	**674**	**727**	**-22.235**

		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
Omschrijving		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB7	**De Laar/Elden**	**17.219**	**1.280**	**61**	**65**	**-15.935**	**18.805**	**1.354**	**18.805**	**1.354**	**-17.560**	**18.172**	**1.326**	**444**	**361**	**-16.930**
T04	Overhead	237	0	0	0	-237	237	0	237	0	-237	204	0	0	0	-204
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	220	0	220	0	-220	222	0	0	0	-222
T21	Verkeer en vervoer	755	3	0	0	-753	756	0	756	0	-756	595	0	146	0	-741
T22	Parkeren	1	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.162	744	0	0	-418	1.193	813	1.193	813	-380	1.069	784	0	0	-284
T51	Sportbeleid en activering	282	0	0	0	-282	282	0	282	0	-282	282	0	0	0	-282
T52	Sportaccommodaties	198	348	44	58	164	219	345	219	345	155	289	379	59	88	118
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	7	0	0	0	-7	4	0	4	0	-4	4	0	0	0	-4
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	5
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	431	0	0	0	-431	551	0	551	0	-551	594	0	25	0	-619
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	914	2	0	0	-912	1.123	2	1.123	2	-1.114	1.069	0	0	41	-1.027
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	872	33	0	0	-839	2.561	40	2.561	40	-2.682	2.658	26	194	196	-2.630
T64	Begeleide participatie	802	0	0	0	-802	650	0	650	0	-650	609	0	0	0	-609
T65	Arbeidsparticipatie	706	0	0	0	-706	680	7	680	7	-673	664	10	0	0	-654
T66	Maatwerkvoorziening WMO	592	0	0	0	-592	393	0	393	0	-393	398	0	0	0	-398
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.519	0	0	0	-3.519	3.461	0	3.461	0	-3.450	3.127	3	0	11	-3.113
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	4.732	0	0	0	-4.732	4.995	0	4.995	0	-4.995	4.766	0	0	0	-4.766
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	758	0	0	0	-758	412	0	412	0	-412	664	0	0	0	-664
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	310	0	0	0	-310	312	0	312	0	-312	252	0	0	0	-252
T71	Volksgezondheid	23	41	17	7	9	41	42	41	42	6	-6	9	20	25	20
T73	Afval	604	0	0	0	-604	631	0	631	0	-631	631	0	0	0	-631
T74	Milieubeheer	42	104	0	0	62	13	105	13	105	92	9	109	0	0	99
Totaal GEB 7		**17.219**	**1.280**	**61**	**65**	**-15.935**	**18.805**	**1.354**	**18.805**	**1.354**	**-17.560**	**18.172**	**1.326**	**444**	**361**	**-16.930**

Omschrijving		Begroot 2022 Prim					Begroot 2022 Def					Rekening 2022				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Middelen																
Bedragen x € 1.000																
GEB8 RKV		**27.403**	**1.136**	**64**	**22**	**-26.309**	**29.142**	**1.214**	**29.142**	**1.214**	**-27.994**	**26.044**	**1.282**	**557**	**558**	**-24.761**
T04	Overhead	352	0	0	0	-352	352	0	352	0	-352	301	0	0	0	-301
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	6	0	0	0
T12	Openbare orde en veiligheid	220	5	0	0	-215	207	0	207	0	-207	207	0	0	0	-207
T21	Verkeer en vervoer	1.020	3	0	0	-1.018	969	0	969	0	-969	814	0	106	0	-920
T22	Parkeren	9	1	0	0	-8	7	0	7	0	-7	7	0	0	0	-7
T42	Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	-1
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.036	578	0	0	-458	1.049	636	1.049	636	-414	1.013	609	0	0	-405
T51	Sportbeleid en activering	854	0	0	0	-854	854	0	854	0	-854	854	0	0	0	-854
T52	Sportaccommodaties	347	279	64	22	-111	388	279	388	279	-92	416	339	81	64	-95
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	2	0	2	0	-2	6	0	0	0	-6
T56	Media	46	0	0	0	-46	64	0	64	0	-64	69	0	0	0	-69
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	631	0	0	0	-631	715	0	715	0	-715	734	0	64	0	-798
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	1.212	2	0	0	-1.210	1.692	2	1.692	2	-1.548	1.560	0	0	158	-1.401
T62	Wijkteams	6	0	0	0	-6	6	0	6	0	-6	3	0	0	0	-3
T63	Inkomensregelingen	1.344	51	0	0	-1.293	3.961	62	3.961	62	-4.152	4.174	41	305	308	-4.130
T64	Begeleide participatie	1.059	0	0	0	-1.059	778	0	778	0	-778	678	0	0	0	-678
T65	Arbeidsparticipatie	1.109	0	0	0	-1.109	998	11	998	11	-987	1.046	16	0	0	-1.030
T66	Maatwerkvoorziening WMO	807	0	0	0	-807	625	0	625	0	-625	640	0	0	0	-640
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	5.980	0	0	0	-5.980	5.891	1	5.891	1	-5.862	4.682	7	0	28	-4.647
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	7.008	0	0	0	-7.008	7.335	0	7.335	0	-7.335	5.787	0	0	0	-5.787
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	3.062	0	0	0	-3.062	1.962	0	1.962	0	-1.962	1.777	0	0	0	-1.777
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	389	0	0	0	-389	392	0	392	0	-392	354	0	0	0	-354
T71	Volksgezondheid	9	0	0	0	-9	11	2	11	2	-9	22	23	0	0	1
T73	Afval	838	0	0	0	-838	855	0	855	0	-855	855	0	0	0	-855
T74	Milieubeheer	63	216	0	0	154	27	221	27	221	194	37	240	0	0	203
Totaal GEB 8		**27.403**	**1.136**	**64**	**22**	**-26.309**	**29.142**	**1.214**	**29.142**	**1.214**	**-27.994**	**26.044**	**1.282**	**557**	**558**	**-24.761**
Totaal WIJK		**212.402**	**24.938**	**1.708**	**667**	**-188.504**	**231.051**	**25.867**	**231.051**	**25.867**	**-206.655**	**218.629**	**25.995**	**6.228**	**6.009**	**-192.852**
Totaal		**761.032**	**764.987**	**56.755**	**52.801**	**0**	**843.567**	**871.508**	**843.567**	**871.508**	**17.371**	**789.071**	**840.894**	**133.264**	**105.307**	**23.866**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 9-3-2023

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1 Indicator: A5I02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R Indicator: A5I03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R Indicator: A5I04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en	Ja	129.800	129.800	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	10	1232.327	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	10	162.494	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	11.460	11.460	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	10	1141.820	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en	Ja	10	10	Ja	Conform wijziging susbidiebesluit door ministerie op 22 december 2022
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: A5I08*				
				Ja	Ja				

JenV	A6	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6I01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6I02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6I03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6I04*		
			11.113.017	12.065.127	1405.128	Ja		
			Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6I05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6I06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning - Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6I07*			
		1	Jeugd en Jongerenwerk 3.0	Ja				
		2	Stichting Arnhemse Straatcoaches	Ja				
		3	Preventief Interventie Team	Ja				
		4	Prospect4Cash	Ja				
		5	Informatieknooppunt Risicojeugd	Ja				
		6	Ingrijpen en Aanpakken	Ja				
JenV	A9	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2021** Gemeenten	Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A9I01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A9I02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A9I03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A9I04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A9I05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A9I06*
		1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering, (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering naar	Ja	10	15.938	Nee	
		2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	10	1232.500	Nee	
		3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke	Ja	10	185.500	Nee	
		4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die direct betrokken zijn bij de lokale integrale aanpak;	Ja	10	163.633	Nee	

			5	Preventie-activiteiten voor radicaliserende personen en de directe omgeving;	Ja	10	10	Nee	
			6	Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering;	Ja	10	1150.000	Nee	
			7	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.	Ja	10	10	Nee	
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A3|07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A3|08*				
				Ja	Ja				
JenV	**A10**	**Regeling financiële impuls huisvesting grote gezinnen vergunninghouders** Gemeenten		Besteding aan beleidsdoelstelling (jaar T)? *Aard controle R Indicator: A10|01*	Cumulatieve besteding aan beleidsdoelstelling (t/m jaar T) *Aard controle R Indicator: A10|02*	Huisvesting gerealiseerd in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A10|03*	Toelichting als bij één van de vorige indicatoren "nee" is ingevuld *Aard controle n. v. t. Indicator: A10|04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A10|05*	
				10	10	Nee	project niet gestart/geen uitstel	Ja	
JenV	**A13**	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Gemeenten		Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde *Aard controle R Indicator: A13|01*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A13|02*	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R Indicator: A13|03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 *Aard controle R Indicator: A13|04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: A13|05*	
				1116.828	Ja	10	1116.828	Ja	
JenV	**A14**	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n. v. t. Indicator: A14|01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1 Indicator: A14|02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R Indicator: A14|03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R Indicator: A14|04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n. v. t. Indicator: A14|05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n. v. t. Indicator: A14|06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering, (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering naar	Ja	135.750	135.750	Nee	
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	1363.249	1363.249	Nee	

			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke	Ja	178.564	178.564	Nee	
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die direct betrokken zijn bij de lokale integrale aanpak;	Ja	113.264	113.264	Nee	
			5	Preventie-activiteiten voor radicaliserende personen en de directe omgeving;	Ja	155.000	155.000	Nee	
			6	Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering;	Ja	1117.905	1117.905	Nee	
			7	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.	Ja	10	10	Nee	
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: A14/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: A14/08*				
				Ja	Ja				
JenV	**A16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten		Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022 *Aard controle R Indicator: A16/01*	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T) *Aard controle R Indicator: A16/02*	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R Indicator: A16/06*
				16.902.000	13.431.220	1701.748	10	10	1833.648
				Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T) *Aard controle R Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08 *Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: A16/11*	
				10	1255.360	112.123.976	112.123.976	Nee	

JenV	**A17**	**Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A1T101*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: A1T102*	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: A1T103*	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: A1T104*		
			10	10	Nee	project start in 2023		
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2101*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2102*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2103*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2104*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2105*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2106*
			34	664	9	337	Nee	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2107*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2108*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2109*			
			Nee	1305.887,00	1653.701,00			
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2110*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2111*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2112*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2113*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2114*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2115*
			1655.316	11.704.503	158.404	1158.541	10	10
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2116*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2117*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2118*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2119*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2120*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2121*
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2122*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2123*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2124*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2125*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n. v. t.* *Indicator: B2126*	
							11.019.607	

BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 3** Gemeenten	Projectnaamnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/02*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/03*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/04*	Toelichting afwijkingen in faseringen (indicatoren 02 en 04) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/06*
		1	2021-0000089872	Ja	0	Nee	Reeds gestart met het voorbereiden van de werkzaamheden, eerder dan geraamd.	1845.872
			Kopie projectnaam/ nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/07*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/09*	Toelichting afwijking(en) prijscategorieën woningen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/11*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C9/12*
		1	2021-0000089872	10	Ja		0	Nee
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) vanaf verantwoordingsjaar 2020 tot *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C10/05*	
		1	164.654	1526.408	Ja	Ja		
BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C11/03*			
			1100.084	1210.975	Nee			
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/06*
			-155.577	10	0	0	Ja	N.v.t. nog net in uitvoering
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C30/07*					
			Nee					

BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31I01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controlen n. v. t.* *Indicator: C31I02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C31I03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C31I04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C31I05*	
			1174.057	1245.438	10		Nee	
BZK	**C32**	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C32I01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C32I02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C32I03*	Start bouw activiteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: C32I04*	Toelichting (verplicht als bij start bouw activiteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C32I05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C32I06*
		1	SUVIS21-00905013	10	10	Ja		Nee
		2	SUVIS21-01084667	10	10	Ja		Nee
		3	SUVIS21-01084655	10	14.098	Ja		Nee
		4	SUVIS21-00904254	10	10	Ja		Nee
		5	SUVIS21-00903693	10	10	Ja		Nee
		6	SUVIS21-00904515	10	10	Ja		Nee
		7	SUVIS21-00904523	10	10	Ja		Nee
		8	SUVIS21-01058158	10	10	Ja		Nee
		9	SUVIS21-01006240	10	197.724	Ja		Nee
		10	SUVIS21-01038143	10	10	Nee	onderzoek/verzoek uitstel loopt	Nee
		11	SUVIS21-00903705	10	10	Ja		Nee
		12	SUVIS21-01139208	10	1599	Ja		Nee
		13	SUVIS21-01139674	10	1599	Ja		Nee
		14	SUVIS21-01139689	10	1599	Ja		Nee
		15	SUVIS21-01139767	10	1599	Ja		Nee
		16	SUVIS21-01139776	10	1599	Ja		Nee
		17	SUVIS21-01139781	10	1599	Ja		Nee
		18	SUVIS21-01139943	10	1599	Ja		Nee
		19	SUVIS21-01139966	10	1599	Ja		Nee
		20	SUVIS21-01140037	10	1599	Ja		Nee
		21	SUVIS21-01140053	10	1599	Ja		Nee
		22	SUVIS21-01140124	10	13.255	Ja		Nee
		23	SUVIS21-01140132	10	13.255	Ja		Nee
		24	SUVIS21-01187525	10	1599	Ja		Nee
		25	SUVIS21-01187533	10	1599	Ja		Nee
		26	SUVIS21-01187539	10	1599	Ja		Nee
		27	SUVIS21-01187545	10	1599	Ja		Nee
		28	SUVIS21-01188970	10	1599	Ja		Nee
		29	SUVIS21-01188978	10	1599	Ja		Nee
		30	SUVIS21-01188984	10	1599	Ja		Nee
		31	SUVIS21-03064282	10	10	Ja		Nee
		32	SUVIS21-03064374	10	10	Ja		Nee
		33	SUVIS21-03064362	10	10	Ja		Nee
			Kopie Beschikkingsnummer/Naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C32I07*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.) *Aard controle D2* *Indicator: C32I08*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C32I09*			

		1	SUVIS21-00905013	N.v.t.				
		2	SUVIS21-01084667	N.v.t.				
		3	SUVIS21-01084655	N.v.t.				
		4	SUVIS21-00904254	N.v.t.				
		5	SUVIS21-00903693	N.v.t.				
		6	SUVIS21-00904515	N.v.t.				
		7	SUVIS21-00904523	N.v.t.				
		8	SUVIS21-01058158	N.v.t.				
		9	SUVIS21-01006240	N.v.t.				
		10	SUVIS21-01038143	N.v.t.				
		11	SUVIS21-00903705	N.v.t.				
		12	SUVIS21-01139208	N.v.t.				
		13	SUVIS21-01139674	N.v.t.				
		14	SUVIS21-01139689	N.v.t.				
		15	SUVIS21-01139767	N.v.t.				
		16	SUVIS21-01139776	N.v.t.				
		17	SUVIS21-01139781	N.v.t.				
		18	SUVIS21-01139943	N.v.t.				
		19	SUVIS21-01139966	N.v.t.				
		20	SUVIS21-01140037	N.v.t.				
		21	SUVIS21-01140053	N.v.t.				
		22	SUVIS21-01140124	N.v.t.				
		23	SUVIS21-01140132	N.v.t.				
		24	SUVIS21-01187525	N.v.t.				
		25	SUVIS21-01187533	N.v.t.				
		26	SUVIS21-01187539	N.v.t.				
		27	SUVIS21-01187545	N.v.t.				
		28	SUVIS21-01188370	N.v.t.				
		29	SUVIS21-01188378	N.v.t.				
		30	SUVIS21-01188384	N.v.t.				
		31	SUVIS21-03064282	N.v.t.				
		32	SUVIS21-03064374	N.v.t.				
		33	SUVIS21-03064362	N.v.t.				
BZK	**C41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B101*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: C41B102*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B103*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C41B104*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B105*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B106*
		1	030005 Provincie Gelderland	1212.021	1212.021	1212.022	1	1
			Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B107*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B108*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B109*			
		1	030005 Provincie Gelderland	0	Nee			

BZK	**C43**	**Regeling reductie energiegebruik woningen** Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43|01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43|02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43|03*	Aantal bereikte woningen *Aard controle D1* *Indicator: C43|04*	Toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43|05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43|06*
			RREW2020-00452328/ C43	1 330.378	1 653.341	8.483	In totaal zijn 8483 huishoudens bereikt met de volgende middelen: Arnhem Aan bon (4175), Arnhem Aan tas (2500), Energiecoach (600), Woonwensenscan (330), project minima Malburgen (600) en via acties	Ja
			Totaal aantal bereikte huurwoningen *Aard controle D1* *Indicator: C43|07*	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C43|08*				
			6.547	Ja				
BZK	**C47**	**Volkshuisvesting** Gemeenten	Deelplannaam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47|01*	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T) *Aard controle n. v. t* *Indicator: C47|02*	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47|03*	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47|04*	Besteding (jaar T) - per deelplan Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: C47|05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C47|06*
		1	Arnhem-Oost	10	10	0	1 274.131	1 332.103
			Kopie deelplannaam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47|07*	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: C47|08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C47|09*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan *Aard controle R* *Indicator: C47|10*		
		1	*Arnhem-Oost*	1 10.000	1 10.000	1 117.485		
			Zelfstandige uitvoering *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47|11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C47|12*				
			Ja	Nee				

BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/06*
			274	1175.306	1175.306	5	19.227	19.227
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning -bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/09*			
			804	1218.241	1218.241			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C55/15*
			1.666	1.475	815	0	804	38
BZK	**C56**	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C56/01*	Projectnaam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C56/06*
		1	*RHA2021-02276361*	*Uitbreiding Woonwagenlocaties Arnhem*	187.730	187.730	0	0
		2	*RHA2021-02276353*	*Flexwonen Arnhem*	10	10	0	0
			Kopie Projectnaam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C56/07*	Opbrengsten jaar T *Aard controle R* *Indicator: C56/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C56/09*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C56/10*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C56/11*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: C56/12*
		1	*Uitbreiding Woonwagenlocaties Arnhem*	10	10	Ja	Ja	Ja
		2	*Flexwonen Arnhem*	10	10	Ja	Nee	Ja

			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/13*	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/14*				
			Nee	n.v.t.				
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*				
			12.078	Nee				
BZK	**C85**	**Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen** Gemeenten	Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/01*	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/02*	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project - inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project - inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/05*	
			1 flexwoningen Arnhem	0	0	10	10	
			Kopie projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/06*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/08*			
			1 *flexwoningen Arnhem*	Ja	Nee			
BZK	**V3**	**Verzameluitkering**	Besteding aan het brede beleidsdoel van het ministerie van BZK ter hoogte van het beschikte bedrag (Ja/Nee)? *Aard controle D1* *Indicator: V3/01*					
			Nee					

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8I01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8I02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8I03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8I04*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8I05*	
			14.584.720	12.193.134	1520.982	-1239.668	11.364.826	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D8I06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8I07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D8I08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8I09*	In 2022 opgebouw de reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8I10*	
		1						
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling) *Aard controle R* *Indicator: D10I01*	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW] *Aard controle R* *Indicator: D10I02*	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10I03*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10I04*	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) Bij lagere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10I05*	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1) Bij hogere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10I06*
			11.734.717	1104.519	11.839.236	11.499.705	1339.531	10
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contact gemeente *Aard controle R* *Indicator: D11I01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D11I02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D11I03*			
			117.358	117.358	Nee			
OCW	**D12**	**Regionale meld- en coördinatiefunctie** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12I01*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12I02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D12I03*			
			1855.236	1112.391	Nee			
OCW	**D12A**	**Regionaal programma voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12A01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D12A03*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D12A05*	
			1371.000	10	1371.000	1373	Nee	

OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14I01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14I02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14I03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14I04*	Opgebouw de reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14I05*	
			11.935.157	10	1303.475	10	1628.459	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D14I06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14I07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D14I08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14I09*		
		1						
OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19I01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D19I02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D19I03*			
			121.417	121.471	Nee			
OCW	**D21**	**Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur**	Naam instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D21I01*	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21I02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21I03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D21I04*	Eventuele toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: D21I05*	
		1	St. Soulcypher	10	10	Nee	Hiphophub	
		2	St Generale Oost	10	10	Nee	Jongerenateliers	
		3	St Rozet	10	10	Nee	Graffiti vrijplaats	
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3I01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3I02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3I03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3I04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3I05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3I06*

			1	BSV/22/00316	10	10	10	10	10
			2	IenW/BSK-2020/16764	10	10	10	10	10
			3	IenW/BSK-2021/14778	10	10	10	10	10
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E3/12*
			1	*BSV/22/00316*	10	10	10		Nee
			2	*IenW/BSK-2020/16764*	19.600	32.795	10		Ja
			3	*IenW/BSK-2021/14778*	10	10	10		Nee
IenW	**E20**	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten		Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/04*		
				16.370	908.866	454.433	Nee		
				Naam/nummer per maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E20/08*		
			1	115 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom | aantal in st	Nee	2	in 2021 gedaan.		
			2	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Nee	0			
			3	110 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur-zone | aantal in st	Nee	0			
			4	112 Inrichten van een schoolzone door snelheidsbeïnvloedende maatregelen | aantal in st	Nee	0			
			5	113 Saneren van langsparkeren of parkeerstroken langs de	Ja	1			
			6	207 Aanleg van een vrijliggend fiets-/bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in meters	Nee	0			

		7	215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom | aantal in st	Nee	0			
IenW	**E44**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E44/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/02*	Besteding (jaar T) ten laste van cofinancieringa *Aard controle R* *Indicator: E44/03*	Besteding (t/m jaar T) cofinancieringa cumulatief *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/05*	
			10	10	10	10	Nee	
			Naam/nummer maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/06*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/07*				
		1	maatregelen zijn nog niet gestart	Nee				
			Zelfstandige uitvoering *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/08*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E44/09*				
			Nee					
IenW	**E50**	**Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E50/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E50/02*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E50/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E50/04*		
			146.432	146.432	Ja	Nee		

IenW	**E53**	**Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord**	Beschikkingsnummer / naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E53I02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I03*	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I04*	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I05*	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I06*
		1	SPUKSLA-21-01876674	10	10	1-10-2022	30-9-2023	Nee
		2	SPUKSLA-21-02261480	1174.243	1174.243	8-2-2022	23-5-2022	Ja
			Kopie beschikkingsnummer /naam *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I07*	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I08*				
		1	SPUKSLA-21-01876674	2022				
		2	SPUKSLA-21-02261480	2022				
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E53I09*					
			Nee					
IenW	**E58**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021**	Projectnaam / nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E58I01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E58I02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E58I03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E58I04*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E58I05*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E58I06*
		1	5000005023	169.501	169.501	Ja	10	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E58I07*					
			Nee					

IenW	E83	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022**	Projectnaam / nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E83I02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E83I04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I05*	
		1	5000005458	156.428	Ja	10	156.428	
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I06*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I07*	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I08*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I09*		
		1	5000005458	Ja		Nee		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E83I10*					
			Nee					
IenW	E84	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84I01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84I02*	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84I03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84I04*		
			10	10	10	Nee		
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84I05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84I06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84I07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n. v. t.* *Indicator: E84I08*		
		1	317 Vervangen verharding fietspad| aantal in Meters	Nee	0			
		2	337 Aanleg van een fietsstraat op een 30 km/h weg| aantal in Meters	Nee	0			

SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2101*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2102*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2103*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2104*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2105*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2106*
			1101.453.891	12.237.806	14.434.608	140.930	1244.787	11.203
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz** *Aard controle R* *Indicator: G2107*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz** *Aard controle R* *Indicator: G2108*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2109*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2110*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2111*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2112*
			1946.873	144.430	1596	13.318.239	10	124.656
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2113*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2114*				
			16.704	Ja				
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3101*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3102*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3103*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3104*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3105*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3106*
			181.196	127.402	1107.308	10	10	10

				BBZ vóór 2020 - levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 - kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 - levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 - kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t. Indicator: G3/11*	
				1712	15.242	10	10	Ja	
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op		Welke regeling betreft het? *Aard controle n. v. t. Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	14.579	10	1104.198	17.454	1271
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	10	10	147.462	1225.196	15.975
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	19.674	10	187.416	180.592	1681
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	116.660	10	15.508	14.292	10
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	111.123	10	121.092	15.116	10
			6	Totaal	142.036	10	1265.676	1322.650	16.927
				Kopie regeling *Aard controle n. v. t. Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n. v. t. Indicator: G4/10*		
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6	Totaal	0	0			

				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
			6	Totaal	10	10	10	10
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D?* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	11.712	1690	10	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	10	10	110.192	
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	10	10	10	
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	10	10	10	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	10	10	10	
			6	Totaal	1.712	690	10.192	
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*		
				1610.640	10	Ja		

SZW	G12	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/04*			
			12.280	10	Ja			
SZW	G13	**Onderwijsroute 2022_ deel gemeente** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			10	10	10	10	Ja	
VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*			
			24	22	1749.434			
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			13.813.028	13.072.087				
			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
		1	Exploitatie Vastgoed Sport	182.866	10	182.866	10	
		2	Exploitatie Sportbedrijf	11.145.648	10	10	11.145.648	
		3	Investeringen Sportbedrijf	1572.976	10	10	1572.976	
		4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	1535.150	10	10	1535.150	
		5	Investeringen SBR-Sport	1382.843	1382.843	10	10	
		6	Investeringen Vastgoed-Sport	1146.760	1146.760	10	10	
		7	Investeringen SBR-Sporthallen	1205.844	1205.844	10	10	

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7I02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H7I03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I04*	Toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I05*	
		1	SPUK GHNT MDA++ 2.0 Regio Arnhem 2020 - 2021/ 330820	135.234	184.444	Ja		
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7I07*				
			Ja	Ja				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7BI02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7BI03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H7BI04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI05*	Toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI06*
		1	SPUK GHNT Versterken lokale teams en samenwerking Veilig Thuis 2020 - 2021/ 330836	060200 Gemeente Apeldoorn	10	10	Ja	
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H7BI07*					
			Ja					

VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/06*
		1	1034127	1340.569	10	1236.423	10	1333.542
		2	1042031	1150.866	10	10	10	10
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H8/08*				
		1	1034127	Ja				
		2	1042031	Nee				
VWS	**H10**	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Ja	Ja		10	10
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/12*
			10	1147.529	16.092	16.092	10	10
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H10/17*	
			1300.000	1300.000	10	10	Nee	
VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H12/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H12/03*			
			1160.000	Ja	Nee			

VWS	**H14B**	**SPUK expertisecentra jeugdhulp** SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H14B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H14B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H14B/03*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H14B/04*	Optionele toelichting *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H14B/05*	
			1	060268 Gemeente Nijmegen	10	10	Nee	Vermoedelijk Nijmegen. Er is (nog) geen beschikking of bedrag ontvangen.	
VWS	**H20**	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021**		Betreft naam onderdeel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/01*	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/02*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/03*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/04*	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/05*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 in lid *Aard controle R* *Indicator: H20/06*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	Ja	Ja	Ja		10
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. 5 lid *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H20/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/12*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	10	188.438	106.241	157.701	157.701
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/13*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H20/14*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/15*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H20/16*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H20/17*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H20/18*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	10	10	10	10	10

			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/19*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/20*	Activiteit Ombouw separeerruimten gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/21*	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer beschikt over een separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/22*	Besteding realisatie activiteit ombouw separeerruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/23*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/24*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	10		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.				
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/25*	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/26*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/27*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/28*		
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging					
				Eindverantwoording (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/29*					
				Nee					
VWS	**H22**	**Regeling specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022** Gemeenten		Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H22/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H22/02*	Gerealiseerde activiteit aanstellen regionaal projectleider voor het uitvoeren van activiteiten in het kader van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' in het jaar 2022? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/03*	Toelichting (Toelichting verplicht indien bij H22/03 "Nee" is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/04*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/06*
				175.000	175.000	Ja		Ja	Ja

VWS	H25	**Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**						
			Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/01*	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/02*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend* *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/03*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend* *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/04*	Eindverantwoording *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/05*	
		1	*SPUK/UZ21-22183*	-1 186.608	1 186.608	1 186.608	Ja	
			Naam locatie *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/06*	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022? *Aard controle R* *Indicator: H25/07*	Totale toezegging per locatie *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/08*	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/09*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/10*	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T) *Aard controle n. v. t.* *Indicator: H25/11*
		1	*De Grote Koppel*	*Nov + dec 2021*	1 22.751	1 22.751	1 22.751	1 22.751
		2	*Valkenhuizen*	*Nov + dec 2021*	1 101.232	1 101.232	1 101.232	1 101.232
		3	*De Grote Koppel*	*44562*	1 0	1 0	1 0	1 0
		4	*Valkenhuizen*	*44562*	1 62.625	1 62.625	1 62.625	1 62.625

Deel 4 Bijlagen

Afkortingenlijst

A.
Apcg – Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BIO – Baseline informatiebeveiliging Overheid
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BooM - Budget ondersteuning op Maat
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CAZ - Collectieve aanvullende zorgverzekering
COA - Centraal Orgaan opvang asielzoekers
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DSO – Digitaal Stelsel Omgevingswet
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGD – Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GMR - Groene Metropoolregio
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HGKM - Huiselijk geweld en kindermishandeling
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW – Industriepark Kleefse Waard

J.
JBO - Jeugdhulp Binnen Onderwijs
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MIRT - Meerjarig investeringsprogramma Ruimte en Infrastructuur
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NRW - Noordrijn-Westfalen
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overleg Zorg en Overlast

P.
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PIP - Persoonlijk inburgeringsplan
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
POH – Praktijkondersteuner jeugd
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RES – Regionale energiestrategie
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur

ROC – Regionaal opleidingscentrum

S.
SFR - snelfietsroute
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SKTA - Stichting Keurmerk Taxi Arnhem
SVB - Sociale Verzekeringsbank
SVO – Stedelijk Verhuur Overleg
SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TEB – The Economic Board
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VE - Volwasseneducatie
VHL – Van Hall Larenstein
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAW – Wet Aanpak Woonoverlast
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.
Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten

De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges

Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)

In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten

Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.

Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.
Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.
Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.
Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.
Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.
Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Foto voorkant Jaarstukken: Skatebaan Rosorum Amsterdamseweg

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2022.

- De balans per 31 december 2022.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is een zogenoemde affiliate van Deloitte NSE LLP en maakt onderdeel uit van het internationale netwerk van Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 9.000.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017. Op basis van paragraaf 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 9.000.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de gemeente en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de gemeenteraad toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij constateren dat het college beschikt over een actuele frauderisicoanalyse.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de integriteitsmeldingen-registratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Op basis van deze werkzaamheden en het in de controlestandaarden veronderstelde risico, hebben wij de veronderstelde frauderisico's overwogen met betrekking tot het doorbreken van interne-beheersmaatregelen door het management, inclusief of er indicaties zijn voor tendentie bij het management van de entiteit die mogelijk een risico vormt op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Wij hebben de volgende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd gericht op het risico van het doorbreken van interne-beheersmaatregelen door het management:

- Het toetsen of specifieke journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de financiële overzichten zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

- Het toetsen of specifiek (op basis van fraudekarakteristieken) journaalboekingen die gedurende het boekjaar en tijdens het opstellen van het financiële overzicht zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

- Het beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering van gemeente Arnhem.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het college, management en de gemeenteraad.

Hieruit volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op de gemeente door inlichtingen in te winnen bij het management en het lezen van notulen.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met het feit dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de wet- en regelgeving overwogen die is opgenomen in het controleprotocol als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is de gemeente onderworpen aan overige wet- en regelgeving waarvan de gevolgen van niet-naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken.

Gezien de aard van de activiteiten van de gemeente en de wet- en regelgeving, bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van de wet- en regelgeving die geen direct effect heeft op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van de gemeente dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang (bijv. het naleven van de voorwaarden van een vergunning voor het uitvoeren van een activiteit, of het naleven van regelgeving betreffende het milieu); niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten, zijn beperkt tot

(i) Het management en het college, en, in voorkomend geval, de gemeenteraad vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft.

(ii) De eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens) van niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Onze verantwoordelijkheden inzake het beoordelen van de door de gemeente Arnhem gehanteerde veronderstellingen inzake haar financiële risico's in relatie tot de financiële positie zijn beschreven in het hoofdstuk "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening". Bij het invullen van onze verantwoordelijkheden hebben wij – rekening houdend met de materialiteit voor de jaarrekeningcontrole ad € 9.000.000 – een aantal werkzaamheden uitgevoerd, waaronder:

- Het kennis nemen van de financiële uitgangspunten zoals opgenomen in de verorderingen van de gemeente Arnhem.

- Het kennis nemen van de primaire begroting 2023. Daarnaast hebben wij kennis genomen van de risicoparagraaf in de begroting 2023, hieruit blijken geen aanvullende risico's geïdentificeerd ten opzichte van de jaarrekening.

- Het inwinnen van inlichtingen bij het college, de gemeenteraad en het management over hun kennis van eventuele significante risico's die zijn onstaan na de periode van de door het college en de gemeenteraad verrichte werkzaamheden in het kader van het opstellen van de risicoparagraaf.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen bevindingen met betrekking tot de risico-inschattingen zoals opgenomen in de risicoparagraaf.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV voor het jaarverslag is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen, en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen, en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 19 april 2023

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

Accountantsverslag 2022

Gemeente Arnhem

19 april 2023

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD ARNHEM
Postbus 30265
6803 AG ARNHEM
Nederland

Tel: 088 288 2888
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Datum
19 april 2023

Ons kenmerk
23048C8DDB/YW

Behandeld door
M.G. van de Visch MSc RA
06 20 25 20 05
Mvandevisch@deloitte.nl

L.W.A. Brandts MSc
06 10 39 11 92
LBrandts@deloitte.nl

drs. J.J. Zuidema RA
06 52 61 57 38
JZuidema@deloitte.nl

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2022 van de gemeente Arnhem.

Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Arnhem hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

De jaarrekening 2022 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Bij deze jaarrekening hebben wij op 19 april 2023 een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld en de rechtmatigheid verstrekt.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2022 en met ons auditplan, dat op 10 oktober 2022 is besproken in uw auditcommissie.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken onze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 15 mei 2023 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Ook zijn wij aanwezig op de politieke avond van 10 mei 2023 waar wij u graag meer vertellen over de (verslaggeving technische) vraagstukken van uw gemeente. De inhoud van dit accountantsverslag hebben wij afgestemd met de wethouder financiën, de wethouder bedrijfsvoering, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is een zogenoemde affiliate van Deloitte NSE LLP en maakt onderdeel uit van het internationale netwerk van Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting 4

- Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen 5
- Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring 11

Bevindingen jaarrekening 13

- De financiële positie van uw gemeente 14
- Belangrijkste bevindingen uit onze controle 19

Interne beheersing 27

- Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing 28

Overige aangelegenheden 30

- Overige aangelegenheden 31

Bijlagen 32

- Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen 33
- Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle 34
- Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen 35
- Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022 37
- Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging 41

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Wij hebben bij de jaarstukken 2022 van de gemeente Arnhem een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor het getrouwe beeld en rechtmatigheid. • De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 9 miljoen respectievelijk € 27 miljoen.
Welke verbeteringen zien wij?	Wij zien dat uw gemeente de volgende verbeteringen heeft gerealiseerd: • Uw gemeente is 'in control' en heeft de basis op orde. Er zijn in 2022 weer verdere stappen gezet in de doorontwikkeling van de interne beheersing. Zo is er sprake van passende functiescheidingen, gedefinieerde taken en bevoegdheden, en van een gedegen primaire registratie. Uw financiële beheersing waarborgt een betrouwbare financiële verslaglegging. • De verantwoording over en interne controle van de SiSa-bijlage zijn verder verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Ondanks wederom een sterke toename van het aantal regelingen in 2022 is het controleproces soepel verlopen. Dit geldt ook voor de verantwoording en interne controle van het sociaal domein. Het proces, de uitvoering en de (interne) controle zijn van een voldoende gedegen niveau om onze externe controle te kunnen verrichten. • Uw gemeente geeft passende aandacht aan fraude en integriteit. Wij hebben vastgesteld dat u op een adequate wijze opvolging geeft aan integriteitsmeldingen. Tijdens onze controle over 2022 zijn door ons geen fraudegevallen geconstateerd. • Er worden binnen de organisatie goede procesafspraken gemaakt omtrent de beheersing van omvangrijke (investerings-)projecten. Er wordt een risicoanalyse opgesteld en er wordt afgesproken hoe vaak de raad wordt geïnformeerd en op welke wijze de rapportages vorm worden gegeven. De gemeente tracht hiermee te voorkomen of tijdig te signaleren dat budgetoverschrijdingen en/of de doelstellingen van de projecten niet gerealiseerd worden en hierover transparant aan uw raad te rapporteren.
Belangrijke aandachtspunten: Realisatiekracht	• Wij signaleren, net als vorig jaar, een spanningsveld tussen het realiseren van uw ambities en de capaciteit van de gemeente Arnhem op thema's als bereikbaarheid, mobiliteit, investeringen en grondexploitaties. U kunt nog stappen zetten wat betreft het beter met de realisatiekracht in balans brengen van uw ambities. Hierbij kan het noodzakelijk zijn om uw organisatie te versterken. Wij zien namelijk de afgelopen vijf jaar dat u jaarlijks positievere resultaten behaalt dan begroot. Specifiek zien wij dit terug in de investeringsrealisatie (lager dan begroot) en in de omvangrijke toekomstige projecten (Spoorzone Arnhem-Oost, verbouwing Stadstheater, Grondexploitatie Kronenburg, IHP Onderwijs) die veel capaciteit zullen vragen.
Belangrijke aandachtspunten: Kwaliteit verslaggeving	• In het coalitieakkoord zijn door de raad doelen gesteld voor het begrotingsjaar. Deze doelen zijn opgesteld aan de hand van de thema's Duurzaam, Groen, Kansrijk en Verbonden. Deze thema's zijn in de begroting vertaald in 8 wijkprogramma's en 13 stedelijke programma's. Door middel van de jaarrekening wordt door het college verantwoording afgelegd door middel van prestatie-indicatoren. De wijze waarop de raad inzicht verkrijgt in de vertaling naar de verschillende programma's en de methode om de inhoudelijke voortgang van de doelstellingen uit het coalitieakkoord te bewaken zijn op dit moment nog beperkt in de turaps en de jaarrekening aanwezig. • De begroting, turap en jaarrekening zijn opgebouwd op wijkniveau. De kosten over een begrotingsjaar worden aan de hand van een bestendige doorbelastingssystematiek verdeeld over de wijken van Arnhem. Het verklaren van afwijkingen en een analyse van de realisatie van de gestelde doelen vindt plaats op wijkniveau én op stadsniveau. Het op deze wijze begroten en verantwoorden leidt tot onnodig veel administratieve lasten en extra (memoriaal) boekingen in het grootboek. Daarnaast draagt het verdelen van kosten over de verschillende wijken niet bij aan het inzicht in de jaarstukken als geheel. Wij adviseren u deze wijze van begroten en verantwoorden te evalueren, mede in relatie tot hetgeen uw wilt bereiken op basis van het coalitieakkoord.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Financiële positie	• De financiële positie ultimo 2022 is verbeterd ten opzichte van 2021. • De beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2022 bedraagt € 98,8 miljoen (2021: € 99,7 miljoen). Deze weerstandscapaciteit is hoger dan de door de gemeente Arnhem onderkende en aanwezige risico's van € 43,8 miljoen (2021: € 52,5 miljoen). • Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een verschil tussen de begroting en realisatie, en kent een voordelig rekeningresultaat 2022 ad € 51,8 miljoen (2021: voordelig € 44,0 miljoen). Door de gemeenteraad is besloten om per saldo € 27,9 miljoen te onttrekken uit de reserves. Hierdoor bedraagt het gerealiseerde resultaat over 2022 € 23,8 miljoen positief (2021: € 22,7 miljoen positief).
Opstel- en controleproces	• Zoals ieder jaar hebben wij medio 2022 met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2021 geëvalueerd. Naar aanleiding hiervan zijn waar nodig aanscherpingen doorgevoerd in het interne 'draaiboek' voor het opstelproces en de werk- en planningsafspraken voor de jaarrekeningcontrole. Met deze aanpassingen is het proces geoptimaliseerd en is de jaarrekeningcontrole binnen de afgesproken planning afgerond. Medio 2023 evalueren wij wederom het proces om te bepalen op welke terreinen/aspecten verdere verbeteringen mogelijk zijn. • In het proces en opstel- en controledossier is een aantal belangrijke verbeteringen gerealiseerd, zoals het eerder uitvoeren en afronden van de controle van de grondexploitatie (zie onderdeel 'Grondexploitatie' hierna) en de kwalitatief betere analyse en onderbouwing van zogenaamde transitorische posten (nog te ontvangen/betalen bedragen en vooruit ontvangen/nog te besteden (subsidie)bijdragen van derden). • In 2023 is ook de controle van het Sociaal Domein soepel verlopen. De verantwoorde bestedingen vanuit de zorgaanbieders waren eenvoudig aan te sluiten op de financiële administratie. Op basis van de door ons uitgevoerde controle moeten wij de Persoonsgebonden Budgetten (PGB's) overeenkomstig voorgaand jaar als onzeker aanmerken. Er is wel een verbetering zichtbaar t.o.v. 2021. Door de uitvoering van extra controles is de onzekerheid teruggebracht naar € 1,6 miljoen (2021: € 2,5 miljoen).
Rechtmatigheids-verantwoording	• Met ingang van 1 januari 2023 en voor het eerst bij de jaarstukken 2023 zal het college door middel van de rechtmatigheidsverantwoording, die wordt opgenomen in de jaarstukken, verantwoording afleggen over de rechtmatige besteding van de lasten aan de gemeenteraad. Door de gemeente Arnhem is een risicoanalyse uitgevoerd en is een controleplan opgesteld. In 2022 (cf. voorgaande jaren) zijn controles in de audittool Naris uitgevoerd. De vastleggingen vinden gestructureerd plaats. Over de bevindingen voortkomend uit de controles wordt 1 keer in de 6 maanden gerapporteerd door middel van de Audit Rapportages.
Investeringskredieten	• Door de gemeenteraad worden jaarlijks investeringskredieten beschikbaar gesteld. De doelstelling hiervan is het meegeven van kaders voor het college om de door de gemeenteraad gewenste investeringen uit te voeren. Voor 2022 is door de raad € 86,8 miljoen als investeringskrediet beschikbaar gesteld en hiervan is € 38,4 miljoen geactiveerd (gerealiseerd) in 2022. Dit is 44% van het beschikbare krediet. Het achterblijven van de investeringen wordt met name veroorzaakt door investeringen in projecten die in uitvoering zijn, maar nog niet volledig zijn afgerond. De lagere realisatie van € 48,4 miljoen wordt veroorzaakt door het achterblijven van de investeringen op de programma's S00 Bestuur, Dienstverlening en Financiën (€ 3,5 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 18,6 miljoen), S04 Onderwijs (€ 22,7 miljoen) en S09 Gezondheid en Sport (€ 5,0 miljoen). Het saldo van investeringskredieten is de afgelopen jaren gestegen van € 62,7 miljoen in 2020 naar € 86,8 miljoen in 2022. Een oorzakenanalyse met een toetsing van de haalbaarheid van het investeringsprogramma kan de gemeente meer inzicht geven in de realiseerbaarheid van de investeringsdoelstellingen in de toekomst.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Grondexploitatie	• Voor de grondexploitatie hebben wij het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarop het management de geactualiseerde schattingen heeft gebaseerd. Wij hebben onder andere de realisatie en de geactualiseerde schattingen ultimo 2022 versus de schattingen in de jaarrekening 2021 geanalyseerd ('backtesting'). Bij deze analyse hebben wij ook gebruikgemaakt van een door de gemeente Arnhem ingeschakelde externe deskundige. Wij zijn van mening dat de waardering van de grondexploitatie juist is en consistent is met voorgaand jaar. • Het grondbedrijf heeft over 2022 een negatief resultaat behaald van € 2,2 miljoen (€ 3,5 miljoen negatief Grex en € 1,3 miljoen positief erfpacht), deze € 3,5 miljoen negatief wordt verklaard door het terugboeken van de in eerdere jaren op grond van de BBV verslaggevingsrichtlijnen ingeboekte winstneming bij 3 projecten. Hiervan heeft € 2,8 miljoen betrekking op het project Schuytgraaf. Door stijgende (civieltechnische) kosten, hoge inflatie en een dalende vraag naar vastgoed is er in 2022 een "verlies" gerealiseerd. Op basis van de geactualiseerde calculaties is er in 2023 en verder weer sprake van verwachte winsten. De kosten voor voorstudies zijn in 2022 verder toegenomen. De belangrijkste oorzaak hiervan is het feit dat er sprake is van 6 voorstudies binnen de gemeente Arnhem. De meest omvangrijke voorstudie heeft betrekking op het project Kronenburg. • In 2022 is sprake van minder (grond)opbrengsten in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. Dit in tegenstelling tot voorgaande jaren. In totaal is er voor circa € 12,1 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 7,3 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf stijgt daardoor € 4,9 miljoen. • De gemeente Arnhem staat de komende jaren voor grote uitdagingen op het gebied van woningbouw, verduurzaming, energietransitie etc. Met de Woondeal wordt geambieerd om tot 2025 in de regio 20.000 nieuwe woningen te realiseren. In de omgevingsvisie 2040 kiest de gemeente Arnhem voor een actievere rol om zodoende meer de regie te houden op de verschillende projecten. Voorbeelden van projecten waar Arnhem meer regie houdt zijn project Kronenburg en project Spoorzone Arnhem-Oost.
Ontwikkeling Kronenbrug (speerpunt auditcommissie)	• In januari 2023 is door de gemeenteraad de Grondexploitatie Kronenburg vastgesteld, Dit is een gecombineerd project voor de herinrichting van de openbare ruimte rondom winkelcentrum Kronenburg. Omdat de calculaties van dit project in 2023 zijn vastgesteld heeft deze grondexploitatieopzet geen effect op de jaarstukken 2022. Er is voor dit project sprake van verschillende financiers, investeringen in de openbare ruimte, faciliterende uitvoer en een subsidie in het kader van de regeling Woningbouwimpuls. In het kader van de jaarrekeningcontrole 2023 verkrijgen wij inzicht in de financiële beheersing van dit project.
Verbouwing Stadstheater (speerpunt auditcommissie)	• Begin 2022 heeft uw raad een besluit genomen over de volledige vernieuwing van het Stadstheater. In oktober 2022 is hiervoor een bedrag van € 73 miljoen beschikbaar gesteld. Met uw raad zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening rondom risicovolle projecten. Hier is door de ambtelijke organisatie invulling aan gegeven door een onafhankelijk risicoanalyse uit te laten voeren door Bureau Naris. Bureau Naris geeft in de rapportage een aantal aanbevelingen voor de inrichting van het risicomanagementproces. Voor de verbouwing van het Stadstheater zal conform het advies het risicomanagementproces ingericht worden. Dit sluit aan bij de door uw raad vastgestelde uitgangspunten. Deze risico's zullen doorlopend worden geactualiseerd, de ingezette beheersmaatregelen geëvalueerd en hierover wordt periodiek gerapporteerd aan de raad. Indien de risico's dermate groot worden dat de verbouwing van het Stadstheater niet binnen de gestelde financiële kaders kan worden uitgevoerd zal dit opnieuw ter besluitvorming aan uw raad worden voorgelegd.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Spoorzone Arnhem-Oost (speerpunt auditcommissie)	• De gebiedsuitwerking Spoorzone Arnhem-Oost is gebaseerd op het binnenstedelijke Ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost fase 1 (de ambitie) uit mei 2021 en het voorontwerp-Omgevingsvisie Arnhem 2040 (vastgesteld door de raad in november 2021). Op dit moment worden de haalbaarheid van de verschillende scenario's nader onderzocht. Dit resultaat zal in fase 2 (uitvoeringsagenda) ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd worden. Eind 2022 is door de Rijksoverheid € 72 miljoen beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van Spoorzone Arnhem-Oost. In het project Spoorzone Arnhem-Oost zullen woningen worden gebouwd, zal meer groen aangelegd worden en zal de bereikbaarheid van de stad Arnhem verbeterd worden. Ook voor het project Spoorzone Arnhem-Oost zal de gemeente Arnhem het risicomanagementproces voor grote projecten hanteren. Belangrijkste doelstelling hiervan is dat de raad tijdig geïnformeerd wordt wanneer de realisatie en het plan uit de pas gaan lopen.
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) (speerpunt auditcommissie)	• Eind 2022 heeft de rekenkamercommissie een onderzoek uitgevoerd naar het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Dit is een omvangrijk investeringsplan om de onderwijshuisvesting in de gemeente Arnhem de komende jaren te verbeteren en te verduurzamen. Belangrijke aandachtspunten uit het onderzoek hebben betrekking op de betrokkenheid van de gemeenteraad zodat weloverwogen keuzes gemaakt kunnen worden voor toekomstige investeringen. Om dit te bereiken is de nota 'Op weg naar een Integraal Huisvestingsplan voor het voortgezet onderwijs in Arnhem' vastgesteld. Hiermee heeft de raad kennisgenomen van de benodigde financiële middelen (€ 94 miljoen t/m 2032 en € 170 miljoen t/m 2050) die voor de huisvesting van het Voortgezet onderwijs nodig zijn. De ambitie van de gemeente Arnhem is om uiteindelijk te komen tot één integraal beleidsrijk huisvestingsplan voor het primair onderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs. De verwachting is dat dit medio 2023 gereed is.
Realisatiekracht	• Zoals hierboven geschetst zien wij dat uw doelstellingen en ambities uitdagend zijn, waardoor (investerings-) uitgaven de komende jaren fors toenemen. Dit betreft onder anderen het realiseren van een versnelling in de woningbouw, de energietransitie, klimaatadaptatie en de mobiliteitsopgave. Wij adviseren u te onderzoeken in hoeverre deze gestelde ambities passen binnen de beschikbare capaciteit. Dit start bij de ambtelijke capaciteit maar het capaciteitsvraagstuk gaat ook om de vraag of de markt, in een situatie met toenemende personele schaarste, de ambities van de gemeente Arnhem en de metropoolregio Arnhem-Nijmegen aan kan. Om dit inzicht te verkrijgen adviseren wij u de omvang van de gewenste investeringen over een langere periode inzichtelijk te maken en van daaruit te analyseren in hoeverre deze realiseerbaar zijn en afhankelijk van de uitkomsten te (her-)prioriteren.
Ontwikkelingen SBV Vitesse	• Recentelijk is in de media veel berichtgeving omtrent het huurcontract, de financiële positie, eigendomsverhoudingen, verstrekte geldleningen en overige financieringsconstructies rondom SBV Vitesse. In het kader van onze jaarrekeningcontrole zijn wij nagegaan of deze ontwikkelingen mogelijk nog financiële gevolgen kunnen hebben voor de gemeente Arnhem. Op basis van de aan ons aangeleverde documentatie en onze kennis vanuit de organisatie hebben wij geen zaken geconstateerd die direct financiële impact op de gemeente Arnhem zouden kunnen hebben. U kunt dan bijvoorbeeld denken aan verstrekte garantstellingen, huurcontracten, verstrekte geldleningen of zekerheidsstellingen.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Naleving van de Europese aanbestedingsregels	Conform de uitkomsten van door u zelf uitgevoerde interne controle hebben wij een onrechtmatigheid geconstateerd als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Uit de (interne) controle 2022 is een rechtmatigheidsfout gebleken van in totaal circa € 1,7 miljoen (2021: nihil). Dit is veroorzaakt door het afnemen van diensten op basis van contracten waarvan de looptijd verlopen was. Door de gemeente Arnhem zijn controlewerkzaamheden uitgevoerd op de aflopende contracten uit de controle van voorgaand jaar. Verder zijn voor 2022 door u een spendanalyse en detailcontroles verricht. Op basis van deze combinatie van interne beheersmaatregelen en detailcontroles zien wij dat de beheersing rondom het contractbeheer op orde is, maar dat aanvullende aandacht wordt gevraagd voor aflopende contracten. Wij hebben in aanvulling op de werkzaamheden van de gemeente Arnhem zelfstandig controlewerkzaamheden verricht op de Europese aanbestedingsregels, en komen tot dezelfde conclusie.
Sociaal Domein Jeugdzorgkosten	Voor komende jaren bestaat er een grote onzekerheid binnen het sociaal domein. Deze onzekerheid komt voort uit de *Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028* waarbij nog niet bekend is hoeveel geld gemeenten de komende jaren beschikbaar krijgen voor jeugdzorg. Een tweede belangrijk aandachtspunt betreft de ontwikkeling van de financiële positie van zorgaanbieders. In toenemende mate zien wij dat zorgaanbieders moeite hebben om te komen tot een sluitende exploitatie. Daarbij lijken lonen in de zorg fors toe te nemen op basis van de recente cao's wat zeer waarschijnlijk een effect gaat hebben op de kosten van jeugdzorg en WMO. Er zullen fundamentele keuzes in de toekomst nodig zijn om in te spelen op deze ontwikkelingen.
Begrotingsrechtmatigheid	Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van de overschrijdingen naar de analyse van de begrotingsrechtmatigheid, zoals opgenomen in het hoofdstuk 'Begrotingsrechtmatigheid' van de jaarrekening. Hiermee legt het college verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2022. De geconstateerde lastenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig zijn aangemerkt, wegen mede op basis van de analyse van het college niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel. De reden hiervoor is dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid en/of direct gecompenseerd worden door hogere bijdragen.
Single information Single Audit (SISA)	In de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over de ontvangen specifieke uitkeringen door middel van de SiSa-bijlage. Als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen en een door het Rijk toenemend gebruik van specifieke uitkeringen (SPUK) is er de afgelopen jaren sprake van een enorme toename van het aantal SiSa regelingen. Deze incidentele middelen moet de gemeente Arnhem apart verantwoorden in de SISA bijlage. Het verantwoorden van deze (veelal kleine subsidiebedragen) regelingen zorgt bij de ambtelijke medewerkers voor een verzwaring van de administratieve lasten en voor een verhoging van onze controlekosten. Wij verwachten dat het aantal regelingen de komende jaren verder zal toenemen.

23
25

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het normenkader 2022, dat op 7 december 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2022 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Toelichting uitgebreide controleverklaring

De controleverklaring bij de jaarrekening heeft een belangrijke maatschappelijke functie. Daarin geeft de accountant namelijk weer of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de resultaten en financiële positie, en of de baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Gebruikers van jaarrekeningen hebben aangegeven behoefte te hebben aan meer inzicht in de door de accountant ter zake uitgevoerde werkzaamheden. Dit heeft in combinatie met een wijziging van de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (de voorschriften voor het uitvoeren van een accountantscontrole) geresulteerd in een uitgebreidere tekst van de controleverklaring bij uw jaarrekening 2022. Hierin doen wij in het hoofdstuk 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' aanvullend verslag over onze controleaanpak voor frauderisico's, naleving van wet- en regelgeving, en de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Arnhem hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Arnhem uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Wij hebben geen niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze minimumdrempel. Wij hebben deze niet-gecorrigeerde controleverschillen opgenomen in Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Wij hebben controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

Wij hebben geconstateerd dat er inkopen voor een bedrag van € 1,7 miljoen niet rechtmatig zijn aanbesteed. Deze contracten zijn na afloop van de contracttermijn niet tijdig verlengd. Deze uitgaven zijn hierdoor niet rechtmatig. Inmiddels zijn deze contracten beëindigd en zijn nieuwe aanbestedingstrajecten opgestart.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2022 geconstateerd.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen afwijkingen geïdentificeerd die van invloed zijn op de WNT.

Verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van uw gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2022, onder 'Waarderingsgrondslagen'. De belangrijkste wijziging hierin betreft de voorziening verlofsparen. In 2022 is in de jaarrekening van de gemeente Arnhem (op basis van gewijzigde wetgeving) een voorziening verlofsparen gevormd. Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijk verlof sparen voor vervroegd pensioen en/of een sabbatical.

Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

De gemeente Arnhem heeft specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de berekeningen, de aannames en de consistente toepassing van de betrokken modellen voor de grondexploitatieopzetten.

Wij zijn van mening dat de verslaggevings-vraagstukken en de toegepaste inschattingen goed onderbouwd en redelijk zijn, en consistent zijn gebruikt.

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening 2022.

De grondslagen zijn toegepast met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. De grondslagen zijn aanvaardbaar.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.

De jaarstukken 2022 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2022 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2022 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten met toelichting en de SiSa-bijlage).

De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over onder andere weerstandsvermogen en risicobeheersing, bedrijfsvoering en verbonden partijen) het jaarverslag.

Op basis van de Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college van burgemeester en wethouders in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Bevindingen jaarrekening

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is verbeterd

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten over het boekjaar 2022 bedraagt € 51,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 27,9 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2022 circa € 23,8 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2022 circa 28,5% van het balanstotaal (ultimo 2021: 22% van het balanstotaal) en is verbeterd ten opzichte van 2021.

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw gemeente hebben wij in het overzicht hiernaast weergegeven.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2022	2021	2020	2019
Eigen vermogen per 1 januari	**224,5**	**180,4**	**160,6**	**150,8**
Tussentijdse resultaatbestemming	27,9	22,7	2,9	17,1
Gerealiseerd resultaat	23,8	21,4	16,9	-/- 7,3
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	**51,8**	**44,0**	**19,8**	**9,8**
Eigen vermogen per 31 december	**276,4**	**224,5**	**180,4**	**160,6**

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)	
Totale baten	840,8
Totale lasten	-/- 789,0
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	**51,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 133,2
Bij: onttrekkingen aan reserves	105,3
Saldo mutaties reserves	27,9
Gerealiseerd resultaat	**23,8**

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2022 laat een voordelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 51,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot voordelig saldo van € 27,9 miljoen (begroting na wijziging).

De jaarrekening 2022 sluit – na verwerking van de mutaties in reserves – met een voordelig gerealiseerd resultaat van circa € 23,8 miljoen.

In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

De gemeente heeft de belangrijkste verschillen toegelicht en heeft de financiële impact ervan in kaart gebracht. In de paragraaf Begrotingsrechtmatigheid van onze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten (x € 1 miljoen)

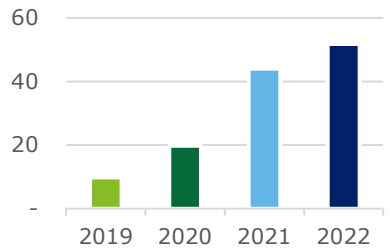

2019	2020	2021	2022
9,8	19,8	44,0	51,8

Mutaties in reserves (x € 1 miljoen)

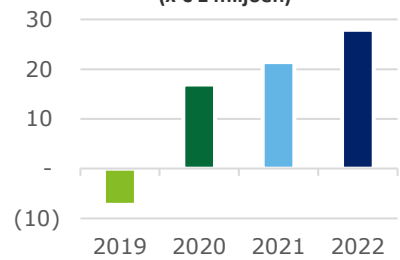

2019	2020	2021	2022
-7,3	16,9	21,4	27,9

Gerealiseerd resultaat (x € 1 miljoen)

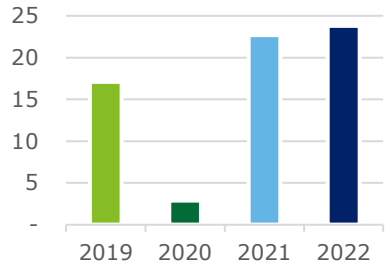

2019	2020	2021	2022
17,1	2,9	22,7	23,8

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Kengetallen voor gemeente Arnhem (begroot en werkelijk over de periode 2018-2022)

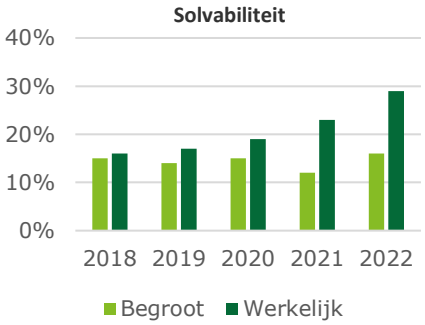

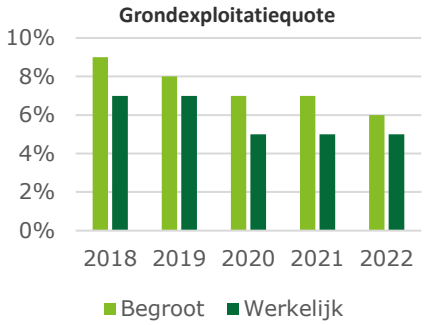

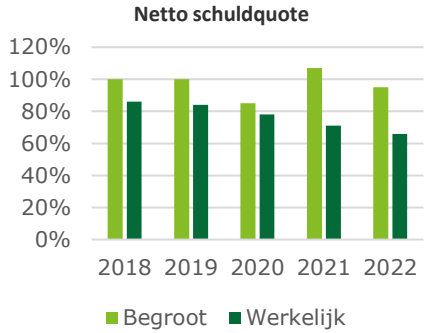

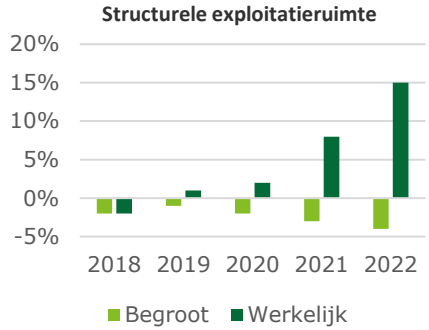

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Als sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (totaal van algemene reserve en bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatiequote

De grondexploitatiequote geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten van de gemeente. In de regel geldt: hoe hoger de grondexploitatiequote, hoe groter het risico dat de gemeente loopt.

Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de ‘druk’ van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is ook van belang te kijken naar de structurele baten en lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken.

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Voorspellende waarde van uw begroting

De jaarrekening 2022 sluit met een positief gerealiseerd resultaat van € 23,8 miljoen.

De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren.

De gemeenteraad heeft de focus gelegd op het realiseren van de gestelde doelen. De realiteit hiervan is echter niet altijd in balans met de beschikbare capaciteit en mogelijkheden. Hiermee is de begroting meer gebaseerd op uw politiek-bestuurlijke ambities dan op wat uw gemeente daadwerkelijk met de beschikbare middelen en capaciteit kan realiseren.

De belangrijkste afwijkingen tussen de realisatie en de (bijgestelde) begroting hebben betrekking op incidentele bijdragen vanuit het Rijk, wat voor een groot deel afkomstig is uit de decembercirculaire 2022.

Saldo baten en lasten | Begroting vs realisatie (x € 1 miljoen)

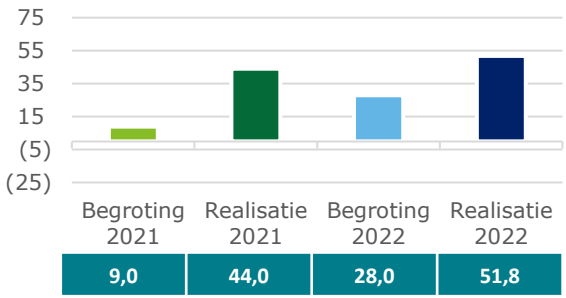

Lasten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

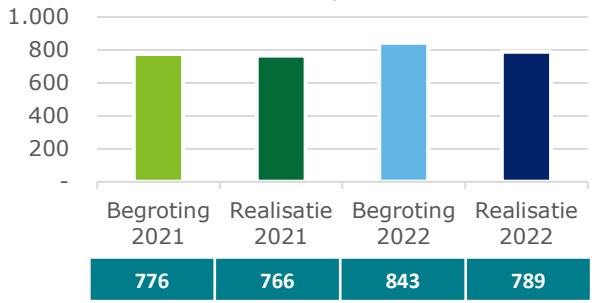

Baten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

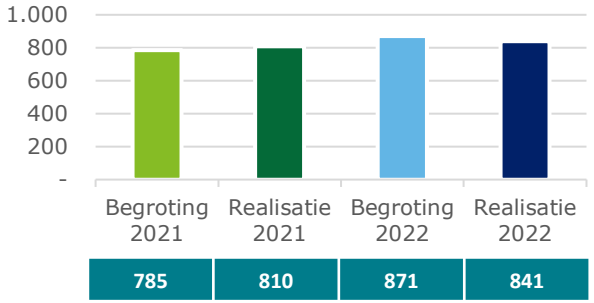

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Het weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de door de gemeente geschatte risico's. Beiden zijn gemuteerd in 2022; de ratio weerstandsvermogen is met 0,4 toegenomen naar 2,3. (2021: 1,9)

Beschikbare weerstandscapaciteit

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 98,8 miljoen (2021: € 99,7 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar.

Benodigde weerstandscapaciteit

De inventarisatie van risico's – die in de paragraaf 'Risicomanagement en weerstandsvermogen' van het jaarverslag is opgenomen – geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een schatting van de kans dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, om daarmee de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij geeft het college een doorlopend inzicht in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn vervallen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de belangrijkste risico's. Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Het berekende bedrag voor specifieke risico's bedraagt € 43,8 miljoen (2021: € 52,5 miljoen). Ten opzichte van 2021 is hiermee sprake van een afname van de gekwantificeerde risico's met € 8,7 miljoen.

Uw weerstandscapaciteit van € 98,8 miljoen is toereikend in relatie tot de berekende risico's van € 43,8 miljoen. Dit heeft het college inhoudelijk nader toegelicht in de paragraaf 'Risicomanagement en weerstandsvermogen' van het jaarverslag.

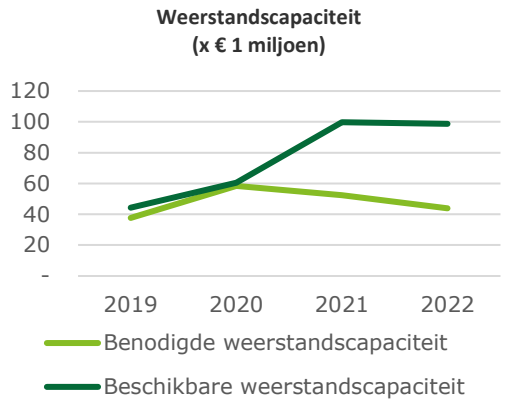

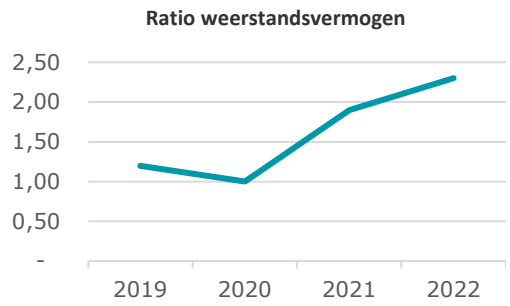

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De voorraad onderhanden werk

De balanspost met de belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitatie). Deze balanspost is door het saldo ultimo 2022 ad € 90,7 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook door de schattingen die een rol spelen bij het ramen van de in 2023 e.v. nog te realiseren baten en lasten. De nog te realiseren baten en lasten vormen samen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het verwachte resultaat bij afsluiting van de projecten. Dit leidt tot een voorziening indien het college verwacht dat het project verlieslatend is en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Voor de waardering van grondexploitatie dient de gemeente per individueel project te bepalen of de gemeente de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren kosten en opbrengsten, naar beste schatting, terugverdient. Ultimo 2022 gaat het om 11 individuele projecten.

De gemeente Arnhem schat ultimo 2022 in dat de totale omvang van de niet terug te verdienen kosten op de gehele grondexploitatie circa € 65,3 miljoen bedraagt (2021: € 65,2 miljoen). Hiervoor is een voorziening getroffen. Deze voorziening is geheel in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie. Dit is in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording.

Het controleproces van de waardering van de voorraad onderhanden werk

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- Programmering: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- Plankosten: door de toenemende vraag naar woningen en dus naar bouwcapaciteit is sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?
- Parameters: zijn de parameters voor kosten en opbrengstenstijgingen opportuun, beredeneerd vanuit de huidige situatie en de best mogelijke inschatting van de toekomstige ontwikkeling van de grondprijzen en de plankosten?

De 5 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'.

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (x € 1 miljoen)

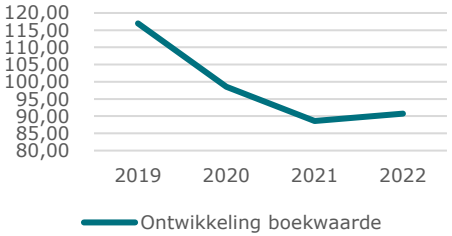

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties – vooral de uitgangspunten voor planning (fasering), programmering en prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (rente-omslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door het college voor de jaarrekening 2022 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd), en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening noodzakelijk is.

Tussentijdse winstneming

In juli 2019 heeft de commissie BBV de notitie ‘Grondbeleid in begroting en jaarstukken’ gepubliceerd. Hierin is opgenomen dat gemeente voor tussentijdse winstneming de ‘Percentage Of Completion methode’ (POC-methode) moeten toepassen. Hierbij geldt dat gemeenten, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, tussentijds winst moeten nemen.

Voor het toepassen van de POC-methode is het van belang dat uw gemeente het resultaat betrouwbaar kan schatten. Ook moet er sprake zijn van verkochte grond en gerealiseerde kosten.

Op grond van de POC-methode heeft gemeente Arnhem in het boekjaar 2022 voor € 3,5 miljoen negatief aan tussentijdse winst genomen op de grondexploitatie (2021: € 7,2 miljoen). Dit houdt in dat een in het verleden geboekte winst in verband met de stijgende prijzen van de kosten en dalende grondverkopen in 2022 is teruggenomen.

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol.

Zo zorgt binnenstedelijke herstructurering (zoals project Kronenburg) normaliter voor een grotere complexiteit, doordat de gemeente de bestaande ruimte herontwikkelt en dit type projecten hierdoor (financieel gezien) gevoeliger is voor risico’s dan volledig nieuw uit te leggen locaties. Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt voor een hoger risicoprofiel, doordat de schatting van kosten en opbrengsten van de projecten subjectiever is naarmate de doorlooptijd toeneemt.

Op grond van onze risicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat de grondexploitaties Schuytgraaf en Arnhem Centraal de belangrijkste projecten binnen uw gemeente zijn, waarbij wij de grondexploitatie Schuytgraaf voor onze controle op deelcomplexniveau hebben geanalyseerd en – waar wij dat noodzakelijk achten op grond van onze professionele oordeelsvorming – geselecteerd voor nadere controle.

Van deze (deel)projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren kosten en opbrengsten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening gecontroleerd. Daarnaast hebben de correctie op de in het verleden ingeboekte winstneming gecontroleerd. Gezien de verhoogde complexiteit van bepaalde onderdelen binnen de grondexploitatie van Schuytgraaf, hebben wij de specialisten beoordeeld die door de gemeente Arnhem zijn ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de gehanteerde parameters, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2022 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de gehanteerde uitgangspunten in de grondexploitaties
- Externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen en grondopbrengsten
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2022 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt.

Verder merken wij volledigheidshalve op dat wij voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2022 de per die datum vastgestelde projectkaders en genomen besluiten betrokken hebben bij de controle van de waardering. Er is geen rekening gehouden met de effecten van eventuele toekomstige, nog vast te stellen, ambities van uw gemeente.

In lijn met de afspraak met de organisatie hebben wij in februari/maart 2023 onze werkzaamheden voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2022 opgestart en zover mogelijk afgerond. Hierdoor waren onze vragen en observaties vroegtijdig in het opstelproces van de jaarrekening bekend en zijn deze vervolgens tijdig door de organisatie opgevolgd. Door de constructieve opstelling van en samenwerking met de ambtelijke medewerkers hebben wij de controle van de grondexploitatie tijdig kunnen afronden.

Arnhem

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn adequaat toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij een controle uitgevoerd op de begrotingsrechtmatigheid. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet de gemeenteraad zelf nader invullen en concretiseren. Dit gebeurt met het vaststellen van de begroting en via de financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de lasten binnen de begroting blijven en het college belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan de gemeenteraad, zodat zij hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het college inbreuk maakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Het overschrijden van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft de accountant niet in alle gevallen mee te wegen in zijn rechtmatigheidsoordeel. De kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen en zijn in te delen in de categorieën als genoemd in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV.

Voor de begrotingsrechtmatigheid moeten wij kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. In de figuur hieronder hebben wij de programma's met een lastenoverschrijding opgenomen.

Lastenoverschrijdingen
(x € 1 miljoen)

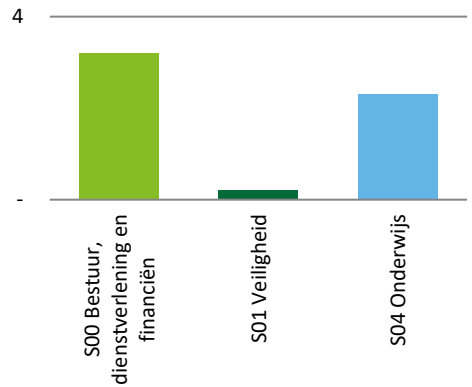

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van en toelichting op deze overschrijdingen naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in het hoofdstuk 'Begrotingsrechtmatigheid' in de jaarrekening. Hiermee legt het college aan de gemeenteraad verantwoording af over de begrotingsrechtmatigheid van de lasten over 2022. De geconstateerde kostenoverschrijdingen wegen niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.

Kredietoverschrijdingen

Kredietoverschrijdingen vereisen conform de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV – vergelijkbaar met kostenoverschrijdingen in het overzicht van baten en lasten – autorisatie van de gemeenteraad. Indien een overschrijding niet door de raad is geautoriseerd, is deze strikt genomen onrechtmatig. Afspraken hierover tussen de gemeenteraad en het college kunnen zij nader vastleggen in de financiële verordening ex art. 212 Gemeentewet.

De in 2022 ontstane kredietoverschrijdingen zijn tijdig gemeld aan de gemeenteraad.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Bij onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten door fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

In onze boardletter hebben wij uitgebreid gerapporteerd over fraude en integriteit, en de stappen die de gemeente Arnhem hierin heeft gezet.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens doorspreken met medewerkers van uw organisatie. Wij hebben op basis van onze controle en de besprekingen geen fraudegevallen geconstateerd.

Onze conclusie is voorts dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesties, en hierover tijdig met ons in contact treedt.

Naleving van de Europese aanbestedingsregels

Uw gemeente voert in het kader van de controle op de naleving van de Europese aanbestedingsregels jaarlijks een uitgebreide 'spendanalyse' uit. Aan de hand van deze 'spendanalyse' worden detailcontroles op de onderliggende contractvoorwaarden uitgevoerd.

Wij constateren over 2022 een toename in de omvang van de onrechtmatigheden door het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Uit de controle blijkt een fout van circa € 1,7 miljoen, terwijl over 2021 geen fouten zijn geconstateerd.

De onrechtmatigheden in 2022 hebben betrekking op inkopen bij twee leveranciers, waarvan de contractperiode reeds verlopen was. Hoewel de onrechtmatigheden op korte termijn geïdentificeerd zijn, zorgt een betere bewustwording ervoor dat vergelijkbare onrechtmatigheden in de toekomst voorkomen kunnen worden.

Uw gemeente heeft interne beheersingsmaatregelen ingericht om onrechtmatige aanbestedingen te voorkomen of tijdig te identificeren. De hierboven gerapporteerde onrechtmatigheden waren reeds door uw gemeente geïdentificeerd en uw gemeente heeft passende vervolgstappen genomen om deze onrechtmatigheden te herstellen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige bevindingen

COVID-19

Wij sommen hier de belangrijkste effecten op die het coronavirus heeft (gehad) op de jaarrekening 2022 van uw gemeente:

- Waardering vorderingen: als gevolg van financiële problemen of tekorten bij debiteuren en andere soorten schuldenaars bestaat er een toegenomen risico op het niet ontvangen van vorderingen. Wij hebben de invorderingsrisico's, en daarmee de waardering van de vorderingen, gecontroleerd, en merken op dat er vooralsnog geen sprake is of zou moeten zijn van grote mutaties in de voorziening voor oninbare vorderingen.
- Subsidieverstrekkingen: uw college is in bepaalde gevallen niet overgegaan tot het terugvorderen van subsidies (in gevallen waarin de prestatie door de effecten van/maatregelen vanwege corona niet (geheel) geleverd is). De gemeenteraad is hierover geïnformeerd. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, het college de subsidies op basis van dit besluit kan vaststellen en wij deze subsidies daarmee als rechtmatig vastgesteld beschouwen.
- Tozo: één van de maatregelen die het kabinet (heeft) gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de SiSa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Uw gemeente is, ondanks een snelle invoering en de wijzigingen hierin, gedurende 2022 in staat geweest aantoonbaar te voldoen aan de gestelde rechtmatigheidseisen. Zowel uw interne controlewerkzaamheden als onze zelfstandig uitgevoerde dossiercontroles bevestigen deze uitkomst.

De Nota verwachtingen accountantscontrole schrijft daarnaast voor dat wij een kwalitatieve toets moeten verrichten op uw beleid inzake Misbruik en Oneigenlijk (M&O) beleid voor de Tozo-regeling. Wij stellen vast dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld met daarin de getroffen interne beheersmaatregelen, zoals de controle achteraf, en de wijze waarop u gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente het M&O-beleid heeft nageleefd, waarmee is voldaan aan deze kwalitatieve vereiste.

Sociaal domein | Gevolgen corona

Wij hebben in de boardletter 2022 gerapporteerd over de bijzondere gevolgen van corona voor het sociaal domein. Hieronder voorzien wij u van een beknopte actualisatie. De financiële gevolgen voor de gemeente zien toe op de volgende onderdelen:

- Continueren van reguliere zorg: Voor zover mogelijk hebben de zorgverleners de reguliere zorg gecontinueerd en volstaat ter zake de interne beheersing die in afgelopen jaren voldoende heeft gefunctioneerd.
- Leveren van alternatieve zorg: Voor zover zorgleveranciers de reguliere zorg niet konden continueren, mochten zij alternatieve zorg leveren. De verantwoording en afrekening hiervan vindt op dezelfde wijze plaats als de afrekening van reguliere zorg.

Wij merken op dat de gemeente voldoende (extra) interne beheersmaatregelen heeft getroffen om de zorgverlening te continueren, en de (mogelijke) financiële effecten van corona voor het sociaal domein in beeld te brengen en te beheersen. Dit blijkt uit het feit dat de zorg is gecontinueerd en de verzoeken voor en de omvang van continuïteitsbijdragen en meerkosten corona qua omvang beperkt zijn.

Een voor de controle belangrijk onderdeel hiervan is het interne controleplan, inclusief een gedetailleerde uiteenzetting van de geschatte en werkelijke financiële effecten van corona op het sociaal domein voor de gemeente. De getroffen maatregelen hebben ertoe geleid dat de organisatie de extra kosten en vraagstukken tot een minimum heeft kunnen beperken.

Sociaal domein | PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft – net als in voorgaande jaren – bij de PGB-verantwoordingen voor Jeugd en Wmo over 2022 een controleverklaring met beperking verstrekt. De PGB-bestedingen over 2022 bedragen circa € 3,3 miljoen (2021: € 4,5 miljoen).

Uw organisatie heeft de voorgaand jaar getroffen aanvullende interne beheersmaatregelen en interne controles ook over 2022 gehandhaafd c.q. uitgevoerd. Hiermee is voldoende zekerheid verkregen over de prestatielevering en rechtmatigheid van de PGB-bestedingen. In dit kader is onder andere nader onderzoek uitgevoerd bij een representatief aantal gebruikers van deze PGB-gelden.

Met de getroffen beheersmaatregelen en uitgevoerde interne controles is voor de PGB-bestedingen ad. € 1,7 miljoen over 2022 voldoende zekerheid verkregen wat betreft zowel de getrouwheid als rechtmatigheid van deze bestedingen. Per saldo resteert een onzekerheid van € 1,6 miljoen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige bevindingen

Sociaal domein | Beheersing Jeugdzorg

De instroom van jongeren en de complexiteit van de zorg binnen de jeugdzorg neemt steeds verder toe. Samen met de beoogde bezuinigingen vanuit het Rijk zorgt dit voor druk op het kunnen realiseren van de gewenste kwaliteit jeugdzorg die de gemeente wil bieden. De gemeente Arnhem heeft reeds maatregelen getroffen om de instroom in de jeugdzorg te beperken. Voor uw merenjarenbegroting is het belangrijk om de balans te vinden tussen de middelen en de kwaliteit.

In lijn met de landelijke trend is een stijging van de jeugdzorgkosten zichtbaar binnen uw gemeente. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de kosten per cliënt, maar voornamelijk door een groter aantal cliënten binnen de jeugdzorg. Deze stijging lijkt ook in 2023 door te zetten.

In 2022 is de landelijke Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 gepresenteerd. De financiële houdbaarheid van deze hervormingsagenda staat nog ter discussie, waarbij de onderhandelingen tussen het Rijk en de VNG nog gevoerd worden. Zodra er een akkoord is bereikt zal er vanuit de hervormingsagenda mogelijk aanvullende maatregelen getroffen moeten worden in het kader van de hieruit ‘bewezen effectieve kostenbesparende maatregelen’. De gemeente heeft hierop vanaf 2019 reeds kostenbesparende maatregelen getroffen.

Een ander aandachtspunt wat wij signaleren voor de toekomst is de cao zorg & welzijn waarbij de personele kosten van de zorgaanbieders zullen gaan stijgen. Onze verwachting is dat dit zal leiden tot tariefstijgingen, waarbij het risico is dat dit niet wordt gecompenseerd door een hogere bijdrage van het rijk.

Tot slot vragen wij uw aandacht voor het monitoren van de financiële positie van zorgaanbieders, die mede door de stijging van de cao lonen onder druk komt te staan.

In 2022 zijn aanvullende middelen van ruim € 14 miljoen beschikbaar gesteld door de Rijksoverheid voor de transitie van Jeugdzorgplus en drie milieuvoorzieningen. Deze middelen zijn bedoeld om de fysieke investeringen te plegen in het vastgoed van jeugdzorgaanbieders om daarmee de transitie en/of afbouw van Jeugdzorgplus en gesloten jeugdzorg te bewerkstelligen. De middelen zijn in 2022 als subsidie beschikt en gereserveerd op de balans gezien de realisatie nog plaats moet vinden.

Voorziening verlofsparen

Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers, als gevolg van de nieuwe CAO afspraken, bovenwettelijk verlof sparen. In tegenstelling tot andere personele verplichtingen is het, indien aan de voorwaarden wordt voldaan, voorgeschreven hier een voorziening voor te vormen. Door de gemeente Arnhem is deze voorziening bepaald en berekend aan de hand van verschillende parameters. Wij hebben de door de gemeente Arnhem opgestelde berekeningen, uitgangspunten en parameters getoetst. Hierbij hebben wij geen afwijkingen geconstateerd. De voorziening verlofsparen is juist en volledig in de jaarrekening verantwoord.

De wijziging ten opzichte van voorgaand jaar is op toereikende wijze in de jaarrekening toegelicht.

Kwaliteit en transparantie van de jaarstukken

Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2022 voldoen aan de vereisten uit het BBV. Wij hebben bij onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij – naast de verenigbaarheid van jaarverslag en jaarrekening – vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses.

Met de afdeling Financiën hebben wij in dit kader medio 2022 een evaluatie gehad waarin over en weer ideeën en suggesties zijn uitgewisseld om de jaarstukken een verdere kwaliteitsimpuls te geven, zonder dat dit direct leidt tot een toename van de kwantitatieve omvang van de jaarstukken.

Interne beheersing

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2022

Boardletter 2022, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2022 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle was primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Voor de bevindingen van de interim-controle verwijzen wij naar onze boardletter 2022 van 30 november 2022.

In de boardletter hebben wij een aantal aandachtspunten voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2022 benoemd. Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten voldoende zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging en/of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen.

Wij merken op dat de gemeente inzet op een verbetering en vereenvoudiging van de processen rondom memoriaalboekingen.

Wij merken op dat het aantal memoriaalboekingen desondanks nog steeds groot is, mede als gevolg van de genoemde inrichting rondom de wijkprogramma's. Om de controle zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren, en toe te spitsen op het specifieke risico en karakter van memoriaalboekingen, hebben wij gebruikgemaakt van een data-analyse tool. Hieruit zijn geen onjuistheden, onrechtmatigheden of anderszins bijzonderheden gebleken.

Wij onderschrijven het belang van de ontwikkelingen zoals data-analyse op het gebied van de memoriaalboekingen. Hiermee kan de gemeente de boekingsprocessen verder standaardiseren en vereenvoudigen, waardoor het aantal memoriaalboekingen verder is te reduceren.

Evaluatie opstel- en controleproces

Medio 2022 hebben wij met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2021 geëvalueerd, en waar nodig aanscherpingen verwerkt in het interne 'draaiboek' voor het opstelproces en de werk- en planningsafspraken voor de jaarrekening. Met deze aanpassingen is het proces verder geoptimaliseerd en is de controle binnen de afgesproken planning afgerond.

In het proces en opstel- en controledossier is verder een aantal belangrijke verbeteringen gerealiseerd, zoals het eerder uitvoeren en afronden van de controle van de grondexploitatie en de kwalitatief betere en tijdige analyse en onderbouwing van de zogenaamde transitorische posten (nog te ontvangen/betalen bedragen en vooruit ontvangen/nog te besteden (subsidie)bijdragen van derden). Ook is voorzien in beter volgbare aansluitingen en analyses tussen de uitgevoerde interne controles en de bedragen in de jaarrekening.

Het opstel- en controleproces is door de genoemde verbeteringen efficiënter en effectiever verlopen in vergelijking met 2021.

Met het oog op verdere optimalisatie van het opstel- en controleproces van de jaarrekening merken wij het volgende op:

- Met de ambtelijke organisatie is afgesproken de administratie en jaarrekening bij aanvang van onze controle 'te bevriezen'. Dit betekent dat de organisatie eventuele correcties uit zowel de in- als externe controle verzamelt en verwerkt in een tweede versie van de jaarrekening.

Wij trekken samen met uw gemeente op in het proces van het digitaliseren van de interim- en jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle zetten wij hiertoe diverse tools in, waaronder, tijdens onze controle van 2022 een digitale omgeving om documentatie aan te leveren (Deloitte Connect) en tooling om data te analyseren (Spotlight). Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van een digitale projectmanagement omgeving (Microsoft Teams) zodat de voortgang op eenvoudige wijze te monitoren is.

Medio 2023 evalueren wij – mede op basis van de actualisatie van de risicoanalyse voor de jaarrekening 2023 – wederom gezamenlijk het proces om te bepalen op welke terreinen/aspecten verdere verbeteringen in het opstel- en controleproces van de jaarrekening mogelijk zijn.

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2022

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving inclusief cybersecurity behoeft verdere aandacht

De gemeente onderkent het belang van informatie-veiligheid en privacy. Dit vertaalt zich in een (structureel) budget dat vanaf de begroting 2023 is opgenomen. Hiermee beoogt de gemeente de informatieveiligheid op voldoende niveau te brengen, zodat het risico op cybersecurity incidenten naar beneden gebracht zal worden.

Daarnaast zijn er in 2022 door de gemeente Arnhem diverse stappen (in samenwerking met de Connectie) gezet om de betrouwbaarheid van de financiële informatiesystemen te vergroten. De bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving leiden er echter toe dat de gemeente en wij niet zonder meer kunnen steunen op de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Enkele nadelen van het feit dat onvoldoende opvolging is gegeven aan onze eerdere aanbevelingen, zijn onder andere:

- Bij interne controles niet zonder meer gebruik is te maken van onder andere data-analyses. De uitvoering van controles – waarbij data-analyse is ingezet – is hierdoor niet optimaal efficiënt, doordat eerst aanvullende werkzaamheden nodig zijn om de betrouwbaarheid van data/lijstwerk vast te stellen. Bovendien kan de interne controle bij maximaal gebruik van data-analyse een hogere toegevoegde waarde opleveren voor de organisatie doordat zij daarmee belangrijke inzichten kan verkrijgen en de controles ook meer risicogericht kan insteken.
- Voor de jaarrekeningcontrole 2022 niet zonder meer kunnen steunen op de informatie vanuit de geautomatiseerde gegevensverwerking. Het gevolg van deze conclusie is dat wij meer gegevensgericht werk hebben moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van data en lijstwerk vast te stellen.

Voor onze inhoudelijke bevindingen en de resterende aanbevelingen inzake de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking verwijzen wij kortheidshalve naar onze boardletter 2022.

Wel zijn wij bij de jaarrekeningcontrole in staat geweest data-analyse in te zetten als onderdeel van de controleaanpak voor de memoriaalboekingen. Hierbij hebben wij met data-analyse een diepgaande en risicogerichte analyse uitgevoerd van deze in opzet meer risicovolle boekingen. Door de inzet van data-analyse hebben wij de met gegevensgerichte werkzaamheden te onderzoeken populatie memoriaalboekingen sterk kunnen reduceren. Dit illustreert het belang en de toegevoegde waarde van een betrouwbare IT-omgeving als basis voor de inzet van data-analyse.

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Samenvatting overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het college en het ambtelijk management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen tijdens het uitvoeren van onze controle.

Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen. (bedragen * 1 miljoen)

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode		
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**€ 0**	**€ 0**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten: • Niet van toepassing	€ 0	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding, Fido, etc.): • Niet voldaan aan EU aanbestedingsrichtlijnen	€ 1,7	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	€ 0	
Overige rechtmatigheidsfouten	€ 0	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**€ 1,7**	

- Het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid is opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018, het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2022 en het normenkader rechtmatigheid 2022, dat op dat op 7 december 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad.
- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A2 – Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle. (bedragen * € 1 miljoen)

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid: • Onzekerheid PGB-Bestedingen (ZIN)	€ 1,6	€ 1,6
Onzekerheid rechtmatigheid is per saldo ook een onzekerheid inzake getrouwheid: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**€ 1,6**	**€ 1,6**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding, Fido, etc.): • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid): • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 1,6**	

- Het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid is opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018, het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2022 en het normenkader rechtmatigheid 2022, dat op 7 december 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad.
- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Geen afwijkingen geconstateerd met betrekking tot de toelichting in de jaarstukken	n.v.t.	n.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2022 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

De strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening is als volgt:
- Getrouwheidsoordeel: goedkeurend
- Rechtmatigheidsoordeel: goedkeurend

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme		€ 0	
A6	Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)		€ 0	
A9	Regeling specifieke uitkering Gemeente in verband met de versterking van de lokale [...] radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme 2021		€ 0	
A10	Regeling financiële impuls huisvesting grote gezinnen vergunninghouders		€ 0	
A13	Regeling specifieke uitkering naleving controle coronatoegangsbewijzen		€ 0	
A14	Regeling specifieke uitkering Gemeente in verband met de versterking van de lokale [...] radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme 2022		€ 0	
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne		€ 0	
A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit		€ 0	
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021		€ 0	
C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls		€ 0	
C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening		€ 0	
C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen		€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e rond		€ 0	
C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen		€ 0	
C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen		€ 0	
C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)		€ 0	
C43	Regeling reductie energiegebruik woningen		€ 0	
C47	Volkshuisvestingsfonds		€ 0	
C55	Aanpak energiearmoede		€ 0	
C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen		€ 0	
C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen		€ 0	
C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen		€ 0	
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)		€ 0	
D10	Volwasseneneducatie		€ 0	
D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie		€ 0	
D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024		€ 0	
D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024		€ 0	
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen		€ 0	
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden		€ 0	
D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur		€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai		€ 0	
E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021		€ 0	
E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027		€ 0	
E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem		€ 0	
E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord		€ 0	
E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021		€ 0	
E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022		€ 0	
E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023		€ 0	
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2022		€ 0	
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) gemeentedeel 2022		€ 0	
G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling (Tozo) gemeentedeel 2022		€ 0	
G10	Wet inburgering 2021 gemeentedeel 2022		€ 0	
G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		€ 0	
G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute		€ 0	
H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling		€ 0	
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport		€ 0	
H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling		€ 0	
H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (SiSa tussen medeoverheden)		€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022		€ 0	
H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020		€ 0	
H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken		€ 0	
H14B	SPUK expertisecentra jeugdhulp		€ 0	
H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021		€ 0	
H22	Regeling specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022		€ 0	
H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)		€ 0	
V3	Verzameluitkering		€ 0	
Subtotaal			**€ 0**	

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften voldoende is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad, raadscommissie of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Arnhem te rouleren.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de medewerkers van de gemeente Arnhem die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente Arnhem of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte organisatie”). DTTL (hierna ook te noemen “Deloitte Global”) haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichtingen of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteit is aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belasting- en juridische diensten, consulting, financial advisory, and risk advisory diensten aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op zijn meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 345.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.

© 2023. Neem voor informatie contact op met Deloitte Nederland.

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 18 april 2023
Zaaknummer	: 153670
Contactpersoon	: Ron Verheijen
Telefoonnummer	: 026-3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

Onlangs heeft onze accountant de controle van de jaarstukken 2022 afgerond. Zoals gebruikelijk zijn de belangrijkste uitkomsten uit deze controle vastgelegd in het Accountantsverslag 2022. Wij hebben met tevredenheid kennis genomen van de inhoud van dit verslag en nemen u graag mee in onze bestuurlijke reactie op de belangrijkste bevindingen en conclusies.

Wij zijn verheugd met de conclusie van de accountant dat we “in control” zijn en dat verdere verbeteringen zijn gerealiseerd in de doorontwikkeling van de interne beheersing. Het is goed te constateren dat dit (opnieuw) heeft geresulteerd in een soepel opstel- en controleproces van de jaarrekening.

Tegelijkertijd herkennen wij de aandachts- en verbeterpunten. Allereerst betreft dit de realisatiekracht en het door de accountant geschetste spanningsveld tussen ambities en capaciteit. Hoewel positievere resultaten dan begroot hiervoor niet volledig maatgevend zijn (de oorzaak hiervan is regelmatig het feit dat laat in het jaar nog middelen vanuit Rijk en provincie worden ontvangen), herkennen wij de beschreven spanning. Met regelmaat zijn wij in gesprek met de ambtelijke organisatie over de ambities en hierin te stellen prioriteiten.

Ook de opmerkingen met betrekking tot de kwaliteit van de verslaglegging en, vooral, de transparantie en informatiewaarde van de jaarstukken nemen wij ter harte. De invloed van wijksturing hierop nemen wij mee in de opvolging van de evaluatie Van Wijken Weten.

In totaliteit geven de bevindingen en conclusies van de accountant het vertrouwen dat in de komende periode, gebruik makend van de gegeven adviezen, vervolgstappen kunnen worden gezet in de verdere verbetering van onze interne organisatie.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • www.arnhem.nl

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris,	de burgemeester,
J.H. de Baas	A. Marcouch

Proces behandeling Perspectiefnota

Datum : 14 april 2023

Aan : Raadsleden, fractievolgers en college van B&W

Van : Griffie

Betreft : proces behandeling 'Perspectiefnota 2024-2027'

Beste raadsleden, fractievolgers en collegeleden,

Binnenkort staat de behandeling van de *'Perspectiefnota 2024-2027'* op de raadsagenda. Het proces rondom de behandeling van de perspectiefnota (PPN) is besproken in de auditcommissie van 12 december 2022 en vastgesteld in de agendacommissie van 8 februari 2023 tijdens de behandeling van het 'Spoorboekje P&C cyclus 2023' Via deze brief wil de griffie jullie informeren over het proces rondom de behandeling van de perspectiefnota. Vragen? Neem dan contact op met de griffie.

Oproep agendacommissie: houd je aan de deadlines!
In het proces wordt op twee momenten gewerkt met deadlines: bij het stellen van technische vragen en bij het indienen van de concept en definitieve moties en amendementen. Deze deadlines zijn er voor om te zorgen dat iedereen (raad, college, ambtelijke organisatie en griffie) voldoende tijd heeft, bijvoorbeeld voor de voorbereiding van de M2 en besluitvormende raad. Uiteraard zijn deze deadlines in principe slechts een 'verzoek', omdat het de raad vrij staat om zelfs tijdens de vergadering zelf nog een motie of amendement in te dienen. In het presidium en de agendacommissie is besproken dat ondanks het tijdig communiceren van deze deadlines - met name rondom het indienen van de moties en amendementen - niet alle fracties zich er aan houden. Hierbij dus de oproep u aan de deadline te houden!

Behandeling perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2023 en Jaarstukken 2022
Tegelijk met de perspectiefnota wordt de raad ook de Turap-1 2023 en de Jaarstukken 2022 aangeboden. Het behandelproces rondom deze twee stukken is als volgt:

Jaarstukken 2022
In het jaarverslag en de jaarrekening (samen de jaarstukken) legt het college van B&W verantwoording af over de realisatie van de door de raad in de Begroting vastgestelde beleidsvoornemens. De jaarstukken gaan dus over het vorige begrotingsjaar (2022). In het verleden liep de behandeling van de jaarstukken en perspectiefnota vaak gelijk op. In verband met het Duisenbergonderzoek op de jaarstukken is dit voor dit jaar niet het geval en doorlopen de jaarstukken een eigen besluitvormingsproces . Zie hiervoor het 'spoorboekje P&C cyclus 2023'. De jaarstukken worden wel gelijktijdig met de PPN gepubliceerd. Ook is er op de technische vragenmarkt ruimte voor het stellen van vragen over de jaarstukken.

Turap-1 2023
Om de voortgang op de realisatie begroting te kunnen bewaken wordt door het college minimaal een tweetal tussenrapportages aangeboden. In Turap-1 wordt de raad geïnformeerd over verwachte majeure afwijkingen op programmaniveau. De behandeling van de turap-1 loopt gelijk met de perspectiefnota.

Hoe ziet het proces eruit rondom de behandeling van de perspectiefnota eruit?

1. Publicatie & presentatie – *woensdagavond 19 april*
2. Schriftelijke technische vragen - woensdag 19 april t/m vrijdag 12 mei 12.00 uur
   → *via het nieuwe emailadres technischevragenraad@arnhem.nl*
3. I: Technische vragenmarkt – Woensdag 10 mei 17.00 – 19.00 uur (inclusief maaltijd)
4. I: Inspreekavond inwoners 'in gesprek met de raad. Wat vindt u belangrijk voor Arnhem?' – Woensdag 10 mei 19.15 – 22.00
5. M1 – *Politieke Avond 17 mei (uitloop 24 mei)*
6. Indienen moties & amendementen voor de M2 – *Donderdag 18 mei tot en met vrijdag 2 juni*
7. M2 – *Politieke Avond 7 juni*
8. Indienen definitieve moties & amendementen – *Donderdag 8 juni tot en met maandag 12 juni*
9. Besluitvorming – *Politieke Avond 14 juni, aanvang 18.45 uur*

---

1. Publicatie & presentatie – *woensdagavond 19 april (18.45-19.15 uur)*

De perspectiefnota zal op woensdagavond 19 april aan het begin van de Politieke Avond door de het college aan de gemeenteraad worden aangeboden en kort worden gepresenteerd. De insteek van de presentatie is om de raad bij het aanbieden van de jaarstukken 2022, de Turap-1 2023 en de Perspectiefnota 2024-2027 van toelichting te voorzien over de inhoud van deze documenten en de onderlinge samenhang daartussen. In de presentatie zal stilgestaan worden bij de belangrijkste (financiële) resultaten en conclusies uit deze documenten. Er wordt naar gestreefd om tijdens deze presentatie voor alle raadsleden en fractievolgers een geprinte versie van de perspectiefnota aan te bieden. (Indien dit onverhoopt niet mogelijk blijkt te zijn, wordt deze zo snel mogelijk via de post verstuurd) De jaarstukken en turap zijn vanaf dit moment ook digitaal raadpleegbaar. Voor alle fracties zal er 1 geprinte versie van de jaarstukken zijn, deze is op te halen op de griffie.

- *Bekijk de digitale stukken op https://financien.arnhem.nl/*

---

2. Schriftelijke technische vragen - woensdag 19 april t/m vrijdag 12 mei 12.00 uur

Het stellen van schriftelijke technische vragen is het startpunt van het verkrijgen van informatie. Alle technische vragen dienen – zo veel mogelijk - voorafgaand aan de M1 van woensdag 17 mei gesteld te worden. Omdat er bij de behandeling van de perspectiefnota meestal veel schriftelijke technische vragen worden gesteld, worden deze verzameld in één document. Deze 'technische vragen bundel' zal tijdens het proces telkens worden geüpdate met nieuwe vragen en antwoorden. Bij het publiceren van een nieuwe versie ontvangen jullie via iBabs een notificatie.

Technische vragen ingediend vóór vrijdag 12 mei 12.00 zullen z.s.m. worden beantwoord, met als uiterlijke datum woensdag 17 mei voor de Politieke Avond (M1). Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, de termijn waarop is onzeker.

Voor de jaarstukken ligt de deadline van het stellen van technische vragen later. Alle technische vragen over de jaarstukken die voor 31 mei zijn ingediend, zullen beantwoord worden voor 7 juni. Voor de technische vragen rondom de jaarstukken wordt een aparte vraag- en antwoordbundel gemaakt.

Om zorg te dragen voor een zo snel mogelijke beantwoording, werken we vanaf deze raadsperiode met een nieuw emailadres voor alle schriftelijke technische vragen rondom de P&C producten,

- *Zowel de technische vragen over de jaarstukken als perspectiefnota worden ingediend via technischevragenraad@arnhem.nl*

---

3. I: Technische vragenmarkt – Woensdag 10 mei 17.00 – 19.00 uur (inclusief maaltijd)

Ook dit jaar wordt er vanuit de ambtelijke organisatie weer een technische vragenmarkt georganiseerd waar jullie direct aan de verantwoordelijk ambtenaar jullie technische vragen kunnen stellen. Deze vragenmarkt vindt plaats voorafgaand aan de Politieke Avond van woensdagavond 10 mei van 17.00 tot 19.00 uur. Tijdens deze vragenmarkt zijn er vanuit verschillende beleidsterreinen ambtenaren aanwezig. Ook is de accountant aanwezig voor vragen over de jaarstukken. Tijdens de technische vragenmarkt is er een gezamenlijk buffet.

- *Jullie ontvangen vlak voor de vragenmarkt een 'plattegrond/overzicht' waar de ambtenaren van de verschillende beleidsterreinen zich in het Stadhuis bevinden voor het beantwoorden van jullie technische vragen.*

---

4. I: Inspreekavond inwoners 'In gesprek met de raad. Wat vindt u belangrijk voor Arnhem?– Woensdag 10 mei 19.15 – 22.00

Op verzoek van de raadswerkgroep burgerparticipatie vindt er tijdens de informatieve fase van de behandeling van de perspectiefnota een open inloopavond voor inwoners plaats: *'In gesprek met de raad. Wat vindt u belangrijk voor Arnhem?'* Doel van de bijeenkomst is om op een laagdrempelige manier het gesprek aan te gaan met inwoners over belangrijke thema's in de perspectiefnota. Tijdens deze gesprekken is er vooral ruimte voor inwoners om te vertellen zij belangrijk vinden, waarin zij vragen kunnen stellen, zorgen kunnen uiten of een goed idee onder de aandacht kunnen brengen.

- *Over 'In gesprek met de raad' bent u afzonderlijk geïnformeerd. Voor de raadsleden en fractievolgers: meld jullie i.v.m. de organisatie tijdig aan!*

  Kijk ook voor meer informatie op www.arnhem.nl/ingesprekmetderaad

---

5. M1 – *Politieke Avond 17 mei (uitloop 24 mei)*

De Politieke Avond van 17 mei staat volledig in het teken van de M1 fase. In het spoorboekje P&C cyclus 2023 is opgenomen dat - in tegenstelling tot voorgaande jaren - de raadskamerindeling van deze M1 thematisch zal worden ingedeeld (en dus niet op portefeuillehouder). Uitgangspunten bij het maken van deze indeling zijn:

- Beantwoording vragen: de indeling draagt bij aan het beantwoorden van alle door de raadskamer gestelde vragen;
- Herkenbaarheid: de indeling sluit aan bij de ordening van de Perspectiefnota;
- Aanwezigheid; de indeling maakt het mogelijk voor alle deelnemers (raad en college) om in de raadskamer binnen hun portefeuille aanwezig te zijn;

Mede op basis van deze uitgangspunten zullen de raadskamer worden geordend op de hoofdstukken uit de perspectiefnota (Duurzaam Arnhem, Kansrijk Arnhem, Verbonden Arnhem en Groen Arnhem). Daarnaast komt er een aparte raadskamer over financiën. Per raadskamers zullen er meerdere portefeuillehouders aanwezig zijn. De definitieve invulling van de raadskamers ontvangt u voor 17 mei. De vergaderorde is hetzelfde als bij een reguliere M1 behandeling. Een eventuele uitloop kan plaatsvinden op 24 mei.

---

6. Indienen moties & amendementen voor de M2 – *Donderdag 18 mei tot en met vrijdag 2 juni*

Tijdens de M1 op 17 mei kunnen fracties in de tweede termijn aangeven of zij overwegen moties en/of amendementen in te dienen. Deze moties en amendementen kunnen vanaf dat moment dan ook (in concept) worden ingediend bij de griffie voor agendering op de M2 van 7 juni. De ingediende moties/amendementen worden bijgeplaatst op iBabs. Jullie ontvangen een notificatie. Alle moties en amendementen dienen uiterlijk op vrijdag 2 juni 9.00 uur bij de griffie te zijn ingediend, zodat er zowel voor de fracties, het college als de voorzitters voldoende tijd is om de M2 voor te bereiden.

---

7. M2 – *Politieke Avond 7 juni*

De Politieke Avond van 7 juni staat geheel in het teken van de M2. De raadskamers worden voor deze behandeling - in tegenstelling tot voorafgaande jaren - niet plenair, maar (vergelijkbaar met de M1) thematisch ingedeeld op basis van de hoofdstukken uit de perspectiefnota. Er is geen uitloop mogelijk bij de M2.

---

8. Indienen definitieve moties & amendementen – *Donderdag 8 juni tot en met maandag 12 juni*

Na de M2 kunnen de fracties t/m maandag 12 juni 9.00 uur hun definitieve moties en amendementen indienen (of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen intrekken) De griffie maakt naar aanleiding van alle ingediende moties en amendementen een bundel, welke ook zal worden bijgeplaatst op iBabs.

---

9. Besluitvorming – *Politieke Avond 14 juni, aanvang 18.45 uur*

Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. Zoals te doen gebruikelijk bij de raadsvergaderingen waarin de perspectiefnota en de begroting worden vastgesteld voert de grootste oppositiefractie de spreekvolgorde aan. Gevolgd door de grootste coalitiefractie en zo verder. Tijdens deze vergadering zijn twee woordvoerders per fractie toegestaan, waarvan een financieel woordvoerder..

- *Over het exacte verloop van de besluitvormende raadsvergadering op 14 juni worden jullie van te voren door de griffie nog verder over geïnformeerd*

Presentatie
Jaarstukken 2022
Turap-1 2023
Perspectiefnota 2024-2027

Gemeenteraad 19 april 2023

GEMEENTE Arnhem

Wat bieden we aan?

Turap-1
2023

tip: **financien.arnhem.nl**

Procedurele samenhang

- Jaarstukken kijken terug op 2022
- Turap-1 geeft eerste beeld financiële afwijkingen 2023
- Perspectiefnota 2024-2027 geeft eerste beeld voor de komende jaren

Inhoudelijke samenhang

- Voordeel 2022 gaat naar algemene reserve → verhoogt beginstand 2023 voor komende periode (weerstandsfactor)
- Sommige afwijkingen in Turap zijn incidenteel voor 2023, maar sommigen zijn structureel. Die komen terug in PPN 2024-2027
- Actualisatie van investeringsbedragen in 2023 (Turap) leiden tot nieuwe kapitaallasten in PPN 2024-2027

Resultaten Jaarstukken 2022

- Positief resultaat voor de algemene reserve: € 23,8 mln
- Bij Turap-2 2022 was al € 17,4 mln verwacht
- Voordeel AR komt dus € 6,4 mln hoger uit bij JR 2022
- Aan bestemmingsreserves is € 50 mln toegevoegd over 2022 (totaal BR-en is nu € 194 mln)
- (Extra) afwijking in jaarrekening komt vooral door extra ontvangsten in sept/dec circulaires 2022
- De weerstandsfactor komt uit op 2,3 (ruim boven norm van 1,4): € 43,8 mln benodigd en € 98,8 mln beschikbaar weerstandsvermogen
- Solvabiliteit komt eind 2022 uit op 29%

Infographic Jaarstukken

Jaarstukken 2022 in één oogopslag

Gemeente Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Het Rijk	Lokale heffingen	Reserves	Overige inkomsten	Totaal
€ 659 mln.	€ 107 mln.	€ 105 mln.	€ 75 mln.	€ 946 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 144 mln.
Veiligheid	€ 24 mln.
Bereikbaarheid	€ 30 mln.
Economie	€ 8 mln.
Onderwijs	€ 33 mln.
Cultuur	€ 41 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 174 mln.
Zorg	€ 85 mln.
Welzijn en inclusie	€ 41 mln.
Gezondheid en sport	€ 26 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 13 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 31 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 46 mln.
Subtotaal	**€ 696 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 32 mln.
Noordoost	€ 25 mln.
Presikhaaf	€ 27 mln.
Malburgen	€ 39 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 26 mln.
De Laar/ Elden	€ 19 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 27 mln.
Subtotaal	**€ 226 mln.**

In de wijkprogramma's wordt ook budget besteed aan bijvoorbeeld zorg, participatie en armoedebestrijding, onderwijs en welzijn.

Totaal € 922 mln.

Gemeente Arnhem

Resultaten Turap-1 2023

- Turap-1 geeft alleen financiële afwijkingen
- Turap-2 ook afwijkingen op doelen en inspanningen
- Totale verwachte afwijkingen leidt tot voordeel van € 9,4 mln voor algemene reserve in 2023
- Deels incidentele afwijkingen (- € 4 mln) en deels structureel (€ 13,4 mln)
- Een aantal afwijkingen wordt verrekend met de reserves (reeds verwerkt in voordeel van € 9,4 mln)

Perspectiefnota 2024-2027

- Een vormvrij document: geen richtlijnen vanuit gemeentewet of BBV voor programma's, paragrafen, etc
- Vooruitlopend op Begroting 2024: schets van de majeure beleidsinhoudelijke en financiële ontwikkelingen
- Geen formele eisen tav sluitend financieel beeld en weerstandsfactor, dat komt pas in de Begroting

GEMEENTE Arnhem

Startpunt financieel beeld

Begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 liet zien:

- structureel sluitend in alle jaren
- geen structurele onttrekking vanaf 2027
- weerstandsfactor alle jaren boven de norm:

Weerstandsfactor Begroting 2023	2023	2024	2025	2026
Verloop wsf	1,4	1,7	2,3	2,0

→ Incidentele ruimte was nog 34 miljoen

Arnhem GEMEENTE

Ontwikkelingen na Begroting 2023

Jaarrekening 2022: groter voordeel voor AR dan in Begroting 2023 gedacht

→ Incidentele ruimte daardoor nog hoger

→ Stand bestemmingsreserves: 214 mln per 1-1-2024 oplopend naar 239 mln per 1-1-2027

Dit is de uitgangspositie voor nieuw financieel meerjarenbeeld tbv Perspectiefnota 2024

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2024-2027

- Algemene inleiding:
  beeld op hoofdlijnen van inhoudelijke en financiële ambities en de context waarin we opereren

- Perspectief op het financieel meerjarenbeeld:
  autonome en overige financiële ontwikkelingen, concreet in bedragen geduid en toegelicht

- Perspectief op ambities en knelpunten:
  beschrijving van ambities en knelpunten waarvoor in de meeste gevallen obv huidig kader onvoldoende budget is. In aantal gevallen is dekking in reserves of bestaande middelen aanwezig, bijv. klimaat

GEMEENTE Arnhem

Perspectief financieel meerjarenbeeld

Gemeentefonds: beeldbepalend!

- Ravijn 2026 schuift deels door naar 2027 door 10 mln <u>incidentele</u> rijksbijdrage algemene uitkering in 2026
- Oplopend nadeel van 6,2 mln beschermd wonen in 2027 tov 2026. Mogelijk jaar uitstel?

- Naar verwachting bij meicirculaire duidelijkheid over eventuele aanvullende compensatie en/of nieuwe financieringssystematiek gemeentefonds

- Gemeenten gaan hier wisselend mee om

Wijziging systematiek gemeentefonds

- Vanaf 2026 zal het gemeentefonds niet langer via de huidige normeringssystematiek geïndexeerd worden:
  - er wordt vanaf 2026 geen volume-accres meer verstrekt, alleen nog maar een nominaal accres voor de loon- en prijsontwikkeling
  - dus extra uitgaven gemeenten door groei bevolking en vergrijzing niet meer vergoed

- Motie in Tweede Kamer: kom vóór de meicirculaire 2023 met voldoende duidelijkheid en tijdpad voor nieuwe financieringssystematiek, zodat deze uiterlijk in 2027 ingevoerd kan worden

Perspectief financieel meerjarenbeeld

Hoe ziet het verloop gemeentefonds eruit?

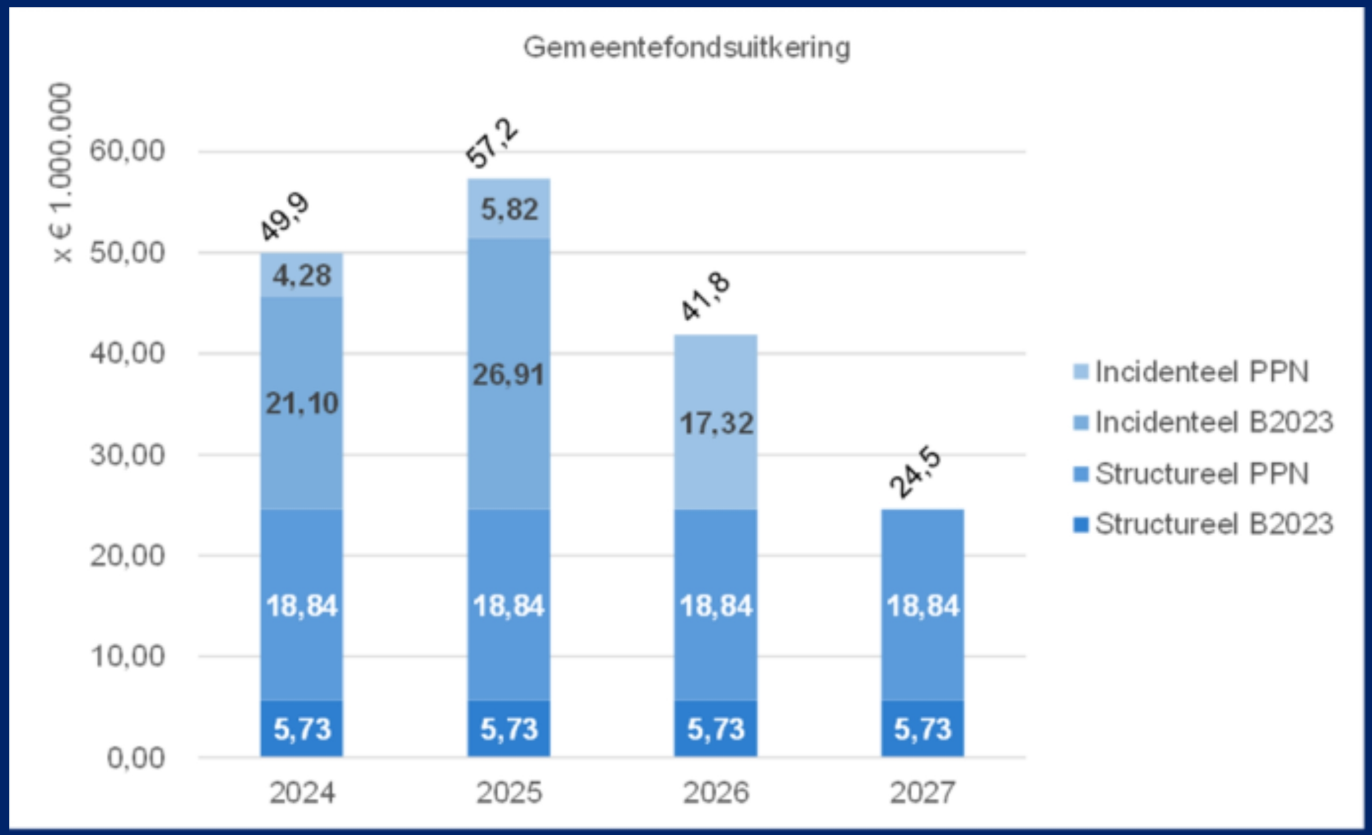

Arnhem GEMEENTE

Perspectief financieel meerjarenbeeld

Naast gemeentefonds ook overige autonome en financiële ontwikkelingen:

- Indexatie opbrengst OZB 5%
- Indexatie ambtelijke organisatie, zorgcontracten, subsidies, gemeenschappelijke regelingen, overige budgetten
- Dit jaar ook (structurele) doorwerking agv hogere dan verstrekte indexatie 2023: bijv bij zorg en VGGM
- MIP: jaarlijkse actualisatie en indexatie

Perspectief financieel meerjarenbeeld

Conclusies na autonome en financiële ontwikkelingen:

- Weerstandsfactor ieder jaar (ruim) boven de norm van 1,4 (incidentele ruimte)
- Begrotingssaldo in begrotingsjaar 2024 (ruim) positief
- ***Echter:*** structurele onttrekking aan AR vanaf 2027 van ruim 10 mln (obv momenteel bekende kaders)
- Beeld mogelijk (tijdelijk) positiever door jaar uitstel verdeelmodel beschermd wonen (impact € 6 mln in 2027)
- College vindt structurele onttrekking in Begroting geen wenselijke situatie
- Echter, in deze fase met deze onzekerheid concreet ombuigen niet opportuun

Perspectief op ambities en knelpunten

- Obv deze kaders structureel vooralsnog dus geen ruimte voor meer dan de autonome en financiële ontwikkelingen
- Daarom alleen in beschrijvende zin toelichting van ambities en knelpunten

- Als in aanloop naar Begroting 2024 structurele ruimte vergroot wordt door aanvullende compensatie Rijk kunnen deze issues in Begroting 2024 mogelijk van dekking worden voorzien
- Zo niet, dan voldoende aanknopingspunten om andere keuzes te maken in autonome + fin. ontwikkelingen

GEMEENTE Arnhem

Infographic Perspectiefnota

Behandeling in raad

- Technische vragenmarkt: 10 mei (JV/Turap/PPN)
- In gesprek met de raad: 10 mei (PPN)
- M1 PPN/Turap: 17 mei met uitloop 24 mei
- M2 PPN/Turap: 7 juni
- Besluitvorming PPN/Turap: 14 juni

- Presentatie Duisenberg onderzoek jaarstukken: 7 juni
- M1 jaarstukken: 21 juni
- M2 jaarstukken: 5 juli
- Besluitvorming jaarstukken: 12 juli

In gesprek met de raad

In gesprek met de raad:
Wat vindt u belangrijk voor Arnhem?

Eén keer per jaar bespreekt de gemeenteraad de Perspectiefnota. In de Perspectiefnota staan de plannen voor Arnhem voor de komende jaren. En ook hoeveel dat ongeveer gaat kosten. De Perspectiefnota is verdeeld in thema's die de stad en u raken. Bijvoorbeeld veiligheid, onderwijs, woningbouw, armoede, milieu en klimaat etc. Daarom horen raadsleden graag ook uw mening!

Op woensdagavond 10 mei kunt u samen met andere Arnhemmers in gesprek gaan met raadsleden. U kunt vertellen wat u belangrijk vindt voor onze stad, vragen stellen aan raadsleden, uw zorgen uiten en uw ideeën delen. Komt u ook?

Informatie en aanmelden

Kijk voor meer informatie en aanmelden (bij voorkeur vóór 3 mei) arnhem.nl/ingesprekmetderaad.

Voor wie?
Arnhemmers, raadsleden, fractievolgers en overige geïnteresseerden

Wanneer: woensdag 10 mei
Waar: Stadhuishal, Stadhuis Arnhem
Hoe laat: 19.30 – 21.45 uur (inloop vanaf 19.15 uur)

www.arnhem.nl/ingesprekmetderaad

GEMEENTE Arnhem

GEMEENTE Arnhem

GEMEENTE Arnhem

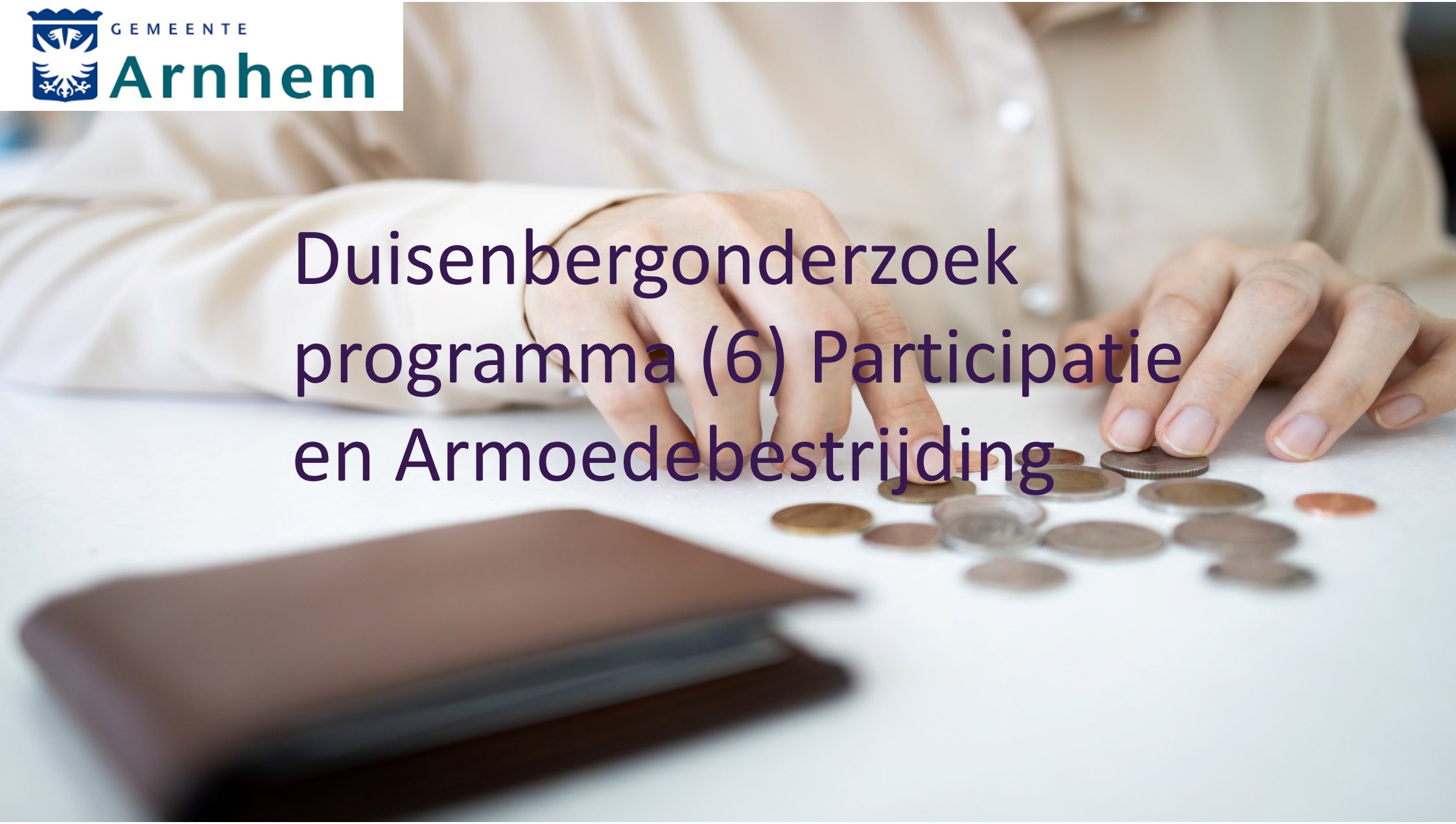

Duisenbergonderzoek programma (6) Participatie en Armoedebestrijding

Wat is een Duisenbergonderzoek?

GEMEENTE Arnhem

Het is een werkwijze

Vernoemd naar het voormalige lid van de Tweede Kamer Pieter Duisenberg.

Rapporteurs vanuit de raad worden aangewezen om **rondom een specifiek onderwerp** de jaarstukken van een bepaald jaar te analyseren **en vragen te inventariseren.**

Uitkomst in een beknopte powerpoint

Resultaat

De raad vult zijn controlerende rol goed in met het stellen van de juiste vragen aan het college.

Tegelijkertijd leereffect voor de raad om zijn kaderstellende en controlerende rol in te vullen.

Wat is een Duisenbergonderzoek?

Zes kernvragen als hulpmiddel	Rol van de raad
1. Wat wil de gemeente bereiken? 2. Wat wil de gemeente daarvoor doen? 3. Wat mag dat kosten?	Kaderstellend
1. Heeft de gemeente bereikt wat zij wilde bereiken? 2. Heeft de gemeente gedaan wat zij wilde doen? 3. Heeft dat gekost dat wat het mocht kosten?	Controlerend

Hoe te kijken naar doelen en doelrealisatie?

GEMEENTE Arnhem

Prestatieladder
Focus op resultaten

Opgaven gestuurd werken

Wat wil de gemeente bereiken?
Heeft de gemeente bereikt wat zij wilde bereiken?

Wat wil de gemeente daarvoor doen?
Heeft de gemeente gedaan wat zij wilde doen?

Wat mag dat kosten?
Heeft het gekost wat het mocht kosten?

(1) Maatschappelijk eindresultaat Zingevend resultaat Waar is het werkelijk om te doen?	**Niveau 1** **Sturen op maatschappelijke doelen en -effecten**
(2) Maatschappelijk tussenresultaat Betekenisvolle tussenstap zichtbaar in de samenleving	
(3) Activiteiten conform richtlijn Voldoende activiteiten met de gevraagde kwaliteit als resultaat	**Niveau 2** **Sturen op uitvoeringsdoelen en -prestaties**
(4) Telbare activiteit Voldoende aantal activiteiten als resultaat	
(5) Globaal omschreven activiteiten Een bepaald soort activiteit als resultaat	
(6) Personele, materiele en financiële middelen Ter beschikking stellen van financiële, materiële en financiële middelen als resultaat	**Niveau 3** **Sturen op beschikbare middelen en benutting**

© Partners+Pröpper

Duisenbergonderzoek

Handreiking voor de raad om vragen te stellen bij behandeling van de jaarstukken.

Twee maatschappelijke doelen:

1. Meer Arnhemmers zijn financieel redzaam
2. Doorbraak naar werk

Allereerst: enorme inspanning van de ambtelijke organisatie om de jaarstukken steeds verder door te ontwikkelen, en dat ontwikkelt zich ook steeds verder door.

Conclusies:

- **Realisatie van maatschappelijke doelen:** nog onvoldoende duiding van beleidsindicatoren. Normen ontbreken en oordeel over de trend, en samenhang tussen de indicatoren, is niet helder. Ambities zijn de stip op de horizon (lange termijn): tussendoelen of mijlpalen ontbreken.
- **Uitvoeringsdoelen en –prestaties** mogen compacter en meer to-the-point. Door uitgebreide kwalitatieve beschrijvingen vraagt het om tekstanalyse om duidelijk te krijgen waarom een stoplicht op groen of rood staat, en dan nog lukt dit niet in alle gevallen.
- Criteria voor **verdeling van financiële middelen** over uitvoeringsmaatregelen en –acties niet helder: liggen hier politieke keuzes aan ten grondslag of effectiviteitsanalyses of andere keuzes?

Aanbeveling voor de raad:

- Vraag het college om duiding van de beleidsindicatoren, trends en samenhang: is het gemeentelijke beleid doeltreffend of spelen andere factoren een rol?
- Vraag het college naar de normen: absolute norm of richtinggevende via de trends. Daarbij opgemerkt dat niet alles is te kwantificeren, maar geef dat dan aan en ga het gesprek aan hoe dan te evalueren.
- Selecteer een aantal (politiek) relevante doelen en vraag het college daar met name verder op in te zetten op de doorontwikkeling van de jaarstukken en bestuursrapportages.
- Ga het gesprek aan met het college over het verdeelvraagstuk van middelen over uitvoeringsmaatregelen. Hoe kun je met elkaar komen tot een doelmatige verdeling? Maak voor de raad helder hoe de verdeling is en hoe dat tot stand is gekomen.

Meer Arnhemmers zijn financieel redzaam

Realisatie maatschappelijke doelen

Meer Arnhemmers zijn financieel redzaam			Trend
Beleidsindicatoren:	Norm:	Realisatie:	
1 Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum.	?	4.700 (2021)	↓
2 Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum.	?	3.000 (2021)	→
3 Percentage huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen.	?	14% (2021)	↓
4 Percentage huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken.	?	?	
5 Percentage bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering.	?	74% (2022)	↑
6 Aantal inwoners met financiële vragen (aangemeld bij Sociale Wijkteams).	?	700 (2022)	↓
7 Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening.	?	440 (2022)	↓
8 Gemiddelde schuld van huishoudens dat start met een schuldregeling.	?	36.300	↑
9 Gemiddeld aantal schulddeisers van huishoudens dat start met schuldregeling.	?	14	→
10 Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject schuldhulpverlening	?	398	↑

Kernvragen voor de raad:

- Hoe kunnen we de trends duiden?
- Hebben we de doelen bereikt?
- Wat is nog nodig om doelen te bereiken?

Opmerkingen:

- Trend is door raadsrapporteurs uit de cijfers gedestilleerd.
- Normen ontbreken.
- Soms ontbreken cijfers over 2022
- Duiding trend en samenhang tussen indicatoren ontbreekt.

Meer Arnhemmers zijn financieel redzaam

Realisatie uitvoeringsdoelen

Vijf uitvoeringsdoelen met daaronder vijftien maatregelen en 44 acties (dat is veel!)

Uitvoeringsdoel 1	Armoede en schulden voorkomen	3 maatregelen en **16 acties.**
Uitvoeringsdoel 2	Op tijd erbij: vroeg-signalering en vroeghulp	4 maatregelen en **12 acties.**
Uitvoeringsdoel 3	Financieel perspectief vergroten	4 maatregelen en **8 acties.**
Uitvoeringsdoel 4	Terugval voorkomen	2 maatregelen en **4 acties.**
Uitvoeringsdoel 5	Slim monitoren en sturen	2 maatregelen en **4 acties.**
Totaal 15 maatregelen en 44 acties: niet altijd duidelijk waarom een stoplicht op groen staat!		

Prioriteer een aantal voor de raad (politiek) relevante maatregelen en acties!

Bijvoorbeeld:

Maatregel: doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren
Acties:
- Kinderen activiteiten aanbieden die hun vaardigheden vergroten.
- Invoering van de nieuwe Gelrepas voor kinderen

Maatregel: gebiedsgerichte aanpak
Acties:
- Samen met partners gewerkt aan een agenda gericht op inhoudelijke problematiek in een bepaald gebied

Scherp de uitvoeringsdoelen en –prestaties aan. Bijvoorbeeld:
- Het aantal kinderen die mee hebben gedaan met activiteiten.
- De besteding van de Gelrepas: hoeveel benut, door wie en waaraan?
- Hoeveel gebiedsagenda's en leidt dat tot nog meer acties of dezelfde acties maar dan voor een gebied?

Meer Arnhemmers zijn financieel redzaam

Realisatie uitvoeringsdoelen

Kost veel tijd om de kwalitatieve beschrijvingen van maatregelen en acties te doorgronden: wat wordt precies bedoeld, wat is het doel, wat is gerealiseerd?

Illustratieve voorbeelden:

Met de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en de gebiedsgerichte teams van Werk en Inkomen hebben we gewerkt aan de realisatie van zes gebiedsagenda's voor 2023. De inhoud van de agenda gericht is op de inhoudelijke problematiek van dit gebied rondom de aanpak van armoede, schulden en participatie. De sociale tafels worden benut om de maatschappelijke partners hierin te betrekken en gezamenlijke focus te creëren.

Ook zijn er stappen gezet in de aanpak in Arnhem-Oost om mensen met schulden op een *innovatieve* manier te helpen.

Doorbraak naar werk

Realisatie maatschappelijke doelen

Maatschappelijke doel B: Doorbraak naar werk			Trend
Beleidsindicatoren:	Norm:	Realisatie:	
1 Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG (indexcijfer)	?	91,60 (2022)	⇩
2 Netto arbeidsparticipatie (werkzame beroepsbev./potentiële beroepsbev.)	?	71,30% (2022)	⇧
3 Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	?	798 (2021)	⇩
4 Aantal re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners)	?	73,60 (2020)	⇩
5 Percentage kinderen tot 18 jaar in een gezin met bijstandsuitkering.	?	10% (2021)	⇨
6 Percentage werkloze jongeren 16-22 jaar.	?	3% (2022)	⇨
7 Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten	?	2,2% (2022)	⇧
8 Aantal inwoners dat werkt met loonkostensubsidie	?	373 (2022)	⇧
9 Percentage inwoners met bijstand dat ook inkomen uit werk heeft.	?	7,7% (2022)	⇧

Kernvragen voor de raad:

- Hoe kunnen we de trends duiden?
- Hebben we de doelen bereikt?
- Wat is nog nodig om doelen te bereiken?
- Met kinderen en jongeren lijkt er nog niet veel verbetering in zicht?

Opmerkingen:

- Trend is door raadsrapporteurs uit de cijfers gedestilleerd.
- Normen ontbreken.
- Soms ontbreken cijfers over 2022
- Duiding trend en samenhang tussen indicatoren ontbreekt.

Doorbraak naar werk

Realisatie uitvoeringsdoelen

Vijf uitvoeringsdoelen met daaronder dertien maatregelen en 19 acties (dat is veel!)

Uitvoeringsdoel 1	Investeren in voorkomen	3 maatregelen en **4 acties.**
Uitvoeringsdoel 2	Dichtbij de Arnhemmer en integraal	1 maatregel en **2 acties.**
Uitvoeringsdoel 3	Perspectief bieden	3 maatregelen en **7 acties.**
Uitvoeringsdoel 4	Inclusief werk	3 maatregelen en **3 acties.**
Uitvoeringsdoel 5	Samen sterk	3 maatregelen en **3 acties.**
Totaal 13 maatregelen en 19 acties: niet altijd duidelijk waarom een stoplicht op groen staat!		

Prioriteer een aantal voor de raad (politiek) relevante maatregelen en acties!

Bijvoorbeeld:

Maatregel: sluitende aanpak jongeren in kwetsbare positie
Acties:
- W&I afspraken overgang van school naar werk.
- Matchingtafels om jongeren en werkgevers aan elkaar te koppelen

Maatregel: herijken aanpak statushouders en nieuwkomers
Acties:
- Bepalen van de uitgangspositie op de participatieladder

Wat zijn eigenlijk oud- en nieuwkomers?

Scherp de uitvoeringsdoelen en –prestaties aan. Bijvoorbeeld:
- Hoeveel jongeren hebben zelfstandig werk kunnen vinden?
- Hoeveel jongeren vinden werk met hulp?
- Hoeveel jongeren in het speciaal onderwijs?
- Hoeveel mensen hebben een passend aanbod gekregen?
- Hoeveel mensen hebben geschikt werk gevonden?

Doorbraak naar werk

Realisatie uitvoeringsdoelen

Kost veel tijd om de kwalitatieve beschrijvingen van maatregelen en acties te doorgronden: wat wordt precies bedoeld, wat is het doel, wat is gerealiseerd?

Illustratieve voorbeelden:

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers:

- Momenteel zitten we volop in de uitvoering van de Nieuwe Wet inburgering... Op enkele onderdelen, zoals de Leefbaarheidstoets later gestart. Wel groen??

Verbetering instrumentarium ketenpartners

- We kijken naar de mogelijkheden om aansluiting te vinden bij het gebiedsgericht werken door het ontwikkelen van basisbanen en ontwikkeltrajecten in de wijken.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

- Er is een goede samenwerking gaande tussen de ketenpartners in de arbeidsmarktregio waarbij het belang voor de jongere voorop staat.

Sturen op Middelen

Benutting en inzet middelen

Er is geen verdeling van financiële middelen over de twee te onderscheiden maatschappelijke doelen:

- Transparantie: er is geen zicht op aan welke maatregelen of acties het geld is besteed.
- Doelmatigheid: criteria voor verdeling van middelen zijn niet helder: waarom zetten we x euro in op maatregel y en waarom niet op maatregel z? Is dit uitkomst van politiek debat of liggen hier andere keuzes aan ten grondslag, bijvoorbeeld effectiviteitsanalyses?

- Welk deel van de middelen is niet benut en waarom?
- Gaat daarvan een deel naar de algemene reserve of een bestemmingsreserve?

Sturen op Middelen

Benutting en inzet middelen

Het is niet duidelijk waar de middelen aan worden besteed: wat kost het, welk deel is uitgegeven, wat is de reden van afwijkingen?

Illustratieve voorbeelden:

- **Hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag**

Lasten: - 418.000
Baten: + 504.000
Verschil: 922.000

- Een duidelijke omschrijving van de redenen voor de afwijking ontbreekt.
- Waarom wordt dit aan de AR toegevoegd?
- Zijn alle gedupeerden geholpen?

- **Budget SW**

Lasten: - 260.000
In de septembercirculaire is het SW-budget vanuit het Rijk bijgesteld. Hierdoor is een voordeel ontstaan binnen het programma Bestuur, Dienstverlening en Financiën.

- Waarom komt de bijstelling ten goede aan het programma Bestuur en niet Participatie en Armoedebestrijding?

Zijn er vragen en / of opmerkingen ?

Conclusies:

- **Realisatie van maatschappelijke doelen:** nog onvoldoende duiding van beleidsindicatoren. Normen ontbreken en oordeel over de trend, en samenhang tussen de indicatoren, is niet helder. Ambities zijn de stip op de horizon (lange termijn): tussendoelen of mijlpalen ontbreken.
- **Uitvoeringsdoelen en –prestaties** mogen compacter en meer to-the-point. Door uitgebreide kwalitatieve beschrijvingen vraagt het om tekstanalyse om duidelijk te krijgen waarom een stoplicht op groen of rood staat, en dan nog lukt dit niet in alle gevallen.
- Criteria voor **verdeling van financiële middelen** over uitvoeringsmaatregelen en –acties niet helder: liggen hier politieke keuzes aan ten grondslag of effectiviteitsanalyses of andere keuzes?

Aanbeveling voor de raad:

- Vraag het college om duiding van de beleidsindicatoren, trends en samenhang: is het gemeentelijke beleid doeltreffend of spelen andere factoren een rol?
- Vraag het college naar de normen: absolute norm of richtinggevende via de trends. Daarbij opgemerkt dat niet alles is te kwantificeren, maar geef dat dan aan en ga het gesprek aan hoe dan te evalueren.
- Selecteer een aantal (politiek) relevante doelen en vraag het college daar met name verder op in te zetten op de doorontwikkeling van de jaarstukken en bestuursrapportages.
- Ga het gesprek aan met het college over het verdeelvraagstuk van middelen over uitvoeringsmaatregelen. Hoe kun je met elkaar komen tot een doelmatige verdeling? Maak voor de raad helder hoe de verdeling is en hoe dat tot stand is gekomen.

Aan de gemeenteraad

Datum : 7 juni 2023
Zaaknummer :
Contactpersoon : Maaike Piscaer
Telefoonnummer : (06) 31114892

Onderwerp: Advies auditcommissie aan gemeenteraad n.a.v. accountantsverslag jaarstukken 2022

Geachte leden van de gemeenteraad,

De auditcommissie heeft de taak de raad te adviseren over de jaarstukken en de bevindingen in het accountantsverslag. Op woensdag 7 juni heeft de auditcommissie daartoe de jaarrekening, het jaarverslag (tezamen: de jaarstukken 2022) en het accountantsverslag 2022 besproken met de accountant en de portefeuillehouder.

De auditcommissie vindt het belangrijk om u voorafgaand aan de besluitvorming over de jaarstukken haar advies mee te geven. De jaarstukken moeten inzicht geven in de mate waarin alle ambities en voornemens zijn gerealiseerd en tot welke resultaten dat heeft geleid. De auditcommissie is daarom verheugd dat er - naast het accountantsverslag – ook door gemeenteraad door middel van een 'Duisenbergonderzoek' weer inhoudelijk naar de jaarstukken gekeken is. Dit jaar naar het programma 'Participatie en armoedebestrijding'. De auditcommissie hoopt dat u actief met de aanbevelingen van de raadsrapporteurs aan de slag gaat en deze meeneemt in de verdere behandeling van de jaarstukken.

Met betrekking tot het accountantsverslag zijn we in de eerste plaats content om vast te kunnen stellen dat de accountant een goedkeurende verklaring heeft afgegeven met daarbij de conclusie dat de gemeente Arnhem 'in control' is en de basis op orde heeft. Door de accountant worden in het accountantsverslag daarnaast een aantal aandachtspunten gegeven. De meest in het oog springende bevindingen zijn met de auditcommissie besproken en wij hebben op enkele punten de accountant om een toelichting gevraagd.

Aandachtspunten voor de gemeenteraad
De auditcommissie heeft naar aanleiding van het gesprek met de accountant een tweetal aandachtspunten voor de gemeenteraad geformuleerd. Zij adviseert u deze mee te nemen in de verdere behandeling van de jaarstukken:

1. *Wijze van begroten en verantwoorden –wijkprogramma's*
   In het coalitieakkoord zijn door de raad doelen gesteld. Deze doelen zijn opgesteld aan de hand van

• Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • griffie@arnhem.nl

de thema's Duurzaam, Groen, Kansrijk en Verbonden. Deze thema's zijn in de begroting vertaald in 8 wijkprogramma's en 13 stedelijke programma's. Door middel van de jaarrekening wordt door het college verantwoording afgelegd met behulp van prestatie-indicatoren. De accountant wijst op de situatie dat de wijze waarop de raad inzicht verkrijgt in de vertaling naar de verschillende programma's en de methode om de inhoudelijke voortgang van de doelstellingen uit het coalitieakkoord te bewaken op dit moment nog beperkt in de turaps en de jaarrekening aanwezig zijn.

Dat wordt versterkt doordat er in de begroting gewerkt wordt met wijkprogramma's. In 2016 zijn de wijkprogramma's toegevoegd aan de Begroting 2017-2020. In 2019 is er bij de doorontwikkeling van de P&C-cyclus voor gekozen om de Begroting uit 13 nieuwe stedelijke begrotingsprogramma's en 8 wijkprogramma's te laten bestaan. Met betrekking tot de wijkprogramma's meldt de accountant dat de kosten over een begrotingsjaar aan de hand van een bestendige doorbelastingssystematiek (vooraf bepaalde verdeelsleutels) worden verdeeld over de wijken van Arnhem. Het verklaren van afwijkingen en een analyse van de realisatie van de gestelde doelen vindt plaats op wijkniveau én op stadsniveau. Het op deze wijze begroten en verantwoorden leidt tot onnodig veel administratieve lasten en extra handmatige (memoriaal) boekingen in het grootboek. Daarnaast draagt het verdelen van kosten en opbrengsten over de verschillende wijken niet bij aan het inzicht in de jaarstukken als geheel. De accountant adviseert de gemeenteraad deze wijze van begroten en verantwoorden te evalueren, mede in relatie tot hetgeen de raad wil bereiken op basis van het coalitieakkoord.

De wijze van begroten en verantwoorden en de rol van de wijkprogramma's daarin is uitgebreid besproken in de auditcommissie. Met betrekking tot de bovenstaande aanbeveling van de accountant meldt de auditcommissie het volgende:

- De auditcommissie kan zich vinden in het beeld dat het vertalen van de ambities uit het coalitieakkoord naar de programma's in de begroting (te) complex is. Hierin zou een verbeterslag gemaakt kunnen worden;
- Het hebben van inzicht in de verdeling van kosten en opbrengsten over alle wijkprogramma's draagt slechts in beperkte mate bij aan het inzicht in de jaarstukken als geheel. De meerwaarde van deze wijkprogramma's staat daarmee (mogelijk) niet in verhouding tot de administratieve lasten. Dit heeft enkel betrekking op de financiële verantwoording. Een inhoudelijke verantwoording op doelen en ambities blijft gewenst op wijkniveau;
- Ambtelijk is - gezien de aanbeveling van de accountant – als mogelijke (eerste) stap geopperd om de afzonderlijke wijkprogramma's financieel samen te voegen tot 1 wijkprogramma. Concreet betekent dit dat financieel-administratief sprake is van één wijkbegrotingsprogramma en dat in de uitvoering nog steeds sprake is van meerdere (8) wijkgerichte aanpakken met ambities, doelen en inspanningen per wijk ;

- Een dergelijke verantwoordingmethodiek vindt al plaats in de turaps. Door ook in de begroting en jaarstukken op deze manier te gaan rapporteren, sluiten de P&C producten en wijze van verantwoorden beter op elkaar aan;
- Het wijzigen van de begrotingsprogramma's is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Indien de gemeenteraad wenst de (financiële) verantwoording op wijkniveau aan te passen, is de behandeling van de jaarstukken (of perspectiefnota) daarvoor het meest geschikte moment. Hiermee kunnen de wijzigingen namelijk worden meegenomen in het opstellen van de eerstvolgende begroting;
- Ambtelijk is aangegeven dat het financieel samenvoegen van de 8 wijkprogramma's naar één programma 'Wijken' voor de behandeling van de komende begroting haalbaar is;
- De accountant ziet geen financiële risico's in het samenvoegen van de wijkprogramma's;

De auditcommissie adviseert de gemeenteraad om deze aanbeveling van de accountant over te nemen en tijdens de verdere behandeling van de jaarstukken te bespreken of het wenselijk is om de 8 afzonderlijke wijkprogramma's financieel samen te voegen tot één wijkbegrotingsprogramma en zo ja: hiervoor een wijzigingsvoorstel (amendement) op de jaarstukken in te dienen in de vorm van een aan het ontwerpbesluit toe te voegen dictum waarin deze wijziging van de programma indeling van de begroting verwoord wordt.

2. *Onderzoek naar realisatiekracht*
De doelstellingen en ambities van het gemeentebestuur zijn voor de komende jaren groot, waardoor (investerings-) uitgaven de komende jaren fors toenemen. De accountant adviseert de gemeenteraad te onderzoeken in hoeverre deze gestelde ambities passen binnen de beschikbare capaciteit. Dit start bij de ambtelijke capaciteit, maar het capaciteitsvraagstuk gaat ook om de vraag of de markt, in een situatie met toenemende personele schaarste, de ambities van de gemeente Arnhem en de metropoolregio Arnhem-Nijmegen aan kan. Om dit inzicht te verkrijgen wordt geadviseerd om de omvang van de gewenste investeringen over een langere periode inzichtelijk te maken en van daaruit te analyseren in hoeverre deze realiseerbaar zijn. Afhankelijk van de uitkomsten kan overwogen worden te (her-)prioriteren.

De auditcommissie adviseert de gemeenteraad om deze aanbeveling vanuit de accountant over te nemen en dit mee te nemen bij de verdere behandeling van de Jaarstukken 2022.

Mocht u n.a.v. deze brief vragen hebben, dan horen wij die graag.

Met vriendelijke groet,

Hasan Kumas
Voorzitter auditcommissie

• Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • griffie@arnhem.nl

Bundel technische vragen Jaarstukken 2022

Versie: 07-06-2023

GroenLinks 2
D66 3
Arnhem Centraal 10
PvdA 11
Forum voor Democatie 13

GroenLinks

Fractie:	***GL-1 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: Vraag over wanneer de zorgaccounthouder stopt, is er budget vrij?
Antwoord:	Het contract van de zorgaccounthouder loopt tot 1 oktober. Het streven is dat het contract met één jaar verlengd gaat worden. Hiervoor is budget beschikbaar vanuit de bestemmingsreserve Jeugd & Wmo en Jeugdfonds. Dit moet wel goedgekeurd worden door de Raad.

D66

Fractie:	***D66-1 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	16 Energietoeslag
Vraag:	Kunnen we een specificatie krijgen van het nadelig effect van €1,7 mio?
Antwoord:	In 2022 is er aan 15.432 huishoudens Energietoeslag verstrekt: 6.010 ambtshalve vanuit Participatiewet 5.525 ambtshalve vanuit Gelrepas 3.490 ingediende aanvragen (exclusief studenten) 407 ingediende aanvragen studenten Deze huishoudens hebben € 1.300 plus € 250 Arnhemse wintertoeslag ontvangen, in totaal € 23,9 mln. Daarnaast is er voor € 20.000 aan maatwerk verstrekt en bedroegen de uitvoeringskosten € 0,8 mln. Totale kosten € 24,7 mln. Dit werd gedekt door: € 20,2 mln. rijksbijdrage, € 2,8 mln. resultaat Jaarrekening 2021 en € 1,7 mln. Energiearmoedefonds.

Fractie:	***D66-2 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: Hoe komt het dat kinderen langer in behandeling zijn, intensiever begeleid worden?
Antwoord:	Dat kinderen langer in behandeling zijn en intensiever begeleid worden, is een landelijke trend. Doordat de mentale problematiek bij kinderen ernstiger is, blijven kinderen langer in behandeling. Doordat er wachtlijsten zijn, neemt de problematiek ook toe in ernst. Een systemische aanpak (aanpak voor het hele gezin) wordt steeds meer toegepast, en dat is ook wenselijk. De wachtlijsten in de volwassen GGZ zijn echter ook lang, waardoor ouders geen behandeling krijgen voor hun eigen problematiek. Dit heeft een directe invloed op de systematische aanpak. Uiteraard zorgen we dat we de kinderen altijd de zorg bieden die ze nodig hebben, ook als hun ouders op de wachtlijst van de volwassen GGZ staan. Niet alle kinderen hebben overigens een zware behandeling nodig. Soms lijkt problematiek op het eerste gezicht zwaarder dan het in werkelijkheid is. Niet bij alle jeugdigen die bepaald gedrag laten zien, ligt er een stoornis onder. De eis van ouders, school of verwijzers is vaak wel dat er diagnostiek wordt uitgevoerd. Aangezien dit binnen de zwaardere vorm van behandeling valt, wordt dit daarom vaker ingezet.

Fractie:	***D66-3 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	115
Vraag:	Jeugdzorg: Pilot begeleiding. Staat in dat het versnipperd wordt. Hoe gaat nu als de pilot gestopt is?
Antwoord:	Uit de pilot is gebleken dat het bieden van begeleiding onvoldoende effect heeft gehad. De volgende stap is om de wijknetwerken verder uit te werken zodat welzijn en zorg dichter bij elkaar komen. Zie raadsbrief pilot begeleiding Jeugd en Wmo.

Fractie:	***D66-4 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: Wie bepaalt wie specialistische jeugdzorg ontvangt?
Antwoord:	Dat zijn de verwijzers jeugdzorg: sociale wijkteams, jeugdartsen, Rechters, huisartsen en Gecertificeerde Instellingen.

Fractie:	***D66-5 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: Hoeveel betalen we voor de groepsbijeenkomsten, terwijl er niemand komt?
Antwoord:	Voor deze bijeenkomsten betalen we per kind. Als er geen kinderen zijn, dan betalen we ook niet. We zijn ons nu aan het oriënteren op het opzetten van focusgroepen binnen de gemeente Arnhem. De huidige groepsbijeenkomsten hebben onvoldoende effect omdat ze vanuit één

	zorgaanbieder worden geboden. Voor kinderen die bij een andere zorgaanbieder zitten, levert dat een drempel op om hierbij aan te sluiten. De focusgroepen richten zich op jeugdigen zelf. Het zijn 8 bijeenkomsten waarin jeugdigen wordt geleerd met hun gevoelens en ervaringen (prikkels, angsten, somberheid, frustraties) om te gaan. Ook worden er per groep twee ouderbijeenkomsten georganiseerd. We willen starten met een pilot, deze wordt door onze huisartsen mede betaald. Naast dat er groepen gaan starten, worden ook POH'ers (praktijkondersteuner huisarts) en wijkcoaches opgeleid om deze training zelf te geven, zodat er een olievlek effect komt. De resultaten in Duiven/Westervoort zijn zeer succesvol; in veel gevallen is een behandeling niet nodig. De trainers van deze groep herkennen ook bij welke jeugdigen er meer speelt en wie wel meer nodig heeft en voor jeugdigen waar dit niet nodig is adviseren zij ouders en scholen over omgang met dit gedrag. Er zijn groepen voor 9-12, 13-17 en 17-25. Alle groepen zijn erg succesvol.

Fractie:	***D66-6 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	
Vraag:	Er staat dat we hebben uitgezocht wat het belang is van arbeidsmigranten voor het Arnhemse bedrijfsleven. Wat is de uitkomst?
Antwoord:	We hebben een uitvraag gedaan onder het Arnhemse bedrijfsleven wat het belang is van arbeidsmigranten. De gegevens die we hebben opgehaald, vormen input voor de beleidsregels voor huisvesting arbeidsmigranten die wij momenteel aan het afronden zijn. Afhankelijk van hoe de bestuurlijke bespreking van de beleidsregels verloopt, verwachten wij dat er in juni een raadsbrief wordt verstuurd over de beleidsregels voor huisvesting arbeidsmigranten. Een aantal constateringen op basis van de uitvraag: de meeste bedrijven maken geen gebruik van arbeidsmigranten, er zijn veel bedrijven die slechts een paar arbeidsmigranten hebben, expats zijn voor het Arnhemse bedrijfsleven belangrijker dan arbeidsmigranten en een aantal bedrijven heeft de eerste ervaring opgedaan met arbeidsmigranten door de Oekraïense vluchtelingen.

Fractie:	***D66-7***
Pagina:	16
Vraag:	Bij de uitvoering van de Energietoeslag is sprake van een nadelig effect van € 1,7 miljoen. Bij het raadsvoorstel hierover heeft het college aangegeven in de jaarstukken te rapporteren over de bestedingen. Kunnen wij een financieel overzicht ontvangen van de gemaakte kosten voor de verschillende doelgroepen, de maatwerkvoorziening en de uitvoeringskosten, en de ingezette dekking (incl. het bij het voorstel nog nader te bepalen deel van de dekking uit het jaarresultaat van 2021)?
Antwoord:	In 2022 is er aan 15.432 huishoudens Energietoeslag verstrekt: 6.010 ambtshalve vanuit Participatiewet 5.525 ambtshalve vanuit Gelrepas 3.490 ingediende aanvragen (exclusief studenten) 407 ingediende aanvragen studenten Deze huishoudens hebben € 1.300 plus € 250 Arnhemse wintertoeslag ontvangen, in totaal € 23,9 mln. Daarnaast is er voor € 20.000 aan maatwerk verstrekt en bedroegen de uitvoeringskosten € 0,8 mln. Totale kosten € 24,7 mln. Dit werd gedekt door: € 20,2 mln. rijksbijdrage, € 2,8 mln. resultaat Jaarrekening 2021 en € 1,7 mln. Energiearmoedefonds.

Fractie:	***D66-8***
Pagina:	66
Vraag:	Van de 250.000 euro voor kleinere duurzaamheidsmaatregelen voor gemeentelijke panden is niets besteed. Er zijn ook geen besparingen geboekt door deze maatregelen. Moeten we hieruit concluderen dat deze regeling in 2022 in het geheel niet is ingezet?
Antwoord:	Dit budget van 250.000 euro is jaren geleden beschikbaar gesteld met als opgave om het bedrag volledig terug te verdienen via energiebesparingen. Het is echter praktisch onmogelijk om deze kosten volledig terug te verdienen d.m.v. energiebesparingen en al helemaal niet in één jaar (ook

	omdat wij als gemeente vaak de energiekosten doorbelasten, of niet zelf betalen). Vanwege de onuitvoerbaarheid van de regels hebben we dit budget nooit aangesproken. Dit budget en de bijbehorende opbrengst kan daarom eigenlijk beter vervallen. Vorig jaar bij de aanvraag van extra verduurzamingsbudgetten zijn de spelregels dan ook anders gesteld, zodat het wel haalbaar is om de budgetten in te zetten. Inmiddels zijn er budgetten in de begroting opgenomen die niet of gedeeltelijk hoeven worden terugverdiend; daarmee kunnen de gestelde duurzaamheidsdoelen wel worden gerealiseerd.

Fractie:	***D66-9***
Pagina:	83
Vraag:	“In 2022 zijn voorbereidingen getroffen om te komen tot een beleidskader dat als toetsingskader kan dienen voor initiatieven voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Er is tevens uitgezocht wat het belang is van arbeidsmigranten voor het Arnhemse bedrijfsleven.” Wij zijn erg benieuwd naar de resultaten van dat onderzoek. Zijn die openbaar en/of kunnen wij die ontvangen?
Antwoord:	We hebben een uitvraag gedaan onder het Arnhemse bedrijfsleven wat het belang is van arbeidsmigranten. De gegevens die we hebben opgehaald, vormen input voor de beleidsregels voor huisvesting arbeidsmigranten die wij momenteel aan het afronden zijn. Afhankelijk van hoe de bestuurlijke bespreking van de beleidsregels verloopt, verwachten wij dat er in juni een raadsbrief wordt verstuurd over de beleidsregels voor huisvesting arbeidsmigranten. Een aantal constateringen op basis van de uitvraag: de meeste bedrijven maken geen gebruik van arbeidsmigranten, er zijn veel bedrijven die slechts een paar arbeidsmigranten hebben, expats zijn voor het Arnhemse bedrijfsleven belangrijker dan arbeidsmigranten en een aantal bedrijven heeft de eerste ervaring opgedaan met arbeidsmigranten door de Oekraïense vluchtelingen.

Fractie:	***D66-10***
Pagina:	103 bovenste kopje
Vraag:	Wat zijn de overwegingen dat alleen afspraken zijn gemaakt over de inzet bij de overgang van school naar werk bij speciaal onderwijs en praktijkonderwijs en niet bij al het onderwijs?
Antwoord:	Het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro) hebben een uitstroomprofiel arbeid en zijn daarmee eindonderwijs. Daarnaast hebben jongeren van het vso en pro recht op ondersteuning vanuit de participatiewet. Vanuit de gemeente is Werk en Inkomen goed aangesloten op deze vormen van onderwijs om de nodige ondersteuning, zoals jobcoaching en loonkostensubsidie, te bieden en daarmee een soepele overgang van onderwijs naar de arbeidsmarkt te faciliteren. Voor jongeren van andere onderwijssoorten streven we samen met het onderwijs en andere samenwerkingspartners naar het behalen van een startkwalificatie. Mocht een jongere toch uitvallen of een andere keuze maken dan zijn er verschillende partijen betrokken die ondersteuning kunnen bieden bij het vinden van werk. Zoals het Regionaal Bureau Leerlingzaken, het Onderwijs, Werk en Inkomen en het Werkgeverservicepunt. Daarnaast lopen er verschillende projecten die zich o.a. richten op het voorkomen van jeugdwerkloosheid zoals het Schakelpunt, de Matchingstafel, de Transitiecoach en Prospect4Cash.

Fractie:	***D66-11***
Pagina:	103
Vraag:	Herrijken aanpak statushouders: Wordt los van de regisseur statushouders binnen werk en inkomen ook andere hulpverleners op de hoogte gesteld van de incheckmethode zoals bijvoorbeeld het sociaal wijkteam om ervoor te zorgen dat voor statushouders alle hulpverlening in de wijk plaatsvindt?
Antwoord:	De regisseurs statushouders zijn gecertificeerd om de ABC-meting (incheckmethode) af te nemen. De uitslag wordt met de statushouder besproken en er wordt samen besloten welk vervolgtraject het beste past. Als er behoefte is aan extra zorg/ondersteuning, checkt de regisseur of er al een wijkcoach in beeld is. Vervolgens wordt een driegesprek ingepland met de wijkcoach om de uitslag te bespreken en de juiste hulpverlening in te zetten.

Fractie:	***D66-12***
Pagina:	103
Vraag:	Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak: Wat in het beleid maakt dat het sociaal wijkteam, teams leefomgeving, opgroeien en opvoeden en werk en inkomen niet onder één organisatie vallen?
Antwoord:	De bestaande organisatie van het sociaal domein is geen direct gevolg van beleidskeuzes maar van organisatorische keuzes die gemaakt zijn toen de decentralisaties WMO en Jeugdzorg zijn geïmplementeerd (2015). Destijds is een separate stichting opgericht voor de sociale wijkteams. Opgroeien en opvoeden is geen organisatieonderdeel, welzijnswerk (bv jongerenwerk) wordt uitgevoerd door partners in de wijk (AM / PU / Rijnstad etc.).Team Leefomgeving is, net als cluster werk en inkomen, onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Gebiedsgericht sturen wordt onder andere via sociale tafels en gebiedsagenda's in de wijken uitgevoerd.

Fractie:	***D66-13***
Pagina:	107 kopje doorgaande lijn preventief aanbod
Vraag:	Wordt "Hoe wordt je rijk" van MoneyStart doorgezet? En na hoelang wordt geëvalueerd?
Antwoord:	Na de lancering van de lessenreeks in 2022 wordt deze ook in 2023 gecontinueerd. Na elk jaar wordt de lessenreeks geëvalueerd. Voor 2023 is hiervoor nog financiële dekking. Met ingang van 2024 is er nog geen financiële dekking.

Fractie:	***D66-14***
Pagina:	108 kopje effectindicator
Vraag:	Wanneer kunnen we de cijfers krijgen van 2022 en verwachten we daar significante verschillen in?
Antwoord:	Deze informatie is afkomstig vanuit de Arnhemse leefbare wijken monitor. De gemeente Arnhem monitort sinds 2001 tweejaarlijks de veiligheid, leefbaarheid en welzijn in de Arnhemse wijken. Het onderzoek is in 2021 uitgevoerd onder een willekeurige steekproef van 15.888 Arnhemmers van 16 jaar en ouder. Dit najaar wordt het onderzoek opnieuw uitgevoerd. De uitkomsten zullen naar verwachting in het voorjaar van 2024 gepubliceerd worden. We hebben recente informatie verkregen door effectrapportages door het Nibud te laten uitvoeren over 2022 en 2023. Daaruit blijkt dat een aantal landelijke maatregelen zoals het verhogen van de heffingskortingen en de toeslagen, en het instellen van een prijsplafond voor de energietarieven hun werk doen. We verwachten dus geen significante stijging van de eerste indicator het percentage huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen. Daarbij moet wel gezegd worden dat veel maatregelen van tijdelijke aard zijn, terwijl de minimale bestaanskosten door inflatie en ontwikkelingen op de energiemarkt wel langdurig onder druk kunnen komen te staan.

Fractie:	***D66-15***
Pagina:	114
Vraag:	"Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen." Gecombineerde Leefstijlinterventies (GLI's) zijn een goede manier om de leefstijl van mensen te verbeteren om zo grote gezondheidsproblemen te voorkomen en worden vanuit de basisverzekering vergoed. Heeft de gemeente zich op hoeveel mensen in de gemeente Arnhem in 2022 gebruik hebben gemaakt van Gecombineerde Leefstijlinterventies (GLI)?
Antwoord:	De GLI is een belangrijk instrument waarmee inwoners kunnen werken aan een gezonde leefstijl. Meedoen aan een GLI-traject wordt, onder voorwaarden, vergoedt vanuit de basis ziektekostenverzekering. Het is opgenomen in het gemeentelijk beleidsplan Gezond & Fit als instrument om Arnhemmers gezonder te maken. In Arnhem zijn verschillende aanbieders van GLI-trajecten waaronder Sportbedrijf Arnhem. Ook kunnen inwoners via het Gezondheidsplein bij Rijnstate doorverwezen worden naar GLI-aanbod. In 2022 en Q1 van 2023 hebben 2168 mensen

	gebruik gemaakt van een GLI-traject (Gecombineerde leefstijlinterventie). Let op: dit betreft alleen de cijfers van Menzis. Menzis is de grootste zorgverzekeraar in de gemeente Arnhem.

Fractie:	***D66-16***
Pagina:	138
Vraag:	Rookvrije zones: Wanneer gaat de gemeente de rookvrije zone rondom het gemeentehuis handhaven en wordt de asbak die hier staat verwijderd?
Antwoord:	De gemeenteraad heeft een amendement aangenomen bij de bespreking van het Plan Gezond & Fit. Daarin wordt de gemeente opgeroepen om zelf het goede voorbeeld te geven en o.a. de nabije omgeving van het stadhuis rookvrij te maken. Eerlijkheidshalve is dat amendement nog niet volledig uitgevoerd. Wel zijn het stadhuis en stadskantoor zelf rookvrij en worden medewerkers gestimuleerd om niet te roken en gezond te leven. Op dit moment zijn rond het stadhuis nog enkele tegels te vinden waar peuken kunnen worden weggegooid, zodat deze niet lukraak op de grond worden gegooid. Echter, deze tegels nodigen mogelijk ook uit tot roken, waardoor, we gaan kijken hoe snel deze tegels kunnen worden weggehaald. Verder staat er een prullenbak voor het stadhuis die weliswaar veel als asbak wordt gebruikt, maar toch primair de functie heeft als prullenbak. Die willen we laten staan.

Fractie:	***D66-17***
Pagina:	139
Vraag:	Wanneer komt het stappenplan om discriminatie in de sport tegen te gaan en wordt de raad daar dan ook over geïnformeerd?
Antwoord:	Deze komt dit jaar (2023).

Fractie:	***D66-18***
Pagina:	161
Vraag:	Amendement 21A58 (minimale woonkwaliteit) gaat over meer dan alleen schimmel in woningen. Het stappenplan op de website waarnaar verwezen wordt, gaat specifiek over schimmel. Waar en hoe vindt een huurder van een woning of studentenkamer informatie over de handhavingsmogelijkheden bij achterstallig onderhoud, als het niet gaat om schimmelvorming? Wanneer komen de (extra) meldingsmogelijkheden waarover de raad heeft besloten naar verwachting beschikbaar?
Antwoord:	Informatie voor huurders over handhavingsmogelijkheden achterstallig onderhoud wordt op verschillende manieren vorm gegeven: • Er is algemene informatie van het rijk: Hoe zorg ik ervoor dat de verhuurder slecht onderhoud aanpakt? | Rijksoverheid.nl; Hoe krijg ik tijdelijke huurverlaging bij ernstige onderhoudsgebreken? | Rijksoverheid.nl • De huurcommissie kan bemiddelen. Onderhoud en gebreken beoordelen | Huurders | Huurcommissie • Op onze gemeente site is de nodige informatie opgenomen: Hulp bij problemen met huur - Gemeente Arnhem; Gezond wonen - Gemeente Arnhem; Tips voor Arnhemse huurders - Gemeente Arnhem. Deze informatie is breder dan enkel schimmelproblematiek. Over de (extra) meldingsmogelijkheden. • Huurders kunnen al geruime tijd terecht bij het huurdershuis en huurdersbalie: Huurderhuis (huurdershuis.nl) en Huurdersbalie. Melden bij de ORDA Home - S@men (gelderland.nl). dit is een meldingssysteem voor de Wabo, waar onder het kopje 'overig' ook achterstallig onderhoud gemeld kan worden

Fractie:	***D66-19***
Pagina:	164
Vraag:	Er lijkt licht te zitten tussen de aantallen genoemd in de jaarstukken, in de infographic waarnaar verwezen wordt en in de bomen-erbij-kaart. Waarin zit dit verschil? En kan er een overzicht worden gegeven van hoeveel bomen er in kalenderjaar 2022 bij zijn gekomen, uitgesplitst tussen straat- en plantsoenbomen en bomen? En hoeveel bomen zijn verwijderd?
Antwoord:	**Er lijkt licht te zitten tussen de aantallen genoemd in de jaarstukken, in de infographic waarnaar verwezen wordt en in de bomen-erbij-kaart. Waarin zit dit verschil?**

	De verwarring wordt veroorzaakt doordat in de jaarstukken staat op p. 164: 'Het streven 10.000 extra bomen te planten in het plantseizoen 2022-2023 is gelukt en gereed.' Daarmee wordt de indruk gewekt dat dit betrekking heeft op de periode november 2022 – april 2023. Dit klopt niet. Bedoeld wordt van boomfeestdag 2021 (10 november) tot boomfeestdag 2022 (15 november). Op p. 168 van de jaarstukken worden vervolgens wat concrete locaties en aantallen gegeven die vallen onder dit totaal aantal van 10.000. In de bomenteller van 1 april 2022 (www.arnhem.nl/bomen -> 10.000 nieuwe bomen in Arnhem -> bovenaan de pagina) wordt dit getal verder toegelicht. Hier staat dat er op dat moment 14.301 extra bomen waren geplant. En dat er hiervan 6.000 door Arnhemmers zijn geplant (Bomenteller, links). Dat getal van 6.000 is een schatting, berekend op basis van het aantal stuks bomen en overige houtige gewassen dat we in die periode tijdens een aantal weggeefacties van MeerBomen.Nu hebben uitgedeeld aan Arnhemmers. De overige 8.301 bomen en overige houtige gewassen (Bomenteller, rechts) plantten wij zelf aan in de openbare ruimte. Dat is hetzelfde aantal als in de infographic bij elkaar opgeteld (www.arnhem.nl/bomen -> 10.000 nieuwe bomen in Arnhem, onderaan de pagina). In de Bomen-erbij-kaart (arcgis.com) staat een ander getal, namelijk 542. Het verschil tussen de beide getallen (8.301 en 542) zit hem o.a. in de volgende zaken: • De bomen-erbij-kaart rekent alleen individuele straatbomen mee. Dus alle (groepen) bomen en boompjes die in plantsoenen, bossen en parken zijn geplant, zijn hierin niet meegerekend. Voor de 10.000 nieuwe bomen zijn die allemaal wel meegerekend (waarbij we in sommige gevallen een schatting hebben moeten maken). • Verder is de periode anders (kalenderjaar versus van bomendag tot bomendag) en zijn ook de bomen die we in het kader van projecten hebben aangeplant niet allemaal meegeteld in de bomen-erbij-kaart. Een concreet voorbeeld om het verschil te illustreren: de naar schatting 2500 boompjes die zijn aangeplant tijdens boomfeestdag op 10-11-2021 voor het kinderklimaatbosje in Presikhaaf zijn wel meegerekend bij de '10.000 nieuwe bomen', maar niet in de bomen-erbij kaart (want niet in 2022 én geen solitaire straatbomen). **En kan er een overzicht worden gegeven van hoeveel bomen er in kalenderjaar 2022 bij zijn gekomen, uitgesplitst tussen straat- en plantsoenbomen en bomen?** We kunnen geen overzicht geven van het aantal bomen dat aangeplant is in onze bossen en parken. Dit houden we niet bij. We kunnen wel een overzicht geven van hoeveel straatbomen er in kalenderjaar 2022 zijn aangeplant, namelijk ongeveer 580 (541 vanuit de bomenbeheerlijst - dit zijn de bomen die zijn meegeteld in de Bomen-erbij-kaart (arcgis.com); en nog aanvullend 39 in projecten). **En hoeveel bomen zijn verwijderd?** Er zijn in totaal 424 bomen gekapt in 2022, om allerlei redenen (boom was dood of in slechte conditie, veiligheid, etc). Bij 320 bomen heeft herplant plaatsgevonden. Bij 104 bomen (nog) niet. Dit heeft verschillende redenen. Zo worden er 13 bomen later alsnog aangeplant als onderdeel van een project; in andere gevallen is er bijvoorbeeld onvoldoende groeiruimte om alle bomen 1-op-1 te vervangen. Er zijn dus 156 straatbomen meer toegevoegd in 2022 dan er zijn verwijderd.

Fractie:	***D66-20***
Pagina:	187
Vraag:	Een aantal risico's staat niet in de paragraaf risicomanagement. Kunnen wij deze, voor zover niet al in andere (geheime) stukken vermeld, ter inzage krijgen?
Antwoord:	Het totale gemeentebrede risicoprofiel bij de jaarrekening 2022 bestaat uit 112 risico's. Hiervan zijn er drie niet in de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen opgenomen, om mogelijke juridische en financiële benadeling bij openbaarmaking te voorkomen.

	Voor twee van deze risico's geldt dat ze eerder vermeld zijn in andere openbare raadsstukken, waarbij een gedetailleerde omschrijving en kwantificering van de betreffende risico's (kans en financieel maximum) vanwege hiervoor genoemde redenen niet is opgenomen. Het gaat daarbij om de risico's: • Planschade bestemmingsplan binnenstad (zie raadsvoorstel Vaststelling 'Chw Omgevingsplan Binnenstad en Singels', zaaknummer 685987); • Scalabor Onrechtmatigheid inkoop (zie raadsbrief Duurzame voortzetting arbeidsontwikkeling Scalabor, zaaknummer 95873). Het derde risico betreft de juridische procedure Paasbergflat, zoals aan de orde geweest in het (geheime) raadsdebat van 7 juli 2021. Indien aanvullend op bovenstaande beantwoording inzage in de gedetailleerde omschrijving en kwantificering van de hiervoor genoemde risico's gewenst is, zal het proces hiervoor in gang worden gezet.

Fractie:	***D66-21***
Pagina:	215
Vraag:	Er was sprake van onrechtmatige kosten voor inhuur, groot € 455.000 in minder dan één jaar. Wat was de aard van de dienstverlening in kwestie? En hoe kan het dat een dergelijk groot bedrag (ruim tweemaal het drempelbedrag) niet voorzien was?
Antwoord:	De oorspronkelijke overeenkomst, inclusief de mogelijkheid tot verlenging, had betrekking op het adviseren binnen begeleidingstrajecten naar werk. Dit is een vorm van dienstverlening die valt binnen de categorie 'sociale en andere specifieke diensten'. Hiervoor geldt een aanbestedingsdrempel van €750.000. De overeenkomst is in eerste instantie aangegaan voor één jaar, maar is in 2022 verlengd. De totale omzet binnen deze overeenkomst komt in 2022 boven de aanbestedingsdrempel uit en is daarom zichtbaar geworden. De uitgaven gedaan in 2022 zijn aangemerkt als financieel onrechtmatig omdat er geen aanbestedingsprocedure is doorlopen voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst.

Fractie:	***D66-22***
Pagina:	246
Vraag:	Onderste tabel: moeten dit niet bedragen x 1.000.000 zijn?
Antwoord:	De tabel, scenario's grondbedrijf, moet inderdaad bedragen * € 1.000.000 zijn. Er is helaas een foutje in geslopen.

Fractie:	***D66-23***
Pagina:	253
Vraag:	Regeling nationaal programma onderwijs 2022 t/m juli 2023: blijft hier 628.000 euro op de plank blijven liggen of is dit het budget dat voor deze regeling over is voor de eerste helft van 2023?
Antwoord:	Deze middelen vanuit deze regeling zijn beschikbaar tot en met het schooljaar 2024-2025 en zullen ook voor deze periode ingezet worden. Er zijn momenteel nog enkele aanvragen in behandeling. En tevens vraagt het Rijk de inzet van de middelen te monitoren. De kosten hiervan worden ook van deze middelen bekostigd.

Arnhem Centraal

Fractie:	***AC-1 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	S06 Participatie - Gelrepas
Vraag:	-Is er een rapportage van het aantal Gelrepassen en uitgaven? -Hebben we invloed op wat er wordt uitgegeven en zo ja, op welke manier kunnen we dit beïnvloeden?
Antwoord:	-Er is een maandelijks rapport van de leverancier met daarin aantal passen en de kosten. De raad wordt bij de bestuursrapportage en Turaps geïnformeerd over de besteding van de tegoeden van de Gelrepas. -In 2022 hadden 24.135 Arnhemmers een Gelrepas. 14.272 inwoners hebben de pas ook daadwerkelijk gebruikt, dat is een gebruik van 59%. Deze pasouders hebben gezamenlijk € 2.833.000 besteed, dat is € 117 per verstrekte pas en € 198 per actieve pas. De externe uitvoeringskosten bedroegen € 532.000. -De inwoners hebben een tegoed op de Gelrepas en bepalen zelf hoeveel van dit tegoed wordt besteed aan welk onderdeel van het Gelrepasprogramma. Door uitbreiding van het programma en communicatie kunnen we inwoners stimuleren om meer met hun Gelrepas te doen. Mogelijkheden om de kosten te beperken zijn: het verlagen van het tegoed op de pas, minder aanbod en minder aandacht voor de Gelrepas (dit is overigens deels strijdig met het doel van een voorziening zoals de Gelrepas, waarvan je wil dat rechthebbenden er gebruik van maken). Op basis van de beperkte historische gegevens maken we een prognose van de kosten.

PvdA

Fractie:	***PvdA-1***
Pagina:	4
Vraag:	In 2022 heeft het college de Uitvoeringsagenda Arnhem-Oost vastgesteld. Daarin werd aangegeven dat in 2022 ook een pact voor Arnhem-Oost gesloten zou worden tussen alle partners voor een breed stadsprogramma. Wat is de stand van zaken?
Antwoord:	Dit pact zal tijdens de kick-off van het Nationaal Programma Arnhem-Oost op 15 juni ondertekend worden.

Fractie:	***PvdA-2***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel aanvragen en toekenningen zijn er inmiddels geweest vanuit de subsidieregeling SEWA (Volkshuisvestingsfonds)? Zijn er al concrete resultaten geboekt?
Antwoord:	De SEWA-subsidie staat vanaf april 2022 open. Particuliere woningeigenaren die wonen in specifieke clusters en voldoen aan de voorwaarden kunnen gebruik maken de subsidie. Totaal ca. 1.750 in een looptijd van 10 jaar. Bij gespikkeld bezit kunnen woningeigenaren meeliften op de renovatieplannen van de corporaties. Deze aanpak loopt nu in drie kleinere clusters in Malburgen en hieruit volgen binnenkort circa 20 nieuwe aanvragen. Een vierde en vijfde cluster met veel meer particulier bezit staan op de planning voor na de zomer. Er zijn sinds de openstelling vanaf april 2022 in totaal 99 aanvragen ingediend (zowel collectief als individueel). Hiervan zijn 15 aanvragen beschikt. 11 aanvragen zijn afgewezen omdat deze incompleet bleven of niet aan de voorwaarden voldeden. 44 aanvragen zijn in behandeling en nagenoeg compleet om afgehandeld te worden en 32 zijn in behandeling en nog niet compleet. Volgende week start wij samen met Trebbe Bouw in een cluster in Malburgen met alleen particulier bezit (65 woningen) met opname van de woningen binnen de collectieve regeling. De regeling is complex. Woningeigenaren worden intensief geholpen om de aanvraag compleet te maken. De eerste woningen zijn verduurzaamd. Met de uitvoering van het Volkshuisvestingsfonds is Arnhem landelijke koploper. De VHV 2.0. regeling geeft ons daarnaast nog meer kansen om naast particulier bezit ook in te gaan zetten op het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed en corporatiebezit.

Fractie:	***PvdA-3***
Pagina:	4
Vraag:	Verschillende steden hebben al een programmabureau voor hun programma's in het kader van het NPLV (bijvoorbeeld Rotterdam-Zuid en Heerlen-Noord). Wij lezen dat Van de Bund advies heeft uitgebracht over een soortgelijke organisatie voor Arnhem-Oost. Wij ontvangen graag inzicht in de aanbevelingen en het vervolg daarop (waarmee wordt voldaan aan het verzoek van het Rijk).
Antwoord:	Het Rijk vraagt Arnhem onder het Nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid om doorontwikkeling van het programma. Een van de vereiste is een programmabureau dat optreedt namens de alliantie Arnhem-Oost. Medio juni start de inrichting van het programmabureau. Doel is om eind 2023 de inrichting van het bureau te hebben afgerond. Binnen twee weken ontvangt u een uitgebreide raadsbrief waarin wij zowel terugblikken op de afgelopen periode van de Arnhem-Oost-aanpak, waar het advies van Van de Bunt onderdeel is, evenals de plannen voor de doorontwikkeling van het Nationaal programma Arnhem Oost presenteren.

Fractie:	***PvdA-4***
Pagina:	143
Vraag:	Voor zogenoemde all-electric buurten kunnen bewoners in de toekomst vrijwillig overstappen op elektrische verwarming in plaats van verwarming op aardgas. Hoe wordt omgegaan met huurwoningen, waarbij bewoners zelf niet de keuze kunnen maken om over te stappen? Worden verhuurders ook benaderd door de gemeente Arnhem? De inzet en resultaten lijken nu alleen betrekking te hebben op sociale huurwoningen en woningen van particuliere eigenaren.

Antwoord:	Met de woningcorporaties werken wij op een aantal plekken in de stad in projecten aan de aardgasvrije opgave door middel van aansluiting op een warmtenet. In de all-electricbuurten kijken de corporaties naar een natuurlijk moment om de overstap naar aardgasvrij te maken. Natuurlijke momenten zijn daar waar CV-ketels vervangen moeten worden al dan niet gecombineerd met de renovatie en isolatie van woningen.

Fractie:	***PvdA-5***
Pagina:	161
Vraag:	Hoe kunnen we maximaal handhaven op woonkwaliteit als de inzet in 2022 was de meldingsbereidheid te vergroten, maar ook te voorkomen dat er te veel beslag wordt gelegd op de capaciteit van de ODRA. Is de capaciteit wel toereikend?
Antwoord:	Vergroten meldingsbereidheid gebeurt door een extra inzet op het Huurdershuis en het opzetten van een campagne over huurdersrechten. De ODRA krijgt € 100.000 voor toezicht op de bestaande voorraad. We zijn continue in gesprek met huurdershuis en ODRA op de balans tussen melding en opvolging hierop door de ODRA.

Forum voor Democatie

Fractie:	***FvD-1 (mondeling gesteld op 10-5)***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: hoe staat het met de wachtlijsten GGZ?
Antwoord:	Zie raadsbrief Wachtlijsten GGZ en Jeugdbescherming.

Datum	28 juni 2023
Aan	Raadsleden en fractievolgers
Van	Paul Smeulders
Betreft	Schriftelijke beantwoording vragen M1 jaarstukken 2022

Op woensdag 21 juni heb ik bij de meningsvormende behandeling van de jaarstukken toegezegd op een viertal vragen schriftelijk terug te komen. Bijgaand stuur ik de beantwoording op deze vragen.

Een motie uit 2020 roept op tot het jaarlijks bekend maken van de resultaten in het beperken van de ouderbijdragen. Waarom is dit niet terug te vinden in de jaarstukken?
Bij de behandeling van de perspectiefnota en de jaarstukken is gevraagd naar de stand van zaken ten aanzien van Motie 20M256 Ouderbijdrages beperken. De wethouder heeft daarop toegezegd deze informatie aan de raad te doen toekomen. De raad ontvangt voor de zomer een raadsbrief waarin uitvoering wordt ingegaan op de wijze waarop invulling is gegeven aan deze motie. Vooruitlopend op deze brief:

- Na aanname van de motie zijn alle schoolbesturen per brief geïnformeerd over de motie en de wetswijziging die in juli 2020 in is gegaan. Ook in bestuurlijke overleggen heeft het college opgeroepen om hoge ouderbijdrages zoveel mogelijk te beperken en ouders actief te informeren dat de bijdrage vrijwillig is. Over de uitkomsten van het overleg met de schoolbesturen hebben wij uw raad geïnformeerd met onze raadsbrief van 19 oktober 2021.
- Dit voorjaar heeft wederom een korte inventarisatie plaatsgevonden onder de scholen. Scholen geven aan dat zij aan ouders kenbaar maken dat de ouderbijdrage vrijwillig is en dat het niet betalen ervan geen gevolgen zal hebben voor de deelname van hun kind aan activiteiten die de school organiseert. Zij vermelden dit in hun schoolgids en veelal ook in nieuwsbrieven en andere correspondentie met de ouders.
- Uit deze inventarisatie blijkt tevens dat op het merendeel van de scholen de ouderbijdrage in de afgelopen jaren nagenoeg gelijk is gebleven. Een klein aantal scholen geeft aan de ouderbijdrage dit schooljaar te hebben verlaagd met het oog op de verminderde draagkracht van ouders als gevolg van de huidige prijsstijgingen.
- De ontwikkelingen op dit onderwerp worden regelmatig met de scholen besproken en de raad wordt via komende jaarverslagen op de hoogte gehouden.

Met de raadsrapporteurs hebben we het gehad over het stukje ruimte dat overbleef vanuit de SW ruimte dat doorvloeide naar het bestuur ipv participatie/armoedebestrijding; waarom?
In de september circulaire is een bijstelling geweest van de hoogte van de SW-vergoeding die wordt vergoed vanuit het Rijk. Arnhem heeft het werkgeverschap voor de SW belegd bij Scalabor. De ruimere vergoeding vanuit de septembercirculaire leidt tot hogere kosten op het beleidsveld Participatie, omdat de vergoeding wordt doorgezet naar Scalabor. De reden voor deze verschuiving is daarom technisch. De september circulaire is te laat voor verwerking in de begroting. De middelen zijn wel gelabeld voor SW, maar blijven staan bij bestuur omdat dit vanuit de circulaire wordt

gefinancierd. De kosten worden daarbij hoger op het beleidsveld Participatie. De middelen op programma bestuur hebben een directe relatie en mogen met elkaar in samenhang worden gezien.

Bij inclusie over het medewerkers onderzoek worden vragen gesteld over het gevoel van inclusie. Kunnen de uitkomsten ook met de raad gedeeld worden?
Vorige week is tijdens de behandeling van het jaarverslag gevraagd om de resultaten van het medewerkers onderzoek, specifiek in relatie tot inclusie. Het medewerker onderzoek nemen we eens in de twee jaar af. Het geeft ons inzicht in hoe medewerkers in de organisatie staan. De resultaten van het onderzoek kunnen we vergelijken met die van de vorige keer (2020), de benchmark (100.000+ gemeenten) en ten opzichte van de verschillende clusters/afdelingen. Bijgevoegd vindt u de gehele samenvatting van het medewerkers onderzoek, voor de gemeente Arnhem als totaal en uitgesplitst per cluster. De vragen 7a t/m c en 8a t/m c gaan over inclusie en inclusief werkklimaat. De vragen over inclusie zijn door ons zelf toegevoegd, waardoor hiervoor geen benchmark beschikbaar is. Er is nog een totaalrapport waarin diverse uitsplitsingen opgenomen zijn. Dit rapport is uiteraard ook op te vragen. Dit zouden we dan wel graag combineren met een gesprek, waarbij we u meer achtergrondinformatie kunnen verstrekken over hoe het rapport te lezen. Op dit moment nemen we in de organisatie voor de tweede keer de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (NIM) af. De medewerkersscan van deze monitor vraagt specifiek om de ervaren mate van inclusiviteit. De resultaten verwachten we in het najaar. Eind dit jaar willen we de raad informeren over de stand van zaken rondom de voortgang van het programma inclusieve en diverse organisatie. Daarnaast willen we in het eerste kwartaal van 2024 graag in gesprek met de raad over de 'staat van de organisatie' waarin we kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de organisatie samenbrengen, gecombineerd met hoe we deze oppakken in de verdere ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie.

Bijlage: Samenvatting MO

Zijn de heffingen voor afval maximaal kostendekkend? In de uitleg bij lokale heffingen staat dat de gebruiker betaalt; hoe gaan we daarmee om?
We zitten nog niet op 100% kostendekkendheid tav de afvalstoffenheffing. In de komende jaren werken we stapsgewijs toe naar een hogere kostendekkendheid.
Met het uitgangspunt 'de gebruiker betaalt' wordt bedoeld dat er in de tarifering een relatie wordt gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt. Daarom werken we bij de afvalstoffenheffing met twee tarieven, één voor eenpersoonshuishoudens en één voor meerpersoonshuishoudens. Een meerpersoonshuishouden heeft over het algemeen meer huishoudelijk afval, dan een eenpersoonshuishouden.

Medewerkersonderzoek mei 2022

Samenvatting

Gemeente Arnhem

mei 2022

Uw consultant

Eva Siemerink

E: eva.siemerink@effectory.com

T: +31 (0)20 30 50 100

Inhoudsopgave

Uitleg bij de rapportage en actie.....4

Quickview.....9

Scores op de modules.....12

Scores op de vragen.....15

Uitleg bij de rapportage en actie

Uitleg bij de resultaten

De resultaten van het onderzoek brengen nauwkeurig in kaart wat er in uw organisatie speelt. Het onderzoek geeft u nauwkeurig inzicht in uw organisatie, vanuit het perspectief van diegenen die daar het meeste over kunnen vertellen: uw eigen medewerkers.
Het uitgangspunt van het medewerkersonderzoek is dat organisaties pas optimaal kunnen presteren wanneer zij de juiste medewerkers hebben en deze medewerkers zowel willen als kunnen presteren.

Berekening van de scores
In de rapportage worden de resultaten weergegeven in de vorm van een gemiddelde score. Elk gegeven antwoord heeft een waarde. Het gemiddelde van die antwoordwaardes bepaalt de score per vraag (zie tabel). Deze scores zijn te vinden in het hoofdstuk 'Scores op de vragen'. De opbouw voor de resultaten geldt voor alle antwoordcategorieën met een vijfpuntschaal.

Negatief geformuleerde stellingen (bijvoorbeeld 'De opdrachten die ik krijg zijn vaak moeilijk te combineren') ontvangen tegenovergestelde scores. Een helemaal mee eens score krijgt een 0 en een helemaal mee oneens score krijgt een 10. Alle scores in de rapportage zijn daarmee op dezelfde manier te lezen.

Antwoordcategorie	*Waarde*
Helemaal mee eens	*10*
Mee eens	*7,5*
Niet mee eens/niet mee oneens	*5*
Mee oneens	*2,5*
Helemaal mee oneens	*0*
Weet niet/geen ervaring	*geen waarde*

In het hoofdstuk 'Scores op de modules' wordt per afgenomen module het gemiddelde modulecijfer getoond. Dit is een gemiddelde van de vragen die in de module opgenomen zijn.

Verwerking van antwoorden op open vragen
De antwoorden van open vragen worden letterlijk overgenomen in de rapportage.

Vergelijking in de rapportage
Uw onderzoeksresultaten worden vergeleken met een door u geselecteerde benchmark. Dit is een actuele benchmark gebaseerd op de resultaten van medewerkersonderzoeken die uitgevoerd zijn binnen de publieke sector.

Waar mogelijk wordt naast het vergelijk met de benchmark, een intern vergelijk gemaakt met de vorige meting en/of onderliggende groepen.

Kleuring in de rapportage

InternetSpiegel gebruikt kleuringen in de rapportages om de onderzoeksresultaten meer betekenis te geven.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Relevant verschil
- Zeer relevant verschil

Welke kleuring gebruikt InternetSpiegel?
Scores worden gekleurd op basis van absolute én significante afwijkingen. De kleur groen geeft aan dat er een relatief positief verschil is gevonden. En de kleur rood geeft aan dat er een relevant negatief verschil is gevonden tussen de huidige meting en datgene waartegen afgezet wordt (bijvoorbeeld de benchmark, de vorige meting of een bovenliggend niveau binnen de organisatie).

Hoe kunt u de resultaten lezen?
Bij kleuring worden *de scores van de huidige meting altijd als uitgangspunt* genomen. Het betekent dat als uw score afgezet wordt tegen meerdere referentiepunten, het vakje kleurt met de score waartegen afgezet wordt. De kolom met de Top 3 kleurt niet, dit zijn streefscores.

De kleuring in de rapportage is een hulpmiddel bij het bepalen van acties. Wanneer bijvoorbeeld de organisatie donkerrood kleurt ten opzichte van de benchmark, vraagt dit om aandacht en actie. Dat wat lichtrood kleurt, heeft mogelijk actie nodig. Door in gesprek te gaan met uw medewerkers, kunt u samen tot actieplannen komen om deze punten te verbeteren.

Absolute en significante afwijkingen
Absolute afwijkingen zijn gebaseerd op het verschil tussen twee gemiddelden, namelijk tussen de uitgangswaarde (scores huidige meting) en de referentiescore (bijvoorbeeld score van de benchmark).
Bij een significante afwijking is nagegaan hoe groot de kans is dat het gevonden verschil berust op toeval. Als er een significante (betekenisvolle) afwijking wordt gevonden, betekent dat dat de kans dat deze afwijking op toeval berust zeer klein is en dus relevant.

Door zowel absolute als significante afwijkingen te kleuren, krijgt u inzicht in de concrete punten waar uw organisatie gericht mee aan de slag kan gaan.

Of kleuring optreedt in de rapportage wordt bepaald aan de hand van de omvang van de afwijking. Is het absolute verschil tussen twee scores groter dan 0,7 dan wordt dit als relevant beschouwd. Bij een afwijking groter dan 1,5 is er sprake van een zeer relevant verschil. Bij significante verschillen met 99% betrouwbaarheid wordt een afwijking donker gekleurd. Een verschil wordt licht gekleurd bij 95% betrouwbaarheid.

	Relevant verschil	**Zeer relevant verschil**
Significantie niveau	95%	99%
Absolute afwijking	> 0,7	> 1,5
Afwijking bij % vragen	> 7%	> 15%

Voorbeeld
Twee respondenten hebben beide ‘mee eens’ ingevuld. Omgerekend is dit een gemiddelde score van een 7,5. Maar als een respondent ‘helemaal mee eens’ invult, wat omgerekend een 10 is, en de ander ‘niet mee eens, niet mee oneens’, wat omgerekend een 5 is, is dat ook een gemiddelde score van een 7,5. Dezelfde score dus, maar een groot verschil in meningen in het tweede geval. Dit betekent dat het gemiddelde statistisch gezien minder sterk is, maar in dit soort situaties kan het cijfermatige verschil toch doorslaggevend zijn als de absolute afwijking groot genoeg is.

Tien tips om succesvol aan de slag te gaan met het medewerkersonderzoek

Het startpunt om aan de slag te gaan met de resultaten is de eindpresentatie van uw consultant. Daarna is het zaak om de resultaten te communiceren binnen uw organisatie. En deze te vertalen naar duidelijke en concrete acties, die de prestatie van uw organisatie zullen verbeteren. Wij geven u **TIEN** concrete **TIPS** om succesvol aan de slag te gaan:

1 **Commitment vanuit de top** is cruciaal:
- Laat zien dat het onderzoek in de top serieus genomen wordt door ook op het hoogste niveau acties te nemen;
- Laat de communicatie over het onderzoek vanuit de top plaatsvinden.

2 Zorg voor **voldoende snelheid** nadat de resultaten bekend zijn, zowel bij het communiceren van de resultaten als bij het komen tot actieplannen. Management en medewerkers zijn optimaal betrokken om met de resultaten aan de slag te gaan direct ná de uitvoering van het onderzoek.

3 Wees **transparant** bij het communiceren van de resultaten. Maak de resultaten van de hele organisatie voor alle medewerkers inzichtelijk, en de resultaten per groep alleen voor de desbetreffende groep.

4 Leg de **eindverantwoordelijkheid in de lijn**. Maak teams verantwoordelijk voor het communiceren, het opstellen én het uitvoeren van de actieplannen.

5 **Betrek medewerkers** bij het maken en uitvoeren van actieplannen zodat er draagvlak wordt gecreëerd. Dit motiveert medewerkers om mee te werken aan de verbeteringen waar zij zelf invloed op hebben.

6 Zorg voor **een duidelijk én eenduidig proces** met heldere deadlines:
- Wanneer verwacht u dat de resultaten besproken zijn met de medewerkers?
- Wanneer moeten de actieplannen concreet zijn; hoe moeten deze eruit zien én waar worden deze vastgelegd?
- Hoe volgt u de voortgang voor wat betreft het nemen van acties? Wordt er één persoon verantwoordelijk gesteld voor het monitoren van het hele proces?

7 Geef **navolging aan de gemaakte actieplannen**. Neem waar mogelijk de actieplannen op in bestaande communicatiemomenten:
- In jaarplannen of kwartaalrapportages;
- Als agendapunt van bestaande overleggen;
- Als onderdeel van functionerings- of beoordelingsgesprekken.

8 **Beperk het aantal actieplannen**, zodat het aantal uit te voeren acties haalbaar is.

9 **Blijf communiceren gedurende het jaar**. Maak een communicatieplan tot aan de volgende meting:
- Plan een aantal evaluatiemomenten in voor het management team;
- Communiceer tussentijds over de voortgang van de actieplannen;
- Communiceer wanneer de volgende meting plaatsvindt.

10 Richt u op de **verbeterpunten die binnen de eigen beïnvloedingssfeer** liggen, geef punten die buiten de beïnvloedingssfeer liggen aan bij degenen die er wel invloed op hebben.

Resultaat & Actie

Resultaten en actieplan online
Met Resultaat & Actie ziet u waar en wanneer u maar wilt alle resultaten van uw onderzoek. Zo kunt u dus de resultaten bekijken en bewerken tot een actieplan in één digitale omgeving.

Vragen?
Heeft u vragen over de Resultaat & Actie? Neem dan contact op met uw projectmanager

Waar kan InternetSpiegel bij helpen?

Presentaties van de resultaten
Voor elk team in de organisatie kan een presentatie worden gemaakt. Deze presentatie dient als basis voor leidinggevenden, waarmee zij zelf de resultaten aan hun medewerkers kunnen presenteren. InternetSpiegel kan deze presentaties ook voor u verzorgen. Op die manier krijgen medewerkers meteen deskundige uitleg en advies bij de resultaten.

Workshops
U kunt workshops volgen om samen met uw medewerkers concreet aan de slag te gaan met de resultaten. InternetSpiegel heeft hier een gespecialiseerd team voor. De workshops die we aanbieden, zijn onder te verdelen in twee typen:

Aan de slag actieworkshop:

In deze workshop komt u in één dagdeel op energieke en efficiënte wijze tot een actieplan. Onder leiding van een ervaren trainer gaat een team aan de slag met hun resultaten om binnen hun eigen invloedsfeer een concreet en gedragen plan te maken.

Aan de slag train-de-trainer-workshop:
In deze workshop krijgt u uitleg over hoe u aan de slag kunt gaan met de resultaten. Door opleiding in de Aan de slag methodiek, kunnen leidinggevenden of interne adviseurs goed voorbereid een team ondersteunen. Aan deze workshop kunnen maximaal 20 deelnemers meedoen.

Extra presentaties
Wilt u meer presentaties door de InternetSpiegel consultant voor bepaalde teams? Dat kan. Neem contact op met uw consultant.

Aan de slag
Op www.effectory.nl/aan-de-slag kunt u filmpjes bekijken over de workshops. Als u meer informatie wilt ontvangen, dan sturen we u dit graag toe.

Quickview

HOE SCOORT ONZE ORGANISATIE?

Respons

Gemeente Arnhem

51,6%

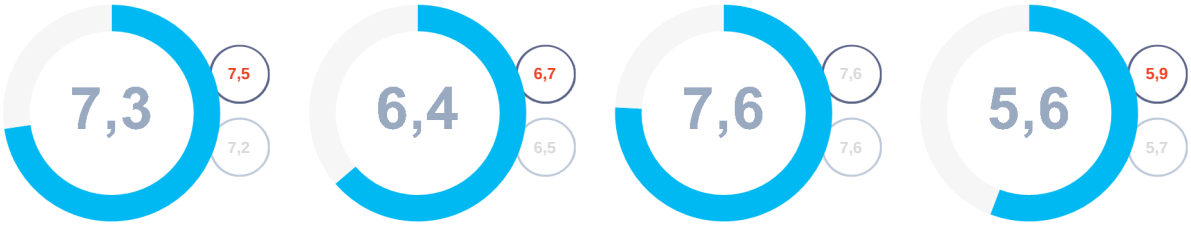

Bevlogenheid **Betrokkenheid** **Sociale veiligheid** **Herstelbehoefte**

Kleuring ten opzichte van Benchmark Gemeenten >100.000

- zeer relevant verschil
- relevant verschil
- geen relevant verschil
- zeer relevant verschil
- relevant verschil
- score van de vorige meting
- score van Benchmark Gemeenten >100.000

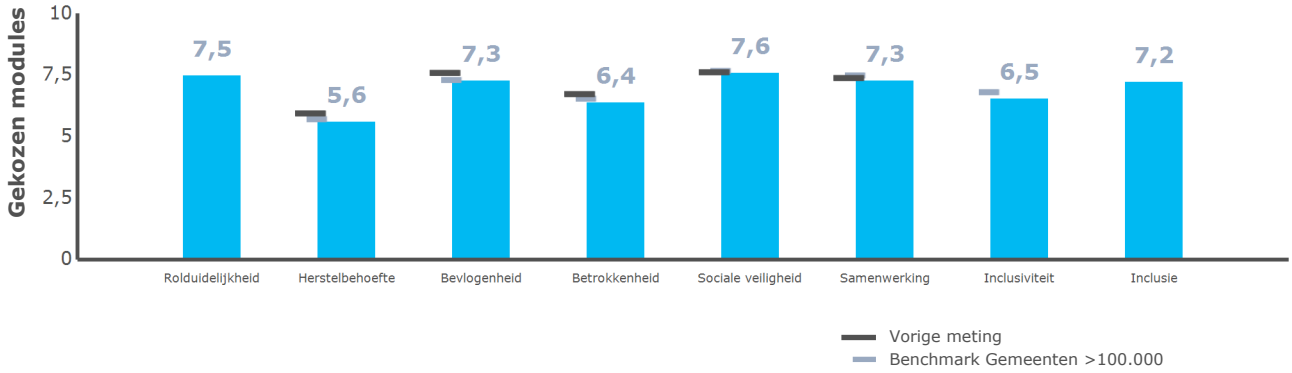

Positieve punten de gemeente Arnhem

- Samenwerking - binnen team
- Bevlogenheid en betrokkenheid
- Hybride werken

Behoeften lekker werken

- Samenwerking - integraal
- Visie & richting
- Rolduidelijkheid

TOP 5: DÉ SELECTIE VAN JULLIE MEDEWERKERS

Gemeente Arnhem

Positieve punten de gemeente Arnhem

N=(734)

organisatie

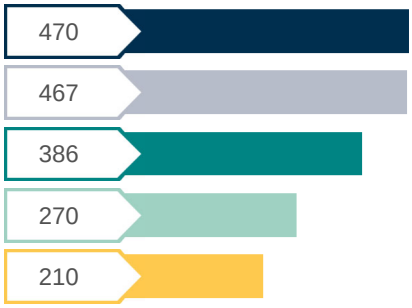

- Samenwerking - binnen team
- Bevlogenheid en betrokkenheid
- Hybride werken
- Persoonlijke ontwikkeling & eigenaarschap
- Samenwerking - integraal

Behoeften lekker werken

N=(655)

organisatie

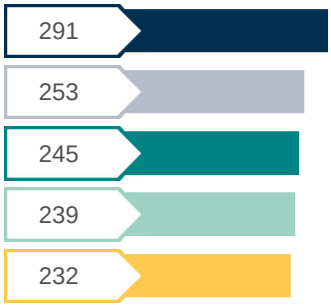

- Samenwerking - integraal
- Visie & richting
- Rolduidelijkheid
- Werkdruk, herstelbehoefte
- Samenwerking - binnen team

Scores op de modules

Korte uitleg modules:

Hieronder lees je wat wij precies onder de verschillende modules verstaan. De definities die wij volgen vloeien voort uit wetenschappelijk literatuuronderzoek, data-analyses en jarenlange praktijkervaring. Vervolgens vertalen wij deze inzichten naar een concrete en beknopte vragenset die op een praktische manier inzicht geeft in de specifieke module.

Bevlogenheid

Bevlogenheid is de mate van bezieling die medewerkers ervaren in het werk. Bevlogen medewerkers krijgen energie van hun werk, voelen zich vitaler en ervaren toewijding naar het werk wat ze doen.

Betrokkenheid

De mate waarin medewerkers zich verbonden voelen met de organisatie noemen we **betrokkenheid**. Betrokken medewerkers zijn emotioneel gehecht aan de organisatie, voelen zich er thuis en identificeren zich met de doelstellingen.

Sociale veiligheid

Een werkomgeving is van nature een sociale omgeving. **Sociale veiligheid** beschrijft de mate waarin mensen zich veilig voelen ’op hun werk. De score op sociale veiligheid geeft inzicht in de mate waarin medewerkers zichzelf kunnen zijn en men voor zichzelf op durft te komen.

Herstelbehoefte

Herstelbehoefte betreft over de mate waarin medewerkers moeten herstellen na een dag werken. Deze module gaat dus over de ervaren vermoeidheid na het werk. De vragen over herstelbehoefte zijn negatief geladen en in de rapportage omgepoold. Op deze manier geldt; hoe hoger de score hoe positiever.

Samenwerking

Samenwerking gaat over onderlinge behulpzaamheid van collega's om een gesteld doel of resultaat te bereiken. Ook het geven van feedback en uitspreken van waardering naar elkaar zijn hierbij belangrijke elementen.

Inclusiviteit

In een **inclusieve** bedrijfscultuur is er aandacht voor gelijkheid en diversiteit binnen de organisatie. Het is daarbij belangrijk dat medewerkers gelijke kansen hebben en gelijk behandeld worden, ongeacht achtergrond.

Rolduidelijkheid

Rolduidelijkheid gaat over de mate waarin een medewerker weet wat er van hem/haar verwacht wordt in zijn/haar rol. Het gaat hierbij om duidelijkheid over de uitvoering van taken, de werkzaamheden die uitgevoerd moeten worden en de verwachtingen. Rolduidelijkheid kan gezien worden als hulp- en energiebron, wat ervoor kan zorgen dat medewerkers meer bevlogen zijn en minder behoefte hebben aan herstel.

SCORES OP DE MODULES

Gemeente Arnhem

	Bevlogenheid	Betrokkenheid	Sociale veiligheid	Herstelbehoefte	Samenwerking	Inclusie	Inclusiviteit	Rolduidelijkheid
Gemeente Arnhem (n=754)	***7,3***	***6,4***	***7,6***	***5,6***	***7,3***	***7,2***	***6,5***	***7,5***
Let op: als een score kleurt, doet Gemeente Arnhem het beter of slechter op dat punt dan de vorige meting of de benchmark								
Vorige meting (n=748)	7,5	6,7	7,6	5,9	7,3	-	-	-
Benchmark Gemeenten >100.000	7,2	6,5	7,6	5,7	7,4	-	6,8	-
Top 3 Benchmark Gemeenten >100.000	7,4	6,8	7,8	5,9	7,6	-	6,9	-

Gemeente Arnhem (n=754)	***7,3***	***6,4***	***7,6***	***5,6***	***7,3***	***7,2***	***6,5***	***7,5***
Let op: als een score kleurt, doet die onderliggende groep het beter of slechter op dat punt dan Gemeente Arnhem								
Afdelingshoofden (n=22)	7,5	6,7	8,4	5,8	7,8	8,2	7,5	7,9
Bedrijfsvoering (n=165)	7,3	6,5	7,6	5,8	7,4	7,2	6,6	7,4
Directie en clustermanagers (n=5)	7,8	7,0	8,8	6,3	7,8	8,3	7,7	8,7
Gebiedsrealisatie en Vastgoed (n=35)	7,4	6,9	7,7	5,4	7,0	7,2	7,0	7,8
Griffie (n=3)								
Openbare Ruimte (n=129)	7,5	6,7	8,0	5,7	7,5	7,8	7,1	8,0
Project- en Interimmanagement (n=35)	7,1	5,8	7,8	5,6	7,4	7,3	5,8	7,7
Strategie, Beleid en Regie (n=154)	7,2	6,3	7,3	5,3	6,9	7,0	6,0	6,9
Werk en Inkomen (n=148)	7,0	5,9	7,3	5,6	6,9	6,5	6,4	7,3
Wijken en Dienstverlening (n=58)	7,1	6,4	7,4	5,4	7,8	7,7	6,2	7,5

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. Meer informatie vindt u in de onderzoeksverantwoording.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

Scores op de vragen

SCORES OP DE VRAGEN

Gemeente Arnhem

	Huidige meting	Vorige meting	Benchmark Gemeenten >100.000	Top 3 Benchmark Gemeenten >100.000
n=	754	748		
Bevlogenheid				
1a) Mijn werk inspireert me	7,5	7,6	7,4	7,5
1b) Ik voel me gelukkig als ik intensief aan het werk ben	7,8	8,0	7,8	7,9
1c) Als ik 's ochtends wakker word, heb ik zin om aan het werk te gaan	6,5	7,1	6,6	6,8
Betrokkenheid				
2a) Ik ervaar problemen van de gemeente Arnhem als mijn eigen problemen	5,1	5,5	5,2	5,6
2b) De gemeente Arnhem betekent veel voor mij	6,7	7,0	6,8	7,2
2c) Ik voel me thuis in de gemeente Arnhem	7,3	7,5	7,5	7,7
Sociale veiligheid				
3a) Op mijn werk durf ik mezelf te zijn	7,7	7,8	7,8	7,9
3b) Op mijn werk durf ik voor mezelf op te komen	7,7	7,8	7,8	7,9
3c) Ik voel me veilig om directe collega's feedback te geven	7,3	7,2	7,3	7,4
Herstelbehoefte				
4a) Na een werkdag ben ik volledig uitgeput *	5,7	5,9	5,6	5,9
4b) Na een werkdag moeten ze me even met rust laten *	5,5	6,0	5,7	5,9
4c) Het komt vaak voor dat ik na een werkdag door vermoeidheid niet meer toekom aan andere dingen *	5,5	5,8	5,6	5,8

*Vragen met een * hebben een negatieve lading. De antwoorden op deze vragen zijn in deze rapportage daarom omgepoold, zodat de rapportage eenduidig leesbaar is. Hoge scores op deze onderwerpen kunnen derhalve (net als bij de overige thema's) positief worden geduid.*

Samenwerking				
5a) Mijn directe collega's helpen mij om het werk gedaan te krijgen	6,9	7,0	7,2	7,5
5b) De samenwerking tussen mij en mijn directe collega's verloopt goed	7,7	7,8	7,9	8,1
5c) Mijn directe collega's tonen waardering als ik mijn werk goed doe	7,2	7,2	7,3	7,4
Samenwerking - integraal				
6a) De samenwerking met collega's van andere teams is goed	6,5	6,9	-	-
6b) Ik ervaar een goede communicatie tussen verschillende afdelingen	4,3	5,1	4,5	5,0
6c) De afstemming tussen beleid en uitvoering is goed	3,9	-	-	-
6d) De samenwerking met externe partijen verloopt goed	6,2	-	-	-
Inclusie				
7a) Ik voel me een gewaardeerd lid van mijn team	7,6	-	-	-
7b) Ik voel me verbonden met mijn team	7,3	-	-	-
7c) Ik ervaar dat mijn teamleden echt om mij geven	6,7	-	-	-

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

Zeer relevant verschil
Relevant verschil
Geen relevant verschil
Zeer relevant verschil
Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN

Gemeente Arnhem

		Huidige meting	Vorige meting	Benchmark Gemeenten >100.000	Top 3 Benchmark Gemeenten >100.000
	n=	754	748		
Inclusief werkklimaat					
8a)	Ik ben tevreden met de maatregelen die mijn organisatie neemt ter bevordering van gelijkheid, inclusiviteit en diversiteit	6,3	-	6,4	6,5
8b)	Achtergrond (leeftijd, geslacht, afkomst, seksuele geaardheid et cetera) is niet van invloed op hoe men in mijn organisatie behandeld wordt	6,8	-	7,2	7,3
8c)	Deze organisatie bevordert een cultuur van gelijke kansen	6,5	-	6,5	6,9
Ongewenst gedrag					
9a)	*Ik heb de afgelopen periode te maken gehad met ongewenst gedrag door collega's (bijv. fysiek geweld, ongewenste intimiteiten, pesten) (% Nooit)*	*92,4*	-	*86,9*	*87,5*
	% Soms	*7,0*	-	*11,0*	
	% Regelmatig	*0,5*	-	*2,1*	
9b)	Ik voel me voldoende veilig om me met een klacht tot een vertrouwenspersoon te wenden	7,6	-	-	-
Werkdruk					
10a)	*Ik vind mijn werkdruk (% Goed)*	*54,0*	*65,5*	*61,4*	*64,9*
	% Veel te laag	*0,1*	*0,3*	*0,3*	
	% Te laag	*2,5*	*2,8*	*2,3*	
	% Te hoog	*35,7*	*29,1*	*30,9*	
	% Veel te hoog	*7,7*	*2,3*	*5,1*	
10b)	Ik ervaar een goede balans tussen werk en privé	6,2	-	6,6	7,0
10c)	Mijn leidinggevende onderneemt maatregelen wanneer ik aangeef dat mijn werkdruk te hoog is	6,3	-	-	-
Rolduidelijkheid					
11a)	Ik weet welke resultaten van mij worden verwacht	7,0	-	7,1	7,7
11b)	Ik weet wat mijn taken en verantwoordelijkheden zijn	7,5	8,1	7,7	8,0
11c)	Ik weet welke werkzaamheden belangrijk zijn om direct op te pakken	8,0	-	-	-
11d)	Het is mij duidelijk hoe ik mijn werkzaamheden moet uitvoeren	7,6	-	7,5	7,6
11e)	Het is voor mij duidelijk wanneer ik mijn werk goed heb uitgevoerd	7,2	-	-	-
Rolduidelijkheid - vervolg					
12a)	Het is mij duidelijk wat mijn rol is en hoe ik die kan uitvoeren	7,2	-	-	-
12b)	Binnen ons team is het duidelijk wie welke verantwoordelijkheid heeft	6,7	6,9	-	-
Leiderschap					
13a)	Mijn leidinggevende stimuleert het ontwikkelen van competenties	6,7	7,0	-	-
13b)	Mijn leidinggevende vertrouwt erop dat ik mij volledig inzet	8,4	8,4	8,3	8,4
13c)	Mijn leidinggevende toont respect voor mijn gevoelens	7,8	7,8	7,6	8,1
13d)	Ik voel me veilig om mijn leidinggevende aan te spreken	7,9	7,8	-	-
13e)	Mijn leidinggevende inspireert mij in mijn werk	5,9	6,3	5,4	6,0

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN

Gemeente Arnhem

		Huidige meting	Vorige meting	Benchmark Gemeenten >100.000	Top 3 Benchmark Gemeenten >100.000
	n=	754	748		
Leiderschap					
13f)	Mijn leidinggevende is oprecht geïnteresseerd in mij als persoon	7,2	-	-	-
13g)	Mijn inhoudelijk leidinggevende stimuleert het ontwikkelen van competenties	6,1	-	-	-
13h)	Mijn inhoudelijk leidinggevende vertrouwt erop dat ik mij volledig inzet	8,0	-	-	-
13i)	Mijn inhoudelijk leidinggevende toont respect voor mijn gevoelens	7,3	-	-	-
13j)	Ik voel me veilig om mijn inhoudelijk leidinggevende aan te spreken	7,4	-	-	-
13k)	Mijn inhoudelijk leidinggevende inspireert mij in mijn werk	6,3	-	-	-
13l)	Mijn inhoudelijk leidinggevende is oprecht geïnteresseerd in mij als persoon	6,8	-	-	-
Persoonlijke ontwikkeling en eigenaarschap					
14a)	Ik voel mij verantwoordelijk voor mijn eigen loopbaanontwikkeling	8,4	8,2	8,0	8,1
14b)	Als er nieuwe ontwikkelingen zijn die mijn werk raken, ga ik hier snel in mee	7,5	7,5	7,3	7,4
14c)	Als ik zie dat iets beter kan dan neem ik het initiatief om het beter te doen	7,9	-	-	-
14d)	Ik heb de ruimte om mijn werk op mijn eigen manier uit te voeren	8,0	8,2	7,2	7,9
14e)	Ik krijg de mogelijkheid om trainingen, cursussen en workshops te volgen als ik dat zou willen	7,9	7,9	7,4	7,8
14f)	Ik zou me gemakkelijk kunnen omscholen, zodat ik elders beter inzetbaar ben	5,8	5,9	5,8	-
14g)	*Ik heb in de afgelopen 3 maanden concrete actie ondernomen om ander werk te krijgen of ga dat de komende 3 maanden doen (% Nee)*	*78,3*	*77,2*	*78,7*	*81,4*
	% Ja, binnen de gemeente Arnhem	*12,8*	*16,8*	*14,3*	
	% Ja, buiten de gemeente Arnhem	*11,2*	*9,5*	*10,3*	
14h)	*Met welk van onderstaande loopbaan instrumenten ben je bekend?*				
	% Het loopbaangesprek	*39,2*	-	-	
	% Talenttafel	*19,7*	-	-	
	% Mobiliteitstafel	*13,1*	-	-	
	% Loopbaankandidaat	*13,5*	-	-	
	% Geen van bovenstaande	*54,4*	-	-	
14i)	*Heb je in de afgelopen 6 maanden een (online) opleiding of workshop gevolgd?*				
	% Ja	*54,2*	-	-	
	% Nee	*45,8*	-	-	
Resultaatgericht					
15a)	Binnen ons team staat de (interne) klant centraal	7,3	7,4	-	-
15b)	Binnen ons team houden we ons aan gemaakte afspraken	6,9	6,7	-	-
15c)	Ik ben op de hoogte van de doelstellingen van mijn team	7,1	7,1	-	-
15d)	In mijn team worden de gestelde doelen gehaald	6,4	6,6	6,4	6,8
15e)	Mijn team behandelt belanghebbenden (burgers, bedrijven, overheidsorganisaties, interne klanten et cetera) op eerlijke en gelijke wijze	7,8	7,8	7,5	7,8

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN

Gemeente Arnhem

		Huidige meting	Vorige meting	Benchmark Gemeenten >100.000	Top 3 Benchmark Gemeenten >100.000
	n=	754	748		
Resultaatgericht					
15f)	*Lever je (direct of indirect) een bijdrage aan één van de stadsprogramma's? (bv Meedoen in Arnhem of Ruimte voor ontwikkeling)*				
	% Nooit	37,4	6,3	-	
	% Soms	28,3	35,1	-	
	% Regelmatig	34,3	58,6	-	
Visie en richting					
16a)	De organisatiedoelen zijn duidelijk voor mij	5,6	6,3	6,0	6,5
16b)	Ik sta achter de doelstellingen van de gemeente Arnhem	6,6	6,8	7,0	7,4
16c)	Het is voor mij duidelijk waar KERN voor staat	5,3	-	-	-
16d)	Ik ervaar mijn werk als zinvol	8,1	8,2	-	-
16e)	In overleg met bestuurders voel ik mij vrij om mijn advies te geven	6,7	-	-	-
16f)	Ik ervaar de raadsbehandeling van voorstellen waar ik aan heb meegewerkt als zorgvuldig en respectvol	5,3	-	-	-
Hybride werken					
17a)	Voor mij is hybride werken dat ik op een plek kan werken waar dat én wanneer dat het meest passend is en met de mensen waar het om gaat	8,2	-	-	-
17b)	Ik kan thuis op een arbo-technisch verantwoorde manier werken	5,9	4,6	-	-
17c)	Ik word in staat gesteld mijn werk op afstand te doen (tools, apparaten, toegang)	7,5	7,3	7,8	8,2
17d)	*Zijn er nog zaken die je nodig hebt om je werkzaamheden op een passende plek en tijd uit te voeren? Je kunt meerdere onderwerpen selecteren*				
	% Toegang tot netwerk/software	30,1	30,8	39,8	
	% Beschikbaarheid van apparaten/werkstations	38,8	53,8	47,5	
	% Beschikbaarheid informatie	24,9	14,7	15,5	
	% Beschikbaarheid van collega's	38,8	35,3	42,9	
	% Anders, namelijk	34,4	38,5	36,1	
17e)	*Op welke dagen verwacht je op kantoor te werken?*				
	% Maandag	49,9	-	-	
	% Dinsdag	64,3	-	-	
	% Woensdag	34,2	-	-	
	% Donderdag	63,1	-	-	
	% Vrijdag	19,7	-	-	
	% Anders	15,8	-	-	

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN: GROEPEN NAAST ELKAAR

Gemeente Arnhem

	Gemeente Arnhem	Afdelingshoofden	Bedrijfsvoering	Directie en clustermanagers	Gebiedsrealisatie en Vastgoed	Griffie	Openbare Ruimte	Project- en Interimmanagement	Strategie, Beleid en Regie	Werk en Inkomen	Wijken en Dienstverlening
n=	754	22	165	5	35	3	129	35	154	148	58
Bevlogenheid											
1a) Mijn werk inspireert me	7,5	7,5	7,4	8,0	7,6		7,9	7,2	7,5	7,1	7,6
1b) Ik voel me gelukkig als ik intensief aan het werk ben	7,8	8,3	7,8	8,5	7,9		7,8	7,8	7,8	7,6	7,4
1c) Als ik 's ochtends wakker word, heb ik zin om aan het werk te gaan	6,5	6,6	6,7	7,0	6,6		6,9	6,4	6,2	6,4	6,4
Betrokkenheid											
2a) Ik ervaar problemen van de gemeente Arnhem als mijn eigen problemen	5,1	5,6	5,5	6,0	6,0		5,3	4,1	5,5	4,1	4,9
2b) De gemeente Arnhem betekent veel voor mij	6,7	6,9	6,7	7,0	6,8		7,0	6,1	6,5	6,4	6,8
2c) Ik voel me thuis in de gemeente Arnhem	7,3	7,5	7,4	8,0	7,8		7,7	7,2	6,9	7,2	7,3
Sociale veiligheid											
3a) Op mijn werk durf ik mezelf te zijn	7,7	8,3	7,9	9,0	7,4		8,0	8,1	7,3	7,5	7,7
3b) Op mijn werk durf ik voor mezelf op te komen	7,7	8,5	7,8	9,5	8,2		8,1	7,8	7,5	7,5	7,3
3c) Ik voel me veilig om directe collega's feedback te geven	7,3	8,5	7,2	8,0	7,5		7,8	7,6	6,9	6,9	7,3
Herstelbehoefte											
4a) Na een werkdag ben ik volledig uitgeput *	5,7	5,9	5,9	7,0	5,3		5,8	5,9	5,3	5,6	5,4
4b) Na een werkdag moeten ze me even met rust laten *	5,5	5,6	5,7	5,5	5,4		5,4	5,4	5,3	5,6	5,6
4c) Het komt vaak voor dat ik na een werkdag door vermoeidheid niet meer toekom aan andere dingen *	5,5	5,9	5,8	6,5	5,4		5,7	5,4	5,1	5,6	5,2

*Vragen met een * hebben een negatieve lading. De antwoorden op deze vragen zijn in deze rapportage daarom omgepoold, zodat de rapportage eenduidig leesbaar is. Hoge scores op deze onderwerpen kunnen derhalve (net als bij de overige thema's) positief worden geduid.*

	Gemeente Arnhem	Afdelingshoofden	Bedrijfsvoering	Directie en clustermanagers	Gebiedsrealisatie en Vastgoed	Griffie	Openbare Ruimte	Project- en Interimmanagement	Strategie, Beleid en Regie	Werk en Inkomen	Wijken en Dienstverlening
Samenwerking											
5a) Mijn directe collega's helpen mij om het werk gedaan te krijgen	6,9	7,6	7,1	8,0	6,6		7,2	7,1	6,3	6,6	7,4
5b) De samenwerking tussen mij en mijn directe collega's verloopt goed	7,7	8,2	7,9	8,0	7,6		7,8	8,1	7,4	7,5	8,1
5c) Mijn directe collega's tonen waardering als ik mijn werk goed doe	7,2	7,6	7,3	7,5	6,9		7,5	7,1	7,0	6,6	7,9
Samenwerking - integraal											
6a) De samenwerking met collega's van andere teams is goed	6,5	6,7	6,9	6,5	6,9		6,6	7,3	6,0	6,0	6,5
6b) Ik ervaar een goede communicatie tussen verschillende afdelingen	4,3	4,2	4,7	5,5	4,6		5,0	4,1	3,9	3,9	3,8
6c) De afstemming tussen beleid en uitvoering is goed	3,9	4,0	4,2	4,0	3,6		4,3	2,8	4,1	3,3	3,2
6d) De samenwerking met externe partijen verloopt goed	6,2	6,4	5,8	5,5	7,1		6,6	6,4	6,7	5,8	5,9

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN: GROEPEN NAAST ELKAAR

Gemeente Arnhem

	Gemeente Arnhem	Afdelingshoofden	Bedrijfsvoering	Directie en clustermanagers	Gebiedsrealisatie en Vastgoed	Griffie	Openbare Ruimte	Project- en Interimmanagement	Strategie, Beleid en Regie	Werk en Inkomen	Wijken en Dienstverlening
n=	754	22	165	5	35	3	129	35	154	148	58
Inclusie											
7a) Ik voel me een gewaardeerd lid van mijn team	7,6	8,3	7,6	8,5	7,6		8,0	7,8	7,4	6,9	7,8
7b) Ik voel me verbonden met mijn team	7,3	8,4	7,3	9,0	7,6		8,0	7,4	7,0	6,6	7,8
7c) Ik ervaar dat mijn teamleden echt om mij geven	6,7	7,8	6,7	7,5	6,4		7,3	6,7	6,5	6,0	7,5
Inclusief werkklimaat											
8a) Ik ben tevreden met de maatregelen die mijn organisatie neemt ter bevordering van gelijkheid, inclusiviteit en diversiteit	6,3	7,2	6,4	8,0	6,4		6,9	5,7	5,7	6,1	6,0
8b) Achtergrond (leeftijd, geslacht, afkomst, seksuele geaardheid et cetera) is niet van invloed op hoe men in mijn organisatie behandeld wordt	6,8	7,6	6,7	7,0	7,4		7,4	6,4	6,2	6,9	6,4
8c) Deze organisatie bevordert een cultuur van gelijke kansen	6,5	7,6	6,6	8,0	7,1		7,0	5,7	5,8	6,4	6,1
Ongewenst gedrag											
9a) Ik heb de afgelopen periode te maken gehad met ongewenst gedrag door collega's (bijv. fysiek geweld, ongewenste intimiteiten, pesten) (% Nooit)	*92,4*	*95,5*	*92,1*	*100*	*88,2*		*91,5*	*97,1*	*91,6*	*93,2*	*93,1*
% Soms	*7,0*	*4,5*	*7,3*	*0*	*11,8*		*8,5*	*2,9*	*7,1*	*6,1*	*6,9*
% Regelmatig	*0,5*	*0*	*0,6*	*0*	*0*		*0*	*0*	*1,3*	*0,7*	*0*
9b) Ik voel me voldoende veilig om me met een klacht tot een vertrouwenspersoon te wenden	7,6	8,6	7,7	9,4	8,2		7,6	7,9	7,8	7,1	7,1
Werkdruk											
10a) Ik vind mijn werkdruk (% Goed)	*54,0*	*40,9*	*61,8*	*80,0*	*45,7*		*58,1*	*60,0*	*44,8*	*53,4*	*51,7*
% Veel te laag	*0,1*	*0*	*0,6*	*0*	*0*		*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
% Te laag	*2,5*	*0*	*1,8*	*0*	*0*		*0,8*	*2,9*	*3,2*	*5,4*	*0*
% Te hoog	*35,7*	*27,3*	*30,3*	*20,0*	*42,9*		*36,4*	*34,3*	*39,0*	*37,2*	*39,7*
% Veel te hoog	*7,7*	*31,8*	*5,5*	*0*	*11,4*		*4,7*	*2,9*	*13,0*	*4,1*	*8,6*
10b) Ik ervaar een goede balans tussen werk en privé	6,2	5,9	6,5	6,0	6,1		6,5	5,9	5,5	6,8	5,9
10c) Mijn leidinggevende onderneemt maatregelen wanneer ik aangeef dat mijn werkdruk te hoog is	6,3	4,8	6,5	7,0	6,2		6,8	7,0	5,7	6,4	6,2
Rolduidelijkheid											
11a) Ik weet welke resultaten van mij worden verwacht	7,0	7,4	6,9	9,0	7,4		7,8	7,3	6,3	6,9	7,2
11b) Ik weet wat mijn taken en verantwoordelijkheden zijn	7,5	8,3	7,4	8,5	7,8		8,0	8,0	6,8	7,6	7,8
11c) Ik weet welke werkzaamheden belangrijk zijn om direct op te pakken	8,0	8,4	8,0	9,0	8,5		8,5	8,1	7,4	8,0	8,1
11d) Het is mij duidelijk hoe ik mijn werkzaamheden moet uitvoeren	7,6	8,2	7,6	8,5	7,8		7,9	7,9	7,0	7,4	7,5
11e) Het is voor mij duidelijk wanneer ik mijn werk goed heb uitgevoerd	7,2	7,4	7,3	8,5	7,6		7,9	7,0	6,7	6,8	7,2
Rolduidelijkheid - vervolg											
12a) Het is mij duidelijk wat mijn rol is en hoe ik die kan uitvoeren	7,2	7,6	7,1	8,5	7,4		7,8	7,6	6,6	7,3	7,2

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN: GROEPEN NAAST ELKAAR

Gemeente Arnhem

	Gemeente Arnhem	Afdelingshoofden	Bedrijfsvoering	Directie en clustermanagers	Gebiedsrealisatie en Vastgoed	Griffie	Openbare Ruimte	Project- en Interimmanagement	Strategie, Beleid en Regie	Werk en Inkomen	Wijken en Dienstverlening
n=	754	22	165	5	35	3	129	35	154	148	58
Rolduidelijkheid - vervolg											
12b) Binnen ons team is het duidelijk wie welke verantwoordelijkheid heeft	6,7	7,5	6,4	7,0	6,4		7,5	7,2	6,1	6,5	7,2
Leiderschap											
13a) Mijn leidinggevende stimuleert het ontwikkelen van competenties	6,7	5,8	6,6	6,5	6,4		7,1	8,0	6,4	6,3	6,8
13b) Mijn leidinggevende vertrouwt erop dat ik mij volledig inzet	8,4	9,0	8,3	8,5	8,2		8,5	8,5	8,3	8,2	8,6
13c) Mijn leidinggevende toont respect voor mijn gevoelens	7,8	6,7	7,8	8,0	7,9		8,0	7,3	7,9	7,8	8,0
13d) Ik voel me veilig om mijn leidinggevende aan te spreken	7,9	7,7	8,1	8,5	8,2		8,3	7,5	8,0	7,6	7,5
13e) Mijn leidinggevende inspireert mij in mijn werk	5,9	5,7	6,1	8,5	5,7		6,7	5,1	5,4	5,7	6,0
13f) Mijn leidinggevende is oprecht geïnteresseerd in mij als persoon	7,2	6,1	7,1	7,5	7,2		7,6	7,1	7,4	6,8	7,1
13g) Mijn inhoudelijk leidinggevende stimuleert het ontwikkelen van competenties	6,1	5,2	6,4	5,0	6,7		6,9	6,3	5,4	6,1	5,7
13h) Mijn inhoudelijk leidinggevende vertrouwt erop dat ik mij volledig inzet	8,0	8,1	7,8	7,5	8,4		8,1	8,4	8,0	7,9	7,9
13i) Mijn inhoudelijk leidinggevende toont respect voor mijn gevoelens	7,3	6,7	7,6	6,3	8,1		7,7	6,9	6,6	7,6	6,6
13j) Ik voel me veilig om mijn inhoudelijk leidinggevende aan te spreken	7,4	7,1	7,7	7,5	8,2		7,9	7,1	6,9	7,4	6,4
13k) Mijn inhoudelijk leidinggevende inspireert mij in mijn werk	6,3	5,4	6,5	6,3	6,3		6,8	7,0	6,0	6,1	5,8
13l) Mijn inhoudelijk leidinggevende is oprecht geïnteresseerd in mij als persoon	6,8	6,0	7,0	6,3	7,4		7,4	6,9	6,2	6,9	5,9
Persoonlijke ontwikkeling en eigenaarschap											
14a) Ik voel mij verantwoordelijk voor mijn eigen loopbaanontwikkeling	8,4	9,1	8,4	9,5	8,4		8,4	8,8	8,6	8,0	8,4
14b) Als er nieuwe ontwikkelingen zijn die mijn werk raken, ga ik hier snel in mee	7,5	8,2	7,5	8,5	7,1		7,5	6,8	7,7	7,6	7,5
14c) Als ik zie dat iets beter kan dan neem ik het initiatief om het beter te doen	7,9	8,8	7,9	9,0	8,1		8,0	7,9	7,8	7,8	7,9
14d) Ik heb de ruimte om mijn werk op mijn eigen manier uit te voeren	8,0	8,0	8,4	9,0	7,9		8,1	8,4	7,9	7,6	7,5
14e) Ik krijg de mogelijkheid om trainingen, cursussen en workshops te volgen als ik dat zou willen	7,9	8,1	7,8	7,5	8,2		8,0	8,1	8,0	7,5	7,6
14f) Ik zou me gemakkelijk kunnen omscholen, zodat ik elders beter inzetbaar ben	5,8	5,5	5,8	4,4	5,6		5,8	5,5	6,1	5,8	6,0
14g) Ik heb in de afgelopen 3 maanden concrete actie ondernomen om ander werk te krijgen of ga dat de komende 3 maanden doen (% Nee)	*78,3*	*54,5*	*81,7*	*100*	*85,3*		*86,8*	*80,0*	*71,2*	*78,4*	*69,0*
% Ja, binnen de gemeente Arnhem	*12,8*	*9,1*	*10,4*	*0*	*11,8*		*7,8*	*0*	*17,0*	*16,2*	*22,4*
% Ja, buiten de gemeente Arnhem	*11,2*	*36,4*	*10,4*	*0*	*2,9*		*5,4*	*20,0*	*15,0*	*9,5*	*12,1*
14h) Met welk van onderstaande loopbaan instrumenten ben je bekend?											
% Het loopbaangesprek	*39,2*	*86,4*	*41,5*	*80,0*	*35,3*		*40,3*	*31,4*	*42,5*	*26,5*	*41,1*
% Talenttafel	*19,7*	*100*	*23,8*	*80,0*	*11,8*		*10,9*	*25,7*	*17,6*	*15,0*	*10,7*
% Mobiliteitstafel	*13,1*	*81,8*	*20,1*	*40,0*	*2,9*		*6,2*	*8,6*	*12,4*	*6,8*	*7,1*
% Loopbaankandidaat	*13,5*	*72,7*	*22,6*	*60,0*	*5,9*		*7,0*	*5,7*	*9,8*	*8,2*	*8,9*
% Geen van bovenstaande	*54,4*	*0*	*50,0*	*20,0*	*58,8*		*57,4*	*51,4*	*51,6*	*67,3*	*55,4*

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN: GROEPEN NAAST ELKAAR

Gemeente Arnhem

		Gemeente Arnhem	Afdelingshoofden	Bedrijfsvoering	Directie en clustermanagers	Gebiedsrealisatie en Vastgoed	Griffie	Openbare Ruimte	Project- en Interimmanagement	Strategie, Beleid en Regie	Werk en Inkomen	Wijken en Dienstverlening
	n=	754	22	165	5	35	3	129	35	154	148	58
Persoonlijke ontwikkeling en eigenaarschap												
14i)	*Heb je in de afgelopen 6 maanden een (online) opleiding of workshop gevolgd?*											
	% Ja	54,2	68,2	55,5	25,0	54,5		55,9	51,4	61,7	41,7	58,6
	% Nee	45,8	31,8	44,5	75,0	45,5		44,1	48,6	38,3	58,3	41,4
Resultaatgericht												
15a)	Binnen ons team staat de (interne) klant centraal	7,3	8,0	7,5	7,5	6,9		7,4	7,3	6,7	7,4	7,8
15b)	Binnen ons team houden we ons aan gemaakte afspraken	6,9	7,0	6,8	7,5	7,1		7,4	6,9	6,5	6,8	7,3
15c)	Ik ben op de hoogte van de doelstellingen van mijn team	7,1	8,3	7,0	8,5	6,8		7,7	6,8	6,9	6,6	7,6
15d)	In mijn team worden de gestelde doelen gehaald	6,4	6,5	6,2	7,0	6,3		7,0	6,2	5,9	6,5	6,4
15e)	Mijn team behandelt belanghebbenden (burgers, bedrijven, overheidsorganisaties, interne klanten et cetera) op eerlijke en gelijke wijze	7,8	8,9	7,8	7,5	8,1		8,0	7,3	7,9	7,5	8,0
15f)	*Lever je (direct of indirect) een bijdrage aan één van de stadsprogramma's? (bv Meedoen in Arnhem of Ruimte voor ontwikkeling)*											
	% Nooit	37,4	19,0	45,4	0	50,0		44,4	18,2	9,5	61,7	36,0
	% Soms	28,3	23,8	30,5	40,0	32,1		43,3	24,2	18,2	26,7	28,0
	% Regelmatig	34,3	57,1	24,1	60,0	17,9		12,2	57,6	72,3	11,7	36,0
Visie en richting												
16a)	De organisatiedoelen zijn duidelijk voor mij	5,6	5,9	5,7	8,0	5,2		6,1	4,2	5,1	5,9	5,7
16b)	Ik sta achter de doelstellingen van de gemeente Arnhem	6,6	6,7	6,7	8,5	6,4		6,4	6,3	6,8	6,5	6,4
16c)	Het is voor mij duidelijk waar KERN voor staat	5,3	8,3	5,8	7,5	4,8		5,2	5,7	4,7	5,2	4,9
16d)	Ik ervaar mijn werk als zinvol	8,1	8,2	8,0	9,5	8,1		8,3	7,6	8,0	8,0	8,2
16e)	In overleg met bestuurders voel ik mij vrij om mijn advies te geven	6,7	7,0	7,1	7,5	7,5		6,6	6,1	7,1	5,5	5,6
16f)	Ik ervaar de raadsbehandeling van voorstellen waar ik aan heb meegewerkt als zorgvuldig en respectvol	5,3	5,0	5,7	5,5	5,7		6,0	3,4	5,1	4,9	5,4
Hybride werken												
17a)	Voor mij is hybride werken dat ik op een plek kan werken waar dat én wanneer dat het meest passend is en met de mensen waar het om gaat	8,2	9,2	8,4	9,0	8,4		7,9	8,2	8,0	8,3	8,2
17b)	Ik kan thuis op een arbo-technisch verantwoorde manier werken	5,9	5,9	6,4	9,0	6,5		6,3	6,2	5,7	5,4	4,9
17c)	Ik word in staat gesteld mijn werk op afstand te doen (tools, apparaten, toegang)	7,5	7,2	7,8	9,0	7,3		7,2	7,3	7,5	7,7	6,2
17d)	*Zijn er nog zaken die je nodig hebt om je werkzaamheden op een passende plek en tijd uit te voeren? Je kunt meerdere onderwerpen selecteren*											
	% Toegang tot netwerk/software	30,1	50,0	28,1	100	34,8		26,1	31,8	34,0	25,0	34,1
	% Beschikbaarheid van apparaten/werkstations	38,8	37,5	45,6	0	43,5		30,4	31,8	33,0	45,8	40,9
	% Beschikbaarheid informatie	24,9	43,8	29,8	0	17,4		25,0	27,3	17,0	24,0	29,5
	% Beschikbaarheid van collega's	38,8	68,8	40,4	0	43,5		41,3	50,0	41,5	31,3	20,5
	% Anders, namelijk	34,4	12,5	32,5	0	26,1		35,9	45,5	37,7	29,2	47,7

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

SCORES OP DE VRAGEN: GROEPEN NAAST ELKAAR

Gemeente Arnhem

	Gemeente Arnhem	Afdelingshoofden	Bedrijfsvoering	Directie en clustermanagers	Gebiedsrealisatie en Vastgoed	Griffie	Openbare Ruimte	Project- en Interimmanagement	Strategie, Beleid en Regie	Werk en Inkomen	Wijken en Dienstverlening
n=	754	22	165	5	35	3	129	35	154	148	58
Hybride werken											
17e) Op welke dagen verwacht je op kantoor te werken?											
% Maandag	49,9	77,3	35,8	20,0	52,9		52,7	44,1	57,5	47,3	63,8
% Dinsdag	64,3	86,4	54,9	40,0	64,7		71,3	58,8	61,4	67,1	70,7
% Woensdag	34,2	27,3	28,4	20,0	23,5		42,6	26,5	24,8	38,4	56,9
% Donderdag	63,1	86,4	59,3	20,0	82,4		65,9	55,9	63,4	60,3	65,5
% Vrijdag	19,7	27,3	16,0	0	11,8		34,1	5,9	10,5	18,5	37,9
% Anders	15,8	18,2	16,7	60,0	8,8		22,5	23,5	16,3	5,5	19,0

Kleuring is op basis van significante én grote absolute verschillen. 'Uitleg bij de resultaten' biedt meer informatie over kleuring en resultaten.

- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil
- Geen relevant verschil
- Zeer relevant verschil
- Relevant verschil

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	28 juni 2023
Nummer motie:	**23M85**
Zaaknummer:	145775
Status	**AANGENOMEN**
Onderwerp:	Motie vreemd aan de agenda

Titel:

Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis

Aan de gemeenteraad

Ondergetekenden stellen voor:

Omdat we weten dat:

- Het DB besloten heeft de raadsbrief “Verbeteren inkoop zorg (Wmo en Jeugdzorg)” niet op de agenda terug te laten komen, waardoor een motie vreemd aan de agenda noodzakelijk is geworden;
- Het college geen plan naar de raad heeft toe gezonden omtrent mogelijkheden binnen de zorg en de raad daarmee niet in staat is gesteld wijzigingsvoorstellen in te dienen;
- Het college en raadsleden veelvuldig aangesproken worden op de problemen omtrent zorgverlening binnen de (jeugd)zorg;
- Het college in de gelegenheid is regionaal aan te kaarten welke prioriteit Arnhem stelt aan het verbeteren van de inkoop op Wmo en Jeugdzorg;
- Het college ruim voor het najaar deze kaders dient mee te geven omdat tegen december alle stukken ontwikkeld zijn en voorliggen in de regio;
- Het later aannemen van een motie hieromtrent ertoe kan leiden dat wijzigingen pas in 2026 voelbaar kunnen worden in plaats van op zijn vroegst 2025;
- Arnhem massaal heeft kunnen zien in het programma Bureau Arnhem hoe zorg gedurende de nacht soms onbereikbaar en ontoegankelijk is, met alle gevolgen van dien;
- Er bij slechts twee zorgverleningsorganisaties sprake is van een nachtelijke crisisdienst;
- Vele jongeren én volwassenen kampen met psychische problemen en staan onder behandeling van (jeugd)zorgorganisaties;
- Nachtelijke crisisdienst een noodzaak is voor deze jongeren om in bepaalde omstandigheden niet op straat te hoeven overnachten.

Omdat we vinden dat:

- Jongeren die kampen met deze problematiek de hulp moeten krijgen die zij nodig hebben, zo snel als mogelijk;
- Jongeren niet omwille van bureaucratische afspraken zorg mis mogen lopen doordat de ene zorgverlener wel nachtelijke crisisdienst verschaft en de ander niet.

Arnhem GEMEENTE

Daarom draagt de gemeenteraad het college op om:

- Bij de gemeenschappelijke regionale overleggen over de zorginkoop namens de gemeente Arnhem het belang en de urgente wens voor een nachtelijke crisisdienst in de jeugdzorg kenbaar te maken;
- Zich in te spannen in deze regionale (en overige relevante) overleggen als wel bij leveranciers om een gezamenlijke nachtelijke crisisdienst te verzorgen, waar álle onder behandeling staande jongeren gebruik van kunnen maken;
- De raad spoedig te informeren over deze gesprekken en de uitkomst over de onderhandelingen.

Indieners:

Scott van den Broek – CDA
Nicky Eppich - VVD

Motie vreemd aan de agenda "Jeugdzorg ook nodig in de nacht, zeker bij crisis" (23M85)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Quint
- Noomen

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Volt

- Scholten
- Neutkens

D66 Arnhem

- Loor
- Kemperman
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

DENK

- Usta
- Bal

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- Groot
- Kraaijenbrink

ChristenUnie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Eliëns
- Hogenhout

SP

- Elfrink
- Dobbe

CDA Arnhem

- Koorn
- Van den Broek

Partij voor de Vrijheid | Arnhem

- Verheij

- Luurssen

Voor: 36 Tegen: 0 Totaal: 36

Gemeente Arnhem